

Digitized by Google

THEOLOGIA PATRUM DOGMATICA, SCHOLASTICO-POSITIVA;

TOMUS TERTIUS.

Digitized by Google

Digitized by Google

THEOLOGIA PATRUM DOGMATICA, SCHOLASTICO-POSITIVA,

AUCTORE R. P.

ANTONIO BOUCAT BITURICO,

Ordinis S. Francisci de Paula Religioso, Provinciæ Franciæ Professo atque Alumno, & veterano apud Parisios in sacra Theologia Professore.

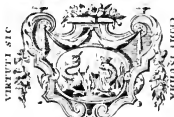
TOMUS TERTIUS,

DE GRATIA MEDIATORIS secundum genuinam Divi Augustini & Divi Thomæ mentem.

Cum Systemate Jansenii, quod funditus evertitur.

EDITIO PRIMA VENETA accuratior & emendatior.

VENETIIS, MDCCXXXVI.

Apud PETRUM BASSALEAM

In Via S. Bartholomæi sub Signo Salamandræ.

SUPERIORUM PERMISSU, ATQUE PRIVILEGIO.

Digitized by Google

Digitized by Google

PRÆFATIO.

DIVUS AUGUSTINUS de Myſterio gratiæ Chriſti diſſerens Lib. 21. contra Fauſtum cap. 3. ait : " Occultum eſt, altum eſt : inacceſſibi„ le ſecretum ab humana cogitatione ſecluſum „ eſt, quemadmodum Deus & damnet impium, „ & juſtificet impium , Quanto convenien„ tius , quanto accommodatius eſt modulo „ noſtro illic expaveſcere ubi Paulus expa„ vit , & exclamavit : o altitudo divitiarum ſapientiæ , & „ ſcientiæ Dei . . . . . Quanto melius eſt mirari , quod „ inveſtigare non ſufficis . „ Hinc Tractat. 26. in Joan. ſic loquitur : " Magna gratiæ commendatio . Nemo venit *ad Chri„ ſtum* niſi tractus . . . . . Quare illum trahat , & illum „ non trahat, noli velle judicare, ſi non vis errare . Semel acci„ pe & intellige, non traheris? ora ut traharis . „ Tum Lib. 1. contra duas Epiſtolas Pelagianorum cap. 20. " Sufficit homini „ ſcire quod non eſt iniquitas apud Deum . „ Gratia quidem nihil jucundius, attamen ſicut roſa inter ſpinas , ſic difficultatum innumeris ſtimulis , & aculeis vallata & obſepta eſt ; guſtu ſiquidem magis percipitur, quam intellectu comprehenditur : ideoque dum ſimplicium animis lucem infundit , curioſos majeſtatis ſuæ , Myſteriorumque ſcrutatores gloria opprimit . Quamobrem permulti ad hanc arcanorum gratiæ penetrandam altitudinem , ad hanc abyſſum dimetiendam, ad hæc inſcrutabilia diſcutienda ſoli humanæ inhærentes rationi , in varios ſtupendoſque abiere errores .

Revera quidem tot tantaſque excitavit tempeſtates veſana hominum curioſitas , & ingeniorum male luxuriantium audacia , ut per cuncta fere ſæcula, is fuerit Eccleſiæ aſſiduus labor, concitatos comprimere tumultus, fideique integritatem tueri. In hoc feroci bello, ipſi non defuere inſignes propugnatores , qui tecti galea juſtitiæ , & veritatis armati clypeo, laceſſitam ab inimicis tutarentur matrem. Quotquot apparuere immania hæreſeos monſtra , tot etiam robuſti extitere Samſones , qui , irruente in eos ſpiritu Domini , rugientem diſcerpſere Leonem . Utinam novitatum amatores primævorum Novatorum adverſa perterriti for-

 tuna,

tuna, infeſtoque caſu ab altercationibus tandem aliquando deſiſterent.

Vix Judæorum repreſſa fuerat indomita pertinacitas, qua omnem fiduciam in lege Moſaica collocantes, legem evangelicam inter egena reputabant elementa, cum Baſilides, Valentinus & Marcion, acceptæ ab Apoſtolis fidei adverſantes, audaci & noxia temeritate, hominem debilibus naturæ viribus poſſe in Deum credere affirmarent.

Quid ſingulas perluſtrabo ætates? Ex quo primum ab inferorum abyſſo elevatum eſt horribile & lethiferum hæreſeos monſtrum, debilitari quidem, & nonnumquam fulminibus Eccleſiæ conquaſſari potuit, ſed penitus extinctum & emortuum non apparuit. Enimvero hujus hydræ vix abſciſſum eſt iterato anathemate caput, cum nova hinc inde vel ex ipſius cineribus exſuſcitarentur dracones, perduellium ſcilicet hominum turmæ, quæ viperino, ut ita dicam, connexæ nodo ubique alternatis vicibus horrenda paraverint incendia.

Origenes de errore non ſemel inſimulatus eſt: Arius Divinitatem Verbi, Macedonius vero Spiritus ſancti, non ſine animarum magna pernicie abnuerunt. Tum Pelagius arma contra gratiam Mediatoris audax & præſumptuoſus ſumpſit. Coluber ille Britannicus, ut ait divus Proſper, ſimilis portentoſæ Apocalypſeos beſtiæ, aperuit os ſuum in blaſphemias ad Deum, & datum eſt illi bellum facere cum Sanctis. Utinam tamen tam nefandæ hæreſeos auctore defuncto, recrudeſcere nequaquam cœpiſſet hujus perditi parentis perdenda ſoboles. Utinam devicto Pelagio, Semipelagianorum conticuiſſent rixæ, nec ultra in delicioſis ſponſæ Campis armorum, Certaminumque concitaſſent tumultus.

Aſt falſorum adeo Dogmatum fugatis ab Eccleſia tenebris, triſtes rurſum ætate Lucilli Presbyteri, tum poſtea Godeſcalchi ævo redierunt umbræ, innovati ſunt conflictus, reſumpta prælia, rurſum commotæ molitiones contra ſuavitatem gratiæ. Verum in hoc puncto confirmata fides ab adverſariis impugnari deſiit. Diuturnius beata viguiſſet quiete Eccleſia, ſi horum hominum inſidiæ, qui circumferuntur omni vento doctrinæ, eam non turbaſſent.

Neminem latet quam atrox bellum commoverit Lutheranorum, Calviniſtarumque litigandi vehementia; qua fronte auſi ſint omnis generis errores prædicare: quomodo vi & armis conati ſint has novitatum pravitates ſtabilire. Quid referam fumantes incendiis clariſſimas civitates, conquaſſatas domos, ſubverſa Templa,

aras,

Digitized by Google

aras desertas, sacra polluta, nobiles spretos, trucidatos cives, intestina bella, martyrum venerandas exuvias igne consumptas, Templorum religiosam supellectilem in indignos usus conversam? hæc si memorem, propalavero quibus instrumentis tam perniciosa secta consolidata sit. Novum Calvinistæ ex Jansenio Iprensi subsidium acceperunt, omnes quidem ovina pelle subtecti, non sane Pastores, sed fures potius fuere & latrones, qui vestem Christi inconsutilem, sicut schismate, sic & hæresi, ita dilaceravere, ut jure merito Ecclesia sponsa Agni suspirans, Cant. 1. dicat: *Filii matris meæ pugnaverunt contra me*.

Præclare, ait Apostolus Epist. 2. ad Timoth. cap. 4. 2. *Prædica verbum, insta opportune, importune, argue, obsecra, increpa in omni patientia & doctrina*. Cui præcepto non quidem motivo rixandi, sed animas astutia dæmonum deceptas ad meliorem frugem revocandi obedire juvat. Hanc provinciam perfecte adimplere rati, si Herculeo labore in evolvendis, discutiendisque Jansenii libris, insudemus, ut veritatis aditus omnibus pateat, ne satanas, qui se in Angelum lucis transformare studet, incautos possit seducere.

Revera quidem erecto collo & pingui cervice, ut ait Job, cap. 15. cucurrit adversus Omnipotentem peccator obcæcatus, & detortis tum Scripturæ, tum Patrum textibus, prout est phantasiæ & passionis indomitæ impetus, tum promiscue ad excusandas excusationes in peccatis, religionem, qualem caro & sanguis expetit, statuere moliens, veritatem involucris altercationum sic obnubilare satagit, ut si apparuerit ei fidei & veritatis aurora, subito arbitretur umbram mortis. Hinc sine termino vagæ disputationes, & scribendi nullus finis, hinc ex uno aut altero Augustini alteriusve Patris textu, libri prope infiniti. Hanc scribendi igne malo succensam pruriginem temperare, & si fieri potest prorsus extinguere animus est, quoniam ex Theologia Angelici Doctoris Divi Thomæ, mille pendent ad propellendas hæreses Clypei.

Usu innixi Ecclesiæ, quæ a filiis dilectis adversus hæreticos infensissimos vindicari cupit, juxta illud egregium Cœlestini Papæ Epistol. ad Episcopos Galliæ effatum: *Profundiores vero difficilioresque partes incurrentium quæstionum, quas latius pertractarunt, qui hæreticis restiterunt, sicut non audemus contemnere, ita non necesse habemus eas astruere*. Errorem debellare aggredimur.

Ergo omnes gratiæ hostes in isto tractatu perstringere conamur; Pelagianos primum, qui ejus nedum necessitatem, sed &

Digitized by Google

existentiam inficiantur ; tum Prædestinatianos, ejusdem efficaciæ cum libero arbitrio consociationem abnegantes.

Deinde vero Protestantes, sed maxime Jansenii asseclas, qui retento palmari Magistri circa gratiam necessitantem errore, simplicium & obliteratorum mentes sic occupant, ut tanto periculosius aculeis pungant, quanto subtilius delitescere satagunt. Diceres solam Iprensis sententiam spirare doctrinam Augustini, cujus textuum copia sic aspersit libros, ut in ipsis de gratia Christi elucubratis ubique Augustinum redivivum ex cathedra loqui autumares. Ceterum, Catholicorum speciem sic præseferunt, ut præcepta Dei justis omnibus possibilia, hominem posse gratiæ resistere, Deum omnium velle salutem, verbis ferme quoad omnia cum Ecclesia consociatis, sed sensu prorsus, & fide longe remotis, discordes Novatores propugnare videantur.

Sed ut ad metam tandem aliquando perveniant obstrepentium lites, omnium subjiciemus oculis totius libri Augustini ementiti nomenclaturam, ita ut nullus cordatus imposterum de erroribus Jansenii dubitare possit, & Jansenismum merum esse phantasma inverecunde conclamare audeat.

Primo, in una Dissertatione opus Jansenii a capite ad calcem, quoad omnes libros & librorum argumenta exhibemus.

Secundo, quadraginta circiter errores ab ipsis excerptos allatis textibus, notatis capitibus, paginis & paginarum columnis, fideli calamo in medium afferimus.

Tertio, cuncta Heterodoxorum etiam inter se oppositorum, similiter & Theologorum Orthodoxorum de gratia Mediatoris Systemata exponimus.

Quarto, relationem, quam Systema Jansenii habet ad Protestantium & aliorum Hæreticorum Systemata notamus.

Quinto, affulget analysis libri quarti Jansenii de gratia Christi a cap. 1. circiter ad duodecimum usque, ubi ex professo gratiam necessitantem probare contendit : numeratis vero infinitis prope D. Augustini auctoritatibus, & discussis, tum clare demonstramus alias ne quidem ad rem spectare, alias, detorto sensu incassum sumi, plurimas fidei dogma Catholicum non debellare, sed potius astruere.

Sexto, Conclusiones Augustini sono, verbo, & termino conclusionibus Iprensis, allatis ejus textibus, oppositæ exhibentur.

Septimo, in altera Dissertatione, prævia historia critica Jansenismi, ostendimus in quinque articulis quinque Propositiones famosas sacræ adversari Scripturæ : Rursus in ulteriori totidem articulis conclusa, quamlibet e quinque Propositionibus ab Ecclesiæ do-

doctrina longe abscedere : Rursus in tertia Dissertatione quinque similiter articulos exhibente , singulas Propositiones prorsus divo Augustino opponi : Demum in postrema ex sex conflata articulis, gratiam sufficientem Mediatoris ad omnes & singulos homines se extendere. Primo quidem, dari justis conantibus & ad mandata adimplenda properantibus, ac juxta præsentes quas habent vires satagentibus. Secundo, peccatoribus ad Deum se se convertere volentibus : Tertio, obduratis, ut ad meliorem frugem possint redire : Quarto , Judæis, qua possint Christum agnoscere & salvari. Quinto, Infidelibus, ut declinent a malo , & faciant bonum. Sexto, aliqualiter, vel ipsis pueris in utero materno morientibus, quorum saluti sufficienter providit Deus offerendo & parando media : Quibus omnibus bona fide discussis, causa finita est; utinam & error, siquidem magis amari avet gratia, quam disputatione tractari. *Quid enim debet esse vel jucundius*, ait Augustinus Epist. 105. *infirmis gratia, qua sanantur , vel pigris gratia , qua excitantur ; vel nolentibus gratia, qua juvantur?*

SERIES DISSERTATIONUM,

Articulorum, Sectionum, Paragraphorum, Conclusionum, & Argumentorum, quæ in hoc tertio Tomo continentur.

DISSERTATIO PRIMA.

Pro-

Proba-

Digitized by Google

DISSERTATIO QUARTA.

§. II.

DISSERTATIO QUINTA.

Controversia Prima.

Historia critica Jansenismi.

Controversia secunda.

Controversia tertia.

Controversia quarta.

Sol-

Digitized by Google

DISSERTATIO SEXTA.

DISSERTATIO SEPTIMA.

Arti-

TRA-

Digitized by Google

TRACTATUS SEPTIMUS

SCHOLASTICO-POSITIVUS, ET DOGMATICUS,

De Gratia Meditatoris secundum genuinam divi Augustini & Divi Thomæ mentem.

DE HÆRESIBUS.

PRIMO sæculo, occurrunt nonnulli Judæi, qui tametsi ad fidem Christi conversi, ejus tamen evacuabant gratiam, dum virtutem & efficaciam ad salutem assequendam Legi attribuebant Mosaicæ, ut patet ex Concilio Jerosolymitano ab Apostolis adversus ipsos adunato.

Secundo sæculo, Basilides, Valentinus & Marcion, teste Clemente Alexandrino l. 5. Strom. hominem viribus innatis posse in Deum credere autumabant.

Tertio sæculo, Origenes docuit Deum nobis quidem dare ut possimus bonum salutis, nusquam vero ut illud ipsum & velimus, & operemur. Ita l. 3. Periarchon.

Quarto sæculo, cæteris audacior Pelagius actualem omnem interiorem negavit gratiam. Illa versus tempora Monachi Adrumetini circa eandem gratiam inter se non sine scandalo diffidebant: Quidam enim occasione D. Augustini scriptorum quos in pravos detorquebant sensus, ea liberum perimi arbitrium putabant: Sic refert idem Sanctus Doctor l. de gr. & libero arbitrio, & l. de cor. & gr. Profligato definitionibus Conciliorum Pelagianæ hæresis monstro, remansit in cauda venenum, videlicet in Semipelagianis. Isti gratiam quidem ad consummationem operis admittebant, ad initium vero minime. De perseverantia finali neque sentiebant in justitia, quippe qui donum Dei speciale esse non concederent.

Quinto sæculo, magnas in Ecclesia movit tragœdias circa efficaciam gratiæ Lucillus Presbyter, eam quippe tantam prædicabat, ut sub ejus dominio nullum libero arbitrio remanere locum existimaret. Ita colligitur ex Basilio, maxime vero ex Concilio Arelate ad hanc proscribendam hæresim congregato.

Nono sæculo in eundem impegit errorem Gothescalcus Monachus, qui quidem in Ger-

Germania & Gallia, aliisque in regionibus & gratiam necessitantem, & prædestinationem absolutam tum ad vitam, tum ad mortem, ut fert Epistola Synodica Concilii Moguntini sub Rabano Præsule, nedum credebat, sed verbis & scriptis propugnabat.

Decimo-quinto sæculo, his erroribus suum addidit calculum Lutherus, liberum hominis arbitrium ut inanime quoddam a gratia trahi docendo. Idem docuit anno circiter 1534. Calvinus cujus de gratia & prædestinatione necessitante heterodoxæ opiniones in Synodo Dordeacense apud Batavos variis statutis confirmatæ sunt.

Decimo-septimo sæculo non absimilem de gratia efficaci doctrinam propugnavit Jansenius Iprensis Episcopus in suis de gratia Salvatoris libris, qui in lucem Novatorum molimine editi, nova etiam de die in diem non sine animarum pernicie parant incendia.

Omnes adversus gratiam Mediatoris errores ad sex potissimum capita reducuntur. Et vero quidam errant circa ejus existentiam, quidam circa essentiam, tales sunt Prædestiniani: Nonnulli circa necessitatem, sic Semipelagiani: Non pauci circa ejus extensionem, puta Jansenius ejusque asseclæ, imprimis Protestantes, qui nedum de efficacia gratiæ actualis male sentiunt, verumetiam & de effectibus gratiæ habitualis, videlicet de justificatione & de merito, quippe qui peccata solum obtegi, nullamque esse in nobis operibus ad merendum virtutem autument.

Dogmata.

SEQUENTIA erroribus enumeratis opponimus dogmata.

Primo: Datur gratia.

Secundo: Est mere gratia.

Tertio: Non adversatur libertati & indifferentiæ actus.

Quarto: Est necessaria homini ut declinet a malo, & faciat bonum.

Quinto: Gratia actualis nedum ad Prædestinatos, sed & ad alios se extendit.

Sexto: Justificatio est renovatio interior peccatoris & non mera justitiæ Christi imputatio.

Septimo: Bona opera in charitate facta gloriam æternam promerentur.

Patritio Tractatus.

QUÆRITUR igitur 1. An detur gratia? 2. Quid sit? 3. Utrum sit necessaria? 4. Utrum gratia quæ dat posse salutem operari ad alios quam ad electos sese extendat? 5. Num justificatio sit renovatio interior, & non mere extrinseca? 6. An gratia sanctificans sit principium meriti.

Variæ gratiæ acceptiones.

GRATIA, ut nomen sonat, est quid gratis datum & indebitum: illam sic delineat B. Augustinus non in uno aut altero, sed multiplici loco, maxime serm. 61. de verb. Dom. cum ait: *Ideo gratia dicitur, quia gratis datur. Ideo gratis datur, quia non quasi merces redditur post discretionem meritorum, sed donum datur post veniam delictorum.*

Potest gratia sumi active & passive, active quidem ex parte principii: passive vero ex parte sui. In primo sensu est Spiritus sanctus qui ut primum Dei donum variis, multisque modis ad extra se communicat creaturis spiritualibus, juxta illud Augustini ibidem: *Gratia quippe donum Dei est, donum autem maximum ipse Spiritus sanctus est, & ideo gratia dicitur.* Nonnunquam juxta illum modum concursus, quo Deus & suas conservat in esse creaturas, & easdem ad operandum adjuvat, gratia nominatur: in secundo vero sensu est omne datum optimum indebitum descendens a Patre luminum. In ista generali & ampla significatione cuncta Dei in ordine tum naturali, tum supernaturali beneficia complectitur.

Juxta istum sensum, creatio dicitur gratia: eodem nomine insignitur lex Evangelica, mysteria, miracula, Sacramenta, gloria, ista quippe omnia sunt indebita, nec ullis astringitur legibus Deus, ut ea faciat vel conferat, quia sicut Dominus universorum est, ita & donorum. De his momentis audiendi sunt Patres, & sancti Doctores. Tametsi nomine gratiæ aliquid supernaturale in sensu obvio intelligendum veniat, tamen sub nomine generali gratiæ, primæ causæ motionem & influxum non semel S. Thomas comprehendit ut in 2. dist. 8. q. 1. art. 1. ad 1. sex maxime 1. 2. qu. 109. art. 9. ubi ostendit etiam justum indigere gratia Dei ad recte agendum:

Pri-

Primo quidem, inquit, *ratione generali, propter hoc quod sicut supra dictum est, nulla res creata potest in quemcumque actum prodire nisi virtute motionis divinæ*. Sanctus Athanasius lib. de incarnatione, participationem rationis, quæ hominis constituit naturam, Verbi gratiam appellat, non secus atque concursus Dei quo vivimus, movemur & sumus, gratia dicitur. Ita Basilius Hom. 9. in Hex. Epiphanius epist. ad Joannem Jerosol. Legem Evangelicam gratiæ nomine celebrat. Concinit Chrysostomus Homil. in Hæmorrhoissam apud Photium. Cyrillus lib. 2. in Joan. pag. 204. Tum in homiliis Patrum, miracula, & sæpius mysteria immo & festivitates gratiæ appellantur. De his momentis sic loquitur Gregorius Naz. orat. 39. in sancta lumina, seu Epiphan. *Videte hujus diei gratiam: videte mysterii virtutem*. Frequentissime præ cæteris omnibus Sacramenta gratiæ, quia sunt signa ejus practica, ipsiusque causæ: in ista acceptatione loquuntur de gratia S. Cyprianus epist. 58. Greg. Nyss. lib. de vita Moysis, Cyrillus epistola ad Episcopos Libyæ. His omnibus istam B. Pauli de gloria subjicio sententiam Rom. 6. *Gratia Dei, vita æterna*. Quandoque gratia sumitur pro elegantia sermonis, juxta illud Psalm. 44. *Diffusa est gratia in labiis tuis*. Nonnumquam pro corporis venustate; sic intonat Salomon Prov. 31. *Fallax gratia, & vana est pulchritudo, mulier timens Dominum ipsa laudabitur*, non semel etiam pro gratiarum actione: verum in rigore logico sumpta sumitur pro dono supernaturali, & ipso spectato modo definiri potest: qualitas supernaturalis in ordine ad sanctificationem, & gloriam assequendam intuitu meritorum Christi misericorditer a Deo data. S. Augustinus lib. de corr. & gr. cap. 14. de hoc momento sic loquitur: " Intelligenda est
" gratia per Jesum Christum, qua sola
" homines liberantur a malo, & sine qua
" nullum prorsus sive cogitando, sive vo-
" lendo & amando, sive agendo faciunt
" bonum: ut non solum, monstrante ipsa
" quid faciendum sit, sciant, verum etiam
" ut præstante ipsa faciant cum dilectione
" quod sciunt. ".

Divisiones gratiæ.

PRIMO: Gratia dividitur in gratum facientem, & gratis datam. Illa ordinatur ad nostram sanctificationem, ista ad bonum & utilitatem proximi.

Secundo: Gratia gratis data subdividitur in novem; sic enim habetur 1. Cor. 12. *Alii per Spiritum sanctum datur sermo sapientiæ, alii sermo scientiæ secundum eundem Spiritum, alteri fides secundum eundem Spiritum, alii gratia sanitatum, alii operatio virtutum, alii prophetia, alii discretio spirituum, alii genera linguarum, alii interpretatio sermonum*.

Tertio: Gratia gratum faciens suas utique subdivisiones habet, namque dividitur in habitualem, & actualem: Habitualis sanctificat & facit hominem filium Dei adoptivum, actualis vere ordinatur ad agendum.

Quarta: Actualis dividitur in prævenientem & subsequentem: in operantem & cooperantem, sed est eadem entitative gratia quæ diversa juxta diversos quos habet & producit effectus, sortitur nomina. Præveniens quidem eatenus dicitur, quatenus nostras ad bonum faciendum prævenit & compellit seu excitat voluntates; subsequens vero & cooperans quatenus simul cum voluntate producit effectum. Utrumque istud momentum explicat Concilium Arausicanum secundum can. 9. his verbis: " Quoties bona agimus, Deus in
" nobis atque nobiscum ut operemur,
" operatur. " Deus, *agit in nobis*, ecce gratia præveniens: *Agit nobiscum*, ecce subsequens, adjuvans & cooperans, quæque vocatur a D. Th. 1. 2. q. 111. art. 1. Concursus simultaneus.

Celebrior est omnibus divisio gratiæ actualis in sufficientem & efficacem, illa dat posse agere & quidem proximum & expeditum; ista vero ipsum agere. Prima præparat voluntatem ad actionem, secunda infert actionem: sufficiens excitat ad bonum: efficax excitat simul & applicat ad bonum.

Gratia sufficiens etiam multiplex distinguitur, alia videlicet remota, alia vero proxima. Remota illa dicitur quæ movet tantum ad actus debiles, puta ad orationem aliquam fundendam, ad actum vel attritionis, vel fidei informis; proxima, quæ ad actum contritionis, & dilectionis Dei super omnia: quælibet quidem movet immediate & proxime ad bonum quod respicit, adorarionem v. gr. si sit solummodo gratia orationis, ad amorem si sit gratia dilectionis, sed una respectu alterius vocatur remota, eo quod uberior requiratur ad

effectum perfectissimum, quam ad minus perfectum producendum; nemo quippe non novit majori motione opus esse ad contritionem quæ infert conversionem, quam ad actum attritionis quæ solum ad eam remote disponit: quia vero motio unius gratiæ est gradus ad uberiorem habendam, gratia sufficiens prima dat posse proximum & immediatum ad actum debilem, mediatum vero ad perfectissimum.

Pari & consimili ratione gratia efficax utique dividitur in gratiam parvam & magnam: Parvam illam vocamus quæ determinat & applicat ad actus debiles, de quibus modo exempla dedimus, namque secundum communem Thomistarum opinionem requiritur ad eliciendos actus, tum orationis, tum attritionis & similes: magnam vero quæ infert actum perfectissimum, qualis est conversio peccatoris.

Cæterum ut paucis de utraque illa gratia absolvam, sufficiens datur infidelibus ut possint legem naturæ adimplere: Christianis ut valeant supernaturalem servare & facere: Quid plura? Inest peccatoribus ad conversionem, justis ad perfectionem; omnibus ad salutem: efficax vero ad similes actus offertur quoties sufficiens donatur.

His prælibatis, dogma de existentia gratiæ, tum actualis, tum habitualis, tum etiam perseverantiæ finalis stabiliendum est: quam quidem provinciam perfecte adimplebimus, si duo potissimum demonstremus. Primum quidem Pelagianos gratiæ actualis existentiam impugnasse, non nihil etiam Semipelagianos dum ejus ad initium fidei abnuerunt necessitatem. Alterum, gratiam eamque multiplicem ad nostros usus de facto dari. Quæ duo momenta in variis dissertationibus absolvere juvat.

Dissertatio præambula de hæresibus.

Historia critica hæresis Pelagianæ.

Ortus.

PELAGIUS natione Scotus, professione monachus, auctor fuit hæresis stupendæ, a nomine suo Pelagiana dicta: vivebat Innocentio primo summo Pontifice, Arcadio Imperatore: circa annum 406. vir quidem quandam probitatis speciem præseferens, sed revera moribus non modicum depravatus, & voluptatibus ita inverecunde emollitus, ut eum S. Hieronymus stolidissimum Scotorum pultibus gravatum ad horrorem vocaret: in Palæstinam profectus, gratiæ actualis necessitatem & consequenter existentiam, sanamque de peccato originali doctrinam impugnare cœpit, eo potissimum fucato innixus principio, quod naturam humanam primi hominis peccato ex nullo puncto sauciatam, adeoque & ad pie vivendum pro assequenda vita æterna plane sufficere contenderet; hinc varios, & circa peccatum originale, & circa liberum hominis arbitrium, nec non & circa gratiam Christi prædicavit errores; quos hic per ordinem texere non abs re erit.

Primo quidem, Pelagius peccatum Adami non propagatione, sed ad summum exemplo, adjuncta imitatione, transfusum ad posteros putabat, quocirca nec concupiscentiam malam, nec ignorantiam etiam vincibilem subjectam peccato, nec mortem, aliasque miserias prævaricatoris supplicia, sed naturæ necessitates esse propugnabat. Ita colligitur ex Concilio Milevitano, & ex S. Aug. lib. 3. contra Julianum cap. 4.

Secundo: Istam ex eodem falso principio deducebat conclusionem, videlicet pueros non indigere sacræ regenerationis gratia, tum ad delendum peccatum originale, tum ad vitam æternam assequendam, sed solummodo ad introitum in regnum cœlorum, & hoc propter præceptum Domini Joan. 3. dicentis: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei*. Aug. hæres. 88.

Tertio: Commentus est parvulos absque Baptismo e vita migrantes, privari quidem regno cœlorum, sed non vita æterna, quam a regno ut quid distinctum suam secundum phantasiam habebat. Naturam in eis nec peccati contagione sauciatam, nec reatu pœnæ ligatam esse propugnabat. Aug. lib. 3. contra Julianum, cap. 4.

Quarto: Liberum tanti faciebat hominis arbitrium, ut omnem perfectionem assequi & acquirere, ad omne bonum etiam salutis sufficere, omnes passionum motus non solum compescere, sed & radicem convellere posse, ita ut justorum vita

ab

ab omni etiam levioris peccati labe foret immunis, docere non dubitabat. Quid plura? Illud ipsum ita sanum prædicabat, ut vitam innatis viribus posse promereri æternam assereret. Sic refert S. Aug. hær. 82. & 88. lib. de natura & gratia cap. 19. hinc Julianus infideles virtutum moralium naturalium conatu & actu justos evadere contendebat; eos ab ejusmodi virtutibus denominari bonos, steriliter quidem quando erant ex officio duntaxat & objecto laudabiles, efficaciter vero quoties ex honesto promanabant motivo: Aug. lib. 4. contra eundem Julianum cap. 3.

Quinto: Pelagius docebat justificationis gratiam nobis eo potissimum fine donari, ut quod per liberum arbitrium facere ex præcepto tenemur, facilius adimpleamus, ita tamen & etiam, sublata gratia, legem servare possemus. Aug. hær. 88.

Sexto: Credebat frustra & incassum fundi preces pro infidelibus, ut audiant fidem, pro peccatoribus, ut se convertant ad Deum, pro justis, ut in bono cœpto perseverent, quippequi ad hæc omnia liberum arbitrium sufficere vellet. Conc. Milevit.

Septimo, Pro gratia liberum habebat arbitrium, sed Orthodoxorum argumentis lacessitus, & fractus huic addidit legem, deinde vero legi subjunxit Christi exempla, quinimmo & quasdam mentis illustrationes; sed tantum Metaphoricas & objectivas. Aug. serm. 2. de verb. cap. 13.

Denique admisit quidem Pelagius gratiam habitualem & sanctificantem, sed solum ad melius & non absolute ut necessariam, sive ad delenda peccata præterita, sive ad præcavanda futura, liberum quippe arbitrium ad hæc se solo sufficere prædicabat. Aug. lib. de grat. Ch. cap. 26.

Progressus.

Hæresis Pelagiana serpere cœpit in Palæstina, ut constat ex Concilio Hierosolymitano, deinde in Africa, ut referunt acta Concilii Carthaginensis; postea in Italia, in Galliis, maxime in Anglia, cujus rei testes sunt omnes qui in Synodis, tum provincialibus, tum nationalibus adunati restitere & Pelagio & ejus asseclis.

Pelagius plures habuit suæ hæresis fautores, imprimis Ananianum Celidensem Diaconum, Leporium monachum in Galliis, quemdam miserabilem senem nomine Senecam, & alios plurimos. Sed celebriores fuere Cœlestius & Julianus; ille monachus, iste Episcopos Capuanus. Primus tam ardenter & pertinaciter adhærebat Pelagio, ut inde ejus discipuli dicti sint Cœlestiani. S. Hieronymus epist. ad Alypium loquitur de primo. De altero vero Cassianus lib. de incar. cap. 4. de tertio Baronius ad annum 493. de cæteris multus est sermo apud B. August. in operibus adversus Pelagianos a sancto Doctore elucubratis.

Patronum habuit Pelagius Joannem Jerosolymæ præsulem, qui quidem Concilium anno circiter 417. adunavit, non ut suum damnaret amicum, verum potius ut perpetuum Orosio aliisque Pelagii æmulis imponeret silentium. Pelagius ipse illusit Patribus diospolitanis, immo & Zosimo summo Pontifici ad quem fucatam dolosamque per Cœlestium fidei misit confessionem.

Interitus seu proscriptio.

VARIA Concilia adunata sunt ad profligandam Pelagianam perfidiam. Aurelius Carthaginensis præsul primus adversus Pelagium insurrexit, ipsum anathemate percussit, ejusque proscripsit hæresim in Concilio Carthaginensi anno 416. Aug. de gestis Pelag. cap. 11.

Innocentius I. acceptis synodicis Aurelii & Patrum Africanorum epistolis utriusque Concilii confirmavit acta, ut patet ex suo rescripto. Post ipsum Zosimus Pelagianis fortiter restitit in Concilio Romano, in quo & Pelagii, & Cœlestii damnatio auctoritate Pontificia conclamata est, ut scribit S. August. lib. 2. ad Bonifacium cap. 3. deinde anno circiter 419. Conventus vero Samis in Anglia celebratus est, ubi comparens Pelagius a SS. Germano & Lupo refutatus obmutuit. Iterum iterumque eum suis proscriptus est anno 430. in Concilio Romano adversus Nestorium sub Cœlestino primo congregato, tum & in generali Ephesino.

Eundem Pelagium dictis & scriptis debellavit S. Hieronymus in tribus dialogorum libris. Sed maxime B. Augustinus eum & ejus discipulos insectatus est, videlicet

& in opere de gestis Pelagii cap. 14. lib. 2. ad Bonifacium cap. 3. in tribus libris de pecc. merit. & remiss. ad Marcellinum. Lib. de natura & grat. contra Pelagianos. Lib. de gratia Christi adversus Pelagium & Cœlestium. In quatuor libris contra duas Pelagianorum epistolas ad Bonifacium. Libris sex contra Julianum. Lib. de gratia & libero arbitrio ad Valentioum. Libro uno contra Pelagianos. Libris sex hypognosticon. S. Bernardus utique Pelagianam impugnavit hæresim lib. de gratia & libero arbitrio: anteipsum Gennadius, ut Tritemius in cathalogo scriptorum Ecclesiasticorum testatur.

Non solum scriptis Patrum, decretis summorum Pontificum & Conciliorum, sed & Imperatorum edictis compressi & prostrati sunt Pelagiani. Honorius anno 418. pridie Kalendas Maii dedit edictum quo Pelagium & Cœlestium Roma pelli, ipsos eorumque asseclas exilii pœnis subjici vult atque præcipit. Constantinus anno 42. in consortium Imperii ab Honorio adscitus leges pœnales adversus Pelagianos inflictas renovavit. Ita refert Baronius ad annum Christi 418. & 421. item & Photius in sua bibliotheca cod. 53. Valentinianus anno circiter 425. 7. Idus Julii a Theodosio Imperii Collega designatus, sed nondum inauguratus Imperator, constitutionem fecit & protulit, qua quidem vult Pelagianos extra Imperii Occidentis Provincias cito-citius ferri. Denique anno 430. Theodosius junior Cælestium, Julianum cæterosque Pelagianos ab urbe imperiali jussit ejici. Sic scribit Marius mercator in tit. commonitorii. Quia vero Pelagius gratiam actualem ad actus religionis finxit se admittere, & Jansenius Semipelagianos eandem ad initium fidei exegisse docet, ista momenta serio & mature deliberatione prævia discutere consentaneum est, sed ut totum recte absolvatur negotium, quatuor impræsentiarum demonstranda sunt.

Primo, Pelagium veram gratiam actualem nusquam admisisse.

Secundo, controversiæ caput inter ipsum & S. Aug. fuisse de gratia actuali.

Tertio, Semipelagianos non admisisse gratiam prævenientem ad initium fidei.

Quarto, & pro coronide S. Justinum Martyrem, Clementem Alexandrinum, B. Chrysostomum in errore non prælusisse Semipelagianos. Immo & Cassianum posse pie explicari & a Semipelagianismo purgari.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum Pelagius gratiam ad bona opera admiserit?

QUÆSTIO præsens movetur non de gratia extrinseca quæ movet cor tantum metaphorice & objective, ut lex & ejusdem prædicatio, sed de gratia quæ est cordis immutativa, & a Spiritu sancto data atque infusa: Pro cujus resolutione sit

CONCLUSIO.

Pelagius gratiam cordis immutativam non admisit.

Probatur illo brevi, sed efficaci raticcinio.

ILLE non admisit gratiam Christi actualem ad opus, qui nusquam recessit a lege & doctrina: Atqui Pelagius nusquam recessit a lege & doctriua: Igitur nec gratiam admisit actualem. Probatur minor multipliciter.

Primo ex D. Augustino qui l. de gratia Christi c. 7. hæc verba Pelagii refert: " Adjuvat nos Deus per revelationem & ,, doctrinam dum nostri cordis oculos aperit, dum futura demonstrat, dum diaboli pandit insidias, dum nos multiformi & ineffabili dono gratiæ cælestis illuminat. ,, Subdit Sanctus Aug. " In iis omnibus non recessit a commendatione legis atque doctrinæ hanc esse ,, gratiam adjuvantem diligenter inculcans. ,,

Rursus ibidem c. 10. inducit sanctus Præsul Pelagium ista[a] Apostoli verba: *Deus operatur in nobis velle & perficere*, sic explicantem: " Deus operatur velle quod ,, bonum est, velle quod sanctum est, ,, cum nos terrenis cupiditatibus deditos ,, mutorum more animalium tantummodo præsentia diligentes futuræ gloriæ ,, magnitudine & præmiorum sollicitatione succendit, dum revelatione sapientiæ in desiderium Dei torpentem ,, su-

„ suscitat voluntatem, dum nobis, quod „ tamen alibi negare non metuit, suadet „ omne quod bonum est. „ Subjungit S. Aug. " Quid manifestius nihil aliud di„ cere gratiam qua Deus operatur in no„ bis velle quod bonum est, quam legem „ atque doctrinam? in lege namque & do„ ctrina sanctarum Scripturarum futuræ „ gloriæ atque præmiorum promittitur ma„ gnitudo; ad doctrinam pertinet, cum „ suadetur omne quod bonum est. „ Igitur Pelagius non recessit a lege, cujus rei argumentum est, quod S. Aug. in suis adversus Pelagianos operibus, hunc perpetuo debellat errorem.

Secundo, ex Conciliis. Anno 412. Pelagius propter errorem, de quo nunc movetur controversia, proscriptus est in Concilio Carthaginensi. Sic refert D. Aug. l. de gestis Pelagii c. 11. & 25.

Anno 415. Pelagius citatus est in Concilio Jerosolymæ, rursus eodem anno & in Concilio Liddæ, ut de sua doctrina redderet rationem, sed Patribus ficta & dolosa fidei confessione iterum atque iterum illusit, unde anno 416. adunata altera Palæstinæ Synodo quæ Diospolitana vocatur, fraude detecta damnatus est. Eodem anno mense Octobris eadem hæresis proscripta legitur in Concilio Milevitano & Carthaginensi. Patres duas sequentes Pelagii damnarunt propositiones, in quarum prima ait: *Non esse rogandum Deum ut contra peccati malum atque ad operandam justitiam sit noster adjutor*. In altera dicit: *Non opitulari parvulis ad consequendam vitam æternam christianæ gratiæ Sacramentum*. Et hæc addunt Patres Synodici in suo ad summum Pontificem rescripto: " Hujus autem perniciosissimi er„ roris auctores esse perhibentur Pelagius „ & Cœlestius quos quidem in Ecclesia „ sanari maluimus, quam desperata salu„ te ab Ecclesia resecari, si necessitas nul„ la compellat. „ Innocentius I. his acceptis epistolis, acta Concilii Carthaginensis suo munivit calculo, utramque alternata vice damnavit propositionem, subjungens auctores posse in communionem recipi, si resipiscerent. Hæc rescripta data sunt quinto Kalendas Februarii die 27. Januarii anni 417.

Eodem anno 417. Pelagius scripsit ad Zosimum Papam, & procurante suæ causæ patrono, suæ confessionis libellum ita subtiliter concinnatum obtulit, ut summo etiam illuserit Pontifici, a quo & absolutus legitur in Concilio Romano. Verum per Africanos Præsules monitus Zosimus de fucata Pelagii fide, alterum adunavit Romæ Concilium, Cœlestiumque ad pleniorem audientiam vocavit, ut hæretici dogmatis capita ab Africanis missa, palam absque fuco ac tergiversatione damnaret. Sed ille hæresim suam, & in ea occultanda artes ac dolos detectos videns, se subduxit examini, ac Roma fugit. Quamobrem Zosimus ipsum Pelagiumque & hæretica ipsorum dogmata damnavit, & tractatoriam ad totius orbis Episcopos dedit epistolam, quæ summo totius orbis applausu excepta est. Sic scribit sanctus Augustinus libro 2. ad Bonifacium. cap. 3.

Anno 418. tempore Autumni coactum est ex omnibus Africæ Episcopis Concilium, lectisque Zosimi litteris, iterum atque iterum Pelagii & Pelagianæ doctrinæ conclamata est damnatio. Id habemus ex S. Prospero l. contra Collatorem c. 12.

Denique in damnationem Pelagii ejusque circa gratiam hæreticorum dogmatum totus conspiravit orbis. Et vero damnatus utique fuit anno 423. in Concilio Siciliæ adversus Julianum congregato: In Constantinopolitano anno 424. In Anglicano anno 427. in quo SS. Germanus & Lupus Gallicani Præsules Pelagium in disputatione debellantes, ita vicerunt, ut non remaneret in ore pro hæresi sua diutius propugnanda redargutiones. Ultimate tandem in Synodo Ephesina generali. Igitur Pelagius non recessit a lege; ejus enim proscriptionis caput palmare fuit, quod Christi exsufflaret ad operandum bonum salutis gratiam.

Tertio, ex Theologicis omni exceptione majoribus idem probatur.

S. THOMAS non semel scribit hunc fuisse Pelagii palmarem errorem, liberum arbitrium ad bonum salutis se solo sufficere. Idem docet Bellarm. l. de gratia Christi. Omnes nostri Thomistæ, R. P. Deschamps l. de hær. Jan. & alii quam plurimi, hoc ipsum referunt. Baronius ad annum Christi 412. 416. 417. &c.

Diluuntur argumenta in contrarium.

OBJICIES 1. ille admisit gratiam actualem, qui illam in professione fidei confitetur necessariam, & contrarium sentientes, pœnis æternis mancipandos esse affirmat: Atqui ita censet Pelagius: Igitur admisit veram Christi gratiam quam ad singulos salutis actus necessariam esse asserunt Catholici. Probatur minor ex S. Augustino qui libro de gratia Christi cap. 1. num. 2. hanc refert Pelagii fidei professionem. " Et scripsistis mihi, cum Pelagio vos egisse, ut quæcumque adversus eum dicerentur, scripto damnaret: eumque dixisse audientibus vobis: *Anathematizo qui vel sentit, vel dicit, gratiam Dei qua Christus venit in hunc mundum peccatores salvos facere, non solum per singulas horas, aut per singula momenta, sed etiam per singulos actus nostros, non esse necessariam, & qui hanc conantur auferre, pœnas sortiantur æternas.*

Respondeo negando minorem: Ad probationem distinguo, in professione fidei Pelagius admittit gratiam a libero arbitrio, lege & Christi exemplis indistinctam, eamque eatenus dicit ad singulos actus necessariam, quatenus in omni conversatione nostra auctorem & consummatorem fidei præ oculis mentis semper habere debemus, concedo: admisit gratiam veram quæ est per subministrationem Dei virtutis, quæ sanat simul & ad agendum roborat voluntatem, nego. Solutio est divi Aug. qui ibidem sic respondet ad argumentum.

" *Quisquis* autem quid in eis apertius dicat, advertit, debet habere etiam ista verba suspecta. Quia etsi gratiam Dei qua Christus venit in mundum peccatores salvos facere, in sola remissione constituat, potest huic sensui verba ista coaptare, dicens, ideo eam per singulas horas, per singula momenta, & per actus singulos necessariam, ut semper memoria retinentes & reminiscentes dimissa nobis esse peccata, non peccemus ulterius, adjuti non aliqua subministratione virtutis, sed viribus propriæ voluntatis, quid sibi remissione peccatorum præstitum fuerit per actus singulos recordantis. Item quoniam solent dicere nobis in eo Christum ad non peccandum præbuisse adjutorium, quia juste ipse vivendo, justeque docendo reliquit exemplum: possunt etiam ad hoc ista verba coaptare, ut dicant per singula momenta, per singulos actus necessariam nobis esse hujusmodi gratiam, id est, ut in omni conversatione nostra, intueamur Dominicæ conversationis exemplum. Pervidet autem fides vestra, a confessione gratiæ, de qua quæstio est, quam sit distinguenda ista confessio: & tamen obtegi potest istorum ambiguitate verborum. "

Hanc explicationem huncque sensum confessionis Pelagii confirmat sanctus Doctor nu. 3. & subjungit: " Sed quid mirum? Quandoquidem ipse Pelagius cum Episcopalibus gestis fine ulla recusatione damnaverit eos, qui dicunt gratiam Dei & adjutorium non ad singulos actus dari, sed in libero arbitrio esse, vel in lege atque doctrina; ubi putabamus ejus de hac re omnes tergiversationes esse consumptas; damnaveritque eos, qui docent gratiam Dei secundum merita nostra dari: tamen in libris quos edidit pro libero arbitrio, quorum mentionem facit in epistola quam Romam misit, nihil aliud sentire monstratur, quam id quod damnasse videbatur. Nam gratiam Dei & adjutorium quo adjuvamur ad non peccandum aut in natura & libero ponit arbitrio, aut in lege atque doctrina: ut videlicet, cum adjuvat Deus hominem, ut declinet a malo & faciat bonum, revelando & ostendendo quid fieri debeat, adjuvare credatur; non etiam cooperando & dilectionem inspirando, ut id quod faciendum esse cognoverit, faciat. "

Instabis: Qui dicit omne quod peccatum est esse a nobis, omne vero quod bonum a Deo procedere, profecto agnovit gratiam a libero hominis arbitrio distinctam, alias incassum istam afferet inter causam mali & boni principium, distinctionem: Et vero, si bonum pari & non absimili modo procederet a natura sicut malum, quorsum diceretur, unum esse a nobis, alterum vero a Deo? cum utrumque ab eodem proflueret principio, videlicet a libero hominis arbitrio in se relicto: Atqui sic propugnavit Pelagius: Et probatur ex D. Aug. qui ibidem cap. 16. n. 7. eum sic loquentem inducit: *Quod loqui possu-*

possumus, inquit, *Dei est: quod vero bene vel male loquimur, nostrum est*. Quibus verbis Pelagius admittit gratiam possibilitatis, igitur non omnem abjicit gratiam, sed eam saltem quæ dat posse bonum, admittit & profitetur.

Respondeo negando minorem: Ad probationem distinguo: Pelagius ait posse bonum esse a Deo, & per illud posse extollit naturam, quam Dei Creatoris æternus vocat gratiam, quatenus misericorditer & esse & vivere nobis largitus est, concedo: & intelligit gratiam interius adjuvantem per subministrationem spiritus, nego. Pelagius tria distinguit, posse, agere, & velle, seu potentiam, actionem & voluntatem: hæc tria a natura non distinguit, quæque est radix & boni & mali, seu principium; cum autem in bonum prorumpit, vocat gratiam, in quantum in Deo vivimus, movemur & sumus, sed nusquam in rei veritate concessit, posse adjuvari a Deo subministrante virtutem, & ab eo bona promanare. Sic respondet ad instantiam B. Augustinus, ibidem cap. 17. nu. 18. " Possibilitas quippe illa, quam „ dedit, tam nos facit bona posse quam „ mala. „ Et cap. 18. n. 19. De qua possibilitate Pelagius in lib. 1. pro libero arbitrio sic loquitur: *Habemus autem*, inquit, *possibilitatem utriusque partis a Deo insitam, velut quandam, ut ita dicam, radicem fructiferam atque fœcundam, quæ ex voluntate hominis diversa gignat & pariat, & quæ possit ad proprii cultoris arbitrium, vel nitere flore virtutum, vel sentibus horrere vitiorum*, ubi non intuens quid loquatur, „ unam eandemque radicem constituit bo„ norum & malorum, contra Evangeli„ cam veritatem, doctrinamque Aposto„ licam. Nam & Dominus nec arborem „ bonam dicit posse facere fructus malos, „ nec malam bonos. „ Tum cap. 20. „ num. 21. " Illa ergo possibilitas, non „ ut iste opinatur, una eademque radix est „ bonorum & malorum. Aliud est enim „ charitas radix bonorum, aliud cupiditas „ radix malorum. „ Cap. 24. n. 25. respondens ad idem argumentum, dicit solam gratiam efficacem, qualis fuit quæ convertit cor Regis Assueri furentis in lenitatem cujus laudat exemplum, dare velle & facere bonum, hoc est, posse cum actu conjunctum: unde cap. 25. num. 26. suam resumit sanctus Præsul responsionem & sic concludit „: Designat itaque jam Pela„ gius, & seipsum & alios fallere, con„ tra Dei gratiam disputando. Non pro„ pter illorum trium unum, idest, pro„ pter possibilitatem bonæ voluntatis atque „ operis, sed etiam propter voluntatem & „ operationem bonam erga nos gratia Dei „ prædicanda est.

Urgebis: Atqui Pelagius aliquam admisit possibilitatis, immo & actionis gratiam: Ergo &c. Probatur subsumptum. Qui eam exigit ut sicut promptius, ita & facilius Spiritui sancto obediamus, & ne ei resistamus, veram admisit gratiam: Atqui talem admisit Pelagius: Et probatur. Epist. ad Demetr. cap. 25. ait: *Divinam mereamur gratiam, & facilius nequam spiritui, sancti Spiritus auxilio resistamus*. Ergo &c.

Respondet S. Augustinus ibi cap. 27. nu. 28. " Significat profecto quid sapiat. Ut „ quid enim hoc verbum interposuit, „ idest, *facilius*? An vero non erat in„ teger sensus, *ut nequam spiritui, sancti* „ *Spiritus auxilio, resistamus*? Sed quantum „ detrimentum hoc additamento fecerit, „ quis non intelligat? Volens utique cre„ di, tantas esse naturæ vires, quas ex„ tollendo præcipitat, ut etiam sine au„ xilio Spiritus sancti, etsi minus facile, „ tamen aliquo modo nequam spiritui re„ sistatur. „ Ex quibus verbis sanctus Doctor ostendit Pelagium non credidisse gratiam Mediatoris esse necessariam ad vincendas tentationes, eas posse superari viribus naturæ innatis, tametsi non tam facile, quam cum accedit Dei adjuvans auxilium. Unde negatur subsumptum & minor argumenti: Ad probationem, distinguo, Pelagius admisit gratiam ut nequam spiritui facilius resistamus, concedo: ut aliquid absolute necessarium ad hanc victoriam reportandam, & obsequium Spiritui sancto reddendum & præstandum, nego.

S. Doctor, ibidem cap. 34. nu. 37. iterum sese circa istud momentum explicat, & ait: " Illos etiam, quos in eisdem lit„ teris, quas misit ad sanctæ memoriæ „ Papam Innocentium, libros suos, vel „ scripta commemorat, legi præter u„ nam Epistolam, quam se brevem mi„ sisse ad sanctum Constantium Episco„ pum dicit: nec alicubi potui reperire, „ hanc eum gratiam confiteri, qua non „ so-

„ solum possibilitas naturalis voluntatis, „ & actionis, quam dicit nos habere, „ etiamsi nec volumus, nec agimus bonum, sed ipsa etiam voluntas & actio „ subministratione sancti Spiritus adjuvatur. „

Insistet. Pelagius nihil aliud quam Dei gratiam confitetur in scriptis, asseritque nihil omnino boni, secluso ejus auxilio, fieri posse. Igitur admisit gratiam per omnia & ad omnia salutis opera absolute necessariam. Probatur antecedens, sic loquitur epist. ad Paulinum: *Legant illam Epistolam, quam ad sanctum virum Paulinum Episcopum ante duodecim fere annos scripsimus, quæ trecentis forte versibus nihil aliud quam Dei gratiam & auxilium confitetur, nosque nihil omnino boni facere posse fine Deo*. Ergo &c.

Respondet S. Augustinus ibidem cap. 35. n. 38. " Hanc ergo Epistolam legi, & inveni eum pæne per totam non immorari, nisi in facultate & possibilitate naturæ, & pæne ibi tantum Dei gratiam constituere: Christianam vero gratiam tanta brevitate, sola nominis commemoratione perstringit, ut nihil aliud videatur, quam eam facere timuisse. „

Persistet: Qui numquam separat gratiam a libero arbitrio, ille gratiam possibilitatis in natura in se relicta, non reposuit: alias frustra gratiam commemoraret: Atqui Pelagius in libris suis gratiam cum libero arbitrio conjungit. Ergo &c. Audiamus loquentem epist. ad Constantium Episcopum cap. 34. sic scribit: *Legant etiam*, inquit, *ad sanctum Constantium Episcopum, ubi breviter quidem, sed plane libero hominis arbitrio Dei gratiam auxiliumque conjunxi*. Ergo &c.

Respondet, S. Augustinus ibidem cap. 36. num. 39. " Hanc Epistolam; ut superius dixi, non legi: sed si non est dissimilis cæteris, quæ mihi nota commemorat, non habet etiam ipsa quod quærimus. „

Rursus instabis: Pelagius accusatus quod Christi adjutorium exploderet, iterum atque iterum ab hoc nævo se purgare satagit, asserendo non ita exaltare & laudare naturam, ut evacuet mediatoris gratiam: Igitur ne nomine solum, & ut fucum legentibus faceret, sed re & veritate admisit gratiam operis. Probatur antecedens. Epist. ad Demetriadem Virginem Append. tom. 1. & refertur, hic cap. 37. n. 40. ait: *Legant etiam quam ad sacram Christi Virginem Demetriadem in Oriente conscripsimus, & invenient nos ita hominis laudare naturam, ut Dei semper gratiæ addamus auxilium*. Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Pelagius se purgavit confitendo nomine tantum & terminis æquivocis & subobscuris gratiam, ut fucum faceret, concedo: in rei veritate, admittendo gratiæ necessitatem, subdistinguo, hoc est, admittendo remissionem peccatorum quæ fit & per pœnitentiam, & per infusionem gratiæ habitualis, seu sanctificantis quam non negabat, concedo: admittendo gratiam actualem & operis, nego. Hanc objectionem sic dirimit S. Augustinus ne Pelagius incautos deciperet. Ibidem enim cap. 37. n. 40. sic respondet: " Istam sane legi, mihique pæne persuaserat, hanc illam gratiam, de qua quæstio est, confiteri: quamvis in multis ejus opusculi locis sibi ipse contradicere videretur; sed cum in manus meas & alia venissent, quæ posterius latiusque conscripsit; vidi quemadmodum potuerit etiam illic gratiam nominare, sub ambigua generalitate quid sentiret abscondens, gratiæ tamen vocabulo frangens invidiam, offensionemque declinans. „ Nec quemquam movere debet quod in eadem Epistola ad Demetriadem cap. 3. Pelagius dicat naturam humanam, per Christum instauratam fuisse: " Naturam in melius instauratam, *inquit*, Aug. ibidem n. 41. remissionem vult *Pelagius* intelligi peccatorum: quod alio loco in hoc ipso libro satis demonstravit, ubi ait: *Etiam illi qui longo peccandi usu quodammodo obduruere, instaurari per pœnitentiam possunt*. Auxilium vero divinæ gratiæ potest & hic ponere in revelatione doctrinæ. „

Aliæ proponuntur objectiones.

OPPONES: ut primum Pelagius per Zosimum Papam damnatus est, ad meliora conversus cœpit agnoscere veram Christi gratiam. Ergo &c. Probatur antecedens: Ille veram Mediatoris cognovit gratiam qui eam, qua Deus inclinat cor ad bonum quæque magni adjutorii nomine celebratur, admisit. Atqui Pelagius talem admi-

admisit & confessus est, ita colligitur ex D. Aug. lib. de gratia ch. cap. 33. n. 34. Pelagium sic loquentem prodit: *Ita se*, inquit, *totum tradit Deo*, *omnemque suam mortificat voluntatem*, *ut cum Apostolo possit dicere*, *vivo autem jam non ego*, *vivit autem in me Christus*: *penitusque cor suum in manu Dei*, *ut illud quo voluerit*, *ipse declinet*. Ergo &c.

Respondet, S. Augustinus ibidem: " Magnum profectò adjutorium divinæ gratiæ, ut cor nostrum quo voluerit Deus, ipse declinet. Sed hoc tam magnum adjutorium, sicut iste desipit, tunc meremur, cum sine adjutorio nonnisi de arbitrii libertate ad Dominum currimus, ab eo nos regi cupimus, voluntatem nostram ex ejus voluntate suspendimus, eique adhærendo jugiter, unus cum illo efficimur spiritus. Hæc scilicet tam ingentia bona, nonnisi de arbitrii, secundum istum, efficimus libertate, ut his præcedentibus meritis sic ejus gratiam consequamur, ut cor nostrum quo voluerit ipse declinet. Quomodo ergo est gratia, si non gratis datur? Quomodo est gratia, si ex debito redditur? Quomodo vero dicit Apostolus, non ex vobis, sed Dei donum est? Eph. 2. 8.

Respondeo 2. negando antecedens. D. enim Augustinus in libro de gratia Christi quem conscripsit post damnationem hæresis Pelagianæ cap. 34. num. 37. asserit nullibi potuisse invenire Pelagium veram Christi admisisse gratiam, sic loquitur. " Nec alicubi potui reperire, hanc eum gratiam confiteri, qua non solum possibilitas naturalis voluntatis & actionis, quam dicit nos habere, etiamsi nec volumus, nec agimus bonum, sed ipsa etiam voluntas & actio subministratione sancti Spiritus adjuvatur. " Unde ad probationem distinguo, Pelagius admisit adjutorium inclinans cor metaphorice & objective ad operandum bonum, concedo: inclinans interius movendo, interius excitando & immutando, nego. Cor movetur ad actum religionis & eliciendum & amplectendum dupliciter, videlicet metaphorice & per puram objecti propositionem, deinde interius, & per realem immutationem: Primo quidem modo movetur, tum per prædicationem, tum per exempla, tum etiam per alicujus coronæ & mercedis promissionem, ea quippe alliciunt, & movent, sed tantum extrinsece, hinc secluså gratia, certe non sequitur conversio. Sic legitur de Atheniensibus qui Paulum de resurrectione, de judicio & vita æterna perorantem audierant, quosdam, ea quæ dicebantur irrisisse: alio vero modo cor movetur, nimirum interius & per realem sui immutationem, & hoc est a gratia, juxta illud actuum cap. 17. *Cum audissent autem resurrectionem mortuorum*, *quidam quidem irridebant* ... *Quidam autem viri adhærentes ei*, *crediderunt*, *in quibus & Dionysius Areopagita*, *& mulier nomine Damaris*, *& alii cum eis*. Pelagius extrinsecam prædicavit motionem quæ vel a Lege, vel a Doctrina & exemplis Christi habetur, nusquam vero illam quæ cor immutat, & a Spiritu sancto promanat, ut ex variis multisque supra relatis probationibus liquet.

Instabis. Ille admisit gratiam voluntatis qui dixit & propugnavit Deum operari in nobis velle quod bonum est. Atqui ejusmodi amplexus est gratiam. Et probatur: S. August. lib. de gratia Christi cap. 10. illum sic loquentem inducit: Deus *operatur in nobis velle quod bonum est*. Ergo &c.

Respondeo negando minorem. Ad probationem distinguo: Pelagius amplexus est & prædicavit gratiam, quæ dat operari quod bonum est, suadendo & objective movendo, concedo: Realiter immutando voluntatem, nego. Est sui ipsius interpres, ibidem enim sic loquitur, & subdit: *Deum operari in nobis velle quod bonum est*, *dum nos terrenis cupiditatibus deditos*, *& mutorum more animalium tantummodo præsentia diligentes*, *futuræ gloriæ magnitudine*, *& præmiorum sollicitatione succendit*.

Urgebis: Gratia quæ dat posse bonum interius movendo & immutando est vera Christi gratia, atqui illam confessus est Pelagius: & probatur, ex eodem sancto Aug. qui lib. de gr. Ch. cap. 47. de Pelagio loquens, ait: " Si ergo consenserit nobis, non solum possibilitatem in homine, sed ipsam quoque voluntatem & actionem divinitus adjuvari, nihil de adjutorio gratiæ Dei, quantum arbitror inter nos controversia relinquitur. " Ibi S. Doctor concedit Pelagium admittere gratiam possibilitatis qua præparatur vo-

voluntas a Domino; unum tantummodo ulterius ab illo exigit, ut etiam gratiam actionis & admittat, & confiteatur, qua quidem concessa & admissa, non relinquetur ullus disputandi locus: Igitur ex mente B. Augustini Pelagius recessit a Lege, & veram Christi gratiam suscepit, immo & propugnavit.

Respondeo negando minorem. Ad probationem distinguo, Pelagius admisit gratiam possibilitatis subobscure, gratiam vero operis adaperte negavit, concedo: & non negavit gratiam operis, quæ nedum posse bonum, sed & velle, sed & operari dat, nego. Caput controversiæ erat de gratia actionis & operis; negabat Palagius esse necessariam, tum ad inchoandum, tum ad perficiendum bonum, namque utrumque liberum arbitrium viribus innatis conficere propugnabat, negabat e contra Augustinus, unde ne dimittat adversarium, non in gratia possibilitatis sistit, quam certe & a libero arbitrio & a Lege indistinctam putabat Pelagius, quid? plura terminis ita subdolis de hoc momento suam prodebat mentem Pelagius, ut in sensu Divi Ambrosii loqui videretur, quocirca ne in vanum & in incertum laboraret Augustinus, ad caput controversiæ palmare appellavit adversarium, expostulans ut gratiam quæ dat velle & perficere absque fuco & tergiversatione confiteretur: hinc tria potissimum exponit in loco pro objectione laudato. Primo quidem, Pelagium imponere & fucum facere. Secundo, petit ut gratiam operis confiteatur. Tertio, concedit nullum, his peractis, remanere controversiæ locum. Et merito: si enim gratiam quæ dat velle & perficere cor immutando admittat, quis dubitat litem de gratia possibilitatis facile componi, ea potissimum ratione quia hac gratia præparatur voluntas a Domino & relationem ad opus habet, ideo enim datur, ut voluntas stimulata & mota cedat vocanti & obediat. Juvat audire S. Augustinum, qui lib. de gratia Christi cap. 47. nu. 52. sic loquitur.

" *Potest* Pelagius, ita se latebris obscuritatis hujus involvere, ut etiam iis quæ a sancto Ambrosio conscripta posuimus, consentire se dicat; & ea se quoque sentire proclamet, semperque sensisse; atque ita singula conetur exponere, ut etiam ejus sententiæ conveni-re credantur. Quapropter quantum adtinet ad istam de divina gratia & adjutorio quæstionem, tria illa quæ apertissime distinxit attendite, posse, velle, esse, idest, possibilitatem, voluntatem, actionem. Si ergo consenserit nobis, non solam possibilitatem in homine, etiam si nec velit, nec agat bene, sed ipsam quoque voluntatem & actionem, idest, ut bene velimus, & bene agamus, quæ non sunt in homine, nisi quando bene vult, & bene agit: si, ut dixi, consenserit, etiam ipsam voluntatem & actionem divinitus adjuvari, & sic adjuvari, ut sine adjutorio, nihil bene velimus & agamus. Eamque esse gratiam Dei, per Jesum Christum Dominum nostrum, in qua nos sua, non nostra justitia justos facit, ut ea sit vera nostra justitia, quæ nobis ab illo est; nihil de adjutorio gratiæ Dei, quantum arbitror, inter nos controversiæ relinquetur. " Quibus ultimis verbis omne Pelagianum commentum explodit S. Aug. si quidem vult ut tota nostra justitia sit per Jesum Christum, hoc est, & posse & operari justitiam a gratia Christi profluat.

Insistes. Ibi agnoscit Augustinus Pelagium admittere aliquid quod ad hoc usque tempus non admiserat: Igitur non liberum arbitrium nudum, non legem solam & Evangelium, sed aliquid ab his omnibus distinctum pro gratia habuit.

Respondeo distinguendo antecedens, Pelagius aliquid novi extrinsece pro gratia habuit, concedo: aliquid novi quod esset intrinsecum, & cordis immutativum, nego. Pelagius variis Conciliorum definitionibus perstrictus, ut omnium declinaret anathemata, purum liberum arbitrium pro gratia prædicare & docere destitit, & ad bonum non sufficere confessus est, hinc addidit legem seu potius Legis illuminationem, ista innixus Psalmistæ sententia Psalm. 118. *Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis*. Quam quidem illuminationem nomine gratiæ possibilitatis celebravit: *Deus*, inquit, *operatur velle quod bonum est, velle quod sanctum est, cum nos terrenis cupiditatibus deditos, mutorum more animalium tantummodo præsentia diligentes, futura gloria magnitudine, præmiorum sollicitatione succendit, dum revelatione sapientia*

in

in desiderium Dei serpentem suscitat voluntatem.

Repones: Ille veram admisit pro voluntate immutanda gratiam, qui admisit gratiam quæ est per administrationem spiritus, hac quippe ratione delineatur vera Christi gratia: atqui hanc ipsam confessus est Pelagius. Sic enim loquitur apud D. Aug. lib. de gr. ch. cap. 7. n. 8. *Hic nos imperitissimi hominum putant injuriam divinæ gratiæ facere, quia dicimus eam sine voluntate nostra nequaquam in nobis perficere sanctitatem: quasi Deus gratiæ suæ aliquid imperaverit, & non illis quibus imperavit etiam gratiæ suæ auxilium subministret, ut quod per liberum homines facere jubentur arbitrium, facilius possent implere per gratiam.* Ergo &c.

Respondeo negando minorem. Ad probationem distinguo, & per subministrationis auxilium nihil aliud præter Legis illuminationem, & liberi arbitrii possibilitatem seu potentiam intelligit, concedo: & intellexit veram gratiam quæ a Spiritu sancto datur & subministratur ad conversionem, & ad bona opera in ordine ad salutem facienda, nego. Loquebatur ambigue Pelagius ut fucum faceret, & sic illusit & Patribus Palæstinis, & Zosimo. De ejus mala in sermonibus fide non semel conqueritur S. Augustinus lib. de peccato orig. cap. 16. n. 17. sic loquitur: " ,, Numquid hæc dicendo verba propter ,, aliud objecta aliter exponendo, id agit, ,, ut se judices non fefellisse demonstret? ,, Prorsus non id efficit, tanto enim se- ,, fellit occultius, quanto exponit ista ver- ,, sutius. ,, Ibidem cap. 18. num. 20. " " Denique quomodo respondeat, adverti- ,, te, & videte latebras ambiguitatis fal- ,, sitati præparare refugia. ,,

Respondet ad objectionem S. Doctor lib. de gr. Ch. cap. 7. nu. 8. his verbis: " ,, Hanc autem naturalem possibilitatem ,, quod adjuvari Dei gratia confitetur, ,, non est hic apertum, vel quam dicat ,, gratiam, vel quatenus eam naturam sen- ,, tiat adjuvari: sed sicut aliis in locis, ,, in quibus evidentius loquitur, intelligi ,, potest, non vult aliud accipi, quam le- ,, gem atque doctrinam. ,, Allatis deinde Pelagii verbis de quibus in objectione, subjungit: " Quis non hic desideret, ut ,, ostendat quam velit intelligi gratiam? ,, Propter hoc enim maxime de illo ex- ,, pectare debemus, ut dicat hoc quod di- ,, cit, non in Lege tantummodo se gra- ,, tiam confiteri. Sed, nobis hac expecta- ,, tione suspensis, quid addiderit intuemi- ,, ni: ,, *Adjuvat enim nos Deus*, inquit, *per doctrinam & revelationem suam, dum cordis nostri oculos aperit....* Deinde sententiam suam quadam velut absolutione concludens, *qui hæc dicit*, inquit, *gratiam tibi videtur negare? An & liberum hominis arbitrium, & Dei gratiam confitetur?* " In ,, his omnibus non recessit a commenda- ,, tione Legis atque doctrinæ, hanc esse ,, adjuvantem gratiam diligenter incul- ,, cans. ,,

Persistes: S. Augustinus serm. 13. de verbis Apostoli cap. 11. de Pelagianis, peracta & publicata verum condemnatione, sic loquitur: " Coarctati sunt aliquando ,, gratiam confiteri, & benedicimus ,, Deum, quia vel hoc aliquando dixe- ,, runt, accedendo etiam proficere potue- ,, runt; & ad id quod vere rectum est pro- ,, ficere. ,, Igitur ex D. Augustino, Pelagiani tandem aliquando veram Christi admiserunt gratiam.

Respondeo 1. Pelagianos ambigue locutos fuisse, maxime quum Catholicorum argumentis premerentur, immo terminis sanam doctrinam præseferentibus, ut fucum facerent, non semel usi sunt. Hoc ipsum colligitur ex locis D. Aug. supra laudatis: quid plura adjiciam? S. Præsul in libro de hæresibus quem sub finem vitæ, absolutis retractationum libris, conscripsit, hær. 88. expresse dicit illos hæreticos a Lege nusquam recessisse.

Respondeo 2. distinguendo, & D. Augustinus ex aliena loquitur sententia, concedo: ex sua, nego. Ibidem est sui ipsius interpres, aitque. ,, Nam sicut quidam ,, dicere cœperunt coarctati sunt aliquan- ,, do gratiam confiteri, & benedicimus ,, Deum. ,,

Respondeo 3. Pelagianos fuisse quidem convictos, ita ut gratiam confiterentur, & de hoc momento jure merito benedixit S. Augustinus Dominum, sed non conversos, cum doctrinæ catholicæ subscribere renuerint. Hinc bona, esto, videbantur, sed pro more hæreticorum suis semper adhærentes erroribus, deteriora sequebantur.

Instabis. Illi veram Christi gratiam nedum agnovere, sed & propugnavere qui

by Google

qui testantur eam neque esse naturam, neque legem, sed auxilium, quod facit facere ut præcepta adimpleantur: Atqui talem gratiam defenderunt Pelagiani: & probatur ex D. Augustino qui lib. de gratia & libero arbitrio cap. 14. n. 27. de eis, sic loquitur: " Sed cum fuerint convicti, non „ defensores, sed inflatores & præcipi- „ tatores liberi arbitrii, quia neque scien- „ tia divinæ Legis, neque natura, ne- „ que sola remissio peccatorum est illa „ gratia quæ per Jesum Christum Domi- „ num nostrum datur, sed ipsa facit ut „ lex impleatur, ut natura liberetur, nec „ peccatum dominetur &c. „ Ergo &c.

Respondeo negando minorem: Ad probationem distinguo, admiserunt gratiam quæ facit facere suadendo, illuminando, & objective movendo, concedo: gratiam quæ cor immutat, nego. Cujus rei argumentum duplex ex D. Augustino, colligitur. Primo S. Doctor dicit quidem Pelagianos fuisse convictos, gratiam Christi non esse naturam, neque legem, neque solam peccatorum remissionem, sed eam propugnasse cordis immutativam, nullibi asserit: de eisdem quippe idem cap. 11. n. 23. ait: " Quid est ergo, quod „ vanissimi homines, & perversissimi Pe- „ lagiani legem dicunt esse Dei gratiam, „ qua juvamur ad non peccandum? „ 2. Post verba in objectione laudata subdit S. Præsul convictos Pelagianos veluti ad Semipelagianismum declinasse, quo scopo, quo fine, intelligite, ut suum servarent de lege & natura perversum dogma, dum enim prædicant gratiam, ex meritis naturæ conferri, quid aliud volunt nisi gratiam a natura pendere, liberumque hominis arbitrium se solo ad bonum salutis sufficere n. 27. hæc subdit Aug.: " Cum ergo in his convicti fuerint, ad „ hoc se convertunt, ut quocumque modo „ conentur ostendere, gratiam Dei secun- „ dum merita nostra dari. „

Dices: Lex Christi est gratia juxta illud Joan. 1. *Lex per Moisen data est, gratia & veritas, per Jesum Christum facta est.* In hoc quippe lex Christi a lege Moisis secernitur, quod gratiæ nomine celebretur: sed Pelagius admisit pro gratia Evangelium, Doctrinam Christi, ejusque exempla: igitur gratiam quæ est per Jesum Christum non negavit, sed admisit.

Respondeo distinguendo, lex interior quæ per Spiritum sanctum in cordibus imprimitur est gratia, concedo: lex scripta & in Novo exhibita Testamento, subdistinguo; est gratia extrinsece, concedo: interior & cordis immutativa, nego. Lex Evangelica est quid mere extrinsecum & objective movens ad bonum, dicitur quidem gratia, tum quia Christum auctorem gratiæ exhibet præsentem, tum quia sacramenta virtute magna & signa gratiæ practica continet. Hanc admisit quidem pro gratia Pelagius, nusquam vero illam quæ a Spiritu Sancto cordibus infunditur, quæque per antonomasiam eatenus lex dicitur, quatenus & mentem illuminat & voluntatem immutat ad bonum, vel etiam quia ejus unctio, teste Divo Joanne, docet nos: hinc primis ajebat Christianis S. Petrus epist. 1. cap. *Si tamen gustatis quoniam dulcis est Dominus.*

Instabis: Gratia quæ est per Jesum Christum illa censetur, quæ remittit peccata: Atqui ejusmodi gratiam confessi sunt Pelagiani: & probatur ex D. Aug. qui l. de gr. & l. arb. c. 13. n. 26. de eis, sic effatur: " Dicunt etiam gratiam Dei, quæ „ data est per fidem Jesu Christi, quæ „ neque lex est, neque natura, ad hoc „ tantum valere, ut peccata præterita di- „ mittantur. „ Ergo &c.

Respondeo distinguendo, gratia Christi habitualis valet ad remissionem peccatorum præteritorum, concedo: ad futura præcavenda, subdistinguo, adjuncta gratia actuali, concedo: non adjuncta, nego. Gratia habitualis seu sanctificans in justificatione remittit peccata præterita, sed ad futura præcavenda alia præter istam requiritur, videlicet actualis qua habemus & declinare a malo, & facere bonum: hinc nedum ad peccata futura præcavenda, sed & ad futura remittenda eatenus concurrit, quatenus est principium proximum bonorum operum, quæ per modum dispositionis in ipsam influunt justificationem: At nec Pelagius, nec sui istam admittebant gratiam, sed tantummodo habitualem quæ valet ad peccata præterita remittenda: actualis autem & existentiam, & necessitatem probat eis D. Augustinus, tum auctoritate Scripturæ quæ in oratione dominica nos docet gratiam qua peccata futura præcaveantur; & auctoritate Beati Cypriani scripturam in hoc prorsus sensu interpretantis. Quod autem

autem gratiam operis de qua erat caput controversiæ non admiserint Pelagiani, non ex eo solum patet momento quod gratiam qua vitantur peccata procul facerent, sed etiam ex hoc quod convicti de istius gratiæ necessitate, illam a natura ortum habere dicerent. Hæc omnia exponit & asserit Sanctus Augustinus.

S. Doctor, ibidem, sic loquitur: " Dicunt etiam gratiam Dei, *inquit*, quæ data est per fidem Jesu Christi, quæ neque est lex, neque natura, ad hoc tantum valere ut peccata præterita dimittantur, non ut futura vitentur, vel repugnantia superentur, sed si hoc verum esset, utique in oratione dominica, cum dixissemus, *dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris*, non adderemus, *& ne nos inferas in tentationem*. . . . . Commoneo autem charitatem vestram, & multum exhortor, ut Beati Cypriani librum quem scripsit de oratione dominica diligenter legatis. " Tum n. 27. de iisdem Pelagianis differens, ait: " Cum ergo in his convicti fuerint, ad hoc se converterunt, ut quocumque modo conentur ostendere, gratiam Dei secundum merita nostra dari. "

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Pelagius non admisit gratiam operis.

PRIMO: quia teste Augustino lib. de gr. Chr. cap. 7. admisit solum pro gratia Legis illuminationem, qua illustratus homo videt bonum quod facere, malum vero quod vitare debet.

Secundo: Ea de causa variis in Conciliis proscriptus esse Pelagius.

Tertio: Pelagium in illa fuisse sententia, nedum Theologi, sed & historici omni exceptione majores referunt.

SYNOPSIS PROBATIONUM, ET RESPONSIONUM.

PRIMO: Pelagius admisit quidem gratiam, qua remittuntur peccata præterita, sed non actualem, qua præcaventur futura.

Secundo: Auxilium etiam quod est per subministrationem spiritus, Pelagius sese admittere dicebat, sed nomine & voce tenus. Revera non admisit, quippe qui teste B. Augustino a Lege non recesserit.

Tertio: Convicti quidem fuere Pelagiani de necessitate gratiæ actualis, & de hoc benedicebat Deum S. Augustinus, sic enim, inquit, *proficere poterant*, sed non ideo conversi, namque per gratiam liberum semper intelligebant arbitrium & legem.

ARTICULUS SECUNDUS.

Utrum caput controversiæ inter Augustinum & Pelagium fuerit de gratia actuali & operis?

GRATIAM Christi gratum facientem duplicem esse, nemo Catholicus non novit, alteram scilicet habitualem seu sanctificantem, alteram vero actualem, quæ & gratia operis dicitur. Illa quodammodo deificat animam, quippe quæ faciat justum naturæ divinæ participem, omniumque virtutum pretiosam supellectilem afferat, ista vero est principium operis proximum & immediatum: Prima, eatenus respicit esse, quatenus nos facit filios Dei adoptivos: Secunda, est pro opere; hinc & sæpius efficax appellatur. Quaritur impræsentiarum de qua ex duobus fuerit caput controversiæ inter S. Augustinum & Pelagium. Pro cujus resolutione

CONCLUSIO.

Caput controversiæ inter S. Augustinum & Pelagium erat de gratia operis.

Probatur, ex Augustino.

PRIMO: Gratia duplex distinguitur, una habitualis & sanctificans, altera actualis & operans. Per primam remittuntur peccata præterita, per secundam vero præcaventur futura. Illam admisit Pelagius, nec de hoc reprehenditur ab Augustino: istam vero negavit, qua de causa illum insectatur S. Doctor. Quibus prælibatis, istud pro conclusione conficitur argumentum. De illa gratia fuit caput controversiæ inter Pelagium & Augustinum cujus necessitatem ille negabat, iste vero probat, quam inutilem prædicabat Pela-

Pelagius, de quo vero vehementer illum redarguit S. Præsul : atqui res sic se habet : Igitur caput controversiæ inter S. Augustinum & Pelagium fuit de gratia actuali . Probatur minor ex D. Augustino qui lib. de gratia & liber. arb. cap. 13. num. 26. de Pelagianis, sic loquitur : " Dicunt etiam gratiam Dei , quæ data ,, est per fidem Jesu Christi , quæ neque ,, est lex , neque natura, ad hoc tantum ,, valere ut peccata præterita dimittantur, ,, non ut futura vitentur, vel repugnan- ,, tia superentur, sed si hoc verum esset , ,, utique in oratione dominica , cum di- ,, xissemus, *dimitte nobis debita nostra* , *si- ,, cut & nos dimittimus debitoribus nostris* . ,, Quibus verbis unum concedit S. Augustinus , nimirum dari gratiam qua peccata futura dimittuntur, quod & Pelagiani ultro fatebantur : alterum vero probat S. Doctor , videlicet dari etiam gratiam , qua futura peccata præcaveantur, quæque est gratia operis , quam quidem illi hæretici & debellare , & rejicere non cessarunt. Ergo &c.

Secundo : De illa gratia potissimum controversia movebatur, qua semel admissa , lis omnis componebatur : atqui admissa semel a Pelagianis gratia actuali , nihil controversiæ inter eos & Augustinum relinquebatur : Ergo &c. probatur minor . Palmaris Pelagianorum error hic erat , hominem viribus naturæ posse & bonum ad vitam æternam conducens facere, & declinare a malo : sed admissa gratiæ actualis necessitate , jam iste cessabat error : Igitur & capitalis controversia . Hoc ipsum colligitur , ex D. Augustino qui lib. de grat. Chr. cap. 48. n. 52. de Pelagio disserens, ait : " Si ergo consenserit nobis , ,, non solum possibilitatem in homine , ,, etiamsi nec velit, nec agat bene , sed ,, ipsam quoque voluntatem , & actionem , ,, idest , ut bene velimus , & bene agimus , quæ non sunt in homine , nisi ,, quando bene vult, & bene agit : si , ut ,, dixi , consenserit etiam ipsam voluntatem & actionem divinitus adjuvari , & ,, sic adjuvari , ut sine adjutorio , nihil bene velimus & agamus , eamque esse gratiam Dei, per Jesum Christum Dominum nostrum. . . Nihil de adjutorio gratiæ Dei , quantum arbitror, inter nos ,, controversiæ relinquetur . ,,

Tertio : Controversia principalis de qua impræsentiarum loquimur , erat de gratia vel habituali , vel actuali , atqui non erat de habituali : Igitur de actuali . Probatur minor . Tametsi Pelagiani gratiam habitualem ad delendum peccatum originale inutilem esse propugnarent , non tamen ad introitum in regnum cœlorum , unde solummodo penes effectus , non ipsam gratiæ existentiam & necessitatem errabant : Igitur palmaris controversia non de gratia habituali , verum potius de actuali circumferebatur. Audiendus est de hoc momento ipse Pelagius , qui Epistola quam ad Demetriadem Virginem direxit cap. 8. sic loquitur : " Instructi per Christi gratiam & in meliorem hominem renati ,, sumus. ,, Et Cor. 22. " Magis illa virtute gloriaris quæ Filios Dei & cohæredes Christi facit . ,, Rursus cap. 24. " Non meliorem spiritus tuus requirit ornatum , qui cum Universam Ecclesiam ,, salutaris aquæ lavacro purificatam sine ,, macula rugaque reddit , quotidie cupit ,, eam fieri pulchriorem . ,,

Huic sententiæ suum non semel addit calculum D. Augustinus , maxime lib. 2. oper. imp. ubi dicit Julianum gratiam confiteri habitualem , eamque necessariam esse parvulis & adultis , parvulis quidem ut per novæ perfectionis adminiculum meliores evaderent ; adultis vero ut per fidem proficerent: omnibus ut liberum haberent in regnum Christi introitum . Suffragantur Hieronymus , aliique Patres , qui Pelagianos debellaverunt . Hoc & Concilia adversus istos hæreticos adunata docent,ubique enim & per omnia scriptis ,dictis , & definitionibus eos insectantur, maxime quia pro gratia operis, aut liberum arbitrium , aut ad summum legem habere vellent .

Diluuntur objectiones .

OBJICIES : Caput controversiæ inter sanctum Augustinum & Pelagium fuit de gratia sanativa : sed ea est habitualis & sanctificans , ista quippe justificat peccatorem : Igitur controversia non erat principaliter de gratia actuali .

Ad solutionem istius difficultatis & aliarum quæ hic proponi possunt , unum præmittendum venit, videlicet S. Augustinum nonnumquam etiam de gratia habituali cum Pelagio disceptasse , quatenus eam

tam & meritis naturæ humanæ fœtum proclamaret, & ad delendum peccatum originale prorsus inutilem esse assereret; hoc solummodo probant omnes adversus conclusionem nostram objectiones, nusquam vero caput palmare controversiæ in eo potissimum articulo situm fuisse, quod de gratia actuali emersisse contendimus. Qua observatione facta, ista altera non levioris momenti occurrit; videlicet eosdem prope effectus gratiæ habitualis quandoquidem etiam actualis tribui auxilio, sed in alio genere causæ, quæ quidem diversitas omnem tollit & æquivocationem & implicantiam. Nec mirum, sicut gratia sanctificans formaliter sanat & justificat, & ita & efficienter ac dispositive gratia actualis. Hæc si attendas, benevole lector, absque negotio objectionibus omnibus facies satis.

Respondeo igitur ad argumentum distinguendo majorem: caput controversiæ erat de gratia sanativa actualis, concedo: habituali, nego. Similiter & distinguo minorem. Gratia habitualis sanat, & supponit actualem, quæ suo modo utique sanat, concedo: & non supponit, nego. Gratia habitualis eatenus sanat, quatenus est forma opposita peccato, illudque ab anima propellit, qua de causa justificationis causa formalis dicitur; actualis vero sanat efficienter & dispositive, quandoquidem & cor peccatoris immutat, ut velit bonum, & voluntatem determinat, applicatque ad illud faciendum, hinc & principium bonorum operum, quibus pervenitur ad justificationem, jure merito vocatur. Hoc ipsum non semel docet & scribit D. Thomas, maxime cap. 2. q. 109. art. 1. & sequentibus. De qua igitur gratia sanativa erat inter S. Augustinum & Pelagium controversia, jam liquet. Nimirum de actuali quam sanctus Præsul nomine gratiæ medicinalis passim in suis operibus celebrat.

Instabis: D. Augustinus enchir. cap. 3. Pelagianis probat parvulos Christo incorporari: Sed hoc ipsum fieri per gratiam habitualem nemo non novit: Igitur palmaris controversia erat de gratia habituali.

Respondeo distinguendo majorem, & hoc est argumentum aliquam fuisse inter S. Augustinum & Pelagianos controversiam de gratia habituali, concedo: & argumentum est fuisse capitalem de hoc momento controversiam, nego. Concedimus S. Augustinum de gratia utique habituali disceptasse cum Pelagianis, quandoquidem & ex meritis naturæ conferri, & ad delendum peccatum originale inutilem prorsus asserere audebant, contrarium vero propugnabat S. Præsul. Sed contendo S. Doctorem hanc præcipue suscepisse provinciam defendendam, gratiam actualem nedum utilem esse, verum etiam & ad bonum operandum absolute necessariam.

Urgebis: S. Præsul. lib. de Præd. SS. c. 15. sic loquitur: "Ea gratia fit ab initio fidei suæ homo quicumque Christianus, qua gratia ab initio suo factus est Christus." Sed homo non factus est per gratiam actualem Christus: Igitur per habitualem. Ex quo sequitur principalem controversiam inter S. Augustinum, & Pelagianos fuisse de gratia habituali, maxime, cum sit principium meriti & totius salutis causa formalis. Tum quia delet peccatum originale, quod quidem pertinaciter negabant Pelagiani. Ex quo errore cæteri veluti ex impuro & primigenio fonte promanabant.

Respondeo 1. Secundum hominem eumque novum factum esse Christum, non præcise per gratiam habitualem, quæ est accidens, sed per gratiam unionis hypostaticæ, quæ est ipse Deus & secunda sanctissimæ Trinitatis persona, unde ex hoc Augustini loco nihil erui potest pro controversia, de qua impræsentiarum movetur difficultas. Ex hoc quippe momento sequitur solum gratiam esse gratuitam. Sicut enim incarnatio est ante prævisa merita etiam virtute gratiæ comparata, ita & ipsa gratia ante prævisa merita naturæ: & hoc unum propugnat eo loci S. Augustinus adversus Semipelagianos, qui fidem a natura exordium ducere autumabant.

Respondeo 2. distinguendo, homo fit formaliter Christianus per gratiam habitualem, efficienter vero per actualem, concedo: & nequidem efficienter fit talis per gratiam operantem, nego. D. Augustinus ibi principaliter loquitur de gratia actuali, quippequi agat de vocatione ad fidem, quam quidem vocationem gratia operante præveniri contendit adversus Semipelagianos, quos hic debellat & revincit, ostendens & fidem, & fidei desiderium a Spiritu sancto flante, illuminante, & inspi-

& inspirante profluere. Cæterum hæc & similia quæ abjiciuntur, probant quidem controversiam motam fuisse etiam de gratia habituali, non tamen principaliter.

Insistes: erat principalis controversia de gratia, quæ est per subministrationem Spiritus: Sed talis gratia est habitualis: Ergo &c.

Respondeo distinguendo, erat principalis controversia de gratia actuali, concedo: de habituali, nego. Utraque est a Spiritu sancto, sed movebatur principaliter controversia de prima: solutio est S. Augustini qui in epistola ad Innocentium primum de Pelagio, sic loquitur: " Sive gratiam dixerit esse liberum arbitrium, sive gratiam esse remissionem peccatorum, sive gratiam esse legis præceptum, nihil eorum dicit quod per subministrationem Spiritus sancti pertinet ad concupiscentias, tentationesque vincendas. "

Repones: Pelagius admisit gratiorem peccati remissionem: Sed illam non ponebat in gratia habituali, quod erat error maximus: ergo erat principalis controversia de gratia habituali. Probatur minor. In Concilio Milevitano canone tertio damnatur eo quod admitteret solum gratiam peccati remissivam: Sed si illam posuisset in gratia habituali non debuisset propter hoc damnari: Igitur nolebat Pelagius, gratiam habitualem remittere peccatum.

Respondeo negando minorem: Ad probationem distinguo, damnatur quia admittebat gratiam peccati remissivam excludendo actualem, quæ concurrit efficienter per actus bonos ad justificationem, concedo: quia negabat gratiam habitualem præcise, nego. Sic enim loquitur Concilium. *Placuit ut quicumque dixerit gratiam Dei in qua justificamur per Jesum Christum Dominum nostrum ad remissionem peccatorum solum valere, quæ jam commissa sunt, non etiam adjutorium quo non comittantur, anathema sit.*

Instabis: Pelagius admisit gratiam ad actus supernaturales necessariam: Sed hæc gratia est gratia habitualis: Et probatur. Gratia illa est principium bonorum operum: Ergo &c.

Respondeo negando minorem. Ad probationem distinguo, gratia habitualis, est principium radicale & remotum actuum supernaturalium in quantum ab ea fluunt virtutes, ut proprietates ab essentia, & quia etiam dat jus ad auxilia actualia, quibus bonum opus conficitur, concedo: est principium immediatum & proximum, nego. Illud munus soli gratiæ actuali tribuitur: principaliter igitur erat controversia de ea.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Controversia palmaris inter S. Augustinum & Pelagium erat de gratia actuali.

PRIMO: Pelagius constanter negabat gratiæ actualis necessitatem ad initium fidei; de hoc vero errore passim & ubique eum reprehendit S. Augustinus, maxime lib. de grat. Ch. & libero arbitrio cap. 13. num. 26. ubi ex professo illi probat gratiam actualem ad initium fidei & præcavenda peccata esse admodum necessariam.

Secundo: Ipse Augustinus lib. de gratia Ch. cap. 48. num. 52. asserit nullum remanere disertandi locum, si semel Pelagius concesserit hominem, seclusa illa præveniente & adjuvante gratia, nec velle bonum salutis, nec operari posse.

Tertio: Tametsi Pelagius circa gratiæ habitualis effectus erraret, illam tamen admittebat: Non igitur de ea, sed actuali cum eo digladiabatur S. Augustinus.

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET RESPONSIONUM.

PRIMO: Erat quidem lis magna inter S. Augustinum & Pelagium de gratia sanativa, sed efficienter, & dispositive de sanativa, scilicet actuali.

Secundo: Esto quod S. Augustinus probet Pelagio dari gratiam qua homo fit Christianus; sed nemo cordatus dixerit eum in hoc a gratia actuali secedere, cum his effectus tribuatur utique ut causæ efficienti illi adjutorio.

Tertio: Pelagius admittebat, esto, gratiam quæ est per subministrationem, eam habitualem solum & non actualem.

AR-

Digitized by Google

ARTICULUS TERTIUS.

Utrum Semipelagiani admiserint gratiam actualem ad initium fidei?

Historia critica Semipelagianismi.

Ortus.

VIRI quidam non solum scientia & pietate, sed etiam & dignitate celebres, occasione D. Augustini doctrinæ de efficacia gratiæ erraverunt: Pelagium quidem toto mentis & cordis affectu damnabant, cujus rei argumentum est, conversio Leporii a Cassiano primum cœpta, deinde ab Augustino consummata; agnoscebant peccatum originale, concupiscentiam malam, cæterasque hominis miserias tanquam veros primi hominis peccati effectus: insuper, & necessitatem gratiæ actualis ad consummationem, sed non ad initium actus, maxime fidei. Ita refert Sanctus Prosper in epistola sua ad Sanctum Augustinum, & Sanctus Hilarius in sua ad eundem Præsulem.

Quo dicti fuerint motivo, ut adhærerent in aliquo Pelagianis, apparet hoc fuisse ad liberi arbitrii defensionem, quod non modicum efficacia gratiæ, qualem prædicabat Augustinus, dilacerari autumabant. Sed zelo non secundum sufficientem scientiam abrepti, faciendo voluntatem liberam, faciebant sacrilegam, nempe gratiæ dominam. Tale fuisse eorum motivum, & lapsus initium constat ex objectionibus Vincentii Semipelagiani, quæ sexdecim propositionibus continentur, quas veluti tot errores doctrinæ divi Augustini affigebat. Ita Pater Alexander, Hist. Ecclesiasticæ, 5. sæculo cap. 3. art. 7. §. 7.

Prima *est: Dominus noster Jesus Christus non pro omnium hominum salute & redemptione passus est.*

Secunda: *Deus non vult omnes salvare, etiamsi omnes salvari velint.*

Tertia: *Deus majorem partem humani generis ad hoc creat, ut illam perdat in æternum.*

Quarta: *Major pars humani generis ad hoc creatur a Deo, ut non Dei, sed diaboli faciat voluntatem.*

Quinta: *Peccatorum nostrorum auctor est Deus eo quod malam faciat voluntatem hominum, plasmet substantiam, qua naturali motu non potest nisi peccare.*

Sexta: *Deus tale in hominibus plasmat arbitrium quale est dæmonum, eo quod proprio motu nihil velit, vel possit nisi malum.*

Septima: *Hæc est voluntas Dei, ut magna pars Christianorum salva esse nec possit, vel velit.*

Octava: *Non vult Deus ut omnes Catholici in fide Catholica perseverent, sed vult Deus ut magna exinde pars sanctorum apostatet.*

Nona: *Vult Deus ut magna pars sanctorum a sanctitatis proposito ruat.*

Decima: *Adulteria & corruptela sacrarum Virginum ideo contingunt, quia illas Deus ad hoc prædestinavit ut caderent.*

Undecima: *Quando incestant Patres filias, aut Matres Filios, vel quando servi dominos occidunt, ideo fit, quia ita Deus prædestinavit ut fieret.*

Duodecima: *Dei prædestinatione efficiuntur de filiis Dei, filii diaboli, & de templo Sancti Spiritus, templa dæmonum, & de membris Christi membra meretricis.*

Decima tertia: *Omnes illi fideles & sancti, qui ad æternam mortem prædestinati sunt, quando ad vomitum suum redeunt, vitio quidem suo hoc facere videntur: Sed ipsius vitii causa est divina prædestinatio, quæ illis latenter subtrahit bonas voluntates.*

Decima quarta: *Pars magna illa Christianorum Catholicorum fidelium, atque sanctorum, quæ ad ruinam & perditionem prædestinata est, etiamsi petat a Deo sanctitatis perseverantiam, non impetrabit: eo quod mutari non potest divina prædestinatio, quæ illos præordinavit, præparavit, præaptavit ut caderent.*

Decima quinta: *Omnes illi fideles & sancti, qui ad æternam mortem prædestinati sunt, postquam ceciderint, sic a Deo dispensantur, ne possint, vel velint per pœnitentiam liberari.*

Decima sexta: *Magna pars illa fidelium atque sanctorum, quæ ad æternam mortem prædestinata est, quando dicit Deo in oratione Dominica, fiat voluntas tua: nihil aliud quam contra se petit, id est, ut cadant & ruant: quia voluntas Dei hæc est, ut æterna morte pereant.*

Hæ sunt perversæ conclusiones quas ex doctrina Augustini Catholica de efficacia

cacia gratiæ, Semipelagiani perverse deducebant, quas ut vitarent, impegerunt in errores sequentes.

I. *Initium* aliquod justitiæ & salutis, nimirum fidem & voluntatem aliquam salutis obtinendæ, puta bonam cogitationem, bonumque desiderium esse a nobis autumabant, quia tamen ejusmodi actus nondum satis perfecti evadunt, non inter opera justitiæ eos annumerabant, sed tantum ad gratiam Christi promovere arbitrantur. Hilarius epist. ad S. August.

II. *Quidam* alii ad Pelagii nævos propius accedentes, hominem solis naturæ viribus & bono usu liberi arbitrii ad gratiam mediatoris pertingere sentiebant S. Prosper epist. ad S. Aug.

III. *Gratiam*, quam ad perficiendum opus, necessariam ponebant, humanæ subditam voluntati, ipsique hominis obedientiam præviam esse effutiebant. S. Prosper ibidem.

IV. *Dicebant*, omnes homines pari modo beneficii nobis a Christo moriente collati participes esse, nullos extare ad quos uberior inde quam in cæteros, ad suæ salutis assecutionem gratia derivetur: Deum enim æque velle omnes salvos fieri, si velint, asserere non dubitabant. S. Prosper ibidem. Porro non erant hæretici, neque in eo quod dicerent, Deum velle omnes & singulos homines salvos fieri, neque in eo quod mortem Christi ad singulos quoque extendi prædicarent, sed potius in eo quod & Deum electorum salutem speciali consilio & dilectione nolle, & Christum mortis suæ pretium æqualiter omnibus singulis hominibus dispensasse assererent.

V. *Ultro* fatebantur gratiam Christi suppetere omnibus, & ad se omnes invitare: sed unumquemque, proprio arbitrio, vocanti obedire. Sanctus Prosper ibidem. Certe non errabant in eo quod gratiam generalem, quam sufficientem vocamus, omnibus præsto esse propugnarent, sed quod illam ad initium vel fidei, vel boni operis inutilem esse vellent.

VI. *Prædestinationem* gratiam & secundum propositum, nedum ad gloriam, sed & ad gratiam abnuebant, quinimmo Deum sortes hominum, vel prædestinandorum, vel reprobandorum secundum quædam merita, vel demerita fictitie futura & præscita definire arbitrabantur, prædestinationem vero omnem ex prævisis naturæ primordiis constituebant, hinc in iis omnibus errabant momentis, primoquidem, in eo quod prædestinationem adæquate sumptam, ut gratuitam & secundum propositum propellerent: Secundo, quod eam, quæ est ad gloriam, ortum haberet ex prævisis quibusdam meritis naturæ, quæ bonis, tum cogitationibus, tum desideriis se præparat ad fidem, cum e contra teste Augustino, voluntas præparetur a Domino: Tertio, in eo quod & reprobationem & prædestinationem secundum merita & demerita fictitia nonnumquam regulari vellent, ut in pueris, vel aliis cum Baptismo, vel aliis absque Baptismo e vita migrantibus: Ideo enim illos qui baptizati moriebantur, prædestinatos asserebant: quia Deus præviderat multa bona opera meritoria operaturos, si vixissent, e contra vero mala in iis, qui absque regenerationis lavacro vita functi erant: ita S. Prosper ibid. epist. ad S. Augustinum & ipse Augustinus passim in libris de prædest. SS. & de dono persev.

VII. *Numerum* prædestinatorum certum esse non credebant Massilienses, sed in hunc ordinem quosdam in dies admitti, quosdam ex eodem expungi. Prædestinationem adæquata gratuitam, efficacem & infaillibilem fato non esse absimilem negligentiæ ac temporis, immo & desperationis ansam præbere effutiebant. Sic referunt S. Prosper & S. Hilarius in sua vicissim ad S. Aug. epistola.

VIII. *Semipelagiani* perseverantiam inter dona Dei specialia non annumerabant: nec talem dari credebant perseverantiam etiam finalem, a qua deficere nemo possit: alioqui adhortationem & correctionem fore inutiles. Hæc placita refert Sanctus Hilarius epist. ad Sanctus Aug.

IX. *Non* aliam in præsenti statu ad perseverandum finaliter gratiam dari, quam quæ Adamo innocenti collata fuit, affirmabant. Hanc fuisse Massiliensum sententiam scribit S. Hilarius ad S. Aug.

X. *S. Augustini* de prædestinatione & perseverantiæ dono doctrinam prædicandam non esse flatuebant. Sententiam ipsius esse novam, & vel hoc uno nomine silentio premendam, eo quod in multorum offensionem cadere autumarent. Qua de re

de re certum facit S. Aug. S. Prosper in epistola jam laudata.

XI. *Semipelagiani* librum Sapientiæ e numero Canonicorum expungebant. Hilarius ibidem. Hi sunt Massiliensium errores, qui ad quatuor potissimum capita reduci possunt.

Primo: Initium fidei naturæ tribuebant Semipelagiani, in qua agnoscebant virtutum quædam semina, & hic fuit illorum error capitalis. Ita sanctus Prosper in epistola ad sanctum Augustinum. Ita Hilarius in epistola ad eundem sanctum Doctorem.

Secundo: Inferebant discretionem electorum & meritum a propria voluntate ortum habere. Sanctus Prosper ibidem.

Tertio: Perseverantiam finalem non esse singulare Dei donum, sed esse in potestate cujuslibet perseverare in bono usque ad mortem inclusive. Sanctus Hilarius in epistola ad sanctum Augustinum.

Quarto: Pueros sine Baptismo decedentes ideo dicebant privari vita æterna, quia Deus prævidebat futuros malos in vita; unde propter fictitia demerita a regno exulare volebant. R. Pater Alexander. hic sæc. 5. art. 8.

Quia tamen Ecclesia nihil adhuc circa illa momenta tunc temporis de fide statuerat, hæreseos notam illis inurere nemini licet. Enimvero nulla definitio fidei apparet circa initium fidei & alia capitula ante Concilium secundum Arausicanum sub Felice 4. anno 529. celebratum: tum quia sese retractarunt, & pie obierunt in Domino; hinc sanctus Prosper, lib. contra Collatorem cap. 33. eos vocat sanctos.

Progressus.

QUISNAM fuerit Semipelagianismi progressus, colligitur ex viris omni exceptione majoribus, qui illum & tenuerunt & propugnaverunt. Ipse Augustinus ante Episcopatum in hunc impegit errorem, ut videre est in expositione quarumdam propositionum in epist. ad Rom. propositione 62. & hoc ipse ultro fatetur in libro de prædestinatione Sanctorum, cap. 3. sed re maturius ponderata, se retractavit. Vitalis Carthaginensis, eodem teste Augustino, epistola 107. fuit Semipelagianus. Episcopi Galli in Lugdunensi & Arelatensi Provinciis, præsertim Massiliæ, unde & Massilienses dicti fuerunt, Semipelagianismi duces fuere. Cassianus propter collationem 13. inter palmates a multis annumeratur. Vincentius præ cæteris exarsit, quidam credunt eum fuisse Lirinensem; alii alterum a Lirin ensi, ut Baronius in notis ad martyrologium, die 24. Maii. non minori zelo Semipelagianismi partes suscepit Faustus Rejensis Præsul, an. 433. Hilarius Arelatensis Episcopus iis adhæsit, ut testatur S. Prosper in epistola ad S. Augustinum. Gennadius Massiliensis Præsbyter adjungitur cæteris, quod satis probat liber de viris illustribus ab ipso conscriptus.

Interitus, seu proscriptio.

S. AUGUSTINUS scripsit librum de prædestinatione Sanctorum; alterum de dono perseverantiæ contra Semipelagianos. Eosdem debellavit S. Prosper tum in libro contra Collatorem, tum in alio libello, qui hunc præfert titulum, ad capitula Gallorum: præterea in duobus libris de vocatione Gentium.

Gelasius Papa in Synodo Romana, Cassiani, Faustique libros rejecit, opera vero S. Augustini & S. Prosperi plurimum commendavit. Hormisdas in epist. ad Possessorem, declarat primi & secundi opera nullius esse auctoritatis.

Pelagianorum errores impugnavit in Galliis Cæsarius Arelatensis, imprimis Concilium Arausicanum secundum, & Valentinum tertium. Utrumque approbavit Bonifacius II. ut constat ex ejus epistola ad Cæsarium octavo Kalendas Februarii, an. 530. His præsuppositis sit

CONCLUSIO.

Semipelagiani non admiserunt gratiam actualem ad initium fidei.

Probatur auctoritate, & ratione.

Primo, ex Concilio Arausicano II.

HOC Concilium anathemate percutit Semipelagianos, can. 4. 5. & 6. sine restrictione, dicendo gratiam actualem requiri ad initium fidei, & hoc contra illorum erro-

errores. Ergo de facto talem opinionem tenuerunt.

Secundo, ex ipsis Semipelagianorum dictis.

CASSIANUS collatione 13. cap. 8. dicit Deum illuminare interius, cum videt in nobis bonæ voluntatis ortum, cap. 11. " Si gratia Dei, *inquit*, semper inspirati „ bonæ voluntatis principia dixerimus, „ quid de Zachæi fide, quid de illius „ in cruce latronis pietate dicimus; qui „ desiderio suo vim quamdam regnis cæle„ stibus inferentes, specialia vocationis „ monita prævenerunt? „ Tum c. 9: " Ut „ autem evidentius clareat etiam per natu„ ræ bonum, quod beneficio Creatoris in„ dultum est, nonnunquam bonarum volun„ tatum prodire principia, quæ tamen nisi „ a Domino dirigantur, ad consumma„ tionem virtutum pervenire non possunt. „ Apostolus testis est, dicens: velle adja„ cet mihi, perficere autem bonum non „ invenio. „

Tertio, ex S. Augustino.

S. DOCTOR l. de prædestinat. Sanctorum, c. 2. n. 3. de Semipelagianis sic loquitur: " Sed nunc eis respondendum esse vi„ deo, qui divina testimonia, quæ de „ hac re adhibuimus, ad hoc dicunt va„ lere, ut noverimus ex nobis quidem non „ habere ipsam fidem, sed incrementum „ ejus ex Deo. Rursus lib. de dono perseverantiæ cap. 7. num. 14. " Hæc ergo Dei dona sunt, ut de aliis taceam, sa„ pientia & continentia: adquiescunt & „ isti Massilienses; neque enim Pelagiani „ sunt, ut adversus illam perspicuam ve„ ritatem dura & hæretica perversitate „ contendant; sed hæc, *inquiunt*, ut a „ Deo dentur nobis, fides impetrat quæ in„ cipit a nobis, quam fidem & incipere „ habere, & in ea usque in fidem perma„ nere, tanquam id non a Domino acci„ piamus, nostrum esse contendunt, „

Rursus: In eodem versabantur errore Semipelagiani, quo ante Episcopatum tenebatur S. Augustinus: Atqui sanctus Doctor tunc temporis credebat gratiam Dei ad initium fidei inutilem esse; sic enim in expos. epist. ad Rom. cap. 3. loquitur: " Neque etiam putabant fidem „ Dei gratia præveniri. „ Ergo &c.

Quarto, ratione eaque multiplici.

PRIMA: Illustratio & bona cogitatio, pia motio, & æternæ vitæ desiderium ad fidem Christianam amplectendam initium fidei tum a Patribus, tum a Theologis nuncupatur: Sed Semipelagiani ex Auctoribus supra laudatis hujusmodi initium repetebant a natura: hoc ipsum colligitur ex Concilio Arausicano II. Ergo &c.

Altera: In erroris crimen circa fidei initium Semipelagiani veniunt, si eorum doctrina ab Innocentio X. propter hoc fuerit proscripta: Atqui res sic se habet; hæc enim est inter quinque Jansenii propositiones damnatas quarta: *Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, & in hoc erant Hæretici, quod vellent talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare*. Prima pars, scilicet quod Pelagiani ad singulos actus admitterent gratiam prævenientem, rejicitur ut falsa; altera vero ut erronea: Ergo &c.

Tertia: Qui scripsere contra Semipelagianos, ut S. Augustinus libro toto de prædest. Sanctorum, hunc adversus eos impugnat errorem, scilicet initium fidei esse a natura. Eundem debellat S. Prosper lib. adversus Collatorem, nec quisquam præter Jansenium dixit gratiam fidei a Semipelagianis admitti: Ergo de facto initium fidei ex naturæ viribus, Semipelagiani repetebant, alias sancti Doctores supracitati hæresim fictitiam impugnassent.

Diluuntur argumenta in contrarium.

OBJICIES: Semipelagiani admiserunt eandem in homine lapso gratiam quam admittebant in homine innocente: sed admittebant gratiam ad initium fidei pro Adamo: Ergo &c. Probatur major. S. Hilarius refert Semipelagianos scandalizatos fuisse de doctrina S. Augustini, eo quod divisisset gratiam in eam quæ data est primo homini, qua perseverare poterat, & in eam quæ datur nunc Sanctis, qua de facto perseverant: " His verbis „ sanctitati tuæ, *inquit Hilarius in epist.* „ *ad S. August.* ita moventur, ut dicant „ quandam desperationem hominibus exhi-

„ exhiberi. Si enim, *ajunt*, ita Adam adjutus est, ut stare posset in justitia, & a justitia declinare: & nunc ita Sancti juvantur, ut declinare non possint ... Ad illam voluntatem pertinuisse dicunt exhortationis vel comminationis utilitatem, quæ & persistendi & desistendi obtinebat liberam potestatem: non ad hanc, cui nolle justitiam inevitabili necessitate conjunctum est. „ Igitur volebant hominem posse ad nutum perseverare sicut Adam: iste autem hanc habebat potestatem a gratia fidei; quandoquidem fuisset in ea conditione, juxta illud Augustini de Creatore loquens: *Erat condens naturam, & largiens gratiam*.

Respondeo 1. ibi non esse quæstionem de initio ad fidem, quam nunquam moverunt Semipelagiani pro Adamo, quem in fide & in virtute creatum fuisse credebant; sed de efficacia gratiæ, in quo etiam momento errabant, admittendo gratiam solum per vires liberi arbitrii nudas & naturales efficacem, ita ut ex ipsis initium actus fuisset a natura, ne læderetur libertas. Qua de causa maxime conquerebantur de Augustino, quod vellet gratiam esse efficacem independenter a viribus pure naturalibus voluntatis. Et certe in objectione difficultas currit de gratia perseverantiæ, quæ inter omnes est efficacissima. Porro erat inter eos questus maximus, quod Augustinus voluntatem pro præsenti statu diceret ita infirmam, ut nequidem initium boni operis, & a fortiori perseverantiæ posset, nisi accederet Dei auxilium.

Respondeo 2. distinguendo, & pro statu innocentiæ initium fidei a viribus naturæ etiam ducebant, concedo: non ducebant, nego. Nam si hoc pro natura privilegium defenderent in statu natuæ lapsæ, a fortiori in statu naturæ integræ, cujus vires multo præpollentiores quam in hoc præsenti statu erant. Ad probationem distinguo, conquesti sunt Semipelagiani de divisione gratiæ actualis ab Augustino data, eo quod efficacia gratiæ ab Augustino delineata liberum perimi arbitrium putarent, concedo; & admiserunt gratiam fidei, nego. Hoc unum arguebant in sententia Augustini, videlicet efficaciam gratiæ validissimam, quam cum libertate cohærere non posse propugnabant: at initium fidei in utroque statu a naturæ viribus repetebant, si agatur de actu fidei, habitum quippe in anima Adami fuisse infusum, & etiam in anima pueri de novo regenerati infundi non diffitebantur.

Instabis: Illam solam rejiciebant gratiam Massilienses, quam Augustinus dicebat per se efficacem, & ex qua multa consequebantur inconvenientia pro libertate: sed hæc erat solum gratia per se efficax: Igitur non negarunt gratiam sufficientem seu prævenientem, quæ per bona desideria inchoat opus bonum.

Respondeo distinguendo minorem, & secundum eorum principia etiam gratia præveniens libertati nocebat, concedo, secus, nego. Volebant enim per omnem gratiam prævenientem tolli libertatem; & ideo initium fidei ducebant a nudis liberi arbitrii viribus.

Urgebis: S. Augustinus lib. de prædestinatione Sanctorum, cap. 1. n. 2. de Semipelagianis ait: "Pervenerunt etiam, inquit, fratres ad nos, ut præveniri voluntates hominum Dei gratia fateantur, atque ad nullum opus bonum vel incipiendum, vel perficiendum sibi quemquam sufficere posse consentiant. „ Ergo &c. Idem dicit S. Prosper epist. ad S. Augustinum. Igitur ex sanctis illis Doctoribus Semipelagiani non negabant gratiam ad initium fidei, cum nostras voluntates a Deo præveniri concederent.

Respondeo distinguendo consequens. Semipelagiani admiserunt gratiam legalem & metaphoricam, concedo: gratiam veram, subdistinguo. Ad consummationem actus fidei, concedo: ad initium, nego. Tria distinguenda sunt: 1. Lex illuminans ad bonum operandum: 2. Initium seu præparatio ad actum, quale est bonum desiderium, quod est virtutis semen: 3. vero ipse actus. Lex illuminans ab Evangelio & Christi exemplis promanat; præparatio ad bonum seu desiderium, a gratia sufficiente; actus, ab efficaci. Semipelagiani bona virtutis desideria tribuebant modo naturæ in se relictæ, modo etiam legi, actus vero consummationem, gratiæ. Sic colligitur ex S. Aug. qui ibidem est sui interpres: "Impendamus, *inquit*, eis dilectionis affectum, ministeriumque sermonis ..... ut in his litteris ea quæ illis

„ illis essent apta & utilia diceremus. „ Dum cap. 3. pergit & subdit: " Prius „ itaque fidem, qua Christiani sumus, do- „ num Dei esse debemus ostendere. „ Igitur ex S. Aug. Semipelagiani fidem, donum Dei esse non concedebant, cum ejus initium a libero arbitrio in se relicto repeti contenderent.

Repones: S. Prosper in sua ad S. Augustinum epistola ait Semipelagianos admittere gratiam prævenientem & cooperantem: " Nec considerant, *inquit*, se gra- „ tiam Dei, quam comitem non præviam „ humanorum volunt esse meritorum, e- „ tiam illis voluntatibus subdere, quas ab „ ea secundum suam phantasiam non ne- „ gant esse præventas. „ Ergo &c.

Respondeo distinguendo, admiserunt gratiam comitem, ad consummationem actus propter illud Apostoli: *Perficere autem bonum non invenio*, concedo: prævenientem, subdistinguo, prævenientem indistinctam a lege, concedo: Sic secundum suam phantasiam dicebant voluntatem præveniri. Distinctam a lege, nego. Solutio est S. Prosperi, enimvero paulo ante verba objecta, refert quomodo Semipelagiani dicere auderent homines vocari per legem sive naturalem, sive scriptam, & per Evangelicam Prædicationem, ad bonum salutis. Sic loquitur l. contra Collat. cap. 3. " Ipsos laudabiles motus, appetitusque vir- „ tutum, remota omni gratia, solis natu- „ ræ viribus adscribunt. „

Dices: Semipelagiani eodem modo loquebantur de initio fidei, ac de perseverantia pro statu innocentiæ, ut patet ex S. Augustino lib. de bono perseverantiæ cap. 17. & 21. sed dicebant voluntatem præveniri ad perseverandum: Igitur & ad fidem.

Respondeo 1. quæstionem, ut dictum est supra, non motam fuisse a Semipelagianis de homine in statu innocentiæ, adeoque nec de perseverantia pro illo eodem statu.

Respondeo 2. distinguendo, admiserunt gratiam ad perseverantiam, suppositis bonis desideriis naturalibus, a quibus omnis actus bonus, secundum eos, sumebat exordium, concedo: non suppositis, nego.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Massilienses non admiserunt gratiam ad initium fidei.

PRIMO: Hoc patet ex eorum scriptis & dictis, maxime ex collatione 13. apud Cassianum.

Secundo: Hoc ipsum innuit Arausicana Synodus, quæ certe non debellavit errorem fictitium.

Tertio: Idem liquet ex D. Augustino; qui ex professo, toto libro de prædest. SS. propter errorem circa fidei initium, Semipelagianos insectatur.

SYNOPSIS RESPONSIONUM AD OBJECTIONES.

PRIMO: Tametsi Massilienses magnum statuerint inter hominem innocentem & lapsum discrimen, non tamen ab errore sic recesserunt, ut actum fidei initialem a gratia dependentem facerent.

Secundo: Nonnunquam quidem hominem aliqua præveniri gratia asserunt etiam ad initium fidei, sed per gratiam intelligunt legem.

Tertio: Non diffitemur Semipelagianos admisisse gratiam actus comitem, sed numquam vere præviam, nisi secundum suam phantasiam, ut inquit D. Prosper, idest, gratiam a meritis naturæ dependentem.

ARTICULUS QUARTUS.

Utrum S. Justinus præcesserit in errore Semipelagianos?

CONCLUSIO NEGATIVA.

Probatur variis rationibus.

PRIMA: Ille credidit initium fidei a gratia independens, qui salutem a gratia præveniente dependentem & docuit & prædicavit: Sed ita res sese habet pro S. Justino: quandoquidem Apologia 2. ad Antoninum Pium Imp. neminem absque precibus, adeoque absque gratia actuali di-

Digitized by Google

li divina servare mandata statuit : " Nos ,, autem, *inquit* , secundum hujuscemodi ,, lationem , credentem jam & nobis adscitum ad fratres , qui dicuntur , eo ,, adducimus, ubi illi congregati sunt ad ,, communes preces , & supplicationes , ,, cum pro seipsis , tum pro illuminato , ,, & aliis ubique gentium omnibus, animo intento peragendas : ut digni idonei que simus , qui veritate agnita , ,, per opera etiam ipsa boni atque officiosi rerum administratores , & datorum nobis mandatorum custodes inveniamur, atque ut salute salvemur sempiterna . ,,

Jam vero , si qua ratio foret Justinum initium fidei a solis naturæ meritis in suis scriptis repetere , maxime quia antiquos Philosophos sola ratione salvatos fuisse credidisset . Atqui hoc falsissimum est , ut apparet non in uno , aut altero tantum , sed multiplici Justini loco . Primo Apologia 2. tribuit salutem rationi quidem , sed rationi elevatæ, idest, per gratiam ex meritis Christi : " Christum , *ait* , primogenitum Dei esse instituti sumus : ,, & rationem , atque verbum esse , cujus universum hominum genus particeps ,, est . . . . Et quicumque cum ratione & ,, verbo vixere , Christiani sunt . ,, Deinde subjungit : " Perinde atque ex veteribus , qui itidem tempore Christum ,, præcessere , & absque ratione . Et verbo ἄνευ λόγου æternam exegere , ἄνευ..., ,, hoc est incommodi , & inimici Christo ,, fuerunt ; eorumque qui secundum rationem & verbum μετὰ λόγου vixerunt perfussores. Atqui cum ratione & verbo ,, vixerunt , atque etiam nunc vivunt , ,, Christiani , & extra metum , atque perturbationem omnem sunt . ,, Ibidem asserit neminem posse salvari sine regenerationis lavacro : " Christus enim ipse dixit : nisi regenerati fueritis , &c. Non ,, intrabitis in regnum cœlorum . ,, Quid plura ? Dum salutem rationi tribuit, vel nomine rationis intelligit Verbum divinum , quod a Patribus 2. & 3. sæculi , maxime a Tertulliano , rationis nomine celebratur . Unde Justinus nunquam illa duo vocabula separat , rationem & verbum . Ibidem dicit rationem , atque verbum esse : " Quicumque cum ratione ac ,, verbo vixere. ,, Et paucis interjectis : " Et absque ratione , & verbo vitam exegere . ,, Igitur nusquam existimavit antiquos Philosophos ratione nuda salvari , sed ratione elevata , sed verbo divino ad initium fidei gratiam necessariam esse Justinus non abnegavit .

Altera ratio sic proponitur : qui asserit , vel ipsi justo incumbere nihil sibi de bono tribuendum esse , salutem nec ab ejus viribus & industria expectandam esse , credidit initium fidei & omne bonum a gratia præveniente ortum ducere : Atqui sic propugnat Justinus Dial. cum Tryphone ubi explicans illa Psalm. 21. verba : *Deus meus es tu , ne discesseris a me* . ait : " Si ,, videmus filium Dei , nec viribus suis , ,, nec sapientiæ ferre acceptam salutem , ,, cum tamen sit innocentissimus , nec putare se posse sine Deo salvum evadere ; ,, qui fieri potest , ut quicumque sine hac ,, spe salutem expectant , non seipsos decipiant ? ,, Ergo &c.

FIS SATIS OBJECTIONIBUS.

OBJICIES . Justinus Apolog. 2. sic loquitur : " Quicumque ratione ac verbo vixere , Christiani sunt , quamvis Athei ,, ac nullius Numinis cultores habiti ,, sunt , quales inter Græcos , fuerunt Socrates & Heraclitus , &c. ,, Igitur existimavit Justinus initium fidei , immo & consummationem esse a nobis ; quandoquidem dicit eos fuisse Christianos , qui sola ratione vixere.

Respondeo distinguendo , & Justinus per rationem intelligit verbum , sicut Tertullianus & alii Patres , ut jam diximus , vel etiam rationem elevatam , concedo : nudam , nego . Duplex ratio , altera essentialis , altera participata . Prima est verbum Dei , secunda est illuminatio , quæ elevatur per Spiritus sancti gratiam , qua homo veluti manu ducitur ad salutem . Justinus loquitur de ratione essentiali , vel ad summum de ratione participata elevata per gratiam prævenientem , quam quidem Deus misericorditer impertitur infidelibus , ut ad fidem pervenire & salutem operari queant .

Respondeo 2. iterum distinguendo , & illi Philosophi gratiam aliquam habebant , concedo : & nullam habebant , nego . Ut hæc solutio clarius pateat , duplex distinguitur gratia : gratia scilicet elevativa rationis , & gratia simplex . Prior ea est

qua

qua quis quasi manu ducitur per visibilia, quæ Philosophia attingit, ad invisibilia. De ista ratione & Philosophia loquitur Apostolus, dum dicit Rom. 1. *Invisibilia Dei per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur*. Posterior quæ dicitur simplex, ea est quæ competit Christianis, quæque Deum ut auctorem gratiæ, ut Trinum, ut incarnatum, & ut remuneratorem respicit. Jam vero Philosophi Pagani, qui dicuntur a Justino christiane vixisse, non habebant gratiam simplicem, non enim Deum, ut auctorem gratiæ colebant, sed habebant tantum gratiam Philosophiæ & rationis sustentitivam & elevativam: hinc utebantur utraque ad cognoscendum naturæ auctorem, ut ista cognitione præambula, ad Mediatoris notitiam assurgere possent. In isto sensu Philosophi lato quodam modo, ut Christiani a S. Justino ventilantur.

Replicabis: eo loci Justinus sermonem habet de Philosophis qui Christum non cognoscebant. Igitur non ex gratia, sed ex ratione nuda eorum deducit Christianismum & fidem.

Respondeo distinguendo, Philosophi non cognoscebant Christum explicite, concedo: implicite & ut Verbum Patris, per quod facta sunt omnia, subdistinguo, ratione nuda, concedo: ratione elevata, nego. Philosophi cognoscentes per Philosophiam Deum esse, legendo prophetias, videndo aut audiendo miracula, tum a Christo, tum ab Apostolis patrata, conferebant omnia hæc in corde suo; hinc & ratione bene utentes, concludebant Christum ab Apostolis prædicatum esse verum Deum. Sic enim ratiocinabantur. Prophetarum oracula dicunt Christum esse filium Dei: ista oracula proferuntur a Judæis Christi inimicis infensissimis, adeoque sine omni mendacii suspicione datur Deus omnipotens, quidni & propter nos homines & propter salutem nostram incarnatus? Sic Lactantius, sic ipse Justinus, ponderatis fidei motivis, seipsos, adjuvante gratia, suaserunt, & Christum ut verum Deum professi sunt. Solutio colligitur ex ipso Justino, qui ibidem sic loquitur: " Non phi-
„ losophi tantum, aut philologi, sed etiam
„ manuarii artifices, atque Idiotæ rudes,
„ prorsus gloriam, metum, & mortem
„ flocci facientes, persuasione firma ad-
„ ducti crediderunt. „

Replicabis: Erat discrimen inter Christianos & Philosophos: Sed illud erat, quod Philosophi non cognoscerent Christum, quod solum facerent opera honesta naturalia; Christiani vero & cognoscerent Christum, & propter ejus amorem multa quoque ardua susciperent, & paterentur. Sed Justinus dicit cognitionem Philosophorum attingere ad Christum, saltem inchoative: Igitur existimavit initium fidei esse a Philosophia naturali, adeoque a natura.

Respondeo 1. cum sancto Thoma cognitionem existentiæ Dei per creaturas, esse quid ad fidem præambulum, & dispositionem ad eam cognitionem, quæ quidem dispositio non est positiva, quasi Philosophia naturalis necessariam haberet connexionem cum Deo, ut mediatore; quandoquidem ut sic, est supra totius naturæ vires & meritum: Sed negativam, in quantum Philosophia demonstrando Deum esse, tollit impedimenta occurrentia ex parte rationis, circa fidem in Christum: Unde jam distinguo. Philosophia est dispositio ad fidem, negativa, concedo: Et est opinio Justini: positiva, nego.

Respondeo 2. Justinum eo loci sermonem instituere potissimum de doctis, qui legerant libros Judæorum Prophetales, quique ratione bene utentes, omnia postea & ipsos cruciatus, quod admirationem, inquit Justinus, excedit, propter amorem Christi spreverunt. Unde distinguo ut supra. Philosophia naturalis per gratiam elevata, erat inchoatio Christianismi, concedo. Sine gratia, subdistinguo. Erat inchoatio negativa, concedo: positiva, nego. Inchoatio positiva est ea quæ influit in actum, ut bonum desiderium, negativa vero, quæ propellit aliquod impedimentum, ut Philosophia, quæ animam ab ignorantia creatoris purgat, quæ quidem ignorantia est impedimentum ad fidem. Justinus vult solum Philosophiam, eatenus esse quandam fidei inchoationem, quatenus parit cognitionem Dei ut Auctoris naturæ, quæ quidem cognitio, teste D. Thoma, est quid præambulum ad fidem.

SY-

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Lis non movenda est contra Justinum circa initium fidei.

PRIMO: Quia gratiæ prævenientis precibus advocandæ agnoscit necessitatem. Ita Apologia 2.

Secundo: Quia Verbo divino totum salutis negotium tribuit ibidem.

Tertio: Nonnisi per fidem & sacrum lavacrum, homines salvari contendit. Cæterum dicit omnia quæ justa sunt, esse a Deo donante.

SYNOPSIS SOLUTIONUM,

AD DIFFICULTATES.

PRIMO: Justinus asserit quidem homines per rationem salvari, sed nomine rationis, vel intelligit ipsum Dei verbum, vel saltem rationem fide & gratia præveniente elevatam, quia nunquam separat rationem a verbo.

Secundo: Esto, Justinus dicat Philosophos Philosophiæ auxilio nonnumquam salvos fuisse, sed loquitur de Philosophia fide & gratia Christi roborata; quandoquidem Apol. 2. expresse, ait, neminem salvari nisi per fidem & sanctum regenerationis lavacrum.

Tertio: Agnoscit quidem Philosophiam ad salutem conducere, sed nonnisi remote & negative, quatenus existentiam Dei, ut auctoris naturæ per ea quæ facta sunt, demonstrat; quæ quidem cognitio removet ignorantiæ impedimenta, quibus homo posset a fide suscipienda retardari, immo & prorsus impediri.

ARTICULUS QUINTUS.

Num Clemens Alexandrinus impegerit in errorem Massiliensium.

CONCLUSIO NEGATIVA.

Probatur ex textibus Clementis.

PRIMO: Qui dicit primam salutis cognitionem esse a fide, fidem vero a spe & timore aliisque virtutibus, initium ipsius fidei in vires naturæ in se relictæ, non refundit: Atqui sic propugnat Clemens: Et probatur. L. 2. Strom. pag. 273. hæc scribit: " Prima quidem ad salutem ,, inclinatio nobis fides apparet, postquam ,, timor & spes, & pœnitentia, cum con-,, tinentia & tolerentia proficientes, nos ,, ducunt ad charitatem, & ad cognitio-,, nem. ,, Ergo &c.

Secundo: Vel ipse Clemens rationibus multis confutat errores Semipelagianorum, quos Valentinus & Basilides circa fidem & salutem assequendam defendebant, his enim positis, præcepta inutilia evadunt, immo incassum Christus venit; in hac quippe hypothesi homo ex solis naturæ meritis salvabitur. Sic loquitur S. Doctor lib. 5. pag. 396. " Si quis enim Deum ,, scit natura, ut existimat Basilides, in-,, telligentiam eximiam fidem simul & ,, regnum vocans ... Non autem animæ ,, libero arbitrio utentis rationalem assen-,, sionem dicit fidem. Sunt ergo super-,, vacanea præcepta tam in veteri, quam ,, in novo testamento, cum natura salvus ,, fiat aliquis ... fieri autem poterat ut ,, absque adventu Servatoris aliquo tandem ,, tempore posset natura resplendescere. ,, Sin autem necessarium dixerint adven-,, tum Domini, evanescunt eis naturæ ,, proprietates: cum doctrina, & purga-,, tione, & bonorum operum effectione, ,, non autem natura servetur electio. ,, Ibi confutat Basilidem cujus opinio erat, Deum sciri natura: Valentinum, qui credebat hominem eadem natura posse salvari: Sed scientiam de Deo, fidei, fidem vero & electionem adventui Christi tribuit: Ergo &c.

Placet iterum nostram assertionem ulteriori hac ipsius S. Clementis loquela confirmare: " Dico ergo fidem, *ait*, sive ,, fundata sit a charitate, sive etiam a ti-,, more .... esse divinum aliquid... Fi-,, des autem est basis, ac stabilimentum ,, charitatis. ,, Si fides sit quid divinum: si fit basis ac stabilimentum charitatis, ex S. Clemente, dubio-procul non est quid naturale: si non quid naturale, certe non potest ab eodem Clemente tribui solius naturæ meritis. Atqui hæc est S. Doctoris sententia superioribus verbis contenta: Ergo &c.

Quid plura? Contendere Dei notitiam,

eam

eam scilicet, quæ ad justificationem necessaria est, non posse haberi, secluso gratiæ auxilio, & gratiæ necessitatem invincte probare, non est initium fidei in naturæ vires refundere, sed in Deum, sed in gratiam: Atqui S. Clemens Alex. propugnat gratiam absolute requiri ad Dei notitiam, per quam salus obtineatur. Lib. 6. p. 501. & 502. sic loquitur: " Quamquam, „ qui Deum sibi adscribunt Magistrum, „ vix per veniunt ad Dei notitiam, opem „ ferente eis gratia ad quantulamcum- „ que cognitionem: sola est ergo a Deo „ tradita, quæ est apud nos doctrina, „ a qua dependent omnes fontes sapien- „ tiæ. „

Denique lib. 7. pag. 526. ait: " Cogni- „ tio autem quæ datur ex traditione per „ Dei gratiam, veluti quoddam depositum „ committitur eis qui seipsos doctrina di- „ gnos exhibuerint, ex qua elucescit cha- „ ritatis dignitas ex luce in lucem. „

Respondetur objectionibus.

OBJICIES: Ille tribuit viribus naturæ fidei initium, qui hominem Philosophia justificari propugnavit: Atqui sic affirmat Clemens Alex. lib. 1. Strom. pag. 206. ubi sic loquitur: " Iis enim quia Philosophia „ fuere justificati, auxilium tanquam the- „ saurus reconditur. „ Et pag. 234. " „ Quanquam per se quoque aliquando „ Græcos justificat Philosophia. „ Igi- „ tur ex Clemente homo naturæ viribus potest habere aliquod salutis & fidei initium.

Respondeo 1. distinguendo. Philosophia aliquando justificavit negative, nempe tollendo impedimenta, quæ ex parte rationis occurrunt fidei propagationi, concedo: positive, ita ut cognitio naturalis influat in fidem, & necessariam habeat cum mysteriis connexionem, nego.

Respondeo 2. aliter distinguendo: Philosophia fide elevata justificavit Græcos, concedo: sine fide distinguo: justificavit secundum quid, concedo: simpliciter, nego. Græci & Philosophi conversi ad fidem probabant aliis Gentilibus optimis rationibus vanam esse Deorum multitudinem: unum esse Deum, Creatorem cœli & terræ; & sic justificabant suam ad Christum conversionem, ostendendo non temere in ipsum credidisse. Et vero docent Theologi nullum teneri novam amplecti religionem, nisi ponderatis prius validitatis argumentis, extrinsece probando mysteria non implicare contradictionem.

Repones. Clemens non semel tribuit rationi salutem & justificationem: Ergo &c. Probatur antecedens lib. 1. Strom. pag. 206. " Per se quoque aliquando Græcos justi- „ ficabat Philosophia. „ Rursus ibidem pag. 207. " Atque erat quidem ante Do- „ mini adventum Philosophia Græcis ne- „ cessaria ad justitiam: nunc autem est uti- „ lis ad Dei cultum & pietatem iis qui „ fidem colligunt per demonstrationem. „ Ergo &c.

Respondeo negando antecedens: Ad probationem eadem est solutio ut supra, unde distinguo: Philosophia erat Græcis necessaria ad justificationem ut dispositio negativa, remota & imperfecta, concedo: ut dispositio positiva & proxima quæ necessariam haberet cum fide connexionem, nego. Hanc ponit Clemens inter Philosophos & rudiores discrepantiam quod illi Philosophia, qua existentia Dei cognoscitur, ad cognitionem Dei ut remuneratoris ducerentur, isti vero solum per fidem. Sanctus Doctor ipse suam prodit mentem admittendo auxilium Dei cum Philosophia: sic loquitur l. 1. Str. pag. 206. " Iis enim qui a Philosophia fuere justi- „ ficati, auxilium tanquam thesaurus re- „ conditur, ea quoque consensio quæ du- „ cit ad Dei cultum, & pietatem in Deum. „ Tum ibidem pag. 234. præoccupat objectionem, & ita respondet: " Quod si „ propter eos qui lubenter reprehendunt, „ oportebit nos distinguere, cum dicamus „ Philosophiam adjuvantem causam.... „ Fatebimur eam esse disciplinam, quæ „ præcedit vim cognoscendi, non causam „ statuentes eam, quæ est causa adjuvans, „ neque continens id quod adjuvat, *sci- „ licet gratiam*.... Perspicuitas itaque „ opem fert ad tradendam veritatem: Et „ dialectica, ne prosternamur, ab Hære- „ sibus, quæ faciunt incursiones. Et est „ quidem per se perfecta, & nullius in- „ diga servatoris doctrina, cum sit Dei „ virtus, & sapientia. Accedens autem „ Græca Philosophia, efficit sophisticam „ argumentationem. „ Audis Philosophiam, teste Clemente, non esse Dei virtutem, veritatem Salvatoris potentiorem non facere, sed solum frangere sophisticas

Paga-

Digitized by Google

Paganorum argumentationes adversus fidem, hinc quatenus removet prohibentia ad salutem quodammodo & late justificare dicitur.

Rursus l. 7. Str. pag. 526. clare admodum gratiæ prævenientis agnoscit necessitatem his verbis: " Cognitio autem quæ „ datur ex traditione per Dei gratiam, „ veluti quoddam depositum committitur „ eis, qui seipsos doctrina dignos exhi- „ buerint.... habenti dabitur, fidei qui- „ dem, cognitio; cognitioni autem cha- „ ritas; charitati autem hæreditas. „

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Clemens Alex. non favet Semipelagianis.

PRIMO: Ipsam inclinationem ad salutem tribuit gratiæ lib. 2. Str. pag. 273. " „ Prima quidem, ait, ad salutem inclinatio „ nobis fides apparet. „

Secundo: Lib. 5. Strom. pag. 396. ipse debellat errorem Valentini & Basilidis, qui fidem & totum salutis opus solis naturæ viribus adscribebant.

Tertio: Lib. 7. Strom. pag. 526. Dei Trini & remuneratoris notitiam a gratia repetit.

SYNOPSIS RESPONSIONUM, AD OBJECTIONES.

CLEMENS Alexand. nonnunquam Philosophiæ justificationem adscribit, sed hoc intelligendum est de Philosophia per Christi gratiam elevata: Quod si qui contendant sanctum Præsulem loqui de Philosophia nude sumpta, dicendum est unum tantummodo intendere, videlicet Philosophiam esse dispositionem remotam, & negativam ad fidem, quatenus ejus ope cognoscitur mysteria religionis nostræ nullam implicare contradictionem.

ARTICULUS SEXTUS.

Utrum S. Chrysostomus circa initium fidei erraverit?

CONCLUSIO NEGATIVA.

Probatur 1. auctoritate.

PRIMO: Ille circa fidei initium non erravit, qui contendit peccatorem a solo Deo dependere ut convertatur, conversionem vero promanare a præveniente gratia: Atqui S. Chrysostomus propugnat & peccatores obduratos trahi & posse sese convertere ad Deum, tametsi obnitantur: alios vero qui convertuntur, Deo donante converti propugnat. Igitur non erravit circa fidei initium.. Probatur minor quoad utramque. Quoad primam homil. 18. in epist. ad Rom. explicans illum Isaiæ locum ab Apostolo laudatum: *Inventus sum a non quærentibus me*... Ad Israel autem dicit: *Tota die expandi manus meas ad populum non credentem & contradicentem*: Sanctus Doctor subdit pro obduratis: " Illud vero quod manus suas extendisse di- „ cit, vocasse, traxisse, adhortatumque „ esse declarat. Deinde ostendens quod „ universa hujus inobedientiæ culpa il- „ lorum fuerit, dicit: Ad populum non „ credentem & contradicentem. Vides „ quanta illorum sit accusatio. Ipsi quip- „ pe neque adhortanti quidem obedierunt, „ sed & contradixerunt; idque cum non „ semel, non bis, non ter, sed per uni- „ versum tempus eadem perseveranter fa- „ cientem viderent. „ Duo veniunt in hoc momento consideranda: Primo quidem Judæos incredulos a S. Chrysostomo inexcusabiles prædicari: deinde vero, ideo inexcusabiles esse, quia gratiæ vocanti, attrahenti, & adhortanti restitere. Porro gratia vocans & adhortans est ipsa gratia præveniens, secundum omnes Patres & Theologos. Igitur S. Chrysostomus admittit gratiam ad initium fidei.

Pro his vero peccatoribus qui vocati convertuntur, eandem gratiam fortiter astruit: " Alteri vero qui Deum nunquam cogno- „ verunt, ipsum tamen attrahere potue- „ runt. Attamen non dicit, quod ipsi „ Deum per se attrahere potuerint. „ Hisce ultimis illis particulis, non amplius rema-

remanet circa mentem D. Chrysostomi dubitandi locus; quandoquidem explodit penitus initium fidei a puris naturæ viribus.

Secundo: Qui ex professo naturæ in se relictæ labores tanquam initium salutis & causam, seclusa gratia, rejicit, ille profecto non censet fidem a natura in se relicta oriri: Atqui sic docet & propugnat S. Chrysostomus homil. 19. in qua exponens illa ad Romanos verba: *Vide igitur bonitatem ac severitatem Dei: in eos quidem qui deciderunt, severitatem: in te vero bonitatem*, ait " Non dicit: Vide igi„ tur virtutem tuam, aut labores tuos, „ sed Dei bonitatem ostendens quod uni„ versum ex superna gratia sit factum, „ instituensque credentem ut tremat. „ Abusus quippe gratiæ Dei tremere fa„ cit. „

Tertio: Qui revincit inflatos aliquid salutis innatis adscribentes viribus, non vult initium fidei esse ex naturæ meritis: Atqui sanctus Doctor refellit ejusmodi elatos, & de se præsumentes asserendo cuncta esse Deo tribuenda. Homil. 12. in 1. epist. ad Corinth. sic loquitur: " Po„ namus autem te esse dignum laudibus, „ & vere habere gratiam, nec esse cor„ ruptum hominum judicium. Nam ne sic „ quidem oporteret te efferre & superbi„ re. Nihil enim habes domo allatum, „ sed a Deo acceptum. Quid ergo te ha„ bere præ te fers quod non habes? At „ tu hoc habes, & alii tecum. Acceptum „ ergo habes, non hoc aut illud, sed om„ nia quæ habes: Non enim tua sunt hæc „ recte facta, sed gratiæ Dei. Etiamsi „ fidem dicas, ea extitit ex vocatione; etsi „ dicas remissionem peccatorum, si dona „ ac charismata, si docendi rationem, „ omnia inde accepisti. „ Quid ergo habes, *inquit*, quod non habes acceptum si acceptum? ergo a gratia: si a gratia, ergo non a natura nuda, adeoque catholice censuit circa fidei initium.

Secundo, vindicatur S. Chrysostomus ab errore rationibus Theologicis.

PRIMA: Modus loquendi sancti Præsulis collimat in ipsum modum quo sacra Scriptura utitur ad exaltationem gratiæ Dei simul & liberi arbitrii cooperantis in bonis operibus: Igitur sanctus Præsul in suspicionem hæreseos pro initio fidei non vocandus est. Probatur antecedens. De utroque momento, videlicet de operatione Dei prævenientis, & nostra cooperatione his verbis conceptissimis loquitur Psalm. 22. *Misericordia tua subsequetur me.* Prov. 16. *Hominis est præparare animam.* Zach. 1. *Convertimini ad me, & ego convertar ad vos*: " Nemo tamen Catholicus dixerit, Scripturam in his & simi„ libus locis gratiam naturæ pedissequam „ facere, sed solum liberam voluntatis „ gratia præmunitæ exigere cooperatio„ nem. „

Secunda: Idem sanctus Doctor ejusdem est labii in suis expressionibus cum cæteris Patribus gratiæ necessitatem defendentibus: Igitur si nullus istis pro hoc momento crimen imponere debet, pari & consimili ratione, nec S. Chrysostomo. Probatur antecedens. Ambrosius cujus testimonio utitur S. Augustinus contra Semipelagianos lib. de dono persev. cap. 19. sic habet lib. 2. de Abraham cap. 10. " „ Talem te præbe bonis studiis & prom„ pta fide, ut Deus tui misereatur & do„ ceat te. „ Insignis est pro eodem momento S. Hieronymi locus Dial. 2. adversus Pelagianos: " Quæ *justitia*, ait, labo„ re & industria ac diligentia, & sem„ per super omnia Dei clementia custodi„ tur, ut nostrum sit rogare, illius sit tri„ buere quod rogatur, nostrum incipere, „ illius perficere, nostrum offerre, quod „ possumus, illius perficere quod non pos„ sumus. „ Observes velim, S. Hieronymum sicut Chrysostomum scribere, nostrum esse incipere, neque tamen dicet quis Pelagianismi æmulum gratiam ad initium fidei excludere: Igitur neque dicendum de sancto Chrysostomo.

Tertia: Ecclesia in Conciliis adversus Pelagianos & Semipelagianos adunata, eam esse antiquorum Patrum traditionem dicit, hominem in se relictum quidquam ad salutem, seclusa Dei gratia, posse facere, quod dubio-procul non dixisset, si Chrysostomus, cæterique Græci Patres contraria docuissent: Ergo &c.

Solvuntur objectiones.

OBJICIES: Qui dicit aliquem scientia & innata industria attrahere gratiam, qui censet bona eaque naturalia animæ desideria esse

esse virtutum semina, & viribus propriis sese ad gratiam disponere, adhæret Semipelagianorum circa fidei initium erroribus: Atqui sic propugnat S. Chrysostomus Homil. 42. in Gen. ubi de Abraham sic loquitur: " Istud ipsum quod Pa-„ triarcha, qui gratiæ tempus, & ante „ legem fuit, a seipso, & a scientia „ quæ naturæ insita est, in tantum per-„ venit virtutis fastigium, sufficit ut om-„ nes nostras excusationes refutet. „ Confirmatur: Ibi ait S. Patriarcham ex se virtutis fastigium habuisse, quæ quidem verba, *ex se*, videntur innuere S. Præsulem existimasse initium tum fidei, tum cæterarum virtuium esse a natura nude spectata.

Respondeo 1. Opponendo Chrysostomum Chrysostomo. Namque Homil. 12. in 1. ad Cor. ait totum esse a Deo, nec quemquam, nisi in Domino de bonis actibus gloriari oportere, quo quidem supposito, loca paululum duriora, aut obscuriora, clarioribus ad metam fidei absque negotio explicanda sunt: " Ponamus autem te esse „ dignum laudibus, & vere habere gra-„ tiam, nec esse corruptum hominum ju-„ dicium. Nam nec sic quidem oporteret „ te efferre & superbire. Nihil enim ha-„ bes domo allatum, sed a Deo acceptum „ . . . Non enim tua sunt hæc recte facta, „ sed gratiæ Dei. Etiamsi fidem dicas, „ ea extitit ex vocatione; & si dicas re-„ missionem peccatorum, si dona ac cha-„ rismata, si docendi rationem, omnia „ inde accepisti. „

Respondeo 2. distinguendo, Abraham attraxit gratiam scientia & propria industria, tanquam per dispositiones negativas, in quantum quasi manu ducimur per rationem, quæ ostendit existentiam Dei, ad cognitionem auctoris gratiæ, concedo: tanquam per dispositiones positivas, subdistinguo, gratia elevatas, concedo: gratia non elevatas, nego. Cum igitur Abraham scientia præditus esset, illa bene utendo, attraxit bona Dei. Quod autem hic debeat admitti elevatio per gratiam, patet ex eo quod agatur in objectione non de initio fidei, sed de virtutum progressu; etenim dicitur Abraham pervenisse ad summum perfectionis fastigium. Omnes autem Patres, immo vel ipsi Semipelagiani concedunt actus consummationem & perfectionem esse a gratia, hinc claret nullatenus tale testimonium favere Massiliensium circa fidem errori.

Ad confirmationem distinguendo, habere aliquid a se & propria industria quantum ad omnia non est habere a gratia, concedo; partim quidem a se cooperando, partim vero a gratia elevante naturam, nego. Quia igitur scientia naturalis Abrahæ inserviebat illi ad Deum colendum, in hoc sensu Chrysostomus asserit eum ex se attraxisse gratiam, sed non totaliter, quia actus quo sanctus Patriarcha attrahebat gratias, erat a gratia simul & a scientia; a gratia & a libero arbitrio, quod mere passive non se habet ad actum meritorium: Eatenus igitur homo ex se dicitur attrahere gratiam Dei, quatenus gratiæ cooperatur, nusquam igitur omittendum, ipsam cooperationem ab homine, nonnisi gratia præveniente & adjuvante, promanare. Sanctus Doctor est sui ipsius interpres Homil. scilicet 18. epist. ad Romanos; referens enim hæc verba Isaiæ: *Expandi manus meas ad populum non credentem & contradicentem mihi*. Subdit: " Vides quanta illorum sit accusatio: „ Ipsi quippe neque adhortanti quidem „ obedierunt, sed & contradixerunt, „ idque cum non semel, non bis, non „ ter, sed per universum tempus eadem „ perseveranter facientem viderent. Al-„ teri vero qui Deum numquam cogno-„ verunt, ipsum tamen attrahere potue-„ runt. Attamen non dicit quod ipsi „ Deum per se attrahere potuerint; sed „ & eorum qui ex gentibus credebant fa-„ stus dejiciens, ostendensque quod to-„ tum hoc Dei gratia perfecerit, dicit: „ Ego conspicuus factus sum, & ego in-„ ventus. Omnium ergo illi vacui sunt? „ Dices, nequaquam. Sed quod inventa „ apprehenderunt, conspicuaque facta a-„ gnoverunt, hoc scilicet de suo attule-„ runt. „ Quid clarius? S. Chrysostomum gratiam supponere prævenientem, deinde vero voluntatis humanæ cooperationem.

Instabis: Idem Homil. de Daniele & ejus sociis, sic loquitur: " Postquam om-„ nia quæ ex se erant contulerunt, Deus „ etiam, quod ex se erat reliquum con-„ tulit. Neque enim Dei solius erat præ-„ clarum illud facinus in his pro quibus „ mercedem adepturi erant: Sed principia „ &

„ & exordia erant ab illorum animo, quem „ cum generosum & fortem præstitissent, „ Dei auxilium ad se attraxerunt. „ Ex „ quibus sic arguitur. Qui dicit homines primo conferre quod suum est, Deum vero postea quod suum est, elargiri, profecto concludit homines viribus innatis bonum opus incipere: Sed ut textu allato liquet sic propugnat S. Chrysostomus: Ergo &c.

Respondeo hanc homiliam non esse S. Joannis Chrysostomi; sed dato & non concesso esse genuinam, distinguo, & per hoc exigit solum cooperationem nostram, agitur enim ibi de perseverantia & justitia, scilicet de morte subeunda pro Dei legibus, concedo: & vult S. Doctor gratiam non prævenire voluntatem, nego. Nam Homil. 19. in epistolam ad Romanos, sic loquitur de Deo: *Ipse perpetuo in beneficiis prior est*. Igitur sanctus Doctor, ibi gratiam prævenientem quam non semel astruit, non inficiatur, sed loquitur de incremento gratiæ, ad quod sane prærequiritur hominis indefessa cooperatio; jam vero hanc cooperationem esse a Deo auxiliante ex ipsomet Chrysostomo liquet, & hoc ipsum annuntiant loca in probationibus laudata.

Urgebis: Homil. 12. in epistolam ad Hebræos sic habet: " Nostrum quidem est „ præeligere & velle; Dei autem est per„ ficere. „ Eo loci S. Doctor disertis verbis naturæ tribuit electionum & volitionem boni operis, consummationem vero Deo auxilianti: Ergo &c.

Respondeo distinguendo, & vult S. Chrysostomus nostrum consensum ante omnia, gratiæ humili obedientia esse dandum, tum illam nos ad bonum operandum applicare, concedo: Et vult nostrum consensum ipsam gratiam antecedere, nego. Hanc solutionem esse juxta mentem S. Doctoris patet ex ipsa ad Heb. homilia, in qua quidem sic habetur. " Si ve„ limus stare firmi, stabiles & immobi„ les, non commovebimur. Quid ergo? „ Nihil ne est in Dei potestate? in Dei „ quidem potestate sunt omnia, sed non „ ita ut nostrum liberum lædatur arbi„ trium. Si ergo, inquit, est in Dei po„ testate, cur in nos confert culpam? „ Propterea dixi; ita ut non lædatur no„ strum liberum arbitrium. Est ergo & „ in nostra, & in ejus potestane. Opor„ tet enim nos primum bona eligere: & „ tunc affert quæ sua sunt. Non præve„ nit nostras voluntates, ne perdat nostrum „ liberum arbitrium. „ Hoc est non prævenit cogendo, sed adjuvando.

Respondeo iterum sed aliter distinguendo, Deus non prævenit voluntates per gratiam habitualem, quia homo vi gratiæ actualis primitus datæ ad eam se disponere debet, concedo: per gratiam actualem, nego: est enim in nobis sine nobis.

Repones: Ista duo opponuntur, nostrum est incipere & velle, Dei autem perficere: & vero si Deus solum perficiat, initium fidei est a nobis: Sed S. Præsul ait, nostrum est incipere, Dei autem velle: Ergo &c.

Respondeo distinguendo majorem, duo laudata sunt diversa, sub eodem respectu, „ concedo: sub diverso, nego. Et sic distincta minore, nego consequentiam. Deus dat primam gratiam ut homo possit, & velit bonum; tum iste gratiæ cooperando actum bonum elicit, & habet gratiæ augmentum.

Insistes: S. Chrysostomus distinguit initium actus fidei a fine & consummatione, quod consummatio sit a gratia, quippequi dicat, Dei est perficere: Igitur initium est juxta Chrysostomi sententiam a libero arbitrio nude spectato.

Respondeo distinguendo, secernit initium actus a fine & consummatione quod finis sit a gratia efficaci, qua Deus specialiter agit, concedo: excludendo gratiam prævenientem pro initio, nego: Sicut igitur dicendo, *perficere Dei est*, nostram non evacuat cooperationem, sic & scribendo, *nostrum est incipere*, gratiam actualem primam & sufficientem non abjudicat.

Insistes: Ex S. Chrysostomo Deus magis cooperatur ad consummationem actus quam ad initium: Sed ex eodem concurrit solum per gratiam ordinariam ad consummationem: Igitur nullatenus ad initium.

Respondeo distinguendo, Deus magis cooperatur dando gratiam efficacem & augendo primam, concedo: dando solum gratiam similem primæ, nego: & sic distincta minore, nego consequentiam. Deus primum dat gratiam sufficientem quæ est in nobis sine nobis, quæque dat posse & velle bonum: si fidelis est homo, nec il-

lam -

lam respuat , datur ei gratia efficax , ut actu faciat bonum , ponendo vero amoris & virtutis actum , novum obtinet gratiæ gradum & argumentum . S. Chrysostomus est sui ipsius interpres Homil. 12. in epist. ad Hebr. his verbis : " Quando nos elegerimus , tunc nobis multum affert auxilium . "

Instabis : Homil. 8. in epistolam ad Philippenses sic habet : " Si volueris , tunc " operabitur ut velis . " Igitur velle a nobis est ex Chrysostomo , & nostrum est gratiam attrahere .

Respondeo eodem modo quo supra , nihil enim ibi aliud intendit , quam gratiæ cooperandum esse , nec Deum ita velle & perficere in nobis operari , ut nihil agamus : ex sequentibus verbis solutionis veritas affulget : sic enim subdit : " Quan- " do enim voluerimus , voluntatem no- " stram postea adauget . " Rursus ibi- " dem : " Si ergo ipse operatur , opor- " tet ut nos voluntatem exhibeamus simul " applaudentem , complectentem , & mi- " nime effusam . "

Tum istam ibidem præoccupat objectionem : " Si Deus est qui hoc in nobis " operatur , ut velimus , cur nos cohor- " tatis ? Nam si ipse est , qui , ut veli- " mus , facit , frustra nobis dicis , obedi- " stis : Non enim nos sumus qui obedi- " mus . " Cui objectioni hanc præbet solutionem , quæ omnem de ejus mente ambigendi locum tollit : " Minime vero " hæc spectans , ista verba protuli : Sed " ut vestram sollicitudinem sedarem . Si " volueris , tunc operabitur ut velis , non " te iste metus angat . Et propensionem " voluntatis ipse nobis dat , & opera- " tionem : Etenim ubi voluerimus , de " cætero augebit propensionem volunta- " tis . "

Instabis : Homil. 31. de sancta Pelagia martyre ait : " Non erat intus sola , sed " consiliarium habebat Jesum ipsum . Il- " le Virgini præsto erat , ille ipsius men- " tem & cor excitabat , ille animum con- " firmabat , solus , inquam , ille metum " omnem ejiciebat . Hæc autem non sine " causa Jesus faciebat , sed quoniam mar- " tyr ipsa illius auxilio se dignam antea " præbuerat . Igitur ex se ipsa , præviis " bonis desideriis a voluntate propria di- " manantibus , gratiam attrahebat . "

Respondeo talem locum intelligi non de prima gratiæ quæ est in nobis sine nobis : Sed de gratiæ incremento & perfectione . Hic est germanus sancti Doctoris sensus, ut sequentia declarant verba , sic enim habet : " Quod enim exire & car- " nificibus illis , ac militibus respondere , " quos os erigere , & vocem emittere , " quod ea aspicere , quod denique consi- " stere , & respirare potuerit , hoc certe " tale , ac tantum est , ut nemo possit non " illud admirari . Non erant hæc huma- " næ naturæ facta ; sed Dei majorem par- " tem conferentis auxilii id fiebat . At " ipsa tamen otiosa non erat , sed a se ipsa " promptum & generosum animum , vo- " luntatem , propositum , studium & ala- " critatem afferebat : divino vero subsidio " ac benevolentia factum est , ut hæc om- " nia ad eventum perlata sunt . "

Insistes : Denique homilia 17. in Joannem aliquid quod Semipelagianismum sapit , loquitur : " Hinc admonere possumus , " Deum suis in nos beneficiis , nostras non " prævenire voluntates , sed a nobis in- " cipiendum esse : Sed cum nos prompto " paratoque animo ad suscipiendam gratiam " exhibemus , tunc multos nobis affert sa- " lutis occasiones . "

Respondeo distinguendo : Deus non prævenit voluntates per gratiam necessitantem , concedo : Per gratiam excitantem , nego . Ideo autem sanctus Chrysostomus liberi arbitrii vires & conatus commendat , gratiæ vero prævenientis non ita prædicat necessitatem & efficaciam , quia Manichæos liberum negantes arbitrium , quavis data occasione , impugnabat : Pelagianis autem nondum litigantibus & nondum exortis , securius loquebatur , ut ait sanctus Augustinus . Nec mirum verba pro tempore & loco attemperanda sunt . Jam vero quod sancti Chrysostomi scopus fuerit populum a Manichæorum erroribus defendere , non una annuntiat sanctus Præsulis sententia . Homilia 45. v. gr. exponens illa verba Christi : *Nemo potest venire ad me nisi Pater qui misit me , traxerit eum* , sic habet : " Hic insurgunt " Manichæi , nihil nos ex nobis ipsis pos- " se , hujus particulæ testimonio con- " tendens . Sed plane nos posse quæ vo- " lumus , per hoc ostenditur : inquiunt " enim : Si quis venit ad eum , quid opus " est ut trahatur ? Verum hoc nostrum non " tollit arbitrium , sed divino egere au- " xilio

„ xilio ostendit; & non invitum, sed omni „ contendentem conatu venire. „

Tandem ab invidia Semipelagianismi nedum Chrysostomus, sed & cæteri vindicantur Patres Græci, qui tametsi, ut liberum adversus Manichæos defendant hominis arbitrium, verbis quandam speciem Semipelagianismi præseferentibus nonnunquam usi sint, a necessitate tamen gratiæ actualis ad initium & fidei, & cæterarum virtutum non recesserunt ut fuso calamo probat R. Pater de Lequien annot. in lib. de præscientia, & prædestinatione cap. 30. Et vero cum Patres Græci modo semina virtutum, modo facilitatem tribuunt homini, vel loquuntur de Adamo innocente in omni procreato virtute, vel etiam de idoneitate hominis lapsi, qui potest viribus innatis morales & naturales comparare virtutes; modo etiam supernaturali, sed beneficio gratiæ prævenientis, & adjuvantis. Item cum asserunt Deum conferre gratiam, quum hominis animum promptum ad bonum operandum videt, nihil aliud volunt quam divinam exaltare providentiam, quæ ita suavis est, ut tempore congruo gratiam conferat, eo prorsus fine, ut cuncta cedant in bonum electorum.

Rursus, quum laudati Patres asserunt hominem ex se virtutis bonum prosequi, unum tantummodo intendunt, videlicet motum voluntatis humanæ, quæ divinæ cooperatur gratiæ, nusquam vero gratiæ prævenientis necessitatem, & exercitium abjudicant. Juvat de his momentis audire non solum Chrysostomum, sed veteres Patres Græcos. Instar omnium sit S. Cyrillus Alexand. qui lib. de adoratione in spiritu, & verbo pag. 25. sic loquitur: “ Non nos nudis sermonibus „ exstimulari, nec suasionibus quæ men„ tem percellant, ut a peccato receda„ mus: Sed omnium salvatorem Deum „ eo benignitatis descendere, ut ex se ef„ ficax auxilium præstet, juxta illud, „ *Tenuisti manum dexteram meam, & in* „ *voluntate tua deduxisti me*; nam quia na„ tura hominis infirma est, nec satis vi„ rium habet, ut emergere a vitiis que„ at, opem illi fert Deus, adeoque du„ plicem gratiam impertiri cernitur, cum „ monitis suadendo, tum ejusmodi auxi„ lium reperiendo quo valentior redda„ tur præsente vitio, cujus tyrannide ve„ xatur. „ Plures alios brevitatis causa referre supersedeo.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

S. Joan. Chrysostomus Semipelagianos in errore non præcessit.

PRIMO: In multis locis fidem catholicam de necessitate gratiæ prævenientis tradit: Imprimis Homil. 18. in epist. ad Rom. Rursus Homil. 12. in 1. ad Corint. 4. “ „ Igitur: *ait*, quod accepisti, habes, ne„ que hoc tantum, aut illud, sed quid„ quid habes. „ Expressius Homil. 8. in epist. ad Philipp. “ Propensionem volun„ tatis ipse nobis dat & operationem. „

Secundo: Juxta scripturæ stylum scripsit sanctus Doctor: nam Proverb. 16. legitur: *Hominis est præparare animam*. Tum Zach. 1. *Convertimini ad me, & ego convertar ad vos*: Potuit igitur S. Præsul dicere sine fidei dispendio, *nostrum est incipere*.

Tertio: Ecclesia perstringens Semipelagianos, in erroris crimen nusquam S. Chrysostomum vocavit.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM, ET EXPLICATIONUM.

PRIMO: Dum S. Doctor, ait, Abraham ex se ad perfectionis apicem pervenisse, solummodo liberam voluntatis humanæ cooperationem probare intendit.

Secundo: Atque vero similiter explicandus venit, quum dicit Deum nostras non prævenire voluntates, subdit enim ne lædatur liberum arbitrium: hoc est, prævenit adjuvando, non cogendo.

Tertio: Recte quidem distinguit initium actus boni a fine, sed non excludendo gratiam prævenientem, quam semper supponit; hinc quando tribuit *perficere* Deo, subindigitat gratiam specialem & efficacem quæ ad actus consummationem requiritur, quocirca per Antonomasiam finem operis Deo adscribit, non quod illius solius sit, sed quia specialiter ab eo promanat.

AR-

ARTICULUS SEPTITUS.

Num Cassianus, Gennadius & Faustus Ecclesiæ Rejensis, Præsul possint a Semipelagianismo vindicari.

ERROR Semipelagianorum non unus fuit, ut dictum est supra: sed præcipuus erat circa necessitatem gratiæ ad initium tum fidei, tum bonorum operum, quæ ortum a naturæ viribus habere autumabant. Hujus nævi quidam historici & Theologi, Cassianum, Gennadium, & Faustum, Episcopum Rejensem tametsi virtute immo & sanctitate celebrem, insimulant. Verum hæc controversia in duplici potest moveri sensu: Primo quidem num hæreseos labem illis inurere debemus? De primo momento non est difficultas, & negativa communiter propugnatur; & vero ille solus tanquam hæreticus habendus est qui contra definitionem ab Ecclesia factam errorem aliquem pertinaciter defendit, ut videre est in Calvino, Luthero, aliisque hæresum Architectis: sed neque Cassianus, neque Gennadius, neque etiam Faustus Rejensis, errorem aliquem circa fidei initium, ab Ecclesia omni solemnitate juris adhibita damnatum propugnarunt. Ergo &c. Totum igitur controversiæ caput est de errore Semipelagianorum palmari. Et quæritur utrum tres illi viri in istum impegerint nævum quod initium fidei naturæ in se relictæ tribuerint.

De Cassiano.

CONCLUSIO.

Cassianus potest excusari a Semipelagianismo.

PROBATUR hoc ratiocinio. Ille pie potest explicari, & a Semipelagianorum nævis purgari, qui necessitatem gratiæ prævenientis ad fidei initium admisit: Atqui talis gratiæ necessitatem admisit Cassianus: Igitur negotio ab errore Semipelagianismi purgari potest &c. Probatur minor: sensus Cassiani repeti debet ex libro cujus titulus, *collationes Patrum*, maxime vero ex primis capitibus, ubi clare suam prodit mentem; porro collatione 3. cap. 4. sic loquitur: " Ex Deo quidem „ est, quoties inoperatio quædam immissa in cor nostrum nonnunquam etiam „ dormientes nos ad desiderium æternæ „ vitæ ac salutis exsuscitat, Deumque sequi, & ejus inhærere præceptis conjunctione saluberrima exhortatur. „ Rursus ibidem coll. 13. cap. 3. " Quibus manifeste colligitur, non solum actuum, „ verum etiam cogitationum bonarum ex „ Deo esse principium, qui nobis & initia bonæ voluntatis inspirat, & virtutem atque opportunitatem eorum quæ „ recte cupimus, tribuit peragendi. Omne enim datum bonum, & omne donum „ perfectum desursum est, descendens a „ Patre luminum, qui & incipit quæ bona sunt, & exequitur & consummat „ in nobis. „ Ecce Cassianus sui interpres, quippe qui non solum virtutis & actuum perfectionem seu consummationem, sed ipsius boni & inspirationem, & cogitationem ac desiderium a gratia promanare contendit; & hoc etiam collatione 13. de qua apparet circa ejus mentem dubitandi locus. Igitur initium tum fidei, tum cujuscumque boni operis, credidit esse a Deo. Igitur ab errore Semipelagianorum vindicandus est.

Fit satis objectionibus.

OBJICIES: Ille a nævis Semipelagianorum circa fidei initium vindicari non potest, qui initium fidei naturæ tribuit viribus: Atqui sic scribit Cassianus coll. 13. cap. 3. " Nostrum vero est, ut quotidie attrahentem nos gratiam Dei humiliter subsequamur. „ Unde in quibusdam editionibus habetur ad marginem collationis, legatur caute. Ergo &c. Qui initium fidei naturæ tribuit viribus: atqui sic censet, sic scribit Cassianus coll. 13. unde ad marginem habetur. Cum cautela legatur: Igitur frustra Cassianus ab errore Semipelagianorum vindicaretur.

Respondeo 1. Opponendo collationem tertiam decimæ tertiæ, eam enim Cassiani fuisse sententiam, quod initium fidei sit a gratia, claret, cum vel ipsas bonas cogitationes, inspirationes salutis, & bona desideria, citra tergiversationem Spiritus sancti gratiæ tribuat. Quo scopo igitur contradictorie & loqueretur, & scriberet?

Digitized by Google

Respondeo 2. distinguendo minorem: Et Cassianus non loquitur secundum propriam sententiam in collatione 13. concedo: & loquitur juxta suam opinionem, subdistinguo, initio collationis, concedo: in decursu, nego minorem & consequentiam. Observandum est ibi Cassianum referre sententiam Abbatis Chæremonis, unde si quis ibi nævus scateat, non Cassiano sed Abbati tribui æquum est; maxime vero cum alibi suum prodat sensum, & in errorem Semipelagianorum collimare nequaquam constet. Unde facili negotio ab omni erroris labe purgari potest Joannes Cassianus, quippe qui in præfatione libri collationum testetur se Patrum placita historice referre, porro collatio tertia est Abbatis Paphnutii, eaque catholica, quam quidem nullibi debellat Cassianus: quo jure igitur decimæ tertiæ sensus & sententia potiusquam tertiæ tribueretur collatori? Esto nulla ex his collationibus adscribatur Cassiano: sed neque illi Semipelagianismi affingendus est error, cum de illo nonnisi propter collationem decimam tertiam in suspicionem veniat. Cæterum ibidem coll. 13. loquitur admodum catholice, quandoquidem Deum etiam bonorum cogitationum auctorem esse asserit.

Respondeo 3. aliter distinguendo, & per verba in objectione laudata Cassianus vult solum indicare necesse esse hominem gratiæ attrahenti cooperari, concedo: nos innatis viribus fidem advocare, nego. Istam solutionem juxta mentem Cassiani esse, ex antecedentibus & consequentibus constat. Primo quidem, ex capitis titulo. *Responsio, quod sine adjutorio Dei non solum perfectio castitatis, sed omnino nihil boni profiteri possit.* Porro initium fidei inter magna bona annumeratur: sed eo loci Cassianus juxta sententiam Abbatis Chæremonis, ait, nihil boni nisi a Deo perfici. Ergo &c. Secundo, ibidem constat ex serie capitis, ubi probat, nequidem initium boni esse a natura, secluso Dei auxilio, & hoc exemplo agricolæ, qui nihil ubertatis in messe, nisi providentia adsit, expectare debeat, tum subdit: " In quo tamen humana superbia nullatenus se gratiæ Dei vel exæquare, vel „ admiscere contendat, participemque „ se in muneribus Dei per hoc conetur „ inserere, ut laborem suum auctorem „ esse divinæ existimet largitatis; ac pro„ ventum copiosissimarum frugum, indu„ striæ suæ meritis respondisse glorietur. „ Deinde vero comparatione inter agricolam qui in omnibus a providentia dependet, & hominem animæ veluti vineæ suæ excultorem absoluta, concludit ex præcedentibus, & initium & consummationem virtutis, immo ipsius boni cogitationem salutarem a Deo promanare: " „ Quibus, *ait*, manifeste colligitur, non „ solum actuum, verum etiam cogitatio„ num bonarum a Deo esse. „ Tertio, nihil infra dicit quod ab hac dependentia a Deo detrahat, sed solum quo cooperationis desiderium & amorem accendat. Et vero non dicit nos gratiam attrahere, sed gratiam nos attrahentem esse sequendam, ne resistendo solus in periculum veniat; qui loquendi modus collimat cum modo loquendi tum scripturæ, tum Patrum, ut ostendimus supra, ubi de S. Chrysostomi sensu & sententia: " Nostrum „ vero est, ait: *Cassianus ibid. coll.* 13. „ *cap.* 3. Ut quotidie attrahentem nos „ gratiam Dei humiliter subsequamur, „ vel certe dura cervice, & incircum„ cisis, ut scriptum est, auribus eidem „ resilientes, per Jeremiam mereamur au„ dire. . . . Induraverunt cervices suas, „ noluerunt reverti. „ Quid magis catholicum? Hinc in editione Atrebati ann. 1628. nulla est ad marginem clausula, seu observatio.

Instabis: Atqui Cassianus loquutus est in propria sententia coll. 13. cap. 3. & in hoc redarguitur. Ergo &c. Probatur ex S. Prospero cui fidem adhibere debemus etiam pro isto momento, quandoquidem librum ex professo contra Collatorem eo scripsit scopo, ut Cassiani debellaret errorem. Porro si S. Præsul Cassianum a Semipelagianismo immunem credidisset, non Collatorem, sed collationem decimam tertiam impugnare conclamasset. Ergo &c.

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem distinguo S. Prosper scripsit librum contra Collatorem eo quod collatio decima tertia est pars libri Cassiani, concedo: ita ut sensus istius collationis fuerit & Cassiani, nego. In tertia loquitur catholice, in decima tertia erronee equidem ut aliqui volunt, sed historice & in aliena sententia. Quia vero erat auctor collationum, potuit S. Prosper scribere librum contra Collatorem, sed si attendamus

ad

Digitized by Google

ad tertiam, certe librum pro Collatore æqua lance, quisquis inscribere poterit. Respondeo secundo, vel ipsum coll. 13. cap. 3. sensum esse catholicum, ut ostensum est.

Instet. S. Prosper in libro suo adversus Collatorem argumentatur ad hominem; namque cap. 5. increpat Cassianum quod non sibi constet, quod a recta definitione necessitatis gratiæ pro initio fidei col. 3. cap. 4. primum data deflectat in errorem, & veluti de verbis catholice prolatis se retractet. Igitur existimat S. Præsul Cassianum loquutum fuisse in collatione tertia, juxta primam sententiam, & redargutione dignum: " Doctor catholice, ,, cur professionem tuam deseris? Ait S. Prosper.

Respondeo distinguendo, S. Prosper argumentatur ad hominem attendendo ad auctorem collationum, concedo: ad ipsum sensum auctoris, subdistinguo, loquentis in persona Abbatis Chæremonis, concedo: ad sensum ipsius Cassiani, nego. Quinimmo hoc ex operis instituto juxta juris apices fieri non potest. Cum enim opus sit liber collationum Patrum, solummodo ad sensum auctoris collationis, nusquam vero auctoris libri collationum spectandum est. Ita quippe duo apprime distinguenda sunt, videlicet auctor collationis, & auctor libri collationum: Cassianus est quidem auctor libri collationum, sed non auctor collationum. Quia tamen potuit non satis clare quorumdam referre & secernere sententias, hac forsan de causa eum increpat sanctus Prosper, maxime vero quia melius fuisset caput tertium collationis 13. perpetuo claudere silentio, quam eam explanare, quippe quæ fuerit causa scandali & erroris quibusdam in regionibus.

Urgebis: Si catholice Cassianus pro initio fidei locutus est, maxime col. 3. ubi expresse dicit nedum actus bonos, sed ipsam boni faciendi inspirationem esse a Deo: atqui eo loci non recessit a Lege pro fidei & bonorum actuum initio. Et probatur. Ibidem suam aperit mentem de inspiratione ad bonum duplex laudando exemplum, alterum Patriarchæ Abrahæ; alterum vero S. Antonii: Abrahæ quidem cui Deus apparens dixit: *Exi de terra tua, & de cognatione tua, & de domo Patris tui*, Sancti vero magni Antonii: " ,, Quo etiam modo, *inquit*, B. Antonium ,, accitum esse cognovimus, qui occasio- ,, nem suæ conversionis a sola divinitate ,, percepit. Ingressus namque Ecclesiam, ,, ibique audiens in Evangelio Dominum ,, prædicantem, *qui non odit patrem, & ,, matrem &c.* ,, Quibus exemplis claret Cassianum repetere inspirationem salutis a Lege & verbo foris insonante: Igitur nequidem in collatione tertia recessit a Lege, & Semipelagianismo.

Respondeo negando minorem, ad probationem distinguo: Cassianus laudat duo exempla quibus legem & Evangelii prædicationem tum pro conversione & perfectione, tum pro fidei initio astruit non excludendo gratiam prævenientem, concedo: eam excludendo, nego. Spiritus sanctus primum insonat per prædicatores auribus corporis, sed deinde per gratiam auribus mentis, ut legitur Act. 17. *Quidam quidem irridebant* Paulum prædicantem, *quidam vero adhærentes ei*, & gratiæ obedientes, *crediderunt, ut mulier nomine Damaris, Dionysius & alii cum eis*. Quid mirum igitur si Cassianus duplex gratiæ genus ad salutem concurrens explicet, extrinsecam scilicet & intrinsecam? prima non otiosa est, dicente Apostolo Rom. 10. *Quomodo autem audient sine prædicante*: sed non excludit interiorem, qua Deus loquitur ad cor; dum prædicator auditorum insonat auribus.

Respondeo 2. Eo loci nullam fieri mentionem de initio fidei, sed de summa perfectione, ut patet exemplis & Abrahæ, qui jam justus erat dum a Deo ad summum perfectionis apicem vocatus est, & D. Antonii qui jam jam Christianus audiens Evangelium, interius gratia speciali adjuvante, ad hanc perfectionem gradum fecit, ut etiam venditis omnibus, & propriis relictis parentibus, secesserit in eremum, Angelicam ibi ducturus vitam: jam vero Cassianum non negasse gratiæ adjuvantis auxilium pro tanta assequenda perfectione, nemo non novit. Gratis igitur propter hæc adducta exempla erroris insimulatur.

Replicabis: Gelasius Papa libros Cassiani in Synodo velut Apocryphos explodit: Igitur Cassianus in sua & non Patrum sententia locutus est; ideo enim Apocryphi declarantur, quia sunt a sensibus Patrum alieni.

Respondeo D. Thomam multi facere librum collationum, nec desunt alii multi sancti Doctores & Theologi qui illum tanquam genuinum Cassiani fœtum agnoscant, immo & tanquam opus pietate refertum prædicent. Quo sensu igitur Gelasius illum explodat ut Apocryphum, patet hoc esse penes collationem decimam tertiam, quæ tametsi referat sententiam Abbatis Chæremonis, non tamen sanctorum Patrum Doctrinam qui necessitatem gratiæ prævenientis ad initium tum fidei, tum cæterorum bonorum operum utique propugnant, sequitur: igitur sic distinguo in forma. Gelasius declarat libros Cassiani veluti Apocryphos circa decimætertiæ collationis mentem, hoc est, talis collatio SS. Patrum doctrinam non satis assequitur, concedo: hoc est, liber collationum non est genuinus Cassiani fœtus, nego. Cæterum censura a Gelasio prolata intelligi debet de aliis quibusdam operibus, quæ Cassiano aliqui tribuebant, non desunt enim qui asserant commentarios de institutis Monachorum Ægypti, ipsum scripsisse. Ita B. Alex. Hist. sec. 4. & ut omnia paucis concludam, loca quæ in gratiam Semipelagianorum Cassiano tribuuntur, illa solum sunt, quæ ex collatione 13. cap. 8. 11. 12. 14. 15. eruuntur.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Cassianus potest a Semipelagianorum errore vindicari.

PRIMO, quia in collatione tertia initium fidei & bonorum operum, immo & inspirationem sicut & bona desideria a quibus ortum ducunt actus supernaturales, tribuit Deo. Tum quia caput tertium col. 13. subdit sensum catholicum.

Secundo: Quia sensum bonum illi affingere nihil vetat, maxime vero cum pietate, morum integritate, & sanctimonia floruerit.

Tertio: Quia nullibi reperitur Cassianum, dum loquitur in propria sententia, errorem Semipelagianum circa fidei initium propugnasse.

SYNOPSIS RESOPNSIONUM,

AD OBJECTIONES.

PRIMO: Dato & non concesso, Cassianum in collatione 13. initium fidei naturæ sibi relictæ tribuere, loquitur in aliena sententia.

Secundo: Norunt quoque omnes S. Prosperum debellare collatorem, sed non sensum Cassiano affixum.

Tertio: Gelasius explodit quidem libros quosdam Cassiani velut Apocryphos: sed nihil aliud inde sequitur, nisi collationem 13. non esse sanctorum Patrum Doctrinam, vel etiam multa incassum scripta a quibusdam Cassiano attribui.

De Gennadio & Fausto.

GENNADIUS Semipelagianismum propugnat l. de virib. illust. cujus rei argumentum est, quod insectetur Doctrinam D. Augustini, qui necessitatem gratiæ pro initio fidei, & bonorum operum ita defendit, ut qui ab ipso sejungitur, in Semipelagianorum errorem declinare videatur, multis vero laudibus Fausti Rejensis placita circa gratiam ibi celebrat. Si de Fausto loquamur, tanquam Semipelagianorum ducem eum arguere necesse est, quippequi initium fidei viribus naturæ aperte & ex professo tribuat lib. 1. de lib. arb. cap. 47. & alibi: Uterque tamen potest excusari: tum quia ante definitionem Ecclesiæ pro Semipelagianismo scripserunt, tum quia eos se retractasse pie creditur, cum in pace Ecclesiæ ita defuncti sint, ut tanquam sancti habeantur.

DIS-

Digitized by Google

DISSERTATIO PRIMA
DE
EXISTENTIA GRATIÆ.

ICTUM & ostensum est Pelagianos omnem actualem negasse gratiam, Lutheranos & Calvinistas male sensisse de actuali & sanctificante; nec desunt naturæ præsumptores qui credant viribus innatis cuncta posse: sed contra quod Christus, ait, Joan. 6. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me traxerit eum.*

Dogma de existentia gratiæ.

Quatuor probatur momentis.

PRIMO: Ostendendo dari gratiam sufficientem.

Secundo: Dari etiam gratiam efficacem.

Tertio: Præter gratiam actualem, dari etiam habitualem & sanctificantem.

Quarto: Tandem concedi electis, & dari gratiam specialissimam, quæ donum perseverantiæ finalis dicitur.

ARTICULUS PRIMUS.

Num detur gratia sufficiens?

NOMINE gratiæ sufficientis, intelligimus gratiam actualem interiorem, quæ dat posse bonum proxime, illudque expeditum, quatenus & mentem illuminat, & movet seu excitat voluntatem ad ea quæ salutem spectant. Calvinus lib. 2. institut. cap. 3.nu. 10. asserit nullam dari gratiam actualem præter efficacem idem docet Jansenius tom. 3. lib. 3. cap. 1. immo cap. 2. & 3. scribit, & ait propugnantes gratiam sufficientem, in errorem ipsius Pelagii impingere, contra quos fit

CONCLUSIO.

Datur in præsenti statu gratia sufficiens.

Probatur auctoritate, & ratione.

Primo, ex Scriptura sacra.

LEGITUR Isaiæ 5. *Quid est quod debui ultra facere vineæ meæ, & non feci ei? An quod expectavi, ut faceret uvas, & fecit labruscas?* Si expectavit, ut faceret uvas: igitur poterat facere: sed qua gratia poterat? nisi sufficienti.

Non absimilia leguntur Ezech. 24. *Væ civitati sanguinum.... Quia mundare te volui, & non est mundata a sordibus tuis.* Si voluit mundare, dubio-procul per gratiam sufficientem, quæ compellit ad bonum, sed cui resistitur, juxta illud Jerem. 7. *Locutus sum ad vos mane consurgens, & loquens & non audistis: & vocavi vos, & non respondistis.* Rursus proverb. 1. *Vocavi, & renuistis.* Psalm. 94. habetur. *Hodie si vocem Domini audieritis, nolite obdurare corda vestra.*

Celeberrimum est Christi oraculum, Matth. 11. *Væ tibi Corozain, væ tibi Bethsaida: quia, si in Tyro & Sydone factæ essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egissent.* Et illud Matth. 23. *Jerusalem, Jerusalem.... Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti?* Sed quorsum, inquiunt sancti Doctores, Judæi inexcusabiles, nisi quia habentes posse operari bonum virtute gratiæ sufficientis, non fecerunt, sed restiterunt? de qua ingratitudine increpantur Act. 7. & Rom. 10. S.

Stephanus in primo loco eos sic revincit. *Dura cervice, & incircumcisi cordibus & auribus, vos semper Spiritui sancto resistitis*. Apostolus in altero introducit Deum sic loquentem: *Tota die expandi manus meas ad populum non credentem, & contradicentem*. Sanctus Paulus eamdem prædicat veritatem 2. ad Cor. 6. his verbis: *Exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis*. Quid est autem in vacuum gratiam Dei recipere, nisi excitanti? & præparanti ad bonum non consentire, porro gratiæ efficaci nunquam resistitur: Igitur eo loci loquitur Apostolus de sufficiente: de qua quidem sermonem instituerat alibi, nec tacet ejus naturam, his verbis: *Omnia possum in eo qui me confortat*. Ne quidem sileatur nomen; scriptum est enim: *Sufficit tibi gratia mea*. 2. Cor. 12.

Ex his sic argumentari fas est: Deus, ut patet, in locis allatis & similibus, dat & justis, & peccatoribus posse bonum; & Apostolus hortatur, ut nullus in vacuum gratiam recipiat: Igitur datur gratia sufficiens, quæ præbet posse, alias frustra increparet Deus peccatores, quod resisterent, & quod vocationi ad bonum non consentirent: frustra S. Paulus homines ad faciendum bonum adhortaretur; quia sine gratia sufficiente, non possint proxime operari aliquid ad vitam æternam conducens.

Secundò, ex Conciliis, & summis Pontificibus.

CONCILIA.

PRIMUM nobis occurrit Arausicanum secundum quod loquens de auxilio sufficienti Can. 19. ita definit: " Natura hu-„ mana.... Cum sine gratia Dei salutem „ non possit custodire, quam accepit, „ quomodo sine Dei gratia, poterit repa-„ rare, quod perdidit? „ Rursus Can. 25. sic loquitur: " Hoc etiam secundum fi-„ dem catholicam credimus, quod acce-„ pta per Baptismum gratia, omnes ba-„ ptizati, Christo auxiliante, & coope-„ rante, quæ ad salutem pertineant, pos-„ sint & debeant, si fideliter laborare vo-„ luerint, adimplere. „

Valentinum Can. 2. ait: " Nec ipsos „ malos ideo perire, quia boni esse non „ potuerunt, sed quia boni esse noluerunt, „ suoque vitio in massa damnationis, vel „ merito originali, vel etiam actuali per-„ manserunt. „

Audis, ex Conciliis laudatis hominem posse, si velit, ea quæ salutis sunt, adimplere: Audis peccatorem sua culpa perrire, ut etiam Concilium Arelatense tertium anno 524. docet approbando Epistolam Fausti Rejensis Episcopi, in qua quidem perstringebat errorem Lucidi Presbyteri: *Anathema illi qui dixerit, illum qui periit, non accepisse ut salvus esse posset*. At vero si peccator careret omni gratia etiam sufficienti, certe sua absque culpa periret, cum non haberet posse expeditum ad faciendum bonum.

Suffragantur alia Concilia, imprimis Senonense anno 1528. decreto 15. ubi sic loquitur: " Neque tamen tanta gratiæ ne-„ cessitas libero præjudicat arbitrio, cum „ illa semper sit in promptu, nec momen-„ tum quidem prætereat, in quo Deus non „ stet ad ostium & pulset: cui si quis a-„ peruerit januam, intrabit ad illum, & „ cœnabit cum illo. Nec denique tale sit „ hujusmodi trahentis Dei auxilium, cui „ resisti non possit. „

Coloniense anno 1536. capite 32. ita definit: " Jam, quanquam nemo converta-„ tur ad Dominum, nisi tractus per Pa-„ trem, attamen nemo hic excusationem „ prætexat, quod non trahatur. Cum ille „ semper stet ante ostium pulsans, nimi-„ rum per internum & externum verbum „ commonens, ut convertamur a via no-„ stra pessima. „

Eminet cæteris Trident. sess. 6. cap. 5. his verbis: " Ita ut tangente Deo cor ho-„ minis per Spiritus sancti illuminationem, „ neque homo ipse nihil omnino agat, in-„ spirationem illam recipiens; quippequi „ illam & abjicere potest. „

Rursus cap. 11. " Deus impossibilia non „ jubet, sed jubendo monet, & facere „ quod possis, & petere quod non possis; „ & adjuvat ut possis. „ Eo loci Sacra Synodus triplicem agnoscit gratiam: sufficientem quidem remotam, his verbis: *Jubendo monet, & facere quod possis*. Sufficientem proximam, dum, ait: *Et petere quod non possis*. Denique efficacem, istis ulterioribus verbis, *& adjuvat ut possis*. Ibi loquitur de potentia conjuncta cum actu: jam sic resumo. Ex Senonensi gratia semper adest & pulsat: ex Coloniensi,

ideo

ideo peccator inexcusabilis est: ex Tridentino quilibet, vel ipsi inspirationi interiori quam recepit, resistere potest: ex eodem homo per gratiam habet posse bonum, & requisita ad salutem; immo hoc ipsum negantes anathemate percellit sess. 24. Can. 9. de reform. Matrim. *Si quis*, inquit, *dixerit.... Posseque omnes contrahere Matrimonium, qui non sentiunt se castitatis, etiamsi eam noverint, habere donum, anathema sit: Cum Deus id recte petentibus non deneget, nec patiatur nos supra id quod possumus tentari*.

Summi Pontifices.

HIS accedunt multa SS. Pontificum diplomata ab universali Ecclesia recepta, quibus perstringuntur quinque Jansenii Iprensis Episcopi propositiones, quarum secunda, hæc est, *interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur*. Cujus hæc est, contradictoria, eaque catholica, *gratiæ interiori quandoque resistitur*, cui gratiæ? Nisi sufficienti; tametsi enim possimus & efficaci resistere, nunquam tamen illi obniti volumus. Quarta vero sic concipitur: *Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei, & in hoc erant hæretici quod vellent eam gratiam talem esse cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare*. In ista propositione duæ sunt partes, prima quidem quod Semipelagiani admiserint gratiam ad initium fidei, & est falsissima: altera, quod fuerint hæretici propugnando talis naturæ esse gratiam istam, cui posset humana voluntas resistere: hoc ipsum erroneum est, & hæc est contradictoria, juxta mentem Innocentii X. & Alexandri VII. qui summa cum juris solemnitate, & auditis partibus damnaverunt quinque Jansenii propositiones: *Humana voluntas resistere, vel obtemperare potest gratiæ interiori*. Ergo &c.

Tertio, ex traditione Patrum.

Primo, ex Græcis.

DIONYSIUS qui putatur Areopagita lib. de Cæl. Hier. multum de gratia Mediatoris disserit: deinde, sic loquitur: " Divini luminis immensum est pelagus, " exundans, quod in promptu ad operandum omnibus est expansum.".

Justinus Martyr in responsione ad quæstionem nonam Orthodoxorum, ait: " Accepimus autem a Deo faciendi & non faciendi potestatem: faciendi inquam justa, non faciendi autem injusta. Quando igitur justa facimus, & injusta non facimus, juste coronamur. " Rursus Dial. cum Tryphone sub finem: " Itaque si omnes qui misericordiam a Deo consequi volunt, superioris vitæ pæniteat, id præstare possunt. "

S. Irenæus, non absimili modo loquitur lib. 4. adversus hæreses cap. 71. his verbis: " Si autem qui illud non operantur, *scilicet bonum*, judicium justum recipient Dei, quoniam non sunt operari bonum, cum possint oprrari illud. " Hoc est, restiterunt gratiæ: ipse Irenæus hunc prodit sensum ibidem cap. 76. " Sed ille, *inquit*, qui non consequitur eam, sibimet suæ imperfectionis est causa. " Hoc est, qui non recipit gratiam operis, seu efficacem: prosequitur: " Nec enim lumen deficit propter eos, qui semetipsos excæcaverunt: sed illo perseverante quale est, excæcati per suam culpam, in caligine constituuntur, neque lumen cum magna necessitate subjiciet sibi quemquam, neque Deus cogit eum, qui nolit continere ejus artem. *Nempe gratiam*, qui igitur abstiterunt a paterno lumine, & transgressi sunt legem libertatis, per suam abstiterunt culpam, liberi arbitrii, & suæ potestatis facti. "

Clemens Alex. eidem adhæret sententiæ lib. 2. Stromatum circa medium, ubi hæc profert: " Divinum Verbum clamavit omnes simul vocans, eos quidem vel maxime cognoscens qui non erant parituri: & tamen quoniam est in nostra potestate parere, & non parere, ut nulli possint causari prætextum ignorantiæ, justam fecit vocationem. "

S. Basilius comment. in cap. 5. Isaiæ mirum in modum sufficientem prædicat gratiam: " Quando vineæ istius, *ait*, germina improbanda veniunt, ab ea tollitur pluvia: quandoquidem auxiliari gratia Dei sibi prærogata, non ut convenlebat, usa est. Itaque, etiam nos si quando deprehendemur, minus recte usi occasione rei bene gerendæ indulta nobis a Deo, tunc nobis adimitur cæleste præsidium. "

S. Cy-

S. Cyrillus Alex. lib. 1. in Joan. cap. 11. eandem profert sententiam & sic loquitur: " Non Verbum Dei, & æternam ,, hanc lucem, sed imbecillitatem suam ,, mundus accuset. Illuminat enim Filius, ,, repellit autem gratiam creatura. ,,

Non omittendus S. Chrysostomus qui Homil. 7. in cap. 1. Joan. egregium illud profert testimonium: " Gratia in omnes diffusa est, non Judæum, non Græcum, ,, non Barbarum, non Scytham, non liberum, non servum, non virum, non ,, mulierem, non senem, non juvenem ,, effugit, aut dedignatur, omnibus eadem est, omnibus se facilem exhibet, ,, omnes pari honore advocat. Qui autem ,, ejus munere frui negligunt, hanc suam ,, cæcitatem æquo librent examine. Cum ,, enim omnibus aditus pateat, & a nemine prohibeatur, perditi quidam & nequam homines propria duntaxat malitia ,, ingredi recusant. ,,

Ex illis Patribus datur gratia quæ omnibus communis est, quæ reddit peccatorem inexcusabilem, eo quod omnibus det posse bonum, cui tunc ex innata fragilitate & malitia resistunt: sed hæc est gratia ipsa sufficiens, quandoquidem efficax & dat agere, & illi non resistitur. Ergo &c.

Patres Latini.

PRIMUS nobis occurrit S. Ambrosius qui in Psalmum 118. ista verba: *Prope es tu Domine*, interpretans, ait: " Numquid ,, si quis estia domus suæ claudat, solis est ,, culpa quod non illuminat domum ejus? ,, Ergo, si quis peccatorum suorum repagulis obserandam mentem propriam ,, judicaverit, & verbi a se splendorem ,, stultus avertat, ac sibi inferat insipientiæ cæcitatem; causari poterit quod sol ,, justitiæ noluerit intrare? Aut infirmitatem luminis cælestis arguere? Pulsat ,, januam tuam Dei Verbum: si quis mihi aperuerit, *inquit*, intrabo. Si quis ,, ergo non aperuerit, numquid non ingredientis, & non magis non aperientis est culpa? ,, Porro Deus pulsat per gratiam sufficientem, intrat vero per efficacem: Igitur qui non aperit ostium, ideo culpandus est, quia poterat aperire & non aperuit.

Sequitur S. Hieronymus qui similia dicit in Psalmum 140. his verbis: " O infelicissimum humanum genus, qui peccata excusamus, dicentes: victus sum a ,, natura: cum in potestate nostra sit & ,, peccare, & Domino adjuvante non peccare. ,,

Non prætereundus Orosius: In Apologetico, sic loquitur: " Mea semper, ,, hæc est, fidelis atque indubitata sententia, Deum adjutorium suum non ,, solum in corpore suo, quod est Ecclesia, cui specialia ob credentium fidem, ,, gratiæ suæ dona largitur; verum etiam ,, universis in hoc mundo gentibus propter longanimem suam æternamque clementiam subministrare, non ut tu asseris cum Discipulo tuo Cælestio. ,, Tum subjungit dari omnibus gratiam a libero arbitrio distinctam: " Sed specialem, *inquit*, quotidie per tempora, per dies, ,, per momenta.... Cunctis & singulis ,, ministrare: dicit enim scriptura qui facit solem oriri super bonos & malos. ,, Ergo &c.

Inter omnes audiendus est S. Augustinus Doctor gratiæ lib. de præd. Sanct. cap. 16. duplicem eo loci distinguit vocationem ad fidem: alteram cui voluntas humana obnititur, & ideo sufficiens solum evadit: alteram qua ita efficaciter homo vocatur, ut ipsi consentiat: prior est gratiæ sufficientis fœtus, posterior vero efficacis: " Vocat enim Deus, *inquit*, prædestinatos multos filios suos, ut eos faciat membra prædestinati unici filii sui, ,, non ea vocatione qua vocati sunt & qui ,, noluerunt venire ad nuptias: illa quippe ,, vocatione & Judæi vocati sunt, quibus ,, *Christus crucifixus scandalum est*: & gentes, quibus *crucifixus stultitia est*: sed ea ,, vocatione prædestinatos vocat, quam ,, distinxit Apostolus dicens: *Ipsis vocatis* ,, *Judæis & Græcis prædicare se Christum* ,, *Dei virtutem & Dei sapientiam*.... Ad ,, hanc vocationem qui pertinent, *omnes* ,, *sunt docibiles Dei*. ,,

Rursus lib. 3. de libero arbitrio cap. 19. sic loquitur: " Non tibi deputatur ad culpam, quod inuitus ignoras, sed quod ,, negligis quærere quod ignoras: neque ,, illud, quod vulnerata membra, non colligis, sed quod volentem sanare contemnis. ,, Quomodo autem Deus vult sanare, nisi per gratiam sufficientem, qua quidem pulsat ad ostium cordis ut inter juxta illud Apocal. 3. *Ecce sto ad ostium*

ostium & pulso; si quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi januam, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipse mecum.

Rursus enarrat. in Psalmum 124. ait, Augustinus. " Cor eorum congelescit ad-„ versus Deum, & fit durum adversus „ imbrem gratiæ ipsius, ne fructum ferat.„ Ecce ex Augustino aperta resistentia gratiæ interiori: sed cui? Citra dubium sufficienti: tametsi enim homo ex solis innatis viribus non possit proxime bonum, ex se tamen habet impedire gratiæ effectum. Sic pronuntiat idem S. Doctor lib. de Spiritu & Littera cap. 34. " Agit, „ *inquit*, Deus ut velimus... Sive ex-„ trinsecus... sive intrinsecus; sed con-„ sentire, vel dissentire propriæ volun-„ tatis est. „

Celeberrimus est locus ex lib. de correp. & grat. cap. 7. excerptus, ubi sic loquitur S. Præsul: " Homo, in eo quod au-„ dieras & tenueras, in eo PERSEVERA-„ RES SI VELLES. „

Multo-plura testimonia pro eodem momento, ex eodem S. Augustini fonte excerpta protulimus in Tract. de Scientia Dei sub finem dissertationis quartæ puncto VIII. egregia sunt quæ eo loci scripsimus ex lib. 6. Confess. S. Præsulis cap. 4. n. 5. cap. 5. n. 7. c. 6. n. 9. cap. 11. n. 18.

S. Prosper respon. ad capitula Gallorum objectione tertia, inhærens S. Augustini vestigiis, ait: " Igitur sicut bona opera „ ad inspiratorem eorum Deum, ita ma-„ la ad eos sunt ferenda qui peccant. Non „ enim relicti sunt a Deo, ut relinquerent „ Deum: sed reliquerunt, & relicti sunt, „ & ex bono in malum propria volun-„ tate mutati sunt. „

Subscribit alter Augustini discipulus Fulgentius epist. 7. ad Venantium cap. 8. his verbis: " Ideo ipse medicus, semper se „ posse converso salutem donare testatur, „ dicens: cum conversus fueris, & inge-„ mueris, salvus eris. „ Et cap. 10. dicit peccatores inexcusabiles, ex eo quod damnati sint, cum potuissent salvari, scilicet per gratiam sufficientem, quæ dat posse.

Insigne est D. Bernardi testimonium serm. 5. de quagragessima, sic loquitur: " In nobis est si vinci nolumus, & ne-„ mo nostrum in hoc certamine dejicitur „ invitus. Sub te est, o homo appetitus „ tuus, & tu dominaberis illius. Potest „ inimicus excitare tentationis motum, sed „ in te est, si volueris, dare seu negare „ consensum. „ Eo loci sanctus ille Pater alludit ad ista Augustini verba *perseverares si velles*.

Sanctus Thomas agmen claudet. 1. 2. quæst. 106. art. 2. ad 2. gratiam sufficientem, & quoad rem, immo & quoad ipsum nomen docet: " Si quis, *inquit*, post „ acceptam gratiam novi Testamenti, „ peccaverit, majori pœna est dignus „ tanquam majoribus beneficiis ingratus, „ & auxilio sibi dato non utens: nec ta-„ men propter hoc dicitur, quod lex no-„ va iram operatur, quia quantum est „ de se, sufficiens auxilium dat ad non „ peccandum. „ Similia profert in caput epist. 5. ad Thesal. lectione secunda, ubi dicit peccatorem extinguere Spiritum sanctum, quod quidem probat his Actuum 7. verbis: *Vos semper Spiritui sancto resistitis.*

Ex his auctoritatibus prædicatur gratia actualis quæ dat posse bonum salutis, cui quandoque resistitur, quæ communis est, & datur omnibus: sed illa omnia soli conveniunt gratiæ sufficienti. Ergo &c.

Quarto, ex Theologis omni exceptione majoribus.

OMNES Catholicorum Academiæ propugnant gratiam sufficientem: instar omnium sit Academia Parisiensis; ex qua juvat quædam referre testimonia.

Habertus Episcopus Vabrensis & Doctor Sorbonicus, lib. 2. Theologiæ Græcorum Patrum cap. 6. ait: " Catholici Docto-„ res omnes quorum scripta ab Ecclesiæ „ Concilio damnata, prohibita-ve non „ sunt, aut a summis Pontificibus, non „ omnem gratiam excitantem necessario „ efficacem esse, darique gratiam ali-„ quam vocantem vere supernaturalem, „ ac intrinsecam quæ possit consensum „ voluntatis ad bonum salutis elicere: „ nec tunc propter liberam voluntatis „ electionem ac resistentiam eumdem ali-„ quando eliciat, omnibus in scholis, ac „ Sorbonica præsertim semper professi „ sunt, hodieque profitentur. Illam adver-„ sus hæreticos sic tueri tanquam Ecclesiæ „ sententiam palam docent, clamant & „ scribunt: ita ut contrariam, nemo in Sorbo-

,, Sorbonica palæstra publicis Thesibus pro-
,, pugnare merito permittatur: Ortho-
,, doxam vero singulis quæ de gratia pro-
,, ponuntur assertionibus, quotidie ipsa
,, subsellia parietes ipsi personent. ,,

Philippus Gammachæus 1. 2. ad quæstionem tertiam cap. 5. propositione secunda, ait: " Gratia sufficiens nemini prorsus ,, denegatur, sed datur revera omnibus ,, cujuscumque sortis, status, & conditionis fuerint, nec solum electis, sed ,, etiam reprobis. ,,

Andreas Duvallius professor Regius alter est ejusdem veritatis testis: " Legiti- ,, ma, *inquit*, divisio gratiæ prævenien- ,, tis in sufficientem, & efficacem. ,,

Ysambertus suum addit calculum Tractatu de gratia quæst. 2. de gratia sufficienti art. 10. Tum & Scotus in 1. sent. dist. 46. quæst. 7. subscribit tota nostra Schola Angelica D. Thomæ; consentiunt & omnes congruistæ. Ergo &c.

Quinto, ex ratione, eaque multiplici.

PRIMA sic procedit: Deus non deficit in necessariis: sed gratia quæ dat posse bonum supernaturale, est necessaria; Scriptum est enim Joan. 15. *Sine me nihil potestis facere*. Igitur datur gratia quæ dat posse bonum; & hæc est sufficiens.

Altera: Sapientia divina attingit omnia a fine usque ad finem fortiter, simul & suaviter disponit: Igitur dat gratiam quæ dat posse, & in hoc est, suavitas, quia per istam gratiam *præparatur voluntas a Domino*, ut legunt Septuaginta in libro proverbiorum cap. 8. ad bene agendum supernaturaliter quæ quidem gratia, gratiæ sufficientis nomine appellatur.

Tertia: Nomine gratiæ sufficientis, ut dictum est, intelligitur gratia quæ dat medium ad salutem consequendam: sed talis datur. Et probatur. Qui dat esse, dat & consequentia ad esse: sed Deus elevat hominem ad finem supernaturalem: Igitur dat posse hunc consequi finem per gratiam prævenientem eamque sufficientem: cum natura non habeat esse proximum, nec hanc possit assequi metam, nisi per gratiam.

Quarta: Nomine gratiæ sufficientis eam intelligimus gratiam qua Deus pulsat ad cor peccatoris, ut illud aperiat & convertatur, qua fit congressus & conflictus adversus carnem & sanguinem, qua spiritus initium habet alicujus bonæ voluntatis, cui gratiæ voluntas tametsi excitata & præparata ad bonum nonnunquam resistit: Atqui talis datur. Ergo &c. Probatur minor: Act. 9. Christus ait Saulo persecutori, sed ad conversionem stimulato: *Saule, Saule, quid me persequeris? ..... Durum est tibi contra stimulum calcitrare*. Augustinus lib. 8. Conf. cap. 12. n. 28. de gratia qua movebatur ad pœnitentiam sed cui resistebat, ait, ad Deum: " Ne memor fueris iniquita- ,, tum nostrarum antiquarum. Sentiebam ,, enim eis me teneri; jactabam voces mi- ,, serabiles, quamdiu? quamdiu? cras & ,, cras: quare non modo? quare non hac ,, hora finis turpitudinis meæ? ,, Ergo &c.

Quinta, quæ quidem permultas complectitur. Deus impossibilia non jubet, immo vult omnes & singulos homines salvos fieri; hinc Christus est mortuus pro singulis ut pro eis mereretur gratiam qua dat posse salvari: sed illa ipsa est sufficiens: Ergo &c. Major certa est, minor quoque patet, alias Deus impossibilia juberet; nec probari posset eum velle omnium hominum salutem, ac Christum pro singulis mortuum.

Propelluntur Heterodoxorum cavilli.

OBJICIUNT 1. cuncta Scripturæ loca allata pro gratia sufficiente astruenda, nonnisi de vocatione exteriori & doctrina seu lege foris insonante intelliguntur: qualia sunt ista Proverb. 16. *Vocavi & renuistis*. Isaiæ 5. *Quid est quod debui ultra facere vineæ meæ & non feci? An quod expectavi, ut faceret uvas, & fecit labruscas?* Act. 7. *vos semper Spiritui sancto resistitis*. Sic enim ea interpretatur Calvinus his verbis: " Resistere Spiritui sancto di- ,, cuntur qui eum in Prophetis loquen- ,, tem contumaciter rejiciunt; neque enim ,, de arcanis revelationibus hic agitur, quas ,, Deus cuique intus inspirat, sed de ex- ,, terno ministerio. ,, Ergo &c.

Respondeo negando antecedens & quidem propter multa: Primo quidem sententia Calvini collimat in sententiam Pelagii, qui non aliam præter legem agnoscebat gratiam. Secundo adversatur sanctis Patri-

tribus ; sic enim loquitur Hieronymus comment. in locum Isaiæ: " Cuncta quæ „ dicuntur de vinea, & ad animæ humanæ referri statum, quæ a Deo plantata in bonum, non uvas attulerit sed „ labruscas.. Tollitur antecedens Dei auxilium ab iis qui indigni sunt, ut quia non „ senserunt Deum per beneficia, sentiant „ per supplicia. „ S. Basilius in cap. 5. Isaiæ eamdem adhibet explicationem : eamdem & Cyrillus Alexand. lib. 1. in Joannem cap. 11. eamdem demum & Stapletonus in antidoto in Acta Apostol. cap. 7. ubi dicit de interna inspiratione loqui Stephanum: " Nam ait S. Stephanus „ Spiritui sancto resistitis, opus autem „ Spiritus sancti proprium, est intus „ commovere : sane in solo externo ministerio, nisi Spiritus sanctus cor tangat, Spiritus sanctus in ipso audiente nihil operatur. „

Opponunt 2. omnem gratiam suum habere effectum. Igitur omnis gratia est efficax, & nulla sufficiens. Probatur antecedens. Eo ipso quo gratia habet effectum ad quem datur, jam evadit efficax ; atqui nulla est gratia quæ hujusmodi effectu careat : Et probatur. Si est gratia debilis excitat quidem, & pulsat, & in hunc sistit gradum : si vero robustior, jam actum virtutis conjunctum habet : Ergo &c.

Respondeo negando antecedens. Ad probationem distinguendo majorem, eo ipso quo gratia habet effectum completum est efficax : concedo : incompletum, nego : & sic distincta minore, nego consequentiam. Duplex effectus gratiæ distinguitur; unus incompletus, completus alter: prior est actus indeliberatus qui & primoprimus dicitur, qualis est illuminatio & pia motio subitanea, quæ est in nobis sine nobis, posterior vero est actus deliberate elicitus : Talis est contritio. Ille tribuitur gratiæ sufficienti nec ab ullo vocatur efficax ; quinimmo, ipse Jansenius eam solam gratiam habet efficacem, quæ vincit concupiscentiam. Neque igitur in ejus principiis gratia sufficiens dicenda est efficax, cum & ipse hujusmodi gratiæ effectus vocet velleitates, quæ sæpius nullum ulteriorem habent effectum præ voluntatis humanæ contumacia & resistentia: iste vero, hoc est, actus completus est solius gratiæ efficacis fructus, ex quo liquet illam solam gratiam esse efficacem, quæ effectum habet completum. Et sic patet solutio ad ulteriorem probationem.

Reponunt : Si aliquid posset concludi pro gratia sufficiente, maxime ex auctoritate Concilii Senonensis, & constitutionum Innocentii X. tum & Alexandri VII. sed ex his capitibus non colligitur existentia gratiæ cui resistitur, seu sufficienris: Et probatur. Primo quidem illud Concilium rejectum fuit in congregationibus habitis coram Paulo V. sed nec aliquid erui potest pro eodem momento ex constitutionibus Innocentii X. & Alexand. VII. quippe quæ sint æquivocæ; quandoquidem juxta aliquem sensum falsæ sunt, juxta vero alium veræ evadunt : Et probatur. Omnis gratia interior vel est habitualis, vel actualis ; si habitualis, dubio-procul nunquam ei resistitur ; si actualis vel illa est intellectus vel voluntatis. Equidem gratiæ intellectus resistitur, quando non habet gratiam voluntatis comitem ; quæ certe non deest, cum adest gratia Mediatoris in intellectu : Neque vero gratiæ voluntatis, quandoque resisti negatur, cum in statu naturæ lapsæ concupiscentia adversus spiritum semper pugnet : tamen ita gratia concutitur, ut vel isti gratiæ interiori nunquam resistatur.

Respondeo negando minorem. Ad probationem primæ partis dico congregationes coram Paulo V. habitas nullius esse ponderis; quandoquidem Innocentius X. dicit in rescripto post condemnationem Jansenismi nullam fidem adhibendam esse quibusdam scriptis, quæ sub nomine congregationum Paulo V. summo Pontifice habitarum disseminata sunt.

Ad alteram probationem distinguo : & propositiones Jansenii in sensu obvio proscriptæ sunt, concedo : in sensu affuto, nego. Controversia erat de gratia actuali & quidem voluntatis cui voluntatem humanam resistere non posse asserebat Jansenius, & in hoc ejus doctrina proscripta est veluti Concilio Tridentino adversa sess. 7. cap. 5. ubi sic habetur : " Ita „ ut tangente Deo cor hominis per Spiritus sancti illuminationem, neque homo „ ipse nihil omnino agat, inspirationem „ illam recipiens, quippe qui illam & „ abjicere potest. „ Igitur ex mente Concilii

cilii resistere gratiæ interiori est impedire ejus effectum positivum ad quem datur, scilicet conversionem & non pure aliquam concupiscentiæ luctam experiri, sicut enim peccatores, sic & justi illam patiuntur, cum hoc tamen discrimine quod illi ut plurimum concupiscentiæ cedant, e contra vero isti.

Contunduntur spicula Novatorum qui in adulterinum explicant sensum, ista divi Augustini verba, perseverares si velles.

OBJICIUNT: Sensus D. Augustini est, *perseverares si vellet Deus*: Igitur ex illa D. Augustini sententia nihil pro existentia gratiæ sufficientis concludi potest.

Respondeo negando antecedens: sensus enim in objectione allatus est assutus, & a mente B. Augustini prorsus alienus propter multa.

Primo: S. Augustinus est sui ipsius interpres multis in locis, maxime vero lib. de corr. & gr. cap. 12. ubi ait: *Manerent si vellent*: Tum lib. de grat. & lib. arb. cap. 16. num. 32. *Certum est enim nos mandata servare si volumus*. Audis sanctum Doctorem semper refundere in voluntatem humanam gratia præveniente eaque sufficiente adjutam, posse bonum salutis.

Secundo: Si opus salutis solum illam Dei spectet voluntatem cui omnia agentia cedunt, jam de libertate actum est, cum non erit in potentia creaturæ bonum in ordine ad vitam æternam operari. Absurdum consequens: Ergo & antecedens.

Tertio; allato supposito sensu non dabitur correctionis simul & exhortationis locus, corrigendus enim respondebit, quando erit Dei voluntas præceptis obediam, sin minus non possum: quæ omnia inconcussis D. Augustini principiis adversantur: eodem quippe libro de gr. & libro arb. cap. 2. probat infinitis prope & veteris & novi Testamenti textibus, hominem in sua potestate habere posse bonum operari vel non facere; dari correptionis locum, & nullum prævaricatorem a culpa excusari: 12. 3. sic præoccupat objectionem, & respondet: " Sed sunt homi-„ nes qui etiam de ipso Deo se excusare „ conantur ....„ Respondet liber Pro-„ verbiorum Salomonis: *Insipientia viri* „ *violat vias ejus, Deum autem causatur in* „ *corde suo*. Et liber Ecclesiastici dicit: „ *Ne dixeris, quia propter Dominum recessi*. „ *Ipse ab initio fecit hominem, & reliquit* „ *eum in manu consilii sui. Si volueris*, „ *conservabis mandata, & fidem bonam pla-* „ *citi* ... Et ad Philemonem: *Ne bonum* „ *tuum velut ex necessitate esset, sed ex vo-* „ *luntate*. Servos etiam ipsos monet, ut „ dominis suis *ex animo serviant cum bona* „ *voluntate*. „ Dubio-procul argumentum incorrigibilium non fulveret Augustinus, si ista verba, *Si volueris, conservabit mandata*, non sumerentur in sensu obvio, & incassum ex possibilitate boni, & bona voluntate libera, obduratorum inexcusationem ventilaret.

Quarto: Vel ipse Jansenius sensum sententiæ S. Augustini ita apertum animadvertit, ut veritate superatus eum negare non ausus sit.

Instat Arnaldus Jansenio audacior in libro de correp. & grat. quem typis mandari satagit cum textu & observationibus ann. 1644. cap. 7. dicens S. Aug. verba optime sic explicari, *Perseverares, si in eadem voluntate permaneres*. Ergo &c.

Respondeo nihil roboris istam interpretationem continere: Et vero vel in sensum Augustini collimat, *perseverares, si velles*: vel in istum, *perseverares, si vellet*. Si primum, est mera battologia: si secundum sensus sancti Præsulis defloratur. Igitur Arnaldus illudit legentibus.

Insistit: Atqui explicatio valet: Ergo &c. Probatur subsumptum. In pluribus manuscriptis, sic legitur textus: *Perseverares, si vellet*. Ergo &c.

Respondeo negando subsumptum. Ad probat. distinguo, in pluribus manuscriptis vel ex inadvertentia, vel ex ignorantia, vel fursitan ex malitia scriptoris defloratis, error irrepsit in textum, concedo: seclusa interpolatione, nego. Plura de hac solutione evincunt: Primo quidem error non reperitur in vetustis manuscriptis, sed solum in recentioribus quæ vix quadringentos annos superant, ut legimus in uno codice casalis S. Benedicti prope Bituriges, cum e contra in alio peranti-quo quem vir nobilis nobis familiaris ex Africa asportaverat, haberet, *perseverares, si velles*. Secundo, admisso alio textu, nec relinqueretur libertati locus, ut dictum est, & quod absit, non dicam dicere, verum

rum & cogitare videtur quod prævaricantis culpa in primam causam refunderetur, cum nullo modo foret in creaturæ potestate perseverare in bono; quandoquidem solum perseveraret si Deus vellet, sin minus e contra.

Sed ne remaneat in ore obstrepentium redargutiones, juvat hic texere Pelagianorum raciocinationem quæ quidem ut faceret voluntatem liberam, omnem gratiam explodere volebant, ut liberum arbitrium ionatis viribus, omne posset operari bonum. Objectionem refert S. Augustinus lib. de gr. & lib. arbit. cap. 16. n. 32. his verbis. *Magnum aliquid Pelagiani se scire putant, quando dicunt, non juberet Deus, quod sciret non posse ab hom ne fieri*.

Respondet sanctus Doctor 1. semper hominem posse servare mandata si velit. 2. Voluntatem præparari a Domino. 3. Orandum esse ut habeat gratiam qua velit servare legem, & illam de facto adimpleat. Si dixerint textus hujusmodi esse affutos replicabunt Patres Congregationis S. Mauri esse genuinos, quippe qui ex vetustissimis codicibus optimæ notæ excerpti. Sic enim loquitur S. Aug. in eorum editione nova Paris. ann. 1696. " Ideo ju„ bet aliqua, *Deus* quæ non possumus, „ ut noverimus quid ab illo petere debea„ mus. Ipsa est enim fides, quæ orando „ impetrat quando lex imperat. Denique „ ipse qui dixit: *Si volueris, conservabis* „ *mandata*, Eccli. 22.... Cum ergo ve„ rum sit, quod dixit: *Si volueris, con*„ *servabis mandata*: quare quærit in ore „ suo dari custodiam?... Quare non ei suf„ ficit mandatum Dei & voluntas sua? „ quandoquidem si voluerit, conservabit „ mandata...... Velit ergo & faciat „ quod jubetur; quoniam si voluerit, conser„ vabit mandata. Quare sequitur & dicit, „ *Concupiscentiam aver.e a me*? Contra lu„ xuriam Deus quam multa mandavit? „ faciat ea; quia si voluerit conservabit „ mandata. Quid est quod clamat ad „ Deum Eccl. 23. *Ventris appetitio & con*„ *cubitus ne apprehendat me*? Si hæc ei „ præsenti diceremus, rectissime nobis re„ sponderet & diceret, ex ista oratione „ mea, qua hæc a Deo peto, intelligite „ quomodo dixerim: *Si volueris, conservabis* „ *mandata*. Certum est enim nos manda„ ta servare, si volumus: sed quia prępara„ tur voluntas a Domino, ab illo petendum est ut tantum velimus, quantum „ sufficit, ut volendo faciamus. „

Objectiones ex sacra Scriptura prodeuntes solvuntur.

OPPONES: Gratia sufficiens illa censetur quæ dat posse: sed talis non datur: Igitur sola gratia quæ dat agere admittenda est. Probatur antecedens. Joan. Christus sic loquitur: *Ego vado & quæretis me, & in peccato vestro moriemini: Quo ego vado, vos non potestis venire*. Ergo &c.

Respondeo negando minorem. Ad probationem dico locum allatum intelligi tripliciter: primo quidem in eo sensu quod Judæi obdurati non possent venire in regnum Christi, quia obduratio est ab ipso Christo secessus. Secundo: Christus loquebatur, eorum impœnitentiæ finalis præscius, ex qua quidem sequitur eos noluisse quidem uti gratia ut ad fidem Mediatoris venirent, minime vero gratia, quæ dat posse caruisse. Tertio: Christus eo loci non aufert spem ut gratiam quæ dat posse, haberent Judæi, sed tantum prædicit gratiæ efficacis dilationem, quæ quidem gratia dat posse conjunctum cum actu. Solutiones istæ sunt divi Thomæ comment. in cap. 8. Joannis ubi auctoritate Patrum sufiultus, sic interpretatur Scripturam: " Aug. Quæritis ergo, „ *inquit*, me, non pio desiderio, sed odio. „ Nam illum posteaquam abscessit ab ocu„ lis hominum, inquisierunt & qui „ oderunt, & qui amabant, illi perse„ quendo, isti habere cupiendo, & ne pu„ tetis quia me bene quæretis: in pecca„ to vestro moriemini, hoc est, Christum „ male quærere, in peccato suo mori: hoc „ est, illum odisse, per quem solum pos„ set salvus esse: dixitque sententiam „ præscius, quod in peccatis suis morien„ tur... Origenes.... sed ad illos dice„ bat quos sciebat non esse credituros, & „ propter hoc in eorum peccatis esse mo„ rituros, & non valentes post ipsum se„ qui, nam sequitur: Quo ego vado &c. „ ubi scilicet veritas & sapientia est: hoc „ est enim, ubi est Jesus. Non possunt „ ait, quia non volunt... Augustinus... „ Quid enim non poterant illi venire, „ quo ipse perrexisset, si interficeret semetipsum,

Digitized by Google

„ tipsum, nunquid ipsi non erant moritu- „ ri? Ergo quo ego vado dixit, non quo „ itur ad mortem, sed quo ipse ibat post „ mortem. „

Instabis: Si daretur gratia cui potest resisti, esset in hominis potestate currere, vel non currere in via mandatorum: Atqui hoc ipsum non est in hominis potestate, juxta illud Rom. 9. *Non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei*. Ergo &c.

Respondeo 1. distinguendo minorem: homo in se relictus non habet potestatem currendi, concedo: adjutus a gratia, nego. Habet igitur posse currere per gratiam sufficientem quæ est in nobis sine nobis, ipsum vero currere per efficacem; ideo autem currere dicitur miserentis Dei, quia gratia utraque est gratuita, cursus tamen est ab ipso etiam homine, eo quod gratiæ prævenienti & adjuvanti cooperetur: solutio est D. Augustini, qui in Enchiridio cap. 22. sic loquitur: " Quomodo ergo non volentis neque cur- „ rentis, sed miserentis est Dei: ni- „ si quia & ipsa voluntas, sicut scri- „ ptum est, a Deo præparatur? Alio- „ quin si propterea dictum est, non vo- „ lentis, neque currentis, sed miserentis „ est Dei, quia ex utroque fit, id est, „ ex voluntate hominis, & misericordia „ Dei: ut sic dictum accipiamus, non „ volentis, neque currentis, sed mise- „ rentis est Dei: tanquam diceretur, „ non sufficit sola voluntas hominis, „ si non sit etiam misericordia Dei. „ Non ergo sufficit sola misericordia Dei, „ si non sit etiam voluntas hominis: ac „ per hoc si recte dictum est non volentis „ hominis, sed miserentis est Dei, quia id „ voluntas hominis sola non implet, cur „ non & e contrario recte dicitur, non „ miserentis est Dei, sed volentis est ho- „ minis, quia id misericordia Dei sola non „ implet? Porro si nullus Christianus di- „ cere audebit, non miserentis est Dei, „ sed volentis est hominis, ne Apo- „ stolo apertissime contradicat: restat ut „ propterea recte dictum intelligatur, „ non volentis neque currentis, sed mise- „ rentis est Dei, ut totum Deo detur, „ qui hominis voluntatem bonam & præ- „ parat adjuvandam, & adjuvat præpara- „ tam. „ Præparat adjuvandam per gratiam sufficientem; adjuvat vero præparatam per efficacem:

Respondeo 2. Eo loci Apostolum revincere Judæos, qui putabant legem sufficere ad salutem, cum tamen sufficientia nostra ex gratiæ opitulatione sit: solutio est divi Thomæ comment. in epistola ad Rom. lect. 3. his verbis. " Igitur ipsa „ salus hominis non est volentis, neque „ currentis, id est, non debetur alicui „ per aliquam ejus voluntatem, vel ex- „ teriorem operationem qua datur cursus „ secundum illud primæ Cor. 9. *Sic currite ut comprehendatis*: Sed est miserentis „ Dei, id est, procedit ex sola Dei mise- „ ricordia, & maxime sequitur ex aucto- „ ritate inducta Deuteron. 9. nec dicas „ in corde tuo propter justitiam meam, „ introduxit me Dominus ut terram hanc „ possiderem. „

Respondeo 3. Apostolum ibi non movere quæstionem de gratia sufficiente, sed de speciali data Jacob, & negata Esau. Ita Augustinus lib. 1. ad Simplicianum quæst. 2. ubi sic habet: " Verum est „ non volentis neque currentis, sed mi- „ serentis est Dei: quia etiamsi multos vo- „ cet, eorum tamen miseretur, quos ita „ vocat, quomodo eis vocari aptum est, ut „ sequantur. „

Replicabis: Atqui Apostolus omnem eliminat gratiam sufficientem cui resisti potest: ergo &c. Probatur subsumptum. Si daretur hujusmodi gratia, dixisset S. Paulus non solum miserentis est Dei, sed & volentis hominis: Atqui non dixit: Ergo &c.

Respondeo 1. Eo loci Apostolum loqui de gratia per se efficaci, sed non excludendo sufficientem; cum Christus dicat S. Paulo 2. Cor. 12. *Sufficit tibi gratia mea*.

Respondeo 2. negando subsumptum. Ad probationem distinguo majorem, dixisset etiam volentis hominis, si effectus æqualiter esset & a Deo, & a creatura, concedo: si principaliter a Deo promanet, nego. Et sic distincta minore, negando consequentiam. Effectus v. g. artis est ab artifice simul & ab instrumento: Sed denominat solum artificem, eo quod sit causa principali. Pari & consimili modo actus bonus procedit & a Deo, & a creatura: Sed principaliter tribuitur Deo ut causæ primæ quæ movet secundam. D. Thomas ibidem comm. in cap. 9. epist. ad Rom. hanc præoccupat difu-

Digitized by Google

difficultatem & solvit his verbis ; " Potest autem & aliter intelligi, ut sit sensus, omnia procedunt ex Dei misericordia ; igitur non est volentis scilicet velle, neque currentis scilicet currere ; Sed utrumque est miserentis Dei secundum illud 1. Corinth. 15. non autem ego, sed gratia Dei mecum ; & Joan. 15. sine me nihil potestis facere. Sed si hoc solum in hoc verbo intellexisset Apostolus cum etiam gratia sine libero arbitrio hominis non velit, neque currat, potuisset e converso dicere non est miserentis Dei, sed volentis & currentis, quod aures piæ non ferunt ; unde plus aliquid est ex verbis intelligendum, ut scilicet principalitas gratiæ Dei attribuatur : semper enim actio magis attribuitur principali agenti quam secundario ; puta si dicamus quod securis non faciat arcam, sed artifex per securim, voluntas autem hominis movetur a Deo ad bonum. "

Urgebis : Gratia sufficiens cui resistitur est quodammodo in potestate hominis ut perfectum sortiatur effectum : Sed hoc est inconveniens ; nam inde sequeretur hominem ab alio se discernere, quod est contra Apostolum 1. Cor. 4. dicentem : *Quis enim te discernit ? Quid habes quod non accepisti ? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis.*

Respondeo negando minorem. Ad probationem distinguo : homo posita gratia sufficiente simul & efficaci se discernet, concedo : absque efficaci, nego. In sententia Molinistarum voluntas gratia sufficiente adjuta discernit justum a peccatore, sed melius & tutius in sententia Thomistarum adjuta super a gratia per se efficaci : quocirca Angelica nostra schola toto corde cum Apostolo conclamat : *Qui gloriatur, in Domino glorietur.* Cæterum ibi Apostolus perstringit Hebræos qui volebant a Gentilibus discerni per legem.

Sanctus Thomas comment. in 1. ad Corinth. 4. lect. 2. hanc tradit solutionem, & ait aliquem se ab aliis discernere tripliciter. Primo quidem a massa perditionis : Secundo, quoad dignitatem & superioritatem : Tertio, pencs dona supernaturalia virtutum, subditque neminem sibi esse applaudendum, cum sola gratia a massa perditionis nos secernat ; nos omnes in religione Christiana esse confratres, & unum corpus : quocirca superiores non debent ex passione inflari super subditos ; a fortiori subditi super alios in gradu superiores : Sed neque quoad virtutem, cum ipsa sit donum Dei, sic loquitur : " Postquam Apostolus reprehendit in Corinthiis temeritatem qua ministros Christi judicabant, hic arguit eorum elationem, qua ministros Christi contemnebant . . . . . Deinde cum dicit, quis enim te discernit ? Assignat rationem quare unus non debeat contra alium inflari : & primo ponit rationem dicens, quis enim te discernit ? Quod potest intelligi dupliciter, uno modo sic, quis enim te discernit a massa perditorum ? Tu te ipsum discernere non potes, unde non habes in te, unde contra alium superbias & de hac discretione dicitur in Psalmo 42. *Judica me Deus & discerne causam meam de gente non sancta* : Alio modo potest intelligi : *quis te discernit ?* Scilicet superiorem, faciens proximo tuo, hoc quod tu facere non potes, unde contra eum superbire non debes : & de hac discretione dicitur Eccl. 33. *In multitudine disciplinæ Domini separavit eos, & immutavit vias illorum* : Sed inter homines in quantum sunt fideles Christi, non est discretio, quia ut dicitur Rom. 12. *Multi unum corpus sumus in Christo* : Et Act. 15. dicit Petrus, *Nihil discernit inter nos & illos, fide purificans corda eorum*. Secundo, excludit quamdam rationem, potest enim aliquis discerni a bonis, vel a malis melior eis existens propter bona quæ habet, puta fidem, sapientiam, & hujusmodi : Sed hoc excludit Apostolus dicens : *Quid autem habes quod non accepisti ?* Quasi dicat nihil. Omnia enim bona sunt a Deo secundum illud Psalmi 103. *Aperiente te manum tuam, omnia implebuntur bonitate*. Et secundo Paralip. 29. *Tua sunt omnia, & quæ de manu tua accepimus*, dedimus tibi : Et ex hoc concludit propositum, dicens, *Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis ?* "

Replicabis : In hypoth. quod detur gratia sufficiens, cui aliquando resistitur, aliquando vero non, jam non dissentiens ab altero sese discernet ; sed hoc est contra Apostolum : Ergo &c.

Respondeo distinguendo majorem, se discer-

scernet negative, hoc est non dissentiendo gratiæ efficaci oblatæ, concedo: positive & per actum supernaturalem, qui infallibilem habeat cum gratia efficaci connexionem, nego: hoc enim superat vires naturales, & de ista discretione tantum loquitur Apostolus. Solutio est Bellarmini tract. de gratia: est utique Lherminier tract. de gratia pag. 324. cæterum discretio ab actu conversionis profluit, adeoque a gratia per se efficaci, quæ talis est independenter a consensu, quippequi sit ejus effectus.

Persistes: Si daretur gratia sufficiens, maxime ut homo vellet & desideraret bonum: Sed hoc ipsum est gratiæ fœtus, juxta illud Philipp. 2. *Deus est qui operatur in nobis, & velle & perficere*: Ergo &c.

Respondeo distinguendo majorem, ideo gratia sufficiens datur, ut homo inchoate velit bonum, concedo: Perfecte, & per actum completum atque deliberatum, nego. Et sic distincta minore, nego consequentiam. Gratia sufficiens seminat in nobis bonas voluntates, quæ sunt in nobis sine nobis, & vocantur bona desideria. Efficax vero ea complet applicando nos actu ad bonum; quocirca habet actum cum voluntate conjunctum & de ista loquitur Apostolus.

Solvuntur objectiones ex D. Augustino depromptæ.

OPPONES. S. Augustinus solam gratiam efficacem agnoscit: Igitur cum sit doctor gratiæ quem in hoc momento juxta summorum Pontificum placita audire debemus; gratiam sufficientem cum ipso abnegare necesse est. Probatur Ant. multis momentis, libro de prædest. SS. cap. 8. num. 13. ait gratiam a nullo corde quantumvis duro respui: " Hæc itaque ,, gratia, quæ oculte humanis cordibus, ,, divina largitate tribuitur, a nullo du-,, ro corde respuitur. ,, Tum lib. de gratia Christi asserit gratiam efficacem operari in nobis & velle, & perficere: quinimmo lib. de correptione & gratia c. 12. num. 38. asserit eamdem gratiam dare posse bonum his verbis: " Si tanta in-,, firmitate vitæ hujus.... ipsis relinque-,, retur voluntas sua, ut in adjutorio ,, Dei sine quo perseverare non possent, ,, manerent, si vellent, nec Deus in eis ,, operaretur ut vellent; inter tot & tan-,, tas tentationes infirmitate sua volun-,, tas ipsa succumberet, & ideo perseverare ,, non possent. ,, Igitur ex mente Augustini non datur gratia sufficiens, ut homo possit operari bonum & cui voluntas humana resistere queat, cum gratia efficax cui non resistitur, hoc ipsum faciat.

Respondeo 1. has & similes B. Augustini auctoritates unum tantummodo probare dari gratiam efficacem, de qua sæpius loquitur in variis Polemicis operibus adversus Pelagianos; cum inter istos & se ipsum palmaris controversia foret de gratia operis: Sed sanctum doctorem non excludere gratiam sufficientem, ex probationibus liquet, potissimum vero ex illa sententia: *Perseverares si velles*, cui prorsus similis est ista lib. de correp. & grat. cap. 12. *Manerent si vellent*.

Respondeo 2. negando Ant. Ad primam probationem distinguo, gratia efficax dat posse bonum completum & conjunctum cum actu, concedo: Excludit incompletum, quo præparatur voluntas a Domino, nego. De priori gratia loquitur in omnibus locis pro objectione laudatis: & sic solvuntur omnes instantiæ.

Instabis: Homo per gratiam interiorem audit quid loquatur ei dominus: Sed illa ex S. Augustino est semper efficax, & nusquam sufficiens: Ergo &c. Probatur minor. Joan. 6. habetur: *Omnis qui audivit a Patre, & didicit, venit ad me*. Quem locum expendens S. Augustinus lib. de prædest. SS. cap. 8. sic concludit: " Nisi nullus est qui audiat a Patre & ,, discat & non veniat....... profecto ,, omnis qui non venit, non audivit a ,, Patre, nec didicit. ,, Sed si daretur gratia sufficiens, quandoque homo audiret, & non veniret, cum gratia sufficiens in hypothesi talis sit naturæ, ut illi, & resisti possit, & de facto sæpius resistatur; Ergo &c.

Respondeo distinguendo minorem, gratia qua Deus loquitur ad cor est efficax & nonnumquam etiam tantummodo sufficiens ex mente sanctus Augustini, concedo: semper efficax, nego. Ad probationem non absimili modo distinguo, & eo loci S. Doctor loquitur de gratia efficaci, non excludendo sufficientem, concedo, excludendo, nego. Ibi agit contra Monachos Adrumetinos qui in vitium verte-

bant

bant efficaciam gratiæ ab Augustino adversus Pelagianos propugnatam: hinc controversia tantum erat de illa gratia quam auctoritate B. Joannis confirmat contra obstrepentes, qui nonnisi gratiam versatilem, & a libero hominis arbitrio dependentem cum Semipelagianis in votis habebant: namque ex efficacia gratiæ inferebant, libertatis humanæ extinctionem. S. Doctor est sui ipsius interpres ibidem num. 13. his verbis: " Multos venire ,, videmus ad filium; quia multos crede- ,, re videmus in Christum: Sed ubi & quo- ,, modo a Patre audierint hoc & didi- ,, cerint, non videmus. Nimirum gratia ,, ista secreta est, gratiam vero esse quis ,, ambigit? Hæc itaque gratia, quæ oc- ,, culte humanis cordibus divina largitate ,, tribuitur, a nullo duro corde respuitur. ,, Ideo quippe tribuitur, ut cordis duri- ,, tia primitus auferatur. ,, Audis Augustinum ibi solum movere quæstionem de gratia operis.

Replicabis: Atqui sanctus Præsul eo loci ita loquitur de gratia efficaci, ut omnem eliminet sufficientem: Ergo &c. Probatur subsumptum. Ibidem num. 15. subjicit: " Qui autem non credunt, foris ,, audiunt, intus non audiunt neque dis- ,, cunt. ,, Sed si daretur gratia sufficiens, eaque interior, quidam interius audirent, & tamen aliquando non venirent, quod est contra S. Augustinum: Ergo &c.

Respondeo 1. negando subsumptum. Ad probationem distinguendo: qui non credunt foris audiunt comparative ad eos qui audiunt per gratiam efficacem, concedo: Absolute loquendo, nego. Ex Concilio Trident. Spiritus sanctus est solum assistens peccatori per gratiam sufficientem, inhabitans vero per efficacem & habitualem. Qui igitur audit solum per sufficientem, interius quidem audit, sed eatenus forinsecus dicitur audire, quatenus Deus per illam pulsat ad cor, & ab eo quandoque etiam rejicitur: Sed sensus S. Doctoris non est hominem nullomodo audire interius per gratiam sufficientem, cum ipse de se loquens, lib. 8. confess. cap. 11. num. 28. vinculis concupiscentiæ adhuc alligatus, sed tamen gratia interiori, cui resistebat, pressus, dicebat: " Jactabam voces miserabiles, ,, quandiu? Quandiu? Cras & cras: quare non modo? Quare non hac hora finis ,, turpitudinis meæ? ,,

Respondeo 2. ad eamdem probationem: & eo loci loquitur Augustinus in sensu opposito sententiæ Pelagii, concedo: Explodendo gratiam sufficientem qua præparatur voluntas a Domino, nego. Ibi S. Doctor argumentatur ad hominem. Pelagius nullam aliam præter legem admittebat gratiam: sed hoc fieri non posse aiebat Augustinus, cum multi audiant legem, & non veniant: e contra vero qui audit per gratiam operis, de qua erat controversia, semper venit, juxta illud Christi Joan. 6. *Omnis qui audivit a Patre & didicit, venit*. S. Augustinus est sui ipsius interpres, quippequi ibidem cap. 8. num. 15. sic loquitur: " Qui cre- ,, dunt prædicatore forinsecus insonan- ,, te, intus a Patre audiunt atque ,, discunt; qui autem non credunt, fo- ,, ris audiunt, intus non audiunt, neque ,, discunt: Hoc est, illis datur ut credant, ,, illis non datur. ,, Ecce quomodo de gratia operis solum ibi moveat quæstionem S. Præsul.

Urgebis: S. Augustinus contendit eum nullo modo audire per gratiam, qui audit & non venit: Igitur in ejus sententia non alia datur gratia præter efficacem: Probatur Ant. lib. de gratia Christi cap. 13. ait: Qui autem novit quidem quod fieri ,, debeat, & non facit, nondum a Deo di- ,, cit secundum gratiam, sed secundum ,, legem; non secundum Spiritum, sed se- ,, cundum litteram. ,,

Rursus: cap. 14. sic loquitur: " Quan- ,, do Deus docet, non per legis litte- ,, ram, sed per Spiritus gratiam; ita do- ,, cet, ut quod quisque didicerit, non tan- ,, tum cognoscendo videat, sed etiam vo- ,, lendo appetat, agendoque perficiat. ,, Ergo &c.

Respondeo negando Anteced. Ad probationem respondeo ut supra, S. Doctorem loqui in sensu opposito sententiæ Pelagii: Revera quidem intus audire juxta Augustinum est obedire de facto inspiratione; sic enim suam prodit mentem libro de bono persev. cap. 19. " Aures ,, ergo audiendi, ipsum est donum obe- ,, diendi.

Replicabis. Pelagius admittebat gratiam possibilitatis, adeoque & sufficientem: Igitur non aliam præter efficacem agnoscit

Augustinus dum ait illum forinsecus audire, qui audit, & non venit.

Respondeo distinguendo, Pelagius admittebat gratiam possibilitatis a lege indistinctam, concedo: gratiam interiorem, nego. Hoc ipsum ex Augustino constat, qui lib. de gratia Christi cap. 10. sic loquitur de Pelagio: " Quid manifestius est, nihil aliud cum dicere gratiam qua Deus in nobis operatur velle quod bonum est, quam legem atque doctrinam? "

Persistes: de ea gratia loquitur semper Augustinus quam precibus a Deo expostulare debemus: Atqui S. Doctor semper mentionem facit de precibus Ecclesiæ, ubi tantum agitur de gratia operis: Igitur illam solum admisit.

Respondeo distinguendo minorem. S. Augustinus recurrit ad preces Ecclesiæ pro gratia efficaci obtinenda, non excludendo sufficientem, concedo: illam non supponendo, nego. Movebat tantum controversiam de gratia efficaci seu operis adversus Pelagianos illam negantes, sed supponebat gratiam prævenientem, seu sufficientem qua præparatur voluntas a Domino: quinimmo obdurati qui habent sufficientem remotam, precibus quoque ex Augustino proximam debent expostulare. Ita Concilium Tridentinum sess. 6. cap. 11. his verbis: " Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet, & facere quod possis, & petere quod non possis; & adjuvat, ut possis. " Quod loquatur de gratia operis in sensu opposito sententiæ Pelagii, argumentum est, quia ibi instituit quæstionem solum de gratia efficaci. Hoc patet ex his quæ eodem capite octavo numer. 15. lib. de prædest. Sanct. dicit: " Quid ergo oramus pro noleutibus credere, nisi ut Deus in illis operetur & velle? "

Insurges: gratia sufficiens est adjutorium sine quo, & quæ dat posse operari bonum; efficax vero, adjutorium quo fit actu bonum: Sed sanctus Augustinus lib. de corrept. & grat. cap. 11. num. 31. asserit adjutorium sine quo esse gratiam tantum status innocentiæ; alterum vero naturæ lapsæ; sic enim loquitur: " Tale quippe erat adjutorium *: status innocentiæ*, quod desereret, *nimirum Adam*, cum vellet, & in quo permaneret, si vellet; non quo fieret, ut vellet. " Tum num. 34. " Ipsa adjutoria distinguenda sunt; aliud est adjutorium sine quo aliquid non fit, & aliud est adjutorium quo aliquid fit, . . . Primo itaque homini, qui in eo bono quo factus fuerat rectus, acceperat posse non peccare . . . . Nunc vero sanctis in regnum Dei per gratiam Dei prædestinatis, non tale adjutorium perseverantiæ datur, sed tale, ut eis perseverantia ipsa donetur. " Ergo &c.

Respondeo distinguendo minorem. Sanctus Augustinus adjutorium *quo* perseverantiæ excludit a statu innocentiæ, & solum pro statu naturæ lapsæ admittit, non abjiciendo adjutorium *sine quo*, concedo; illud abjiciendo, nego; Adjutorium *quo* duplex distinguitur; unum quidem ad actum supernaturalem ut sic, alterum vero ad perseverantiam finalem: Primum Adam habuit cum ut primum creatus est, ad Deum per amorem sese converterit: & teste Hugone a sancto Victore, altissimo contemplationis Dei gradu donatus sit: Qui quidem actus, teste Div. Thoma, 1. 2. qu. 109. art. 2. non sine gratia efficaci fiunt, propter creaturæ a Deo dependentiam, sed caruit altero quo actu homo perseverat finaliter in bono, e contra vero opitulatione gratiæ mediatoris electi, non solum adjutorium sine quo, sed & quo actu usque ad finem in bono perseverent, etiam terrente mundo, & sæviente diabolo, habent. Quod autem hic sit genuinus Augustini sensus, ex duobus maxime patet: Primo quidem ex illo loquendi modo: *Nunc vero sanctis &c.* Quibus verbis unum solummodo innuit S. Doctor scilicet quod electi impræsentiarum non solum habeant gratiam qua possunt perseverare; sed qua de facto perseverent. Secundo, quia a capite octavo usque ad decimum quartum perpetuus est sermo de gratia Adæ, & Christi: inter utramque vero hoc statuit discrimen, quod gratia Adæ dederit illi solum posse perseverare, Christi vero det & posse, & sæpius actu perseverare.

Replicabis: S. Doctor asserit gratiam Adami, quæ est nostra sufficiens, non omnibus dari in præsenti statu; sic enim loquitur ibidem, Cap. 11. ubi instituit quæstionem de gratia Angelis data: " Nunc autem quibus deest tale adjutorium, jam pœna peccati est, quibus autem datur, secun-

„ secundum gratiam datur, non secundum „ debitum. „ Igitur nullam admittebat gratiam sufficientem S. Augustinus pro statu naturæ lapsæ.

Respondeo negando consequentiam, quandoquidem eo loci S. Præsul loquitur de gratia efficaci bonorum Angelorum, qui vel ipso teste, cæteris cadentibus fuerunt magis adjuti: ex quo duo concludit, nimirum & gratuitatem gratiæ, & neminem absque gratia efficaci, eaque specialissima posse in bono perseverare.

Instabis: S. Augustinus hanc ponit inter utrumque statum discrepantiam quod primus Adam posset operari bonum si vellet, in præsenti vero propter concupiscentiam non possit quin simul velit, qui quidem actus est solius gratiæ efficacis fœtus: Ergo &c.

Respondeo, S. Doctorem non ideo excludere gratiam sufficientem, ut ex probationibus liquet, sed eodem innixum principio contendere gratiam Mediatoris dare simul & posse, & actum; imo & finaliter vincere concupiscentiam, quæ ad agonem usque, ait teste Tridentino, remanet.

Fit satis objectionibus, ex ratione prodeuntibus.

OBJICIES: Gratia sufficiens non distinguitur a gratia possibilitatis Pelagii: Sed ista, teste S. Augustino, non erat vera gratia: Ergo &c. Probatur major. Illa gratia a gratia Pelagii non secernitur, qua posita, altera prærequiruntur ad agendum: Sed posita gratia sufficiente, efficax ulterius prærequiritur, tam enim necessaria est ad agendum quam calamus necessarius adscribendum. Ergo &c.

Respondeo negando majorem. Ratio discriminis non una est: Prima quidem, gratia Pelagii in statu etiam perfecto erat doctrina quæ nonnisi extrinsece & objective movebat voluntatem ad operandum: Secunda, non interius sanabat voluntatem, at vero gratia Christi & movet intrinsece, & voluntatem sanare incipit si non resistat: juxta illud Dei Isai. 5. *Quid est quod debui ultra facere vineæ meæ & non feci ei? An quod expectavi ut faceret uvas, & fecit labruscas?* Dubio-procul vinea, seu homo non foret ex resistentia culpabilis, si gratia moveret tantummodo extrinsece: cum enim gratia legis nihil ponat in re, & non adjuvet interius, manerent præcepta semper impossibilia, adeoque & peccatores excusabiles cum tentationi cederent.

Ad probationem distinguendo, posita gratia sufficienti, ulterior scilicet efficax prærequiritur ut homo possit agere potentia conjuncta cum actu, concedo: ut possit agere in actu primo, nego. Oculi dant proxime posse videre; nisi accedat lumen, nusquam erit visio. Ergo ne oculi inutiles? Absurdum prorsus dicere: Non diffitemur igitur gratiam ulteriorem necessariam esse, sed ad actu agendum, sicut calamus utilis est ad actu scribendum; utrumque igitur supponit actum primum & posse expeditum: hinc est perpetua allucinatio in objectionibus quæ unum tantummodo probant, nimirum gratiam efficacem dare posse conjunctum cum actu, quod non negamus.

Instabis: Gratia quæ dat proxime ad agendum movet & illuminat, prævenit & excitat, & ea præparatur voluntas a Domino: Sed ista munia, ne quidem uno dempto, conveniunt gratiæ efficaci, ut passim docet S. Augustinus. Ergo &c.

Respondeo distinguendo minorem, ista munia conveniunt gratiæ efficaci, sed uberius & inferendo actum, concedo: secus, nego. Gratia sufficiens & efficax præveniunt, movent & illuminant; sed illa prævie & inchoative, ista vero complete, & conjungendo actum cum potentia; & sic non est paritas.

Insurges, Illa gratia est inutilis quæ numquam habet effectum: Atqui sic est gratia sufficiens; si enim sit sola in anima, numquam operabitur homo. Ergo &c.

Respondeo retorquendo argumentum: intellectus & oculus se solis actum elicere non valent. Ergo inutiles ad effectum? absit dicere.

Respondeo 2. distinguendo minorem: gratia sufficiens nunquam habet effectum incompletum, nego. Completum, subdistinguo, si voluntas ei resistat, concedo: si non resistat, iterum subdistinguo, se sola, concedo: si addatur gratia efficax, nego. Hæc est gratiarum actualium series & œconomia: sufficiens dat posse proximum per illuminationes & motiones interiores quæ sunt in nobis sine nobis: quæque vocantur actus primus, & in-

indeliberatus, de se tendens ad actum perfectum & deliberatum, puta ad contritionem, cui gratiæ humana potest resistere voluntas, & de facto sæpius resistit: efficax dat posse conjunctum cum actu, & ita illuminat, atque movet, ut semper inferat actum. Isti gratiæ potest etiam resistere liberum arbitrium, juxta illam Concilii Tridentini definitionem can. 4. *Si quis dixerit, liberum hominis arbitrium a Deo motum & excitatum....* Neque posse dissentire, si velit... *Anathema sit*. Sed nusquam resistit.

Insurges: Non datur gratia cui homo resistat: Ergo &c. Probatur Ant. peccator hærens in solo præceptum adimplendi desiderio nulli gratiæ resistit, cum de facto experiatur & sentiat bona desideria a prima gratia seminata; Ergo &c.

Respondeo distinguendo, experitur desideria & ulterius non progreditur contra intentionem Dei gratiam sufficientem elargientis, concedo: & Dei voluntatem adimplet, nego. Deus, ut liquet ex probationibus, eo scopo dat gratiam sufficientem, ut det & efficacem quam offert, ut producatur effectus completus: quem quidem impedit peccator resistendo gratiæ sufficienti, propter quam obnitentiam denegatur gratia efficax, hinc non fit conversio, qua de causa est culpabilis.

Replicabis: Atqui non est culpabilis peccator; ergo &c. Probatur subsumptum. Ille non est culpabilis qui non habet omnia prærequisita ad adimplendum præceptum: Atqui cum sola gratia quæ vocatur sufficiens, non habet omnia prærequisita ad præcepti adimpletionem: Et probatur multis momentis: Primo quidem sine gratia efficaci non adimplebit, quam tamen promereri non potest, qua etiam consequenter absque culpa caret: Secundo, ad privationem gratiæ illius efficacis sequitur omissio præcepti: Ergo &c.

Respondeo negando subsumptum. Et vero non obediens exhortationi, jam reus evadit: A fortiori non consentiens gratiæ interiori sufficienti est culpabilis.

Ad primam probationem distinguo, sine gratia efficaci homo non implebit præceptum, & potest adimplere, concedo: & non potest, nego. Ideo igitur reus est teste S. Thoma, quia potest operari bonum quod de facto non operatur, & sua resistentia propellit efficacem qua de facto præceptum adimpleret.

Ad secundam distinguo: ad privationem gratiæ efficacis sequitur omissio actus propter resistentiam gratiæ sufficienti, concedo: secus, nego. Peccator potest non resistere gratiæ sufficienti, hoc est non ponere impedimentum, si vero de facto non resistat, gratiam uberiorem quæ infert actum & conversionem habebit; licet igitur non possit istam advocare gratiam, potest tamen ex sua propria malitia ejus impedire receptionem, & tunc ipso facto evadit reus.

Ista doctrina est Concilii Trid. sess. 6. cap. 13. his verbis: " In Dei auxilio firmissimam spem collocare & reponere omnes debent. Deus enim, nisi ipsi illius gratiæ defuerint, sicut cœpit opus bonum, ita perficiet operans velle, & perficere. "

Succinit, S. Augustinus lib. 2. de peccat. meritis & remis. cap. 17. num. 26. ubi sic loquitur; " Nolunt homines facere quod justum est, sive quia latet an justum sit, sive quia non delectat.... Ut autem innotescat quod latebat, & suave fiat quod non delectabat, gratiæ Dei est, quæ hominum adjuvat voluntates; qua ut non adjuventur, in ipsis itidem causa est, non in Deo. "

Sanctus Thomas suum addit calculum lib. 3. contra gentes cap. 159. " Licet homo, *inquit*, per motum liberi arbitrii nec gratiam promereri possit, nec ad Deum converti, potest tamen se ipsum impedire ne eam recipiat, ut ostenditur Job 21. & 24. Ideo non immerito imputatur in culpam ei qui impedimentum præstat gratiæ receptioni, quia Deus quantum est in se, paratus est omnibus gratiam dare, ut patet 1. Tim. 2. Illi autem soli privantur gratia, qui in se ipsis gratiæ impedimentum præstant. Declaratur exemplo claudentis oculos, sole mundum illuminante. "

Rursus 1. 2. qu. 112. art. 3. ad 1. eamdem tradit solutionem his verbis: " Dicendum, quod glossa illa loquitur de illo, qui confugit ad Deum per actum meritorium liberi arbitrii jam per gratiam informati: quem si non reciperet, esset contra justitiam, quam ipse statuit. Vel si referatur ad motum liberi arbitrii ante gratiam, loquitur secundum quod ipsum confugium hominis ad

" Deum,

Digitized by Google

„ Deum, est per motionem divinam, „ quam justum est non deficere. „ Et ibid. ad 2. " Dicendum, quod defectus „ gratiæ prima causa est ex nobis: Sed „ collationis gratiæ prima causa est a Deo, „ secundum illud Ozeæ 13. perditio tua „ ex te Israel, tantummodo in me auxi- „ lium tuum. „

Eodem modo cæteri Theologi hanc gravissimam solvunt difficultatem, divi Thomæ innixi principiis: instar omnium sit Lherminier tractatu de gratia pag. 340. qui quidem in laxioris opinionis suspicionem non venit: " Respondeo, *in- „ quis*, ad instantiam: hanc ratiocinatio- „ nem, quæ prima fronte aliquid roboris „ & momenti habere videtur, ruere pe- „ nitus si dicatur ex defectu & culpa ho- „ minis esse, quod, qui habet auxilium „ sufficiens ad bene agendum, non ha- „ beat gratiam illam efficacem, insuper „ necessariam ad quodlibet opus bonum. „ Existimo autem hoc verum, quam „ quod verissimum est in certis Theo- „ logiæ principiis, scilicet aliquo sensu es- „ se in potestate hominis habere gratiam „ efficacem, non quod illa gratia detur „ meritis: gratia enim non ex operibus; „ sed eo sensu quod si gratiæ sufficientis „ motioni non resisteret, Deus qui since- „ re vult illum salvare, aliam gratiam ei „ ulterius daret; gratiam nempe per se ef- „ ficacem: hujus præsumptionis ne dicam „ certitudinis, hæc fundatissima sunt „ momenta. „ Primum quia ex ipso Apostolo Deus vult omnes homines salvos fieri: alterum quod Christus sit mortuus pro singulis hominibus; cujus quidem, voluntatis Dei & mortis Christi effectus, est gratia sufficiens pro singulis.

Ad id vero quod dicitur neminem posse, aut promereri, aut advocare sibi gratiam efficacem, distinguendo positive, concedo; negative, nego. Priori modo advocare gratiam est actum supernaturalem elicere qui infallibilem habeat cum ea connexionem: negative vero, est non resistere gratiæ sufficienti, quia tunc Deus ex mera misericordia paratus adjuvare, dat gratiam operis.

Instabis: Non resistere gratiæ est ipsius gratiæ efficacis effectus: Igitur cum homo careat efficaci, quam suis innatis viribus nequit sibi comparare, manebit semper ex lapsu inculpabilis; & quidem propter duo. Primo, lapsus sequetur ad privationem gratiæ efficacis quam promereri non potest. Secundo, in hypothesi gratiæ sufficientis evaderet magis reus, propter istam gratiam cui resisteret, maxime cum juxta aliquorum Theologorum placita, nusquam habeat effectum: quis autem dixerit illam gratiam eo scopo dari, ut homo sit magis culpabilis?

Respondeo 1. cum Cardinali Norisio in suis de gratia dissertationibus, actus imperfectos, qualis est non resistere gratiæ interiori, esse ipsius gratiæ sufficientis fœtum, & ideo obtineus sit magis reus, non defectu gratiæ, quæ tendit ut ad finem ad actum perfectum, sed propter voluntatis rebellis malitiam: Solutio quoque colligitur ex D. Thoma qui 1. 2. quæst. 106. art. 2. ad 2. ait: " Si quis post acce- „ ptam gratiam novi Testamenti pec- „ caverit, majori pœna dignus est, „ tanquam majoribus beneficiis ingratus, „ & auxilio sibi dato non utens, nec ta- „ men propter hæc dicitur quod lex nova „ iram operatur, quia quantum est de se, „ sufficiens auxilium dat ad non peccan- „ dum. „

Respondeo 2. aliter distinguendo: non resistere positive gratiæ est ipsius gratiæ efficacis effectus, concedo: non resistere negative, nego. Homo aliquo tempore potest resistere tentationi & orare Deum ut habeat gratiam uberiorem, quam quidem misericorditer dabit, si non ponat obicem cedendo tentationi; & sic in hominis potestate quodammodo est, ut & habeat gratiam efficacem, & tentationem vincat, non quod illam possit promereri, sed quia non resistendo gratiæ sufficienti, illam præbebit Deus misericors: Tum quia, inquit S. Thomas, quod per amicos possumus, per nos quodammodo possumus: Deus autem nondum amicus, sed & Pater est misericordiarum.

Ad primam probationem distinguo ad privationem gratiæ efficacis sequetur lapsus defectu peccatoris, qui restitit gratiæ sufficienti, concedo: sequetur necessario, nego. Tametsi absque gratia efficaci peccator non superet tentationem, reus tamen evadit dum prævaricatur; quia ex propria electione vult peccare; & bonum apparens pluris facit quam verum. Et sic ad ulteriorem probationem patet responsio.

Digitized by Google

Perfiftet: Atqui gratia fufficiens non fatis virium confert ut homo vincat tentationem gravem: Igitur vel ipfa admiffa, non evadit reus. Probatur fubfumptum. Quandoque tentatio eft ut octo; gratia vero ut duo: quinimmo omnes Theologi ultro concedunt obduratos gratiam fufficientem nonnifi remotam habere: Sed nemo dixerit in hypothefi tantum virium habere gratiam fufficientem, quantum concupifcentiam, ut compellat ad peccatum. Ergo &c.

Refpondeo negando fubfumptum. Ad probationem diftinguendo minorem, gratia fufficiens in hypothefi non tantum virium habet ad ponendum actum converfionis, tranfeat; ad refiftendum tentationi, nego. Duo diftinguenda & nufquam obmittenda funt. Videlicet vires ex parte actus primi ad refiftendum tentationi; vires vero ex parte actus fecundi, ut de facto & fuperetur tentatio & ponatur converfio. Iftum effectum fine gratia efficaci non producit fufficiens, bene vero poffe refiftere tentationi; & hoc propter duo: Primo quidem ex eo quod omnis gratia fufficiens & moveat, & elevet mentem ad Deum, quem illuminando oftendit effe folum verum bonum: quocirca gratia quamtumvis inferioris gradus tantum habet virium ut inducat ad bonum, immo plufquam quælibet concupifcentia habet ad malum, eo quod concupifcentia habeat folum pro objecto bonum apparens & finitum; gratia vero bonum verum & infinitum & confequenter motivum ad converfionem omni bono apparenti præpoderans, quinnimmo tangit cor & illud faltem, inchoative fanat: unde non mirum fi dicamus cum tota noftra Angelica Schola gratiam fufficientem dare poffe proximum & expeditum ad agendum, atque ejus virtute hominem poffe cuilibet refiftere tentationi: altera ratio ea eft, quod quilibet peccator quantumvis concupifcentia & agitatus & fortaffe ab ea non femel victus immo & obduratus, cum gratia fufficiente etiam debiliffima, habeat poffe proximum orare, & oratione gratiam fufficientem uberiorem, tum & ad agendum efficacem advocare. S. Th. 3. p. q. 62. art. 6. ad 3. hanc tradit doctrinam & fic loquitur: " Minima gratia poteft refiftere cuilibet concupifcentiæ. " In quo fenfu quilibet tentatus & vinculis concupifcentiæ conftrictus habet poffe proximum faltem mediate, ad refiftendum malo.

Hæc fententia fuoa prorfus difcedit a Janfenio, qui propugnat in hypothefi concupifcentiæ ut octo, & gratiæ folum ut duo, neceffario fequi peccatum: e contra vero bonum, fi delectatio cæleftis terrenam in gradu fuperat: quod non femel fuit a fummis Pontificibus profcriptum. At noftra opinio eft Concilii Trident. dicentis: " Deus impoffibilia non " jubet, fed jubendo monet feff. 6. cap. " 11. & facere quod poffis, & petere " quod non poffis; & adjuvat ut poffis. " Et fic patet folutio ad inftantiam ex obduratis facta.

Replicabis: Si gratia fufficiens dat femper poffe proximum, tunc perpetuum erit æquilibrium inter gratiam fufficientem & quamlibet concupifcentiam quantumvis exardefcentem; & fic gratia non erit per fe efficax, fed folummodo dependenter a confenfu gratiæ fufficientis; quod fane procul facit Angelica fchola. Sed non poteft admitti hujufmodi æquilibrium, nec dici gratiam dependenter a confenfu fieri efficacem: Ergo &c.

Refpondeo negando utramque fequelam: ut enim foret æquilibrium, gratia fufficiens deberet non folum ex parte actus primi, fed & actus fecundi dare vires ut tentatus & poffet fuperare quamlibet concupifcentiam, & de facto fuperaret: porro ad actum fecundum exigitur gratia efficax, & quidem per fe; quippequæ pro munere habeat perfecte fanare voluntatem, & illam præmovere atque applicare ad bonum conjungendo actum cum potentia.

Infurges iterum: Atqui his omnibus pofitis pro gratia fufficiente data, & efficaci oblata; non conftat hominem fua culpa prolabi in peccatum: Ergo &c. Probatur fubfumptum. Ille abfque fua culpa peccat, qui gratia caret quæ non eft in ejus poteftate, & fine qua peccabit; immo qua abfque fua culpa privatur: Atqui in hypothefi res fic fe habet: Et probatur. Primoquidem gratia efficax eft in fola Dei poteftate. Secundo, homo illa fæpius caret abfque fua culpa; pueri quidem fine Baptifmo e vita migrantes; adulti vero propter occulta Dei judicia. Ita cenfet S. Auguftinus de prioribus, epift. 217 ad Vitalem, fic loquitur: " Quomodo " dicitur omnes homines eam fuiffe

" acce-

„ accepturos, si non illi quibus non donatur, eam sua voluntate respuerent, quoniam *Deus vult omnes homines salvos fieri*, cum multis non detur parvulis, & sine illa plerique moriantur qui non habent contrariam voluntatem, & aliquando cupientibus, festinantibusque parentibus, ministris quoque; volentibus ac paratis Deo nolente non detur. „ De posterioribus vero lib. 2. de peccatorum meritis & remis. cap. 5. num. 6. ait: " Cur autem illum adjuvet, illum non adjuvet; illum tantum, illum autem non tantum; istum illo, illum isto modo; penes ipsum est, & æquitatis tam secretæ ratio, & excellentia potestatis. „ Rursus lib. 12. cap. 6. de civitate Dei loquens de duobus hominibus æqualiter circa aliquam mulierem affectis, quod unus cedat tentationi, alter vero non, dicit refundendum esse in judicia Dei. Ergo &c.

Respondeo 1. retorquendo argumentum. Ex his enim omnibus sequeretur, sublata gratia sufficiente, vel a fortiori sola admissa efficaci, hominem nusquam de culpa reum evadere, cum ista nullomodo sit in ejus potestate, & sæpius illa careat: quocirca Dei præcepta peccatori semper essent impossibilia, quandoquidem solummodo per gratiam efficacem qua ut dictum est, sæpius caret, & posse adimplere, & ipsum adimplere haberet. Quales consequentiæ?

Respondeo 2. negando subsumptum. Ad probationem distinguo primam partem minoris: gratia efficax est in potestate alterius, & Deus semper paratus est illam dare, si peccator non resistat sufficienti, concedo: sin minus, nego. Igitur & culpæ & pœnæ reus fit, cum bonum non operatur, quippequi potens illud facere, ipsum ex voluntatis protervia omittit.

Ad alteram partem ejusdem minoris nego hominem citra suam culpam carere gratia efficaci; pueris quidem quandoque Deus denegat Baptismum sed non positive at solum permissive sinendo creaturas secundas pro suo more agere, unde si elapsa e tecto tegula occiditur puer ante Baptismum susceptum, est per accidens: & hoc unum intendit S. Augustinus adversus Pelagianos, qui volebant istis pueris denegari Baptismum propter futura demerita præscita; cæteris vero conferri propter merita naturæ prævisa, quod constanter negat S. Doctor, asserendo propter peccatum originale priores excidere a Baptismo; posteriores vero non habere gratiam conversionis & propter resistentiam gratiæ sufficienti, & in pœnam præcedentium peccatorum, & etiam quia præcedit elatio, & inobedientia negationem gratiæ efficacis, sic superbiam, ait, fuisse lapsus luciferi causam. Utrumque tamen, videlicet & denegationem baptismi pro parvulis, & gratiæ efficacis pro adultis peccantibus refundit ultimate in occulta Dei judicia: quomodo enim gratia denegetur uni & detur alteri? Exclamat Apostolus, ait, S. Aug. lib. 12. de civ. cap. 6. *O altitudo divitiarum &c.* Unum est de fide certum. Neminem a Deo derelinqui, nisi prius derelinquat Deum juxta illud Psalmi 118. *Priusquam humiliarer, ego deliqui.*

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Da ur gratia sufficiens.

PRIMO: Habetur Isai. 5. *Quid est quod debui ultra facere vineæ & non feci?* Et 2. Corinth. 12. *Sufficit tibi gratia mea*, ad compescendum carnis stimulum colaphizantem.

Secundo: Concilia eamdem prædicant veritatem: Senonense quidem ann. 1528. decreto 15. tum Tridentin. sess. 6. cap. 11. his verbis: " Deus impossibilia non „ jubet . . . Adjuvat ut possis. „ Concinunt Patres: Justinus Resp. 9. ad qn. Orthodox. Chrysostom. hom. 7. in cap. 1. Joan. August. lib. 6. Conf. cap. 3. nu. 5. & sequent. S. Thomas 1. 2. quæst. 106. art. 2. ad 2.

Tertio: Ratio suffragatur. Deus vult omnes & singulos homines salvos fieri, nec deficit in necessariis: Igitur dat gratiam sufficientem qua homo suam possit operari salutem.

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET SOLUTIONUM.

PRIMO: Christus quidem Joan. 8. ait, Judæis, *quo ego vado, vos non potestis venire*, sed loquitur ex præscientia eorum obdu-

obdurationis, nusquam vero ab eis gratiam qua possent suam operari salutem excludendo, cum increpet Jerusalem Matth. 23. quod noluerit sub ejus alas congregari: & Act. 7. S. Stephanus eosdem de resistentia Spiritui sancto reprehendat.

Secundo: Non negamus S. Aug. dicere lib. de prædest. Sanct. cap. 8. gratiam a nullo corde respui, sed eo loci sermonem de efficaci instituit, de perseverantia vero finali, quæ habet mortem cum charitate conjunctam, cum scribit gratiam insuperabiliter movere.

Tertio: Gratis replicant Novatores ut gratiam sufficientem exsufflent, neminem posse gratiæ resistere, cum ei non semel resistat peccator, ut habetur Act. 7. immo vel ipsi efficaci potest in sensu diviso resisti.

ARTICULUS SECUNDUS.

Num detur gratia efficax?

CONCLUSIO AFFIRMATIVA.

Probatur multis momentis.

Primo, ex Scriptura sacra.

VETUS Testamentum hanc innuit veritatem: Jerem. 30. habetur: *Applicabo eum, & accedet ad me*. Ezech. 36. *Faciam ut in præceptis meis ambuletis*. Concinit novum Testamentum. Christus Joan. 6. sic loquitur: *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum*. Philipp. 2. 13. *Deus est enim, qui operatur in vobis & velle, & perficere*. Sed applicare ad actum; sed facere ut aliquis in præceptis Dei ambulet; sed eumdem trahere ad Deum, sed Deum ipsum in eo operari & velle, & perficere, indigitat gratiam admodum efficacem, quæ dicitur gratia operis, quæque peccatorem inter desideria boni hærentem determinat ad bonum de facto faciendum. Igitur datur gratia efficax.

Secundo, ex Conciliis.

CONCILIA Africana & alia adversus Pelagianos adunata illam operis gratiam magnificant; de ea quippe potissimum erat controversia inter Ecclesiam & Heterodoxos, instar omnium sit Arausicanum secundum quod Can. 4. adversus Semipelagianos obstrepentes, ita loquitur: *Si quis, ut a peccato purgemur, voluntatem nostram Deum expectare contendit, non autem ut etiam purgari velimus, per sancti Spiritus infusionem & operationem in nos fieri confitetur, resistit ipsi Spiritui sancto, per Salomonem dicenti: præparatur voluntas a Domino, & Apostolo salubriter prædicanti: Deus est, qui operatur in nobis velle & perficere pro bona voluntate*. Rursus can. 9. *Quoties enim bona agimus, Deus in nobis atque nobiscum, ut operemur, operatur*. Audis *Deus in nobis*, ecce gratia efficax & applicans ad opus; *atque nobiscum*, ecce gratia adjuvans & cooperans. Observes velim Semipelagianos initium boni operis tribuisse naturæ, actus vero perfectionem & consummationem gratiæ versatili per naturam determinandæ ad actum. Utrumque impugnat Concilium definiendo Deum, & initium actus operari, cum ait,: *Quoties enim bona agimus, Deus in nobis atque nobiscum, ut operemur, operatur*. Et per istam vocem, *nobiscum*, ostendit perfectionem actus esse a gratia efficaci quod & innuit in priori loco ubi ait: *Si quis, &c.*

Tertio, ex sanctis Doctoribus.

PRIMUS occurrit S. Augustinus qui lib. de correp. & grat. cap. 12. num. 38. ait: „ Subventum est igitur infirmitati voluntatis humanæ, ut divina gratia indeclinabiliter & insuperabiliter ageretur; & ideo quamvis infirma, non tamen deficeret. „ Rursus lib. de prædestin. SS. cap. 8. “ Hæc itaque gratia, „ quæ occulte humanis cordibus divina largitate tribuitur, a nullo duro corde respuitur. Ideo quippe tribuitur, ut cordis duritia primitus auferatur. „ En gratia a sufficiente prorsus distincta, immo & efficacissima.

Celebris est locus ex lib. de gratia & lib. arbitr. excerptus, ubi S. Præsul variis exquisitisque Scripturæ sacræ auctoritatibus probat dari gratiam nedum efficacem, sed & efficacissimam, eamque ad actus salutis esse necessariam, sic loquitur cap. 16. num.

num. 32. " Certum est enim nos man-
,, data servare, si volumus: sed quia præ-
,, paratur voluntas a Domino, ab illo pe-
,, tendum est ut tantum velimus, quan-
,, tum sufficit ut volendo faciamus. Cer-
,, tum est nos velle, cum volumus: sed
,, ille facit ut velimus bonum, de quo
,, dictum est, quod paulo ante posui,
,, *præparatur voluntas a Domino*: de quo
,, dictum est, *a Domino gressus hominis*
,, *dirigentur & viam ejus volet*: De quo
,, dictum est, *Deus est qui operatur in no-*
,, *bis & velle*. Certum est nos facere,
,, cum facimus: sed ille facit, ut facia-
,, mus, præbendo vires efficacissimas vo-
,, luntati, qui dixit, *faciam ut in justi-*
,, *ficationibus meis ambuletis, & judicia mea*
,, *observetis & faciatis*. Cum dicit, *fa-*
,, *ciam ut faciatis*: quid aliud dicit, nisi
,, *auferam a vobis cor lapideum*, unde non
,, faciebatis; *& dabo vobis cor carneum*,
,, unde faciatis? ,, Certe eo loci, S. Doctor non loquitur de gratia versatili qualis est sufficiens, sed de potentissima qualis est efficax, addo & per se efficax ut in decursu Tractatus ex professo probabitur.

Huic accedit S. Prosper qui carmine de ingratis, cap. 15. eandem prædicat gratiam, his versiculis.

At vero omnipotens hominem cum gratia salvat,
Ipsa suum consummat opus: cui tempus agendi
Semper adest qua gesta velit, non moribus illi
Fit mora, nec causis anceps suspenditur ullis.

Suffragatur S. Thomas 1. 2. quæst. 109. art. 2. ubi sic loquitur: " Secundum au-
,, tem utrumque statum natura humana
,, indiget auxilio divino ad faciendum,
,, vel volendum quodcumque bonum . .
,, . . . Sic igitur virtute gratuita super-
,, addita virtuti naturæ indiget homo in
,, statu naturæ integræ quantum ad u-
,, num, scilicet ad operandum & vo-
,, lendum bonum supernaturale; sed in
,, statu naturæ corruptæ quantum ad duo,
,, scilicet ut sanetur, & ulterius, ut bo-
,, num supernaturalis virtutis operetur
,, quod est meritorium; ulterius autem in
,, utroque statu indiget homo auxilio di-
,, vino, ut ab ipso moveatur ad bene agen-
,, dum. ,, Eo loci S. Doctor gratiam efficacem admittit pro statu naturæ integræ, ad operandum propter dependentiam creaturæ a Deo, ut a primo movente & applicante: eamdem vero pro statu naturæ læsæ & propter dependentiam, & propter peccati ægritudinem. Hoc est, ut sanetur, tum ut bonum salutis operetur.

Quarto, ex ratione, eaque multiplici.

PRIMA: Gratia operis illa est quæ convertit de facto infidelem; non enim gratia sufficiens, cui sæpius resistitur, se sola hunc habet effectum: Atqui talis gratia datur; juxta illud Apost. 1. ad Thess. 1. *Conversi estis ad Deum a simulacris, servire Deo vivo, & vero*. Et istud 1. Petri 2. *Vos autem genus electum .... Qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen suum*. Ergo &c.

Secunda; Gratia quæ facit facere, quæ affert fructum & dat in bono perseverantiam est vere efficax: Atqui talis datur juxta illud Joan. *Posui vos, ut eatis, & fructum afferatis, & fructus vester maneat*. Ergo &c.

Tertia demum sic proponitur: gratia quæ vincit omnem tentationem quantumvis gravem est efficax, juxta illud Christi Matth. 7. *A fructibus eorum cognoscetis eos*. Sed datur hujusmodi gratia dicente Apost. 1. Cor. 10. *Faciet etiam cum tentatione proventum ut possitis sustinere*. Ergo &c.

Diluuntur objecta.

OBJICIES: Omnis gratia non est, nisi dependenter a voluntatis consensu efficax: sed hujusmodi gratia nihil est aliud præter sufficientem: igitur non datur gratia vere efficax. Probatur major. proverb. 1. *Quia vocavi, & renuistis: extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret*. Rursus Matth. 20. *Multi enim sunt vocati, pauci vero electi*. Rursus Joan. 15. *Si non venissem, & loquutus fuissem eis, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent de peccato suo*. Act. 7. *Dura cervice, & incircumcisis cordibus & auribus, vos semper Spiritui sancto restitistis*. Rursus 2. ad Cor. 6. *Adjuvantes autem exhortamur, ne in vacuum gratiam dei recipiatis*.

De-

Demum Apocalyp. 3. *Ecce sto ad ostium, & pulso: si quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi januam, intrabo ad illum.* Ergo &c.

Respondeo negando minorem. Ad probationem distinguo, & hæc omnia loca allata præter gratiam efficacem probant dari sufficientem, concedo: non dari efficacem, nego. Hoc ipsum liquet ex probationibus ubi eadem scripturæ auctoritate probavimus dari gratiam quæ facit facere, applicando ad actum. Unde nego consequentiam.

Instabis. Gratia quæ est in potestate liberi arbitrii, est tantum sufficiens: sed omnis gratia est in potestate liberi arbitrii, juxta illud Joan. 5. 4. *Quid est quod debui ultra facere vineæ meæ, & non feci? An quod expectavi ut faceret uvas, & fecit labruscas?* Item Ezechiel. 33. *Convertimini a viis vestris pessimis*. Item Zachar. 1. *Convertimini ad me, ait Dominus exercituum: & convertar ad vos*. Ergo &c.

Respondeo distinguendo minorem, omnis gratia est in potestate liberi arbitrii quantum ad unum, concedo: quantum ad efficaciam & sui infusionem, nego. Nam utraque gratia sufficiens, scilicet & efficax est in nobis, sine nobis, testante facundo Concilio Arausicano Can. 9. *Quoties enim bona agimus, Deus in nobis operatur*. Tum & juxta illud Proverb. 19. secundum versionem 70. *Præparatur voluntas a Domino*. Inchoative quidem & ex parte actus primi per gratiam sufficientem, complete vero & ex parte actus secundi per efficacem: jam vero si sit sermo de usu utriusque gratiæ, dicendum eatenus eam esse in nostra potestate, quatenus & liberrime utrique consentimus, & utraque adjuti libere bonum operamur; sed dubio procul non sensus est hominem suam actu operari salutem, cum sola gratia sufficiente, & sic apprime explicantur scripturæ oracula; solutionem non obscure indicat sacra Synodus Trident. sess. 6. cap. 5. " In „ sacris litteris, cum dicitur, converti„ mini ad me, & ego convertar ad vos; „ libertatis nostræ admonemur. Cum re„ spondemus; converte nos Domine ad te, „ & convertemur; Dei nos gratia præve„ niri confitemur. „

Persistes: Posita gratia vere efficaci, multa sequuntur absurda; sed hujusmodi procul facienda sunt. Ergo &c. Probatur sequela, jam inutiles forent exhortationes ad virtutem, tum & correptiones, atque comminationes, ut homines a malo perpetrando deterrerentur: quinimmo agerentur in desperationem salutis peccatores. Et probatur. Quisque poterit dicere si quando habuero gratiam efficacem, jam legem adimplebo, sin minus e contra. Ergo &c.

Respondeo 1. hujusmodi objectiones esse Semipelagianorum querelas adversus gratiam efficacem quam prædicabat S. Augustinus, ut patet ex epistolis SS. Hilarii & Prosperi ad S. Doctorem, tum ex libro sancti Præsulis de dono persev. cap. 15. maxime vero ex libro de correpț. & gratia cap. 4. ubi sic alloquuntur Augustinum: " Præcipe mihi quid faciam: & si fece„ ro, age pro me gratias Deo, qui mi„ hi ut facerem dedit: si autem non fe„ cero, non ego corripiendus sum, sed „ ille orandus est, ut det quod non dedit, „ idest, ipsam, qua præcepta ejus fiunt, „ fidelem Dei & proximi charitatem. „ Neque tamen S. Aug. cessavit propugnare gratiam nedum efficacem, sed & efficacissimam, maxime vero in libris de gratia & libero arbitrio, de prædest. SS. & de dono persever. quos eo scripsit scopo, ut gratiæ efficacis a sufficiente prorsus distinctæ propugnaret energiam; quæque salva exhortationis & correptionis Lege recte defenditur.

Respondeo 2. retorquendo argumentum: eædem prorsus difficultates, & ne dicam graviores, in altera occurrunt sententia quæ propugnat gratiam tantummodo evadere efficacem, per propriæ voluntatis consensum, cum Deus illam confert in circumstantiis amicis prius prævisis: quasi vero, quod absit dicere, peccator pro excusatione, afferre posset, si dedisses mihi gratiam in circumstantia congruentiori, egissem pœnitentiam, sed ad istam replicam dicit Apostolus Rom. 9. *O homo tu quis es qui respondeas Deo! . . . An non habet potestatem figulus luti, ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contumeliam?* Igitur datur gratia efficax, & quidem a sufficiente entitative distincta.

Respondeo 3. Nulla ex præcedentibus rationibus, pro gratia efficaci sequi absurda propter duo: primoquidem ex eo quod detur gratia sufficiens quæ dat posse operari bo-

bonum, porro, *teste S. August.* qui potest facere, & non facit, inexcusabilis est: Secundo eo ipso quo datur gratia sufficiens, simul & offertur efficax: Igitur & exhortatio, & correptio utiles admodum sunt, ut peccator non resistat gratiæ sufficienti, & habeat efficacem; quocirca non est desperationis motivum, cum homo sua culpa careat auxilio efficaci, ut salutem consequatur, juxta illud Oseæ 13. *Perditio tua ex te Israel*. Iisdem argumentis fuso calamo fecimus satis, ubi de præscientia Dei & de decretis præmoventibus actitatum est. Non abs re tamen erit, aliqua hic texere SS. Augustini & Thomæ loca, quibus elucidetur solutio. Ille lib. de corrept. & grat. cap. 6. refundit lapsum hominis in ejus culpam, his verbis: " Nec „ attendunt, si nondum regenerati sunt, „ primam esse causam, cur objurgati „ quod sint inobedientes Deo, sibi debeant displicere, quia fecit Deus hominem rectum ab initio humanæ creaturæ, & non est iniquitas apud Deum. „ Ac per hoc prima pravitas qua Deo „ non obeditur, ab homine est; quia ex „ rectitudine, in qua eum Deus primitus „ fecit, sua mala voluntate decidens, „ pravus effectus est. An vero ideo pravitas ista corripienda non est in homine, quia non ejus propria qui corripitur, sed communis est omnibus? Immo „ vero corripiatur & in singulis, quod „ est omnium. Non enim propterea cujusquam non est, quod ab ea nullus immunis est.... Si autem jam regeneratus „ & justificatus in malam vitam sua voluntate relabitur, certe iste non potest dicere non accepi: quia acceptam gratiam „ Dei suo in malum libero amisit arbitrio. Igitur ex S. Augustino culpa originalis & malitia propria, fuit lapsus causæ.

Tum lib. de dono persever. submovet desperationis prætextum increpando peccatores quod sub fucato præscientiæ Dei motivo libertati, ut falso putant adversanti, corpori, & concupiscentiæ ad malum operandum cedant. Tum cap. 17. pronuntiat quemlibet castum esse posse, si velit; & sic loquitur: " Quem castum futurum „ esse præscivit, quamvis id incertum „ habeat, agit ut castus sit: ita ille quem „ castum futurum prædestinavit, quamvis „ id incertum habeat, non ideo non agit „ ut castus sit. „

Sanctus Petrus epist. 2. cap. 1. hanc eamdem præoccupat objectionem, his verbis: *Satagite ut per bona opera certam vestram vocationem & electionem faciatis*. Unde auctor operis de vocatione Gent. lib. 2. cap. 36. ad pacandos animos inquietos, hæc profert: " Quamvis quod statuit „ Deus, nulla possit ratione non fieri, „ studia tamen non tolluntur orandi, nec „ per electionis propositum liberi arbitrii devotio relaxatur: cum implendæ voluntatis Dei ita sit prærordinatus effectus, ut per laborem operum, „ per instantiam supplicationum, per exercitia virtutum fiant incrementa meritorum: & quia bona gesserint, non „ solum secundum propositum Dei, sed „ etiam secundum sua merita coronentur. „

Sanctus Thomas, non absimili modo prædictis facit satis objectionibus 2. 2. quæst. 2. art. 5. " Dicendum, *inquit*, quod si „ in potestate hominis esse dicatur, aliquid excluso auxilio gratiæ, sic ad multa tenetur homo, ad quæ non potest „ sine gratia reparante: sicut ad diligendum Deum & proximum; & similiter „ ad credendum articulos fidei. Sed tamen hoc potest cum auxilio gratiæ, „ quod quidem auxilium quibuscumque divinitus datur, misericorditer datur. „ Quibus autem non datur, ex justitia non „ datur, in pœnam præcedentis peccati, „ & saltem originalis peccati; ut Augustinus dicit in lib. de correptione & „ gratia. „

Replicabis. S. Augustinus solum gratiam sufficientem agnoscit quæ evadit efficax per consensum: Igitur proprie loquendo non datur gratia efficax. Probatur antecedens lib. de Spiritu & Littera cap. 34. sic loquitur: " Nemo habet in potestate quid ei veniat in mentem, sed consentire, vel dissentire propriæ voluntatis est. „ Rursus lib. 12. de civitate Dei cap. 6. cur ex duobus æqualiter affectis circa unam mulierem, unus cedat tentationi, alter vero non, „ hanc reddit rationem: " Unum voluisse, alterum noluisse a castitate deficere. „ Quæ quidem responsio non valeret, si ad superandam tentationem requireretur gratia intrinsece efficax.

Respondeo negando antecedens. Ad probationem dico, auctoritates prædictas & simi-

similes unum tantummodo probare, videlicet hominem manere liberum sub dominio cujuscumque gratiæ: sed non inde sequi gratiam ulteriorem præter sufficientem non requiri ad actum, ut dictum est supra: Igitur homo potest cum gratia sufficiente quodlibet bonum, sed non actu operabitur, nisi accedat efficax. S. Augustinus hunc ipse prodit sensum cum ibidem refundat in judicia Dei quod unus consentiat tentationi, alter vero dissentiat.

Instabis: Si gratia ulterior requiratur præter sufficientem, non erit verum dicere Deum velle sincere salutem singulorum hominum, & Christum mortuum esse pro singulis, cum talis voluntatis, atque mortis effectus sit gratia sufficiens, efficax vero multis denegetur: sed utrumque est contra Augustinum. Ergo &c.

Respondeo negando majorem. Et vero voluntas beneplaciti seu sincera Dei de salute hominum duplex est, antecedens scilicet & consequens. Priore vult Deus in genere omnium salutem; posteriore vero, hoc est, attentis omnibus circumstantiis, nonnisi bonos vult salvari. Similiter Christus promeruit gratias pro singulis & sufficientes & efficaces; sufficientes dat de facto omnibus; efficaces vero offert: quocirca resistentes sufficienti sua culpa carent efficaci, & a salute excidunt.

Instabis. Gratia efficax ignota fuit sanctis Patribus ne lædatur libertas; sed S. Augustinus non est contrarius Patribus qui illum præcessere. Ergo &c. Probatur major. S. Irenæus lib. 4. cap. 48. Clemens Alexandr. lib. 7. Stromatum. Et Cyrillus Alex. lib. 3. contra Julianum doceot Deum nostras non præcedere voluntates ne lædatur liberum arbitrium: similia prædicant Ambros. lib. 2. de Abraham cap. 10. Hilarius in illa verba Psalm. 118. *Inclina cor meum*. Tum vero Hieronymus lib. 3. contra Pelagianos, his verbis: " Quod ,, rogaturi nostrum incipere, illius perficere; nostrum offerre quod possumus, ,, illius implere quod non possumus. ,, Ergo &c.

Respondeo 1. opponendo Patres Patribus. Ex Græcis Irenæus lib. 4. cap. 70. ait: " ,, Gratuito quidem donat, scilicet Deus ,, in quos oportet, secundum autem meritum dignissime distribuit adversus ingratos non sentientes benignitatem ejus, ,, justissimus distributor. ,, Gregorius Naz. orat. 31. sic effatur: " Voluntas quoque ,, ipsa, & electio eorum, quæ recta & ,, cum officio conjuncta sunt, divinum ,, quoddam beneficium est, atque a Dei ,, benignitate manans. Idcirco, ait, non ,, volentis, idest, non solum volentis nec ,, currentis solum, sed etiam miserentis ,, Dei. Itaque quoniam velle quoque ipsum a Deo est, optimo jure totum Deo ,, assignavit. ,, Non dissentit Basilius in liturgia: " Dona Domine virtutem ac ,, tutamentum, malos, quæsumus, bonos ,, facito, bonos in bonitate conserva, omnia enim potes, & non est qui contradicat tibi: quod enim volueris salvas, ,, & nullus resistit voluntati tuæ. ,, Sed totum esse a Deo; sed Deum cuncta perficere, ita ut nullus ejus resistat voluntati, est gratia admodum efficax: Igitur Patres Græci non abnuunt gratiam efficacem, immo & efficacissimam. De Patribus Latinis non est relictus ambigendi locus, ut ex probationibus claret.

Respondeo 2. Patres priorum sæculorum, maxime Græcos, nullam ex professo movisse quæstionem de gratia efficaci, cum nondum ortus esset Pelagianismus; unde nonnisi obiter de ea loquuti sunt; quocirca nihil roboris eorum auctoritas detrahit ab efficacia gratiæ. Sic solvit argumentum S. Augustinus lib. de prædest. SS. cap. 14. num. 27. his verbis: " Quid igitur opus ,, est, ut eorum scrutemur opuscula, qui ,, prius quam ista hæresis oriretur, non ,, habuerunt necessitatem, in hac difficili ,, ad solvendum quæstione versari? Quod ,, procul dubio facerent, si respondere talibus cogerentur. Unde factum est, ut ,, de gratia Dei quid sentirent, breviter ,, quibusdam Scriptorum suorum locis & ,, transeunter attingerent: immorarentur vero in eis, quæ adversus inimicos ,, Ecclesiæ disputabant, & in exhortationibus ad quasque virtutes, quibus Deo ,, vivo & vero pro adscribenda vita æterna, & vera felicitate servitur. ,,

Repones: Gratia efficax tollit libertatem: Igitur non est admittenda. Probatur ant. Posita gratia efficaci, homo non potest non agere: Ergo &c.

Respondeo negando ant. Ad probationem distinguo, non potest non agere in sensu composito, concedo: in sensu diviso, nego. Sensus compositus est potentia conjuncta cum actu: certum est autem v. g. seden-

dentem eodem tempore non posse non sedere; ita & qui operatur, non potest simul non operari: divisus vero ille est cum potentia spectatur secundum se, & ut recipiens gratiam. In illo priori potest non agere, potest enim rejicere gratiam juxta illud Tridentini sess. 6. can. 4. *Si quis dixerit liberum arbitrium a Deo motum & excitatum .... non posse dissentire si velit, anathema sit*.

Solutio est etiam S. Ambrosii qui epist. 84. ad Demetriadem sic loquitur: " An „ forte verendum est ne liberum tollere „ videamur arbitrium, cum omnia per quæ „ propitiatur Deus, ad ipsum dicimus esse „ referenda? Quod nequaquam esse „ consequens veritatis ostenditur. Operante „ enim Spiritu Dei juvatur arbitrium, „ non aufertur & hoc agit gratia, ut voluntas „ peccato corrupta, vanitatibus „ ebria . . . non remaneat in languoribus „ suis, sed per opem miserentis Medici „ curata revalescat, & gaudeat se non interrogantem „ edoctam, & non quærentem „ esse quæsitam. „

Instabis: Alio modo se habet potentia secundum se considerata, alio modo cum gratia secundum se & in abstracto spectata: potest quidem non agere; alias secundum se spectata posset ponere actum sine gratia efficaci: Igitur in quocumque sensu posita gratia efficaci, non potest non agere.

Respondeo distinguendo, alio modo se habet potentia quæ ultimate completur per gratiam efficacem ad agendum, concedo: quia non potest non agere, nego. Voluntas humana potest considerari quadrupliciter: Primo secundum se & sine gratia ulla; & sic habet potentiam remotam ad agendum supernaturaliter, seu est apta ad hoc. Secundo cum gratia sufficiente; & sic est proxime præparata ad faciendum bonum: Tertio cum gratia efficaci, & sic est ultimate completa ad ponendum actum: Quarto dum actu agit, & operatur bonum. Potest autem non agere in primo, in secundo & tertio statu considerata. In primo quidem, quia est de se inclinata ad malum & libera. In secundo, quia gratia sufficiens solum excitat ad bonum. In tertio etiam, quia voluntas potest non sequi determinationem gratiæ efficacis & ad aliud se convertere. In quarto denique seipsam cum gratia determinavit, & actu operatur libere: dico libere, ideo enim operatur, quia elegit & voluit operari: Igitur ubique manet liberrima.

Replicabis: Voluntas creata potest solum resistere gratiæ quando offertur non vero quando datur actu: sed ad libertatem requiritur quod voluntas possit actu resistere gratiæ, alias non haberet potentiam ad actum vel non actum. Igitur non est libera cum gratia efficaci, quippequæ non possit. resistere quum actu confertur.

Respondeo 1. negando majorem; voluntas enim mota per gratiam ex Concilio Tridentino, potest consentire, vel dissentire, si velit.

Respondeo 2. distinguendo secundum partem majoris, voluntas non potest resistere quando actu datur gratia in sensu composito, concedo: in sensu diviso, nego. Hæc est autem & suavitas, & œconomia gratiæ: Datur duplex præmotio, una scilicet moralis, eaque principalis causa, cum ibi agatur de actu morali. Altera physica, namque actus moralis est simul & vitalis atque physicus: Porro nemo non novit voluntatem motam moraliter posse dissentire etiam in sensu composito gratiæ moralis si velit, hoc est, quum actu datur: Præsupposita igitur voluntatis deliberatione & electione, quæ fit sub dominio hujusmodi gratiæ, tunc præmotio physica advenit & jungit actum cum potentia; in qua quidem circunstantia vel ipsa voluntas est libera; maxime propter duo: Primo quidem ex eo quod libere consentiat gratiæ excitanti & suadenti: deinde vero quia possit cessare ab actu & contrarium operari, quod nostri Thomistæ explicant, sic distinguendo: posita præmotione physica, homo non potest non agere potentia futuritionis, concedo: ad hoc enim necesse foret jungere simul actum cum non actu: potentia possibilitatis, nego: quandoquidem ab actu potest cessare.

Instabis: Ut sit libertas in sensu composito, requiritur ut voluntas possit non agere etiam in sensu composito, quia potentia etiam agens actu manet semper libera: Ergo &c.

Respondeo distinguendo, requiritur ut possit non agere in eodem instanti materialiter sumpto, concedo: in eodem instanti

stanti formaliter spectato, nego. Instans mensurans actionem potest considerari dupliciter, materialiter scilicet & secundum se, tum & formaliter quatenus ipsam mensurat actionem: in instanti priori modo considerato voluntas potest non agere, quatenus cessare potest ab actu: sed non in instanti posteriori modo spectato, alias actus & non actus essent simul, quod manifestam implicat contradictionem.

Persistes ex S. Augustino lib. de correctione & gratia cap. 8. & passim lib. de prædest. SS. gratia efficax movet insuperabiliter & indeclinabiliter: Igitur eo ipso quo datur & recipitur in anima, voluntas non potest non agere.

Respondeo distinguendo, gratia efficax ut sic, movet indeclinabiliter, nego. Gratia efficax perseverantiæ & secundum quod dicit quid extrinsecum a nobis independens & afferens mortem in tempore quo homo est in gratia, subdistinguo, præcise ut dicit quid extrinsecum, scilicet providentiam specialem mortem cum gratia conjungentem, concedo: ut solam gratiam interiorem, & efficacem importat, nego.

Repones: Atqui etiam gratia efficax secundum se spectata movet indeclinabiliter: Ergo &c. Probatur subsumptum. A nullo corde duro respuitur: " Ideo enim datur, *inquit Augustinus*, ut cordis duritia primitus auferatur. „ Ergo &c.

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem distinguo: a nullo corde respuitur, & potest respui, concedo: secus, nego. Non enim hoc dicit sanctus Præsul, immo in multis locis conqueritur quod gratiæ divinæ multi resistant; immo lib. de corr. & grat. cap. 8. ait voluntatem esse liberrimam sub dominio vel ipsius gratiæ finalis seu perseverantiæ, qua Martyres, sævientibus mundo & diabolo, victores evasere. Potest etiam dici quod gratia efficax ut sic, moveat indeclinabiliter, sed secundum quid & in sensu composito, dico secundum quid, quia etiam præmotioni morali potest quisquis resistere in sensu composito, immo & physice cum datur, & in priori quam applicet potentiam ad actum; tum & quando actu applicat, quatenus liberum est voluntati ab actu cœpto cessare.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Datur gratia efficax.

PRIMO: Eam gratiam passim sacra Scriptura subindigitat. Sic habetur Jerem. 30. *Applicabo eum, & accedet ad me*. Sic Ezech. 36. *Faciam ut in præceptis meis ambuletis*. Sic Joan. 6. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui me misit, traxerit eum*.

Secundo: Eamdem annuntiat veritatem Concilium Arausicanum II. can. 9. bis verbis: " Quoties enim bona agimus Deus „ in nobis atque nobiscum ut operemur operatur. "Succinunt SS. Patres; in primis „ S. Aug. in multis locis, ut lib. de corr. & gr. cap. 8. dicens gratiam movere indeclinabiliter: Tum lib. de gr. & lib. arb. cap. 16. n. 22. " Quia, *ait*, præparatur „ a Domino, ab illo petendum est, ut „ tantum velimus quantum sufficit ut vo„ lendo faciamus.

Tertio: De hoc momento S. Th. 1. 2. qu. 109. art. 2. sic ait: natura infirma indiget Dei auxilio ad bonum salutis operandum ut faueatur, eleuetur & applicetur ad actum.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM,

ET RESPONSIONUM.

PRIMO: Tametsi requiratur humanæ voluntatis consensus ad actum, opus est tamen ut prius a causa prima moveatur: quia debet reduci de potentia ad actum a primo motore qui est semper in actu.

Secundo: Gratia efficax est quidem ab homine independens, eam tamen advocare potest non resistendo gratiæ sufficienti; eo enim ipso quo Deus istam elargitur ut homo possit bonum, alteram offert ut illud faciat.

Tertio: Dato & non concesso, gratiam efficacem insuperabiliter movere, hoc enim soli perseverantiæ finali tribuitur; non inde sequeretur liberi arbitrii læsio, quandoquidem ista efficacia nonnihil etiam a voluntate creata, quæ libere gratiæ attrahenti cedit, promanat.

A R-

Digitized by Google

ARTICULUS TERTIUS.

Utrum detur gratia habitualis.

CONCLUSIO AFFIRMATIVA.

Probatur auctoritate, & ratione.

Primo, ex Scriptura sacra.

HABETUR Levit. 11. *Sancti eritis, quoniam ego sanctus sum...* Psal. 81. *Ego dixi Dii estis.* Joan. vero cap. 1. *Dedit eis potestatem filios Dei fieri.* Rursus Rom. 8. *Si autem filii, & hæredes.* Et iterum ibid. *Quicumque enim spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei.* Et Joann. epist. 1. cap. 4. *Quisquis confessus fuerit quoniam Jesus est Filius Dei, Deus in eo manet, & ipse in Deo.* Sed homo non est Deus per participationem nisi per gratiam sanctificantem, quæ, teste S. Petro, est vel ipsa Dei naturæ participatio, sic enim ait epist. 2. cap. 1. *Per quem magna & pretiosa nobis promissa donavit: ut per hæc efficiamini divinæ consortes naturæ.* Sed eadem gratia homo fit Filius Dei adoptivus simul & hæres: sed Deus nonnisi per eamdem gratiam inhabitat animæ, illamque formaliter sanctificat: Igitur ex sacris Scripturis datur gratia habitualis.

Secundo, ex Conciliis.

ARAUSICAMUM II. eamdem indicat gratiam, maxime vero Tridentinum sess. 6. cap. 7. de justificatione adversus Protestantes, qui quidem eam non infusione gratiæ sanctificantis, sed solummodo mera peccatorum tectione fieri propugnabant "Hanc dispositionem seu præparationem „ justificatio ipsa consequitur; quæ non „ est sola peccatorum remissio, sed & „ sanctificatio, & renovatio interioris ho„minis per voluntariam susceptionem „ gratiæ & donorum. Unde homo ex „ injusto fit justus, & ex inimico ami„cus, ut sit hæres secundum spem vi„tæ æternæ. Hujus justificationis causæ „ sunt; finalis quidem, gloria Dei, & „ Christi, ac vita æterna... Formalis cau„sa est justitia Dei, non qua ipse est justus, „ sed qua nos justos facit, qua videlicet „ ab eo donati nos renovamur spiritu men„tis nostræ; & non modo reputamur, „ sed vere justi nominamur, & sumus, „ justitiam in nobis recipientes unusquis„que suam secundum mensuram, quam „ Spiritus sanctus partitur singulis prout „ vult, & secundum propriam cujusque „ dispositionem. „ Eo loci Patres loquuntur de gratia quæ datur secundum dispositiones, gratia actuali adjuvante, factas; & ad quam dona cætera sicut proprietates ad essentiam consequuntur: sed gratia sic delineata non est alia quam habitualis: Ergo &c.

Tertio, ex ratione eaque multiplici.

PRIMA sic se habet. De fide est multos esse justos: sed ex S. Ambrosio justitia in omni gratiarum supellectili ad gratiam habitualem consequendam sita est: Ergo &c.

Secunda: Justus non est transeunter justus, nam Patriarchæ & Prophetæ erant amici Dei, erant & primi Christiani, juxta illud Apost. ad Ephes. 2. *Sed estis cives Sanctorum, & domestici Dei.* Atqui hoc non habetur ex natura quæ est de se corrupta, neque ex gratia actuali, quæ datur ad actionem transeuntem, quæque ipsa transit: Igitur a gratia habitualiter sanctificante.

Tertia hæc est: Homo est elevatus ad finem supernaturalem ad quem debet esse habitualiter conversus: sed hæc habitualis conversio fit per gratiam in anima relictam, alias non posset producere hunc effectum permanentem: Igitur datur gratia habitualis & sanctificans.

Diluuntur objecta.

OBJICIES: Homo nihil est, juxta illud Psal. 38. effatum: *Substantia mea tanquam nihilum ante te.* Et tamen David erat amicus Dei: Igitur videtur quod non detur gratia sanctificans; sin minus homo esset aliquid, immo aliquid magnum.

Respondeo distinguendo, homo nihil est comparative ad Deum, concedo; namque in immensum excedit Deus omnem creaturæ justitiam etiam supernaturalem, in quo quidem sensu idem Propheta Psal. 142. ait: *Non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens.* Homo nihil est absolute in se & per donum gratiæ, nego.

Instabis: Ille non est justus per gratiæ san-

sanctificantis donum, cujus vel ipsa justitia est inquinata: Atqui talis est sanctitas hominis, juxta illud Isaiæ 64. *Quasi pannus menstruatæ universa justitia nostra*: Rursus. *A planta pedis usque ad verticem non est in eo sanitas*. Quod dicitur universaliter de omnibus hominibus, nimirum tam de justis, quam de peccatoribus: Igitur non datur gratia habitualis & sanctificans.

Respondeo distinguendo, justitiæ legales & exteriores quæ apud homines solum ponderantur, sunt ut pannus menstruatæ, concedo: justitiæ a gratia interiori procedentes, nego. Reprehendit Propheta justitias fucatas Judæorum, qui ad litteram non ad spiritum attendebant; quod quidem vitium etiam redarguit Christus in Pharisæis, qui ore confitebantur Deum, factis autem negabant: justitiæ autem interiores dant veram sanitatem, juxta illud Jerem. 15. *Sana me Domine & sanabor*.

Instabis: Habetur Thren. 3. *Misericordiæ Domini quia non sumus consumpti*. Quod utique vel de ipsis justis profert: sed si daretur gratia sanctificans, homo ex justitia salvaretur, quia gratia daret jus ad gloriam: Ergo &c.

Respondeo distinguendo, misericordia salvantur homines eo quod Filius Dei non tenebatur hominem redimere, & a massa perditionis eripere; quia prima gratia a qua totius meriti principium oritur, est mere gratuita, concedo: quia non datur gratia sanctificans, nego. Supposita igitur prima gratia, homo potest habere gratiam habitualem, & factus amicus Dei per justificationem promereri gloriam ex justitia: ait enim Apostolus 2. ad Tim. 4. *Reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus justus Judex, non solum autem mihi, sed & iis, qui diligunt adventum ejus*.

Persistes: Si daretur gratia sanctificans, non remanerent concupiscentia & passiones: Atqui remanent etiam in baptizatis & justificatis: Ergo &c.

Respondeo negando majorem, sanctitas enim non consistit in eo quod extinguantur passiones & fomes peccati, namque ut ait S. Thomas quod fuit inquinatum, non potest non fuisse inquinatum & corruptum, sed in eo quod deleantur peccata, quod concupiscentia minuatur, quod homo fit gratus Deo, & ejus amicus, immo & filius. Cæterum justificatio, ut perperam contendunt Protestantes, in mera peccatorum tectione non sita est, & hoc patet ex Psalmo 50. *Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innova in visceribus meis*, ait David. Tum: *Lavabis me, & super nivem dealbabor*. Ibi certe Psalmista loquitur de lotione animæ & non corporis.

Replicabis: Luc. 2. Angeli in suo canunt hymno Deum alloquentes: *Tu solus sanctus*. Saltem Ecclesia hæc adjunxit hymno: igitur homines etiam justi non sunt Sancti, & consequenter non datur gratia sanctificans.

Respondeo distinguendo, solus Deus est sanctus per essentiam, quippe qui totius sanctitatis fons & origo, concedo: solus sanctus per exclusionem sanctitatis participatæ a creaturis, nego: namque ipse vult quod simus sancti, juxta illud Levit. 11. *Sancti eritis, quoniam ego sanctus sum*.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Datur gratia habitualis & sanctificans.

PRIMO: Id probatur ex sacra Scriptura; legitur enim Joan. 1. *Dedit eis potestatem filios Dei fieri*. Rursus Rom. 8. *Si autem filii, & hæredes*. Porro certum est nos gratia habituali & formaliter sanctificante filios Dei fieri, & regni cælestis hæredes evadere.

Secundo: Concilium Trid. sess. 6. cap. 7. mira de hoc momento eloquitur, ubi de justificatione tractans, ait: " Non est sola " peccatorum remissio, sed & sanctifica- " tio & renovatio interioris hominis per " voluntariam susceptionem gratiæ, & " donorum. "

Tertio: De fide est multos extitisse habitualiter justos, ut legitur de Patriarchis, de Prophetis, de Apostolis & aliis innumeris quos Ecclesia in albo Sanctorum reposuit: sed tales erant per gratiam: igitur datur gratia habitualis & sanctificans.

SYNOPSIS OBJECTIONUM,

ET RESPONSIONUM.

PRIMO: Fatemur hominem ex se nihil esse, quippe qui ex nihilo creatus, ad nihilum tum naturæ, tum peccati perpetuo tendat, sed gratia fit Dei adoptivus Filius.

Secundo: Remanet quidem etiam in re-

na-

Digitized by Google

natis concupiſcentia, ſed ad exercitium; non enim peccatum eſt, donec ei cedat homo.

Tertio: Recte quidem Angeli canunt Deo Luc. 2. *Tu ſolus ſanctus*: quippe qui ſolus talis ſit per eſſentiam, homines vero nonniſi per participationem ſancti ſint & nominentur.

ARTICULUS QUARTUS.

Utrum detur gratia perſeverantiæ finalis.

CONCLUSIO AFFIRMATIVA.

Probatur multis argumentis.

PRIMUM ſic proponitur: Illud eſt gratia, & quidem perſeverantiæ finalis, quod rapit hominem, ne ſi diu vivat pervertatur, & pereat in æternum improborum malitia: Atqui talis datur gratia; ſic enim habetur Sap. 4. de quodam juſto: *Raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam illius.* Ergo &c. Quod autem hoc ſit gratia, manifeſte patet, cum Deus non faciat taliter omni nationi, teſte Propheta, immo nequidem omnibus juſtis; quot enim a bono cœpto deficiunt! Jam vero perſeverantia dicit firmam in operibus bonis propter Deum ſumme dilectum conſtantiam. Profecto amor iſte ſuperat omnem conatum & ſolius gratiæ fœtus eſt.

Secundum: Nomine perſeverantiæ finalis intelligimus conjunctionem mortis cum gratia; ſed illud ipſum abſque gratia perſeverantiæ non habetur, eſt enim donum ſpeciale, quatenus reddit mortem Deo gratiſſimam, dicente Propheta Pſalmo 115. *Pretioſa in conſpectu Domini mors Sanctorum ejus.* Hoc de fide definit Concilium Trid. ſeſſ. 6. can. 22. his verbis: *Si quis dixerit juſtificatum, vel ſine ſpeciali auxilio Dei, in accepta juſtitia perſeverare poſſe, vel cum eo non poſſe, anathema ſit.*

Tertium: Gratia, teſte Apoſtolo Rom. 6. eſt vita æterna, eaque finalis & conſummata: ſed per perſeverantiam juſtus habet vitam æternam, ſic enim ſcriptum eſt Heb. 11. 33. *Sancti per fidem vicerunt regna, operati ſunt juſtitiam, adepti ſunt repromiſſiones.* Igitur datur gratia perſeverantiæ.

Quartum: Ab actu ad poſſe valet conſequentia, ſed de facto multi inter juſtos, quales fuere Apoſtoli, Martyres, Confeſſores, & Virgines ad finem uſque, & in fide, & in charitate perſeverarunt etiam terrente mundo & ſæviente diabolo, quod fieri non potuit abſque magna gratia: Igitur datur perſeverantia finalis quæ eſt gratia, immo ſpecialis & maxima. Hoc ipſum probat S. Ambroſius lib. de bono mortis, tum & ſanctus Auguſtinus lib. de dono perſeverantiæ.

FIT SATIS OBJECTIONIBUS.

OPPONES: Quod eſt debitum non eſt gratia: ſed perſeverantia finalis, quæ, teſte S. Auguſtino lib. de dono perſ. cap. 1. eſt ipſa vitæ æternæ aſſequutio, debetur homini. Et probatur. Primo quidem ex eo quod homo ſit ad Dei imaginem, quæ prototypo conjungi expoſtulat, ſecundo finis debetur cuilibet creaturæ: ſed poſſeſſio Dei eſt hominum finis: Ergo &c.

Reſpondeo negando minorem. Ad primam probationem diſtinguo, homo eſt ad imaginem Dei imperfecte, ſcilicet per intellectum, per voluntatem & memoriam, concedo: modo ſupernaturali, ſubdiſtinguo, per gratiam, concedo: ſine gratia, nego. Creaturæ inanimatæ ſunt veſtigia Dei, homo vero quia ſpiritualis, eſt imago Dei ſecundum ſua naturalia, ſed imperfecta, viva quidem ſed per gratiam; quocirca gloria non illi debetur, ſed eſt ſumma gratia, & conſequenter perſeverantia.

Ad alteram probationem ſimiliter diſtinguo, Deus poſſeſſus eſt finis hominis ſupernaturalis & indebitus, concedo: proportionatus, naturalis & debitus, nego. Cognitio Dei abſtractiva per creaturas eſt finis hominis nedum proportionatus, ſed & naturalis, iſtum habuiſſet ſuis viribus homo in ſtatu naturæ puræ: at vero viſio intuitiva eſt finis excedens & vires & merita naturæ: Igitur eſt ſumma gratia ejus aſſecutio, ſeu perſeverantia finalis.

Inſtabis: Si homini non daretur ex debito poſſeſſio Dei intuitiva, deterioris foret conditionis ipſis belluis, quæ viribus innatis ſuos aſſequuntur fines: abſurdum conſequens: ergo & antecedens.

Reſpondeo negando ſequelam propter duo: primo quidem ex eo quod homo in puris

conditus suam potuisset viribus innatis assequi beatitudinem, quod autem impræsentiarum non possit assequi vel ipsam beatitudinem naturalem, quæ sita est in cognitione Dei ut auctoris naturalis abstractiva ab ejusdem amore, est per accidens: Et vero peccati fomes impedit quominus homo absque gratiæ auxilio possit diligere Deum perfecte etiam ut auctorem naturæ. Altera ratio ea est, quod idem homo sit elevatus ad finem supernaturalem. Equidem absque gratia illum assequi non valet, sed illi non deest in necessariis. Cæterum creatura rationalis etiam in libertate excedit belluas, quippe quæ sint ad unum determinatæ, homo vero est liberrimus; nam & cum electione agit & reflectit atque discurrit, super ipsam reflexionem, atque de ea judicat, quod est irrefragabile libertatis & immortalitatis animæ argumentum.

Urgebis: Perseverantia est virtus moralis, aut ad summum gratiæ actualis & habitualis fœtus, maxime cum vitæ æternæ assequutio justis debeatur, dicente Apostolo 2. ad Tim. 4. *Reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus, justus Judex: non solum autem mihi, sed & iis qui diligunt adventum ejus.*

Respondeo distinguendo, perseverantia incompleta & ad tempus in bono a virtute perseverantiæ & gratia ordinaria tum actuali, tum habituali promanat, concedo: perseverantia completa & finalis, nego. Non diffitemur justum aliquo tempore posse in bono perseverare, sed dubio-procul, secluso dono speciali, non perseverabit finaliter, ut liquet ex probationibus.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Datur gratia perseverantiæ finalis.

PRIMO: Istud Sap. 4. prolatum de justo oraculum: *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus*, annuntiat gratiam perseverantiæ: Tum istud Psalm. 115. *Pretiosa in conspectu Domini mors Sanctorum ejus.*

Secundo: Hoc ipsum de fide definivit Synodus Trid. sess. 6. can. 22. his verbis: *Si quis dixerit justificatum, vel sine speciali auxilio Dei in accepta justitia perseverare, vel cum eo non posse, anathema sit.*

Tertio: Ab actu ad posse valet consequentia; sed constat Sanctos, quorum Ecclesia celebrat festivitatem, ultimum in gratia & charitate clausisse diem, sin minus vel ipsa Ecclesia, quæ illos cælesti gloria donatos declaravit, in momento Religionis gravissimo errasset, quod non potest dici: Ergo &c.

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET RESPONSIONUM.

PRIMO: Esto quod gloria sit justo debita, sed, supposita prima gratia, quæ est indebita: sed ad illam habendam requiritur perseverantia finalis quæ non cadit sub meritum.

Secundo: Licet homini perseverantia non debeatur, non inde sequitur eum esse vel brutis animantibus deterioris conditionis, cum illi concedatur ex misericordia simul & magnificentia finis supernaturalis, quæ in ipsa Dei possessione sita est.

Tertio: Perseverantia virtus non gratia extraordinaria censetur, sed specialissima est finalis; quippe quæ mortem cum charitate in æternum conjungat.

DIS-

Digitized by Google

DISSERTATIO SECUNDA
DE
ESSENTIA GRATIÆ IN GENERE.

POST quæstionem an sit & detur gratia, petitur quid sit. Probata igitur divinæ gratiæ existentia, ordo rerum postulat ut de ejus essentia seu natura tractemus. Quia vero gratia ut nomen ipsum sonat, dicit quid gratuitum, de ista prærogativa, in qua quidem omnes gratiæ conveniunt & adunantur, agendum incumbit. Hoc ipsum negabant Pelagiani, sed contra quod dicit Apostolus 1. Cor. 4. *Quid autem habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?*

Dogma de gratuitate gratiæ quatuor potissimum mediis probatur.

PRIMO: Quia possibilis est status naturæ puræ in quo quidem homo nullam habuisset gratiam.

Secundo: Quia gratia est solius misericordiæ effectus.

Tertio: Quia Patres Diospolitani non aliter senserunt.

Quarto: Nec ipse Zosimus Papa in congressu cum Cælestino.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum status naturæ puræ sit possibilis?

NEGANT Baius, & post ipsum Jansenius. Hanc hic movemus quæstionem, quæ ad probandam gratiæ gratuitatem plurimum conducit. Et vero si Deus hominem in puris & ad finem tantummodo naturalem potuit condere, sequitur gratiam esse mere gratuitam.

Antequam ad conclusionem veniamus, observandum est statum esse conditionem firmam, qua homo vivit secundum leges sibi præscriptas, & est juris sui: status in quo homo vixit usque ad Moisen, dicitur status naturæ, eo quod tunc sine lege scripta non tamen sine gratia viveret: a Moise ad Christum usque, dicitur status legis scriptæ, a Christo demum usque ad nos, status legis gratiæ.

Status alio modo usurpatur. Primo quidem pro statu naturæ innocentis. Ille est in quo homo fuit conditus cum omni gratiarum supellectili, & dicitur etiam status naturæ sinæ & integræ; quia ad perfectionem nihil deerat homini. Post peccatum fuit status naturæ lapsæ, in quo Adam spoliatus omnibus donis, adversantibus illi concupiscentia, & passionibus, ingemiscebat. A Christo Mediatore dicitur status naturæ reparatæ, ea potissimum ratione quod Dominus Jesus jus amissum ad gloriam nobis misericorditer restituerit.

Præter istos status, cogitatur alter, qui dicitur status naturæ puræ. In illo homo fuisset conditus sine gratia supernaturali & sine peccato, cum perfectionibus mere naturalibus, ad finem quoque tantum naturalem ordinatus, visionem tamen Dei abstractivam habuisset: In eo quoque fuissent concupiscentia naturalis & aliæ naturæ appendices, sed ordinatæ. Multa quidem ignorasset, at eorum scientiam labore & industria potuisset comparare, & sic, inquit Augustinus, *ediscendo proficere*, his prælibatis sit

CONCLUSIO.

Status naturæ puræ est possibilis.

Probatur auctoritate, & ratione.

Primo, ex Scriptura sacra.

ECCLI. 17. habetur: *Deus creavit de terra*

terra hominem . . . . & secundum se vestivit ipsum virtute . Luc. 10. homo dicitur spoliatus a latronibus . Rursus 1. ad Corinth. 4. *Quid autem habet quod non accepisti ? Si autem accepisti , quid gloriaris , quasi non acceperis ?* Rursus . *Gratia Dei sum id quod sum* . Et Rom. 6. *Gratia autem vita aterna* .

Si homo vestitus est virtute : Igitur virtus non erat illi naturalis , quia solum vestitus potest spoliari vestibus , & de facto Adam dicitur spoliatus a latronibus , idest a peccato originali & passionibus , quæ in sensu morali recte dicuntur latrones : si gratia discernit , ita ut non possit homo gloriari , & de suis præsumere viribus , jam gratia non est debita : Igitur homo potuit condi in puris . Si gloria est gratia : Igitur non est quid debitum , adeoque homo potuit absque injuria & offendiculo creari ad finem mere naturalem , qui quidem status , nomine naturæ puræ celebratur .

Secundo , ex decretis S. Pii V. & Gregorii XIII. summorum Pontificum .

ISTI Papæ varias Baii proscripsere propositiones , inter quas hæc est septima : *Primi hominis integri merita fuerunt prima creationis munera ; sed juxta modum loquendi Scriptura sacra non recte vocantur gratia ; quo fit ut tantum merita , non etiam gratia debeant nuncupari* . Igitur ista contradictoria sola est catholica : *Primi hominis integritas est gratia* . Damnata est & XXI. his expressa terminis : *Humana natura sublimatio & exaltatio in consortium divina natura , debita fuit integritati prima conditionis , & proinde naturalis dicenda est , & non supernaturalis* . Damnata utique legitur ista quæ est XXVI. *Integritas prima creationis non fuit indebita humana natura exaltatio , sed naturalis ejus conditio* . Rursus & ista : *Deus non potuisset ab initio talem creare hominem , qualis nunc nascitur , idest , destitutum justitia originali & gratia sanctificante* : Igitur istæ solum propositiones sunt veræ : *Humana natura sublimatio in consortium divina natura , non fuit debita natura humana : sublimatio non est naturalis* . Igitur Deus potuit condere hominem in statu naturæ puræ , hoc est , & sine justitia originali & absque gratia sanctificante , quandoquidem propositiones isti contradictoriæ proscriptæ fuerunt .

Tertio , ex S. Augustino ejusque rationibus .

S. AUGUSTINUS plurimum nostræ suffragatur sententiæ , maxime lib. 3. de libero arbitrio , ubi revincit Manichæos , qui duo admittebant prima principia , alterum bonorum , quod & optimum vocabant , alterum vero malorum quod & pessimum nominabant . Enimvero ne Deus foret auctor mali , cunctos naturæ defectus tum physicos , tum morales refundebant in aliud principium . Eos debellat sanctus Doctor propugnando unicum esse Deum , cunctaque mala in creaturam legitime refundi : quam quidem Provinciam variis adimplet argumentis hic cap. 20. 22. & 23. Eo loci distinguit quatuor status animarum . Primum , in quo animæ nascerentur ex una peccatrice . Secundum , in quo ex nullo præexistente creato nascerentnr absque peccati labe ; subditæ tamen ignorantiæ & difficultati ad operandum bonum . Tertium , in quo infunderentur in corporibus corruptis quibus conjungerentur . Quartum denique in quo proprio pondere propriaque inclinatione prolaberentur in ejusmodi corpora .

De primo statu sic loquitur S. Augustinus cap. 20. n. 56. " Deinde si una anima facta est , ex qua omnium hominum animæ trahuntur nascentium ; quis potest dicere non se peccasse , cum primus ille peccavit ? Sicut autem singillatim fiunt , in unoquoque nascentium , non est perversum , immo convenientissimum & ordinatissimum apparet , ut malum meritum prioris , natura sequentis sit ; & bonum meritum sequentis , natura prioris sit . "

De secundo ibidem sic habet : " Si ergo altera talis esse cœpit , non solum ante peccatum , sed ante omnem vitam suam , qualis alia post vitam culpabilem facta est , non parvum bonum habet , unde conditori suo gratias agat : quia ipse ortus ejus & inchoatio quovis perfecto corpore est melior . Non enim mediocria bona sunt , non solum quod anima est , qua natura jam omne corpus præcedit , sed etiam quod facultatem habet , ut adjuvante Creatore seipsam excolat , & pio studio possit omnes acquirere & capere

„ pere virtutes, per quas & a difficultate cruciante, & ab ignorantia cæcante liberentur. Quod si ita est, non erit „ nascentibus animis ignorantia & difficultas supplicium peccati, sed proficiendi admonitio, & perfectionis exordium; „ non enim ante omne meritum boni operis parum est accepisse naturale judicium, „ quo sapientiam præponat errori, & quietem difficultati, ut ad hæc non nascendo, sed studendo perveniat. Quod si „ agere noluerit, peccati rea jure tenebitur, tanquam quæ non bene usa sit ea „ facultate, quam accepit. Quanquam enim in ignorantia & difficultate nata „ sit, non tamen ad permanendum in eo „ quod nata est aliqua necessitate comprimitur: neque omnino potuit, nisi Deus „ omnipotens esset etiam talium Creator „ animarum, quas & non dilectus ipse faciat, & diligens eas reficiat, & dilectus ipse perficiat: qui & non existentibus præstat ut sint, & amantibus eum a „ quo sunt, præstat ut beatæ sint. „

De tertio ibid. n. 57. ait: " Si vero in „ Dei aliquo secreto jam existentes animæ „ mittuntur ad inspiranda & regenda corpora singulorum quorumque nascentium, „ ad hoc utique mittuntur officium, ut „ corpus quod de pœna peccati, hoc est, „ mortalitate primi hominis nascitur, bene administrando, idest, castigando per „ virtutes, &c.

De quarto ibidem nu. 58. sic scribit: " „ Si autem alibi animæ constitutæ non „ mittuntur a Domino Deo, sed sua sponte ad inhabitanda corpora veniunt; facile est jam hoc videre &c. „ Ex his multa eruuntur argumenta pro possibilitate status naturæ puræ.

PRIMUM ARGUMENTUM.

DIVUS AUGUSTINUS in his omnibus revincit Manichæos ostendendo in nulla e quatuor hypothesibus Deum fore aut peccati, aut alicujus vitii auctorem: non quidem in primo statu, anima quippe ex altera peccatrice procreata, haberet pro peccato contracto causam creatam. In tertio creatura utique esset peccati transmissi & communicati principium, corpus scilicet corruptum, quod ex conjunctione cum anima ipsam fœdaret. In quarto voluntas propria animæ de se ultro cum corpore corrupto conjungendæ, esset peccati prima origo, ejusque causa: unde in his hypothesibus non esset culpandus Creator: sed ex S. August. neque foret in secunda, in qua scilicet anima nasceretur absque peccato, tametsi ignorantiæ & difficultati ad bonum subdita, maxime quia perfectio omnis & plena, non cito-citius debetur in ordine morali, modo alias natura sit physice perfecta: sed in ista hypothesi perfecte delineat sanctus Præsul statum naturæ puræ, illumque admittit, sin minus perfecte non revinceret Manichæos, qui replicarent Deum bonum non esse huiusce status auctorem propter defectus illi annexos: Igitur ex S. August. status naturæ puræ est possibilis; cum in illo ex eodem S. Doctore homo adjuvante Creatore, suam potuisset consequi beatitudinem: " Quanquam enim *ait*, in „ ignorantia & difficultate nata sit, non „ tamen ad permanendum in eo quod „ nata est aliqua necessitate comprimitur: „ neque omnino potuit, nisi Deus omnipotens esset etiam talium Creator animarum, quas & non dilectus ipse faciat, „ & diligens eas reficiat, & dilectus ipse „ perficiat, qui & non existentibus præstat ut sint, & amantibus eum a quo „ sunt, præstat ut beatæ sint. „

Non in uno sed in multiplici argumento eamdem urget rationem contra Manichæos Augustinus in libro de dono perseverantiæ cap. 11. ubi sic loquitur: " Etsi „ verum esset quod dicunt Pelagiani, ignorantiam & difficultatem, sine quibus „ nullus homo nascitur, primordia non „ supplicia esse naturæ, vincerentur tamen Manichæi qui volunt duas, scilicet boni & mali coæternas naturas. „ Rursus lib. 1. retract. cap. 9. n. 6. clarius se explicat his verbis: " Ignorantia & difficultas etiam si essent hominis primordia naturalia; nec sic culpandus, sed „ laudandus esset Deus. „ Jam vero, quare vincerentur adhuc Manichæi in hypothesi quod ignorantia & difficultas ad bonum, forent hominis primordia, nisi quia omnis scientia, & ad bonum supernaturale facilitas non sunt humanæ naturæ debita, adeoque in statu naturæ puræ homo creari potuit. Quorsum non culpandus esset Creator, nisi quia in tali statu homo haberet quidquid exigeret status naturæ puræ? Ergo &c.

SECUNDUM ARGUMENTUM.

IN illo statu absque ulla inconvenientia potuit homo creari in quo anima foret corpore præstantior, multisque donaretur virtutibus quibus & in perfectione crescere, & sese excolere posset, ut ad ultimum perveniret finem, unde quidquid ignorantiæ & difficultatis ab bonum in tali foret statu, in Creatore non argueret defectum; sicque per omnia vincerentur Manichæi in ista hypothesi. Atqui ex S. August. lib. 3. de liber. arbitr. nu. 56. res sic se haberet in statu naturæ puræ, sic enim loquitur: " Unde Conditori suo gratias agat; „ quia ipse ortus ejus & inchoatio quo- „ vis perfecto corpore est melior. Non „ enim mediocria bona sunt, nun solum „ quod anima est, qua natura jam omne „ corpus præcedit, sed etiam quod facul- „ tatem habet, ut adjuvante Creatore se- „ ipsam excolat, & pio desiderio possit „ omnes acquirere & capere virtutes per „ quas & a difficultate cruciante, & ab „ ignorantia cæcante liberetur. „ Rursus ibidem cap. 22. n. 64. " Ignorantia ve- „ ro & difficultas si naturalis est, inde in- „ cipit anima proficere, & ad cognitionem „ & requiem, donec in ea perficiatur vi- „ ta beata promoveri. „

TERTIUM ARGUMENTUM.

ILLE status est absque injuria erga Creatorem possibilis, in quo justum daretur pro natura in se relicta naturaliter beatificanda medium, in quo nec visione Dei donaretur intuitiva, nec pœnis subjaceret æternis, sed naturalem haberet beatitudinem sibi proportionatam, quæ potissimum consistit in perpetua & perfecta bonorum naturalium possessione: Atqui ex D. August. possibilis est hujusmodi status, & dato quod esset, vincerentur adhuc Manichæi, quatenus nullam argueret in Deo injustitiæ labem; unde frustra recurrunt ad principium malum Deo coæternum, in quod refundi volunt & vitia & defectus: Ergo &c. Probatur minor S. Præsul ibid. cap. 23. nu. 66. sic pronuntiat: " Huic autem disputationi objici ab im- „ peritis solet quædam calumnia de mor- „ tibus parvulorum, & de quibusdam cru- „ ciatibus corporis, quibus eos sæpe vidi- „ mus affligi; dicunt enim: quid opus erat „ ut nasceretur, qui antequam iniret ul- „ lum vitæ meritum, excessit e vita? aut „ qualis in futuro judicio deputabitur, qui „ neque inter justos loquutus est, quoniam „ nihil recte fecit; neque inter malos, „ quoniam nihil peccavit? Quibus respon- „ detur ad universitatis complexum, & „ totius creaturæ vel per locos, vel per „ tempora ordinatissimam connexionem „ non posse superfluo creari, qualemcum- „ que hominem ubi folium arboris nullum „ superfluo creatur sed sane superfluo quæ- „ ri de meritis ejus, qui nihil meruerie. „ Non enim metuendum est, ne vita esse „ potuerit media quædam inter recte fa- „ ctum atque peccatum, & sententia Ju- „ dicis media esse non possit inter præ- „ mium atque supplicium. „

Quarto, ex S. Thoma.

S. DOCTOR passim status naturæ puræ astruit possibilitatem 1. p. qu. 95. art. 1. in corp. sic loquitur: " Manifestum est „ autem quod illa subjectio corporis ad ani- „ mam, & inferiorum virium ad ratio- „ nem non erat naturalis: alioquin post „ peccatum mansisset, cum etiam in dæ- „ monibus data naturalia post peccatum „ permanserint. „ Igitur ex S. Thoma subjectio carnis ad animam quæ nunc per gratiam habetur, non est naturalis & debita: alioquin permansisset post peccatum, & consequenter possibilis est status naturæ puræ in quo homo foret conditus sine gratia.

Rursus quæst. 4. de malo art. 1. ad 14. " Carentia divinæ visionis, *ait*, duplici- „ ter competit alicui. Uno modo sic quod „ non habeat in se unde possit ad divinam „ visionem pervenire. Et sic carentia di- „ vinæ visionis competeret ei qui in solis „ naturalibus esset etiam absque peccato. „ Sic enim carentia divinæ visionis non „ est pœna, sed defectus consequens om- „ nem naturam creatam. „ Quo nihil clarius & expressius contra doctrinam Jansenii dici potest.

Rursus in 2. distinc. 31. q. 1. art. 2. ad 3. ait: " Poterat Deus a principio quan- „ do hominem condidit, etiam alium ho- „ minem ex limo terræ formare, quem „ in conditione suæ naturæ relinqueret, „ ut scilicet mortalis & passibilis esset; &

„ pu-

Digitized by Google

„ pugnam concupiscentiæ ad rationem sen-
„ tiens, in quo nihil naturæ humanæ de-
„ rogaretur, quia hoc ex principiis natu-
„ ræ consequitur, non tamen iste defectus
„ in eo rationem culpæ & pœnæ habuis-
„ set, quia non per voluntatem iste defe-
„ ctus causatus esset. Ergò &c.

Quinto, ratione multiplici.

PRIMA: Finis supernaturalis non est homini debitus, siquidem homo est in ordine naturali secundum se, ut cæteræ creaturæ; item finis supernaturalis ipsius excedit vires. Igitur potuit creari absque injuria in puris & ad finem tantummodo naturalem.

Secunda: Gratia ideo gratia dicitur, quia est indebita: Sed si status naturæ puræ non foret possibilis, jam gratia non esset gratia, quippe quæ homini debita diceretur: quandoquidem Deus teneretur eum in gratia & charitate condere: quis autem unquam dixerit gratiam nec esse gratiam, nec indebitam, cum contrarium non semel afferat Apostolus? Ergo &c.

Tertia: Omnis creatura est naturaliter & ex sua conditione Creatoris serva: Sed servus non habet jus innatum ad hæreditatem Domini. Igitur homo potuit in puris, & absque gratia atque gloria creari.

Quarta: Quæcumque creatura spiritualis, ut Angelus & homo sunt solum Filii Dei adoptivi: Sed filius adoptivus non jure, sed assumptione gratuita vocatur ad hæreditatem: Igitur Deus non tenebatur Angelum & hominem in gratia & ad finem supernaturalem condere, sed in puris naturalibus utrumque relinquere poterat, & sic status naturæ puræ est possibilis.

Quinta: Dato quod homo conditus fuisset in statu naturæ puræ, in hac hypothesi affulgerent omnia Dei attributa, unde nihil aut indignum majestati divinæ, aut bonitati inde eorum fieret. Appareret omnipotentia in creatione hominis, affulgeret sapientia in gubernatione, rutilaret providentia in conservatione; se commendaret amor in bonorum effusione; magnificentia in beatitudine; omnibus siquidem afflueret deliciis homo purus in termino viæ positus. Igitur non repugnat ille status, nullum quippe ex eo sequeretur inconveniens.

Sexta: Homo in statu naturæ puræ foret in suo ordine perfectus: Sed omnis status perfectus possibilis est: Igitur & status naturæ puræ. Probatur major: in illo statu omnibus polleret virtutibus moralibus homo; omnem ex jure naturali cognitionem ad finem assequendum necessariam haberet, cæterarum vero rerum scientiam labore & industria posset comparare; nulla passione mala anxiaretur; concupiscentiam quidem experiretur, sed ordinatam, & ut est desiderium, ac simplex boni naturæ convenientis appetitus: Igitur homo foret perfectus secundum suam conditionem in statu naturæ puræ: quidni ergo ille status foret possibilis?

Eliduntur cavilli Jansenii Iprensis.

JANSENIUS exsufflare conatur decreta adversus Baii propositiones lata, quæ passim statui naturæ puræ opponuntur, maxime vero etiam contra propositionem quam Baius posuerat omnia infidelium opera esse peccata, quod quidem mordicus, sed incassum negat.

Objicit: Leges quas bellum tulit, plerumque pacis tempore abrogantur: sic non pauci licere sibi nunc putant disputare de auxiliis, cum jam paululum pacati sint animi. Et vero tametsi Paulus V. ejusque successores id prohibuerint, nihilominus tamen, vel istis temporibus non cessat controversia ac disputatio. Pari & consimili ratione decretum istud Pontificium contra propositiones Baii, occasione exardescentium in Academia Lovaniensi disceptationum latum, reddita scholis pace, desiit prohibitio, & consequenter licitum est ejusdem Baii defendere propositiones.

Respondeo distinguendo majorem, leges quæ vel ad suscipiendum, vel ad fovendum bellum institutæ sunt, cessante bello, sunt inutiles, concedo: quæ ad conciliandam stabiliendamque pacem latæ sunt, nego. Alias liceret omnium Conciliorum & SS. Pontificum decreta explodere, & velut inutilia habere.

Ad probationem dico magnum esse discrimen inter Bullam S. Pii V. contra propositiones Baii, & constitutionem Pauli V. occasione disputationum de auxiliis fa-

ctam;

ctam; in illa enim propositiones a quibus abstinendum jubet sanctissimus Pontifex, aliqua censura notantur; in ista vero impressio sola atque propositionum in lucem editio prohibetur. Quid plura? Jamjam usus invaluit ab ortu haeresis Jansenianae, libros de auxiliis publici Juris tacere, ne lupi rapaces gregem dominicum non sine magna animarum pernicie invadant.

Ad minorem propositionem respondetur falsissimum esse Baii propositiones ad tempus tantum, donec pararentur animi, fuisse damnatas; namque primo S. Pius in Bulla sua ait se ad perpetuum silentium propositiones proscribere, jubetque in perpetuum aboleri: Secundo, quia quidam non sine ausu temerario dicebant constitutionem non esse inscriptam, ad perpetuam, sed tantummodo ad futuram rei memoriam, Urbanus VIII. occasionem omnem sic cavillandi abripuit, in Bulla sua quam inscripsit; *ad perpetuam rei memoriam*. Tertio, idem Urbanus responsioni praedictae omnem veri speciem abstulit, anno 1643. in Bulla contra librum Jansenii quae incipit *In eminenti* in qua sic pronuntiat: " Cum autem ex ,, diligenti & matura ejusdem libri lectio- ,, ne compertum fuerit in eodem libro ,, multas ex propositionibus a praedecesso- ,, ribus nostris olim, ut praefertur, da- ,, mnatis contineri, & magno cum Catho- ,, licorum scandalo & auctoritatis di- ,, ctae sedis contemptu contra praefatas da- ,, mnationes & prohibitiones defendi. ,, Ex quibus omnibus patet Iprensem falso existimasse se posse praedictas defendere, quasi vero sua aetate cessassent prohiberi, cum ipsius molitione praelium magnum factum sit, & veluti cancer serpserit instaurata haeresis.

Instat: inter Baii propositiones quaedam damnatae sunt quidem tanquam falsae, quaedam tanquam piarum aurium offensivae: immo, *inquit*, verba Bullae aperte declarant aliquas earum posse sustineri in rigore, & in proprio verborum sensu ab assertoribus intento. Haec enim sunt verba Bullae: *Licet nonnullae aliquo pacto sustineri possint, in rigore & proprio verborum sensu ab assertoribus intento, haereticas, erroneas, scandalosas, praesentium auctoritate damnamus*. Nam ista, *inquit Iprensis*, legenda sunt sine virgula post verbum *possint*, idque probat ex originali Bulla a se visa Lovanii. Atqui si aliqua propositio Baii non est falsa, sed ad summum offensiva, si aliqua potest in proprio rigore verborum ab assertoribus intento sustineri; certe ista est, *omnium infidelium &c.*

Respondeo, esto, quod primo loco concedit, fuerit damnata propositio; ex concessis illa de qua agitur, tanquam piarum aurium offensiva proscripta est; cautum est autem sub poena excommunicationis, ne quis eam innovaret: cur ergo ipsa Jansenius illam restituat cap. 107. cui hanc inscriptionem praefigere non dubitat: *Nugae, delirium, insania, error, impietas contraria Christianorum sensui, Scripturis, & fidei, Christianorum sensui, quod infidelium sit nulla vera virtus*. Ad illud vero quod ait, vocem *possint* legendam esse absque virgula, bene vero post verbum *intento*, respondeo fidem esse potius adhibendam Cardinali D. de Lugo contrarium propugnanti; hinc Iprensis illudit Theologis dum ait se Lovanii Bullam originalem sine virgula vidisse; namque Bullae originales Pontificiae in Romanae curiae scriniis diligentius asservantur: Cardinalis enim laudatus testatur se vidisse virgulam in ipsomet autographo Cardinalis illius qui S. Pii jussu Bullam exaravit, post haec verba: *Aliquo pacto sustineri possint*. Tum & ante illa quae immediate sequuntur. *In rigore & proprio verborum sensu*.

Aliorum testimonio non immoror. Litem istam leviorem ad metam perduxit Urbanus VIII. Nam appositis in suo contra Jansenium diplomate, Bullis tum S. Pii, tum Greg. XII. factum cumque esset, ut, omissa ab aliis, ab aliis vero restituta virgula, conquererentur de hoc Bajanistae apud Pontificem, jussit Urbanus educi ex scriniis sancti officii Bullam, & ei fidem haberi; porro inventa est cum interpunctione laudata.

Adde quod ratio confirmare videatur virgulam esse apponendam ante illa verba, *in rigore*: Nam primo, si in proprio sensu propugnari possent illae propositiones, jam non aliquo pacto, ut ait Bulla, sed simpliciter possent defendi. Igitur damnatae sunt in sensu obvio quem prae se ferunt, quandoquidem non possunt damnari & defendi simul in sensu proprio, & alieno

ab

Digitized by Google

ab auctoribus intento, alias in nullo proscriberentur. Igitur dicendum est tales propositiones fuisse damnatas in proprio earum sensu & quidem ab assertoribus intento; adeo non posse defendi in sensu a Baio intento.

Respondeo iterum sic distinguendo, propositiones non damnatæ sunt in sensu ab auctore intento, transeat: in sensu quem præ se ferunt, quique obvius vocatur, nego. Et vero Ecclesia non judicat de internis, idcirco recte proscribuntur propositiones quæ malum præ se ferunt sensum obvium: si enim ad intentionem auctoris absolute loquendo mensurandæ forent, vix ullæ hæterodoxorum propositiones damnari possent, cum facile admodum sit scriptori varios substituere sensus, inter quos aliquis bonus reperiretur; sicque omnia Ecclesiæ anathemata declinarent. Denique quod aliquæ propositiones in se bonum aliquem sensum subire queant, justo tamen judicio non semel ab Ecclesia propelluntur relative ad mala auctoris principia; idcirco non mirum videri debet, si omnes prædictæ Baii propositiones proscriptæ sint.

Objectio Jansenii ex damnatione in globo excepta diluitur.

REPONIT Iprensis: damnatio vaga nullam inducit propositiones rejiciendi obligationem, & contrarium credendi: Atqui damnatio propositionum Baii fuit tantum vaga, quippe quæ tantum in globo proscriptæ sint. igitur propositiones contrariæ, tum de impossibilitate status naturæ puræ, tum de abjectione omnium prorsus Gentilitatis operum, citra errorem propugnari possunt.

Confirmatur: Ut quisque fidelium possit rejicere propositiones Baii scire debet quænam sint inter eas hæreticæ, quænam erroneæ, quænam tantummodo male sonantes: Sed hoc impossibile est intellectui; eo enim ipso quo sunt tantummodo in genere qualificationis censura notatæ, dum una creditur erronea, forsitan est duntaxat ad errorem inductiva. Ergo &c.

Respondeo 1. distinguendo, damnatio vaga tam quoad substantiam, quam quoad individuum, concedo: vaga tantum & indeterminata quoad individuum, nego. Damnatio vaga duplex secernitur, quædam vaga omnimode, & omni seclusa qualificatione, quæ cadat in doctrinæ substantiam, altera vero quæ, servatis omnibus de jure servandis, & maturo examine prævio, nedum de operis corpore, verum etiam de singulis propositionibus fit, & adversus quas brevitatis causa, judicium ac proscriptionis sententia fertur: dubio-procul posterior damnatio est legitima, tametsi prior non ponderat: quod autem damnatio propositionum Baii non sit posteriori absimilis, non unum probat argumentum.

Primo quidem, ex usu perpetuo Ecclesiæ, quandoquidem in sententia Nestorii, & a Cælestino Papa, & a Concilio Ephesino lata nonnisi in genere fit mentio de Nestorii erroribus, solum enim habetur in sententia lata, nisi sentias, ut Romana Ecclesia sciat te esse exauctoratum: similiter in sententia Eutychetis quam pronuntiavit Synodus Calchedonensis, ne quidem fit mentio de ejus palmari errore, quo naturas in Christo confundebat: Sed damnatur eo quod, inquiunt Patres, laboraret ægritudinibus Apollinaris, qui dicebat carnem Christi phantasticam. Non absimili modo Gothescalcus a Concilio Carisiaco ejectus est: nec alia in ejus sententia redditur ratio, nisi quod perturbasset negotia Ecclesiastica, & peregrinas habuisset doctrinas. Igitur mirum videri non debet, si proscriptio sæpius fiat, nominando solum in globo propositiones erroneas, cum in processu & congressu litis cunctæ, vel ad unguem usque singulæ ponderentur & discutiantur.

Concilium Constantiense in Gallia tam percelebre nonnisi in globo 73. propositiones Wiclefi, & Joannis Hus damnavit, quam tamen proscriptionem ratam habuit omnis Ecclesia Gallicana, nec ullum reperias qui dixerit damnationem in globo vacuam esse, tametsi propositiones Wiclefi nullas habuerint in particulari qualificationes a Concilio, sed tantum a quibusdam Theologis, qui absoluta Synodo, quamlibet in individuo qualificatione notarunt. Revera quidem damnatis in globo alicujus libri propositionibus, sequitur librum esse erroneum, malum & prohibitum.

His accedit diploma Leonis X. qui etiam tantum in globo 35. articulos doctrinæ Lutheri suo perstrinxit stylo censorio.

Ab

Ab hac quidem constitutione provocavit Lutherus ad Concilium Tridentinum: Sed hujusmodi appellatio non suspendit Bullæ effectum; alias in pace Ecclesiæ obiisset Heterodoxus, quippequi mortuus sit die 10. Febr. ann. 1546. & Tridentinum nonnisi die 17. Junii ejusdem anni inchoatum sit: quis autem sanæ mentis hæc dixerit, cum ejus doctrina ante Synodum Trid. foret pessima, & a Sorbona in Virtute Constitutionis Dogmaticæ Leonis & Concilii adunationis proscripta? Immo vel ipse Senatus Parisiensis, repetitis sententiis, insectatus est Lutheranos nimirum 20. Martii 1524. 8. Januarii 1525. 29. August. 1525. Rursus 24. Novemb. ejusdem anni. Demum propulsi sunt Edicto Francisci I. Regis Christianissimi Francorum 26. Januar. 1534.

Quid plura pro eodem momento adjiciam? Primum Concilium Senonense Parisiis adunatum, ubi præsidebat Cardinalis a Prato constitutionem Leonis tametsi in globo conceptam plurimum celebrat his verbis decreti generalis anno 1528. facti: *Rursus etiam intelleximus nonnullos Martini Lutheri libellos perniciosos jam pridem cum suo auctore a sanctis Pontificibus Leone Papa, & Adriano, nec non Clemente Papa moderno damnatos, a nonnullis nihilo-secius timore divino & pudore, humano prorsus abjectis adhuc vulgari & legi, & circumferri, propterea prohibemus sub pœna excommunicationis lata sententia &c.* Ergo &c.

Suffragatur Concilium Bituricense eodem anno 1528. capite 1. his verbis: " Decernit Synodus quod damnatum dogma Lutheri, & sequacium a sacrosancta sede Apostolica jam pridem reprobatum, in publicis concionibus, locis & temporibus opportunis prout expediens ordinariis locorum videbitur, generaliter tantum reprobetur. "

Dupinus hist. Ecclef. observat decretum Sorbonæ adversus Lutherum die 10. Martii anno 1545. datum fuisse; & hoc ante Tridentini celebrationem.

Demum Innocentius XI. sexaginta circiter quinque propositiones Molinos damnavit tantum in globo, pari & consimili modo Alexander X. quinquaginta & amplius circa Probabilistarum molitiones: neque tamen quisquam adversus hujusmodi proscriptiones insurrexit, quin potius decreta Pontificia veluti tot fidei regulas omnes habuere. Igitur ex perpetuo Ecclesiæ usu damnatio errrorum in globo rata habita & uti talis habenda est.

Replicabis: Diploma Leonis X. nullum habuit robur donec accederet Concilii Trid. adversus errores Lutheri definitio, Igitur proscriptio propositionum in globo non valet. Probatur Ant. ex Cardinali Palavicino qui lib. 1. hist. Concilii Trid. cap. 21. num. 3. sic loquitur: " opponit tertio Suavis articulos propositos in diplomate, sub incerta quadam verborum clausula fuisse damnatos, quæ erat respective, vel tanquam hæreticos, vel tanquam scandalosos, vel tanquam piarum aurium offensivos, vel alia censura, atque adeo ex diplomate controversum fuisse, quænam esset eorum singulis assignanda censura: aitque eo magis hinc patuisse Concilii necessitatem. " Ergo &c.

Respondeo negando Ant. Ad probationem distinguo, & Cardinalis loquitur in sententia aliena, scilicet Fra Pauli, qui certe multa intempestive non sine scandalo de Synodo Trid. scripsit, concedo: in propria, nego. Ipse est sui ipsius interpres, hanc scilicet negando consequentiam, ideo Tridentinum adunatum fuisse, ut damnationem propositiunum Lutheri factam in globo restauraret; quasi antea nullum habuisset robur: Ibidem enim ait: " Sed imprimis ultima conclusio usque adeo falsa est, ut potius celebre, recensque Concilium Constantiæ habitum hanc ipsam damnandi rationem usurpaverit..... jam vero quia multæ doctrinæ homines inclinant in hæresim ...... par est eas e linguis ac paginis relegare: atque ad id necesse non est, ut illa certo Dei verbis repugnent; satis est, si aut gravia extent indicia hujus repugnantiæ .... aut deprehendantur ut semina operum quæ officiant Christianæ reipublicæ, ac proinde mereantur aliquam ex supra memoratis censuris, quæcumque tandem ea fit ... solum illi *Pontifici* Concilium fuit, ut certi tantum haberemus, quantum satis erat: nimirum declaravit eas omnes propositiones perniciosas esse, si tradantur, periculosas, si credantur. "

Instabis: Atqui nullum Diploma Pontificium etiam dogmaticum evadit regula fidei, ,

fidei, nisi accedat Concilii Oecumenici definitio. Ergo &c. Probatur subsumptum ex S. Augustino qui lib. 2. de Bapt. cap. 4. sic habet: " Nec nos ipsi tale aliquid ,, auderemus asserere, nisi Ecclesiæ U- ,, niversæ concordissima auctoritate fir- ,, mati, & cui ipse sine dubio Cyprianus ,, cederet, si jam illo tempore hujus quæ- ,, stionis veritas eliquata & declarata, ,, per plenarium Concilium solidaretur. ,, Ergo &c.

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem distinguo: requiritur Concilium Oecumenicum ad melius, concedo: absolute loquendo, nego. Quod autem hic sit Augustini sensus, ex multis patet. Primo quidem, idem S. Doctor lib. 3. ad Bonifacium sub finem expresse dicit, non opus esse semper adunare Concilia, cum multo plures hæreses, ait, absque Conciliis proscripuæ sint. Secundo, Serm. 2. de verbis Apostoli, asserit causam Pelagianorum finitam per decreta Innocentii I. & Zosimi. Tertio, vel ipsum Concilium plenarium de quo loquitur lib. 2. de Bapt. fuit Arelatense primum, quod certe juxta doctissimos non fuit Oecumenicum.

Pro coronide solutionum, observandum est Clerum Gallicanum, cui præsidebat Cardinalis de Noailles anno 1700. damnasse in globo quatuor probabilitatis propositiones, ex quo liquet omnes cordatos non diffiteri usum perpetuum fuisse in Galliis, suscipere decreta Pontificia dogmatica, tametsi in globo adversus hæreticam proterviam concepta, eaque veluti fidei regulas habere.

Convelluntur nonnullorum de novo obstrepentium commenta.

OBJICIUNT nonnulli multa ad evacuandas Bullas S. Pii V. & Gregorii XIII. adversus Doctrinam Baii latas, & contendunt nullius esse roboris.

Primo: quod Baius Doctor Lovaniensis adfuerit Concilio Tridentino, a quo quidem, teste Cardinali Pallavicino, honorifice susceptus est.

Secundo: Baius propugnabat nullas, e dictis propositionibus damnatis, esse suas.

Tertio: Bulla neque affixa, neque publicata, servatis juris solemnitatibus Romæ, sed primum missa fuit ad Cardinalem Granvel Mechliniensem Archiepiscopum, cum præcepto ut eam legi curaret coram Baio, ita ut neque originale, neque exemplar ei relinqueret.

Quarto: Doctores Lovanienses, a Vicario Apostolico exemplar, aut saltem instrumentum, in quo essent propositiones expostularunt: " *Petebamus*, ait, *facultatis Decanus*, copiam dictæ Bullæ, seu ,, saltem articulorum in ea damnato- ,, rum, ad quæ dictus præpositus respon- ,, dit ob multas, easque graves causas im- ,, præsentiarum non posse tradi copiam ,, Bullæ: ,,

Quinto: Diploma S. Pii V. subdatum anno 1567. occultarum permansit in secretario Papali, usque ad annum 1579. quo tempore Gregorius XIII. ejus successor in scriniis Apostolicis illud invenit quod quidem inventum roboravit, his verbis: *Tenorem litterarum felicis recordationis Pii Papæ V. prædecessoris nostri in ejus registro repertum describi, & præsentibus annotari fecimus*. Sed ibi altum de confirmatione silentium.

Sexto: Anno 1641. Urbanus VIII. Bullam *in Eminenti* dedit; ubi quidem commemorat Diplomata Pii V. & Gregorii XIII. adversus Baium, quibus & suum addidit calculum, sed absque consultatione aut Cardinalium, aut Theologorum; adeoque omissa juris solemnitate requisita.

Septimo: Bulla *in Eminenti*, in Galliam quidem missa fuit, sed non affulget ibi fuisse receptam.

Denique: Gravissimi Theologi propugnant istam non fuisse fidei regulam; inter quos annumerantur Suarez, Vasquez, & Bellarminus, quinimmo vel ipse Toletus missus a Gregorio XIII. Lovanium, asserit nihil præter duriorem stilum animadvertisse in propositionibus 28. 29. 31. & 60. Ergo &c.

Respondeo: Istas objectiones nullius esse ponderis adversus veritatem: cujus rei non unum est irrefragabile argumentum.

Primo quidem, vel ipse Baius subscripsit suarum propositionum damnationi, & resipuit, unde stupendum prorsus videtur quosdam non sine ausu temerario purgare velle Baium, qui a 120. circiter annis se se retractavit, ut Cathedræ Petri illudant auctoritati.

Secundo, Clerus Gallicanus anno 1655. in

in processu verbali pag. 712. suscepit ea qua par est reverentia Diploma laudata, his verbis: " Tales equidem motus sedari " oportebat, tum Concilii Tridentini au- " ctoritate, tum Bullæ illius qua Urbanus " VIII. felicis memoriæ adversus Jansenii " Dogmata pronuntiavit, & decreta Pii " V. & Gregorii XIII. in Baium edita " confirmavit. "

Audiendus est de hoc momento P. Alexander Hist. Eccl. 16. sæculi art. 14. de erroribus Michaelis Baii versus finem, ubi sic ait: " Pii V. & Gregorii XIII. " censuram ac judicium contra Baium " confirmavit Urbanus VIII. anno Do- " minicæ Incarnationis 1641. pridie no- " nas Martii, Diplomate quod per e'us " in Gallia tunc Apocrisiarium, deinde " S. R. Eccles. Cardinalem. D. Grimal- " dum transmissum, Sacra Facultas Pa- " risiensis, quæ Baii errores prima om- " nium olim damnaverat, summo omnium " Doctorum consensu, & singulari vene- " ratione suscepit, Kalendis Februarii " 1644. "

Eadem suscepit decreta Clerus Gallicanus, eaque commemorat Epistola ad Innocentium X. in qua Jansenii propositionum damnationem expostulat: rursus idem Clerus in processu verbali die 10. Martii 1710. asserens nihil roboris deesse in Constitutionibus adversus Baium, Jansenium, Molinos: Porro ibi præerat Cardinalis de Noailles, qui idem iterum confessus est in ea quam ad Pontificem Epistolam an. 1710. conscripsit. Eamdem adversus Baium constitutionem & laudavere & suscepere omnes fere Theologi in primis Sylvius in 1. 2. D. Thomæ quæst. 109. art. 2. pag. 707. col. 1. edit. Duacensis anno 1635. Estius in 2. sentent. distinc. 24. tom. 2. pag. 261. col. 1. edit. Parif. anno 1680. Habertus Vabrensis Episcopus tom. 2. Tract. de Gratia cap. 3. pag. 341. & 542. & alii recentiores.

Ex his sequuntur multa. Primo quidem, dato & non concesso Bullas adversus Baium non fuisse statim ab omnibus susceptas, certum est tamen eas decursu temporum omnes ea qua par est erga SS. Pontificem reverentia de facto ut ratas habuisse. Secundo, non diffitemur aliquas Baii propositiones hæreseos venenum in se spectatas non spirare, quod quidem unum intendunt aliqui Theologi, eas tamen relative ad auctoris principia rejiciendas esse nemo vere catholicus dubitat. Tertio, consensum Ecclesiæ tandem Baii propositionum proscriptioni accessisse constat, quocirca non sine temeritate aliquis adversus constitutiones Apostolicas insurgeret.

Jam ad singula breviter faciendum est satis. Primum quidem nihil urget; neminem quippe latet aliquem auctorem in aliquo, sed non in omnibus deficere: sic Theodorus Mopsuestenus applaudente SS. Patrum coetu insectatus est Sabellianos & Arianos: deinde tamen in Concilio V' generali ejus doctrina cum persona anathemate profligata est. Esto igitur quod bene se gesserit in Concilio Tridentino Baius, quia tamen occultos errores jurispublici postea fecit, propositiones ejus recte damnatæ sunt.

Ad secundum, falsum est Baium non agnovisse ut suum fœtum propositiones, cum suadente, & convincente Toleto, eas ipse rejecerit.

Ad alia falsissimum est etiam solemnitatem juris ad recipiendam S. Pii V. Constitutionem, non fuisse observatam. Instar omnium sit publicatio Bullæ in Gallis anno 1644. tunc enim Diploma Pontificium ad Sorbonam missum est cum Epistola Regia, ut inscriberetur in scriniis, die 2. Januarii. Tum Sacra Facultas negotium discutiendum ad diem decimum quintum remisit: auditis vero deputatis qui relationem Diplomatis exhibuerunt, absque mora ea qua par est reverentia suscepta est constitutio: quinimmo prohibuit Baccalaureis, Licentiatis, & Doctoribus Baii in posterum defendere propositiones: Sic refert Dominus Dumas lib. 1. Historiæ Jansenianæ p. 3.

Argumenta in contrarium, ex D. Augustino desumpta diluuntur.

OPPONES: Homo non potuit in alio creari statu, quam in statu naturæ integræ. Ergo &c. Probatur antecedens, ex D. Augustino qui Ench. cap. 11. dicit malum nihil aliud esse quam naturalium privatio bonorum. Eo loci loquitur de homine lapso: si ergo peccatum est privatio bonorum naturalium, gratiæ erant naturalia hominis bona, ex quo sequitur eum ex natura sua ad supernaturalem eri-

gi

gi finem, adeoque non potuisse condi in puris, cum naturalia, teste D. Thoma sint a natura inseparabilia, & in ipsis dæmonibus remanserint.

Respondeo negando antecedens. Ad probationem distinguo, peccatum est privatio bonorum naturalium, hoc est, ab initio homini primo concessorum, concedo: hoc est, debitorum, & a natura profluentium, nego. Naturale in duplici sumitur sensu: Primo quidem pro eo quod habetur ab ortu: deinde vero pro eo quod fluit a natura veluti proprietas ab essentia. Priori modo gratiæ sunt bona naturalia, quatenus ab exordio fuerunt Adamo datæ, juxta illud ejusdem Augustini: " Deus erat „ condens naturam & largiens gratiam. Sed non posteriori modo, cum sint quid supernaturale, adeoque misericordiæ & magnificentiæ creatoris effectus. Sanctus Doctor loquitur tantum in primo sensu, quippequi loquitur de lapsu Adami, qui peccando amisit justitiam originalem, & ad posteros suum transmisit peccatum; quod quidem intendit probare adversus Pelagianos originalem culpæ reatum abjudicantes.

Instabit: Atqui ex D. August. gratia est homini connaturalis. Et probatur. In præsenti statu liberatio a peccatis, & vita æterna sunt dona gratiæ: sed non sic erant in statu innocentiæ. Ergo &c. Probatur antecedens, sic loquitur S. Doctor lib. de corrept. & grat. cap. 11. nu. 37. " Quid „ erit autem liberius libero arbitrio, quando non poterit servire peccato, quæ fu„ tura erat & homini sicut facta est An„ gelis merces meriti? Nunc autem per „ peccatum perdito bono merito, in his „ qui liberantur factum est donum gratiæ, „ quæ merces meriti futura erat. „

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem distinguo antecedens, nunc liberatio & vita æterna sunt donum gratiæ tam radicaliter, quam formaliter, concedo: formaliter tantum, nego. Discrimen inter hominem innocentem, & lapsum reparatum, illud intercedit quod ille in radice erat sanctus, hoc est, a creatione, idcirco habebat jus quasi communale ad vitam æternam, quam per gratiam in creatione acceptam datam promereri poterat, iste vero est corruptus ab ipsa origine, idcirco nullum habet jus ad vitam æternam, immo & ad gratiam; quo quidem argumento probat S. Augustinus adversus Pelagianam perfidiam dari peccatum originale, cum gratia sit prorsus indebita tam radicaliter quam formaliter.

Insistes: S. Augustinus lib. 3. contra Julianum cap. 12. ait, hominem non posse excludi a regno cœlorum: Igitur non datur status in quo beatifica privaretur visione: confirmatur, S. Doctor non loquitur ex suppositione elevationis hominis ad finem supernaturalem, quia Pelagiani quos insectabatur, supponebant statum naturæ puræ in quo pueri nascebantur. Ergo &c.

Respondeo distinguendo, in præsenti statu homo justus a regno non est excludendus, concedo: in possibili non posset excludi, nego. Sanctus Doctor argumentatur ad hominem adversus Pelagium qui duo contendebat, nimirum pueros nasci absque peccato originali, & tamen secludi a regno, nisi baptizarentur, sic insurgit S. Præsul, Non datur medium in præsenti statu inter esse cum Christo, & cum diabolo; hanc enim urget responsionem passim, maxime lib. de peccat. merit. & remiss. cap. 26. unde sic urget. Vel pueri peccato originali detinentur, vel non: Si primum a regno, nisi baptizentur, propellendi sunt: Si secundum etiam omisso Baptismo in regnum cœlorum intrare debent: atqui tamen ex te regno absque Baptismo non donantur: Igitur peccati originalis reatum habent.

Ad confirmationem nego S. Augustinum non loqui ex suppositione elevationis hominis ad finem supernaturalem. Pelagiani admittebant quidem statum naturæ puræ, sed diversum ab illo quem possibilem esse propugnamus: namque contendebant hominem nasci sine gratia & virtute, immo & absque peccato: sed tamen elevatum ad finem supernaturalem ad quem obtinendum necesse erat Baptisma, propter illud Christi effatum, Joan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei*. Beatos tamen esse pueros sine Baptismo e vita migrantes, sed non introire in regnum Dei: Porro S. Augustinus dicebat hominem potuisse creari absque donis, & elevatione ad finem supernaturalem, ut magnam atque indebitam prædicaret gratiam, quocirca non supponebat quod erat probandum, scilicet possibilem esse statum naturæ puræ.

Sel-

Solvuntur objectiones, ex fine supernaturali qui homini debetur.

OPPONES. Ille status non est possibilis, qui sacræ adversatur Scripturæ: atqui talis est status naturæ puræ. Et probatur. Scriptura finem hominis ultimum in visione Dei reponit, juxta illud Matth. 5. *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt*. Sed in isto statu homo, ut pote gratia privatus, visionem Dei & possessionem assequi non posset. Ergo &c.

Respondeo negando minorem. Ad probationem distinguo, visio Dei ex vi præsentis decreti est ultimus hominis finis, concedo: & ex alio res aliter non potuisset se se habere, nego. Verum quidem est Deum ex summa magnificentia hominem ad finem supernaturalem creasse, sed dubioprocul ad hoc non tenebatur: Igitur ex vi alterius decreti potuit hominem in puris condere.

Instabis: In hac hypothesi homo non aliam haberet beatitudinem præter visionem Dei abstractivam, sed beatitudo in tali non est reponenda. Et probatur multis momentis. Primo quidem ex eo quod inde sequeretur hominem in illo possibili statu non magis fore beatum in termino quam in via esset, cum vel ipse homo viator tunc haberet hanc eandem visionem, quæ est cognitio Dei per creaturas. Secundo ista visio non est bonum infinitum; idcirco nec omnem satiaret appetitum; nec consequenter hominem beatificaret. Ergo &c.

Respondeo negando minorem. Ad probationem distinguo; homo in hypothesi laudata haberet pro beatitudine visionem Dei tantummodo abstractivam, sed perfectam & ab omni miseria, immo & imperfectione immunem, concedo: perfectissimam, nego. Eadem quidem foret cognitio abstractiva obiective in via, & in termino, sed prorsus diversa penes perfectionis gradus, quandoquidem in termino foret homo in bono immutabiliter fixus, in terræ quadam regione sederet, sed velut in paradiso voluptatis, cui omnis obediret creatura & ad iucunditatem, & ad consolationem: non sic autem in via, ubi refertus miseriis, etiam potuisset, quod est summa inter omnes miseria, peccare.

Ad secundam probationem distinguendo, possessio Dei non esset bonum infinitum intuitive, concedo: abstractive & per altissimam contemplationem cogniti, nego. Etiam impræsentiarum Deus per fidem & visionem beatificam est idem tum viatoris, tum comprehensoris obiectum, & sane perfectissimum, omne desiderium ex se ad satiandum supra modum sufficiens, quippe quod omnis perfectioois gradum habeat: quod igitur in via in quocumque statu homiois non impleat, & non impleret appetitum, est propter hominis inconstantiam, qui voluntarie passionibus obrutus, derelinquit fontem aquæ vivæ, ut fodiat sibi cisternas dissipatas, quod utique in statu naturæ puræ potuisset contingere.

Insurges: In illo statu ne quidem finem ultimum in cognitione abstractiva perfectissima positum assequi posset: igitur nulla ex parte status ille foret possibilis; cum non detur status in quo homo suum non possit assequi finem & beatitudinem. Probatur antecedens. Homo, seclusa gratiæ auxilio, non potest elicere actum amoris Dei etiam ut auctoris naturæ perfectum, qui tamen amor esset absolute necessarius ut in statu naturæ puræ Deum, omni seclusa anxietate, possideret. Ergo. &c.

Respondeo negando antecedens. Ad probationem distinguo. In præsenti statu & propter ægritudinem naturæ, quæ concupiscentia atteritur, homo non potest diligere Deum sine gratia, etiam ut auctorem naturæ, concedo: & hoc non posset in statu naturæ puræ, nego. Deus enim ut auctor naturæ est bonum homini proportionatum, hinc posset absque gratia illum uti talem diligere; neque enim in illo statu mala stimularet carnem concupiscentia: caterum esset pro illo statu quædam providentia specialis extrinsece removens peccandi occasiones, neque vero deessent pro peccatis, si quæ ex fragilitate committerentur, remedia.

Insistes. In hypothesi status naturæ puræ esset quoque concupiscentia, immo urgerent & tentationes: sed nec concupiscentia, nec gravis tentatio absque gratia vinci possunt. Igitur homo purus absque Dei ope non posset elicere actum amoris perfectum quo possidetur Deus etiam abstractive.

Respondeo distinguendo: esset tunc concupi-

cupi-

cupiscentia naturalis, quæ est appetitus ad bonum sensibile naturæ necessarium, concedo: concupiscentia mala, quæ pervertit sensum & rationem immo & voluntatem ad peccandum inducit, nego. Tentationes nonnisi extrinsecæ forent, & absque negotio amore Dei ut auctoris naturæ propellerentur: solutio colligitur ex D. Thoma qui in 2. dist. 31. quæst. 1. art. 2. ad 2. & ad 3. ait, quod nihil derogaretur naturæ humanæ etiamsi in aliquo statu pugnantem concupiscentiam adversus rationem experiretur. Tum 1. 2. quæst. 82. art. 3. ad 1. distinguit concupiscentiam ut supra delineatam, his verbis: " Ergo dicendum, quod quia in " homine concupiscibilitas naturaliter re" gitur ratione, in tantum concupiscere est " homini naturale, in quantum est se" cundum rationis ordinem; concupiscen" tia autem quæ transcendit limites ra" tionis, inest homini contra naturam, " & talis est concupiscentia originalis pec" cati."

Objectiones, ex concupiscentia, & ignorantia procedentes.

OBJICIES 1. Homo non potuit creari cum concupiscentia, sed in statu naturæ puræ illam habuisset, ut supponimus. Ergo &c. Probatur major. Concupiscentia est mala, & ex ea sanctus Augustinus in primo & secundo opere contra Julianum probat dari peccatum originale; impium autem foret dicere Deum produxisse creaturam malam. Ergo &c.

Respondeo distinguendo majorem. Concupiscentia in præsenti statu est mala, concedo: & fuisset in statu naturæ puræ, nego. Et sic distincta minore, nego consequentiam: in præsenti statu est inordinata, quippe quæ sit peccati effectus, e contra vero non fuisset in statu naturæ puræ. S. Augustinus de ea in priori sensu loquitur, alias nihil probasset adversus Pelagianos negantes peccatum originale.

Instabis: Atqui etiam in statu naturæ puræ concupiscentia fuisset inordinata. Ergo &c. Probatur subsumptum. Ideo est inordinata in præsenti statu, quia inclinat ad bonum sensibile, & sæpius prævenit rationem: Atqui etiam in hypothesi status naturæ puræ talis fuisset. Ergo &c.

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem distinguo minorem, concupiscentia in statu naturæ puræ compulisset hominem ad bonum sensibile, juxta rationis regulam & limites, concedo: secus, nego. Impræsentiarum non est rationi subdita, sed in hypothesi status naturæ puræ non prævenisset rationem, nisi objective, hoc est, ab objectis mota; quocirca ratione absque negotio sedata fuisset; nunc vero propter peccati fomitem etiam intrinsece rationem prævenit, juxta illud Apostoli: *Datus est mihi stimulus carnis meæ angelus Satanæ, qui me colaphizet, propter quod ter rogavi Dominum, ut discederet a me.* Audis concupiscentiam intrinsece movere ad peccatum, & ideo nonnisi adjutorio Dei compesci posse.

Oppones 2. Ignorantiæ subditus fuisset homo in hypothesi status naturæ puræ: sed hoc implicat. Et probatur, ex SS. Hieronymo & Augustino. Ignorantia est solius peccati fœtus: sed non fuisset in illo statu peccatum. Ergo &c.

Respondeo distinguendo, in statu naturæ puræ homo fuisset subditus ignorantiæ aliquarum rerum, quarum scientiam potuisset labore & industria comparare, concedo: ignorantiæ juris naturæ & mediorum quæ sunt ad beatitudinem assequendam necessaria, nego.

Instabis: Atqui in hac hypothesi homo non haberet cognitionem sufficientem ad finem ultimum assequendum. Ergo &c. Probatur subsumptum. Non sufficienter cognosceret, seclusa gratia illuminante, pulchritudinem Dei, ut illi creaturæ pulchritudinem præponeret; quis enim Deum invisibilem bonis sensibilibus sine gratiæ auxilio anteponendum concludet?

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem distinguo, homo, seclusa gratia, non potest in præsenti statu anteponere bona invisibilia visibilibus, concedo: in statu naturæ puræ hoc ipsum non posset, subdistinguo, idest, Deum ut auctorem gratiæ, concedo: ut auctorem naturæ, nego. Quatuor impræsentiarum distinguenda sunt, & nusquam omittenda, nimirum status naturæ corruptæ, & status naturæ sanæ; deinde vero Deus ut auctor gratiæ & gloriæ, & Deus ut auctor naturæ, seu ut finis naturalis. In statu naturæ lapsæ homo, teste Concilio Tridentino, non potest cognoscere & diligere Deum

Deum sicut oportet, videlicet ad salutem consequendam sine ope gratiæ: Addo nec illum diligere perfecte etiam ut naturæ auctorem, propter naturæ corruptionem, quæ de se ad malum propensa est: in statu vero naturæ puræ etiam, secluso Dei auxilio, non posset tendere ad Deum, ut ad finem supernaturalem, bene vero tamen ad finem naturalem; hinc protegente Deo extrinsece, in hac hypothesi homo & cognovisset Deum super omnia diligendum, & de facto eum amore tum benevolentiæ, tum præferentiæ, tum etiam complacentiæ dilexisset.

Objecta, ex aliis miseriis solvuntur.

OPPONES: Concilium Arausicanum II. num. 3. ait, illum tribuere Deo injustitiam, qui asserit hominem moriturum si non peccasset; ejusdem est sententiæ S. Augustinus lib. 13. de civitate Dei cap. 15. ubi sic loquitur: " Constat inter Christia- „ nos.... ipsam nobis carnis mortem non „ Lege naturæ, sed merito inflictam pec- „ cati. „ Subscribunt Honorius & Theodosius Imperatores qui in suis adversus Pelagianos edictis, eos credulitatis insimulant, eo quod propugnarent hominem etiam secluso peccato, miseriis subjici. Igitur non est possibilis status naturæ puræ in quo quidem homines citra peccatum & morti & aliis miseriis subjicerentur.

Respondeo distinguendo consequens: Non est possibilis status naturæ puræ in quo homo obnoxius foret miseriis propter peccatum, concedo: defectibus naturalibus, nego. Mors & miseriæ possunt spectari duplici modo; velut pœna peccati, quatenus homo ex privilegio creatus fuerat in gratia & inexterminabilis, quas quidem dotes granditate peccati, inquit, S. Aug. amisit: deinde vero ut defectus naturales creaturæ, quippe quæ ex nihilo facta, de se tendit in nihilum; hinc sequitur incorruptibilitatem non esse homini debitam, juxta illud Genes. 2. *In quacumque die comederitis, morte morieris*. Porro Pelagiani volebant etiam in præsenti statu hominem, secluso ipso peccato originali, subjici miseriis, & in hoc ab omnibus redarguuntur. Namque laudatæ in objectione auctoritates loquuntur de rebus ut factæ sunt, ex vi scilicet præsentis decreti, nusquam vero alium excludunt statum, in quo homo nasceretur innocens quidem, sed absque peccato & gratia, immo & ad finem tantum naturalem ordinatus: qua hypothesi facta, homo subjiceretur miseriis ut defectibus mere naturalibus, quocirca, ait Augustinus, tunc non foret culpandus Creator, sed potius in immensum laudandus.

Instabis. Atqui illum etiam statum rejicit sanctus Augustinus. Ergo &c. Probatur subsumptum: lib. 3. de lib. arb. illum quidem statum admittit, quippequi duplici ratione probet absque injustitia Creatoris parvulos innocentes variis posse affici & doloribus, & miseriis: Primo quidem, vel in vindictam peccatorum a parentibus commissorum, vel etiam ad eorumdem probandam fidem: Secundo, ex eo quod posset vel ipsos remunerare parvulos propter tolerantiam dolorum; quæ rationes pro cæteris utique adultis valent; sed hoc ipsum retractavit epist. 28. ad Hieronymum, ubi fatetur hujusmodi rationes non satis ponderare contra Manichæos obstrepentes. Ergo &c.

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem distinguo, rationes allatæ non satis ponderant adversus Pelagianos, qui negabant etiam pro præsenti statu peccatum originale, concedo: adversum ipsos Manichæos, nego. Eo loci agit quidem S. Doctor contra Manichæos, sed non negat rationes allatas eos urgere; quinimmo non modicum illos premebant; in ea enim erant sententia, quod duos admitterent Deos, unum bonum, alterum vero malum, quem dicebant miseriarum auctorem: sic autem adversus eos insurgit Augustinus. Etiamsi homo concupiscentiæ & ignorantiæ obnoxius nasceretur, non ideo culpandus foret Deus, sed potius maxime laudandus, quippequi crearet hominem perfectum, cui alias nec gratiam, nec gloriam debet.

Insistes. Idem August. lib. de lib. arbit. cap. 9. sic loquitur: " Si peccatis anima- „ rum detractis miseria perseverat, aut „ etiam præcedit, recte deformari dicitur „ ordo atque administratio universitatis. „ Igitur ex S. Præsule status naturæ puræ non est possibilis, cum in eo citra peccatum homines subjicerentur miseriis.

Respondeo distinguendo antecedens. S. Augustinus loquitur de præsenti statu, concedo: de altero, nego. Ibi retorquet adver-

versus Pelagianos argumentum: ex vobis, & nunc & mors, & aliæ miseriæ exstant: Igitur datur peccatum originale; ipso enim secluso, primævam innocentiam, suis adornatam privilegiis, qualis est incorruptibilitas, & a cæteris miseriis immunitas, haberet homo. In eodem sensu intelligendus venit, quum lib. 4. contra Julianum cap. ultimo dicit Deum non potuisse homini innocenti infligere miserias, alias non stetisset promissis; quandoquidem Adamo ejusque posteris spoponderat immortalitatem solo peccato amissibilem, juxta oraculum jam laudatum: *In quocumque die comederis &c.* Igitur, secluso peccato, morti non fuisset subditus.

Replicabis: Si S. Augustinus eo argumentatus fuisset sensu, supposuisset & primum hominem inexterminabilem, atque ab omni miseria immunem conditum, & posteros ita nascituros esse, sed hoc est petere principium, namque quæstio inter eam & Pelagianos erat utrum Adam ita fuerit innocens creatus, ut ad posteros transfunderet justitiam, similiter & peccatum in casu lapsus. Ergo &c.

Respondeo, S. Augustinum ne leviter quidem petere principium, &, secluso peccato, hominem vi præsentis decreti, non esse miseriis obnoxium contendere: merito quidem prædicta supponere, quippequi jam probaverat miserias ad peccatum consequi. Primo quidem, in libro de nuptiis & concupiscentia, deinde vero in libro de peccat. meritis & remis. cap. 1. & 2. ubi ostendit mortem & miserias per solum peccatum intrasse in mundum: & hoc ex illo Genes. 2. *In quocumque enim die comederis ex eo, morte morieris*. Et ex illo cap. 3. *Pulvis es, & in pulverem reverteris*. Rursus cap. 9. tum ex illo Rom. 5. *Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors*. Hoc ipsum fuso probat calamo lib. 1. contra Julianum, eo quippe loci dari peccatum originale quatuor argumentis, demonstrat. Primo, ex illo Apostoli dicentis: *Per unius inobedientiam, peccatores constituti sunt multi*. Secundo, ex concupiscentia pudenda. Tertio, ex miseriis & ignorantia: demum ex morte.

Urgebis: Idem S. Doctor lib. 4. contra Julianum cap. ultimo asserit veteres Philosophos peccatum originale a miseriis per quamdam illationem cognovisse: igitur non datur status in quo citra peccatum homo miseriis subditus foret.

Respondeo distinguendo: peccatum originale ex miseriis conjecturaliter cognoverunt Philosophi, concedo: ex his enim suspicati sunt tantorum malorum causam esse peccatum, maxime vero cum & hæc discere potuerint vel ex lectione veteris Testamenti, vel etiam ex familiaritate & consortio cum Judæis: cognoverunt demonstrative, nego. Cæterum Augustinus loquitur ex hypothesi præsentis status; eadem est solutio ad auctoritatem D. Thomæ qui lib. 4. contra gentes infideli negativo probat ex miseriis peccatum originale, hoc est, conjecturaliter, & ex vi præsentis decreti.

Instabis. S. Thomas eo loci loquitur de providentia quæ coaptat perfectibilia naturæ humanæ: sed illa perfectibilia in eo præcipue consistunt, quod homo sit ab omni miseria immunis. Ergo &c. Confirmatur; hoc ipsum exigit animæ dignitas, ut eodem loco docet S. Thomas: tum quia non est justum innocentem subjici miseriis. Ergo &c.

Respondeo distinguendo, & loquitur D. Thomas de providentia pro homine ad finem supernaturalem elevato, concedo: ad finem tantummodo naturalem, nego. Quod autem S. Doctor sermonem instituat de homine innocente, sicut de facto creatus est, ex eo potissimum liquet, quod in textu non legatur, *coaptat*, sed *coaptavit*.

Ad primam probationem dico S. Thomam non demonstrationis, sed convenientiæ rationem afferre cur primus homo omnibus indutus sit donis gratiæ, a quibus per peccatum excidit.

Ad alteram probationem, distinguo: non æquum est hominem innocentem, secluso peccatu, ex vi præsentis decreti subjici miseriis, concedo: ex vi decreti status naturæ puræ, nego. Tunc enim miseriæ fuissent defectus tantummodo naturales.

Reponet: Contra dignitatem animæ est, quod non dominetur parti inferiori: sed in hypothesi status naturæ puræ, non dominaretur parti inferiori. Ergo &c.

Respondeo distinguendo, est contra animæ dignitatem viribus inferioribus non dominari politice, concedo: despotice, nego. Dominari politice est per rationem & consilium inferiorem partem regere: des-

potice vero est ei dominari per vim, sicut Rex dominatur subditis, ita ut non audeant rebellare: priori modo anima dominata fuisset viribus inferioribus, sed non posteriori; ita ut nullos expertus fuisset homo sensualitatis motus primo-primos.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Possibilis est status naturæ puræ.

PRIMO: Non obscure hoc indicat Apost. 1. Cor. 4. ubi dicit gratiam ita esse gratuitam, ut homo in nullo gloriari debeat: igitur potuit creari ad finem tantum naturalem.

Secundo: Hanc eandem veritatem censetur definivisse S. Pius V. qui septimam damnavit Baii propositionem, in qua asserit supernaturalia Dei dona primo homini concessa, gratias non esse nuncupanda.

Tertio: Hujusce status probat possibilitatem S. Augustinus lib. 3. de lib. arbit. cap. 20. ubi ostendit Manichæis non esse admittendum primum verum principium malum propter concupiscentiam. Quia etsi ista foret hominis primordio, non ideo culpandus esset Creator, quippe quæ non mala, sed solum appetitus naturalis ad bonum sensibile honestum existeret.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM, ET EXPLICATIONUM.

PRIMO: Verum quidem est S. Augustinum quandoque dicere non dari medium inter illud, esse beatum vel damnatum, sed loquitur ex suppositione præsentis decreti: sed non negat Deum potuisse hominem condere in puris, si voluisset, maxime cum gloria sit gratia consummata prorsus indebita.

Secundo: Non implicat hominem in puris creatum quædam ignorare, sed studendo comparare scientias, & sic, ait Augustinus, proficere potuisset.

Tertio: In illo statu fuisset quidem concupiscentia, sed non mala, & ad peccatum inclinans hominem.

ARTICULUS SECUNDUS.

Utrum de facto gratia sit gratuita & prorsus homini indebita.

HANC quæstionem dirimendam habemus, specialiter adversus Pelagianos & Semipelagianos: contra illos quidem qui non aliam præter liberum arbitrium & legem, gratiam actualem admittebant: Contra istos vero qui licet auxilium Dei tum ad fidei, tum ad bonorum operum consummationem exigerent, nusquam tamen ad initium: contra omnes, qui ut ait S. Augustinus, naturæ inflatores gratuitatem gratiæ prorsus evacuabant, insurgimus. Unde sit

CONCLUSIO.

Gratia actualis est mere gratuita.

Probatur auctoritate, & ratione.

§. I.

Ex veteri Testamento.

Primo, ex Psalmis.

PSALMO 24. 11. habetur: *Universæ viæ Domini misericordia & veritas*. Rursus Psalm. 36. 23. *Apud Dominum gressus hominis dirigentur, & viam ejus volet*. Rursus Psalm. 84. 7. *Deus tu conversus vivificabis nos*. Et adhuc Psalm. 118. 36. *Inclina cor meum Deus in testimonia tua*. Demum Psalm. 126. 1. *Nisi Dominus ædificaverit domum: in vanum laboraverunt qui ædificant eam*. Ex his sequitur istud argumentum. Si universæ viæ Domini, hoc est, si operari saltem a divina promanet misericordia: si in hoc adimplendo opere gressus hominis dirigantur, & Deus viam ejus prius velit: si ad hoc Propheta petat a Domino ut inclinet ejus cor in testimonia sua: si cuncta quæ pro isto momento fecerit homo, seclusa gratia Dei, sint inania: si solummodo ad Deum spectet nos & convertere & vivificare, luce pomeridiana clarius apparet, hominem in se relictum quidquam pro salute assequenda, sine Dei auxilio non posse, adeoque gratiam eatenus indebitam

Digitized by Google

tam esse, quatenus est Dei misericordiæ effectus. Ergo &c.

Secundo, ex Proverbiis.

LEGITUR cap. 8. juxta LXX. *Præparatur voluntas a Domino*. Rursus cap. 21. *Sicut divisiones aquarum, ita cor Regis in manu Domini: quocumque voluerit inclinabit illud*. Sed præparare voluntatem humanam ad bonum: sed inclinare corda ad faciendas Domini justificationes, est aliquid operari quod vires hominis longe superat: Igitur gratia est indebita: sin minus natura nec præparari, nec inclinari efficacia virtutis desuper misericorditer datæ opus haberet: semetipsam enim ex innatis viribus ad bonum faciendum accingeret, cujus tamen contrarium ex utraque Proverbiorum sententia apparet. Ergo &c.

Tertio, ex Prophetis.

SCRIPTUM est Isa. 54. 14. *In justitia fundaberis*. Rursus cap. 60. 1. *Surge, illuminare Jerusalem, quia venit lumen tuum*. Et iterum Ezech. 36. 27. *Faciam ut in præceptis meis ambuletis*. Et adhuc Jerem. 30. 21. *Applicabo eum, & accedet ad me*. Isaias eo loci celebrat Dei misericordias, quas per Incarnationem facturus prævidebat, quæque in eo potissimum sitæ erant, ut Israel alternatis vicibus modo justus, modo etiam malus & prævaricator in justitia tandem in perpetuum fundaretur, sermonem facit de lumine novo, & ad hæc usque tempora inaudito, in quo quidem sicut plebeii, sic & Reges, immo & ipsi Gentiles in semitis justitiæ ambulaturi erant. Deus per os Ezechielis novum quoque promittit bonum, quo adjutus Israel & viam mandatorum curret, & ad Deum suum accedet ardentius... Jam vero ubi est misericordia, si cuncta sint homini debita? Ubi nova dona, si posse operari salutem innatum sit homini? Ubi gratia, si natura se sola ad Deum accedere possit? Si enim homo vel ipsum inchoet bonum opus fidei, sequitur gratiam esse liberi arbitrii servam & pedissequam. Absurdum consequens: Ergo & antecedens.

§. II.

Primo, ex Evangelio.

Ex novo Testamento.

CHRISTUS non semel prædicat gratiæ gratuitatem: sic loquitur Joan. 6. 29. *Hoc est opus Dei ut credatis in eum*. Ibidem v. 36. *Omne quod dat mihi Pater, ad me veniet*. Tum v. 44. *Omnis qui audivit a Patre, & didicit, venit ad me*. Et adhuc ibidem: *Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me, traxerit eum*. Quibus positis sic argumentari fas est. Illud est indebitum & mere gratuitum, quod est specialiter opus Dei; quod homo in se relictus, & nisi desuper adjuvetur atque trahatur non potest facere: Atqui credere in Deum, & ad ipsum venire est donum Dei speciale: Igitur gratia qua fit bonum opus, est mere gratuita, quod certe manifeste propugnat ipse Christus Joan. 15. 16. dicens: *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos*. Et vero si natura vel in aliquo inciperet opus salutis, non Deus creaturam, sed creatura Deum eligeret. Ergo &c.

Secundo, ex Actibus Apostolorum.

CONCINUNT tres potissimum sententiæ. Prima 13. 48. *Crediderunt quotquot erant ordinati in vitam æternam*. Secunda, 16. 14. *Quædam mulier nomine Lydia... audivit: cujus Dominus aperuit cor intendere his quæ dicebantur a Paulo*. Tertia 17. 34. *Quidam irridebant, quidam vero dixerunt, audiemus te de hoc iterum... Quidam vero viri adhærentes ei crediderunt*. Sed qui nonnisi, ordinante Deo aperiente cor, credunt; qui, ipso solo donante credunt, dum aliis non datur ut credant, certe nec a seipsis habent fidem Dei, nec illa gratia omnibus communis est; alias nullus Paulum prædicantem irrisisset, sed omnes auditores ei adhæsissent, & credidissent. Ergo &c.

Tertio, ex B. Pauli Epistolis.

APOSTOLUS commendat plurimum Christi gratiam, in eo maxime quod sit ejus misericordiæ donum, adeoque & me-

Digitized by Google

re gratuita. Audiamus loquentem Rom. 9. *Non volentis, sed miserentis Dei*. Sermonem eo loci facit de gratia fidei, quæ Judæis ob eorum duritiem & obcæcationem denegata, transmissa est ad Gentiles. Hinc ad Tit. 3. ait: *Apparuit benignitas & humanitas Salvatoris nostri Dei: non ex operibus justitiæ quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit*. Rursus 2. Corint. 2. 14. *Christi bonus odor sumus Deo: in his qui salvi fiunt, & in his qui pereunt: aliis quidem odor mortis in mortem, aliis autem odor vitæ in vitam*. Rursus Col. 4. 2. *Orationi instate, vigilantes in illa in gratiarum actione*. Expressius Eph. 2. 9. *Non ex operibus, ne forte quis extollatur, ipsius enim sumus figmentum, creati in Christo Jesu in bonis operibus*: Non aliis potest gratiæ gratuitas delineari characteribus, quam quum ipsa opus non currentis, sed miserentis Dei dicitur; opus benignitatis Dei, nusquam vero operum nostrorum; opus vitæ non in omnibus, sed in iis solum qui sunt & vocati, & electi a Deo; opus sicut orationis, sic & creationis, istæ enim præclare dotes demonstrant gratiam non esse aut naturæ fœtum, aut quid ejus meritis debitum, cum ante illam ne minima quidem habeat. Neque vero ipsi naturæ innata est, nam a Deo eatenus creari prædicatur, quatenus nosmetipsi, quoties bona agimus, creati in operibus bonis appellamur. Demum si quid vel virtutis, vel quod majus, ipsius gratiæ semen inesset nobis, non veluti figmentum, nec creati in bono a Doctore gentium diceremur. Cæterum quod est aut innatum, aut debitum, non est juxta Augustini regulam orationis objectum, quandoquidem illud solum quod indebitum est, oratione petimus, ut quod meritis consequi non valemus, saltem simili & ferventi supplicatione obtineamus. Ergo &c.

Denique Apostolus commentum Pelagianum circa debitum gratiæ prorsus explodit Rom. 9. ubi e medio, gratuitate scilicet gratiæ, & Judæorum & Gentilium, omniumque de se præsumentium contundit superbiam, dicendo: *Non volentis, sed miserentis Dei*. Judæorum quidem, quatenus fidem ex lege, & quia filii Abrahæ sibi debitam putabant: Gentilium vero qui inani Philosophorum sapientia eam attrigisse arbitrabantur, quos omnes ut refellat, gratiam esse mere gratuitam propugnat, quo sublato, nihil prorsus probaret: Non volenti igitur & currenti sola vel lege, vel sapientia philosophica ducto, sed gratiæ miserentis Dei totum vocationis & salutis negotium tribui debet.

Omnem S. Paulus absolvit controversiam 1. Cor. 7. his verbis: *Quis te discernit? Quid habes quod non accepisti? Si accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* Eo loci probat gratiæ gratuitatem duobus potissimum momentis. Primo quidem quia homo non suis sed gratiæ meritis discernitur. Secundo, ex eo quod in nullo nisi in Domino gloriari queat; e contra vero si ex innatis viribus opera bona ab ipso profluerent. Ergo &c.

§. III.

Ex Conciliis.

CONCILIUM Milevitanum, Carthaginense, tum Romanum sub Zosimo Papa & alia quævis adversus Pelagianam proterviam adunata, uno ore, unoque velut calamo gratiam actualem homini indebitam, & mere gratuitam esse, definiere: Idem sancivit contra Semipelagianos Synodus Arausicana secunda in variis canonibus, maxime canone 9. & 10. in illo sic loquuntur Patres: *Quoties bona agimus, Deus in nobis, atque nobiscum ut operemur, operatur*. In isto vero: *Renatis ac sanctis adjutorium Dei semper implorandum est, ut in bono &c.*

Fidei confessio igitur hæc est, neminem ex se habere ut incipiat bonum, & cœptum perficiat, sed ad primum gratia præveniente, ad secundum vero adjuvante opus habere, dicendum est; ex quo manifeste sequitur gratiam nec debitam naturæ, nec ipsi innatam, sed prorsus gratuitam esse, quod ulterius confirmat Concilium, quum eam precibus expostulandam & obtinendam esse asserit.

§. IV.

Ex sanctis Patribus.

QUOTQUOT de auxiliis scripsere, tot gratiam prædicavere gratuitam: aliquorum verba hic texere juvat.

Cyprianus l. 3. ad Quirin. c. 4. ait: "

„ In

Digitized by Google

„ In nullo gloriandum , quando nostrum „ nihil est. „

Ambrosius l. de fuga sæc. c. 1. " Non est „ in potestate nostra cor nostrum, & nostræ cogitationes. „

Gregorius Nazianz. orat. 44. in Pentecosten : " Unius Deitatis , quæso vos , „ *ait*, confitemini Trinitatem : Si vero aliter vultis , dicite unius esse naturæ , „ & Deus vocem dari vobis a sancto Spiritu deprecabitur . „ Idest , *ait Augustinus l. de dono persev. c.* 19. *n.* 49. rogabitur Deus , ut permittat vobis dari „ vocem , qua quod creditis , confiteri possitis . „ Eo loci sanctus Doctor probat triplici istorum Patrum testimonio gratiam eatenus esse gratuitam, quatenus est orationis objectum , & nihil boni pro vita æterna nisi , Deo donante , habemus . Tum hæc verba Gregorii addit : *Dabit enim , certus sum , qui dedit quod primum est , dabit & quod secundum est* : " Idest , „ *inquit. Aug.* qui dedit credere , dabit & „ confiteri. „

B. Augustinus his peractis , suum subsumit n. 50. argumentum , & ait : " Isti tales tantique Doctores dicentes non esse „ aliquid , de quo tanquam de nostro , „ quod nobis Deus non dederit , gloriemur .... Numquid autem quisquam eos „ dicturus est , ita confessus istam Dei gratiam , ut auderent negare ejus præsentiam , quam non solum docti etiam confitentur . „ Ulteriores sancti Præsulis afferre auctoritates supersedeo , cum in omnibus libris quos contra Pelagianos & Semipelagianos scripsit , duo intendat probare , gratuitatem scilicet & necessitatem gratiæ , maxime vero & ex professo in libris de præd. SS. & de dono perseverantiæ .

Mitto alios SS. Doctores , ut Prosperum , Hilar. Fulgent. Bernardum, qui idem non semel scripserunt. Mitto Scotum, S. Bonaventuram, Alensem, omnes & Theologos & Doctores qui gratiæ gratuitatem tanquam fidei dogma defendunt , & propugnant ; omnium instar sit D. Thomas qui 1. 2. qu. 109. in singulis articulis id ex professo docet ; ibidem namque art. 5. ait viribus innatis & proprio marte neminem posse æternam assequi vitam : " Vi„ ta autem æterna est , *ait* , finis excedens „ proportionem naturæ humanæ .... Et „ ideo homo per sua naturalia non potest „ producere opera meritoria proportionata vitæ æternæ , sed ad hoc exigitur „ altior virtus , quæ est virtus gratiæ . „ Igitur ex D. Thoma gratia neque est homini innata , neque ipsi debita , cum ejus excedat ordinem : Unde ibidem qu. 112. art. 3. propugnat hominem in se relictum ne quidem posse se præparare ad gratiam : " Potest igitur *ait* , præparatio dupliciter „ considerari . Uno quidem modo , secundum quod est a libero arbitrio ; & secundum hoc nullam necessitatem habet „ ad gratiæ consecutionem : quia donum „ gratiæ excedit omnem præparationem „ virtutis humanæ . Alio modo potest „ considerari secundum quod est a Deo „ movente ; & tunc habet necessitatem „ ad id , ad quod ordinatur a Deo , non „ quidem coactionis , fed infallibilitatis , Ex quo patet nun esse in natura virtutum semina , ut contendunt Semipelagiani, cum homo indigeat gratia præveniente , ut se ad gratiam justificationis disponat . Ergo &c.

§. V.

Ex rationibus D. Augustini.

PRIMA . Illud est mere gratuitum quod uni etiam justo subtrahitur , alteri vero præmature conceditur ; qui & ab hac vita rapitur , ne si diu viveret , malitia perverteretur, & postea damnaretur. Nihil certe hoc magis gratuitum est, namque si debitum foret, omnibus justis æqualiter tribueretur : immo nonumquam unus in vita relinquitur , qui sub finem vitæ excidit a justitia & reprobus moritur , dum alius qui utique peccasset, si diu vixisset , & in peccato moriturus , conceditur ut salvetur . Atqui tale tantumque gratiæ donum , uni tametsi justo conceditur , & alteri æqualiter justo quandoque negatur . Igitur gratia est mere gratuita & indebita .

Hac ratione S. Aug. lib. de præd. SS. cap. 4. num. 26. contundit Pelagianos , & sic loquitur . Explicans illam libri Sapientiæ sententiam , *Raptus est , ne malitia mutaret intellectum ejus* : " Dictum est „ enim secundum pericula vitæ... Sed quare „ aliis concedatur , ut ex hujus vitæ periculis eximantur dum justi sunt, alii vero ju„ sti donec a justitia cadant , in eisdem

„ periculis vita productiore teneantur; „ quis cognovit sensum Domini? Et tamen hinc intelligi datur, etiam illis „ justis, qui bonos piosque mores usque „ ad senectutis maturitatem, & diem vitæ hujus ultimum servant, non in suis „ meritis, sed in Domino esse gloriandum: quoniam qui vitæ brevitate rapuit „ justum, ne malitia mutaret intellectum „ ejus, ipse in quantacumque vitæ longitudine custodit justum, ne malitia mutet intellectum ejus. Cur autem hic tenuerit casurum justum, quem priusquam caderet hinc posset auferre, justissima omnino, sed inscrutabilia sunt „ judicia ejus.

Secunda: Illud donum est indebitum quod ad nutum Dei, seclusa omni iniustitia a proprio aufertur populo, & datur extraneis & inimicis, cuius sola ratio est penes Dei voluntatem, quia Dominus est. Atqui gratia vocationis ad fidem Christi Judæis tametsi Abrahæ filiis sublata, transmissa est ad Gentiles Idololatras. Igitur gratia est prorsus indebita, sed misericordiæ supra modum magnæ fœtus. Ita Aug. ibidem cap. 6. nu. 11. pag. 798. *Quod quærebat Israel*, ait Apostolus, *hoc non est consecutus: electio autem consecuta est: cæteri vero excæcati sunt, sicut scriptum est, dedit illis Deus spiritum compunctionis, oculos ut non videant, & aures ut non audiant*.... " Ecce misericordia & iudicium, misericordia in electionem „ quæ consecuta est iustitiam Dei; iudicium vero in cæteros qui excæcati sunt: „ & tamen illi quia voluerunt, crediderunt; illi quia noluerunt, non crediderunt. Misericordia igitur, & iudicium in ipsis voluntatibus facta sunt. „ Electio quippe ista gratiæ est, non utique meritorum. „

Tertia: Illud auxilium omnino gratuitum censeri debet, quod antequam quidquam aut boni, aut mali fiat, datur uni, alteri vero abnegatur: Atqui res sic se habet in hoc gratiæ actualis momento. Ergo &c. Hac ratione premit liberi arbitrii inflatores S. Augustinus, ibidem cap. 3. num. 7. pag. 794. explanans enim hanc Apost. sententiam, *Jacob dilexi*, *Esau autem odio habui*, subdit: " Non „ est gratia, si eam merita ulla *natura* „ præcedant: ne iam quod datur, non secundum gratiam, sed secundum debitum, reddatur potius meritis, quam „ donetur. „

Quarta: Eo modo gratia est gratuita, quo ipsa Verbi incarnatio, quæ tamen est causa meritoria omnium auxiliorum ad salutem conducentium: Namque si causa & principium totius gratiæ est indebitum, a fortiori & ipsa gratia, cum effectus causæ naturam & conditiones sequatur: Atqui incarnatio est mere gratuita, est solius misericordiæ divinæ fœtus, nulla quippe merita præcessere ut homo fieret Deus, ita quoque nec ut homo lapsus fieret Christianus. S. Augustinus plurimum pro gratuitate gratiæ istud commendat exemplum ibidem cap. 15. num. 39. " Est „ etiam præclarissimum lumen prædestinationis & gratiæ, ipse mediator Dei & „ hominum homo Christus Jesus: qui ut „ hoc esset, quibus tandem suis, vel operum, vel fidei præcedentibus meritis „ natura humana quæ in illo est, comparavit? Respondeatur quæso: ille homo, „ ut a Verbo Patri coæterno in unitatem „ personæ assumptus, Filius Dei unigenitus esset, unde hoc meruit? Quod ejus „ bonum qualecumque præcessit?... Ista „ omnia singulariter miranda, & alia si „ qua eius propria verissime dici possunt, „ singulariter in illo accepit humana, hoc „ est, nostra natura, nullis suis præcedentibus meritis. „ Tum num. 31. " „ Appareat itaque nobis in nostro capite „ ipse fons gratiæ, unde secundum uniuscuiusque mensuram se per cuncta eius „ membra diffundit. Ea gratia fit ab initio fidei suæ homo quicumque Christianus, qua gratia homo ille ab initio suo „ factus est Christus. „

Quinta: Quod datur indignis & in massa perditionis conclusis, non ex iustitia certe & ex debito, sed ex misericordia sola præbetur: Atqui gratia datur indignis, puta gratia sacri lavacri pueris peccato originali maculatis, item & gratia sacramenti quæ potissimum sita est in quodam iure gratis concesso ut habeant auxilia quibus cum adoleverint, christiane vivere queant. Ergo &c. Hac ratione os loquentium iniqua pro suppositis naturæ meritis claudit Beatus Augustinus ibidem cap. 12. num. 23. sic enim intonat & loquitur S. Præsul: " Sed omnis hæc ratio qua defendimus gratiam per Jesum Christum Dominum nostrum vere „ esse

„ esse gratiam, idest, non secundum merita nostra dari, quamvis evidentissime divinorum eloquiorum testimoniis asseratur; tamen apud eos, qui nisi aliquid sibi assigneat, quod priores dent, ut retribuatur eis, ab omni studio pietatis reprimi se putant, laborant aliquantulum in ætate maiorum iam utentium voluntatis arbitrio: Sed ubi venitur ad parvulos, & ad ipsum Mediatorem Dei & hominum, hominem C. J. omnis deficit præcedentium gratiam Dei humanorum assertio meritorum: quia nec illi ullis bonis præcedentibus meritis discernuntur a ceteris, ut pertineant ad liberatorem hominum, nec ille ullis humanis præcedentibus meritis, cum & ipse sit homo, liberator factus est hominum. „

Sexta: Si gratia non esset gratuita, daretur æqualiter duobus eodem modo tentatis ad superandam tentationem: Atqui tamen in eiusdem tentationis congressu, nonnunquam datur uni, qui & tentationi consentire non vult, negatur vere alteri qui tentationi cedens peccat, & fit reprobus: Igitur gratia est indebita & mere gratuita. Probatur minor ex D. August. qui lib. 12. de civ. cap. 6. loquens de duobus circa mulierem æqualiter affectis, seu tentatis: " Hanc igitur, *ait*, „ consensionem, hanc malam quam male suadenti adhibuit voluntatem, quæ in eo res fecerit, quærimus. Nam ut hoc quoque impedimentum ab ista quæstione tollatur, si eadem tentatione ambo tententur, & unus ei cedat atque consentiat, alter idem qui fuerat, perseveret, quid aliud apparet, nisi unum voluisse, alterum noluisse a castitate deficere. „

Jam vero unde unus victor tentationis evadit? Certe non a natura, ambo quippe in natura, immo & in lege pares; habent quippe legem & Prophetas qui declinare a malo, & facere bonum præcipiunt: Igitur a gratia, quæ profecto sufficientia nostra est, & ideo gratuita, maxime vero cum detur uni & alteri negetur, ex quo sequitur non in nobis, sed in Domino gloriandum. Ita idem Augustinus lib. de præd. SS. cap. 2. num. 3. " „ Commendans *Apostolus* illam gratiam, quæ non datur secundum aliqua merita, sed efficit omnia bona merita: *Non quia idonei sumus cogitare aliquid quasi ex nobis metipsis, sed sufficientia nostra ex Deo est* . . . Unde in omni opere bono & incipiendo, & perficiendo sufficientia nostra ex Deo est. „ 2. Cor. 3.

B. Augustinus ista ultima sententia gladio veluti ancipiti Pelagianum & Semipelagianum confringit commentum: Pelagianum quidem quo totum a natura & lege promanare propugnatur: Semipelagianum vero quo nos bonum salutis incipere astruitur; nam ex Augustino qui auctoritate Apostoli fretus pronuntiat, non solum ex nobis salutem operari, sed ne quidem incipere, nisi Deo præveniente & adiuvante, valemus. Fusior essem si cuncta B. Aug. argumenta in medium hic afferre satagerem: unum est apud S. Præsulem in hac materia & quidem de fide certum, videlicet prædestinationem ad gratiam esse mere gratuitam, hoc unum dogma veluti palmare propugnat in toto libro de prædestinatione SS. quem sic inchoat: " Ego autem quamvis me „ moleste ferre confiteor, quod divinis eloquiis quibus Dei gratia prædicatur, quæ omnino nulla est, si secundum merita nostra datur, tam multis manifestisque non ceditur. Vestrum tamen studium, fraternamque dilectionem filii Carissimi Prosper & Hilari, qua eos qui tales sunt, ita non vultis errare; ut post tot libros de hac re vel epistolas meas, adhuc me desideratis hinc scribere: tantum amo, quantum non possum dicere; & tantum me amare, quantum debeo, non audeo dicere. Quapropter ecce rescribo vobis. „

Septima: Si gratia non est gratuita, sed naturæ debita: si natura se sola suam vel initiare, vel perficere salutem possit, jam Christi exhibita pro nobis satisfactio non misericordiæ, sed solius iustitiæ debitæ opus est: mortuus est enim Christus pro hominum salute: Sed hoc est contra Apostolum dicentem ad Tit. 3. *Non ex operibus justitiæ quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit*: Sed absurdum est propugnare, Christum non gratis mortuum: Ergo &c. sanctus Augustinus istud urget argumentum lib. de natur. & grat. cap. 2. num. 2. pag. 129. adversus Pelagium, qui exaltando naturam, evacuabat Christi gratiam: eo enim loci S. Doctor contendit nemi-

nem

nem absque in Deum fide salvari posse, gratiam ex meritis Christi & misericorditer nobis concedi: sin minus inutilis foret „ Christi mors & redemptio: " Quod si „ fieri potuit aut potest, *inquit*, hoc & „ ego dico, quod de lege dixit Apostolus. Ergo Christus gratis mortuus est. „ Si enim hoc ille dixit de lege, quam „ accepit gens una Judæorum, quantum „ justius dicitur de lege naturæ, quam accepit universum genus humanum, si „ per naturam justitia, ergo Christus gratis mortuus est? Si autem non gratis „ Christus mortuus est, ergo omnis natura humana justificari & redimi ab ira „ Dei justissima, hoc est a vindicta, nullo modo potest, nisi per fidem & sacramentum sanguinis Christi. „

Fit satis Pelagianorum & Semipelagianorum objectionibus.

OBJICIUNT Pelagiani: quod est ab homine, suumque bonum, quod dum operatur in propriam cedit gloriam, ab ipsu ut fructus ab arbore promanat; nusquam vero a gratia, nisi eam dixeris, vel libero arbitrio in creatione hominis gratis datam, vel ad summum a lege bonum proponente indistinctam: Atqui opus bonum etiam ad salutem conducens talis est naturæ, ut sit voluntatis humanæ fœtus, quod si fiat, reputatur homini & ad justitiam & ad vitæ æternæ meritum. Igitur vel gratia est a libero arbitrio & lege indistincta, vel saltem meritis naturæ operantis debita.

Respondeo distinguendo majorem, a gratia sola non promanat, concedo: a gratia ut a prima causa, & virtute qua præparatur voluntas a Domino, nego: bonum supernaturale est simul & a prima causa movente, & a secunda quæ ut mota agit: a gratia ut a primo principio: ab homine ut a secundo, hinc si Deo inspiranti bonum, consentiat, hoc ipsum primo quidem & principaliter in Dei prævenientis & adjuvantis, deinde vero & secundario in hominis gloriam cedit. Hæc responsio est B. Augustini qui lib. de prædest. SS. cap. 3. num. 7. pag. 794. " Quod „ ergo, *inquit*, credimus, nostrum est; „ quod autem bonum operamur illius „ est qui credentibus dat Spiritum sanctum: profecto non diceremus, si jam „ sciremus etiam ipsam fidem inter dona „ Dei reperiri, quæ dantur in eodem spiritu. Utrumque ergo nostrum est, „ propter arbitrium voluntatis: & utrumque tamen datum est per spiritum fidei & caritatis. Neque enim sola caritas, sed, sicut scriptum est, *caritas cum fide a Deo Patre & Domino Jesu Christo*. Eph. 6. & paulo postdixi, nostrum est enim credere & velle; illius autem, dare credentibus & volentibus facultatem bene operandi per Spiritum sanctum, per quem caritas diffunditur in cordibus nostris: verum est quidem, sed eadem regula, & utrumque „ ipsius est, quia ipse præparat voluntatem, „ & utrumque nostrum, quia non fit nisi „ volentibus nobis. „

Instant: Atqui bonum etiam supernaturale est ab homine in se relicto: Et probatur. Qui credit dum prædicatur Christus, seipsum discernit ab alio qui nedum credere vult, sed ipsum Evangelii prædicatorem irridet, sicut legitur Act. 17. de quibusdam qui Paulum de resurrectione mortuorum perorantem illudebant. Igitur fidei opus penes liberum hominis arbitrium est. Confirmatur: ideo unus credit, quia vult. Igitur a seipso meritum fidei est.

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem distinguo: qui credit, seipsum ope gratiæ a non credente discernit, concedo: Secluso gratiæ auxilio, nego. Quia sufficientia nostra ex Deo est, unde præcedit gratia, ut fides habeatur, quia tamen homo gratiæ cooperatur in credendo, ideo & a Deo & a semetipso discernitur: non inde tamen nisi in Domino gloriandum.

S. Augustinus ibidem lib. de præd. SS. cap. 5. num. 10. hoc sibi proponit argumentum, & illud sic solvit: " Posset quippe dicere „ homo inflatus, discernit me fides „ mea, justitia mea . . . . Nihil „ autem huic sensui tam contrarium est, „ quam de suis meritis sic quemquam „ gloriari tanquam ipsi sibi ea fecerit, „ non gratia Dei: Sed gratia quæ bonos „ discernit a malis, non quæ communis „ est bonis & malis ... Posse habere fidem sicut posse habere caritatem, naturæ est hominum: habere autem fidem, „ quemadmodum habere caritatem, gratiæ est fidelium . . . . Quisquis audet:

Digitized by Google

„ det dicere habeo ex me ipso fidem, non „ ergo accepit: profecto contradicit huic „ apertissimæ veritati . . . Quis enim te di- „ scernit? Quid autem habes quod non ac- „ cepisti? „

Ad confirmationem respondet ibidem S. Præsul cap. 6. num. 11. pag. 798. " Mul- „ ti audiunt Verbum veritatis, Sed alii „ credunt; alii contradicunt. Volunt er- „ go isti credere, nolunt autem illi. „ Quis hoc ignoret? Quis hoc neget? „ Sed cum aliis præparetur, aliis non præ- „ paretur voluntas a Domino; dicendum „ est utique, quid veniat de misericordia „ ejus, quid de judicio. „ Igitur quod unus velit credere, habet a Domino juxta inconcussam S. Aug. & Ecclesiæ doctrinam, quocirca natura in se relicta nihil potest, unde non in propriis, sed in gratiæ gratuitæ meritis gloriandum est, juxta illud B. Cypriani lib. 3. ad Quirin. cap. 4. *in nullo gloriandum, quando nostrum nihil sit*.

Insistunt: Atqui absque præparatione per gratiam voluntas nutibus suis credit quando vult: ergo nulla solutio: Probatur Ant. exemplo Cornelii qui tametsi Paganus & Gentilis, attraxit tamen sibi Petrum fidei prædicatorem, & ipsam fidem: Igitur absque gratia homo potest se præparare ad bonum. Istud argumentum a Semipelagianis qui semina virtutum in voluntate humana admittunt, promanat.

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem distinguo, & Cornelius gratia præventus & adjutus bona, tum orationis, tum eleemosynarum opera, quibus attraxerat fidem, patrarat, concedo: & illa bona opera, secluso gratiæ auxilio fecerat, nego. Solutio est D. Aug. qui ibidem cap. 7. num. 12. pag. 798. sic respondet: Solet enim dici, ideo cre- „ dere meruit, quia vir bonus erat & „ antequam crederet. Quod de Cornelio „ dici potest, cujus acceptæ sunt eleemosy- „ næ & exauditæ orationes antequam cre- „ didisset in Christum: nec tamen sine ali- „ qua fide donabat, & orabat. Nam quo- „ modo invocabat, in quem non credi- „ derat? Sed si posset sine fide Christi es- „ se salvus, non ad eum ædificandum mit- „ teretur Architectus Apostolus Petrus: „ quamvis, *Nisi Dominus ædificaverit do- „ mum, in vanum laboraverunt ædificantes „ eam*.

Persistunt Semipelagiani. Plantare & rigare est boni operis initium, incrementum vero præbere, perfectio: Sed Apostolus solum crementum Deo tribuit, unde majorem ipsi quam homini redit gloriam dicendo neque qui plantat & rigat est aliquid, sed qui incrementum dat Deus. Igitur inchoatio est a voluntate humana in se relicta, distinguit quippe Apostolus quid a libero promanet arbitrio; nempe plantare & rigare; quid vero a gratia, scilicet incrementum dare. Ergo &c.

Respondeo distinguendo, plantare & rigare ex prævia præparatione gratiæ seu virtute gratiæ est aliquod salutis initium, concedo: plantare & rigare, tum Evangelii prædicatione, tum adhortatione ad præcepta Dei adimplenda, est salutis initium, subdistinguo: materialiter & objective, seu extrinsece, concedo: formaliter & intrinsece, nego. Eo loci Apostolus distinguit id quod est ab Evangelizantibus Christum, & id quod est ab efficacia gratiæ mediatoris, primum aut nihil, aut parum est ipso teste, *neque qui plantat*, inquit, *neque qui rigat est aliquid*, alterum vero est id quod intrinsece bonum est, quod autem istud secundum initium operis sicut & perfectio sit a Deo, ipse asserit Apostolus dicens, *dat velle & perficere*. Et iterum: *Nemo potest dicere Jesu nisi in Spiritu sancto*.

S. Augustinus, utrumque, videlicet & initium & consummationem operis esse a Deo propugnat ibidem cap. 2. num 3. ubi refert objectionem, quam quidem his dirimit verbis: " Sed nunc eis responden- „ dum esse video, qui divina testimo- „ nia, quæ de hac re adhibuimus, ad hoc „ dicunt valere, ut noverimus ex nobis „ quidem nos habere ipsam fidem, sed „ incrementum ejus ex Deo. „ Tum „ num. 4. " Sed contra, cur non potius „ audimus, *quis prior dedit ei, & retri- „ buetur illi?* „ Rom. 11. & num. 5. " Et „ ideo commendas istam gratiam, quæ „ non datur secundum aliqua merita, sed „ efficit omnia bona merita, *non quia „ idonei sumus*, inquit, *cogitare aliquid „ quasi ex nobis metipsis, sed sufficientia nostra „ ex Deo est* 2. Cor. 3. 5. Unde in omni „ opere bono & incipiendo, & perficien- „ do sufficientia nostra ex Deo est. „ Immo plantare & rigare sicut oportet a Deo esse contendit S. Doctor: ibidem enim

enim cap. 5. num. 9. sic loquitur: "Vi-
,, des ne nihil agere, Apostolum nisi ut
,, humilietur homo, & exaltetur Deus
,, solus? quandoquidem in eis qui plantan-
,, tur & rigantur, nec ipsum plantato-
,, rem & rigatorem dicit esse aliquid,
,, sed qui incrementum dat Deus, quam-
,, vis & hoc ipsum quod ille plantat,
,, hic rigat, non ipsis sed Domino tri-
,, buat, dicens unicuique, sicut Domi-
,, nus dedit, *Ego plantavi*, *Apollo rigavit*.
,, 1. Cor. 3.

S. Thomas eamdem strenue propugnat doctrinam: Non enim in uno aut altero, sed multiplici loco docet, hominem posse quidem ad bonum naturalis ordinis se præparare, & illud quandoque viribus innatis facere, nusquam vero ad bonum salutis, nisi donante Domino. Audiamus loquentem 1. 2. q. 109. art. 5. "Homo per
,, sua naturalia non potest producere ope-
,, ra meritoria vitæ æternæ, sed ad hoc
,, exigit altior virtus, quæ est virtus gra-
,, tiæ. Et ideo sine gratia nemo potest
,, mereri vitam æternam. Potest tamen
,, facere opera perducentia ad bonum ali-
,, quod homini connaturale: sicut laborare
,, in agro, bibere, manducare & habere
,, amicum, & alia hujusmodi.,,

Rursus art. 6. quærit num homo possit se ad gratiam præparare per seipsum absque exteriori gratiæ auxilio? Et respondet negative; asserendo hominem indigere & gratia actuali, ut se disponat ad habendam gratiam habitualem, & gratia ipsa habituali ad consequendam vitam æternam.

Rursus ibidem q. 12. ex professo docet facienti quod in se est solum gratia actuali prævento & adjuto gratiam justificationis conferri.

Obstrepunt Pelagianorum & Semipelagianorum phalanges. Deus imponit præcepta pro fuga mali & prosecutione boni omnibus, etiam obduratis peccatoribus, etiam Paganis & Infidelibus, quibus, ut quidam tenent Theologi, ipsa gratia sufficiens deest: immo ipse S. Augustinus lib. de præd. SS. cap. 8. num. 15. distinguit duplex hominum genus prædicatorem Evangelii audientium, quidam credunt, & eos dicit intus audire, ceteros vero non: Igitur gratiam sufficientem ad credendum non habent. Quid plura? Gratia qua præparatur voluntas a Domino, non est, teste Augustino, gratia sufficiens, sed efficax quæ multis deest: sic loquitur ibidem cap. 5. num. 11. pag. 798. "Volunt ergo isti credere, nolunt
,, autem illi. Quis hoc ignoret? Quis hoc
,, neget? Sed cum aliis præparetur, aliis
,, non præparetur voluntas a Domino,
,, dicendum est utique quid veniat de mi-
,, sericordia ejus, quid de judicio.,, Ideo quidam credunt, ex S. Aug. quia in eis præparatur voluntas: ecce gratia operis, videlicet qua præparatur voluntas. Sed si gratia absolute, aut requiratur, aut meritis naturæ bonum inchoantis non detur, jam videtur, quod absit dicere, iniquitas in Deo; homo enim peccabit non adimplendo præcepta, & hoc quia non poterit: Jam actum erit de libertate, quatenus absque gratia operari bonum non valebit; ipsa vero ab eo nec pendet, nec eam quando vult, habere potest. Igitur ut salvetur & Dei sanctitas & hominis in operando bonum libertas, dicendum est eum ex se posse, aut bonum facere, aut saltem inchoare ut meritis ejus gratia qua perficiatur, adsit.

Respondeo distinguendo, Deus præcipit bonum, & intuitu meritorum Christi dat omnibus etiam obduratis, etiam infidelibus gratiam sufficientem qua voluntas ab eo præparatur ad conversionem, vel saltem ad orandum, ut precibus gratiam uberiorem, qua de facto se convertant assequantur, concedo: & non dat, nego. Igitur neque iniquitas & injustitia, apud Deum est, sed semper summa misericordia: neque etiam offensio, aut ulla libertatis læsio, quandoquidem Deus in misericordiis dives semper adest ut succurrat miseris & indigentibus, tum quia gratia mediatoris, teste S. Augustino, non destruit, sed sanat & perficit libertatem; hinc Deus impossibilia non jubet, cum det, ut bonum quod præcipit, fiat. Jam vero quum S. Augustinus dicit voluntatem præparari per gratiam efficacem, non excludit præparationem illi præviam quæ est per gratiam sufficientem, quam dari peccatoribus nusquam negat, sed loquitur de præparatione ultimata quæ effectum conversionis conjunctum habet: & actu homo credit: Et vero cur alius non credat, hanc reddit rationem S. Præsul, quia pulsanti non vult obedire: Judæi iterum atque iterum ad fidem in Christum exci-

Digitized by Google

excitati, noluerunt credere; quorsum? nisi quia Spiritui sancto sicut Patres eorum, ut habetur Act. 7. resistebant: si culpa refunditur in talem resistentiam, habebant igitur gratiam sufficientem & compellentem ad credendum, alias falso increparentur his verbis: *Vos semper ... Spiritui sancto resistitis*. Cæterum non facessit negotium dum idem Aug. dicit quosdam audire intus & credere: quosdam vero forinsecus tantum & non credere, eo quippe loci loquitur solum S. Doctor de gratia efficaci qua actu creditur in Christum, sed nullo modo excludit gratiam sufficientem, quam quidem tacet, sed supponit: loquitur vero principaliter de altera, quia ibi agit contra Pelagianos, inter quos & ipsum movebatur controversia de gratia operis & necessaria ad operandum actu bonum.

Illustremus istæ ad singula momenta responsiones variis auctoritatibus.

Primo: " Deus impossibilia non jubet, *inquit Conc. Tridentinum*, sess. 6. cap. 11. ,, sed jubendo monet, & facere quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat ,, ut possis. Cujus mandata gravia non ,, sunt, cujus jugum suave est, & onus ,, leve. ,,

Secundo: Homo sua gaudet libertate, nec illam lædit præceptum quum imponitur: immo ideo cum exortatione ad illud adimplendum imponitur, quia liber est ad transgrediendum, vel non transgrediendum juxta illud Eccli. 31. 10. *Qui potuit transgredi & non est transgressus, facere mala & non fecit*. Et illud Augustini l. de grat. & lib. arb. cap. 2. n. 4. p. 719. " Quid illud quod tam multis locis omnia mandata sua custodiri & fieri jubet ,, Deus; quomodo jubet, si non est libe- ,, rum arbitrium? ,,

Tertio. Voluntas humana sub dominio gratiæ est libera, nam gratia mediatoris non destruit, sed reparat libertatem, inquit idem S. Doctor lib. de corr. & cap. 11. n. 31. " Hæc autem tanto major est, ,, ut parum sit homini per illam reparare ,, perditam libertatem: parum sit denique ,, non posse sine illo, vel apprehendere ,, bonum, vel permanere in bono si ve- ,, lit, nisi etiam efficiatur ut velit. ,,

Quarto: Gratia efficax præparat voluntatem ex parte actus secundi infere ndo actum; sufficiens vero ex parte actus primi excitando ad actum. Primam agnoscere Augustinum nemo non novit: Alteram admittere etiam in præsenti statu si negas, ipsi contradicis Augustino qui locum Proverbiorum potissimum intelligit de ea, cum in libro Confess. asserat non semel se restitisse Deo vocanti, libro vero de spiritu & litera cap. 34. sic definit: " Consentire autem vocationi Dei, ,, vel dissentire ab ea, propriæ voluntatis ,, est. ,, Quid plura? Agnoscit gratiam cui excitanti ad bonum resisti potest, immo & nonnumquam resistitur. Lib. de prædest. SS. c. 6. n. 11. " Multi audiunt verbum ,, veritatis: Sed alii credunt, alii con- ,, tradicunt. ,,

Quinto: Gratia sufficiens dat posse bonum proxime & datur omnibus, etiam obduratis: efficax offertur, & rogandus est Deus ut habeatur. De primo momento audi Augustinum serm. 2. in Psalm. 58. " Deus aversum revocat, & refugien- ,, tem quodammodo ad se redire compel- ,, lit & attrahit; in omnibus implet, ut ,, dictum est, misericordia ejus præveniet ,, me. ,, De secundo sic loquitur lib. de præd. SS. cap. 11. num. 22. respondendo ad objectionem Pelagianorum: " Sed ,, cum dicitur, inquiunt, si *credideris*, ,, *salvus eris*: Unum horum exigitur, al- ,, terum offertur; quod exigitur, in ho- ,, minis, quod offertur, in Dei est pote- ,, state. Cur non utrumque in Dei, & ,, quod jubet, & quod offert? Rogatur enim ,, ut det quod jubet: rogant credentes, ,, ut sibi augeatur fides; rogant pro non ,, credentibus, ut eis donetur fides: & in ,, suis igitur incrementis, & in suis ini- ,, tiis Dei donum est fides.... Omnia ,, autem hæc operatur unus atque idem ,, spiritus, dividens propria unicuique ,, pro ut vult... Ideo autem & nobis præ- ,, cipiuntur, & dona Dei esse demonstran- ,, tur; ut intelligatur quod & nos ea facimus, & Deus facit, ut illa facia- ,, mus. ,,

Sexto: Dictum est S. Augustinum gratiam sufficientem non explodere, cum l. de præd. SS. cap. 8. ait eos qui audiunt & non credunt, foris audire, vocabulum quippe *foris* distinguit gratiam qua intrans Spiritus sanctus solum ut assistens, ab ea qua in cor & inhabitans loquitur, ista quippe est efficax. Nec mirum, eo loci loquitur tantum de gratia operis quæ effe-

Digitized by Google

effectum conjunctum habet, & de qua solum movebatur controversia. Audiamus loquentem: Ait ibidem num. 15. " Qui ,, credunt, prædicatore forinsecus insonante, intus a Patre audiunt atque discunt . . . . Illis datur ut credant. ,, Ex his omnibus liquet & præcepta juste imponi, & sanctitatem Dei, atque hominis libertatem non offendi, & voluntatem humanam omne bonum posse, sed ea conditione ut præparetur a Domino.

Reponunt 2. Prædestinatio est secundum præscientiam naturæ meritorum. Igitur gratia non est mere gratuita. Pelagius apud S. Aug. lib. de præd. SS. cap. 18 num. 36. sic probat antecedens: " Præsciebat ergo qui futuri essent sancti & ,, immaculati per liberæ voluntatis arbitrium. Et ideo eos ante mundi constitutionem in ipsa sua præscientia, quales tales futuros esse præscivit, elegit. ,, Elegit ergo, *inquit*, antequam essent, ,, prædestinans filios, quos futuros sanctos, ,, immaculatosque præscivit, utique ipse ,, non fecit, nec se facturum, sed illos ,, futuros esse prævidit. ,, Ex Pelagianis prædestinatio fit secundum merita propriæ voluntatis præscita, quatenus præscientia bonorum operum regulatur, quod multi Theologi etiam orthodoxi propugnant. Ergo &c. Confirmatur: Ideo puer baptizatus e vita migrat & gloria donatur, quia Deus præscit eum multa bona facturum, si vixisset; qui vero e contra absque Baptismo exul a patria moritur, propter malam vitam futuram, si diutius in terris superstes fuisset; alias quædam appareret in Deo injustitia, si sors utriusque absque relatione ad merita vel demerita propriæ voluntatis definiretur. Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Prædestinatio puerorum qui post susceptum Baptisma moriuntur, est per præscientiam meritorum, nego: jure quippe hæreditatis per merita Christi gloria donantur æterna: prædestinatio adultorum, subdistinguo: est per præscientiam meritorum quæ virtute gratiæ comparantur, transeat, de hoc enim momento non est una & eadem apud Theologos etiam Orthodoxos sententia: quæ solius naturæ viribus acquiruntur, nego. Deus præscit quidem merita sed quæ ipse per gratiam suam, cooperante voluntate humana, facturus est, unde Pelagiani totum naturæ conferentes, graviter hallucinantur.

Solutio est S. Augustini qui ibidem num. 36. propositam obiectionem his dirimit verbis: " Intueamur ergo verba Apostoli, ,, atque videamus utrum propterea nos ,, elegerit ante mundi constitutionem, ,, quia sancti & immaculati futuri era,, mus, an ut essemus? ,, *Benedictus*, inquit, *Deus & Pater Domini nostri Jesu Christi, qui nos benedixit in omni benedictione spirituali in cælestibus in Christo: sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti & immaculati*. Eph. c. 1. " Non ergo quia futuri eramus, ,, sed ut essemus . . . . ita ergo nos benedixit benedictione spirituali in cælestibus in Christo Jesu sicut elegit nos in ,, ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti & immaculati in conspectu ,, eius, in charitate prædestinans nos in ,, adoptionem filiorum per Jesum Christum ,, in ipsum: deinde quid adiungat, attendite: *secundum propositum*, inquit, *voluntatis suæ*, ne in tanto beneficio gratiæ de placito gloriaremur voluntatis nostræ . . . in hoc mysterio voluntatis suæ ,, posuit divitias gratiæ suæ, secundum ,, voluntatem suam, non secundum nostram ,, quæ bona esse non posset, nisi ipse secundum bonamvoluntatem suam, ut bona fieret, subveniret. ,,

Ad confirmationem, negat pueros alios cum Baptismo mori propter bona merita, alios vero sine Baptismo propter demerita futura præscita, utraque enim mere fictitia sunt. Ibidem c. 12. nu. 24. sic respondet sanctus Præsul: " Quis enim ,, audiat, quod dicuntur parvuli pro suis ,, futuris meritis in ipsa infantili ætate ,, baptizati exire de hac vita; & ideo ,, alii non baptizati in eadem ætate mori, quia & ipsorum præscita sunt merita futura, sed mala; non eorum vitam bonam vel malam Deo remunerante, ,, vel damnante, sed nullam? Apostolus ,, quidem limitem fixit, quem transgredi ,, non debeat hominis, ut mitius loquar, ,, incauta suspicio. Ait enim 2. Cor. 5. ,, *Omnes astabimus ante Tribunal Christi, ut referat unusquisque secundum ea quæ per corpus gessit, sive bonum, sive malum*: Gessit, *inquit*, non adiunxit, vel gesturus ,, fuit. Sed unde hoc talibus viris in mentem venerit, nescio, ut futura quæ non ,, sunt

„ sunt futura puniantur, aut honorentur „ merita parvulorum. Cur autem dictum „ est secundum ea quæ per corpus gessit, „ hominem iudicandum, cum gerantur „ multa solo animo, non per corpus, nec „ per ullum corporis membrum, & ple- „ rumque tam magna, ut talibus cogi- „ tationibus pœna iustissima debeatur; si- „ cuti est, ut talia taceam, quod *dixit* „ *insipiens in corde suo non est Deus*? Quid „ est ergo secundum ea quæ per corpus „ gessit: nisi secundum ea quę gessit eo „ tempore quo in corpore fuit, ut per cor- „ pus intelligeremus per corporis tempus? „ Post corpus autem nemo erit in corpo- „ re, nisi resurrectione novissima. „

Neque vero absque blasphemia dici potest vel minimam esse apud Deum optimum iniquitatis umbram, maxime cum nihil quidquam debeat, omnesque in massa perditionis Adæ concludantur, unde misericordia in iis qui liberantur affulget maxima, inquit ibidem Aug. c. 6. nu. 11. iudicium vero in cæteris tam adultis quam parvulis, qui æterno beatitudinis regno privantur.

Replicant liberi arbitrii inflatores: si res ita se habeat, ut totum prædestinationis mysterium penes sit gratiam mere gratuitam, cùm illam habere non sit in potestate hominis, iam ecce anxietatis supremæ, immo & desperationis locus: sed hoc bonitati divinæ repugnat: Igitur dicendum est, vel liberum arbitrium se solo posse salvari, vel si gratia ad hoc necessaria sit, eam meritis naturæ tribui concedendum est.

Respondet S. Augustinus ad hanc vanam instantiam ibidem cap. 11. n. 21. " Sane „ cum Apostolus dicat, *ideo ex fide, ut* „ *secundum gratiam firma sit promissio*, „ Rom. 16. Miror homines infirmitati „ suæ se malle committere, quam firmi- „ tati promissionis Dei. Sed incerta est „ mihi, inquis, de meipso voluntas Dei. „ Quid ergo tuane tibi voluntas de teipso „ certa est, nec times? *qui videtur stare*, „ *videat ne cadat*. Cum igitur utraque in- „ certa sit, cur non homo firmiori quam „ infirmiori fidem suam, spem, charita- „ temque committit? „

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Gratia est mere gratuita.

PRIMO: Hoc ipsum ubique Scriptura sacra dicit, juxta illud Psalm. 126. 1. *Nisi Dominus ædificaverit domum, in vanum laboraverunt qui ædificant eam*. Et istud Rom. 9. *Non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei*.

Secundo: Idem conclamant Patres. Cyprianus l. 3. ad Quirinum c. 4. " In nul- „ lo gloriandum, quando nostrum nihil „ est. „ Suffragatur sanctus Augustinus ubique, maxime l. de præd. SS. c. 1. nam gratia, ait, non esset gratia, si vel esset debita, vel naturæ meritis daretur.

Tertio. Concinit ratio, & quidem multiplex. Primo datur indignis & Dei inimicis apertis, pueris quidem in peccato originali immersis ut sacro lavacro regenerentur: peccatoribus adultis, ut vivificentur. Quid plura? Nonnunquam e duobus æqualiter tentatis, unus vincit inimicum atque salvatur, alter vero oblatam rejiciens gratiam cedit tentationi & reprobatur; in quo quidem exemplo apparet, *inquit S. Augustinus*, misericordia & judicium: misericordia in eo qui credit Spiritui sancto loquenti, & liberatur: judicium in alio qui rebellat, & abjicitur.

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET AD EASDEM RESPONSIONUM.

PRIMO QUIDEM, juste & præcepta imponuntur & fiunt exhortationes, tum ad vitandum malum, tum ad faciendum bonum, & hoc absque libertatis humanæ læsione: tametsi enim homo bonum absque gratia peragere non valeat: *Omnia tamen possum*, inquit Apostolus, Philip. 4. 13. *in eo, qui me confortat*. Quod per amicos, ait D. Thomas possumus, per nos quodammodo possumus; Deus autem nedum amicus, sed & Pater misericordiarum est: hinc intuitu meritorum dilectissimi filii sui dat omnibus gratiam sufficientem ut possint adimplere præcepta, offert vero efficacem qua de facto adimpleant, si innata malitia Deo vocanti non resistant.

Secun-

Secundo : Incassum Semipelagiani istud laudant in gratiam naturæ axioma, *facienti quod in se est Deus non denegat gratiam*, hoc quippe, teste divo Thoma, intelligitur de dispositione ad justificationem, quæ quidem dispositio non fit absque auxilii prævenientis ope: *Unde*, inquit Tridentinum sess. 6. cap. 5. in Sacris litteris, cum dcitur: *Convertimini ad me, & ego convertar ad vos, libertatis nostræ admonemur* : Cum respondemus : *Converte nos, Domine, ad te, & convertemur, Dei nos gratia præveniri confitemur*.

Tertio: licet sine gratia neque inchoare, neque a fortiori consummare aliquem actum supernaturalem non possimus, non inde sequitur voluntatem creatam mere passive se habere, cum potius & sanata & mota per gratiam seipsam moveat & accingat ad bonum salutis, juxta illud Concilii Arausicani secundi Can. 9. *Quoties bona agimus, Deus in nobis atque nobiscum ut operemur, operatur*.

Caterum, nihil aut anxietatis, desperationisve ex necessitate gratiæ emergit, cum fidem, spem & charitatem nostram Deo committendo, tutiores, inquit S. Augustinus evadamus, quippe qui sit *Pater misericordiarum*, ait Apostulus, *& Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra*. 2. Cor. 1.

ARTICULUS TERTIUS.

Num Patres Diospolitani absolvendo Pelagium, ejus adhæserint erroribus.

CONCLUSIO NEGATIVA.

Probatur ratione multiplici.

PRIMA sic se habet : Illi non adhæserunt erroribus Pelagii quem citatum coegerunt duodecim proscribere erroneas propositiones, quæ illi per accusationis libellum objiciebantur : Atqui ex actitatis in Concilio res sic se habet: Ergo &c. Probatur minor. Sic habetur in Concilio Diosp. apud Labbæum pag. 1529.

" *Primo*: Objectum est enim cum diceret, Adam mortalem factum ; qui sive peccasset, sive non, mortuus esset. "

" *Secundo* : Quod peccatum ipsius ipsum solum læserit, & non genus humanum. "

" *Tertio*: Et quod infantes nuper nati, in illo statu sint, in quo Adam fuit ante prævaricationem. "

" *Quarto* : Et quod per mortem, vel prævaricationem Adæ non omne genus humanum moriatur : & quod non per Resurrectionem Christi omne genus humanum resurgat. "

" *Quinto*: Infantes, etiamsi non baptizentur, vitam æternam habere posse. "

" *Sexto*: Et divites baptizatos, nisi omnibus abrenuntient, si quid boni vel fuerint facere, non reputari illis, nec eos habere posse regnum Dei. "

" *Septimo*: Et gratiam Dei atque adjutorium non ad singulos actus donari, sed de libero arbitrio esse, vel in lege atque doctrina. "

" *Octavo*: Et gratiam Dei secundum merita nostra dari. "

" *Nono*. Et filios Dei non posse vocari, nisi omnimode absque omni peccato fuerint effecti. "

" *Decimo* : Et non esse liberum arbitrium, si Dei indigeat auxilio, quoniam in propria voluntate habet unusquisque facere aliquid, vel non facere. "

" *Undecimo*: Et victoriam nostram non esse ex Dei adjutorio, sed ex libero arbitrio. "

" *Duodecimo*: Et quod petentibus veniam non detur secundum gratiam & misericordiam Dei, sed secundum merita & laborem eorum qui per pœnitentiam digni fuerint misericordia. Hæc omnia Pelagius sic anathematizavit. " Ergo &c.

Altera ratio sic proponitur : Illi non veniunt in hæreseos suspicionem, qui, servatis servandis, Pelagium secundum allegata & probata judicarunt. Atqui ita se gessit Patrum Diospolitanorum cœtus in negotio Pelagii : Et probatur. Duo juxta juris apices ad purgationem canonicam Pelagii erant necessaria ; scilicet quod suos ejuraret errores ; tum fidei confessionem exhiberet : Atqui ejuratis erroribus prædictis, hanc fidei professionem propalavit : Igitur Judices absolvendo Pelagium illius non adhæsere erruribus.

Con-

Confessio fidei Pelagii exhibita in Concilio Diospolitano. Ibidem pag. 1530.

PRIMO: *Quod Adam nisi peccasset, non fuisset moriturus*.

Secundo: *Quod peccatum ejus non ipsum solum læserit, sed & genus humanum*.

Tertio: *Quod infantes nuper nati non sint in illo statu in quo Adam fuit ante prævaricationem*.

Quarto: *Ut ad ipsos etiam pertineat*, quod breviter ait Apostolus: PER UNUM HOMINEM MORS, ET PER HOMINEM RESURRECTIO MORTUORUM: ET SICUT IN ADAM OMNES MORIUNTUR, ITA ET IN CHRISTO OMNES VIVIFICABUNTUR.

Quinto: *Quod infantes non baptizati, non solum regnum cælorum, verum etiam vitam æternam non habere possint*.

Sexto: *Ut confiteatur divites baptizatos, etiam si divitiis suis non careant, & sint tales, quales ad Timotheum describit Apostolus, dicens*: PRÆCIPE DIVITIBUS HUJUS MUNDI NON SUPERBE SAPERE, NEQUE SPERARE IN INCERTO DIVITIARUM SUARUM, SED IN DEO VIVO, QUI PRÆSTAT NOBIS OMNIA ABUNDANTER AD FRUENDUM: DIVITES SINT IN OPERIBUS BONIS, FACILE TRIBUANT, COMMUNICENT, THESAURIZENT SIBI FUNDAMENTUM BONUM IN FUTURUM, UT APPREHENDANT VITAM ÆTERNAM: NON EOS A REGNO DEI POSSE PRIVARI.

Septimo: *Ut fateatur gratiam Dei & adjutorium etiam ad singulos actus dari, eamque non dari secundum merita nostra*.

Octavo: *Ut revera sit gratia, id est gratis data per ejus misericordiam, qui dixit*: MISEREBOR, CUJUS MISERTUS ERO: ET MISERICORDIAM PRÆSTABO CUI MISERTUS FUERO.

Nono: *Ut fateatur filios Dei vocari post illos, qui quotidie dicunt*: DIMITTE NOBIS DEBITA NOSTRA, *quod utique non veraciter dicerent, si essent omnino absque peccato*.

Decimo: *Ut fateatur esse liberum arbitrium, etiamsi divino indigeat adjutorio*.

Undecimo: *Ut fateatur, quando contra tentationes, concupiscentiasque illicitas dimicamus, non ex propria voluntate, sed ex adjutorio Dei provenire victoriam. Non enim aliter verum est quod Apostolus ait*: NON VOLENTIS, NON CURRENTIS, SED MISERENTIS EST DEI.

Duodecimo: *Ut fateatur secundum gratiam, & misericordiam Dei veniam pœnitentibus dari, non secundum merita eorum: Quemadmodum etiam ipse pœnitentiam, donum Dei dixit Apostolus, ubi ait*: NE FORTE DET ILLIS DEUS POENITENTIAM, *hæc omnia simpliciter sine ullis fateatur ambagibus*.

Audis Patres adamussim de gratia fidem exponere, cui subscribere Pelagium ante absolutionem voluerunt, quibus expletis, sic pronuntiant: *Si quis contra auctoritatem catholicam, & ipsius Pelagii expressa Ecclesiasticis gestis verba consentit, atque in illa quæ his sunt contraria veraciter credit, anathema esse tenendum est, nisi quæ illis contraria sunt, fido corde teneantur, & aperta confessione promantur*.

Tertia ratio: Judex nusquam criminis reus dicitur, cum absolvit innocentem qui prævio maturo examine, & adhibita omni Juris solemnitate secundum allegata & probata, nævo apparet immunis: Atqui ita visus est Pelagius; quocirca illusit Patribus, atque incauti sua absque culpa absolvere reum: Ergo &c. Probatur minor testimoniis omni exceptione majoribus.

Testimonium Sancti Augustini.

S. DOCTOR lib. de gestis Pelagii cap. 21. ita scribit: " Pelagius tamen apud ,, eos quibus amplius, certiusque notus ,, est: non mihi videtur esse purgatus. ,, Illi enim tanquam de ignoto judicantes, his præsertim absentibus qui contra eum libellum dederant, hominem ,, quidem diligentius examinare minime ,, poterunt: hæresim tamen ipsam, si ,, eorum sequantur judicium, qui pro ,, ejus perversitate certabant, penitus peremerunt. ,,

Rursus ibidem cap. 35. " Deinde post ,, aliquot annos Pelagio, qui magister ejus, *Calestii nimirum*, perhiberetur, cum ,, ista hæresis fuisset objecta ad Episcopale judicium, etiam ipse pervenit: recitatisque omnibus, quæ in libello contra eum dato, Heros & Lazarus Episcopi Galli posuerant; illis quidem absentibus,

,, tibus, & de ægritudine unius eorum ex-
,, cusantibus, Pelagium ad omnia respondentem, quatuordecim Episcopi Provinciæ Palestinæ, secundum responsiones ejus alienum a perversitate hujus hæresis pronuntiarunt: eam tamen hæresim sine ulla dubitatione damnantes, &c. ,,

Rursus lib. 2. de peccato originali contra Pelagium et Cælestium cap. 8. sic loquitur: " Fefellit enim judicium Palæstinum, propterea ibi videtur esse purgatus: Romanam vero Ecclesiam, ubi eum esse notissimum scitis fallere usquequaque non potuit. ,, Observes velim ex D. Augustino Patres Pelagianam damnasse hæresim: Igitur absolvendo incaute reum, ejus non subscripserunt erroribus. Ibidem cap. 16. excusat Patres Augustinus his verbis: " Tanto enim Judices sefellit occultius, quanto exponit ista versutius. Episcopi quidem Catholici quando audiebant hominem anathematizantem eos, qui dicunt Adæ peccatum ipsi soli obfuisse, non generi humano, nihil aliud eum sapere existimabant, quam id quod Catholica Ecclesia prædicare consuevit. ,,

Testimonium Innocentii I.

SANCTUS ille Pontifex epist. ad quinque Africanos Antistites, quam S. Augustinus laudat lib. de peccato originali cap. 9. illos purgat his verbis: " Cum sint, *inquit*, aliqua in ipsis posita gestis quæ objecta, partim ille vitando suppressit, partim multa in se verba retorquendo tota obscuritate confudit, aliqua magis falsa quam vera ratione, ut ad tempus poterat videri, purgavit, negando alia, alia falsa interpretatione vertendo. ,, Ecce vel ipse Christi Vicarius qui excusatos habet Præsules Palæstinos.

Testimonium sancti Prosperi.

SANCTUS ille Doctor carmine de ingratis cap. 2. de Palæstina Synodo sic canit.

. . . . non segnior inde Orientis
Rectorum cura emicuit: captumque nefandi
Dogmatis auctorem constrinxit lege benigna
Commentum damnare suum, nisi corpore Christi
Abjungi, & sancto mallet grege dissociari.
Lene quidem hoc, nimiumque malos tolerasse videtur
Judicium: sed sancta fides examine in illo
Vicit obortivam dira de semine prolem,
Prospectum namque est, divino & munere cautum,
Ut licet instantem declinans bestia pœnam,
Perfidiæ sensum sensus tenuisset eosdem:
Ipsa tamen proprium germen damnando necaret:
Ore malam extinguens sobolem, quam protulit ore.

Fit satis objectionibus.

OBJICIES: Illi adhæserunt erroribus Pelagii, qui ex scientia certa, tacito saltem consensu, sensum erroneum in scriptis Pelagii contentum non proscripsere: Atqui Patres Palæstini nimiam hanc habuere indulgentiam: Et probatur. Primo quidem, certiores facti de mente ejus versipelli, & in erroribus subtegendis versutia, debebant nominatim damnare omnes Pelagii textus, ne remaneret evadendi aditus: quod tamen non fecere: Secundo objectum est Pelagio, ut refertur in libro de gestis Palæstinis S. Aug. cap. 1. istud, quod in libro suo Heterodoxus posuerat: " Non posse esse sine peccato, nisi qui legis scientiam habuerit. ,, Cui objectioni respondit Pelagius hominem adjuvari per legis scientiam ad non peccandum, sicut scriptum est: *Legem in adjutorium dedit illis*: Quæ quidem verba subindigitant legem esse gratiam, quod erroneum: & tamen subjunxit Augustinus: " Hoc audito, Synodus dixit, non sunt aliena ab Ecclesia, quæ dicta sunt a Pelagio. ,, Tertio eadem Synodus hanc ejusdem Pelagii admisit propositionem: *Donat Deus omnes gratias ei qui fuerit dignus accipere, sicut Paulo Apostolo donavit*. Sed hujusmodi locutio hæreseos venenum spirat, scilicet gratiam naturæ meritis concedi: quod iterum atque iterum verbis & scriptis docuerat Pelagius: Ergo &c.

Respondeo nego minorem: Ad primam proba-

probationem distinguo, & Patres habuerunt confitentem reum, & fidei catholicæ Confessorem, concedo: & non habuerunt, nego. Ecclesia Christi vestigiis insistens ad indulgentiam prona est; cum autem Pelagius subscripserat suorum errorum damnationi, & fidem fuerat confessus, non mirum si catholicas exhibendo interpretationes absolutus sit, quandoquidem juxta illud adagium: *Favores sunt ampliandi, odia vero restringenda*. Sic Concilium Calchedonense tametsi Ibæ & Theodoreti doctrinam Nestorianam prænosceret, ut primum tamen anathema Nestorio dixere illi Episcopi, eos ita benigne suscepit, ut Judices adversus Eutychen sedere concesserit. Neque igitur Patres Palæstini admisere doctrinam Pelagii, sed catholicas tantummodo ejus explicationes.

Solutio est D. Augustini, qui lib. 2. de peccato originali contra Pelagium & Cælestium cap. 16. sic loquitur: " Episcopi ,, quippe Catholici quando audiebant hominem anathematizantem eos, qui di- ,, cunt Adæ peccatum ipsi soli obfuisse, ,, non generi humano, nihil aliud eum ,, sapere existimabant, quam id quod Catholica Ecclesia prædicare consuevit.,, Maxime, cum subscripserat damnationi hujusce propositionis: *Quod peccatum ipsius, ipsum læserit, & non genus humanum*. Pergit S. Augustinus ibidem: " Propterea ergo quod te illi sapere existimabant, absolvendum fuit: quod vero tu sapie- ,, bas, damnandum fuit, non ergo tu absolutus es, qui damnanda tenuisti: sed ,, illud absolutum est, quod tenere debui- ,, sti. Ut autem tu absolutus putaveris, ,, creditus es sentire laudanda, cum te ,, Judices non intelligerent occultare damnanda.,,

Ad secundam probationem distinguo: Patres probavere scientiam legis gratia elevatam propellere peccatum, concedo: absque gratia, ut mente versipelli interius credebat Pelagius, nego. Non enim intellexerunt Pelagium propugnare legem esse gratiam, cum damnationi consenserat istius septimæ propositionis: *Septimo & gratiam Dei atque adjutorium non ad singulos actus donari sed de libero arbitrio esse vel in lege atque doctrina*.

S. Augustinus sic vindicat Patres Palæstinos lib. de gestis Pelagii cap. 1. " Pla- ,, ne, *inquit*, aliena non sunt quæ re- ,, spondit, illud vero quod de libro ejus ,, prolatum est, aliud sonat. Sed hoc E- ,, piscopi, Græci homines, & ea verba ,, per interpretem audientes, discutere ,, non curarunt: hoc tantum intuentes, ,, quid ille quid interrogabatur, sensisse ,, se diceret, non quibus verbis eadem ,, sententia in ejus libro scripta diceretur.

Tum cap. 35. exhibet sensum catholicum in quo propositionem Pelagii de legis adjutorio sumpsere Patres, & sic loquitur: " Approbaverunt enim secundum ,, quæ ille ad ea quæ objecta sunt re- ,, spondebat, adjuvari hominem per legis ,, scientiam ad non peccandum, sicut ,, scriptum est: *Legem in adjutorium dedit* ,, *illis*. Non tamen ex hoc eandem legis ,, scientiam illam, Dei gratiam esse ap- ,, probaverunt, de qua scriptum est: *Quis* ,, *me liberabit de corpore mortis hujus? Gra-* ,, *tia Dei per Jesum Christum Dominum* ,, *nostrum*. Nec ideo dixisse Pelagium o- ,, mnes voluntate sua regi, ut non eos ,, regeret Deus: Respondit enim, hæc se ,, dixisse propter liberum arbitrium; cui ,, Deus adjutor est eligenti dona, hominem ,, vero peccantem ipsum esse in culpa.,,

Ad tertiam probationem similiter distinguo: Patres hanc admisere propositionem: *Donat Deus omnes gratias ei qui fuerit dignus accipere, sicut Paulo Apostolo donavit;* in sensu catholico, ita ut digni gratiam uberiorem suscipiant per bona opera adjutorio gratiæ facta, concedo: hoc ipsum innuunt subsequentia verba: *Sicut Paulo Apostolo donavit;* cum ipse Apostolus dicat: *Quid habes quod non accepisti?* In sensu Pelagii, ita ut merita sint naturæ fętus, nego. Hunc utique sensum declarat octavæ propositionis a Pelagio conclamata damnatio: *Gratiam Dei secundum merita nostra dari*. Hunc & iste septimus *fidei* articulus, cui idem subscripsit Heterodoxus, prodit: *Ut fateatur gratia Dei & adjutorium anima etiam ad singulos actus dari, eamque non dari secundum merita nostra*.

S. Augustinus ibidem cap. 17. eamdem indicat solutionem: " Aut breve dictum, ,, *inquit*, eorum audientiam, & intentionem facile subterfugit, aut aliquo ,, modo id recte accipi posse existimantes, cujus de hac re confessiones li- ,, quidas sibi habere videbantur, pęne de ,, uno verbo nihil ei controversiam mo- ,, vendam

„ vendam putarunt ? Quod & nobis forsitan contigisset, si cum eis in illo judicio sedissemus : si enim pro eo, quod positum est, dignus, positum esset prædestinatus vel aliquid hujusmodi, nihil certe scrupuli tangeret atque angeret animum. „ Revera quidem vox *prædestinatus* dicit gratiam a naturæ conatu independentem.

Instifes : Atqui Patres non nihil saltem adhæsere Pelagio : Ergo &c. Probatur subsumptum. Concilium abjectum est ab Innocentio I. qui epist. 27. apud Baron. ann. 415. n. 19. & 20. sic pronuntiat : *Non possumus illarum epistolarum nec culpare judicium, cum nesciamus utrum vera sint gesta ; aut si vera non sint, constat magis subterfugisse, quam se tota veritate purgasse ;* sed non exploditur Synodus seclusis erroribus : Ergo &c.

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem nego majorem, cum vel ipse Pontifex asserat se neque approbare, neque reprobare Concilium : tametsi enim affulgeret Patrum fides, quia tamen Pelagium eis illusisse compertum haberet ; ne inde aliquid fidei periculum emergeret, suo illud munire calculo æquum non duxit : falsum est igitur Concilium absolute fuisse reprobatum : Sed neque approbatum dicimus, & hoc ipsum non semel in more fuit positum, quod summi Pontifices non consenserint Conciliorum definitionibus, ubi aliquod apparuit dubium : Quod potest illustrari exemplo S. Leonis, qui quidem Synodum Calchedon. solummodo quoad sex primas actiones confirmavit : quinimmo Concilium Sardicense, Francofurtense, & alia multa sunt tantum ex parte approbata.

Replicabis : S. Hieronymus epist. 79. ad Alipium, prorsus Synodum explodit, & de illa sic loquitur : " Quidquid enim in illa miserabili Synodo dixisse se denegat Pelagius, in hoc opere profitetur. „ Sed non nisi ratione erroris Synodus miserabilis, dicenda est : Ergo &c.

Respondeo distinguendo minorem, sine errore facti vel Juris, concedo : Juris absolute, nego. Citra dubium est Patres Palæstinos errasse in facto personali, & absolvisse Pelagium reum, quem tamen credebant pœnitentem, & propter hoc miserabilis dicta est a S. Hieronymo illa Synodus.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Patres Diospolitani absolvendo Pelagium ejus non adhæserunt erroribus.

PRIMO : Habentes confitentem reum, fidem catholicam exposuerunt, tum ei subscribere, jubente Concilio, compulsus est Pelagius.

Secundum : Tametsi absolverint Pelagium, non nisi prævia fidei confessione catholica, id fecerunt ; quod quidem sufficit, cum Ecclesia non judicet de internis.

Tertio : S. August. lib. de gestis Pelagii cap. 21. testatur Patres Diospolitanos non adhæsisse Pelagii erroribus, cum ipsum eos ejurare compulerint.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM,

ET EXPLICATIONUM.

PRIMO : Non negamus Pelagium in suspicionem hæreseos apud Patres Diosp. venisse, sed quia se retractaverat in Synodo, juxta morem antiquum potuit credi pœnitens reus, & absolvi.

Secundo : Esto quod aliquas Pelagii propositiones errorem in sensu obvio nihil spirantes damnare noluerint PP. hoc non nisi ex benigna interpretatione rite factum est : Quod quidem potest illustrari exemplo Patrum Concilii Calchedonensis, qui a condemnatione epistolæ Ibæ ad Marium Persam abstinuerunt, eo quod reus conclamata incarnationis fide sensum catholicum suo affixerit rescripto.

Tertio : Innocentius I. non approbat quidem Synodum, sed neque damnat ; si qui sint inter Patres qui illam prorsus abjiciant, dubio-procul errore facti detinebantur.

AR-

ARTICULUS QUARTUS.

Utrum Zosimus Papa Cælestium absolvendo, ejus subscripserit hæresi?

CONCLUSIO NEGATIVA.

Probatur unico sed efficaci argumento.

QUI nonnisi juxta juris apices purgavit Cælestium, qui in judicio solum sententiam interlocutoriam & quasi dispositivam protulit; qui demum certior factus quod Cælestius suos ejuraverat errores, illum absolvit, citra dubium ejus non subscripsit erroribus: Atqui sic se gessit Zosimus: Ergo &c. Probatur minor rationibus omni exceptione dignis.

Primo: Ex epistolis ipsius Zosimi, in tertia quidem ad Episcopos Africanos directa, maturo examine prævio, asserit se comperisse Cælestium esse innocentem. Sic loquitur in hoc rescripto edit. Colon. Agrip. ann. 1606. " Omnia igitur quæ „ prius fuerant acta discussimus, sicut ge- „ storum huic epistolæ cohærentium in- „ structione disceetis. Intromisso Cælestio, „ libellum ejus, quem dederat, fecimus „ recitari. Nec hoc contenti, utrum hæc „ quæ scripsisse, corde loqueretur, an la- „ biis, sæpenumero exploravimus, cum „ de occultis animorum solius Dei nostri „ possit esse judicium, cui non tantum co- „ gitata, sed cogitanda jam præsto sunt. „ Ecce Judex qui juxta allegata & pro- „ bata dirimit causam.

Rursus ibidem ait accusatores Cælestii non esse fide-dignos, quippe qui non comparuerint, sed solum per litteras, nec satis sibi cohærentes Cælestium ad judicium interpellaverint: " Patuit, *inquit*, hos in „ observatis ordinationibus, plebi, cle- „ roque contradicenti, ignotos, alienige- „ nas, intra Gallias Sacerdotia vindicas- „ se, quibus seipsi propria abdicavere sen- „ tentia; nosque licet & alia, tum eo- „ rum de se pœnitudinem secuti, sacer- „ dotali eos loco, & omni communione „ submovimus. Satis urget causam, a ta- „ libus processisse per litteras in absentes „ ejus accusationem, qui se præsens tue- „ tur, qui exponit fidem, qui provocat „ accusantem, numquam piguit in me- „ lius retorsisse judicium. „ Audis accusatores non leviori infamia laborantes, adeoque non audiendos: Audis Cælestium præsentem coram Judice se purgare: Audis testes absentes esse: quocirca Zosimus jussit Romam venire, ut si quid accusationis pondus contra Cælestium haberent, juxta juris solemnitatem propalarent.

Sic loquitur Zosimus ibidem: " Un- „ de in præsenti causa nihil præcox, im- „ maturumque censuimus, sed innotesce- „ re Sanctitati vestræ super absoluta Cæ- „ lestii fide nostrum examen; cui etiam „ prior libellus ab eo intra Africam testi- „ monio apud nos esse debuisset; ne inex- „ ploratis, famaque jactantibus tam faci- „ le crederetur. Quare intra secundum „ mensem, aut veniant qui præsentem re- „ darguant aliter sentire, quam libellis „ & confessione contexuit; aut nihil post „ hæc tam aperta & manifesta quæ pro- „ tulit, dubii sanctitas vestra resedisse co- „ gnoscat. „ Porro fuit semper in more „ positum, ut in rebus dogmaticis nemo „ reus haberetur, si fidei professionem ab „ omni nævo puram protulerit; nisi alias „ constet reum corde negare, quod pro- „ nunciat ore: igitur Zosimus, qui serva- „ tis servandis sic se gessit, in hæresis su- „ spicionem nusquam venit.

Tum in epistola quarta ad eosdem, sic loquitur, idem Zosimus de fide nedum Cælestii, sed & Pelagii, qui per litteras apud eum se purgaverant: " Postquam a „ nobis Cælestius presbyter auditus est, „ & quid de fide sentiret evidenter ex- „ pressit; eadem quoque quæ in libello „ contulerat, repetitis crebro professio- „ nibus, roboravit: de ejus nomine ple- „ nius ad dilectionem vestram scripta di- „ reximus. Ecce epistolam Hierosolymi- „ tani Episcopi Praylii, qui in locum quon- „ dam sancti Joannis Episcopus est ordina- „ tus, accepimus, qui causæ Pelagii eni- „ xius adstipulator intervenit. Litteras „ quoque suas idem Pelagius purgationem „ continentes abundantissime misit: qui- „ bus & professionis suæ fidem, quid se- „ queretur, quidve damnaret, sine aliquo „ fuco, ut cessarent totius interpretatio- „ nis insidiæ, cumulavit. Harum reci- „ tatio publica fuit: omnia quidem pa- „ ria, & eadem sensu sententiisque forma- „ ta, quæ Cælestius ante protulerat, conti- „ ne-

„ nebant. Utinam vellus vestrum, dilectis-„ simi fratres, recitationi litterarum in-„ teresse potuisset, &c. „ Eo loci Zosimus movet judices ut tardiores sint ad damnandum, promptiores vero ad excusandum, deinde sic concludit Epistolam: “ „ Hæc ideo scripsimus, ut de cætero si „ qui absentes, minusque noti de quolibet „ talia ex libidine mentientur, fixi sint „ pedes vestri adversus arietem fraudulen-„ tiæ &c. „ Alternata vice monet Africanos, ut nonnisi maturo judicio proferant sententiam. “ Cum, *inquit*, sicut Susan-„ na a senioribus damnata, a juvene ta-„ men Daniele absoluta est. „

Demum, in decima ad Conc. Carthag. Epistola commendans summi Pontificis auctoritatem simul & erga innocentes advertentiam, ait: “ Quamvis Patrum tra-„ ditio Apostolicæ sedi auctoritatem tan-„ tam tribuerit, ut de ejus judicio di-„ sceptare nullus auderet, idque per Ca-„ nones semper regulasque servaverit; & „ currens adhuc suis legibus Ecclesiasti-„ ca disciplina Petri nomine, a quo ipsa „ quoque descendit, reverentiam quam „ debet, exolvat.... Tamen cum tantum „ nobis esset auctoritatis, ut nullus de „ nostra possit retractare sententia; nihil „ egimus, quod non ad vestram notitiam „ nostris ultro litteris referremus, dan-„ tes hæc fraternitati, ut in commune „ consulentes, non quia quid deberet fieri „ nesciremus, aut faceremus aliquid quod „ contra utilitatem Ecclesiæ veniens di-„ spliceret, sed pariter nobiscum volui-„ mus habere Tractatum de illo, qui apud „ vos, sicut ipse per litteras dicit, fuerit „ accusatus, & ad nostram, qui se assere-„ ret innocentem, non refugiens judicium „ ex appellatione pristina, venerit sedem „ .... idcirco noverit vestra fraternitas, „ nihil nos post illas quas superius vel lit-„ teras vestras accepimus, immutasse, „ sed in eodem cuncta reliquisse statu, in „ quo dudum fuerant, cum hoc nostris lit-„ teris vestræ indicavimus sanctitati, ut „ illa quæ a vobis ad nos missa erat obte-„ statio remaneret. „

Observet velim S. Pontificem non ita causam Cælestii ad metam perducere, ut irrita maneat Afrorum obtestatio, sed potius paratum esse, si Cælestium rite probarent nocentem, districto censurarum gladio, eumdem percellere.

Secundo: Habemus ejusdem veritatis testem S. Augustinum, qui in congressu cum Pelagianis res gestas fideli retulit calamo lib. 2. adversus duas Epistolas Pelagianorum cap. 3. num. 5. de hoc momento ita scribit: “ Cum primitus BB. Papæ Inno-„ centii Litteræ Episcoporum litteris res-„ pondentes, Afrorum pariter hunc erro-„ rem, quem conantur isti persuadere, „ damnaverint: successor quoque ejus S. „ Papa Zosimus tenendum esse, quod isti „ de parvulis sentiunt, numquam dixerit, „ numquam scripserit, insuper etiam Cæ-„ lestium se purgare molientem, ad con-„ sentiendum supra dictis sedis Apostolicæ „ litteris crebra interlocutione constri-„ xerit: profecto quidquid interea lenius „ actum est cum Cælestio servata duntaxat antiquissimæ & robustissimæ fidei „ firmitate, correctionis fuit clementissi-„ ma suasio, non approbatio exitiosissi-„ ma pravitatis. „ Eamdem prosequitur materiam 4. & 5. num. 9. multa eo loci subnotat S. Augustinus videlicet S. Zosimum observasse omnes juris regulas in negotio Cælestii: tum ex innata sedis Apostolicæ clementia & paterna charitate lenius cum Cælestio egisse: tandem ejus non approbasse errores.

Tertio, Marius mercator commonit. super nomine Cælestii, Pelagii &c. to. 2. Conc. novæ edit. pag. 1513. sancti Zosimi suffragatur innocentiæ, his verbis: “ Præ-„ dictus tamen Cælestius etiam hinc eje-„ ctus ad urbem Romam sub sanctæ me-„ moriæ Zosimo Episcopo tota festina-„ tione perrexit: ubi actis, quorum e-„ xemplaria habemus, interrogatus, cum „ ab illo cogitore aliquatenus terreretur „ crebris responsionibus, & profectio-„ nibus suis spem præseminavit, conde-„ mnare se illa capitula, de quibus fue-„ rat apud Carthaginem accusatus, pro-„ mittens. Id enim & instantius jubeba-„ tur, ab eoque vehementius ut id face-„ ret expectabatur; atque ob hoc ipsum „ nonnulla illius sancti Sacerdotis humani-„ tate dignus est habitus: & sic epistolam „ quamdam humanitatis plenam ad Afros „ Episcopos meruit: qua ille abusus est, „ vel adhuc abutitur ad multorum igno-„ rantium deceptionem. Episcopis vere „ ex Africa rescribentibus, omnemque „ causam, quæ apud eos facta fuerat ex-„ ponentibus; missis etiam gestis exinde,

„ quæ

„ quæ faciant tunc cum illo, vel de illo „ confecta, vocatur ad audientiam ple- „ niorem, ut quæ promiserat, festinaret „ implere; idest, ut damnatis prædictis „ capitulis, sententia Afrorum Pontificum „ qua fuerat communione privatus, ab- „ solveretur; non solum non adfuit, sed „ etiam ex memorata Romana urbe pro- „ fugit, atque ob hoc a beatæ memoriæ „ prædicto Zosimo Episcopo scriptis am- „ plissimis perdamnatus est. „ Tria ibi commemorat Marius. Primo quidem, Cælestium a sententia Carthaginensi provocasse ad Zosimum Papam. Secundo, ipso præsente ea retractasse capitula quæ fuerant Carthagine suæ damnationis causa, & materia.

Quarto: Zosimus utique proscripsit Cælestium, ut primum sibi illusisse compertum babuit: igitur neque ex servatis pro negotio Cælestii Zosimus in suspicionem hæreseos venit, maxime cum ex ejus sententia adversus reum lata, uti talem probatum, constet in iis quæ antea gesserat lenius solum vel ipsas juris regulas observasse. Hoc ipsum probat in quarta ad Afros epistola rom. 2. conc. Labbæi pag. 1562. in qua exemplo judicum laicorum eis probat cum accusatis nonnisi moderatione summa ad condemnandum properandum esse: " Doceat, *inquit*, nos terrena mo- „ deratio, quæ secularibus arbitriis & cau- „ sis primum de ipsis judicibus eligendis, „ repudiandisque fit. Et quanta cunctatio, „ quot interpositæ dilationes? Quoties ad- „ hibita comperendinatio etiam sub ipso „ fine certaminis ampliare judicia cum in- „ nocenti reo? Confugitur ad mare & ex- „ tramarina documenta; ut fides, quæ in „ præsenti plerumque arctioribus strangu- „ latur angustiis, saltem eminus veniat. „ Hæc omnia mentiur, nisi in patroci- „ nium tuendæ innocentiæ reperta sint. „ Tolerabilius est enim innocentem quem- „ libet tardius inveniri, quam cito pro „ nocente damnare. „

Fit satis objectionibus.

OBJICIES: Ille censetur favisse erroribus Cælestii, qui illum Carthagine omni adhibita juris solemnitate damnatum, remisit absolutum: atqui ita factum est, ut ex probationibus non obscure liquet. Ergo &c.

Respondeo distinguendo minorem, Cælestium sese retractantem, & damnatum adhibitis testibus abjiciendis absolvit, concedo: non servato juris ordine, nego. Provocaverat Cælestius a Concilio Carthaginensi ad Zosimum, & appellatio erat legitima juxta Concilium Sardicense, quod can. 4. & 7. declarat Episcopum ab aliquo gravatum Cōcilio, posse appellare Patrem communem, quinimmo, causa discussa, Heros & Lazarus in testando inventi sunt minus habentes: igitur cum leges ad absolutionem rei nihil aliud præter retractationem errorum exigant, & aliunde accusatores non essent fide digni, Zosimus in mansuetudine adversus Cælestium ne minimum quidem fuit culpabilis.

Hæc ipse profert de abjiciendis Herote, & Lazaro testibus ibid. epist. 4. pag. 1561. ad Episcopos Africanos: " Ideo „ etiam hunc Pelagium, Herote & La- „ zaro scribentibus, infamari: itane fra- „ tres dilectissimi, ad aures vestras, qui „ sint isti turbines Ecclesiæ vel procellæ, „ nec opinione pervenit? Ita vero vos la- „ tuit vita horum atque damnatio? Et „ quamquam specialis illos Apostolicæ se- „ dis auctoritas omni communione submo- „ verit: discite & in hac Epistola, licet „ strictim, hominum mores. Vetus La- „ zaro consuetudo est innocentiam crimi- „ nandi: per multa Concilia in sanctum „ Britium Coepiscopum nostrum Turoni- „ cæ civitatis diabolicus accusator inven- „ tus est.... De Herote vero omnia si- „ milia, idem Tyrannus, Patronus cædis, „ turbæ Presbyterorum contradicentium, „ vincula & custodiæ, & totius civita- „ tis addictio, similis pœnitentia de ab- „ dicatione Sacerdotii. Mirum est si nisi „ laicum virum ad bonam frugem longa „ erga Deum servitute nitentem falsis lit- „ teris percellere noluerunt, qui in fra- „ tres & Coepiscopos tanta machinati „ sunt, qui tot tempestates Ecclesiæ red- „ diderunt. „

Instabis: Atqui Cælestius non se retractavit, & in errore perseverans absolutus est, tametsi ab Attico ab urbe Constantinopolitana ejecto, nedum per Herotem & Lazarum, sed & per Paulinum Diaconum accusatum, & a iudicio comparativo rite damnatum in Africa: igitur absque nævo etiam ex parte Zosimi purgari non potuit. Probatur subsumptum.

S. Augustinus lib. 2. de peccato originali cap. 6. sic refert verba Cælestii in libello quem ad suam purgationem obtulit Zosimo: " *In remissionem autem peccatorum baptizandos infantes, non idcirco diximus, ut peccatum ex traduce firmare videamur, quod longe a catholico sensu alienum est, quia peccatum non cum homine nascitur, quod exercetur ab homine; quia non naturæ delictum, sed voluntatis esse demonstratur &c.* Rursus ibidem pergit: " Hunc sensum suum vobis aperire Pelagius vel timuit, vel erubuit, quem discipulus ejus palam sine ullius obscuritatis ambagibus, apud sedem Apostolicam profiteri nec timuit, nec erubuit. " Et tamen libellus ille ubi error palam cooclamatur, absolvitur; de hoc momento sic loquitur Augustinus lib. 2. ad Bonifacium cap. 3. " Libellus ejus catholicus dictus est. " Ergo &c.

Respondeo distinguendo probationem: libellus catholicus dictus est quoad sensum quem dabat Cælestius, concedo: quoad se & in sensu obvio, nego. Sic Epistola Ibæ discussa in Concilio Chalchedonensi action. 8. & 9. & tolerata fuit quoad sensum catholicum quem exhibebat ipse Ibas, sed non quoad se, utpote Nestoriana: pari & cosimili ratione Zosimus absolvit sensum, sed non errorem libelli. Solutio est D. Augustini qui post verba objectionis: *Libellus ejus catholicus dictus est*. Subdit: " Quia & hoc catholicæ mentis est, si qua forte aliter sapit quam veritas exigit, non ea certissime definire; sed detecta ac demonstrata respuere. " Rursus lib. 2. de peccato origioali cap. 6. scribit Cælestium ideo absolutum: " Quia superius in eodem libello suo de hujusmodi quæstiooibus locuturus ante prædixerat: *Si forte ut hominibus quispiam ignorantiæ error obrepserit, vestra sententia corrigatur*. " Et de facto postea Zosimus certior factus de dolis, Heterodoxum proscripsit: igitur nec ipsi favit.

Insistes: Qui & ipsum Pelagium mente versipelli patribus Diospolitanis loquutum fuisse sciebat, & tamen eum cum Cælestio absolvit, illorum dubio procul erroribus subscripsit: atqui ex dictis constat Zosimum sic egisse. Ergo &c.

Respondeo distinguendo minorem. Pelagium absolvit eo quod fidei confessionem catholicam ei obtulerat, concedo: absolvit quem in errore pertinacem crederet; nego. Solutio ex duobus potissimum liquet: Primo quidem, Pelagius in sua fidei confessiooe subscribit damnationi omnium præcedentium hæresum; deinde vero necessitatem gratiæ agnoscit & per omnia sese judicio SS. Pontificis committit, & sic loquitur: *Credimus in Deum Patrem omnipotentem .... Liberum sic esse confitemur arbitrium, ut dicamus nos semper Dei indigere auxilio*. Secundo, ut primum Zosimus compettam habuit fraudem, utrumque anathemate percussit: Igitur errori nusquam adhæserat.

Persistes: Est contra Canones causam judicatam iterum discutere, maxime si accesserit sancti Pontificis sententia: atqui errores Cælestii & a Concilio Carthagioensi, & ab Innocentio primo jamjam proscripti fuerat: igitur non sine intempestiva indulgentia pro erroribus Zosimus prima vice absolvit Cælestium.

Respondeo distinguendo majorem: causam dogmatis discutere, concedo: causam facti persooalis, subdistinguo, si causa sit perfecte eliquata, concedo: sin minus, nego. Zosimus non iterum iostauravit judicium pro dogmate, nisi ad illud confirmandum; sed pro personis quæ ad ipsum provocarant paratis se se purgare, & omnem deponere errorem: quocirca id vitio verti non debet Zosimo qui illos benigne audivit, maxime cum suam sententiam ita temperaverat decessor ejus Innocentius, ut juberet, Pelagio & Cælestio: " Si unquam sani, deposito pravi dogmatis errore, resipuissent, damnassentque ea, quorum seipsi prævaricatione damnarant, eis medicina solita, id est, receptaculum suum ab Ecclesia non negaretur. "

Replicabis: Facundus Hermianensis lib. 7. cap. 3. sic loquitur de Papa Zosimo in causa Pelagii & Cælestii: " Invenieot postremo beatum quoque Zosimum, Apostolicæ sedis Antistitem, contra sancti Innocentii decessoris sui sententiam, qui primus Pelagianam hæresim condemnavit, fidem ipsius Pelagii, ejusque complicis Cælestii, quem in Ecclesia Charthaginensi convictum, atque appellantem Apostolicam sedem, & ipse gestis discusserat, tanquam veram & Catholicam laudantem. " Igitur ex

Facundo

Digitized by Google

Facundo Zosimus laudavit hæresim in Concilio Carthaginensi proscriptam.

Respondeo distinguendo: & hoc unum probat Facundus, videlicet Zosimum errasse in facto, seu potius deceptum fuisse a Cælestio, & Pelagio, concedo: errasse in dogmate, nego. Unde ibidem, ait Facundus: " Neque Palæstinos Episcopos,
„ neque Zosimum hæreticos ab Ecclesia
„ credi, quia de hæreticis bene sense-
„ runt, sed potius pro merito suæ fidei
„ Catholicos judicari, & honorari, quo-
„ niam non debet crimini deputari sim-
„ plicium, non intellecta versutia mali-
„ gnorum. „

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Zosimus Papa in congressu cum Cælestio ejus non probavit nævos.

PRIMO: Quia servatis de jure servandis, testatur in sua tertia ad Episcopos Africanos Epistola Cælestium innocentem se comperisse.

Secundo: Epist. 4. ad eosdem probat Cælestii accusatores non esse fide dignos.

Tertio: Epist. 3. & 10. ait accusatum benigne pro sua causa perorantem audiendum esse, favores esse ampliandos, odia vero restringenda; hinc Marius mercator commonit tom. 2. Conc. Labbæi pag. 1513. Zosimum ab omni erroris nævo vindicat.

SYNOPSIS OBJECTIONUM,

ET SOLUTIONUM.

PRIMO: Ultro fatemur Zosimum absolvisse Cælestium in Concilio Carthaginensi jam damnatum, sed reus suos abdicaverat errores, pœnitenti autem parcere mos inoleverat a primis temporibus in Ecclesia.

Secundo: Verum etiam est libellum quem ad se ab erroribus purgandum exhibuit Cælestius, sinistros quosdam subire sensus: ergo ne Zosimus eos approbavit? minime. Quandoquidem nonnisi juxta Catholicam interpretationem eum excusatum habuit.

Tertio: Ex parte quidem Pelagius & Cælestius ab Innocentio I. abjecti manebant, quippequi ab eis abstinuisset, sed esto Zosimus ab illis delusus erraverit in facto, non tamen in fide, cum ejus vel in ipso judicio Heterodoxorum egerit partes.

DIS-

Digitized by Google

DISSERTATIO TERTIA
DE
NATURA CUJUSLIBET GRATIÆ IN SPECIALI.

ON pauci erraverunt circa gratiæ essentiam. Pelagiani actualem partim in libero hominis arbitrio, partim etiam in lege reponebant, Semipelagiani ejusdem semina naturæ tribuebant: Calvinus sic & Jansenius eam necessitatem esse autumant, sed contra quod de ea habetur Sap. 8. *Attingit ergo a fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter.*

Dogma de natura & suavitate gratiæ in individuo spectata, quatuor probatur & explicatur argumentis.

PRIMO: Gratia sufficiens dat proxime posse operari salutem.
Secundo: Gratia efficax dat operari salutem.
Tertio: Gratia habitualis dat jus ad gloriam & salutem.
Quarto: Gratia perseverantiæ dat actu & finaliter salutem.

ARTICULUS PRIMUS.

De natura gratiæ sufficientis.

OBSERVANDUM venit duo ad operandum bonum prærequiri, videlicet cognitionem & motionem: cognitio spectat intellectum, motio vero voluntatem: Porro sicut cognitio, ita & motio duplex distinguitur, una nimirum externa seu extrinseca, intrinseca altera: illa promanat a lege, ista a gratia profluit. Pelagiani admittebant tantum illuminationem & excitationem atque motionem a lege prodeuntes, quam gratiæ possibilitatis nomine celebrabant; Catholici vero præter istam exigunt interiorem, quæ mentem & cor hominis moveat & immutet ad bene & supernaturaliter agendum.

Ad omnium elucidationem quinque potissimum explicanda sunt. Primo quidem de variis gratiæ sufficientis opinionibus tractandum est. Secundo loco ostendemus gratiam illam sitam esse & repositam in illustrationibus & piis motionibus quæ dant posse proxime bonum. Tertio, dare posse bonum relative ad æqualem vel etiam majorem delectationem terrenam. Quarto, quandoque producere effectum mediate. Quinto, quandoque etiam & immediate in facilioribus juxta multorum omni exceptione majorum opinionem.

SECTIO PRIMA.

De variis gratiæ sufficientis systematibus.

CALVINUS l. 2. Inst. c. 3. non aliam agnoscit gratiam quam efficacem, eamque necessitantem. Jansenius omnem utique explodit gratiam sufficientem quam a mente D. August. prorsus exulem prædicat: sic enim loquitur l. 4. de gratia Christi cap. 1. pag. 184. col. 2. edit. Rothom. *Claret cur Augustinus omnem omnino gratiam pure sufficientem sive ante fidem, sive etiam post fidem auferat; ratio perspicua est, quia cum ei nulla sit gratia operandi præter istam suavitatem Dei nisi ista tanta fuerit, ut ei delectationes rerum creatarum cesseant, vel peccabitur, vel alternante delectationum fluctu in medio remanebitur; sin autem ista superaverit, jam sine dubio bene voluntas operabitur, quod enim amplius nos delectat, secundum id operemur necesse est.*

Qui-

Digitized by Google

Quibus verbis docet in concursu duarum delectationum, superiorem necessario determinare voluntatem ad actum. Hinc & duplicem distingnit motionem, unam generalem qua quisque studet bonis operibus incumbere, alteram specialem quæque est pro rebus supernaturalibus, & ea adhuc duplex ab eodem assignatur: altera parva: altera magna eaque relativa & victrix. Parva ea vocatur apud illum qua quisque potest potentia absoluta resistere tentationi: siquidem habet potentiam ad actum sibi proportionatum, verum quia delectatio terrena major est, hæret in desideriis efficacibus animus. Magna eaque victrix, illa censetur quæ superat in gradu delectationem terrenam, quamobrem, illa posita, necesse est voluntatem actum bonum elicere.

Jansenius est sui ipsius interpres l. 8. de gratia Chr. cap. 2. pag. 344. col. 2. *Delectatio victrix, quæ ex Augustino est efficax adjutorium, relativa est, tunc enim est victrix quando alteram superat. Quod si contingat alteram ardentiorem esse, in solis inefficacibus desideriis hærebit animus, nec inefficaciter unquam volet quod volendum est.* Quandoque istam gratiam vocat sufficientissimam, sed voce-tenus, & in abstracto, minime vero in concreto, & relative ad concupiscentiam excedentem devincendam, sed contrarium docet Ecclesia, fides postulat & exigit, namque ut peccator sit reus, debet habere posse bonum: Ille quippe solus pœna dignus est, qui potens non transgredi, transgreditur, non facere mala, victus tamen concupiscentia facit. Quod autem talis sit Jansenii sensus qualem protulimus, patet ex lib. 3. de gratia Christi cap. 13. ubi ex professo docet & dicit quædam præcepta quibusdam justis, etiam conantibus, secundum præsentes quas habent vires esse impossibilia. Idipsum prædicat ibidem l. 2. cap. 27. dicens gratiam de se quantumvis efficacem nullo modo sufficere in concursu majoris delectationis terrenæ, tum ad mandata adimplenda, tum ad perfectum amoris Dei actum eliciendum: rursus l. 4. c. 4. 5. 6. 7. & 8.

Error igitur Jansenii circa gratiam sufficientem inquit D. Tournely tom. 1. de gr. pag. 478. & seq. tom. 2. de gr. pag. 429. in eo potissimum situs est, quod gratia, quam parvam vocat, non valeat concupiscentiam ardentiorem vincere. Ratio quam affert lib. 3. de gratia Chr. cap. 13. ea est, quod illa gratia sit viribus impar: quare vero impar? quia virtus delectationis cælestis relative ad majorem delectationem terrenam deficit, & infirma est.

Antiqui Patres e contra eam semper agnovere gratiam quæ dat proxime posse bonum. Eam ipsam vocavit S. Aug. modo auxilium sine quo, modo gratiam qua præparatur voluntas a Domino. D. Thomas auxilium sufficiens novi Testamenti nuncupat & ab anno 1125. ad hodiernum usque diem, quotquot de rebus Theologicis circa gratiam scripsere, eam gratiam prædicaverunt, quippe qui gratiam gratum facientem diviserint in gratiam sufficientem & efficacem. Ita Hugo Victorinus in summa sent. tract. 1. 2. cap. 3. Robertus Pullus Cardinalis in lib. sent. parte 6. cap. 50. florebat anno 1130. Magister Sent. in 2. distinc. 4. Guillelmus Alvernus Episcopus Parisiensis in lib. de meritis gratiæ gratum facientis. Joannes Driedo a Tournhaat. tract. 4. parte 5. c. 2. Albertus Pighius l. 2. & 5. de libero arbit. &c.

Alvarez l. 8. de auxiliis disp. 71. num. 13. & disput. 80. num. 2. l. 9. disp. 81. docet dari gratiam sufficientem, eamque dare posse bonum & quidem proxime, asserit Molina in sua concordia q. 14. art. 13. disp. 40. eam gratiam dicit solum sufficientem quæ suum ad quem datur, non habet effectum.

Jam paucis omnia complector. Pelagiani non aliam agnovere possibilitatis gratiam quam legem. Semipelagiani in hoc utique cæcutiebant quod voluntatem satis robustam crederent ad initium fidei. Jansenius voce-tenus gratiam sufficientem admisit, quippe qui eam quæ in concursu majoris concupiscentiæ daret posse proximum, semper & constanter negaverit, Theologi Orthodoxi illam prædicant quæ dat potentiam ex parte actus primi expeditam ad agendum. Sed ut omnia absque erroris, vel etiam ambiguitatis fuligine pateant, quædam annotanda & observanda sunt antequam aliquid de natura talis auxilii determinetur.

Gratia sufficiens dat posse proximum & completum ad actum bonum ad quem ordinatur, & quem respicit ut finem v.

gr.

gr. gratia sufficiens orationis movet proxime & immediate ad orandum : gratia sufficiens pœnitentiæ, excitat impium ad conterendum de peccatis. Hanc gratiæ sufficientis notionem tradunt communiter Theologi, ut patebit infra. Observes, velim, tot esse gratias sufficientes, quot actus supernaturales eliciendi sunt, cum enim sit auxilium transiens, transacto actu, transit utique gratia, hinc accedente novo de actu ulteriori præcepto, nova etiam requiritur gratia quæ moveat voluntatem ad id quod occurrit de novo faciendum.

Cæterum, licet quælibet gratia sufficiens det posse proximum ad producendum actum quem respicit, quandoque tamen dicitur gratia remota : Primo quidem respectu gratiæ efficacis quæ dat posse conjunctum cum actu & consummatum, ac plene terminatum ; deinde vero respectu alterius gratiæ sufficientis eminentioris : quod quidem potest isto explicari exemplo. Gratia sufficiens excitans & movens ad orandum v. g. dat posse proximum & perfectum ad orationem coram Deo fuudendam ; attamen respectu actus contritionis, quem impius elicere debet, dicitur gratia remota, requiritur enim gratia sufficiens uberior quæ compellat peccatorem obduratum ad conterendum.

Quando dicimus gratiam sufficientem dare posse proximum ad aliquem religionis actum, quæstio potest intelligi dupliciter. Primo quidem respective ad salutem, an scilicet Deus det posse salvari : Secundo respective ad singulos actus supernaturales, ita ut quilibet homo hanc habeat quando aliquod Christi præceptum urget. His prælibatis statuendum est in quo præcise consistat gratia sufficiens.

Synopsis eorum quæ capit sectio.

PRIMO, Heterodoxi, ut Calvinus & Jansenius pro præsenti statu exsufflant gratiam sufficientem.

Secundo, nostri Thomistæ illam definiunt auxilium quo homo habet posse proxime & expedite bonum salutis. Sic propugnat Alvarez lib. 8. de aux. disp. 71. num. 13.

Tertio : Gratia sufficiens juxta diversorum actuum exigentiam multiplicatur : Neque vero implicat illam suscipere gradum, tametsi enim det posse proximum & expeditum ad actum quem immediate respicit, nonnisi tamen respectu actus eminentioris remota dicitur. Quod potest illustrari exemplo gratiæ sufficientis obdurato concessæ, dat quidem illi proxime posse orare, ut orationis vi & efficacia gratiam uberiorem qua ad conversionem stimuletur, assequatur, & ista obtenta, efficacem qua actu convertatur, habeat ; hinc gratia ipsi collata ut oret, relative ad conversionem ardentius desiderandam remota est & nuncupatur.

SECTIO SECUNDA.

Utrum gratia sufficiens consistat in illustrationibus & piis motionibus, quæ dent proxime posse bonum salutis ?

GRATIAM sufficientem esse prævenientem asserunt Theologi, eam autem in illuminationibus & motionibus sitam esse dicit Scriptura, docent Patres. Scriptura quidem Psalm. 33. *Accedite ad illum & illuminamini*. Et Jerem. 4. 18. *Quia tetigit cor tuum*. Rursus Apoc. 3. 30. *Ecce sto ad ostium & pulso*. Fulgentius l. 1. ad Monimum cap. 20. " Prævenit cœ„ lum ut lumen. „ August. in Psal. 62. "
„ Apostolus excitabat animam dormien„ tem, quando ad hoc eam excitabat, ut
„ illuminaretur a Christo : Ergo secundum
„ ipsas vigilias dicit iste : Deus Deus meus
„ ad te de luce vigilo. Non enim vigi„ lares in te, nisi oriretur lux tua quæ
„ te de summo excitaret ; illuminat enim
„ animas Christus, & facit eas vigilare. „
Sed difficultas in eo maxime versatur, de virtute gratiæ sufficientis, & utrum compleat potentiam ad agendum ? Pro cujus resolutione sit

CONCLUSIO.

Gratia sufficiens dat posse proximum & expeditum ad agendum.

Probatur multis momentis.

Primo, ex Scriptura sacra.

UTRUMQUE Testamentum huic patrocinatur veritati. Vetus quidem Isai. 5. ubi

Digitized by Google

ubi Deus ſuam vineam, domum ſcilicet Iſrael, ut ibidem dicit Propheta: *Quid eſt quod ultra debui facere vineæ meæ, & non feci?* Profecto ſi agricola fecit omnia quæ debuit, haud dubium eſt vineam ita excoluiſse ut ab eo acceperit poſse bonum fructum facere. Hunc autem Iſaiæ locum de potentia expedita ad faciendum bonum interpretantur Hieronymus, Baſilius, Auguſtinus in Pſalm. 38. eundem de gratia ſufficiente intelligunt Ledeſma nu. 12. de aux. pag. 533. Alvarez l. 8. de aux. diſp. 71. num. 3. Cunerus de gratia Chriſti c. 13. Bellarminus l. de gratia & lib. arb. cap. 11.

Huic auctoritati accedit altera ex novo Teſtamento deprompta: Chriſtus Matth. 11. ait: *Væ tibi Corozain, væ tibi Bethſaida, quia ſi in Tyro & Sidone facta fuiſſent virtutes quæ factæ ſunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egiſſent*. Igitur gratia ſufficiens collata Corozain & Bethſaida, dabat poſse bonum & quidem proximum, cum Tyrii & Sidonii, ſi eamdem habuiſsent, pœnitentiam ab aliis omiſsam & abjectam egiſsent.

Secundo, ex Conciliis.

CONCILIUM Aurelianenſe II. cap. 25. eamdem docet veritatem: Item & Lateranenſe ſub Innocente III. celebratum dicit expreſse hominem iterum atque iterum poſt ſuſceptum Baptiſma poſse ſemper & agere pœnitentiam, & agendo ad meliorem reſurgere vitam. Sed in primis ſuffragatur his verbis Trid. ſeſs. 6. cap. 11. *Deus*, inquit, *impoſſibilia non jubet, ſed jubendo monet, & facere quod poſſis, & petere quod non poſſis, & adjuvat ut poſſis*. Certe de potentia agendi & operandi proxima, loquitur: *Hanc autem adjuvando elargitur Deus: quomodo vero adjuvet?* Dicit ibidem cap. 8. *Tangente Deo cor hominis per Spiritus ſancti illuminationem*: Igitur ex Trident. gratia ſufficiens dat poſſe proximum ad bonum ſupernaturale faciendum: Igitur illa gratia conſiſtit formaliter in illuſtrationibus quæ intellectum illuminant, tum in piis motionibus quæ tangunt & emolliunt cor peccatoris ut ſe convertat.

Tertio, ex SS. Patribus & Doctoribus.

PRIMUS occurrit nobis Juſtinus Martyr, qui in reſponſione ad quaſdam quæſtiones Orthodoxorum ait: *Accepimus a Deo facultatem faciendi quæ juſta ſunt, & non faciendi injuſta*. Quibus verbis ita explicat gratiæ ſufficientis naturam, ut nullus ſuperſit circa hoc momentum ambigendi locus. Et vero quæ gratia dat facultatem faciendi bonum & fugiendi malum, niſi ſufficiens? Igitur illa gratia conſiſtit formaliter in eo quod dat poſse bonum, quod hoc tribuat tum illuminando animam, tum cor tangendo.

S. Auguſtinus idipſum confirmat lib. de corr. & grat. cap. 6. 7. 8. 9. 10. 11. & 12. in quibus vocat gratiam ſufficientem auxilium ſine quo non poſsumus operari bonum; auxilium quo poſsumus amare Deum, ſervare mandata, immo & in bono perſeverare; quod quidem illuſtrat exemplo lucis & alimentorum, dicens; quod ſicut oculus luce conſortans poteſt ſuum attingere objectum, & ad hoc expeditus eſt, ſicut homo per alimenta habet poſſe vivere, ita & homo per auxilium ſine quo, ſeu per gratiam ſufficientem habet poſſe bonum & quidem proxime. Enimvero loquitur de homine ſecundum ſe ſumpto, & de eodem adjuto gratiæ auxilio: Homo ſecundum ſe poteſt credere, ſperare in Deum, ſed inquantum ejuſmodi actus vitales procedunt a potentia vitali; at niſi adjuvetur auxilio ſine quo, videlicet gratia ſufficienti, non habebit potentiam proximam & ad agendum expeditam: hanc ideo exigit D. Auguſt. in homine ſano; hanc a fortiori expoſtulat pro præſenti ſtatu. Namque ſi homo ſine gratia haberet poſſe proximum & completum per ſolas liberi arbitrii vires, fruſtra hujus gratiæ neceſſitatem & pro homine ſano, & pro homine lapſo prædicaſſet S. Auguſtinus: Igitur ex ſancto Doctore gratia ſufficiens eſt auxilium ſine quo opus non fit, gratia qua datur homini poſſe bene agere; illuſtratio & excitatio qua ſuadetur pietas, qua voluntas bene agere invitatur ad bonum, qua præparatur ad hoc a Domino.

Sed ne quis putet S. Aug. loqui ſolum de gratia Adami, ponderanda ſunt ea quæ paſſim in ſuis operibus dicit de gratia

tia Christi: Istam exc itare sopitam vitiorum crassitudine voluntatem, pulsare ad cor, movere ad bonum, vocare peccatorem, & operari similia, non semel dicit. Quod vero sermonem faciat de gratia sufficienti patet ex lib. de spiritu & litt. cap. 33. ubi asserit hominem posse resistere Deo vocanti. Clarius adhuc in lib. de gr. Ch. cap. 6. in quo redarguit Pelagium, quod gratiam possibilitatis reponeet in illustrationibus solum extrinsecis & objectivis; exigit ab ipso gratiam supernaturalem possibilitatis, & quidem interiorem, quæ recipiatur in voluntate, quæ illam immutet; gratiam qua præparetur voluntas a Domino. Hanc absolvit quæstionem lib. 12. de civ. cap. 6. exemplo duorum, qui licet eadem gratia præventi, unus tamen solum tentationi resistit, alter minime. Uterque igitur habebant potentiam proximam resistendi tentationi carnis, sin minus, ambo in peccatum prolapsi fuissent: sin minus, *qui credit tentationi non peccaret, quia non potuisset resistere*: " Si duo, *inquit*, æqualiter affecti in „ animo & corpore videant unius mulie„ ris pulchritudinem, qua visa, unus eo„ rum ad illicite fruendum moveatur, „ alter in voluntate pudica stabilis perse„ veret; quid putamus esse causæ, ut in „ illo fiat, in illo non fiat voluntas ma„ la? Tum sic respondet. Quid aliud ap„ paret, nisi unum voluisse, alterum noluis„ se? „ Igitur ex S. August. uterque habebat a gratia sufficiente posse non deficere.

Quarto, ex D. Thoma & ejus asseclis.

Divus Thomas eidem subscribit veritati multis in locis, sed præcipue 1. 2. q. 106. art. 2. ad 2. ubi ait: *Lex nova sufficiens auxilium dat ad non peccandum*. Igitur gratia sufficiens, dat posse proximum ad bene agendum pro negotio salutis. Enimvero S. Doctor ibidem infert peccantem ideo esse reum, quia cum haberet posse operari bonum, noluit intelligere ut bene ageret.

Alvarez sequitur D. Thomam disp. 76. ubi ait: " Gratia excitans est gratia suf„ ficiens, qua revera potest homo crede„ re si velit. „ Tum lib. 3. resp. num. „ 27. " Per auxilium gratiæ sufficientis ha„ bet eadem voluntas potentiam proxi„ mam & facultatem expeditam qua pos„ sit converti si velit. „ Disput. 71. de aux. num. 6. dicit secundum Tridentinum dari gratiam sufficientem qua homo potest servare mandata.

Ledesma nu. 12. de aux. pag. 333. idem propugnat, alias inquit, homo prævaricando non peccaret: ejusdem labii est Joannes a S. Thoma in nu. 1. p. q. 23. disp. 10. art. 3. nu. 36. sic enim loquitur: *Secunda assertio est, quod adulti habeant gratiam sufficientem ad mandata observanda, alias non peccarent*.

Gonzales idem docet in 1. p. disp. 57. art. 3. nu. 46. " Per auxilium, *inquit*, „ sufficiens & per concursum paratum a „ Deo ex vi voluntatis antecedentis, qua „ vult, quantum in se est, ut ille actus fiat „ in nobis, nisi per nos steterit, habet „ voluntas nostra in sua voluntate libera & „ expedita quidquid requiritur, ut faciat „ actum bonum. „ Et disp. 58. art. 2. in 1. „ p. Indubie tenendum esse censeo volun„ tatem creatam, solum sufficienter adju„ tam a Deo habere ultimum complemen„ tum potentiæ activæ. „

Nazarius etiam venit in testimonium ad q. 23. 1. p. art. 3. contra 2. ibi enim sic loquitur de gratia sufficiente: " Dicitur „ autem gratia sic excitans, auxilium suf„ ficiens, non respectu cujuscumque ope„ rationis, sed ejus tantum ad quam effi„ ciendam excitat hominis voluntatem, „ ita ut si excitet ad credendum, sit suffi„ ciens ad actum fidei; si ad pœnitendum, „ ad actum pœnitentiæ: si ad diligendum „ super omnia, sit sufficiens ad actum di„ lectionis: Ergo &c.

Quinto, ex variis rationibus.

PRIMA: In agentibus requiritur potentia proxima ad operandum; Sed gratia sufficiens dat hujusmodi potentiam; in hoc enim ab efficaci distinguitur, quod sit principium actus, efficax vero applicet ad actum: Unde de illa dicitur juxta lib. xx. Proverb. 6. 9. " Præparatur voluntas a „ Domino. „ Et quomodo? Nisi inclinando & elevando simul potentiam ad bonum supernaturale faciendum: Ergo &c.

Secunda: Datur gratia præveniens & excitans ab efficaci distincta, quæque est in nobis sine nobis, juxta illud can. 9. Concilii 2. Arausicani: *Quoties bona agimus*, *Deus*

Digitized by Google

Deus in nobis, atque nobiscum ut operemur, operatur. Agit in nobis; ecce gratia sufficiens quæ parat & dat posse proximum, tum excitando, tum inclinando ad bonum, tum etiam compescendo passiones, tum denique cor emolliendo: Agit *nobiscum*, ecce gratia efficax quæ dat actum: Igitur datur gratia sufficiens quæ dat posse bene agere.

Tertia sic exponitur. Dantur in nobis illuminationes subitaneæ, dantur inspirationes quibus Deus pulsat ad ostium cordis, quibus movet nos intrinsece ad bonum: Sed hæc omnia sunt ipsa gratia sufficiens quæ dat posse præparando voluntatem: Ergo &c.

Novatores irrident gratiam sufficientem, dicendo eam esse gratiam quæ numquam suum habet effectum, sed in hoc maxime allucinantur, quia hæc gratia non datur ad effectum immediate ut actus est & operatio, sed ad effectum ut est finis; habet enim operationem pro fine omnesque virtutum actus: quinimmo quandoque etiam operatur effectum, mediante gratia efficaci, ut dicetur infra. Neque vero imprudentes homines irridendo sapiunt, cum gratia sufficiens ex vi & officio det solum posse bonum excitando ad virtutem, efficax vero actu bonum operari.

Solvuntur objectiones.

OBJICIES 1. Gratia sufficiens qualis delineatur a Thomistis, non dat posse proximum ad operandum bonum salutis. Ergo &c. Probatur Antec. Si hoc fungeretur munere illa gratia, maxime quia & sanat, & elevat: Sed hæc ratio nulla est; namque fides elevat & sanat peccatorem sicut & charitas justum, neuter tamen censetur habere posse proximum saltem ultimatum ad bonum hic & nunc operandum. Ergo &c.

Respondeo negando Antecedens. Ad probationem, nego minorem: Ad ulteriorem probationem, distinguo: fides & charitas elevant & sanant per modum habitus, concedo: actuando, & excitando voluntatem, nego. Voluntas humana sanatur quidem per virtutum habitus, sed solummodo in esse, & non in operari: ultro etiam fatemur habitus esse operandi principium, inclinant enim ad bonum, sed sunt ipsi in potentia ad agendum, quocirca requiritur gratia actualis quæ excitet & actu compellat voluntatem ad agendum. Gratia sufficiens movet excitando & invitando; & ideo dat posse proximum ad agendum, quatenus reddit potentiam expeditam ad hoc; gratia vero efficax movet & excitat applicando, quocirca se tenet ex parte actus secundi: utraque igitur gratia præparatur voluntas a Domino: ex parte quidem actus primi per gratiam sufficientem: ex parte vero actus secundi per gratiam efficacem.

Instabis: Obduratus non habet gratiam nisi remotam; & tamen habet gratiam sufficientem. Igitur gratia sufficiens non dat proximum posse bonum.

Respondeo distinguendo, obduratus habet solummodo gratiam remotam conversionis, concedo: orationis, nego. Habet gratiam proximam orationis, qua mediante, potest uberiorem & efficacem obtinere, cujus ope convertetur.

Urgebis: Ut obduratus in peccando sit inexcusabilis debet habere posse proximum resistere tentationi graviter titillanti: Sed non habet, eo ipso quo gratiam solum remotam possidet. Ergo &c.

Respondeo negando minorem; tametsi enim obduratus habeat gratiam conversionis & actus perfecti tantum remotam, habet tamen posse proximum resistere, quatenus habet quoddam amoris initium, quandoquidem omnis motus in Deum & ad conversionem compulsus & excitatio, est quoddam amoris desiderium, minima autem charitas, ait S.Thomas, plus diligit Deum quam cupiditas millia auri & argenti 3. p. q. 70. art. 4. in corp.

Persistes: Atqui non habet obduratus posse proximum resistere: Ergo &c. Probatur Antecedens multipliciter. 1. Quidem ad resistendum necesse est ut tantum habeat virium, ad propellendam tentationem, quantum habet concupiscentia ad tentandum, ita ut si delectatio terrena sit ut sex, cælestis debet esse ut septem, hoc est, debet habere gratiam ut septem, qua tamen certe privatur obduratus. 2. Requiritur gratia efficacissima ad vincendam tentationem gravem: obduratus vero ne minimam quidem habet caritatem. Ergo &c.

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem distinguo: obduratus non habet gra-

gratiam in gradu sufficientem ad propellendam negative tentationem, nego: ad propellendam positive, subdistinguo, & potest habere, per orationem, concedo: & non potest habere, nego. Minima gratia sufficit ut homo non cedat tentationi, quatenus Deum in quo omne bonum continetur, habet pro objecto: tentatio vero quantumvis vehemens tendit in bonum privatum: Potest igitur per gratiam sufficientem, accedente protectione Dei, non consentire tentationi & negative se habere, deinde vero orare, & per orationem gratiam habebit uberiorem qua de facto creaturam vitiosam abnegabit, & se convertet.

Ad ulteriorem probationem distinguo, requiritur gratia efficax ad resistendum positive & ad conversionem, concedo: ad resistendum negative, nego.

Objicies 2. Potentia est habitus: Sed gratia sufficiens est auxilium transiens: Igitur gratia sufficiens non dat posse agere in ordine supernaturali &c.

Respondeo distinguendo, potentia naturalis est habitus, concedo: supernaturalis, subdistinguo; eminenter, concedo: idest, facit proportionali modo, quod facit potentia: formaliter & rigorose, nego. Auxilium actuale dicitur potentia per analogiam ad potentiam naturalem, tum quia se tenet ex parte potentiæ; illam enim & elevat, & inclinat atque excitat ad actum: & vero voluntas nude sumpta non potest elicere actum supernaturalem, immo ne quidem illum velle.

Instabis: habitus fidei & spei dant posse supernaturale, sicut & virtutes morales infusæ, quæ omnes sunt habitus: Igitur illæ virtutes dant posse supernaturale, & non gratia sufficiens.

Respondeo distinguendo Antec. habitus virtutum dant posse radicale, concedo: posse immediatum, nego. Ipsi habitus supernaturales sunt in potentia ad actum, unde indigent excitari ad illum per gratiam prævenientem. Posse multiplex est 1. Remotissimum & est ipsa potentia naturalis, siquidem est primum principium actus qui ab ipsa vitaliter procedit. 2. Remotum & est habitus supernaturalis, nempe virtus. 3. Proximum, & est gratia, tum sufficiens, tum efficax: sufficiens quidem excitando & inclinando actu voluntatem ad exercitium: efficax vero applicando ad ipsum actum. Verius dicam, efficax non dat posse agere, sed potius ipsum agere.

Urgebis: Ex hoc sequitur dari potentiam potentiæ: absurdum consequens ergo & Antecedens.

Respondeo distinguendo sequelam, in diverso genere & in diversa linea, concedo: in eadem linea, nego. Ipsa voluntas est potentia physica, habitus virtutis supernaturalis potentia metaphysica & moralis, in quantum elevat potentiam ad agendum per modum principii activi: gratia sufficiens etiam potentiam moralis vocatur, quia præparat potentiam ad actum, quia dat posse proximum, quia se tenet ex parte potentiæ quam adjuvat & movet.

Replicabis. Posita sola gratia sufficiente, nihil fiet: Igitur non dat posse, sed sola gratia efficax.

Respondeo 1. negando consequentiam, quia gratia sufficiens non datur immediate ad actum, sed ad præparationem actus.

Respondeo 2. distinguendo, nihil fiet immediate, concedo: mediate, nego. Ad aliud distinguo. Gratia efficax sufficit ad hoc ut se sola possit inferre actum, si Deus ageret despotice, concedo: si politice & conformiter naturæ liberæ, nego. Natura exigit ut proponatur finis & bonum antequam agat, ut possit eligere, vel rejicere; hinc debet præparari & excitari ad actum antequam illum de facto eliciat.

Insistes: Ipsa electio mediorum quæ proponuntur voluntati, est a gratia efficaci: Igitur sola dat posse.

Respondeo distinguendo, ipsa electio mediorum est a gratia efficaci elicitive, concedo: excitative, nego. Debent prius proponi media & intellectui objici, quod fit per gratiam sufficientem quæ illuminat & inspirat bonum; unde actus est simul & a libero arbitrio, & a gratia sufficiente, & a gratia efficaci ut a causa adæquata. Liberum arbitrium, ut principium vitale elicit actum: voluntas præparatur a Domino per gratiam sufficientem: determinatur & applicatur ad bonum per efficacem, quæ proprie non dat posse, sed ipsum actum: quando igitur tribuitur illi posse, est posse conjunctum cum actu.

Oppo-

Opponet 3. Gratia qua præparatur voluntas a Domino, est gratia efficax, gratia operis & quæ facit facere: ita S. Augustinus lib. de prædest. SS. cap. 6. n. 11. " Multi, *inquit*, audiunt verbum veritatis: ,, Sed alii credunt, alii contradicunt. Volunt ergo isti credere, nolunt autem ,, illi. Quis hoc ignorat? Quis hoc negat? Sed cum aliis præparetur; aliis ,, non præparetur voluntas a Domino; ,, discernendum est utique quid veniat de ,, misericordia ejus, quid de judicio. ,, Igitur male definitur gratia sufficiens, ea qua præparatur voluntas a Domino. Quinimmo gratia sufficiens exsufflari videtur per hanc Augustini sententiam, cum, ipso teste, gratia qua præparatur voluntas a Domino, non alia sit, quam efficax; quandoquidem ille qui credit, ideo credit, quia præparatur voluntas ejus; alter vero ideo non credit, quia non præparata fuit ejus voluntas; certe si haberet gratiam sufficientem, ejus quoque præparata diceretur voluntas, quod sane non concordat cum verbis S. Doctoris.

Respondeo 1. D. Augustinum, admittere gratiam prævenientem, & quidem ab efficaci penitus distinctam. Illam dicit qua voluntas movetur & excitatur ad bonum, cui nonnumquam resistitur, & cui ipse, ut testatur in libris Confessionum, non semel restitit, dicendo, cras, cras; diutius quippe suam, tametsi Deus ad pœnitentiam eum vocaret, procrastinavit conversionem: istam vero cui resisti potest, sed numquam resistitur. Igitur S. Augustinus non abnegat gratiam sufficientem, dum laudat & celebrat efficacem.

Respondeo 2. distinguendo: gratia qua præparatur voluntas ex parte actus secundi, est efficax, concedo: qua præparatur ex parte actus primi, nego. Duplex est præparatio; una ex parte actus primi, quatenus movet, & excitat ad bonum salutis, & sic dat posse proximum & expeditum: proximum quidem quatenus illuminat intellectum & aperit salutis viam, & hoc intrinsece, quatenus movet & roborat voluntatem, ut illud prosequatur, unde voluntatis tantum consensus expectatur, ut faciat: tunc enim offertur gratia efficax, quæ infert actum, si voluntas non resistat. Gratiam sufficientem dare posse expeditum agendi, nemo non videt, cum, hac seclusa, liberum arbitrium nonnisi remotissime possit elicere actum supernaturalem. Altera præparatio se tenet ex parte actus secundi & in eo potissimum consistit, quod per virtutem gratiæ uberioris advenientem potentia cum actu conjungatur: ista quippe gratia præparat non inchoative immutando voluntatem, ut facit gratia sufficiens, sed complete, sed perfectissime, sed applicando voluntatem ad actum. Prima præparatio tribuitur gratiæ sufficienti, altera efficaci, sed nusquam per exclusionem a prima, quam quoque admittit Augustinus, ut ex probationibus liquet. Quinimmo præparatio voluntatis proprie loquendo, magis dicitur de actu primo, cum sit dispositio ad actum perfectum & consummatum; nam gratia efficax non præcise præparat ad actum, sed illam operatur & confert.

Solvuntur objectiones deprompta, ex impossibilitate morali agendi conflicta cum sola gratia sufficiente.

REPONUNT novatores: posita gratia sufficiente, est impossibilitas moralis agendi, si non adsit simul gratia efficax: Igitur gratia sufficiens non dat posse agere. Probatur antecedens: posita sola gratia sufficiente deest aliquid absolute necessarium ad agendum, scilicet gratia efficax, ipsa vero absente, tanta est agendi impossibilitas, quanta est in oculo ad videndum coloratum, deficiente lumine, licet homo habeat oculos ad videndum expeditos. Ergo &c.

Respondeo 1. Opinionem admittentem impossibilitatem moralem etiam, præsente gratia sufficiente, collimare cum opinione Lutheri & Calvini, cum opinione Synodi Dordracenæ, quia inducit necessitatem moralem absolutam aut peccandi, vigente concupiscentia, & deficiente gratia efficaci, aut bene agendi, quando adest ista gratia operis. Similem propugnat necessitatem Lutherus lib. de lib. arb. pag. 468. Kemnicius in examine Concilii Tridentini pag. 105. Calvinus lib. 1. de lib. arb. pag. 142. hanc in Synodo Dordracensi defenderunt in suis thesibus magnæ Britanniæ Theologi Protestantes.

Respondeo 2. Istam opinionem favere Jansenii sententiæ, immo propositionem pri-

primam & secundam damnatam renovare; siquidem Jansenius non aliam edmittit necessitatem aut obediendi concupiscentiæ, aut sequendi gratiam quam moralem absolutam relativam: dico absolutam, quia est impossibilitas faciendi contrarium: dico relativam quia si delectatio una superior est, necesse est alteram isti cedere.

Respondeo 3. Falsum esse homini inesse impossibilitatem agendi moralem cum sola gratia sufficiente, siquidem ostendimus gratiam sufficientem secundum multos Theologos esse entitative eandem cum gratia efficaci, & fieri efficacem secundum Congruistas per voluntatis consensum, secundum vero nostros Thomistas per majorem radicationem in subjecto, per additionem non entitatis ad entitatem, sed gradus ad gradum: diximus dare posse & præparare animam ad agendum, probabimus infra gratiam sufficientem suum etiam quandoque assequi finem, qui est operatio: quę quidem doctrina fundatur in Scripturis, nam præter loca jam in probationibus laudata Act. 2. 12. & 13. habetur: *Stupebant autem omnes & mirabantur ad invicem dicentes: quidnam vult hoc esse? alii autem irridentes dicebant quia musto pleni sunt isti*. Ibidem 16. 13. & 14. *Die autem Sabbatorum egressi sumus foras portam juxta flumen ubi videbatur oratio esse, & sedentes loquebamur mulieribus quæ convenerant, & quadam mulier nomine Lydia . . . Audivit cujus Dominus aperuit cor intendere his quæ dicebantur a Paulo*. Ibidem cap. 29. *Paulus introivit ad eos, & per Sabbata tria disserebat eis de Scripturis, adaperiens & insinuans quia Christum oportuit pati . . . . Quidam ex eis crediderunt*. Ibidem cap. 28. *Quidam credebant his quæ dicebantur, quidam vero non credebant*. Igitur nullis erat impossibilitas moralis credendi, quandoquidem omnes erant in gratia sufficiente pares, omnes audiebant Paulum prædicantem & Spiritum Sanctum intus loquentem sentiebant; quare igitur quidam crediderunt, quidam vero non crediderunt. Respondet ad difficultatem S. August. Judæi non crediderunt, quia noluerunt, respondet fusius lib. 12. de civ. cap. 8. "Si „ aliqui duo æqualiter affecti animo & „ corpore videant unius corporis pulchri- „ tudinem, qua visa, unus eorum ad il- „ licite perfruendum moveatur, alter in „ voluntate pudica stabilis perseveret, „ quid aliud apparet nisi unum voluisse, „ alterum noluisse a castitate deficere?„ Ecce August. interpres & definiens quod duo æqualiter affecti circa idem objectum, nullus horum habeat impossibilitatem moralem, cum unus cedat tentationi, alter minime: præterea, exardescente concupiscentia, potest tentatus alio divertere animum, & tunc evanescit saltem ut plurimum angelus Satanæ colaphizans: hinc & Spiritus Sanctus Eccl: 7. 40. nos adhortatur, ut meditatione tum mortis, tum æternitatis sæpius utamur ad fugandos dæmones & peccatum vitandum: *Memorare*, inquit, *novissima tua & in æternum non peccabis*.

Respondeo 4. In forma negando antecedens. Ad propationem, distinguo: posita gratia sufficiente, deest aliquid ad agendum ex parte actus primi sive ex parte potentiæ, nego. Siquidem ipsa est elevata & præparata ad agendum, per gratiam sufficientem: igitur habet vere posse agere: deest aliquid ex parte actus secundi, subdistinguo, & illud nempe gratia efficax affert, concedo: secus, nego. Immo ista gratia est aliqualiter in nostra potestate, quia sanguis Christi a quo fonte promanat, pro omnibus effusus est: deinde quod per amicos possumus per nos ipsos quodammodo possumus, inquit S. Thomas; homo igitur habet posse actu agere per gratiam efficacem quæ illi offertur, quæque dabitur, si non resistat vocanti; igitur nulla est, nequidem moralis agendi impossibilitas.

Respondeo, ad exemplum negando paritatem, quia homo in nocte non habet in potestate sua lucem, quippe qui non sit lucis & diei Dominus; non est sic in causa salutis; quoticscumque enim datur gratia sufficiens ad aliquid agendum, simul affertur efficax. Neque vero frustra semper provocat Deus peccatorem ad pœnitentiam, frustra movet & excitat, pulsando ad cor; frustra offert peccatori auxilium ut actu dolcat de peccatis, ita Concilium Senonense decreto 15. his verbis; *Gratia semper in promptu est, nec momentum quidem præterit in quo Deus non stet ad ostium, & pulset, cui si quis aperuerit januam intrabit ad illum, & cœnabit cum illo, nec tamen tale est ejusmodi Dei trahentis auxilium cui resisti non possit*.

Instant:

Instant: S. Augustinus majorem exigit gratiam ad agendum quam sufficientem, sic enim loquitur lib. de gr. & lib. arb. c. 4. n. 7. de auxilio Dei; " Quibus enim non est datum, aut nolunt, aut non implent quod volunt; quibus autem datum est, sic volunt ut impleant quod volunt." Audis homines per gratiam sufficientem solum velle bonum, sed illud non adimplere donec detur efficax; igitur sufficiens non dat posse bonum complete.

Respondeo distinguo majorem, Augustinus ex parte actus secundi majorem exigit gratiam, concedo; ultro enim concedimus præter gratiam sufficientem requiri & efficacem ad actum ponendum; exigit majorem ex parte actus primi, nego. Ceterum diversus in gratia sufficiente gradus reperitur; v. g. qui habet gratiam sufficientem ad orandum, nondum habet ad conterendum; unde semper orare debemus, ut Deus suas multiplicet benedictiones & favores; sed contendimus quamlibet gratiam sufficientem dare posse proximum ad actum quem respicit ut finem; exempli causa, gratia sufficiens orationis dat posse orare, & præparat vere animam ad illum actum; postea peccator poterit habere uberiorem quæ illum præparat proxime ad pœnitentiam; quod autem per gratiam sufficientem habeat homo posse bonum proxime, dicit ibidem S. August. cap. 16. num. 32. " Ex ista oratione mea, qua hæc a Deo peto, intelligite quomodo dixerim, *si volueris*, *servabis mandata*. Certum est enim nos mandata servare, si volumus; sed quia præparatur voluntas a Domino, ab illo petendum est ut tantum velimus, quantum sufficit ut volendo faciamus."

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Datur gratia sufficiens.

PRIMO. Hanc veritatem sacræ declarant Scripturæ; If. 5. legitur; *Quid est quod ultra debui facere vineæ meæ, & non feci? An quod expectavi ut faceret uvas, & fecit labruscas?* Igitur Judæi quos sub vineæ metaphora redarguendo alloquitur Christus, habebant gratiam sufficientem qua possent velle & operari bonum, hinc de boni omissione recte increpantur. Eadem veritas habetur Matth. 11. ubi iterum Judæos insectatur Dominus, quod pœnitentiam non egerint, quam tamen fecissent Tyrii & Sidonii si easdem cum ipsis habuissent gratias.

Secundo: Concilia eidem suffragantur veritati: in primis Aurelianense 11. cap. 25. tum Trident. sess. 6. cap. 11. his verbis: *Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet, & facere quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat ut possis*. Suam huic sanæ doctrinæ addunt calculum SS. Patres & Doctores. Aug. lib. de cor. & grat. cap. 6. 7. 8. maxime lib. de sp. & litt. cap. 33. S. Thomas 1. 2. quæst. 106. art. 2. ad 2. " Lex nova, *inquit*, sufficiens auxilium dat ad non peccandum." Ex quo ibidem concludit peccatorem reatum pœnæ æternæ incurrere, quia bonum, quod operari potest, ex negligentia, & quod pejus est, sæpius ex protervia, omittat.

Tertio: Deus non deficit in necessariis: sed ad agendum requiritur potentia expedita, & est gratia sufficiens, quam quidem omnibus confert Deus, ut docent communiter Theologi, ea potissimum ratione, quod ipse velit omnes & singulos salvos fieri. Ergo &c.

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET RESPONSIONUM.

PRIMO: Tametsi ulterior gratia præter sufficientem ad actu agendum necessaria sit, non inde sequitur gratiam sufficientem esse explodendam, cum voluntas, priusquam actu operetur per gratiam efficacem, a Domino per sufficientem præparetur.

Secundo: Habitus virtutum præparant quidem potentiam ad agendum, sed solum radicaliter & non proxime, hinc ad hoc requiritur gratia sufficiens.

Tertio: Gratia sufficiens obduratis concessa, non dat, esto, proxime posse converti, bene tamen orare, ut per orationem gratiam uberiorem sufficientem, qua velint ardentius converti, obtineant: Igitur gratia sufficiens dat semper posse proxime actum ad quem præparat, & quem immediate respicit.

Digitized by Google

SECTIO TERTIA.

Utrum gratia ſufficiens in concurſu æqualis, vel majoris delectationis terrenæ, det poſſe proximum agendi relative, ad illam delectationem?

HANC movemus quæſtionem contra Janſenium qui nullam Chriſti gratiam conferre poſſe bonum proxime in concurſu majoris delectationis terrenæ docet: iſtam quippe non poſſe aut ſuperari, aut vinci niſi a delectatione cæleſti in gradu majori contendit, quam quidem delectationem ideo vocat gratiam efficacem & victricem, ſic loquitur lib. 4. de gr. cap. 9. pag. 183. *Conflictus ille delectationum ſopiri non poteſt, niſi altera alteram delectando ſuperaverit, & eo totum animæ pondus vergat. Quod enim amplius delectat, ſecundum id operemur neceſſe eſt.* Contra quem propugnamus gratiam ſufficientem præbere vires quibus anima poteſt quodcumque bonum operari. Sufficiens v. g. orationis dat vires proxime & relative ad orandum potentes, omnemque ex parte vel concupiſcentiæ, vel alterius paſſionis occurrentis oppoſitionem vincere, frangere & compeſcere valet. Gratia ſufficiens contritionis dat peccatori poſſe proximum conteri, etiam renitente carne, etiam ſervente & exaſperante lucta. Sit igitur

CONCLUSIO.

Gratia ſufficiens dat poſſe proximum relative, ad actum quem reſpicit & propter quem datur.

Probatur auctoritate, & ratione.

QUINQUE potiſſimum momentis hanc probamus catholicam veritatem. Primo, auctoritate utriuſque Teſtamenti: Secundo, ex Conciliis: Tertio, ex Patribus: Quarto, e fide Eccleſiæ: Quinto, ratione Theologica.

PRIMUM ARGUMENTUM.

Ex ſcriptura veteris Teſtamenti.

Primo, ex libris legalibus.

PRIMO, legitur Gen. 4. Deum ſic alloqui Cainum: *Si bene egeris, recipies, ſi male ſtatim in foribus peccatum aderit: ſub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius.* Alloquitur Deus magnum peccatorem, illum tamen erigit & conſolatur dicendo poſſe ſalvari, quia poteſt ſicut malum ita & bonum patrare: hortatur ut paſſionibus reſiſtat & dominetur: ergo Cainus habebat gratiam & in futurum habiturus erat, ad juſtitiam omnem adimplendam, etiam renitente carnis appetitu; immo Deus vult, ut illi dominetur: Igitur gratiam habebat vere ſufficientem ad actum etiam in concurſu paſſionis exæſtuantis: quid plura? minatur pœnas Deus Caino niſi malis paſſionum affectibus reſiſtat; poterat igitur reſiſtere, alias peccatum in foribus non adfuiſſet. Nemo quippe peccat in eo quod vitare non poteſt. Et ſic incaſſum Janſenius contra avitam Eccleſiæ doctrinam gratiam, qua præcepta Dei poſſibilia fiunt, nedum peccatoribus, ſed vel ipſis juſtis etiam conantibus deeſſe autumat.

Secundo, Deut. cap. 30. hæc verba leguntur in perſona Dei: *Teſtes invoco ... quod propoſuerim vobis vitam & mortem, benedictionem & maledictionem. Elige ergo vitam.* Iſta ſententia proponitur peccatori qui eſt attractus & illectus concupiſcentia vel vitę, vel carnis, vel etiam qui ſuperbia ſtimulatur, quas quidem tentationes ſine gratia non poſſe vincere certum eſt. Attamen Deus, inquam, huic peccatori licitum facit eligere quodcumque voluerit; quinimmo hortatur eligere vitam: Igitur poteſt viribus gratiæ ſufficientis, etiam exęſtuante concupiſcentia ardentiſſima, facere bonum, alias fruſtra fieret exhortatio, unde ſequitur illud contra Novatorem argumentum: illa ſententia eſt erronea quę propugnat eſſe impoſſibile homini eligere bonum; hoc quippe ex adverſo contra Scripturam ſtat: atqui ex Janſenio, poſita delectatione terrena ardentiori, impoſſibile eſt eligere oppoſitum, unde peccator peccat neceſſitate compulſus, & damnatur

propter

Digitized by Google

propter peccatum quod vitare non poterat: quæ perniciosa doctrina? quis illam sustinere valebit? Igitur opinio Jansenii falsissima est & erronea, opposita vero catholica: Igitur ex concedendis gratia sufficiens dat posse proximum & relativum.

Secundo, ex libris Sapientialibus.

PRIMO: Proverb. 1. habetur: *Vocavi & renuistis, extendi manum meam & non fuit qui aspiceret; despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis. Ego quoque in interitu vestro ridebo & subsannabo vos, cum vobis id quod timebatis, advenerit . . . v. 33. Qui autem me audierit, absque terrore requiescet, & abundantia perfruetur, timore malorum sublato.* Ibi peccatoribus minatur pœnas Deus eo quod noluerint venire cum eos ad vitam provocaret: ibi eos judicio comparativo dijudicat: omnes ad idololatriam aliave crimina aut propensi, aut moti & allecti sunt: plures sunt eodem peccato rei, earumdem passionum ancillati; omnes eodem modo tentati; attamen renuentes ipsum audire subsannabit, alios vero gratiæ fideles compensare discernit: sed judicium illud comparativum a justitiæ legibus prorsus deficeret, si gratia sufficiens non daret posse proximum, & relativum; si, urgente gravi tentatione, impossibile esset non cedere tentationi, ut vult Jansenius: Igitur gratia sufficiens dat posse & quidem relativum in concursu cujuslibet tentationis ad bonum faciendum.

Secundo: Psalmista passim eamdem prædicat veritatem Psalm. 33. ait: *Declina a malo & fac bonum, inquire pacem & persequere eam.* Idem: *quis est homo qui vult vitam, diligit dies videre bonos? Prohibe linguam tuam a malo, & labia tua ne loquantur dolum.* Deus loquitur omnibus peccatoribus eosque in quacumque tentationis circumstantia positos hortatur ad legem adimplendam: supponit igitur omnes posse bonum proxime & relative: hinc non excusat peccatorem qui tentationi cedit, sed eum increpat & ait, Psal. 13. *Dixit insipiens in corde suo, non est Deus.* Rursus Psalm. 35. *Noluit intelligere ut bene ageret*: Unde & contra impios hanc profert sententiam. Psalm. *Ignis & sulphur & spiritus procellarum pars calicis eorum*, Verum hæc & similia incassum dicuntur, si ut vult Jansenius, impossibile sit peccatori superare tentationem, si non detur gratia sufficiens interna quæ posse bonum proxime & relativo conferat.

Tertio, ex libris Prophetalibus.

PROPHETÆ omnes invitant peccatores ad pœnitentiam, sollicitant ne, data quacumque tentatione, operentur malum, prædicant, immo & præcipiunt semper in concursu tentationis, non audire carnem, non satanam, non mundum, sed potius Deum eos vocantem ad vitam. Qua ratione, ne dicam quo jure hæc omnia; si non adsit gratia quæ det posse bonum relative, si fervescente concupiscentia impossibile sit cum gratia ordinaria vincere & fugare inimicum, & quod pejus est, si illa gratia qua precepta possibilia fiunt non solum peccatoribus, verum etiam & justis: quid dico, justis etiam conantibus desit, ut propugnat Jansenius?

Unam inter omnes Prophetarum sententias seligimus, & legitur Isa. 5. 3. *Quid est quod debui ultra facere vineæ meæ & non feci ei?* Inquit Deus: *An quod expectavi uvas, & fecit labruscas? Et nunc ostendam vobis quid ego faciam vineæ meæ: auferam sepem ejus, & erit in direptionem. . . . Vinea enim Domini exercituum domus Israel est.* Tria in istis observanda sunt. Primo quidem, Deum Judæos quos sub nomine vineæ alloquitur nuncupare: *Vinea enim Domini exercituum domus Israel est.* Secundo, asserit eis ad fructus dignos pœnitentiæ faciendos, sufficientes præbuisse vires: *Quid debui ultra facere vineæ meæ & non feci?* Tertio, Judæos peccasse, cum e contra possent operari bonum. Quarto, ideo eos puniri & dari in depredationem, quippequi sua culpa excidissent a justitia: *auferam sepem &c.* Igitur Judæi quantumvis gravioribus peccatis jamjam irretiti, habebant proxime & relative posse bonum. Sin minus, quod absit dicere, fuissent de obduratione excusabiles.

Beatus Cyrillus Alex. comment. ad c. 5. Isaiæ sic interpretatur Prophetam: "Demonstrare conatur Isaias, inexcusabilem omnino Judæorum ignaviam &

„ & adversus legem impudentiam .... „ Prodeant igitur, *inquit*, qui inter „ vos sunt sapientes: judicent interme vi„ neæ Dominum, & ipsas vites. Quid „ igitur boni illis defuit, ut inutiles fie„ rent? Si enim rerum ad usum necessa„ riarum quippiam a me qui plantaveram, „ forte prætermissum fuerit, causæ nisi „ dicant, nec pœnas exigam, quid enim „ facerem, *inquit*, quod non ei fecerim? „ ... Spinas tamen peperit, licet expe„ ctarem ut eam pulchris fructibus orna„ tam viderem: quæ tandem a judice fe„ retur sententia? Num igitur inertem, „ num desidiosum agricolam dicet? An „ potius illos accusabit qui tanta sollici„ tudine curati a me, adeo fertilitatem „ suam neglexerunt, ut inanem sylvam „ ac turbam spinarum pro racemis pepe„ rerint. „

Ex his sequitur istud contra opinionem Jansenii ratiocinium. Illa doctrina est falsa & procul facienda quæ opponitur Scripturæ: atqui talis est doctrina Jansenii; & probatur: Scriptura dicit; *Subter te erit appetitus tuus & tu dominaberis illius*. Jansenius vero non tu dominaberis, sed actui dominabitur delectatio terrena, quia si concupiscentia superior est gratia in gradu, necessario te trahit ad peccatum; Spiritus Sanctus hortatur omnes peccatores, ut etiam, aggravante passionum exæstuantium lucta, non cedant tentationi, ut eligant vitam & benedictionem. Jansenius vero dicit inutilem esse illam exhortationem, quia, fervescente concupiscentia, ex ipso non detur electionis locus peccatori, impossibile sit eligere vitam, ipse necessario necessitate antecedente peccabit. Deus increpat impium eo quod nolit intelligere ut bene agat; hunc inexcusabilem dicit, eo quod pro ipso cuncta ad salutem necessaria dedisset, ita ut expectaret uvas, dignos scilicet pœnitentiæ fructus; Jansenius e contra excusat peccatorem gravissimæ tentationi cedentem, quia non potest aliter facere quam concupiscentiæ obedire, dicit fructum pœnitentiæ a peccatore in congressu delectationis terrenæ exæstuantis non esse expectandum; quales consequentiæ? Attamen necessario sequuntur ad Jansenii principia; igitur merito summus Pontifex primam propositionem, qua Jansenius quædam præcepta dicit impossibilia quibusdam justis, etiam conantibus secundum præsentes quas habent vires, proscripsit, ut impiam & blasphemam.

Ex Novo Testamento.

Primo, ex Evangelistis.

HOMINEM posse bonum & quidem proxime relative in quocumque tentationis congressu, positum, ita manifestum est, ut, hac veritate sublata, etiam Scripturæ novi Testamenti veritas de medio tollatur. Hinc in forma sic argumentamur.

1. Illa gratia dat posse bonum proxime et relative, cum qua homo licet vitiis lacessitus, potest tamen ad Deum se convertere, quæ reddit illum quantumvis obduratum inexcusabilem si perseveret in peccatis, quæ non solum inexcusabilem sed pœna & maledictione dignum & subjectum efficit, quæ ita sufficiens est, ut si data aliis iisdem & adhuc majoribus exancillatis peccatis, eorum operata suisset salutem, quæque tantas animæ vires præbet, ut eam ab omni salutis periculo liberet, protegat & salvet, si velit audire Dominum; atqui talis est gratia sufficiens data non solum justis, sed & magnis peccatoribus; Igitur gratia sufficiens dat semper posse bonum proxime & relative. Probatur minor duplici et percelebri sententia. Prima habetur Matth. 5. his verbis; *Væ tibi Corozain, væ tibi Bethsaida, quia si in Tyro & Sidone facta essent virtutes quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egissent*. Gratia de qua eo loci agitur non est mere extrinseca quæ solum in miraculis sita esset, sed de gratia interiori quæ de facto Judæos quantumvis obduratos ad fidem convertisset, hinc stupens Christus demiratur gratiam proxime & relative ita sufficientem ut vel ipsos paganos, Tyrios scilicet & Sidonios, si eis fuisset collata, ad pœnitentiam adduxisset, hanc enim Dominus inter utrumque populum instituit comparationem, ut ostendat gratiæ suæ virtutem ad vincendam non solum quamlibet concupiscentiam, verum etiam & in malo pertinaciam; namque agitur solum hic de gratia sufficiente, siquidem suo in Judæis obstinatis caruit effectu, de gratia parva, id est, non efficaci, quæ tamen ita dabat posse bonum proxime & relati-

ve, ut

ve, ut renitentes Judæos ingratos anathemate percellat Dominus; *Væ tibi Corozain, væ tibi Bethsaida*. Quare vero tanta maledictio? Quia gratia collata sic sufficiens erat relative, ut ipsi Idololatræ & Pagani si eam habuissent, egissent in cilicio & cinere pœnitentiam.

Altera sententia habetur ibidem 23. 57. his verbis; *Jerusalem, Jerusalem quæ occidis Prophetas, & lapidas eos qui ad te missi sunt, quoties volui congregare filios tuos quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti?* Ostendit Christus paternum erga Judæos affectum; in quo vero ostendat, ipse dicit, quia gratiis suis voluit sincere eos sibi conjungere; voluit ea sollicitudine qua gallina congregat pullos sub alas; Igitur gratia licet Judæorum obduratione irrita, sufficiens tamen admodum proxime et relative erat; maxime vero eo quod esset summi erga Judæorum salutem Christi amoris argumentum. Ita hunc locum S. Hilarius in Matth. verba Christi interpretatur; " Tanquam gallina, *inquit*, congregans pullos suos continere eos Judæos, sub alis suis voluit, terrena videlicet nunc & domestica avis factus quodam corporis sui tantquam alarum operimento, calorem, ut pullis suis vitæ immortalitatis indulgens, & in volatum nova regeneratione producens. "

2. Eidem veritati suffragantur cæteri Evangelistæ; quandoquidem SS. Marcus & Lucas scribunt impios in fine mundi esse judicandos, & pœnis deputandos æternis, quia cum legem Christi observare possent, attamen concupiscentiis voluntarie cedentes, prævaricati sunt; Igitur habebant posse bonum relative, ad quamlibet delectationem terrenam exardescentem. His accedit ista altera Christi sententia, qua sicut justus sic & peccatores omnes ad crucem ferendam invitat; sic enim loquitur Matth. 16. *Si quis vult post me venire abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me*. Igitur omnibus ad hoc confert auxilium proxime sufficiens, neque enim gravissime tentatos, immo impios & obcæcatos excipit, & recte quidem indiscriminatim omnes vocat ad crucis amorem & amplexum, quippe quæ obduratis præ cæteris plurimum sit ad salutem necessaria.

Ex Actibus & Epistolis.

PRIMO, S. Stephanus Act. 7. eamdem docet veritatem. Sic alloquitur peccatores flagranti obcæcationis scelere detentos: *Dura cervice & incircumcisis cordibus & auribus, vos Spiritui Sancto semper restitistis, sicut Patres vestri, ita & vos*. Eos redarguit quod ex determinata malitia gratiæ sufficienti illos ad fidem in Christum invitanti resisterent. Igitur per eam habebant posse credere, etiam relative ad obstinatam obcæcationem; sin minus fuissent de sua infidelitate excusabiles, quod aperte adversatur Scripturæ.

S. Cyrill. Alex. lib. 1. comment. in Is. orat. 1. explicans illa Prophetæ verba: *Quomodo facta est meretrix Sion*. Eosdem de peccato arguit, quod potentes credere, vitiorum pondere concussi, noluerunt: " Perinde est, *ait*, ac si diceret, quæ tot ad intelligendum occasiones accepit; immo vero quæ spiritualibus adjumentis abundavit, in defectionem & apostasiam defluxit. "

2. *Celebris* est Apostoli pro hoc momento ista sententia 1. Cor. 10. 13. *Tentatio vos non apprehendat nisi humana, fidelis autem Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis*. Sed si gratia sufficiens non daret posse bonum proxime in concursu delectationis terrenæ supra modum ebullientis, jam homo tentaretur supra id quod posset. Igitur cum hoc aperte adversetur Scripturæ, fatendum est gratiam omnem sufficientem dare proxime posse actum bonum. Rursus 1. ad Thess. 19. ait: *Nolite spiritum extinguere*. Sed spiritum extinguere est resistere gratiæ quæ dat posse bonum proxime, quandoquidem, si non resistit voluntas, suum gratia sortitur effectum, & ideo hortatur Apostolus ut tentatus sanctum non extinguat resistendo Spiritum: Ergo &c.

Hunc locum sic interpretatur sanctus Thomas comment. In 1. ad Thess. cap. 5. lect. 2. " Spiritus sanctus est persona divina incorruptibilis & æterna; unde in sua substantia extingui non potest, sed tamen dicitur quis extinguere spiritum uno modo fervorem ejus extinguendo, vel in se, vel in alio; cum enim aliquis aliquid boni ex fervore

,, Spiritus sancti & ipse impedit, extinguit Spiritum sanctum. ,,

Juvat tertiam ejusdem Apostoli afferre sententiam 2. Cor. 6. 1. sic loquitur: *Adjuvantes exhortamur ne in vacuum gratiam Dei recipiatis*. Sed si gratia sufficiens non dat proxime posse bonum in concursu delectationis terrenæ fervescentis, ita ut impossibile sit tunc temporis, ut propugnat Jansenius actum justitiæ & cujuscumque virtutis elicere, inutile & supervacaneum est hortari peccatores ne in vacuum gratiam recipiant, quia velint, nolint, hanc gratiam sufficientem licet ad emolliendum cor datam, semper in vanum recipient. At non sic censet D. Thomas qui comment. in Epist. 2. ad Corint. lect. 6. sic scribit: " Hortatur Apostolus ne receptio gratiæ sit inutilis & vacua, quod contingit quando ex perceptione gratiæ quis non sentit fructum qui duplex est, scilicet remissio peccatorum, & ut homo juste vivendo perveniat ad gloriam cælestem. ,, Potest igitur peccator quantumvis exæstuantibus concupiscentiæ fluctibus lacessitus, juste vivere: Unde ista potentia relativa? nisi a gratia sufficiente, quæ quidem adest ad defendendum a periculo peccati & damnationis animam.

Ex Apocalypsi.

B. JOANNES Apocal. 3. 2. in persona Dei sic loquitur animæ: *Ecce sto ad ostium & pulso, si quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi januam, intrabo ad illum & cœnabo cum illo & ipse mecum*. Haud dubium est ibi sermonem esse de gratia præveniente, de gratia sufficiente qua movetur peccator ad bonum: Stat igitur Dominus per hanc gratiam ad ostium cordis, pulsat ut aperiatur janua: agitur hic de magno peccatore, de eo scilicet cujus cor vitiorum & peccatorum impetu Deo clausum est: Attamen petit Deus ut aperiatur: Igitur potest aperire peccator per contritionem: Igitur gratia sufficiens dat posse proximum etiam relative: non enim peccatorem tantummodo inertem & supina crassitudine vitiis inhærentem compellit Spiritus sanctus ut aperiat, sed omnem etiam passionibus exardescentem, sed Judæum obstinatum, sed impium cujus mortem & damnationem æternam non vult. Pulsat ad cor, stat, igitur proximus est: igitur gratia sufficiens dat posse proximum etiam relative, siquidem dat peccatoribus qui variis & magnis aguntur carnis & superbiæ desideriis atque motibus.

Talis tamque suavis & Deo dignissima interpretatio habetur in Concilio Coloniensi contra Lutherum adunato seu in Enchiridio ad calcem edito anno 1536. opere Joannis Gropperi qui jussu Archiepiscopi Coloniensis, illud Enchiridion Christianæ Institutionis concinnavit: " Septimo, *inquit*, retinendum est, situm esse in hominis voluntate, ut gratiam Dei oblatam vel accipiat vel recipiat. ,, Ibidem: " Jam constat Deum nulli hominum gratia illa generalius accepta deesse, adeo ut nullus peccator tam scelestus, cui Deus quoad in hac vita superstes fuerit suam gratiam penitus subtrahat. Nam per hanc stans ad ostium sedulo pulsat, initium nostræ salutis, quæ est peccati cognitio, in nobis operari desiderans. Quis tandem est hominum, qui non sentiat se hac gratia præveniri, quod & gentes ostendant opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium eis reddente conscientia eorum? ,,

Ex his sequitur istud contra opinionem Jansenii argumentum. Illa opinio est rejicienda, quæ reddit & facit Scripturam sacram mendacem: Atqui hoc ipsum operatur opinio Jansenii & probatur. Christus inexcusabiles reddit Judæos quod, rejecta gratia sufficienti, quæ ipsos Paganos adduxisset ad fidem, eum audire noluerint: Jansenius vero excusationes in peccatis eorum adinvenit, quia talis gratia non erat sufficiens propter malitiæ & incredulitatis concursum. Non conversi sunt, eo quod noluerint, ait S. Augustinus, e contra vero Jansenius, quia non potuerunt, saltem hoc ex ejus sequitur principio. Christus vocat omnes qui laborant & onerati sunt, dicit jugum suum suave: omnes peccatores invitat ad vitam. Jansenius non sic, jugum importabile prædicat: impossibile est peccatori ingravescente tentatione carnis non cedere, incassum vocatur impius & tentatus ad vitam, namque licet invitatus, non potest quin cedat Satanæ, quin peccet & moriatur, quia concupiscentia secundum ip-

Digitized by Google

sum fortior est gratia : hinc quoties gravis est & exuberans, toties peccare necesse est. Christus stat ad cor & pulsat ad ostium, sed semper in vanum, *inquit Jansenius*, si exardescit concupiscentia aut carnis, aut vitæ; idest, si sit in gradu gratia superior, quasi vero omnis etiam minima gratia non possit vincere quamlibet concupiscentiam : Igitur merito Innocentius X. illam doctrinam dicit impiam & temerariam, &c.

Secundum argumentum Conciliis fultum.

NON semel in hac gratiæ sufficientis materia appellavimus Concilia, nempe Lateranense, Senonense, & alia. Duo impræsentiarum adducere sufficit in testimonium, nempe Coloniense & Tridentinum.

Primum in Enchiridio jam laudato sic loquitur : " Gratia distinguitur in operantem & cooperantem, seu prævenientem & subsequentem : Gratia præveniens plurimos habet gradus; & ut summatim dicamus, duplex est; una qua Deus prævenit peccatorem, ut resurgat; altera, qua peccator prævenienti Deo assentiens jam resurgit : utraque voluntatem nostram prævenit Deus, sed priorem subministrando solus operatur; in altera, voluntas nostra Deum prævenientem subsequens, ei per velle seu assensum, remissionem peccatorum accipiendo cooperatur. "

Ibidem duplicem gratiam prævenientem rursus distinguit : " Prior, *inquit*, gratia qua Deus hominem prævenit & invitat ut resurgat; iterum duplex est : una generalior quæ est bonus motus, bonaque cogitatio, veluti cum peccator Deo inspirante agnoscit peccatum suum, cum terrore gehennæ concutitur, cum de amittenda æterna beatitudine dolet : altera specialior est, tot habens species, quot sunt species boni motus ad resipiscendum : jam constat Deum gratia illa generalius accepta, nulli hominum deesse. " Urgente saltem præcepto.

Ibi sermo habetur de gratia præveniente ad timorem, ad amorem beatitudinis, ad resurrectionem : de gratia quæ conceditur peccatoribus in limo profundo vitiorum infixis, de peccatoribus in quibus plurimum exardescit concupiscentia vitæ, & tamen ex Concilio illa gratia illos ita invitat ad vitam, ita promovet ad bonum, ut tandem aliquando valeant ad vitam resurgere, immo & de facto, adjuvante gratia, resurgunt : Igitur omnis gratia sufficiens nedum concessa justis, sed & magnis peccatoribus pares dat & sufficientes vires, & quidem relative, ut homo quicumque possit bonum. Jam ipsum audiamus Concilium loquens : " Quanquam nemo convertatur ad Dominum nisi tractus per Patrem, attamen nemo sic excusationem prætexat quod non trahatur cum ille semper stet ad ostium pulsans nimirum per internum & externum verbum commovens ut convertamur a via pessima. "

Secundum est Tridentinum jamjam laudatum quod quidem sess. 6. cap. 11. sic loquitur : " Nemo autem, quantumvis justificatus liberum se esse ab observatione mandatorum putare debet; nemo temeraria illa, & a Patribus sub anathemate prohibita voce uti, Dei præcepta homini justificato ad observandum esse impossibilia. Nam Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet, & facere quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat ut possis. " Quot verba, tot fere sententiæ observandæ. 1. Nemo etiam justus, a fortiori alii, liberos se esse ab observatione mandatorum putare debent : Igitur possunt nedum absolute solum, sed & relative illa observare, & quidem ingravescente concupiscentia Quasi vero gravitas tentationis excusaret a bono operando, cum potius præceptum, fidei, spei & charitatis magis urgeat in ejusmodi circumstantiis : Jam vero si ligat, debet homo quicumque sit, in concursu cujuslibet tentationis terrenæ allicientis posse & resistere, & legem adimplere; quod tamen Jansenius negat sed temerarie. 2. *Deus impossibilia non jubet*, ex his Trident. verbis. Iterum sequitur hominem quantumvis passionibus exasperatum habere potentiam & absolutam, & antecedentem & relativam faciendi bonum. 3. Ex Concilio monet Deus hominem ut faciat quod possit : igitur habet posse : frustra enim, *inquit Aug. l. de corr. & grat.* præciperetur aliquid, si peccator vel justus omnem adimplere justitiam

non

non posset. 4. Monet utique Deus petere quod non possis, & merito; quandoque enim peccator nondum habet gratiam sufficientem immediatam ad conversionem, sed solum ad orandum, unde orare debet, ut gratiam uberiorem qua proxime conversionem velit, obtineat. 5. *Et adjuvat ut possis*, namque si homo non ponat obicem, gratiam habebit efficacem qua de facto revertatur ad Dominum, a primo igitur ad ultimum patet gratiam sufficientem dare proxime posse bonum quod respicit, quia mandata divina nulli sunt, in quacumque circumstantia, impossibilia.

Jam retorquendo argumentum contra Jansenium: *Deus impossibilia non jubet*: sed posita Jansenii sententia, impossibilia juberet: Et probatur. Deus jubet resistere diabolo & omni tentationi quamvis gravi & urgenti: sed ex Jansenio quando concupiscentia exardescens superat vel uno gradu delectationem interiorem & cælestem, impossibile est tunc resistere; immo hominem peccare necesse est: Ergo &c.

TERTIUM ARGUMENTUM.

Ex sanctis Patribus depromitur.

AMBROSIUS agmen ducet, ser. 19. in Psal. 118. explicans illa verba v. 151. *Prope es tu Domine*, ait: " Numquid, si „ quis ostia domus suæ claudet, solis est „ culpa, quod non illuminet domum „ ejus? Ergo si quis peccatorum suorum „ repagulis observandam mentem pro- „ priam judicaverit, & verbi a se splen- „ dorem stultus avertat, ac sibi inferat „ insipientiæ cæcitatem, causari poterit „ quod sol justitiæ noluerit intrare, aut „ infirmitatem luminis cælestis arguere?„ Sanctus Doctor probat lapsum peccatoris non esse refundendum in defectum gratiæ, sed in propriam obnitentis voluntatis culpam, quia gratiæ sol semper & refulget, & sufficienter adest: Igitur non dicendum est gratiam quæ datur peccatori ad vincendam tentationem esse viribus imparem concupiscentiæ, non asserendum impossibile esse, non dicam justo, sed nequidem peccatori maligno qui in cæcitatis excessum prolabitur, mandata servare, alias non in peccatorem, sed in gratiæ insufficientiam refundenda foret culpa, quod absolute adversatur Ambrosio, immo & pietati & fidei.

Hieronymus egregie concinit in Psal. 140. " O infelicissimum, *inquit*, humanum ge- „ nus qui peccata excusamus dicentes, vi- „ ctus sum a natura, cum in potestate no- „ stra sit & peccare, & Domino adjuvan- „ te non peccare. „

Cyrillus jam citatus alter testis est, alter Basilius qui in cap. 5. Isaiæ hanc interpretantur sententiam: *Quid debui facere vineæ meæ*, &c. de gratia plene & proxime sufficiente. His addo Gregorii Magni suffragium. Enimvero lib. 9. moral. cap. 25. hæc profert: " Pius con- „ ditor cum moribus flagella modera- „ tur, ne virtutem pœna transeat, & „ per astutiam fortium humana infirmitas „ excedat, unde & bene per Paulum di- „ citur, fidelis autem Deus, qui non pa- „ tietur vos tentari supra id quod potestis, „ sed faciet cum tentatione proventum, „ ut possitis sustinere. „ Falsum est igitur quod propugnat Jansenius, quandoque delectationem terrenam ita superare delectationem cælestem seu gratiam sufficientem, ut non remaneat resistendi potentia.

QUARTUM ARGUMENTUM.

Ex S. Augustino & ejus discipulis SS. Fulgentio, Prospero, & D. Thoma eruitur.

QUONIAM imprætentiarum controversia potissimum est de mente D. August. quem totum suum facit Jansenius sed perperam: auctoritas tanti Doctoris ponderanda est.

Illa gratia dat vires proxime sufficientes ad debellandam quamlibet concupiscentiam, quæ sufficienter tempore cujuscumque tentationis vocat & compellit ad bonum, ita ut resistentes fiunt inexcusabiles: quæ facit in Deo sufficienter complacere, ut anima resistat Diabolo: qua peccator si non habet auxilium immediate sufficiens ad vincendum, potest orare, & obtinere precibus; qua denique tentatus potest resistere carni & diabolo: Atqui ex Aug. talis est gratiæ sufficientis natura quæ datur & justis, & peccatoribus. Probatur minor quoad singulas partes.

1. *S. Augustinus* lib. 83. qq. quæst. 68. dicit omnes vocari ad cœnam agni per gratiam; non defectu auxilii, sed coope-

Digitized by Google

rationis multos non accedere, & postea perire: " Ad illam enim cœnam, *inquit*, ,, quam Dominus dicit in Evangelio præ- ,, paratam, nec omnes qui vocati sunt ve- ,, nire voluerunt, neque illi qui venerunt, ,, venire possent, nisi vocarentur. Itaque ,, nec illi debent sibi tribuere qui venerunt; ,, quia vocati venerunt: nec illi, qui no- ,, luerunt venire, debent alteri tribuere, ,, sed tantum sibi; quoniam ut venirent, ,, vocati erant in libera voluntate. ,, Certe si gratia ita parva relative est in concursu majoris delectationis terrenæ, ut impossibile sit ex Jansenio vincere, non sibi, sed Deo qui non sufficienter vocasset, quod absit dicere, tribuendum foret quod non venirent. Frustra respondent Novatores August. hunc librum scripsisse cum adhuc versaretur in hæresi Semipelagiana: istam quippe propositionem lib. 1. retract. cap. 26. non abjudicat, sed hanc tantum: *Deus non miseretur qui ad pacem vocat, nisi voluntas praecesserit ad pacem:* " ,, Hoc dictum est, *ait*, post pœnitentiam. ,, Nam est misericordia Dei etiam ipsam ,, præveniens voluntatem, quæ si non esset, non præpararetur voluntas a Domino. ,,

2. *S. Augustinus* dicit gratiam præbere complacentiam in bono proxime & relative sufficientem ad superandam delectationem terrenam si vult audire peccator & esse fidelis, nam lib. 8. confess. cap. 8. de seipso variis malisque irretitus vitiis & pravis habitibus, ait: " Non faciebam ,, quod incomparabili affectu mihi magis ,, parebat. ,, Igitur si peccator omnem non adimplet justitiam, non est defectu gratiæ, sed defectu sui & quia obedire renuit, & ut loquitur Propheta Regius: *Noluit intelligere ut bene ageret.*

3. *S. Augustinus* lib. de spiritu & littera cap. 33. ait consentire, vel dissentire proprium esse voluntatis humanæ. Falsum est igitur impossibile esse homini resistere tentationi, quando delectatio terrena superior est in gradu delectatione cælesti. Cæterum si propter vel cæcitatem, vel malitiam deest in pœnam peccati gratia qua immediate fiat peccator potens ad conversionem, adest tamen semper gratia orationis, gratia qua habet proxime posse orare, & per orationem poterit obtinere gratiam uberiorem qua possit prompte se convertere. Sic censet, sic prædicat, sic docet Doctorum aquila Aug. lib. 1. ad simpl. q. 1. aitque: " Hoc restat in ista mor- ,, tali vita libero arbitrio, ut non impleat ,, homo justitiam cum voluerit, sed ut se ,, supplici pietate convertat ad Deum cu- ,, jus dono eam possit implere. ,, Igitur ex Aug. omnis gratia sufficiens dat potentiam proximam ad actum quem respicit, ad orandum si sit gratia orationis: ad conterendum si sit gratia movens & excitans ad pœnitentiam. Quod autem hic sit genuinus sancti Doctoris sensus patet ex ejus discipulis omni exceptione majoribus, ejusque interpretibus, Fulgentio scilicet, Prospero, & D. Thoma.

S. Fulgentius lib. de Incarnat. cap. 17. ait: " Adjutorio igitur atque munere gra- ,, tiæ sibi fidem dari unusquisque non du- ,, bitet; nedum initium sibi fidei nititur ,, adsignare, pœnitentiam quoque, quam ,, Deus ad vitam dat, sibi homo non sa- ,, nitate validus, sed infirmitate præju- ,, dicatus adsignet, tantique medicaminis ,, beneficio careat, cujus gratiam contu- ,, max atque ingratus oppugnat. ,, Igitur si peccator non agit pœnitentiam, non est quia caret gratia quæ dat illi posse proximum, sed ex eo quod gratiam ipsam pro innata libertate & malitia oppugnet.

S. Prosper non absimilia loquitur lib. 2. de vocatione Gent. cap. 26. postquam enim dixit hominem habere in sua mutabilitate si deficiat, ex gratiæ vero opitulatione si proficiat, subdit: " Quæ opi- ,, tulatio per innumeros modos, sive oc- ,, cultos, sive manifestos omnibus adhibe- ,, tur, & quod a multis refutatur, ipso- ,, rum est nequitiæ: Quod autem a mul- ,, tis suscipitur, & gratiæ est divinæ, & ,, voluntatis humanæ. ,,

D. Thomas eisdem insistens vestigiis docet gratiam novi Testamenti dare auxilium sufficiens, & ideo imputari homini ad culpam quando peccat 1. 2. qu. 106. art. 2. ad 2. " Si quis, *ait*, post acce- ,, ptam gratiam novi Testamenti peccave- ,, rit, majori pœna dignus est, tanquam ,, majoribus beneficiis ingratus, & auxi- ,, lio sibi dato non utens, nec tamen pro- ,, pter hoc dicitur quod lex nova iram ope- ,, ratur, quia quantum est de se sufficiens ,, auxilium dat ad non peccandum. ,, Sed si gratia in conflictu magnæ ac supremæ tentationis non daret posse bonum relative,

Digitized by Google

ve, peccator cedens passioni ingratus dici non deberet, quia ex Jansenio non posset resistere tentationi terrenæ, nec illi non imputaretur ad culpam, nemo quippe pœna dignus est, faciendo quod vitare nequit: Sed lex nova iram sane operaretur; damnaret enim hominem, pro peccato quod vitare impossibile illi erat, quæ quidem omnia D. Thomæ doctrinæ adversantur. Ergo &c.

QUINTUM ARGUMENTUM

Ex doctrina Ecclesiæ desumptum.

ILLUD auxilium dat posse proximum, ut homo declinet a malo, alliciente concupiscentia magna, & faciat bonum, quod ita tale semper prædicavit Ecclesia ut impugnantes semper suis proscripserit anathematibus: Atqui res sic se habet: Igitur gratia sufficiens dat posse bonum proxime & relative. Probatur minor. Ecclesia semper adhortata est peccatores ad pœnitentiam, semper prohibuit tentatis cedere in quacumque circumstantia passioni, semper credidit eos posse resistere satanæ: eadem vult, & quotidie præcipit resistere leoni tartareo quantumvis rugienti; hinc hæc beati Petri verba ad omnes dirigit 1. Epist. 5. *Fratres, sobrii estote & vigilate, quia adversarius vester diabolus tanquam leo rugiens circuit quærens quem devoret, cui resistite fortes in fide.* Supponit igitur quemlibet quantumvis tentatum & oppugnatum posse resistere, alias frustra ad præliandum bella Domini filios adhortaretur. Quid plura adjiciam? Ecclesia hanc impugnantes doctrinam semper damnavit. Primo quidem Manichæos qui fatum in actiones humanas inducebant, quasi non foret liberum peccatori resistere tentationibus & se convertere: deinde Prædestinatianos. Lucillum quippe Presbyterum perstrixit in Concilio Arelatensi; Gothescalcum, in Carisiaco; utrumque quia asserebant hominem quandoque non habere, ut solvatur; Calvino vero & Luthero propter eandem rationem hæreseos notam inussit in Tridentino, quinimmo, nequidem aut nominare, aut dicere sinit præcepta Dei esse impossibilia: Igitur peccator magnis licet impetitus tentationibus potest & resistere, & salvari. Sed unde illud habet posse, nisi a gratia sufficienti? Igitur hic & nunc, vel exæstuante passione dat posse bonum: quod docet sacra Facultas Parisiensis; anno siquidem 1326. in Conciliis apud Mathurienses habitis, declaravit & propugnavit contra Lutherum auxilium Dei cuilibet præsto esse, ut bene agat, & suam operetur salutem.

SEXTUM ARGUMENTUM

Ex diversis rationibus conflatur.

PRIMA eaque a priori & demonstrativa, hæc est: Illa gratia dat proxime & relative posse bonum in concursu æqualis, vel majoris delectationis terrenæ, quæ quantumvis minima potest resistere cuilibet concupiscentiæ: Atqui gratia quantumvis minima sufficientes præbet vires ut homo possit proxime & relative vincere quamlibet tentationem: Igitur gratia sufficiens dat posse bonum proxime & relative in quocumque tentationis congressu. Probatur minor, nempe gratiam quantumvis parvam posse superare quamlibet delectationem terrenam. Actus bonus, vel malus nunquam elicitur nisi prævio judicio practico, quo intellectus judicat aliquid bonum apparens, vel verum esse amandum: Sed quælibet gratia quantumvis parva sufficientes dat vires sufficiensque lumen, ut intellectus judicet practice, etiam exardescente concupiscentia, bonum incommutabile esse magis & appretiative amabile quam terrenum: Et probatur. Delectatio terrena alliciens ad peccatum est bonum tantum particulare & transiens, bonum totam non replens hominis capacitatem, nec omnem satians appetitum, unde qui carni indulget, non ideo divitias, non epulas, non honores abnegat: at vero gratia quantumvis parva proponit bonum incommutabile & permanens, bonum omnia continens bona: Gratia ita compellit voluntatem ad amandum, ut invitet ad amandum solum Deum super omnia, cætera aut nullo modo, aut tantum per ordinem ad illum: Gratia etiam minime proponit Deum ut finem ultimum in quo perfecte aut quiescit, aut potest quiescere appetitus: Gratia hic & nunc Dei delicias tum pace interiori, tum suavitate spirituali prægusta-

gustare facit; quæ quidem deliciæ in immensum superant terrenas vel auri, vel argenti, nam teste Propheta Psal. 36. 16. *Melius est modicum justo, super divitias peccatorum multas*. Scilicet Deum possidere: Igitur minima gratia si velit & non resistat homo, potest vincere quamlibet tentationem, immo quantumvis parva dat auxilium proxime & relative sufficiens ad bonum faciendum.

Confirmatur: Quælibet gratia etiam minima potest in concursu cujuslibet tentationis impedire peccatum: Igitur dat posse bonum relative. Probatur Antecedens. Peccatum ex D. Thoma fit tripliciter, primo per distractionem; homo non attendit ad Deum, sed ad delicti finem qui est animæ interitus, juxta illud Jerem. 12. 11. *Nullus est qui recogitet corde;* & istud Psalm. 35. 4. de peccatore: *Noluit intelligere, ut bene ageret*. 2. Per oppositionem: mundus & caro bona placentia afferunt, virtutem vero ut malum ostendit passio. 3. Per immutationem, delectatio terrena emollit cor, allicit & sæpius titillando seducit: Sed gratia etiam minima potest hæc omnia propellere tela: Ergo &c. Probatur minor. 1. Gratia quælibet sufficiens illuminat, & ad deterrendum a peccato hominem, repræsentat modo Deum, ut scelerum vindicem, modo ignem & spiritum procellarum tanquam peccatorum calicis partem, modo cruciatus Diabolo & suis ab æterno & pro æternitate paratos: Igitur si metu vel hominum, vel legis humanæ comminantis pœnas & supplicia, si propter imminentem, aut bonorum, aut famæ jacturam, magnis, immo & maximis colaphizantibus carnis stimulis, aliquis a peccato abstinet, a fortiori si velit, terrente Deo judice per fidem & illuminationis gratiam oculis mentis se objiciente, poterit peccato resistere, 2. Caro blandiens præsentia quidem bona exhibet, sed gratia multo meliora, eaque verissima opponit. 3. Delectatio terrena immutat, esto, & movet humores, sed gratiæ unctio magis allicit, quippe quæ felici gustu & experientia ostendit quoniam super mel & favum suavis sit Dominus: quæ si attendat tentatus, quantumvis exardescat concupiscentia, perseverabit in bono juxta illud S. Aug. lib. de corr. & gr. cap. 7. " In eo quod audierat, & tenue-,, rat, perseveraret si vellet. ,, Rursus lib. 3. de libero arbit. cap. 16. " Ex eo ,, quod non accepit, nullus reus est, de-,, bet autem, si accepit & voluntatem li-,, beram & sufficientissimam facultatem. ,, Ibi loquitur de homine qui cessit tentationi, eum dicit reum quia habebat sufficientissimam facultatem, quomodo sufficientissimam? Nisi per gratiam; sola quippe natura sibi soli relicta operari bonum supernaturale proxime non potest. Agitur autem hic de gratia quæ suum non sortita est propter resistentiam effectum, & tamen hanc sufficientissimam esse vult S. Aug. & tamen quia sufficientissima, ideo reum esse peccatorem asserit. Falsum est igitur quod Jansenius dicit, ideo peccatorem tentatum cedere tentationi, quia caret gratia proxime sufficienti.

Hæc mirabilis ratio in probatione & confirmatione deducta qua funditus convellitur perversum Jansenii de gratia Christi systema, est D. Thomæ qui 3. p. qu. 62. art. 6. ad 3. ait: " Minima gratia potest ,, resistere cuilibet concupiscentiæ, & me-,, reri vitam æternam. ,, Ibidem q. 70. art. 4. " Minima gratia potest resistere ,, cuilibet concupiscentiæ, & vitare nunc ,, peccatum mortale quod committitur in ,, transgressione mandatorum legis: Mi-,, nima enim charitas plus diligit Deum ,, quam cupiditas auri & argenti. ,, Sanctus Doctor loquitur quidem ibi de gratia sanctificante, sed ut actualem conjunctam habet. Gratia enim sanctificans dat jus ad auxilia necessaria, tum ad vitandum malum, tum ad operandum bonum: D. Th. est enim sui ipsius interpres 1. 2. q. 109. art. 2. & 9. ibi enim probat præter gratiam habitualem, requiri & necessariam esse actualem ad operandum bonum, alias manifeste sibi contradiceret, si charitatem, seclusa gratia actuali ad faciendum bonum, sufficere definiret: sic enim loquitur 3. p. qu. 69. num 5. " Necesse est, ,, *inquit*, quod per Baptismum quis incor-,, poratur Christo quasi membrum ipsius: ,, sicut autem a capite naturali derivan-,, tur ad membra sensus & motus; ita a ,, capite spirituali, quod est Christus, de-,, rivatur ad membra ejus sensus spiritua-,, lis, qui consistit in cognitione verita-,, tis, & motus spiritualis, qui est per gra-,, tiæ influxum. ,, Rursus comment. in ,, cap. 8. epist. ad Rom. " Lex spiritus

,, po-

Digitized by Google

„ potest dici Spiritus sanctus..... Quod „ nempe Spiritus sanctus mentem inhabi- „ tans, non solum docet quod oporteat „ fieri per intellectum illuminando de a- „ gendis, sed etiam affectum inclinat ad „ recte agendum.

Secunda: Mandata Dei sunt justa, quinimmo, jugum Domini suave est: Sed si homo aliqua gravi impetitus tentatione non haberet per gratiam interiorem auxilium proxime sufficiens ad vitandum peccatum, quod lex prohibet, præceptum foret importabile, & jugum durissimum, hoc autem ex Jansenio sequitur, quia secundum eum absque gratia efficaci quæ deest multis, impossibile est vincere tentationem. Igitur cum jugum Dei sit leve, & admodum suave, dicendum est gratiam sufficientem dare proxime & relative posse bonum: hinc peccator non habet excusationem, quia cum possit operari bonum, iniquitatem e contra operatur: hæc ratio est D. Augustini qui in Psalm. 91. sic loquitur: " Perversi enim homi- „ nes & perturbati . . . . mala sua Deo „ tribuunt, bona sua sibi. . . . Si non est „ valde impius ad malum, habet Sata- „ nam quem accuset: Satanas fecit, di- „ cit, ipse mihi persuasit: quasi Satanas „ habeat potestatem cogendi. Astutiam „ suadendi habet; sed si Satanas loquere- „ tur & taceret Deus, haberes unde te „ excusares: modo aures tuæ positæ sunt „ inter monentem Deum & suggerentem „ serpentem. Quare hinc flectuntur, hinc „ avertuntur? Non cessat Satanas suadere „ malum, sed nec Deus cessat admonere „ bonum. Satanas autem non cogit invi- „ tum: in tua potestate est consentire & „ non consentire. „ Jam si vero est in potestate non consentire: Igitur peccator, exardescente supra modum concupiscentia, aut carnis, aut oculorum, potest & quidem proxime atque relative superare tentationem, quia potest non consentire suadenti diabolo, potest resistere carni blandienti. Namque S. August. loquitur de peccatore posito ubi fortissimum est prælium, & tamen dicit tentatum posse resistere, & tamen asserit esse reum & pœna dignum si cedat tentationi hinc lib. 5. hum. alim. 12. nunc ferm. 253. in appendice rejecto, ait: " Non enim diabolus cogendo sed „ suadendo nocet, nec extorquet a no- „ bis consensum, sed petit. Nos diabo- „ lum non adjuvamus vel vincimus: dat „ quidem ille consilium, sed Deo adju- „ vante nostrum est vel eligere, vel re- „ pudiare quod suggerit. „ Audis Novator August. a doctrina tua toto cœlo alienum? Tu dicis non dari electionis locum, exuberante alterutra delectatione, vel terrena, vel cælesti, sed necessario hominem ad bonum vel malum compelli, e contra Aug. intonat, *nostrum est eligere*: Tu dicis gratiam in concursu magnæ & gravissimæ tentationis non dare posse relative bonum: e contra Aug. dicit auxiliante Deo per gratiam sufficientem, nos posse bonum verum etiam esse in nostra potestate eligere: *Nostrum est*, inquit, *vel eligere, vel repudiare*.

Tertia: Si gratia sufficiens in concursu majoris delectationis terrenæ non præberet auxilium proxime & relative sufficiens ad vincendam tentationem, homo nec peccaret cedendo tentationi, nec reus foret pœnæ atque supplicii: absurdum consequens, ergo & antecedens: Probatur sequela majoris auctoritate B. Aug. qui lib. de duobus animabus cap. 12. ait " Dicere... peccati „ reum teneri quamquam, quia non fe- „ cit, quod facere non potuit, summæ „ iniquitatis est & insaniæ. „

Quarta: Si gratia sufficiens non daret proxime & relative posse bonum, inutilis foret correctio, nec esset facienda. Atqui tamen correctio est facienda etiam reprobis ut possint, si velint, salvari. Ergo &c. Major patet, si enim impossibile est homini, ut contendit Jansenius vitare peccatum quando fervescit concupiscentia, ad quid correctio? Unde Aug. lib. de gr. & lib. arb. cap. 15. ait: " Hæc præce- „ pta charitatis inaniter darentur homi- „ nibus non habentibus liberum arbitrium, „ sed quia per legem dantur.. Lex au- „ tem sine gratia, ut littera occidens. „ Audis August. dicentem præcepta inaniter dari si homines non haberent liberum arbitrium, si solum legem sine gratia possiderent, quia lex sine gratia occidit. Probatur jam minor auctoritate ejusdem Augustini nempe correctionem faciendam esse omnibus etiam reprobis, hoc quidem non semel prædicat lib. de prædest. SS. & de dono pers. sed maxime in lib. de corr. & gr. cap. 7. num. 11. loquens enim de reprobis ait: " Quæ cum ita sint, corripi- „ mus tamen eos, justeque corripimus,

„ qui

„ qui cum bene viverent, non in eo perseverarunt. Ex bona quippe in malam „ vitam sua voluntate mutati sunt. . . . „ Nec se excusabunt dicentes sicut modo dicunt, quare corripimur? Ita tunc „ quare damnamur, quandoquidem ut ex „ bono reverteremur ad malum, perseverantiam non accepimus qua permaneremus in bono? Nullo modo hac excusatione a justa damnatione se liberabunt. . . . Homo, in eo quod audieras, & tenueras, in eo perseverares „ si velles. „ Igitur habent ipsi reprobi gratiam ut velint perseverare, si velint audire gratiam.

Sanctus Doctor idem repetit ibidem cap. 14. num. 43. " Patiantur ergo homines „ sese corripi quando peccant, nec de ipsa correptione contra gratiam argumentetur nec de gratia contra correptionem: quia & peccatis justa pœna „ debetur; & ad ipsam pertinet justa correptio, quæ medicinaliter adhibetur, „ etiamsi salus ægrotantis incerta est. „ Rursus cap. 15. num. 46. " Corripiantur „ itaque a præpositis suis subditi fratres „ correptionibus de charitate venientibus, „ pro culparum diversitate diversis ... Quia „ & ipsa quæ damnatio nominatur, quam „ facit Episcopale judicium, qua pœna in „ Ecclesia nulla major est, potest, si Deus „ voluerit, in correptionem saluberrimam „ cedere atque proficere. „

Quarta: Deus vult voluntate antecedenti omnes & singulos homines salvos fieri: Sed hujusmodi voluntatis effectus sunt media ad salutem conducentia, inter quæ primum tenerent locum gratiæ quæ dant posse bonum proxime & relative, gratiæ quibus præparatur a Domino voluntas, ut sit expedita ad bene vivendum, quarum auxilio mandata fiant proxime & relative possibilia. Ergo &c. Hæc ratio colligitur utique ex sancto August. qui lib. 1. ad Simpl. quæst. 2. ait: " Deus „ vult omnes homines salvos fieri, & in „ agnitionem veritatis venire, non sic „ tamen ut eis adimat liberum arbitrium „ quo vel bene, vel male utentes justissime judicentur, quod cum fit, infideles „ quidem contra Dei voluntatem faciunt, „ cum ejus Evangelio non credunt, nec „ ideo tamen eam vincunt: verum seipsos fraudant magno & summo bono, „ malisque pœnalibus implicant experturi in suppliciis potestatem ejus, cujus „ in donis misericordiam contempserunt. „ Non refundit S. Præsul culpam reproborum in defectum gratiæ, sed in malitiam prævaricatorum, qui ad spiritus erroris attendentes, in donis misericordiam Dei contempserunt. Igitur habuerunt posse bonum proxime & relative. Enimvero si ingravescente tentationis tempestate, impossibile sit vitare peccatum, manifeste sequitur reprobos nonnisi necessitate compulsos, semper peccasse, adeoque æternis mancipari suppliciis propter culpas, quas prætermittere non poterant: Quod quidem nedum Conciliorum definitionibus, sed & sinceræ voluntati antecedenti Dei de omnium hominum salute adversatur.

Solvuntur objectiones Jansenii & suorum.

OBJICIUNT: sola gratia efficax dat posse bonum proxime & relative in individuo: Igitur absurdum est dicere dari gratiam sufficientem quæ det posse proximum & relativum in concreto nempe quando actus bonus eliciendus est: probant antecedens auctoritate D. Aug. qui lib. de grat. & lib. arb. cap. 17. nu. 33. sic loquitur: " Qui ergo vult facere Dei „ mandatum & non potest, jam quidem „ habet voluntatem bonam, sed adhuc „ parvam & invalidam: poterit autem, „ cum magnam habuerit & robustam. „ In isto loco Aug. multa dicit 1. Hominem non posse quandoque servare mandata, quod quidem probat exemplo Petri qui illud posse non habebat quando Christum negavit. Loquens enim de illo ait: " „ Putabat enim in se posse, quod se velle sentiebat. „ 2. Gratiam parvam, eam scilicet in gradu concupiscentiæ interiorem non dare istud posse in individuo, dicit enim, putabat Petrus habere gratiam sufficientissimam, quando dicebat Christo, Joan. 13. 37. *Animam meam pro te ponam*. Sed non habebat: sola igitur gratia efficax & robusta dat posse proximum & relativum.

Respondeo distinguendo, sola gratia efficax posse conjunctum cum actu, seu in actu secundo, concedo: posse ut sic ex parte actus primi, nego. Duplex posse distinguendum est, alterum se tenens ex parte actus primi, & quod simpliciter deno-

denominatur posse: alterum se tenens ex parte actus secundi, quod dicitur magis actus secundus quam posse. Primum est a gratia sufficiente, qua teste Augustino præparatur voluntas a Domino Proverb. 8. lib. 20. Secundum a gratia efficaci, quod ultro concedimus. August. loquitur solum de secundo posse, unde cum dicit: " Qui ergo vult facere mandatum, ,, & non potest, ,, Sensus est, non potest potentia conjuncta cum actu, secus potentia ut sic: quod autem solum loquatur per exclusionem potentiæ quæ est conjuncta cum actu, patet ex duobus. 1. Quia agnoscit voluntatem parvam seu gratiam fuisse in Petro, quando dixit: *Animam meam pro te ponam*: Immo habebat charitatem: " Perfecta charitas, *inquit ibidem August.* foras mittit timo- ,, rem. Et tamen quamvis parva & im- ,, perfecta, non dixerat, quando dice- ,, bat Domino, animam meam pro te po- ,, nam, putabat enim se posse quod se vel- ,, le sentiebat. ,, Audis Aug. dicentem quod Petrus se velle sentiret, habebat igitur posse ex parte actus primi per gratiam sufficientem. 2. August. intelligit in hoc posse conjunctum cum actu, quia ad illud posse requirit aliquid plusquam velle bonum, quippe qui expostulet ipsam justitiæ operationem, bonum autem illud actuale est a gratia robusta, scilicet efficaci, & ad hoc probandum affert exemplum Martyrum, qui magna tormenta pro Christo non solum potuerunt pati, sed de facto passi sunt. Sic enim ibidem loquitur: " ,, Poterit autem, scilicet actu servare man- ,, data, seu tunc servabit, cum magnam ,, habuerit & robustam. Quando enim ,, Martyres magna illa mandata fece- ,, runt, magna utique voluntate, hoc est, ,, magna charitate fecerunt. ,, Vides S. Aug. de actu mandatorum, adeoque non de posse ut sic, sed de posse conjuncto cum actu sermonem instituere.

Sanctus Doctor ibidem clare distinguit utramque gratiam, sufficientem scilicet quæ dat posse proximum atque relativum & efficacem quæ infert actum: Primam vocat parvam, quia solum excitat & invitat ad bonum, & sæpius propter resistentiam caret effectu: alteram robustam nominat quia suum semper sortitur effectum: Prima igitur cum se teneat ex parte actus primi dicitur parva respectu alterius. Alio modo utramque gratiam ibidem distinguit dicendo primam esse in nobis sine nobis & dare ut velimus: alteram vero esse quidem a Deo sed nostram exigere ad agendum cooperationem, unde & adjuvans merito nuncupatur: " Ut ergo velimus, *inquit ibidem* ,, *Aug.* sine nobis operatur, cum autem vo- ,, lumus & sic volumus, ut faciamus, no- ,, biscum cooperatur: tamen sine illo, ,, vel operante ut velimus, vel cooperan- ,, te cum volumus, ad bona pietatis opera ,, nihil valemus. ,, Gratia sufficiens dat ut velimus, efficax facit ut actu velimus: Prima dat bonum desiderium: Secunda dat actu operari bonum.

Ad secundum distinguo, gratia parva non dat posse bonum proxime & relative in concursu majoris concupiscentiæ, si sit parva defectu virtutis, concedo: si solum talis sit comparative ad gratiam efficacem, nego. Gratia sufficiens non dicitur parva defectu virtutis pro posse bonum, dat enim proximum & relative ad delectationem terrenam colaphizantem, cum actum virtutis habeat pro fine, sed comparative ad gratiam efficacem, quæ quidem robusta vocatur, eo quod actum semper inferat. Prima igitur parva eatenus nuncupatur, quatenus solum stimulat voluntatem ad bonum, sed purum illud est, si anima hæreat in bonis desideriis, quod tamen contingit, donec robusta & efficax accedat. Igitur S. Aug. duntaxat intendit utramque gratiam per effectus diversos distinguere, quorum alii sunt debiles & adhuc parvi, ut bona voluntas, bona desideria; alii vero robustiores, quales sunt actus conversionis, actus amoris & similes: at nullo modo cogitavit sanctus Doctor gratiam sufficientem non dare posse proximum relativum; cujus rei duplex habemus argumentum certissimum. Primum est quia ejusmodi de gratia quæstiones procedunt solum de gratia efficaci de qua erat principalis controversia inter Aug. & Pelagianos, quos in libris de gratia & lib. arbit. de gratia Christi, de correptione & gratia, de præd. SS. & de dono perseverantiæ debellat; unde cum omnes in contrarium auctoritates in his operibus Jansenius sumpserit, unica falce metimus argumenta farcientem dicendo, August. loqui tantum de gratia efficaci; hinc quando dicit aut justum, ut Pe-

Digitized by Google

ctum, aut peccatorem non posse mandata amoris & justitiæ adimplere, excludit duntaxat posse conjunctum cum actu, quod tamen, ipso teste, oratione potest haberi, sed nusquam possibile ex parte actus primi abnegat, & hoc patet ex illo secundo momento, scilicet sanctum Doctorem propugnare mandata nusquam esse impossibilia; ista enim verba, quæ Concilium Tridentinum sibi propria fecit, profert l. de natura & gr. cap. 43. " Deus impossibi-
„ lia non jubet, sed jubendo admonet, &
„ facere quod possis, & petere quod non
„ possis. „

Instant: Qui dicit voluntatem gratia excitante præventam nondum esse iduneam ad superandam veteris hominis malitiam, dari posse proximum per gratiam sufficientem abnegat: Atqui ita docet Aug. juxta illud l. 8. Confes. cap. 8. " Voluntas nova
„ quæ mihi esse cœperat ut te gratis co-
„ lerem fruique te vellem Deus, sola cer-
„ ta jucunditas, nondum erat idonea ad
„ superandum priorem vetustate robora-
„ tam, ita duæ voluntates meæ, una vetus,
„ alia nova, illa carnalis, illa spiritalis
„ confligebant inter se atque discordando
„ dissipabant animam meam .... cogita-
„ tiones quibus meditabar in te similes e-
„ rant conatibus expergisci volentium,
„ qui tamen superati soporis altitudine re-
„ merguntur. „ Ergo &c.

Respondeo distinguendo majorem, qui dicit voluntatem gratia excitante præventam non esse idoneam ad superandum malum habitum vetustate roboratum, ex parte actus primi, negat gratiam sufficientem dare posse bonum proxime, concedo: qui solum negat non esse idoneam ex parte actus secundi, nego. Similiter distinguo minorem. D. August. negat voluntatem absque gratia efficaci esse idoneam ad superandum pravum habitum in actu secundo, concedo: in actu primo, nego. Semper & ubique adest versutia & parata fraus in argumentis & Jansenii, & suorum, quippe qui transeant ab actu primo ad secundum quos per fas & nefas absque ullo discrimine confundunt. Et vero in loco pro objectione adducto non est sermo de actu primo; hunc quippe supponit Aug. dicendo quod ad conversionem plurimum eum stimulabat gratia, sed de actu secundo, sed de actuali sua conversione quam ipse procrastinabat, dicendo, *cras*, *cras*: in hoc sensu adhuc miserum animæ statum ad instructionem nostram lamentatur, dicens: " Voluntas
„ nova quæ mihi esse cœperat. „ Ecce gratia proxime sufficiens. Prosequitur: "
„ Ut te gratis colerem, fruique te vel-
„ lem, sola certa jucunditas, nondum erat
„ idonea ad superandam priorem vetusta-
„ te roboratam. „ Idest, nundum habebam gratiæ efficacis jucunditatem qua veterem hominem superando, triumpharem: quod autem nusquam B. August. negaverit gratiam quæ dat proxime & relative mandata adimplere, non ex una, sed ex pluribus supra laudatis auctoritatibus liquet; illis istam adjungimus ex lib. 1. de pecc. & remis. cap. 39. depromptam, ubi postquam dixit de puero, si post Baptismum adultam attigit ætatem, ait habere gratiam quæ concupiscentiam compescere potest, modo in vacuum gratiam non recipiat, & reprobus fieri nolit. Rursus in expositione capitis 5. epistolæ ad Gal. dicit: " Etiamsi existant desideria carnis de
„ mortalitate corporis, tamen mentem ad
„ consensionem non subjugant. „ Jam intelligis, doctissime Lector, D. Aug. omnem eliminare superandi concupiscentiam, impossibilitatem: Igitur agnoscit potentiam proxime & relative expeditam ad mandata servanda.

Juvat istud momentum una aut altera ejusdem sancti Doctoris auctoritate confirmare. In expositione quarumdam propositionum in epist. ad Rom. sic loquitur de justo: " Nec concupiscentiam sequi-
„ tur, nec ab ea trahitur. „ Et lib. 1. qq. ad Simp. qu. 1. ait: " Restat in hac
„ mortali vita libero arbitrio, non ut im-
„ pleat homo justitiam cum voluerit, sed
„ ut se supplici pietate convertat ad eum,
„ cujus dono eam possit implere. „ Quibus verbis atque sententiis docet præcepta non esse impossibilia, hominem posse ea adimplere, & ut actu adimpleat ad orationem confugiendum esse, ut faciat quod antea volebat & desiderabat: loquitur ibi specialiter de justis Aug. & sic primam Jansenii propositionem de medio tollit atque proscribit.

Urgent: Qui dicit præcepta esse impossibilia sine gratia efficaci, certe nullum posse proximum pro hoc momento tribuit gratiæ sufficienti: atqui sic docet Aug. l. de spiritu & litt. cap. 25. his verbis:

" Ecce quemadmodum sine exemplo est ,, in hominibus perfecta justitia & tamen ,, impossibilis non est, fieret enim si tan- ,, ta voluntas adhiberetur quanta sufficit ,, tantæ rei; esset autem tanta, si & ni- ,, hil eorum quæ pertinent ad justitiam nos ,, lateret, & ea sic delectarent animum ,, ut quidquid aliud voluptatis dolorisve ,, impedit, delectatio illa superaret, quod ,, ut sit, non ad impossibilitatem, sed ad ,, judicium Dei pertinet: quis enim ne- ,, sciat non esse in hominis potestate, ,, quid sciat, nec esse consequens ut quod ,, appetendum cognitum fuerit, appeta- ,, tur, nisi tantum delectet quantum di- ,, ligendum est? ,, Multa observanda sunt in ista auctoritate. Aug. 1. dicit esse sine exemplo perfectam reperire in hominibus justitiam 2. Hoc tamen non esse impossibile, modo bona Dei tantum delectarent quantum diligenda sunt. 3. Sed hoc non fieri, quia non est in hominis potestate cuncta scire, tum ut præcaveat, impedimenta avertendo, tum ut adimpleat omnia quæ ad perfectam conducunt justitiam: Igitur est impossibilitas moralis & relativa ad hoc ut homo evadat perfectus: Ergo &c.

Respondeo distinguendo minorem, & D. August. ibi loquitur de peccatis venialibus collective fugiendis, concedo: secus, nego. Solutio patet ex terminis. Loquitur sanctus Doctor de perfecta justitia, nam loquitur de justitia sine exemplo a veniali immuni, quæ quidem non impossibilis est, attamen rarissima, quia non est in hominis potestate cuncta scire & præcavere ad vitanda omnia venialia, dum enim ad unum attendimus, cor derelinquit nos, inquit D. Th. & ad aliud per distractionem convertitur: possumus quidem per gratiam sufficientem vitare singula venialia, sed non actu & collective sine privilegio soli Deiparæ inquit Concilium Trident. concesso fugiemus, & hoc solum intendit D. Aug. attamen non dicit rem impossibilem, sed quod raro contingat, vult ad judicium Dei referendum. Cæterum non loquitur de potentia vitandi venialia ut sic, sed de potentia conjuncta cum actu, de justitia ita perfecta, ut sit ab omni labe peccati etiam venialis pura, qui quidem effectus maximæ & extraordinariæ tribuitur gratiæ.

Impugnat: Ut gratia det posse proximum etiam relative, debet esse in fortitudine & vitiis & delectationibus superior: Atqui sola gratia efficax sic est: Igitur ex S. Aug. gratia sufficiens non dat posse proximum & relative in concursu majoris delectationis. Probatur major. Pondus centum librarum sursum non elevatur nisi ulteriori pondere excedente: Igitur nisi præponderet delectatio cælestis, non fugaret terrenam. Ita Aug. l. de spiritu & litt. cap. 29. loquens enim de peccatore qui vult sese ad Dominum convertere, ait: " Per fidem confugiat ad misericordiam ,, Dei, ut det quod jubet, atque inspira- ,, ta gratiæ suavitate per Spiritum San- ,, ctum faciat plus delectare quod præci- ,, pit, quam delectat quod impedit. ,, Jam vero probatur minor, nempe illud posse proximum soli gratiæ victrici & efficaci convenire; quomodo enim hoc operetur Deus, dicit idem Augustinus serm. 29. " Inspirando, *inquit*, virtutem, dando ,, menti cælestem delectationem qua o- ,, mnis terrena delectatio superatur. ,, Ergo &c.

Respondeo 1. distinguendo sicut supra: sanctus Augustinus posse completive proximum conjunctum cum actu soli tribuit gratiæ efficaci, concedo: posse proximum ut sic & expeditum se tenens ex parte actus primi, nego. Loquitur solum de primo D. August. quia controversia inter ipsum & Pelagianos erat maxime de gratia operis: Jam vero duo semper distinguenda & nunquam confundenda sunt, nempe potentia & actus: qui oculos habet, potest videre; sed sine lumine actu non videbit. ergo-ne potentia inutilis? Quinimmo, si adsit lumen & deficiat potentia, ut in cæco, nunquam erit actus: simili modo gratia sufficiens dat posse, ea est enim gratia qua præparatur voluntas a Domino: sed actus justitiæ absque gratiæ efficacis & adjuvantis ope non elicietur: ergo-ne gratia sufficiens non dat posse? Absit dicere; dat totum, & expeditum, efficax vero cum potentia per gratiam prævenientem præparata elicit actum: sic intelligi e ubique S. Aug. v. g. lib. de grat. & lib. arb. cap. 13. hæc habet: " Gratia Dei semper est bona & per ,, hanc fit ut homo sit bonæ voluntatis ,, qui prius fuit voluntatis malæ; per ,, hanc autem fit ut ipsa bona voluntas ,, quæ jam esse cœpit, augeatur, & tam magna

Digitized by Google

„ magna fiat, ut possit implere divina „ mandata quæ voluerit, cum valde per„ fecteque voluerit. „ Profecto cuncta distinguit Sanctus Doctor, nempe posse ut sic, quod vocat bonam voluntatem inchoatam; voluntatem quę cœpit esse bona: deinde posse conjunctum cum actu designat, dicendo virtute gratiæ efficacis & adjuvantis bonam voluntatem augeri, ut homo possit perfecte servare mandata. Cæterum licet gratia præveniens se sola non sufficiat ad agendum, non ideo actus eliciendus impossibilis est, quia Deus dando gratiam sufficientem, offert efficacem, quam dubio procul peccator habebit, si gratiæ prævenienti & inspiranti bonum non ponat obicem.

Jam resumo argumentum & respondeo ad majorem. Gratia quæ dat posse proximum debet esse in delectatione majori appretiative & per judicium practicum ac comparativum, concedo: in delectatione sumpta pro suavitate quadam sensibili subdistinguo, debet esse major in virtute & efficacia, concedo: major sensibiliter, nego. Triplex delectatio distinguenda est. Una mentis, & est gaudium de veritate cognita: altera voluntatis, & est quædam in veritate quies orta ex ipsa voluntatis electione: tertia sensibilis & sensualis, id est, afficiens sensus. Certum est inesse aliquam ex iis delectationibus, quando voluntas eligit bonum: cum enim bonum & malum simul proponantur, illud eligit voluntas quod magis placet, illud scilicet quod intellectus judicat majus bonum, non enim voluntas humana potest appetere malum qua malum. Bene igitur dicit Augustinus: id quod eligitur magis placere debet: in isto sensu judicium, comparatione facta, unum quod plurimum arridet, alio relicto, approbat & tunc in eo quiescit voluntas.

Respondeo 2. argumentum procedere de actu, nusquam vero de potentia, si quidem ut exuberantem homo superet tentationem, a judicio comparativo unum approbat, alterum relinquit, sicque secundum quod magis delectat seu arridet, non certe necessario, sed juxta præviam finis electionem operatur: Solutio est S. Aug. qui lib. de corr. & grat. cap. 2. ait: “ Aguntur enim & agunt; non ut ipsi „ nihil agant, & ad hoc eis ostenditur, „ quid agere debeant. „ Ista verba sunt ponderanda. Primo nulla nequidem moralis, adest agendi necessitas, quandoquidem aguntur homines ut vicissim agant. 2. Agunt prævia electione, ostenditur intellectui objectum ut de illo judicet; si placet, judicat bonum, & hoc est magis delectari, unde subdit: “ Ut quando id agunt „ sicut agendum est, id est, cum dile„ ctione & delectatione justitiæ. „ Est delectatio, quia est amor justitiæ, & illa delectatio est ipsa veritatis agnitio quę parit gaudium: ipsa boni fruitio quæ satiat appetitum, & totum pacat hominem, juxta illud Proph. 75. 3. *Factus est in pace locus ejus*. Et rursus Psalm. 36. 4. *Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui.*

Sanctus Doctor clarius adhuc circa illud momentum suam prodit mentem ser. 17. de verbis Apost. cap. 4. his verbis: “ In„ terroget, *inquit*, & respondeat: quid „ dicturus sum, utrum sic delectetur ju„ stitia, ut eam cæteris ad hoc sensus „ corporis pertinentibus delectationibus „ anteponat. Ecce delectat te aurum tuum, „ oculos tuos delectat, metallum est pul„ chrum, fulgentissimum delectat. . . . . „ decertant in te duæ delectationes, mo„ do interrogo te quid præponas. Ecce totum remittit salutis & operationis negotium ad judicium practicum. Duæ proponuntur delectationes, id est, duo objecta placentia, bonum verum, bonum apparens, elige quod malueris, elige quod videtur tibi magis bonum: Igitur ruit totum systema Jansenii qui negotium operis & salutis tribuit delectationi majori objective non practice & appretiative, non judicio intellectus comparativo, in quo certe plurimum allucinatur; unde sequitur ex his omnibus gratiam dare proxime & relative posse bonum, gratiam præveniendtem habere sufficientem virtutem, ad debellandam quamlibet concupiscentiam, quia potest sufficienter immutare & intellectum illuminationibus suis ut bonum verum appareat quale in se est, & voluntatem suis vicissim motionibus ut illam inclinet ad virtutem & avertat a malo, nam utrumque facit, illuminat & inspirat atque inclinat, seu movet ad bonum: hominis est igitur eligere quod maluerit & quod illi magis placuerit: hoc ipsum Scripturæ sacræ prædicant, hoc exponunt Concilia, hoc edocent SS. Patres.

I 2 *Repe-*

Digitized by Google

Reponunt: S. Aug. passim dicit recurrendum esse ad orationem ut possimus adimplere mandata: Igitur non existimat gratiam sufficientem dare posse proximum relativum, alias inutilis foret oratio. Aug. l. de natura & grat. cap. 18. sic loquitur: " Quid stultius quam orare ut „ facias quod habes in potestate. „ Confirmatur. Gratia illa quę dat posse proxime bonum repugnat Ecclesiæ precibus, his enim expostulamus quod non habemus, juxta illud S. Doctoris l. de præd. SS. c. 8. " Quid oramus pro nolentibus credere „ nisi ut Deus in illis operetur & vel-„ le? „ Et iterum: " Oro & pro non „ credentibus, quid? nisi ut credant. „

Respondeo distinguendo, petimus gratiam efficacem qua mandata actu adimpleamus, concedo: gratiam sufficientem, subdistinguo: uberiorem, concedo: infimam, adhuc subdistinguo: ut semper detur nobis, concedo: omnem omnino, nego. Hæc est salutis economia. Christus promeruit omnibus gratiam & sufficientem & efficacem. Prima datur gratis, & vocatur præveniens, unde illam Ecclesia petit pro filiis, nos vero eamdem non semper petimus, quia nos prævenire debet ut petamus: sed petimus uberiorem, sed ejusdem continuationem expostulamus maxime vero efficacem, cum non detur nisi debite dispositis. Certe totis viribus illam debemus petere; de ista potissimum habet sermonem divus Augustinus quando commendat preces pro gratia habenda, quia agit contra Pelagianos, quippe qui adversus eos defendat gratiæ necessitatem ad opus, ad actionem, quam quidem gratiam ad hoc inutilem esse ausu temerario prędicabant. Quod autem Aug. loquatur de gratia efficaci & de potentia conjuncta cum actu, quando dicit orandum esse ut possimus adimplere mandata, patet ex multis.

Sic loquitur epist. 89. " Ad hoc cre-„ dunt, qui recte credunt ut invocent in „ quem crediderunt, & valeant facere, „ quid in præceptis legitimis accepe-„ runt. „ Rursus serm. 3. de verbis Apost. cap. 8. " Volo ut velis, sed non „ sufficit ut velis, adjuvandus es ut ple-„ ne velis & impleas quod velis. „ Quibus verbis manifeste docet posse proximum relativum ex parte actus primi, his scilicet verbis: " Volo ut velis. „ Gratia sufficiens dat primum velle, nempe bona desideria, velle imperfectum seu inchoatum, deinde *posse* conjunctum cum actu verbis sequentibus exprimit August. " Non sufficit ut velis, non sistendum in solis desideriis: " Adjuvandus es ut ple-„ ne velis & impleas quod velis. „ Ecce actus deliberatus, ecce perfectus, ecce actus cum potentia conjunctus & est a gratia efficaci quam totis viribus & omni qua par est pietate, petere debemus. Rursus l. de sancta Virginitate cap. 52. ait: " De viribus nostris expertis cavete, „ ne quia ferre aliquid potuistis, intle-„ mini: de inexpertis autem orate, ne „ supra quam potestis ferre tentemini. „ Rursus tractatu de urbis excidio cap. ultimo: " Plane oremus & gemiscamus ad „ Dominum ut servetur erga nos quod A-„ postolus dicit: Fidelis Deus qui non „ vos sinet tentari supra id quod potes-„ tis. „ Denique l. de grat. & lib. arbit. cap. 16. " Oret ut habeat tantam „ voluntatem, quanta sufficit ad implen-„ da mandata; sic quippe adjuvatur ut fa-„ ciat quod jubetur. „ Audis, benevole Lector, August. supponere posse proximum relativum & sufficiens ex parte actus primi, nam ibidem supra dixerat: " Ad „ hoc enim valet, quod scriptum est, „ si volueris, conservabis mandata. „ Audis loqui de gratia efficaci requisita non ad posse bonum quod supponit, sed ad operandum actu bonum quod poterat homo facere: " Sic quippe adjuvatur ut faciat quod jubetur. „ Ubicumque igitur Aug. dicit hominem etiam justum quandoque non posse adimplere mandata donec accedat gratia magna & parva major, loquitur de actu, non de potentia & sensus est: homo sine gratia efficaci non adimplet actu mandata: hanc autem gratiam precibus advocare debemus.

Ad secundum distinguo, inutile immo & stultum est petere quod habemus, si habeamus a natura, concedo: si a Deo, nego. Gratia est indebita, unde gratiam etiam sufficientem precibus expostulare debemus, nimirum ut vel semper & in tempore opportuno detur, vel ut augeatur, vel etiam ut suum ultimatum habeat effectum ad quem tendit, nempe actum perfectum, quem mediante gratia efficaci producit, & in quo tanquam in fine quiescit. Quis enim sanæ mentis negaverit Deum eo tantum scopo gratias sufficien-

tes

Digitized by Google

tes conferre ut bonum operemur: quinimmo dat ut velimus, quandoque etiam ut quosdam imperfectos virtutum actus, quibus præparatur voluntas ad conversionem, eliciamus. Igitur gratia orationis quandoque est precum materia & objectum. Porro S. August. loquitur retorquendo argumentum contra Pelagianos qui preces Ecclesiæ admittebant, & tamen gratiæ necessitatem abnegabant. Unde sic argumentabantur: Si preces sunt utiles, maxime ad gratiam obtinendam, quandoquidem Ecclesia in suis orationibus hanc semper & ubicumque tum ad faciendum bonum, tum ad declinandum a malo expostulat, si autem ut vos dicitis, gratia inutilis est, utique & inutilis Ecclesiæ oratio, frustra quippe petimus quod in nostra potestate habemus: " Non utique id orat justus, *inquit D. August. epist. 95. ad Inn. refellendo Pelagianos, naturam peccati remissionem, & legis scientiam tanquam Dei gratiam preferentes*: non utique id orat ,, ut homo sit, quod est natura, neque id ,, orat ut habeat liberum arbitrium, quod ,, jam accepit, cum crearetur ipsa creatura, neque orat remissionem peccatorum aut habitualem gratiam, quia hoc ,, superius dicitur, dimitte nobis debita ,, nostra: neque orat ut accipiat mandatum, si enim in tentatione defecerit, ,, facit quod est contra mandatum. Orat ,, ergo ut non peccet, hoc est, ne quid ,, faciat mali quod vetatur, vel bonum fiat ,, quod jubetur. ,,

Opponunt 2. Gratia sufficiens deest obduratis & infidelibus, & hoc affirmant multi etiam ex nostris Thomistis Theologi. Igitur gratia sufficiens non dat posse proximum relativum. Probatur antecedens, ex D. August. de obduratis, ait in Psal. 147. " Ecce deserit peccatorem, ec- ,, ce non vocat, ecce non aperit sensum, ,, ecce non infundit gratiam. ,, Tum lib. de perfectione just. cap. 19. " Quasi non ,, debeat Deo agere gratias, qui præcepta voluit, qui desertus omni lumine ,, veritatis hæc velle non potest. ,, Et lib. de natura & gratia cap. 51. " Quoniam cæcus puto quod velit videre, sed ,, non potest; si autem vult & non potest, ,, inest voluntas, sed amissa est impossibilitas. ,, Pro infidelibus vero patet 1. lib. 4. contra Julianum cap. 3. " Sine hoc ,, amore Creatoris nullus quisquam bene ,, utitur creaturis. ,, Amor autem sine fide nullus est juxta illud in Psal. 67. Ea ,, sola bona opera dicenda sunt, quæ fiunt ,, per dilectionem Dei. Hæc autem necesse est ut antecedat fides. ,, Sed infideles fide carent: igitur non habent posse bonum proxime.

Respondeo 1. Quæstionem ibi non moveri de extensione, sed de natura gratiæ sufficientis. Non hic quærimus an gratia sufficiens detur omnibus, hoc quippe momentum intra tractabimus, sed quid sit gratia sufficiens, & an det posse proxime & relative bonum?

Respondeo 2. Gratiam sufficientem dari omnibus hominibus, dari etiam obduratis, etiam infidelibus, quia Deus impossibilia non jubet, cum autem omnibus & singulis mortalibus præcipiat bonum, utique singulis confert per gratiam sufficientem posse bonum.

Ad primum distinguo, obduratus penitus a Deo deseritur quantum ad gratiam habitualem & efficacem, concedo: his enim in vindictam caret: quantum ad gratiam sufficientem, subdistinguo: proximam quæ est ad actum conversionis perfectum, concedo: proximam quæ est ad orationem, nego. Caret gratia habituali & efficaci, caret etiam uberiori sufficiente quæ immediate respicit conversionem, sed non proxima quæ est ad orandum. Potest igitur orare & per orationem obtinere gratiam uberiorem quæ illum immediate stimulet & compellat ad pœnitentiam. Unde ad id quod dicitur: *Inest voluntas, sed amissa est possibilitas*, distinguo, amissa est possibilitas conjuncta cum actu, concedo: & de illa loquitur August. cum ait lib. 3. de lib. arbit. cap. 18. " Illa est enim pœna justissima, ut ,, qui sciens recte non facit, amittat, ,, scire quid rectum sit; & recte facere ,, cum posset noluit, amittat posse cum ,, velit. ,, Ibi excludit tantum gratiam efficacem boni operativam, minime vero gratiam sufficientem, nam ex August. habet, siquidem vult operari bonum: " A- ,, mittat posse cum velit. ,, Quare amittit & non habet? quia frigide vult; amissa est possibilitas ut sic, subdistinguo, possibilitas immediata & uberior, concedo: mediata, nego. Enimvero habet posse proximum ad orandum: oret igitur, & gratiam habebit uberiorem qua immediate pote-

poterit se convertere ; habebit & efficacem qua de facto convertatur ad Dominum.

Solutio est S. Aug. quoad omnes partes 1. in Ps. 6. dicit nullum quantumvis obduratum omni privari gratia illuminante quandiu vivit: " Dedit eos in reprobum ,, sensum , nam ea est cæcitas mentis, in ,, eam quisque datus fuerit , ab interiore ,, Dei luce secluditur , sed nondum penitus cum in hacce vita est . ,, Dicit peccatorem orare debere ut gratiam uberiorem habeat : " Deus impossibilia non ,, jubet , sed jubendo monet , & facere ,, quod possis & petere quod non possis ,, & adjuvat ut possis . ,, Potest orare , igitur faciat quod potest , oret & petat quod non potest potentia proxima, potentia conjuncta cum actu; tum lib. de gratia & lib. arb. cap. 10. ait : " Deum ,, ideo jubere alia quæ non possumus , ut ,, noverimus quid ab illo petere debeamus, ,, ipsa enim est fides quæ orando impetrat ,, quod lex imperat . ,, Rursus ib. c. 16. " Ad hoc valet quod scriptum est, si volueris conservabis mandata , sed ut homo ,, qui voluerit & non potuerit , nondum ,, se plene cognoscat , & oret ut habeat ,, tantam voluntatem , quanta sufficit ad ,, implenda mandata . ,, Oret ut habeat potentiam immediatam adimplendi legem, oret ut habeat gratiam efficacem qua actu bonum operetur.

Ad auctoritates in objectione allatas quibus Jansenius conatur explodere gratiam sufficientem pro infidelibus, distinguo primam , sine amore Dei nullus bene utitur creaturis ad promerendam salutem, concedo: ad hoc enim requiritur fides & gratia sanctificans : secus , nego . Dicemus infra non omnia infidelium opera esse peccata, quia infideles possunt habere bonum in agendo motivum.

Persistunt : Ergo obdurati & obcæcati habent impotentiam relativam servandi mandata , quia habent gratiam sufficientem ad hoc tantummodo remotam , seu mediatam : sed cum illa sola gratia impossibile est adimplere mandata : Igitur gratia sufficiens non dat posse proximum relative .

Respondeo 1. Obduratos & obcæcatos habere potentiam immediatam & proximam ad orandum, hoc autem negat Jansenius, unde totus est in errore , namque precibus potest peccator secundum nos pervenire ad gratiam uberiorem, tum ex parte actus primi , tum ex parte actus secundi, unde nulla est impossibilitas, immo nequidem nominatur apud Aug. Novator e contra dicit præcepta impossibilia. Quod autem Jansenius impossibilitatem bene agendi in obduratis esse doceat , patet ex eo quod propugnet deesse quoque illis orationis gratiam ut mandata possibilia fiant, sic enim loquitur lib. 3. de gratia Christi cap. 5. cujus titulus est: " Judæis lex ,, data est , & Christianis plurimis præ- ,, cepta dantur sine ulla gratia sufficien- ,, te aut adjuvante . ,, " Nec aliquis , ,, *inquit* , opponat ipsi veritati orari falsi ,, tem posse ut ista delectatio quæ suffi- ,, ciat implendo legi tribuatur , nam et- ,, iam ad orandum quam maxime dele- ,, ctatio necessaria est , quæ non magis ,, quam cæteræ nostræ potestatis est, sed ,, a Deo per gratiam donari debet . ,,

Replicant. S. Aug. agnovit solum posse remotum illudque supponebat , siquidem non erat controversia inter ipsum & Pelagianos de gratia possibilitatis, dicit enim lib. de gratia Christi cap. 7. nihil inter se & Pelagium controversiæ superesse, si concessérit etiam ipsam voluntatem divinitus adjuvari, ut sine adjutorio gratiæ nihil bene velimus & agamus. Igitur posse proximum tribuit tantummodo gratiæ efficaci: Igitur ex August. gratia sufficiens non dat posse proximum.

Respondeo 1. Gratiam efficacem respicere actum & non potentiam ; agere, & non posse agere , quod gratiæ sufficienti tribuitur . 2. Controversiam quidem specialem & principalem inter Augustinum & Pelagianos fuisse de gratia efficaci : verum disputatio fuit utique de gratia sufficiente. Unde S. Doctor lib. de gratia Christi cap. 47. ait de Pelagio : " Si ergo con- ,, senserit nobis, non solum possibilitatem ,, in homine, etiam si nec velit, net a- ,, gat bene, sed ipsam quoque voluntatem ,, & actionem divinitus adjuvari , nihil ,, de adjutorio Dei quantum arbitror , in- ,, ter nos controversiæ relinquitur . ,, Igitur possibilitatem proximam servandi mandata . 1. Exigit Aug. 2. Illam possibilitatem a gratia sufficiente promanare contendit . 3. Hanc gratiam quandoque carere effectu dicit : " Etiam sic homo nec ,, velit, nec agit . ,, *Inquit*, deinde vero alte-

alterum poſtulat S. Doctor ut præter poſſibilitatem quam ſecum admitti vult, etiam voluntatem & actionem adjuvari per gratiam efficacem confiteatur Pelagius: " Sed ipſam quoque voluntatem & actionem divinitus adjuvari. " Ecce gratia ſufficiens, quæ dat poſſe proximum relativum clare ab Aug. explicata, ecce gratia efficax ab eodem notata & deſignata pro actione &c.

Solvitur argumentum ex æquilibrio vitioſo petitum.

REPONUNT Novatores: admiſſa gratia ſufficiente, quæ det proxime & relative ſufficientes vires tum ad debellandam concupiſcentiam, tum ad bonum terrente diabolo, ſæviente mundo, & blandiente carne agendum, datur æquilibrium perpetuum, cum homo tantum roboris ſemper habeat ad compeſcendas paſſiones obſtrepentes, quantum virium ineſt carni pro voluntate ad malum inclinanda: ſed hoc ſenſus & experientia probant eſſe falſiſſimum, hinc Janſenii aſſeclæ illud æquilibrium hæreſim appellare non dubitant. Ergo &c.

Reſpondeo 1. Retorto telo, ſagittam recidere in ſagittarios: non enim æquilibrium a catholicis admiſſum, hæreticum eſt, ſed potius illud quod vel ab ipſo Janſenio adinventum & ab ejus aſſeclis pro aris & focis defenditur, cum doceant hominem in quodam delectationis terrenæ & cæleſtis conflictu ſæpius ſic collocari, aut libratis hinc & inde ad æqualitatem, tum gratiæ, tum concupiſcentiæ viribus, nulloque graviori pondere in alterutram bilancis partem inclinatus, liber remaneat & ſui juris. Hinc tunc nec propellere tentationes occurrentes, nec præceptum, ſi urgeat, adimplere poſſit, cum ex Janſenio tentatus tandiu inter bonum & malum fluctuabit, donec alterutra delectatio alteram vincat & ſuperet. In quo quidem principio duo nefandi ſcatent errores. Primus, tunc temporis præceptum urgens impoſſibile eſt, nuſquam enim homo adimplere, immo nequidem agere poterit, niſi ceſſante delectationum congreſſu cæleſtis ſuperet terrenam.

Alter iſti non abſimilis error eſt, quod quandiu perſeverat conflictus delectationum æqualitas, tentatus libertate ſpoliatus, nec quidquam aut boni, aut mali poſſit agere.

Nequis putet tot momentoſa ex invidia in Eccleſiæ æmulos proferri, audiendus eſt ipſe Janſenius iſtarum novitatum perniciofarum Architectus. Sic loquitur lib. 4. de gratia Chriſti cap. 6. pag. 175. col. 1. *Perſpicue intelligitur, tantopere neceſſariam eſſe iſtam delectationis divinæ gratiam, quando cum terrenarum rerum tentationibus ac delectationibus dimicamus, ut niſi major fuerit quam terrena, qua noſter affectus detinetur, fieri non poſſit, quin propriæ voluntatis infirmitate vincamur. Major enim delectatio numquam ſane delectatione minore ſuperabitur.*

Rurſus, ibidem cap. 9. pag. 183. col. 2. 4. *Conflictus ille delectationum ſopiri non poteſt, niſi altera alteram delectando ſuperaverit, & eo totum pondus vergat. Quod enim amplius delectat, ſecundum id operemur neceſſe eſt. Sed utrum libet fiat, non erit ſufficiens gratia, ſed vel efficax, vel ita inefficax, ex qua operatio nequidem poſſit ſequi, niſi ejus efficacia per aliam ſuppleatur, in medio remanebitur, id eſt, in æquilibrio.*

Reſpondeo 2. diſtinguendo majorem, ſemel admiſſa gratia ſufficiente, perpetuum dabitur potentiæ æquilibrium, concedo: perpetuum gratiæ & actionis, nego. Non unum æquilibrium, ſed multiplex eſt. 1. Naturale, 2. inclinationis, 3. potentiæ, 4. gratiæ, 5. exercitii, 6. reſiſtentiæ, 7. victoriæ, 8. immediatum, 9. mediatum. Primum, ſitum eſt in libero arbitrio, quod ad bonum & malum ad voluntatis nutum flectitur, & ineſt omnibus, juxta illud Conc. Trident. ſeſſ. 6. Can. 5. *Si quis liberum hominis arbitrium poſt Adæ peccatum amiſſum & extinctum eſſe dixerit, aut rem eſſe de ſolo titulo, immo titulum ſine re, figmentum denique a ſatana invectum, anathema ſit.* Alterum conſiſtit in æquali ad bonum & malum propenſione, ita ut voluntas humana, in unam magis quam in alteram partem non præponderet. Tertium, eſt indifferentia activa, per quam homo ſub dominio & gratiæ, & concupiſcentiæ, ex innata libertate poteſt ſicut ad malum, ſic & ad bonum operandum ſe determinare. Quartum, importat eoſdem in gratia ad bonum faciendum gradus, quales ad malum amandum in concupiſcentia forent. Quintum, dicit potentiam eodem modo actu expeditam, ad utrumque extremum. Sextum, adhibet ad vincendam tentationem ſuffi-

cientem. Septimum, concipitur in homine qui pares haberet ad bonum & malum vires, paremque facilitatem. Immediatum est, vel ipsum ad actus supernaturales eliciendos ita efficax auxilium praesens, quo homo tantum pro isto momento virium habet quantum inest concupiscentiae ut & compellat ad peccatum: mediatum denique habet si gratia praesens se sola non possit inferre actum, sed ad uberiorem qua de facto eliciatur, praepararet.

1. *Aequilibrium* naturale, quod est ipsum hominis liberum arbitrium, ad bonum & malum flexibile, inest omnibus, quippe quod ex Concilio Tridentino tametsi peccato extenuatum, non tamen extinctum est, quod clare admodum annuntiat Scriptura Eccl. 31. 10. ubi Deus, vel de ipso homine lapso, sic loquitur. *Qui potuit transgredi, & non est transgressus; facere mala, & non fecit.*

2. *Nullus* catholicus dixerit in homine, per peccatum originale sauciato aequilibrium inclinationis ad bonum & malum inveniri, cum teste Scriptura Gen. 8. 21. proni sint sensus hominis ab adolescentia ad malum. Hoc ipsum definiere Concilia adversus Pelagianos congregata, hinc Trident. sess. 6. Can. 3. ulteriori anathemate naturae inflatores percellit, his verbis: *Si quis dixerit sine praeveniente Spiritus Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio hominem credere, sperare, diligere, aut poenitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit.*

3. *Aequilibrium* potentiae nihil aliud est praeter vim electivam, quod si quis negaret, vel ipsi adversaretur Concilio Tridentino, quod quidem de fide definivit remanere sub dominio gratiae etiam efficacissimae, & hoc sub anathematis interminatione, his verbis praecipit credere, sess. 6. Can. 4. *Si quis dixerit liberum hominis arbitrium a Deo motum & excitatum, nihil cooperari assentiendo Deo excitanti atque vocanti, quo ad obtinendam justificationis gratiam se disponat ac praeparet, neque posse dissentire, si velit . . . . . anathema sit.* Eamdem actus indifferentiam perseverare in homine, etiam exardescente concupiscentia, declaravit Innocentius X. damnando primam e quinque propositionibus Jansenii dicentis quaedam praecepta esse impossibilia justis, etiam conantibus, & illis deesse gratiam qua possibilia fiant.

4. *Neque* vero opus est admittere semper gratiae aequilibrium in gradu, ita ut gratia ejusdem sit in robore aequalitatis, quantus est concupiscentiae ardor, cum alternata vice contingat modo gratiam gradibus esse concupiscentiae imparem, modo e contra ipsam concupiscentiam esse intensione gratiae multo minorem: sufficit ad libertatis conservationem quod gratia sufficientes ad bonum operandum suppeditet vires. De hoc momento sic loquitur D. Tournely eximius Sorbonae Doctor tom. 2. de gratia Christi quaest. 7. art. 1. pag. 338. "Cum igitur asserimus,, per gratiam sufficientem pares &,, aequales relative vires homini justo,, conferri ad oppositam concupiscentiam,, superandam, & observandum praece-,, ptum, vires cum viribus, ut jam di-,, ctum est, non comparamus, nec equa-,, les ex utraque parte quoad gradus es-,, se debere contendimus, non ita est:,, sed hoc unum contendimus contra Jan-,, senium, vires gratiae sufficientis, ta-,, metsi inaequales & gradibus inferiores,, viribus oppositae concupiscentiae, pares,, tamen esse ac sufficientes isti debellan-,, dae ac superandae, & implendo praece-,, pto, si homo justus, ea qua par est se-,, dulitate ac diligentia, tali auxilio gra-,, tiae uti voluerit.,,

5. *Si* aequilibrii actio penes eamdem sicut mali, sic & boni patrandi facilitatem attendatur, ingenue fatemur in hoc praesenti naturae lapsae statu non admitti, e contra vero si attendatur juxta naturam libertatis quae sic remansit post lapsum protoparentis in homine, ut possit, quantumvis exardescat concupiscentia, bonum operari, & sufficientes habeat vires ad propellendum malum. Sic docet idem Doctor ibidem pag. 337. his verbis: "Certum est ad libertatem actionis necesse non esse. 1. Ut nulla major in-,, sit voluntati ad unum, quam ad aliud,, facilitas vel difficultas; haec enim, pe-,, rinde ac major vel minor inclinatio,, voluntatis, libertatem actionis non tol-,, lit; ac consequenter aequilibrium hu-,, jusmodi necessarium non est. 2. Nec,, minus certum, necesse non esse ut pa-,, res sint & aequales ex utraque parte, gra-

tiae

„ tiæ nimirum & concupiscentiæ vires. „ Neque enim hic vires unius, cum viribus alterius comparantur; sed hoc unum exigit Ecclesia contra sententiam „ Jansenii, ut vires gratiæ, tametsi gradibus inferiores viribus concupiscentiæ, „ istas nihilominus superare possint, seu „ pares sint in illis vincendis ac superandis, quod e diametro pugnat cum systemate Janseniano. „

6. *Ex* his sequitur dari resistentiæ æquilibrium, in eo potissimum sensu quod gratia præveniens quantumvis parva concupiscentiam etiam ardentissimam vincere queat. 1. Quia hoc est possibile; jam vero possibili posito in actu, non sequitur absurdum, & hoc ipsum declarat sacra Synodus Trident. sess. 6. cap. 11. his verbis iterum atque iterum decantatis: *Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet, & facere quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat ut possis.* 2. Et quia ex S. Thoma 3. p. quæst. 62. art. 6. ad 3. " Minima gratia potest resistere „ cuilibet concupiscentiæ. „ 3. Ut dictum est, gratia tametsi omnium minima habet pro objecto Deum, adeoque bonum omnibus absolutum numeris, & infinitum, quod miris sed tamen veris modis ad sui amorem hominum allicit voluntates, e contra vero concupiscentia etiam ardentissima nonnisi ad bonum finitum & apparens inhiat, hinc S. Aug. pœnitens in soliloquiis de ante-acta vita ingemiscens Deum optimum sic alloquebatur: *Bonitas sero amata.*

7. *Sequitur* ex his æquilibrium victoriæ in omni sensu non esse abjudicandum; tametsi enim gratia sufficiens nonnisi gradatim emolliat cor, sic tamen intus agit, ut peccator non ita, ut prius in peccato complaceat, tum peccatum quasi invitus, superante adhuc vitiorum inundante mari facit: postea sic resistere incipit, ut inter peccandi & sese convertendi volitionem hæreat; denique armis prorsus depositis, cedit gratiæ & Deo reconciliatur. Omnes gratiæ sufficientis operationes concupiscentiam debellantes expertus est S. August. ut ipse testatur in libris Confessionum, quæ tandem ipso devicto, triumphavit, sic loquitur lib. 8. cap. 12. num. 28. " Jactabam voces miserabiles. Quandiu? quandiu? cras „ & cras? quare non modo? quare non „ hac hora finis turpitudinis meæ. „

Tandem absit propugnare æquilibrium semper immediatum, ita ut vel ipsi obdurati habeant a gratia præveniente proximum & relative ad dispositionem præsentem posse conversionis expeditum, non enim nisi remotam habent: attamen datur eis potentia proxima etiam relativa ad orandum, ut, mediante oratione, gratiam sufficientem uberiorem obtineant, ut velint converti, tum & efficacem si isti non obnitantur habebunt. In isto sensu sufficientes habent vires & ut declinent a malo, & ut faciant bonum.

Instant. Absurdum est dicere justum in quo exardescit concupiscentia & frigescit charitas, tum peccatorem infinitis prope vitiorum vinculis obstrictum habere tantum virium, quantum ad resistendum tentationi requiritur, cum experientia comprobetur fere quotidiana peccatores ad pœnitendum stimulatos sæpius pendulos hærere inter bonum & malum, tum tandem iterum superatos a concupiscentia, ipsi usque ad interitum cedere: equidem non diffiteor, movente & alternatis vicibus excitante gratia, resistunt, verum ingravescente prælio, lassati vincuntur. Igitur gratia sufficiens in nullo sensu adjunctum habet libertatis, tum & actionis, a fortiori nec resistentiæ & victoriæ æquilibrium.

Respondeo, ex dictis clarescere nihil absurdi in æquilibrio delineato consequi. Igitur ad primum exemplum dico justum secundum præsentes quas habet vires, quamlibet concupiscentiam colaphizantem posse, nedum compescere, sed & prorsus superare. Hoc definivit Innocentius X. qui contrariam Jansenii propositionem damnavit; & merito, cum teste S. Thoma 3. p. quæst. 70. art. 4. " Minima chari„ tas plus diligat Deum, quam cupiditas „ auri & argenti. „

Ad peccatoris vitiorum multitudine conquassati personam, respondemus habere sufficientes ad orandum vires, ut deprecatione media, uberiorem gratiam qua possit immediate converti ad Dominum, obtineat: Non igitur in illo adest æquilibrium gratiæ, cum nonnisi remotam habeat conversionis gratiam, sufficientem tamen relative, ad obdurationem superandam possidet, ut necessario non peccet, sicut perperam contendit Jan-

Jansenius, maxime cum non tanta requiratur gratia ad resistendum tentationi, quanta ad consummatam conversionem; non semel quippe contingit peccatorem ad conversionem repetitis vicibus a gratia præveniente invitari. 1. Non ita sæpius in peccatum prolabi. 2. Peccatum non sine amaritudine committere. 3. Sæpius hærere inter bonum & malum, & licet nondum convertatur, abstinere tamen aliquandiu a peccato satagit, quas quidem alternatas gratiæ vicissitudines S. Aug. supra laudatus se expertum fuisse testatur.

Ad alia de prælio ingravescente objecta; dicendum est cum eodem S. Augustino, oret semper peccator, & Deus eum adjuvabit ne victus cadat in certamine.

Insistunt: Ex his omnibus sequitur vitiosum æquilibrium, videlicet ipsum peccatorem sufficientes semper habere vires ad debellandam concupiscentiam, immo & istud absurdius, gratiam sufficientem obdurato concessam multo robustiorem esse quam vel in ipsis justis, cum majus gratiæ pondus requiratur ad minuendum onus obdurati gravissimum, quam ad leviorem justi sarcinam sublevandam & superandam; ex quo & aliud falsissimum admittendum foret, nempe meritum obdurati adversus carnem & sanguinem dimicantis evadere majus ipso merito justi tentationes occurrentes generose propellentis & hoc propter duo. Primo quidem, gratia in obdurato decertanti ardentior esset. 2. Victoria comparanda difficilior, & consequenter corona eminentior.

Respondeo distinguendo, sequeretur æquilibrium potentiæ, concedo: æquilibrium gratiæ relative ad delectationem terrenam impugnandam, tum & vincendam, subdistinguo: æquilibrium mediatum, concedo: immediatum, rursus subdistinguo, in justis, concedo: in obduratis, nego. Manet semper in omnibus æquilibuium potentiæ tum naturalis, tum supernaturalis: naturalis quidem nempe liberum arbitrium quod ex innata libertate ad bonum & malum flecti potest; supernaturalis vero, quatenus gratia præveniens quæ omnibus adest, sufficientes relative ad delectationem terrenam dat vires, quibus tentatio vinci, tum & bonum fieri possit. Demum justis adest semper gratia sufficiens quæ dat posse immediatum & relative proximum, quod & concedendum est homini qui nullo scelerum habitu depressus, nonnisi raro & hoc ex fragilitate peccat: sed obdurati habent gratiam sufficientem remotam conversionis, proximam tamen orationis, ut non semel dictum est, qua quidem uberiorem advocare queunt: & sic non eadem est eorum cum justis conditio, & nihil de absurdis in objectione recensitis sequitur.

Cæterum quod omnes sufficientes relative vires ad superandas tentationes & potentiam ad bonum faciendum expeditam habeant audi Apostolum 1. Corinth. 10. 13. dicentem: *Fidelis autem Deus est; qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut possitis sustinere.* Jansenius, tanto testimonio ejus systema funditus convellente oppressus, in adulterinum Apostoli sensum, sed dicam non sine magna temeritate textum detorquet, ita ut hominem, horrendum dictu, exuberante delectatione terrena, supra quod potest, tentari asserat.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Gratia sufficiens dat posse bonum proxime & relative, ad quamcumque delectationem terrenam.

PRIMO: Hoc probant præcepta quæ sicut justos, sic & peccatores etiam impios ligant, adeoque omnibus indiscriminatim possibilia sunt, quod non esset, si premente tentatione, homo non posset proxime & relative ad delectationem terrenam bonum salutis operari: hinc justa peccatorum frequens increpatio: hoc inter omnia istud Apost. oraculum 1. Cor. 10. annuntiat: *Fidelis est Deus, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis.*

Secundo: Rom. definivit Conc. Trident. sess. 6. cap. 11. his verbis: *Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet & facere quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat ut possis.* Ibidem, ait, SS. Patres hujus sententiæ esse tenacissimos: *Nemo debet*, inquit, *temeraria illa & a patribus sub anathemate probibita voce uti, Dei præcepta homini justificato ad observandum esse impossibilia.*

Ter-

Tertio: Ex D. Thom. 3. p. qu.62. art.6. ad 3. *Minima gratia potest resistere cuilibet concupiscentiæ*. Ergo &c.

SYNOPSIS OBJECTIONUM.

ET SOLUTIONUM.

PRIMO: Tametsi cum sola gratia sufficiente non ponatur actus, potest tamen elici, & hoc sufficit ut gratia præveniens det posse bonum proxime & relative ad tentationes exardescentes superandas.

Secundo: Nec quemquam hoc, quod dicit passim August. neminem posse bonum sine gratia efficaci, movere debet, quia ibi loquitur de potentia conjuncta cum actu.

Tertio: Admittimus quidem æquilibrium potentiæ, sed modo gratia vel mediate, vel immediate adjuvet hominem ut possit operari bonum, etiam exardescente concupiscentia.

SECTIO QUARTA.

Utrum gratia sufficiens quandoque habeat effectum perfectum?

CONCLUSIO.

Gratia sufficiens quandoque habet effectum ad quem tendit ut ad finem, & quidem mediante gratia efficaci.

AD conclusionis intelligentiam duplex distinguendus est effectus, alter incompletus & indeliberatus qui est in nobis sine nobis, qualis est illuminatio & ad bonum inspiratio, alter vero completus & perfectus seu deliberatus, ut actus contritionis. Primus est immediate a gratia sufficiente: secundus, ab eadem sed mediante gratia efficaci & consensu. Dixi esse a gratia sufficiente, quia ad illum tendit ut ad finem: siquidem ad hoc movet voluntatem ut ipsa producat & eliciat actum: qui quidem sequitur, si non resistit gratiæ sufficienti, qua præparatur voluntas a Domino.

Probatur nunc conclusio auctoritate & ratione.

PRIMO, Ex Scriptura sacra: Proverb. 23. Deus sic alloquitur peccatorem: *Præbe fili mi cor tuum mihi*. Psalm. 34. *Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra*. Et Paulo prædicante Athenis, quidam quidem irridebant, quidam dixerunt audiemus te de hoc iterum, quidam vero crediderunt, ut Dionysius Areopagita, & mulier nomine Damaris. Denique Matth. 11. legitur, quod Tyrii & Sidonii credidissent Domino, si eadem donati fuissent gratia, quam habuerunt Corozain & Bethsaida, in quibus suo caruit effectu. Sed in his omnibus agitur de gratia sufficienti quæ aut habuit effectum, aut potuit cum eo conjungi. Et probatur: omnes rejiciunt Deum allicientem, sed exposcenti cor quandoque præbet homo, præbuit Magdalena Christo vocanti, præbuit Matthæus, præbuit & Paulus, qui tandem gratiæ vocanti obedivit. Unde Isaiæ 55. habetur: *Verbum meum numquam ad me vacuum redibit*. Igitur gratia sufficiens non solum habet effectum incompletum excitando & movendo ad bonum, sed quandoque etiam completum ad quem tendit & in quo per gratiam efficacem quiescit.

Secundo, Ex Conciliis: Arausicanum II. Can. 20. sic loquitur: *Multa bona in homine fiunt, quæ non facit homo*. Ecce gratia sufficiens designata, tum Can. 9. dicit habere effectum, his verbis: *Quoties bona agimus, Deus in nobis atque nobiscum ut operemur, operatur*. Quod quidem explicat Tridentinum, his verbis sess. 6. cap. 11. Dicens liberum arbitrium a Deo motum & excitatum posse dissentire si velit. Igitur gratia sufficiens & excitans quandoque habet effectum; non enim ei semper dissentit voluntas.

Tertio, Ex SS. Patribus. D. August. lib. 12. de civit. cap. 6. ait, " Si duo „ æqualiter affecti in animo & corpore „ videant unius mulieris pulchritudinem, „ qua visa unus ad illicite fruendum moveatur, alter in voluntate pudica stabilis perseveret, quid putamus esse causæ ut in illo fiat? „ Eadem gratia in duobus nempe præveniens & excitans in uno habet effectum, in altero vero minime. Igitur ex August. gratia sufficiens quandoque habet effectum, tum lib. de libero arbitrio cap. 17. duplicem distinguit gratiam: " Unam qua datur parva charitas, ut Petro, cum dixit etiam si „ opor-

„ oportuerit me mori tecum non te ne-„ gabo. „ Alteram qua datur fortior charitas, ut in Martyribus & illa habet effe-ctum. Denique quod veritatem magis comprobat, est exemplum Tyriorum & Sidoniorum qui credidissent cum eadem gratia quam habuerunt Corozain & Bethsaida increduli. Igitur gratia sufficiens quandoque habet effectum, quandoque etiam non habet, puta resistit voluntas & gratiæ uberiori ponit impedimentum. S. Franciscus Salesius lib. 2. de amore Dei cap. 10. egregie explicat hominem a Deo motum & excitatum, gratiæ sufficienti seu prævenienti non semper resistere, eamque, quoties bona agimus, adjuvante efficaci habere effectum perfectum ad quem ut ad finem tendit, & quo obtento, quiescit.

Quarto: Ratione eaque multiplici: aliquas hic proponere non abs re erit.

Prima: Deus nihil frustra facit: Sed gratiam dat & elargitur sufficientem, ut præparet voluntatem ad actum: pulsat enim ad cor peccatoris, ut ipse aperiat & convertatur: Igitur gratia sufficiens potest conjungi cum actu.

Altera: Gratia efficax semper habet a-ctum: Sed ille actus est etiam a gratia sufficiente, scilicet mediate, in quantum disponit ad eum, eo prope modo quo actus visionis qui est immediate a lumine adjuvante, est etiam a potentia. Ergo &c.

Tertia: Ab actu ad posse valet consequentia: Sed experientia constat neminem elicere actum bonum nisi prævie excitetur ad illum per gratiam sufficientem. Et probatur: quoties bona agimus semper duo nobis proponuntur ad exercitium & meritum, nempe bonum & malum v. g. proponitur aliquod bonum pro anima, ut quid legi conforme & Deo gratum; e contra vero reclamantibus passionibus proponitur ut malum, scilicet sensibus & naturæ: Tunc judicium incipit a domo Dei; hinc sapientia clamitat in plateis animæ, clamitat ut eligatur pœnitentia, & hoc per illuminationem & inspirationem: concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum & superbia vitæ; ex alia parte recalcitrant juxta illud D. Jacobi 1. 14. *Unusquisque vero tentatur a concupiscentia abstractus & illectus*: nisi igitur Spiritus sanctus loquatur ad cor, nullum fieret bonum: Igitur quando fit, luce clarius patet fieri inchoative per gratiam sufficientem, nempe per illuminationem & inspirationem.

Quarta: Sic communiter docent Theologi, ut Isambertus tract. de gratia, disp. ultim. art. 1. & alii. Ergo &c.

Dices. Effectus completus & perfectus tribuitur gratiæ efficaci: Igitur non est a gratia sufficiente.

Respondeo distinguendo consequens, non est a gratia sufficiente immediate, concedo: mediate, nego. Quoticscumque enim non resistitur gratiæ sufficienti, toties habet effectum deliberatum, quia ad hunc tendit: Sed habet adjuvante gratia efficaci.

SYNOPSIS SECTIONIS.

Gratia sufficiens tendit ad actum perfectum.

PRIMO: Hoc non obscure indicat Scriptura Psal. 34. his verbis: *Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra*. Tum & istud Prov. 23. *Præbe fili mi cor tuum mihi*: Has autem ad bonum invitationes esse a gratia sufficiente, nullus, si attenderit, negabit.

Secundo: Concinit Conc. Araus. 11. Can. 9. his verbis: " Quoties bona agi-„ mus, Deus in nobis, atque nobiscum „ ut operemur, operatur. „ Celebris est S. Aug. lib. 12. de civ. cap. 6. pro illo momento sententia, cum ait ex duobus æqualiter circa unam mulierem affectis, unum velle tentationi cedere, alterum vero minime, quod dubio-procul a gratia sufficienti primum, tum ab efficaci procedere quis dubitat?

Tertio: Deus nihil frustra facit: Igitur cum gratiam sufficientem eo fane scopo concedat homini ut bonum operetur, recte dicitur actum perfectum ad quem tendit, si non immediate, saltem mediate & adjuvante efficaci producere.

SECTIO QUINTA.

Utrum gratia sufficiens immediate producat aliquem effectum debilem & prævium ad effectum perfectissimum?

NOTANDUM est triplicem esse actum supernaturalem, unum indeliberatum, qualis est bona aut cogitatio, aut inspiratio;

Digitized by Google

tio; unum deliberatum sed debilem, qualis est attritio, actus spei & fidei informis, dare eleemosynam, & audire in die festo sacrum, bono quidem, sed nondum sinceræ conversionis motivo. Tertium deliberatum perfectum, ut contritionis & amoris Dei super omnia atque perfectæ conversionis. De primo non est hic quæstio, quia est in nobis sine nobis: neque de tertio currit, certum est enim a gratia summe efficaci procedere: Sed de secundo quæritur utrum gratia sufficiens se sola hunc possit producere actum, ita ut inspiratio quæ est in nobis sine nobis, seu indeliberatio inchoet & determinet ad hanc voluntatem; inspiratio continuata & adjuvans per modum concursus simultanei, cooperante voluntate, illum consummet. Quęstio potest etiam procedere de justis & de peccatoribus, non quidem obduratis. Probabilius quidem est istos propter firmatam in malo voluntatem non posse quidquam boni supernaturalis sine gratia efficaci facere: Sed de iis qui nondum sunt in peccato per malum aliquem formatum & inveteratum habitum pertinaces. Suppono 1. non adesse gravem tentationem superandam ad actum eliciendum, in hac quippe hypothesi gratia summe efficax necessaria foret. 2. Peccatorem adhuc habere fidem. 3. Etiam adesse sæpius specialem Dei protectionem.

CONCLUSIO.

Probabilissimum est gratiam sufficientem, cooperante libero arbitrio, se sola producere actus deliberatos debiles, quales sunt dispositio negativa, ad gratiam efficacem, actus attritionis & fidei informis &c.

Probatur multis momentis.

Primo, ex Scriptura sacra.

LEGITUR Matth. 11. 21. *Væ tibi Corozain, væ tibi Bethsaida: quia, si in Tyro & Sidone facta essent virtutes, quæ facta sunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egissent*. Item Luc. 11. 41. Christus præcipit omnibus tam justis quam peccatoribus eleemosynam: *Date eleemosynam*, inquit, *& ecce omnia munda sunt vobis*. Sed ex his & similibus locis optime infertur justos & peccatores sola gratia sufficieute adjutos posse producere actus supernaturales remissos: igitur gratia sufficiens quandoque producit actus debiles & remissos. Probatur minor quoad singulas partes. Primo quidem observandum venit quod Tyrii & Sidonii cum gratia oblata Judæis, se convertissent, quia probabile judicatur quod gratia sufficiente præventi, vel judiciorum Dei timore perterriti; vel futuræ beatitudinis spe attracti, aliquod bonum patrare cępissent dando v. g. eleemosynam, legem naturalem in facilibus adimplendo, audiendo Christum, ponderando ejus miracula quibus omnibus dispositi fuissent ad recipiendam gratiam Dei efficacem, gratiam conversionis; prius est enim hominem serio examine ponderare religionem aliquam quamvis optimam, quam de facto eam amplecti, ut notat Cabrera disp. 2. cap. 7. num. 464. & disp. 17. 2. num. 81. Item duplex est ad gratiam actualem efficacem & habitualem dispositio, una remota, ut non dissentire gratiæ excitanti: hanc vocat negativam ibidem Cabrera. Alia proxima quæ fit actu perfecto & maxime positivo, ut cum tentatus ad peccatum motivo amoris Dei elicit actum contrarium & bonum operatur, certe nulla est implicantia, immo plurimum veritati convenit tribuere gratiæ sufficienti actus remote dispositivos ad gratiam: ita censet Petrus de Tarentasia in 2. sent. dist. 28. qu. 2. art. 4. 2. Pari probabilitate dicitur peccatorem motum a gratia sufficiente quandoque dare eleemosynam nedum motu compassionis, sed & religionis, ad quod vel ipse Christus adhortatur omnes indiscriminatim peccatores Luc. 11. 41. his verbis: *Date eleemosynam: Et ecce omnia munda sunt vobis:* Non enim semel compertum est, peccatorem eleemosyna ad pœnitentiam se disponere, oratione vero quæ potest a sola gratia sufficiente profluere, conversionem obtinere. De primo momento dicitur Daniel 4. 24. Nabuchodonosori: *Peccata tua eleemosynis redime*. Sauli vero Act. 9. Anania, *Surge & vade in vicum . . . . . & quære in domo Juda Saulum nomine Tarsensem. Ecce enim orat*. Dices ne audire sacrum, largiri eleemosynam, eo præsertim motivo, ut peccator satisfaciat præcepto, esse a gratia efficaci, cum nondum suam statuerit conversionem & hoc debili admodum affe-

ctu exequatur; probabilius est hoc ipsum a bonis inspirationibus procedere & gratiam consequenter sufficientem hæc omnia cum voluntate patrare.

Secundo, ex auctoritate Concilii Tridentini, SS. Augustini & Thomæ.

CONCILIUM TRID. sess. 6. cap. 13. sic loquitur: *Si ipsi justi gratiæ Dei non defuerint, Deus sicut cœpit opus, ita perficiet*, sed per gratiam sufficientem prævenientem justi possunt esse fideles, possunt gratiæ uberiori & efficaci oblatæ non resistere; saltem hoc innuere videtur sacra Synodus, nam optime hac sententia solvitur istius difficultatis nodus, in quo quidem solvendo, aut cæcutiunt, aut implicantur multi & obscurum per obscurius explicare conantur, istud nempe, a quo procedat non dissentire gratiæ efficaci oblatæ: omnes siquidem ultro fatentur peccatorem recipere gratiam efficacem conversionis si non ponat obicem, justum vero actum justitiæ perfectissimæ producere si sit fidelis: quæritur ergo quid sit non ponere obicem: respondetur esse non resistere gratiæ, non dissentire: si dicas hoc ipsum esse a gratia efficaci, dabitur processus in infinitum, nam iterum quæretur a quo sit non ponere obicem gratiæ efficaci, quæ non dissentire operatur: item alia contradictio occurrit, quia illud non dissentire quantumvis negativum, erit actus positivus, certum est tamen, prius esse non dissentire gratiæ, quam ipsius ope producere actum ad quem tendit & propter quem eliciendum confertur: at vero dicendo, non dissentire esse a gratia sufficiente, cuncta clarescunt, optime siquidem concipitur gratiam efficacem postea recipi in anima & tunc operari bonum: igitur mens Tridentini rite explicatur dicendo illam fidelitatem seu docilitatem exhibendam gratiæ efficaci oblatæ, a sufficiente profluere.

D. *Augustinus* non in uno loco eamdem indigitat veritatem. Celebris est ille locus ex lib. de natura & gr. cap. 69. depromptus in quo sic loquitur: " Eo ipso „ quo creditur Deum justum & bonum „ impossibilia non potuisse præcipere, hinc „ admonemur & in facilibus quid agamus, & in difficilibus quid petamus. „ Quænam sunt facilia quæ facere admonemur, nisi actus remissi? Præcipit Deus ea omnia operari quia habemus gratias ad hoc sufficientes; non enim intelligit August. aliquem posse aut sperare in Deum, aut ejus timere & formidare judicia absque ullo gratiæ auxilio: quænam vero difficilia patranda, nisi superare gravem tentationem, perfecte se convertere ad Dominum, condonare propter Dei amorem inimicis suis? Hæc & similia naturæ lapsæ admodum dura, aut saltem difficilia videntur. Ad hæc requiritur gratia efficax, eamque petere debemus: " „ Admonemur, *inquit Aug.* & in facilibus „ quid agamus, & in difficilibus quid pe„ tamus. „ Igitur ex Aug. gratia sufficiens valet ad actus remissos & debiles eliciendos. Hunc autem genuinum esse Aug. sensum putaverunt multi per-graves Theologi, ita ut ista commoti sententia nostram propugnare conclusionem voluerint, ut dicetur infra.

Rursus lib. de diversis qq. ad Simpl. q. 1. " Hoc restat in hac mortali vita libero „ arbitrio, non ut impleat homo justitiam „ cum voluerit, sed ut se supplici pietate „ convertatur ad Deum cujus dono eam „ possit implere. „ Ibi S. Doctor loquitur de homine qui nondum habet gratiam conversionis efficacem, qui vult quidem justitiam, sed nondum habet illud quo illam impleat. Supponit igitur aliquam habere bonam voluntatem, aliquem adhibere conatum, ut legem adimpleat: a quo dono hæc salutis primordia habet, nisi a gratia sufficiente & præveniente? Subdit S. Aug. illum hominem ad Deum supplici pietate confugere debere, ut ejus dono omnem possit potentia proxima & conjuncta cum actu voluntatem implere. Patet igitur Aug. in postremis suæ sententiæ verbis loqui de gratia efficaci postulanda adeoque distincta penitus a gratia qua illic homo incipit velle justitiam antequam illam de facto adimpleat. Igitur gratia illa primum producens salutis conatum, gratia inchoans per actus remissos & precibus conversionem, est gratia sufficiens.

Expressius loquitur idem S. Doctor lib. de gr. & lib. arb. cap. 18. " Præcepto, „ *inquit*, admonitum est liberum arbi„ trium, ut quæreret Dei donum, quod „ quidem sine suo fructu prorsus admone„ tur, nisi prius acciperet aliquid dilectio„ nis, ut addi sibi quæreret unde quod „ jube-

„ jubebatur impleretur. „ Ibi omnia distinguit S. Aug. Primo quidem actum remissum & salutis initialem, quo aliquis quærit precibus, quærit aliquo conatu, quærit aliqua dilectione imperfecta, Dei donum; deinde actum perfectum quo de facto omnem adimplet justitiam. Primum sine fructu quæritur absque secundo. Quis igitur non videat S. Doctorem primum conatum a gratia sufficiente proficisci velle, actum vero perfectissimum a gratia efficaci qua Deus fructum & incrementum dat juxta illud ejusdem August. lib. 2. de pecc. merit. cap. 17. " Ideo quisque nostrum bonum opus suscipere, agere, implere nuno scit, nunc nescit, nunc delectatur, nunc non delectatur, ut noverit non suæ facultatis, sed divini muneris esse, vel quod scit, vel quod delectatur, ac si ab elationis vanitate sanetur, & sciat quam vere non de terra illa, sed spiritualiter dictum est, Dominus dabit suavitatem, & terra nostra dabit fructum suum. „ Et iterum lib. de spir. & litt. cap. 29. ait: „ Peccator per fidem confugiat ad misericordiam Dei ut det quod jubet. „ Vult igitur Aug. peccatorem gratia sufficiente præventum, fide vero adjutum petere gratiam qua adimpleat quod jubetur: Ergo &c.

Astipulatur D. Thomas in locis jam jam supra citatis, ubi insinuat hanc veritatem dicendo gratiam novi Testamenti dare auxilium sufficiens, & ideo iram non operari, minimam gratiam plus diligere Deum quam cupiditas diligit aurum & argentum. Quæ quidem omnia satis indicant gratiam sufficientem posse aliquos actus remissos producere. Hoc ipsum iterum subindigitat. 1. 2. q. 109. art. 6. loquens enim de præparatione ad gratiam habitualem, ait: " Ad hoc autem quod „ præparet se homo ad susceptionem hujus doni, non oportet præsupponi aliquod auxilium gratuitum Dei interius animam moventis, sive inspirantis bonum propositum. „ Eo loci S. Doctor loquitur de duplici dispositione, altera ad gratiam habitualem per motum liberi arbitrii adjuti: altera ad gratiam prævenientem. Istam non dari probat ex eo quod daretur processus in infinitum, si prærequireretur dispositio ad primam gratiam, intelligit ergo hominem posse se præparare ad gratiam habitualem per gratiam efficacem, ad efficacem vero per sufficientem, juxta illud apud Theologos tritum axioma: " Facienti quod in se est Deus non denegat „ gratiam. „ Quod non potest sic intelligi, facienti quod in se est viribus gratiæ efficacis Deus non denegat gratiam; sin minus gratia efficax foret dispositio ad seipsam, sicque daretur processus in infinitum, alia quippe gratia efficax velut dispositio ad primam requireretur: Rursus alia anterior ad istam ulteriorem. Igitur ad gratiam sufficientem spectat ponere dispositionem negativam ad gratiam efficacem, hoc est, oblatæ non dissentire, & hoc vocatur facere quod in se est, si enim peccator non dissentiat gratiæ vocanti, habebit ipsum conversionis auxilium. Hunc sensum laudato axiomati exhibent, & uti genuinum propugnant Marsilius de Inghein in 2. sent. q. 18. art. 4. Alensis in 2. parte q. 61. membro 5. vel ipse S. Thomas de verit. q. 14. art. 7. Rursus in cap. 10. epist. ad Rom. lect. 3.

Tertio, ex Theologis omni exceptione majoribus.

HANC Provinciam disertissime propugnat Dominus & illustrissimus Episcopus Tullensis d'Argentre in suis ad Theologiam Grandini doctissimis observationibus pag. 346. 347. eamque fuisse, tam veterum, tam recentiorum sententiam demonstrat. Ex veteribus quidem Goderdus Defontibus socius Sorbonicus in quodlibeto 3. Henricus a Gandavo socius utique Sorbonicus: ex recentioribus plurimi quorum opiniones referre non pigebit.

Philippus Gamachæus Professor Regius in 1. 2. q. 14. cap. 4. sic loquitur: " Si proprie ac stricte loqui velimus, gratia sufficiens ea sola a scholasticis vocatur quæ vel reipsa caret ac privatur effectu, quamvis habere possit, vel certe non semper, nec infallibiliter, eo quod modo manifeste differt ab efficaci, quæ scilicet effectum perpetuo infallibiliter includit, nec sine eo reperiri umquam potest. „ Nos igitur utramque partem eo modo nunc spectamus & utramque probamus. Igitur propugnat Gamachæus gratiam sufficientem quandoque suum sortiri effectum, & ab efficaci distingui quod semper & infallibiliter effectum & quidem perfectissimum non producat.

Ecce alter Professor Regius & Doctor Sorbonicus, nempe Andreas Duvallius qui tract. de gr. qu. 5. art. 2. eamdem tenet sententiam: " Sciendum est, *inquit*, nos ,, hoc loco agere de gratia sufficiente pro ,, ut efficaci opponitur, sed ut non est ,, efficax, quæ etiam si aliquando auxi- ,, lium, idem fit cum efficaci, quando ,, nempe cum suo effectu conjungitur, ,, nihilominus de eo quatenus effectum ,, suum non consequitur & ab efficaci pro- ,, pterea distinguitur, hoc loco duntaxat ,, agimus. ,,

Isaacus Habertus Doctor Sorbonicus deinde Vabrensis Episcopus lib. 2. Theologiæ Græcorum Patrum vindicatæ circa universam gratiæ materiam cap. 15. num. 2. eidem suffragatur veritati his verbis: " Arbitramur proinde & dicimus gra- ,, tiam sufficientem esse gratiam disposi- ,, tionis supernaturalis ad gratiam effica- ,, cem, ut pote ex cujus bono usu & ef- ,, fectu incompleto Deus postea gratiam ,, completi effectus certe productivam, ,, seu effectivam creatæ voluntati conce- ,, dat, quo fit ut accurate sit animadver- ,, tendum gratiam efficacem duobus mo- ,, dis a Deo conferri: Primo quidem so- ,, litarie & immediate absque gratia dis- ,, positionis seu gratia sufficiente præceden- ,, te: Secundo vero ut plurimum & me- ,, diate & præcedente gratiæ sufficientis, ,, vel semel, vel pluries oblatæ paulatim- ,, que auctæ, acceptatione bonoque usu tam- ,, quam prævia dispositione. Uterque mo- ,, dus in suis apud Scripturam, Sanctosque ,, Patres argumentis non caret. ,, Et iterum ibidem nu. 3. " Gratiam itaque suf- ,, ficientem optime describit schola Sorbo- ,, nica apud Philippum Gamachæum Re- ,, gium Theologiæ Professorem, auxilium ,, gratiæ ex cujus ope & bono usu homo ,, a Deo excitatus gratiam efficacem con- ,, sequi potest... auxilia igitur gratiæ suf- ,, ficientis sunt dispositiva ad efficacem, ,, & ipsa quoque secundum se spectata ,, possunt dici efficacia non simpliciter ef- ,, fectus completi ad justificationem, vel ,, ad meritum, sed efficacia secundum quid, ,, effectus videlicet incompleti, inchoati, ,, dispositivi, & præparantis & impe- ,, trantis primo remote, secundo tam- ,, dem proxime, qualis actus fidei, actus ,, spei, actus timoris servilis, primum ,, ... paulatim perfectionis atque inter ,, hæc omnia orationis. ,, Ergo &c. Ratio duplex affertur ab illustrissimo illo Theologo prima quia datur dispositio ad gratiam efficacem; oratione quippe, humilitate, eleemosynis & similibus virtutum actibus comparatur, isti vero actus a gratia promanant, non ab efficaci, ut supponitur, igitur a sufficiente. Altera ea est: gratia efficax illa solum censetur quæ habet actum perfectum, ideo enim datur, inquit, Augustinus, ut cordis duritia primitus auferatur. Et vero licet peccator aliqua mala habitudine mortali laboret, attamen satisfacit missæ audiendæ præcepto, fundit mane & vespere solitas preces, quandoque eleemosynam propter Deum elargitur. Qui quidem omnes actus non sine aliqua gratia producuntur: & quis dicet eos a gratia efficaci promanare: ipse peccator negat, nec gratiam putat habere efficacem donec convertatur a viis pessimis: Igitur illi actus sunt a gratia sufficiente. Sic optime & erudite ratiocinatur Habertus.

Sequitur Alphonsus le Moyne Socius utique Sorbonicus in sacra Theologia Professor Regius anno 1650. qui disputatione de dono grandi contra libellum Arnaldi contendentis omnem gratiam esse efficacem, docet gratiam sufficientem committi quoad usum libero arbitrio ad initium piæ voluntatis & inchoatam boni cupiditatem eamque deliberatam, pro nutu effectum quandoque sortiri.

Dominus Deligny Professor etiam Regius in Collegio Regniæ Navarræ anno 1670. suum calculum eidem tribuit sententiæ. In suo tractatu de gratia manuscripto hæc verba referuntur. In observ. ad Theologiam Grandini pag. 335. & ait: ,, Gratiam sufficientem esse quamdam il- ,, luminationem mentis, & inspirationem ,, voluntatis qua homo est proxime po- ,, tens, vel ad actum operandum, vel sal- ,, tem ab orandum, adeoque gratia suffi- ,, ciens non est duntaxat ad orandum ut ,, Elias censuit celeberrimus Theologiæ ,, Professor & Alphonsus le Moyne, sed ,, etiam ad operandum, si homo uti velit ,, eadem gratia. ,,

Inter omnes istos testes eminet Cardinalis Norisius in suis posterioribus vindiciis quas Romæ edidit anno 1693. postrema dissertatione cujus hunc exhibet titulum: *Janseniani erroris calumnia sublata*. Et refer-

fertur in observ. ad Theologiam Grandini pag. 346. & 347. c. 2. 81. pag. 255. sic loquitur : " Affirmant etiam in statu " naturæ lapsæ dari adjutorium sine quo " non secus ac Jansenius contendit; quod " quidem adjutorium efficit in nobis, ut " loquitur, voluntates parvas & infirmas, non validas & robustas quibus præcepta non implentur; adjutorium vero " quo est semper efficax atque reddit voluntatem magnam, validam ac robustam. Porro illud adjutorium sine quo " in statu naturæ lapsæ eamdem notionem " retinet quam in natura integra habebat, " atque adeo ut agat motum voluntatis " cui cooperatur, expectat. Uti fusius explicat S. Doctor lib. de corr. & gr. c. " 4. & 12..... in priori parte recitatæ " doctrinæ. S. August. citato capite undecimo describit auxilium sine quo non " pure sufficiens... cum vero, ait, quibus autem datur, idemmet adiutorium " sine quo non designat: at cum addit & " tanto amplius datur, exprimit adiutorium quo, sive gratiam efficacem: iam " vero adiutorium sine quo non movetur " voluntas ad eliciendos actus debiles, " nempe desideria, conatus, orationes minus fervidas pro adimplendis mandatis " in ordine ad quorum executionem adiutorium sine quo non est tantum auxilium remotum impetratorium auxilii " quo sive gratiæ efficacis ac victricis qua " sola mandata implentur. "

Pergit: Et explicans ex lib. de nat. & gr. hanc Aug. sententiam: " Hinc admonemur & in facilibus quid agamus, & in " difficilibus quid petamus. " Ait: " " Hic S. Doctor loquitur de potentia proxima nondum actum bonum operante, " siquidem ait: Et si possit antequam petat, alias si jam actum bonum eliceret, " irrisorie peteret ut posset elicere, quare illud adjutorium est sine quo non, " constituens voluntatem in potentia proxima ad faciendos actus bonos remissos " ac minus perfectos; absque eo quod indigeat ulterioris auxilii additione, " quod tamen petendum est, cum vult " agere, cum nondum potest, nempe actus bonos validiores & perfectiores, qui, " quas actu habet vires, exuberat. " Idem docet pag. 202.

Rursus: Idem Cardinalis opusculo cui titulus, *Janseniani erroris calumnia sublata*, ait: " Manifestum est potentiam ad " orandum, debere esse proximam in justo, sive fideli. Nam si fidelis sit in " potentia remota ad simpliciter orandum, " non enim hic loquor de fervida & diuturniore oratione, non habet is aliam " potentiam proximam pro impetranda " oratione, alias procederetur in infinitum. "

Agmen claudet D. Tournely Professor Reg. Sorb. tract. de grat. tom. 2. pag. 447. ubi sic loquitur. Quinta Conclusio. *Admittenda est gratia sufficiens quæ ita immediate sufficiat, seu ad facilia quædam implenda, seu ad impetrandum per orationem uberius Dei auxilium quo difficiliora impleantur, ut aliquando suum de facto producat effectum*: quod quidem probat omni auctoritatum genere.

Quarto, ex rationibus Theologicis.

PRIMA: Datur quædam dispositio ad gratiam efficacem, eam quippe non semel petit peccator pœnitens, ut perfecte convertatur, sed hæc dispositio non est ab ipsa gratia conversionis effectrice, non enim orando expostulat pœnitens quod jam habet: Igitur a sufficiente promanat: maxime si sermo de dispositione remissa & conversionis inchoativa, est a gratia sufficiente, quæ possit se sola, cooperante voluntate, quosdam actus vel conversionis inchoativos, vel alios justitiæ remissos immediate producere.

Secunda: Adamus in statu naturæ innocentis poterat cum adjutorio *sine quo* producere actus ejusmodi remissos, & secundum multos, etiam robustiores & perfectiores: sed ex Theologis citatis idem est adjutorium *sine quo* pro nostro statu, ut non semel indicat Aug. lib. de corr. & gr. can. 11. igitur saltem actus remissos, minus validos & perfectos poterit immediate attingere gratia sufficiens, maxime vero quia teste D. Thom. 1. 2. qu. 109. natura non est per peccatum totaliter corrupta, immo nec ita infirma, quin aliquod possit bonum, modo paululum adjuvetur a gratia.

Tertia: Vel ipsi fideles quædam bona ordinis naturalis, ut dare eleemosynam, absque gratia quandoque operantur, ut supra probavimus: quod quidem in ista Apostoli sententia Roman. 1. 14. *Gen-*

Digitized by Google

tes . . . naturaliter ea qua legis sunt , faciunt , fundatur : Ergo fideles vi solius gratiæ sufficientis eadem operari poterunt motivo superiori , scilicet supernaturali . Probatur consequentia . Tria ad hæc potissimum requiruntur , nempe fides qua homo Deum cognoscat & respiciat : 2. Sanitas seu quod potentia sanetur & immutetur . 3. Motio in finem , sive quod liberum arbitrium moveatur in Deum : Atqui tres istæ prærequisitæ conditiones posita gratia sufficienti , adinveniuntur in subjecto . Et probatur . Primo quidem homo fide instructus est , ut supponimus . 2. Sanatur aut sanari incipit per gratiam sufficientem , quippe quæ immutet & elevet animam . 3. Eadem excitat , movet & pulsat cor ad Deum amandum . Igitur homo gratia sufficiente præventus cuncta requisita habet ut actus remissos & perfectionis inchoativos elicere queat .

Quarta : S. Augustinus repetit gratiæ efficacis necessitatem ex ignorantia per peccatum inducta . 2. Ex concupiscentia quam morbum animæ vocat . 3. Ex infirmitate & fragilitate : sed hæc omnia impedimenta , supposita fide , quandoque sufficienter possunt vinci & superari per gratiam sufficientem , maxime vero si sit sermo de actibus remissis & facilibus qui præ se magnam non inferunt difficultatem , si adsit specialis Dei protectio & concursus : Igitur gratia sufficiens ad actus minus robustos eliciendos valet . Probatur minor . Primo quidem ignorantia habitualis fide dissipatur . 2. Actualem fugat suis gratia sufficiens illuminationibus & irradiationibus . 3. Concupiscentia quandoque aut parum , aut nullo modo exardescit , & bonis inspirationibus a gratia sufficiente , pro amantibus ex parte compescitur . 4. Ista gratia movendo ad bonum animam aut fractam erigere incipit , aut titubantem & vacillantem fulcit & roborat , aut in vitiis sopitam & sepultam evigilat , aut in caducis rebus fluctuantem excitat , pulsat , & determinat ad aliquod bonum initiandum : ad quid enim tot illuminationes , tot inspirationes , ex quibus timor seu tremor pro peccatis oritur ? Enimvero ad gehennæ timorem suspensio , fuga , at etiam peccati horror consequitur : Nonne a gratia sufficiente procedunt ejusmodi actus ? nonne & similibus emollitus peccator ad timorem castum per gratiam efficacem , tum & justificationem pervenit ? Igitur actus deliberati supernaturales justitiæ inchoativi a gratia sufficiente vel procedunt vel profluere possunt .

Quinta : Jugum Domini suave est & onus ejus admodum leve : sed videtur quod durum foret , si peccator nondum obduratus & justus tepidus non posset actus vel conversionis , vel perfectionis inchoativos sine gratia efficaci producere , quando quidem ista neque semper , neque omnibus datur , e contra vero gratia sufficiens : Igitur cum sola gratia sufficiente ejusmodi actus quandoque producuntur . Hoc ipsum innuit illud Zachariæ 1. *Convertimini ad me* , ait Dominus exercituum , & *convertar ad vos :* id est convertimini per actus dispositivos virtute gratiæ sufficientis eliciendos , & ego convertar ad vos dando gratiam efficacem , habitualem & sanctificantem .

Solvuntur objectiones .

OBJICIES 1. omnia Scripturæ loca quibus probatur dari gratiam efficacem , & in eo sensu dici efficacem , quia effectus illi tribuitur : Igitur soli gratiæ efficaci per exclusionem gratiæ sufficientis convenit producere effectum deliberatum . Confirmatur . 1. Quia actus tantum indeliberatus convenit gratiæ sufficienti , & in eo maxime sita est , seu ab efficaci distinguitur ; hinc quandoque a Theologis vocatur gratia data in quantum est in nobis . 2. Si effectus completus illi utique tribuatur , jam gratia efficax & sufficiens confundentur , quod est & contra S. Augustinum qui l. de corr. & grat. cap. 8. 10. 7. dividit gratiam actualem in adjutorium sine quo , & in adjutorium quo seu in gratiam sufficientem & efficacem , & contra Theologos qui a multis sæculis sic distinguunt gratiam sufficientem ab efficaci . Ergo &c.

Respondeo distinguendo , gratia efficax in eo sensu est efficax , quia effectus deliberatus perfectus , robustus & heroicus infallibiliter & semper ab ea promanat , concedo : quia effectus deliberatus , remissus & perfectionis inchoativus ab ipsa fluit , subdistinguo : ita ut quandoque possit a gratia sufficiente produci , concedo : secus , nego . Actus deliberatus , robustus procedit a sola gratia efficaci , & quidem

dem semper & infallibiliter, quia infallibilem habet cum eo connexionem iuxta illud Sancti Prosperi, carmine de ingratis:

Ipsa suum consummat opus, cui tempus agendi
Semper adest.

Remissus est utique ab ea in duobus potissimum casibus. 1. Si gratia illa absque sufficienti animadvertentia subito detur, ut in repentinis & miraculosis conversionibus v. g. ut in conversione B. Pauli Act. 9. qui prostratus subito circumfulgente luce de cœlo, exclamavit dicens: *Domine, quid me vis facere?* 2. Quando occurrit gravis aliqua tentatio propellenda; in aliis vero circumstantiis actus remissus & dispositivus vel ad gratiam efficacem impetrandam, vel iustitiam inchoandam, potest a gratia sufficiente procedere, & quidem immediate, cooperante voluntate.

Ad primam confirmationem distinguo, actus indeliberatus est primario a gratia sufficiente & in eo potissimum sita est; actus vero deliberatus remissus secundario, concedo: secus, nego. Munus præcipuum gratiæ sufficientis est pulsare, movere, & excitare voluntatem ad actum perfectum, quod fit primo quidem per actus indeliberatos, qui cor paulatim & per gradus emollit; secundarium autem est aliquem fidei & spei actum, vel etiam timoris pœnarum producere, quando quidem ideo datur ut cor primum emolliatur juxta illud toties repetitum ab August. effatum. *Præparatur voluntas a Domino*, ut eius duritia per gratiam efficacem, postea penitus auferatur. Bene igitur ab ista gratia secernitur gratia sufficiens. 1. Per actus indeliberatos, deinde per actus remissos qui comparative ad actum robustiorem dicuntur imperfecti et quasi incompleti.

Ad secundam confirmationem, nego gratiam efficacem confundi cum sufficiente; nam præter discrimina mox recensita, in hoc insuper a gratia sufficiente distinguitur efficax, quod semper & infallibiliter suum sortiatur effectum ex intentione & voluntate Dei, qui ita vult et ita dispo. nit, *inquit D. Th.* 1. 2. q. 112. *art.* 9. Gratia vero sufficiens sæpius hæret in motibus indeliberatis et caret effectu, quia non semel illi resistitur. Sic propugnat Norisius, sic docent alii Theologi supra laudati. Unde manet legitima divisio gratiæ actualis in adiutorium *sine quo*, et in adiutorium *quo*.

Instabis: S. August. lib. de corr. et gr. cap. 8. 9. 10. et 7. et alibi distinguit adiutorium *sine quo* ab adiutorio *quo*, in eo maxime quod primum det solum posse, alterum vero agere: Igitur actio etiam remissa non debet secundum Sancti Augustini principium tribui gratiæ sufficienti.

Respondeo 1. retorquendo argumentum contra Jansenium: nam ex ipso lib. de gratia primi hominis cap. 10. 7. et 12. adiutorium *sine quo* sufficiebat Adamo ad bonos actus supernaturales eliciendos, nec ideo tamen rejicit gratiam efficacem, immo nihilominus divisionem gratiæ actualis in sufficientem et efficacem ut legitimam defendit.

Respondeo 2. distinguendo antecedens, S. August. distinguit gratiam sufficientem perseverantiæ a gratia efficaci, quod solum daret posse perseverare, concedo: gratia sufficiens actus remissi, nego. Duplex est justitiæ actus, alter justitiæ ut sic, alter justitiæ finalis. Gratia sufficiens dat quidem posse justitiam, & potest illam per actus remissos inchoare, sed dat solum posse perseverare, cum actus justitiæ finalis sit omnium eminentissimus. Porro B. Aug. loquitur solum de posse perseverare finaliter, ut ex professo ostendimus infra.

Insistes: Apost. dicit 1. Corint. 4. *Quid habes quod non accepisti: Si accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?* Sed discretio est per gratiam efficacem & per effectum seu actum supernaturalem: Igitur nullus effectus quantumvis remissus est a gratia sufficiente, sed solum ab efficaci, quod autem discretio fiat per gratiam efficacem docet Aug. l. de gr. & lib. arb. cap. 6. lib. de præd. SS.

Respondeo distinguendo minorem, discretio perfecta fit per gratiam efficacem & actum perfectum, concedo: inchoata, nego. Fit enim per actus dispositivos ad gratiam efficacem, & per remissos ad justitiam perfectam: Igitur triplex discretio: alia ab eo quod est naturale, & fit per actum supernaturalem, quemcumque, et-

iam per indeliberatum : alia a peccato, & quidem dispositiva & inchoativa, & fit per gratiam sufficientem : tertia perfecta & fit per gratiam efficacem. Apostolus loquitur de illa triplici contra Judæos qui se de lege accepta glorificantes, aspernabantur Gentiles; ad istam superbiam contundendam, ait : *Quis enim te discernit? Quid autem habes quod non accepisti? Si autem & accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?* Unde S. Aug. lib. de præd. SS. c. 4. n. 8. citans istum Apost. locum, subdit: " Quod volens etiam Martyr Cy-„ prianus ostendere, hoc totum ipso ti-„ tulo definivit, dicens, in nullo glo-„ riandum, quando nostrum nihil sit. „ Et n. 9. " Videtisque nihil agere Apo-„ stolum, nisi ut humilietur homo & „ exaltetur Deus solus; quando quidem „ in eis qui plantantur & rigantur, nec „ ipsum plantatorem & rigatorem dicit „ esse aliquid, sed qui incrementum dat, „ Deum. „

Augustinus in 1. lib. agit contra Pelagianos qui omnia naturæ virtuti tribuebant, in 2. scilicet de præd. SS. contra Semipelagianos qui saltem initium fidei a natura in se relicta procedere volebant: Igitur contra omnes propugnat gratiam sufficientem hominem discernere inchoative, quando quidem initium, tum fidei, tum salutis a gratia præveniente; habetur l. de grat. & lib. arb. cap. 6. sic loquitur sanctus Doctor : " Quoniam vero „ merita humana sic prædicant *Pelagiani*, „ & ea ex semetipso habere hominem „ dicant, prorsus rectissime respondet Apostolus: *Quis enim te discernit?* „ Audis per hæc verba *quis te discernit*, eos tantum redargui qui meritum ex seipsis, Deo non donante, habere prædicant: libro vero de præd. SS. c. 5. n. 10. sic revincit alios: " Quisquis audet dicere habeo ex „ meipso fidem, non ergo accepi, profe-„ cto contradicit huic apertissimæ verita-„ ti . . ad ipsam quoque fidem, quæ in „ voluntate est, pertinet: *Quis enim te di-„ scernit? Quid autem habes quod non accepisti?* „ Igitur juxta & Apost. & August. effatum, discretio nostra est a Domino, inchoative quidem per gratiam sufficientem, quæ valet ad actus remissos supernaturales, perfecte vero per efficacem.

Repones: Gratia discernens non est communis, juxta illud August. lib. de præd. SS. c. 5. n. 10. " Nihil autem huic sen-„ sui tam contrarium est, quam de suis „ meritis sic quemquam gloriari, tan-„ quam ipse sibi ea fecerit, non gratia „ Dei: sed gratia quæ bonos discernit a „ malis, non quæ communis est bonis & „ malis. „ Sed gratia sufficiens omnibus datur: Igitur discretio nequidem inchoative potest esse ab ea secundum Augustinum.

Respondeo distinguendo: Gratia discernens perfecte non est omnibus communis, concedo: gratia discernens inchoative, subdistinguo: gratia fidei, concedo: gratia respiciens justitiæ adimpletionem, nego. S. Præsul loquitur de gratia sufficiente fidem supponente, & ad actus religionis ordinata, quæ quidem gratia non est communis omnibus, a fortiori gratia efficax quæ perfecte & per actum validum atque robustum discernit. Loquitur Aug. de gratia fidei: unde sive sufficiens sit, sive efficax non convenit omnibus: utraque igitus discernit bonos a malis: sufficiens fidei discernit fideles a Paganis, efficax Christianos malos a bonis.

Respondeo 2. aliter distinguendo, gratia discernens non est communis, id est, non naturalis, sed supra naturam, concedo: non est communis, id est, semper est efficax, subdistinguo: in electis, concedo: in aliis, nego. Ibi insectatur Semipelagianorum errorem August. & probat posse habere fidem, esse omnibus commune & a natura, sed non credere: posse habere fidem, non discernere hominem, sed credere, ex quo infert fidem etiam inchoative esse a gratia nempe sufficiente, ut bona fidei desideria indeliberata, deliberata vero remissa a gratia sufficiente procedere in iis qui jam habent fidem, deliberata valida a gratia efficaci, utraque ab eadem gratia in iis qui accedunt ad fidem & Christi amplectuntur religionem, quia requiritur gratia magna ut aliquis relictis idolis, vel aliis cujuscumque Paganismi superstitionibus convertatur ad Dominum: hæc omnia facile distinguuntur in verbis S. Aug. Et vero l. de præd. SS. cap. 5. n. 10. loquitur primo de gratia in genere, ut omnem dicit gratiam actualem, per exclusionem gratiæ quæ est a natura: primam dicit discernere, non secundam, postquam enim gratiam discernentem non esse communem asseruit, immediate post subdit: " Sit „ ergo

„ ergo gratia naturæ attributa qua sumus „ animantia rationalia discernimurque a „ pecoribus, sit etiam gratia naturæ attributa qua in ipsis hominibus a deformibus pulchri, vel ingeniosi discernuntur „ a tardis, ac si quid ejusmodi est. Sed „ non se ille quem coercebat Apost. adversus pecus inflabat nec adversus hominem alterum de aliquo naturali munere, nec quod inesse posset & pessimo, „ sed aliquod bonum quod pertineret ad „ vitam bonam, sibi non Deo tribuens „ inflabatur, quando audire meruit: *Quis enim te discernit? quid autem habes quod non accepisti?*.. Posse habere fidem, sicut posse habere charitatem naturæ est „ hominum, habere autem fidem, quemadmodum habere charitatem gratiæ est „ fidelium ... non quia credere vel non „ credere non est in arbitrio voluntatis „ humanæ; sed in electis præparatur voluntas a Domino: ideo ad ipsam quoque fidem quæ in voluntate est, pertinet: *Quis enim te discernit? Quid habes quod non accepisti?* „

Instabis: Si quis actus foret a gratia sufficiente, maxime ille quo præparatur voluntas a Domino: sed hunc Aug. refundit in gratiam efficacem quæ multis denegatur: tum quia hæc præparatio est solum pro electis, ut patet ex loco mox adducto & ex illo num. 7. ibidem: " Multi, „ *inquit* Aug. audiunt Verbum veritatis, „ sed alii credunt, alii contradicunt: volunt ergo isti credere, nolunt autem illi, quis hoc ignoret, quis hoc neget „ sed cum aliis præparetur, aliis non præparetur voluntas a Domino, discernendum est utique quid veniat de misericordia, quid de judicio? Ecce misericordia & judicium, misericordia in electione quæ consecuta est justitiam Dei, „ judicium vero in cæteros qui excæcati sunt. „

Respondeo distinguendo, præparatio perfecta quæ infallibilem habet cum gratia sanctificante connexionem, est a gratia efficaci, concedo: præparatio ad ipsam gratiam efficacem, nego. Præparatio duplex, est alia perfecta & quæ est immediate ad justificationem, hæc fit per contritionem, & amorem Dei validum, qui infallibilem habet cum justificatione connexionem, & hæc a gratia efficaci promanat. Alia inchoata, remissa & veluti imperfecta, & est ad gratiam efficacem habendam. Hæc præparatio fit non resistendo gratiæ per quædam bona salutis desideria & similes actus remissos, & hanc a gratia sufficiente procedere in fidelibus nulla est implicantia. S. Aug. loquitur de præparatione ad fidem Christi amplectendam: " Volunt, *inquit*, hi credere, nolunt autem „ illi. „ Loquitur de dispositione & præparatione positiva ad justificationem quæ est electionis & prædestinationis effectus, istam a gratia efficaci fluere totis viribus prædicamus.

Replicabis: Ut homo actus producat remissos, salutis & conversionis inchoativos, debet consentire gratiæ sufficienti, & non resistere: sed hic effectus est a gratia efficaci, & non a sufficiente. Ergo &c. Probatur minor. Nun resistere gratiæ seu consentire gratiæ sufficienti non est ab ipsa, quia nequit operari nisi consentiat voluntas: Igitur a gratia efficaci, alias ab ipsa voluntate humana promanabit, quod sine errore dici non potest; jam enim homo se ipsum discerneret. Rursus discretio non potest esse a gratia sufficiente ullo modo, nam illud sequeretur absurdum, homo seipsum discernere valebit, siquidem ex duobus eamdem & similem gratiam sufficientem habentibus, cum unus consentiat, alter non, penes voluntatem humanam erit, si gratia sufficiens producat immediate aliquem actum deliberatum: Igitur dicendum est non producere.

Respondeo, discretionem proprie loquendo esse tantum a gratia efficaci, quia discretio dicit actum perfectum, nempe conversionis & justitiæ plenæ; quandiu enim homo in peccatis vel in torpore manet, non censetur discerni a malis, nisi inchoative & dispositive, si aliquos virtutum actus remissos eliciat.

Respondeo 2. Nullum sequi ex nostro systemate inconveniens, quando quidem dicimus, hominem. 1. Præveniri gratia quæ illum & illuminat & movet ad bonum. 2. Seipsum, adjuvante gratia movere & determinare ad actus remissos de quibus impræsentiarum agitur, & consequenter non opus est ad hoc momentum gratia efficaci, ut non semel supra probavimus. Nec etiam inde sequitur discretionem quamcumque sive completam, sive incompletam & inchoatam esse ab homine

mine in se relicto, bene vero ab homine gratia aliqua adjuto, accedente speciali Dei protectione, ut gratiæ non resistat peccator, & ipso cooperante & non dissentiente, evadat efficax.

Repones: Si gratia sufficiens se sola cum voluntate actus remissos elicit, exacerbatos Pelagianor. & Semipelagianor. animos occasione gratiæ plurimum efficacis absque magno negotio placasset S. Augustinus, siquidem illa gratia maxime favet libero arbitrio. Neque etiam necesse fuisset S. Doctorem ad rationem reddendam cur ex duobus æqualiter affectis circa alicujus corporis pulchritudinem, cur unus cedat tentationi, alter vero non, ad inscrutabilia Dei judicia recurrere, maxime vero quia in hypothesi sufficeret dicere, ideo unum intrare in tentationem, quia vult resistere gratiæ, secus vero alterum: atqui tamen Sanctus Præsul, neque ad istam gratiam recurrere voluit, neque pro solutione quæstionis ad inscrutabilia Dei judicia provocare cessavit. Ergo &c.

Respondeo. Aug. non semel locutum fuisse de effectu remisso quem tribuit quandoque gratiæ sufficienti: attamen non ideo cum Semipelagianis composuit pacem, quia isti omnem gratiam prævenientem tanquam libertati adversam abnegabant, ad secundum patet ex dictis Augustinum passim solvere quæstionem de conversione unius & perversione alterius, dicendo, ideo unus non convertitur quia non vult, secus vero alter. Quare vero ille vult resistere gratiæ, iste vero eidem obedire jure merito exclamat August. *o altitudo!* &c.

Persistes: Si gratia sufficiens valeret ad actus remissos immediate eliciendos, maxime ad orationis actum: atqui ad orationem requiritur gratia efficax. Ergo &c. Probatur minor. Aug. epist. 105. ad Sixtum explicans illa Apostoli verba: *Spiritus adjuvat infirmitatem nostram: nam quid oremus sicut oportet, nescimus, sed ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus*. Ait: " Ita dictum est, quia interpellare nos facit.... Adjutorium igitur Spiritus Sancti, sic expressum est, ut ipse facere diceretur, quod ut faciamus, facit.,, Ergo &c.

Respondeo distinguendo minorem, gratia efficax requiritur ad orationem intensam & fervidam, concedo: ad orationem remissam, nego. Oratio alia est intensa & charitate accensa, alia vero remissa: ad primam requiritur gratia efficax, sed non absolute ad secundam. Solutio colligitur ex D. Aug. qui duplex istud orationis genus distinguit lib. de dono pers. cap. 23. de fervida, loquitur dicens: " Hoc ipsum est donum Dei ut veraci corde & spiritualiter clamemus ad Deum.,, Rursus ibidem, ait: " Sic petamus, actantum petamus, quomodo & quantum res tanta petenda est.,, De remissa vero lib. 1. ad Simpl. quæst. 1. sic loquitur: " Nonne aliquando ipsa oratio nostra sic tepida est, vel potius frigida, & pæne nulla.,, Eadem respondet Cardinalis Norisius in opere supra citato pag. 316. " Rursus, *inquit*, colligo dolorem quo adeo tepide orare debemus, uti & ipsam & orationem fieri a nobis cum adjutorio *sine quo non*, cum sint actus remissi, debiles & minus perfecti, ea tamen tepida oratione impetramus spiritum ferventioris orationis qui nobis adjutorio *quo* donatur dicente Augustino, ego libera & valida intensione preces ad te direxi, exaudisti me infirmius orantem.,, Ecce duplex oratio, & cuilibet respondens effectus.

Dices: Ad actum etiam remissum requiritur præmotio: sed præmotio est gratia efficax. Ergo &c.

Respondeo distinguendo, requiritur præmotio moralis quæ est ipsa gratia præveniens, concedo: præmotio physica, subdistinguo: & se habet mere materialiter, quia attingit actum tantummodo ut ens est, non vero reduplicative ut moralis, concedo: sic enim habet causam moralem: & se habet formaliter præmotio, nego.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Gratia sufficiens quandoque in Christianis producit immediate actus debiles, qualis est dispositio negativa ad gratiam actus fidei informis &c.

PRIMO: Sic prædicare videtur Christus Matth. 11. dicens: *Væ tibi Corozain &c.* Eo enim loci increpat Judæos de incredulitate, quia gratiæ invitanti ad fidem noluerant credere, cum e contra, Tyrii & Sidonii eodem modo adjuti credidissent.

Et

Et tamen omnes ultro concedunt Judæos nonnisi gratias sufficientes habuisse.

Secundum: Suffragatur S. Augustinus lib. de nat. & grat. cap. 69. " Admonemur, „ *ait*, & in facilibus quid agamus, & in „ difficilibus quid petamus. „ Igitur ex S. Præsule gratia sufficiens quæ est in nobis sine nobis, & quam non petimus, potest facilia: efficax vero quæ est pro difficilioribus, expostulanda. Idem colligitur ex D. Thoma 1. 2. quæst. 109. art. 6. sic ex professo docent Theologi omni exceptione majores. Ut Cardinalis Noricius, Isaacus Habertus &c.

Tertio: Datur quædam dispositio ad gratiam efficacem, quod est, non resistere, quum offertur: sed hunc esse a natura propugnare Semipelagianismum saperet: superest igitur quod a gratia sufficiente procedat, cui non semel hunc tribuit sanctus Augustinus effectum dicens: *Preparatur voluntas a Domino*.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM,

ET EXPLICATIONUM.

PRIMO: Licet gratia sufficiens producat actus ordinis supernaturalis infimos, non inde sequitur unum hominem ab alio se discernere propter duo. Primo quidem discretio nonnisi ab actu vel conversionis, vel amoris Dei perfectissimo, qui soli gratiæ efficaci competit, repetitur: Secundo, dato quod hujusmodi discretio foret etiam a gratia sufficiente, nihil inde absurdi adesset, cum homo nonnisi viribus gratiæ adjutus, actus infimos & ad gratiam efficacem dispositivos elicere queat.

Secundo: Verum est omnem actum perfectum gratiæ efficaci tribui, sed non opus est absolute, quod etiam pro levioribus exigatur.

Tertio: Esto quod præmotio vel pro ipsis actibus infimis requiratur, sed moralis sufficit, quæ ipsam gratiam prævenientem comitatur: vel si vis, est ipsa gratia excitans quæ præveniendo movet ad actum, cui possumus adjungere & physicam, sed utique debiliorem, & dicam levissimam, cum motus debilis non aliam pro conditione sua expostulat.

ARTICULUS TERTIUS.

De adjutorio sine quo & de adjutorio quo secundum mentem D. Augustini, pro statu naturæ integræ & lapsæ reparatæ.

HIC fit divisio aquarum: totum enim Jansenii Iprensis gratiæ systema in eo maxime positum atque fundatum est, quod propugnet S. Augustinum admisisse auxilium *sine quo* pro statu innocentiæ, illud ipsum vero a statu nostro prorsus eliminasse, ita ut auxilium *quo*, sit tantum pro statu naturæ reparatæ. Hoc quidem ex professo probare conatur in libro de gratia primi hominis & Angelo cap. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. & 18. ex quo sequitur tria impræsentiarum probanda & explicanda occurrere, alterum de natura gratiæ Adami, seu primi hominis, alterum de auxilio *sine quo* status innocentiæ, tertium denique de auxilio *quo* utriusque status: cæterum si semel probaverimus utrumque adjutorium spectare hominem innocentem & lapsum reparatum, & hanc esse D. Augustini sententiam, profecto funditus everteretur Jansenii ædificium atque systema.

Unum tamen observandum est; videlicet Iprensem ita exaltare naturam hominis sani, ut, illam bonum supernaturale viribus innatis operari posse propugnet ex professo lib. de gratia primi hominis cap. 7 ibi primo refert opinionem Theologorum qui contrarium tenent: " Omnes enim, „ *inquit*, judicarunt opera supernatura„ lia, ut fidei, vel dilectionis Dei, non „ posse ejus libertati sine injuria divinæ „ gratiæ tribui . . . . Quærimus, utrum „ illa opera, quæ lapsi hominis arbitrio „ per Christi gratiam conferri debent; „ Adam libertate arbitrii sui naturalis, „ hoc est, quæ in prima conditione na„ turæ concessa fuerat, perficere potue„ rit . . . . Nos igitur hic asserimus, „ tanquam sine dubitatione verissimum. „ . . . Omnia hujusmodi opera, adeoque „ & ipsam fidem, & dilectionem Dei ab „ eo potuisse per arbitrii libertatem fie„ ri, sic ut ea non donaret ei gratia „ Dei. Quod quamvis alicui paradoxum „ fortasse videatur, non poterit tamen „ non admittere, si Augustini & Con„ ciliorum doctrinam admittere velit. „

Igitur & hoc momentum pro virili discutere in hac prima sectione satagemus.

SECTIO PRIMA.

De essentia & natura gratiæ primi hominis.

CONCLUSIO PRIMA.

Sanctus Augustinus dividens gratiam in adjutorium *sine quo*, & in adjutorium *quo*, illius naturam dare posse, istius vero dare agere, indigitavit.

Probatur textibus Sancti Præsulis.

SANCTUS Doctor lib. de corrept. & gratia cap. 12. ait: " Itemque ipsa adjutoria distinguenda sunt. Aliud est adjutorium sine quo aliquid non fit, & aliud est adjutorium, quo aliquid fit. Nam sine alimentis non possumus vivere, nec tamen, cum affuerint alimenta eis, fit ut vivat qui mori voluerit. Ergo adjutorium alimentorum est, sine quo non fit, non quo fit ut vivamus. At vero beatitudo quam non habet homo, cum data fuerit, continuo fit beatus. Adjutorium est enim non solum sine quo non fit, verum etiam quo fit propter quod datur. Quapropter hoc adjutorium & quo fit, est, & sine quo non fit. Quia etsi data fuerit homini beatitudo, continuo fit beatus, et si data nunquam fuerit, nunquam erit. Alimenta vero non consequenter faciunt ut homo vivat, sed tamen sine illis non potest vivere. "

Multus est ejusdem S. Doctoris sermo de illis adjutoriis in hoc toto libro, ibidem enim num. 38. sic prosequitur: " Per hoc non de ipsa perseverantia boni voluit Deus Sanctos suos in viribus suis, sed in ipso gloriari: qui eis non solum dat adjutorium quale primo homini dedit, sine quo non possit perseverare, si velint; sed in eis etiam operatur & velle: & quoniam non perseverabunt, nisi & possint, & velint, perseverandi eis & possibilitas & voluntas divinæ gratiæ largitate donatur, tantum quippe Spiritu Sancto accenditur voluntas eorum, ut ideo possint, quia si volunt, sic velint quia Deus operatur ut velint: nam si in tanta infirmitate vitæ huius, in qua tamen infirmitate propter elationem reprimendam præferre virtutem oportebat, ipsis relinqueretur voluntas sua, ut in adjutorio Dei sine quo perseverare non possent, manerent si vellent, nec Deus in eis operaretur ut vellent, inter tot & tantas tentationes infirmitate sua, voluntas ipsa succumberet, & ideo perseverare non possent, quia deficientes infirmitate nec vellent, aut non ita vellent infirmitate voluntatis ut possent. Subventum est igitur infirmitati voluntatis humanæ, ut divina gratia indeclinabiliter, & insuperabiliter ageretur; & ideo quamvis infirma, non tamen deficeret: neque adversitate aliqua vinceretur. "

Ex his fit istud argumentum. Per auxilium *sine quo* intelligitur gratia sufficiens quæ dat posse bonum, nec ipse diffitetur Jansenius; per auxilium *quo* intelligitur gratia operis quæ infert actum, & finem ad quem tendit, sortitur: Atqui Augustinus dividens gratiam in adjutorium *sine quo*, & in adjutorium *quo*, ita prorsus intelligit: Igitur ex S. Doctore natura auxilii *sine quo* in eo maxime sita est, quod det posse bonum; auxilii vero *quo*, operari & dare ipsum bonum.

Probatur minor, ex primo loco allato: " Itaque, *ait* August. ipsa adjutoria distinguenda sunt: aliud est adjutorium sine quo aliquid non fit; & aliud est adjutorium quo aliquid fit. " Primum dare posse explicat exemplo alimenti, quo possumus vivere si eo utamur: alterum vero operari bonum probat similitudine desumpta ex beatitudine, qua quidem adepta, homo fit in æternum ab omni miseria immunis, bonorum vero omnium aggregatione perfectus & felix. Ergo &c.

Probatur iterum minor, sententiis in secundo textu laudatis. Primum quidem adjutorium dicit S. Præsul Adamo datum ut posset bonum, immo & in bono perseverare; secundum utique explanat dicendo Deum etiam operari velle, & dare perseverantiam, hanc affert luculentissimam rationem, ne homo suis fidat viribus, sed in Domino glorietur: " Ac per hoc nec de ipsa perseverantia boni voluit Deus Sanctos suos in viribus suis, sed in ipso gloriari, qui etiam non solum dat adjuto-

„ rium quale primo homini dedit, sine „ quo non possint perseverare, si velint, „ sed in eis etiam operatur & velle, „ ut quoniam non perseverabunt nisi & „ possint, & velint, perseverandi eis „ & possibilitas & voluntas divinæ gra- „ tiæ largitate donetur. „ Quibus ultimis verbis totum breviter absolvit Aug. dicendo quod & possibilitas & voluntas perseverandi, gratiæ largitate donetur. Possibilitas quippe indigitat auxilium *sine quo*, ipsa vero actualis perseverandi voluntas, auxilium *quo*.

Plura circa illud momentum texere, supervacaneum ducimus, sed major est de utroque auxilio comparative ad statum innocentiæ, tum & naturæ lapsæ reparatæ, difficultas. Quænam sit essentia seu natura, qui-ve effectus adjutorii *sine quo*, & adjutorii *quo* pro nostro statu, jam diximus tractando de existentia gratiæ sufficientis, & gratiæ efficacis: Totum igitur præsens negotium est de ejusmodi auxiliorum natura pro statu hominis & sani & lapsi: De adjutorio *sine quo* impræsentiarum agimus.

Dictum est istud auxilium a D. August. vocari possibilitatis gratiam. Hanc Pelagius, ut norunt Docti, posuit in libero arbitrio nude sumpto, cui opinioni non modicum favet Jansenius lib. de gratia primi hominis & Angelorum cap. 7. relata enim cæterorum sententia Theologorum qui distinguentes opera moralia naturalis ordinis, & supernaturalis, concedunt prima posse esse a libero arbitrio, alia vero ab eodem utique, sed gratia adjuto procedere, ait Iprensis: “ Omnes judicarunt, „ opera supernaturalia, ut fidei, vel di- „ lectionis Dei non posse ejus libertati si- „ ne injuria divinæ gratiæ tribui. „ Rejecta ista sententia sic concludit: “ Nos „ igitur hic asserimus tanquam sine dubi- „ tatione verissimum . . . . . Omnia hu- „ jusmodi opera adeoque & ipsam fidem „ & dilectionem Dei ab eo potuisse per „ arbitrii libertatem fieri, sic ut ea non „ donaret ei gratia Dei. „ Ei, scilicet homini in statu innocentiæ constituto: contra quem sit

CONCLUSIO SECUNDA.

Posse bonum supernaturale proxime est a gratia actuali, etiam in homine innocente.

Probatur auctoritate D. Augustini & ratione.

Primo, auctoritate.

D. AUGUSTINUS lib. de corrept. cap. 12. num. 38. ait: “ Eis non solum dat „ adjutorium quale primo homini dedit, „ sine quo non possint perseverare, si ve- „ lint; sed in eis operatur etiam & vel- „ le. „ Ecce Aug. sui ipsius interpres, dicit enim primum hominem habuisse posse perseverare per adjutorium Dei: non potuisse sine eo in bono perdurare, & tamen Jansenius lib. de gratia primi hominis cap. 8. expresse dicit Adamum potuisse in justitia perseverare per vires liberi arbitrii naturales, sicut & in Deum credere, quæ quidem doctrina aperte pugnat cum August. sententia. Et vero sic S. Doctor lib. de corr. & gr. cap. 11. se prius explicaverat circa possibilitatem actus, & virtutem eum eliciendi; ibi enim habet: “ Quid „ ergo? Adam non habuit Dei gratiam, „ immo vero habuit magnam, sed dispa- „ rem. „ Tum subdit: “ Sane habuit „ gratiam, in qua si permanere vellet, „ numquam malus esset, & sine qua etiam „ cum libero arbitrio, bonus esse non pos- „ set. „ Certe nemo bonus evadere potest sine virtutum & apparatu & actu: Igitur posse bonum in omni statu est ab auxilio *sine quo*: ex quo sequitur naturam hujusmodi auxilii in eo consistere, quod det posse bonum salutis.

Secundo, ex rationibus Theologicis.

PRIMA est, quod gratia sufficiente præparatur voluntas a Domino, non solum compescendo passiones & cor emolliendo, verum etiam illuminando, movendo: Igitur natura gratiæ primi hominis talis erat, ut eum saltem illuminaret atque moveret ad bonum. Hoc universim tenet Aug. de utroque homine: emollit lapsum, excitat sanum, utrumque adjuvat ad bonum: “ „ Protegit nos, *inquit in Psalm.* 44. quia „ Deus est, ne moriamur; regit nos, „ quia

„ quia Rex est , ne cadamus . Regendo „ autem non frangit nos ; nam quos non „ regit, frangit . „ Quid est autem hominem regere ? Nisi illum inclinare & movere, ut possit operari bonum : Jam vero auxilii sufficientis natura tota reposita est in illuminationibus & motionibus, quibus , ut centies repetit Aug. præparatur voluntas a Domino.

Secunda sic exponitur: posse bonum supernaturale proxime non est a natura , sed solum posse remotum : Igitur est ab adjutorio *sine quo*, quod quidem ideo auxilium sufficiens nuncupatur, quia dat potentiam proximam & expeditam ad bonum salutis. Prob. Ant. Nihil potest extra sui ordinis sphæram operari. Inferior, ex Dionysio, numquam attingit supremum : ordo naturæ, ordinem gratiæ, alias omnia confunderentur : Igitur natura etiam in primo homine se sola non poterat bonum supernaturale; unde Fulgentius etiam fidelis Augustini discipulus lib. 2. ad Thrasimundum dicit , Angelum *sua non sufecisse stabilitati*. Igitur solum adjutorium *sine quo*, dat posse bonum supernaturalis ordinis.

Tertia : Ex S. Augustino supra laudato gratia primi hominis se habebat ut alimentum sine quo vivere non possumus : sicut lux sine qua videre haud valemus : Igitur posse bonum supernaturale est ab adjutorio *sine quo*; igitur essentia auxilii *sine quo*, est dare posse bonum proxime, alias inutile foret: si enim primus homo potuisset viribus suis absque gratia operari bonum, frustra Aug. divideret gratiam in auxilium *sine quo*, & in auxilium *quo* : incassum vocaret gratiam hominis integri auxilium *sine quo* , sed si quæ gratia foret illi necessaria, esset sola efficax, quæ auxilium *quo* dicitur , & sic Jansenius propugnando primum hominem potuisse per naturæ conatum credere in Deum , perseverare in bono, nedum gratiæ primi hominis naturam , sed & Aug. systema de gratia subvertit.

Operæ pretium est nunc ut naturam gratiæ primi hominis, seu essentiam in particulari exponamus. Dictum est in genere dari auxilium *sine quo* : tale adjutorium dare potentiam proximam operandi bonum. Dictum est etiam gratiam sufficientem formaliter consistere in illuminatione intellectus, & in motione voluntatis, quod quidem certum est de gratia medicinali , ut docent Theologi , sed gravior emergit difficultas de gratia primi hominis, etiam inter Orthodoxos . Quidam enim autumant illam in gratia habituali & illuminatione consistere, sive sit auxilium *sine quo* , sive auxilium *quo* . Ita R. P. Dechamps de hæresi Janseniana lib. 3. disp. 3. a capite 16. usque ad caput 22. inclusive. Alii vero non pauci, asserunt hanc primi hominis gratiam , tum ad actus virtutum , tum ad perseverandum finaliter in bono non solam gratiam habitualem cum mentis illuminatione dicere , sed & voluntatis motionem importare : ita communiter nostri Thomistæ cum quibus sit

CONCLUSIO TERTIA.

Gratia primi hominis & Angelorum non solum gratiam habitualem & mentis illuminationem complectebatur , sed & voluntatis motionem.

Probatur rationibus Theologicis.

PRIMA : Ex D. Aug. illa gratia est gratia non solum illuminans, sed & movens. quæ accendit voluntatem ut ardeat & flagret amore Creatoris: Atqui ex Aug. talis fuit gratia primi hominis juxta illud S. Doctoris effatum lib. 14. de civ. Dei cap. 13. " Si voluntas in amore superioris im- „ mutabilis boni , a quo illustrabatur ut „ videret , & accendebatur ut amaret , „ stabilis permaneret, non inde ad sibi pla- „ cendum averteretur, & ex hoc intene- „ bresceret & frigesceret. „ Ergo &c.

Altera : Illa gratia importat voluntatis motionem quæ respicit actus morales ab ipsa voluntate procedentes , nam effectus assimilatur causæ , actus autem virtutum moralium in ordine supernaturali a voluntate & a libero arbitrio gratia adjuto promanant , ut iterum atque iterum repetit Aug. sed maxime lib. 8. de Gen. ad litt. cap. 10. his verbis de primo homine ab ipso prolatis : " Deus idem „ qui creat hominem ut homo sit , ipse ope- „ ratur hominem atque custodit , ut etiam „ bonus , beatusque sit . „ Juvat audire Fulgentium D. Aug. fidelem interpretem lib. 2. ad Thra. sic habet : " Non alia stantem „ Angelum a ruina potuit custodire , nisi

„ illa ,

„ illa, quæ lapsum hominem post ruinam „ potuit reparare. Una est in utroque gratia operata, in hoc ut surgeret, in illo „ ne caderet.„ Profecto si eadem est in utroque homine gratia, cum adjutorium hominis lapsi maxime sit positum in motione voluntatis immutativa a vitio ad bonum, utique hominem sanum movere debuit ad bonum supernaturale; nempe ad amorem auctoris naturæ & auctoris gloriæ, nam & ei dedit ut se converteret ad Deum factorem suum sub utroque respectu consideratum: Igitur gratia primi hominis, sive sit auxilium *sine quo*, sive adjutorium *quo* dicit motionem voluntatis: Et vero voluntas, tum Angeli, tum primi hominis non movebatur a gratia habituali, siquidem non est per se activa, respicit enim esse & non operari: nec etiam ab illuminatione: hæc siquidem ad intellectum immediate pertinet: a fortiori non a viribus naturæ, ut dictum est: igitur a gratia tangente cor & movente ad bonum.

Tertia: Tametsi justus in præsenti statu habeat gratiam habitualem, indiget tamen actuali & mentem illuminante & voluntatem movente ad bonum vires naturales excedens: sic docet Conc. Arausi. 11. can. 10. sic S. Aug. lib. de præd. SS. & lib. de corr. & gr. cap. 12. Igitur & homo innocens opus habebat auxilio movente & compellente voluntatem ad bonum salutis, eum & in ejus statu in immensum utique vires innatas excederet.

Quarta: Quæ funditus systema Jansenianum convellit, hæc est. Tunc motio supernaturalis ex parte voluntatis requiritur, si gratia habitualis, si illuminans intellectum, si vel ipse concursus Dei simultaneus & supernaturalis non sufficiant ad effectus, qui tribuuntur gratiæ primi hominis, producendos: Atqui res ita se habet. Et probatur vel ipsa S. Augustini auctoritate. Hi sunt quos S. Præsul hujusmodi gratiæ assignat: primus & præcellens est hominem regere: ita lib. 5. de civit. Dei cap. 13. secundus eundem a malo defendere: hoc docet epist. 106. Tertius conservare in justitia. Hoc tradit serm. 34. de diversis cap. 3. atqui ad ista munia requiritur gratia movens & voluntatem compellens ad bonum. Ergo &c... ad effectus quippe prædictos non sufficit gratia habitualis: quis enim dicet gratiam habitualem custodire, & conservare ipsam gratiam habitualem, tum quia Aug. in locis citatis expresse dicit hominem sanum & in creatione sanctificatum debere adjuvari: sic loquitur serm. 34. de div. cap. 3. “ „ Semper Deus medicus opus est, etiam „ sanis, ut sanitas ipsa teneatur.„ Tum quia controversia inter August. & Pelagianos contra quos scribit agendo de gratia, non erat de gratia habituali, quam ipsi ultro admittebant: tum quia etiam ut non semel diximus, gratia habitualis non est per se activa.

Non sufficit etiam concursus simultaneus. Primo, quia se tenet ex parte effectus, & respectu potentiæ se habet ut quid extrinsecum: August. autem loquitur de gratia actuali adjuvante potentiam, & de illa sola difficultas erat & disputationis punctum inter ipsum & Pelagium. Unde lib. de corr. & gr. cap. 11. distinguit expresse auxilium adjuvans liberum arbitrium hominis sani tum a gratia habituali, tum a concursu simultaneo: “ „ Tunc ergo, *inquit*, dederat homini Deus „ bonam voluntatem, in illa quippe eum „ fecerat qui fecerat rectum.„ His verbis denotatur gratia habitualis qua homo justus & rectus conditus est. Postea subdit: “ Dederat & adjutorium.„ Tum Enchir. cap. 106. “ Etsi peccatum in solo „ libero arbitrio erat constitutum, non „ tamen justitiæ retinendæ sufficiebat li- „ berum arbitrium, nisi participatione „ immutabilis boni divinum adjutorium „ præberetur.„ Rursus epist. 106. “ Na- „ tura enim humana etiamsi in illa inte- „ gritate qua condita est, permaneret, „ nullo modo se ipsam, Creatore suo non „ adjuvante, servaret. Cum igitur sine Dei „ gratia salutem non posset custodire quam „ accepit, quomodo sine Dei gratia potest „ reparare quam perdidit?„ In primo loco addit Aug. adjutorium novum gratiæ habituali in 2. dicit illud adiutorium esse necessarium libero arbitrio, adeoque ut quid illi intrinsecum. In 3. contendit naturam humanam etiam integram non posse se conservare in iustitia nisi, Deo illam adjuvante. Igitur concursus simultaneus ad hoc non sufficit, quia naturæ extrinsecus est: cæterum S. Aug. loquitur de adiutorio quod datur secundum magis & minus. Dicit enim lib. 12. de civ. cap. 9. bonos Angelos fuisse magis adjutos: igitur de

gra-

Digitized by Google

gratia movente interius cor, intelligit adjutorium; concursus enim simultaneus, utpote extrinsecus potentiæ, non suscipit magis & minus. Hæc quippe quantitas virtualis convenit solum formis quæ recipiuntur in subjecto.

Non sufficit denique illuminatio; & sequitur ex his omnibus: attamen ulterius probatur. Vel enim illa illuminatio est extrinseca, vel intrinseca: si primum, nihil ponit in potentia, unde foret similis illuminationi quam admisit Pelagius, quam constanter negavit Aug. esse veram gratiam; liquet autem S. Doctorem admisisse pro statu innocentiæ præter gratiam habitualem, veram gratiam adjuvantem, quam ideo nomine adjutorii *sine quo*, insignivit. Si illa illuminatio de qua currit difficultas, est intrinseca, rursus quæritur utrum sit mere speculativa simul & pro intellectu solum, utrum vero speculativa simul & practica? Non primum, nam Aug. prædicat adjutorium adjuvans liberum arbitrium, seu voluntatem quæ absque auxilio maneret insufficiens ad attingendum objectum supernaturale excedens vires suas naturales: igitur secundum admittendum est, auxilium autem illuminans practice utique dicit voluntatis motionem, alias non foret practicum.

Totam videtur dirimere quæstionem S. Augustinus lib. de gestis Pelagii cap. 3. ubi ostendit illuminationem non sufficere ad actus virtutum eliciendos, & loquitur tam de gratia primi hominis, quam de gratia secundi, lapsi scilicet sed reparati: " Sufficit enim sibi oculus ad non videndum, hoc est, ad tenebras: ad videndum vero lumine suo non sibi sufficit, nisi illi extrinsecus adjutorium clari luminis præbeatur. " Vult ergo aliquid intrinsecum confortans potentiam. Jam quod non loquitur de lumine pure speculativo, sed practico, probatur Ench. cap. 106. ubi comparat gratiam hominis sani alimento, quia pascit & lætificat atque dilatat ut homo currat viam mandatorum, comparat manui quæ eum tenebat ne prolaberetur in peccatum.

Non abs re erit referre locum: " Sicut mori est in hominis potestate, cum velit; nemo est enim, qui non se ipsum, ut nihil aliud dicam, vel non vescendo possit occidere, ad vitam vero tenendam voluntas non satis est, si adjutoria sive alimentorum, sive quorumcumque tutamentorum desint. Sic homo in Paradiso ad se occidendum, relinquendo justitiam, idoneus erat per voluntatem, ut autem ab eo teneretur vita justitiæ parum erat velle; nisi ille qui eum fecerat, adjuvaret. " Vides, Doctissime Lector, Augustinum agere de voluntate, cum ubique & passim dicit illam insufficientem esse tum ad actus supernaturales eliciendos, ad perseverandum & volendum, usque ad finem, bonum, nisi ad hoc adjuvetur intrinsece. Igitur loquitur de gratia voluntatis dum adjutorium exigit etiam in homine sano; non enim intelligit gratiam habitualem sufficere cum illuminatione, quandoquidem exigit adjutorium pro voluntate hominis sani, quem consequenter gratia habituali ornatum supponit: Si gratiam voluntatis dicis esse gratiam intellectus qualis est illuminatio, non sufficere propugnat, sed insuper requiri motionem contendit. Igitur a primo ad ultimum gratia hominis sani per auxilium *sine quo* & etiam per auxilium *quo* expressa, consistit in illuminatione intellectus & motione voluntatis.

Quinta, & cæterarum confirmativa, hæc est. Si illuminatio sufficeret cum gratia habituali in homine sano, & hoc unice intelligeret Augustinus per adjutorium *sine quo* & per adjutorium *quo* concessum Angelis sanctis, de quo infra tractabimus, maxime quia primus homo erat sanus & sanctus: Atqui hæc ratio nulla est: Et probatur. Auxilium actuale movens & immutans voluntatem non solum requiritur ad sanandam voluntatem, sed & ad illam elevandam quando objectum est superioris ordinis. v. gr. in homine lapso duo ista subit munia gratia: 1. compescit passiones immutando & sanando voluntatem, ut non malum sed bonum velit. 2. Elevat & movet ut velit credere quod intellectus non capit, v. g. mysterium SS. Trinitatis ad quod certe non sufficit gratia illuminans, unde Act. 17. dicitur qu. d Paulus prædicans Areopagi resurrectionem: *Quidam quidem irridebant; quidam vero dixerunt: audiemus te de hoc iterum, — quidam vero viri adhærentes ei, crediderunt.* Quinam crediderunt? Ii quorum Deus aperuerat cor ut crederent, sicut dicitur cap. 14. de muliere Lydia purpuraria: *Colens Deum, audivit: cujus Dominus aperuit*

ruit intendere iis quæ dicebantur a Paulo. Ergo &c.

Sexta: Voluntas in his quæ superant hominis captum, movet intellectum & applicat ad actum, ipsa vero ab intellectu solum quoad specificationem eatenus movetur, quatenus & tale vel tale objectum proponit illi amandum: sed voluntas nequit applicare intellectum ad actum fidei, v. g. nisi ipsa intrinsece moveatur & gustaverit quoniam suavis est Dominus: quod, seclusa divina motione, etiam in creatura innocenti fieri non potest, eo quod objectum sit indebitum, & humanas excedat vires, quocirca gratia fidei in omni statu importat illuminationem simul & motionem, in statu quidem innocentiæ ratione dependentiæ, ait S. Thomas 1. 2. q. 109. art. 2. in statu vero naturæ lapsæ ratione dependentiæ simul & infirmitatis: Ergo &c.

Septima: Eodem modo ratiocinandum est de proto-parentibus in statu innocentiæ constitutis ac de Angelis viatoribus: sed isti nedum illuminationis sed & motionis gratia donati sunt, quippe quæ esset gratia conversionis & amoris erga Creatorem, cui resistendo ex superbia, dæmones & ea privati non steterunt, illi vero obediendo magis adjuti, teste Aug. per gratiam efficacem, Deum summo amore prosecuti sunt, & juxta dilectionis gradum singuli gloria æterna donati fuere. Igitur & Adamus eadem motionis & cordis gratia opus habebat, immo & habuit, quippe qui ut primum creatus ad Deum conversus, ipsum ut Creatorem & Benefactorem redamavit. Jam vero quis cordatus negaverit, gratiam amoris esse motionis voluntatis auxilium.

Solvuntur objectiones Jansenii quæ militant contra secundam conclusionem.

NULLA est difficultas circa primam conclusionem, Novatores enim etiam conveniunt sanctum Augustinum divisisse gratiam in auxilium *sine quo*, & in auxilium *quo*, sed est controversia de secundo, in qua diximus hominem sanum non habuisse saltem proxime posse bonum supernaturale facere, nisi a gratia sufficiente: contrarium propugnat Jansenius pro homine sano lib. de gratia primi hominis cap. 7. & 8. & hoc ex professo. Operæ igitur pretium est convellere fundamenta quibus suam fulcire conatur opinionem.

Objicis: S. Augustinus multis in locis dicit hominem sanum habuisse in suo libero arbitrio posse bonum operari, si voluisset: quod confirmat variis auctoritatibus, nempe Prosperi, carmine de ingratis cap. 9. & 42. Fulgentii l. de Incar. c. 12. Gregorii l. 5. Moral. cap. 28. Petri Diaconi l. de Incar. & grat. 6. qui omnes prædicant fuisse datum libero arbitrio, tum primi hominis, tum Angeli posse credere, stare, & perseverare in bono. Instar omnium sit auctoritas Aug. qui l. de cor. & grat. cap. 11. ait Adamum tale accepisse liberum arbitrium, ut, *bene velle posset & male*. Tum cap. 12. " Potuit non peccare primus homo, potuit non mori, potuit bonum non deserere. " Rursus cap. 10. de Angelis: " Per liberum arbitrium a Domino Deo refugæ facti sunt. " Postea subdit: " Cæteri autem per ipsum liberum arbitrium in veritate steterunt. " Igitur ex D. Aug. primus homo per vires mere naturales potuit & velle & operari bonum. Confirmatur. S. Aug. eodem modo loquitur de potentia ad bonum, ac de potentia ad malum; tale, *inquit*, accepit Adam liberum arbitrium, ut, *bene velle posset & male*. Sed liberum arbitrium primi hominis per se sufficiebat ad malum: Igitur & ad bonum.

Respondeo 1. Jansenii opinionem collimare cum hæresi Pelagiana, quæ quidem proscripta est, eo quod plura, eaque indebita naturæ viribus innatis tribueret. Et vero si homo viribus naturæ posset elicere actus supernaturales, gloria utique & beatitudo debita forent naturæ, quæ propositio proscripta legitur inter Propositiones Baii quarum una est: *Nec Angeli, nec primi hominis adhuc integri merita recte vocantur gratia*. Altera, *Et bonis Angelis, & primo homini; si in statu illo perseverasset usque ad ultimum vitæ, felicitas esset merces non gratia*.

Respondeo 2. distinguendo consequens, homo sanus poterat vi libero innata arbitrio bonum ordinis naturalis quodcumque facere, concedo; bonum supernaturalis ordinis, subdistinguo: potest potentia remota, concedo: potentia proxima, nego. Hæc est inter hominem sanum &

& lapsum differentia, quod primus viribus naturæ poterat cognoscere, immo & facere quodcumque bonum quantumvis arduum, ut diligere Deum auctorem naturæ super omnia, secus vero alter propter naturæ corruptionem, ipsa testante Scriptura Sap. 9. 15. *Corpus enim quod corrumpitur, aggravat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem*. Poterat quidem primus etiam operari bonum supernaturale per vires liberi arbitrii, sed potentia remota, in quantum actus virtutum procedere debent a voluntate, minime vero proxime nisi per gratiam, ut docet S. Thomas 1. 2. qu. 109. art. 2.

Idem docet S. Aug. lib. de corr. cap. 11. Non mirum autem videri debet si sancti Doctoris & suorum talis sit solutio, cum enim homo sanus esset ab ortu rectus & justus, ac de se ad bonum propensus, quasi ex æquo tribuunt & gratiæ, & libero arbitrio actus virtutum; sed viceversa in homine lapso magis gratiæ dant quam voluntati humanæ. Solutio patet ex verbis August. dicentis de Angelis, quod per liberum arbitrium in veritate steterint, & tamen ipso docente Jansenio l. de grat. primi hominis cap. 10. non steterunt nisi per gratiam: Igitur quando l'atres asserunt primum hominem per liberum arbitrium potuisse & facere bonum, & in eo perseverare, loquuntur de libero arbitrio, ut sano & recto, ut justo & sanctificato: quod quidem colligitur non solum ex sententiis Aug. jam allatis, verumetiam quum S. Præsul dicit hominem per peccatum amisisse naturam & libertatem: nemo enim sanæ mentis dixerit, Adamum amisisse granditate peccati naturæ & voluntatis realitatem, alias homo fuisset aut annihilatus, aut destructus omnino quoad speciem: sensus igitur est, ut non semel vel ipse S. August. explicat, hominem amisisse libertatis perfectionem quæ erat a gratia; naturam sanam & justam magis esse liberam quam vitiatam, idest, magis expeditam ad bonum, quod quidem confirmat Christus quum dicit, Joan. 8. 36. *Si ergo vos filius liberaverit, vere liberi estis*.

Ad confirmationem distinguo, primus homo poterat physice operari bonum & malum, concedo: moraliter, subdistinguo: si sit sermo de bono ordinis naturalis, concedo: si de bono supernaturali, nego. Potentia duplex est, una physica, moralis altera, prima ea censetur & dicitur a qua actus elicitur in esse entis, moralis vero ea quæ producit actum secundum regulas morum & per ordinem ad finem: actus malus & bonus, ut sunt entia, procedunt elicitive ab eadem potentia, immo & secundum quid ab eadem fluunt in esse morali, in quantum idem homo potest agere propter bonum vel malum finem: sed non eodem modo in esse morali a voluntute procedunt, si agatur de bono supernaturali: malum enim habet causam deficientem, bonum vero causam efficientem; unde liberum arbitrium ad malum per se sufficit, sed non ad bonum supernaturale, nisi adjuvetur a gratia. Ita scribit Aug. lib. de corr. & grat.

Instat Jansenius. S. Aug. hoc ponit inter hominem sanum & hominem lapsum discrimen, quod iste sine gratia non possit bonum, secus vero poterat ille: sic enim loquitur lib. de dono pers. cap. 7. num. 13. " Qui enim non infertur in „ tentationem, non discedit a Deo. Non „ est hoc omnino in viribus liberi arbi„ trii, quales nunc sunt: fuerat in ho„ mine antequam caderet. Quæ tamen li„ bertas voluntatis in illius primæ condi„ tionis præstantia quantum valuerit, ap„ paruit in Angelis, qui diabolo cum suis „ cadente, in veritate steterunt, scilicet „ per liberum arbitrium. „ Tum subjungit: " Post casum autem hominis nonni„ si ad gratiam suam Deus voluit perti„ nere, ut homo accedat ad eum. „ Igitur in statu innocentiæ hoc opus supernaturale absque gratiæ auxilio homo poterat implere.

Respondeo 1. S. Præsulem non excludere a statu innocentiæ gratiæ prævenientis & adjuvantis auxilium, cum ipso teste, Angeli qui steterunt præ cæteris fuerint magis adjuti.

Respondeo 2. distinguendo: Et hoc unum vult S. Augustinus primum hominem habuisse principium radicale operandi supernaturaliter ratione gratiæ sanctificantis quæ est omnium virtutum, immo & gratiarum actualium ad quas dat jus, radix, concedo: & excludit gratiam prævenientem & moventem, nego. Quia vero gratia sanctificans erat homini coæva, illam a libero arbitrio sano non secernit, tamesit

tiſi ab ipſo foret diſtincta realiter. In iſto tantum ſenſu poſuit hominem innocentem potuiſſe per liberum arbitrium bonum operari, potentia radicali, quæ dubio procul non eſt in homine lapſo, quippe qui ſit natura filius iræ.

Hac argumentatione optime revincit S. Doctor Pelagium, qui & poſſibilitatem faciendi bonum, & illud ipſum operandi tribuebat viribus naturæ, modo nude ſumptæ, modo ſola lege adjutæ: ſed nuſquam ſenſit Aug. hominem ſanum virtute mere naturali potuiſſe quodlibet bonum ordinis ſupernaturalis facere, cujus quidem mens patet & ex probationibus, & ex ſententiis iſtis ſubſequentibus.

Sanctus Doctor l. de ſpiritu & litt. cap. 15. ait: " Ipſam humanam juſtitiam operationi Dei tribuendam eſſe, quamvis non fiat ſine hominis voluntate. " Cap. 12. affert rationem: " Quod voluntas noſtra ſine qua operari bonum non poſſumus, adjuvetur & erigatur impertito ſpiritu gratiæ. " Quibus verbis in utroque loco allatis patet S. Aug. ſenſiſſe Adamum habuiſſe in libero arbitrio poſſe credere & perſeverare, velle ſolum nec liberum arbitrium paſſive ſe habere, nec fuiſſe neceſſitatum etiam in Adamo, quamvis abundantia & copia gratiarum cumulato, nec etiam habuiſſe faciendi bonum difficultatem qualem nunc infelices experimur. Hunc ſenſum rurſus prodit S. Auguſtinus epiſt. 107. his verbis: " Hoc opus eſt gratiæ, non naturæ; opus eſt inquam gratiæ quam nobis attulit ſecundus Adam, non naturæ quam totam perdidit in ſemetipſo primus Adam . . . Non eſt igitur gratia in natura liberi arbitrii, quia liberum arbitrium ad diligendum Deum peccati granditate perdidimus. " Igitur ex Aug. ante peccatum gratia erat in natura liberi arbitrii, quia concreata fuerat cum illo, & unum cum ipſo conſtituebat hominem innocentem atque integrum, & ideo dicitur in iſto ſenſu naturalis. At vero in præſenti e contra, naſcimur natura filii iræ, teſte Apoſt. & conſequenter gratia dicitur ex omni parte gratia, ſcilicet quia & indebita eſt homini reo, & conditioni in qua naſcitur homo. E contra vero quamvis eſſet donum indebitum naturæ etiam innocenti, ex decreto tamen & beneplacito Deus voluerat eam alligare naturæ integræ.

Quid igitur perdidit Adam? non realitatem naturæ, ſed ornamentum & facilitatem; non liberi arbitrii ſubſtantiam, ſed charitatem quæ eſt ejus perfectio. Sic cenſet Aug. hunc ipſe prodit ſenſum ſerm. 2. de verb. Apoſt. " Verum eſt, magnas liberi arbitrii vires homo, cum conderetur & accepit, ſed peccando perdidit, amiſit. " Non igitur amiſit Adam liberum arbitrium quoad ſubſtantiam peccando, ſed vires liberi arbitrii, ſed libertatis excellentiam, quæ habetur per charitatem. Juvat illud ejuſdem ſancti Doctoris lib. 1. oper. imperf. pag. 123. ſententia: " Charitas facit liberum ad ea quæ bona facienda ſunt, " aſtruere.

Inſtat. Adam perdidit vitio naturalem ad operandum quodlibet bonum potentiam: ſed quod eſt naturale, eſt a natura nude ſumpta: igitur ante peccatum primus homo habebat ex ſe potentiam faciendi bonum independenter a quacumque gratia. Probatur antecedens auctoritate Cæleſtini Papæ qui epiſt. ad Epiſcop. Galliæ cap. 3. dicit: " In prævaricatione Adæ omnes homines naturalem poſſibilitatem, *intellige credendi in Deum*, & innocentiam perdidiſſe. " Rurſus auctoritate Aug. qui l. 3. de lib. arbit. cap. 16. dicentis hominem habuiſſe poteſtatem ſufficientiſſimam faciendi bonum: ſi ſufficientiſſimam habuit: Igitur & omnimodam: loquens enim de Adamo ait: " Ex eo igitur quod non accepit, nullus reus eſt: ex eo vero quod non facit quod debet, juſte reus eſt. Debet autem ſi accepit & voluntatem liberam, & ſufficientiſſimam facultatem. "

Reſpondeo diſtinguendo majorem, Adam perdidit faciendi bonum potentiam naturalem, ideſt, a creatione inditam naturæ, & cum ipſa concreatam, concedo: ut naturale complectitur vires mere naturales, & a gratia præciſas, nego: & ſic diſtincta minore, nego conſequentiam. Impoſſibile eſt quod ſancti Doctores, & inter ipſos Cæleſtinus & Aug. loquantur de potentia naturali a gratia abſtracta, quia loquuntur de homine ſano & integro, de homine recto, & juſtitia tum naturali, tum ſupernaturali inſtructo: Igitur ly *naturale* ſumitur dupliciter: primoquidem late, & ut dicit id omne quod eſt ab ortu & conceptione, deinde vero ut dicit naturam

Digitized by Google

turam nude sumptam. In primo sensu Aug. dicit nos esse natura filios iræ, iustitiam fuisse Adæ innocenti naturalem, hoc est, coævam. Sic loquitur l. 3. de lib. arb. cap. 19. " Fuimus enim & nos naturaliter filii ,, iræ. ,, Et l. retract. 1. cap. 15. " Pro. ,, prie natura dicitur, in qua sine vitio ,, creati sumus. ,, Et sic patet solutio ad auctoritatem Cælestini Papæ.

Ad locum S. August. distinguo, Adam habuit sufficientissimam faciendi bonum habitualem per gratiam sanctificantem, & actualem per auxilium *sine quo*, concedo: per vires mere naturales, subdistinguo, remotam, concedo: proximam, nego. Triplex est faciendi quodcumque bonum potentia, una remota seu incompleta; altera proxima habitualis; tertia proxima actualis: Prima consistit in libero hominis arbitrio quod sicut ad bonum, sic & ad malum flecti potest. Et hæc est omnibus, etiam peccatoribus communis: secunda, in gratia habituali & sanctificante, solisque competit iustis: tertia in gratia actuali quæ vocatur sufficiens, seu auxilium *sine quo*; & datur utique omnibus iustis; etiam datur & impiis: illis ut possint servare iustitiam, istis ut valeant habere. De prima loquitur Aug. lib. de gestis Pelagii cap. 6. his verbis: " Quis ,, enim dubitaverit quod Judas Christum, ,, si voluisset, non utique tradidisset. ,, Et l. de unit. Eccl. cap. 9. " Hoc si vult, ,, credit in Christum, si non vult non cre- ,, dit: si vult perseverat in eo quod cre- ,, dit, si non vult non perseverat. ,, De secunda sermonem habet l. 12. de civ. c. 9. " Simul in eis condens naturam, & lar- ,, giens gratiam. ,, In eis, idest, in homine & in Angelo. De tertia denique l. de cor. & gr. c. 12. n. 34. ubi distinguit duo adiutoria gratiæ habituali addita: alterum *sine quo* Adam quamvis iustus non poterat perseverare: alterum quo aliquis de facto perseverat in eo bono quo factus fuerat rectus, scilicet Adam, acceperat posse non peccare... datum est adiutorium perseverantiæ, non quo fieret, ut perseveraret, sed *sine quo* liberum arbitrium perseverare non potest.

Adam habuit omnes istas operandi bonum supernaturales potentias, remotam quidem & incompletam per liberum arbitrium ab omni corruptione mundum: quandam proximam habitualem, siquidem conditus fuit in gratia sanctificante, iuxta illud S. Augustini effatum de Deo Creatore: " Simul in eis condens naturam, & ,, largiens gratiam. ,, Proximam denique actualem per auxilium *sine quo*; tametsi enim Adam non habuerit auxilium *quo* perseveraret, habuit tamen *sine quo* non perseveraret. Igitur S. Augustinus non excludit ab Adamo gratiam excitantem, alias frustra divisionem auxilii *quo* & adiutorii *sine quo* ventilaret; hoc enim duplex auxilium non intelligitur, nisi de gratia actuali addita gratiæ habituali, quia erat potissimum controversia cum Pelagio de gratia actuali.

Merito igitur S. Doctor vocavit potestatem faciendi bonum Adæ sufficientissimam, & naturalem. Sufficientissimam quidem, quatenus habuit potentiam tam physice quam moraliter completam credendi, immo & perseverandi in bono, siquidem vix condito, concessum est illi auxilium ut se converteret ad Deum, & ad hoc habebat ius, ratione gratiæ habitualis a qua ut a radice & primo fonte fluunt cæteræ gratiæ; naturalem vero quia has omnes gratias habuit ab initio, habitualem permanenter, actualem quando opus erat.

Quibus positis optime intelligitur illud tritum in doctrina Aug. axioma: " Per- ,, severares si velles. ,, Primus homo habebat potentiam faciendi bonum quando volebat: quia liberum arbitrium ex se poterat bonum naturalis ordinis: supernaturalis vero per gratiam habitualem in qua fuerat conditus, & per actualem seu auxilium *sine quo*, quod in tempore opportuno aderat.

Reponis: S. Aug. non potest intelligi nisi de potentia mere naturali insita Adamo. Ergo nulla solutio. Probatur antecedens. S. Doctor impugnans Pelagium qui omnia naturæ etiam pro præsenti statu tribuebat, maxime bonum quodcumque operandi potentiam seu possibilitatem, concedit hoc fore verum, si homo qualis primum conditus est, nasceretur: Igitur agnoscit hominem sanum viribus naturæ habuisse potentiam proximam operandi omne & quodlibet bonum: alias si gratia requireretur, opinio Pelagii esset falsa pro utroque statu, innocentiæ scilicet & naturæ reparatæ. Quod autem Augustinus concedat opinionem Pelagii pro bono etiam

ardno

arduo esse veram liquet ex multis, nam lib. de natura & gr. cap. 51. cum dixisset Pelagius: *Ipsa non peccandi possibilitas, non tam in arbitrii potestate, quam in naturæ necessitate est*. Respondet Aug. " Si enim ,, iste qui hunc librum scripsit, de illa ,, hominis natura loqueretur, quæ primo ,, inculpata & salva condita est, utcum- ,, que acceptaretur hoc dictum. ,, Concedit igitur S. Doctor Pelagii sententiam de homine primo esse veram. Ibidem cap. 49. cum dixisset iterum Pelagius, non peccandi possibilitatem, velimus, nolimus, insitam esse naturæ, respondet B. Aug. " ,, De homine sanis pedibus tolerabiliter ,, dici potest, velit nolit, habet ambulan- ,, di possibilitatem: confractis vero, si ve- ,, lit, non habet. Vitiata est natura de ,, qua loquitur. ,,

Confirmatur. S. Augustinus ibidem cap. 3. ait: " Natura quippe hominis primitus in- ,, culpata, & sine ullo vitio creata est: ,, natura vero ista hominis qua unusquis- ,, que Adam nascitur, jam medico indi- ,, get, quia sana non est. ,, Igitur primus homo quia sanus, gratia non indigebat ut posset operari bonum.

Respondeo negando subsumptum: Ad probationem distinguo, concedit August. Pelagii opinionem fore veram pro homine sano, quantum ad aliquid, concedo: quantum ad capitale, ita ut potentia proxima faciendi quodlibet bonum esset a natura, nego. Hoc enim fieri non potest, ut liquet ex probationibus. Duo igitur propugnabat Pelagius. Primum, possibilitatem faciendi bonum esse homini innatam: alterum, fieri viribus naturæ. Concedit propositionem August. quoad primum sensum, & hoc quoad aliquid, quia scilicet gratia fuerat naturæ insita, adeoque & operandi salutem potestas aliqua supernaturalis per gratiam habitualem, complenda per actualem: sed negat quoad alterum: si dicas S. Aug. repetere necessitatem gratiæ ab ægritudine, respondeo etiam repetere a dependentia creaturæ ad Deum, & ab objecti sublimitate, omnem naturæ ordinem transcendentis: sæpius tamen ab ægritudine, quia exigebat propositum, eo quod Pelagius vellet naturam nostram esse ab omni peccati originalis labe puram.

Ad confirmationem distinguo: homo sanus non indigebat medico, idest, gratia medicinali & reparatrice, concedo: gratia ut sic, nego. Indigebat Creatore adjuvante.

Instabis: Merita habebat Adam in statu innocentiæ: atqui ex August. erant humana: igitur & actus supernaturales erant a naturæ viribus, quandoquidem merita habentur solum per actus virtutum ad Deum ut auctorem gloriæ conducentes. Quod merita naturalia forent, tum in homine sano, tum in Angelis, colligitur ex D. Thoma 1. p. quæst. 62. art. 2. ex Becano de Angelis cap. 2. quæst. 5. & ex ipso Aug. lib. 12. de civit. cap. 9. qui dicunt primas creaturas se disposuisse per actum amoris ad habitus fidei, spei, & charitatis habendos, ita ex professo doctissimus Pater Dechamps de hæresi Jansen. disp. 3. cap. 15. omnes saltem sine æquivocatione conveniunt & Angelum & hominem in primo creationem sequente instanti habuisse ad Deum conversionem, illumque ut creatorem, & omnium bonorum auctorem agnovisse. Probatur igitur minor ex August. qui lib. de præd. SS. cap. 15. ait: " Humana hic ,, merita conticescant, quæ perierunt per ,, Adam: & regnet quæ regnat Dei gra- ,, tia, per Jesum Christum Dominum ,, nostrum &c. ,,

Respondeo distinguendo: Primus homo habebat merita humana late sumpta, concedo: humana stricte, nego. Meritum potest dici humanum dupliciter. Primo, late & improprie, in quantum homo gratiam habuit sibi coævam, & concreatam: Secundo, stricte; ita ut per vires mere naturales promeruerit gloriam: Augustinus loquitur in primo tantum sensu; & non in secundo. Alias gratia foret debita naturæ, quod dici non potest, cum gratia longe superet naturæ ordinem. Unde auctores relati una voce prædicant gratiam operantem & adjuvantem fuisse Adamo necessariam, ut se disponeret ad habitus fidei, spei, & charitatis habendos: ut legentibus loca eorum in objectione citata patebit. Quod autem S. Augustinus non loquatur de merito stricte sumpto, liquet ex ipsius textu: " Humana ,, merita conticescant, quæ perierunt per ,, Adam. ,, Idest, gratia de qua loquitur lib. 12. de civit. cap. 9. " Simul in ,, eis & condens naturam & largiens ,, gratiam. ,,

Instat adversarius. Merces meriti Adę erat gloria: sed gloria respectu primi hominis, si in bono perseverasset, non fuisset gratia: igitur erat tunc hominis naturæ debita. Probatur minor ex Aug. qui lib. de corrept. & grat. cap. 11. sic loquitur: " Quæ futura erat homini, sicut ,, facta est Angelis sanctis merces meri- ,, ti, nunc autem per peccatum perdito ,, bono merito, in his quæ liberantur fa- ,, ctum est donum gratiæ, quæ merces ,, meriti futura erat. ,, Aug. hoc statuit discrimen, inter statum hominis primum & secundum, quod in primo gloria fuisset merces meriti; nunc vero propter peccatum est donum gratię: quod quidem discrimen non staret, si gratia primo homini fuisset necessaria ad hoc ut habuisset meritum, quia illud fuisset utique gratiæ donum.

Respondeo 1. argumentum aut nihil, aut nimis probare; procedit enim de actu meritorio: impræsentiarum vero agimus de potentia ad bonum; ultro siquidem fatetur Jansenius lib. de gratia primi hominis, cap. 10. & 11. gratiam adjuvantem fuisse primo homini necessariam, tum ad actus supernaturales eliciendos, tum ad perseverandum.

Respondeo 2. negando antecedens: Hoc quippe fuit in ista propositione Baii damnatum: " Nec Angeli, nec primi homi- ,, nis adhuc integri merita, recte vocan- ,, tur gratiæ. ,, Ad auctoritatem beati August. distinguo, gloria quæ futura erat merces meriti, nunc est gratia tam radicaliter quam formaliter, concedo: formaliter tantum, nego. Nunc propter peccatum homo gratia indignus est, & illi quocumque modo indebita, id est, indebita in radice: indebita & actibus naturalibus quos elicit: at vero non sic in primo homine, gratia quidem erat indebita etiam radicaliter, Deus namque non tenebatur hominem in gratia condere, & constituere, quippe qui posset in statu naturæ puræ eum creare: sed supposita ista misericordia, supposito bonitatis decreto quo voluit hominem justum creare; profecto si Adam non peccasset, habuissent ejus posteri ex debito, non quidem in natura humana, sed in misericordia Dei fundato gratiam, & postea gloriam quæ ex gratia sanctificante velut a radice & a primogenio fonte promanat: unde gloria fuisset merces meriti, id est, fructus gratiæ insitæ misericorditer naturæ: nunc vero est fructus gratiæ omnimode indebitæ; neque enim pater vitiatus illam præhabet, a fortiori nec filius qui portat iniquitatem patris, & concipitur in peccato. Ad illam nullum habet jus nec infans unius diei sine Baptismo habet; at vero in statu innocentiæ filii Adam, supposita patris in bono perseverantia, habuissent jus ad gloriam fundatum in gratia ab origine recepta.

Insistit novator: nunc prædestinatio Sanctorum non habet pro motivo merita hominum, quia per peccatum originale omnes homines sunt in massa perditionis: ante peccatum vero res aliter se habebat: Igitur merita mere humana tunc discernebant hominem. Probatur antecedens ex divo August. qui lib. 4. de civit. Dei c. 16. ait: " Non defuit consilium quo cer- ,, tum numerum civium in sua sapientia ,, prædestinatum, etiam ex damnato ge- ,, nere humano suæ civitatis impleret. ,, Non eos jam meritis discernens, quando ,, quidem universa massa tanquam in vi- ,, tiata radice damnata est, sed gratia di- ,, scernens. ,, Ergo &c.

Respondeo distinguo antecedens. Ante peccatum homo habebat quo discerneretur in radice, & per gratiam acceptam in creatione, concedo: per merita viribus naturæ comparata, nego. Vult solum August. quod Deus ante peccatum videbat in homine motivum gloriæ dandæ, quia erat in gratia, & per meritum discernens, intelligit ipsam justitiam originalem, supposito enim quod Adam in bono perseverasset, voluisset Deus & filiis consequenter concedere gloriam quæ fuisset debita obedientiæ protoparentis, & respergenda in filios: nunc vero est ex omni parte gratia discernens: quia Deus & patrem & filios in peccato conspicit esse. Quomodo igitur quidem a massa perditionis separabuntur, nisi gratia? Quomodo vero justus inter plures justos secerneretur ad gloriam nisi nova gratia, & multis meritis virtute amoris comparatis. Quod autem hæc solutio sit ex mente Augustini patet ex ipsis terminis: " Non ,, eos jam meritis discernens, quando qui- ,, dem universa massa, tanquam in vi- ,, tiata radice damnata est. ,,

Urget Iprensis: atqui S. Aug. vult merita mere naturalia fuisse causam discretionis

nis saltem quoad gratiam, & ex consequenti quoad gloriam in statu innocentiæ ergo nulla solutio. Probatur antecedens. S. Doctor lib. de correp. & grat. c. 10. ait: " Saluberrime confitemur, quod re-,, ctissime credimus, Deum dominumque ,, rerum omnium sic ordinasse Angelorum ,, vitam, ut in ea prius ostenderit quid ,, posset eorum liberum arbitrium, dein-,, de quid posset suæ gratiæ beneficium.,, Ergo &c.

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem, distinguo, Deus sic ordinavit Angelorum vitam, ut prius videret quid posset eorum liberum arbitrium in gratia habituali creatum, & per gratiam excitantem atque sufficientem adjutum, deinde quid gratiæ efficacis beneficium, concedo: ut videret quid posset liberum arbitrium in se relictum, nego. August. loquitur de libero Angelorum arbitrio quale spiritus illi cælestes illud in creatione receperant, scilicet ut gratia ornatum & roboratum. Cæterum S. Doctor io loco citato loquitur de præmio bonorum operum, adeoque non præcise de posse, & de gratia mere possibilitatis, sed de gratia efficaci se se per actus bonos prodeunte, & gloriam producente; unde subdit: " Quid posset suæ gratiæ benefi-,, cium. ,, Id est, Angeli libero arbitrio sanctificato & per gratiam elevato, bene utentes magno gratiæ beneficio, nempe gloria coronati sunt æterna: hoc quidem, nempe fidelem gratiæ acceptæ cooperationem prius exegit creator optimus: videns ergo & quid poterant facere, & quid fecerunt per liberum arbitrium sanctificatum, vidit postea eos glorificando, quid potuit in eis suæ gratiæ actualis & misericordiæ beneficium. Quod enim S. Præsul noo excludat a sanctis Angelis gratiam actualem ad bonum operaodum, ait, præ cæteris ut in gratia habituali & charitate perseverarent magis fuisse adjutos.

Solvuntur objectiones quæ contra tertiam conclusionem fieri possunt.

OBJICIES: S. Augustinus cujus meotem io quæstiooe proposita præcipue quærimus, adjutorium pro statu innocentiæ necessarium ad actus fidei, spei, & charitatis necessarium, & ad perseverandum in bono, nou a motione, sed modo a charitate repetit, ut lib. 1. ad Simplic. quæst. 1. modo ab inspiratione charitatis, ut epist. 147. modo ab infusione charitatis, ut lib. 2. ad Bonif. modo a gratia qua charitas diffunditur in cordibus nostris per Spiritum sanctum, & semper vocat lucem cui illud comparat, ut lib. 2. de pecc. meritis cap. 19. lib. vero de natura & grat. cap. 8. sic loquitur: " Si de integra & ,, sana hominis natura loqueretur Pela-,, gius, quam modo non habemus, nec si ,, recte diceret, quod non peccare no-,, strum tantummodo sit, quamvis pecca-,, re nostrum esset, nam & ibi esset ad-,, jutorium Dei, & tanquam lumen sa-,, nis oculis, quo adjuti videant, & præ-,, bere volentibus. ,, Igitur adjutorium, sive *quo*, sive *sine quo* pro statu naturæ integræ complectitur solum gratiam habitualem & illuminationem.

Respondeo 1. Retorquendo argumentum contra auctores nostræ assertiooi adversantes. Becanus de Angelis cap. 2. quæst. 5. R. P. Deschamps do hær. Joan. lib. 3. cap. 15. propugnant adjutorium pro statu innocentiæ ad actus charitatis eliciendos solum gratiæ habitualis addere illuminationem, & tamen ibidem gratiam operantem, & moveotem defendunt pro prima tum Angeli, tum hominis ad Deum conversiooe, qua se disponerent ad habitus fidei, spei, & charitatis habendos: pari & consimili ratione eamdem concedere debeot, ut se disponerent ad cæteros virtutum & maxime perseverantiæ actus eliciendos, si enim gratiam motioois exigunt, pro his momeotis licet & Angeli, & Adam essent, jam in gratia constituti; cur ergo rejicere placet pro cæteris actibus; maxime cum gratia habitualis noo sit persecutiva, illuminatio vero spectet dumtaxat intellectum, & ipse iotellectus indigeat moveri ab ipsa voluntate ut suum præbeat assensum fidei, quia illi proponuntur mysteria omnem mentis aciem superantia.

Respondeo 2. Opponendo Augustinum Augustioo; ipse eoim agoofcit gratiam actualem necessariam ad primam ad Deum conversionem in Aogelis & in homine lib. 12. de civit. cap. 9. dicens primam eorum bonam voluotatem fuisse a Deo; ait eoim, Sanctos Aogelos quem habent Creatorem naturæ eumdem habere bonæ voluntatis auctorem per Spiritum San-

ctum in eis charitate diffusa. Ecce verba S. Præsulis: " Profecto & bonam voluntatem, qua meliores essent, nisi operante adjutorio Creatoris, habere non possent. " Sed & eamdem gratiam operantem exigit pro aliis virtutum actibus, maxime pro perseverantia finali: audiamus ipsum loquentem lib. 4. de civit. Dei cap. 13. " Si voluntas in amore superioris immutabilis boni, a quo illustrabatur, ut videret & accendebatur ut amaret, stabilis permaneret; non inde ad sibi placendum averteretur, & ex hoc intenebresceret, & frigesceret. " Quod autem S. Doctor non loquatur de gratia solum pro homine lapso, verum etiam pro homine sano, patet ex illa sententia quam lib. 8. de Gen. cap. 10. profert: " Deus idem qui creat hominem, ut homo sit, ipse operatur hominem, atque custodit, ut etiam bonus, beatusque sit. " Certe gratia quæ facit hominem bonum respicit immediate voluntatem: igitur est gratia voluntatis, adeoque & motionis. Quid plura? Fulgentius fidelis Augustini & discipulus & interpres dicit gratiam quæ custodivit Angelum, ne prolaberetur, eamdem esse quæ lapsum hominem reparat: gratia autem reparans, secundum omnes, est gratia motionis.

Respondeo 3. Ad argumentum distinguendo, S. Augustinus a charitate nominat gratiam Adami, ut a radice, concedo: ut a causa adæquata, nego: Liquet ex probationibus Augustinum non a sola charitate nominare gratiam hominis sani, cum etiam nominet a motione quæ stimulat, & inflammat, atque accendit voluntatem: Sed sæpissime a charitate nuncupat, quia charitas habitualis est prima radix gratiæ operantis, eo quod homo sanus haberet ratione charitatis innatæ jus ad auxilia actualia, eaque necessaria, tum ad præcepta dilectionis, & obedientiæ adimplenda, tum ad perseverandum in bono. Cæterum Augustinus, loquendo de charitate, tanquam de gratia primi hominis, vocat inspirationem charitatis, maxime lib. 1. ad Simplic. qu. 1. & aliis locis. Inspiratio autem fit immediate in in voluntate per gratiam excitantem & moventem: Profecto charitas habitualis non movet, nisi prius ipsa moveatur per aliud, quando quidem non est semper in actu amabilium, immo potius in potentia ad actum: Igitur movetur ab alio, scilicet a gratia præveniente, quæ ideo dicitur inspiratio charitatis.

Respondeo ad alias auctoritates Augustini etiam distinguendo, S. Doctor vocat gratiam primi hominis illuminationem practicam, concedo: speculativam tantum, nego. Duplex est illuminatio seu lux: alia speculativa, practica altera: prima est ea quæ sistit in intellectu, & ostendit objectum; secunda illa dicitur quæ se extendit ad voluntatem, quæque motionem adjunctam habet. Talis erat lux quam præ se ferebat gratia Adami; quomodo enim operaretur actus voluntatis, ut actus spei, & dilectionis qui a voluntate immediate procedunt, nisi moveret & excitaret voluntatem? Quomodo vero applicaret voluntatem ad actus suos, nisi & motionem complecteretur? Quod satis innuit Sanctus Augustinus in locis supra laudatis: tum & epistol. 106. his verbis: " Bonum est homini ut cum totis viribus liberi arbitrii sui veraciter dicit, fortitudinem meam ad te custodiam: quia ille qui putavit sine ipsius adjutorio se posse custodire, quod dedit, profectus in regionem longinquam cuncta consumpsit. " Duo ibi docet Doctor gratiæ; primo hominem sanum habuisse posse se custodire per gratiam: secundo gratiæ talentum propter abusum, & in viribus propriis præsumptionem amisisse: gratia autem quę custodit hominem, & servat a peccato incolumem, est gratia cordis. Igitur dicit motionem.

Replicat: S. Augustinus repetit necessitatem gratiæ moventis ad singulos actus in præsenti statu, a concupiscentia, & infirmitate; sic enim loquitur lib. de corr. & grat. cap. 11. " Ille, *scilicet primus homo*, non opus habebat eo adjutorio, quod implorant isti, cum dicunt, *video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ* . . . Ille vero nulla tali rixa a se ipso adversus se ipsum tentatus atque turbatus, in illo beatitudinis loco, sua secum pace fruebatur. " Igitur cum in primo homine nulla esset concupiscentia, non opus erat gratia movente & excitante ad singulos virtutum actus.

Respondeo distinguendo, S. Augustinus repetit necessitatem gratiæ medicinalis a concupiscentia & ab ignorantia, concedo: gratiæ

gratiæ conditoris hominem sanum moventis, nego. Falsum est Augustinum excludere motionem a gratia hominis sani, nullibi hoc reperies in suis scriptis. Secundo si necessitatem gratiæ medicinalis moventis fundat in concupiscentia, & ex hoc inferatur gratiam excitantem, atque moventem necessariam non fuisse quia homo innocens concupiscentia carebat: simili ratione dicendum foret, gratiam illuminantem utique inutilem primo homini fuisse ad actus virtutum in decursu vitæ eliciendos; quandoquidem idem Augustinus repetit etiam ab ignorantia hominis lapsi necessitatem gratiæ illuminantis. Sic enim loquitur lib. 2. de pecc. merit. cap. 17. " Volunt homines facere quod justum est, sive quia latet an justum sit, sive quia non delectat .... Ut autem innotescat quod latebat, & suave fiat quod non delectabat, gratiæ Dei est quæ hominum adjuvat voluntates. " Si igitur, non obstante Adami scientia, rerum tum naturalium, tum divinarum præter gratiam habitualem opus habebat gratia illuminationis, dicendum est pariter necessariam illi fuisse ad actus supernaturales gratiam motionis, quamvis esset rectus & ab omni passionum æstu liberrimus. S. Thomas 1. 2. quæst. 109. art. 2. repetit necessitatem gratiæ actualis moventis a dependentia creaturę a Creatore.

Persistes: Gratia habitualis cum illuminatione & concursu Dei supernaturali homini sano sufficiebat ad actus virtutum meritorios: Igitur gratia motionis erat tunc inutilis. Probatur Ant. 1. anima Adæ erat per gratiam habitualem sanctificata: 2. Gratia illuminans proponebat objecta quæ sufficienter movebant potentias. 3. Insuper & aderat concursus Dei: Igitur omnia requisita absque gratia motionis habebat Adam innocens, adeoque auxilium pro statu innocentiæ solum importabat illuminationem.

Respondeo nego Antecedens: Ad probationem distinguo; objecta a gratia illuminante proposita sufficienter movebant potentiam speculativam, & intellectivam, concedo: volitivam, nego. Objectum movet solum extrinsece & metaphorice potentiam, esto quod gratia illuminans moveret & intrinsece immutando potentiam, sed solum intellectum spectabat: Igitur præter illuminationem sufficientem ad intellectum, requirebatur gratia excitans, & movens voluntatem ad actum, maxime vero quia concursus Dei simultaneus ad hoc non sufficiebat; dictum est enim se habere extrinsece respectu potentiæ, & se tenere ex parte effectus in quem influit, & influendo producit, cooperante causa secunda; unde Aug. lib. de corr. & gr. cap. 11. dicit: " Istam gratiam non habuit homo primus " qua numquam vellet esse malus, sed sane habuit, in qua si permanere vellet, " numquam malus esset. " Quæ verba denotant gratiam voluntatis, siquidem ab ipsa procedit bonum & malum, ipso prædicante, & docente Christo Matth. 15. 19. *De corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria*, &c.

SYNOPSIS OBJECTIONUM,

1. *Ex Sancto Augustino auxilium* sine quo *dat posse expeditum agere, auxilium vero* quo *actu agere.* 2. *Posse bonum proxime est a gratia sufficiente etiam in statu innocentiæ.* 3. *Gratia primi hominis illuminationem simul & voluntatis motionem importabat.*

PRIMUM patet ex lib. de corr. & gr. ubi cap. 12. nu. 34. S. Aug. dividit gratiam in adjutorium *sine quo*, & in adjutorium *quo*: priorem ait dare posse perseverare; posteriorem vero actu perseverare.

Secundum utique claret, cum ibidem sanctus Præsul nomine auxilii *sine quo* intelligat auxilium datum Adamo innocenti, ut posset perseverare: porro omnes Theologi definiunt gratiam sufficientem, auxilium quod dat posse proxime agere. Ratio altera hæc est: Tametsi Adamus in prima sua constitutione spectatus, foret sanus, opus tamen habebat auxilio Dei ut posset bonum salutis, quippe quod omnem naturæ ordinem transcenderet.

Tertium ex eodem S. Augustino probatur. Exigit enim lib. 14. de civ. cap. 13. in Adamo gratiam cujus virtute arderet in eo Creatoris amor. Ecce gratia voluntatis. Ratio ulterior hæc est, quod bonum supernaturale non minus innatas voluntatis humanæ vires excedat, quam verum divinum in immensum superat intellectus creati virtutem. Igitur sicut gratia illuminationis ad mysteria cognoscenda, sic & motionis ad illa colenda & adoranda, opus habebat Adamus.

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET SOLUTIONUM.

OBJICIUNTUR multa adversus 2. Concl. 1. S. Aug. passim dicit hominem sanum habuisse in sua potestate perseverare si voluisset. 2. S. Aug. lib. de dono persf. cap. 7. hoc ponit discrimen inter hominem sanum & lapsum, quod esset in potestate prioris superare tentationem, secus vero in potestate posterioris. 3. Ex eodem S. Præsule Adamus granditate peccati lib. 3. de lib. arb. cap. 16. recte faciendi potentiam amisit.

Respondeo ad primum S. Aug. loqui de libero arbitrio adjuto per gratiam sufficientem, quam nomine auxilii *sine quo* celebrat, ut sæpius dicit lib. de corr. & gr. cap. 8. 9. 10. 11. & 12. Ad secundum dico S. Aug. non excludere a statu innocentiæ gratiæ actualis auxilium, cum admittat auxilium *sine quo* pro Adamo, & dicat, Angelos bonos præ cæteris magis fuisse adjutos, sed velle solum hominem innocentem habuisse posse bonum radicale ab ipso creationis momento, ratione gratiæ habitualis, quo quidem dono carent homines lapsi qui sunt, teste Apostolo, *natura filii iræ*. Ad tertium respondeo Adamum amisisse peccato facilitatem ad bonum operandum, nusquam vero ipsum faciendi bonum potentiam. Ita passim S. Aug.

Opponitur contra 3. Concl. 1. S. Aug. adjutorium primo homini concessum repetere modo a luce, modo etiam ab inspiratione charitatis. 2. Idem S. Doctor exigit gratiam liberum arbitrium moventem propter naturæ lapsæ infirmitatem, qui morbus non habet in statu innocentiæ locum, adeoque nec motionis gratia. 3. Videtur quod gratia habitualis sufficiat pro homine innocente, cum huic accederet concursus Dei simultaneus.

Respondeo ad primum S. Aug. non excludere a statu innocentiæ gratiam motionis, quippe qui admittat in eo gratiam sufficientem quæ in illuminationibus simul & motionibus sita est lib. 4. de civ. cap. 13. ait de Adamo: *Accendebatur ut amaret*. Ad 2. S. Thomas 1. 2. q. 109. art. 2. repetit necessitatem auxilii actualis moventis hominem sanum ad salutis opera, a dependentia hominis a Deo. Ad 3. dico gratiam habitualem non esse immediate activam, concursum vero simultaneum se tenere ex parte effectus, unde præter hæc omnia opus erat gratia movente in statu innocentiæ.

SECTIO SECUNDA.

Utrum S. Augustinus admiserit auxilium sine quo *in statu innocentiæ, per exclusionem à statu naturæ lapsæ reparatæ.*

JANSENIUS tenet ubique affirmativam, & in hoc potissimum principio nititur ejus systema de gratia Mediatoris. Sic docet ex professo, lib. de gratia primi hominis, & Angelorum cap. 10. 11. 12. 13. e contra vero cæteri Theologi.

Antequam nostram exponamus & probemus sententiam, observandum est auxilium *sine quo* illud esse, etiam fatente Jansenio, quod vocamus gratiam sufficientem. Definitur adjutorium dans posse bene agere in ordine ad salutem; gratia qua præparatur voluntas a Domino: illa autem multiplex distinguitur: altera quę dat posse orare, & dicitur gratia orationis: altera quę dat posse conteri de peccatis propter Deum summe dilectum & diligendum, & dicitur gratia pęnitentiæ: altera quæ dat posse perseverare in bono, & vocatur gratia perseverantiæ in actu primo: porro omnis gratia sufficiens dat posse proximum ad expeditum actum quem respicit attamen una quæ est gratiæ proxima respectu actus minus perfecti quem respicit, dicitur remota relative ad robustiorem; quando quidem isto potest illustrari exemplo. Gratia quæ dat proxime impio orare dicit remota seu mediata pro conversione; hoc est, obduratus mediante oratione poterit habere uberiorem qua velit conterere & pœnitentiam agere. Idem servata debita proportione, dicendum incumbit de efficaci quæ multiplex quoque & fecundum diversos gradus, juxta actum eliciendum distinguitur. His prælibatis controversia non movetur utrum detur in præsenti statu gratia sufficiens, cum supra ostensum sit distinct. 1. sed de mente S. Augustini contra Jansenium.

CON-

CONCLUSIO.

S. Augustinus non excludit a statu præsenti auxilium sine quo.

PROBATUR isto validissimmo argumento: Ille non excludit adjutorium *sine quo* a statu naturæ lapsæ, qui gratiæ medicinali tribuit eamdem definitionem, easdemque proprietates quas adjutorio Adami tribuit: Atqui Augustinus eamdem definitionem, easdemque proprietates tribuit gratiæ medicinali, quas tribuit gratiæ Adami: Igitur non excludit a statu naturæ lapsæ auxilium *sine quo*. Major patet nam vel ex ipso Jansenio fuit solummodo auxilium *sine quo* in statu innocentiæ. Probatur igitur minor multis & tantis momentis ut ex his funditus subvertatur Novatoris systema.

Primo: ex Jansenio lib. de gratia primi hominis cap. 10. 11. 12. 13. & 14. gratia Adami erat auxilium sufficiens, tum ad actus virtutum supernaturales eliciendos, tum ad perseverandum in bono; quod quidem, variis Augustini sententiis probat, præcipue vero cap. 14. ex lib. 3. de libero arbitrio cap. 16. ubi S. Doctor dicit Adam habuisse bene vivendi & agendi. " sufficientissimam facultatem. " Atqui ex eodem August. gratia novi Testamenti dat utique auxilium sufficientissimum ad bene vivendum: Et probatur 1. quia Augustinus loquens de gratia Christi passim dicit, quod sufficientia nostra ex Deo sit: D. Thomas fidelis Augustini interpres sic loquitur 1. 2. quæst. 106. art. 2. ad 2. " Si quis post acceptam gratiam novi Testamenti peccaverit, majori pœna dignus est, tanquam majoribus beneficiis ingratus, & auxilio sibi dato non utens, nec tamen propter hoc dicitur, quod lex iram operatur, quia quantum est de se, sufficiens dat auxilium ad non peccandum. "

Secundo: Gratia collata Adamo dabat illi posse bene agere & hoc probat Jansenius ibidem cap. 10. his August. verbis ex lib. de corr. & gr. cap. 11. desumptis: " Sane habuit, *scilicet Adamus*, gratiam in qua si permanere vellet, numquam malus esset, & sine qua etiam cum libero arbitrio bonus esse non posset. " Sed gratia Christi similiter dat posse bonum, ita Aug. lib. 3. de lib. arb. num. 46. " Nemo, *inquit*, peccat, in eo quod vitare non potest. " Lib. de natura & gr. cap. 64. subdit: " Eadem fide qua credimus non jubere impossibilia. " Igitur ex August. homo peccans, adeoque gratia efficaci carens, habet tamen posse bene facere, & hoc per gratiam, non quidem efficacem, igitur per sufficientem. Ergo ex Augustino datur etiam in nostro statu gratia sufficiens quæ dat posse adimplere præcepta supernaturalia: alias non foret, ipso teste, peccator reus si non haberet posse proximum, & expeditum bene agere, tunc enim peccaret in eo quod vitare non posset.

Tertio: Gratia primi hominis illuminabat Adamum, & hoc probat Jansenius ibidem cap. 10. his Aug. oraculis, namque S. Doctor serm. 6. de verbis Apost. cap. 2. de Deo largiente primo homini gratiam, ait: " Sic enim remunerans liberum arbitrio, ut eum regeret imperio. " Tum lib. 14. de civit. cap. 13. " A superiori bono illustrabatur ut videret. " Atqui gratia Christi similiter illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, sic ista interpretatur verba August. tract. 1. in Joan. & tract. 35. " Sicut lumina quæ in facie habemus indigent adjutorio luminis extrinsecus, quo sublato, sana & aperta non vident: sic mens nostra quæ est oculus animæ nisi luminis veritate radiatur, & ab illo qui illuminat, nec illuminatur. " Unde lib. Soli. cap. 34. exclamat: " Gratias ago, Domine, qui dignatus es per tuam misericordiam illuminare me, lumen verum, lumen sanctum. " Et num. 2. in Psal. 26. explicans illa verba: *Dominus illuminatio mea, & salus mea quem timebo*, ait: " Ille me illuminat, recedant tenebræ. "

Quarto: Gratia innocentiæ dabat velle bonum, & ad hoc movebat: hoc utique probat Jansenius ibidem c. 10. illo Aug. testimonio ex lib. de gestis Pelag. deprompto, cap. 3. " Non viribus propriæ voluntatis reguntur, & aguntur Filii Dei. " Idem probat aliis auctoritatibus S. Aug. qui lib. 11. de Gen. ad litt. c. 4. Adamo dicit: " Cum & in natura posse, & in potestate haberet velle, & non consentire suadenti adjuvante tamen illo qui superbis resistit. " Et adhuc

„ huc lib. 4. de civ. cap. 13. " A su-
„ periori bono... accendebatur ut ama-
„ ret. „ Atqui Aug. idem dicit de gratia Christi, lib. de corr. & gr. cap. 6. his verbis: " Corripiatur ergo origo da-
„ mnabilis: ut ex dolore correptionis vo-
„ luntas regenerationis oriatur: si tamen
„ qui corripitur Filius est promissionis, ut
„ strepitu correptionis forinsecus insonan-
„ te, ac flagellante, Deus in illo intrin-
„ secus occulta inspiratione operetur &
„ velle. „ Ergo &c.

Quinto: Gratia hominis sani talis erat naturæ, ut ei posset resistere liberum arbitrium; sic passim docet Jansenius ibidem, sed maxime cap. 14. post multa quibus probat gratiam Adami innocentis fuisse solum auxilium *sine quo*, & possibilitatis auxilium, subdit enim: " Alterum quod
„ ex isto sequitur, est, usum istius adju-
„ torii, non ab ipso illo eodem adjuto-
„ rio, sed a libero primi hominis arbitrio
„ pependisse; usque adeo, ut in ejus arbi-
„ tratu, nutu, ac voluntate, non minus
„ esset situm uti in illo adjutorio quam
„ non uti; acceptare illud, quam repel-
„ lere; illi consentire, quam dissentire;
„ illud tenere, quam deserere; stare,
„ quam cadere; perseverare, quam non
„ perseverare. „ Idem probat variis S. Aug. sententiis ex cap. 11. & 12. libri de corr. & gr. desumptis, in primo ait Aug. " Nec ipsum ergo, nempe Adamum,
„ Deus esse voluit sine sua gratia, quam
„ reliquit in ejus libero arbitrio. „ Postea subdit sanctus Doctor: " Fortissimo quippe
„ dimisit, atque permisit facere quod vel-
„ let. „ Atqui Aug. admittit etiam pro nostro statu gratiam cui possumus resistere: Igitur eamdem cum adjutorio *sine quo*. Ex isto signo evidenti plane dignoscitur, & cito apparet quantum allucinatur Jansenius volens gratiam Christi esse solummodo auxilium *quo*.

Sanctus Præsul totam solvit quæstionem lib. de spir. & litt. cap. 34. his verbis: " Agit Deus ut velimus sive extrinsecus,
„ sive intrinsecus: sed consentire, vel
„ dissentire propriæ voluntatis est. „ Non-ne prædicat eo loci S. Aug. gratiam cui voluntas resistere potest? Igitur & vere sufficientem ex ipsis principiis Jansenii, quippe qui propugnet hominem lapsum a gratia efficaci sic agi & trahi, ut illi resistere non queat. Fusam auctoritatum S. Aug. seriem tract. de scientia Dei, diss. 4. puncto 8. attulimus pro gratia sufficiente in nostro statu astruenda, maxime ex libris Confessionum, ubi gratiæ nondum efficacis & concupiscentiæ luctam lib. 8. cap. 5. describens, ait: " Duæ voluntates meæ, una vetus, alia
„ nova; illa carnalis, illa spiritualis, con-
„ fligebant inter se, atque discordando
„ dissipabant animam meam. „

Solvuntur objectiones Jansenii.

OBJICIT 1. Augustinus distinguit adjutorium *sine quo*, & adjutorium *quo*, & sæpius repetit in lib. de corr. & gratia auxilium *sine quo* pertinere ad statum innocentiæ, alterum vero ad statum naturæ lapsæ reparatæ: Unius est & ejusdem labii quoties in isto libro hanc tractat quæstionem: Igitur excludit auxilium *sine quo* a nostro statu: alias frustra divideret gratiam actualem status innocentiæ, & status præsentis in auxilium *sine quo*, & in auxilium *quo*. Probatur Antec. & inter omnes auctoritates, prima occurrit quæ jacet in textu cap. 11. num. 29. in quo sic loquitur S. August. " Quid ergo? Adam
„ non habuit Dei gratiam? immo vero
„ habuit magnam. „ ... Num. 31. hæc
„ subdit: " Istam gratiam non habuit ho-
„ mo primus, qua nunquam vellet esse
„ malus: sed hanc habuit in qua si per-
„ manere vellet, nunquam malus esset,
„ & sine qua etiam cum libero arbitrio
„ bonus esse non posset. „ Adam non habuit gratiam qua nunquam vellet esse malus. Ecce adjutorium *quo*: " Sed hanc ha-
„ buit sine qua bonus esse non posset. „
Ecce auxilium *sine quo*. Subjungit nunc meritis Christi dari Sanctis etiam adjutorium *quo* finaliter in bono cœpto perseverent: Igitur S. Præsul excludit a præsenti statu auxilium *sine quo*, gratiam scilicet sufficientem.

Respondeo 1. negando S. August. excludere adjutorium *sine quo* a statu naturæ lapsæ, quippe qui tribuat peccatoribus etiam reprobandis aliquam gratiam: Igitur eamdem qualem in Adamo prædicat, scilicet adjutorium *sine quo* seu gratiam possibilitatis qua perseverare possunt, sed non adjutorium *quo* perseverent, quia vero tale habent adjutorium, ideo corrigendos esse vult, & dicit pœna dignos quum pec-

peccant, quia habentes posse bonum, non faciunt. Sic loquitur libro de correct. & gratia capite 6. " Corripiatur ergo origo
" damnabilis, ut ex dolore correptionis
" voluntas regenerationis oriatur.... Si
" autem jam regeneratus & justificatus in
" malam vitam relabitur, certe iste non
" potest dicere, non accepi: quia acce-
" ptam gratiam Dei, suo in malum libe-
" ro amisit arbitrio. "

Respondeo 2. distinguendo, & Aug. his sententiis loquitur solum de gratia sufficiente & efficaci perseverantiæ, ut istam excludat ab Adamo, concedo: ut primam excludat a nostro statu, nego. Scopus S. Augustini est exaltare gratiam Christi contra Pelagianos, ad quod perficiendum, dividit gratiam in adjutorium *sine quo*, seu possibilitatis, qua quis perseverare finaliter potest; & in adjutorium *quo* aliquis de facto perseverat. Adamum potuisse perseverare in justitia originali, & habuisse hanc perseverandi facultatem, per gratiam quam vocat auxilium *sine quo*, asserit: sed gratiam Christi prædicat esse majorem, quia, inquit, per eam homo non solum habet posse bonum, sed velle facere: non solum habet posse perseverare, sed Sancti actu perseverant: semper & sine intermissione de perseverantia loquitur: Unde patet Novatores nolle intelligere ut bene credant, & agant. Audiamus ipsum Augustinum de cujus mente solum quæstio versatur.

Incipiamus a capite 6. libri de correptione & gratia, ibi S. Augustinus probat perseverantiam esse magnum Dei donum, eamque Christum oratione & supplicatione pro B. Petro meruisse; habetur enim Lucæ 22. 32. *Ego autem rogavi pro te ut non deficiat fides tua*. Cor. 7. eamdem prosequitur materiam S. Doctor, & ait corripiendos esse etiam eos qui perseverare in bono nolunt: " Quæ cum ita sint,
" *inquit*, corripimus tamen eos, juste-
" que corripimus, qui cum bene vive-
" rent, non in eo perseverarunt. Ex bo-
" na quippe in malam vitam, sua volun-
" tate mutati sunt. " Postea exponit quibus mediis Deus utitur, ut electi, non obstantibus vitæ & periculis, & etiam defectibus, ad finem perveniant. Cap. 8. fundatius agit de perseverantia: cur autem Deus hanc isti largiatur, alteri vero neget, dicit exclamandum esse, *o altitudo!* Eo loci duo stabilit inconcussa, alterum præparari voluntatem a Domino ad perseverandum: alterum gratiam hanc magnam de facto conferri electis, & sic in primo agnoscit gratiam sufficientem & auxilium *sine quo* homo non posset perseverare: in altero gratiam efficacem & auxilium *quo* de facto justus perseverat. Sic loquitur nu. 17. " Quis ignorat tunc fuisse
" perituram fidem Petri, si in ea qua fi-
" delis erat, voluntas ipsa deficeret, &
" permansuram, si eadem voluntas ma-
" neret; sed quia præparatur voluntas a
" Domino, ideo pro illo, Christi non pos-
" set esse inanis oratio. Quando rogavit
" ergo ne fides ejus deficeret, quid aliud
" rogavit? nisi ut haberet in fide liberri-
" mam, fortissimam, invictissimam, per-
" severantissimam voluntatem. "

Eamdem prosequitur S. Aug. materiam c. 9. & cur non omnes vocati, sed tantum electi perseverent, hanc affert rationem his verbis: " Apud eum enim hoc
" non sunt cui notum est quod futuri sunt,
" idest, ex bonis mali. " Propter hoc Apostolus cum dixisset: *Scimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*. Rom. 8. Sciens nonnullos diligere Deum, & in eo bono usque in finem non permanere. " Mox addidit: " His qui
" secundum propositum vocati sunt. "
Cap. 10. dicit Adamum non habuisse eximiam perseverantiæ gratiam. Idem repetit cap. 11. his verbis: " Tunc ergo de-
" derat homini Deus bonam voluntatem,
" in illa quippe eum fecerat, qui fecerat
" rectum. Dederat & adjutorium sine quo
" in ea non posset permanere, si vellet...
" sed quia noluit permanere, profecto ejus
" culpa est; cujus meritum fuisset, si per-
" manere voluisset, sicut fecerunt Angeli
" sancti, qui cadentibus aliis per liberum
" arbitrium, per idem liberum arbitrium
" steterunt ipsi, & hujus mansionis debi-
" tam mercedem recipere meruerunt, tan-
" tam scilicet beatitudinis plenitudinem,
" qua eis certissimum sit, semper se in
" illa esse mansuros. "

Sanctus Doctor clarius suam aperit mentem cap. 12. ibi enim agnoscit auxilium *sine quo* & auxilium *quo* in electis. Primo num. 34. distinguit duplex illud adjutorium, deinde de homine sano ait: " In
" eo bono quo factus fuerat rectus accepe-
" rat posse non peccare, posse non mori,
" posse

„ posse ipsum bonum non peccare, datum est adjutorium perseverantiæ, non „ quo fieret ut perseveraret, sed sine quo „ per liberum arbitrium perseverare non „ posset. „ Ecce auxilium sufficiens pro Adamo, postea subdit: " Nunc vero Sanctis in regnum Dei, per gratiam Dei „ prædestinatis non tale adjutorium perseverantiæ datur, sed tale ut eis perseverantia ipsa donetur, non solum ut „ sine isto dono perseverantes esse non „ possint, verum etiam ut per hoc donum „ nonnisi perseverantes sint. „ Ubique August. tractat de perseverantia; & unum duntaxat intendit probare, scilicet gratiam Christi esse gratia Adami potentiorem, quia non solum dat posse perseverare, sicut dabat adjutorium Adamo præstitum, sed & actu perseverare. Quamobrem non intendit excludere auxilium *sine quo* a statu præsenti, cum iterum atque iterum dicat voluntatem præparari a Domino, quod certe fit per gratiam sufficientem, sed tantum eliminare a statu Adami gratiam perseverantiæ, eamdem vero astruere pro præsenti.

Instat: S. Augustinus dixit auxilium *sine quo* quale Adamo concessum est, non dari in præsenti statu, sed aliud fortius quod vocatur auxilium *quo*: Igitur ex Aug. non datur auxilium *sine quo* pro statu naturæ lapsæ. Probatur minor. Augustinus ibidem cap. 12. dicit Adamum habuisse duntaxat *sine quo*, postea subdit: " Nunc „ vero Sanctis in regnum Dei per gra„ tiam Dei prædestinatis, non tantum ta„ le adjutorium perseverantiæ datur; sed „ tale ut eis perseverantia ipsa donetur. „ Ergo &c.

Respondeo negando minorem: Ad probationem distinguo: non tale adjutorium perseverantiæ datur Sanctis, idest, non illud solum, concedo: idest, non habent simul auxilium *sine quo*, nego: immo cum tandem aliquando habeant perseverantiæ donum, & de facto finaliter perseverent, prius ordinante providentia, habuerunt adjutorium *sine quo* perseverare noluissent, quo quidem ante omnia præparatur voluntas a Domino. Perseverantia igitur finalis duplici modo considerandа est, scilicet causaliter & formaliter: Priori modo spectata dicit seriem auxiliorum quibus homo perseverat in bono usque in finem: Posteriori modo est ipsa perseverantia, ipsa beatitudo, juxta illud S. Aug. de Angelis cap. 11. " Per „ idem liberum arbitrium steterunt ipsi „ *scilicet Angeli*, & hujus mansionis de„ bitam mercedem recipere meruerunt, „ tantam scilicet beatitudinis plenitudi„ nem, qua eis certissimum sit semper se „ in illa esse mansuros. Et istud: nunc ve„ ro Sanctis... non tantum tale adjuto„ rium perseverantiæ datur; sed tale ut „ eis perseverantia ipsa donetur. „ Utroque igitur modo Sanctis datur perseverantia, sed & prius habent posse perseverare quam actu, & finaliter perseverent, præparatur enim voluntas a Domino. Ecce Aug. sui ipsius interpres, sic enim loquitur ibidem c. 12. " Ac per hoc nec de ipsa „ perseverantia boni voluit Deus Sanctos „ suos in viribus suis, sed in ipso gloria„ ri: qui eis non solum dat adjutorium, „ quale primo homini dedit, sine quo non „ possint perseverare si velint. „ Ecce adjutorium gratiæ sufficiens simile adjutorio Adami concessum.

Prosequitur: " Sed in eis etiam operatur „ & velle: ut quoniam non perseverabunt „ nisi & possint, & velint, perseveran„ di eis & possibilitas & voluntas divinæ „ gratiæ largitate donetur, tantum quip„ pe Spiritu sancto accenditur voluntas eo„ rum, ut ideo possint, quia sic volunt, „ ideo sic velint, quia Deus operatur ut „ velint. „ Quid plura? Ipsis reprobis datur posse in bono perseverare si velint, & ideo correctionis capaces esse affirmat Augustinus, ideo vero non perseverant, quia inquit sanctus Doctor, *nolunt*.

Instat: Atqui ex Augustino non datur auxilium *sine quo* pro præsenti statu: Ergo nulla solutio. Probatur anteced. S. Augustinus ibid. cap. 11. nu. 32. loquens de auxilio *sine quo* & Angelis & primo homini concesso, ait: " Si autem hoc „ adjutorium vel Angelo, vel homini „ cum primum facti sunt, defuisset; quo„ niam non talis natura facta erat, ut si„ ne divino adjutorio posset manere si „ vellet, non utique sua culpa cecidisset: „ adjutorium quippe defuisset, sine quo „ manere possent. Nunc autem quibus deest „ tale adjutorium, jam pœna peccati est. „ Igitur adjutorium *sine quo* de quo facit mentionem Augustinus, deest in pœnam peccati.

Respondeo negando subsumptum: Ad probatio-

bationem dico 1. Augustinum non loqui de omni gratia sufficienti, sed tantum de gratia sufficienti proxima perseverantiæ, & ideo non potest ex hoc concludi sanctum Doctorem procul facere a nostro statu omnem gratiam sufficientem.

Respondeo 2. ad eandem minorem distinguendo; nunc deest omnibus gratia sufficiens, nego: aliquibus, subdistinguo: gratia sufficiens qualis erat in Adamo, concedo: omnis, nego. Gratia sufficiens qualis erat in Adamo complectebatur gratiam sanctificantem; unde bene dicit August. " Quibus deest tale adiutorium, „ iam pœna peccati est. „ Sed non docet gratiam sufficientem ut sic, quæ consistit in illustrationibus intellectus & in piis voluntatis motionibus, omnibus deesse. Audiamus eum, sic enim se explicat ibidem: " Nunc autem quibus deest tale „ adiutorium, iam pœna peccati est; „ quibus autem datur, secundum gratiam „ datur, non secundum debitum, & tan„ to amplius datur per Jesum Christum „ Dominum nostrum, quibus id dare Deo „ placuit, ut non solum adsit sine quo „ permanere non possumus, etiamsi veli„ mus, verumetiam tantum, ac tale sit „ ut velimus: sit quippe in nobis per hanc „ Dei gratiam in recipiendo, & perseve„ ranter tenendo, non solum posse quod „ volumus, verum etiam velle quod pos„ sumus, quod non fuit in homine pri„ mo: unum enim horum in illo fuit, „ alterum non fuit: namque ut reciperet „ bonum, gratia non egebat, quia nondum „ perdiderat: ut autem in eo permane„ ret, egebat adiutorio gratiæ sine quo „ omnino non posset; & acceperat posse „ si vellet, sed non habuit velle quod pos„ set; nam si habuisset, perseverasset. „ Augustinus ad eundem semper pergit scopum; ostendere enim satagit gratiam Christi esse Adamica maiorem; & hoc propter duo. Primo quia dat posse perseverare: insuper dat Sanctis actu perseverare quod non habuit primus homo. Hæc igitur de gratia medicinali profert Aug. " „ Tanto amplius datur per Jesum Chri„ stum Dominum nostrum, quibus id da„ re Deo placuit, ut non solum adsit si„ ne quo permanere possumus. „ Adest igitur nobis auxilium *sine quo*: Postea subdit: " Verum etiam tantum ac tale sit ut „ velimus, sit quippe in nobis per hanc „ Dei gratiam in bono recipiendo & per„ severanter tenendo, non solum posse, „ quod volumus, verum etiam velle quod „ possumus. „

Replicat: S. Augustinus distinguit gratiam Christi ab ea quæ fuit in Adamo, quod illa sit & major & potentior: Igitur omnis gratia Christi est auxilium *quo*: alias si qua esset sufficiens & *sine quo*, profecto non deberet dici gratia primi hominis maior.

Respondeo distinguendo, & quando Augustinus asserit gratiam Christi gratia Adæ maiorem esse, loquitur de gratia medicinali adæquate sumpta, scilicet ut complectitur auxilium *sine quo* homo non perseveraret in bono, & auxilium *quo* de facto perseverat, concedo. Hoc quidem patet ex modo dictis: & de ea loquitur inadæquate sumpta, ut dicit tantum gratiam sufficientem, nego. Et vero ubique hanc affert August. rationem cur gratia Christi sit potentior, quia non solum dat posse bonum, sed & facere. Totum hoc negotium explicat ibidem cap. 12. num. 38. dicens præter gratiam sufficientem gratiæ Adami similem, dari fortiorem, ne natura humana propter infirmitatem deficiat, si solum haberet adjutorium *sine quo*: " Ipsi, *ait*, relinqueretur voluntas sua ut „ in adjutorio Dei sine quo perseverare „ non possent. „ Ecce gratia sufficiens, „ *si vellent*. Pergit: " Manerent si vel„ lent, nec Deus in eis operaretur ut vel„ lent inter tot & tantas tentationes in„ firmitate sua voluntas ipsa succumberet, „ ideo perseverare non possent, quia de„ ficientes infirmitate nec vellent, aut non „ ita vellent infirmitate voluntatis ut pos„ sent. Subventum est igitur infirmitati „ voluntatis humanæ ut divina gratia in„ declinabiliter & insuperabiliter agere„ tur, & ideo quamvis infirma non tamen „ deficeret, neque adversitate aliqua vin„ ceretur. „ Ecce gratia efficax, & qui„ dem perseverantiæ; gratia specialissima „ & potentissima data per Christum. Merito igitur dixit Augustinus gratiam Christi adæquate sumptam esse gratia primi hominis potentiorem, quia Adam sua culpa caruit auxilio *quo* perseveraret.

Urget. S. Augustinus hanc adhuc ponit inter hominem sanum & lapsum differentiam, quod primus relictus sit ut faceret quod vellet: infirmo vero datum est

ut

ut inviċtissime vellet. Sic enim loquitur sanctus Doctor ibidem cap. 12. " Fortissimo quippe dimisit atque permisit facere quod vellet; infirmis servavit, ut ipso donante inviċtissime quod bonum est, vellent. " Quibus verbis Augustinus ostendit Adamo datum fuisse auxilium *sine quo*, auxilium vero *quo* servatum fuisse pro infirmis: Igitur excludit auxilium *sine quo* a nostro statu.

Respondeo ut supra, Augustinum loqui de rebus sicut factæ sunt pro perseverantia de qua principaliter movet quæstionem; docetque Adamum habuisse tantum gratiam *sine quo* perseveraret in justitia originali: Electos vero nunc etiam habere auxilium *quo* de facto perseverant, & in hoc totus consistit Augustini scopus; quod autem de sola perseverantia loquatur, quum celebrat gratiam inviċtissime moventem, patet ex verbis sequentibus: dicit enim: " Pro infirmis servavit, ut ipso dunante inviċtissime quod bonum est, vellent. " Deinde subdit: " Et hoc deserere inviċtissime nollent. " Quod vero dicat primum hominem relictum & dimissum ut faceret quod vellet, non sequitur auxilium *quo* fuisse ipsi necessarium ad perseverandum in bono sive ad tempus, sive finaliter, sed duntaxat Adamum majorem habuisse bene agendi facilitatem quam hominem lapsum: cum enim primus homo in gratia fuerit ab origine constitutus, cum fuerit omni præventus benedictione, cum & sine vitio, & absque ulla passione liber, relictus sit in manu consilii sui ut perseveraret, vel non: cum haberet præter gratiam habitualem, actualem sufficientem, cum nulla insuper passio ligaret tum intellectum, tum voluntatem ejus; nihil impediebat quominus perseveraret in bono; lapsus quidem remansit utique in manu consilii sui, sed quia nunc homo natura filius iræ & ad malum propensus est, data est illi gratia fortior, ut non obstante infirmitate, ad finem usque staret in bono.

Ergo-ne perseverantia non est speciale donum pro statu innocentiæ? Speciale profecto, cum ipse Adam caruerit: cum Angelis multis cadentibus, alii qui steterunt, teste Augustino, fuerint magis adjuti, sed est specialissimum in nostro statu, quia non solum est indebitum, non solum illud promereri non possumus, verum etiam quia naturæ filii iræ sumus, ideo tanta gratia indignissimi sumus: nedum in se, sed & in mediis adhuc donum altissimum est, quia providentia cuncta ita disponit, ut cedant in bonum electorum, unde Sap. 4. 11. dicitur de justo: *Raptus est ne malitia mutaret intellectum ejus*. Et Apost. Rom. 8. 28. ait: *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*.

Respondeo denique ad istud & alia argumenta ipsum Jansenium confiteri Augustinum loqui tantummodo de gratia perseverantiæ, quam dicit concedi electis, ut ostendat gratiam Christi in immensum superare Adami gratiam quæ fuit solum auxilium *sine quo*. Nullam igitur Aug. in toto libro de corr. & grat. movet quæstionem præcise de auxilio *sine quo*, & de auxilio *quo* ad cæteros virtutum actus eliciendos, sed de adjutorio *sine quo* & *quo* perseverantiæ: hinc non sequitur sanctum Doctorem admisisse auxilium *sine quo* ut sic pro solo innocentiæ statu, per exclusionem a statu naturæ lapsæ, sed tantum exclusisse auxilium *quo* perseverantiæ a statu naturæ integræ pro Adamo, ipsum vero agnoscere pro nostro, sed supposita gratia sufficienti qua voluntas præparatur a Domino ad bene vivendum & ad tempus, & etiam finaliter.

Jansenius sic loquitur in libro de gratia primi hominis cap. 14. " Quibus ita constitutis perspicue docet Augustinus, & iterum iterumque inculcat adjutorium Adami, cujus necessitatem tantopere multis locis commendaverat, non fuisse adjutorium quo, sed adjutorium sine quo non, hoc est, non fuisse tale adjutorium, quo fieret ut Adam perseveraret, aut vellet, sed quo posset perseverare, si vellet. " Et infra: " Nam in eo consistit totum discrimen istius adjutorii ab adjutoriu quod Christus lapsis tribuit: quod per illud, ut jam sæpissime audivimus, daretur posse, si vellet, per hoc vero etiam efficiatur ut velit. " Quod autem dictum ejus debeat intelligi tantum de gratia sufficienti perseverantiæ pro Adamo: de efficaci vero pro electis, patet ex locis divi Augustini adductis quæ affert in probationem; qualis est auctoritas ex cap. 12. lib. de corr. & gratiæ deprompta: " Primo itaque homini qui in eo bono, quo factus fuerat, acceperat posse non peccare, & posse non

,, mo-

„ mori, posse ipsum bonum non desere-
„ re, datum est adjutorium perseveran-
„ tiæ, non quo fieret, ut perseveraret,
„ sed sine quo per liberum arbitrium per-
„ severare non posset. „

SYNOPSIS PROBATIONUM.

S. Augustinus non excludit auxilium sine quo *a nostro statu.*

PRIMO: Sanctus Præsul lib. 3. de lib. arbitr. cap. 64. ait neminem peccare in eo quod vitare non potest: Igitur ex eodem homo lapsus habet gratiam sufficientem; cum ipsa det posse expeditum ut homo declinare a malo, & bonum facere queat.

Secundo: Gratia sufficiens illuminat peccatorem ut possit malum præcognitum fugere; hanc autem gratiam pro præsenti statu celebrat sanctus Augustinus Solil. cap. 34. Rursus in Psal. 26.

Tertio: Gratia sufficiens ita compellit ad bonum ut ei possimus resistere, & sæpius resistamus: Porro sanctus Doctor hanc egregie delineat gratiam lib. de spir. & litt. cap. 34.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM, ET EXPLICATIONUM.

PRIMO: S. August. distinguens auxilium *sine quo* ab auxilio *quo*, lib. de corr. & gr. cap. 11. primum quidem tribuit homini sano, alterum lapso, sed eo loci sermonem instituit solum de dono perseverantiæ, aitque hominem innocentem habuisse posse perseverare, lapsum etiam per gratiam Mediatoris habere sæpius perseverare: Igitur non excludit auxilium *sine quo* a præsenti statu, cum electi prius habeant posse perseverare, quam actu perseverare, eo quod ut centies dicit Aug. præparetur voluntas a Domino.

Secundo: Neque negamus sanctum Doctorem in lib. de corr. & gr. iteratam instituere comparationem inter adjutorium *sine quo* & adjutorium *quo*, & istud semper commemorare pro homine lapso; sed dubio-procul inter perseverantiæ finalis limites sistit non excludendo auxilium *sine quo*: sed eo solum scopo auxilium *quo* nominat eo loci pro nostro statu, ut exemplo efficacissimæ gratiæ finalis ostendat Semipelagianis gratiam Christi esse gratuitam, & gratia Adami longe præpollentiorem, adeoque in immensum vires naturæ superare.

Tertio: Nec ullum facessit negotium quum idem S. Aug. ibid. c. 12. dicit primum hominem in se fuisse relictum, ut faceret quod vellet, infirmis vero datum fuisse ut actu vellent bonum, & illud operarentur; non enim ab exemplo gratiæ perseverantiæ fecedit, ut Mediatoris gratiam exaltet; maxime cum ejus ope homo habeat simul & posse bonum, & simul facere. Cæterum si verba Augustini sumantur in sensu obvio & pro gratia semper efficaci, ut perperam contendit Jansenius, sequitur non aliam esse in præsenti statu præter perseverantiæ finalis gratiam, cum S. Augustinus de ea solum loquatur in lib. de corr. & grat. a cap. 6. usque ad 12. inclusive, ut infra probabimus. Absurdum consequens: Ergo & antecedens.

SECTIO TERTIA.

Utrum S. Augustinus admiserit necessitatem auxilii quo pro statu innocentiæ?

NEGAT Jansenius aliud fuisse tum pro Adamo innocenti, tum pro Angelis, quam auxilium *sine quo*, unde docet sufficiens fuisse & ad actus virtutum eliciendos, & ad perseverandum finaliter in bono; & consequenter perseverantiam non esse speciale donum pro statu naturæ integræ: Sic loquitur libro de gratia primi hominis cap. 14. " Tertium istis duobus ad-
„ di potest, non aliud fuisse istud gratiæ
„ adjutorium quod Adamo & Angelis da-
„ tum fuit, quam id quod Schola passim
„ sufficiens vocat. „ Et caput 16. hunc habet titulum: " Perseverantia & me-
„ rita in statu innocentiæ humanæ &
„ angelicæ non fuerunt specialia dona.
„ Superest igitur ad reliqua systematis Jansenii de gratia fundamenta subvertenda, ostendere auxilium *quo* etiam spectasse, & primum hominem, & sanctos Angelos. Affirmativam hanc defendunt communiter Theologi ut Suarez lib. 10. de grat. cap. 9. num. 6. Bellarminus lib. 2. de grat. & lib. arbit. cap. 17. R. P. Deschamps de hær. Jan. tota fere disputatione 3. in primis c. 8. & omnes Thomistæ, qui docent perseverantiam in statu inno-

cen-

centiæ fuiſſe ſpeciale donum, quod patebit infra ex Auguſtino ubi de Angelis ſanctis dicemus, qui aliis cadentibus, magis adjuti ſteterunt & perſeveraverunt: profecto ſi magis adjuti ad perſeverandum, perſeverantia fuiſſet donum ſpeciale etiam in ſtatu innocentiæ.

Oſtendimus quidem tract. de Deo Creatore præmotionem admittendam eſſe vel pro ipſo innocentiæ ſtatu, nunc vero eadem ſed ſub alio reſpectu contra Janſenii ſyſtema redit quæſtio, videlicet, 1. num gratia efficax quæcumque ſit, fuerit in ſtatu innocentiæ neceſſaria ad actus virtutum eliciendos? 2. Num hæc ſit D. Auguſtini opinio.

Antequam aliquid cum veteranis Theologis contra Janſenium concludamus, præmittendum eſt, eam gratiam dici ab omnibus efficacem, quæ infert actum vitalem, deliberatum, & cum omni tum advertentia, tum libertate emiſſum: ſive efficacia illa veniat a conſenſu, ſive per ſcientiam mediam explorantem congrue conſenſum, ſive per præmotionem tantum moralem, aut etiam phyſicam, ſufficit quod ſit efficax, nihil enim refert ad quæſtionem præſentem, quod gratia dicatur efficax per ſe, vel per conſenſum: unum hic quæritur ad confundendum Janſenium, ſcilicet, an auxilium *quo*, ſeu gratia efficax fuerit in ſtatu innocentiæ. Si ſemel enim hoc probatur; certe Janſenius cauſa cadet.

Obſervandum eſt etiam gratiam efficacem eſſe ad quemlibet actum perfectum & deliberatum, adeoque tot eſſe gratias efficaces, quot producuntur ejuſmodi actus, eſt enim auxilium tranſiens, adeoque multiplicabile: & ſic alia eſt gratia efficax ad actum fidei & attritionis eliciendum: alia ad actum amoris, alia ad perſeverantiam finalem: quo magis autem perfectus eſt actus qui producitur, eo major gratia efficax illum producens nuncupatur: & ſic gratia efficax ad actum amoris perfecti, fortior eſt ea quæ applicat ad actum attritionis: omnium major eſt gratia perſeverantiæ. Concedimus Adamum innocentem non habuiſſe auxilium *quo* perſeveraret, ſed contendimus habuiſſe auxilium *quo*, ſeu gratiam efficacem ad cæteros virtutum actus: ſanctos Angelos habuiſſe & ad iſtos, & etiam ad perſeverantiam, ita Theologi citati, ita ipſe Auguſtinus. Unde ſit

CONCLUSIO PRIMA.

S. Auguſtinus admiſit auxilium *quo* pro Adamo, non quidem perſeverantiæ, ſed ad actus virtutum eliciendos.

Probatur rationibus S. Præſulis.

PRIMA ſic ſe habet: Ille habuit auxilium *quo* ſeu gratiam efficacem qui adimplevit ad tempus præcepta Dei: atqui Adamus ad tempus adimplevit præcepta Dei: igitur habuit auxilium *quo* & ad præcepta fidei, ſpei, & charitatis adimplenda, & ad actus cæterarum virtutum eliciendos. Major patet ex Auguſtino qui lib. 2. de peccatorum meritis cap. 5. hanc ſtatuit regulam: " Ad peccandum namque non adjuvamur a Deo: juſta autem agere, vel juſtitiæ præceptum omni ex parte implere non poſſumus, niſi adjuvemur a Deo. " Quæ quidem verba Auguſtinus nedum de homine lapſo, verum etiam de homine ſano intelligi vult; ſic enim ſentit ſerm. de divers. cap. 3. " Semper Deus medicus eſt etiam ſanis, ut ſanitas ipſa teneatur. ". Probatur igitur minor, Adamus ut primus ut primum creatus eſt, agnovit auctorem ſuum, in ipſum ſperavit, & ad eum tum per gratiarum actionem, tum per amorem erga patrem tam magnificum & bonum ſe convertit; ita docent Theologi modo citati ..... Ita dicendum eſt ſecundum illud inconcuſſum Apoſtoli principium: omnes noſtras actiones, propter Dei gloriam facere debemus.... Ita ſecundum iſtud Thomæ eſſatum ſæpius in ſua ſumma repetitum homo ſub pœna peccati mortalis in prima rationis aurora ad Deum ſe convertere debet, & defacto illud dilectionis præceptum: *Diliges Dominum Deum ex toto corde tuo*; tunc obligat & ligat adultum: Adamus igitur peccaſſet mortaliter peccato ingratitudinis, ſi Deum auctorem non agnoviſſet, ſi non amaſſet, ſi non adoraſſet: & ſic peccatum originale non fuiſſet de eſu fructus vetiti, quod eſt contra Scripturam; dicendum igitur Adamum tunc ſatisfeciſſe præcepto fidei, præcepto ſpei & charitatis, adeoque habuiſſe adhoc auxilium *quo*: nemo enim teſte Tridentino ſine tali gratia poteſt credere, ſperare & diligere Deum ſicut oportet,

Digitized by Google

tet ; hoc ipsum confirmat S. Augustinus serm. 11. de verbis Apost. vet. edit. his verbis : *Regebat enim eum ipse qui fecerat*. Quomodo autem regebat? Nisi per gratiam quæ ipsum applicabat ad bonum.

Secunda: Ille habuit gratiam efficacem, qui habuit gratiam ut justus, ut bonus & beatus esset, qui multos ante lapsum virtutum actus elicere fategit : atqui hanc habuit primus homo gratiam, multos exercuit virtutum, maxime religionis actus : Igitur habuit auxilium *quo*. Major patet; siquidem gratia efficax requiritur & necessaria est ad actus supernaturales producendos, ut non semel probavimus, & ut Concilium secundum Arausicanum docet Can. 9. his verbis : *Quoties bona agimus, Deus in nobis atque nobiscum ut operemur operatur*. Probatur minor ex D. Augustino cujus impræsentiarum quærimus contra Jansenium auctoritatem lib. 8. de Gen. ad litt. cap. 10. 11. 12. de primo homine dicit : " Sumpsit Dominus Deus hominem quem fecit, & posuit eum in paradiso operari ut justus esset. " Ibidem cap. 10. " Deus idem qui creat hominem atque custodit, ut etiam bonus beatusque fit. " Profecto creatura ab origine sancta non cito-citius peccavit; & multi propugnant aliquos etiam mensium, forsan & annorum spatio perdurasse in statu innocentiæ : jamvero quis neget hominem tam perfectum ab omni & peccati & vicii labe purum, multos erga Deum benefactorem suum pietatis simul & religionis produxisse actus ; quæ quidem omnia sine gratia operis fieri non possunt : igitur Adamus innocens hanc habuit.

Tertia: Ille habuit gratiam efficacem, qui habuit gratiam quæ illum in bono ad tempus tenuit, & custodivit a malo : quæ illum illuminabat simul & accendebat ut amaret Deum : atqui talem habuit ad tempus gratiam Adamus innocens, testante ipso Augustino : Ergo &c. Major patet ; gratia enim efficax illa est, quæ applicat ad opus. Probatur igitur minor, & quidem ex Augustino qui lib. 14. de civit. Dei cap. 13. de primo homine hæc duo potissimum dicit. Nempe hanc ad tempus habuisse gratiam : illam vero sua superbia & inobedientia amisisse : " Si voluntas, *inquit*, in amore superioris immutabilis boni, a quo illustrabatur ut videret, & accendebatur ut amaret, stabilis permaneret; non inde ad sibi placendum averteretur. " Igitur Adamus innocens habuit ad tempus gratiam efficacem quæ illum & illuminabat, & accendebat atque in bono tenebat.

Quarta: Ille habuit ad actus pietatis producendos gratiam efficacem, seu auxilium *quo*, qui sine eo non poterat actu ejusmodi actus salutem spectantes producere : atqui primus homo sine tali adjutorio non poterat actus pietatis & similes sine gratia efficaci hic & nunc producere : igitur illam habuit saltem ad tempus ad tales actus. Probatur minor. Gratia efficax propter duo necessaria est. Primoquidem, ut reducat potentiam ad actum, quia omne quod movetur ab alio movetur, potentia autem debet reduci ad actum per id quod est semper in actu, nempe per Deum, mediante gratia. Secundo, ut sanet hominem & compescendo passiones voluntatem promoveat ad bonum : atqui licet gratia efficax non esset primo homini necessaria propter secundum, erat tamen propter primum motivum. Et probatur, ex D. Thoma fideli S. Augustini interprete. S. Doctor 1. 2. quæst. 109. art. 2. sic loquitur : " Igitur virtute gratuita superaddita virtuti naturæ indiget homo in statu naturæ integræ quantum ad unum, scilicet operandum & volendum bonum supernaturale, sed in statu naturæ corruptæ, quantum ad duo; scilicet ut sanetur, & ulterius ut bonum supernaturalis virtutis operetur quod est meritorium, ulterius autem in utroque statu indiget homo auxilio divino ut ab ipso moveatur ad agendum. Atqui gratia efficax in præsenti statu necessaria est ad operandum & merendum, eamdem utique ad operandum exigit S. Thomas pro statu naturæ integræ: igitur ex sancto Doctore, gratia efficax fuit in statu innocentiæ necessaria, ibidem art. 9. ait : " Sicut supra dictum est, nulla res creata potest in quemcumque actum prodire, nisi virtute motionis divinæ. Secundo ratione speciali propter conditionem status humanæ naturæ, quæ quidem licet per gratiam sanetur quantum ad mentem remanet tamen in ea corruptio quantum ad carnem per quam servit legi peccati. " Et iterum quæst. 3. de malo art. 1. ad 9. " Sed in statu naturæ corruptæ habet impel-

„ lens ad malum, & ideo indiget auxilio „ gratiæ ne cadat. „

CONCLUSIO SECUNDA.

Angeli sancti habuerunt auxilium quo *seu gratiam efficacem tum ad præcepta fidei, spei, & amoris erga Deum adimplenda, tum ad actus religionis & pietatis eliciendos, tum etiam ad perseverandum finaliter in bono.*

Probatur multipliciter.

Primo, ex Scriptura sacra.

BEATUS JOANNES qui omnia prædestinationis Mysteria nobis in Apocalypsi enarravit hæc cap. 12. de Angelis, dicit: *Factum est prælium magnum in cælo; Michael & Angeli ejus præliabantur cum dracone, & draco pugnabat & Angeli ejus, & non prævaluerunt, neque locus inventus est eorum in cælo.* Secundum Patres & Theologos interpretes agitur in his verbis de prælio voluntatis, de tentatione & impetu quibus Lucifer voluit omnes angelos suæ voluntatis imperio subjicere, quatenus sicut ipse & beatitudinem sibi debitam esse, & virtute propria mundum alterum nostro similem posse condere autumaret. Neque vero desunt Theologi qui propugnent hanc fuisse lapsus Angelorum malorum causam, quod Verbum incarnandum ut Deum adorandum sibi propositum noluissent ut suum agnoscere Dominum. Magnam fuisse pro bonis Angelis tentationem, ex duobus potissimum colligitur. Primo quidem, quia ut ait Joan. Apoc. 12. 4. *Factum est prælium magnum in cælo.* 2. Ex eo quod ibidem dicatur: *Ecce draco magnus rufus, habens capita septem, & cornua decem: & in capitibus ejus diademata septem: & cauda ejus trahebat tertiam partem stellarum.* Hoc est. Lucifer tertiam Angelorum partem seduxit: quem tamen devicit S. Michael & Angeli ejus. Quanta fuerit parta corona, intelligite ex gloria qua donati sunt, & ex pœna rebellantium, habetur enim ibidem: *Draco pugnabat & Angeli ejus: & non prævaluerunt, neque locus inventus est eorum amplius in cælo.* Verum si prælium magnum & victoria difficilis, dubio-precul & gratiam efficacissimam dedit bonis Angelis Deus ut vincerent.

Secundo, ex S. Augustino.

PRIMO: Illi habuerunt gratiam efficacem seu auxilium *quo*, qui majorem præ cæteris habuerunt gratiam: atqui ex Aug. sancti Angeli majorem præ cæteris habuerunt gratiam: Igitur & efficacem: major patet; cum enim omnes Angeli habuerint auxilium *sine quo*, si boni aliud majus receperint, magisque fuerint adjuti; citra dubium est hallucinari Jansenium quum dicit gratiam qua boni Angeli perseveraverunt, fuisse tantum auxilium *sine quo*: nihil enim præ aliis habuissent. Probatur igitur minor ex Aug. S. Doctor lib. 12. de civit. Dei cap. 9. ait, de sanctis Angelis: " Si non potuerunt seipsos „ facere meliores, quam eos ille fecerat, „ profecto & bonam voluntatem qua me„ liores essent, nisi operante adjutorio „ Creatoris habere possent. „ Certe gratia quæ reddit justum meliorem est sola gratia efficax & operis ipso testante Christo Matth. 7. *Non omnis qui dicit mihi Domine, Domine, intrabit in Regnum cælorum, sed qui facit voluntatem patris mei.* Ibidem August. clarius se explicat & sic hanc prosequitur materiam: " Sine bona volunta„ te, hoc est, Dei amore, numquam san„ ctos Angelos fuisse credendum est, isti „ autem qui cum boni creati essent, ta„ meu mali sunt, mala propria volunta„ te, aut minorem acceperunt amoris di„ vini gratiam quam illi qui in eadem „ perstiterunt, aut si utrique boni æqua„ liter creati sunt, illis mala voluntate „ cadentibus, illi amplius adjuti ad eam „ beatitudinis plenitudinem; unde se nun„ quam casuros certissimi fierent, perve„ nerunt. „ Igitur ex Aug. patet sanctos Angelos habuisse gratiam efficacem qua in omni virtutum bono perseverantes, glorificati sunt; ita ut mirum prorsus videri debeat quomodo Jansenius qui Augustinum præ cæteris Theologis se scire jactitat, ausus sit ex professo docere lib. de gratia primi hominis & Angelorum cap. 11 12. 13. & 14. gratiam qua sancti Angeli & vicerunt malos, & in fide permanserunt, fuisse solum auxilium *sine quo* & non adjutorium *quo*.

Secundo: Gratia efficaci discernuntur electi a reprobis: ita colligitur ex Apostolo Rom. 6. & iterum atque iterum hoc repe-

repetit Augustinus lib. de prædest. SS. & lib. de dono pers. Atqui ex August. boni & sancti Angeli discreti fuere a malis: Igitur habuerunt gratiam efficacem. Probatur minor. Aug. lib. 11. de civit. Dei 19. ait, de Angelis: " Cum lux illa pri-,, ma facta est, Angeli creati intelligan-,, tur, & inter sanctos Angelos & im-,, mundos fuisse discretum, ubi dictum est: ,, & divisit Deus inter lucem & tenebras: ,, & vocavit Deus lucem diem, & tene-,, bras vocavit noctem. Solus quippe ille ,, ista discernere potuit, qui potuit etiam ,, priusquam caderent præscire casuros, ,, & lumine privatos veritatis in tenebro-,, sa superbia remansuros. ,, Et paucis interjectis subdit S. Doctor: " Inter illam ,, vero lucem, quæ sancta societas Ange-,, lorum est, illustratione veritatis intel-,, ligibiliter fulgens, & ei contrarias te-,, nebras, id est, malorum Angelorum ,, aversorum a luce justitiæ teterrimas ,, mentes, ipsa dividere potuit: cui enim ,, futurum non naturæ, sed voluntatis ,, malum occultum, aut incertum esse ,, non potuit. ,, Idem docet lib. 13. Confes. cap. 14. lib. 12. de civit. Dei c. 9. Ergo &c.

Tertio: Illa gratia est efficax quæ est omnipotens supplementum omnium, quæque cuncta necessaria ad salutem exhibet: hanc quippe notionem tribuunt omnes S. Doctores gratiæ efficaci: atqui gratia collata sanctis Angelis his gaudet proprietatibus: Igitur fuit auxilium *quo*. Probatur minor quoad utramque partem ex August. Primo quidem, quod gratia sit omnipotens Augustinus prædicat Enchyr. cap. 95. his verbis: " Deus noller in cœlo ,, & in terra omnia quæcumque voluit ,, fecit; sed utique verum non est, si ,, aliqua voluit & non fecit: & quod est ,, indignius, ideo non fecit quoniam ne ,, fieret quod volebat omnipotens, volun-,, tas hominis impedivit. ,, Et lib. 14. de civit. Dei c. 27. " Quis audeat cre-,, dere aut dicere, ut neque Angelus, ,, neque homo caderet, in Dei potestate ,, non fuisse? ,, Quod autem hæc verba de gratia efficaci intelligi debeant, explicat Augustini magnus & fidelis discipulus S. Prosper carmine de ingr. cap. 13. his versiculis:

At vero omnipotens hominem cum gratia sanat,
Ipsa suum consummat opus cui tempus agendi
Semper adest, quæ gesta velit, nec moribus illi
Sit mora, nec causis anceps suspenditur ullis.

Quod vero gratia bonis & fidelibus Angelis exhibita, fuerit omnis & perfectionis, & justitiæ ac felicitatis complementum, utique docet August. in Psalm. 32. " Non habuerunt, *inquit*, aliquid ex se, ,, sed tanquam supplementum a Domino ,, perceperunt: spiritu enim oris ejus, ,, non pars, sed omnis virtus eorum. ,, Ergo &c.

Tertio, ex aliis SS. Patribus.

PRIMUS occurrit Basilius qui lib. de Spiritu Sancto cap. 10. sic loquitur de Angelis: " In horum autem creatione co-,, gita mihi principalem causam eorum ,, quæ fiunt, Patrem, dein conditricem ,, Filium, perfectricem Spiritum sanctum, ,, ut voluntate quidem Patris sint admi-,, nistratorii spiritus, Filii vero operatio-,, ne producantur, ut sint, Spiritus au-,, tem adventu perficiantur. Porro Ange-,, lorum perfectio est sanctificatio & in hoc ,, perseverantia. ,, Profecto loquitur de sanctificatione parta meritis, qua quidem pervenerunt Angeli sancti ad perseverantiam & beatam vitam: Igitur de gratia efficaci qua Spiritus sanctus ita eos fixit in bono, ut illud usque in finem voluerint: Igitur ex D. Basilio habuerunt Angeli sancti auxilium *quo* perseveraverint.

Post Basilium venit Fulgentius qui lib. 2. ad Thr. ait: " Non alia stantem An-,, gelum a ruina potuit custodire, nisi il-,, la quæ lapsum hominem post ruinam ,, potuit reparare. ,, Atqui ex ipso Jan-,, senio gratia quæ lapsum hominem reparavit est auxilium *quo*: Igitur cum ex Fulgentio eadem sit gratia quæ Angelum a ruina custodivit; auxilium *quo* ex concedendis fuit in sanctis Angelis.

D. Bernardus eamdem pertractat, & veluti definit quæstionem lib. enim de libero arbitrio sic discurrit: " Superioribus ,, spiritibus datum est sine peccato & mise-

„ ria perdurare : Adæ autem absque his „ quidem esse , sed non permanere . „ Et serm. 22. in Cant. " Qui erexit ho- „ minem lapsum , dedit stanti Angelo , „ ne laberetur , sic illum de captivi- „ tate eruens sicut hunc a captivitate de- „ fendens, & hac ratione fuit eque utri- „ que redemptio , salvans illum , & ser- „ vans istum . Liquet ergo sanctis Ange- „ lis Christum Dominum fuisse redemp- „ tionem , sicut iustitiam , sicut sapien- „ tiam, sicut sanctificationem . „ Deinde concludit . „ Sic ergo omne quod erat „ Angelis , factus est & nobis . „ Cum igitur in nobis fit omnia per gratiam spiritualem & efficacem, utique fuit omnia per easdem gratias Angelis : nam primum S. Bernardus concludit ex isto.

Huc addimus auctoritatem D. Anselmi qui lib. de casu diaboli cap. 2. de Angelis, ait : " Quod etiam ad Angelos dica- „ tur , quid habes quod non accepisti ? „ Unde iam ab ipso ingressu quærenti di- „ scipulo illud Apostoli : quid habes quod „ non accepisti ? Dicitur hominibus tan- „ tum , an & Angelis ? " Respondet : " Nulla creatura habet aliquid a se , quod „ enim seipsum a se non habet , quomo- „ do habet a se aliquid . „ Paucis vero interiectis subdit : " Ille igitur solus a se „ habet quidquid habet , & omnia alia „ nonnisi ab illo habent , & aliquid : & „ sicut a se nonnisi nihil habent : ita ab „ illo nonnisi aliquid habent . „ Ex Anselmo omnis creatura etiam angelica non habuit aliquid , nec bonum operata est ad salutem ordinatum nisi, Deo adiuvante ac donante , per gratiam operantem : Igitur auxilium *quo* fuit in Angelis sanctis ad operandum bonum.

Quarto , ex rationibus Theologicis .

PRIMA sic exponitur : gratia efficax ea est quæ facit operari bonum salutis, quæ dat adimplere præcepta , vincere tentationes, perseverare in bono : quæ reddit hominem meliorem & iustissimum : denique quæ discernit electos a reprobis : ita omnes Theologi , ita vel ipse Jansenius loquendo de gratia Christi : atqui ex variis Augustini sententiis modo relatis gratia hæc omnia in sanctis Angelis operata est : ex sancto Fulgentio eadem est gratia quæ a ruina eos custodivit ac ea quæ hominem lapsum reparavit. Quid plura ? Ex ipso Jansenio hos omnes effectus habuit in Angelis : Igitur debet concedere , fuisse auxilium *quo*.

Quod autem Jansenius eosdem effectus omnes tribuat gratiæ Angelorum , quos tribuit gratiæ Christi , patet ex articulis 10. & 11. libro de gratia primi hominis & Angeli, ubi hoc ex professo probat ; primi capitis titulus ille est : " Caput X. an indiguerit Adam & Angeli „ adjutorio gratiæ ad juste vivendum & „ perseverandum in justitia . „ Observes velim, doctissime Lector, Jansenium hic agere de gratia operis . Sic autem solvit dubium : " Juxta fidem catholicam ab eo „ (nempe August.) explicatam dicimus , „ neque Angelos , neque primum hominem „ ullo modo sine gratiæ juvantis adjutorio „ in veritate stare , hoc est , in accep- „ ta justitia perservare, potuisse : verita- „ tem istam tot modis , sive naturam & „ nomen gratiæ , sive effectus , & operan- „ di modos species , asserunt , tantaque „ contentione inculcavit August. ut non „ minus pro solvenda divinæ gratiæ ne- „ cessitate ad tuendam justitiam status in- „ nocentiæ , quam ad illam perditam re- „ parandam pro tuendo Jesu Salvatoris au- „ xilio sollicitus fuisse , ac decertasse vi- „ deatur . „ Ecce gratia adjuvans , gratia operis ab ipso Jansenio agnita : Igitur sibi manifeste contradicit negando auxilium *quo* pro statu innocentiæ ; illudque sanctis abjudicando Angelis. Quæ quidem contradictio manifeste apparet ex locis Aug. quæ affert in probationem , maxime ex auctoritate beati Fulgentii ex cap. 2. ad Thr. deprompta, hæc autem talis est de gratia : " Non alia stantem Angelum a rui- „ na potuit custodire , nisi illa quæ lapsum „ hominem post ruinam potuit reparare : „ una est ex in utroque gratia operata , „ in hoc ut surgeret, in illo ne caderet : „ in illo ne vulneraretur , in isto ut sa- „ naretur ; ab hoc infirmitatem repulit , „ illum infirmari non sivit : illius esca ; „ istius medicina . „ Profecto jam habemus confitentem reum . Namque Jansenius totum istum locum affert ut probet gratiam esse necessariam ad actus bonos & fuisse in S. Angelis ad perseverandum : dicit cum Fulgentio eamdem esse gratiam quæ reparavit hominem : in libris vero tribus de gratia Salvatoris sine

fine

sine prædicat gratiam Christi esse auxilium *quo*: jam ipse concludat: quid enim sequitur ex ejus probatione, auctoritate S. Fulgenti suffulta? quod eadem sit gratia angelica ac medicinalis seu reparativa: ista vero ex ipso Jansenio est verum auxilium *quo*: Igitur ex totis concedendis gratia Angelorum fuit auxilium *quo*; alias erit perpetua in dictis Jansenii contradictio; gratia sanctorum Angelorum erit gratia operis & non: erit gratia eadem cum gratia medicinali, & non.

In eodem capite est alia Jansenii contradictio quæ nostram firmat assertionem. Dicit liberum arbitrium Adami indiguisse gratia ut perseveraret, quod probat isto August. effato. Ench. cap. 107. " Sic „ factus est homo rectus, ut & manere „ in ea rectitudine posset, non sine ad„ jutorio divino. „ Ex Novatore igitur Adam & Angeli poterant per liberum arbitrium actu perseverare, ut ex professo docet ibidem cap. 8. & 9. sed ut actu perseverarent, opus fuit adjutorio Dei: Igitur Angeli qui perseveravere, habuerunt auxilium *quo* perseverarent: nec sine contradictione hoc negare potest Jansenius, cum auxilium *sine quo* ex ipso sit solum auxilium sufficiens, sic loquitur c. 14. pag. 61. col. 1. " Tertium istis duobus addi „ potest, non aliud fuisse istud gratiæ ad„ jutorium quod Adamo & Angelis da„ tum fuit, quam id quod schola passim „ sufficiens vocat. „ Duplex in istis verbis patet contradictio. Prima: vocat auxilium *quo* Angeli sancti perseverarunt solum auxilium sufficiens, & *sine quo*, nec aliud fuisse ex professo probat in isto toto capite decimo quarto. Altera eaque prorsus absona est, quod idem auxilium Adamo datum fuisse afferat, quod est manifeste contra Augustinum dicentem Adamum non habuisse idem auxilium quod boni Angeli receperunt, illos habuisse auxilium *quo* perseverarent, alterum minime: & vero, si idem auxilium habuisset Adam, certe sicut Angeli sancti perseveraverunt in bono, sic & ipse perseverasset, ut ait S. Aug. lib. de corrept. & grat. cap. 10. " Non habuit perseve„ rantiam, & si non habuit, non utique „ accepit. „ Igitur non accepit gratiam perseverantię; adeoque non idem pro perseverantia fuit auxilium Angelis & Adæ collatum.

Jansenius ibidem c. 11. probat ex professo gratiam fuisse & Adamo & Angelis necessariam ad actus bonos. Talis articuli hic est titulus. " Utrum ad singulos „ actus bonos gratia necessaria fuerit: & „ quæ radix tantæ necessitatis. „ Sic respondet & incipit: " Nec vero ad per„ severandum tantummodo in justitia, ut „ quidam arbitrantur, sed ad singulas „ etiam voluntates bonas, seu opera bona „ seu tentationum victorias, per quas fit „ ut quis in justitia perseveret, Angelis „ & hominibus istam gratiam necessariam „ esse, eadem prorsus asseverantia Augu„ stinus docuit. Quod ipsum non uno „ certe loco in scriptis ejus videre, li„ cet. „ Deinde multas affert Aug. auctoritates quibus probat gratiam operis fuisse in homine & in Angelis: Igitur ex concedendis, Angeli habuerunt auxilium *quo*. Unde, his omnibus sic statutis, sequuntur variæ pro nostra sententia contra Jansenium rationes.

Ad primam veniamus. Gratia efficax necessaria est ad præcepta salutis adimplenda: atqui hanc habuerunt sancti Angeli, Deum siquidem ex toto corde usque in finem & perseveranter dilexerunt. Ergo &c.

Secunda ista sequitur: Gratia operis ex Augustino est auxilium *quo*, illam quippe ideo efficacem vocat: sed Angeli ex eodem habuerunt gratiam operis, & ideo steterunt in bono: Igitur habuerunt auxilium *quo*.

Tertia. Idem sanctus Doctor lib. de corr. & grat. cap. 12. num. 34. duo distinguit adjutoria: alterum *sine quo* aliquid fieri non potest, quod ab ipso possibilitatis gratia vocatur & a Jansenio auxilium sufficiens: alterum quo aliquid fit & quod gratiæ efficacis nomine celebrat: atqui Angeli non solum habuerunt posse perseverare & bene facere, sed & auxilium *quo* operari justitiam valerent, sed quo actu starent & perseverarent, siquidem defacto usque in finem cuncta adimpleverunt pietatis officia & religionis præcepta: Igitur vere habuerunt auxilium *quo*.

Præter ejusmodi rationes aliæ permultæ possent afferri. Et vero gratia prædestinationis consummativa est specialissima, ut fuse docet S. Aug. toto de præd. SS. lib. Atqui hanc habuerunt Angeli sancti: Igitur & auxilium *quo*. Item gratia perseve-

severantiæ est omnium misericordiarum consummativa, & plenitudo legis, adeoque supra gratiam sufficientem omnibus communem plurimum elevata, ut ex professo in libro de dono pers. propugnat S. August. Illam autem habuerunt sancti Angeli: Igitur habuerunt auxilium *quo*. Item gratia gloriæ Angelorum consummativa fuit omnipotens, quæ eos tenuit & fecit in confessione, perdurante prælio, fortes & fideles, quod innuit August. Enchir. c. 95. his verbis: " Deus noster in cœlo ,, & in terra omnia quæcumque voluit ,, fecit. ,, Igitur gratia Angelorum non est gratia communis & indifferens, sed efficacissima: alias nihil mirabile haberet prædestinatio Angelorum & ne dicam incomprehensibile: quis autem rerum æquus æstimator hoc dicet? Quomodo enim aliis Angelis quamvis in gratia creatis cadentibus illi steterunt? *O altitudo divitiarum sapientiæ & scientiæ Dei; quam incomprehensibilia sunt judicia ejus & investigabiles viæ ejus*. Rom. 11. 33.

Denique, retorqueo contra Jansenium argumentum, si in Angelis boni fuit tantum auxilium *sine quo* utique & cæteri perseverare debuerunt: absurdum consequens, ergo & antecedens. Probatur sequela: omnes fuerunt in gratia sanctificante pares: omnes in hypothesi & in gratia actuali, quia mali habuerunt auxilium *sine quo*: unde igitur ceciderunt? numquid per vires nudas liberi arbitrii, Angeli boni discreti sunt ab aliis, hoc est Pelagianum; & contra Augustinum supra laudatum, qui non semel gratiæ adjuvanti & operanti tribuit discretionem bonorum Angelorum a malis: Igitur si ista veliot novatores vitare absurda, confiteri debent auxilium *quo* fuisse in sanctis Angelis.

Fit satis Jansenii objectionibus.

JANSENIUS, ut suum de gratia defendat systema, totis viribus probare nititur libro de gratia primi hominis cap. 14. 15. 16. 17. 18. adjutorium necessarium ad singulos actus supernaturales, maxime ad perseverantiam in statu innocentiæ fuisse solummodo auxilium *sine quo*, adeoque intactum manere suum de gratia principium, quo astruit gratiam duntaxat sufficientem pro homine sano & Angelis, efficacem vero per alterius exclusionem pro statu naturæ lapsæ: quod quidem falsissimum esse, luce clarius ostendimus: sed ut veritas undequaque luceat & roboretur, respondendum est adversarii rationibus.

Objicit Jansenius in libro mox laudato cap. 14. S. Augustinum operationem tribuere adjutorio Adæ collato: atqui illud adjutorium erat solum *sine quo*. Igitur auxilium *quo* non erat pro statu innocentiæ. Probatur minor, adjutorium *sine quo* illud censetur quod dat posse: Atqui illi adjutorio Augustinus tribuit & operandi & perseverandi virtutem atque efficaciam. Igitur illud adjutorium necessarium ad operationem pro statu naturæ integræ, erat solum auxilium *sine quo*. Probatur minor in qua est difficultas. Primo Augustinus lib. de corr. & gratia cap. 11. dicit de Adamo: " Posset ergo per- ,, manere si vellet: quia non deerat ad- ,, jutorium per quod posset, & *sine quo* ,, non posset perseveranter bonum tene- ,, re. ,, Eo loci loquitur de gratia possibilitatis & hanc dicit sufficientem ad perseverandum, ait enim esse auxilium per quod posset, si vellet, perseverare; qui loquendi modus indicat fuisse illud auxilium etiam pro operatione. Secundo, gratia collata Adamo & Angelo erat libero arbitrio subdita, juxta illud Augustini ibidem cap. 11. " Nec ipsum ergo, ,, scilicet Adamum, Deus esse voluit si- ,, ne sua gratia, quam reliquit in ejus ,, libero arbitrio. ,, Et paulo post: " De- ,, derat & adjutorium, *sine quo* in ea non ,, posset permanere si vellet, ut autem ,, vellet, in ejus libero reliquit arbitrio ,, &c. ,, Hæc autem gratia non est efficax. Tertio alimenta non solum dant posse vivere, sed & vivere: Atqui S Aug. in eodem libro c. 12. comparat adjutorium in statu innocentiæ alimentis, quæ tamen dicit tantum esse auxilia sine quibus homo non viveret: Igitur auxilium *sine quo* sufficit, tum ad operandi potentiam: tum ad ipsam operationem: nec fuit auxilium *quo*, in statu innocentiæ.

Respondeo nos jam fecisse satis supra, pro solutione istarum difficultatum. Attamen nego minorem primi & secundi argumenti &c. Ad primam S. Augustini auctoritatem, distinguo: & S. Doctor loquitur tantum de gratia possibilitatis, non operis, concedo: secus, nego. Loquitur enim

enim solum de gratia quam habuit Adamus ad perseverandum, quæque possibilitatis non operis fuit, cum de facto in justitia originali non perseveraverit: Sed non negat Augustinus Adamum habuisse auxilium quo adimpleret & fidei, & spei, & charitatis præcepta.

Ad secundam auctoritatem distinguo, gratia etiam operis collata Adamo & Angelis erat subdita libero arbitrio quoad usum, concedo: quoad se, ita ut a libero arbitrio dependeret, nego. Gratia dependet quoad usum a libero arbitrio, quia se sola non operatur effectum, sed simul cum libero arbitrio. At vero non dependet a voluntate creaturæ; cum potius voluntas ab ipsa dependeat, quia illi datur gratia ut adjuvetur & applicetur ad opus. Cæterum sic loquitur August. ut ostendat gratiam operis non tollere libertatem, sed hominem sub ejus dominio quantumvis efficaci manere liberum lib. de corr. & gr. cap. 8. num. 17. " Ecce quemadmo„ dum secundum gratiam Dei, non con„ tra eam, libertas defenditur volunta„ tis. Voluntas quippe humana non li„ bertate consequitur gratiam, sed gratia „ potius libertatem. „ Denique argumentum ad summum probat gratiam innocentiæ non fuisse per se efficacem, quod tenent gravissimi Theologi etiam pro nostro statu: Sed nullo modo evincit non esse efficacem, & gratiam operis, de qua solum currit præsens difficultas.

Ad tertiam auctoritatem distinguo: & S. Aug. non sumit alimentum in eo sensu quo vitam operatur, sed in eo quo potest illam fovere, concedo: & sumit exemplum adæquate, & secundum omnem quam potest habere significationem, nego. Augustini mens de se aperta est; ibi enim distinguit adjutorium *sine quo*, & adjutorium *quo*, nec illa confundit auxilia sicut Jansenius qui lucum facit legentibus. Cum enim validissimis argumentis contra suam sententiam non possint respondere, tribuit posse operari & ipsam operationem eidem adjutorio *sine quo*, quod quidem directe opponitur Aug. qui posse tribuit solum uni, & operari alteri; utitur autem exemplo alimentorum in eo solum sensu, quo possunt vitam alere: postea distinguit auxilium *quo*, cui soli operandi virtutem esse agnoscit.

Juvat referre verba. Sic igitur loquitur lib. 12. de corr. & gr. cap. 12. num. 34. " Itemque ipsa adjutoria distinguen„ da sunt: aliud est adjutorium sine quo „ aliquid non fit, & aliud est adjuto„ rium quo aliquid fit: nam sine alimentis „ non possumus vivere, nec tamen cum „ adfuerint alimenta fit ut vivat, qui mo„ ri voluerit. Ergo adjutorium alimen„ torum est sine quo non fit, non quo fit „ ut vivamus. „ Quibus verbis penitus excludit exemplum ad significandam operationem. Qua ratione igitur Jansenius qui comparat adjutorium *sine quo* alimentis, potest dicere tale adiutorium sufficere ad operationem, cum expresse dicat August. alimenta non esse id quo fit ut vivamus? Igitur & ex eodem sancto Doctore auxilium *sine quo* non fuit id quo factum est ut Adamus adimpleret fidei & charitatis præcepta: & id quo Angeli sancti perseverarent finaliter in bono.

Instat Jansenius cap. 15. ibidem: si auxilium *quo* necessarium fuisset in statu innocentiæ, maxime ut boni Angeli discernerentur a malis: Atqui ad hoc sufficiebat liberum eorum arbitrium cum auxilio *sine quo*: Igitur auxilium *quo* non fuit in statu innocentiæ. Major patet, probatur minor. Ideo quidam Angeli, aliis cadentibus, steterunt, quia sic voluerunt: ut autem vellent, sufficiebat adiutorium *sine quo*. Ita colligitur ex Augustino qui lib. de bono coniugali cap. 21. ait: " Ha„ bitum esse quo agitur cum opus est, „ cum autem non agitur, potest agi; „ sed non est opus: quo quis agit cum „ voluerit. „ Rursus lib. de corr. & gr. cap. 12. de primo homine ait: " Ut „ ergo non acciperet hoc donum Dei, „ id est, iu bono perseverautiam primus „ homo, sed perseverare, vel non perse„ verare in eius relinqueretur arbitrio. „ Et adhuc ibidem c. 11. " Sicut fecerunt „ Angeli sancti, qui cadentibus aliis per „ liberum arbitrium, per idem liberum „ arbitrium steterunt ipsi. „

Respondeo 1. retorquendo argumentum. Si per liberum arbitrium steterunt boni Angeli, absque gratiæ etiam sufficientis auxilio steterunt, quia Jansenius affert in probationem auctoritatem Augustini dicentis, quod sicut mali per liberum arbitrium ceciderunt, ita e contra boni steterunt: certum est hoc esse contra Augustini mentem qui dicit creaturam sine alte-

alterius auxilio peccare, sed non benefacere eum de salutis negotio agitur; ex quo patet Jansenium nihil probare. Jam vero quodnam sit auxilium *quo* Angeli boni steterunt, est, ipso teste Augustino, adjutorium quo discreti sunt, adeoque efficax, quia auxilium discernens est adjutorium *quo* Angeli vicerunt tentationem Luciferi, quo magis adjuti meliores evaserunt ut patet ex probationibus. Hoc autem competit soli auxilio *quo*. Nec mirum, vel sufficiens erat illud auxilium, vel non: si primum, omnes Angeli stare debuerunt, quia omnes pares erant in adjutorio *sine quo*: si non sufficiebat: igitur liberum arbitrium adjuvabat ipsam gratiam & se se proprio conatu discernebat: verum hoc sapit Pelagianismum: dicendum igitur Angelos præter auxilium *sine quo*, habuisse auxilium *quo* vel congruum, ut multi volunt, vel præmovens ut Schola nostra angelica docet.

Respondeo 2. negando minorem. Ad probationem distinguo: Ideo boni Angeli steterunt quia voluerunt, & voluerunt quia fuerunt magis adjuti, concedo: secus, nego. Igitur auxilium *sine quo* ad hoc non sufficiebat, quia ex ipso August. dat solum posse, & se tenet ex parte actus primi, unde aliud requiritur ex parte actus secundi, quod applicet ad actum & quod non solum det posse operari, sed & operari, quale fuit, ipso teste Augustino, auxilium sanctis Angelis collatum. Cæterum licet dicat eos stetisse, quia voluerunt, nihil refert; vult enim tantum indicare liberam Angelorum gratiæ cooperationem: Sic de malis dicit non stetisse quia noluerunt, utrumque etiam dicit pro nostro statu scilicet gratiam dari, ut velint homines bonum: de Judæis vero asserit non credidisse, quia noluerunt. Jam si quæras cur frequentius S. Doctor in liberum arbitrium primi hominis & sanctorum Angelorum refundat actiones bonas, in nostro vero statu magis in gratiam, dicam hanc esse rationem, liberum arbitrium in gratia fuisse creatum in prima creaturæ spiritualis productione, secus in secunda: unde August. non eximit liberum arbitrium SS. Angelorum a gratiæ dependentia; quinimmo supponens in gratia, adhuc exigit adjutorium *sine quo*, ut possent operari bonum: & auxilium *quo*, ut actu operarentur bonum, quia exigit quod præ cæteris magis adjuti sint. Et sic patet responsio ad utramque auctoritatem.

Reponit Ibidem cap. 16. lib. de gr. primi hominis &c. Una ratio cur auxilium *quo* requiratur in statu innocentiæ, illa est, quia, & merita, & perseverantiam finalem specialia esse dona, etiam pro statu innocentiæ, multi autumant: Atqui & merita & perseverantia non fuerunt specialia dona pro statu innocentiæ. Ergo &c. Probatur minor: Illud non est speciale donum quod creatura habet quando vult: Atqui primus homo habere poterat perseverantiam ad nutum & per virtutem liberi arbitrii, hanc enim ponit discrepantiam S. Augustinus inter hominem sanum & lapsum quod in præsenti statu gratia finalis sit ab homine independens, secus in alio; quæ quidem differentia non staret, si perseverantia fuisset donum speciale in primo homine: Utrumque se probare putat Jansenius auctoritate S. August. pag. 65. col. 2. S. Doctor lib. de corr. & gr. cap. 12. sic habet de perseverantia liberi arbitrii: " Habens virtutem li-
„ beri arbitrii, scilicet ad perseveran-
„ dum, quamvis non de futuro adjutorio
„ Dei sine quo non posset perseverare si
„ vellet; non tamen quo in illo Deus
„ operaretur ut vellet. „ Ibidem: " For-
„ tissimo quippe dimisit, atque permisit
„ facere, quod vellet; infirmis serva-
„ vit, ut ipso donante, invictissime,
„ quod bonum est, vellent, & hoc de-
„ serere invictissime nollent. „ Rursus cap. 11. dicit meritum fuisse Angelis sanctis, debitum: " Factum est donum gra-
„ tiæ, intellige pro præsenti statu quæ
„ merces meriti futura erat. „ Hæc de Adamo scribit, postea subdit: " Profecto
„ ejus culpa est, cujus meritum fuisset si
„ prima vere voluisset: sicut fecerunt
„ Angeli sancti qua hujus mansionis debi-
„ tam mercedem accipere meruerunt. „
Quibus verbis gloriam debitam merito Angelorum, & non gratiæ reputat; sic concludit Jansenius: Ergo &c.

Respondeo 1. Magnum scatere errorem in dictis Jansenii; sequeretur enim ex ejus conclusione homini primo fuisse liberum perseverare, quia hoc erat in libero arbitrio, secus homini lapso, quia ex ipso gratia dat illi bonum facere invictissime & insuperabiliter. Hoc ipsum innuit initio c. 16. his verbis: " Donum speciale,

vo.a-

Digitized by Google

„ vocamus hic quod Deus per speciale „ gratiæ adiutorium donat, non solum „ ita, ut sine illo libertatis arbitrium id „ non possit habere, si velit, vel illo ad- „ iuvante possit habere, si velit, sed e- „ tiam ut per illud velit. Tunc enim Deus „ per istud adiutorium ipsum velle do- „ nando, donat & meritum, & huiusmo- „ di donata merita continendo ipsam etiam „ perseverantiam donet, ex qua specialis do- „ ni explicatione liquet, quid ad quæstio- „ nem istam iuxta Augustini mentem res- „ ponderi debeat. Manifeste quippe pa- „ tet neque merita, neque perseveran- „ tiam Adamum, aut Angelos a Deo „ speciali hujusmodi dono accipere debuis- „ se, neque reipsa sanctos Angelos acce- „ pisse. „ Et c. 15. Clarius suam prodit mentem: postquam enim dixit homini sano fuisse liberum perseverare, subdit: " Longe aliter se res habet in il- „ lius gratiæ adjutorio, quod lapsis per pec- „ catum fractisque viribus libertati Chri- „ stus attulit. Hoc enim non est amplius „ adjutorium, sine quo possunt velle, „ vel permanere; sed quo præsente hoc i- „ pso fit, ut velint, atque permaneant, & „ per hoc non libero voluntatis arbitrio, sed „ ipsi gratiæ tribui debet. „ Uno verbo vult Jansenius ante peccatum hominem potuisse bona ex se facere & perseverare, secus post peccatum, quia, inquit alibi, granditate peccati libertas amissa est, & ideo concludit gratiam invictissime movere & necessitare, quod est falsissimum. Cæterum licet perseverantia, ut dicit providentiam extrinsecam rapientem ex hoc mundo justum ne malitia pervertat cor ejus, non dependeat a nobis, liberrime tamen elicimus actus bonos ad perseverantiam finalem conducentes, immo & componentes.

Respondeo 2. negando minorem: Ad primam probationem distinguo, liberum arbitrium specialiter adjutum a gratia habet perseverandi virtutem, concedo: secus, nego.

Ad secundam distinguo similiter, fortissimo dimisit Deus, quia jam habebat gratiam homo sanus & de novo adjutus poterat actu perseverare, concedo: sine gratia speciali, nego. Erat quidem gratia specialis requisita homini ad perseverandum, sed specialissima & major pro statu præsenti requiritur. Non opus erat primo homini ea providentia quæ subito eum e mundo raperet, ne malitia mutaret intellectum ejus, quia nec concupiscentia, nec passio ipsi dominabantur, unde dicit Aug. fortissimo dimisit Deus ut perseveraret, vellet: non sic in natura lapsa: foris adsunt pugnæ, intus timores, mundus seducit; Satanas loquitur, voluptas emollit cor, hinc sine specialissima providentia non salvatur homo, & ideo gratia perseverantiæ adæquate sumpta insuperabiliter movet, nempe mortem adducendo eo tempore, quo peccator dolet de peccatis tempore quo adest Confessor ut absolutionem a peccatis ægroto conferat.

Ad tertiam prob. supra responsum est gloriam esse utique respectu Angelorum gratiam, sed non tantam, quantam prædicat pro nobis Aug. cum enim natura Filii iræ simus, & a parte ante, id est, a conceptione, & a parte post gratia sumus indigni, & consequenter gloria; meremur tamen eam, sed supposita magna & continua gratia, unde Thr. 3. 22. habetur: *Misericordiæ Domini, quia non sumus consumpti.*

Obstrepit Adhuc Jansenius ibidem cap. 17. atque S. Augustinum sibi proponere difficultatem motam, eamque solvere per liberum hominis arbitrium auxilio *sine quo* duntaxat adjutum, adeoque auxilium *quo* prorsus abjecisse pro statu innocentiæ: & sic probare credit. S. Aug. lib. de corr. & gr. cap. 10. num. 26. edit. non " Hic, „ *inquit*, exoritur alia quæstio non sane „ contemnenda, sed in adjutorio Domi- „ ni in cujus manu sunt, & nos, & ser- „ mones nostri, aggredienda atque sol- „ venda. Quæritur enim a nobis, quan- „ tum attinet ad hoc donum Dei, quod „ est in bono perseverare usque in finem, „ quid de ipso primo homine sentiamus, „ qui certe sine ullo vitio factus est re- „ ctus. Nec dico: si perseverantiam non „ habuit quando sine vitio fuit, cui tam „ necessarium Dei donum non habuit? „ Huic namque interogationi facile res- „ pondetur, eum perseverantiam non ha- „ buisse, quia in eo bono, quo sine vitio „ fuit, non perseveraverit: . . . . Sed il- „ lud magis quærendum operosiusque tra- „ ctandum est, quomodo respondeamus „ eis qui dicunt. „ *Si in illa rectitudine in qua sine vitio factus est, habuit perseverantiam, procul-dubio perseveravit in ea: & si perseveravit, utique non peccavit, nec*

illam suam rectitudinem Deumque deseruit. Eum autem peccasse, & desertorem fuisse veritas clamat. Non ergo habuit in illo bono perseverantiam: & si non habuit, utique non accepit. Quomodo enim & accepisset perseverantiam, & non perseverasset? Porro si propterea non habuit, quia non accepit; quid ipse non perseverando peccavit, qui perseverantiam non accepit? Neque enim dici potest, ideo non accepisse, quia non est discretus a massa perditionis gratiæ largitate. Nondum quippe erat illa in genere humano perditionis massa antequam peccasset, ex quo tracta est origo vitiata.

Ecce status quæstionis clare expositus. Non quæritur an Adamus habuerit perseverantiam: certum quippe est, non habuisse, quia non in eo bono in quo creatus est, perseveravit: Sed quare non habuit? Quare non habendo peccavit? Quibus quæstionibus sic respondet Augustinus ibidem n. 27. " Quapropter saluberrime „ confitemur quod rectissime credimus „ Deum Dominumque rerum omnium, „ quia creavit omnia bona valde, & „ mala ex bonis exoritura esse præscivit, „ & scierit magis ad suam omnipotentissimam bonitatem pertinere, etiam de „ malis benefacere, quam mala esse non „ sinere, sic ordinasse Angelorum & ho- „ minum vitam, ut in eo prius ostenderet quid posset eorum liberum arbitrium, deinde quod posset suæ gratiæ „ beneficium, justitiæque judicium. De- „ nique Angeli quidam, quorum prin- „ ceps est qui dicitur diabolus, per li- „ berum arbitrium a Domino Deo refugæ facti sunt. Refugientes tamen ejus „ bonitatem, qua beati fuerant, non po- „ tuerunt effugere judicium, per quod „ miserrimi effecti sunt. Cæteri autem „ per ipsum liberum arbitrium in veri- „ tate steterunt, eamque de suo casu „ numquam futuro certissimam scire me- „ ruerunt. „ Quibus verbis, inquit Jansenius, Augustinus perfecte solvit difficultatem recurrendo ad vires liberi arbitrii. Respondet ergo quærentibus cur non habuit Adamus perseverantiam, quia cum posset perseverare, noluit: cur Angeli multi steterint, quia voluerunt; & per liberum arbitrium adjutum auxilio duntaxat *sine quo* steterunt: non alio fortiori opus habuisse Adamum innocentem aperte declarat August. inquit Novator. Sic enim ille Pater c. 11. n. 29. loquitur de primo homine: " Ille non opus habebat eo „ adjutorio, quod implorant isti cum di- „ cunt: video aliam legem in membris „ meis repugnantem legi mentis meæ. „ Implorant auxilium *quo*, inquit Jansenius, teste August. primus homo non indigebat ad perseverandum. Veniens postea August. ad homines lapsos, dicit eos indigere gratia potentiore ea, qua Adam potuit perseverare, & de facto perseverasset si voluisset. Sic enim habet ibidem c. 11. n. 30. " Proinde & „ si non interim latiore nunc verumtamen „ potentiore gratia indigent isti: & quæ „ potentior quam Dei, Unigenitus Dei „ Filius? „ Ergo &c.

Trilus igitur momentis Jansenius probat auxilium *sine quo* fuisse per exclusionem auxilii *quo* in statu innocentiæ, & illud sufficiens fuisse non solum ut Adam posset perseverare, verum etiam ut actu perseveraret. 1. Quia Angeli boni ex Aug. per liberum arbitrium steterunt. 2. Quia primus homo, non opus habuit ad hoc auxilio efficaci quod implorant lapsi homines. 3. Quia lapsi indigent gratia fortiori, ea quæ data est Adamo, qui disparem habuit, teste Aug. cap. 11. n. 29.

Respondeo, jam ex parte factum fuisse satis ejusmodi difficultatibus, & nihil ex auctoritatibus Aug. Jansenium juste concludere posse. Ubique enim probare solum intendit S. Doctor Adamum habuisse solummodo auxilium *sine quo* perseverare non posset, non vero quo perseveraret; cum igitur Augustinus distinguendo adjutorium *sine quo* ab adjutorio *quo*, illi tribuat perseverandi potentiam, isti actualem perseverantiam, luce clarius apparet S. Præsulem præter auxilium *sine quo*, exigere auxilium *quo* ad perseverandum, sed eo, inquit, sua culpa caruit Adamus inobediendo, malus Angelus superbiendo: alias si auxilium *sine quo* sufficiens fuisset ad perseverandum, habuisset perseverantiam Adamus, & inepte ad designandum Adami lapsum dixisset, non habuit auxilium quo perseveraret: & sic evanescunt Jansenii ratiocinia & conclusiones quas male ex doctrina sancti Augustini, ut fucum faciat legentibus, deducit. Veniamus nunc ad singula quæ quidem pari facilitate ex ipso Aug. solvemus.

Ad primum igitur distinguo, Deus sic ordinavit hominum & Angelorum natu-ram.

ram ut videret quid posset liberum arbitrium a gratia adjutum, concedo: sibi uni relictum, nego. Ipse fatetur Jansenius adjutorium necessarium fuisse SS. Angelis, eos nonnisi adjutos stetisse: quodnam vero fuerit adjutorium, patet ex August. fuisse auxilium *quo* pro perseverantia actuali, quia ibidem postquam dixit Deum: " Sic ordinasse Angelorum & hominum vitam, ut in eo prius ostenderet, quid posset eorum liberum arbitrium: " Subdit deinde: " Quid posset suæ gratiæ beneficium. " Profecto loquitur de gratia actuali efficaci, quia loquitur de gratia operis, de gratia parata per omnipotentissimam bonitatem cui certe respondet gratia efficax & omnipotens; de gratia quæ de malis etiam benefaciendi habet virtutem; denique de gratia quæ dedit bonis abundantiam charitatis ut starent, quod sane intelligi non potest nisi de actuali charitate, de ferventiori dilectionis actu quem produxerunt SS. Angeli, quique gloriæ plenitudinem assecuti sunt: de actu dilectionis, inquam maximo, non de charitatis habitu quem quidem habebat æque perfecte ac cæteri Lucifer, ut pote Angelorum primus. Qui tamen non stetit: quare vero non stetit, nisi quia per suam superbiam privatus est auxilio *quo* perseveraret? Quæ quidem omnia ita subvertunt systema & argumenta Jansenii, ut non remaneat effugiendi locus.

Quod autem Augustinus sic se explicet ex ipsius verbis accipe, doctissime Lector. Ita igitur cap. 10. num. 27. loquitur & respondet ad objectionem: " Rectissime credimus, Deum Dominumque rerum omnium qui creavit omnia bona valde & mala ex bonis exoritura esse præscivit, & scivit, magis ad suam omnipotentissimam bonitatem pertinere. " Ecce bonitas omnipotentissima: quid ad illam pertineat, dicit: " Etiam de malis benefacere quam mala esse non finere. " Quodnam bonum facit? Ut S. Angeli stent: " Sic ordinasse Angelorum & hominum vitam, ut in ea prius ostenderet quid posset eorum liberum arbitrium. " Adjutum scilicet gratia sanctificante, in qua creati fuerant, adjutum auxilio *quo* perseverarent, adeoque efficaci; judicium vero in malis Angelis qui habebant auxilium *sine quo*, ut Augustinus dicit de Adamo; non enim pejoris ipso conditionis erant, siquidem creati fuerant in gratia, sed sua culpa & superbia caruerunt auxilio, beneficio scilicet quo perseverarent. Quænam erat illius gratiæ virtus? Magnam & abundantem producere erga Deum dilectionem qua boni Angeli steterunt; hæc autem perseverantia est effectus solius gratiæ efficacis, immo efficacissimæ. Ita ibidem August. " Diabolus vero & Angeli ejus, & si beati erant antequam caderent, & se in miseriam casuros esse nesciebant, erat tamen adhuc quod eorum adderetur beatitudini, si per liberum arbitrium in veritate stetissent, donec istam summæ beatitudinis plenitudinem tanquam præmium ipsius permansionis acciperent, idest, ut magna per Spiritum sanctum data abundantia Charitatis Dei, cadere ulterius omnino non possent, & hoc de se certissime nossent. " Quibus verbis ostendit August. omnes Angelos in felici statu conditos fuisse, sed plurimos defectu, charitatis abundantiæ quæ non ponentibus obicem datur per Spiritum sanctum, idest, per gratiam efficacem, qua Spiritus sanctus movet cor & applicat ad bonum, non perseverasse. Quid plura? Ideo boni steterunt, quia propter fidelitatem fuerunt magis adjuti; quo modo præ cæteris adjuti? Non recipiendo quidem auxilium *sine quo* non perseverarent, quod teste Jansenio est auxilium actuale gratiæ habituali additum, & quod teste eodem Aug. Adamus habuit, qui tamen non perseveravit: quod Angeli omnes habuerunt in statu viæ & tamen non omnes perseveraverunt: Igitur auxilio *quo*, aliis cadentibus, boni steterunt & finaliter perseverarunt in justitia, qui ideo pro dilectionis summæ præmio, summam utique & consummatam sortiti sunt beatitudinem.

Ad secundum distinguo, primus homo non opus habuit ad perseverandum auxilio quo sanatur natura & comprimitur concupiscentia, concedo: hoc ex ipsis August. verbis in objectione allatis claret: " Ille non opus habebat eo adjutorio, quod implorant isti, cum dicunt: video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ. " Non opus habuit auxilio efficaci quo perseveraret, nego. Hic est sensus genuinus Aug. qui dividit gratiam actualem in adjutorium

sine

Digitized by Google

sine quo, & adjutorium *quo*. Primum, inquit, habuit Adamus, sed non secundum: habuit auxilium *sine quo* perseverare posset, sed non quo perseveraret. Existimat ergo S. Doctor præter auxilium *sine quo* requiri ad perseverandum auxilium *quo*: credit hoc ipsum habuisse Angelos qui in veritate steterunt. Igitur fuit auxilium *quo* in statu innocentiæ.

Ad tertium distinguo similiter, gratia præsentis status est fortior, & diversa ab ea quam habuit Adamus, concedo: ab ea quam habuerunt S. Angeli, subdistinguo, quoad aliquid, concedo: quoad omnia, ita ut gratia qua Angeli sancti steterunt, non fuerit efficax, nego. Aug. loquitur de gratia Christi comparative ad gratiam Adami: jure merito illam dicit & fortiorem, & diversam a gratia Adami, quia iste solum habuit auxilium *sine quo* perseverare non posset: electi vero habent per Christi merita gratiam qua actu perseverant. Unde loquitur solum de gratia perseverantiæ: Sed non de gratia efficaci qua donatus est Adam ad præcepta tum fidei, tum spei & amoris adimplenda. Cæterum, gratia qua perseveraverunt S. Angeli eadem erat substantialiter quoad efficaciam cum gratia quam nunc ad perseverandum a misericordia Dei accipimus: licet secundum quid diversa: quia in Angelis nihil habuit concupiscentiæ decertandum, aut devincendum; attamen vere inclinavit & applicavit S. Angelos ad bonum, vere eos accendebat ad Deum fortius præ cæteris omnibus amandum, & ideo ad perseverandum.

D. Augustinus est sui ipsius interpres. Nam cap. 11. sæpius dicit Adamum habuisse auxilium *sine quo* perseverare non poterat, habuisse posse perseverare, sed non actu perseverare, non auxilium *quo* perseveraret; ita nu. 31. 32. 33. & 34. sic concludit: " Nunc vero Sanctis in regnum „ Dei per gratiam Dei prædestinatis non „ tale adjutorium perseverantiæ datur, „ sed tale ut eis perseverantia ipsa done- „ tur; non solum ut sine isto dono perse- „ verantes esse non possint, verum etiam „ ut per hoc donum nonnisi perseverantes „ sint. „ Quibus expressionibus ostendit diversitatem auxilii dati Adæ ad perseverandum, & nunc electis concessi, in eo potissimum quod Adamus solum habuerit posse perseverare, electi vero præter hoc, habeant & actu perseverare. Igitur de gratia actuali solum tractat in his locis Aug. de gratia ut respectum habet ad perseverantiam: hanc autem gratiam in homine sano & lapso disparem fuisse, ultro fatemur cum Aug. sed negamus sanctum Doctorem exclusisse a statu innocentiæ gratias efficaces; Adam enim eas ad actus virtutum supernaturalium eliciendos habuit, Angeli vero sancti ad perseverandum finaliter in justitia.

Unum superest enucleandum, quo ex parte nititur Jansenii systema, nimirum an gratia efficax præsentis status, indeclinabiliter & insuperabiliter moveat ad bonum; unde sit.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

S. Augustinus admisit auxilium quo *pro statu innocentiæ, non quidem perseverantiæ, sed ad eliciendos fidei, spei, & charitatis actus.*

PRIMO: Quia Adam ut primum creatus est, amoris præceptum adimplevit, quod, seclusa gratia operis, non potuit facere. Sic propugnat S. Aug. lib. 2. de pecc. merit. & remiss. cap. 5. ubi ait neminem posse præceptum adimplere nisi adjuvetur a Deo. Eo loci loquitur de gratia efficaci, de ea scilicet quæ movet & applicat ad opus.

Secundo: Auxilium *quo* illud est, quod nos sanctos efficit, repetitis virtutum actibus: Sed ex S. Augustino hanc habuit gratiam Adamus: sic enim loquitur lib. 8. de gen. ad litt. cap. 10. 11. 12. " Sump- „ sit Dominus, *inquit*, hominem quem fe- „ cit, & posuit eum in paradiso operari, „ ut esset justus. „

Tertio: Angeli sancti habuerunt auxilium quo Deum super omnia diligenter, & in hoc præ cæteris amplius fuerunt adjuti, ait S. Aug. lib. 12. de civ. cap. 9. si amplius adjuti, habuerunt auxilium *quo*: sin minus, non fuissent magis adjuti, cum vel ipsi Angeli apostatæ habuerint in via auxilium *sine quo*, seu gratiam sufficientem qua bonum facere poterant: Sed idem dicendum est de Adam ad amoris præceptum adimplendum quod ab Augustino dicitur de sanctis Angelis. Ergo &c.

Digitized by Google

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET SOLUTIONUM.

PRIMO: Omnes objectiones quas Jansenius ex auctoritate S. August. proponit, unum solum probant, videlicet Adamum non habuisse auxilium *quo* actu perseveraret, quod nos ultro fatemur: Sed non inde sequitur illum non habuisse gratiam efficacem ad eliciendos virtutum actus. Quod autem in textibus S. Aug. a Jansenio laudatis sit sermo tantum de gratia finali, argumentum est, quia ex libro de corr. & gr. ubi de hoc dono potissimum agitur, eos deprompsit.

Secundo: Tametsi S. Augustinus lib. de corr. & grat. cap. 12. dicat sanctos Angelos stetisse quia voluerunt, non inde ad hoc contendit solum liberum arbitrium hoc egisse, sed illud gratia efficaci fuisse cooperatum.

Tertio: Similiter quando S. Præsul ait Deum prius præscivisse, quid valeret in Angelis bonis liberum arbitrium, deinde quid gratiæ beneficium, non intendit excludere pro initio boni operis gratiæ prævenientis necessitatem, hoc quippe Semipelagianismum saperet, sed denotare liberam voluntatis creatæ cum gratia & cooperationem, & concordiam. Neque vero eodem innixi principio dicimus S. Doctorem merita SS. Angelorum solis naturæ viribus tribuisse, quia tamen fuerant conditi in gratia sanctificante quam non amiserunt, ratione illius accepti doni, eorum in Deum amor & conversio veluti quamdam induebat ad meritum vitæ æternæ connaturalitatem.

SECTIO QUARTA.

Quid intelligat Augustinus, quum dicit gratiam Christi, movere insuperabiliter, & indeclinabiliter.

JANSENIUS lib. de gratia primi hominis non semel dicit gratiam Christi efficacem movere *insuperabiliter* & *indeclinabiliter*, & exinde concludit nullum remansisse in homine lapso liberum arbitrium, hominem necessitari, quod sane militat, & contra bonitatem Dei, qui nullum compellit & necessitat ad malum, vel bonum, & contra fidem quæ ubique nos edocet in scripturis hominem esse perfectissime liberum libertate activa indifferentiæ. Sed antequam ad difficultatis punctum veniamus, multa supponenda sunt.

Primo: Hominem esse liberum, & præmotum ad aliquid, posse eligere vel non, si voluerit.

Secundo: Perseverantiam posse considerari ex parte Dei decernentis talem hominem ad gloriam; vel ex parte hominis qui cooperatur. Potest utique considerari inadæquate & adæquate. Ex parte Dei decernentis, perseverantia est immobilis & infallibilis; secus ex parte hominis, qui potest agere, vel non agere; perseverare in bono, vel non perseverare. Jam vero si adæquate sumatur, incipit a prima gratia quæ est in nobis sine nobis, & terminatur per providentiam rapientem subito hominem, ne malitia mutet intellectum ejus: & sic dicit immobilitatem, & ex parte Dei moventis, cujus prædestinatio falli non potest, & ex parte mediorum, quia importat seriem gratiarum quibus homo pertingit fortiter simul & suaviter ad finem: si vero inadæquate sumatur, non dicit absolute immobilitatem; nam multi electi prolapsi sunt in peccatum, deinde resurgendo per pœnitentiam, gratiam amissam recuperarunt.

Tertio: Observandum est gratiam perseverantiæ finalis seriem quidem multarum gratiarum quibus fit motus & gressus ad finem, importare. Sed non consistere formaliter in gratia actuali & operante, bene vero in providentia conjungente mortem cum gratia habituali & sanctificante. Sic docet passim Augustinus in libris de præd. SS. & de dono perf. ita etiam in lib. de corr. & gratia, dicens justum sæpe rapi ne malitia mutet cor ejus, ut patet in electis qui apoplexia correpti, moriuntur in gratia: in parvulis qui post Baptismum e vita migrant. Utroque exemplo sæpe utitur S. Præsul, ut demonstret Pelagianis prædestinationem esse gratuitam, & perseverantiæ gratiam, donum specialissimum, quandoquidem perseverantia justum *insuperabiliter*, *indeclinabiliter* & immutabiliter firmat in bono non solum intensive, quia sic ordinavit & voluit Deus, cujus providentia in sui dispositione non fallitur, verum etiam executive, quia de facto sic ordinante Deo, in gratia & justitia moriuntur electi.

Quar-

Digitized by Google

Quarto: Termini *insuperabiliter*, & *immutabiliter* in sensu obvio, necessitatem important, siquidem dicunt rem non posse aliter se habere: sin minus, dicendum est motum agentis esse liberum, & non insuperabilem: quis enim dicet aliquid *insuperabiliter* & *indeclinabiliter* evenire quod potest non evenire? Nihilominus Jansenius lib. de gratia primi hominis c. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. & lib. 2. de gratia Salvatoris cap. 24. & 25. hanc ponit inter gratiam primi hominis & gratia Christi differentiam, quod gratia primi hominis erat subdita libero arbitrio, gratiam vero Salvatoris nullo modo, sed ita per se efficacem esse, ut omnis gratia in præsenti statu sit efficax, & moveat *insuperabiliter* ad bonum; ex quo infert gratiam medicinalem voluntati humanæ imponere bonum faciendi necessitatem. Ante ipsum ita docuerat Calvinus lib. 6. de lib. arbitrio suo circa finem. Cum uterque contendat hanc esse Augustini sententiam, operæ-pretium est investigare in quo sensu usurpet sanctus Doctor ista vocabula; *insuperabiliter*, *indeclinabiliter*, & cuinam gratiæ ea applicet.

Ostensum est 1. Omnem Christi gratiam non esse efficacem. 2. Hominem posse resistere gratiæ interiori adeoque gratiam actualem non movere *insuperabiliter*. 3. Ne quidem efficacem movere *indeclinabiliter*: hoc tamen tenent quidam Theologi Orthodoxi, sed in sensu a Calvini & Jansenii diverso: ita enim liberum arbitrium a gratia efficaci moveri contendunt, ut maneat potentia ad oppositum: Sed profecto in rei veritate, hoc non est insuperabiliter movere. Igitur quid in hac restatuendum est ad libertatem humanam contra Calvinum & Jansenium defendendam, aperiendum est secundum Deum. Difficultas in hoc solum puncto consistit an Aug. loquatur de gratia perseverantiæ finalis quando dicit gratiam movere *insuperabiliter*.

CONCLUSIO.

Quando S. Augustinus dicit gratiam Christi movere insuperabiliter, loquitur de gratia perseverantiæ adæquate sumpta, idest, de gratia perseverantiæ finalis.

Probatur triplici argumento. 1. Ex textibus. 2. Ex scopo ab auctore intento. 3. Ex bonis inde consequentiis, malis vero si aliter intelligatur.

Primum argumentum ex textibus.

ILLE loquitur de gratia efficaci solum perseverantiæ finalis, quando dicit gratiam movere *insuperabiliter*. Qui quoties hanc addit particulam gratiæ efficaci, facit expresse mentionem de perseverantia finali: Atqui res sic se habet: Igitur S. Aug. loquitur solum de perseverantia quum dicit gratiam Christi movere *insuperabiliter*, *indeclinabiliter* & *invictissime*. Probatur minor ex textibus, maxime ex lib. de corr. & gr. excerptis ubi ex professo hanc tractat materiam.

Primus locus in quo fit de gratia insuperabili mentio, eruitur e capite 8. num. 17. ubi Augustinus loquens de oratione quam Christus fudit pro beato Petro, dicit orasse, ne deficeret fides Petri, & Christum a Patre pro Petro postulasse *insuperabilem fortitudinem* in fide: Atqui August. ibi loquitur de perseverantia finali in fide, & probatur. Primo August. hanc sibi proponit objectionem, Petrum potuisse non perseverare & hoc concedit: Igitur ex ipso gratia efficax ut sic, ad bona opera quibus floruit B. Petrus, non movet *insuperabiliter*, hoc fatetur Augustinus: " Quis ignorat, tunc fuisse perituram fidem Petri, si ea qua fidelis erat, voluntas ipsa deficeret; & permansuram, si eadem voluntas maneret. " Petrus ante illam orationem habuerat gratiam efficacem, siquidem, relictis retibus, sequutus fuerat Dominum: ipse vera amoris argumenta Christo dedit, cum ante Domini sui passionem juravit illi fidelitatem: jam vero Christus antequam a Judæis comprehenderetur, oraverat pro Petro ne fides ejus deficeret, & tamen postea negavit: gratia igitur efficax ut sic, non movet *insuperabiliter*, cum Petrus in bono

tunc

tunc non steterit. Quænam est ergo gratia quæ ipsum immobiliter & immutabiliter fixit in fide? Perseverantia finalis in ipsa fide. Hanc pro eo a Patre expostulavit Christus: de hoc loquitur Aug. sic enim post verba modo allata subdit: " Sed „ quia præparatur voluntas a Domino; „ ideo pro illo Christi non posset esse inanis „ oratio. Quando rogavit ergo ne fides „ ejus deficeret, quid aliud rogavit, nisi „ ut haberet in fide liberrimam, fortissimam, invictissimam perseverantissimam „ voluntatem? Ecce quemadmodum secundum gratiam Dei, non contra eam „ libertas defenditur voluntatis. Voluntas quippe humana non libertate consequitur gratiam, sed gratia potius libertatem, & ut perseveret delectabilem perpetuitatem & insuperabilem „ fortitudinem. Petiit igitur Christus pro Petro, ut haberet in fide *perseverantissimam voluntatem*, *delectabilem perpetuitatem*. Quid clarius, Aug. loqui de perseverantia finali in fide?..

Secundus locus depromitur ex capite undecimo nu. 33. ubi S. Aug. hunc gratiæ Christi tribuit effectum, quod ita figat in bono, & determinet justum, ut motus ab ipsa peccare non possit: cum e contra Adamus innocens sub dominio gratiæ peccare posset: quod quidem discrimen, aut inane foret, aut etiam rueritpenitus, si gratia medicinalis *insuperabiliter* & *indeclinabiliter* non moveret: sic autem loquitur Aug. " Quapropter bina ista quid inter se „ differant, diligenter & vigilanter intuendum est, posse non peccare, & „ non posse peccare; posse non mori, & „ non posse mori; bonum posse non deserere, & bonum non posse deserere. „ Potuit enim non peccare primus homo, „ potuit non mori, potuit bonum deserere. „ Numquid dicturi sumus non potuit peccare qui tale habebat liberum arbitrium? „ Aut non potuit mori, cui dictum est, „ *si peccaveris*, *morte morieris*? Aut non potuit bonum deserere, cum hoc, peccando, deseruerit, & ideo mortuus sit. „ Prima ergo libertas voluntatis erat posse non peccare: novissima erit multo major non posse peccare. „ Sed quis non videat S. Doctorem loqui de gratia perseverantiæ quæ sola figit hominem immobiliter in bono, quæ jungit hominem Deo in perpetuum, ita ut non possit amplius non mori qui sic prævenitur & adjuvatur, S. Aug. seipsum explicat sequentibus verbis; hæc enim subdit: " Prima immortalitas erat, posse non mori; novissima erit multo major, non posse mori; „ prima erat perseverantiæ potestas, bonum posse non deserere, novissima erit „ felicitas perseverantiæ, bonum non posse deserere. „

Tertius locus habet auctoritatem quæ est apud auctores contrariæ sententiæ palmaris, S. Aug. cap. 12. num. 38. ait: " „ Subventum est igitur infirmitati voluntatis humanæ, ut divina gratia indeclinabiliter & insuperabaliter ageretur. „ Et ideo quamvis infirma, non tamen „ deficeret, neque adversitate aliqua vinceretur. „ Non possum demirari satis qua ratione, qua mente, quo scopo aliquis hac utatur auctoritate, ut probet gratiam efficacem ut sic movere indeclinabiliter; & hoc ut probet eam esse per se efficacem; sed nimis probaret; sequeretur enim hanc gratiam hominem non solum necessitare ad bonum, quod est contra Conc. Tridentinum, sed & figere immobiliter in bono, ita ut ab eo teste Augustino: " Nec deficeret, neque adversitate aliqua vinceretur. „ Quibus verbis aperte claret S. Doctorem loqui tantum de gratia perseverantiæ, quæ multarum gratiarum, earumque actualium seriem complectitur, quæque dicit providentiam mortem cum gratia conjungentem: Igitur ex antecedentibus, & ex concomitantibus, & ex subsequentibus claret S. Aug. loqui de perseverantia finali.

Ex antecedentibus quidem: " Per hoc, „ *inquit*, idem nu. 38. nec de ipsa perseverantia boni voluit Deus sanctos suos „ in viribus suis gloriari: qui eis non solum dat adjutorium quale primo homini „ dedit, sine quo non possint perseverare „ si velint, sed in eis etiam operatur & „ velle: ut quoniam non perseverabunt, „ nisi & possint & velint, perseverandi „ eis & possibilitas & voluntas divinæ „ gratiæ largirate donetur. „ Quia vero propter naturæ infirmitatem possint a justitia deficere, subdit: " Subventum est igitur infirmitati voluntatis humanæ, ut „ divina gratia indeclinabiliter & insuperabiliter ageretur. „

Ex concomitantibus veritas utique patet; namque sanctus Præsul subdit de volunta-

te hominis adiuta : " Et ideo quamvis infirma, non tamen deficeret, neque adversitate aliqua vinceretur. Ita factum est ut voluntas hominis invalida & imbecilla in bono adhuc parvo perseveraret per virtutem Dei: cum voluntas primi hominis fortis & sana in bono ampliore non perseveraverit. ".

Ex consequentibus idem comperitur: sic enim concludit Aug. " Fortissimo quippe dimisit atque permisit facere quod vellet: infirmis servavit, ut ipso donante invictissime quod bonum est vellent, & hoc deserere invictissime nollent. " Certe hoc de gratia efficaci ut sic, intelligi non potest, cum etiam teste Jansenio, peccator iustificatus potest amittere gratiam quam recepit virtute contritionis quam, adiuvante gratia efficaci, produxerat. Loquitur igitur Aug. tantum de gratia perseverantiæ.

SECUNDUM ARGUMENTUM.

Ex scopo ab auctore intento.

CERTUM est S. Augustinum in libris contra Pelagianos & Semipelagianos exaratis, unum maxime intelligere, nempe exaltare gratiam Christi, ut quid naturæ indebitum, & tamen ipsi absolute necessarium, & hoc contra illos qui illam abnegabant: contra istos vero qui illam ex parte evacuabant tribuendo naturæ boni operis primitias, probat, vel ipsum fidei initium esse a gratia, ut videre est in libris de gr. & lib. arbit. de præd. SS. & de dono pers. sed maxime lib. de corr. & grat. in quo quidem a capite sexto ad decimum quartum usque hanc urget rationem, ut probet gratiam Christi esse potentissimam, eamque gratia primo homini collata fortiorem, quod det actu perseverare & stare immobiliter & insuperabiliter in bono, gratia vero hominis sani solum posse in bono perseverare, quæ quidem ratio non ponderaret, si de alia, quam de gratia perseverantiæ intelligeretur; nam si qualibet gratia operis det insuperabiliter bene agere, quia certo applicat ad bonum, utique gratia Adamo collata hoc etiam patravit: licet enim primus homo non habuerit gratiam efficacem perseverantiæ, habuit tamen pro præceptis fidei, spei & charitatis adimplendis: Igitur habuit gratiam saltem pro eiusmodi præceptorum actibus efficacem simpliciter & ordinariam; hinc gratia medicinalis non diceretur simpliciter potentior gratia Adami; unde non bene concluderet Aug. qui hanc perpetuo ponit inter gratiam Adami & gratiam Christi differantiam, quod illa det posse agere & perseverare: ista vero actu perseverare. Cæterum gratiæ efficaci ut sic tribuere, quod moveat insuperabiliter, est manifeste confundere gratiam efficacem ordinariam quam etiam reprobi ad tempus non semel habent, cum gratia perseverantiæ, quod est contra S. Augustinum qui hanc movendi indeclinabiliter proprietatem soli tribuit perseverantiæ dono, qua quidem proprietate distinguit gratiam Christi a gratia primi hominis, sed ut veritas in re tanti momenti elucescat: singula capita libri de correptione & gratia a cap. 6. usque ad caput 14. inclusive, percurrenda sunt, ut mens & sensus Augustini appareat; & hoc maxime in duobus. Primo quia ubique agit de perseverantia. 2. Quia si de alia gratia concluderet, movere insuperabiliter, non probaret intentum. Procedamus igitur amore veritatis, ut quid sit de sententia S. Augustini in hoc puncto sentiendum unusquisque recte intelligat.

1. *Scopus* S. August. in cap. 6. est probare perseverantiam esse magnum Dei donum, & orationibus multis assequendum, num. 10. his verbis: " Ad hæc nos negare quidem non possumus, etiam perseverantiam in bono proficientem usque in finem, magnum esse Dei munus: nec esse nisi ab illo de quo scriptum est: *Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est.* " Ecce materia totius capitis & variis multisque Scripturæ & Patrum auctoritatibus perseverantiam dari & concedi in virtute multiplicis orationis probat: adeoque esse donum Dei speciale. Sed, quæso, si omnis gratia efficax quæ communis est justis & improbis movet insuperabiliter & figit in bono, quomodo perseverantia erit speciale donum, cum nihil habebit quod gratia quandoque etiam ad tempus concessa reprobis, non habeat? Igitur esset contra scopum Augustini, si loquens de gratia insuperabiliter movente, loqueretur de omni gratia efficaci.

2. Sco-

2. *Scopus* S. August. in cap. 7. est commendare gratiam perseverantiæ, quæ, *inquit*, denegatur multis ad quos non pervenit Evangelium, quandoque vero etiam parvulis absque Baptismo morientibus. Eamdem autem concedi electis, etiam iis qui peccant, sed pœnitentiam postea agunt: nonnullis in qualibet ætate, qui quidem periculis hujus vitæ mortis celeritate subtrahuntur: istis & aliis per magnam misericordiam illis cui vasa gratiæ facere complacuit: num. 13. ait: " Quicumque ergo ab illa originali damnatione ista divinæ gratiæ largitate discreti sunt, non est dubium quod & procuratur eis audiendum Evangelium; & cum audiunt, credunt, & in fide quæ per dilectionem operatur, usque in finem perseverant, etsi quando exorbitant, correpti emendantur, quidam eorum, etsi ab hominibus non corripiantur, in viam, quam reliquerant, redeunt; & nonnulli accepta gratia in qualibet ætate, periculis hujus vitæ mortis celeritate subtrahuntur. " Quibus verbis docet Aug. quandoque electos per magnam auxiliorum & actuum, tum dilectionis, tum pœnitentiæ seriem, quandoque etiam, accepta gratia sanctificante, mortis celeritate ut in eis qui apoplexia correpti moriuntur, pervenire ad perseverantiam, qua obtenta, immobiliter summo adhærent bono; & ideo perseverantia est donorum omnium maximum. Sed gratia efficax ut sic non habet hæc omnia, non una duntaxat peccatorem habitualiter exorbitantem reducit. Quinimmo, quandoque electi in sola gratia habituali & sanctificante consistentes, subito rapiuntur: Igitur gratia quælibet efficax non movet insuperabiliter. Et certe, hæc sequitur consequentia, nimirum quod perseverantia non foret speciale & summum donum, si gratia efficax ut sic moveret indeclinabiliter ad bonum, quia tantum efficaciæ haberet, quantum ipsa perseverantia: quod est manifeste contra Augustinum.

3. *Scopus* S. Augustini in cap. 8. est utique perseverantiæ donum omnibus præeminere gratiis ostendere: quod quidem exequitur variis exemplis. Cur enim Deus non det hoc donum uni qui est in gratia, & amore flagrat? Cur neget quandoque filiis Justorum, parvulis vero Infidelium concedat? Cur iste rapiatur quum in peccato est, & non raptus fuit quando erat in charitate? Respondet August. hoc ad inscrutabile judicium Dei, apud quem non est iniquitas, pertinere, & ex his perpetuo concludit perseverantiam esse omnium gratiarum maximam. Sic igitur scribit num. 17. " Hic si a me quæratur, cur eis Deus perseverantiam non dederit, quibus eam qua christiane viverent, dilectionem dedit: me ignorare respondeo. Nota hanc gratiam hominem immobiliter in bono constituentem, quandoque deesse illi, qui gratiam efficacem habuit, qui ea auxiliante, Deum dilexit: igitur non ad gratiam efficacem, sed ad solam perseverantiam pertinet atque spectat movere indeclinabiliter & figere insuperabiliter in bono. " Quod enim hoc sit ipsius natura ibidem probat Augustinus exemplo Petri pro quo Christus oravit, ne illius deficeret fides: " Quando rogavit ergo ne fides ejus deficeret, quid aliud rogavit, nisi ut haberet in fide liberrimam, fortissimam, invictissimam, perseverantissimam voluntatem. "

Numero 18. idem probat exemplis: " Quis hoc, *inquit*, non miretur? Quis hoc non vehementissime stupeat? Sed etiam illud non minus mirum est, & tamen verum, atque ita manifestum, ut nec ipsi inimici gratiæ Dei quomodo id negent valeant invenire, quod filios quosdam amicorum suorum, hoc est, regeneratorum bonorumque fidelium, sine Baptismo hinc parvulos exeuntes, quibus utique si vellet hujus lavacri gratiam procuraret, in cujus potestate sunt omnia, alienat a regno suo, quo parentes mittit illorum, & quosdam filios inimicorum suorum facit in manus Christianorum venire. Et per hoc lavacrum introducit in regnum, a quo eorum parentes alieni sunt. "

Pergit n. 9. probare exemplis excellentiam perseverantiæ finalis super cætera Dei dona, & hoc utitur argumento: " Respondeant qui nos irrident, quando in rebus talibus exclamamus. " Rom. 11. *Quam inscrutabilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus!* Neque enim hoc non donat Deus quibus voluerit, aut vero Scriptura illa mentitur, quæ de morte velut immatura hominis justi ait, Sap. 4. *Raptus est ne malitia mutaret intellectum ejus*,

ejus, aut ne fictio deciperet animam ejus. Ex illo toto capite cujus omnem fere textum exhibuimus non infert gratiam efficacem justis communem movere indeclinabiliter, sed solum hoc tribui perseverantiæ finali quam dicit esse specialissimum Dei donum: Tum caput octavum sic concludit: " Cur igitur, hoc tam magnum beneficium aliis dat, aliis non dat Deus, ... sicut ergo coguntur fateri, donum Dei esse, ut finiat homo vitam istam, antequam de bono mutetur in malum? Cur autem aliis, aliis non donetur, ignorant, ita donum Dei esse in bonu perseverantiam secundum Scripturas. " Videas velim, juste Lector, Aug. semper unum concludere, perseverantiam esse magnum Dei beneficium; nec hic movere quæstionem de gratia efficaci ut sic ad singulos religionis actus perutili; sed de duno perseverantiæ.

4. *Scopus* S. Aug. in capite nono & decimo idem est ac in præcedentibus, in nono probat perseverantiæ dunum esse specialissimum, num. 20. dicit multos, ideo non perseverare, quia nun sunt prædestinati; nu. 21. prædestinatos & secundum propositum electos dicit gaudere dono perseverantiæ: nu. 23. ideo, inquit, electis omnia cooperari in bonum: " Propter hoc Apostolus cum dixisset, scimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum: sciens nonnullos diligere Deum, & in eo bono usque in finem non permanere, mox addidit, his qui secundum propositum vocati sunt, hi enim in eo quod diligunt Deum, permanent usque in finem. " N. 24. fusius suam probat de perseverantia quæstionem, dicendo tantam esse perseverantiæ gratiam, ut electis quodammodo etiam prosint lapsus, in quantum majoris & pœnitentiæ & dilectionis erga Deum miserentem sunt motiva: Tum concludit correptionem semper esse faciendam, quia proficiet homini si electus est & prædestinatus, immo & alteri, videlicet ut immutet vitam malam & incipiat bonam, & electus evadat: In capite vero decimo n. 26. exponit felicem Adami statum, in quo quidem perseverare poterat, sed non perseveravit, secus fidelis Angelus, ut habetur n. 27. & n. 28. Tum isti capiti imponit finem his verbis: " Quod ergo pauci in comparatione pereuntium, in suo vero numero multi liberantur, gratia fit, gratis fit. " Quis igitur rerum æstimator dicet S. Aug. agere de gratia efficaci ut sic? Quis ex his Augustini sententiis & probationibus rite concludere poterit: ergo gratia efficax movet insuperabiliter, cum hanc concludendi proprietatem & modum a sola perseverantiæ gratia deducat sanctus Doctor, & ex hoc ipse concludat perseverantiam esse magnum beneficium; quæ quidem consequentia nullo modo ex ejus sequeretur probationibus in utroque capite allatis, si movere insuperabiliter conveniret gratiæ efficaci ut sic & in abstractu consideratæ. Et vero in omnibus Aug. ratiociniis apparet non una gratia efficax, sed multarum series: ideo enim concludit electis dari perseverantiam, quia prædestinatio est præparatio non unius, sed omnium donorum quibus certissime liberantur, quicumque liberantur. Ideo asserit diligentibus Deum omnia cooperari, etiam lapsus in bonum cedere, quia non una, sed gratiarum multitudine quæ perseverantiam componit, resurgunt in melius, & bonum ardentius quam ante lapsum & volunt & operantur: ideo gratiam Christi gratiæ Adami praecellere conclamat, quia illa dabat posse tantum perseverare, ista vero actu perseverare largitur: Quæ gratia, quæso, dat perseverare: Nunquid una? heu! quot unam & etiam multiplicem habuerunt, atque justi multis annis extitere, & tamen non perseverarunt. Sola igitur perseverantiæ gratia, movet insuperabiliter, quippe quæ sola figat hominem immutabiliter in bono.

5. *Scopus* S. Aug. in cap. 11. est præcedentem novis rationibus roborare de excellentia gratiæ perseverantiæ doctrinam: n. 29. dicit sanctos majorem & potentiorem habere per Christum gratiam ea, quæ primo homini collata fuit. N. 31. reddit rationem cur sit potentior, quia non solum perseverandi voluntatem, qualem dabat gratia Adamica, sed & perseverandi actum atque statum elargitur: " Nec illa quidem parva erat, *gratia scilicet Adami*, quia demonstrata est etiam potentia liberi arbitrii, quoniam sic adjuvabatur, ut sine hoc adjutorio in bono non maneret, sed hoc adjutorium, si vellet, desereret. Hæc autem tanto major est, ut parum sit homini per illam reparare perditam libertatem, parum

„ rum sit denique non posse sine illa, „ vel apprehendere bonum, vel permanere in bono, si velit, nisi etiam efficiatur ut velit. „ De qua, quæso, gratia loquitur August. Nonne de gratia quæ facit semper velle bonum & in ipso permanere: " Hæc autem, *scilicet gratia Christi*, tanto major est, ut parum „ sit.... non posse sine illa vel apprehendere bonum. „ Ecce effectus gratiæ efficacis, sed plus exigit: " Vel „ permanere in bono. „ Et hunc dicit gratiæ perseverantiæ effectum. Hoc præcipue effectu distinguitur gratia Christi, non solum a gratia Adami qua poterat perseverare, verum etiam ab illa qua bonum ad tempus operatus est, quod faciat permanere immutabiliter in bono: & hoc probare intendit Aug. exemplo perseverantiæ, sed non concluderet, si cuilibet gratiæ efficaci conveniret movere insuperabiliter ad bonum.

6. *Scopus* S. August. in capite duodecimo est concludere, perseverantiam eam esse gratiam quæ animam immutabiliter figit in bono. Num. 34. hac de causa dicit esse inter gratiam Adami & Christi, quod illa daret posse perseverare, ista vero actu perseverare largiatur. Num. 35. Quod priori Adamus tametsi ab omni concupiscentia expeditus, non perseveraverit, cum e contra posterior omnis generis hostes sic superet, ut vel ipsi lapsus cedant in electorum salutem, quatenus vi pœnitentiæ ad majorem resurgant justitiam: Sic loquitur num. 34. " Primo ita- „ que homini, qui in eo bono quo factus „ fuerat rectus acceperat posse non pecca- „ re, posse non mori, posse ipsum bo- „ num non deserere, datum est adjuto- „ rium perseverantiæ, non quo fieret, ut „ perseveraret, sed sine quo per liberum „ arbitrium perseverare non posset. Nunc „ vero Sanctis in regnum Dei per gratiam „ Dei prædestinatis non tale adjutorium „ perseverantiæ datur, sed tale ut eis perseverantia ipsa *donetur*. „ Prosequitur „ num. 35. " Major quippe libertas est „ necessaria adversus tot & tantas tentationes, quæ in Paradiso non fuerunt, „ dono perseverantiæ munita atque firmata, ut eum omnibus amoribus, terroribus, erroribus suis vincatur hic mundus: hoc Sanctorum martyria docuerunt: „ Denique ille & terrente nullo, & in- „ super contra Dei terrentis imperium libero usus arbitrio non stetit in tanta felicitate, isti autem non dico, terrente „ mundo, sed sæviente ne starent, steterunt in fide; cum videret illa bona præsentia quæ fuerat relicturus, isti futura „ quæ accepturi fuerant non viderent. „ Unde hoc, nisi donante illo a quo misericordiam consecuti sunt ut fideles essent? „ Ibidem subdit: " Accipiunt „ tantam per istam gratiam libertatem, „ ut quamvis, quamdiu hic vivunt, pugnent contra concupiscentias peccatorum, eisque nonnulla subrepant, propter quæ dicant quotidie, *dimitte nobis debita nostra*, non tamen ultra serviant „ peccato. „ Et n. 24. " Talibus Deus „ diligentibus cum omnia cooperantur in „ bonum; usque adeo prorsus omnia, ut „ etiam si qui eorum deviant, & exorbitant, etiam hoc ipsum eis faciat proficere in bonum, quia humiliores redeunt „ atque doctiores. „

Vides, doctissime Lector, Aug. in his omnibus loqui de omni electorum vita, de pœnitentia, de passionum invicta tolerantia, de tentationibus, & mundi & carnis superatis: de reditu modo ad fervorem pristinum, modo ad ipsam gratiam per peccatum amissam, quæ omnia sane non unam, sed multas efficaces gratias complectuntur, non unam aut alteram, sed perpetuam super hostes salutis reportatam victoriam, quæ quidem virtutum actus requiruntur ut homo tandem aliquando insuperabiliter & moveatur, & stet in bono: hæc Christi gratia Adami gratiam longe præcellit, sed quæ gratia? Non sane efficax ut sic, sed efficacissima gratia: quæ seriem donorum dicit & complectitur; quæ dicit providentiam extraordinariam; qua cuncta diriguntur, ut cedant in bonum electorum. Illud est perseverantiæ donum quo Christi gratia supra modum exaltatur, sic docet Aug. qui omnia capita allata ita concludit n. 38. " „ Subventum est igitur infirmitati voluntatis humanæ, ut divina gratia indeclinabiliter & insuperabiliter ageretur; & „ ideo quamvis infirma, non tamen deficeret, neque adversitate aliqua vinceretur. Ibi factum est ut voluntas hominis invalida & imbecilla in bono adhuc „ parvo perseveraret per virtutem Dei. „ Tum n. 40. cap. 13. " Denique etiam hoc „ erit, quando ulla superbia esse non poterit;

„ rit; numerus ergo Sanctorum per Dei „ gratiam Dei regno prædestinatus, do- „ nata sibi etiam usque in finem perse- „ verantia, illuc integer perductus, & „ illic integerrimus jam sine fine beatissi- „ mus servabitur, adhærente sibi miseri- „ cordia Salvatoris sui, sive cum conver- „ tuntur, sive cum præliantur, sive cum „ coronantur. „

Observandum est sanctum Doctorem omnia sua argumenta concludere per perseverantiam finalem, per gratiam qua homo nulla adversitate a Dei famulatu aut convellitur, aut penitus distrahitur, qua pervenit ad felicem statum in quo non potest amplius peccare: quæ quidem omnia gratiæ efficaci ut sic non convenire constat, cum homo modo ex peccatore justus, modo etiam ex justo peccator evadat, hinc patet gratiam efficacem ut sic non movere insuperabiliter, unde aut nihil, aut parum concluderet Aug. si illam tantum intelligeret gratiam.

TERTIUM ARGUMENTUM.

Petitur ex bonis & malis consequentiis, si ista vocabula, insuperabiliter, indeclinabiliter, *male aut bene applicentur*.

1. Sanctus Augustinus hanc deducit in singulis pæne capitibus relatis consequentiam, gratiam Christi gratiæ Adami supereminere in fortitudine: sed hanc non satis bene inferret conclusionem nisi gratia Christi adæquate sumpta hominem immobiliter, id est, usque ad finem figeret in bono, quæ consequentia optimo sequitur ad perseverantiam finalem: bene igitur concludit Aug. loquendo de ea movere insuperabiliter & indeclinabiliter.

2. *Sanctus Doctor* num. 24. infert ex gratiæ Christi gratuitate & eminentia hominem in nullo nisi in Domino gloriari debere, & salutem cum tremore operari debere: N. 10. ut sine intermissione oret ad tantum bonum assequendum, nempe perseverantiam; quæ quidem illationes veluti connaturaliter sequuntur ad dicta sancti Doctoris: si de sola perseverantia loquatur, quia est indebita, cur enim iste rapiatur quum amore Dei flagrat, alter vero cum amore sæculi inflammatur, quis novit sensum Domini? Quanta pro primo misericordia, quantum beneficium, quam magna gratia quæ immobiliter in bono constituit hominem.

3. *Videtur* quod S. Augustinus non potuerit alteri gratiæ quam perseverantiæ dono tribuere, *movere indeclinabiliter*: quia si gratia efficax ut sic moveret insuperabiliter, vel hoc faceret pro semper, vel ad tempus: non primum, hoc quippe soli perseverantiæ finali competit, hac enim seclusa, homo quantumvis justus potest deficere a justitia, & illam amittere, quod quotidie evenit; sed neque secundum: Et vero si gratia moveat ad tempus insuperabiliter, tollit libertatem, qui enim est insuperabiliter motus, non habet potentiam ad oppositum; alias, non insuperabiliter moveretur: quod est contra auctoritatem Concilii Tridentini sic definientis sess. 6. *Si quis dixerit liberum hominis arbitrium a Deo motum . . . . non posse dissentire, si velit, anathema sit*.

4. *S. Augustinus* sibi ipsi, quod absit dicere, non constaret, si gratiam efficacem ut sic vellet insuperabiliter movere, cum in libro de gratia & libero arbitrio non semel dicat liberum arbitrium posse gratiæ dissentire, si velit, idem verbis expressis pronuntiat libro de spiritu & littera, cap. 33.

5. *Admittere* gratiam efficacem ut sic movere insuperabiliter, est ansam præbere Hæreticis propugnandi gratiam necessitantem, talem infert ex sententiis August. in pravum sensum usurpatis Calvinus in Antid. Trid. ad sess. 6. cap. 6. edit. 3. pag. 278. " In eo allucinantur, *inquit*, „ (loquendo de Patribus Concil. Trid.) „ quod motum nobis offerri somniant, „ qui mediam electionem nobis relin- „ quunt. Denique in eo falluntur quod „ nullum observant inter generationis gra- „ tiam quæ nunc miseriæ nostræ subve- „ nit; & primam quæ Adæ data fuerat, „ discrimen quod diligenter exponit Au- „ gust. istam inquit, gratiam non habuit „ primus homo qua numquam vellet esse „ malus, tale quippe erat adjutorium „ quod desereret cum vellet, in quo per- „ maneret si vellet; non quo fieret ut „ vellet, sed potentior est gratia in se- „ cundo Adam, qua fit etiam ut veli- „ mus. „ Tum lib. 2. Inst. cap. 3. n. 10. idem dicit, sed præcipue lib. de æterna Dei prædestinatione pag. 696. " Non ta- „ li modo illis perseverantiæ donum confer- „ tur,

„ tur, quo possint, si velint, sed quo „ non nisi perseverantes sint, quod optima „ ratione confirmat D. Aug. Nam si in tan„ ta infirmitate vitæ hujus ipsis relinque„ retur voluntas sua, ut in adjutorio Dei „ sine quo perseverare non possent, ma„ nerent si vellent; nec Deus operaretur ut „ vellent, inter tot & tantas tentationes vo„ luntas ipsa infirmitate sua succumberet.„

Synodus Dordracena pag. 313. similia dicit abutendo auctoritate D. August. & ait: " Irresistibilem hanc Dei motionem esse, „ firmissime probant Orthodoxi, *sic Cal„ vinistas vocat*, quia textus Patris *sine „ quo*, nemo venit ad Christum, Joan. „ 6. irresistibilitatem gratiæ supponit. „ Rursus pag. 316. " Addatur, *inquit*, & „ Augustini ratio de corr. & gr. cap. 14. „ qui habet humanorum cordium, quo „ placet inclinandorum potentissimam po„ testatem. „

Dices: S. Aug. loquendo de gratia perseverantiæ dicit eam dare liberrimam voluntatem: Igitur non movet insuperabiliter tollendo libertatem: si res sic se habet, cur gratia efficax ad tempus non movebit insuperabiliter, salvo libertatis jure?

Respondeo distinguendo: perseverantia inadæquate & inchoative sumpta dat liberrimam voluntatem: concedo: adæquate sumpta, nego. Perseverantia duplici modo considerari potest; primo quidem inadæquate, & sic importat multas gratias operis, multos virtutum actus. 2. Formaliter & adæquate, ut dicit non solum gratiarum & auxiliorum seriem, sed & providentiam extraordinariam quæ mortem cum gratia conjungit; priori modo spectata dat liberrimam voluntatem, quia voluntas adjuta vult & eligit bonum, illudque summo prosequitur amore, & hæc est libertas filiorum Dei qua nunc donantur electi: Si vero perseverantia consideretur formaliter & adæquate, & ut est ipsa mortis cum gratia conjunctio, non pendet absolute loquendo a nobis, sed a Deo sic ordinante, ut homo dum justus est & divino flagrat amore, e vitæ periculis subtrahatur. Quid plura? est ipsa mors pretiosa & beata in Domino requies: Porro qui est in termino ulterius peccare seu deficere non potest. In isto sensu eam usurpat S. August. lib. de dono pers. cap. 1. num. 1. his verbis: " Asserimus ergo donum Dei esse perse„ verantiam qua usque in finem perseve„ ratur in Christo. Finem autem dico, „ quo vita ista finitur. „

Solvuntur objectiones.

OBJICIES: S. August. l. de corr. & gr. cap. 6. num. 10. dicit Christum orasse Patrem pro Petro, ne deficeret Petri fides: " Quid enim ei rogavit, *inquit*, „ nisi perseverantiam usque in finem? „ Sed perseverantia per totum vitæ curriculum dicit gratiam efficacem ad quemlibet religionis actum necessarium, infallibiliter & insuperabiliter moventem: Igitur verba ista Aug. *insuperabiliter*, *indeclinabiliter*, intelligi debent de quacumque gratia efficaci: Probatur minor. Nullus perseverare potest in bono per totum vitæ spatium, nisi omnia adimpleat religionis præcepta, nisi orationi & cæteris religionis ac pietatis operibus vacet, sed ad singulos actus requiritur gratia efficax, si resistat justus, & a justitia decidat, jam non perseverat: Igitur eo ipso quo Christus petit pro beato Petro in fide perseverantiam, sequitur omnes gratias efficaces quas Apostolus habuit, durante vita, pro virtutum actibus eliciendis, hunc ipsum insuperabiliter movisse & applicasse ad bonum: quod quidem S. August. innuere videtur cap. 8. n. 17. ubi iterum Christum loquentem pro fide Petri indefectibili & orantem inducit: " Quando rogavit ergo „ ne fides ejus deficeret, quid aliud ro„ gavit, nisi ut haberet in fide liberrimam, „ fortissimam, invictissimam, perseveran„ tissimam voluntatem? Ecce quemad„ modum secundum gratiam Dei, non con„ tra eam, libertas defenditur voluntatis. „ Voluntas quippe humana non libertate „ consequitur gratiam, sed gratia potius „ libertatem, & ut perseveret, delecta„ bilem perpetuitatem. „

Respondeo 1. ex hoc sequi gratiam efficacem quæ nonnumquam reprobis datur, non movere insuperabiliter, quia in gratia non sunt perseveraturi, nec habebunt delectabilem in bono perpetuitatem; adeoque falsum esse, gratiam efficacem ut sic spectatam movere insuperabiliter.

Respondeo 2. ad argumentum neg. min. nempe ad perseverantiam requiri gratiam efficacem insuperabiliter moventem ad quemlibet actum, & hoc propter multa:

Primo quidem, si quælibet gratia efficax moveret insuperabiliter voluntatem ad bonum particulare, profecto non foret pro libertate indifferentiæ locus; quomodo enim maneret potentia ad oppositum, si insuperabiliter moveretur; si agente cujus non posset resistendo superare virtutem, applicaretur ad opus: Enimvero si voluntas in hypothesi resistere potest, non insuperabiliter, sed superabiliter movetur, quod de facto sic esse ex Concilio Trident. constat. Secundo quia Christus oravit pro Petro ante ejus Passionem; ipse vero Petrus post illam orationem summum erga Christum amorem demonstravit, ad quem eliciendum habuisse gratiam efficacem nemo non novit, & tamen capto a Judæis Christo, Petrus Magistrum bonum & sanctum non semel abnegavit, quo quidem grandi peccato amisisse gratiam & peccasse mortaliter asserunt communiter sancti Doctores: habetur autem Luc. 22. *Ait autem Dominus Simoni, Simon ecce Satanas expetivit vos ut cribraret sicut triticum: Ego autem rogavi pro te ut non deficiat fides tua: & tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* Ecce oratio pro perseverantia in fide & in gratia. Hunc autem Petrus suum nova fidelitatis promissione erga Dominum protulit amorem. *Dixit ei: Domine, tecum paratus sum & in carcerem & in mortem ire.* Ecce dilectio. *Petrus vero sequebatur a longe . . . quem cum vidisset ancilla quadam sedentem ad limen, & eum fuisset intuita, dixit: & hic cum illo erat, at ille negavit eum, dicens: Mulier non novi illum.* Ecce peccatum & pro tunc defectus a gratia & a justitia: Falsum est igitur gratiam efficacem in abstracto sumptam movere ad singulos religionis actus insuperabiliter. Igitur non de gratia efficaci, sed de perseverantia loquitur Aug. quum dicit gratiam insuperabiliter movere. Clamat ipse pro veritate textus qui iterum atque iterum exhibet orationis Christi effectum esse Petri in fide finalem perseverantiam.

Respondeo 3. negando minorem primi & secundi argumenti. Ad probationem distinguo consequens, eo ipso quo Christus petiit pro Petro perseverantiam, petiit gratias efficaces insuperabiliter moventes terminative, concedo: abstractive & in individuo, insuperabiliter moventes, nego. Gratia perseverantiæ potest considerari dupliciter, scilicet inadæquate seu inchoative, & adæquate seu terminative: primo modo considerata dicit auxilia actualia quibus justus adjuvatur ab bene vivendum; si autem quodlibet auxilium in abstracto consideretur, certe non movet insuperabiliter, cum electi quandoque exorbitent, sed postea resurgunt: si vero perseverantia adæquate sumatur, non unam aut alteram gratiam efficacem importat, sed seriem gratiarum efficacium quæ habent relationem ad finem bonum, quæque in hoc sensu movent insuperabiliter; in quantum si deficit justus, datur altera gratia ut resurgat ad majorem justitiam & amorem, datur ut & perseveret usque in finem. Denique illa perpetua, continua & indefectibilis in bono fidelitas, non habetur præcise a gratiis actualibus, quandoquidem perseverantia in parvulis cum Baptismo e vita migrantibus, & in adultis qui apoplexia correpti subito moriuntur, in gratia efficaci non consistat formaliter ut docent Theologi, scilicet Pater Serry in opusc. cujus titulus, *Schola Thomistica vindicata*, p. 98. R. P. Daniel in opusc. gallico idiomate scripto cujus titulus, *Traite Theologique touchant l'efficace de la grace*, pag. 32. sed in providentia extraordinaria mortem cum gratia conjungente: Igitur gratiæ electorum efficaces non a se præcise sed ab illa providentia habent movere insuperabiliter & figere immutabiliter in bono: Hinc gratia efficax perseverantiæ nunquam ab illa providentia separanda est.

Solutio est ipsius S. Aug. sic enim loquitur cap. 7. lib. de corrept. & grat. num. 13. " Quicumque ergo ab illa ori„ ginali damnatione, ista divinæ gratiæ „ largitate discreti sunt, non est dubium „ quod & procuratur eis audiendum E„ vangelium, & cum audiunt, credunt, „ & in fide quæ per dilectionem operatur „ usque in finem perseverant, & si quan„ do exorbitant, correpti emendantur, & „ quidam eorum etsi ab hominibus non „ corripiantur, in viam quam reliquerant, redeunt, & nonnulli accepta „ gratia in qualibet ætate, periculis hujus „ vitæ, mortis celeritate subtrahuntur. „

Cæterum, movere indeclinabiliter soli gratiæ perseverantiæ convenit, propter duo. Primo, quia perseverantia dicit seriem

seriem multarum gratiarum formaliter ut in se unitarum, & ut ad eumdem tendunt effectum qui est perducere prædestinatum infallibiliter ad bonum finem . . . Secundo, connotat providentiam extraordinariam mortem cum gratia conjungentem, in quo sensu August. lib. de corrept. & grat. cap. 14. num. 43. ait, de Deo. qui vult justum coronare: " Volenti salvum facere, nullum hominis resistit liberum arbitrium. " Et D. Thom. 2.2. quæst. 137. art. 4. in corpore loquens de dono perseverantiæ, asserit non esse in hominis potestate, ut seipsum reddat in bono immobilem.

Instabis: Atqui August. propugnat gratiam efficacem secundum se sumptam movere insuperabiliter: Ergo nulla solutio. Probatur antecedens, nempe quod Aug. in lib. de corrept. & grat. loquatur non solum de gratia perseverantiæ, verum etiam de qualibet gratia efficaci, cum dicit gratiam insuperabiliter movere. S. Doctor agit contra Pelagianos quotiescumque gratiæ exaltat & necessitatem, & efficaciam: Pelagiani autem contendebant providentiam necessariam esse ad perseverandum, & quidem tanquam ducem qui justum ad salutis portum feliciter conduceret: atqui tamen August. non ex illa providentia extraordinaria, sed ex corruptione & infirmitate naturæ repetit gratiæ de qua loquitur, nempe insuperabiliter moventis necessitatem: Igitur saltem non sola perseverantiæ gratia terminative sumpta, sed & gratia efficax secundum se spectata movet insuperabiliter & indeclinabiliter.

Quod autem Aug. repetat tantæ gratiæ necessitatem ex naturæ lapsæ infirmitate, accipe ex his verbis quæ cap. 10. ejusdem libri num. 29. profert: " Sancti vero in hac vita ad quos pertinet liberationis hæc gratia in malis sunt, ex quibus clamans ad Deum Matth. 6. 13. *Libera nos a malo*. Ille in illis bonis Christi morte non eguit: *scilicet Adamus*, istos a reatu hereditario & proprio, illius agni sanguis absolvit. Ille non opus habebat adjutorio, quod implorant isti cum dicunt video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ. "

Respondeo negando subsumptum, ad probationem distinguo. August. non repetit gratiæ actualis sumptæ in abstracto necessitatem ex providentia vitam feliciter terminante, concedo: gratiæ insuperabiliter in bono figentis, nego. Pelagiani negabant necessitatem gratiæ actualis ad singulos actus: Semipelagiani ad initium; ex quo sequebatur etiam perseverantiam finalem ortum habere a voluntate humana; contra primos probat gratiæ actualis necessitatem, ex Scripturis, ex indigentia, ex infirmitate naturæ lapsæ de se deficientis: contra secundos probat naturæ insufficientiam tum ad bonum incipiendum, tum ad illud finiendum ex excellentia gratiæ perseverantiæ, cujus gratuitatem ex professo docet in libris de prædest. SS. & de dono perseverantiæ; concedit Pelagianis istam partem, nempe providentiam requiri specialem ad perseverantiam finalem: & ad aliam partem convertitur probando gratiam requiri & ad initium, & ad consummationem actus propter elevationem objecti, sed maxime propter naturæ lapsæ dejectionem & infirmitatem, at vero agendo specialiter de providentia, nulli gratiæ nisi perseverantiæ tribuit movere insuperabiliter; quod quidem patet ex loco in objectione de corruptæ naturæ adjutorio citato; ibi enim de perseverantia pertractat; unde postquam de necessitate gratiæ ad vincendam concupiscentiam locutus est, num. 30. subdit: " Proinde etsi non interim latiore nunc, verumtamen potentiore gratia indigent isti. " Tum num. 32. cap. 6. " Quippe in nobis per hanc Dei gratiam in bono recipiendo & perseveranter tenendo. "

Urgebis: controversia inter S. August. Pelagianos & Semipelagianos erat tantum de gratia operis: Igitur cum dicit cap. 12. n. 38. " Subventum est igitur infirmitati voluntatis humanæ, ut divina gratia indeclinabiliter & insuperabiliter ageretur. " Loquitur de gratia efficaci ut sic, maxime cum in verbis antecedentibus loquatur de infirmitate naturæ, & ex illa infirmitate concludat necessitatem gratiæ insuperabiliter moventis. Ergo &c.

Respondeo distinguendo, erat controversia de gratia actuali, sed insuper & de dono perseverantiæ, & hoc tanquam de principali medio ad probandam gratiæ necessitatem & gratuitatem, concedo: & non erat de gratia perseverantiæ, nego.

Duo fidei dogmata propugnat S. August. nempe necessitatem gratiæ ad initium & consummationem actus boni contra Pelagianos, ad initium contra Semipelagianos; gratuitatem vero contra omnes, & ad hoc probandum utitur exemplo perseverantiæ quæ incipit a prima gratia quæ est in nobis, quæ continuatur per seriem & multitudinem gratiarum ad pietatis & religionis actus necessariarum, quæque terminatur per providentiam extraordinariam mortem cum gratia conjungentem: quod quidem lib. de corrept. & grat. cap. 8. num. 17. optime explicat, his verbis: " Si ergo confiteris, donum Dei „ esse perseverare in bono usque in finem; „ cur hoc donum ille accipiat, ille non „ accipiat, puto quod mecum pariter „ nescis, & ambo hic inscrutabilia judi„ cia Dei penetrare non possumus. Aut „ si ad liberum arbitrium hominis, quod „ non secundum Dei gratiam, sed con„ tra eam defendis (*loquitur contra Pelagium*) pertinere dicis ut perseveret in „ bono quisque, vel non perseveret, „ non Deo donante si perseveret, sed „ humana voluntate faciente; quid mo„ liturus es contra verba dicentis: *Rogavi pro te, Petre, ne deficiat fides tua.* „ An audebis dicere etiam, rogante Chri„ sto, ne deficeret fides Petri, defecturam „ fuisse si Petrus eam deficere voluisset, „ hoc est, si eam usque in finem perse„ verare noluisset? Quasi aliud Petrus „ ullo modo vellet, quam pro illo Christus „ rogasset ut vellet. Nam quis ignorat, „ tunc fuisse perituram fidem Petri, si ea „ qua fidelis erat voluntas ipsa deficeret; „ & permansuram, si eadem voluntas „ maneret? Sed Proverb. 8. edit. 7. „ *Quia præparatur voluntas a Domino*; id„ co pro illo Christi non posset esse ina„ nis oratio. Quando rogavit ergo ne fides „ ejus deficeret, quid aliud rogavit, nisi „ ut haberet in fide liberrimam, fortis„ simam, invictissimam, perseverantissi„ mam voluntatem? „

Ad id vero quod in confirmationem objectionis adducitur, scilicet, Augustinum ex infirmitate naturæ concludere gratiam insuperabiliter moventem, distinguo: gratiam perseverantiæ, concedo: gratiam ut sic, nego. Hoc patet ex verbis subsequentibus, postquam Augustinus dicit: " Subventum est igitur infirmitati „ voluntatis humanæ, ut divina gratia „ indeclinabiliter & insuperabiliter age„ retur; „ Subdit: " Et ideo quamvis „ infirma, non tamen deficeret, ne„ que, adversitate aliqua vinceretur. Ita „ factum est, ut voluntas hominis inva„ lida & imbecilla in bono adhuc parvo „ perseveraret per virtutem Dei. „

Insistes: S. August. lib. de præd. SS. cap. 8. dicit gratiam efficacem secundum se spectatam movere insuperabiliter, sic enim habet: " Hæc itaque gratia quæ occulte humanis cordibus divina largita„ te tribuitur, a nullo duro corde res„ puitur, ideo quippe datur ut cordis du„ ritia primitus auferatur. „ Unde sic arguitur: gratia quæ a nullo corde respuitur, quæque ideo datur ut cordis duritia primitus auferatur, movet insuperabiliter: quid enim ad hoc requiritur, nisi quod non respuatur, nisi quod duritia quæ potest gratiæ impedire effectum, penitus auferatur? Ergo &c.

Respondeo negando antecedens, ad probationem distinguo: gratia a nullo respuitur, sed respui potest, concedo: & non potest respui, nego. Aliud est non respui, aliud est non posse respui. Revera quidem gratia efficax non respuitur, quia sic præparatur voluntas a Domino, ut non abjiciat vocantem. Hinc & Martyres in compedibus gaudebant quoniam digni haberentur pro Christo contumeliam pati: hinc & peccatores præventi in benedictionibus dulcedinis, ipsas pœnitentię amaritudines ebibere delectantur atque congaudent; sic enim Sanctus Spiritus illuminat animam ut suadeat bonum, sic movet, ut velit & operetur bonum: sed potest semper ex innata libertate voluntas respuere; verum quidem est ideo conferri gratiam ut cordis duritia penitus auferatur, sed supposito quod prioribus gratiis non resistat voluntas. Quot, ipso teste August. refrigescunt adversus gratiarum imbrem, ipse August. peccator a gratia ad meliorem frugem & ad conversionem invitatus, longo tempore, dixit, *cras*, *cras*, & legitur in actibus quod Paulus contra stimulum gratiæ recalcitraverit: ideo tamen datur gratia ut cordis duritia auferatur: ideo Corozain & Bethsaidæ data & concessa est, ut, cordis duritia ablata, converterentur, sicut de facto Tyrii & Sidonii conversi fuissent, si easdem habuis-

buissent gratias, Et tamen resistit Corozain, resistit Bethsaida: Igitur ex loco citato nihil sequitur contra perseverantiæ donum, maxime vero, quia gratia efficax ut sic, licet a nullo corde respuatur, non tamen insuperabiliter movet & applicat ad opus.

Repones: D. Thomas fidelis S. August. interpres dicit gratiam efficacem secundum se spectatam movere insuperabiliter; sic enim loquitur quæst. 6. de malo, art. unico ad 3. " Deus movet immutabiliter " voluntatem propter efficaciam virtutis " moventis. " Ergo &c.

Respondeo negando antecedens, ad probationem, distinguo: Deus movet immutabiliter voluntatem immutabilitate hypothetica, concedo: Immutabilitate absoluta, nego. Motus agentis increati potest considerari dupliciter: primo, ex parte sui: secundo, ex parte sui & causarum secundarum. Ex parte causæ primæ est insuperabilis, quia Deus movet immutabiliter ad bonum, quippequi sciat quod creatura mota consentiet, & cum ejus motio sit post prævisa eorum quæ fiunt in mundo, ejus providentia in omnium dispositione non fallitur: motus secundo modo consideratus, nimirum ex parte causæ secundæ, non est immutabilis, quando quidem causa contingens potest deficere: ita seipsum ibidem explicat D. Thomas, hæc enim subdit: " Sed propter naturam vo- " luntatis motæ quæ indifferenter se ha- " bet ad diversa, non inducitur necessi- " tas, sed manet libertas. "

Ex his omnibus liquet S. Augustinum neque admisisse auxilium *sine quo* in statu innocentiæ per exclusionem a statu præsentis; neque gratiam efficacem præsentis status movere insuperabiliter; quibus positis ruit funditus Jansenii systema.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

S. Augustinus movere insuperabiliter hominem ad bonum soli dono perseverantiæ finalis tribuit.

PRIMO: Quotiescumque S. Doctor loquitur de gratia insuperabiliter movente, dubio procul agit de gratia perseverantiæ finalis, ut legenti librum de corrept. & grat. a cap. 6. usque ad 12. inclusive, patebit: Nec mirum, cum aliquis est in termino & beatus non potest Deum non amare.

Secundo: Idem claret ex scopo S. Præsulis, quippequi isto libro Pelagianos & Semipelagianos, qui vel ex toto, vel ex parte gratiam Christi evacuabant, suo perstringit stylo censorio, ostendendo gratiam mediatoris ipsa gratia hominis innocentis esse longe robustiorem, quippe quæ nedum posse perseverare, sed actu perseverare, etiam sæviente mundo & terrente diabolo, conferat.

Tertio: Si gratiæ efficaci secundum se spectatæ tribuatur motio insuperabilis, actum est de libertate, vel enim voluntas humana potest ei resistere, ut definivit sacra Synodus Trident. vel non: si primum, jam non movet insuperabiliter: si secundum ruit præceps in apertum baratrum libertas indifferentiæ actus.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM,

ET EXPLICATIONUM.

PRIMO: Ait quidem S. Augustinus Christum orasse pro Petro ut invictissimam haberet in fide voluntatem, sed inde male concludit Jansenius omnem gratiam efficacem movere indeclinabiliter, cum vel ipse Apostolus, absoluta Christi oratione efficacem habuerit, quum Christo dixit: *Domine, tecum paratus sum & in carcerem, & in mortem ire.* Et tamen postea Magistratum bonum alternatis vicibus abnegando, gratiam habitualem amiserit.

Secundo: Non negamus gratiam efficacem dari ut cordis duritia primitus auferatur, sed ei non tribuit insuperabilem motionem S. August. nisi annexam habeat perseverantiam finalem propter rationes non semel allatas.

Tertio: Esto quod controversia palmaris inter Pelagianos, Semilagianos & S. Aug. esset de gratia actuali, secundario tamen fuit & de perseverantia finali, quam vel ipsi Massilienses negabant esse speciale Dei donum. Quid plura? pergit ad scopum S. Præsul & exemplo perseverantiæ finalis, quæ non cadit sub meritum, probat gratiæ gratuitatem.

Digitized by Google

ARTICULUS QUARTUS.

De natura gratiæ efficacis præsentis status.

GRATIA Christi eaque efficax potest spectari in actu primo & secundum se; deinde in actu secundo, quando scilicet producit cum voluntate creata effectum. Omnes conveniunt gratiam non esse efficacem in actu secundo, nisi cooperante voluntate; alias liberum arbitrium mere passive, ut lapis, qui projicitur, se haberet, quod nequidem admittitur a Luthero & Calvino. Tota igitur controversia est de gratia efficaci in actu primo considerata. Et quæritur utrum sit per se, an tantum per voluntatis consensum, efficax?

Gratiam esse per se efficacem, est secundum se, & propria virtute habere infallibilem cum actu a potentia eliciendo connexionem, & hoc dependenter a decretis divinis, a quibus omnis virtus emanat. Esse vero efficacem per consensum, est gratiam esse de se indifferentem, sed habere a consensu voluntatis gratia sufficiente adjutæ seipsa determinantis energiam. Porro consensus voluntatis duplex distinguitur: alter negativus, alter vero positivus. Primus est cum voluntas non vult absolute resistere gratiæ moventi, sed hæret pendula & suspensa manet. Perterritus peccator aut non vult peccare, aut peccare timet, neque tamen vult absolute pœnitentiam. Hic consensus, proprie & in rigore loquendo, est adhuc gratiæ obnitentia, quia voluntas suadendi nondum assentitur. Positivus est cum de facto gratiæ ad pœnitentiam invitanti præbet assensum, & consentit abstinere vel a carnis spurcitia, vel a vindicta, vel ab aliquo alio vitiorum actu, ita ut sequatur effectus. Quæstio igitur de illo tantum secundo consensu currit; & de illo loquuntur tum Augustinus, tum Tridentinum, cum dicunt liberum arbitrium motum posse consentire, vel dissentire, si velit. His suppositis petitur impræsentiarum quomodo gratia sit efficax? Non una est circa illud momentum sententia, unde sit

SECTIO PRIMA.

De variis gratiæ efficacis systematibus.

DUPLEX circa gratiæ efficaciam systematis genus circumfertur: alii enim gratiam per se efficacem esse propugnant: alii vero tantum per voluntatis consensum: & circa utrumque systema variæ sunt opiniones, immo & quædam a fide penitus alienæ.

§. I.

Systemata hæreticorum qui tenent gratiam per se efficacem.

LUTHERUS & Calvinus tenent gratiam esse per se efficacem, ita ut gratia moveat necessario, & liberum arbitrium mere passive se habeat respectu actus in esse morali, & non sit electioni locus; active vero solum physice, in quantum actus procedit a potentia vitali. Ita docet Calvinus lib. 1. institut. cap. 18. §. 1. Ita Lutherus variis in locis. Hanc efficaciam uterque repetit a decretis ferreis necessario præmoventibus, quia inquiunt Deus vult solum quosdam a Christo confœderatos salvari; unde secundum eos, qui in fœdere conscripti sunt, velint, nolint, quidquid faciant, salutem consequentur. Et hoc vocatur prædestinatio necessitans ad vitam. Quem quidem errorem ab antiquis Prædestinatianis, vel etiam a Philosophis fatum admittentibus, Protestantes accepisse constat.

§. II.

Systema Jansenii.

QUONIAM multis cæcutire placet eo ductis prætextu, ut B. Augustini doctrinam, quam soli Jansenio multis ab hinc annis planissime, ut credunt, notam, propugnant; operæ-pretium est omnia impræsentiarum distinguere, & falsa secernere a veris, ut veritas, qualis est in se, appareat atque triumphet. Quatuor pro illo momento rite absolvendo nobis tractanda occurrunt. Primo, agendum est de Jansenii systemate: Secundo, de eodem in particulari, ejusque essentia seu natu-

natura: Tertio, de illo comparative ad systema Thomistarum: Quarto, iterum de eodem respective ad opinionem quorumdam Theologorum Orthodoxorum, qui salva voluntatis activa indifferentia, defendunt gratiam efficacem in delectatione cælesti eaque victrici.

De systemate Jansenii in genere.

JANSENIUS Iprensis iisdem prope innixus principiis ac Calvinus, defendit gratiam per se efficacem eamque necessitantem; nam ejus repetit efficacem a delectatione cælesti indifferentiam voluntatis activam absorbente: enim vero secundum illum, si delectatio illa sit superabundans, vincit terrenam sibi oppositam: & necessario applicat voluntatem ad actum bonum, qua de causa eam vocat victricem, secus vero si concupiscentiæ excedat delectatio: v. g. si adsint quatuor concupiscentiæ gradus, gratiæ vero tantum duo, delectatio terrena vincit cælestem, & necessario compellit atque determinat voluntatem ad peccatum. Verum hanc necessitatem libertati adversam esse nullo modo credit, quinimmo voluntatem sub dominio ejusmodi gratiæ liberam manere contendit. Sed quænam est illa libertas? Nisi fucata & imaginaria, siquidem in eo solum, teste Jansenio, posita est, ut homo agat voluntarie & spontanee, non enim electionem & indifferentiam actus ad rationem libertatis exigit Novator, sed solummodo indifferentiam status. Et ut paucis omnia dicam, exigit tantum ad libertatem, immunitatem a coactione, sed non a necessitate; quæ quidem opinio collimat cum opinione Calvini, qui ultro concedit lib. 2. institut. cap. 2. num. 2. hominem in illo sensu posse dici liberum: Et lib. 2. de lib. arbitrio, pag. 153. edit. 3. Genevensis, ait, parum de nomine libertatis sollicitum esse, modo illud omne quod opponitur tantum violento, liberum dicatur.

De systemate Jansenii circa gratiam efficacem in particulari, ejusque essentia.

JANSENIUS quatuor dicit 1. gratiam efficacem consistere in delectatione victrici. 2. Illam delectationem necessario compellere voluntatem ad bonum. 3. Eamdem se tenere ex parte actus primi, & necessario inferre actum secundum: 4. Inesse voluntati creatæ sub dominio gratiæ potentiam absolutam & antecedentem resistendi gratiæ, sed non consequentem & relativam.

Primum, nempe gratiam esse ex se efficacem, eamque in delectatione victrici consistere, totius operis doctrina est, maxime vero lib. 4. de gratia Christi, inprimis in undecim capitibus: capite primo docet gratiam efficacem esse cælestem suavitatem, & hoc variis D. Aug. sententiis, quas in suos retrahit sensus, probat, ut ista ex l. de peccatorum meritis cap. 19. deprompta: *Cum autem ab illo illius adjutorium deprecamur ad faciendam perficiendamque justitiam, quid aliud deprecamur, quam ut aperiat quod latebat, & suave faciat quod non delectabat?* C. 2. idem probare prosequitur, duplicem distinguens delectationem, alteram terrenam, quæ est tum a concupiscentia, tum a creaturis allicientibus & cor emollientibus: alteram cælestem, a gratia promanantem, quam esse victricem prædicat, ea tamen conditione, ut in gradu superet terrenam, alias hæret in desideriis inefficacibus, & terrena necessario compellit ad peccatum. Cap. 3. probat efficacem gratiæ a majori delectatione terrenam superante, dimanare. Idem docet lib. 8. de gratia Christi, cap. 2. Itidem & propugnant ejus Asseclæ, in primis Arnaldus, dissert. de gratia efficaci parte 4. art. 6. his verbis: *Nihil*, inquit, *aliud efficax gratia quam victrix delectatio, seu amor Dei, quo fit ut plus delectet quod præcepit Deus, quam delectet quod impedit*. Concinit Paulus Irenæus dispositione 5. Ejusmodi delectationis necessitatem pro gratia efficaci repetit Jansenius ex infirmitate naturæ, quæ propter corruptionem & fragilitatem, nonnisi suavitate & delectatione trahitur ad bonum. Ita docet lib. 4. de gratia Christi, cap. 2. 3. 4. 5. præcipue 7.

Secundum est, gratiam illam necessitare, & actum bonum necessario inferre. Ita tenet & propugnat Jansenius variis in locis lib. 4. de gratia Christi cap. 4. dicit perpetuam inesse nobis luctam quandiu vivimus, nec unam partem cedere alteri donec vincat & superet pag. 173. col. 2. sic loquitur: *Docet*, inquit, *Augustinus, quandiu in hac vita mortali vivimus*,

mus, esse in homine quandoque luctam duarum delectationum, noxiæ & beneficæ, terrenæ atque cælestis, quarum utralibet vicerit, animum cæcum consentientem ac pronum trahit. Tunc vero hominem a peccato liberari, & opus bonum effici, quum cælestis illa suavitas de cœlo venerit, atque adversariam suam superaverit.

Audis, benevole Lector, delectationem trahere & necessitare voluntatem secundum Jansenium, cujus illud est inconcussum principium, quod sui totius doctrinæ Augustini clavem appellant, necesse est agere bonum aut malum prout alterutrum magis delectat & placet. Jansenius est suipsius interpres, ibidem cap. 6. ubi ait: *Ex his jam perspicue intelligitur, tantopere esse necessariam istam delectationis divinæ gratiam, quando cum terrenarum rerum tentationibus ac delectationibus dimicamus, ut nisi major fuerit quam terrena, qua noster affectus detinetur, fieri non possit quin propriæ voluntatis infirmitate vincamur. Major enim delectatio nunquam delectatione minori superatur, sed eam sequetur animus, quæ magis eum afficiendo suavitate detinuerit.* Ideo ibidem ex professo probat gratiam efficacem vocari victricem, quia, devicta concupiscentiæ delectatione, necessario compellit voluntatem ad actum justitiæ.

Verum celebris est locus ex lib. 7. de gratia Christi, cap. 5. depromptus, in quo tam aperte suam exprimit mentem Jansenius, ut plane mirum sit, quod viri alias doctissimi ita cæcutire velint, ut asserere audeant tertiam propositionem non reperiri in Jansenii libro. Audi igitur ipsum Jansenium, qui indifferentiam activam absolute abnegat, qui voluntatem a gratia necessitari affirmat, qui non aliam libertatis essentiam requirit, quam a coactione immunitatem. Sic loquitur pag. 314. col. 1. *Ut igitur divisionis istius natura percipiatur, memoria repetendum est, id quod tam prolixe ex Augustino, Bernardo, cæterisque Patribus, tum Scholasticis asseruimus libertatem arbitrii naturalem & generalem non esse aliam nisi a necessitate, quam eos solam coactionem intellexisse demonstravimus. Ex quo fit ut apud eos liber actus sit idem, qui non coactus, qui non fit, nobis nolentibus seu invitis, & qui hoc ipso est in nostra potestate. Hic autem non est alius, quam actus voluntarius seu spontaneus, prout voluntarium, seu spontaneum, juxta Damasceni doctrinam, motum rationalem cum rationis advertentia & circumstantiarum cognitione designat, nec oriri potest in homine renitente voluntate. Solum hæc est differentia, quod non coactum & non extra potestatem nostram, designat, & motum illum privative, prout non fit ab extrinseco; prout ab extrinseco voluntarium, spontaneum, & in nostra potestate, significent eum positive, prout fit ab intrinseco. Carere enim, causa extrinseca cogente, non est satis ut actus voluntatis fieri intelligatur, nisi etiam suam causam internam habeat, a qua fiat, quod magis nomine spontaneæ & in potestate positæ, quam non coactæ voluntatis exprimitur; liberum autem utrumque indicat, ut videlicet & privative non cogatur quasi sit extra arbitrii potestatem, & positive sponte fluat ut sit in arbitrii potestate.*

In his totum systematis fundamentum totumque virus apparet. Enimvero Jansenius vult primo ut voluntas humana terrena vel cælesti delectatione necessitetur ad alterutram partem. 2. Ut maneat libera eo ipso quo sponte agit cum advertentia & cognitione circumstantiarum. 3. Hanc necessitatem vocat naturalem distinctam a cæca, qualis est in amentibus, quæque sola libertati opponitur. 4. Non aliud ad libertatem exigit, quam a coactione immunitatem, modo actus & intrinsece, & voluntarie fluat a potentia vitali.

Tertium momentum est, delectationem victricem se tenere ex parte actus primi, quia dicit motum indeliberatum, quo voluntas ponderatur, & inclinatur ad unam potius quam ad unam partem, & sua virtute infert necessario actum cum quo necessariam & insuperabilem habet connexionem. Ita docet Jansenius lib. 4. de gratia Christi: *Dicimus igitur delectationem istam, seu suavitatem in Augustino celebrem, esse partim primum illum & indeliberatum affectum animæ, qui actualis complacentia est, partim etiam & crebro, secundum, qui desiderium indeliberatum dicitur, quibus anima ita suaviter ac delectabiliter in bono appetendo rapitur, ut voluntas ei actu libero consentiat ac bonum diligat, tanto vehementius quanto fortius illis actibus rapitur.* Ex quibus liquet delectationem cælestem secundum Jansenium, omnem perimere libertatem; non enim se-

cua-

cundum illum est præmotio moralis pure objectiva, sed realis & intrinsece potentiam afficiens; neque solam sensus compositi dicit insuperabilitatem quæ convenit, secundum omnes, potentiæ cum actu suo conjunctæ, qui enim sedet non potest simul non sedere, sed insuperabilitatem virtutis moventis, quæ necessario infert actum. Hanc gratiam necessitatem iterum delineat lib. 7. de gratia Christi, cap. 5. his verbis: *Est autem . . . . delectabilis quadam arrisio seu complacentia objecti, qua motus omnes voluntatis antegreditur, & viam parat, sine qua omnino, quantumvis sive velit, sive nolit, sive velle possit, sive velle non possit, semper in ea generalis & naturalis illa ratio libertatis, quam explicuimus, integra sit, nullaque in alterutram partem necessitate cogatur . . . hoc igitur quod potentiam voluntatis ad volendum allicit, & quo magis accenditur, implicaturque voluntati, eo ardentius constantiusque alicit*. Ecce quomodo Jansenius ubique & constanter ad libertatem exigit solam a coactione immunitatem. Postea distinguit terminum a quo, & terminum ad quem gratiæ, istum esse in nostra potestate contendit, eo ipso quo voluntarie & spontanee elicitur.

Quartum & quidem ponderatione dignum, illud est, Jansenium & suos duplicem distinguere potentiam, alteram antecedentem & absolutam: alteram vero consequentem & relativam faciendi bonum. Prima est a gratia secundum se spectata, quæ secundum Dei intentionem datur v. g. ad producendum actum sibi proportionatum, idest, si est gratia intensa ut quatuor, potest producere actum justitiæ bonum ut quatuor, quem tamen per accidens non producit, si sit in concursu cum concupiscentia ut sex: unde secundum se est gratia efficax: & de facto si concupiscentia minuatur usque ad tertium gradum inferiorem, illa gratia sine nova entitate superaddita, producet secundum Jansenium, actum bonum ut quatuor. Hanc gratiam appellat parvam relative ad circumstantias, sufficientissimam tamen secundum se & in abstracto spectatam, sed non in concreto, & ideo revera non est auxilium sufficiens in concreto, quia secundum Novatorem, impossibile est hominem cum illa sola gratia vincere concupiscentiam in gradu superiorem, & in hoc sensu præcepta dicit impossibilia. Potentia vero consequens & relativa ex eodem promanat a gratia superante in gradu concupiscentiam, in qua quidem hypothesi utique dicit Jansenius impossibile esse concupiscentiam resistere gratiæ, & ideo hominem necessario compelli ad bonum.

Jansenius hæc omnia ex professo probat variis in locis, maxime lib. 4. de gratia Christi, cap. 6. pag. 173. col. 1. *Ex his*, inquit, *jam perspicue intelligitur tantopere esse necessariam istam delectationis divinæ gratiam, quando cum terrenarum rerum tentationibus ac delectationibus dimicamus, ut nisi major fuerit quam terrena, qua noster affectus detinetur, fieri non possit, quin propria voluntatis infirmitate vincamur*. Rursus ibidem cap. 7. pag. 176. col. 1. *Dico itaque, juxta sancti Augustini mentem constantissimam & sæpe declaratam, idcirco in ista, cum tentationibus, dimicatione, magnam, adeoque majorem ac victricem delectationem cælestem esse necessariam, ut delectatio terrena superetur, quia, alioquin voluntas tam magnas volendi vires adhibere non potest, seu, ut Schola loquitur, tam intense ac fortiter velle non potest, quantum necesse est, ut tentatio, seu delectatio opposita superetur*. Et iterum lib. 7. cap. 5. pag. 314. col. 1. *Actus porro liber quatenus positive spontanea & in potestate posita voluntatis inclinatione fluit (quamvis semper sine ulla necessitatis coactione fiat, impediri tamen & promoveri potest, & magis minusve poni in arbitrii potestate, prout animi pronitas & repugnantia respectu actus, seu id quod voluntatem ad velle vel nolle provocat & avocat, itemque potestatem & infirmam facit, crescit atque decrescit*. Igitur ex Jansenio, potentia adimplendi præceptum justitiæ nusquam deest, nisi delectatio cælestis inferior fiat terrena, nec justitiæ actus est in potestate voluntatis, nisi terrena decrescat delectatio; si enim crescit, tunc infirma est voluntas, si vero decrescit, jam potens evadit.

Jansenius rursus explanat istam duplicem potentiam, probat & propugnat lib. 8. de gratia Christi, cap. 2. & 20. & post ipsum ipsius discipuli, inprimis Sambovius in tract. de gratia, disput. 5. art. 6. apud Paulum Irenæum, disput. 4. art. 4. his verbis: *Legitima est*, inquit, *divisio gratiæ voluntatis propria status natu-*

ra lapsa per Christum reparata, *in gratiam sufficientem intelligatur gratia parva*, *ea scilicet*, *quæ cum sit efficax*, *ejus effectus ad quem proxime ordinatur*, *& quem Deus absoluta voluntate intendit*, *non est tamen efficax ejus effectus*, *quem Deus absoluta voluntate non intendit*, *& ad quem ordinatur*, *quantum est ex se*. Ex his patet Jansenium & ejus defensores per potentiam absolutam, intelligere auxilium sufficiens voce-tenus; nam vel illud auxilium consideratur secundum se & in abstracto, vel relative & in concreto. Si primum, non est sufficiens sed efficax, quia & ex voluntate Dei & ex sua natura habet virtutem producendi effectum, ad quem ordinatur: v. g. ut dictum est, si gratia illa parva, est intenta ut quatuor habet vim producendi actum bonum ut quatuor, & de facto producet supposito quod decrescat concupiscentia. Si relative ad majorem delectationem terrenam & in concreto spectetur, nullo modo est utique sufficiens; quia impossibile est ex Janseoio ut in concursu majoris delectationis producat actum bonum.

Concinit Arnaldus dissert. de gratia efficaci, par. 2. art. 4. quærens enim an aliquis in gratia efficaci possit resistere gravi tentationi, ait: *Tunc si ex communi omnium loquendi ratione*, *respondebitur*, *non quod absolute*, *sed in illa hypothesi*, *sine gratia non potuisse*. Potest ex ipso potentia absoluta, non relativa, ex hypothesi scilicet quod ferventior sit concupiscentia.

Totum hoc systematis mysterium clarissime explicant auctores quinque articulorum, art. 2. his verbis: *Quamvis*, inquiunt, *gratia sufficiens in se spectata*, *effectu illo careat ad quem tendit*, *ad quem voluntas excitat*, *ad quem per antecedentem voluntatem destinatur*, *adeoque falsum sit hoc sensu*, *omnem Christi gratiam habere eum effectum quem Deus vult*, *si tamen spectetur ut cum adjuncta voluntate conjuncta*, *merito hoc sensu efficax dici potest*.

Ex hoc gratiæ victricis systemate veluti e primigenio fonte promanant quinque Propositiooes damnatæ. Prima quidem, quia eo ipso quo delectatio gratiæ inferior est in gradu delectatione terrena, non potest voluntas aut resistere concupiscentiæ renitenti, aut eam colliso impetu vincere, & sic quædam præcepta quibusdam justis, etiam conantibus, sunt impossibilia secundum præsentes, quas habent, vires; quia secundum Iansenium impossibile est cum gratia illa parva vincere concupiscentiam exæstuantem. Fluit secunda, si enim gratia superior sit in gradu, pari ratione non potest illi resisti. Sequitur tertia, quia io concursu delectationis cælestis superioris anima sponte quidem & voluntarie agit, sed necessario, operatur enim cum advertentia & cognitione circumstantiarum, & hoc ex Iansenio sufficit ad libertatem, ut docet lib. 7. de gratia Christi, cap. 5. lib. 4. cap. 7. lib. 8. cap. 9. Etiam quarta subsequitur quoad istam secundam partem, nempe Semipelagianos in hoc fuisse Hæreticos, quod dixeriot, gratiam subiici quoad usum, libero arbitrio, quandoquidem si delectatio victrix est, ita per se efficax evadit, ut necessitet, & sic nequidem quoad usum gratia subjicitur voluntati humanæ, quod sane erroneum est, nam usus dependet a libero arbitrio ut a cooperante & concausa effectus producendi. Denique ex hoc ipso sequitur etiam quinta, namque si omnis gratia est efficax, & si omnis necessitat ad bonum, cum gratia efficax non sit pro omnibus v. g. pro reprobis, consequens est utique Christum non esse mortuum nisi pro electis, nempe pro his solis pro quibus meruit gratias efficaces.

De systemate Iansenii relative ad Calvinum & Lutherum.

Hæresis Jenseniana est nova, *& a Calviniana distincta*, *quamvis ei sit affinis*.

JANSENII defensores ut ab ejus libris averterent damnationem, distinxerunt in opere famoso trium columnarum sensum Calvini & Lutheri: sensum D. Th. & Molinæ. Primum & tertium a Jansenio prorsus alienum dicebant, secus vero medium, qui tribuitur Thomistis. Omnes oorant propositiones non præcise in sensu Calvini, neque a fortiori in sensu Molinæ & D. Thomæ, sed in sensu Jansenii fuisse proscriptas. Nova est igitur hæresis Janseniana, & licet Calvinianæ affinis, ab ea tamen in multis secernitur.

Primo quidem Calvinus & Lutherus voce & re negant post peccatum libertatem inesse homini. Jansenius vero terminis astruit, sed reipsa negat; quandoquidem ne-

necessitatem naturalem non esse libertati adversam propugnat lib. 4. de gratia Christi, cap. 5. & alibi.

Secundo, Hæretici præfati docuerunt justis omnibus, quacumque gratia instructis, omnia Dei mandata esse impossibilia, ipsisque per totam vitam deesse gratiam, qua possibilia fiant; ita ut vel unum quidem sine peccato adimplere haud valeant. At vero Jansenius dicit tantum quædam præcepta & quibusdam solum justis, non semper sed aliquando secundum præsentes, quas habent vires, esse impossibilia. Ita lib. 4. de gratia Christi, c. 4. 5. & 6. Ibidem lib. 3. c. 13. ex professo.

Tertio, Protestantes de quibus supra negant inesse homini potentiam tum antecedentem, tum consequentem adimplendi præcepta; Jansenius vero concedit inesse antecedentem; minime vero consequentem in concursu delectationis terrenæ superabundantis. Sic propugnat lib. 3. de gratia Christi, c. 15. Hunc esse Jansenii apertum sensum, declarat Paulus Irenæus disp. q. art. 2.

Quarto, Lutherani & Calvinistæ, tenent liberum arbitrium nedum necessitari, sed ut inanime quoddam vel a gratia, vel a concupiscentia trahi seu ad bonum, seu ad malum. Non sic Jansenius, quippe qui dicat actum humanum esse deliberatum in quantum intrinsece fluit a potentia vitali, non quidem cum electione, sed cum advertentia & cognitione circumstantiarum; unde solam necessitatem cæcam, qualis reperitur in amentibus & in motibus primoprimis, libero arbitrio adversari contendit. Sic propugnat lib. 4. de gr. Chr. c. 5. 6. & 7. sed maxime 9.

Quinto, Calvinus & Lutherus libertatem per peccatum ita extinctam prædicant, ut omnia etiam justorum opera inquinata & peccata esse doceant, & solum per justitiam Christi veluti quodam pallio tegi asserere audeant. Jansenius non sic; admittit enim indifferentiam, non quidem actus, sed status; in quantum peccator cedens tentationi, potest resurgere & transire ad statum vitæ. Ultro confitetur justificationem fieri vere per gratiam, & esse interiorem hominis renovationem, ita tamen ut gratia conversionis sit victrix delectationis terrenæ, & voluntatem impii necessario determinet ad contritionem lib. 4. de gratia Christi, cap. 5. & aliis in locis.

Sexto, Calvinus dicit gratiam prævenientem talem esse, ut nullo modo possit ei resisti, contrariumque esse Semipelagianorum errorem: Jansenius ex parte quidem in hoc adhæret; ex parte etiam discrepat a Protestantibus: adhæret propugnando non posse resisti gratiæ; differt, dicendo posse quidem resisti gratiæ secundum se, sed non relative, quando scilicet gratia superat in gradu concupiscentiam. Sic docet lib. 4. de gratia Chr. c. 5. 6. 7. & 8. Ibidem lib. 7. c. 9. ibidem l. 3. c. 13. 14. & 15.

Septimo, Calvinus & Lutherus asserunt Christum esse tantummodo pro Prædestinatis mortuum ut illi soli per meritum ejus veram fidem & justitiam accipiant: quem sensum procul facit Jansenius, & ab ipso alienum affirmant ejus defensores in opere trium columnarum. Revera quidem Jansenius Christum pro omnibus pretium extrinsece sufficiens dedisse; immo & promeruisse reprobis gratias temporales concedit, nusquam vero vere interiores sufficientes, cum vel ipsis justis etiam conantibus deesse, sicque præcepta eis esse quandoque impossibilia affirmet.

De systemate Jansenii relative ad Thomistas.

Jansenii systema hæreticum est, & a sensu Thomistico penitus discrepans.

MIRUM est Jansenii Patronos quandoque ad sensum Thomisticum recurrere seu confugere, quum vi argumentorum Theologorum Orthodoxorum premuntur, ut anathemata a doctrina Jansenii avertere conentur, cum ipse Jansenius asserat D. Thomam sibi fastidire quando legit Augustinum, quasi vero fidelis discipulus S. Augustini sit alter ab ipso; neque vero minus stupendum apparet, quod Jansenii defensores, qui semel irrident gratiam sufficientem Thomistarum, ut D. Paschalis in suis Litteris Provincialibus, secura tamen mente appellent ad Thomistas, ut salvent Jansenium: sed incassum profecto: Thomas sane non erat, nec unquam erit cum eis, ut consideranti patebit.

Primo: Jansenius quædam præcepta dicit quibusdam justis impossibilia, etiam conantibus, & secundum præsentes quas ha-

Digitized by Google

habent vires; Thomistæ vero totis viribus contrariam asserunt, & gratiam sufficientem dare proxime posse bonum etiam relative in concursu cujuscumque terrenæ delectationis propugnant.

Secundo: Jansenius contendit delectationem cælestem non posse potentia relativa vincere delectationem terrenam in gradu majorem; E contra vero propugnat D. Thom. 3. p. q. 62. art. 6. ad 6. minimam gratiam posse vincere cupiditatem quamcumque auri & argenti.

Tertio: Docet Jansenius omnem gratiam esse efficacem, & in actu primo spectatam necessariam habere cum effectu connexionem: Thomistæ vero non sic, hanc quippe negant necessitatem, solamque hypotheticam admittunt in actu secundo, & in sensu composito actus, qui enim sedet, v. g. non potest simul non sedere. Quid plura? Propugnant gratiam in actu primo consideratam posse suo frustrari effectu.

Quarto: Jansenius dicit neminem posse resistere gratiæ concupiscentia in gradu superiori; Thomistæ vero unanimiter docent hominem agere per electionem, motum a gratia, seipsum determinare ad actum in individuo, immo & posse motioni divinæ resistere.

Quinto: Jansenius ponit essentiam libertatis in spontaneitate pura: Thomistæ vero in indifferentia activa ad bonum & malum, ad actum & non actum.

Sexto: Jansenius duo dicit in quarta propositione, nempe Semipelagianos admisisse gratiam prævenientem ad initium fidei; deinde vero in hoc errasse, quod dixerint gratiam subjici libero arbitrio. Et hoc quia ipse propugnat neminem posse resistere gratiæ efficaci. Sed nostri Thomistæ tenent Semipelagianos non admisisse gratiam prævenientem ad initium fidei: Ita Pater Alexander: nec illos fuisse hæreticos dicendo gratiam dependere a libero arbitrio quoad usum, siquidem voluntas humana est concausa actus cum gratia.

Septimo: Jansenius vult Christum mortuum esse solum pro electis, Thomistæ vero propugnant mortuum esse pro omnibus & singulis hominibus.

De systemate Jansenii relative ad alios quosdam Theologos.

Theologi Orthodoxi gratiam efficacem in delectatione reponentes, longe distant a Jansenio.

PRIMO: Jansenius pro principio tenet delectationem in gradu superiorem concupiscentia necessario trahere voluntatem ad bonum: Theologi vero Orthodoxi libere, & electione præsupposita.

Secundo: Jansenius scribit delectationem cælestem in gradu inferiorem delectatione terrena istam non posse superare, adeoque in hac hypothesi hominem necessario compelli ad peccatum: ab hoc proposito abhorrent alii Theologi & contendunt quamlibet delectationem cælestem posse vincere oppositam.

Tertio: Jansenius ex professo docet, ut supra dictum est, nullam esse gratiam sufficientem, sed gratiam, quam vocat parvam, hærere in desideriis inefficacibus, donec decrescat concupiscentia ut producat effectum ad quem datur, nec dare potentiam bene agendi proximam. Opposita est aliorum Theologorum sententia, nam & gratias sufficientes admittunt, & istas dare posse & proxime bonum opinantur.

Quarto: Jansenius actum esse liberum dicit eo ipso solum quo fit spontanee & cum advertentia, alii vero volunt ut insuper procedat elective a potentia.

Quinto: Jansenius, posita delectatione superiori, dicit impossibile esse actum oppositum elicere seu ponere: sed contra alii omnem procul faciunt impossibilitatem, & voluntatem manere liberam libertate actus & status sub dominio tam gratiæ quam concupiscentiæ toto corde prædicant.

Sexto: Jansenius totam gratiæ energiam in delectatione cælesti reponit: alii vero non solum in delectatione, sed maxime in virtute intrinseca gratiæ. Ita Grandinus, dissert. de divis. gratiæ.

Unum cæteris adiiciam, videlicet Jansenium suo de delectatione Victrici necessitante systemate renovare Manichaismum, cujus hæc erat opinio: bonum & malum principium alternata vice in homine nominari, bonum per concupiscentiam

tiam quo temporis intervallo humana voluntas necessario ad bona opera facienda compellitur, mala vero cum malum principium vi malæ concupiscentiæ exuberat & vincat. Omissa quidem duplicis primi principii sententia, Jansenius cætera adoptavit, nimirum utramque concupiscentiam, modo vitiosa, modo bona delectatione ad bonum vel malum pro natura sua necessario compellentem.

Denique Theologi, de quibus agitur, damnant quinque propositiones, & contrarias ex professo docent, remanente perfecta gratiæ cum libero arbitrio concordia.

Quibus omnibus ponderatis claret hæresim Jansenianam esse novam, & quidem veram, nusquam vero phantasticam seu imaginariam; unde & jure merito a SS. Pontificibus proscriptam: quod certe nullus cordatus aut negat, aut absque malæ fidei suspicione negare potest.

§. III.

Systemata Doctorum Orthodoxorum qui tenent gratiam esse per se efficacem.

MULTI inter Theologos sanctæ Matris Ecclesiæ Romanæ tenent gratiam esse per se efficacem. Sed non est una omnium sententia & opinio; non unus se se explicandi modus.

Quidam autumant gratiam esse per se efficacem, quia ita movet moraliter voluntatem, ita suaviter excitat ad bonum, ut de actu eliciendo sequatur judicium practicum. Hanc gratiæ energiam deducunt a coaptatione genii, loci, temporis, Deo ita protegente, ut nullum occurrat gratiæ effectui offendiculum: hinc gratiam efficacem definiunt motionem moralem per se in actu primo efficacem cum protectione Dei extrinseca, omnia suaviter disponente, & hoc independenter a scientia media; ita Isambertus quæst. 11. de gratia, disp. 8. art. 1. *Melior est*, inquit, *sententia . . . . quam hac nostra propositione explicamus. Singularis efficacia gratiæ prævenientis, sumpta & considerata in actu primo consistit præcise & formaliter in speciali aptatione & contemperatione vocationis cum voluntate vocati, ejusque circumstantiis, remotione impedimentorum per gratiam externæ protectionis; qua aptatione & contemperatione gratia vocans est efficaciter potens ducere insuperabiliter & indeclinabiliter voluntatem in liberum consensum dandum Deo sic illum vocanti.*

Alii vero congruitatem ab ipsa gratia oriri putant, quia semper suaviter movet; hinc, inesse ei virtutem per se efficacem ad movendam & determinandam voluntatem ad bonum independenter tum a genio, tum a scientia media asserunt, quamvis congruitatem genii aliarumve circumstantiarum quandoque adesse non diffiteantur. Ita Grandinus quæst. 3. de divisione gratiæ, sectione 3. contendit enim gratiam efficacem antecedere voluntatis consensum, & ex sua entitate habere quod determinet moraliter, sed fortiter voluntatem ad agendum: Prima, inquit, conclusio. *Ratio constituens gratiam efficacem, non est consensus.* Secunda conclusio. *In eo consistit ratio gratiæ efficacis posset, ut ex sua entitate determinaret moraliter, & reipsa nonnunquam talis conceditur; tamen ubique necessario admittenda non est.*

Quidam opinantur gratiam esse per se efficacem per præmotionem moralem ex delectatione & suavitate cor emolliente fluentem, juxta illud Psal. 118. *Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum.* Efficaciam repetunt a delectatione Victrici, sed remanente indifferentia voluntatis, non solum status, sed & actus eliciendi. Gallo Chamillart Socius Sorbonicus & Professor Regius anno 1655. hanc in suis Commentariis manuscriptis tenuit sententiam. Juvat verba referre, qualia leguntur in observationibus ad Theologiam Grandini pag. 339. *Jansenius*, inquit, *contendit hoc fieri per modum prædeterminationis physicæ, ita ut voluntas, ita mota a Deo, tali motioni absolute loquendo, resistere non possit, unde consequenter admissis per gratiam tolli libertatis indifferentiam, quam proinde ut liberi arbitrii naturam salvaret ad intrinsecam libertatis rationem pertinere negavit. Nos vero dicimus gratiam delectando vincere, sed per modum motionis congruæ, non prædeterminando, sed inclinando: non necessitando, sed invitando & flectendo; quia illa gratia ita aptata, ita attemperata est potentiæ, ita suaviter eam allicit, ut quamvis voluntas, absolute loquendo, resistere possit, numquam tamen resistat.*

Idem propugnat Habertus Vabrensis Epi-

Episcopus lib. 2. Theol. PP. Græc. cap. 18. num. 1. " Primum quidem, *ait*, motionem moralem esse delectationem Victricem. „ Tum subdit : " Quæ quidem universa semel conficiunt activitatem gratiæ prævenientis efficacis suasoriam & moralem esse, unde ait B. August. lib. 1. de peccat. merit. cap. 17. ut aut innotescat quod latebat, & suave fiat quod non delectabat, gratiæ Dei est quæ hominum adjuvat voluntates, qui ut non adjuventur iu ipsis ibidem causa est, non in Deo. Hæc autem omnia præstari possunt, & revera præstantur per moralem activitatem, & excitationem gratiæ efficacis absque ulla physica prædeterminatione, & multo quidem absque ulla necessitate. „

D. Thomas & ejus discipuli illam gratiam dicunt efficacem quæ suapte natura vim habet ex potenti voluntate Dei inferendi effectum. Ejus efficaciam reponunt in præmotione morali simul & physica. Non abs re erit singulorum & verba & sententias hic texere.

Doctor Angelicus 1. 2. quæst. 112. art. 3. sic loquitur : " Si præparatio ad gratiam consideretur secundum quod est a Deo movente, tunc habet necessitatem ad id quod ordinatur a Deo, non quidem coactionis, sed infallibilitatis, unde si ex intentione Dei moventis est, quod homo, cujus cor movet, gratiam consequatur, infallibiliter ipsam consequitur. „ Ecce motio habens ex ordinatione potentissima Dei infallibilem cum effectu seu cum conversione, connexionem. Igitur efficacia oritur ex Dei voluntate, cui omnia obediunt, & inest tali gratiæ virtus ad producendum effectum.

Thomas Lemos tom. 4. Panopliæ lib. part. 2. tract. 4. cap. 13. de gratia efficaci differens, ait : " Divina motio nihil ex se seu ex natura sua habet, nisi quod a Deo movente participat. Unde idem est quod divina motio ex se, seu ex natura sua efficax sit, & quod ut venit a Deo, & ejus efficaci voluntate. Ibidem : " Aliud est enim quod in se efficaciam habet. . . . Aliud valde diversum quod ex se illam habeat. . . . Quidquid habet virtutis actio seu motio, non ex se habet, sed ex agente & movente, ac proinde quidquid virtutis, energiæ, & efficaciæ habet auxilium gratiæ efficax, non ex se habet, sed ex Deo ipso, & ex efficacia voluntatis divinæ. „

Alvarez eundem habet de gratia ex se efficaci sermonem disput. 90. num. 4. : " Illa particula (ex se) *inquit*, potest accipi dupliciter. Primo, ut præscindit a decreto absoluto & efficaci Dei volentis, ut homo hic & nunc convertatur, vel pie operetur : & in hoc sensu nullus catholicus dixit auxilium gratiæ esse efficax secundum se, vel ex seipso ; nam lumine naturæ est per se notum, nihil fieri in rerum natura nisi Deo volente aut permittente, cum per intellectum & voluntatem ipse sit causa omnium, quæ quomodolibet habent esse, ut disput. 26. ostensum est. Secundo modo potest auxilium gratiæ Dei efficax ex se, ita ut particula *ex se*, vel secundum se, importet independentiam a libera cooperatione nostri arbitrii. Itaque idem est dicere auxilium gratiæ esse efficax secundum se vel ex seipso, ac si diceretur esse efficax antecedenter & independenter a libera cooperatione nostri arbitrii ; & in hoc sensu intelligunt prædictam propositionem ejus assertores, in quo etiam verissima est. „

Ex his patet Thomistas repetere gratiæ efficaciam, tum a decretis præmoventibus quidem, sed libero & salva indifferentia voluntatis activa : tum a præmotione morali, & physica : morali quidem, quia agitur hic de actu morali : physica vero, quia actus eliciendus non solum moralis, sed & physicus est ; unde causam debet habere & moralem & physicam.

Systemata hæreticorum qui tenent gratiam efficacem per voluntatis in se relictæ consensum & conatum.

PRIMI occurrentes sunt Pelagiani, qui gratiam solum externam scilicet legem admittebant; hinc liberum hominis arbitrium, tum ad incipiendum, tum ad consummandum opus, intrinsece per se & ex se sufficere propugnabant.

Secundo loco veniunt Semipelagiani, qui gratiam quidem admittebant interiorem ad consummationem actus, sed indifferentem & per conatum voluntatis, quæ se sola in-

incipiebat opus determinandum. Ex quo sequitur eos efficaciam gratiæ a consensu, qui ortum haberet a bona eaque naturali voluntate, deduxisse; ipsa siquidem & posse, & velle bonum, immo & inchoare tribuebat.

Istos sequutus est in hoc puncto Arminius, de quo multus est sermo in Synodo Dordracena apud Batavos.

Systema Orthodoxorum qui gratiam esse efficacem per voluntatis adjuta a gratia praevenienti consensum docent.

QUI scientiam mediam admittunt, illam gratiam dicunt efficacem, quam Deus in congruis circumstantiis, prius prævisis, ne aliquod occurrat impedimentum, elargitur. Eius igitur repetunt efficaciam a scientia media, quia per eam gratia infallibillem habet, non quidem intrinsecam, sed extrinsecam, cum effectu counexionem. Duobus potissimum principiis innititur illa opinio. Primo, supponunt Assertores Deum omnia præscire; Deum prævidere quid Petrus in tali, vel tali circumstantia, vel temporis, vel loci, vel personarum positus acturus sit, quid vero non facturus. Secundo, Deus prævidens Petrum in tali circumstantia, eaque congrua & opportuna gratiæ consensurum, quia non erit aut passio titillans, aut carnis stimulus fortiter pungens, aut tentator ad peccatum blandiendo alliciens, decernit eam dare, unde evadit efficax, & futurum conditionatum per scientiam mediam transit in absolutum, sic gratia infallibilem contrahit cum effectu producendo connexionem: sic utique gratia est specialis, sic justificationis peccatoris mysterium ineffabile, quod enim gratia offeratur illi in circumstantia congrua, in qua nullum erit ad operandum impedimentum; illi vero in circumstantia, in qua nullum fortitura est effectum, & peccator resistet: o altitudo divitiarum! Nam non est volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei: jam Dominus per gratiam scientia media directam, inclinandi cor hominis quocumque voluerit potestatem habet: quinimmo a nullo duro corde respuitur, ideo enim in circumstantia congrua confertur, ut cordis duritia penitus auferatur.

Hæc est Molinæ opinio in sua concordia, quæst. 14. art. 13. disp. 38. vel 40. ubi sic scribit: *Quinto loco asserimus auxilia prævenientis, atque adjuvantis gratiæ, quæ lege ordinaria viatoribus conferuntur, quod efficacia, aut inefficacia ad conversionem seu justificationem sint, pendere a libero consensu & cooperatione arbitrii nostri cum illis, atque a Deo in libera potestate nostra esse, vel illa efficacia reddere consentiendo & cooperando cum illis ad actus quibus ad justificationem disponimur, vel inefficacia reddere continendo consensum & cooperationem nostram, aut etiam eliciendo contrarium dissensum.*

Huic sententiæ assentitur Suarez lib. 3. de auxiliis, cap. 14. num. 8. & 9. Eandem propugnat Gabriel Daniel in suo tractatu de gratia efficaci lingua gallica scripto.

Non desunt qui gratiam de se indifferentem indepedenter a scientia media per consensum & quamdam tum genii, tum loci, tum temporis, contemperationem efficacem fieri contendant: si quam vero mediam admittant scientiam, solum ut actus directivam, minime vero ut efficaciæ causam requirunt. Huic opinioni favere videtur Lessius, tract. de prædestinatione §. 5. & 6.

Jam ut paucis cuncta resumam, gratia per se efficax est, secundum multos Sorbonæ Doctores, ipsa præmotio moralis, quæ modo adiuncta congruitate circumstantiarum, modo etiam sola virtute & congruitate sibi propria infallibilem habet cum consensu voluntatis connexionem.

Secundum alios, est præmotio moralis ex delectatione & suavitate interiori apta, quia Deus prævenit in benedictionibus dulcedinis, modo peccatorem, ut se convertat; modo justum ut perseveret, etiam adversantibus mundo, carne & diabolo, in justitia, & dicitur delectatio victrix, quia tunc tam suavis apparet Dominus, ut amor inde infallibiliter sequatur.

Secundum Thomistas, est præmotio moralis simul & physica quibus suaviter simul & fortiter mota voluntas ad bonum, illud ipsum & vult, & liberrime eligit, quia sic illuminata & mota judicat esse amandum: Gratia quæ non est efficax nisi per consensum, est gratia congrua, secundum multos a scientia media dependens ut infallibiliter inferat effectum: secundum quosdam, gratia mere de se indifferens, effi-

caciam accipiens a solo consensu voluntatis quæ sese determinandi vim habet.

Isaacus Habertus lib. 2. Theologiæ Patrum Græcorum cap. 16. num. 2. compendiose diversa gratiæ efficacis systemata sic delineat p. 397. " De gratia igitur efficaci Theologi primo quidam sic censent: eam pro ut a sufficiente condistinguitur, consistere in vehementiori quadam vocatione, alii in qualitate quadam per modum habitus animæ infusa, alii in actu quodam & motione transeunte, physice tamen voluntatem prædeterminante ad consentiendum vocationi: alii in sola connotatione denominativa & relatione solum extrinseca ad effectum, Dei præscientia hanc gratiam solum sufficientem, hanc efficacem futuram prævidentis, utramque velut discernente.

Duo de fide certa sunt: nempe voluntatem humanam manere liberam sub dominio gratiæ. 2. Voluntatem nihil posse pro salute, nequidem inchoare bonum, nisi & præveniatur & adjuvetur a gratia. Primum est contra Lutherum, Calvinum, & Jansenium: alterum vero contra Semipelagianos: illi refutati manent ex his quæ diximus de libertate in tractatu attributorum: isti ex his quæ diximus hujusce operis initio contra Pelagianam hæresim. Superest de systemate Jansenii tractare, ostendendo quantum sit a mente Ecclesiæ alienum; quod quidem momentum variis & irrefragabilibus argumentis ad consolationem & instructionem fidelium præstare juvat: quam quidem pruvinciam gallico idiomate suscepit defendendam illustrissimus, piissimus & doctissimus Dominus de Fenelon Cameracensis Archiepiscopus in sua Pastorali Instructione juris publici facta anno 1714. cujus sequi in hoc vestigia, tutum, & perutile, addo & gloriosum est. Unde fit

SECTIO SECUNDA.

Convellitur & funditus evertitur Jansenii de gratia per se efficaci systema.

DICTUM est Jansenium gratiam per se efficacem in delectatione cælesti eaque indeliberata, terrenam delectationem longe superante, constituere, quod quidem variis B. Augustini auctoritatibus in pravum & alienum prorsus a mente S. Præsulis sensum detortis probare conatur lib. 4. de gratia Christi in undecim primis capitibus. Passim dicit hominem delectationi terrenæ cedere si cælestis non exuberat: cap. 7. *Secundum delectationem omnis operationis secturæ mensuram statuit . . . . quod amplius delectat operari necesse est*. Cap. 11. delectationem cælestem asserit esse illud: *Quo mens hominis improvise, indeliberate, ac delectabiliter tangitur*. Ibidem de eadem delectatione sermonem faciens, ait: *Respondens passioni amoris sensitivi*. Hanc porro delectationem movere indeclinabiliter quando terrenæ victrix evadit, voluntatem humanam non posse ei resistere non in uno aut altero loco docet, maxime vero lib. 4. de gratia Christi a capite primo usque ad undecimum inclusive, eandem tribuit efficaciam delectationi terrestri exuberanti, quinimmo hominem ejus motibus veluti tot vinculis constrictum esse prædicat. Rursus lib. 3. de gr. Ch. cap. 13. eundem qui pro virili concupiscentiæ mordenti resistere conatur, necessario tamen ut primum ei cedit, peccare. En sunt verba: *Hæc omnia demonstrant . . . . esse præcepta quædam quæ hominibus non tantum infidelibus, excæcatis, obduratis, sed fidelibus quoque & justis volentibus, conantibus, secundum præsentes quas habent vires, sunt impossibilia, deesse quoque gratiam qua fiant possibilia*. Rursus lib. 4. de gr. Ch. cap. 9. *Vigente enim delectatione carnali impossibile est ut virtutis ac honestatis consideratio prævaleat*.

Ex his claret Jansenium velle gratiam efficacem 1. Esse actum indeliberatum, qui omnem antevertit deliberationem, & necessario compellit ad bonum. 2. Esse impressionem, aut sensibilem, aut saltem si sit mere interna, perceptibilem, sive sit talis per se, ut suavitas quæ partem inferiorem afficit: sive per accidens & ex redundantia; gaudium enim de veritate, & suavitas amoris de bono prægustato quandoque usque in parte inferiori, seu sensitiva affulgent, quidquid sit, Jansenius eam esse impressionem (quia mens delectabiliter tangitur) respondentem passioni amoris sensitivi, contendit. Eandem delectationi terrenæ & semper sensibili cui opponitur, commensurat: hoc est si terrena exuberet, cælestis vincitur: si

par

par est in gradu, anceps inter bonum & malum manet homo, inter utrumque hæret tunc animus: si cælestis ad gradum superiorem ascendat, vincit alteram. 3. Hæc est pro actibus humanis regula & sequitur ex principiis Jansenii & ab ipso statuitur, ut quisque secundum quod magis eum delectat operetur.

Gratia efficax sic delineata Scripturæ sacræ adversatur, sanctis Patribus & ipsi Augustino ignota fuit, rectas morum subvertit regulas, collimat cum doctrina Epicuri, immo & in quibusdam capitibus deterior est; affinis est gratiæ efficaci qualem propugnat Calvinus. Quid plura? Videtur Deum peccati auctorem facere, excusationem vero in peccatis dubio-procul hominibus suppeditat: Igitur prorsus abjicienda. Probatur Ant. quoad singula, quæ sunt totidem argumenta quibus systema Jansenianum explodere aggredimur.

PRIMUM ARGUMENTUM.

Systema Jansenii adversatur sacræ Scripturæ, & SS. Doctoribus.

SYSTEMA Jansenii exitiosam in actus humanos inducit necessitatem; quippe quod omnem amoveat a voluntate operante indifferentiam: Sed tale systema opponitur Scripturæ, opponitur & sanctis Doctoribus: Igitur rejiciendum, immo & abhorrendum: Major patet ex modo dictis, non enim solum multus, sed & perpetuus in hoc probando Jansenius est: propugnat utique necessitatem relativam sub delectationis duplicis, cælestis scilicet & terrenæ dominio, minorem vero suse probavimus in tractatu de scientia Dei ubi ex professo libertatis momentum enucleavimus & probavimus. Scriptum est enim Eccli. 31. 10. de justo, *Qui potuit transgredi & non est transgressus, facere mala & non fecit: ideo stabilita sunt bona illius in Domino.* Ecce libertas indifferentiæ: ecce libertas actus quæ tanquam principii meritum exaltatur: quoniam vero Jansenium appellat ad Augustinum, non abs re erit & injucundum os loquentis iniqua aliquibus S. Doctoris aucturitatibus cunfundere.

S. Augustinus variis in locis cum tempus, & materia adsunt liquido semper partes libertatis indifferentiæ agit, ut in libro de spiritu & littera cap. 33. ait enim liberum esse homini consentire, vel dissentire vocationi Dei, si velit. Sed hanc suscipit provinciam defendendam in libris tribus quos conscripsit adversus Manichæos, qui fatum humanam perimens libertatem in actiones hominis inducebant. Audiamus igitur S. Doctorem præmaturis anathematibus sententiam Jansenii ferientem, maxime lib. 3. de lib. arbitr.

S. Præsul c. 15. n. 44. dicit: " Quia „ enim nemo superat leges omnipotentis „ Creatoris, non sinitur anima non red- „ dere debitum: aut enim reddidit bene „ utendo quod accepit, aut reddidit amit- „ tendo quo bene uti noluit. „ Hic refundit in libertatem indifferentiæ quod anima non reddiderit debitum bene utendo, postea dicit reservari in futurum judicium ad acerrimum sensum miseriæ non pro iis quæ aliter facere non poterat, quia inquit in hoc culpa nulla est, sed potius pro iis bonis quæ voluntarie, & ex innata libertate omitit, quod sane culpa est: " In omnibus ergo defectibus, aut non „ acceperunt ultra esse, *peccatores*, quæ „ deficiunt, & nulla culpa est, sicut et- „ iam cum sunt, quia non acceperunt „ amplius esse quam sunt, nihilominus „ nulla culpa est: aut nolunt esse, quod si „ vellent, esse acceperunt; & quia bonum „ est, reatus est si nolint. „ Tum n. 45. " Ex eo igitur quod non accepit, nullus „ reus est: ex eo vero quod non facit quod „ debet, juste reus est. „ Hinc n. 46. sic concludit: " Accipio ista libentissime, ac „ probo, & omnino verum esse consentio, „ nullo modo fieri posse, ut Creatori nostro „ recte peccata nostra tribuantur. „ Quare vero non possint tribui? Quia ex Augustino acceperunt peccatores sufficientissimam potestatem ad non peccandum, alias non forent rei noxii, attamen de facto rei sunt & juste puniendi, unde hoc? Respondet S. Doctor: " Nolunt esse, quod si „ vellent, esse acceperunt, & quia bo- „ num est, reatus est si nolint. „

Prosequitur cap. 19. num. 54. " Pecca- „ tum illud dicimus quod proprie voca- „ tur peccatum, libera enim voluntate, „ & ab sciente committitur. „ Plura in hoc loco annotanda veniunt. Primo, secernit S. August. ignorantiam invincibilem alicujus boni, quam peccatum esse dicit solummodo in origine & improprie, a cul-

a culpa quæ libere, propria voluntate & cum scientia committitur, quæque proprie loquendo est peccatum. De prima culpa ait supra ibidem: " Nam illud quod ig-
" norans quisque non recte facit, &
" quod recte volens facere non potest, i-
" deo dicuntur peccata, quia de peccato
" illo liberæ voluntatis originem ducunt,
" illud enim præcedens meruit ista sequen-
" tia. " Secundo, apprime notandum illud est, S. Doctorem ad peccatum proprie dictum exigere, ut fiat propria voluntate, ut libere, ut cum scientia & cognitione: quibus conditionibus tot sane telis confoditur Jansenius necessitatem inducens. Ex hac enim manifeste sequeretur peccata actualia & propriæ voluntatis, non distingui ab ignorantia & concupiscentia innata in ratione culpæ, cum & ista licet involuntaria, & ex peccato primi parentis in prolem necessario resultantia, utique ab Augustino peccata nuncupentur, cum tamen, ipso teste, toto cœlo a peccatis actualibus discrepent, & sint solum improprie peccata. Verius dicam, tantummodo materialiter.

Rursus cap. 20. num. 55. declarat Augustinus per Christum tantam nobis fuisse donatam libertatem, ut non solum velle bonum possimus, verum etiam nos adjuvari ut difficultates ad bonum prosequendum vincamus, ita ut gratia non solum non liget neque ullam imponat necessitatem, quin potius solvat a vinculis, liberet ab impedimentis & libertatem filiorum Dei elargiatur: " Jam vero ut me-
" liores gigneret (Adam) quam ipse es-
" set, non erat æquitatis: Sed ex conversione
" ad Deum, ut vinceret quisque supplicium,
" quod origo ejus ex aversione meruerat,
" non solum volentem non prohiberi, sed
" etiam adjuvari oportebat: sic enim
" vero Creator ostendit, quanta fa-
" cilitate potuisset homo, si voluisset,
" retinere quod factus est, cum proles
" eius potuit etiam superare quod nata
" est. " Tum num. 56. dicit animam in multis corporalem creaturam irrationalem superare, nec quidem dignitate solum, sed quia vim habet eligendi & faciendi bonum: " Conditori suo gratias agat;
" quia ipse ortus eius & inchoatio quovis
" perfecto corpore est melior. Non enim
" mediocria bona sunt, non solum quod
" anima est, qua natura iam omne cor-
" pus præcedit, sed etiam quod facultatem habet ut adiuvante Creatore se
" ipsam excolat, & pio studio possit o-
" mnes adquirere & capere virtutes, per
" quas & a difficultate cruciante, & ab
" ignorantia cæcante liberetur. " Quibus sententiis omnem impossibilitatem etiam relativam procul facit S. Aug. Quo scopo igitur audet Jansenius, et in suum perversum sensum protrahere conatur S. Præsulem, cum potius ab eo per omnia proscribatur?

Perperam utique enititur Jansenius delectationem affectivam indeliberatam necessitantem auctoritate B. Augustini comprobare: & quidem multis de causis. Non negamus S. Præsulem quandoque de delectatione indeliberata sermonem instituere, at non omittit deliberatam, cui tribuit efficaciam, amori quippe effectum annectit, adeoque & libertati, cum amor ex electione, ipso teste, procedat, sed in delectatione affectiva amori sensitivo non absimili ponere efficaciam gratiæ, ut contendit Jansenius, non est Augustini sententia, qui lib. 2. de pecc. merit. cap. 17. num. 27. asserit unumquemque modo delectatione moveri ad bona opera facienda: modo etiam delectatione non moveri.

Et certe Doctores mystici in hoc maxime puncto refragantur Jansenio: docent enim animas interiores quandoque in camino tribulationis internæ probari, in hac via, tenebras, ariditates, languores experiri tantos, ut non solum gratiis sensibilibus, quas Apostolus lac infantium vocat, priventur, verum etiam & gaudio & suavitate interiori, hinc cum Christo sponso conclamat iustus Psal. 73. 3. *Renuit consolari anima mea*. Vel ipse Christus Marc. 14. 34. ait: *Tristis est anima mea usque ad mortem*. Attamen anima in hoc amaritudinis gradu posita adimplet mandata Dei. Qua gratia adiuta? Profecto gratia fideli intus latente, & pia motione qua, licet omni spoliata affectione sensibili, iudicat tamen bonum cæleste terreno longe anteponendum esse: hinc sponsum alloquens Cantic. 1. 5. ait: *Nigra sum, sed formosa*: Nigra quidem tribulationis exercitationibus, formosa vero virtute & fidei & patientiæ. Quamobrem Cantic. 3. 4. 5. exclamat: *Tenui eum nec dimittam*.

SECUN-

Digitized by Google

SECUNDUM ARGUMENTUM.

Systema Jansenii opponitur D. Thomæ ejusque scholæ Angelicæ.

GRATIÆ efficaciam repetit Jansenius ut jamjam ostensum est, ex delectatione cælesti insuperabiliter & necessario victrici: Sed hæc aperte adversatur tum D. Thomæ, tum ejus Scholæ. Igitur D. Thomas non est cum eis, videlicet & cum Jansenio & cum suis. Major est quæstio, facti definita a summis Pontificibus, a Clero Gallicano & ab eminenti Sorbona, quinimmo Jansenium admittere necessitatem non quidem naturæ, radicalem & absolutam, sed partialem & relativam, ita ut delectatio cælestis in gradu superior terrestri necessario compellat ad bonum, ultro concedunt Novatores: Tota igitur controversia est de quæstione juris, utrum scilicet hæc delectatio pugnet adversus Scripturam, adversus S. Augustinum & adversus S. Thomam ad quem velut ad certam post naufragium tabulam, sed incassum confugere nituntur. Contrariam esse ejusmodi delectationem Scripturæ sacræ & D. Augustino, jam liquet ex dictis: ergo impræsentiarum agitur de mente D. Thomæ & Thomistarum. Quorum omnium opinionem illis adversari probatur.

Delectatio, quæ est actus humani motivum ex D. Thoma est delectatio subdita rationi & parti intellectivæ, minime vero indeliberata & corporalis quæ residet in appetitu sensitivo, quæque prævenit rationem, & ab ea independens est. Delectatio quæ est causa actus humani ex eodem D. Thoma est quies & complacentia in objecto a voluntate electo & prædilecto; est gaudium de bono quod intellectus judicavit præ cæteris optimum: Sed delectatio subdita rationi, sed quies complacentia in objecto, nata ex judicio practico de meliori bono, sed gaudium de objecto bono, & ideo bono quia ut tale & cognitum & judicatum est, nullam, ne quidem partialem & relativam necessitatem inducit, cum id totum ex judicio & electione procedat: Igitur delectatio imponens necessitatem aperte pugnat contra D. Thomæ & suorum sententiam. Probatur major in qua est difficultas. D. Thomas 1. 2. quæst. 31. art. 4. cujus est hic titulus: *Utrum delectatio sit in appetitu intellectivo?* Loquitur ibi de delectatione quæ est actus humani motivum, & respondet affirmative, quod probat multis momentis. Primo quidem in argumento *sed contra*, deinde in corpore articuli, postremo in solutione objectionum.

Primo in loco cum sibi quid contrarium objecisset, ait: " Sed contra est, quod „ in Palmo 36. dicitur: *Delectare in Domino*, sed ad Deum non potest extendi „ appetitus sensitivus, sed solum intelle„ctivus: ergo delectatio potest esse in „ appetitu intellectivo. „ In sequenti loco ibidem sic prosequitur: " Dicendum, „ quod sicut dictum est, delectatio quæ„dam sequitur apprehensionem rationis: „ ad apprehensionem autem rationis non „ solum commovetur appetitus sensiti„vus per applicationem ad aliquid par„ticulare, sed etiam appetitus intelle„ctivus, qui dicitur voluntas, & secun„dum hoc in appetitu intellectivo, sive „ in voluntate est delectatio, quæ dici„tur gaudium, non autem delectatio cor„poralis. Hoc tamen interest inter de„lectationem utriusque appetitus, quod „ delectatio appetitus sensibilis est cum a„liqua transmutatione corporali, dele„ctatio autem appetitus intellectivi, ni„hil aliud est quam simplex motus volun„tatis: & secundum hoc Aug. dicit in „ 14. de civ. Dei, quod cupiditas & læ„titia nihil aliud est quam voluntas in „ eorum consecutione quæ volumus. „ Deinque in postremo loco sibi cohæret & eumdem tenet sermonem: " Ad tertium, „ *inquit*, dicendum quod in nobis non „ solum est delectatio in qua communi„camus cum brutis, sed etiam in qua „ communicamus cum Angelis: Unde ibi„dem Dionys. dicit, quod sancti homines „ multoties fiunt in participatione delecta„tionum Angelicarum, & ita in nobis „ est delectatio non solum in appetitu sen„sitivo, in quo communicamus cum bru„tis, sed etiam in appetitu intellectivo „ in quo communicamus cum Angelis. „

Observes velim, benevole Lector, D. Thomam 1. Duplicem distinguere delectationem, alteram corpoream quæ residet tantum in appetitu sensitivo, quæ adjunctam habet immutationem sensus & corporis, eamque esse nobis cum brutis com-

Digitized by Google

munem asserit: alteram spiritualem quæ est in intellectu in quo communicamus in delectatione Angelica. 2. Istam esse rationi subditam utpote spiritualem, & ex ejus electione consequenter judicativa promanantem. 3. Eam esse gaudium & lætitiam de objecto, quinimmo ipsam voluntatem, esse velle aliquid: " Cupiditas, *inquit*, & lætitia nihil aliud est quam voluntas in eorum consecutione quæ volumus." Qua quidem sententia funditus evertitur Jansenii fucatum systema de delectatione ad gradum, cum totum electionis & delectationis negotium D. Thomas solvat per velle & nolle, & hoc secundum inconcussa D. August. principia qui lib. 12. de civ. Dei cap. 6. totam definit quæstionem de duobus æqualiter affectis circa unam mulierem dicendo unum eligere castitatem quia judicat majus bonum & vult; alterum velle ab ea deficere, eo quod sic illi placeat. Denique ex D. Thoma delectatio, de qua procedit questio, est solum delectatio rationis, eaque sola est actus humani motivum, ejusdem finis, ejusdem principium, consequenter non delectatio indeliberata & corporalis: neque indeliberata etiam rationis mere apprehendentis objectum, sed de ejus bonitate judicantis, adeoque delectatio deliberata, quia formaliter rationalis.

D. Thomas ibidem q. 34. iterum instituit de delectatione sermonem art. 4. ubi sic loquitur: " Dicendum, quod bonitas vel malitia moralis principaliter in voluntate consistit, ut supra dictum est, utrum autem voluntas sit bona vel mala, præcipue de fine cognoscitur: id autem habetur ex fine, in quo voluntas quiescit: quies autem voluntatis & cujuslibet appetitus in bono est delectatio, ideo secundum delectationem voluntatis humanæ præcipue judicatur homo bonus vel malus. Est enim bonus & virtuosus qui gaudet in operibus virtutum; malus autem qui in operibus malis. Delectationes autem appetitus sensitivi non sunt regula bonitatis, vel malitiæ moralis, nam cibus communiter delectabilis est secundum appetitum sensitivum bonis & malis: Sed voluntas bonorum delectatur in eis secundum convenientiam rationis, quam non curat voluntas malorum."

Videas quæso, S. Thomam omnem clarissime dirimere controversiam. Dicit enim 1. Delectationem appetitus sensitivi non esse regulam actus boni vel mali, sed delectationem rationis. 2. Illam delectationem esse quietem & gaudium in fine & hoc ipsum reddere actionem bonam si sit de bono, malam vero si sit de aliqua contra legem. 3. Delectationem illam non attendi secundum concupiscentiam & appetitus sensitivi motum, sed *secundum convenientiam rationis*. Quibus quidem verbis eradicatur a fundamentis Jansenii systema, qui delectationem assignat terrenam in appetitu sensitivo, eamque vocat sensibilem & concupiscentiam, delectationem vero cælestem utique sensibilem exigit, & secundum majorem vel minorem cupiditatem boni aut mali operari necesse rimatur, ita ut motivum actionis bonæ vel malæ repetat ex objecto attrahente simul & vincente, unde nulla est libertas: D. Thomas vero repetit ex convenientia rationis: " Quam non curat, *inquit*, voluntas malorum." Id est, voluntas peccatoris bono resistentis, & ideo libertas, quia ex D. Thoma totum delectationis pondus est convenientia rationis unum præ alio seligentis.

Hanc confirmat doctrinam S. Doctor ibidem ad tertium: " Dicendum, *ait*, quod cum delectatio perficiat operationem per modum finis, ut supra dictum est, non potest esse operatio perfecte bona, nisi etiam adsit delectatio in bono: nam bonitas rei pendet ex fine, & sic quodammodo bonitas delectationis est causa bonitatis in operatione." Est igitur delectatio finis, namque eligimus unum pro fine: hoc ipsum dicit Angelus scholæ: " Voluntas bonorum delectatur in eis secundum convenientiam rationis."

TERTIUM ARGUMENTUM.

Systema Jansenii videtur Deum peccati auctorem facere, & viam ad mala multa parare.

ILLUD systema est rejiciendum, immo & abhorrendum quod videtur facere Deum peccati auctorem, quod excusabiles reddit in ipsa culpa commissa peccatores, quod viam parat ad peccata promiscue & absque timore perpetranda, quod vitæ

vitæ mysticæ & interioris semitas subvertit: quod denique justam & sanctam aeternum humanorum regulam abjicit & pervertit: Atqui tale est, & tale consideranti apparebit Jansenii de gratia systema: Ergo &c. Probatur minor quoad singulas partes.

Primo quidem Jansenius videtur Deum facere auctorem peccati, quippe qui dicat, urgente præcepto, peccatorem, exuberante delectatione terrena, necessario compulsum peccare, præcepta quandoque justis etiam conantibus esse impossibilia, immo & eis deesse gratiam qua possibilia ipsis evadant: sic enim causa lapsus est gratiæ privatio, adeoque providentia in necessariis videtur deficere. Atqui talis est Jansenii doctrina, quippe quæ expressis terminis contineatur in prima propositione a Summis Pontificibus proscripta: Sic enim loquitur lib. 3. de gr. Christi cap. 13. col. 2. edit. Roth. illa quippe sola pro negotio Iprensis utimur. *Quæ igitur omnia plenissime planissimeque demonstrant, nihil esse in S. August. doctrina certius ac fundatius, quam esse præcepta quædam, hominibus non tantum infidelibus, excæcatis, obduratis, sed fidelibus quoque & justis, volentibus conantibus secundum præsentes quas habent vires, impossibilia, deesse quoque gratiam qua fiant possibilia*. Ergo &c.

Confirmatur. Qui dicit legem a Deo datam non ad bonum sed ad malum promovere, dubio-procul facit Deum peccati auctorem, aut saltem videtur facere: Atqui sic docet Jansenius: Et probatur. Lib. 1. de grat. Christi cap. 11. col. 1. his verbis: *Consilium Dei reformando Judæorum populo saluberrimum in danda lege fuit, non ut per gratiam sufficientem qua deesset ipsi, eam observando recte viveret, quod eos nondum posse præsciebat, sed ut multitudine peccatorum, & magnitudine prævaricationum, quæ per legem quam implere non poterant, secutura sciebantur, eorum superbia frangeretur . . . . Qui scopus Dei, tantum abest ut sufficientem gratiam observandæ legis Judæis affuisse supponat, ut potius e contrario convincat, nullo modo eis affuisse*.

Idem ex professo probare nititur lib. 3. cap. 7. cujus titulus est: *Non affuisse hominibus sub lege viventibus gratiam sufficientem servandi legem, vel ullum præceptum ejus*. Idem cap. 8. quod inscribitur: *Status veteris Testamenti figurativus & propheticus non afferebat Judæis gratiam sufficientem, sed potius impedientem. Quanta fuerit Judæis servitus & ignorantia gratiæ, & auctoris ejus*. Idem cap. 9. ubi legitur iste horribilis titulus. *Status veteris Testamenti, ut talis, non erat justitiæ & salutis, sed potius peccati & mortis. Paucissimi justi sub illo Testamento, & gratia sufficiente muniti. Gratia illa sub natura & lege continetur*.

Hos omnes nævos auctoritate S. Augustini suffultos putat, sed in vanum in asserendis probationibus laborat, cum S. Doctor asserat 1. Gratiam omnibus dari ne absque ratione aliquid jubeatur. 2. Frustra homines bonum operari, nisi adsit gratia ut præceptum possit impleri. 3. Legem quidem ad justificationem non sufficere. De primo momento sic loquitur lib. de grat. & lib. arb. cap. 4. num. 9. " Homo ergo gratia adjuvatur, ne sine " caussa voluntati ejus jubeatur. " De " secundo ibid. cap. 18. n. 37. " Præ- " cepto admonitum est liberum arbitrium, " ut quæreret Dei donum: Quod quidem " sine suo fructu prorsus admoneretur, " nisi prius acciperet aliquid dilectionis, " ut addi sibi quæreret unde quod jubeba- " tur, impleret. " De tertio ibidem c.4. n. 8. " Numquid tam multa quæ præ- " cipiuntur lege Dei, ne fornicationes " & adulteria committantur, indicant " aliud quam liberum arbitrium? Neque " enim præciperentur, nisi homo habe- " ret propriam voluntatem qua divinis " præceptis obediret. Et tamen Dei do- " num est, sine quo servari castitatis præ- " cepta non possunt. " Observes velim S. Aug. tria propugnare quibus Jansenii systema subvertitur. 1. Præcepta possibilia omni. 2. Solis naturæ viribus hoc non fieri, ut contendebant Pelagiani quos hic debellat. 3. Gratiam dari qua possibilia evadunt, ita ut si deesset, forent impossibilia & in hac hypothesi homini prævaricanti omissionem non imputari ad culpam: E contra vero ementitus Augustinus vult quædam præcepta esse impossibilia, gratiam sæpius deesse qua possibilia evadant. Nihilominus imputari ad culpam. Hoc universim pro Judæis, si paucos excipias asserit: Idem & pro excæcatis, immo etiam quandoque pro justis in nova lege constitutis.

Dices ex S. Aug. concupiscentia exube-

rante, homo necessitate compulsus peccat: Sic loquitur ibid. num. 8. " Si dixerit, ,, volo servare, sed vincor a concupiscen- ,, tia mea. ,, Tum S. Doctor prosequitur, & scribit legem accendere concupiscentiam, & solummodo ad peccandum valere: " Adjuvat gratia: quæ nisi adjuve- ,, rit, nihil lex erit nisi virtus peccati. ,, Augetur enim concupiscentia, & ma- ,, jores vires accipit, lege prohibente, ,, nisi adjuvet spiritus gratiæ. ,, Igitur homo, delectatione terrena superante cælestem, necessario peccat.

Respondeo negando hominem in quocumque concupiscentiæ gradu positum necessario peccare. Ad probationem, distinguo; vincor a concupiscentia, hoc est, semper remanet, concedo: hoc est, invitus pecco, subdistinguo: materialiter, concedo: formaliter, nego. Concupiscentia est virtus peccati originalis, & hinc quandoque a Patribus dicitur peccatum, sed late & materialiter, nusquam vero formaliter nisi accedat voluntatis consensus. Solutio colligitur ex ipso Apostolo, qui concupiscentiæ aculeis pressus, non ideo tamen peccabat: Quia vero concupiscentia exardescens inclinat ad peccatum, rogavit Deum ut iste angelus Satanæ a se discederet, sed ad humilitatis exercitium relictus est, & hoc responsum habuit 2. Cor. 12. *Sufficit tibi gratia mea; nam virtus in infirmitate perficitur*.

Ad secundum respondeo similiter distinguendo, lex sine gratia iram operatur, hoc est, non sufficit ad vincendas tentationes & salutem operandam, concedo: est de se mala & fœtus peccati, nego. Nam teste S. Stephano, Act. 7. est a Deo & in dispositione Angelorum populo Judaico data: Judæi litteræ potius quam spiritui legis servientes putabant sola lege independenter a Christi fide & gratia justificari, hoc & Pelagiani ex parte credebant, quippe qui servata fide, gratiam evacuarent; utrumque gratiæ inimicum debellat S. Aug. ostendendo hominem lapsum sine gratia præceptum adimplere non posse, cum vel ipsa lex, non quidem per se, & semper, sed per accidens, & aliquando ad peccatum eatenus conducat, quatenus ex innata corruptione nitimur in vetitum. Graviter igitur erravit Jansenius quando dixit non nisi ad peccatum legem valere, cum salutares effectus ei tribuantur Psal. 118. juxta illud. *Declaratio sermonum tuorum illuminat, & intellectum dat parvulis*. Gravius quum subjungit sæpius deesse hominibus gratiam ut mandata possibilia fiant; hanc enim singulis dari propugnat sanctus Doctor dum ait mandata omnibus dari, & tamen sine gratia non posse adimpleri, eos vero quibus imponuntur hoc ipsum posse habere, sinminus forent impossibilia, & transgressores absque culpa: Quod autem Deus det gratiam & mandata per omnia sint possibilia ibidem num. 8. dicit & ad objectionem respondet: " Numquid tam multa ,, quæ præcipiuntur in lege Dei.... ,, indicant aliud quam liberum arbitrium? ,, Neque enim præciperentur, nisi homo ,, haberet propriam voluntatem, qua divinis præceptis obediret... si dixe- ,, rit, volo servare, sed vincor a concu- ,, piscentia mea: Respondet Scriptura ,, libero ejus arbitrio, quod jam superius ,, dixi: *Noli vinci a malo, sed vince in bo-* ,, *no malum*. Quod tamen ut fiat adjuvat ,, gratia... quod ipse Apostolus secutus ,, adjunxit: nam cum dixisset, *Virtus pec-* ,, *cati lex*, continuo subjecit, *gratias au-* ,, *tem Deo qui dat nobis victoriam per Do-* ,, *minum nostrum Jesum Christum*. Ergo & ,, victoria qua peccatum vincitur, nihil ,, aliud quam donum est Dei. ,,

Secundo: Systema Jansenii peccatores reddit excusabiles. Et vero lib. 4. de gratia Christi docet homines, blandiente & exuberante delectatione terrena, necessario peccare. Ex quo sequitur legis prævaricatores posse dicere, transgredimur quidem mandata ubi fortissimum est prælium. Sed necessitate compulsi cadimus; nec aliter fieri potest, si cælestis delectatio superaret in gradu terrenam, vinceremus: Has & similes in peccatis excusationes refert S. August. l. de corr. & gr. sed cap. 15. jubet eos corripi ut bene agant, quia si gratiæ cooperari velint, justificabuntur. Cæterum ubique docet defectus, & peccata non in Deum qui semper conantes adjuvat, sed in hominem tepidum, & voluntarie prævaricantem esse refundendos, quippe qui nusquam tentatione necessitante vincatur.

Juvat verba Augustini ex l. 3. de libero arbitrio cap. 20. num. 57. hic texere: " Hoc quoque modo, *inquit*, non dicun- ,, tur ista peccata, nisi quia caro de propa-

,, gine.

„ gine veniens peccatoris, venientibus „ ad se animis hanc ignorantiam & difficultatem facit; quæ neque his, neque Creatori tanquam culpanda tribuatur. Dedit enim ille & facultatem „ bene operandi in laboriosis officiis, & „ viam fidei in oblivionis cæcitate: judicium illud vel maxime, quod anima omnis & quærendum esse concedit quod „ inutiliter nescit, & perseveranter in „ officiosis laboribus enitendum ad evincendam recte faciendi facultatem, & „ opem a Creatore implorandam, ut „ conantem adjuvet; qui vel extrinsecus „ lege, vel in intimis cordis allocutione „ conandum esse præcepit, & præparat „ civitatis beatissimæ gloriam triumphantibus de illo, qui primum hominem ad „ istam miseriam perduxit victum pessima „ suasione; quam miseriam illi suscipiunt „ ad eum vincendum optima fide. Non „ enim parvæ gloriæ militia est diabolum „ vincere eodem suscepto supplicio, quo „ se ille hominem victum perduxisse gloriatur. Quisquis autem hoc illius vitæ „ captus amore neglexerit, nullo pacto „ juste flagitium desertionis suæ Regis imperio deputabit: sed erit potius sub omnium dominio in ejus partibus ordinatus, cujus turpe stipendium ut castra sua „ desereret, adamavit. „

Tertio: Systema Jansenii viam parat ad multa peccata alias gravissima: hæc enim est ab Iprensi instituta lux una, *secundum id quod magis delectat, operari necesse est*: Igitur quum stimulat concupiscentia carnis exuberans, cedere & obedire tentationi vel fornicationis, vel quod pejus adulterii necesse est: quum superbia proximum pessundare suggerit & placet, hoc ipsum operari necesse est: si excandescens ira, modo bona inimici in vindictam dilapidare, modo cruentas manus etiam fratri inferre, modo homicidia vel etiam parricidia committere, quia arrident passioni, dicat, necesse est fieri. Et vero tantum ponderat pro malo perpetrando delectatio terrena superior, quantum pro bono cælestis si alternata vice exuberet, nam si sit delectatio superior insuperabiliter infert „ actum ad quem datur: O tempora! o mores! Heccine stricta moralitatis a Novatoribus tam celebrata regula? quod si vel ipsi abhorreant, hæ tamen ad principia Jansenii conclusiones sequuntur: absque timore his innixus regulis sibi indulget peccator, iniquitatem velut aquam ebibit: stimulos recalcitrantis conscientiæ absque difficultate compescere non ignarus, cuncta excusat peccata, dicendo, gratia mihi defuit, hinc in peccata prolapsus sum, nec aliter facere potui, *secundum id quod magis delectat, operari necesse est*. Quantum vero hæc omnia & Scripturæ, & B. Augustino dissona sint, ex dictis sufficienter patet: non enim Deus, sed solus peccator accusandus qui benefacere cum posset, inquit Augustinus, noluit. Et vero si secundum quod magis delectat, operari necesse sit, frustra in sacris Scripturis correctiones, frustra exhortationes ad bonum, frustra comminationes ad deterrendum a malo peccatorem commendantur.

Quarto: Systema Jansenii rectas vitæ mysticæ & interioris semitas subvertit. Revera quidem præcipit Christus unicuique portare crucem: Apostolis promittit pro fide propaganda verbera, gladium, mortem, tribulationes tum exteriores, tum interiores: Apostolus Heb. 11. celebrat fidem sanctorum Patriarcharum, Prophetarum, & Regum qui non delectatione aut sensitiva, aut affectiva, præcise, sed ut plurimum sola in Deum fiducia vicerunt mundum, adepti sunt repromissiones. Quid Novator jactitat delectationem? Christus non sibi placuit, sed opprobria opprobrantium sibi sustinuit: Apostolus delectatione interiori ita destitutus quandoque fuit, ut præ doloris interioris altitudine etiam se tædere vivere non diffiteretur. Si sola delectatio cælestis passioni affectivæ non absimilis requiratur ad bonum patrandum, ergo animæ tanquam aurum in fornace tribulationis interioris probatæ, nec mandata divina currere, nec in bonis operibus se se exercere debent: contrarium tamen & præcipit & fecit Christus, sic enim habetur Luc. 19. *Et factus in agonia prolixius orabat*. Quinimmo majus comparat meritum anima Deo absque delectatione & consolatione affectiva serviens, quam ea quæ solum in abundantia conclamat Psalm. 118. *Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum*. Amor affectivus parvulus est, ut apparuit in Petro qui Christo in sua dicebat abundantia: *Etsi oportuerit me simul commori tibi, non te negabo*.

Cum

Digitized by Google

Cum tamen vel ad ancillæ vocem non sibi constans de facto illum negaverit. Amor fidei nudæ fortior: quia Deum & propter se & appretiative super omnia diligit. Quid dicam? Amor delectationis ut plurimum mercenarius est; amor vero qui Deum propter Deum prosequitur, constans, purus ac fidelis, quippequi non propter mercedem, sed propter Deum & quia summa bonitas est, amet.

Quinto: Denique, systema Jansenii sanctam morum regulam subvertit, aut abjicit, aut pervertit in pejus. Et probatur: lex est humanorum actuum regula, & ad mores componendos a Deo Judæis data, de illa quippe dicitur Psal. 118. *Declaratio sermonum tuorum illuminat & intellectum dat parvulis*. Rursus Psal. 18. *Lex Domini immaculata convertens animas: testimonium Domini fidele, sapientiam præstans parvulis*. Sed non sic judicat Jansenius: Et vero legem Moisis concupiscentiam solum inflammare contendit; homines magis peccatores constituere existimat, esse in ruinam mortalium prædicat lib. 1. de gratia Christi cap. 11. & in aliis locis supra laudatis. Ergo &c.

QUARTUM ARGUMENTUM.

Systema Jansenii Systemati Epicuri nonnihil affine est, & in puncto libertatis pejus esse videtur.

SYSTEMA Epicuri systemati non prorsus absimile, & in negotio libertatis pejus dubio-procul abjiciendum est: Atqui tale est Iprensis systema. Ergo &c. Major patet; quis enim dicet, systema Epicuri vel ipsis honestis Paganis non fuisse exosum. Minor in qua est difficultas duo complectitur. Primo quidem, systema Jansenianum cum systemate Epicuri nonnihil collimare: tum libertati magis esse adversum.

Probatur min. quoad primam partem. Istud erat Epicuri systema. 1. Hominem secundum quod magis delectat operari æquum & justum esse arbitrabatur. Sic refert Cicero lib. 5. Tusc. 2. Non spurcitias carnis & obscena ad beate vivendum sed delicias honestas mediocritate temperatas admittebat, hinc non tam moribus quam verbis & loquelis apud cæteros male habebat, ait idem Cicero. lib. 2. de fine boni & mali. 3. Impressio quam delectationem Epicurus vocat, nihil aliud est præter *Vacuitatem doloris*. Apud Ciceronem lib. 5. Tusc. Epicurei ibidem introducuntur loquentes: *Vacuitate omnis molestia gaudemus, omne autem id quo gaudemus voluptas est*. Quid plura? Isti Philosophi sobrietatem in mensa, mediocritatem tum in vestimentis, tum in domorum apparatu & ornamentis nedum laudabant, verum & exigebant: *Eo quod*, inquiunt ibidem, *parvo cultu natura contenta sit*. Sed ejusmodi delectationem, aut certe non multum absimilem & pro gratia & pro vitæ regula admittit Jansenius: atqui tamen systema Epicuri, quantumvis ad mediocritatem compositum ab aliis Philosophis abjiciebatur: hanc affert rationem Cicero lib. 2. de fine & malo quia pro regula vitæ delectationem habebat: *Quænam est*, inquit, *Philosophia quæ vitium non abolet tametsi mediocritatem diligat & velit?* Igitur & systema Jansenii procul faciendum.

Probatur eadem minor quoad secundam partem, nimirum systema Jansenii systemate Epicuri in negotio libertatis esse deterius. Jansenius in suo delectationis systemate destruit libertatem, magnamque in actus humanos inducit necessitatem, hoc est enim inconcussum apud Iprensem principium, *secundum id quod magis delectat, operari necesse est*: Voluntatem non posse resistere delectationi cælesti exuberanti non semel prædicat: ad bonum insuperabiliter ejus efficacia compelli pro aris & focis defendit: atqui Epicurus aliter de sua ad beate vivendum requisita delectatione sentit. Libertatem actus sub ejus dominio permanere docet: & probatur multis momentis. 1. Voluntatem humanam ab omni necessitate, immunem esse propugnabat Epicurus, & atomorum declinamine, ut refert Cicero de fato, liberi arbitrii salvari indifferentiam contendebat. Lucretius eadem effatur. 2. Quemlibet hominem suæ libertatis virtute & efficacia omnem delectationis & voluptatis impressionem quantumvis magnam, ad mediocritatem tamen & componere, & compescere posse existimabat: ita Cicero lib. 5. Tusc. tantum abest ut delectationem necessitantem admiserit Epicurus, quinimmo & vinci & ad justam metam reduci facile damadum.

dum putabat: *Ab iisque*, inquit, *apud Ciceronem abstinere minime difficile* esse. Qualis Janseniana doctrina circa delectationem ita necessitantem, ut si terrena exæstuat, nec legum comminatione, nec inferni horrore, nec damnationis timore perstringi queat. Quisnam rerum justus judex de sententia Jansenii, ne dicam merito sed longe potiori jure dici posse affirmabit, hæc quæ Cicero lib. de fine boni & mali protulit de Epicuriana: *Quæ jam oratio non a Philosopho aliquo, sed a censore opprimenda est.... Non est enim vitium solum in oratione, sed etiam in moribus.*

QUINTUM ARGUMENTUM.

Systema Jansenii videtur ortum ducere a Manichaismo.

ILLUD systema est rejiciendum, quod Manichæismum spirat: Atqui systema Jansenii de gratia tale est. Et probatur. Tota Manichæorum doctrina duobus potissimum principiis innitebatur, uno videlicet malo a quo omnia tum culpæ, tum pœnæ mala & defectus: altero vero maxime bono ex quo cuncta bona dicebant profluere: hinc ubi dominabatur primum, jam defectus & mala: ubi secundum, tunc abundantia pacis & bonorum hinc inde affluentium copia: sed non omnino absimile videtur Jansenianum systema, quandoquidem duobus suffultum est delectationibus, nimirum una cælesti, & altera terrena: si prior posteriorem superet, bonum fit, sin minus e contra: *Quia secundum quod magis delectat*, ait, *operari necesse est*. Ergo &c.

SEXTUM ARGUMENTUM.

Opinio Jansenii de duabus delectationibus convenit cum Calvini opinione.

OPERÆ-PRETIUM est ad hujus argumenti efficaciam hic texere summatim Calvini systema. Ergo asserit malorum hominum iste parens. 1. Omnes actiones cujuscumque hominis etiam justi veneno concupiscentiæ esse contaminatas, ita lib. 3. instit. cap. 3. nu. 10. & 11. 2. Deum ratione prædestinationis motus concupiscentiæ non imputare quidem justis ad peccatum, reprobis vero e contra. 3. Utramque delectationem alteram ad bonum, alteram ad malum admittit & in prima gratiam per se efficacem sitam esse propugnat, lib. 2. institut. cap. 2. num. 14. dicit gratiam perseverantiæ in delectationis impressione positam, & lib. 3. contra Pighium voluntatem humanam ad malum expeditam esse: *Quia delectatione & proprio appetitu movetur*. 4. Admittit quidem necessitatem in actus humanos ab utraque delectatione inductam, sed partialem tantum, id est, relativam & voluntariam quatenus alternata vice voluntas insuperabiliter ab his delectationibus modo ad bonum, modo ad malum movetur. Lib. quippe 2. instit. cap. num. 5. ait, hominem esse sui actus auctorem, quia voluntarie, omni seclusa coactione, operatur, illum pondere affectionis & inclinationis versus terrena peccare: in eo igitur sensu necessitas est tantummodo partialis quatenus non est cæca & ex impetu naturæ promanans, ut in iis qui dementia aguntur, & in infantibus in quibus nondum floret ratio: hanc quippe necessitatem abjicit sicut Jansenius, eam solummodo vult quæ a delectatione antecedenti promanans comitem habet reflexionem & objecti seriam cognitionem. 5. Admittit utique virtutem activam agendi in voluntate sub utriusque delectationis dominio, immo admittit & electionem; ibid. enim cap. 2. num. 26. ait: *Electione voluntatem magis quam intellectum spectare ostendimus*. Subdit gratiam esse: *Quæ in corde & electionem & voluntatem format*. Ibidem num. 13. & lib. 3. contra Pighium asserit voluntatem coactionis vinculo constrictam electione propria non moveri: *Quæ non sponte sua, nec interiore electionis motu inclinatur*. Igitur electionem exigit aliquam, nempe voluntariam, quinimmo satis esse pro sua sententia opinatur, si gratiam per se efficacem insuperabiliter, hoc est, necessario tum in sensu diviso, tum in sensu composito moventem propugnes. Nam lib. 2. Institut. cap. 3. num. 10. explicans ista Joannis verba: *Qui audit Patrem venit ad me*, ait, *non secus accipi sententia Christi po est.... Quam ut efficacem se ipsa Dei gratiam doceat*. Ibidem asserit corda: *Sic efficaciter gubernari divinitus, ut inflexibili affectu sequantur*. 6. Passive quidem se habere voluntatem humanam sub dominio gratiæ

tiæ docet, non in eo sane sensu quod active non se habeat, namque ibidem num. 11. ait, sic operari, *Ac si homo sua ipsius industria redderet gratiam efficacem*. Sed quatenus prius movetur insuperabiliter a gratia, & ita necessatio ab ea applicetur ad bonum, ut voluntas sit prorsus gratiæ pedissequa. 7. Ibidem lib. 3. instit. num. 4. in hoc sensu liberum arbitrium in homine manere concedit. Homo secundum Calvini sententiam nec quicquam boni sine gratia facere; nec ad Deum se se convertere; nec in bono cœpto perseverare potest. Rursus lib. 2. contra Pighium, sic loquitur: *Repeto, inculco, non haereo in terminis, de verbis parum aut nihil curo, modo explicatio doctrina quoad substantiam in omnibus servetur, si nomine libertatis quidquid solum coactioni opponitur, quisquis intelligat, ultro confiteor inesse homini liberum arbitrium*. 8. Solam gratiam habitualem in electis inamissibilem credit: tametsi enim graviter peccent prædestinati, non eis imputantur peccata; namque Deus ad justitiam Christi, qua teguntur, tantummodo attendit, unde & tanquam suæ dilectionis amica objecta eos semper habet. 9. Voluntatis sub duplicis delectationis dominio veritatem agnoscit; ita ut electi quandoque malum, reprobi vero e contra quandoque bonum operentur, unde lib. 2. instit. cap. 3. num. 3. quosdam Paganos vitam ad tempus duxisse honestam non diffitetur, quod autem actiones extrinsece tantum bonas, sed intrinsecus superbiæ veneno contaminatas eis tribuat, patet, num. 4. *Nolo*, inquit, *assimilare in bonitate Catilinam Camillo*. Subdit naturam, modo recte dirigatur, omni non privari bonitate: nec putes Calvinum ab ejusmodi actionibus omnem explodere gratiam, quandoquidem ibidem bona quæ in Paganis collaudat facta tribuit gratiæ speciali quam malis quandoque concedi non negat, lib. 3. institut. cap. 2. num. 11. ait, easdem gratias electis datas, utique non semel reprobis concedi, nec ullum sequi inconveniens, si fidem ad tempus eis tribui prædicetur. Ibidem num. 12. reprobos gratia Dei quandoque ad tempus & præveniri & tangi docet. Sic inquit pia affectio in Saule ad tempus regnasse constat: *Ad tempus viguit pius affectus ut Deum amaret. . . . Bonitatis ejus dulcedine capiebatur*. Ibidem subdit bonos & electos quibusdam subiici defectibus num. 18. *Qua variatio, ex fidei imperfectione contingit*. Num. 24. tantas esse ejusmodi variationes fatetur, ut etiam fidei interruptionem, seu aberrationem quandoque efficiant & causent.

His prælibatis sic contra Jansenii de gratia traditam doctrinam argumentari licet. Illud de gratia efficaci systema abjiciendum, immo & toto mentis affectu abhorrendum quod Calvini sententiæ ab Ecclesia in Concilio Tridentino proscriptæ non absimile est: Atqui tale est systema Novatoris. Ergo &c. Minor ex dictis de ejusmodi systemate quod non semel delineavimus patet; Verum ut omnia benevolo Lectori reddamus, ex abundantia juris ostendimus quoad singula in materia gratiæ affinitatem, ne dicam omnino parem & adæquatam. Et vero Jansenius 1. admittit necessitatem partialem, esto; sed Calvinus utique relativam ex delectatione exuberante promanantem potissimum celebrat. 2. Jansenius necessitatem cæcam ex natura profluentem abjicit: Calvinus similem etiam abnegat, vult enim voluntatem præeunte cognitione & reflexione, tum & ad objectum attentione operari; nec aliis conditionibus libertatem aliquam agnoscit. 3. Jansenius exigit spontaneitatem ad libertatem: ejusdem est labii Calvinus, modo solum quod violentiæ oppositum est dicatur liberum arbitrium, de vocibus non curat: in eo sensu concedit liberum arbitrium in homine lapso permanere. 4. Jansenius indifferentiam status exigit, quatenus homo potest a statu peccati ad statum gratiæ pertransire, siquidem datur ascensus & descensus in delectationibus, delectatio terrena quæ modo exardescit, imminui potest: altera, nimirum cælestis alias parva crescit & superare potest malam: hanc utique variationem non semel confitetur Calvinus: Et vero malos quandoque accendi amore, electos vero tepescere usque ad fidei interruptionem asserere non dubitat. 5. Jansenius voluntatem humanam active se habere prædicat: hoc ipsum & docet Calvinus; quinimmo ita active se habere conclamat, quasi labore & industria propria gratia foret efficax, unde non alio sensu passive & tanquam inanime quoddam se habere

bere credit, hoc est, quia antecedenter movetur & necessario applicatur ad opus quod utique ex professo docet Iprensis de delectatione per se efficaci. 6. Jansenius gratiam per se efficacem insuperabiliter & necessario moventem pro aris & focis defendit; non aliam agnoscit, & propugnat Calvinus, ea quippe est gratia secundum ipsum quæ ita indeclinabiliter ad bonum applicat, ut ei resistere non solum nefas sit, sed & impossibile. 7. Jansenius necessitatem in actus humanos consequenter absolutam eatenus inducit, quatenus secundum id quod magis delectat, ex ipso operari necesse est. Non dissentit Calvinus: Igitur opinio Jansenianа cum Calviniana collimat.

Ultro tamen fatemur Iprensem in doctrina de gratia, nonnihil a Calvino discrepare. 1. Calvinus tantam vult necessitatem ad bonum per gratiam decreto prædeterminante innixam, ut vi prædestinationis necessitantis nequidem electo imputentur peccata. Jansenius e contra, imputari contendit. 2. Calvinus, necessitatem absolutam ex decreto exigit & secundario moralem & relativam: Iansenius istam solum nominat, sed revera iuxta eius principium transit in absolutam. 3. Calvinus nomine & re negat indifferentiæ libertatem; Jansenius non quidem nomine, sed re, & quod peius est, fraudulenter; quum enim eam astruere dicit, eo ipso debellare & subvertere satagit.

SEPTIMUM ARGUMENTUM.

Systema Jansenii ab omnibus Theologis tanquam erroneum & hæreticum reiicitur.

SYSTEMA de gratia per se efficaci Jansenianum, hæreticum esse declaraverunt summi Pontifices Innocentius X. Alexander VII. novissime & Clemens XI. ut fusius infra dicemus: impræsentiarum demonstratur omnibus scholis catholicis exosum esse, & frustra Novatores ad Ecclesiæ anathemata declinanda recurrere ad Thomistas, quorum discipulos, quum suam vident causam deploratam, esse gloriantur. Unde adversus illam sic insurgimus.

Illud systema de gratia per delectationem vincentem reiici debet, quod nequidem apud scholas catholicas auditur, sed prorsus alienum est: Atqui tale est Jansenii systema. Ergo &c. Probatur minor. Inter scholas aliæ sunt congruistæ, aliæ vero Thomisticæ: Atqui in eis omnibus neque auditur, neque recipitur, sed potius reiicitur systema Jansenianum: & probatur quoad utrumque momentum. Inter congruistarum Theologos nonnulli admittunt scientiam mediam, nec quicquam nisi explorato voluntatis consensu Deum statuere pro efficacia gratiæ contendunt, unde remanet perfecta hominis libertas sub gratiæ triumphantis dominio: alii scientiam mediam inutilem quidem credunt, sed Deum suam gratiam ita ad genium & circumstantias attemperare prædicant, ut vocet suaviter & quomodo scit congruere, puta, consiliando, suadendo & moraliter tantum movendo, cui motioni gratiæ libertatis iura plene servari nemo non videt. Iam vero si de Thomistis agatur, certum est omnia quæ cæteri Theologi tanquam libertati essentialia exigunt, eos utique expostulare: nam & gratiam sufficientem qua præparatur voluntas a Domino, & deliberationem ad electionem præviam, & ipsam electionem liberrimam boni vel mali pro varietate gustus hominis operantis, & gratiam efficacem omnibus ad agendum paratam, & eam vel recipiendi, vel etiam pro libito abiiciendi potestatem, ita admittunt, ut vel a solo necessitatis nomine abhorreant: indifferentiam nedum status, sed & actus ad essentiam libertatis propugnant: posse resisti præmotioni physicæ asserunt, nec aliam ab ea induci necessitatem nisi hypotheticam, & consequentem ab ipsa voluntate libere se determinante promanantem autumant.

Quid plura? Hominem ita liberum esse sub dominio gratiæ, etiam per se efficacis & credunt, & propugnant, ut vota sicut & iuramenta pro bono faciendo fiducialiter emittant, & stare promissis se posse credant, quasi gratia præmovens in sua foret dispositione. Non sic Iansenius, nam & necessitatem antecedentem ex gratia victrici promanantem defendit, & posse proximum & expeditum per gratiam sufficientem conferri negat; & indifferentiam actus sub dominio delectationis exuberantis subsistere non vult, quia, ait: *Secundum id quod magis delectat, operari necesse est.*

Pro

Pro coronide subjiciam alias quasdam rationes, ex principiis positis connaturaliter fluentes, dicendo, delectationem Jansenii ad gradum non constituere gratiæ efficaciam. Primo quidem, quia totum actus humani tum boni, tum mali momentum non penes delectationem sensibilem appetitus sensitivi, sed potius spiritualem appetitus rationalis attendi debet. 2. Non semel contingit, exardescente concupiscentia sensibili, nequidem ad hoc spiritum advertere & reflectere. Cum ejusmodi motus justis sæpius usque ad stuporem & fremitum displiceant. 3. Certum est nullam delectationem in actuum humanorum œconomia partem habere nisi approbetur ab intellectu, & judicium practicum de objecti bonitate vera, vel apparenti fiat, ex quo sequitur libertas indifferentiæ actus. 4. Sæpissime contingit, ut colaphizante vehementer concupiscentia, ipsa judicetur mala, e contra vero florente delectatione cælesti, bonum ex innata pravitate abjicitur, & peccatum committatur. Igitur judicium practicum intellectus de bono aut malo faciendo non mensuratur secundum majorem vel minorem delectationem objectivam cor humanum attrahentem & emollientem, ut falso propugnat Iprensis, sed solum penes rationis judicantis convenientiam, abstrahendo quod intellectus gratia adjutus judicet bene, vel male si passione captus & occæcatus sit. Sic docet S. Thomas 1. 2. quæ. 34. art. 4. denique delectationem quæ ut principium actus humani admittitur, in judicio practico voluntatem conjunctam habente consistere luce clarius apparet, velle enim aliquid, & illud amare libere, idem est: Igitur a primo ad ultimum funditus ruit Jansenii de gratia Christi systema, quippe quod Scripturæ & SS. Doctoribus adversetur, systematibus Epicuri et Calvini affine sit; ab omnibus Theologis Orthodoxis abjiciatur, ac demum a SS. Pontificibus alternata vice proscribatur.

Fit satis objectionibus.

OBJICIUNT Novatores ad Jansenii defensionem. Primo, Scriptura quotiescumque loquitur de gratia, ait, trahere, vincere hominis malitiam, nihil ei resistere, dare vires efficacissimas, justum ea actuatum & roboratum non posse peccare ut loquitur S. Joan. quas loquendi formulas adoptant & S. Augustinus, & S. Thomas; ille enim dicit lib. de corrept. & grat. cap. 4. num. 29. gratiam insuperabiliter movere & rapere justum ne malitia ejus immutet intellectum & subvertat sensum lib. de dono persev. cap. 1. num. 1. nihil esse habita gratia timendum justo: iste vero explicans S. Joan. ait; justum non solum non peccare sed nequidem posse peccare: Igitur necessitas sequitur ad gratiam medicinalem, neque tamen libertati adversatur, non enim justos in agendo esse liberos negat Jansenius, unde non necessitatem simplicem, sed solum secundum quid, non ignotam Patribus, non D. Augustino & Div. Thomæ, immo non Thomistis & aliis plurimis Theologis alias Orthodoxis admittit.

Respondeo 1. Scripturam & Patres omnem amovere a voluntate humana sub dominio gratiæ necessitatem, ut ex superioribus patet, & ut iterum atque iterum ex dicendis patebit. Ratio divi August. & D. Thomæ ea est; gratia non destruit, sed adjuvat & perficit liberum arbitrium. Hoc quippe & sanat & ad operandum bonum applicat.

Respondeo 2. Ad singula. Ad primum quidem distinguendo, gratia trahitur voluntas amando & eligendo bonum, concedo: namque Deus & excitando, & suadendo secundum Aug. movet: voluntas trahitur ut inanime quoddam, nego. Tridentinum adversus Protestantes contrarium definivit.

Ad secundum similiter distinguo, justus non potest peccare in sensu composito quatenus agit reduplicative ut justus, concedo: ita expressis verbis interpretatur S. Joannem D. Thomas: non potest peccare ut sic, nego. Constat enim ex Scriptura multos justos ut David, ut Petrum, illum Bersabee rapiendo, istum Christum negando, maxime peccasse. Hic est genuinus Scripturæ sensus 1. Joan. 3. 9. *Qui natus est ex Deo... Non potest peccare.*

Ad tertium utique distinguo, gratia perseverantiæ movet insuperabiliter, concedo: dicit enim præter gratiam interiorem auxilium extrinsecum, videlicet providentiam specialem quæ mortem cum charitate conjungit; quaque rapit justum præ-

præmaturo obitu e mundo, ne fascinatio nugacitatis transvertat sensum sine malitia, & decipiat animam illius. Gratia ut sic & secundum se spectata, nego. Tametsi enim det vires efficacissimas voluntati quibus anima tentationem certo vincat, ipsa tamen neque insuperabilis, neque indeclinabilis est, quandoquidem ei potest resisti: contrarium propugnare est hæreticum & prohibitum, juxta illud Tridentini: *Si quis dixerit liberum arbitrium motum & excitatum a Deo.... non posse dissentire si velit, anathema sit*. Hoc igitur summopere distinguendum est, gratiam dare vires efficacissimas voluntati ut tantum habeat virium ad tentationem propellendam, quantum habet cupiditas ad movendum in malum, & gratiam insuperabiliter movere. Primum verissimum est, namque ut servetur libertas & electionis affulgeat locus, voluntas sufficientes debet habere vires, ad vincendum malum & faciendum bonum: Secundum vero minime, si qua enim est ineluctabilitas, a voluntate humana per gratiam adjuta, eligente bonum promanat. Cæterum D. August. ut non semel dictum est, loquitur in locis adductis de dono perseverantiæ, quo justum rapi ab hac vita ne pervertatur, si diutius viveret, asserit. Unde lib. de dono pers. c. 1. n. 1. eam perseverantiæ dicit gratiam, qua data, nihil timendum c. 4. nu. 10. qua data charitas non potest amplius amitti: lib. de corr. & gr. c. 12. n. 33. qua homo non potest peccare in posterum: ibidem c. 11. n. 29. qua data absolutum est salutis negotium.

Instant: Si detur æquilibrium, ita ut voluntas tantas habeat vires ut sufficiant ad vincendam quamlibet concupiscentiam, jam tota gratiæ efficacia a voluntate desumetur humana: jam gratia erit mere indifferens, & nullo modo efficax, jam ab ipsa voluntate creata determinabitur gratia ad opus, quod sane Semipelagianismum sapit.

Respondeo distinguendo, si illud æquilibrium a natura in se relicta promanet, gratia erit indifferens & per conatum voluntatis humanæ ad bonum determinabilis, concedo: si fit ab ipsa gratia, nego. Dicimus gratiam dare vires efficacissimas, immo & potentissimas voluntati, quia illam sanat, illam movet & stimulat ad bonum, illam in circumstantia apta prævisa secundum congruitas movet, & ipsa adjuvante gratia seipsam applicat ad actum: illam præmovet primum moraliter, deinde vero physice facta prius deliberatione, ad mandatum implendum, ajunt Th. hinc a gratia oritur efficacia ipsius voluntatis: Igitur non a viribus naturæ sed potius gratiæ quæ animam sanat, immutat, adjuvat & applicat ad actum.

Instant: Illud æquilibrium est a gratia sufficiente quæ ideo dicitur sufficiens, quia sufficientes ad debellandum quamlibet concupiscentiam suppeditat vires: Sed hoc dato, sequitur auxilium sufficiens eam esse gratiam quæ dat efficacissimas & potentissimas vires, adeoque aliam non dari gratiam præter sufficientem, quod aperte pugnat contra S. Augustinum qui tantam energiam soli gratiæ tribuit efficaci, quam sane per omnia secernit a sufficiente. Sequitur omnes homines æquales habere ad vincendum malum vires, nam omnes habent gratiam sufficientem ad bonum operandum quando præceptum urget, malum vero, exacerbante tentatione, propellendum, & tamen nemo non novit peccatores & impios gratiis habere leviores, justos majores præ cæteris possidere vires ut declinent a malo, & faciant bonum: Ergo &c. Cæterum D. Augustinus impugnat Julianum eo quod æquilibrium in voluntate ad bonum & malum admitteret: Sic enim eum alloquitur lib. 3. op. imp. cap. 117. " Pingis tibi ipse ,, quod placet, cui vacat inani corde ina- ,, nia volutare phantasmata. Cur enim ,, tu adminicula gratiæ supponis bonæ vo- ,, luntati, cum voluntas mala nullo inni- ,, tatur adminiculo ut mala sit, vel mala ,, esse persistat? An hic libra tua, quam ,, conaris ex utraque parte per æqualia mo- ,, menta suspendere, ut voluntas quantum ,, est ad malum, tantum etiam sit ad bo- ,, num libera, vergendo in unam partem ,, te indicat delirantem? ,,

Respondeo 1. S. Aug. agnoscere & prædicare æquilibrium in viribus per gratiam tum ad faciendum bonum, tum ad declinandum a malo acceptis; ita ut tantas habeat voluntas adjutorio Dei vires ad propellendam tentationem, quantas habet concupiscentia exardescens ad inducendum in peccatum. Primo quidem l. 3. op. imperf. cap. 114. ostendit enim Juliano gratiæ adminicula non nocere libero arbitrio, sed re-

reficere ut pristinas habeat ad bonum operandum vires: " Unde fieri potest, *inquit*, ut adjutoria gratiæ Dei liberum " arbitrium loco pellant, quod potius vitiis pulsum & nequitiæ subjugatum ut " in locum suum redeat, liberant. " Rursus lib. de spir. & litt. cap. 33. nu. 58. æquilibrium vocatur *media vis*, quatenus liberum arbitrium semper est in utramque partem flexibile. Tum lib. 3. de liber. arbit. cap. 1. Idem æquilibrium cardinem dicit his verbis certe non omittendis: " Motus autem, *inquit*, quo huc atque illuc voluntas convertitur, nisi esset " voluntarius atque in nostra positus potestate, neque laudandus cum ad superiora, neque culpandus homo esset cum ad " inferiora detorquet quasi quemdam cardinem voluntatis; neque omnino monendus esset, ut istis neglectis æterna " vellet adipisci, atque ut male nollet " vivere, vellet autem bene. Hoc autem " monendum non esse hominem, quisquis " existimat, de hominum numero exterminandus est. " Iterum delineat istud æquilibrium B. Aug. lib. de 2. anim. cap. 13. n. 19. dicens: modo unum aliquod placet, modo eadem displicent: " Quorum nos in " medio positi fluctuamus. "

Non unus Augustinus illud admittit æquilibrium sed & D. Thomas prædicat, namque 1. p. qu. 83. art. 2. ad 2. docet potentiam quandoque non esse expeditam ad operandum, quandoque vero esse: " Ad secundum, *inquit*, dicendum, quod " facultas nominat quandoque potestatem " expeditam ad operandum, & sic facultas ponitur in definitione liberi arbitrii. " Quomodo vero fiat expedita ipse 1. 2. qu. 106. art. 3. ad 2. dicit esse per gratiam prævenientem & excitantem: " Si quis, *inquit*, post acceptam " gratiam novi Testamenti peccaverit, " majori pœna dignus est, tanquam majoribus beneficiis ingratus, & auxilio " sibi dato non utens. Nec tamen propter " hoc dicitur quod lex nova iram operatur, " quia quantum est de se sufficiens auxilium dat ad non peccandum. " Hoc ipsum asserunt omnes nostri Thomistæ: hoc dicit Ledesma: hoc propugnat Alvarez, & alii supra laudati ubi egimus de natura gratiæ sufficientis.

Respondeo 2. quæstionem hic non moveri de æqualitate aut inæqualitate delectationum: de majori vel minori infirmitate in diversis hominibus, de sanitate aut integritate ante vel post Adami lapsum, ultro concedimus delectationem cælestem quandoque excedere in gradu terrenam, istam vero e contra exardescere nonnunquam super cælestem. Concedimus utique peccatores, maxime obduratos majorem experiri ipsis iustis in bono exequendo difficultatem; minus virium inesse homini post Adæ peccatum, sed propugnamus cum Augustino hominem per gratiam sanari, sed per gratiam liberari & in locum suum redire, sed gratiam esse virtutem mediam qua tantum virium illi tribuitur quantum sufficit & ad debellandam quamlibet concupiscentiam resistendo, & ad bonum operandum adimplendo præceptum: gratia non perimi, ut contendebat Julianus, liberum arbitrium sed sanari, sed restaurari: Sic ait August. Pelagianis lib. 3. op. imperf. cap. 114. " Putatis quippe isto modo auferri voluntatis arbitrium: cum hoc quisquam facere nisi voluntate non possit; sed quod " vos non vultis, præparatur voluntas a " Domino; non forinsecus sonantibus verbis, sed sicut orante exauditaque Regina convertit Deus, & transtulit indignationem Regis in lenitatem. Sicut enim hoc divino & occulto modo " egit in hominis corde; sic operatur in " nobis & velle & operari pro bona voluntate. "

Jam respondeo in forma, concessa maiore, distinguo minorem, sequitur gratiam sufficientem efficacissimas præbere vires in actu primo & se tenente ex parte potentiæ, concedo: in actu secundo, subdistinguo: adiuncta sibi gratia efficaci, concedo: non adiuncta, nego. Peccator absque gratia non habet nisi potentiam ad bonum peragendum pro salute remotissimam: cum gratia sufficiente habet proximam & ita expeditam ut possit propellere quamlibet tentationem. Per efficacem iungit actum cum potentia tum resistendo passionibus, cum operando bonum. Igitur immutatur & inchoative sanatur per gratiam sufficientem, per efficacem vero complete, & eius ope ad pristinum redit locum: Tunc enim per habitualem iustificatur peccatur.

Non sequitur igitur gratiam sufficientem confundi cum efficaci, illa se tenet ex

par-

parte actus primi, ista vero ex parte actus secundi. Nec sequitur etiam gratiam esse in omnibus æqualem, certum est enim justos majorem habere quam obduratos: at contendo istos per gratiam sufficientem quæ conceditur eis, tantum habere virium ad resistendum concupiscentiæ, quantum habet concupiscentia exardescens ad inducendum in malum. Vi gratiæ redit ex Augustino in locum pristinum; recipit potentiam expeditam, teste divo Thoma, ad declinandum a malo & faciendum bonum. Minima charitas, inquit sanctus ille Doctor, seu gratia plus diligit Deum quam cupiditas auri & argenti. Per charitatem etiam gratiam actualem intelligere non semel ostendimus & hoc secundum D. Augustini mentem, qui ibidem l. 3. opusc. imperf. cap. 114. sic intelligit dicendo: " Huc est autem incrementum, ut unusquisque obediat præceptis Dei: quod non fit, quandu vere fit, nisi charitate. Unde Ecclesia incrementum corporis facit, in ædificationem sui, in charitate. Istam charitatem non dat nisi Deus: charitas enim ex Deo est. Hanc vos inter adjutoria gratiæ, quæ commemoratis, numinare non vultis, ne hoc ipsum quod obedimus Deo, ejus esse gratiæ concedatis. Putatis quippe isto modo auferri voluntis arbitrium: cum hoc quisquam facere nisi voluntate non possit; sed quod vos non vultis præparatur voluntas a Domino, non forinsecus sonantibus verbis, sed sicut orante exauditaque Regina convertit Deus & transtulit indignationem Regis in lenitatem. *Sicut* enim hoc divino & occulto modo egit in hominis corde, sic operatur in nobis velle & operari pro bona voluntate. ", Charitas igitur illa qua voluntas redit in pristinum locum virium, est charitas inchoata seu gratia actualis, namque ea est qua præparatur voluntas a Domino, qua Deus occultissima vi operatur in corde peccatoris nondum justificati sed justificandi: qua in eo operatur & velle & operari bonum ut habeat justitiam & charitatem habitualem atque perfectam.

Ad alteram objectionis confirmationem ex auctoritate divi Augustini desumptam, distinguo. Sanctus Doctor irridet æquilibrium & libram in viribus solius naturæ fundatam, qualem propugnabat Julianus, concedo: viribus gratiæ naturam adjuvantis innixam, nego. Julianus contendebat naturam nostram peccato originali nullo modo esse sauciatam, tantumque virium in se habere, quantum sufficit & ad malum propellendum, & ad bonum operandum, hanc irridet libram August. ut commentum, sed sane non eam quæ in gratia fundatur. Unde sanctus Doctor relata objectione Juliani pro æquilibrio in solis naturæ viribus extructo, subdit ibidem c. 118. alloquens adversarium: " Cur non addis quod ibi legisti, si liberata non est? Aut quid est quod ait Dominus cum de fructibus palmitum, hoc est, de bonis actibus loqueretur, sine me nihil potestis facere? nisi quia nemo ad bene agendum, quem non ipse liberat, liber est. "

Instans: Obduratus v. g. habet ex una parte gratiam sufficientem remotam ad actum perfectæ conversionis; ex alia vero multos habitus vitiorum inveteratorum pessimos: exardescit ut plurimum concupiscentia carnis, concupiscentia oculurum & superbia vitæ: Igitur absurdum est dicere illum sufficientes vires ad malum fugiendum, bonum vero operandum habere per auxilium debile, per gratiam admodum levem sufficientem, qua etiam carere non pauci autumant Theologi: Igitur non est libra, non æquilibrium etiam per gratiam sufficientem.

Respondeo 1. Justos conantes quibus abnegat Jansenius vires sufficientes ad bonum, exoberante delectatione terrena, habere auxilium prorsus sufficiens. 2. Habere & obduratos saltem mediate, quando præceptum urget, totis viribus propugnamus, alias forent peccando & prævaricando excusabiles, quia præceptum, seclusa omni gratia, adimpleri non potest: jam vero si sufficiens, igitur dat vires quæ impetum concupiscentiæ frangere valeant. Unde gratia sufficiens quæcumque, sufficientes dat ad resistendum malo & ad orandum vires, si fortior & uberior ad bonum conversionis peragendum velit peccator, oret; nam ut ait Tridentinum sess. 6. post August. *Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet & facere quod possis, & petere quod non possis & adjuvat ut possis.*

Urgent: Illud æquilibrium non rite concluditur ex exemplo duorum æqualiter

circa mulierem affectorum adducto a B. Aug. l. 12. de civ. cap. 12. quæstionem quippe solvit per nolle & velle, quod videtur intelligi tantum de homine sano.

Respondeo S. Aug. loqui de homine lapso, alias nihil probaret adversus Manichæos quos debellat: quippe qui naturam ita vitiatam esse propugnarent, ut ad malum necessitari contenderent: ut autem partes agat liberi arbitrii per gratiam Christi reparati, ostendit sufficientes habere vires ad quodlibet malum propulsandum, nullam inesse homini lapso necessitatem ad peccandum, quod quidem familiari sed plurimum convincenti probat exemplo duorum æqualiter erga aliquam mulierem affectorum, quorum unus cedit tentationi; alter vero resistit & victor evadit l. 12. de civ. cap. 6.

Oppones 2. perperam dicitur systema Jansenii tollere libertatem, collimare cum Calvini opinionibus: Et probatur: Jansenius in multis punctis damnat Calvinum. 1. Lib. 8. de gr. Christi c. 21. admittit electionem, nusquam vero Calvinus. 2. Jansenius ait posse resisti gratiæ, sed non sic Calvinus. 3. Jansenius dicit voluntatem tanquam pedissequam esse respectu gratiæ, hoc Calvinus non admittit. 4. Calvinus propugnat non esse in hominis potestate aut bonum aut malum operari. Jansenius oppositum docet, nam l. 3. de gratia Christi cap. 15. & lib. 8. de gratia Christi c. 20. fatetur sub dominio delectationis terrenæ, remanere potentiam ad oppositum. 5. Calvinus negat absolute liberum arbitrium, illud vero & prædicat & propugnat Jansenius: Ergo &c.

Respondeo istas objectiones esse excusationes in peccatis, ut liquet ex ipsis probationibus: Igitur ad omnia argumenta una hæc erit solutio. Jansenius admittit libertatem status, libertatem impropriam in mera spontaneitate sitam, concedo: indifferentiam actus & vim electivam, nego. Unde voce tenus a Calvino differt, re vero in hoc gratiæ momento illi adamussim conciliatur. Et vero Calvinus lib. 2. institut. cap. 2. n. 26. ait electionem ad voluntatem pertinere, sed qualem electionem? Non aliam sane quam status admittit, quatenus voluntas male operans ad alium potest transire statum in quo bene operetur: nihil aliud asserit Jansenius. In eodem sensu Calvinus l. 2. inst. cap. 3. n. 14. dicit voluntatem esse flexibilem & posse resilere, nec ab hoc recedit Jansenius, quia secundum inconcussa ejus principia, exuberante una delectatione, ei cedere necesse est. Ceterum ut uno verbo omnia reddamus, Jansenius necessitatem relativam & partialem eamque duntaxat moralem admittit, quæ tamen in se suo modo absoluta est, quia necessario infert effectum & sapit fatum; nam si cælestis delectatio superior est, necesse est voluntatem operari bonum, sin minus e contra malum. Jam vero si utramque delectationem æqualem esse contingat, ecce adhuc necessitas, quippe voluntatem manere suspensam necesse est. Esto, sub una delectatione remaneat potentia ad oppositum, sed qualis? Profecto non alia nisi remotissima, quatenus potentia naturalis sub alia delectatione in superioritate alternante esse potest. Quid plura? Necessitas non est naturalis absoluta & cæca, sed est moralis, ita ut una delectatione exuberante, necessario fiat res; hinc necessitatem a Calvino inductam tollere libertatem non diffitetur Jansenius, attamen secundum ipsum Calvinum est necessitas tantummodo secundum quid, id est, moralis & relativa, necessitas voluntaria: Sic loquitur l. 2. inst. cap. 3. n. 5. " Necessitas quodam ,, modo voluntaria . . . . voluntariæ cu- ,, jusdam servitutis.

Instes: Necessitas moralis a Jansenio inducta non tollit libertatem indifferentiæ: Et probatur: Licet magna, potest tamen vinci & fieri contrarium. Sic homo tametsi liber ut oculos suos sibi avellat, non tamen faciet, potest tamen facere: Eo prope modo voluntas sub dominio delectationis exuberantis sequetur pondus ad objectum, absolute tamen loquendo potest non facere.

Respondeo, necessitatem a delectati ne aliqua exuberante promanantem inducere in hypothesi Janseniana impossibilitatem quodam modo absolutam, eo quod majorem vincere alteram in gradu minorem necesse sit.

Ad exemplum, dico esse impossibile plusquam moraliter, aliquem sibi præripere oculos, nisi enim aut dementia, aut furoris impetu subito sit correptus & in rabiem actus, tantum sibi malum non irrogabit.

Dices: Gratis objicitur systema Jansenii

nii esse Epicuri systemati non absimile; cum Epicurus nullam cognoverit, a fortiori nec admiserit gratiam.

Respondeo nos per omnia non comparare utrumque systema ad invicem, sed penes solum delectationis rationem, quatenus Epicurus cuncta delectatione fieri censebat: attamen cum libertate actus: Jansenius convenit in motivo operationis quod est delectatio: differt vero prorsus in consequentia, siquidem hominem sub delectatione terrena manere liberrimum autumabant Epicurei.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Systema Jansenii de gratia per se efficaci est erroneum & rejiciendum.

PRIMO: Quia tollit indifferentiam actus, quam Scriptura, Patres & sancti Doctores semper & ubique propugnant. In primis S. August. lib. de spirit. & litt. cap. 33. D. Thomas 1. 2. q. 31. art. 4. ubi ex professo docet omnem delectationem quæ est alicujus actus humani principium, rationi subjici necesse esse.

Secundo: Quia ex illo systemate sequitur culpam non in hominem, sed in Deum, quod absit dicere, immo vel cogitare, refundendam esse, cum ille peccet in eo quod vitare non potest.

Tertio: Quia convenit cum Calvino libertatem exsufflante, nec aliud in multis inter utrumque, quam voce & nomine tenus reperiatur discrimen. Nam Iprensis hoc habet pro regula: *In eo quod magis delectat, operari necesse est.*

SYNOPSIS DIFFICULTATUM,

ET EXPLICATIONUM.

PRIMO: Incassum pro astruendo Jansenii de gratia per se efficaci systemate quædam proferuntur Scripturæ auctoritates in quibus habetur Deum trahere ad se peccatores, cum nomine tractus intelligatur vocatio & invitatio, quæ stimulat ad bonum, sed nusquam perimit liberum hominis arbitrium.

Secundo: Dictum est supra æquilibrium a nobis admissum non esse semper immediatum & ad æqualitatem gradus, sed in eo sensu dici æquilibrium, quatenus quilibet gratia sufficiente adjutus potest resistere cuilibet concupiscentiæ, & tentationi: mediante vero oratione gratiam uberiorem ad perfectam conversionem obtinere.

Tertio: Esto quod in terminis Jansenius in gratiæ negotio a Calvino recedat; non tamen in re, cum non aliam admittat gratiam per se efficacem, quam delectationem relative necessitantem: hoc est si delectatio cælestis superet in gradu terrenam, necessario fit bonum, sin minus, contra malum.

SECTIO TERTIA.

Utrum detur gratia per se efficax?

QUONDAM fuit animus quæstionem in utramque partem tractare, sed modis ita diversis congruistæ in hac materia discutienda se se explicant, ut quinam sit eorum genuinus sensus non sine magna difficultate, ne dicam & obscuritate exponi possit. Non una hæc ratio commovet auctorem suam solum hic exponere sententiam, sed & materiæ altissimæ conditio quæ variis hinc inde spinis intricata, & circumsæpta scopulis, ut plurimum fugit mentem lectorum. Quia vero unusquisque in hoc articulo pro sui scholæ miles evadit, absque mora alterius scholæ pessundat sententiam, ita ut quot capita; tot & sensus, qui nonnunquam nihil prosunt nisi ad pietatis, & charitatis subversionem. Revera quidem nonnulli de recentiore scriptore alias doctissimo sic loquuntur, ut nostris auribus audivimus; rem involucris subtexerit, & vix quæ de quæstione in utramque partem protulit, comprehenduntur. Alii, Thomistam Theologum, eo ipso quo congruistarum sententias ad trutinam Academiarum probat, tanquam Molinistam ut exosum cæteris istius sententiæ Æmulis reddant, habent; Quidnam etiam insultis dicteriis a pondere, & mensura charitatis non nihil deficientibus, ut non semel comprobavit experientia contrariæ suæ sententiæ scriptores afficiunt; sicque varias de gratiæ efficacia recensere, & probare sententias auget legentium laborem, & in enucleanda, vel etiam comprehendenda quæstione difficultatem.

His omnibus, matura deliberatione

prævia, ponderatis; auditis etiam super hoc viris doctis, & cordatis, omni exceptione majoribus, ne quis putet me desertorem scholæ Angelicæ, quam a juventute colui, in provecta ætate multis thesibus publicis triginta circiter annorum spatio celebravi, cui etiam ad senium usque donec ultimum in Domino, & in pace Ecclesiæ claudam diem, salva ergo cæteris scholis reverentia, adhærere volo, unicam de gratiæ efficacia scholæ Angelicæ opinionem pro virili omni argumentorum genere probare, propugnare ac defendere aggredior.

Prænotandum est gratiam triplici modo posse considerari. Primo quidem ex parte Dei: Secundo, respectu voluntatis peccatoris quem Deus invitat ad pœnitentiam. Tertio, relative ad ipsum effectum, nempe ad conversionem actualem. Controversia non est de gratia priori modo spectata, Deus enim, inquit Lessius & alii multi Theologi quantum est de se dat gratiam ut convertat peccatorem, sed salvo ejus voluntatis arbitrio, ita ut resistendo impediat effectum: Eam sic spectatam vocant efficacem in actu primo: Neque etiam procedit difficultas de tertio modo, omnes quippe Academiarum doctores concedunt effectum salutarem a gratia simul & a libero arbitrio cooperante produci; sed de secundo gratiæ statu, ut prælibatum est, scilicet de gratia respectu voluntatis; cum enim prius sit animam obedire Deo vocanti, & consentire v. g. pœnitentiæ, quam ipsam amplecti pœnitentiam, quæritur num illa obedientia sit ita a gratia, ut se sola illam det, an vero illa vocationis efficacia ab ipso voluntatis consensu sit, ita ut gratia dicatur efficax non per se & propria virtute, sed dependenter a volontatis consensu.

Observandum est etiam gratiam esse per se efficacem & sic movere voluntatem, ut motio habeat non quidem necessariam & absolutam, sed moralem, eamque infallibilem cum consensu connexionem, quamvis enim voluntas mota a Deo & excitata possit dissentire, nusquam tamen faciet, quia vel ipsa prævia deliberatione vult anima consentire. Sed nequis in hac exposita quæstione aliquid confundat; tria præ oculis habenda sunt & nusquam omittenda. 1. Gratiam prævenientem esse in nobis sine nobis. 2. Hac mediante sufficiente gratia peccatorem ad conversionem invitatum posse adhibere consensum negativum, hoc est, non dissentire gratiæ. 3. Gratiam uberiorem fortius movere, & sic movere ut peccator consentiat vocanti, & de facto convertatur. Consensus quidem eodem tempore datur quo fit motio, quia tamen prius est prioritate naturæ voluntatem moveri, ideo gratia dicitur per se efficax. Cunctis igitur dilucidatis, ad momentosam istam quæstionem, quæ tot in animis movit tragœdias perfecte eliquandam: Quærimus 1. num de facto gratia sit per se efficax. 2. In quo consistat præcise illa efficacia. 3. Utrum sub dominio gratiæ efficacissimæ effectui libere cooperetur humana voluntas.

§. I.

Resolvitur quæstio de gratia efficacia.

CONCLUSIO.

Gratia Mediatoris est intrinsece & per se efficax.

Probatur multis momentis.

Primum argumentum ex Scriptura utriusque Testamenti oritur.

VARIIS ratiociniis Theologicis istud argumentum ita innititur, ut conclusionis veritas tot elucidata modis inconcussa permaneat.

1. *Illa* gratia est per se efficax, quæ nobis dat cor unum ad faciendum aliquid quod in nostram utilitatem cedit: quæ est omnipotens ad nostram operandam salutem: & quæ inclinat cor nostrum quocumque voluerit Deus: quæ facit ut ambulemus in præceptis Domini. Atqui talis est gratia efficax: Igitur est per se efficax. Major patet. Enimvero per gratiam ex se efficacem intelligimus gratiam quæ ex se & propria virtute infert consensum, & infallibilem habet cum ipso connexionem; quæ cor nostrum inclinat ad quod vult Deus, quæ facit ambulare in mandatis, quæ a corde humano hoc non expectat, sed ipsa dat cor novum ut operemur bonum: quæ motu proprio & omnipotenti salvat Israel; quæ ex se &

se & non dependenter ab alio hæc omnia operatur bona, alias non foret omnipotens, sed potens cum adjutorio extrinseco. Probatur jam minor quoad singulas partes, & hoc ex divinarum Scripturarum auctoritate.

Libro 2. Paralip. cap. 3. 12. habetur: *In Juda vero facta est manus Domini ut daret eis cor unum ut facerent juxta præceptum Regis, & principum verbum Domini. Congregatique sunt in Jerusalem populi multi, ut facerent solemnitatem Azymorum in mense secundo: & surgentes destruxerunt quæ erant in Jerusalem atque universa in quibus Idolis adolebatur incensum.*

Observes velim, Doctissime Lector, ibi tractari de pietate Regis Ezechiæ, qui adhortatur populum ad Idola, quæ prius colebantur, destruenda: de Phase secundum pristinum morem celebrandum. Profecto non erat ad hoc dispositus idololatra populus, cor ejus non erat rectum coram Domino, nec cor novum sibi ipsi dare poterat: at vero misericors & miserator Dominus dat eis cor unum ut faciant juxta præceptum Regis, nimirum ut destruant & idola, & idolorum altaria; ut celebrent Phase Domini atque Azymorum solemnitatem: Igitur illa gratia erat per se & ex se efficax, quandoquidem ipsa immutavit cor Judæorum ut facerent juxta præceptum Regis, qui Deum Patrum suorum coli volebat.

In libro Estheris, cap. 13. 9. legitur: *Mardochæus deprecatus est Dominum, memor omnium operum ejus, & dixit: Domine, Domine Rex omnipotens, in ditione enim tua cuncta sunt posita, & non est qui possit tuæ resistere voluntati, si decreveris salvare Israel.* V. 17. *Exaudi deprecationem meam, & propitius esto forti & funiculo tuo, & converte luctum nostrum in gaudium, ut viventes laudemus nomen tuum Domine, & ne claudas ora te canentium.* Tria hic observanda sunt. 1. Mardochæum agnoscere omnipotentiam Dei ut convertat cor Assueri in gratiam Populi Judaici, ut ipse cum Israel e mortis periculo, Aman insidiastendente, eriperetur. 2. Effectum alium temporalem, scilicet ipsam ab insidiis Aman liberationem. 3. Effectum pure spiritualem, nempe ut convertat Deus luctum in lætitiam. Certe primus & tertius effectus est fructus gratiæ & quidem vehementissime efficacis, qualis enim energia & virtus ad cor Regis immutandum? qualis potentia, ut populus præ tristitia & mortis imminentis, & quidem crudelis tædio oppressus, cito præ gaudio in Domino exultaret? qui quidem effectus tanto magis gratiæ de cordibus triumphantis fuit, quanto minor erat futuræ & liberationis & lætitiæ spes. Sed & modus orationis Mardochæi maxime prænotandus est: agnoscit & confitetur Dei omnipotentiam, & ad eam recurrit, quia nihil est quod possit resistere, si Israel salvare velit: ecce gratia per se efficax: quoda est per se omnipotens, seu virtus & imperium omnipotentis, qui certe a nullo dependet, ut faciat quod vult: alias non foret omnipotens. Addit Mardocheus nihil posse resistere Deo si decreverit salvare Israel: Quibus verbis non proclamat virtutem ferream cuncta compellentem, ut absolute, & necessario fiat ejus voluntas; cum & Assuerus posset resistere inspirationi, & tamen non restitit, quam virtutem merito orationis Mardochæi ad salvandos Judæos habuit: & ipse populus etiam supposita liberatione poterat non gaudere, sicut nunc videmus multos præ malitia de bonis datis non gaudere. Quid ergo explicare contendit Princeps ille Judæorum, dicendo nihil posse Dei potentiæ resistere? Unum maxime, hoc est, Dei gratiam ita suavem esse, ut a nullo corde duro respuatur: Nullus potest resistere, id est, nullus vult resistere, licet possit & sæpius faciat. Concludamus igitur gratiam esse per se efficacem.

In libro Proverb. cap. 21. v. 1. scriptum est: *Sicut divisiones aquarum, ita cor Regis in manu Domini: Quocumque voluerit, inclinabit illud.* Ezech. 36. 26. *Auferam cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum. Et Spiritum meum ponam in medio vestri: & faciam ut in præceptis meis ambuletis, & judicia mea custodiatis & operemini.* Notate, quæso, omnia: cor Regis in manu Domini, & quocumque voluerit, inclinat gratia: Igitur non a consensu habet efficaciam, cum ipsa incliunet cor ad consensum. Quod autem sermo sit non de sola gratia sufficiente quæ movet, sed de gratia efficaci seu operis Propheta dicit; seu potius Deus ipse per Prophetam. 1. Auferam a vobis cor lapideum, 2. Faciam ut in præceptis meis ambu-

ambuletis. 3. Faciam ut operemini. Aufert cor lapideum gratia. Igitur est per se efficax independenter a libero arbitrio, cum peccator prius debeat recipere a gratia cor carneum antequam agat. Facit ambulare in mandatis: Igitur gratia non accipit hanc a consensu efficaciam, sed ipsa facit ut velimus servare mandata. Denique facit ut operemur: si facit ut operemur, ergo voluntas efficaciam agendi & cooperandi habet a gratia, non gratia a voluntate.

Rursus. Illa gratia est per se efficax, quæ nos ipsa trahit ad Patrem, & sine qua nemo venit ad eum: cujus gratiæ fides in Deum est effectus, & sine cujus auxilio nihil boni facere possumus: Atqui talis est gratia efficax Christi: Igitur est secundum se efficax. De majore nulla videtur difficultas: quid enim magis efficax est quam illud sine quo neque venire ad Patrem, neque aliquod bonum facere possumus? quod dat nobis & credere, & sperare in Deum: Certe si dat, totum habemus ab eo, nihil vero e contra illud auxilium habet, aut recipit a nobis ut operetur. Probatur jam Minor. Joan. 15. 5. *Sine me nihil potestis facere*. Cap. 6. 44. ibidem: *Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me, traxerit eum*. Et iterum cap. 6. v. 29. *Respondit Jesus & dixit eis: hoc est opus Dei, ut credatis in eum*. Et adhuc ibidem v. 45. *Omnis qui audivit a Patre, & didicit, venit ad me*. Qui trahit aliquem & dat vires & fortitudinem, profecto habet ex se efficaciam operandi, & non dependenter ab alio, nisi ad consummationem operis. Qui compellit & pulsat aliquem, dat illi actionis motum; iste vero motus, a Deo postea currit & operatur: Sed prius est moveri ab alio: igitur qui movet non pendet a moto, sed potius agens motum ab ipso: cum igitur gratia moveat voluntatem creatam & ab ipsa non moveatur, sequitur esse per se & independenter a consensu efficacem.

Denique illa gratia est per se efficax, quæ datur nobis tanquam Spiritus qui nos ad cuncta virtutum opera moveat, & ea in nobis atque nobiscum operetur: Atqui talis est gratia efficax: Igitur habet ex se & ex propria entitate energiam ad effectum producendum. Major est clara, anima enim quæ est Spiritus ideo nobis datur ut ex illa operari habeamus, & certe talis est Spiritus munus, maxime Spiritus Dei, qui dicitur sapientia omnibus mobilibus mobilior. Probatur minor. 1. Ex Ezech. *Spiritum meum*, inquit Deus, *ponam in medio vestri, & faciam ut in præceptis meis ambuletis*. 2. 1. Cor. 12. 4. *Nemo potest dicere Dominus Jesus, nisi in Spiritu Sancto*. Et ad Philippenses 2. 13. *Deus est enim, qui operatur in nobis & velle & perficere*. Operatur velle, seu consensum: Igitur non est efficax dependenter a consensu, sed potius consensus ab ipsa gratia promanat.

SECUNDUM ARGUMENTUM

Fit ex Conciliis.

QUOD indicant Concilia, propugnandum est: Atqui Concilia gratiam esse per se efficacem subindigitant. Ergo &c. Probatur minor.

Concilium Arausicanum secundum, can. 9. sic loquitur: *Quoties bona agimus, Deus in nobis atque nobiscum operatur*. Observandum est hic loqui de gratia efficaci, nempe de gratia operis ut ipse textus manifestat: *Quoties bona agimus*. Revera quidem, nam agit contra Semipelagianos, qui initium fidei & cujuscumque actus salutis volebant prodire a voluntate humana sibi relicta. In sententia autem allata duo distinguit sancta Synodus, nempe consensum ad actum, & ipsum actum: *Deus in nobis operatur*. Quid? Nisi consensum, sicut ipse dicit Apostolus, operatur in nobis velle: igitur consensus est effectus gratiæ. Si ita est, quis cordatus dixerit gratiam esse efficacem dependenter a consensu, causam ab effectu? Enim vero consensus non est a voluntate nisi a gratia & præventa & adjuta: *Deus autem nobiscum operatur*. Ecce productio actus, qui procedit & a gratia, & a voluntate quidem cooperante: Ergo &c.

Succinit Tridentinum sess. 6. cap. 5. his verbis: *Declarat præterea sancta Synodus ipsius justificationis exordium in Adultis a Deo per Jesum Christum præveniente gratia, sumendum esse, hoc est ab ejus vocatione, qua nullis eorum existentibus meritis vocantur, ut qui per peccata a Deo aversi erant, per ejus excitantem atque adjuvantem gratiam ad convertendum se ad suam ipsorum justificationem eidem gratiæ libere assentiendo*

&

& cooperando disponantur. Ibi utique fit mentio de gratia duplici, altera præveniente & excitante & cor immutante: altera adjuvante & cooperante: ita ut prima fit per se efficax, quia ipsa dat peccatoribus ut agant libere assentiendo, & est in eis absque eis: secunda fit utique efficax, sed cooperans in actu secundo, agit enim simul cum peccatore, præveniens: Igitur est efficax independenter a consensu, quia prævenit efficaciter: " Ideo enim datur, *inquit Augustinus*, ut ,, cordis duritia penitus auferatur. ,, Altera e contra a consensu eatenus dependere dicitur, quatenus simul cum voluntate prius mota & præparata producit effectum. Verius dicam, dependentia se tenet ex parte voluntatis & effectus, minime vero ex parte gratiæ, cum dependentia proprie dicta a causa prima semper eliminetur.

TERTIUM ARGUMENTUM.

Ex sanctis Patribus eruitur.

PRIMUM tenet locum Clemens Romanus. Sic loquitur epist. ad Corinth. num. 8. " Volens igitur *Deus* dilectos suos pœ- ,, nitentiæ participes fieri, omnipotente ,, sua voluntate stabilivit. ,,

Sequitur S. Ignatius qui epist. ad Smyrnæos, ait: " Dignus factus sum secun- ,, dum voluntatem Dei non ex conscien- ,, tia, sed ex gratia Dei quam oro per- ,, fectam mihi dari. ,,

Concinit Irenæus lib. 4. cap. 70. his verbis: " Deus gratuito quidem donat in ,, quos oportet, secundum autem meritum ,, dignissime distribuit adversus ingratos ,, justissimus distributor. ,,

Mox Tertullianus lib. de anima c. 21. " Hæc, *inquit*, erit vis divinæ gratiæ, ,, potentior utique natura, habens in no- ,, bis subjacentem sibi liberam arbitrii ,, potestatem. ,,

Item & Cyprianus lib. 3. ad Quirinum: " In nullo gloriandum, quando nostrum ,, nihil sit. Quid enim habes quod non ,, accepisti? ,,

Origenes non absimilia docet Homil. 20. in Num. Eo loci de gratia loquens, ait: " Quodammodo vim nobis facit ut nos ,, pertrahat ad salutem. ,, Eamdem propugnat veritatem lib. contra Celsum.

S. Basilius plura loquitur in lib. de Spiritu Sancto cap. 8. ibi vocat gratiam, " Auxilium quod per imperium suæ po- ,, tentiæ operatur in nobis ,, Deus: & serm. de lib. arbitr. appellat gratiam efficacem, " Gratiam insuperabilis poten- ,, tiæ. ,, Intellige, insuperabilis moraliter, quia homo ab ea præventus & motus non vult resistere, ab ea non perimitur libertas; immo fovetur & roboratur, juxta illud Augustini lib. de præd. cap. 8. & 9. de gratia Dei concessa Petro vi Christi orationis: " Quando rogavit ne de- ,, ficeret fides ejus, quid aliud rogavit, ,, nisi ut haberet in fide liberrimam, for- ,, tissimam, invictissimam voluntatem? ,, Ecce quemadmodum gratia Dei, non ,, contra eam defenditur libertas volunta- ,, tis: voluntas quippe humana non liber- ,, tate consequitur gratiam, sed gratia po- ,, tius libertatem. ,, Id est liberum consensum ut perseveret in bono. Nam sanctus Doctor loquitur ibi de perseverantia, quæ non unam, sed multiplicem sæpe complectitur gratiam efficacem: hæc autem gratia operis est in nobis fine nobis. Homo, inquit Augustinus, " non liber- ,, tate consequitur gratiam. ,, Ad quid datur? Ut habeamus filiorum Dei, operando bonum, libertatem: Sed gratia efficit consensum; subdit enim Augustinus, in bono delectabilem perpetuitatem. Igitur gratia est per se efficax, quia dat ipsi voluntati, ut sit in bono amplectendo efficax.

S. Chrysostomus suum addit calculum pluribus in locis, Homil. 18. in epist. ad Romanos, sic loquitur: " Quid ergo ha- ,, bes, quod non habes acceptum? . . . ,, Nihil est vestrum. ,, Rursus Homil. 8. in epist. ad Philippenses de Deo loquens, ait: " Si volueris, tunc operabi- ,, tur ut velis, non te iste metus angat, ,, & propensionem voluntatis ipse nobis ,, dat, & operationem. ,, Hoc est ad bonum: Ergo &c.

Ex his auctoritatibus sequitur istud pro gratia secundum se efficaci argumentum. Illa gratia secundum se efficax independenter a voluntatis consensu, quæ est natura fortior, quæ illam compellit ad bonum faciendum, quæ agit in nobis per imperium suæ potentiæ ut bonis operibus infallibiliter abundemus: Atqui talis est gratia ex Patribus, secundum Clementem,

P 4 Igna-

Digitized by Google

Ignatium et Irenæum operatur omnia juxta omnipotentem Dei voluntatem. Secundum Tertull. est ipsa natura potentior: Secundum Origenem, vim quodammodo facit, ut nos pertrahat ad virtutem: secundum Basilium agit per imperium suæ potentiæ, cui cuncta subduntur & obediunt. Igitur est per se efficax.

QUARTUM ARGUMENTUM

Ex S. Augustino, ejusque asseclis SS. Prospero & Thoma.

Cælestinus I. Pelagius II. Alexander VII. et alii plurimi summi Pontifices doctrinam D. August. multi fecerunt, in primis de necessitate & operatione gratiæ eum audiri voluere; Sed S. Doctor gratiam per se efficacem propugnare videtur; sic & defendunt ejus asseclæ S. Prosper & S. Thomas cum tota sua schola Angelica. Ergo &c.

S. Augustinus egregius gratiæ contra Pelagianos defensor prædicat ubique in libris quos pro hoc momento conscripsit, gratiæ & necessitatem & efficaciam: Sed si omnia bene & in veritate ponderentur, apparebit lectori sanctum Doctorem totis viribus propugnasse gratiam per se efficacem: quod unico, sed validissimo comprobatur argumento.

Gratia per se & ex propria virtute efficax ea dicitur, quæ 1. Dat homini ut veniat in viam justitiæ consentiendo bono & illud faciendo. 2. Quæ inclinat cor quomodo vult. 3. Quæ a nullo duro corde respuitur, sic enim denotatur ejus cum effectu infallibilis connexio 4. Quæ operatur in hominibus etiam motum ad bonum, velle bonum. 5. Quæ ex nolentibus bonum, facit volentes, & sic ipsa infert voluntatis consensum. 6. Denique quæ hunc independenter & a nutu nostro, & ab industria, aliave tum loci, tum temporis circumstantia producit. Atqui ex Augustino, talis est gratia efficax: igitur est per se efficax. Probatur minor quoad singulas partes.

Primo: habet gratia efficax hoc, quod promoveat hominem ad bonum & in viam justitiæ deducat. Ita August. lib. de corrept. & grat. cap. 14. " Cum homines, „ *inquit*, per correptionem in viam justitiæ seu veniunt, seu revertuntur, „ quis operatur in cordibus eorum salutem? Nisi ille qui quolibet plantante „ atque rigante, & quolibet in agris atque arbustulis operante dat incrementum Deus, cui volenti salvum facere, „ nullum hominis resistit arbitrium. „ Ecce gratia efficax cui non resistitur: ecce gratia per se efficax quæ operatur in cordibus hominum non solum ut faciant, verum etiam ut velint salutem, ut consentiant vocanti & operanti salutem. Ergo &c.

Secundo: Gratia efficax cor hominis quocumque voluerit Deus, inclinat. Hoc ipsum dicit August. Enchir. c. 98. " Quis „ tam impie desipiat, ut dicat, Deum „ malas hominum voluntates quando voluerit, in bonum non posse convertere? „ Si Deus, quando vult, convertit peccatorem, & aversum a via justitię reducit; profecto gratia est per se efficax. Et vero si hoc a consensu humano dependeret, non foret verum absolute dicere Deum quando vult, convertere peccatorem, quia fieri posset ut peccator nollet converti quando vult Deus, quando eum ad hoc invitat: & de facto sæpissime renuit obedire vocanti impius: Quando nam igitur convertitur? quando efficaciter vult salutem operari Deus, quando dat gratiam efficacem, quæ infert & consensum & actum. Unde lib. de gratia & libero arbitrio, c. 20. idem sanctus Doctor dicit: " Hominum voluntates ita esse in Dei potestate, ut eas quo voluerit, quando voluerit, faciat inclinare. „

Tertio: Gratia efficax a nullo duro corde respuitur, quod certe demonstrat infallibilem ejus cum effectu connexionem. Sic docet Augustinus, libro de prædest. SS. cap. 8. " Hæc itaque quæ occulte humanis cordibus divina largitate tribuitur, „ a nullo duro corde respuitur, ideo „ quippe tribuitur, ut cordis duritia primitus auferatur. „ Antequam creatura producat conversionis actum, prius duritia cordis, ut vocanti obediat, auferenda est: ipsa gratia ad hoc datur, nempe ut emolliat cor; & ad consensum faciat in actu secundo voluntatem expeditam: gratia quæ operatur tantum miraculum est per se efficax, non enim sola sufficiens aufert cor lapideum: Igitur gratia est per se efficax, cum per se & virtute propria duritiam cordis auferat: cum il-

lam

lam primitus tollat ut consentiat suadenti peccator, ut veniat & convertatur: Cæterum ipsa gratia prior est saltem prioritate naturæ ipso consensu: Igitur independenter a consensu est efficax.

Quarto: Eadem gratia ipsum motum & primum ad virtutem exercendam gradum operatur. Quid plura? Ipsum velle, teste Augustino, qui lib. de gratia & libero arbitrio c. 21. " Agit in cordi-,, bus hominum etiam motum voluntatis ,, eorum, ut per eos agat, quod agere ,, ipse voluerit, quin omnino aliquid in-,, juste velle non novit. ,, Manifestum est sanctum Doctorem loqui de gratia efficaci: Igitur gratia est per se efficax, cum & ipsum voluntatis motum ad conversionem elargiatur.

Quinto: Gratia efficax ex nolentibus facit volentes: Igitur ipsum operatur consensum; & ideo non a consensu voluntatis, sed voluntas a gratia efficaciam sortitur. Audiamus jam Augustinum loquentem lib. 4. ad Bonifacium, c. 9. " Ora-,, mus ergo non solum pro nolentibus, ,, verum etiam pro repugnantibus & op-,, pugnantibus. Quid ergo petimus? Ni-,, si ut fiant ex nolentibus volentes, ex ,, repugnantibus consentientes. ,, Quid clarius ipsum consensum esse gratiæ effectum? Igitur non ab ipso depeudet: Quis enim dicet causam pendere in sua efficacia ab effectu, cum potius effectus sit ejus efficaciæ terminus & exercitium?

Sexto. Gratiam virtute propria independenter a nutu proprio habere secundum se efficaciam, habere infallibilem cum effectu producendo connexionem, dicit August. cum & hanc a nutu, a genio, a tempore congruitatem ab ipsa gratia provenire conclamet. Unde sic circumstantias ad bonum conducentes, & ipsum consensum divinæ gratiæ esse effectus ex ipso constat. Ecce verba Augustini ex lib. 1. ad Simplic. q. 2. deprompta: Cum ergo ,, nos ea delectant quibus proficiamus ,, ad fidem, inspiratur hoc & probatur ,, gratia Dei, non nutu nostro & indu-,, stria, aut operum meritis comparatur. ,, Quia ut sit nutus voluntatis, ut sit in-,, dustria studii, ut sint opera charitate fer-,, ventia, ille tribuit, ille largitur.,, Denique rem definire videtur serm. 13. de verb. Apost. c. 12. & sic ait: " Sine consen-,, su gratia vacua erit, neque tamen con-,, sensus ipse facit ut sit vacua, sed Deus ,, qui effecit consensum.

S. Doctor l. 1. contra duas epist. Pel. c. 20. n. 38. totum hoc variis Scripturæ exemplis explanat & probat momentum; eo quippe loci ostendit Deum per gratiam suam inclinare cor hominum quocumque voluerit, etiam si nonnunquam circumstantiæ nedum opportunæ & amicæ, sed & penitus adversæ affectui intento appareant: maxime quum cor Regis Assueri contra Estherem furentis in lenitatem transtulit: Sic igitur intonat S. Præsul de gratia efficacissima loquens: " Hoc ,, verum esse non conjectura suspicamur, ,, sed evidentissima divinarum Scriptura-,, rum auctoritate dignoscimus. Legitur in ,, Paralipomenon libris: Et quidem in Ju-,, da facta est manus Dei ut daret illis cor ,, unum, ut facerent præceptum Regis, ,, & principum in verbo Domini. Item ,, per Ezechielem Prophetam Dominus di-,, cit: Dabo eis cor aliud, & spiritum ,, novum dabo eis, & evellam cor eorum ,, lapideum de carne eorum, & dabo eis ,, cor carneum ut in præceptis meis am-,, bulent, & justificationes meas observent, ,, & faciant eas. Quid est autem quod ,, Esther illa Regina orat, & dicit: da ,, sermonem concinnum in os meum & ,, verba mea clarifica in conspectu leonis, & ,, converte cor ejus in odium impugnan-,, tis nos? Ut quid ista in oratione dicit ,, Deo, si non operatur Deus in cordibus ,, hominum voluntatem? Sed forte hoc ,, mulier insipienter oravit. Videamus er-,, go utrum inaniter præmissus fuerit oran-,, tis affectus; & consecutus non fuerit ,, exaudientis effectus. Ecce ingreditur ad ,, Regem. Ne multa dicamus: Et quia ,, non ordine suo ingrediebatur, magna ,, necessitate compulsa, intuitus est eam, ,, sicut scriptum est, velut taurus in impetu ,, indignationis suæ. Et timuit Regina, ,, & conversus est color ejus per dissolu-,, tionem, & inclinavit se super caput de-,, licatæ suæ, quæ præcedebat eam. Et ,, convertit Deus, & transtulit indigna-,, tionem ejus in lenitatem. Jam sequentia ,, commemorare quid opus est, ubi Deum ,, complevisse quod illa rogaverat, divina ,, Scriptura testatur, operando in corde ,, Regis, quid aliud, quam voluntatem ,, qua jussit & factum est quod ab eo Re-,, gina poposcerat? Quam Deus jam ut fieret,

Digitized by Google

„ rex, exaudierat, qui cor Regis, antequam mulieris sermonem poscentis audisset, occultissima & efficacissima potestate convertit, & transtulit ab indignatione ad lenitatem. Hoc est a voluntate lædendi ad voluntatem faven- di: secundum illud Apostoli, Deus operatur in vobis & velle. „ Audis gratiam efficacem independenter a circumstantiis, ante prolatum Reginę sermonem. Ergo &c.

S. Prosper Augustini interpres.

S. PROSPER tanti Magistri eximius discipulus eamdem tradere videtur de gratia efficaci doctrinam: plura ipsius loca texere supervacaneum est, una auctoritas ista sufficit. Habetur carmine de ingrat. cap. 15. & sequentibus exprimitur versiculis:

At vero omnipotens cum gratia sanat,
Ipsa suum consummat opus, cui tempus agendi
Semper adest, quæ gesta velit, non moribus illi
Fit mora, nec causis anceps suspenditur ullis.

Profecto: Si gratia ipsa suum consummat opus, si agendi semper tempus adest, si nulla mora suspenditur ejus efficacia, quis dicet esse efficacem solum dependenter, & a consensu, & a loci vel temporis opportunis circumstantiis; & non per se? Si ad hoc concurrit congruitas, dicamus cum Augustino & Prospero congruitatem esse ejus efficaciæ fœtum, adeoque cuncta illius innatam arguere & demonstrare efficaciam.

Angelicus Doctor D. Thomas alter Augustini os & mens.

D. THOMAS hanc etiam non in uno loco, sed dicam veluti ex professo, gratiæ per se efficacis suscipit partes defendendas; quippequi repetat ex omnipotentia & intentione Dei moventis infallibilem efficaciam. Sic enim habet 1. 2. quæst. 112. art. 3. " Si præparatio ad gratiam „ consideretur secundum quod est a Deo „ movente, tunc habet necessitatem ad id „ ad quod ordinatur a Deo, non quidem coactionis, sed infallibilitatis. „ Unde si ex intentione Dei moventis „ est, quod homo, cujus cor movet, gratiam consequarur, infallibiliter ipsam „ consequitur. „ Observes velim duo propugnare S. Thomam. Primum, Deum movere cor infallibiliter per gratiam, motio quippe Dei est ipsa gratia. Alterum, sanctum Doctorem non repetere efficaciam gratiæ aut a consensu, aut a voluntate humana, sed ex intentione seu decreto, sed ex fortitudine & omnipotentia Dei moventis. Et vero quum dicimus gratiam esse per se efficacem, illam per ordinem ad omnipotentiam Dei consideramus.

Rursus quæst. 6. de malo art. 1. ad 3. sic loquitur: " Deus movet voluntatem „ immutabiliter propter efficaciam virtu- „ tis moventis quæ deficere non potest. „ Sed nomine gratiæ ex innata virtute efficacis intelligimus gratiam cujus in movendo talis est energia, ut moveat infallibiliter. Igitur ex S. Thoma datur gratia per se efficax. Rursus 1. 2. quæst. 9. art. 6. his verbis clare se explicat: " Ad ter- „ tium dicendum, quod Deus movet vo- „ luntatem hominis, sicut universalis „ Motor ad universale objectum volunta- „ tis, quod est bonum. Et sine hac uni- „ versali motione homo nihil potest vel- „ le, sed homo per rationem se determi- „ nat ad volendum hoc vel illud; quod est „ vere bonum, vel apparens bonum. Sed ta- „ men specialiter Deus movet aliquos ad „ aliquid determinate volendum, quod „ est bonum: sicut in his quos movet per „ gratiam. „ Extra dubium est S. Thomam loqui de motione efficaci. Sed hanc reponit differentiam inter motionem ad res naturales, & motionem ad supernaturales, quod prima motio sit solum generalis, & particularis sit penes voluntatis humanæ determinationem: secunda vero sit specialis, ita ut voluntas prius a gratia determinetur ad bonum salutis in particulari, & postea seipsam utique determinet & agat: Igitur consensus est a gratia quę determinat specialiter & in particulari; & consequenter gratia est per se & ante ipsum consensum efficax.

Rursus: Nomine gratiæ per se efficacis intelligitur gratia secundum se spectata efficax, quatenus in priori actus habet infallibilem connexionem cum illo ponendo, & hoc ex intentione Dei omnipotentis qui eo fine suam elargitur gratiam, ut,

ut suum infallibiliter sortiatur effectum: eamdem vero nostri Thomistæ propugnant præmoventem nedum moraliter, sed & physice, quia voluntas est physice & intrinsece per peccatum originale, infirma & fauciata, quocirca debet præveniri & ut intrinsece sanetur, & ut applicetur ad bonum salutis: atqui S. Thomas gratiam utroque modo efficacem propugnat. Ergo &c. Probatur minor, quoad primam partem ex S. Doctore qui 1. 2. quæst. 12. art. 3. sic loquitur in corpore de gratia qua homo præparatur ad justificationis gratiam: " Alio modo potest considerari secundum quod est a Deo movente, & tunc habet necessitatem ad id, ad quod ordinatur a Deo, non quidem coactionis, sed infallibilitatis: quia intentio Dei deficere non potest, secundum quod Aug. dicit in lib. de prædestinatione Sanctorum, quod per beneficia Dei certissime liberantur quicumque liberantur. Unde si ex intentione Dei moventis est quod homo cujus cor movet, gratiam consequatur, infallibiliter ipsam consequitur: secundum illud Joan. 6. omnis qui audit a Patre, & didicit, venit ad me. " Probatur secunda pars ex eodem angelico Doctore qui ibidem quæst. 109. art. 2. ait: " Sic igitur virtute gratuita superaddita virtuti naturæ indiget homo in statu naturæ integræ quantum ad unum, scilicet ad operandum & volendum bonum supernaturale. Sed in statu naturæ corruptæ quantum ad duo, scilicet ut sanetur; & ulterius ut bonum supernaturalis virtutis operetur quod est meritorium. "

QUINTUM ARGUMENTUM

Ex rationibus pluribus conflatur.

PRIMA: Quod attingit omnia a fine usque ad finem fortiter simul & suaviter, est secundum se efficax: atqui talis est gratia operis: Igitur est per se efficax. Probatur minor. Ad hoc quatuor requiruntur. 1. Ut gratia procedat a voluntate Dei universali, cui omnia obediunt. 2. A potentia fortissima, quæ vim habeat sibi subjiciendi suaviter omnia. 3. A providentia quæ in sui dispositione non fallatur. 4. A causa prima, quæ non solum substantiam effectus, sed modum agendi rerum attingat. Atqui gratia, de qua loquimur, est efficacia voluntatis Dei, cui omnia obediunt: efficacia omnipotentiæ, quæ sibi subjicit omnia: efficacia Providentiæ Dei, cuncta sic disponentis, ut electis omnia cooperentur in bonum: efficacia causæ supremæ, Dei scilicet, qui, inquit D. Thomas, attingit & substantiam rerum, & modum agendi rerum, quippequi faciat agere causas necessarias necessario, liberas vero libere: Igitur omnia attingit a fine usque ad finem fortiter & suaviter gratiæ virtute propria & sibi innata. Ita colligitur ex omnibus auctoritatibus tum ex Scriptura sacra, tum ex Patribus depromptis.

Secunda: Nihil potest recipere gratia a concursu simultaneo voluntatis humanæ: Igitur secundum se & virtute innata, independenter a consensu, est efficax. Probatur antecedens. Concursus simultaneus se tenet ex parte effectus, & est agenti quid extrinsecum, quæstio autem currit de causa agente: Igitur nihil potest recipere a consensu, qui illi extrinsecus est. Et vero quum duo ad rhedam accinguntur, si unus infirmus & languidus sit, nihil tamen ab alio recipit, & non trahitur currus, hinc necesse est ut unusquisque suas ex se habeat vires. Cum igitur gratia non sit infirma, sed potius fortissima, nihil roboris recipit a consensu, sed ex se efficaciam habet, & propria operatur energia. Ergo &c.

Tertia: Gratia non a consensu, ut iterum atque iterum probatum est, efficaciam habet, sed neque videtur a scientia media, ut propugnant plurimi: Igitur a propria habet virtute. Probatur minor. 1. Quia scientia media utique extrinseca est gratiæ, nec addit aut virtutem, aut robur, immo pure speculativa est. 2. Inutilis est talis scientia: vel enim Deus prævidet voluntatem hominis gratiæ consensuram vel non. Si primum, gratia non a scientia media, sed ex propria virtute efficaciam habet ad effectum producendum: si secundum, non est gratia efficax, sed sufficiens. 3. Gratia non habet effectum a consensu, ut non semel ostensum est. Inutile igitur, & a quæstione prorsus alienum est dicere gratiam habere a consensu efficaciam: sed neque habet aut a nutu, aut ab industria, quia dictum est

est etiam nutum & industriam, teste Augustino, esse a gratia: unde enim & nutus, & genium & industria? Nisi a gratia qua præparatur voluntas a Domino: a gratia quæ compescit passiones, quæ mansuetudinem inspirat: quaque de nolentibus facit volentes & consentientes.

SEXTUM ARGUMENTUM,

Et quidem irrefragabile petitur ab exemplo duorum, erga mulierem eodem modo affectorum, quorum unus cedit tentationi, alter non, licet in iisdem circumstantiis positus.

I JAM ostensum auctoritate D. Augustini efficaciam gratiæ non pendere a genio & hominis industria: sed celeberrimum est exemplum duorum æqualiter erga mulierem affectorum, qui licet in iisdem circumstantiis positi, unus tamen cedit tentationi, alter vero non. Hanc similitudinem exponit S. Doctor & discussione & relatione non semel ad circumstantias factis, concludit victoriam unius in solam gratiam refundendam, lapsum vero alterius in naturam quæ quia ex nihilo facta est, in nihilum peccati proprio pondere labitur: sicque S. Doctor gratiam per se efficacem mirum in modum celebrat: & omnium congruistarum de efficacia gratiæ explodit systema. Ecce textus lib. 12. civ. cap. 6. edit. nov. " Si enim „ aliqui duo æqualiter affecti animo & „ corpore videant unius corporis pulchri„ tudinem, qua visa unus eorum ad illi„ cite perfruendum moveatur, alter in „ voluntate pudica stabilis perseveret, quid „ putamus esse causæ, ut in illo fiat, „ in illo non fiat voluntas mala? Quæ „ illam res fecit, in quo facta est? Ne„ que enim pulchritudo illa corporis; nam „ eam non fecit in ambobus: quandoqui„ dem amborum non dispariliter occurrit „ adspectibus. An caro intuentis in cau„ sa est? Cur non & illius? An vero a„ nimus? Cur non utriusque? Ambos e„ nim & animo & corpore æqualiter af„ fectos fuisse prædiximus. An dicendum „ est, alterum eorum occulta maligni spi„ ritus suggestione tentarum, quasi non „ eidem suggestioni & qualicunque sua„ sioni propria voluntate consenserit? „ Hanc igitur consensionem, hanc malam „ quam male suadenti adhibuit volunta„ tem, quæ in eo res fecerit, quærimus. „ Nam ut hoc quoque impedimentum ab „ ista quæstione tollatur, si eadem tenta„ tione ambo tenentur, & unus ei ce„ dat atque consentiat, alter idem qui „ fuerat, perseveret; quid aliud apparet, „ nisi unum voluisse, alterum noluisse a „ castitate deficere? Unde nisi propria „ voluntate, ubi eadem fuerat in utro„ que corporis & animi affectio? Ambo„ rum oculis pariter visa est eadem pul„ chritudo, ambobus pariter institit occul„ ta tentatio: propriam igitur in uno eorum „ voluntatem malam quæ res fecerit scire „ volentibus, si bene intueantur, nihil oc„ currit. Si enim dixerimus quod ipse „ eam fecerit, quid erat ipse ante volun„ tatem malam nisi natura bona, cujus au„ ctor Deus, qui est immutabile bonum? „ Quid ergo dicit eum qui consensit ten„ tanti atque suadenti, cui non consensit „ alius, ad illicite utendum pulchro cor„ pore, quod videndum ambobus pariter „ adfuit, cum ante illam visionem ac „ tentationem similes ambo animo & „ corpore fuerint, ipsum sibi fecisse vo„ luntatem malam, quia utique bonus „ ante voluntatem malam fuerit; quærat „ cur eam fecerit, utrum quia natura est, „ an quia ex nihilo facta est. „

1. *Ex his* pro nostra sententia sic argumentari fas est. Gratia efficax, etiam non dissentientibus alterius sententiæ Theologis, illa est, quæ independenter a circumstantiis loci, temporis, vel etiam genii suum fortitur effectum. Atqui ex D. Augustino talis est, cum in exemplo laudato supra ambo pari tentatione sunt stimulati circa mulierem, pares in aspectu & animo, pares in objecto quod eodem modo afficit utriusque sensus, & tamen unus ad spiritum gratiæ attendens vincit tentationem, alter vero in interitum cedit. Igitur victoria in gratiam per se efficacem refundenda est.

2. *Si* efficacia gratiæ repetenda foret a congruitate aliqua, dubio procul quæstionem, allegando congruitatem in uno quæ defuit alteri, solvisset S. Aug. sed omnem S. Doctor excludit congruitatem, cosque æquales in dispositione habet, nec ad aliud confugit quam dicendo, unum noluisse cedere tentationi, alterum

rum vero resistendo gratiæ voluisse obedire. Ergo &c.

3. *Qui* pares sunt in circumstantiis & in ipso gratiæ sufficientis auxilio unus non potest superare tentationem nisi gratiæ per se efficacis energia, quæ deest alteri justo Dei judicio: Atqui in exemplo a S. Doctore allato, ambo pares sunt & in circumstantiis, & in ipsa gratia sufficiente, & hoc supponit Aug. fin minus absque negotio respondisset ad casum propositum, unum habuisse gratiam uberiorem prævenientem; & ideo non cessisse tentationi. Igitur gratiæ victricis energia desumenda est ex virtute ipsius gratiæ.

4. *Efficacia* gratiæ in uno repeti non potest ex ipsa gratia sufficiente, nam in utroque tentato supponitur æqualis: non a concursu simultaneo, quippequi sit quid extrinsecum respectu agentis, & se teneat ex parte effectus: hinc si ex duobus equis trahentibus rhedam unus deficiat, stat currus, & alter tametsi sanus ultra non progreditur, inani & incasso impetu conatur trahere, quod argumentum est nihil virium ab alio accepisse, tametsi prima fronte simul currum ambo traherent: non a circumstantiis, se habent enim etiam extrinsece causæ respectu secundæ & ut diximus, sunt in utroque pares: superest igitur dicere gratiam evadere efficacem in uno vel per auxilium novum superadditum, vel quia genium & natura bonæ indolis addit robur, sed istud sapit Semipelagianismum. Igitur dicendum est gratiam esse per se & ex propria entitate efficacem.

Solvuntur objectiones in genere adversus gratiam per se efficacem.

OBJICIES illud Matth. *Væ tibi Corozain &c.* In ista sententia apparet increpatio & objurgatio magna propter infidelitatem Judæorum, qui, audita Christi prædicatione, visisque ejus miraculis, nihil meliores facti, quinimmo adhuc in infidelitate pertinacissimi credere in Christum noluerunt: sed si gratia sit per se efficax, videntur excusabiles cives Corozain & Bethsaidæ, potuissent enim respondere Domino objurganti, si gratiam nobis dedisses efficacem per se, profecto & in te credidissemus: sed absurdum consequens; Ergo & antecedens. Probatur minor. Ut justa sit increpatio, Corozain & Bethsaidæ populi debuissent esse in auxilio pares Tyriis & Sidoniis, qui credidissent: sed supposito gratiam esse per se efficacem, non fuerunt pares, quia Tyrii & Sidonii gratiam efficacem, sine qua nulla sequitur conversio, habuissent: hac ipsa vero & Corozain & Bethsaida caruerunt. Igitur cum constet increpationem fuisse justissimam, & nefas sit atque scelus aut dicere aut credere contrarium, dicendum quoque est gratiam non esse per se, sed tantummodo per consensum efficacem: tunc enim optime solvitur difficultas, culpam omnem in Judæos refundendo. Satisfit quippe objectioni dicendo cum Augustino, non crediderunt, quia noluerunt.

Respondeo negando minorem, ad probationem distinguo. Ut Judæi fuerint objurgatione digni, debuerunt esse pares in auxiliis sufficientibus cum Tyriis & Sidoniis, concedo: in auxiliis efficacibus, subdistinguo, quantum ad receptionem, nego, quantum ad præparationem, concedo: quantum ad receptionem, nego. Præparatur voluntas a Domino per gratiam sufficientem quæ dat proxime posse agere; insuper Deus eo ipso quo dat gratiam sufficientem ad aliquid, paratus est & efficacem conferre, si ex innata libertate & malitia non resistat homo, & non ponat obicem: qui igitur potest bonum facere, & non facit, certe non solum objurgatione, sed & pœna dignus est. Christus & interius, tum illuminando, tum & excitando per gratiam sufficientem Judæorum corda pulsabat, exterius prædicando & exhortando; paratus erat gratiam uberiorem & omnino efficacem conferre. Ipsi vero, sicut eorum Patres, non semel Spiritui sancto restiterunt, unde bene dicit Augustinus: noluerunt credere, sed eorum culpa fuit. Tyrii & Sidonii si eamdem recepissent gratiam sufficientem, habuissent & efficacem: quod igitur ea caruerint Judæi, non est quia gratia est per se efficax, sed quia libertate utentes, & gratiæ sufficienti restiterunt, & gratiam efficacem oblatam rejecerunt: sic optime solvitur difficultas, & apparet justam fuisse Judæorum objurgationem. Non recipit peccator obduratus gratiam efficacem, ejus resistentia causa est: non recipit quia non vult recipere, & ideo ejus culpa. Ita

Au-

Augustinus lib. 2. de peccat. remiss. cap. 17. " Ut autem innotescat quod latebat, „ & suave fiat quod non delectabat, gra- „ tia Dei est, quæ hominum adjuvat „ voluntates: in ipsis quidem causa est, „ non in Deo, sive damnandi prædesti- „ nati sint propter iniquitatem superbiæ: „ sive contra ipsam suam superbiam judi- „ candi & erudiendi, si filii sint mise- „ ricordiæ. „ Idem S. Doctor duo statuit lib. 2. contra duas epistolas Pelagianorum cap. 23. alterum, gratiam sufficientem dari a Deo, & ab ipso bonum juberi: alterum, post probationem gratiam iterum efficacem dari: " In Scripturis sanctis „ a Domino jubetur propter probandum „ liberum arbitrium, quod non inve- „ niatur, vel dari ab ejus bonitate, vel „ posci propter adjutorium gratiæ demon- „ strandum.

D. Thomas docet Deum esse paratum dare peccatori, quem vocat ad pœnitentiam, gratiam uberrimam & efficacem, si fidelis sit, & respondeat vocanti: illa vero carere sua culpa quando non datur, quia resistit & ponit obicem. Hic enim a Domino ordo constitutus est, ut quamvis eius gratia cuncta possit homo, attamen salvetur hominis libertas, ita ut & illam rejicere eique resistere, si velit, queat. Hæc explicat fuso sermone Angelicus Doctor in lib. sententiarum dist. 40. quæst. 4. art. 2. " Hominem, *inquit*, carere gratia ex duobus contingit: „ tum quia ipse non vult recipere, tum „ quia Deus non ipsi infundit, vel non „ vult ipsi infundere, horum autem duo- „ rum talis est ordo, ut secundum non „ sit nisi ex suppositione primi.... Hu- „ jus defectus absolute prima causa est ex „ parte hominis, quia gratia caret: sed „ ex parte Dei non est causa hujus defe- „ ctus, nisi ex suppositione illius quod „ est causa ex parte hominis. „

Quid plura proferam? Unum tamen ad præsentis difficultatis & subsequentium solutionem adjicere juvat. Scilicet Deum opt. max. dare singulis posse bonum salutis per gratiam sufficientem, offerre vero etiam omnibus efficacem, ut actu bonum operentur, tum si fideles non resistant, eam tribuere non dedignatur. Hoc ipsum declarat Concilium Arauf. II. Can. 25. his verbis: *Hoc etiam secundum fidem catholicam credimus, quod accepta per Baptismum gratia, omnes baptizati, Christo auxiliante & cooperante, quæ ad salutem possint & debeant, si fideliter laborare voluerint, adimplere.*

Insistes: Habetur in sacris Scripturis Deum nostram in bono faciendo cooperationem exigere, juxta illud Zach. 1. *Convertimini ad me... Et convertar ad vos*. Tum 1. Cor. 15. 10. *Non ego autem, sed gratia Dei mecum*. Ipse etiam Propheta decantat Psal. 87. 14. *Et mane oratio mea præveniet te*. Quibus sententiis ostenditur gratiam efficacem nostras non prævenire voluntates. 2. Illum agere tantum nobiscum. Igitur gratia non est per se efficax præveniendo, & independenter a consensu.

Respondeo 1. Cuncta intelligenda esse secundum distributionem accommodam: Deus igitur prævenit nos gratia sufficiente; postea expectat nostram huic primæ gratiæ fidelitatem, ut det gratiam efficacem, unde dicit: *Convertimini ad me... Et convertar ad vos*. Et bene Propheta, ait: *Mane oratio mea præveniet te*. Oratione siquidem gratiam conversionis debet petere peccator: si igitur non resistat, convertitur ad ipsum Deus, ut per Prophetam ipse testatur: *Et convertar ad vos*. Dat gratiam efficacem qua prævenit fortius voluntatem, eam applicando ad actum; ipsa vero cooperatur eliciendo actum tum contritionis, tum fidei, spei aliarumque virtutum: sed prius mota & adjuta, juxta illud Apostoli Philipp. 2. *Operatur in nobis & velle & perficere*. Unde bene sequitur quod idem effatur Apostolus: *Non ego, sed gratia Dei mecum*.

Respondeo 2. distinguendo, Deus nostras non prævenit voluntates motione tollente libertatem, concedo: motione & gratia adjuvante libertatem, nego. Gratia excitante data, Deus expectat donec consentiamus vocanti: videre vult an peccator consensurus sit invitanti vel non? Non enim dat gratiam efficacem ut rapiat necessario consensum. In hoc sensu dicit Chrysostomus homil. 12. in epist. ad Hebr. *Non prævenit nostras voluntates, ne perdat nostrum liberum arbitrium*.

Insistes: Atqui gratia efficax non prævenit ullo modo nostras voluntates: Igitur nulla solutio. Probatur antecedens. 1. Quia effectus est totus a Deo quidem, sed etiam totus & a creatura: Igitur non

datur gratia per se efficax & præveniens applicando & determinando voluntatem. 2. Quia voluntas de facto seipsam determinat & applicat ad actum, alias mere passive se haberet, & pure agere-tur, quod est hæreticum.

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem distinguo: effectus est etiam totus a creatura, sed prius mota per gratiam, concedo: secus, nego. Voluntas prævenitur gratia sufficiente, qui præparatur ad actum: prævenitur oblatione gratiæ efficacis, quam dare Deus paratus est, quamque illi offert dum pulsat ad cor ut intret: prævenitur ultimate anima per infusionem gratiæ efficacis, qua mota seipsam movet & applicat ad actum. Et sic patet solutio ad secundam probationem. Hinc prius est prioritate naturæ, gratiam efficacem, utpote primam causam, applicare voluntatem, quam voluntatem seipsam applicare & determinare ad opus. Discipulus scribens agit simul & scribit cum Magistro: sed prius est moveri a præceptore quam seipsum movere: Motus igitur etiam se movet, etiam se determinat & applicat ad opus. Eodem prope modo voluntas operatur: agit quidem Deus, verum etiam ipsa agit, se movet, & se determinat ad actum. Solutio est D. Augustini, qui serm. 13. de verbis Apostoli, cap. 11. sic loquitur: " Dicit mihi aliquis, ergo agimur, non „ agimus. Respondeo, immo agis & „ ageris; & tunc bene agis si a bono „ agaris. „ Et cap. 12. " Sine consensu „ gratia vacua erit, neque tamen consen- „ sus ipse facit ut non sit vacua, sed „ Deus qui effecit consensum. „

Repones: Si gratia foret per se efficax, maxime propter hanc Apostoli sententiam Rom. 8. *Non est volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei.* Sed ista ratio nulla est. Et probatur, ex Anselmo, qui libro de concordia gratiæ cum lib. arb. cap. 5. dicit Deum sic attemperare gratiam, ut ea homo, *Possit uti vel non uti pro libito.* Quibus verbis satis designat gratiam efficacem pendere a liberi arbitrii consensu.

Respondeo negando minorem: Ad probationem distinguo. Et S. Anselmus vult solum voluntatem humanam cooperari, nec extingui liberum arbitrium, concedo: & excludit gratiam quæ applicet voluntatem ad opus, & producat consensum, id est, quæ voluntatem excitet & adjuvet ut consentiat, nego. Quod autem Anselmus in primo tantum loquatur sensu, patet ex ipsius verbis, ibidem enim ait: "Hæc bene considerantur non amovere o- „ mnino liberum arbitrium; & cum „ lego, neque volentis, neque currentis, „ sed miserentis est Dei, non negatur & „ in volente & in concurrente aliquid „ prodesse libero arbitrio, sed significa- „ tur non esse imputandum libero arbitrio „ quod vult, quod currit, sed gratiæ. „

Urgebis: Gratia efficax est eadem cum gratia sufficiente: Igitur ad summum efficax est solum dependenter a consensu, & quando vult ille cui datur atque præbetur. Probatur antecedens. Gratia efficax sicut sufficiens consistit in illustrationibus & piis motionibus. Ergo &c.

Respondeo negando antecedens: Ad probationem nego iterum antecedens. Enimvero gratia efficax secundum multos Doctores Parisienses, reposita est in motione morali quæ prævenit & applicat voluntatem ad opus, item & in quadam coaptatione genii cum auxilio Dei: secundum Thomistas in præmotione morali simul & physica. Secundum alios, in consensu prius per scientiam mediam explorato. Igitur non in solis illustrationibus & motionibus sita est gratia efficax. Sed hoc dato & non concesso, respondeo consistere in illustrationibus & motionibus uberioribus, unde non est par ratio, nam non est eadem intensive. Plurimi etiam ex Thomistis non diffitentur gratiam efficacem esse eandem entitative cum sufficiente, sed quoad gradum differre, & fieri efficacem per majorem in subjecto radicationem contendunt.

Persistes: Si gratia sit per se efficax, sequitur gratiam efficacem minimam, posse convertere magnum peccatorem: Atqui hoc falsum est, major quippe requiritur gratia ad convertendum obduratum & impium, quam cum qui semel prolapsus est in peccatum mortale. Ergo &c.

Respondeo 1. distinguendo: Gratia efficax minima, si sit in subjecto apto & bene disposito, non ponente obicem, poterit magnum actu convertere peccatorem, concedo: secus, nego. Voluntas præparatur a Domino per gratiam sufficientem, & certe uberior requiritur in obdura-

durato, quam in alio. Cum igitur gratia conversionis dicat actum & primum, & secundum; sequitur majorem requiri gratiam ad convertendum obduratum, quam alium. Igitur minima gratia efficax, si subjectum sit præparatum, potest convertere etiam obduratum: tum quia conversio fit per judicium practicum de bono amplectendo, & ad hoc sufficit præparatio, & motio per se efficax, quæ quidem facit judicare de bono amando. Hæc doctrina fundatur in divo Thoma dicente: " Minima charitas plus diligit Deum quam cupiditas diligit aurum & argentum. "

Respondeo 2. majorem in gradu & in efficacia requiri gratiam ad conversionem impii & obcæcati, quam ad conversionem mundum (obcæcati), sed iste orando poterit tandem aliquando illam advocare: eam autem sitam esse in præmotione morali simul & physica iterum atque iterum probatum est. Sanctus Doctor suam circa illud momentum prodit mentem 1. 2. q. 111. art. 2. his verbis: " Si accipiatur gratia pro habituali dono sic est duplex gratiæ effectus, sicut & cujuslibet alterius formæ, quorum primus est esse, secundus est operatio. Sic igitur habitualis gratia, in quantum animam sanat, vel justificat, sive gratam Deo facit, dicitur gratia operans; in quantum vero est principium operis meritorii, dicitur cooperans. " Cæterum Deus dat gratiam ad mensuram, & secundum exigentiam subjecti: cum autem gratia conversionis præparationem a Domino & quasdam dispositiones a pœnitente exhibendas supponat, citra dubium est gratiam qua convertitur impius, esse maximam & robustissimam.

Solvuntur objectiones eorum qui gratiam per se efficacem nocere libertati propugnant.

OPPONUNT: Gratia efficax tollit libertatem: Igitur non est admittenda. Probant antecedens. Gratia efficax habet ex se & antecedenter ad voluntatis consensum necessariam cum actu eliciendo connexionem: Igitur tollit libertatem.

Respondeo negando antecedens: Ad probationem distinguo. Gratia efficax in actu primo considerata, habet infallibilem moralem cum effectu producendo connexionem, concedo: infallibilem physicam, subdistinguo. Hypotheticam, & in actu secundo, concedo: in actu primo, nego. Infallibilitas moralis est quæ a motione tam suavi, tamque virtuosa procedit, ut sequatur, moraliter loquendo, effectus, quia gratia suaviter simul & fortiter movet voluntatem: Sic mensa parata plurimum movet famelicum ad manducandum, ut prementi satisfaciat necessitati; & licet possit resistere, moraliter tamen loquendo, non resistet. Physica vero infallibilitas ea censetur quæ absolute, antecedenter, & independenter a quocumque, immo a libera voluntatis determinatione, infert effectum. Prima quidem est a gratia efficaci, quæ ita suaviter simul & fortiter movet, ut voluntas velit & bonum, & seipsam determinet ad illud operandum. Si qua vero alia, eaque absoluta apparet infallibilitas, oritur ab ipsa voluntatis determinatione & cooperatione; unde est pure hypothetica & pro actu secundo: supposito enim quod velit agere, & de facto mota a gratia, actu & realiter agat & operetur, non potest non agere.

Instant: Ut sit libertas, requiritur electio, & ut voluntas possit agere vel non agere. Atqui posita gratia per se efficaci, voluntas non potest non agere: Et probatur: Quia, ut multi volunt, vel insuperabiliter, quod auctoritate D. Augustini probant: Item & ex auctoritate D. Prosperi dicentis de gratia: " Ipsa suum consummat opus, cui tempus agendi semper adest. " Item ex D. Thoma, qui q. 6. de malo articulo unico ad P. ait: " Deus movet immutabiliter voluntatem propter efficaciam virtutis moventis, quæ deficere non potest. " Si igitur gratia movet insuperabiliter: si ipsa suum consummet opus: immutabiliter in homine agat, & deficere non possit, certe non manet potentia ad oppositum, alias, si maneret, gratiæ motio utique deficere posset, & suum non sortiretur effectum. Cæterum nec S. Prosper, nec S. Thomas loquuntur de gratia perseverantiæ solum, sed maxime de gratia efficaci secundum se considerata: ne dicam, & de illa solum uterque loquitur.

Respondeo negando minorem: Ad primam probationem, distinguo: gratia perseverantiæ movet insuperabiliter, concedo: Et luce clarius ostendimus Augustinum loqui

loqui tantum de ea. Gratia efficax, subdistinguo: Movet insuperabiliter in actu secundo, & hypothetice quod voluntas ipsa cooperando agat, concedo: in actu primo, & secundum se, nego. Lutherani & Calvinistæ propugnant gratiam per se efficacem, sed necessitantem. Tridentinum sess. 6. contra eos insurgens non dicit gratiam non esse per se efficacem, sed tacite istam concedens partem, definit solum eam gratiam, quæ ab Hæreticis dicebatur per se efficax, non necessitare: quinimmo definit liberum hominis arbitrium ipsi posse dissentire, si velit: " Si „ quis dixerit liberum hominis arbitrium „ a Deo motum & excitatum .... non „ posse dissentire si velit, anathema sit. „ Observandum est Concilium loqui de gratia efficaci, quia de ea præcise erat controversia. Cæterum duo consideranda sunt in dono perseverantiæ, primo quidem auxilium quo quis actum contritionis elicit & justificatur; deinde vero providentia exterior quæ ita disponit causas secundas ut mortem afferant eo præcise tempore quo peccator in ea est charitate quam modo in justificatione accepit, & vel ipsam mortem cum gratia sanctificante conjungat. Donum perseverantiæ non habet insuperabilitatem priori modo spectatum, cum omnis justificatus, ut definivit Concilium Trident. contra Protestantes, non habeat justitiam inamissibilem, sed ut dicit utrumque.

Ad secundam auctoritatem, distinguo. Gratia efficax ex sancto Prospero, ipsa suum consummat opus, id est, a consensu humano efficaciam & efficiendi virtutem non mutuatur, concedo: id est, necessitat, & independenter a voluntate creata operatur, nego. Quæstio procedit solum de gratia secundum se spectata, quæ quidem ipsa consummat opus, non libertatem perimendo, sed adjuvando & ad actum applicando: cum igitur ipsa voluntas creata habeat a gratia, non solum inchoare, sed & perficere opus, eliciendo actum, in hoc sensu S. Prosper de gratia disserens, ait: " Ipsa suum consummat opus. „ Cæterum si ejus verba ad litteram nimis scrupulose sumerentur, etiam ipsa voluntatis cooperatio excluderetur, quod est a mente D. Prosperi prorsus alienum.

Ad auctoritatem D. Thomæ, distinguo. Gratia movet immutabiliter, id est, infallibiliter, concedo: id est, necessario, nego. Sua decreta Deus scientia sua æterna, qua omnia præscit, dirigit: & ex illo duplici fonte promanat, & efficacia infallibilis & libertas: infallibilitas quidem, quia Deus scit quid creatura operatura sit; libertas vero, quia decretum divinum est actus divinæ voluntatis circa creaturas liberrime movenda: unde omnis libertas creata, est ab ipso, ut a primo libero, ita ut quo magis Dei adimplemus voluntatem, eo magis liberi evadamus: deinde decretum Dei est, ut homo agat libere & conformiter suæ naturæ; unde propter indifferentiam voluntatis non inducitur necessitas, *inquit D. Thomas*, sed manet libertas. Ad id quod dicitur: si voluntas posset resistere, gratia utique posset deficere, distinguo, in sensu diviso, concedo: in sensu composito, nego. Si gratia sumatur ut sic, potest deficere propter creaturæ libertatem; si vero sumatur cum decreto, & cum ipsa voluntate mota & cooperante, atque actu agente, non potest. Quid plura adjiciam? vel in ipso sensu composito voluntas potest non agere potentia possibilitatis quatenus ab actu cœpto cessare valet, sed non potentia futuritionis: sin minus actum cum non actu simul conjungeret.

Hanc eximiam doctrinam tradunt & D. Thomas, & Sanctus Anselmus. Primus in loco citato, ait: " Deus movet im„ mutabiliter voluntatem propter effica„ ciam virtutis moventis, quæ deficere „ non potest: sed propter naturam vo„ luntatis motæ, quæ indifferenter se „ habet ad diversa, non inducitur neces„ sitas, sed manet libertas. „ Idem 1. part. quæst. 19. artic. 8. respondens ad illud argumentum: *Illud quod habet necessitatem ex priori, est necessarium absolute*, ait: " Dicendum, quod posteriora habent „ necessitatem juxta modum priorum: un„ de & ea quæ fiunt a voluntate divina, „ talem necessitatem habent, qualem Deus „ vult ea habere, scilicet vel absolutam, „ vel conditionalem, tantum. Et sic o„ mnia sunt necessaria absolute. „ Alter vero lib. de concordia c. 3. ait: " Quo„ niam quod Deus vult, non potest non „ esse: si Deus vult voluntatem huma„ nam nulla cogi vel prohiberi necessitate „ ad volendum, vel non voledum, & vult „ effectum sequi voluntatem, tum necesse

„ est voluntatem esse liberam, & esse „ quod vult. „

Instant: S. Chrysostomus homil. 74. in Joan. cap. 14. ait: " Imploramus ergo „ insuperabile Spiritus Sancti auxilium. „ Igitur gratia saltem per se efficax est absolute insuperabilis.

Respondeo distinguendo consequens, est insuperabilis secundum quid, concedo: simpliciter & absolute, nego. Insuperabilitas duplex secernenda, una quæ est talis ex natura sua, ut quum voluntas rapitur ad amandum ab objecto infinite amabili. Talis est gratia consummata Beatorum qui videndo intuitive Deum sic amabilem sentiunt, ut torrente voluptatis affecti non possint uon amare. Altera promanat ex intentione Dei, ex virtute gratiæ, ex ipsa voluntate humana: hine anima sub dominio gratiæ efficacissime remanet libera. Primo quidem ex parte Dei qui vult voluntatem moveri libere secundum suæ naturæ exigentiam. 2. Ex parte gratiæ, quæ cum sit efficacia potentiæ Dei movet suaviter simul & fortiter. 3. Demum ex parte voluntatis humanæ, quæ facta & prævia electione objecti, vult illud amare.

Urgent: Atqui gratia per se efficax est simpliciter insuperabilis: Ergo &c. Probatur subsumptum. Ubi adest illa gratia, ibi absolute adest sensus compositus: sed ex omnibus Theologis nullus potest resistere gratiæ in sensu composito: Ergo &c.

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem, distinguo: ubi adest auxilium per se efficax adest sensus compositus gratiæ, concedo: compositus actus, subdistinguo: si voluntas consentire velit, concedo: secus, nego. Gratia potest considerari duplici modo: Primo quidem dum recipitur in subjecto, nam prius est illam infundi quam agere. Secundo cum voluntatem movet & excitat ad agendum: Tertio quando actu simul cum voluntate elicit actum. Voluntas potest resistere gratiæ quæ infunditur, & illam abjicere: Potest ex Tridentino in instanti quo ab ea movetur & excitatur, minime vero tempore quo ipsa cum illa operatur, si quidem hoc implicat; alias simul esset actus & non actus.

Repones: Ut primum gratia recipitur in subjecto, jam est actus, videlicet consensus: Igitur posita gratia per se efficacei, est semper sensus compositus etiam actus.

Respondeo distinguendo: jam est actus in eodem temporis instanti, transeat, namque prius est gratiam recipi in anima quam operari, tum quia causa præexistit effectui: jam est actus in eodem naturæ instanti, nego. Immo non semel contingit voluntatem peccatoris pendulam non nihil hærere antequam consentiat positive, tametsi non dissentiat gratiæ acceptæ.

Diluuntur objectiones cujusdam recentioris Theologi adversus gratiam per se efficacem militantes.

NON est animus hic texere omnes objectiones quas R. P. N. Affermet Franciscanus & Doctor Sorbonicus, adversus gratiam per se efficacem in tractatu de gratia anno 1716. Parisiis in lucem edito, proponit, quippe quæ solutæ maneant ex præcedentibus, maxime in tractatu de scientia Dei, ubi de decretis per se efficacibus, cum suavi inter gratiam per se efficacem & liberum arbitrium, concordia, multus fuit ad satisfactionem Lectorum sermo. Sed quasdam tantum propellere querelas, ne dicam & contumelias contra opinionem Theologorum, gratiam per se efficacem propugnantium, quam etiam sicut decet verum Angelici Doctoris discipulum, non quidem vi aut minis, sed ea qua par est erga virum alias orthodoxum & eruditum reverentia defendere aggredimur: Et vero Apostolus Rom. 12. 21. ait: *Noli vinci a malo, sed vince in bono malum.* Quoniam igitur non convenit Catholicis, quia, ut habetur Tob. 2. 18. *Filii Sanctorum sumus* verbis paululum durioribus in opinando, ubi non periclitatur fides, se se lacessere, argumenta auctoris adversus nostram angelicam de gratiæ efficacia sententiam simpliciter exponere & solvere juvat.

Objicit igitur laudatus auctor tractatu de gratia pag. 809. multa adversus gratiam per se efficacem, quibus incautis suadere nititur, fidem de gratia Mediatoris in periculum quodammodo venire, si semel gratiam esse per se efficacem admittatur; eo enim loco sic loquitur: " Immo ferunt „ plures non infimi subsellii, quod si „ Clemens VIII. paulo diutius vixisset, „ spes

„ spes affulgebat e Scholis proscribendæ „ opinionis de gratia per se & ex na- „ tura sua efficaci ; tum quia nova est , „ & a S. Augustino prorsus aliena ut in „ prima parte prolixe ostensum est ; tum „ quia est inter domesticas ac familiares „ recentiorum Hæreticorum opiniones ; „ tum quia sub gratiæ per se & ex na- „ tura sua efficacis velo Calviniani , „ & Janseniani suam hæresim occultant , „ eamque in aliorum animos insinuare ni- „ tuntur . „

Quinque potissimum argumentis a sententia gratiæ per se efficacis tenenda Lectorem deterrere contendit R. ille Pater : Primo quidem quia fuit Clementi VIII. voluntas proscribendi de gratia efficaci opinionem. Secundo , quia de facto ista opinio est nova . Tertio , quia a S. Augustino prorsus aliena . Quarto , quia est familiaris & domestica apud Novatores sententia . Quinto, denique, quia sub gratie per se & ex natura sua efficacis velo , Calviniani & Janseniani suam hæresim occultant , eamque in aliorum animos insinuare nituntur.

Respondeo primum argumentum nec quicquam roboris habere adversus de gratia efficaci opinionem , gratis quippe aliqui afferunt auctores Clementi VIII. dictam opinionem fuisse ita exosam , ut spes affulgeret de ejus, si summus Pontifex diutius vixisset, proscriptione : *contrarium ostendit* R. P. Thomas Lemos in historia de auxiliis ab anno 1602. ad annum usque 1605. Idem probat lib. 3. ubi multis in capitibus Clementi placita de sententia Thomistarum gratiam efficacem per se propugnantium refert , cui ita arridet S. Augustini & D. Thomæ doctrina , ut eam nedum pro necessitate gratiæ, sed & pro auxilii ad operandum bonum tutissimam in praxi existimet : nec uno sed multiplici argumento idem auctor probat summum Pontificem benigne semper Theologos Thomistas pro gratia per se efficaci perorantes, non semel audivisse . Quia vero utraque opinio gravissimos habebat Patronos & defensores, hæsit inter definitionem, & pace inter partes composita, permisit omnibus suam vicissim defendere opinionem ; quod quidem expressius declaravit Paulus V. Clementis successor , tametsi Thomistarum opinio magis illi , ut graves contendunt auctores, placeret . Et vero , salvo fidei dogmate , in utraque opinione , licet diversimode , recte tamen explicatur & defenditur adversus malignantes hæreticos fides & de operatione gratiæ, & de libertatis cum gratia consociatione .

Revera quidem , rebus æqua lance ponderatis, opinio gratiæ per se efficacis saltem , & ne dicam magis quam alia ponderat . Si igitur contraria judicio summorum Pontificum toleranda est, pari & consimili ratione a fortiori & altera , quæ apud viros omni exceptione majores sicut gratissima sic & verissima , nedum quondam habita est . sed & quotidie habetur : hanc quippe propugnant totius pæne Europæ universitates , ut Salmaticensis & Complutensis in Hispania, Paduensis in Italia , Lovaniensis & Duacensis in Belgia , & Parisiensis in Gallia : hanc eamdem tametsi seclusa præmotione Physica, fortiter propugnant Isambertus, Habertus Episcopus Vabrensis , Grandinus, Gasto Chamillart in suis manu-scriptis, & alii pæne innumeri Theologi : Igitur ulla absque causa hæc opinio veluti Clementi VIII. excisa exploditur, cum potius videatur esse ad mentem Concilii Tridentini ; quod quidem proscribit Protestantes non præcise , quia gratiam per se efficacem propugnarent, hoc quippe intactum reliquit ; sed quoniam gratiam necessitantem defendebant , verum quod tacite annuit Thomistis Tridentinum , expressus declarat ejusdem Concilii Catechismus, dum dicit voluntatem humanam præveniri occultissima vi, quæ tametsi voluntatis conatum non præpediat , præveniat tamen efficaciter , cum ad singula pertingat . Ergo &c. Expl. 1. artic. fid. symb.

Quod autem Clemens octavus opinionem Thomistarum , ut putat auctor , non abnuerit, quin potius in votis habuerit, ut sola in scholis audiretur, patet ex Cardinali Baronio qui hæc de hoc momento dicit in sua ad Petrum de Villars Archiepiscopum Viennensem Epistola : " Quod ad „ Dominum Papam Clementem attinet , „ hoc ipsi in proposito est, hoc in voto , „ hoc in decreto , ut nec latum unguem „ a vestigiis Prædecessorum recedat, sed „ iisdem insistat quam firmissime . Scit pla- „ ne sanctos tot Pontifices Innocentium , „ Xistum , Cælestinum, Hormisdam, ac

„ denique Felicem, *cujus sunt canones* „ *Arausicani Concilii*, hoc professos suis „ scriptis esse atque testatos, Romanam „ Ecclesiam in iis quæ spectant gratiam „ & liberum arbitrium sequi semper con- „ suevisse sanctum Augustinum. „ Dubio-procul nemo cordatus dixerit sanctum doctorem non propugnare gratiam nedum efficacem, sed & ex se efficacissimam, adeoque per se efficacem. Quid plura adjiciam? Summi Pontifices Clemens VIII. & Paulus V. qui contrariam apprime noverant opinionem a multis Theologis ut DD. Augustino & Thomæ adversam abjici, ad duritiam ne dicam cordis eam edoceri permiserunt, donec Ecclesia istud de efficacia gratiæ dogma definierit.

Circa præsens momentum nonnumquam allucinantur adversarii, existimantes efficientiam actus, puta contritionis esse penes gratiam per se efficacem, quocirca eam duriori insectantur stylo: Igitur ut veritas elucescat, multa secernenda & consideranda sunt. Primo quidem, gratia secundum se: Secundo, consensus gratiæ; qui & causa actus completi est; deinde & ipsa voluntas eliciens actum. Quum quæritur num gratia sit per se efficax, caput controversiæ non est, num actus v. g. amoris Dei super omnia sit a gratia, & a voluntate; omnes quippe scholæ de hoc conveniunt momento, sed utrum gratia secundum se tantam habeat energiam, ut habeat infallibilem cum obedientia voluntatis erga se ipsam connexionem. Et respondemus affirmative, consensus enim ille & obedientia, est gratiæ actus, ut probatum est, a voluntate utique promanans, sed prius mota & adjuta. Jam vero eadem gratia præmovens, posito voluntatis consensu, fit adjuvans & cooperans, & simul cum voluntate producit effectum. Quid clarius?

Ad secundum, ex probationibus liquet, Sententiam de gratia per se efficaci non esse novam, sed sacris consonam scripturis. Quid enim innuunt ista oracula Jeremiæ 30. *Applicabo eum, & accedet ad me*. Ezechielis 36. *Faciam ut in præceptis meis ambuletis*. Philippensium 2. *Deus est enim qui operatur in vobis & velle, & perficere?* Nonne in sensu obvio gratiam indicant efficacissimam, ita ut, hac sublata explicatione, genuinus scripturæ sensus detorqueri videatur; quinimmo Apostolus clarissime secernit voluntatis consensum, tanquam primarium gratiæ per se efficacis prævenientis fœtum, his verbis *operatur in vobis velle*. Et rursus Roman. 9. *Non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei*. Deinde indigitat alterum ejusdem gratiæ ut adjuvantis & cooperantis effectum, his vocibus *operatur in vobis .... & perficere*. Quæ quidem œconomia si consideretur, absque negotio intelliges sententiam nostram, ut placet multis, altera longe probabiliorem esse, quippe quæ & Scripturæ sacræ & SS. Augustino & Thomæ multo magis consona videatur, adeoque non abjudicanda.

Esto quod ista vocabula, *gratia per se efficax* aliquibus ab hinc sæculis a Theologis ad majorem energiæ gratiæ explicationem inducta sint; sed fides realitatis corporis Christi in Eucharistia ab omni existebat Ævo, & tamen Concilium Lateranense solum decursu temporum nomine transubstantiationis celebrare cœpit. Revera quidem mos semper in sancta Dei Ecclesia inolevit ad fusiorem fidei explicationem, quando expostulabat credentium utilitas, uti quibusdam terminis ad captum, & rerum divinarum notitiam sicut familiaribus, sic & clarioribus; v. g. divinitas Verbo æterno coæva, quarto tantum sæculo adversus Arianam perfidiam, voce *consubstantialis* conclamata est. Ergone nova & adventitia filio Patris æterni? Absit vel cogitare. Ne miremini igitur benevoli lectores, si gratiæ energia in divinis iterum atque iterum indigitata Scripturis, ab aliquibus tantum ætatibus nomine gratiæ per se efficacis a Theologis omni exceptione majoribus celebrata sit.

Quid plura? Numquid aut in Scriptura, aut in SS. Patribus reperies verbis expressis gratiam esse tantummodo efficacem expectando voluntatis consensum: Nonne ultro Molinistæ fatentur scientiam mediam novam quidem esse quoad nomen, attamen ad res Theologicas circa auxiliorum, materiam explicandas congruam, suamque propugnant opinionem tanquam Scripturæ & Patribus affinem: Igitur ea simili, & dicam, potiori jure Thomistæ laudabiliter suam propugnare satagunt.

Ad tertium; falsum est sententiam de gratia per se efficaci a mente S. Augustini alienam cum potius juxta probabilissimam opinio-

opinionem genuina sit ejus doctrina. Primo hoc claret ex probationibus, & hoc ipsum fusiori calamo jam ostendimus. Secundo hoc etiam patet ex fusis textibus librorum Polemicorum S. Augustini quos supra retulimus; Ibi enim Pelagianam debellans hæresim, duo statuit, videlicet necessitatem gratiæ efficacissimæ, deinde vero humani liberi arbitrii cum gratia quantumvis efficaci consociationem. Aliquid de libro cui titulus de gratia & libero arbitrio, & de libro qui inscribitur de correptione & gratia impræsentiarum delibare juvat. Utrumque librum direxit S. Doctor ad Valentinum Præsulem Adrumetini Monasterii, in quo quidam Monachi ut humanam voluntatem facerent liberam ad Semipelagianismum declinabant: alii vero doctrinam Sancti Augustini de energia gratiæ in pravum detorquentes sensum in errorem Prædestinatianorum impingebant.

In primo libro primæ sententiæ adhærentes confutat, non quidem vel detrahendo aliquid de efficacia gratiæ quam prædicaverat, vel admittendo gratiam versatilem quæ initium haberet in fucatis naturæ meritis, vel etiam recurrendo ad consensum voluntatis adjutæ, quæ simul cum gratia inciperet opus, sed duo pro more propugnando capita, nimirum humanæ libertatis jura, & gratiæ efficacissimæ ad opus tum inchoandum, tum perficiendum necessitatem. Et vero capite 2. infinitis prope utriusque testamenti auctoritatibus demonstrat libertatem inesse homini lapso, tum capite 4. plurimis rationibus probat gratiæ necessitatem & efficaciam. Illam numero 10. maxime demonstrat iis Scripturæ testimoniis Psalmo 79. 8. *Deus virtutum converte nos*. Psal. 84. 7. *Deus tu convertens vivificabis nos*, *& converte nos Deus sanitatum nostrarum*. Subdit vero. Nam & venire ad Christum quid est, nisi ad eum credendo converti? Et tamen ait: *Nemo potest venire ad me, nisi datum fuerit ei a Patre meo*. Quibus verbis gratiam per se efficacem indigitat Sanctus Augustinus. Loquitur enim de gratia quæ dat credere, hoc est, quæ producit in nobis fidei assensum: Igitur illa gratia ex mente S. Doctoris non expectat humanæ voluntatis consensum, ut fit efficax, sed est ipsa consensus causa. Pergit in reliquo libro S. Præsul, & vana naturæ merita in lege & humano arbitrio fundata explodit.

In altero libro revincit inquietos a capite 1. usque ad 6. non aliquid de efficacia gratiæ minuendo, sed illam iterum atque iterum proclamando efficacissimam, ita tamen quod numquam libero noceat arbitrio; refert quoque objectiones, & perversus, quas ex efficacia gratiæ deducebant quidam Monachi conclusiones, statuitque hominem quantumvis malum, quandiu in hac vita superstes est, corrigi debere. Cap. 1. num. 2. ait: " Initium „ gratiæ est de quo ait ille: & dixi nunc „ cœpi, hæc est mutatio dexteræ excel- „ si. „ Ibidem subjungit hominem eatenus esse liberum, quatenus gratia eum a malo liberat. Cap. 2. dicit gratiam qua homines liberantur, eam esse quæ inspirat bonum, & facit illud operari. Cap. 6. eamdem prædicat gratuitam & merum Dei donum isto Apostoli oraculo 1. Cor. 7. *Quis enim te discernit? Quid autem habes quod non accepisti?* Igitur gratia non accipit a consensu ut fit efficax, sed potius voluntas habet a gratia quod operetur: Igitur nec contemnenda, nec parvi facienda opinio quæ gratiam per se efficacem propugnat.

Reponit auctor supra laudatus gratiam efficacissimam quam S. Augustinus vocat auxilium quo esse perseverantiæ donum quod mortem cum charitate conjungit, & de facto S. Doctor posita distinctione auxilii quo & sine quo, loquendo de illo gratiam perseverantiæ continuo commemorat. Ergo &c.

Respondeo distinguendo: S. Augustinus vocat donum perseverantiæ adjutorium quo non excludendo adjutorium quo pro bonis operibus eliciendis, concedo; excludendo, nego. Omnis gratia quæ facit facere est auxilium quo, & ideo per se efficax; neque enim magnum efficaciam auxilii quo abnegat adversarius. Thomistæ istud auxilium de quo agimus non solum pro statu naturæ lapsæ, sed & innocentis, admittunt: quæ quidem doctrina Angelica funditus convellit fucatum de gratia Mediatoris Jansenii systema. Quod autem S. Augustinus omnem gratiam qua actu operamur bonum vocet auxilium quo, ipse est sui ipsius interpres libro de correptione & gratia capitulo 12. numero 34. his verbis: " Ipsa adjutoria distin- „ guen-

„ guenda sunt, aliud est adjutorium sine „ quo aliquid non fit, & aliud est adjuto- „ rium quo aliquid fit. „ Porro S. Doctor ut efficaciam gratiæ Mediatoris & excellentiam celebret, assumit pro exemplo supremum gratiæ efficacis effectum, videlicet perseverantiam in bono, ut ostendat adversus obstrepentes nihil de Mediatoris gratia esse detrahendum, gratiam Christi esse gratia primi hominis valde efficaciorem, quippe quæ det viatoribus non solum posse perseverare, sicut gratia Adami præbebat, sed & actu perseverare; quo quidem argumento probatur gratiam Christi esse per se efficacem, nedum cum dat actu perseverate, sed & cum dat operari bonum quo electi ad finalem perveniunt perseverantiam.

Quod ut magis elucescat, observandum est perseverantiam incipere a prima gratia quæ est in nobis sine nobis; continuari per seriem gratiarum quæ necessariæ sunt & perutiles, tum ad vincendas graves tentationes occurrentes, tum ad præcepta Dei adimplenda; terminari vero per providentiam extraordinariam quæ mortem cum charitate conjungit. De illo felici termino loquitur ibidem S. Augustinus, & gratiæ tribuit perseverantiam. Tum num. 35. ait: Auxilium quo requiri ad vincendas tentationes ut electus ad promissam perveniat beatitudinem, atque magnam libertatem manere sub dominio talis gratiæ quæ vere, ipsis non dissitentibus adversariis, supra modum efficax est: Hinc tota objectio convertitur in probationem gratiæ per se efficacis. Audiendus est S. Augustinus qui in eo potissimum auxilio fortitudinem animæ reponit, ut etiam fæviente mundo, electi tali adjuti gratia eligant carceres & tormenta ut Christo & complaceant & assimilentur: sic loquitur cap. 12. num. 35. " Major quippe libertas est necessaria adversus tot & tantas tentationes, quæ in paradiso non fuerunt, dono perseverantiæ munita atque firmata, ut cum omnibus amoribus, terroribus, erroribus suis vincatur hic mundus; hoc sanctorum martyria docuerunt. Denique ille Adam & terrente nullo, & insuper contra Dei terrentis imperium, libero usus arbitrio, non stetit in tanta felicitate, in tanta non peccandi facilitate. Isti autem non dico terrente mundo, sed fæviente ne starent, steterunt in fide. Cum videret ille bona præsentia quæ fuerat relicturus; isti futura quæ accepturi fuerant, non viderent: Unde hoc, nisi donante illo a quo misericordiam consecuti sunt, ut fideles essent? „ Igitur Sancti antequam ultimum clauderent diem habuerunt gratiam per se efficacem ut mundi amores alternatis vicibus superarent.

Quartum argumentum quo utitur Theologus ad confutandam sententiam gratiæ per se efficacis, est quod sit familiaris Novatorum opinio. At vel nihil probat, vel nimis probat. Et vero si per illam sententiam intelligit eam quæ propugnatur a Thomistis & ab Universitatibus laudatis, certe non est una Novatorum opinio, quandoquidem est Catholica. Novatores autem utpote Heterodoxi non nisi erroneam defendunt de gratia sententiam, ideo quippe Novatores nuncupantur, quia gratiam docent necessitantem. Si nomine cujuscumque opinionis de gratia per se efficaci intelligit gratiam necessitantem, ullo absque fundamento auctor improperat Theologis Catholicis, & hoc contra præceptum Pauli V. qui districte prohibuit ne quis inter scribendum opinioni Catholicorum de gratiæ energia erroris, aut hæreseos labem inurere auderet.

Nec magis proficit Theologus supra laudatus quum subjungit, sub velo gratiæ per se efficacis Janseniani & Calvinistæ gratiam necessitantem propugnare. Nonne isti pro eodem momento in pravum detorquent sensum sacras Scripturas? nonne ad hunc assequendum finem, Calvinus, illa Augustini de gratia verba, *movet indeclinabiliter*, prodit in medium? ergone Scripturæ sacræ falsæ? Ergo ne excusus S. Augustinus? Absit. Igitur nec contemnenda de gratia per se efficaci sententia, tametsi nonnulli ea abutantur, ut in errorem ducant incautos.

Ex his omnibus liquet opinionem de gratia per se efficaci multi faciendam, & in praxi tutissimam esse. Utinam juxta Pauli V. vota omnes Theologi Catholici, sicut in fidei dogmate, sic & in charitate consociati essent, tunc enim mille Clypei ab eis, contra heterodoxos malignantes dubio-procul penderent.

Dices: gratia quæ movet independenter a con-

a consensu, libertati adversatur: Atqui talis est gratia efficax præmovens; non enim expectat consensum ut efficaciam habeat: Ergo &c.

Respondeo primo ad hoc argumentum quod est apud adversarios palmare, distinguendo: & voluntas libere consentit & assentitur gratiæ, concedo; & libere non assentitur, nego. Dictum est gratiæ efficaciam repositam esse in præmotione morali simul & physica: in morali quidem quæ illuminando, quæ docendo, quæ delectando, quæ flectendo movet, in physica vero quæ applicat ad actum: Tametsi motio moralis physice & realiter moveat, illam tamen solum motionem quæ applicat ad opus, physicam appellamus. Profecto nemo non videt voluntatem liberrime consentire gratiæ, quæ & illuminando, & docendo, & delectando, & flectendo movet; ideo quippe voluntas flecti dicitur a gratia, quia libere & proprio nutu ei consentit, & vult consentire, quocirca quamvis possit ei resistere, attamen non vult, sed potius ei assentiri sibi complacet.

Hanc gratiam quæ movet moraliter simul & physice applicando voluntatem humanam ad actum, paucis, sed efficacissimis verbis explicat S. Thomas 1. 2. quæst. 77. art. 1. quum loquens de gratia doctoris Apostolici prædicantis impium ad meliorem frugem advocantis, ait: " Sic loqui-
" tur, quod doceat, sic loquitur quod au-
" ditores delectet . . . . . sic loquitur,
" quod auditorem flectat, ad quod quidem
" efficiendum Spiritus sanctus, utitur lin-
" gua hominis quasi quodam instrumento,
" ipse autem est qui perficit operationem
" interius. " Movet dicendo, delectando, & flectendo, ecce motio moralis: perficit operationem interius, ecce motio physica applicans & producens actum.

Respondeo 2. ad idem argumentum aliter distinguendo, gratia movet independenter a consensu ut causa prima quæ non excludit consortium causæ secundæ, concedo: quæ excludat hujusmodi consortium, nego. Duplex ab omnibus admittitur actus liberi supernaturalis causa, una prima quæ est gratia præmovens, altera secunda quæ est liberum hominis arbitrium. Deus per suam gratiam præmovet, illuminando, docendo, flectendo seu determinando voluntatem ad bonum, eo prope modo quo amicus exhortatione, & consilio determinaret nos ad aliquod bonum patrandum: Insuper gratia excitat, sanat interius & roborat voluntatem. Sicut igitur ultra actionem amici ad bonum nos determinantis, nusquam fit bonum, nisi & homo se ipsum determinet ad actum, eodem consimili modo præter determinationem a prima causa profluentem, requiritur propria liberi arbitrii determinatio. Igitur & gratia movet atque determinat ad bonum, & voluntas mota, sanata, roborata se ipsam ad idem determinat bonum: & homo applicatur physice per gratiam ad opus, & se ipsum ad actum accingit. Ita sensit Doctor Angelicus quæst. 3. de malo art. 2. " Cum aliquid
" movet se ipsum, non excluditur quod
" ab alio moveatur, a quo habet hoc ip-
" sum quod se ipsum moveat, & sic non
" repugnat libertati, quod Deus est cau-
" sa liberi arbitrii. Rursus de potentia
" quæst. 3. art. 7. sic ergo Deus est cau-
" sa actionis cujuslibet in quantum dat
" virtutem agendi, & in quantum con-
" servat eam, & in quantum applicat ac-
" tioni, & in quantum ejus virtute o-
" mnis alia virtus agit . . . . . sequitur
" quod ipse in quolibet operante, imme-
" diate operetur, non exclusa operatione
" voluntatis & naturæ. " Et ante ipsum cuncta jamdudum explicaverat Concilium Arausicanum secundum can. 3. his verbis: *Quoties bona agimus, Deus in nobis atque nobiscum ut operemur, operatur*.

Respondeo 3. ad eamdem propositam difficultatem adhuc distinguendo. Gratia movet independenter a consensu, & voluntas non nisi prævia deliberatione, & electione assentitur gratiæ, concedo: Et motio efficax gratiæ, tum deliberationem, tum electionem voluntatis excludit, nego. De fide est voluntatem esse sub dominio gratiæ etiam efficacissimæ liberam, adeoque actum suum non nisi prævia deliberatione & electione elicere; quocirca deliberatio prioritate vel temporis, vel saltem naturæ præit & antecedit consensum in actum, a fortiori & ipsum actum. Hanc œconomiam explicant Complutenses in moralibus, & cæteri nostri Thomistæ afferendo varia ad actum eliciendum prærequiri. Primo quidem est cognitio finis: Secundo, intentio & volitio finis seu boni faciendi. Tertio loco electio me-

mediorum, priusquam enim peccator actu se convertat, eligit ad hunc finem requisita media. Quarto, usus activus, seu consensus & actus; Denique usus passivus, hoc est ipsa conversio. Igitur juxta doctrinam D. Thomæ Angelicam, præmotio physica quę ad actum applicat, & illum habet sibi conjunctum, supponit voluntatis & deliberationem ad bonum operandum, & ejusdem boni electionem. Ex quibus liquet gratiam præmoventem, vel minimum quidem humanam non offendere libertatem.

His omnibus subjicio argumentum pro gratia per se efficaci jam jam delibatum. Petitur ex auctoritate D. Augustini, qui lib. 12. de civ. Dei art. 6. ait ex duobus æqualiter circa pulchritudinem mulieris affectis, unum cedere tentationi, alterum vero minime; quam difficultatem ut solvat, dicit non esse confugiendum aut ad genium; quia, inquit, sunt æqualiter affecti, aut ad loci temporisve circumstantias, quippequi simul & eodem tempore tententur; aut ad objectum, nam sub utriusque aspectibus, ait, pulchritudo mulieris eodem modo cadit: bene vero ad voluntatem a Domino præparatam: quæ ita adjuta est, ut nolit in uno tentationi obedire. Quod oraculum, si æqua & debita lance ponderasset noster in efficacia gratiæ æmulus, per se efficacem saltem ex mente S. Augustini ultro fuisset confessus.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Datur gratia per se efficax.

PRIMO: Hoc innuit Scriptura Ezech. 17. *Faciam ut in præceptis meis ambuletis*. Joan. 6. *Nemo potest venire ad me nisi Pater qui misit me, traxerit eum*. Hoc Concilia, inprimis Arausicanum 11. Cant. 9. quoties bona agimus Deus in nobis, atque nobiscum operatur. Hoc Patrum cœtus, ut August. lib. de corrept. & 9. cap. 11. & 14. ubi docet gratiam Mediatoris robustiorem esse gratia Adami tum Enchirid. cap. 98. dicens gratiæ efficacia impios converti: quæ & similia arguunt magnam inesse gratiæ virtutem.

Secundo: Homo indiget specialiter a Deo moveri in iis quæ sunt ad salutem. Igitur gratia ex se & intrinsece efficax est: quia voluntas elevari & sanari debet. Hęc ratio est D. Th. 1. 2. q. 109. art. 2. & 6.

Tertio: Ad gratiam potissimum spectat movere fortiter simul & suaviter. Ergo &c.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM ET EXPLICATIONUM.

PRIMO: Tametsi gratia per se efficax infallibilem habeat cum consensu voluntatis connexionem, non inde sequitur libertatem aut lædi, aut prorsus interire, cum voluntas nonnisi prævia electione & deliberatione cedat gratiæ & ei obediat.

Secundo: Non negamus hominem gratię energia ad Patrem trahi, sed ex August. trahitur peccator volens & non coactus aut necessitatus, dicitur etiam in opinione congruistarum hominem trahi gratia, habent eamdem nobis & illis communem ex Scriptura depromptam difficultatem explicandam, hinc & eamdem nobiscum adhibent solutionem.

Tertio: Gratia per se efficax esto a creatura independens, non tamen excludit voluntatis cooperationem: si quando vero dicatur movere insuperabiliter, hoc nonnisi de insuperabilitate secundum quid, & late sumpta asseritur.

§. II.

Num gratia per se efficax consistat formaliter in præmotione?

CONCLUSIO.

Gratia per se efficax sita est, 1. In præmotione morali. 2. Simul & in physica. 3. Tum & probabiliter in protectione Dei removentis prohibentia.

Probatur in genere hanc gratiam consistere in prçmotione morali simul & physica.

Prima probatio, ex Scriptura desumitur.

LEGITUR Jerem. 30. *Applicabo eos & accedent ad me*. Et Ezech. 36. *Faciam ut in præceptis meis ambuletis*. Et Philipp.

lipp. 2. *Deus est enim qui operatur in vobis velle & perficere*. Sed istę & similes Scripturarum sententiæ sonant efficientiam physicam & plusquam moralem, non enim aliis terminis explicatur agentis operatio, quam applicatione quam factione, quam ipsius operationis nomine: quas quidem dotes causæ tantum morali numquam tribuunt nisi cum addito, puta dicendo causam operari illuminando, suadendo, inspirando: Igitur cum Deus simpliciter & absolute dicat per Prophetam: *Applicabo eum & accedet ad me, faciam ut in præceptis meis ambuletis*: Cum Apostolus de operatione Dei loquens etiam dicat: *Deus est qui operatur in nobis velle & perficere*: Citra dubium est, hæc omnia Deum operari per gratiam non solum moraliter sed & physice præmoventem.

Confirmatur. Deus per gratiam suam operatur & efficit totum actum qui certe non partim sed totus ab ipso procedit, inquiunt Patres; inprimis S. Chrysost. lib. de Virg. cap. 36. " Non partim suum ,, non partim Dei censet Apostolus, sed to- ,, tum Dei. ,, Atqui actus non solum est moralis, verum etiam realiter & intrinsece physicus, siquidem est actus vitalis: sed ratio physica inseparabilis est a ratione morali; quinimmo quod physicum est in actu, est moralitatis fundamentum, vehiculum & subjectum: eodem utique instanti atque momento indivulse producitur actus secundum quod est actus physicus & moralis, & quidem ab iisdem causis. Igitur eo ipso quo Deus operatur in nobis velle & perficere, actus est a gratia physice & moraliter: sicque gratia per se efficax non solum præmotionem moralem dicit, sed importat utique physicam.

Secunda probatio, ex Conciliis.

ARAUSICANUM II. primo occurrit illa Synodus Can. 9. sic definit: *Quoties bona agimus, Deus in nobis atque nobiscum ut operemur, operatur*. Quo posito sequitur istud demonstrativum argumentum. In eodem genere causæ & eodem modo operatur & efficit actum salutis Deus, quo nos ipsi operamur; nam effectus est simul a causa prima & a secunda: quinimmo causa secunda non agit neque efficit opus, nisi ut prius mota & adjuta a causa prima: sed operamur moraliter simul & physice actum salutis: Igitur & Deus per suam gratiam: Igitur cum ad hunc requiratur præmotio moralis, ut in superiori puncto ostensum est: etiam dicendum requiri insuper præmotionem physicam.

Tridentinum pro hac opinione stare videtur. Et vero sess. 6. Can. 4. ait, contra Lutherum & Calvinum qui gratiam efficacem in præmotione physica necessitante reponebant: *Si quis dixerit liberum arbitrium motum a Deo non posse dissentire si velit; anathema sit*. Notanda sunt verba: Concilium propositionem hæreticorum resumit & corrigit. 1. Dicit sicut ipsi dicebant liberum arbitrium a gratia motum: illi propugnabant prius seu prævie & physice motum, hoc non redarguit sacra Synodus, sed veluti concedendo hanc partem, ait: *Si quis dixerit liberum arbitrium motum &c*. Tum anathemate percellit & corrigit errorem, in eo maxime solum, quod Lutherus & Calvinus præmotionem gratiæ physicam necessitare assererent, unde subdit post prima illa verba: *Si quis dixerit liberum hominis arbitrium a Deo motum . . . non posse dissentire si velit; anathema sit*. In qua definitione duo dicere videtur Concilium, aut potius unum concedere, nempe gratiam efficacem importare præmotionem moralem & physicam; alterum vero definire, nempe voluntatem humanam manere sub dominio istius gratiæ liberrimam, eamdem posse præmotioni morali & physicæ, si velit, dissentire.

Quod autem hic sit genuinus Concilii sensus patet ex magnis Doctoribus Ordinis sancti Dominici qui ipsi Concilio Tridentino tanquam Theologi adfuere, qui que tanquam testes omni exceptione majores Concilii mentem non solum assequi, sed & prodere poterant, & de facto in doctissimis Theologiæ tractatibus explicavere; gratiam scilicet & esse per se efficacem, & præmotionem importare physicam. Unus instar omnium sit ille qui jussu summi Pontificis Catechismum ad mentem Concilii composuit. Quam quidem provinciam susceptam ita feliciter adimplevit, ut velut ipsos Synodicos Patres in singulis articulis loqui diceres: germanam hoc opus Concilii Doctrinam continere nullus diffitetur: iste vero Theologus in explicatione primi arti-

articuli fidei sic effatur : *Non solum Deus universa quæ moventur & agunt aliquid, intima virtute ad motum atque actionem ita compellit, ut quamvis causarum secundarum efficientiam non impediat, præveniat tamen, cum ejus occultissima vis ad singula pertingat*. Ecce quomodo loquitur percelebris ille Theologus de causalitate gratiæ ac de causalitate creaturæ liberæ cooperantis : Ecce Catechismus omni munitus approbatione, omni celebratus honore & laude & ab universali Ecclesia tanquam genuinam Concilii Tridentini mentem, exponens & complectens. Auctor dicit Deum non impedire quidem causarum secundarum efficientiam, quis autem dicet causarum istarum efficientiam esse tantum moralem & non physicam? dicit inquam, Deum absque libertatis humanæ dispendio prævenire causarum secundarum efficientiam : prævenire nedum moraliter, sed intelligas velim & physice, quia subdit Deum intima virtute ad motum atque ad actionem bonam impellere causas secundas : occultissimam gratiæ vim ad singula pertingere. Igitur gratia efficax de qua hic est apertus sermo, importat præmotionem moralem & physicam.

Confirmatur : Catechismus loquitur de causalitate primæ causæ : Atqui Deus non solum est prima causa actus in esse morali, sed & in esse physico : Igitur ad eum præmovet simul & physice.

Tertia probatio, ex S. Augustino.

MAGNUS gratiæ Doctor Augustinus, in hac materia certe audiendus est. Non in uno autem aut altero loco, sed in pluribus gratiam efficacem importare præmotionem physicam satis insinuat.

Primo, lib. 3. de Trinit. cap. 4. sic loquitur : *Deus operatur omnia, movens prius, sive animos hominum, sive cunctorum spirituum sibi subditas virtutes*. Observes velim doctissime Lector sanctum Aug. loqui de Deo ut est rerum omnium causa : Porro est causa maxime physica & cuncta operatur non solum per moralem, sed & physicum influxum : Atqui ex S. Doctore Deus cuncta operatur cum causis secundis prius movens animos : prius movens agentium virtutes, quæ non mere morales, sed vere physicæ sunt : Igitur ex mente & principiis S. Augustini, gratia efficax importat præmotionem physicam & sincere loquendo, ista sublata, non sine vi, & absque, ne dicam, pace tua, æquissime Lector, violentia explicantur Scripturæ, Concilia, & Patres.

Secundo, idem S. Doctor lib. de gr. & lib. arb. cap. 16. ait : " Certum est nos „ facere cum facimus, sed ille facit ut „ faciamus præbendo vires efficacissimas „ voluntati. „ Igitur præmovet physice Deus causam secundam : præmovet quidem, quia dat creaturæ & ut possit agere, & ut agat : antea non habebat nisi vires innatas ad opus supernaturale haud sufficientes : physice vero & non solum moraliter : non enim tantum excitat voluntatem ad bonum per gratiam sufficientem, sed & vires præbet efficacissimas quas antea vere & physice non habebat : " Facit ut faciamus præbendo vires efficacissimas voluntati. „ Igitur ex Augusti. Deus præ„ movet physice per gratiam.

Tertio, S. Aug. lib. de gr. & lib. arb. cap. 20. ait : " Scriptura divina si dili„ genter inspiciatur, non solum bonas ho„ minum voluntates quas ipse facit ex ma„ lis & a se factas bonas, in actus bonos, & „ in æternum dirigit vitam, verum etiam „ ita esse in Dei potestate, ut eas quo „ voluerit, quando voluerit, faciat incli„ nare. „ Et lib. 1. retract. cap. 9. " Quia „ omnia bona & magna, & media, & mi„ nima a Deo sunt, sequitur ut ex Deo „ sit etiam bonus usus liberæ voluntatis. „ Tria observanda sunt in his textibus. Primo, S. Aug. loqui de gratia efficaci, & operis. Secundo, docere Deum esse bonorum omnium non solum moralem, sed physicam, sed potentissimam causam quæ facit ut faciamus, quæ inclinat cor quocumque voluerit inclinare. Tertio, esse causam ipsius boni usus voluntatis humanæ, adeoque causam præviam, quia eo ipso quo voluntas a Dei gratia & virtutem & vires recipere debet, prius est a Deo & elevari, & roborari, & recipere vires, quam agere. Igitur ex inconcussis S. Aug. principiis gratia efficax importat etiam præmotionem physicam : quia S. Doctor gratiæ efficaciam repetit a causalitate primæ causæ quæ est physica simul & moralis : ab omnipotenti virtute cui cuncta subduntur in esse morali & physico; ab occultissima & fortissima vi : a viribus magnis quas voluntas reci-

cipere debet priusquam agat & operetur. Ergo &c.

Quarta probatio, ex S. Thoma.

PRIMO, S. Doctor 1. 2. quæst. 109. art. 2. ad 1. sic loquitur: " Homo est „ dominus suorum actuum volendi & non „ volendi propter deliberationem rationis „ quæ potest flecti ad unam partem vel „ aliam: sed quod deliberet vel non delibe„ ret, & si hujusmodi etiam sit dominus, „ oportet quod hoc sit per deliberatio„ nem præcedentem & cum hoc non pro„ cedat in infinitum, oportet quod finali„ ter deveniatur ad hoc quod liberum ho„ minis arbitrium moveatur, ab aliquo „ exteriori principio quod est supra men„ tem humanam. „ Tum 1. contra gen„ tes cap. 68. Dominium quod habet vo„ luntas supra suos actus, per quod in „ ejus potestate est velle & nolle, non „ excludit influentiam superioris causæ „ a qua est esse & operari: & sic rema„ net causalitas in causa prima quæ est „ Deus respectu actuum voluntatis. „ Rursus in 2. sentent. dist. 37. quæst. 2. „ art. 2. " Dicendum, *inquit*, quod actus „ in quantum actus, a Deo est. „ Ex divo Thoma, eo modo Deus est causa actus voluntatis quo homo, id est, in eodem ordine causæ, adeoque in genere causæ moralis & physicæ, licet creatura sit sui actus domina, cum non detur processus in infinitum, " Oportet quod finaliter de„ veniatur ad hoc quod liberum hominis „ arbitrium moveatur ab aliquo exteriori „ principio quod est supra mentem huma„ nam. „ Ex D. Thoma liberum arbitrium debet prius moveri moraliter & physice antequam agat, quia debet reduci de potentia ad actum per id quod est semper in actu. Ex eodem dominium quod causa secunda habet in suum actum non excludit influentiam causæ primæ a qua habet non solum esse, sed & operari. Operatur autem moraliter & physice: Igitur cum hoc habeat a Deo maxime in ordine supernaturali, gratia efficax dicit præmotionem moralem & physicam. Demum ex D. Thoma Deus est causa actus ut actus est, ut ens est. Igitur ejus causalitas est tum moralis tum physica, & quidem vera & immediata.

Secundo: Ille ponit gratiam efficacem in præmotione morali & physica qui dicit hominem lapsum indigere gratia ut sanetur & ut bonum supernaturalis virtutis operetur, qui dicit eumdem hominem nullum posse producere salutis actum nisi virtute, eaque speciali divinæ motionis adjuvetur: qui dicit gratiam illam ipsi esse necessariam ne cadat: Atqui hæc omnia propugnat D. Thomas. Igitur ex ipso gratia efficax importat etiam præmotionem physicam. Major clara est; virtus enim tenens hominem ne cadat profecto est maxime physica: non enim aliis terminis virtus physica definitur. Probatur igitur minor quoad singulas partes. S. Do„ ctor 1. 2. quæst. 109. art. 2. ait: " Sic „ igitur virtute gratuita superaddita vir„ tuti naturæ indiget homo in statu na„ turæ integræ, quantum ad unum, sci„ licet operandum & volendum bonum „ supernaturale; sed in statu naturæ cor„ ruptæ quantum ad duo, scilicet ut sane„ tur, & ulterius ut bonum supernaturalis „ virtutis operetur, quod est meritorium: „ ulterius autem in utroque statu indi„ get homo auxilio divino ut ab ipso mo„ veatur ad agendum. „ Igitur ex D. Thoma homo indiget virtute superaddita qua moveatur a Deo ad bonum: quid magis physicum quam virtus superaddita? Ibidem art. 9. dicit: " Sicut supra „ dictum est nulla res creata potest in „ quemcumque actum prodire, nisi virtu„ te motionis divinæ. Secundo, ratione „ speciali propter conditionem status hu„ manæ naturæ: quæ quidem licet per „ gratiam sanetur quantum ad mentem, „ remanet tamen in ea corruptio quantum „ ad carnem per quam servit legi pecca„ ti: ut dicitur Rom. 7. „ Ex. D. Thoma in quemcumque actum sive moralem, sive physicum prodire non valet homo nisi præveniatur motione virtutis Dei: nisi ab ea moveatur. Hanc autem efficaciam & talis præmotionis necessitatem repetit ex infirmitate & corruptione creaturæ quæ in hoc infelici statu non solum moraliter, sed & physice vergit ad malum: Igitur debet moveri utique physice, ut relictis bonis corruptibilibus, ad superna atque immutabilia tendat. Igitur per præmotionem physicam, quia nisi natura præveniatur a gratia, manebit incurvata ad terram & peccatum: ex D. Thoma indiget homo lapsus auxilio ne cadat,

dat, sed auxilium tenens hominem infirmum ne proprio pondere cadat est maxime physicum. Ergo &c.

Tertio: Qui gratiæ efficaciam atque energiam repetit a decreto suavi & præmovente quo Deus statuit & producere res atque operationes, & eas producere conformiter cujuslibet entis naturæ ponit gratiæ efficaciam etiam in præmotione physica, nam Deus est causa physica & non mere moralis: qui dicit Deum movere speciali modo hominem in rebus supernaturalibus, existimat illum movere etiam physice: Atqui sic docet divus Thomas. Et probatur, quoad utramque partem. S. Doctor lib. 1. ad Anibaldum 47. quæst. unica art. 4. ait: " Voluntate Dei non ,, solum res in esse producuntur, sed et- ,, iam in rebus producendis modum quo ,, producuntur prædeterminavit, un- ,, de cum voluntas efficaciter implica- ,, tur, oportet quod res fiant, & eo mo- ,, do fiant sicut voluntas divina dispo- ,, suit. ,, Duo dicit D. Thomas in illo textu: primum res produci a Deo: productio autem dicit efficientiam physicam: alterum, res produci secundum modum sibi ipsis convenientem, nimirum libere; si hoc exigat causa secunda cooperans: Igitur datur præmotio moralis & physica; in ordine quidem naturali motio moralis per propositionem finis, & physica per virtutem applicantem causam secundam ad actum: in ordine vero supernaturali, moralis primo per gratiam excitantem & prævenientem seu sufficientem, altera uberior per gratiam efficacem quæ illuminat & excitat fortius: physica etiam per impressionem virtutis ejusdem gratiæ voluntatem creatam applicantem ad bonum salutis. Ergo &c.

Idem S. Doctor, alteram partem minoris argumenti in probationem propositi confirmat 1. 2. quæst. 3. art. 6. ad 3. his verbis: " Ad tertium dicendum, quod ,, Deus movet voluntatem hominis, si- ,, cut universalis motor, ad universale ,, objectum voluntatis quod est bonum: ,, & sine hac universali motione homo ,, non potest aliquid velle. Sed homo per ,, rationem determinat se ad volendum ,, hoc vel illud; quod est vere bonum ,, vel apparens bonum. Sed tamen inter- ,, dum specialiter Deus movet aliquos ,, ad aliquid determinate volendum, quod ,, est bonum. Sicut in his quos movet ,, per gratiam. ,, Ibi comparat causalitatem gratiæ cum causalitate primi & universalis moventis, quod certe præmovet moraliter & physice causas secundas. Immo addit Deum adhuc specialius homines movere per gratiam ad bonum: Igitur & physice.

Celeberrimus est D. Thomæ pro gratia per se efficaci locus ex secunda secundæ quæst. 177. art. 1. excerptus, ubi agens de gratia donorum quibus anima facile & prompte a Spiritu sancto movetur ad bonum, maxime de dono scientiæ quo Doctor Apostolicus adornatus convertit auditorum animas, ait: " Sic loquitur quod ,, doceat.... Sic loquitur quod audi- ,, tores delectet.... Sic loquitur quod ,, auditorem flectat. Ad quod quidem ef- ,, ficiendum Spiritus sanctus utitur lin- ,, gua hominis, quasi instrumento: ipse ,, autem est qui perficit operationem in- ,, terius: unde Greg. dicit Hom. Pente- ,, costes, nisi corda auditorum Spiritus san- ,, ctus repleat, ad aures corporis vox docen- ,, tium incassum sonat. ,, Profecto ecce gratia a circumstantiis congruis independens in sua efficacia; cum ipse Spiritus sanctus & doceat & delectet interius atque corda demulceat, ut credant. Gratia quæ non expectat voluntatis consensum ut operetur, nam ipsa ita perficit operationem interius, ut nisi fortiter moveat, vox docentis ad aures incassum sonat: sed & gratia illa admodum suavis est & libertatis amica. Et vero movet illuminando & docendo, quis illuminationi & documento resistere non queat? movet delectando, igitur neque cogit, neque necessitat, sed potius inclinationem liberam ad bonum aut vertit aut ipsa dat atque producit. Movet flectendo, qui autem ad aliquid faciendum flectitur, haud dubie liberrime operatur; eatenus quippe flectitur, quatenus elective & proprio liberi arbitrii conatu cedit vocanti & assentitur. Ergo &c.

Quinta probatio ex rationibus.

PRIMA sic exponitur ex D. Thoma 3. contra gentes cap. 149. " Motio moventis præcedit motum mobilis causalitate & natura. ,, Ex eodem in 2. dist. 37. ,, q. 2. art. 2. " Non posset vitari quin vo-

lun-

„ luntas humana esset primum agens si „ ejus actio in aliquod prius agens non „ reduceretur sicut in causam. „ Igitur Deus movens efficaciter voluntatem per gratiam ad bonum salutis, movet prævie & physice: quod autem divus Thomas loquatur de causalitate physica, patet ex eo quod statuat istud discrimen inter Deum & creaturam, quod Angelus & homo moveant solum moraliter, & per modum suadentis, & ideo non tam efficaciter: Deus vero e contra efficaciter adeoque physice: " Solus Deus, *inquit*, potest efficaciter movere voluntatem, Angelus autem & homo per modum suadentis. „

Secunda: Gratia congrua non sufficit voluntati ad actum hic & nunc eliciendum: Igitur præter motionem moralem a circumstantiis congruis promanantem, requiritur præmotio physica. Primo, quia quandoque non adest congruitas: legitur enim Act. 17. quod multi Athenienses audientes Paulum de Resurrectione prædicantem, irriderent; quod multi penduli hærentes & nondum credentes dixerint, audiemus te de hoc iterum, quod quidam crediderint, inter quos erat Dionysius Areopagita & mulier nomine Damaris. Certe non propter gratiam congruam adhæserunt Paulo, aliis cum eadem esset & prædicatio, & locus, & tempus, adeoque opportunitas & congruitas, debuissent omnes credere & de facto credidissent: Igitur illi solum motione morali & physica interiori impulsi crediderunt.

Idipsum confirmatur, nempe gratiam congruam non sufficere, duplici S. Aug. testimonio, primum depromitur ex lib. 12. de civ. Dei c. 6. ubi dicit ex duobus æqualiter tentatis unum cedere tentationi, quia vult, alterum vero non, quia non vult cedere. Certe non est hic congruitas, vel si adsit, utrique est æqualis & cum unus cedat tentationi quamvis in eadem circumstantiis positus, non possumus gratiæ congruæ tribuere quod alter tentationi restiterit: Igitur tribuendum motioni fortiori gratiæ, adeoque motioni physicæ: Si eadem, *inquit*, tentatione ambo tenentur, & unus ei cedat, atque conniveat, alter idem qui fuerat, perseveret, quid aliud apparet, nisi unum voluisse, alterum noluisse a castitate „ deficere? „ Alibi dicit ipsam congruitatem loci, temporis si quæ opportuna occurrat, ab ipsa gratia procedere & esse ejus effectum: Sic loquitur l. 1. ad Simp. q. 2. pag. 275. col. 1. "Cum ergo non ea „ delectant quibus proficiamus ad Deum, „ inspiratur hoc & præbetur gratia Dei, „ non nutu nostro & industria, aut operum „ meritis comparatur: Quia ut sit nutus „ voluntatis, ut sit industria studii, ut „ sint opera charitate serventia, ille tribuit, ille largitur. „

Tertia: Si quæ esset ratio non admittendi præmotionem physicam pro gratia efficaci, maxime quia timendum foret pro libertate: Atqui nihil timendum est pro libertate: Igitur præmotio physica non est removenda a gratia efficaci. Probatur minor. Primo, quia præmotio est efficacia divinæ voluntatis quæ est omnis libertatis prima causa, & per ordinem ad quam cætera sunt libera. 2. Quia est virtus omnipotentiæ quæ movet causas secundas conformiter earum naturæ: necessarias necessario movet, liberas vero libere. 3. Quia remanet deliberationis locus & indifferentia activa sub dominio præmotionis. Et vero res sic se habet. Deus præmovet moraliter causam secundam, ipsa vero, proposito & cognito bono, ipsa sic mota deliberat, eligit vel consentire vel dissentire. Si ponat obicem, nullus sequitur effectus: si non ponat, se determinat moraliter & consentit: Deus autem videns causam secundam expeditam & determinatam ad agendum eam præmovet physice ad actum: ipsa vero sic mota seipsam physice determinat ad actum & se se accingit ad agendum atque operatur: præmotio igitur moralis cum sit illuminatio, inspiratio & impulsus est causa formalis actus moralis: ipsi vero potest voluntas resistere vel obedire: experientia quippe quotidiana comprobatur hominem esse perfecte liberum in amando objectum quod proponitur, & posse consentire vel dissentire inspirationi: Et certe prius est voluntatem consentire & non resistere quam producere hic & nunc actum in individuo: mota igitur moraliter eligit: postea movetur physice a Deo: deinde seipsam physice movet & producit actum: & sic præmotio physica se habet solum materialiter & ad summum quasi secundario ad actum moralem; quia cum sit physica re-

spi-

spicit solum id quod est ens in actu: Igitur gratia efficax in recto dicit præmotionem moralem, in obliquo vero & connotative physicam.

Ista doctrina qua perfecte conciliatur libertas humana cum gratia, est D. Thomæ: nam 1. p. q. 63. art. 1. ad 3. Liberum ar-„ bitrium, inquit, " seipsum movet ad „ agendum. „ Rursus in 2. sent. dist. 39. q. 1. " Sed quod determinatio exeat in „ hunc vel illum actum non est ab alio „ determinante, sed ab ipsa voluntate: deter„ minatio actus relinquitur in potestate „ rationis & voluntatis. „ Et 1. 2. q. 9. art. 3. in corp. " Manifestum est autem „ quod intellectus per hoc quod cognos„ cit principium, reducit seipsum de po„ tentia in actum, quantum ad cognitio„ nem conclusionum, & hoc modo mo„ vet seipsum & similiter voluntas per „ hoc quod vult finem, movet seipsam ad „ volendum ea quæ sunt ad finem. „ Denique ad 3. subdit: " Non eodem modo „ voluntas moverur ab intellectu & a se„ ipsa: sed ab intellectu quidem move„ tur secundum rationem objecti, a se„ ipsa vero quantum ad exercitium actus „ secundum rationem finis. „ Prius igitur causa secunda mota moraliter tum ab objecto, tum a gratia præveniente eaque excitante seipsam utique movet moraliter tum eligendo, tum volendo bonum: Sic determinara movetur physice & seipsam movet etiam physice ad exercitium & actum. Igitur excitata & mota a gratia potest dissentire si velit: Eligit ergo bonum & ad illud seipsam determinat: unde Tridentinum non dicit liberum arbitrium determinatum, sed motum posse dissentire si velit. Postquam vero determinata est, applicatur per præmotionem physicam & sese applicat mota prius physice ad actum in individuo.

Si quis reponat Theologos quam plures e Schola Thomistica contendere præmotionem physicam antecedenter se habere & ad deliberationem rationis, & ad moralem voluntatis determinationem, attendat quæso, hoc esse D. Thomæ manifeste contrarium: isti autem adhærere nobis bonum est & opportunum: quinimmo & omni præventione deposita, gloriosum.

Probatur in speciali prima pars; videlicet præmotionem moralem principaliter ad actus supernaturales requiri. Talis debet esse causa, qualis est effectus qui ab ea denominatur: Sed agitur de actu morali: Igitur causa ejus formalis debet etiam esse moralis. Hoc non levius subindigitat sacra Synodus Tridentina quæ tria dicit: 1. Dari gratiam prævenientem qua præparatur rite voluntas a Domino: 2. Istam gratiam movere illuminando, suadendo & inspirando: 3. Hoc idem facere excitando: Sic habetur sess. 7. can. 4. *Si quis dixerit liberum arbitrium motum & excitatum a Deo . . . non posse dissentire, si velit; anathema sit*. Est motum, adeoque præmotum, quia gratia prævenienti motum; & ut ait D. Thomas 1. 2. q. 9. art. 6. ad 3. specialiter motum; addo ut docet ipse Concilii Catechismus de gratia efficaci.: *Et quamvis causarum secundarum efficientiam non impediat, prævenit tamen*. Est motum excitando: Igitur moraliter; hæc enim per modum excitationis motio non convenit præmotioni physicæ, quæ applicando & jungendo actum cum potentia movet.

Probatur in speciali altera pars, nimirum gratiam movere etiam physice. Causa debet proportionari effectui producendo, & suam extendere efficaciam ad omnes actus rationes: Sed actus supernaturalis v. g. amoris perfecti erga Deum non solum moralis est, quatenus est regulis morum consonus, sed & physicus, cum promanet a potentia vitali: Igitur & præmotionem physicam habet pro causa, quæ potentiam physice applicet ad actum.

Probatur denique tertia pars, nempe quod secundum multos & probabilissime requiratur protectio Dei qua removeanrur impedimenta, quibus positis, citra miraculum ut contigit in Saulo adhuc spirante minas in Discipulos Domini, non fieret conversio.

Observes velim hac propositione, nostrum sensum non collimare cum scienria media, eam ut inutilem irerum atque iterum rejicimus: non utique cum congruitate quæ sit a genio, aliisve circumstantiis loci, vel temporis, quæ grariam aut adjuvent, aut cum ea effectum attingant, istam quippe non admittimus, ut supra ostensum est, sed loquimur de dispositionibus quæ sunt a decreto præmovente, de protectione qua, teste Apostolo, Rom. 8. 28. *Diligentibus Deum omnia*

coo-

cooperantur in bonum, iis, qui secundum propositum vocati sunt Sancti. Jam adducendæ sunt propositionis rationes.

Primo: Dum imminent pericula & circumstantiæ bono operando plurimum adversæ, Ecclesia exigit gratiam miraculosam, qualis admittitur pro conversione Magdalenæ, boni latronis, Sauli persecutoris; vel saltem extraordinariam, qualem agnoscit in Martyribus, qui, sæviente mundo, finaliter in fide perseveraverunt: sed non sunt multiplicanda miracula sine necessitate: Igitur ut suum gratia fortiatur effectum requiritur protectio Dei quæ removeat impedimenta: Si nulla adessent, a sola gratia efficaci interiori totum fieri nihil impedit.

Secundo: Talis est S. Aug. mens, qui homil. 23. inter 50. introducit Deum peccatorem conversum sic alloquentem: "Ut adulterium non committeres, suasor defuit.... locus & tempus defuit, & ut hæc deessent, ego feci.

Tertio: Gratia est sapientia quæ attingit omnia a fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter: Si, a fine usque ad finem fortiter attingat, debet adjunctam habere Dei protectionem quæ cuncta propellat impedimenta, quæ humano modo loquendo frangerent peccatoris animum ne converteretur, sin minus multiplicanda forent in infinitum miracula, & quælibet gratia convertens obduratum, miraculum diceretur: si suaviter, eadem removenda sunt per protectionem Dei impedimenta, ut homo proprio nutu & libere agendo ad Dominum convertatur. Ergo &c.

Ex his sequitur gratiam per se efficacem fundatam esse potissimum in tribus: videlicet in intentione Dei qui eo illam dat scopo ut habeat effectum: in virtute sibi intrinseca quæ cor hominum quocumque voluerit convertendi vim habet: Demum in protectione divina qua removentur prohibentia.

FIT SATIS OBJECTIONIBUS.

OBJICIES: illud non est admittendum pro gratia efficaci quod tollit libertatem: Atqui præmotio physica tollit libertatem: Igitur non debet habere in gratia efficaci locum. Probatur minor 1. Præmotio physica est effectus decreti prædeterminantis cui nihil potest resistere. 2. Antecedit voluntatis consensum, siquidem ad hunc requiritur præmotio. 3. Non potest dici quod attingat modum agendi rerum, quia antecedit omnem deliberationem.

Respondeo 1. Istas & similes contra præmotionem physicam objectiones manere solutas ex his quæ diximus in tractatu de præscientia Dei decretis præmoventibus innixa, & ex aliis quæ ex professo propugnamus, tract. de Deo præmotore.

Respondeo 2. negando minorem. Ad primam probationem distinguo. Præmotio est effectus decreti quo Deus statuit & voluit creaturas liberas agere libere, per deliberationem rationis, & determinationem ab ipsa voluntate humana promanantem, concedo: secus, nego. Deus ab æterno voluit hominem esse liberum: ab æterno voluit voluntate antecedenti omnem hominem lapsum reparatum salvare. Voluit omni homini intuitu meritorum dilecti Filii sui dare gratias sufficientes & posse salvari: voluit omni homini offerre gratias efficaces: sed voluit omnem hominem agere libere per deliberationem rationis & eligere bonum: voluit voluntatem humanam motam & excitatam per gratiam, seipsam libere movere circa finem: voluit supposita ipsius electione & determinatione, illam physice movere, ut sic physice mota seipsam applicaret ad actum & illum produceret. Unde nulla sequitur violentia, nulla necessitas: sic enim præmovet creaturam modo libertati consono. Ita D. Thomas in primum ad Anibaldum dist. 44. q. unica art. 4. his verbis: "Voluntate Dei non solum res in esse producuntur, sed etiam rebus producendis modum quo producuntur prædeterminavit." Id est, decrevit, ordinavit, & sic decretum divinum præmovens libertatem non perimit, sed fovet & facit. Enimvero libertas consistit in indifferentia actus, nisi autem creatura adjuvaretur a Deo, immota permaneret: gratia igitur efficax dat libertatem juxta illud Christi Joan. 8. 36. *Si ergo vos filius liberaverit, vere liberi eritis.*

Hoc ipsum declarat Aug. l. de corr. & gr. c. 8. n. 17. "Ecce quemadmodum secundum gratiam Dei, non contra eam, libertas defenditur voluntatis. Voluntas quippe humana non libertate conse-

qui-

Digitized by Google

„ quitur gratiam, sed gratia potius libertatem: & ut perseveret delectabilem „ perpetuitatem & insuperabilem fortitudinem. „ Unde D. Thomas 1. 2. q. 10. art. 4. ad 1. sic loquitur: " Voluntas divina non tantum se extendit ut aliquid fiat per rem quam movet, sed ut „ etiam eo modo fiat quo congruit ipsius naturæ. „

Ad id quod dicitur neminem posse resistere decreto præmoventi, distinguo: decreto præmoventi necessario, concedo: præmoventi libere & conditionate, nego. Duplex est decretum, aliud absolutum quo res talis independenter ab ista statuitur & decernitur: sic Deus ab æterno decrevit solem lucere: aliud liberum quo decrevit movere libere hominem ad actum, supposito quod ipse velit & prius eligat bonum, quo decrevit hominem motum & moraliter & physice seipsum applicare ad opus: sicut discipulus licet motus moraliter & physice a magistro, ad scribendum, nullus tamen sequitur actus nisi seipsum physice appplicet ad opus; unde proprie loquendo, præmotio gratiæ physicæ non applicat ad actum: sed homo ab ea physice motus seipsum applicat ad actum: quæ doctrina conformis admodum apparet & Tridentino & D. Thomæ, & rationi. Tridentino quidem, non enim dicit liberum arbitrium applicatum, sed motum a gratia, posse dissentire, adeoque seipsum applicare, D. Thomæ dicenti: " Sed quod determinatio exeat in hunc vel illum actum, non „ est ab alio determinante sed ab ipsa voluntate: determinatio actus relinquitur „ in potestate rationis & voluntatis. „ Rationi denique, quia si voluntas esset applicata physice ad actum, jam voluntas passive se haberet, quippe quæ non inveniret seipsam determinandi & applicandi locum: unde nulla foret, quod absit dicere, libertas. Legitur quidem Jeremiæ 30. v. 21. Deum dicere: *Applicabo eum & accedet ad me*; Sed hoc intelligitur de applicatione morali qua nos excitat & movet ad bonum: si vis etiam de applicatione physica intelligi, dicendum hoc prædicari de gratia adjuvante & concomitante. Deus enim & creatura eundem simul producunt effectum. Deus ut prima causa & adjuvans, creatura ut cooperans. Denique illa applicatio sumitur etiam pro ipsa motione: cum enim creatura non possit seipsam determinare & applicare ad actum nisi moveatur a Deo, dicitur in hoc sensu applicata a Deo, quia nisi mota foret, non ageret: sed non est per gratiam applicata physice in eo sensu quod jam sit actus independenter ab ipsius & determinatione & applicatione & cooperatione.

Ad secundam probationem distinguo. Præmotio physica antecedit consensum ad quem prius voluntas se determinaverat per deliberationem rationis & per suiipsius motionem, concedo: secus, nego. Dictum est præmotionem physicam non dari nisi prius voluntas seipsam determinaverit, tum eligendo, tum volendo bonum. Quid enim est aliud præmotio physica, nisi nexus quo voluntas mota & moraliter determinata jungitur suo actui ut est quid physicum & vitale? omne autem physicum in actibus moralibus supponit semper morale, supponit electionem & deliberationem agentis: alias nihil esset morale, sed mere physicum & necessarium.

Ad tertium respondent communiter Doctores Thomistæ præmotionem physicam non esse virtutem similem virtuti creaturarum, motionem creaturæ necessitare, quia ipsa creatura est ad unum determinata; motionem vero Dei minime, quia ipse est ens infinite perfectum & omnipotens, attingens modum agendi verum, tum & disponens omnia fortiter & suaviter: *Ut quamvis*, inquit Catechismus Concilii Tridentini 1. p. symb. n. 23. *causarum secundarum efficientiam non impediat, præveniat tamen, cum ejus occultissima vis ad singula pertingat*. Sed addo præmotionem physicam supponere præmotionem Dei moralem libertati nullo modo adversam: supponere ipsius voluntatis creatæ deliberationem & determinationem moralem, adeoque præviam esse solum ad actum ut actus est ens & quid physicum, & sic se habere tantum veluti materialiter ad actum moralem: quibus sic ordinatis & ad mentem D. Thomæ compositis, affulget undequaque sub dominio gratiæ præmoventis humana libertas. Cæterum solum prioritate naturæ & dependentiæ, & non prioritate temporis antecedit actum præmotio physica.

In-

Instabis: Calvinus & Lutherus admittebant in gratia efficaci præmotionem physicam, quam utique antecedere tempore actum non dicebant, et tamen proscripti sunt. Igitur præmotio physica rejicienda est omnimode tanquam adversa libertati, & Tridentino contraria.

Respondeo distinguendo, Calvinus & Lutherus admittebant præmotionem necessitantem, & propter hoc damnati sunt, concedo: admittebant præmotionem physicam libertatis amicam & voluntatis deliberationem subsequentem, nego. Magnum est inter nos & Protestantes discrimen, Calvinus & Lutherus dicebant liberum hominis arbitrium granditate peccati Adæ amissum, adeoque voluntatem a gratia efficaci trahi ut inanime quoddam: hujus gratiæ energiam repetebant a decreto necessitante, a decreto prædestinante necessario & absolute alios ad vitam, alios ad mortem: Igitur eorum præmotio physica imponit necessitatem, & secundum eos non potest voluntas ei resistere, neque in sensu composito, neque etiam in sensu diviso: hinc secundum illorum systema, velit, nolit voluntas, data gratia, necessario operatur. Nos vero pronunciamus hominem prius eligere antequam præmoveatur physice: hominem seipsum applicare ut prius a gratia motum & excitatum, sed nondum physice applicatum. Denique præmotionem respicere actum moralem solum ut ens & actus est, minime vero formaliter ut moralem dicimus; sub isto quippe respectu habet solum causam, realem quidem, sed moralem, sed deliberantem, sed eligentem.

Instabis: Præmotio physica quocumque modo consideretur nocet libertati: Et probatur. 1. quia ipsum præcedit consensum, consensus quippe est actus, & Theologi ipsius patroni tenent ipsam esse ad consensum dandum necessariam: Igitur non datur electioni & deliberationi locus.

Respondeo negando subsumptum. Ad primam probationem distinguo, præmotio moralis præcedit consensum, concedo. Præmotio physica, subdistinguo, præcedit consensum ut actus & ens physicum est, quod supponit creaturę deliberationem & electionem, concedo: ut actus moralis, nego. Multa sunt distinguenda: motio gratiæ sufficientis seu excitantis: deliberatio voluntatis humanæ: oblatio gratiæ efficacis: ejusdem infusio, postea consensus & electio boni: deinde actus qui elicitur & producitur, puta, amor Dei. Antecedenter ad præmotionem physicam homo per primam gratiam excitatur ad bonum: motus & excitatus deliberat: si non resistit, gratiam habet uberiorem & efficacem: suavius & fortius per istam motus se determinat ad bonum, illud vult et eligit. Sic determinatus recipit præmotionem physicam: hac motus physice, se utique physice movet & se accingit ad exercitium; seu potius, ut non semel subnotavimus, voluntas ut primum est ultimate præparata, præmotio physica eam ad actum conversionis applicat, & sic actum cum potentia conjungit.

Ad id vero quod dicitur prærequiri præmotionem, etiam ad deliberationem, distinguo, requiritur præmotio moralis quæ prævenit & excitat, concedo: illa autem est in nobis sine nobis, illuminat, movet, excitat ad bonum: præmotio physica, subdistinguo: ad deliberationem ut actus est, & ens, concedo: ut quid morale, iterum subdistinguo, supposita volitione & voluntatis determinatione, concedo: non supposita, nego. Non sunt multiplicanda entia sine necessitate. 1. Gratia præveniens movet & excitat moraliter: Tum voluntas excitata deliberat, & hoc est mere morale, si vis adhibere præmotionem physicam, adhibe solum ad actum ut ens est, & dic istam motionem se habere materialiter: 3. Voluntas sic mota consentit & se determinat, determinata moraliter, movetur physice, mota physice, seipsam determinat ad actum in individuo, illumque producit. Hoc totum isto illustratur exemplo. Homo infirmus habet posse agere, sed præ infirmitate sedet, non potest se solo agere & operari: movetur & excitatur sive per verba, sive per objecti propositionem: postea deliberat, & consentit operari. Sed licet sit & determinatus, & ad agendum paratus, nisi tamen physice moveatur & erigatur, manebit immobilis: verum erigitur & movetur, sic motus seipsum movet versus terminum, & ad illum pergit. Similiter in isto negotio. Homo lapsus infirmus est, et jacet in domo paralyticus, sed illi suadetur virtus: tunc interius deliberat, et deliberatione facta, eligit eam et se deter-

Digitized by Google

minat ad tantum bonum assequendum: Igitur rursus indiget moveri, sed supposita & data motione physica, voluntas seipsam movet & applicat ad actus. Et sic salvatur ex integro libertas.

Instabis: Præmotio physica applicat ad actum, & quidem in individuo, siquidem attingit omnes objecti rationes: sed præmotio applicans ad actum in individuo tollit libertatem: Igitur præmotio physica nocet libertati. Confirmatur. Præmotio determinat voluntatem quæ in ordine supernaturali non potest se sola se determinare, tum quia indiget elevari, & illuminari circa objectum ordinem naturæ excedens; tum quia motione speciali indiget pro hoc momento voluntas humana: Unde postquam D. Thomas dixit determinationem esse a voluntate in rebus naturalibus, excipit supernaturales ad quas voluntas debet specialiter determinari per gratiam. Sic enim habet 1. 2. quæst. 9. artic. 6. ad 3. " Dicendum, quod Deus ,, movet voluntatem hominis sicut uni- ,, versalis motor, ad universale objectum ,, voluntatis, quod est bonum; & sine ,, hac universali motione homo non po- ,, test aliquid velle: sed homo per ratio- ,, nem determinat se ad volendum ,, hoc vel illud, quod est vere, vel ap- ,, parens bonum. Sed tamen interdum ,, specialiter Deus movet aliquos ad ali- ,, quid determinative volendum, quod est ,, bonum; sicut in his quos movet per ,, gratiam. ,, Sed determinare specialiter est physice præmovere & non relinquere voluntati se se determinandi locum: Igitur præmotio physica si qua admittatur, nocet libertati.

Respondeo distinguendo, Deus applicat voluntatem ad actum in individuo, supposita voluntatis deliberatione, concedo: non supposita, nego. Dictum est præmotionem physicam se habere solum veluti materialiter & respicere actum, ut actus physicus est & ens, non vero reduplicative ut moralis, quia ut sic procedit a causa secunda eligente, a qua speciem desumit explicatur.

Primo, gratia ex mente S. Thomæ est per se efficax; illa enim gratia est per se efficax quæ virtute propria trahit ad patrem, quæque suo numquam frustratur effectu, gratia autem efficax talis est secundum Angelicum Doctorem. Sic enim in c. 8. ad Rom. Lect. 6. loquitur: " Alia ,, vero vocatio est interior, quæ nihil ,, aliud est quam quidam mentis instinctus, ,, quo cor hominis movetur ad assentien- ,, dum his quæ sunt fidei vel virtutis . . ,, . . & etiam hæc vocatio est efficax in ,, prædestinatis, quia hujusmodi vocationi ,, assentiunt. Joan. 6. *Omnis qui audivit* ,, *a Patre meo & didicit venit ad me*. ,, Hanc igitur vocationem distinguit ab exteriori quæ est per legem in eo quod sit per se efficax. Ibidem enim ait: " Hæc ,, autem justificatio etsi in aliquibus fru- ,, stretur qui non perseverant usque in fi- ,, nem, in prædestinatis tamen non fru- ,, stratur. ,,

2. Thomas repetit gratiæ efficaciam ex voluntate Dei potentissima, quæ sic ordinet hominis vitam, ut ipsi obediat; unde ex voluntatis divinæ decreto suum infallibiliter sortitur effectum. Ita idem D. Th. 1. 2. q. 112. art. 2. his verbis: " Si ex in- ,, tentione Dei moventis est quod homo ,, cujus cor movet, gratiam consequatur, ,, infallibiliter ipsam consequitur. ,, Hujus autem gratiæ efficaciam dicit præcedi præparatione quandoque imperfecta, & quasi successiva, quandoque vero perfecta & instantanea, qua posita cito operatur gratia & infert actum perfectum. Ibidem art. 2. sic se explicat: " Ad secun- ,, dum dicendum, quod cum homo ad gra- ,, tiam (gratum facientem) se præparare ,, non possit, nisi Deo eum præveniente ,, & movente ad bonum, non refert utrum ,, subito, vel paulatim aliquis ad perfe- ,, ctam præparationem præveniat. Dici- ,, tur enim Eccl. 11. facile est in oculis ,, Dei subito honestare pauperem, contin- ,, git autem quandoque quod Deus movet ,, hominem ad aliquod bonum, non tamen ,, perfectum, et talis præparatio præcedit ,, gratiam gratum facientem, sed quando- ,, que statim perfecte movet ipsum ad bo- ,, num, et subito gratiam homo accipit; ,, secundum illud Joan. 6. Omnis qui au- ,, divit a Patre et didicit, venit ad me; ,, et ita contigit Paulo, quia subito cum ,, esset in progressu peccati, perfecte mo- ,, tum est cor ejus a Deo, audiendo, et ,, addiscendo, et veniendo, et ideo subito ,, est gratiam consecutus. ,, Quibus verbis compendiose enarrat S. Doctor ea omnia quę jam ad solutionem objectionum protulimus.

3. Deus

3. Deus movet efficienter per gratiam hominis voluntatem: sic docet idem S. Doctor de malo q. 16. art. 5. " Deus, ,, *ait*, mutat voluntatem hominis per gra- ,, tiam de malo in bonum, secundum il- ,, lud Proverb. Cor regum in manu Dei; ,, quocumque voluerit, vertet illud. ,,

4. Deus movet physice & non pure moraliter. Hanc enim ponit inter motionem Dei & creaturæ differentiam D. Thomas, quod creatura moveat tantum moraliter, Deus vero etiam efficienter, etiam & physice immutando cor. Enimvero immutatio impii & conversio est maxime physica. Sic igitur habetur in quæst. disput. de veritate q. 22. art. 8. " Actio non solum est a voluntate, sed ,, etiam a Deo ut primo agente, qui ve- ,, hementius imprimit. Unde sicut volun- ,, tas potest immutare actum suum in aliud ,, & multo amplius Deus. ,, Tum art. 9. " Potest intelligi voluntas immuta- ,, ri ab aliquo per modum causæ efficien- ,, tis, & sic dicimus quod nulla creatu- ,, ra. . . . potest directe agere in volunta- ,, tem, ut eam immutet necessario, vel ,, qualitercumque inclinet, quod Deus ,, potest. . . . Unde solus Deus potest in- ,, clinationem voluntatis, quam ei de- ,, dit, transferre de uno in aliud. ,,

5. *Denique* ex eodem S. Doctore in 2. ad Anibaldum dist. 44. qu. unica art. 4. " Voluntate Dei, *inquit*, non solum res ,, in esse producuntur, sed etiam rebus ,, producendis modum quo producuntur ,, prædeterminavit. ,, Rursus 1. 2. q. 10. art. 4. ad 1. " Voluntas divina non ,, tantum se extendit ut aliquid fiat per ,, rem quam movet; sed ut etiam eo mo- ,, do fiat quo congruit ipsius naturæ. ,, Ecce igitur tota & suavis ex D. Thoma gratiæ operantis, seu efficacis œconomia. 1. Quia est per se efficax. 2. Est efficax propter voluntatem Dei cujus est emanatio & virtus. 3. Movet efficienter. 4. Movet physice. Et tamen manet sub ejus dominio libertas, maxime quia ex D. Thoma Deus attingit omnia fortiter simul & suaviter; ita ut creatura libera agat conformiter suæ naturæ, nempe libere, siquidem deliberatio causæ secundæ semper actum eliciendum præcedit.

Ad confirmationem distinguo, præmotio gratiæ sufficientis determinat voluntatem moraliter, concedo: physice, nego. Tria ex loco D. Thomæ notanda sunt. 1. Voluntas humana a Deo præmovetur ad bonum universale: " Deus movet vo- ,, luntatem humanam sicut universalis mo- ,, tor, ad universale objectum voluntatis ,, quod est bonum. ,, 2. Causa secunda seipsam determinat ad actum in individuo: " Sed homo per rationem determi- ,, nat se ad volendum hoc vel illud. ,, 3. Interdum liberum arbitrium præmovetur specialiter per gratiam: " Sed tamen ,, interdum specialiter Deus movet ali- ,, quos ad aliquod determinate volendum ,, quod est bonum; sicut in his quos mo- ,, vet per gratiam. ,, Igitur solum pro negotio salutis evenit motio specialis, & hoc quando moventur homines per gratiam, tunc autem ab ipsa profluit libertas, ut dicit Aug. lib. de corr. & grat. cap. 8.

Instabis: Posita præmotione physica non potest homo non consentire: Igitur tollitur libertas. Probatur Ant. præmotio non est capax assensus, vel dissensus: Igitur ea posita, non potest non consentire liberum arbitrium. Tum quia ut sit libertas debet remanere indifferentia activa, id est, dum ipse actus elicitur: certum est autem neminem posse conjungere non actum cum præmotione physica.

Respondeo 1. Manere libertatem sub dominio gratiæ efficacis. 1. Quia oblatam potest rejicere voluntas. 2. Data, potest eidem dissentire, quandoquidem ab ea movetur per modum illuminationis & inspirationis. 3. Consensus sequitur post deliberationem. 4. Etiam posito actu voluntas potest dissentire, nempe cessando ab actu & ad alia se convertendo.

Respondeo 2. distinguendo: posita præmotione physica, voluntas non potest resistere in sensu composito, concedo: in sensu diviso, nego. Sensus compositus ille est qui jungit actu potentiam cum effectu & sic in omni opinione homo nequit resistere gratiæ efficaci in sensu composito. Enimvero jam est actus. Sensus divisus ille censetur qui dicit potentiam motam a gratia, & ad actum eliciendum paratam seu accinctam; voluntas autem potest tunc resistere. Ita Conc. Trid. sess. 6. can. 4. *Si quis dixerit liberum hominis arbitrium a Deo motum . . . . non posse dissentire si velit; anathema sit*. Solutio est omnium antiquorum Scholasticorum. Traditur ab Hu-

 gone.

gone a sancto Victore quæst. 218. in epist. ad Rom. ubi sibi objicit: " Si Deus „ præscivit aliquid futurum: illud non potest non evenire. „ Respondet: " Hæc, „ & similia possunt per conjunctionem & „ disjunctionem exponi: Sensus conjun- „ ctionis hic est: si Deus prævidit, ne- „ cesse est evenire, id est, non potest si- „ mul esse utrumque, ut Deus prævideat „ & non eveniat, & sic est verum. Dis- „ junctionis sensus hic est: hoc futurum non „ potest aliter evenire, quam eo modo „ quo evenit, & quum sit prævisum, & „ hoc est falsum. „ Idem suo calculo confirmat Magister Sent. lib. 1. dist. 38. sed inter omnes D. Thomas qui quæst. 6. de veritate artic. 8. ad 8. sic loquitur: " Hæc propositio, Deus potest non præde- „ stinatum prædestinare, vel prædestina- „ tum non prædestinare, in sensu compo- „ sito est falsa, in diviso vera. Et ideo „ omnes locutiones illæ quæ sensum com- „ positum implicant sunt falsæ simplici- „ ter. „ Rursus in 1. ad Anibaldum dist. 47. quæst. unica art. 4. ad 2. " Quam- „ vis contrarium ejus quod est volitum a „ Deo non possit stare cum voluntate di- „ vina, possibilitas tamen ad contrarium „ potest stare cum ea, propter contingen- „ tiam causæ mediæ, & hoc sufficit ad „ hoc ut effectus sit contingens, & non „ necessarius. „

Ad id vero quod dicitur hominem specialiter moveri per gratiam ex se efficacem, dico non inde sequi libertatis humanæ exitium, verum potius majorem in operando virtutem. Namque sequitur solum præveniri voluntatem humanam gratia sufficiente, quæ illam ad bonum excitat & invitat. Determinari moraliter vehementius, seu uberius ad bonum supernaturale, ope gratiæ efficacis; sic vero adjuta seipsam movere ad exercitium, & ad actum in individuo. Igitur sic respondeo in forma: Voluntas specialiter moraliter determinatur per gratiam efficacem ad tale specie bonum, puta ad pœnitendum, ad parcendum propter Dei amorem inimicis, concedo: specialiter physice, subdistinguo: supposita libera sua determinatione ad exercitium, concedo: non supposita, nego.

Repones: Posita & admissa gratia efficaci per se, eaque præmotionem physicam importante, peccator qui cedit tentationi videtur excusabilis: absurdum consequens, ergo & antecedens. Probatur sequela. Ille videtur excusabilis qui vincere gravem tentationem non potest absque gratia quæ est a suo consensu independens, & voluntatis prævenit ac præcedit motum, ad quam se præparare haud valet, quique ex suis viribus impedimenta removendi non habet potestatem: qui tandem sine ipsa gratia non potest gratiæ efficaci oblatæ non ponere obicem, aut positum propellere: Atqui res sic se habebit, maxime vero quia ex divo Thom. 1. 2. q. 109. artic. 6. ad 1. homo non potest sine gratia efficaci vincere obstacula: " Libe- „ rum, *inquit*, arbitrium ad Deum con- „ verti non potest, nisi Deo converten- „ te. „ Et comment. in epist. ad Heb. cap. 12. explicans Apostoli verba: " Con- „ templantes ne quis desit gratiæ Dei; „ ait: " Sed contra: quia sine gratia non „ datur ex operibus, sed tantum ex hoc „ quod aliquis non ponit obstaculum, ex „ gratia procedit: unde si aliquis ponat „ & tamen moveatur cor ejus ad remo- „ vendum illud, hoc est ex dono gratiæ „ Dei vocantis per misericordiam suam, „ Gal. 1. quod ergo a quibusdam remove- „ tur istud obstaculum, hoc est ex mise- „ ricordia Dei, quod autem non remo- „ vetur, hoc ex justitia ejus. „ Confirmatur. Solum facienti quod in se est viribus gratiæ datur gratia efficax: Sed eo ipso quo omnes gratiæ sunt præmoventes, nihil potest liberum arbitrium ut gratiam advocet: Igitur præsente gratia efficaci necessitatur ad bonum, absente vero rapitur in malum: sicque eatenus in peccato excusabilis erit, quatenus sine sua culpa carebit gratia; si enim illum præveniret efficax, non cederet tentationi.

Respondeo 1. hominem esse culpabilem quando peccat, quia potens bonum facere, tamen neque obedit legi, neque operatur, unde pœna dignus est: Igitur nego majorem. Ad probationem, distinguo. Et Deus homini non denegat gratiam quando urget præceptum, ut illi satisfaciat, concedo: & denegat, nego. Quod per amicos possumus, inquit D. Thomas, per nos ipsos possumus, unde licet gratia ab homine non pendeat, ipse tamen potest & illam rejicere quando offertur, & ejus impedire effectum quum datur. Quæ quidem doctrina sic explicatur. 1. Deus

intuitu

intuitu meritorum dilecti filii sui, dat omnibus gratiam sufficientem, ut possint bonum; & simul offert efficacem: si illi obediant, attrahunt illam, qua obtenta, se convertunt peccatores, per contritionem, & hac mediante recipiunt gratiam sanctificantem.

Quod ut clarius pateat, operæ pretium est observare duplicem esse hominis peccatoris conversionem, alteram imperfectam, alteram vero perfectam: prima fit cogitando de Deo, ipsum timendo, eumdem ut totius justitiæ fontem apprehendendo, & volendo. Secunda vero per contritionem. Item duplex est gratia gratum faciens: una actualis & est gratia efficax, alia habitualis & est gratia sanctificans. Utraque reddit hominem Deo acceptum, illa actualiter, ista habitualiter. Tandem gratia sufficiente præparatur voluntas a Domino. Rursus duplex est ad gratiam præparatio, Altera ad efficacem & habetur per gratiam sufficientem cooperante humana voluntate: Et vero si isti gratiæ non ponat obicem peccator, attrahit gratiam efficacem & illam recipit. Altera est ad gratiam habitualem & fit per gratiam efficacem, & contritionem, qua justificatur peccator. Denique duplex utique distinguendum est gratiæ obstaculum, unum quod remotum appellari potest, & est contemptus gratiæ sufficientis, seu negligentia supina illam & audiendi, & sequendi & faciendi bonum quod inspirat. Aliud proximum, & deliberata & affectata resistentia quæ inest peccatori, qui quamvis a Deo fortiter moveatur, non tamen intelligere vult ut bene agat, & eliciat actum, vel fidei, vel spei, vel charitatis. Potest cooperando gratiæ excitanti removere primum obicem, secundum vero per efficacem. Qua si careat, ejus culpa est; quippequi si sufficienti non restitisset, efficacem habuisset.

Ad D. Thomam dico nomine motionis intelligere & gratiam sufficientem, & efficacem: ita S. Doctorem interpretatur Conradus Koelin. Quamobrem non intelligit D. Thomas quod gratia per se efficax requiratur absolute loquendo ad removendum obicem. Quis enim non videat hoc fieri posse per sufficientem, qua Deus pulsat ad cordis ostium? effectus enim debiles, qualis est iste, non resistere gratiæ efficaci oblatæ, producere valet, ut erudite probat & explicat Illust. Dom. D'Argentre Episcopus Tullensis, Lib. observ. ad quæst. Theol. Grandini de gr. hominis lapsi artic. 1. 8. 15. 16. 17. si tamen impedimentum foret v. g. tentatio gravissima, quæ nonnisi gratiæ efficaci propelleretur, oret peccator, & eam obtinebit.

D. Thomas in hoc est sui ipsius interpres quæst. 3. de malo, ubi sic loquitur: " Ex indispositione hominis provenit, ut „ motio primi moventis non sit perfecta, „ ita ut perfectam operationem producat; quæ indispositio vel est præcedens peccatum, vel est error, vel ignorantia, vel saltem inadvertentia propter „ quorum aliquod motio Dei moventis „ sufficienter ad bonum non sit ita efficax, „ ut perfectam in homine operationem producat. Quæ omnia relata ex culpa hominis sunt. „ Et iterum 3. contra gentes c. 15. " Licet aliquis per motum liberi arbitrii, divinam gratiam nec promereri, nec acquirere possit, potest tamen se ipsum impedire ne eam recipiat.

Ad primam confirmationem distinguo minorem, eo ipso quo gratiæ sunt præmoventes, non pendet ab homine facere quod in se est, ut habeat gratiam efficacem, deinde vero habitualem, si sint omnes physice tantum præmoventes & non prius præparetur voluntas a Domino, concedo: secus, nego. Facienti quod in se est non solis viribus naturæ, sed & viribus gratiæ, ut docet Marsilius de Inghein in 2. sent. quæst. 28. art. 4. facienti quod in se est secundum potestatem quæ illi inest per gratiam sufficientem, ut explicat Alensis in secunda parte quæst. 61. membro 5. art. 3. & D. Thomas de veritate q. 14. art. 11. & in cap. 10. epist. ad Rom. lect. 3. & post eos auctor observationum ad quæstiones Grandini, Deus non denegat gratiam gratum facientem, concedo: & denegat sic facienti quod in se est, nego. Peccator prævenitur gratia, ut possit bonum: non igitur offendit, sed potius adjuvat libertatem gratia excitans. Gratia vero efficax prævenit etiam consensum, sed moraliter tantum, & ejus inspirationi posse resistere nemo diffiteri debet. Esto etiam quod motio physica prior prioritate naturæ sit motu creaturæ, sed supponit voluntatis humanæ deliberationem: igitur a primo ad ultimum, nec læditur

læditur hominis libertas, nec peccator legitimam habet in peccatis excusationem.

Quid plura adjiciam? Ad alia momenta dico Doctores sicut scientia sic & virtute percelebres ab anno 1125. ad nostra usque tempora gratiam divisisse in operantem & cooperantem; ab ætate Lutheri in sufficientem & efficacem: Si qui vero gratiam gratum facientem non partiti sunt in sufficientem, & efficacem tanquam in membra opposita, causa fuit, quod gratiam sufficientem non distinxerint entitative, sed solummodo penes gradum ab efficaci: utramque enim operari & facere quod suum est, autumarunt. Robertus Pullus Cardinalis in lib. sent. parte 6. cap. 50. anno 1130. Magister Sent. in 2. dist. 4. Guillielmus Alvernus Parisiensis Episcopus qui florebat anno 1223. lib. de meritis gratiæ gratum facientis, Bannes & Alvarez, Bellarminus & alii diversarum Academiarum doctissimi Theologi hanc gratiæ propugnant divisionem, eamque solidissimis & auctoritatibus & rationibus confirmant. Concilium Coloniense adversus Lutheri errores anno 1536. adunatum, huic doctrinæ suum dat calculum, his verbis: " Jam quamquam nemo convertatur ad Dominum nisi tractus per Patrem, attamen nemo hinc excusationem prætexat quod non trahatur, cum ille semper stet ante ostium pulsans, nimirum per internum & externum verbum commonens, *ut convertamur a via pessima*:" Qua quidem sententia Patres docent Deum primo pulsare ad cor per gratiam excitantem quam nomine sufficientis celebramus: Tum peccator, si non resistat uberiorem habet, & convertitur: Ex his claret dari gratiam per se & entitative efficacem, ut propugnat Grandinus Tom. 2. quæst. 3. sect. 3. addo physice præmoventem, ut contendit schola Angelica, & colligitur ex S. August. lib. 1. ad Simplic. quæst. 2. ubi sic loquitur: " Quid volebat Saulus, nisi ut invaderet & traheret, vinceret & necaret Christianos? Quam rabida voluntas? Quam furiosa? Quam cæca? Qui tamen una voce desuper prostratus, occurrente utique tali viso quo mens illa & voluntas refracta sævitia retorqueretur, & corrigeretur ad fidem."

Solvuntur objectiones Jansenii.

Objicit 1. Gratia efficax non cogit quidem sed necessitat suaviter, quia liberum arbitrium tanta delectatione allicit, ut libenter cedat vocanti. Igitur gratia efficax consistit formaliter in delectatione victrici. Probatur antecedens: Joan. 6. habetur: *Nemo venit ad me, nisi Pater . . . . . traxerit eum*. Sed tractio dicit agens compellens & necessitans, maxime si sit & omnipotens, & passo superius; qui enim trahitur ab agente in virtute fortiori, cedere trahenti necesse est. Igitur cum gratia efficax trahat homines ad Christum, eos ad illum stare & accedere necessario compellit.

Respondeo 1. Argumentum nimis probare: & vero si vox tractionis sumatur ad litteram, nedum necessitatem, sed & coactionem importat & sonat, quod cum sit a mente ipsius Jansenii alienum, sequitur ex ista loquendi formula nomen tractionis in sensu duntaxat morali & congruo esse sumendum.

Respondeo 2. negando antecedens. Ad probationem, distinguo: nemo potest venire ad Christum, nisi Pater traxerit eum tractione morali & invitativa quæ fit per amorem, concedo: tractione necessitante, nego. Tractio duplex distinguitur, altera physica, & est ab agente extrinseco nihil conferente passo: altera moralis, suadens, invitans, inspirans, pulsans & emolliens cor; & est a gratia quæ movet hominem ad bonum. Prima, importat necessitatem, & abjicienda est tanquam fidei contraria. Secunda e contra relinquit hominem in manu consilii sui ut agat vel non agat: non perimit sed adjuvat libertatem, nos quippe solvit a vinculis tum passionum, tum peccatorum. Hanc suavem & libertati amicam tractionem mellifluis explicat verbis sponsus dilectus, hominem sic alloquens Prov. 23. 26. *Præbe fili mi cor tuum mihi*. Per hanc, inquit Concilium Senonense, pulsat ad cor Deus ut ipsi aperiatur & intret. Per hanc, ait Arausicanum II. Deus operatur in nobis atque nobiscum ut operemur bonum. Cæterum liberum arbitrium sic a gratia efficaci tractum & motum potest resistere si velit, unde salvum & incolume manet sub gratiæ præpotenti dominio.

Deni-

Digitized by Google

Denique hanc tractionem fieri per amorem ex August. constat, adeoque mere moraliter & per electionem. Sanctus enim Doctor explicans verba Joan. tract. 26. " Ego dico, parum est voluntate, etiam ,, voluptate traheris. Quid voluptate? ,, Delectare in Domino & dabit tibi petitiones cordis tui. Est quædam voluptas cordis cui panis dulcis est ille cœlestis. Porro si Poetæ dicere licuit: ,, Trahit sua quemque voluptas: non ,, necessitas, sed voluptas; non obligatio, sed delectatio. ,, Tum in tract. 7. cap. 4. in epist. Joan. " Breve præceptum . . . Dilige & quod vis fac. ,, Porro amor creaturæ erga Deum Creatorem, in hoc maxime collucet, quod potens pro innata libertate operari malum, ab eo propter Deum abstineat: quod amans bona creata eaque caduca, & potestatem habens ea ad nutum semper amare, ea abneget, & convertatur ad bonum incommutabile, illudque præ cæteris ut solum & verum amare seligat. In hac optione amor, in hoc electione charitas, in hoc judicio meritum & summa felicitas, juxta illam Scripturæ sententiam Eccl. 31. *Qui potuit transgredi, & non est transgressus; facere mala, & non fecit; ideo stabilita sunt bona illius in Domino.*

Instat: Ex August. in cap. 5. epistolæ ad Gal. " Quod amplius nos delectat, ,, secundum id operemur necesse est. ,, Sed posita gratia efficaci magis placet bonum incommutabile quam terrenum, & commutabile: Igitur voluntas tunc fertur in objectum si non necessitate absoluta, saltem relativa: major patet, quia voluntas non potest amare malum qua malum. Jam vero si diligeret quod minus placet, amaret malum qua malum; minus namque bonum respectu maioris, est quoddam malum. De minore non est difficultas, cum enim gratia efficax sit ex Augustino & potentissima, & delectatio victrix, ubi est, tunc bonum verum multo magis placet quam bonum fucatum & apparens.

Ante responsionem quædam observanda sunt. 1. Hic haberi sermonem de actione libera quæ fit per electionem; certum est enim libertatem sitam esse in indifferentia activa, eamque sub dominio gratiæ integram remanere: utrumque momentum de fide definitum est in Concilio Tridentino.

2. *Annotet* velim delectationem aliam esse sensibilem, aliam vero insensibilem & pure spiritualem. Prima afficit sensus & in eis residet; inducitur autem vel ex perceptione & visione objecti sensibilis, vel ex immutatione humorum: altera vero est vel gaudium de veritate cognita, vel complacentia in objecto. Sic qui virtutem charitatis erga pauperem propter Deum exercet, suavitatem quamdam ex hoc actu interius percipit, qua quidem arctius Deo conjungitur anima & ipso perfruitur.

3. *Delectatio* iterum duplex distinguitur, una indeliberata & quæ est in nobis sine nobis ex sola & prima objecti perceptione: altera deliberata quæ pertinet ad judicium practicum quo intellectus perceptis & ponderatis objectis unum judicat præ alio magis bonum, quod judicium sequitur electio unius, relicto alio: & hic voluntatis actus vocatur amor præferentiæ seu prædilectio, quia appretiative unum præ alio diligit & suo amore prosequitur objectum, eo quod ab intellectu appretiatum, in statera judicii appensum, inventum est secundum judicium magis habens.

4. *Quoties* aliquid operandum incumbit, res amanda semper sub duplici facie objicitur, v. g. pœnitentia parti quidem inferiori ut amara, videtur, parti vero superiori ut bona & salutaris. 1. Apprehenditur ut malum & bonum sub diverso respectu, deinde, omnibus æqua lance pensatis, intellectus judicat majus bonum pœnitentiam quam vitam mollem. Sequitur postea electio voluntatis, amor complacentiæ & prædilectionis pœnitentiæ, qui amor dicitur delectatio major practica, quique est ipsa in Deo quies. Igitur est delectatio indeliberata voluptatis terrenæ ex apprehensione vitæ mollis resultans & complacentia. Est & delectatio similiter indeliberata ex apprehensione pœnitentiæ ut salutaris. Sed in hoc temporis intervallo, nullum adhuc tunc aut bonum & malum fit: hunc animæ statum paucis describit Apostolus dicens Gal. 5. 17. *Caro enim concupiscit adversus spiritum: spiritus autem adversus carnem*. Igitur requiritur electio, ut experientia comprobat quotidiana. Igitur requiritur prædilectio, & hæc vocatur major delectatio; ideo enim uno objecto

relicto, prosequimur aliud, quia magis nobis placet: magis vero placet, quia judicavimus majus bonum.

Respondeo, jam ad argumentum, primo quidem Jansenium perperam repetere efficaciam gratiæ suæ necessitantis a delectatione indeliberata; nemo quippe non videt hominem non agere ex instinctu, & trahi ubi est delectationis impetus, sicut agunt belluæ, sed electione procedere, & aliquod deliberatione prævia amplecti objectum. Nemo non scit electionem & prædilectionem unius objecti & esse id quod amplius delectat, quia judicat intellectus ex duobus objectis propositis unum esse altero majus bonum, & hanc delectationem seu complacentiam liberam ex judicio practico emanantem esse rationem & proximum atque ultimatum nostræ operationis motivum; ideo enim uno objecto relicto, aliud amore prosequimur, quia prius intellectus judicavit magis amabile, hunc esse genuinum August. axiomatis sensum: " Quod nos magis delectat „ secundum id operari necesse est, „ Nullus aute Jansenium inficiatus est; & patet ex S. Doctoris sententiis, maxime ex tribus. Ex una quidem in qua ex duobus in eodem tentationis gradu constitutis, unus tentationi cedit simpliciter quia vult: alter vero resistit quia non vult cedere. In altera dicit hominem majori delectatione indeliberata, & primo-prima boni occupatum, nihilominus quandoque eam nec sequi, nec secundum ipsam operari; adeo verum est Augustinum per majorem delectationem quæ infallibiliter infert operationem, non aliam quam eam quæ ad judicium practicum consequitur, intelligere. In tertia denique verbis claris exprimit illam delectationem per judicium quo eligendo unum alteri anteponimus.

Primus locus depromitur ex lib. 12. de civ. Dei cap. 6. & sic se habet: " Quo„ modo, inquam, bonum est causa ma„ li? Cum enim se voluntas relicto su„ periore ad inferiora convertit, effici„ tur mala: non quia malum est, quo se „ convertit: sed quia perversa est ipsa „ conversio, idcirco non res inferior vo„ luntatem malam fecit, sed rem infe„ ri rem, prave atque inordinate, ipsa que „ facta est, appetivit. Si enim aliqui duo „ æqualiter affecti animo & corpore vi„ deant unius corporis pulchritudinem, „ qua visa unus eorum ad illicite per„ fruendum moveatur, alter in voluntate „ pudica stabilis perseveret, quid puta„ mus esse causæ, ut in illo fiat, in il„ lo non fiat voluntas mala? Quæ illam „ rem fecit, in quo facta est? Neque e„ nim pulchritudo illa corporis, nam eam „ non facit in ambobus: quando quidem „ amborum non dispariliter occurrit aspe„ ctibus. An caro intuentis in causa est? „ Cur non & illius? An vero animus? „ Cur non utriusque? Ambos enim & a„ nimo, & corpore æqualiter affectos fuis„ se prædiximus. An dicendum est, al„ terum eorum occulta maligni spiritus „ suggestione tentatum, quasi non eidem „ suggestioni & qualicumque suasioni pro„ pria voluntate consenserit? Hanc igitur „ consensionem, hanc malam quam male „ suadenti adhibuit voluntatem, quæ in „ eo res fecerit, quærimus. Nam ut hoc „ quoque impedimentum ab ista quæstio„ ne tollatur, si eadem tentatione ambo „ tententur & unus ei cedat atque con„ sentiat, alter idem qui fuerat, perse„ veret; quid aliud apparet, nisi unum „ voluisse, alterum noluisse a castitate de„ ficere? „

Certe funditus evertitur hac sententia Jansenii systema de delectatione primo-prima, & prævia exuberante & necessitante. Namque Augustinus supponit voluntatem necessario quidem appetere bonum in communi, sed non in particulari. 2. Perversam fieri non bono quod appetit, sed quia inordinate & illicite appetit. 3. Majorem in exemplo amborum æqualiter circa corporis pulchritudinem affectorum non esse delectationem, unde manifeste fallum est secundum Augustin. hominem operari secundum delectationem majorem præviam & voluntatis tum electionem, tum consensum antecedentem; ab hac non vult August. repeti victoriam unius, & casum alterius, immo nec ab extrinseca dæmonis tentatione, sed tantum a judicio practico: " Quid aliud ap„ paret, nisi unum voluisse, alterum no„ luisse a castitate deficere? „ Igitur prælectio & prædilectio unius objecti, est id quod magis placet, id quod infert actum, non quidem necessario, cum prius eligatur ex duobus objectis propositis unum amandum, sed libere; & necessario

solu-

solum necessitate consequente & hypothetica consequente quidem, quia hæc necessitas ab ipsa voluntatis electione procedit: hypothetica vero, quia supponito quod voluntas elegerit objectum, convenit operari vel amore, illud amplectendo objectum, vel odio illud ipsum rejiciendo & procul faciendo. Quod electionem exigat Aug. non semel legitur in ejus operibus, maxime in libro de gratia & lib. arb. in lib. de spiritu & litt. cap. 33. ubi dicit vocationem esse a Deo, postea subdit: " Sed consentire, vel dissentire pro-„ priæ voluntatis est. „ Præterea Augustinus sæpius dicit in lib. de corr. & gr. a capite octavo usque ad decimum quintum, Adamum sub dominio gratiæ fuisse liberum libertate actus, libertate electionis & indifferentiæ. Hoc ultro concedit Jansenius lib. de gratia primi hominis cap. 6. 7. 8. & 9. Atqui eamdem, ut patet, eligendi potestatem sub dominio gratiæ tribuit Aug. homini lapso: Igitur, si & Jansenius & sui velint audire Aug. omnem eliminent a voluntate humana operante sive bonum, sive malum, necessitatem.

Secundus ejusdem S. Doctoris locus habetur lib. 8. Confess. cap. 8. his verbis quæ de semetipso adhuc peccatorum & vitiorum vinculis constricto profert: " Non „ faciebam quod & incomparabili affectu „ amplius mihi placebat. „ Igitur falsissimum est placitum Jansenii dicentis hominem necessario operari secundum majorem delectationem præviam & indeliberatam: Ecce enim ipse Augustinus pœnitens interpres sui qui se fatetur reum in eo quod in vita ante acta non operatus sit bonum quod illi magis placebat, quod fortius invitabat, quod suadebat vehementius. Quare? nisi quia adhærere Deo nondum elegerat: quia nondum practice judicaverat bonum incommutabile commutabili anteponendum: nondum placebat lex divina practice: & quia minor erat amor & complacentia libera, ideo nondum legi mentis serviebat. Poterat quidem eligere, poterat sic complacere: " Et mox, *inquit*, ut vellem, „ possem. „ Quare? quia liber erat in judicando & eligendo: " Quia mox ut vel-„ lem, utique vellem. „ Vides, benevole Lector, Augustinum non intelligere voluntatem operari secundum majorem delectationem præviam & complacentiam indeliberatam; sed secundum complacentiam ab electione & judicio practico consequentem; & secundum istam intelligi illud sancti Doctoris axioma comment. in cap. 5. epist. ad Gal. " Quod „ amplius nos delectat, secundum id ope-„ remur necesse est. „

Tertius locus desumitur ex Serm. 17. de verb. Apost. cap. 4. " Interroget, *inquit* Aug. & respondeat, quid dicturus „ sum. Utrum sic delectetur justitia, ut „ eam cæteris ad hos sensus corporis per-„ tinentibus delectationibus anteponat .... „ Delectat te aurum tuum.... Decertant „ in te duæ delectationes: modo interro-„ go quid præponas. „ Ecce quæstio ex integro proposita. Augustinus quippe duas primo enarrat delectationes prævias, alteram ex creatura & bono commutabili promanantem, alteram vero a gratia & bono incommutabili fluentem: neutram dicit determinare, sed mediam exigit quæ ad electionem consequitur; sed postulat judicium quo anteponat voluntas unum alteri: exigit complacentiam prædilectionis; & secundum hanc majorem complacentiam liberam dicit operandum es-„ se: " Decertant in te duæ delectatio-„ nes. Modo interrogo te quid præpo-„ nas, id est, quid eligas. „ Quod talis sit Aug. sensus, etiam cum hoc axioma: *Quod enim nos amplius delectat, secundum id operemur necesse est*, protulit, patet, nam ibidem enarrat fructus carnis & spiritus, dicitque neminem carnis desideriis obedire debere, dicit eum qui illis non servit liberum esse a peccato: deinde loquens de his qui legis præcepta loquuntur, & adimplent, ait: " In quibus hæc regnant „ ipsi lege legitime utuntur, quia non „ est illis lex ad coercendum posita, major „ enim & præpollentior delectatio eorum „ justitia est, regnant autem ista bona, „ si tantum delectant, ut ipsi teneant ani-„ mum in tentationibus ne in peccati con-„ sensionem ruant. „ Multa in his verbis observanda sunt. 1. Augustinus dicit justos ideo bene uti lege, quia non coarctantur, non necessitantur, sed libere & elective amore prosequuntur bonum. 2. Exigit majorem delectationem quæ sit prædilectionis motivum, sed eam majorem delectationem dicit esse ipsam justitiam; quænam, quæso est ista justitia nisi

actus,

actus quo eligit bonum incommutabile voluntas, nisi ipsa prædilectio, nisi judicium quo anima anteponit bonum cæleste terreno. 3. Ait, bona Dei regnare in homine: sed quando? ipse Aug. declarat: " Regnant autem ista bona, si „ tantum delectant, ut ipsa teneant ani- „ mum in tentationibus ne in peccati con- „ sensionem ruat. „ Ne eligat malum. Et sic ubique August. repetit bonum & malum a judicio practico intellectus.

Rursus S. Doctor suam circa istud momentum aperit mentem. Namque ibidem, commentario scilicet in cap. 5. epist. ad Gal. sic loquitur: " Manifestum est cer- „ te secundum id nos vivere quod secta- „ ti fuerimus; sectabimur autem quod „ dilexerimus: itaque si ex adverso exi- „ stunt duo, præceptum justitiæ & con- „ suetudo carnalis, & utrumque diligi- „ tur, sectabimur quod amplius dilexeri- „ mus. „ Videas velim, æquissime Lector, B. Augustinum totam actuum humanorum œconomiam repetere a prædilectione: agimus secundum quod unum præ alio eligimus; & eligimus quia magis amamus; & amamus, quia intellectus judicavit esse magis amabile.

Ex his sequitur falsissimum esse quod tanquam inconcussum principium habet Jansenius, nempe, hominem vehementiori delectatione carnis impetitum, necessario peccare & succumbere, tum quia Aug. non repetit efficaciam tentationis a delectatione prævia & involuntaria, sed ab electione, sed a judicio practico: tum quia experientia comprobat quotidiana viros probos non cedere tentationi, sed cum minima gratia illam propellere. Angelus satanæ colaphizat quidem, sed minima charitas teste D. Thoma plus diligit Deum: *Sufficit*, inquiebat Deus Paulo 2. Cor. 12. *tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perficitur*. Id est, exardescente concupiscentia, humilitatur quidem, sed gratia quælibet, si homo attendat ad Deum, facit cum tentatione proventum.

Jam Respondeo 1. Ad argumentum in forma, distinguo: quod magis placet, secundum id ut operemur necesse est, id est, conveniens, concedo: necess. simpliciter subdistinguo: necessitate hypothetica & consequente, concedo: necessitate absoluta & antecedente, nego. Prima necessitas procedit a voluntate eligente, unde non est necessitas nisi hypothetica; altera vero ab agente extrinseco non conferente passo emanat, & libertatem perimit. De prima tantum loquitur Aug. unde dicit quidem necesse esse operari, id est conveniens, sed non necesse est operari necessario, quæ duo plurimum discrepant. Primum enim importat solum necessitatem hypotheticam, alterum absolutam: ita respondet & explicat doctissimus Pater Daniel Societatis Jesu, in sua ad sententiam Aug. dissertatione anno 1715. Parisiis edita.

Respondeo 2. Aliter distinguendo. Necesse est operari secundum id quod magis placet, complacentia nata ex judicio practico, & prædilectione, concedo: complacentia orta ex delectatione prævia & indeliberata, nego. Solutio patet ex dictis.

Respondeo 3. Iterum aliter distinguendo, secundum id quod magis placet, operari necesse est in belluis, concedo: in hominibus, nego. Agentia sunt in duplici differentia, alia quæ ab instinctu erumpente impetu naturæ ad bonum aliquod particulare tendunt: alia quæ ex electione prævia operantur & habent pro objecto bonum universale. Prima, utpote limitata & ad unum determinata si ex duobus bonis propositis unum magis allicit, ex impetu in illud prorumpunt. Secunda vero non sic, & quidem propter duo. 1. Quia agunt libere, hinc majori bono relicto, possunt eligere minus bonum; nec inde sequitur voluntatem amare malum qua malum, quia quod est in se minus bonum, appretiative judicat intellectus majus bonum. 2. Quia agentia libera respiciunt bonum universale, & ex hoc sequitur nusquam rapi ab objectis particularibus. Immo, quia voluntas habet pro objecto bonum universale, numquam aliquid hic & nunc amat, nisi prævie eligat & mens illud maius esse bonum definierit. Gratia quidem suavis est, immo & potenter suavis, sed voluntas libera manet sub ejus dominio, hinc flante passione sæpe fit majus in se bonum, minus tamen placere juxta illud Job. 24. de impiis: *Si subito apparuerit aurora, nempe pœnitentia, arbitrantur umbram mortis*. Tunc, inquit Propheta, egreditur judicium perversum & fit peccatum. Nul-

la

la igitur adest necessitas, nequidem relativa; quia ex duobus bonis propositis altero apparente, altero vero, eligit quod vult homo & quod magis illi arridet. Ita D. Aug. lib. 12. de civ. cap. 16.

Urget: Voluntas ex dictis respicit bonum universale, sed ex hoc quod respiciat bonum universale, sequitur eam non esse sub dominio gratiæ liberam. Et probatur: Gratia proponit summum bonum, Deum scilicet, totis viribus amandum: Igitur necessario movet voluntatem ad amorem, quandoquidem ipsa voluntas per talem actum jam ipso summo bono perfruitur. Confirmatur: Ideo beati necessario diligunt Deum, quia & vident in ipso summum bonum, & summum bonum diligendo, Deum possident, sed per gratiam viator utique cognoscit Deum ut summum bonum, illa quippe illuminatur: immo per eandem quodammodo possidet tantum & tam ineffabile bonum, scilicet in quadam suavitate mentis quæ veritati congaudet: in delectatione interiori qua Deus se veluti sensibilem reddit cordi, juxta illud 1. Petri 2. 3. *Si tamen gustatis quoniam dulcis est Dominus*. Hanc efficaciæ gratiæ notionem nostris subjicit oculis Propheta Regius cum ait ad Dominum Psal. 118. *Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum*,

Respondeo negando antecedens. Ad probationem distinguo. Gratia proponit summum bonum amandum, & intellectus non semper practice judicat esse summum bonum, concedo: & judicat semper, nego. Videmus nunc per speciem & in ænigmate Deum, propterea mens variis lacessita & aucta passionibus non semper judicat esse amandum quod vere amabile est. Enim vero ignorantia, inquit D. Thomas, residet in intellectu, malitia in voluntate: caro concupiscit adversus spiritum; sicque egreditur ex homine judicium perversum & de fine & de mediis ad finem conducentibus. Donec igitur intellectus judicet Deum esse summum bonum, neque voluntas illum eliget præ cæteris bonis particularibus amandum, neque in ipso ut in fine ultimo conquiescet.

Ad confirmationem, nego paritatem. Disparitas non modica refertur inter Beatos & viatores: illi vident Deum ut summum bonum in se & sicuti est; nulla passio ligat eorum intellectum ut male de Deo judicent: immo illum possident, & ideo mirabiliter & continuo Deo intuitive & ut in se est viso, rapiuntur ad ejus amorem: ipsum amant, & sine fine volunt amare: Isti vero, ii scilicet qui adhuc peregrinantur a Domino, obscure admodum Deum cognoscunt: attracti & illecti modo a concupiscentia carnis, modo a concupiscentia oculorum, modo etiam a superbia vitæ tentationi cedunt. Quid plura? Illusi a creaturis, infelices, ad spiritus erroris attendunt, nec sentiunt de Deo in bonitate: Igitur liberum semper est eligere bonum. Utinam eligant, & in Domino quiescentes, unusquisque cum Propheta Regio ad Deum toto mentis affectu exclamet Ps. 7. 25. *A te quid volui super terram?*

Solvitur objectio momentosa Janseniana.

REPONIT Novator: Illa gratia est necessitans, qua habita, quisque est de numero Prædestinatorum, qua seclusa, nullus salvari potest: Atqui talis est gratia per se efficax: Et probatur ex sancto Augustino: Sic enim loquitur lib. de corr. & grat. cap. 9. n. 20. " Nam si fuissent ex " nobis, veram, non fictam justitiam te" nuissent utique nobiscum: sed *si fuissent*, " inquit, *ex nobis, permansissent utique nobiscum*. " 1. Joan. c. 19. probat auctoritate S. Joannis Deum velle salutem tantum Electorum, cæteros vero ad Deum non venire, quia nec sunt præsciti ut veniant, nec Electi ut permaneant. Sic loquitur S. Doctor ibid. supra: " Sunt enim filii Dei, qui nondum sunt no" bis, & sunt jam Deo; de quibus ait " Evangelista Joannes, 11. 51. *Quia Jesus moriturus erat pro gente, nec tantum* " *pro gente, sed etiam ut filios Dei dispersos congregaret in unum*: quod utique cre" dendo futuri erant per Evangelii præ" dicationem; & tamen antequam esset " factum, jam filii Dei erant in memo" riali Patris sui inconcussa stabilitate " conscripti. " Eo loci ostendit S. Augustinus gratiam prædestinationis ita firmam esse ut nullus ei resistere queat: non aliis certe gratia necessitans delineatur terminis & verbis: Ergo &c.

Respondeo 1. Deum omnes homines ad redemptionem vocare; siquidem Christus eos

eos proprio redemit sanguine, & ideo vult salvos facere, specialiter vero Electos qui redemptionis fructum propria cooperatione percipiunt: & hoc ultimum tantummodo vult Augustinus; nusquam vero excludit primum.

Respondeo: 2. distinguendo verba Joannis, qui non permanent non sunt de Christo, quia propria voluntate a gratia filiorum Dei excidunt, concedo: quia datur prædestinatio necessitans ad mortem, nego: contrarium enim tanquam erroneum damnat Concilium Carisiacum: quia vero Deus in scientia visionis omnia cognoscit futura, præscit quid sit ipse per gratiam in homine facturus; quid vero homo, adjuvante gratia, etiam facturus est; & ex hac præscientia, prædestinatio SS. suam sortitur infallibilitatem, quæ nullo modo, ut patet, adversatur libertati hominis, cum sub præscientia Dei libere agat; ut suo loco, ubi de præscientia Dei, ostensum est.

Respondeo 3. Et eo loci Augustinus loquitur de gratia perseverantiæ finalis, quæ insuperabiliter movet, quatenus ordinante providentia speciali, gratia conjungitur cum morte, concedo: & loquitur de gratia ut sic, nego. Juvat ipsum audire Augustinum qui ibid. n. 20. sic loquitur: " Erant itaque in bono, sed quia
" in eo non permanserunt, id est, non
" usque in finem perseverarunt, non erant,
" *inquit*, ex nobis, & quando erant nobis-
" cum; hoc est, non erant ex numero filio-
" rum: & quando erant in fide filiorum:
" quoniam qui vere filii sunt, præsci-
" ti, & prædestinati, sunt conformes
" imaginis filii ejus, & secundum propo-
" situm vocati sunt ut electi essent. Non
" enim perit filius promissionis, sed fi-
" lius perditionis: fuerunt ergo isti in
" multitudine vocatorum: ex electorum
" autem paucitate non fuerunt. Non igi-
" tur filiis suis prædestinatis Deus per-
" severantiam non dedit; haberent e-
" nim eam, si in filiorum numero es-
" sent, & quid haberent, quod non ac-
" cepissent? "

Porro, qui tantum vocati non accipiunt perseverantiam, neque ad vitam eliguntur æternam, ideo fit ut propria voluntate reprobi fiant, quod certe ab æterno præscit Deus.

Respondeo 4. S. Augustinum in libris de corr. & gr. de prædestinatione Sanctorum, & de dono perseverantiæ debellare Semipelagianos, qui initium fidei a natura ducebant, qui gratiam versatilem, & naturæ pedissequam faciebant, qui donum perseverantiæ non speciali Dei auxilio, sed gratiæ indifferenti a natura determinabili tribuebant. Primum impugnat S. Doctor ostendendo omne opus bonum a gratia ut a primigenio fonte oriri: secundum demonstrando gratiam dari efficacissimam a qua homo habet operari bonum. Tertium denique probando gratiam perseverantiæ esse specialissimum Dei donum, eamque supra modum efficacem; quandoquidem Adamus, qui gratiam tantummdo sufficientem habebat ad perseverandum, non actu perseveravit; tametsi nemo ad perseverandum illum deterreret: Sancti vero e contra per gratiam Mediatoris ita sanantur, & roborantur, ut etiam sæviente mundo, habeant non solum quo possint perseverare, sed & quo actu finaliter perseverent in bono.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Gratia per se efficax consistit in præmotione morali simul & physica.

PRIMO, Id constat ex omnibus argumentis quibus probatum est dari præmotionem, maxime ex illo Dei oraculo Jerem. 30. *Applicabo eos & accedent ad me*. Concinunt Concilia, in primis Arausicanum II. can. 9. Trid. sess. 6. can. 4. dicens liberum arbitrium excitari & moveri a Deo: quæ voces *motum & excitatum* denotant præmotionem moralem quæ excitat, physicam vero quæ applicat ad opus. Sic enim habetur: *Si quis dixerit liberum arbitrium motum a Deo & excitatum ... non posse dissentire si velit, anathema sit*. Quod vero Concilium loquatur de præmotione, ex Catechismo ejus fideli interprete liquet: habetur enim in explicatione primi articuli fidei de primo motore: *Et quamvis causarum secundarum efficientiam non impediat, prævenit tamen &c.*

Secundo: Suffragatur S. Aug. lib. de Trin. cap. 4. ubi expresse ait, Deum prius movere animos hominum & cunctorum spirituum sibi subditas servitutes. Tum S. Thomas 1. 2. q. 109. art. 2. ad 1. Rursus 1. contra gent. cap. 68.

Ter-

Tertio: Agitur de actu morali simul & physico seu vitali: cum igitur effectus assimiletur causæ, dubio-procul causa principalis debet esse moralis, quod satis innuit Synodus Tridentina, dicendo gratiam movere illuminando, suadendo & excitando. Quia vero actus est etiam physicus & vitalis, quippe qui a potentia physica & vitali procedat, exigit utique præmotionem physicam, qua causa secunda applicetur ad actum & ipsi conjungatur.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM, ET EXPLICATIONUM.

PRIMO: Tametsi præmotio sit effectus decreti infallibilis & immutabilis, non inde sequitur eam libertati oppositam, quia Deus tametsi omnipotens ipsa sua utitur omnipotentia ut faciat causas secundas agere modo sibi congruo, videlicet liberas libere. Frustra igitur ex omnipotentia Dei facientis quod vult, repetunt motionem necessitantem, cum omnipotens reliquerit hominem in manu consilii sui: Sic enim habetur Eccli. 31. 10. *Qui potuit transgredi & non est transgressus*. Unde S. Thomas ex efficacia omnipotentiæ Dei concludit Dei motionem liberum non perimere arbitrium, quod motio extrinseca creaturæ nequit facere, eo quod propter suam limitationem non possit præmovendo semper attingere modum agendi rerum.

Secundo. Frustra Iprensis recurrit ad verba Christi Joan. 6. *Nemo venit ad me, nisi Pater qui misit me, traxerit eum*: ut propugnet gratiam necessitantem, nam vel ipso teste August. tract. 26. in Joan. „ Trahit sua quemque voluptas: non ne„ cessitas, sed voluntas: non obligatio, „ sed delectatio. „

Tertio: Incassum quoque Jansenius reponit gratiæ efficaciam in delectatione victrici, cum non semel sicut bonum, sic & malum absque delectatione operemur. Primum patet ex S. Aug. quum lib. 12. de civ. cap. 6. ait ex duobus æqualiter tentatis unum cedere tentationi, alterum vero non; bonam enim actionem non a delectatione, sed a judicio practico repetit: “ Quid aliud apparet, *inquit*, „ nisi unum voluisse, alterum noluisse „ castitate deficere. „ Tum lib. 8. Confes. cap. 8. asserit bonum quod magis placebat non patrasse: “ Non faciebam quod & „ incomparabili affectu amplius mihi place„ bat. „ Quibus verbis funditus subvertitur systema Jansenianum, cum falsissimum sit necesse esse operari secundum quod magis delectat.

§. III.

Utrum voluntas humana sub dominio gratiæ per se efficacis cooperetur ad actus supernaturales eliciendos.

NON est instituti longam hic texere disputationem, cum ex supra dictis constet voluntatem humanam active se habere in singulis actibus humanis. Quia tamen Lutherus & Calvinus contendunt mere passive in his se habere, operæ-pretium est ad defensionem & fidei, & libertatis sub dominio gratiæ, specialem de cooperatione activa, eaque liberrima instituere quæstionem. Unde sit

CONCLUSIO.

Voluntas humana cooperatur gratiæ, neque mere passive se habet ut inanime quoddam.

Probatur auctoritate, & ratione.

Primo quidem auctoritate.

I. INITIUM sumimus a divinis Scripturis in quibus passim legitur Deum nostram exigere cooperationem, ex quo emanavit istud Augustini adagium: *Qui creavit te sine te, non salvabit te sine te*. Celebris est locus ex 1. Cor. 3. desumptus: *Dei adjutores sumus*, hoc est, cooperatores, ut vertit græcum συνεργοί, quam sententiam explanans B. Augustinus lib. de nat. & grat. ait: “ Operamur & nos, „ sed eo operante cooperamur. „ Unde & Marci ultimo habetur: *Domino cooperante*. Igitur Scriptor Canonicus nostram supponit & cooperationem, quod quidem clarissimis verbis declarat Apostolus 1. Cor. 15. 10. *Laboravi cæteris abundantius, non ego, sed gratia Dei mecum*. Nec prætereunda sunt pro isto momento illa Salomonis Sap. 9. verba: *Mitte Domine sapientiam tuam de cælis san-*

Digitized by Google

sanctis tuis, a sede magnitudinis tuæ, ut mecum sit, & mecum laboret.

2. *A* Scriptura sacra gradum facimus ad Concilia. Unum sufficiat Tridentinum, quippe quod rem de fide definiat, immo anathemate percellat Protestantes, eo quod liberum arbitrium sub dominio gratiæ se habere ut inanime quoddam ausu temerario docuissent & prædicassent. Sic igitur intonat sess. 6. can. 4. *Si quis dixerit liberum hominis arbitrium a Deo motum & excitatum nihil cooperari, assentiendo Deo excitanti atque vocanti, quoad obtinendam justificationis gratiam se disponat ac præparet, neque posse dissentire si velit, sed veluti inanime quoddam nihil omnino agere, mereque passive se habere; anathema sit*.

3. *Ex* Patribus; primas in hac controversia dirimenda partes habet S. Aug. ait enim l. de grat. & lib. arb. c. 17. " Ut „ velimus sine nobis operatur: cum autem volumus & sic volumus ut faciamus, nobiscum cooperatur: sine illo vel „ operante ut velimus, vel cooperante, „ cum volumus, ad bona pietatis opera „ nihil valemus „ Rursus l. de natura & grat. cap. 32. " Operamur & nos, sed „ illo operante cooperamur. „ Et iterum de grat. Chr. cap. 25. " Non solum Deus „ posse nostrum donat atque adjuvat, sed „ etiam velle & operari operatur in „ nobis, non quia nos non volumus, „ aut nos non agimus: sed quia sine ipsius adjutorio nec volumus aliquid boni, „ nec agimus. „ Quibus omnibus sententiis luce clarius patet Lutherum & Calvinum perperam suas in partes trahere Augustinum, dum asserunt liberum arbitrium se habere ut inanime quoddam ad actiones humanas sub dominio gratiæ. Totum hoc definit S. Doctor serm. 3. de verbis Apostoli, in quo quidem perstringit Pelagianos dicentes gratiam actualem liberum perimere arbitrium: " Dicet mihi aliquis: Ergo agimur, non agimus. „ Respondeo, immo & agis, & ageris & tunc bene agis si a bono agaris; „ spiritus enim Dei qui te agit, agentibus adjutor est: ipsum nomen adjutoris præscribit tibi, quia & ut ipse „ aliquid agis: Agnosce quid poscas, agnosce quid confitearis quando dicis: *Adjutor meus esto, ne derelinquas me*. Nemo „ adjuvatur si ab illo nihil agatur. Quotquot enim spiritu Dei aguntur, hi „ filii Dei sunt, non littera, sed spiritu; „ non lege præcipiente, minante, promittente, sed spiritu exhortante, illuminante, adjuvante. Scimus, inquit idem Apostolus, quia diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, si non esset „ operator, non esset cooperator. „

Concinunt cæteri Patres: Chrysostomus hom. 3. 4. 13. Cyrillus Alexandrinus l. 4. in Joannem sed præ cæteris eminet D. Bernardus de grat. & lib. arb. in fine his verbis: " Deus tria hæc in nobis operatur: cogitare, velle, perficere. Primum sine nobis: secundum per nos: „ tertium nobiscum. „

D. Thomas Patrum vestigiis insistit. Hic q. 3. art. 2. " Operatio, *inquit*, alicujus effectus non attribuitur mobili, „ sed moventi. In illo ergo effectu in quo „ mens nostra est mota & non movens, „ solus autem Deus movens, operatio Deo „ attribuitur, & secundum hoc dicitur „ gratia operans. In illo autem effectu in „ quo mens nostra & movet & movetur, „ operatio non solum tribuitur Deo, sed „ etiam animæ, & secundum hoc dicitur gratia cooperans. „

Quia vero ex determinatione physica, eaque prævia, quam secundum D. Thomæ mentem propugnamus, quidam vim voluntati inferri ita ut passive se habeat in suis vicissim operationibus, autumant, tanti Doctoris mentem iterum atque iterum circa hoc controversiæ caput aperire non injucundum erit.

Primo quidem 1. 2. q. 10. art. 4. sic loquitur: Quia voluntas est activum principium non determinatum ad unum, „ sed indifferenter se habens ad multa: Sic „ Deus ipsam movet, quod non ex necessitate ad unum determinat, sed remanet motus ejus contingens, & non „ necessarius. Voluntas enim divina non „ solum se extendit, ut aliquid fiat per „ rem quam movet, sed ut etiam eo „ modo fiat quo congruit naturæ ipsius. „

Rursus in 2. sent. dist. 25. q. 1. art. 2. sic pronuntiat: " Voluntas neque subjecto ut potentiæ organicæ cogi potest, cum non sit organo affixa, neque „ objecto, ut intellectus: quantumcumque „ enim aliquid ostendatur esse bonum, in „ potestate remanet illud eligere vel non „ eligere. „

Rursus 1. 2. q. 9. art. 6. ad 3. loquens de

de motione Dei per gratiam ait : " Interdum Deus specialiter movet aliquos ad
" aliquid determinate volendum quod est
" bonum , sicut in his quos movet per
" gratiam . " Quod autem ibi non excludat electionem præviam voluntatis quæ seipsam ad exercitium determinat , patet ex præcedentibus, ubi dicit Deum movere creaturam ejus conformiter naturæ, hoc est, libere . S. Doctor est sui ipsius non in uno aut altero loco interpres, maxime 1. 2. q. 109. art. 6. Ibi enim probat hominem vere se præparare ad gratiam , idque in potestate sua vere habere, & ad id sese movere , sed cum auxilio Dei moventis . Item 1. p. q. 25. art. 1. & 2. Denique quodlibeto 1. art. 7. ad 2.

Rationi quam ab initio attulit ex Dionysio de divin. nomin. cap. 4. immotus insistit : " Deus movet omnia secundum
" motum eorum : & ideo divina motio
" a quibusdam participatur cum necessitate,a natura autem rationali cum libertate.
" Propter hoc quod virtus rationalis se
" habet ad opposita , & ideo sic movet
" Deus mentem humanam ad bonum ,
" quod tamen potest huic motioni resistere. Ex D. Thoma Deus movet creaturam rationalem ut illi congruit, hoc est, libere, ita ut & eligat, & resistat si velit, & sese determinet ad actum in individuo. Movetur quidem specialiter ad bonum supernaturale per gratiam , sed seipsam determinat ad exercitium : cujus rei istud accipe exemplum . Amicus consulit & suadet amico tale bonum , puta eleemosynam Petro erogandam ; at seipsum determinat ad exercitium . Idem proportione servata, dicendum de his qui moventur per gratiam maxime cum teste Aug. supra laudato Deus moveat , illuminando , suadendo , & excitando : Igitur manet in voluntate sub dominio gratiæ electionis & propriæ determinationis locus : adeoque gratiæ cooperatur consentiendo , & nusquam necessitatur .

Idem probatur rationibus Theologicis .

PRIMA sic exponitur. Qui eo creatus est fine ut operaretur tum in ordine naturali ad congruam exercitationem, tum in ordine supernaturali ut suam assequeretur salutem , profecto debet cooperari & cum Creatore & cum Redemptore : Atqui homo eo prorsus fine & creatus , & redemptus est . Scriptum est enim Gen. 2. *Tulit ergo Dominus Deus hominem , & posuit eum in paradiso ut operaretur , & custodiret illum .* Item & Joan. cap. 15. Christus ait : *Posui vos ut eatis , & fructum afferatis , & fructus vester maneat .* Igitur homo in omni statu Deo moventi cooperari debet .

Secunda : Ille Deo moventi ad bonum cooperari & potest , & debet , cui multa imponuntur præcepta , ut illa ad nutum & libitum adimpleat : Atqui res sic se habet juxta illud Deut. 6. 5. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo & ex tota anima tua .* Et istud ejusdem Dei ad Cain Genes. 4. *Nonne si bene egeris , recipies , sin autem male , statim in foribus peccatum aderit ? Sed sub te erit appetitus ejus & tu dominaberis illius .* Hanc rationem urget S. Augustinus contra Pelagianos lib. 3. de libero arbitrio l. de prædest. SS. & de dono perf. ut illis probet liberum hominis arbitrium manere sub dominio gratiæ : Sic effatur lib. de grat. & lib. arbit. c. 2. n. 24. " Quid illud quod tam mul-
" tis locis omnia mandata sua custodiri &
" fieri jubet Deus , quomodo jubet , si non
" est liberum arbitrium ? &c. "

Tertia : Qui est correctionis & exhortationis capax , certe & utique cooperationis : Atqui homo lapsus etiam sub dominio gratiæ correctionis & exhortationis capax est : Sic enim habetur Ezec. 18. *Si autem impius egerit pœniten iam ab omnibus peccatis suis quæ operatus est , & custodierit omnia præcepta mea , & fecerit judicium & justitiam , vita vivet , & non morietur .* Et istud Joel. 2. *Convertimini ad me in toto corde vestro in jejunio & fletu & planctu & scindite corda vestra .* Eamdem rationem explanat B. Augustinus in libris mox laudatis, & ex professo in l. de corr. & grat. sic loquitur c. 6. n. 9. " Corripiatur er-
" go origo damnabilis ut ex dolore corre-
" ptionis : voluntas regenerationis oria-
" tur . . . qui si correptione compun-
" ctus salubriter ingemit, & ad similia bo-
" na opera , vel etiam meliora revertitur :
" nempe hic apertissime utilitas correptio-
" nis apparet . "

Quarta : Ille Deo moventi cooperatur qui relinquitur in manu consilii sui ut illi soli serviat : Atqui res ita est. Hoc ipsum varia Scripturæ oracula confirmant , namque

Digitized by Google

que Eccli. 15. 14. habetur: *Deus ab initio constituit hominem & reliquit illum in manu consilii sui*. Quibus verbis potestas liberi arbitrii laudatur. Rursus Prov. vero 23. 26. idem Dominus ait: *Praebe fili mi cor tuum mihi*. Et Zach. 1. 3. *Convertimini ad me, ait Dominus exercituum, & convertar ad vos*. Ergo &c.

Quinta: Qui est modo laude, modo vituperio, & postea praemio vel poena dignus, haud dubie Deo moventi cooperari debet & potest: Atqui talis est hominis conditio, dicente Scriptura Eccle. 31. 10. *Qui potuit transgredi & non est transgressus, facere mala & non fecit, ideo stabilita sunt bona illius in Domino*. Et Matth. 25. *Discedite a me maledicti in ignem aeternum qui paratus est diabolo & angelis ejus. Esurivi enim, & non dedistis mihi manducare; Sitivi, & non dedistis mihi potum*. Qua de causa Apostolus ait 1. Cor. 9. *Sic currite ut comprehendatis*. Ergo &c.

Sexta: Qui debent Christo patienti cooperari, certe ut inanime quoddam non se habent in actionibus humanis: Atqui omnes homines Christo patienti cooperari debent ut suam assequantur salutem. Audiamus S. Paulum dicentem Col. 1. 24. *Adimpleo ea quae desunt passionum Christi in carne mea*. Audiamus & Petrum Theologorum apicem 1. 4. 13. *Communicantes Christi passionibus gaudete, ut & in revelatione gloriae ejus gaudeatis exultantes*. Rursus 2. Petr. 1. 10. *Satagite ut per bona opera certam vestram vocationem & electionem faciatis*. Ergo &c.

Septima: Cooperari gratiae praecipit nobis Deus: Ita definit Trid. sess. 6. c. 11. *Deus*, inquit, *impossibilia non jubet, sed jubendo monet & facere quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat ut possis*. Igitur homo mere passive non se habet respectu gratiae, sed ei libere cooperatur.

Octava: Actus morales etiam supernaturales sunt vitales, hoc est, procedunt vitaliter a voluntate humana: Igitur voluntas cooperatur gratiae. Probatur consequentia. Quod procedit a causa prima & a causa secunda sane est a creatura ut cooperante; sed eo ipso quo actus morales quicumque procedunt vitaliter a voluntate, sunt ab ipsa ut a causa secunda: Igitur & ut a causa cooperante.

Nona: Illud est a causa secunda cooperante quod ab ea per electionem profluit, quod ab eadem denominatur & specificatur, quod ab ea dependet in esse & ab ea immediate emanat: Atqui actus moralis tum ordinis naturalis, tum ordinis supernaturalis sic se habet: Et probatur. Primo quidem fit per electionem, juxta illud: *Qui potuit transgredi, & non est transgressus*. Secundo ab ea denominatur & specificatur, namque dicitur actus humanus, quinimmo & ab intellectu practico speciem habet, juxta illud axioma: *Quidquid faciant homines, intentio judicat omnes*. Denique a voluntate immediate procedit, siquidem ista est causa proxima actus. Ergo &c.

Solvuntur objectiones Protestantium.

OBJICIUNT: Si voluntas cooperari gratiae dicatur, maxime propter illam Pauli sententiam 1. Cor. 15. 11. *Non ego autem, sed gratia Dei mecum*. Atqui inquit Calvinus lib. 2. instit. c. 3. S. Paulus non dicit gratiam fuisse sibi cooperatricem, sed omnium effectricem: Igitur voluntas se habet ut inanime quoddam sub dominio gratiae.

Respondeo distinguendo, & supponit cooperationem, concedo: & non supponit, nego. Quod Apostolus non excludat cooperationem, patet ex antecedentibus & consequentibus, ait enim: *Laboravi caeteris abundantius, non ego autem, sed gratia Dei mecum*. Dicit se laborasse, ecce cooperatio: sed gratissime gloriam Deo tribuit, addendo, *Non ego*. Ne quis vero existimet suam excludere cooperationem, adjicit, *gratia Dei mecum*.

Instant: Isa. 26. 12. habetur: *Domine.... omnia enim opera nostra operatus es nobis*. Igitur, inquit Calvinus, totum absque creatura Deus facit.

Respondeo Augustinum serm. 2. de verbis Apostoli aliter referre Scripturae textum, ait enim: *Domine Deus noster pacem da nobis, omnia enim reddidisti nobis*. Quae quidem verba secundum Septuaginta ne quidem vel leviter favent Protestantibus, aliud quippe est reddere, aliud facere: Primum dicit adjutorium nobis in omnibus adesse, nusquam vero Deum se solo totum facere. Sed neque alius est Vulgatae sensus; unde & textui citato insistentes, sic distinguimus: Deum omnia operari, dicit Scriptura, hoc est, cuncta ab ipso

Digitized by Google

ipso ut a primigenio totius boni fonte promanat, concedo: cuncta operatur excludendo causam secundam, nego. Hanc solutionem Augustini auctoritate illustrare juvat; namque l. 2. contra Petilianum cap. 84. strenue propugnat voluntatem humanam non se habere ut inanime quoddam, etiam in actionibus supernaturalibus, verum electione sicut in ceteris procedere: Sic loquitur: " Si tibi proponam ,, quæstionem, quomodo Deus Pater attrahat ad Filium homines quos in libero dimisit arbitrio, fortassis eam difficile soluturus es. Quomodo enim attrahit, si dimittit, ut quis quod voluerit eligat? Et tamen utrumque verum est. Sed intellectu hoc penetrare pauci valent. Si ergo fieri potest ut quos in libero dimisit arbitrio, attrahat tamen ad Filium Pater: Sic fieri potest ut quæ legum coercitionibus admonentur non auferant liberum arbitrium. ,,

Instant.: Atqui totum ex sensu Scripturæ est a Deo simpliciter, & exclusive a creatura: Ergo &c. Probatur antecedens ex variis Patrum sententiis, S. Cypr. l. de Oratione Dominica apud August. l. 4. ad Bonifacium c. 9. ait: " Datur totum Deo ,, ut quicquid suppliciter cum timore & honore Dei petitur, ipsius pietate præstetur. ,, Item apud Quirinum: " In nullo gloriandum quando nostrum nihil sit. ,, Igitur ex Patribus totum a Deo exclusive a creatura procedit.

Respondeo sicut prius: Et Patres his & similibus loquelis solum intendunt totum ex gratitudine in Deum ut in primam causam refundendum esse, concedo: & cooperationem liberi arbitrii excludere satagunt, nego. Ita Hieronym. l. 13. comment. in Isa. cap. 49. ubi sic loquitur: " Dei enim ,, vocare est, & nostrum credere: nec statim si nos non credimus, impossibilis est, sed potentiam suam, nostro arbitrio dereliquit, ut juste voluntas præmium consequatur. ,, Comitem habet ille Pater suæ interpretationis S. Augustinum qui l. 1. ad Simplic. quæst. 2. hæc pronuntiat: " Deus ut velimus & suum ,, voluit esse, & nostrum; suum vocando, nostrum sequendo. ,,

Urgent: D. Thomas hanc ponit discrepantiam inter actiones naturales & supernaturales, quod in primis Deus moveat solum ut universalis motor ad universale bonum, ita ut creatura rationalis seipsam moveat ad tale vel tale bonum: in secundis vero specialiter moveatur a Deo ad bonum determinate volendum. Igitur in actionibus supernaturalibus mere passive se habet, namque a Deo movetur ad bonum determinate volendum; unde non remanet electionis, & cooperationis saltem voluntariæ locus. Sic loquitur D. Thomas 1. 2. q. 9. art. 6. ad 3. " Dicendum, quod Deus movet voluntatem hominis sicut universalis motor ad universale objectum voluntatis quod est bonum: & sine hac universali motione homo non potest aliquid velle, sed homo per rationem determinat se ad volendum hoc vel illud; quod est vere bonum vel apparens bonum, sed tamen interdum specialiter Deus movet aliquos ad aliquid determinate volendum quod est bonum, sicut in his quos movet per gratiam. ,,

Respondet Isaacus Habertus Vabrensis Episcopus lib. 2. Theologiæ Patrum Græcorum cap. 18. num. 2. " Accurate & ,, proprie loquendo voluntas seipsam determinat ad actus supernaturales liberos, prius tamen excitata a gratia operante efficaci, quæ determinare moraliter dici potest; tum demum adjuta a gratia cooperante, quæ physice, pro ut est concursus Dei supernaturalis, simul cum voluntate concurrit, ut seipsam determinet, & effectus simul producat. ,,

Respondeo 2. distinguendo: Deus specialiter movet per gratiam, quia non solum in genere, verum etiam in particulari & quoad specificationem, hoc est, ad tale bonum movet, sed supposita electione, ut habetur in locis in probationibus citatis, voluntas se movet & determinat ad exercitium, concedo: determinatur & mere passive se habet, nego. Omnes solutionis numeri delineantur in loco D. Thomæ pro objectione allata. Ibi enim S. Doctor distinguit ordinem naturæ & gratiæ. In primo Deus movet ut universalis motor ad bonum universale; voluntas vero per lumen rationis se ipsam determinat & quoad specificationem, hoc est, ad tale vel tale bonum; & quoad actum in individuo: at vero in ordine superiori cum bonum excedat intelligentiam huma-

humanam, de illo edocetur per illuminationem, & ad illud prosequendum movetur per excitationem: sicut enim bonum salutis excedit rationem, ita & voluntatem, dicam & voluntatis inclinationem, voluntas vero illuminata, mota & excitata, seipsam determinat, electione facta, ad exercitium. Unde, ut apprime observat Habertus, D. Thomas non dicit Deum determinare voluntatem, sed eam movere: *Ad aliquid determinate volendum*, Quae duo multum inter se discrepant. Aliud enim est movere & excitare ad bonum: Aliud determinari & applicari ad illud actu amandum. Primum est a gratia independenter a nobis, secundum vero a nobis ut a gratia adiutis.

Instant: Thomistae qui tanquam fideles divi Thomae mentis interpretes habentur, aiunt Deum praemovere physice & immediate quoad specificationem & individuum, determinare simul & applicare: Sed, his admissis & positis, nihil superest voluntati faciendum, quandoquidem posita determinatione ad exercitium, non datur ulterior applicatio & motio. Igitur ex mente divi Thomae per eius discipulos explanata, voluntas humana se habet ut inanime quoddam sub dominio gratiae.

Respondeo distinguendo, praemotio moralis determinat ad individuum, hoc est, ad tale vel tale bonum, immo movet, excitat ad actum, concedo: praemotio physica, subdistinguo: supposita deliberatione & electione, concedo: non supposita, nego. Iterum atque iterum huic difficultati fecimus satis. Gratia efficax consistit in motione morali & in motione physica. Primum quidem voluntas movetur moraliter, mota vero & excitata deliberat, eligit, se determinat & accingit se ad opus, posita vero motione morali, & propria voluntatis determinatione atque electione, praemovetur physice, mota tandem physice seipsam, illa mediante motione, applicat ad opus: quae quidem duo non semel inculcat D. Thomas. Enimvero passim dicit voluntatis esse eligere, deinde & resistere; porro utrumque foret falsum, si immediate applicaretur ad actum independenter a sua cooperatione. Alias mitto difficultates quae ex superioribus solutae manent.

Juvat totam hanc claudere materiam uno divi Thomae oraculo 1. 2. q. 109. art. 2. ad 1. *Homo est Dominus suorum actuum volendi & non volendi propter deliberationem rationis quae potest flecti ad unam partem vel aliam.*

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Voluntas humana sub dominio gratiae per se efficacis actui eliciendo cooperatur.

PRIMO: Omnes fere sacrorum librorum paginae istam annuntiant veritatem, cum ibi adsint praecepta declinandi a malo & faciendi bonum: ad quid autem haec, si nihil in negotio salutis ageremus?

Secundo: Insigne est quod pro isto momento pronuntiat Concilium Arausicanum II. can. 9. *Quoties bona agimus, Deus in nobis atque nobiscum ut operemur, operatur.*

Tertio: Ratio in promptu est: homo sicut exhortationis sic & correptionis capax, est utique laude & praemio dignus, si bene agat, e contra vero si male, supplicio: Sed istae regulae manifestam indicant gratiae quantumvis efficacis cooperationem, hinc sacra Synodus Trid. sess. 6. Anathemate percutit Protestantes, eo quod dixerint liberum arbitrium se habere ut inanime quoddam.

SYNOPSIS OBJECTIONUM,

ET RESPONSIONUM.

PRIMO: Quando Apostolus ait, *Non ego*: minime cooperationem humanae voluntatis excludit, cum addat, *sed gratia Dei mecum:* voces igitur *non ego*, unum dumtaxat annuntiant, videlicet hominem non nisi gratia adjutum suam operari salutem.

Secundo: In eodem similiter sensu explanatur iste Isa. 26. textus: *Omnia enim opera nostra operatus es Domine*: hoc est, ut prima causa, quae dubio-procul non excludit causae secundae operationem: sic absque negotio explicantur Patres dum asserunt totum esse Deo tribuendum, maxime cum effectus, ut plurimum non inferiorem, sed primam & principalem causam denominet.

Tertio: Esto quod praemotio nedum rationes universales & specificas, sed & in-

individuales effectus attingat, quia tamen deliberatione prævia fit actus, non impeditur per concursum Dei prævium causalitas creaturæ, sed potius adjuvatur, cum præmotio non alio detur fine & scopo.

ARTICULUS QUINTUS.

De natura & essentia gratiæ sanctificantis.

SUPPONO gratiam sanctificantem & habitualem non esse Spiritum Sanctum, ut quidam, teste D. Thoma, dicere ausi sunt, sed quid creatum & finitum, seu ipsius divini Spiritus donum, siquidem gratia residet in anima, animam autem doni infiniti incapacem esse nemo non videt. Suppono utique gratiam esse accidens, quandoquidem abest & adest sine subjecti physica destructione. Vulgo nuncupatur qualitas, quia qualificat & perficit subjectum: qualificat quidem, namque illud ipsum denominat & justum, & sanctum: perficit vero quatenus illud intrinsece immutat ad bonum. Tota igitur difficultas est in quo essentialiter consistat mirabilis illa gratia.

CONCLUSIO.

Gratia sanctificans est formaliter divina natura participatio.

Probatur auctoritate, & ratione.

Primo, ex Scriptura sacra.

2. PETR. 1. habetur: *Maxima & pretiosa nobis promissa donavit, ut per hæc efficiamini divinæ consortes naturæ*. Atqui hoc intelligitur de gratia habituali, quæ dat esse supernaturale habitualiter & permanenter: illud enim donum solum potest intelligi esse naturæ divinæ participatio; siquidem gratia actualis cito transit, virtutes vero sunt attributorum & non naturæ emanationes: Igitur gratia sanctificans est formaliter natura Dei per participationem.

Rursus Joan. 1. *Dedit eis potestatem filios Dei fieri*. Quæ quidem filiatio habetur per gratiam sanctificantem, qua ad imaginem vivam Dei transformamur. Ergo &c.

Secundo, ex Conciliis.

CONCIL. Trident. sessione 6. can. 11. dicit: *Si quis dixerit homines justificari, vel sola imputatione justitiæ Christi, vel sola peccatorum remissione exclusa gratia & charitate quæ in cordibus eorum per Spiritum Sanctum diffundatur, atque illis inhæreat, aut gratiam qua justificamur esse tantum favorem Dei; Anathema sit*. Ubi Concilium de fide definit justitiam esse justo intrinsecam, illique permanenter inhærentem; & hoc per gratiam & charitatem: Igitur gratia sanctificans est participatio naturæ divinæ, quia est participatio justitiæ & sanctitatis essentialis, quæ est ipsa natura divina, juxta illud Isaiæ 6. *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth* . . . . Item Concilium Viennense ait tam parvulis, quam adultis per Baptismum conferri gratiam, qua sunt habitualiter filii Dei adoptivi juxta illud Joan. 1. *Dedit eis potestatem filios Dei fieri*: Sed filiatio fundatur in natura: Igitur ex Concilio gratia habitualis est formaliter participatio naturæ divinæ.

Tertio, ex Sanctis Doctoribus.

SANCTUS AUGUSTINUS lib. de dono perf. cap. 16. num. 1. ait gratiam non esse charitatem. Quia eam prævenit ut essentia, quæ suas antecedit & potentias & proprietates. Sic loquitur contra Pelagianos: " Prævenit ergo fidem & gratia: ,, alioquin si fides eam prævenit, pro- ,, cul-dubio prævenit & voluntas quoniam ,, fides sine voluntate non potest esse. ,, Si autem gratia prævenit fidem, quoniam ,, prævenit voluntatem; profecto præve- ,, nit omnem obedientiam; prævenit et- ,, iam charitatem, qua uno Deo veraci- ,, ter, & suaviter obeditur; & hæc o- ,, mnia gratia in eo cui datur, & cujus ,, hæc omnia prævenit, operatur. ,,

Duo momentosa in hoc S. Aug. textu observanda sunt. Primum quidem falsissimum esse quod Jansenius dicit, fidem esse primam gratiam, ut auxilium sufficiens ab infidelibus & obcæcatis excludat, cum S. Doctor eo loci propugnet contra Pelagianos, qui cuncta salutis opera naturæ tribuebant, gratiam actualem esse omnibus & singulis hominibus ad bona opera

facienda utilem, eo innixus principio, quod gratia præcedat voluntatem, vel ipsam adeoque fidem, & virtutes quibus Deo servitur, immo, & charitatem. Alterum momentum ex hac gratiæ actualis necessitate S. Thomas hic quæst. 110. art. 3. infert gratiam habitualem antecedere saltem in instanti naturæ, charitatem, quatenus peccator justificatur vi contritionis per gratiam actualem elicitæ, & justificatio primario consistat in infusione gratiæ sanctificantis quæ ipsa justificationis causa formalis est.

Concinit S. Th. qui ibid. art. 1. docet gratiam habitualem subjectari in anima: Artic. 2. esse qualitatem animæ inhærentem: tum art. 3. esse naturæ divinæ participationem, quia non est fides, aut spes, quippe quæ, amissa gratia, remaneant: nec ipsa charitas, eo quod illam præcedat; Augustinus enim mox laudatus infert contra Semipelagianos initium fidei non esse a natura, eo quod gratia nedum voluntarem, sed ipsam fidem antecedat: hinc adversus eos rursus concludit fidei initium non esse ex naturæ viribus, quia gratia vel ipsam fidem præcedit, a fortiori naturam.

" *Dicendum*, quod quidam posuerunt, „ ait D. Thom. id esse gratiam & virtutem secundum essentiam, sed differre solum secundum rationem; ut gratia „ dicatur secundum quod facit hominem „ Deo gratum, vel secundum quod gratis datur: virtus autem, secundum quod „ perficit ad recte operandum. Et hoc „ videtur sensisse Magister in 2. sent. dist. „ 26. Sed si quis recte consideret rationem „ virtutis, hoc stare non potest; quia ut „ Philosophus dicit in 7. Phys. virtus „ est quædam dispositio perfecti: dico autem perfectum, quod est dispositum secundum naturam. Ex quo patet, quod „ virtus uniuscujusque rei dicitur in ordine ad aliquam naturam præexistentem; quando scilicet unumquodque sic „ est dispositum, secundum quod congruit „ suæ naturæ. Manifestum est autem, „ quod virtutes acquisitæ per actus humanos, de quibus supra dictum est, „ sunt dispositiones quibus homo convenienter disponitur in ordine ad naturam qua homo est. Virtutes autem „ infusæ disponunt hominem, altiori „ modo, & ad altiorem finem. Unde „ etiam oportet, quod in ordine ad aliquam altiorem naturam, hoc est, in „ ordine ad naturam divinam participatam, quæ dicitur lumen gratiæ, secundum quod dicitur 2. Petr. 1. maxima, „ & pretiosa vobis promissa donavit, ut „ per hæc efficiamini divinæ consortes „ naturæ, & secundum acceptionem hujusmodi naturæ dicimur regenerari in „ filios Dei. Sicut igitur lumen naturale rationis, est aliquid præter virtutes „ acquisitas, quæ dicuntur in ordine ad „ ipsum lumen naturale: ita etiam ipsum „ lumen gratiæ, quod est participatio divinæ naturæ, est aliquid præter virtutes infusas, quæ a lumine illo derivantur, & ad illud lumen ordinantur. „

Quarto, ex rationibus Theologicis.

Prima: Natura, ait D. Thomas post Philosophum, est principium motus & quietis, quod maxime convenit ei qui immotus omnia movet: Atqui hoc ipsum gratiæ sanctificanti proprium est; est enim eatenus motus principium, quatenus omnes virtutes, quæ sunt bonorum operum causæ, in ipsa radicantur; quietis vero, cum det jus ad gloriam in quo omnis appetitus quiescit. Igitur hæc gratia est divinæ naturæ participatio.

Secunda: Illa gratia est divinæ naturæ participatio, qua dii nominamur & sumus: Atqui propter gratiam qua justi & sancti evadimus, vel ipse Christus nos vocat Deos: sic enim habetur Joan. 16. 32. *Multa bona opera ostendi vobis ex Patre meo, propter quod eorum opus me lapidatis. Responderunt ei Judæi: De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia: & quia tu homo cum sis, facis teipsum Deum. Respondit eis Jesus: Non ne scriptum est in lege vestra: quia ego dixi, dii estis?* &c.

Tertia: Justus est imago Dei viva: Sed hanc egregiam dotem a gratia sanctificante accipit: probatur duplici S. Joannis auctoritate. Prima habetur 1. Epistola 3. 1. his verbis: *Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur & simus*. Non ipsam charitatem vocat participationem naturæ divinæ, sed motivum quo pulsus hanc nobis dedit dignitatem; non enim naturæ divinæ proprietas, sed ipsa natura facit filios Dei, cum filius sit Patris expressio. Alter

locus

Digitized by Google

locus ibidem legitur v. 9. his verbis: *omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit: quoniam semen ipsius in eo manet*. Quodnam quæso semen? Nisi gratia sanctificans, quia juxta Evangelistam per eam ex Deo nascimur? Quis autem cordatus nativitatem alteri rei quam naturæ productæ tribuerit: Igitur luce pomeridiana clarius apparet, gratiam sanctificantem esse divinæ naturæ participationem; quandoquidem per eam ex Deo eatenus nascimur, quatenus est hujusmodi participatio, & veluti semen, seu natura deificans quæ in nobis remanet: hinc mirabundus exclamat S. Leo serm. 1. de Nativ. Domini: "Agnosce, o christiane, dignitatem tuam: Et divinæ consors factus naturæ, noli in veterem vilitatem degeneri conversatione redire." Ergo &c.

Solvuntur objectiones.

Objicies: Ideo gratia sanctificans est participatio naturæ divinæ quia facit hominem filium Dei adoptivum: Atqui hæc ratio nulla est: Et probatur 1. Matth. 12. Christus vocat fratres suos eos qui faciunt voluntatem Patris: homo etiam dicitur: *Filius Dei per fidem juxta illud* Galat. 3: *vos estis filii Dei per fidem*. Item & per charitatem; scriptum est enim 1. Joan. 3. *Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur & simus*. Ergo &c.

Respondeo distinguendo, & virtutes denominant hominem filium Dei ratione gratiæ sanctificantis a qua fluunt, ut proprietates ab essentia, concedo: ratione sui, nego. Quia igitur virtutes in statu perfecto necessariam habent cum gratia sanctificante connexionem, & illam comitantur, ideo denominant hominem filium Dei adoptivum: sic qui facit perfecte voluntatem Patris, censetur esse in gratia, & propter hoc Christus vocat Apostolos fratres suos, quia erant justi & Deo grati.

Instabis: Esse a se est naturæ Dei formaliter: sed gratia non participat ens a se, cum sit quid ex natura sua finitum. Ergo &c.

Respondeo distinguendo minorem, gratia non participat ens a se adæquate & in ratione entis infiniti, concedo: inadæquate & ut sic, nego: cum gratia sit participatio solum analoga, non requiritur quod participet naturam Dei adæquate, alias esset ipse Deus; sed sufficit quod participet in ratione entis sanctis a quo fluunt omnes perfectiones supernaturales.

Urgebis: Non est verum dicere quod homo sit Deus, quod participet omnipotentiam, & infinitatem; non enim potest dici omnipotens & infinitus: Ergo &c.

Respondeo distinguendo, homo per gratiam non denominatur Deus, simpliciter & per essentiam, concedo: secundum quid & per participationem, nego. Scriptum est enim Psalmorum: *Ego dixi: dii estis & filii excelsi omnes*.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Gratia sanctificans est participatio naturæ divinæ.

PRIMO: Sic legitur 2. Petri 1. *Maxima & pretiosa nobis promissa donavit, ut per hæc efficiamini divinæ consortes naturæ*.

Secundo: Hoc ipsum colligitur ex Concilio Tridentino, quod sess. 6. Can. 11. de fide definit justificationem fieri per infusionem gratiæ quæ in cordibus nostris infunditur: quæ quidem verba de gratia quæ est participatio naturæ divinæ intelliguntur; loquitur enim sacra Synodus de gratia quæ nos filios Dei adoptivos constituit, filiatio autem fundatur in similitudine naturæ. Ergo &c.

Tertio: Ex D. Thoma hic quæst. 110. art. 3. gratia habitualis non est fides aut spes, quippe quæ, amissa gratia, perseverent: non utique charitas, ab ea enim entitative distinguitur, cum teste August. lib. de dono pers. cap. 16. gratia hanc præveniat virtutem. Et vero prius est habere naturam quam amare, immo quam posse amare, quandoquidem potentia sequitur ad naturam.

SYNOPSIS ARGUMENTORUM

IN CONTRARIUM ET RESPONSIONUM.

PRIMO: Nullus dicitur Filius Dei & Christi frater, nisi per fidem vivam & charitatem quæ in ipsa gratia sanctificante radicantur, unde illam supponunt.

Secundo: Non opus est ad hoc, ut justus dicatur Deus per participationem ut sit ens a se, alias esset ipse Deus, sed satis est

quod habeat gratiam ex qua virtutes, quę sunt attributorum emanationes, fluunt ut proprietates ab essentia: hoc ipsum sonat vox, *participare*, qui enim solum naturam participat, tantummodo partem habet, & hoc ad mensuram & analogice, quod sane Scriptura notat, Verbum divinum a Filiis adoptivis secernendo, dicens Pater æternus: *Non ad mensuram dat filio*.

Tertio: Neque vero requiritur, ut filius adoptivus habeat omnipotentiam & infinitatem adæquate, ut Filius Dei æternus, sed solum objective, quatenus per gratiam jus habet ad hæreditatem, quæ in visione & possessione Dei omnipotentis & infiniti sita est.

ARTICULUS SEXTUS.

De natura gratiæ perseverantiæ.

PERSEVERANTIA sumitur tripliciter: Primo quidem, pro virtute morali movente & inclinante animam ad bonum ubique & semper faciendum. 2. Pro ipsa in bono per aliquot aut menses, aut annos perpetuitate. 3. Pro finali tum in virtute, tum in gratia & charitate constantia. De ea in tertio isto sensu impræsentiarum agimus. Donum Dei esse inficiati sunt audaces Pelagiani, esse vero speciale abnegabant Semipelagiani. Contra quos sit

CONCLUSIO.

Perseverantia finalis, est donum Dei, & quidem specialissimum.

Probatur auctoritate, & ratione.

Primo, ex Scriptura sacra.

NON in uno aut altero loco, sed in multis Scripturæ divinæ nostram innuunt assertionem. Enimvero Sapientiæ 4. habetur de justo: *Raptus est ne malitia mutaret intellectum ejus*. Tum Psalm. 120. *Dominus custodiat introitum tuum & exitum tuum*. Rursus Psalm. 62. *Et Domini Domini exitus mortis*. Quæ quidem reduplicatio, sicut raptus, & oratio pro exitu felici vitæ denotant perseverantiam & esse donum specialissimum & a misericordia Dei solum expectandum juxta illud Rom. 9. *Non est volentis neque currentis, sed miserentis Dei*. Quod sane innuitur Matth. 24. his verbis: *Nisi breviati fuissent dies illi, non salva fieret omnis caro, sed propter electos breviabuntur dies illi*. Ergo &c.

Juvat tria alia proferre loca quibus utitur B. Augustinus ad probandum perseverantiam finalem esse donum Dei speciale, immo & specialissimum. Primus habetur Philipp. 2. 29. *Vobis donatum est pro Christo, non solum ut credatis in eum, verum etiam ut pro illo patiamini*. Quæ quidem verba ponderans S. Doctor lib. de dono persev. cap. 2. num. 2. ait: " Quo
" constituto videamus utrum hæc perseve-
" rantia de qua dictum est: *Qui perseve-*
" *raverit usque in finem, hic salvus erit*.
" Quod si non sit, quomodo verum est
" quod Apostolus ait: *Vobis donatum est*
" *pro Christo, non solum ut credatis in eum,*
" *verum etiam ut pro illo patiamini*. Horum
" quippe unum pertinet ad initium, al-
" terum ad finem . . . . Quod enim est
" initium verius Christiano, quam eum
" credere in Christum? Quis finis melior,
" quam pati pro Christo. "

S. Augustinus ibidem istum alterum pro eodem momento celebrat locum Jerem. 32. 40. *Timorem meum dabo in cor eorum, ut a me non recedant*. " Multo quippe dif-
" ficilius, *inquit*, perseveratur, ubi hoc
" agit qui persequitur ne perseveretur,
" & propterea usque ad mortem sustine-
" tur, ut perseveretur. Illam proinde
" difficilius perseverantiam, istam facilius
" habere: sed cui nihil difficile est, fa-
" cile est utramque donare. Hanc enim
" promisit Deus dicens: *Timorem meum*
" *dabo in cor eorum, ut a me non recedant*.
" Quod quid est aliud, quam talis ac tan-
" tus erit timor meus, quem dabo in
" cor eorum, ut mihi perseveranter adhæ-
" reant? "

Tertium insignem locum subtexit Doctorum aquila ibidem cap. 7. num. 14. ad eandem veritatem confirmandam: hunc ex Ephes. 1. 11. desumpsit, sic enim loquitur: " Hanc gratiam posuit: *In illo*
" *in quo sortem consecuti sumus prædestinati*
" *secundum propositum ejus qui universa ope-*
" *ratur*. Ac per hoc sicut operatur ut
" accedamus, sic operatur ne discedamus,
" pro-

„ propter quod ei per Prophetam dictum est. „ *Fiat manus tua super virum dexteræ tuæ*, „ *& super Filium hominis quem confirmasti* „ *tibi*, *& non discedimus a te*. „ Psalm. 79. 18. Ex his sequitur istud argumentum: illud est bonum speciale quod ipsum fidei initium, quamvis a gratia, promanans multum excedit: Atqui ex B. Aug. tale est perseverantiæ donum, bonum quidem initium sed melior, ait, finis: a Deo donatur ut credamus in eum, sed major gratia ut pro eo patiamini, hoc quippe difficilius est, quia instat persecutor ne perseveretur, unde facit Dominus potentiam in brachio suo dicens: *Timorem meum dabo in cor eorum, ut a me non recedant*. Sed magna & specialis gratia est quæ confirmat hominem in bono etiam adversantibus & renitentibus passionibus: hinc subjungit August. illud Prophetæ: *Fiat manus tua super virum dexteræ tuæ, & super Filium hominis quem confirmasti tibi, & non discedimus a te*. Ergo &c.

Secundo, ex Conciliis.

ARAUSICANUM secundum Can. 10. gratiam perseverantiæ finalis tanquam speciale donum delineat, his verbis: *Adjutorium Dei etiam renatis ac sanctis semper est implorandum, ut ad finem bonum pervenire, vel in bono opere possint perdurare*. Qua quidem sententia Patres ostendunt præter gratiam habitualem & auxilia consueta quę Deus concedit omnibus justis, & ad quæ jus habent ratione Sacramenti & Pœnitentiæ & Eucharistiæ quæ susceperunt, alia requiri ad perseverandum finaliter in bono specialiora, unde vult Concilium, immo præcipit ut justi semper orent, perpetua autem & continuata oratio respicit donum quoddam speciale obtinendum. Igitur perseverantia finalis est donum speciale; siquidem est gratiæ specialis effectus. Porro causa sibi assimilat effectum, qui certe eandem cum illa sortitur naturam, easdem habet proprietates & dotes. Divus Augustinus lib. de dono perseverantiæ cap. 2. num. 3. rationem, quæ petitur ex orationibus continuis, plurimum urget contra Pelagianos & Semipelagianos ut eis probet perseverantiam finalem esse donum Dei speciale: “ An vero, *ait*, quisquam eorum „ est, qui non sibi poscat a Deo ut perseveret in eo; cum ipsa oratione quæ „ Dominica nuncupatur .... Quando „ oratur a Sanctis, nihil pæne aliud quam „ perseverantia posci intelligatur. „

Tridentinum, totam dirimit et definit quæstionem, his verbis sess. 6. Can. 22. *Si quis dixerit justificatum sine speciali Dei auxilio perseverare posse; anathema sit*. Rursus, Can. 16. vocat perseverantiam magnum Dei donum.

Tertio, ex Patribus, & Sanctis Doctoribus.

PRIMUS, occurrit Seraphicus Cyprianus egregius Christi Martyr qui hanc suscipit provinciam probandam variis argumentis, seu potius sententiis ex Orationis Dominicę petitionibus deprompt s, quæ quidem Cypriani oracula fuse explanat D. August. lib. de dono persev. cap. 2. 3. 4. 5. de perseverantia finali: sic autem loquitur Beatus Christi Agonothetes lib. de Oratione Dominica: “ *Dicimus sanctificetur nomen tuum* .... A „ quo Deus sanctificatur, qui ipse sanctificat? Sed quia ipse dixit, sancti estote, quoniam & ego sanctus sum, id „ petimus & rogamus, ut qui Baptismo „ sanctificati sumus, in eo quod esse cœpimus, perseveremus. „ Et infra: “ Hanc continuis orationibus precem facimus, hoc diebus & noctibus postulamus, ut sanctificatio & vivificatio quæ „ de Dei gratia sumitur, ipsius protectione servetur. „ Subdit August. hic n. 4. ponderans illa verba: “ In sanctificatione igitur perseverantiam, hoc est, ut „ in sanctificatione perseveremus, nos ab „ eo petere iste Doctor intelligit, tum sanctificati dicimus: *Sanctificetur nomen tuum*. Quid est enim aliud petere quod „ accepimus, nisi ut id quoque nobis præstetur, ne habere desinamus. „

Prosequitur. Cyprianus: explicans enim illam Christi sententiam: *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie*. Ait: “ Hunc autem „ panem dari nobis quotidie postulamus, „ ne qui in Christo sumus, & Eucharistiam quotidie ad cibum salutis accipimus, intercedente aliquo graviore delicto, dum abstenti & non communicantes a cælesti pane prohibemur, a „ Christi corpore separemur. „ Subjungit

git August. hic cap. 4. num. 7. " Hæc
,, verba sancti hominis Dei perseveran-
,, tiam prorsus a Domino sanctos indicant
,, poscere, quando hac intentione dicunt:
,, *Panem nostrum quotidianum da nobis ho-*
,, *die*. Ne a Christi corpore separentur ,
,, sed in ea sanctitate permaneant , qua
,, nullum, quo inde separari mereantur ,
,, crimen admittant , &c. ,,

D. Ambrosius eidem suffragatur veritati, namque lib. de fuga sæc. cap. 1. ait :
" Frequens nobis de fugiendo sæculo isto
,, sermo ; atque utinam quam facilis ser-
,, mo , tam cautus & sollicitus affectus :
,, sed quod pejus est , frequenter irrepit
,, terrenarum illecebra cupiditatum , &
,, vanitatum offusio mentem occupat ; ut
,, quod studeas vitare, hoc cogites animo-
,, que volvas . Quod cavere difficile est
,, homini , exuere autem impossibile . De-
,, nique voti magis eam esse rem quam
,, effectus , testatur Propheta dicendo :
,, *Inclina cor meum in testimonia tua , &*
,, *non in avaritiam*. Non enim in potesta-
,, te nostra cor nostrum & cogitationes
,, nostræ, quæ improviso offusæ mentem
,, animumque confundunt , atque alio
,, trahunt quam tu proposueris : ad sæcu-
,, laria revocant, mundana inferunt, vo-
,, luptuaria ingerunt , illecebrosa intexunt,
,, ipsoque in tempore quo elevare mentem
,, paramus , inserti inanibus cogitationi-
,, bus ad terrena plerumque dejicimur . ,,

Ex hac & infirmitatis humanæ & periculorum undequaque nos circumsilantium descriptione ostendit Ambrosius opus esse gratia speciali ad perseverandum, maxime vero quia gratia communis & ordinaria tantummodo ad tempus , sed non usque in finem liberat a tentationibus ; unde victoriam de inimicis salutis completam dicit : *Voti magis eam esse rem, quam effectus* . Quibus verbis definit plusquam sufficienter perseverantiam finalem esse donum Dei speciale, quin immo & specialissimum.

S. Augustinus hanc veritatem ex professo propugnat adversus Pelagianos & Semipelagianos in libro toto persf. cap. 1. num. 1. ubi pronuntiat : " Asserimus er-
,, go donum Dei esse perseverantiam
,, qua usque in finem perseveratur in
,, Christo . ,, Hanc probat conclusionem S. Doctor ibidem . 1. Ex definitione perseverantiæ finalis quæ figit hominem in bono . 2. Cap. 2. ex orationibus quas ad hoc obtinendum sine intermissione fundit Ecclesia . 3. Cap. 4. ex petitionibus quas in oratione Dominica fieri præcipit Christus. 4. Ex aliis permultis quæ per ordinem referre non injucundum erit.

Quarto, rationes speciales quibus S. Augustinus probat perseverantiam esse speciale Dei donum.

PRIMA sic exponitur : Illud est speciale donum quod non unam aut alteram gratiam, sed multarum gratiarum seriem exigit tum ad tentationes occurrentes superandas, tum ad præcepta usque in finem adimplenda , tum ad vitam pro Christo Domino spe bonorum invisibilium sacrificandam; in qua quidem oblatione omnium tentationum maximam devincendam habemus, quatenus bona invisibilia & nusquam adhuc aut visa , aut possessa, spretis sensibilibus, seligere propter Dei amorem nostrum est : Atqui hæc omnia exigit & postulat perseverantia finalis : ita Aug. qui lib. de prædest. SS. ipsum Sanctorum prædestinationem quæ perseverantia finali clauditur, sic definit donum perf. cap. 14. num. 35. " Hæc est prædestina-
,, tio Sanctorum , nihil aliud : præscien-
,, tia scilicet & præparatio beneficiorum
,, Dei, quibus certissime liberantur, qui-
,, cumque liberantur . ,,

Secunda hæc succedit alteri : Illud donum est speciale , quod non est omnibus commune, immo quod & multis justis negatur, prædilectis vero solum conceditur : Atqui talis est perseverantiæ finalis donum : Igitur est donum speciale , istam affert rationem D. August. lib. de dono persf. cap. 9. num. 21. his verbis : " Ex
,, duobus itaque parvulis originali pecca-
,, to pariter obstrictis, cur iste assumatur,
,, ille relinquatur ; & ex duobus ætate
,, jam grandibus impiis, cur iste vocetur,
,, ut vocantem sequatur , ille autem non
,, vocetur, aut non ita vocetur ; inscru-
,, tabilia sunt Dei judicia . Ex duobus au-
,, tem piis , cur huic donetur perseve-
,, rantia usque in finem , illi non done-
,, tur , inscrutabilia sunt judicia Dei . ,,

Tertia : Illud donum est speciale quod est effectus orationis specialis & amicabilis ab ipso Christo fusæ , addo & beneficen-

ti simæ

Digitized by Google

tissimæ voluntatis: Atqui perseverantia finalis est effectus talis orationis & voluntatis: ita Aug. lib. de corrept. & gr. cap. 8. num. 17. qui ponderans illa Christi ad Petrum directa verba Luc. 22. 32. *Rogavi pro te, ut non deficiat fides tua*; Ait: "Ideo pro illo Christi non posset esse inanis „ oratio. Quando rogavit ergo ne fi„ des eius deficeret, quid aliud roga„ vit, nisi ut haberet in fide liberrimam, „ fortissimam, invictissimam, perseveran„ tissimam voluntatem? „ Ergo &c. Quod autem oratio illa fuerit specialis & amicabilis, patet tum ex antecedentibus, tum ex consequentibus: ex antecedentibus quidem: *Ecce satanas expetivit*, inquit, *vos ut cribraret sicut triticum: ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua*, non hic orat pro aliis, verum pro Petro. Ex consequentibus vero; sic enim subjungit Christus eundem alloquens Petrum: *Sed tu aliquando conversus, confirma fratres tuos*. Toto mentis affectu & conatu petit Salvator a patre pro Petro io fide perseverantiam, ut ipse confirmet in eadem fide cæteros. Rursus Aug. lib. de dono pers. cap. 13. num. 33. "Un„ de satis dilucide ostenditur, & incho„ andi, & usque in finem perseverandi „ gratiam Dei, non secundum merita „ nostra dari; sed dari secundum ipsius „ secretissimam, eandem justissimam, „ sapientissimam, beneficentissimam vo„ luntatem. „

Quarta sic procedit: Illud donum est specialissimum quod tantas complectitur gratias, ut omnia & ipsum peccatum cedant in bonum electorum per pœnitentiam: Atqui perseverantia finalis tales complectitur gratias: Eundem audiamus pro isto momento Aug. qui lib. de corrept. & gr. cap. 7. num. 13. ait: "Qui„ cumque ergo ab illa originali damna„ tione ista divinæ gratiæ largitate dis„ creti sunt, non est dubium quod & pro„ curatur eis audiendum Evangelium; & „ cum audiunt, credunt; & in fide quæ „ per dilectionem operatur, usque in fi„ nem perseverant; etsi quando exorbitant, „ correpti emendantur, & quidam eo„ rum etsi ab hominibus non corripian„ tur, in viam quam reliquerant, redeunt; „ & nonnulli accepta gratia, in qualibet „ ætate, periculis hujus vitæ mortis cele„ ritate subtrahuntur: hæc enim omnia „ operatur in eis, qui vasa misericordiæ „ operatus est eos, & qui elegit eos in fi„ lio suo. „ Vides ineffabilem esse perseverantiam, teste Augustino, & misericordiæ ac prædilectionis effectum, unde ibidem num. 14. subjicit: de talibus dicit Apostolus: *Scimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, iis qui secundum propositum vocati sunt sancti*.

Quinta eaque efficacissima: Gratia quæ in immensum excedit gratiam Adami, specialissima est: Atqui talis est perseverantiæ donum. Igitur est donum specialissimum: major patet, gratia quippe Adami & gratiam habitualem & dona sancti Spiritus ad eam consequentia, immo & gratias actuales ad præcepta fidei, spei & charitatis adimpleuda complectebatur. Probatur Igitur minor ex D. Aug. qui ibid, cap. 12. num. 35. sic ostendit gratiam novi Adæ gratiæ primi supereminere, in eo maxime, quod det, etiam sæviente & furente mundo, perseverantiam in bono finalem: "Major quippe, *inquit S. Doctor*, libertas est necessaria adversus „ tot & tantas tentationes quæ in para„ diso non fuerunt, dono perseverantiæ „ munita atque firmata, ut cum omnibus „ amoribus, terroribus, erroribus suis „ vincatur hic mundus: hoc sanctorum „ Martyria docuerunt. Denique ille, „ & terrente nullo, & insuper contra Dei „ terrentis imperium libero usus arbitrio „ non stetit in tanta felicitate, in tanta „ non peccandi facilitate: illi autem non „ dico, terrente mundo, sed sæviente „ ne starent, steterunt in fide; cum vi„ deret ille bona præsentia quæ fuerat re„ licturus, isti futura quæ accepturi fuerant „ non viderent. Unde hoc, nisi donante illo „ a quo misericordiam consecuti sunt ut „ fideles essent, a quo acceperunt spiri„ tum, non timoris, quo persequentibus „ cederent, sed virtutis & charitatis „ & continentiæ quo cuncta minantia, „ cuncta invitantia, cuncta cruciantia su„ perarent? „

D. Thomas eidem subscribit veritati hic quæst. 109. art. 10. & triplicem affert pro assertione nostra rationem. Prima petitur ex obligatione ingravescentes propellendi usque in finem tentationes, quæ in toto vitæ curriculo, sed maxime in articulo mortis urgent. Quanta enim, quæso, requiritur gratia ut aliquis suam det pro

pro amore bonorum invisibilium vitam! Secunda, ex volubilitate cordis & mentis humanæ quæ tunc debet figi in bono, quod certe gratia ordinaria tum habitualis, tum actualis non præstat; quot quippe justi alias devoti, in bono usque in finem non perseverant? Tertia, ex corruptione naturæ quæ naturaliter magis ad malum quam ad bonum proprio pondere versatur & propendit. Alteram subjicit rationem S. Doctor in corpore articuli. Justus inquit quamvis justus debet a Deo petere perseverantiam, ex quo sequitur esse donum Dei speciale: " Perseverantia, *ait*, tripliciter dicitur: quando-„ que enim significat habitum mentis, „ per quem homo firmiter stat, ne remo-„ veatur ab eo quod est secundum virtu-„ tem per tristitias irruentes ..... Alio „ modo potest dici perseverantia habitus „ quidam, secundum quem homo habet „ propositum perseverandi in bono us-„ que in finem. Et utroque istorum mo-„ dorum perseverantia simul cum gratia „ infunditur, sicut & continentia & „ cæteræ virtutes. Alio modo dicitur „ perseverantia continuatio quædam bo-„ ni usque ad finem vitæ. Et ad talem „ perseverantiam habendam homo in gra-„ tia constitutus non quidem indiget alia „ aliqua habituali gratia, sed divino au-„ xilio ipsum dirigente & protegente con-„ tra tentationum impulsus .... Et ideo „ postquam aliquis justificatus est per gra-„ tiam, necesse habet a Deo petere præ-„ dictum perseverantiæ donum, ut scili-„ cet custodiatur a malo usque ad finem „ vitæ, multis enim datur gratia, qui-„ bus non datur perseverare in gratia. „

Quinto, ex ulterioribus rationibus.

PRIMA, illud est Dei speciale donum ad quod habendum non sufficiunt gratia habitualis & actualis: Atqui ad perseverantiam finalem obtinendam non sufficiunt gratia habitualis & actualis: Igitur perserverantia est donum Dei speciale. Probatur minor, perseverantia est conjunctio mortis cum gratia: Sed ad hoc præter gratiam & habitualem & actualem requiritur Providentia specialissima, quæ ita disponat causas tum universales cælestes, tum particulares & sublunares, & mors immineat & adveniat in tempore quo adest copia confessoris, quo homo de peccatis conteritur, & est in charitate. Igitur ad perseverantiam finalem non sufficiunt gratia habitualis & actualis.

Secunda ad primam sequitur: Quod non cadit sub meritum est donum specialissimum, excedit enim conatus gratiæ communis: Atqui perseverantia finalis non cadit sub meritum, quandoquidem incipit a prima gratia quæ est in nobis sine nobis; & terminatur per providentiam extrinsecam & occultissimam quæ conjungit mortem cum charitate, quod certe est extra gratiæ ordinariæ metam: Ergo &c.

Tertia: Ideo homo non potest sine privilegio omnia vitare per totum vitæ cursum peccata venialia, quia ad hoc requiritur ut homo contra inconstantiam firmetur in bono: eamdem propter rationem per gratiam specialissimam data est atque concessa & Beatissimæ Virgini, & sanctis Apostolis in die Pentecostes impeccabilitas: Sed ad perseverantiam finalem opus est ut justus firmetur immobiliter & pro semper, etiam adversantibus & carne & mundo, in charitate: Igitur absque speciali admodum gratia nullus usque in finem perseverabit in bono, adeoque perseverantia finalis est donum Dei specialissimum, & omnium gratiarum maxima.

Fit satis objectionibus.

OBJICIES: Adamus per gratiam sibi in creatione datam poterat perseverare in bono: Sed gratia Christi non solum posse sed & actu perseverare tribuit: plus enim per Christum restitutum est, quam ablatum juxta illud Rom. 5. *Sed non sicut delictum, ita & donum. Si enim unius delicto multi mortui sunt: multo magis gratia Dei & donum in gratia unius hominis Jesu Christi in plures abundavit. Et non sicut per unum peccatum, ita & donum. Nam judicium quidem ex uno in condemnationem, gratia autem ex multis delictis in justificationem.* Igitur absque gratia speciali, sed cum ea quæ dicitur communis, quisque poterit perseverare finaliter in bono: immo & quandoque actu perseverabit. Unde perseverantia finalis non dicenda est speciale donum.

Respondeo distinguendo minorem, gratia Chri-

Christi adæquate sumpta non solum posse, sed & actu perseverare finaliter in bono tribuit, concedo: gratia inadæquate sumpta, nego. Gratia Christi potest sumi dupliciter, primo quidem inadæquate & sic complectitur gratiam habitualem & aliquas actuales gratias: Secundo vero adæquate; & sub isto respectu nedum gratiam sanctificantem, charitatem & virtutes dicit, atque aliqua auxilia seu adjutoria, sed & seriem gratiarum quæ omni tempore, tum ad propellendas tentationes irruentes, tum ad præcepta adimplenda necessariæ sunt: immo importat & gratias extrinsecas, puta providentiam specialem quæ mortem conjungat cum charitate, quæ quidem gratia multis conceditur, unde verum est gratiam Christi superabundare ubi regnavit delictum, & gratiam Adami excedere. Solutio est D. Thomæ qui hic 1. 2. q. 109. art. 1. ad 3. sic respondet ad argumentum: " Dicendum, quod ,, sicut Augustinus dicit in l. de natura ,, & gratia, homo in primo statu accepit ,, donum per quod perseverare posset, non ,, autem accepit, ut perseveraret: nunc ,, autem gratiam Christi multi accipiunt ,, & donum gratiæ quo perseverare possunt, & ulterius eis datur, quod perseverent; & sic donum Christi est majus quam delictum Adæ. ,,

Instabis: Illud non est donum speciale quod est effectus gratiæ communis omnibus justis: Atqui tale est perseverantia finalis: Et probatur: Justus illam promereri potest, juxta illud Aug. l. de dono pers. cap. 6. n. 10. " Neque enim metuendum est, ne forte cum perseveraverit homo usque in finem aliqua in eo ,, mala voluntas oriatur, ne perseveret ,, usque in finem. Hoc ergo Dei donum ,, suppliciter emereri potest. ,, Confirmatur. Justus eo ipso quo in charitate manet, cum uno aut altero auxilio potest vitam æternam promereri: Igitur & absque gratia ulteriori speciali perseverantiam finalem; qui enim potest habere finem, a fortiori & medium poterit obtinere, cum fine sit anterius.

Respondeo negando minorem: Ad probationem distinguo, ex Augustino hoc donum emereri potest, id est, orationibus impetrari, concedo: hoc enim sonat ista sancti Doctoris particula, *suppliciter*, maxime cum in capite 2. 3. 4. & 5. probaverit perseverantiam Oratione Dominica expostulandam esse; unde subdit postea cap. 6. n. 10. " Sed nolunt, ut scribitis, isti ,, fratres ita hanc perseverantiam prædicari, ut non vel suppliciter emereri, vel amitti contumaciter possit. ,, Emereri potest, subdistinguo, merito de congruo, concedo: merito de condigno, nego. Meritum de congruo in quadam fundatur decentia: Meritum vero de condigno in justitia. Cum igitur justi faciant Dei in omnibus voluntatem, conveniens videtur ut & Deus concedendo perseverantiam, eorum adimpleat vota; sed hanc ex justitia non debet, tum quia incipit a prima gratia quæ est in nobis sine nobis, tum quia terminatur & consummatur per providentiam specialem quæ jungit mortem cum gratia & figit hominem immobiliter in bono, quod certe gratia omnibus justis communis non operatur, alias omnes finaliter in bono cœpto perseverarent, cujus tamen contrarium non semel apparet. Igitur perseverantia finalis est donum speciale, nec sine gratia admodum speciali comparari potest.

Ad confirmationem, nego paritatem, qui enim promisit coronam vincentibus, non promisit victoriam, militis est legitime certare, ut possit, si non via meriti, saltem via impetrationis obtinere præmium. Ad id vero quod subjicitur in objectione, qui potest habere finem, potest habere & media, distinguo: aliqua, concedo: omnia subdistinguo, si sint debita, concedo: si non sint, nego. Multa sunt media quibus homo pervenit ad vitam æternam, videlicet gratia habitualis, auxilia actualia, perseverantia finalis: justus potest quidem promereri augmentum gratiæ sanctificantis, auxilia actualia, eaque intrinseca, consequenter & vitam æternam, quandoquidem bona opera in charitate facta, nedum ad auxilia, sed & ad gloriam constituunt & dant jus, ipsique sunt proportionata, sed non habent jus ad primam gratiam, quippe sit totius meriti principium: non ad providentiam specialem & extrinsecam quæ cuncta disponit, ut mors cum gratia conjungatur; hoc beneficium nemini ex justitia debet Deus, unde si perseverantiam finalem concedat, beneficium magnum est, quod innuit Jeremias Thr. 3. dicens tam pro peccatoribus quam pro justis:

Miser-

Misericordia Domini quia non sumus consumpti.

Insistes: Justus potest perseverare finaliter cum solo gratiæ habitualis & actualis auxilio ad quod jus habet: Igitur & sine speciali gratia actu perseverabit: Probatur consequentia: 1. Possibili posito in actu, non sequitur absurdum. 2. Justus in justificatione, nedum virtutes & dono Spiritus sancti recipit, sed & ipsam perseverantiam. Ergo &c.

Respondeo negando antecedens. Ad primam probationem, distinguo: possibili posito in actu non sequitur absurdum si potentia sit completa & in actu primo & in actu secundo, concedo: si sit completa tantum in actu primo, nego. Voluntas humana potest spectari in triplici statu. 1. Cum gratia præveniente. 2. Cum gratia habituali & auxiliis ad quæ ista gratia dat jus. 3. Cum ipsa providentia dirigente, custodiente & protegente. Per gratiam prævenientem habet posse perseverare per habitualem & auxilia ordinaria, habet magis proximum; per providentiam adjuvantem habet ipsum actuale perseverare. Ad aliam probationem seu confirmationem, distinguo utique, justus in justificatione accipit perseverantiam virtutem, concedo: perseverantiam finalem, nego: Accipit quidem perseverantiam primam quæ est habitus inclinans tum mentem, tum voluntatem ad perseverandum in bono, sed non alteram quæ est conjunctio mortis cum gratia.

Repones: Atqui per gratiam habitualem, per auxilia ordinaria & ipsam perseverantiam virtutem justus potest actu habere perseverantiam finalem: ergo nulla solutio. Probatur subsumptum, per hunc gratiarum apparatum justus perseverare potest in gratia & in justificatione accepta, per unum aut alterum mensem, & hoc multoties compertum habemus: sed quandoque peccator pœnitens post octo a confessione & justificatione dies, obiit in Domino, quot enim justi apoplexia correpti quiescunt in pace? Igitur absque speciali gratia justus non semel etiam actu perseverat finaliter in bono.

Respondeo negando subsumptum: Ad probationem distinguo, justificatus potest perseverare ut sic in bono per mensem, vel etiam per annum cum gratia habituali, cum auxiliis illam subsequentibus & cum perseverantia virtute, concedo: potest perseverare actu finaliter, hoc est, actu usque ad mortem inclusive perseverabit sine speciali auxilio, nego. Quinimmo mortem coniungi cum gratia est beneficium omnium maximum: Quis enim absque Deo specialiter protegente & figetur immobiliter in bono, & vitam pro bonis spiritualibus abnegando & abiiciendo præsentia, offeret Deo in sacrificium, maxime vero cum sola fide teneat bona æterna; sensibilia vero sint præsentia.

Persistes: Mors specialem non inducit difficultatem: Igitur cum gratiis ordinariis & justis communibus aliquis hic & nunc poterit perseverare, immo & perseverabit. Probatur antecedens: Primo quidem quia statutum est omnes semel mori: quid dicam? Ipsi languentes ut plurimum cupiunt dissolvi. 2. Multi etiam inter Paganos absque gratia inspirante, pro patria vitam dederunt. Ergo &c.

Respondeo negando antecedens. Mors enim terribilis est, unde & tentationum maxima eam comitatur. Et vero quomodo absque specialis gratiæ auxilio aliquis poterit pro Deo quem non vidit, & sola bonorum invisibilium innixus spe mori. Ad primam probationem distinguo, statutum est in pœnam peccati omnes semel mori, sed arduum & difficile admodum est mori in gratia & propter Deum, concedo: dum enim mens ad bona attendit invisibilia, ad alia cito, reclamantibus passionibus & tentatore, rapitur: & non est arduum atque difficile, nego. Ad ulteriorem probationem dico languidos ut plurimum tædio dolorum confectos & victos mortem, ut a præsentibus malis exuantur, desiderare: sed quæstio præsens movetur de bona & pretiosa morte, ad quam certe specialis requiritur gratia. Ad aliud exemplum similiter distinguo: multi motivo superbiæ, vitam pro patria dederunt, concedo: motivo supernaturali, subdistinguo, gratia specialissima adjuti, ut Machabæi, qui, furente Antiocho, vitam pro patriis & sanctis legibus ultro dedetunt, concedo: absque gratia specialissima, nego. Quod autem Pagani in subeunda pro patria morte, superbiæ motivo ducti sint, asserit Conc. Arausicanum II. can. 17. his verbis: " Fortitudinem Gentilium „ mundana cupiditas, Chtistianorum divina „ facit charitas. „

Di-

Digitized by Google

Dices: Ergo ex Concilio charitas sufficit ad perseverandum finaliter in bono, quando quidem dat fortitudinem necessariam ad propellendas insurgentes in articulo mortis tentationes; nam Concilium loquitur de martyrio. Confirmatur: Charitas augetur per bona opera: Igitur usque ad perfectam diem & prætiosam mortem cum gratiis consuetis potest crescere & de facto crevit in sanctis Martyribus.

Respondeo distinguendo sequelam: Charitas sufficit pro motivo perseverantiæ finalis, concedo: sufficit pro ipso perseverantiæ actu, seu potius pro perseverantia consummata, nego. Norunt omnes multas causas ad eumdem concurrere actum: primoquidem, est causa moralis & motiva; deinde vero est causa efficiens & physica. Charitatem esse bonæ mortis motivum sufficiens nemo non videt, cum cuncta ad Deum dirigat & promoveat: & de hac causa motiva loquitur Arausicanum; instituens enim inter mortem Martyrum religionis, & Paganorum tormenta perpessa usque ad mortem pro patria comparationem, illorum pretiosam dicit, quia pro amore Christi eam haud impigre subierunt Christiani permulti: mortem vero Gentilium pro patria abominabilem, asserit, quia ortum duxit a vanitate & eamdem pro fine habuit; sed cum de aliis bonæ mortis causis sermonem habet Concilium, exigit gratiarum multarum seriem, immo orationem continuam ad obtinendam perseverantiam finalem, seu providentiam specialem quæ mortem cum gratia in æternum conjungat. Et opus Dei donum esse testatur can. 10. *Adjutorium Dei etiam renatis, ac sanctis*, inquit, *semper est implorandum, ut ad finem bonum pervenire, vel in bono opere possint perdurare.*

Ad confirmationem distinguo: Bona opera merentur augmentum charitatis ut sic, concedo: charitatis consummatæ & immobilis, nego. Hanc quippe & consummationem, & immobilitatem non habet nisi per conjunctionem mortis cum seipsa, unde sine providentia speciali non crescet actu usque ad perfectam diem seu gloriam.

Instabis: Absque ulteriori causa vanitas operata est in Paganis sufficienter ut actu mortem subirent: Igitur & cum gratiis ordinariis scilicet habituali & actuali charitas Dei fortitudinem illam, quæ mortem conjungat cum gratia, operabitur; maxime vero quia Concilium comparat utramque fortitudinem, Gentilium scilicet & Christianorum ad invicem.

Respondeo negando paritatem, nam ut non in uno, sed in pluribus locis disserit Augustinus, præcipue vero in libris de corr. & gr. de præd. SS. voluntas humana de se sufficiens est ad malum, ad bonum vero non nisi adjuta a Deo: ad perseverandum autem non nisi maxime confortata & specialiter corroborata tum adversus inimici in articulo mortis rugientis insidias, tum contra propriam & innatam fragilitatem.

Replicabis: Si perseverantia finalis est donum specialissimum, non est in hominis potestate perseverare finaliter in bono: sed absurdum consequens, sic enim induceretur fatum in vitam humanam, quando quidem nulli homini foret liberum salvari: Ergo & antecedens.

Respondeo distinguendo: Non est in hominis potestate physice perseverare finaliter, concedo: moraliter & viribus gratiæ, nego. Non est in hominis potestate absque gratiæ actualis auxilio perseverare finaliter in charitate, ut contendebant Pelagiani, quorum errorem perstringit Augustinus in toto libro de dono perseverantiæ; sed est moraliter, & per gratiam specialem quam Deus non denegat suppliciter & perseveranter petentibus: Hinc Patres Concilii Arausicani adhortantur renatos & Sanctos, ut adjutorium Dei ad hunc effectum semper & sine intermissione implorent: hoc ipsum consulit Augustinus l. de dono perseverantiæ cap. 2. 3. & 4. Igitur justi per gratiam habitualem, & auxilia actualia possunt perseverare: per gratiam vero specialem qualem iterum atque iterum delineavimus, actu perseverant; quæ quidem gratia tametsi maxima, censetur tamen esse moraliter in nostra potestate, quatenus Deus exaudire vult supplicantium vota, juxta illud Psalmistæ Psal. 144. 19. *Voluntatem timentium se faciet.*

SYNOPSIS PROBATIONUM,

Perseverantia finalis est magnum Dei donum.

PRIMO: Hoc ipsum indigitat Scriptura sa-

sacra non in uno aut altero, sed in multiplici loco, maxime in libro Sapientiæ cap. 4. ubi de justo sic loquitur: *Raptus est ne malitia mutaret intellectum ejus*. Cui concinit illud Psal. 62. *Et Domini Domini exitus mortis*.

Secundo: Hoc ex professo probat S. Augustinus contra Pelagianos & Semipelagianos in toto libro de dono perseverantiæ. Juvat unam ex isto tractatu depromere sententiam. Cap. 7. n. 14. sanctus Doctor sic loquitur: " Hanc gratiam in „ illo ex quo sortem consecuti sumus, „ prædestinati secundum propositum ejus „ qui universa operatur, ac per hoc sicut operatur ut accedamus, sic operatur „ ne discedamus, propter quod ei per „ Prophetam dictum est: *Fiat manus tua* „ *super virum dexteræ tuæ & super Filium* „ *hominis, quem confirmasti tibi, & non discedimus a te*. „ Psal. 79. 18.

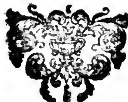
Tertio: Ratio a priori ea censetur: Perseverantia finalis duo potissimum importat & exigit, videlicet multarum gratiarum seriem, deinde vero providentiam specialem cujus dispositione cuncta sic ordinentur, ut cedant in bonum hominis in finem usque, & mors cum charitate conjungatur; quod quidem donum est speciale, & eo majus, quo paucioribus conceditur. Sane non fecit taliter omni nationi Dominus, cum multi etiam inter justos finaliter in bono nec perseveraverint, nec etiam perseverent.

Synopsis responsionum quibus absque negotio diluuntur objectiones.

PRIMO: Frustra obiicitur Adam cum sola gratia in creatione accepta potuisse perseverare: quandoquidem actu non perseveravit: nunc autem gratia Christi robustior est, inquit Augustinus, ea quippe datur multis justis, non solum ut possint perseverare, sed ut actu de facto perseverent.

Tertio: Perperam utique dicitur in contrarium perseverantiam finalem, ipso teste Augustino, iustos mereri posse, adeoque non esse specialem gratiam; loquitur enim S. Doctor tantum de merito improprie dicto, id est, perseverantia precibus advocari potest.

Tertio: Nec inde sequitur non esse in hominis potestate perseverantiam habere, seu in bono finaliter perseverare: enimvero oret, ieiunet, crucem ferat, pœnitentiam agat in cilicio, & cinere, & tantam habebit gratiam: Sic enim intonat B. Petrus 2. epist. 1. 10. *Satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem & electionem faciatis*.

DIS-

DISSERTATIO QUARTA
DE
NECESSITATE GRATIÆ.

ELAGIUS, ut jamjam dictum est, negavit omnem gratiam, & consequenter ejus abnegavit necessitatem. Calvinus in alterum prolapsus est excessum: non enim ut prior hominem nasci innocentem, sed potius ita inquinatum voluit, ut vel ipsa justorum opera dixerit propter Adæ peccatum penitus corrupta. Joannes Hus in transversum raptus, voluit gratiam esse absolute necessariam ad opera non solum supernaturalis, sed & naturalis ordinis: Jansenii sententia isti affinis est, quippequi exigat fidem ad opera omnis ordinis, cujus defectu cuncta infidelium opera esse peccata contendit. Singulos debellare animus est, sed maxime Pelagium, contra quem propugnamus & dicimus, gratiam actualem esse necessariam ad opera supernaturalis ordinis facienda, juxta illud Christi Joan. 6. *Sine me nihil potestis facere*.

Dogma de necessitate gratiæ quatuor præcipue momentis ostenditur & stabilitur.

PRIMO: Quia gratia est necessaria ad verum supernaturale cognoscendum.
Secundo: Ad bonum faciendum.
Tertio: Ad vitandum peccatum.
Quarto: Ad perseverandum in bono.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum gratia actualis sit necessaria ad cognoscendum verum?

VERUM duplex distinguitur; unum ordinis naturalis, qualis est cognitio rerum, de quibus tractant Philosophi, & Mathematici: alterum supernaturalis gradus, complectens fidei veritates & mysteria. Certum est hominem innatis viribus posse cognoscere veritates naturales, dicente Apostolo, Rom. 1. *Invisibilia Dei per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque ejus virtus & divinitas; ita ut sint inexcusabiles, quia cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt*. Quocirca quum idem dicit 2. Cor. 3. *Non quod simus sufficientes cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est;* intelligit res supernaturales ad salutem operandam conducentes. Et vero experientia probatur quotidiana, multos proprio marte naturales scientias comparare: Quinimmo ea ratione dicuntur naturales, quia sunt potentiæ cognoscitivæ hominis commensuratæ & proportionatæ. Non diffitemur tamen cum S. Thoma hic quæst. 109. art. 1. omnes veritates naturales collective sumptas citra gratiæ opem ab homine non cognosci; nomine autem gratiæ sanctus Doctor intelligit aut scientiam infusam, aut Prophetiæ, vel sapientiæ donum, qua donatus est Salomon, qui præclare disseruit de rebus omnibus naturalibus ab hyssopo ad cedros usque Libani. Dixi hominem veritates omnes naturales collective, secluso speciali Dei auxilio, non posse cognoscere, quandoquidem vita ad tantam scientiam assequendam brevior est, terrena quippe inhabitatio, teste Apostolo, deprimit sensum multa cogitantem. Quid plura adjiciam? Multa sunt abscondita in elementis, tum plantis & mineralibus, quæ si objicerentur oculis, ea absque negotio discuteret & cognosceret Philosophus: Sed Deus, cujus viæ veritas & justitia, in pœnam peccati ad humiliandum hominem, vel etiam ad ejus excitandam socordiam abscondit; juxta illud Eccli. 3. *Mundum tradi-*

tradidit disputationi eorum. His prælibatis atque suppositis fit

CONCLUSIO.

Nemo absque gratia veritates supernaturales cognoscere non valet.

Probatur multis momentis.

Primo, ex Scriptura sacra.

MATTH. 11. habetur: *Nemo novit filium, nisi Pater: neque Patrem quis novit nisi filius, & cui voluerit filius revelare*. Sed eodem modo ratiocinandum est de omnibus mysteriis & veritatibus supernaturalibus: Ergo &c. Probatur minor: Mysteria, vel sunt ipse Deus, ut Sanctissima Trinitas; vel aliquid Dei, qualis est incarnatio Dominica; vel aliquid ad ipsum Deum pertinens, & ab ipso dependens, ut prædestinatio Sanctorum, & gratia: Sed hæc omnia humanam prorsus fugiunt mentis aciem: Ergo &c.

Secundo, ex Conciliis.

VARIA adunata sunt in Africa contra Pelagianos, quæ quidem illos anathemate percutiunt hæreticos, eo quod dicerent intellectum creatum cum Lege sufficere ad omne verum cognoscendum, & bonum omne operandum. Concinit generale Viennense, in quo damnantur Beguardi & Beguinæ qui sibi tribuebant cognitionem Dei, ut auctoris gratiæ, counaturalem; suo quoque perstringunt stylo censorio Patres qui scripsere contra Anomæos, eo quod tantam sibi tribuerent sanctissimæ Trinitatis cognitionem, quantam vel ipsæ personæ de se ipsis habent.

Tertio, ex divo Thoma.

S. DOCTOR hic q. 109. art. 1. probat ex professo conclusionem, cujus ratio sic proponitur. Nihil potest agere contra virtutem sibi innatam, nisi per aliquam formam extrinsecus superadditam, adjuvetur: Atqui veritates supernaturales sunt supra connaturalem intellectus creati virtutem: si quidem pertinent ad Deum, ut ipsius gratiæ auctorem, seu ut in se videndum & possidendum: Ergo &c.

Juvat hic texere verba S. Doctoris: " Sic igitur intellectus humanus habet aliquam formam, scilicet ipsum intelligibile lumen, quod est de se sufficiens ad quædam intelligibilia cognoscenda; ad ea scilicet in quorum notitiam per sensibilia possumus devenire: Altiora vero intelligibilia intellectus humanus cognoscere non potest, nisi fortiori lumine perficiatur: sicut lumine fidei, vel prophetiæ; quod dicitur lumen gratiæ, in quantum est naturæ superadditum. Sic igitur dicendum est, quod ad cognitionem cujuscumque veri, homo indiget auxilio divino, ut intellectus a Deo moveatur ad suum actum: non autem indiget ad cognoscendam veritatem in omnibus nova illustratione superaddita naturali illustrationi; sed in quibusdam, quæ excedunt naturalem cognitionem: & tamen quandoque Deus miraculose per suam gratiam aliquos instruit de his quæ per naturalem rationem cognosci possunt: sicut & quandoque miraculose facit quædam quæ natura facere potest. "

Hæc ratio ulterior additur præcedentibus. Homo non cognoscit naturaliter abscondita cordis alterius hominis, tametsi sint quid naturale, sed liberum: Igitur a fortiori, seclusa gratia, nequit cognoscere veritates supernaturales, quippe quæ in ipso Deo sint absconditæ; unde dicit Apostolus Heb. 11. 6. *Credere enim oportet accedentem ad Deum*. Ergo &c.

Solvuntur objectiones.

OBJICIES: Isaiæ 65. habetur: *Invenerunt qui non quæsierunt me*: Sed qui invenit Deum non quærens, invenit & cognoscit absque auxilio gratiæ: & probatur. Invenit sine labore saltem arduo, ad quem solum exigitur gratia: Ergo &c.

Respondeo distinguendo majorem: Invenerunt qui non quæsierunt me, eo quod eos gratia mea prævenerit, concedo: citra gratiæ opem, nego: Et sic &c. Eo loci Isaias de vocatione gentium loquitur, quæ dubio-procul est magna gratia; quæ certe prævenit Gentiles, nam teste Concilio Arausicano II. can. 9. est in nobis sine nobis: Igitur non sine magnis exanthlatis laboribus gentiles ad fidem accesserunt, quandoquidem juxta Apostolum

lum Rom. 1, inter illos multi cognoverunt Deum, sed non ex mentis hebetudine, & cordis socordia, sicut Deum glorificaverunt: *Invenerunt qui non quæsierunt me*, hoc est gratia mea illos prævenit, ut bonis insudarent operibus, & ab idolis ad me se se converterent: quod autem propheta loquatur de vocatione gentium qui loco infidelium Judæorum substituti sunt, expresse enarrat Isaias his verbis: *Quæsierunt me qui ante non interrogabant, invenerunt qui non quæsierunt me. Dixi: Ecce ego, ecce ego: ad gentem quæ non invocabat nomen meum. Expandi manus meas tota die ad populum incredulum*. Et sic patet solutio ad probationem.

Instabis: Quod est homini connaturale, fieri potest absque gratiæ auxilio; Atqui cognitio Dei, qui est summa veritas, est homini connaturalis: Et probatur. Justinus martyr asserit hanc cognitionem esse homini a natura insitam; sic loquitur Apol. prima quæ est secunda; " Dei ap-,, pellatio nomen non est, sed rei inenar-,, rabilis naturæ omnium indita opinio.,, Ergo &c.

Respondeo distinguendo minorem: Cognitio Dei ut auctoris naturæ est naturalis, concedo; ut auctoris gratiæ, nego. Ad probationem S. Justinus loquitur in primo sensu, & unum tantummodo intendit, scilicet dari ideam ingenitam Dei ut auctoris naturæ; in quo utique sensu Tertullianus ait, animam esse naturaliter Christianam.

Persistes: Atqui Deum etiam ut gratiæ auctorem, homo viribus innatis potest cognoscere: Ergo &c. Probatur subsumptum. Deus ut auctor gratiæ, tametsi superioris naturæ ordinis, manet semper objectum intellectus, quod in tota sua latitudine verum naturale simul & supernaturale complectitur: Sed intellectus creatus vi sua ingenita suum potest attingere objectum: Ergo &c.

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem distinguo: Deus ut auctor gratiæ manet semper objectum intellectus creati, sed superioris ordinis, concedo; naturalis ordinis, nego. Quocirca verum supernaturale, nonnisi objectum extensivum intellectus creati nuncupatur; hoc est, ista facultas ope gratiæ potest se se extendere ad illud objectum, eo quod sit quid verum.

Perges: Supernaturalitas non extrahit Deum, ut auctorem gratiæ, extra objectum specificativum intellectus creati, adeoque extra sphæram activitatis potentiæ; Igitur vi innata intellectus creatus potest cognoscere verum etiam supernaturale.

Respondeo distinguendo: Supernaturalitas non extrahit Deum extra objectum extensivum, concedo; connaturale, nego. Ultro fatemur, verum in tota sua latitudine complecti verum creatum, & increatum; adeoque & esse objectum mentis creatæ; at superioritas ordinis illud extrahit e linea obiecti connaturalis; ex quo fit potentiam in actu exercito non posse absque gratia actum elicere circa Deum cognoscendum, ut auctorem gratiæ.

Replicabis: Potentia fertur ad id quod est in suo obiecto perfectius, cum eo solum scopo ad illud tendat, ut ex eius unione perficiatur; Sed nemo non novit Deum ut auctorem gratiæ esse obiectum omnium perfectissimum: Ergo &c.

Respondeo dist. maiorem: Si fieri potest concedo; sin minus, nego; & sic distincta minore, nego consequentiam. Deus ut auctor gratiæ est obiectum quidem perfectissimum, sed vires excedens naturæ, quæ nonnisi adiuta per gratiam illud attingere valet. Quinimmo hoc ipsum exigit conatus, cum sit ad obiectum supra naturam.

Persistes: Atqui verum supernaturale, non excedit naturæ vires: Ergo &c. Probatur subsumptum a paritate. Tametsi scientiæ naturales excedant captum pueri trium annorum, manent tamen semper intellectus creati connaturale obiectum: Igitur & verum supernaturale, quamvis sit ordinis superioris.

Respondeo negando subsumptum: Ad probationem, nego paritatem, quandoquidem scientiæ naturales sunt commensuratæ cum innata mentis acie, & est per ideas ac defectu organorum nondum sufficienter elaboratorum, quod excedant captum pueri: Sed Deus ut auctor gratiæ est obiectum intrinsece supernaturale. Jam vero si supernaturale, dubio-procul excedit, alias non esset superioris ordinis obiectum; Igitur, seclusa gratia, nequit ab homine cognosci.

Insurges: Supposita elevatione, homo naturaliter habet ad beatitudinem ætér-

nam appetitum : Igitur & illam naturaliter cognoscit.

Respondeo distinguendo : Habet appetitum ad beatitudinem in communi, concedo : ad hanc vel talem in individuo, subdistinguo : ad beatitudinem naturalem, concedo : supernaturalem, nego. Homo quidem est ordinatus ad finem supernaturalem; Deus eum illi manifestat vel per fidem, vel per gratiam interius illuminantem, unde appetitus naturalis solum ut elevatus tendit ad finem illum admirabilem.

Instabis : Beatitudo supernaturalis debetur justo, maxime si longo tempore sese in charitate exercuerit : Igitur verum supernaturale potest attingi viribus naturæ ab intellectu creato.

Respondeo, argumentum Beguardorum implicare in terminis : si enim homo est justus & sanctus, quid mirum si cognoscat finem supernaturalem, cum fide fulgeat. Beatitudo igitur non debetur naturæ, sed soli gratiæ, adeoque sine eadem cognosci nequit.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Homo secluso Dei auxilio non potest cognoscere veritates supernaturales.

PRIMO: Hoc colligitur ex Scriptura; Matth. 11. habetur : *Nemo novit filium, nisi Pater; neque Patrem quis novit, nisi filius, & cui voluerit filius revelare* : Sed eadem est ratio de ceteris rebus supernaturalibus : Ergo &c.

Secundo : Concilium Viennense damnavit Beguardos & Beguinas, eo quod visionem Dei intuitivam sibi connaturalem crederent : Ergo &c.

Tertio : Ratio in promptu est : Quod omnem naturæ ordinem transcendit, sine gratia non potest cognosci : sed veritates supernaturales sunt hujusmodi : Ergo &c.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM,

ET EXPLICATIONUM.

PRIMO : Quum Deus ait per Isaiam, *invenerunt qui non quærebant me*; non argumentum est Deum ut auctorem gratiæ cognosci naturaliter, sed potius solum per gratiam, quæ est in nobis sine nobis, & prævenit mentem suis illustrationibus.

Secundo : Nec refragantur Patres quando asserunt cognitionem Dei esse homini a natura insitam, quippequi loquantur de Deo creatore, nusquam vero de eo ut est remunerator & auctor gratiæ.

Tertio : Non negamus Deum ut auctorem gratiæ contineri intra objecti extensivi nostræ mentis sphæram : non tamen intra objecti proportionati limites, unde secluso Dei auxilio sub hoc respectu nequit attingi.

ARTICULUS SECUNDUS.

Utrum homo sine gratia possit bonum aliquod facere.

BONUM morale duplex distinguitur; alterum ordinis naturalis, quod regulatur per virtutes morales, maxime per Cardinales, quæ finem præscribunt honestum; alterum ordinis supernaturalis, quod fit per virtutes infusas, & potissimum Theologicas, quæ Deum ut auctorem gratiæ & finem ultimum pro objecto habent. Ut autem quæstio proposita perfecte explicetur, quinque impræsentiarum investigare juvat. Primo quidem an gratia actualis sit ita necessaria, ut homo sine fide aliquod bonum opus saltem ordinis naturalis possit facere? Secundo an sine charitate peccator possit bene operari? Tertio, an gratia absolute requiratur, ut homo adimpleat legem naturalem? Quarto, an ita sit necessaria ad opera supernaturalia, ut nequidem fidei initium possit esse a natura secundum proprium ejus conatum? Quinto, an etiam gratia requiratur ut homo se disponat ad gratiam? Unde sit

SECTIO PRIMA.

Utrum gratia fidei sit necessaria ad bonum morale naturalis ordinis operandum?

QUÆSTIO instituitur præcipue de Infidelibus, qui nihil de Christo, aut audierunt, aut potuerunt audire, qui a Theologis idcirco dicuntur infideles negative.

Duo potissimum considerari possunt in infidelibus circa morum depravationem, alterum de ignorantia quæ ita crassa & supi-

supina censetur, ut quædam juris etiam naturalis præcepta, v. g. circa istud *non concupisces* invincibiliter ignorare multi autument: alterum de fidei defectu & privatione. Porro scriptum est *accedentem ad Deum oportet credere*: rursus *sine fide impossibile est placere Deo*. Hinc quæstio duplex a Theologis instituitur, videlicet utrum ignorantia invincibilis & quæ omni adhibita diligentia vinci non potest, excuset a peccato. Deinde vero an omnia infidelium opera sint peccata. Num etiam ita senserit & propugnaverit S. August. quas quidem quæstiones fuso calamo discutere contra Jansenium de utroque momento male sentientem discutere necesse est. Unde sit

§. I.

Utrum ignorantia invincibilis excuset a peccato?

QUÆSTIO circumfertur de ignorantia juris naturalis. Fidenter asserit Jansenius lib. 2. de statu naturæ lapsæ c. 2. 3. 4. 5. 6. & hoc ex professo, illam non excusare a peccato, immo ipsam esse peccatum. Controversiæ statum sic exponit c. 5.

1. " Jam vero operæ pretium est exponere utrum quævis ignorantia invincibilis talis sit, ut quod inde sequitur peccatum, veri peccati rationem habeat. Nam quantum ad præsens institutum pertinet, duplex ignorantia est, alia juris, alia facti. Rursus ignorantia juris, alia est juris divini positivi, alia naturalis. De ignorantia facti non esse doctrinam istam intelligendam, satis perspicuum est; Illam enim esse diversis locis Augustini constat reddere actum excusabilem.... Ignorantia quoque juris divini invincibilem a peccato immunem reddere juxta doctrinam Augustini, verisimilius est: nam illum locum Evangelii tractans: *Si non venissem, & locutus eis fuissem, peccatum non haberent. Nunc autem excusationem non habent de peccato suo*; " sæpe docet, non de quolibet, sed de illo peccato magno infidelitatis eum accipiendum esse, quo, Christo ad se non veniente, caruissent. Ignorantiam facti utique excusare a peccato ultro concedit; quia, inquit, facta in particulari ad nutum sæpius mutantur, ita ut sæpius sit error omne voluntarium excludens, ut qui die Veneris manducaret carnem putans esse piscem.

2. " Qua propter, *ait ibidem Iprensis*, non videtur Augustini doctrina supra tradita de alia ignorantia intelligi posse, quam de illa, quæ dicitur esse juris naturalis, quod naturæ dicimus, quia intimis conscientiæ & rationis penetralibus, nullo humano magisterio, sed ipsius Dei creantis beneficio insculpitur: & propter peccatum, in quo natura nascitur, & quod peccandi consuetudine postea adjicitur & roboratur, ita subinde lumen illud divinitus infixum hebescit & obtunditur, ut jus istud velut altissima quadam oblivione submersum sit. "

3. *Pergit* Jansenius: " Distinguere namque solet Augustinus duplicem, immo subinde quadruplicem statum, non tantum humani generis totius, sed etiam singularis cujusque hominis, ante legem, sub lege, sub gratia, in pace. Ante legem homo in ignorantia rerum agendarum, cavendarumque instar cæci vivit, concupiscentias carnales non tantum libenter sequens, sed etiam bonas putans; in quo statu homo peccator verius est, quam prævaricator: quia legem, sine qua non est prævaricatio, prorsus ignorat.. Sub lege vivitur, cum homini præceptum, *non concupisces*, innotescit; sed victus infirmitate sua legem etiam cognitam prævaricatur; iste non habet excusationem de ignorantia .... Hic agi de ignorantia juris naturalis, evidentissimum est; naturali quippe jure carnalium terrenarumque rerum concupiscentiæ, cum quibus nascimur, prohibentur. Nam illud præceptum, *non concupisces*, ex secundæ tabulæ præceptis unum est: Quod esse naturalis juris apud omnes in confesso est; & in sua latitudine acceptum, sicut August. immo Apostolus accipit, omnes omnino facinorum atque flagitiorum cupiditates amputat, quibus jus naturæ violatur. "

Igitur status quæstionis ipso teste Jansenio est, num detur ignorantia invincibilis de jure naturali? Videlicet de peccatis concupiscentiæ, quæ quidem ex innata honestate sunt adversus naturam, quatenus singuli homines ad finem honestum,

T 2. scili-

scilicet Deum, creati sunt: attamen non semel fit, multa obscena quia naturalia, reputari ut licita sive ex innata & ingenita malitia, sive ex concupiscentia & corruptione, sive ex consuetudine peccandi quæ ea cum ætate sic adolescit, ut iniquitatem veluti aquam mundam juvenes ebibant: hinc Theologi fatentur infideles, eos maxime qui in sylvis & nascuntur & enutriuntur, fornicationem, mollitiem, aliaque ejusmodi credere licita, quocirca ignorantiam invincibilem de iis peccatis contra jus naturæ inesse eis constat, & quæritur utrum ejusmodi ignorantia tametsi invincibilis, excuset a peccato. Quod enim ignorantia juris positivi, & ignorantia facti excuset, ultro fatetur Jansenius hic c. 5. & 6. ex professo. Jam vero

4. *Iprensis* asserit hic lib. 2. de statu naturæ lap. cap. 2. pag. 118. esse errorem Pelagianorum credere ignorantiam juris naturæ excusare a peccato: " Ex quo, " *inquit*, aperte sequitur, ignorantiam illam quæ non evenit secundum necessitatem, sed secundum voluntatem, hoc est eam, cujus non necessitas, sed voluntas causa est, qua videlicet vinci potuit, Pelagianorum judicio, subjacere peccato. Hoc ergo solemne dogma, quo Pelagiani dicebant, ignorantiam quæ non secundum voluntatem evenit, sed secundum necessitatem, non subjacere peccato, de ignorantia invincibili intelligebant, " Cap. 5. fusius suam explicat mentem, & variis in pravum sensum, tum Apostoli, tum B. August. detortis auctoritatibus probare enititur ignorantiam juris naturalis esse invincibilem, eo fucato & falso innixus principio, actum esse liberum eo ipso quo est voluntarius, tametsi absque cognitione rei & electione fiat. Hinc adulterium credit actum liberum, & consequenter vitiosum in infideli, qui invincibiliter ignorat esse malum, eo quod voluntarie vult actum, eumque & eliciat, & faciat; sic ex multis falsis stabilitis principiis loquens de B. Aug. ibidem cap. 5. pag. 126. sic concludit: " Ex quibus, & aliis, quæ in istius rei declaratione adduci possent, duo patent. Primum August. hausisse doctrinam illam de ignorantia, prævaricationem quidem, non tamen peccatum excusante, ex Apostolo ...: Alterum est August. cum toties docet, hominem peccare per ignorantiam, qua non solum peccare non videt, sed etiam videre non potest, de illa ignorantia loqui qua quis ignorat ea, quæ lege Decalogi, hoc est lege naturæ prohibentur & .... Hujus igitur legis naturalis ignorantia, sive sit vincibilis, ut in gravioribus delictis, præsertim quibus proximus læditur, contingere solet, sive sit invincibilis, ut in iis forsan quæ magis a principiis distant conclusionibus naturalibus, & in variarum occursu subito circumstantiarum plerumque accidit, non excusat a peccato delinquentes. " Idem suse sed incassum probare conatur c. 6. unde sit contra Jansenium

CONCLUSIO.

Ignorantia invincibilis juris naturalis circa secundam Decalogi tabulam, non concupisces *excusat a peccato*.

Probatur auctoritate, & ratione.

Primo, ex Scriptura sacra.

IN utriusque testamenti paginis nullus actus dicitur peccatum nisi sit formaliter & voluntarium, & liberum, juxta illud Gen. 4. *Dixitque Dominus ad eum*, scilicet Cainum, *Quare iratus es, & cur concidit facies tua? Nonne si bene egeris, recipies: sin autem male, statim in foribus peccatum aderit? Sed sub te erit appetitus ejus, & tu dominaberis illius*. Ipse vero Propheta mali delineans naturam, exprobrat peccatori quod contra conscientiæ dictamen, & propriam de bono & malo scientiam operetur, Psal. 35. 4. *Noluit intelligere, ut bene ageret*. Hinc Apostolus Gentiles inexcusabiles in eo potissimum esse prædicat, quod Deum cognoscentes, sicut Deum glorificare abnuerint, Rom. 1. *Qui cum cognovissent Deum*, inquit, *non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est cor insipiens eorum . . . . . Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum, in immunditiam . . . . . in reprobum sensum*. Sed ubi est ignorantia invincibilis, neque est cognitio de malo, ut malum est; suponimus enim infidelem credere, v. g. fornicationem a peccato immunem, ita

ita ut si sciret malam esse, illam patrare nullatenus vellet: neque actus utique est in potestate hominis, namque non proponitur sub ratione boni & mali, sed tantummodo sub ratione boni quod non potest non velle voluntas; nemo quippe potest appetere malum qua malum. Igitur ignorantia invincibilis juris naturalis excusat a peccato.

Celeberrimus est Apostoli pro hoc momento locus Rom. 7. ubi sic loquitur S. Paulus: *Peccatum non cognovi nisi per legem; nam concupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret: Non concupisces; occasione autem accepta, peccatum per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam: sine lege enim peccatum mortuum erat.* Ecce quæstionis status. Ibi loquitur Apostolus de concupiscentia quam vocat peccatum, sed materialiter solum ante legem seu legis scientiam; ante illam dicit esse mortuum, hoc est, peccatum tantummodo materialiter; reviviscit dumtaxat per mandatum, hoc est, ignorantia invincibilis quæ excusabat ante legem a peccato, data lege, amplius non excusat. Igitur ex Apostolo ignorantia invincibilis juris naturæ a peccato excusat.

Secundo, ex Concilio Tridentino.

CONCILIUM istud non obscure hanc dirimit controversiam, Sess. 6. can. 6. his verbis; *Si quis dixerit, non esse in potestate hominis, vias suas malas facere, sed mala opera, ita ut bona, Deum operari, non permissive solum, sed etiam proprie, & per se, adeo ut sit proprium ejus opus, non minus proditio Judæ, quam vocatio Pauli; anathema sit.* Ibidem cap. 11. docet Deum impossibilia non jubere. Sed si ignorantia invincibilis juris naturæ sit peccatum, & viæ hominis non sunt in ejus potestate, qandoquidem peccat in eo quod vitare non potest, & Deus impossibilia jubet, nam jubet abstinere a peccato, sed ignorans invincibilter, aut furtum, aut fornicationem, non potest utrumque vitare peccatum; si quidem peccat in eo quod vitare non potest. Vult vitare peccatum, ista vero peccata invincibiliter ignorat, illa tamen patrat & facit, sed putans bona, aut saltem licita; Ergo &c.

Tertio, ex decretis summorum Pontificum.

1. S. PIUS V. & Gregorius XIII. hanc damnant propositionem, quæ est sexagesima septima inter ceteros Baji articulos: *Homo peccat etiam damnabiliter in eo quod necessario facit.* Sed ista propositio, Homo peccat in eo quod invincibiliter ignorat, alteri non est absimilis, quandoquidem peccat damnabiliter in eo quod necessario facit, namque facit rem malam necessario, & non libere seu elective: Tum quia ignorat invincibiliter eam esse malam, tum quia illam non faceret, si ut malam cognosceret. Igitur cum ab omni errore abstinendum sit, sequitur hominem non peccare in eo quod invincibiliter ignorat.

2. *Propositio* 39. ejusdem Baji proscripta hæc est: *Quod voluntarie fit, etiam si necessario fiat peccatum est.* Ratio insulsa hujus doctoris est, quia actio est voluntaria, quatenus omnium hominum voluntas erat in voluntate Adami conclusa, & quia sufficit actum elici a voluntate, tametsi ignoret legem prohibentem: Sed Jansenius pro peccato ignorantiæ invincibilis juris naturalis eodem tenetur censuræ vinculo, quia eodem prope modo se se explicat: Ergo &c.

3. *Ista* propositio inter Bajanas anathemate percussa sexagesima octava ponitur: *Infidelitas pure negativa in iis, quibus Christus non est prædicatus, peccatum est.* Sed eadem est ratio pro propositione Jansenii; ideo enim propositio Baji rejicitur, quia infidelitas subjacet ignorantiæ invincibili: Igitur licet Jansenius concedat infidelitatem circa Christum negativam, non esse peccatum, eadem tamen censura inuritur, quandoquidem sicut Bajus dicit infidelitatem negativam Christi peccatum, ita Iprensis ait infidelitatem iuris naturalis negativam peccato subesse.

Quarto, ex divo Augustino.

S. DOCTOR lib. 3. de lib. arb. cap. 18. ait: " Quis peccat in eo, quod nullo modo caveri potest.,, Rursus: " non tibi deputatur ad culpam quod invitus ignoras.,, Sed qui ius naturale circa secundam Decalogi tabulam invincibiliter igno-

Digitized by Google

ignorat, quod in se malum est, ut concupiscere, fornicari, furari cavere non potest, quippequi ea omnia non cognoscit esse mala; ea vero peccata utique invitus patrat, quandoquidem si sciret esse peccata, nulla committeret: Igitur ex Augustino ignorantia invincibilis juris naturalis excusat a peccato.

S. Præsul eamdem confirmat veritatem epist. 10. his verbis; " In illis qui non „ audierunt, neque potuerunt, pœna pec- „ cati est non credere, non autem pec- „ catum. „ Ex D. Aug. illorum qui legem nec audierunt, nec potuerunt audire, ignorantia, est quidem pœna & effectus peccati originalis, at non peccatum; Sed qui invincibiliter ignorat legem naturalem circa secundam Decalogi tabulam, nec legem & bonum præcipientem, v. g. abstinere a fornicatione, & malum prohibentem audivit, aut potuit audire; Igitur non peccat in eo quod de hoc momento invincibiliter ignorat.

Iterum atque iterum idem prædicat B. Augustinus ibidem; " Non enim, *inquit*, „ quod naturaliter nescit & naturaliter „ non potest, hoc animæ deputatur in „ reatu; sed quod scire non studuit, & „ quod dignam facultati comparandæ ad „ recte faciendum operam non dedit. „ Ibi omnem dubitandi locum de hoc momento abstulit S. Doctor; quippequi ex professo loquatur de eo quod naturaliter nescit aliquis, nec potest naturaliter cognoscere, adeoque de ignorantia iuris nedum positivi, sed & naturalis loquitur. Sed tamen eam statuit discrepantiam inter ignorantiam invincibilem et vincibilem, quod ista non excusat a peccato, bene vero altera: Ergo &c.

Quinto, ex D. Thoma.

HANC quæstionem ex professo tractat divus Thomas 1. 2. quæst. 76. artic. 3. quæritque utrum ignorantia excuset a peccato? In corpore articuli duplicem distinguit ignorantiam; alteram vincibilem, hoc est, quæ studio & labore superari potest; alteram invincibilem, & eam, quæcumque sit, sive de iure positivo, sive de iure naturali, asseruit excusare a peccato, ea potissimum ductus ratione, quia omnis ignorantia invincibilis tollit voluntarium, omnem quippe prævenit rationem, & cognitionem, nullam concomitantem habet, alias non foret ignorantia, quin immo, ita involuntaria est, ut qui aut fornicatur, aut furatur, utrumque fortassis non faceret si peccatum esse fornicari & furari præcognosceret.

Sic igitur respondet ad quæsitum S. Doctor; " Dicendum, quod ignorantia de se „ habet quod faciat actum quem scientia „ opposita prohibebat, et ita talis actus, „ si scientia adesset, esset contrarius vo- „ luntati, quod importat nomen invo- „ luntarii; si vero scientia quæ per igno- „ rantiam privatur, non prohiberet „ actum propter inclinationem voluntatis „ in ipsum, ignorantia huius scientiæ non „ facit hominem involuntarium, sed non „ volentem, ut dicitur in 3. Ethic. et „ talis ignorantia quæ non est causa actus „ peccati, ut dictum est, quia non cau- „ sat involuntarium, non excusat a pecca- „ to. Et eadem ratio est de quacumque „ ignorantia non causante, sed consequen- „ te, vel concomitante actum peccati: sed „ ignorantia quæ est causa actus, quia cau- „ sat involuntarium, de se habet quod „ excuset a peccato, eo quod voluntarium „ est de ratione peccati. „ Quibus verbis triplicem distinguit S. Thomas ignorantiam, antecedentem scilicet, concomitantem & consequentem: primam dicit non esse causam actus, quia facit involuntarium, quandoquidem si homo scientiam de natura rei haberet, illam non faceret, alias vero e contra, homo quippe vult ignorare, ne scientia rei illum ab actu parando impediat, & ideo utraque ignorantia est actus peccati causa, juxta illud Psalm. 18. *Noluit intelligere, ut bene ageret*. Hoc autem statuit Angelicus Doctor inter ignorantiam antecedentem & cæteras discrimen, quod excuset a peccato, quia facit actum esse involuntarium, e contra vero concomitans & consequens: Ibidem enim sic concludit: " Si vero sit „ talis ignorantia, quæ omnino sit invo- „ luntaria, sive quia est invincibilis, si- „ ve quia est ejus, quod quis scire non „ tenetur, talis ignorantia omnino excu- „ sat a peccato. „ Ergo &c.

Sexto, ex ratione, eaque multiplici.

PRIMA: Illud non est peccatum, quod non est volitum: Atqui talis est actus qui ex

ex ignorantia invincibili procedit; ita enim involuntarius est, ut si adesset scientia mali, agens non operaretur: sic enim supponitur affectus, ut si scientiam de peccato haberet, profecto illud non committeret. Igitur ignorantia Invincibilis juris naturalis excusat a peccato.

Secunda: Ut aliquid ad peccatum imputetur, non sufficit esse in Adamo volitum, juxta illud Ezech. 18. 20. *Filius non portabit iniquitatem patris*. Quod maxime intelligitur de peccatis particularibus; hoc est enim inter peccatum originale & actuale discrimen, quod ad illud contrahendum sufficiat esse in Adamo voluntarium: ut istud vero imputetur, debet esse propria voluntate factum, videlicet libere & cum electione: sed ipso non diffitente Jansenio lib. 2. de statu naturæ lapsæ c. 4. 5. 6. quod fit ex ignorantia invincibili juris naturalis non est volitum in se, sed ad summum in Adamo: Igitur non est formaliter peccatum.

Tertia sic procedit: Actus primo primi concupiscentiæ sunt in Adamo voliti, quatenus sunt peccati originalis & effectus & pœna: Atqui tamen ait D. Thomas comment. in cap. 7. epist. ad Rom. lect. 3. non sunt peccata, quia rationis judicium præveniunt, & ex Tridentino, sicut in peccatoribus, sic & in justis manent usque ad agonem: Sed ignorantia invincibilis similiter est solum peccati originalis pœna; prævenit judicium rationis, immo ne quidem concomitans & consequens admittit: Igitur excusat a peccato.

Quarta, sic exponitur: Nemo sanæ mentis dixerit actus quoscumque concupiscentiæ, alteriusve passionis phreneticis imputari ad peccatum, quia sui nullomodo sunt compotes: Igitur nec similiter ad reatum culpæ imputari debent ubi adest ignorantia invincibilis: qui enim ignorat invincibiliter malum aliquod, non censetur circa istud momentum sui compos, cum ratio & scientia in actum non magis influant in illo quam in phrenetico: Ille quippe solus dicitur sui compos, qui sciens eligit & vult aliquid: Porro qui invincibiliter ignorat malum a lege naturali prohibitum, neque novit illud, neque vult & facit qua malum etiam speculative: Igitur in hoc momento non peccat.

Quinta: Opinio contraria a solis hæreticis adinventa est, qui & Romanæ Ecclesiæ adversam esse fatentur: Igitur procul facienda est, nec citra hæresim defendi potest ignorantiam invincibilem, de qua est caput controversiæ, a peccato non excusare. Probatur antecedens: Lutherus in Genes. cap. 12. tom. 6. edit Witemb. anni 1560. pag. 153. sic loquitur: *Scholastici invincibilem ignorantiam dixerunt inexcusabilem, quæ simpliciter a toto excuset, id est, peccatum prorsus tollat*. Cui sententiæ illud Epiphonema quasi aculeum adjungit: *Tanta est cæcitas in Papa Scholis & Ecclesiis*. Subdit: *Quisquis invincibilem hanc ignorantiam excusationem mereri statuit, evertit Scripturam sacram, & tollit e medio Christum justitiæ solem*. Alter hujus pessimi dogmatis parens est Hieronymus Zanchius lib. 1. Tractat. Theol. cap. 12. de ignoratione Dei thes. illudque a Luthero mutuatus est.

Sexta: Theologi catholici, ne uno quidem excepto, debellant Calvinum, dum dicit illam Augustini sententiam: " Non „ tibi deputatur ad culpam quod invitus „ ignoras. „ pertinere solummodo ad „ statum naturæ integræ & non lapsæ. Debellant Latomus in art. 1. Lov. pag. 23. Bellarminus lib. 3. de gratia & lib. arb. cap. 27. Pennotus lib. 2. cap. 8. 9. Vega in opusc. quæst. 13. Bannes in 1. pag. quæst. 23. dub. 3. concl. 3. Ledesma 3. tract. de aux. quæst. unica art. 16. Igitur nulli nisi hæretici docent ignorantiam invincibilem non excusare a peccato, quandoquidem nemo peccat, teste Augustino, in eo quod præcavere non potest.

Dices: Estius in 2. dist. 22. §. 14. expresse docet ignorantiam invincibilem solius juris positivi excusare a peccato, nusquam vero eam quæ est juris naturalis, eo quod versetur circa ea quæ sunt mala ex se & non mala quia prohibita: *Exempli causa*, inquit, *qui mentitur officiose, putans tale mendacium esse licitum, is quidem nescit tale mendacium pertinere ad genus peccati, ideoque putat non esse peccatum; scit tamen se mentiri, & proinde actum, qui essentialiter malus est, voluntarie committit*. Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Estius existimat ignorantiam invincibilem non excusare totaliter a peccato, quia omne voluntarium non tollit, concedo: secus, nego. Duo quippe distinguit in peccato contra jus naturæ quæ subsunt ignorantiæ, videlicet rationem

tionem peccati & rationem mali: Ratio peccati ignorari potest, ut in exemplo illius qui officiose mentitur ab ipso in medium adducto: ratio vero mali minime, eo quod sit malum ex se & essentialiter, & non solum quia prohibitum; hinc, inquit, peccans facit malum qua malum, tametsi non qua peccatum, & ideo non plene excusatur delinquens. Hoc ipsum extendit ad utrumque statum, naturæ scilicet integræ & vitiosæ. Hinc inquit, si Adamus innocens peccasset peccato ignorantiæ invincibilis contra jus naturæ, profecto non ex toto excusationem habuisset, quia actus ex parte fuisset voluntarius. Ex quo liquet Jansenium perperam in suas trahere partes Estium. Primo quidem, quia Estius aliam statuit hypothesim, nimirum ignorantiam non esse ex omni parte plenam. Secundo, quia actum nedum in Adamo, sed & propria voluntate liberum & voluntarium esse contendit. Tertio, quaestionem extendit ad utrumque statum. Jansenius vero solummodo ad statum naturæ vitiatæ, in quo dicit ignorantiam invincibilem juris naturalis non excusare a peccato.

Explicatur mens Estii.

CERTUM est Estium loqui de ignorantia solummodo ex parte invincibili, quæque aut quodammodo voluntaria est, aut posse quoad unam partem vinci, quatenus ante legem, tametsi homines non cognoscerent fornicationem v. g. ut prævaricationem, & ut malum quia prohibitum, attamen quatenus malum ex se vel cognoscebant, vel aliqua adhibita diligentia cognoscere poterant; unde non erat ignorantia invincibilis de malo fornicationis, ut est ex se quoddam malum, sed dumtaxat ut est malum quia prohibitum. Et vero nuiquam, ut Jansenius, ille Doctor id quod ex necessitate fit, esse peccatum propugnat, sed solum quod fit libere & elective; illudque esse de fide asserit. Sic enim ibidem in 2. dist. 22. §. 14. peccatum cum B. Augustino definit: " Ut intelligatur, quæ ignorantia vel in " totum, vel ex parte peccatum excu- " set meminisse oportet ad peccati defi- " nitionem pertinere voluntarium, dicente " Augustino lib. de vera relig. cap. 14. " usque adeo peccatum omne esse voluntarium, & nullomodo sit peccatum, si " non sit voluntarium. Unde sequitur, " quod in quantum ignorantia tollit vo- " luntarium, in tantum excusat a pecca- " to. " Tum dist. 24. §. 9. 10. 11. probat auctoritate Sancti August. ex lib. de duab. anim. cap. 11. 12. libertatem relictam esse in homine lapso, & omnem simplicem necessitatem excludere. Istud S. Augustini in probationem affert testimonium quo S. Doctor definit peccatum: " Id unde liberum est abstinere, statuit- " que peccati reum teneri quemquam, " quia non fecit, quod facere non po- " tuit, summæ iniquitatis esse ac insa- " niæ. " Igitur Estius contra propriam mentem loqueretur, si ignorantiam invincibilem juris naturalis, ut peccatum ha- " beret". Enim vero dogma catholicum quo statuitur peccatum esse quid liberum, totis viribus defendit. Deinde incassum vult Jansenius illum dicere ignorantiam invincibilem juris naturalis, tametsi necessitantem, simplicem peccandi voluntatem involvere; tale quippe peccatum solum involuntarium & non liberum libertate indifferentiæ actus propugnat Jansenius. Igitur non sibi cohæreret Estius, si istam doceret opinionem, cum ad libertatem exigat, & quidem apprime indifferentiam actus, & consequenter ad peccatum.

Instabis: Estius suam defendit de ignorantia invincibili opinionem auctoritate Adriani sexti, & Cajetani: Igitur non est procul facienda.

Respondeo, distinguo: Et illam ignorantiam ex parte voluntariam, & vincibilem esse credit, concedo: & illam existimat penitus involuntariam, nego. Hoc patet ex auctoritate Adriani & Cajetani, qua suam firmat sententiam, quandoquidem uterque loquitur de ignorantia vincibili. Infidelis quippe tametsi defectu legis scriptæ ignoret fornicationem ut peccatum, non tamen ut malum est; modo enim ad conscientiæ dictamen attendat, cognoscet esse malum, cujus rei argumentum illud est, quod omnis homo erubescat de turpibus.

R. P. Descamps de hær. Jans. lib. 2. disp. 5. cap. 6. sic respondet ad instantiam num. 6. " Nec Jansenii caussam " sublevant Adrianus VI. & Cardinalis " Cajetanus, quos in opinionis suæ patroci-

Digitized by Google

„ trocinium Estius advocat. Nam Adria-
„ nus quidem diserte quod lib. 4. asse-
„ rit: (Lege naturæ tenemur nos non
„ occidere, & vitam nobis servare &c.
„ Nec ignorantia illius, nisi invincibilis,
„ excusat a peccato.) Cajetanus vero in 1.
„ 2. quæst. 76. art. 3. & 4. approbat
„ sententiam sancti Thomæ affirmantis:
„ (Ignorantiam quæ omnino fit involun-
„ taria quia est invincibilis, omnino excu-
„ sare a peccato.) Nec contrarium signi-
„ ficant hæc verba, quæ ex articulo se-
„ quenti Estius producit: (Gentiles ne-
„ scientes simplicem fornicationem esse
„ peccatum, voluntarie consentiebant in
„ actum cognitionis mulieris, non suæ,
„ unde sumitur fornicationis species:
„ quamvis forte aliqui eorum si scivissent
„ esse peccatum, non fecissent.) Disputat
„ enim eo loco, an peccatum quod fit ex
„ ignorantia voluntaria (Sit ejusdem spe-
„ ciei in qua esset, si fieret scienter.) Et
„ paulo ante hæc verba ab adversariis pro-
„ ducta, ait: (Ad evidentiam hujus du-
„ bii sciendum est, quod duplex est igno-
„ rantia voluntaria.) Loquitur ergo de
„ Gentilibus, qui ex voluntaria ignoran-
„ tia nesciant simplicem fornicationem
„ esse peccatum, pugnatque illos ejus-
„ dem speciei peccatum committere, ac
„ si agerent (scienter.) Nam ut paulo
„ mox addit, (hic actus est contrarius vir-
„ tuti ex parte ignorantiæ voluntariæ,
„ quia in ipsa volita, sunt voliti omnes
„ ejus effectus.) Quamobrem eo loco
„ ita colligit: (Constat autem quod in-
„ ter fornicationem committentem ex
„ ignorantia, quæ sit peccatum, & sci-
„ enter, hæc est differentia.) Vides hic
„ agi de ignorantia, quæ sit peccatum,
„ ac proinde nonnisi de voluntaria, quia
„ idem Cajetanus art. 3. dixerat, (igno-
„ rantiam, peccati rationem in tantum
„ habere, in quantum sub negligentia ca-
„ dit.) Manifestum est igitur nihil illum
„ Janseniano dogmati suffragari: quos igi-
„ tur tam insolentis sententiæ auctores
„ adversarius habet? Nullos plane nisi
„ hæreticos: qui nuper hanc opinio-
„ nem & excogitarunt primi, & iisdem
„ rationibus atque argumentis confirma-
„ runt.„

Urgebis: Nulla est definitio tum a summis Pontificibus, tum a Conciliis contra opinionem Jansenianam: Igitur neque hæretica est, neque omnino improbanda.

Respondeo distinguendo: Nulla est definitio immediata, concedo: mediata, nego. Concilia definierunt, in primis Tridentinum hominem esse liberum, vias hominis esse in manu ejus, neminem peccare invitum & in eo quod præcavere non potest, nullum esse necessitate simplici ad aliquid compulsum: Igitur consequenter & mediate opinionem Jansenii proscripserunt, quandoquidem tenet ignorantiam invincibilem non excusare a peccato, tametsi tollat voluntarium ab electione & cognitione promanans, immo & necessitatem simplicem in actus humanos inducat: Igitur prorsus erronea est illa sententia, & mediate saltem fidei prorsus adversa.

Repones: Jansenius non absimili modo ab Estio suam delineat sententiam: sed Estius habetur in hoc momento tamquam Orthodoxus: Igitur opinio Jansenii non est proscribenda.

Respondeo 1. Dato & non concesso eamdem esse cum opinione Janseniana Estii sententiam, iste profecto non ideo sequendus foret, cum opinio Jansenii & Scripturæ, & Patribus, & Theologis omni exceptione majoribus, quibus fidei adhibenda est, adversetur.

Respondeo 2. Prorsus dissimilem esse ab opinione Jansenii Estii sententiam: Primoquidem, ad peccatum exigit Estius ab omni necessitate exemptionem, e contra vero simplicem necessitatem ubique inducit Iprensis. 2. Ille ignorantiam non dicit ex omni parte invincibilem, bene vero Jansenius, eamque talem supponit; argumento vero oppressus isto, nullus peccat nisi possit & velit, respondet illam ignorantiam esse in protoparente voluntariam. 3. Primus ignorantiam invincibilem quam dicit culpabilem, utique extendit ad statum naturæ integræ, ex quo manifeste patet Estium loqui de ignorantia non ex omni parte invincibili. At Jansenius ignorantiam invincibilem juris naturæ, quam culpabilem prædicat, ad statum naturæ lapsæ restringit. Quia vero Novator Augustinum in omnibus sequi gloriatur, ponderandum est quænam sint tanti Doctoris sententiæ, quibus suam Iprensis firmat doctrinam.

Digitized by Google

Diluuntur argumenta Jansenii, ex auctoritate D. Aug. desumpta.

OBJICIT: Ignorantia invincibilis juris naturalis est peccatum, si illi qui ea tenentur a peccato excusari non debeant: Atqui sic propugnat B. Augustinus, quandoquidem ejusmodi homines propter hanc ignorantiam damnari asserit: Ergo &c. Probatur antecedens: Sic loquitur S. Doctor epist. 105. "Per hoc inexcusabilis ,, est omnis peccator vel reatu originis, ,, vel additamento etiam propriæ voluntatis, sive qui novit, sive qui ignorat, ,, sive qui judicat, sive qui non judicat. ,, Quia & ipsa ignorantia in his qui intelligere noluerunt, sine dubitatione peccatum est; in his autem qui non potuerunt, pœna peccati est. Ergo in utriusque non est justa excusatio, sed justa damnatio. ,,

Ad solutionem istius argumenti & similium quædam præmittenda & observanda sunt. Primoquidem ignorantiam unam esse invincibilem, vincibilem vero alteram, ut prælibatum est: Prima ea censetur quæ, omni adhibita diligentia, vinci non potest, ut quum quis in Sylvis & natus & enutritus nihil audivit de Christo, nec potuit audire, cum hominem qui illum instrueret, non habuerit; vincibilis, quæ adhibita sufficienti diligentia, vinci potest. Aliquis v. g. ignorat an sit in hebdomada aliquod jejunium, hanc consulendo Sacerdotes potest vincere. Rursus duplex distinguitur ignorantia tum vincibilis, tum invincibilis, videlicet juris & facti; juris quidem quum aliquis legem ignorat, puta qui nescit num abstinendum sit a carnibus die Veneris: facti vero quando aliquid facimus ignorantes illud ipsum adversari præcepto, ut si carnem aliquis manducet, credens piscem. Rursus ignorantia juris utique dividitur in ignorantiam juris naturalis & ignorantiam juris positivi. Nomine juris naturalis intelligimus dictamen rationis qua bonum a malo secernimus; juris vero positivi legem a Deo datam, vel ab hominibus qui ab eo leges condendi habent potestatem. Novatores ultro fatentur ignorantiam invincibilem facti, immo, & juris positivi sive divini, sive humani a peccato excusare, non tamen juris naturalis, eam quippe dicunt voluntariam in Adamo & ejus peccati effectum. Sed in hoc plurimum hallucinantur; inde quippe manifeste sequeretur omnem omnino ignorantiam etiam facti, etiam juris positivi esse peccatum, quandoquidem omnis ignorantia a peccato originali ut a primo fonte, promanat. His prælibatis,

Respondeo, distinguendo secundam partem antecedentis: Ignorantia invincibilis juris naturalis non excusat a peccato, hoc est, ipsa est peccatum materialiter, quatenus est effectus peccati originalis, efficienter etiam quia inducit in peccatum, concedo: formaliter & in se, subdistinguo: si propria voluntate voluntaria evadat, concedo: sin minus, nego. Solutionis explicatio patet ex supra dictis: quod si quis in Sylvis enutritus qui invincibiliter ignoravit Christum, sciret aliquem missionarium venisse, & eum convenire ad instructionem suscipiendam, negligeret, profecto inexcusabilis tunc foret de infidelitate. Cæterum non datur ignorantia invincibilis juris naturalis, quæ sit peccatum, unde per omnia cæcutit Iprensis cum suis: quod si ignorantiam de fide Christi invincibilem, peccatum proclament, certe non est cum eis Augustinus.

S. Doctor, est sui ipsius interpres lib. 3. de lib. arb. cap. 20. ubi sic loquitur: " Hanc enim ignorantiam & difficultatem ,, studiosis & benevolis evincendam ad ,, coronam gloriæ valere præstaret; ne,, gligentibus autem & peccata sua de ,, infirmitate defendere volentibus, non ,, ipsam ignorantiam difficultatem quæ ,, pro crimine objiceret; sed quia in eis ,, potius permanere, quam studio quærendi & orandi ad veritatem & facilitatem pervenire, voluerunt, justo supplicio ,, vindicaret. ,, Igitur ex Augustino ignorantia innata juris non est peccatum in se formaliter; sed quatenus volita, sed ratione negligentiæ ad media quibus vinci possit quærenda, & præsentia executioni mandanda, ut orare: & ideo etiam in hoc puncto inexcusabilis homo: etiam propter hoc momentum æternas luet pœnas, non tantas tamen, quantas solvet qui sciens Christum non glorificavit, inquit alibi S. Doctor: mitius erit pro eo qui de hac infidelitate reus obiit, quam pro eo qui præsentia habebat media, sed voluntaria excæcatione, ut Judæus, rejecit.

Sen-

Sensus S. Augustini ubique patet, nam in loco qui objicitur, ignorantiam invincibilem & involuntariam non dicit peccatum, sed pœnam peccari originalis: " Ipsa ignorantia, in his qui intelligere noluerunt, sine dubitatione peccatum est; in his autem qui non potuerunt, pœna peccati est. " Discrimen ibi statuit inter vincibilem & invincibilem, quod illa sit peccatum, ista vero non peccatum, sed pœna peccati, primi scilicet parentis; subdit tamen: " In utrisque non est justa excusatio, sed justa damnatio. " Quare? quia etiam qui habent ignorantiam invincibilem damnabuntur, & propter peccatum originale quod contraxerunt, & propter nova quæ propria malitia addiderunt: immo ipsam propter infidelitatem, si ad ignorantiam de Mysteriis superandam media neglexerunt: " Per hoc inexcusabilis est omnis peccator, vel reatu originis, vel additamento etiam propriæ voluntatis. "

Eo loci scopus S. Augustini est revincere Pelagianos, qui negantes peccatum originale, volebant & pueros absque Baptismo e vita migrantes non excludi a regno, & ipsos Paganos ab eodem non abjici, tametsi in Christum non crediderint, quia respondere poterant, ideo non credidimus, quia non audivimus: e contra vero S. Doctor propugnat peccatum originale in omnes diffusum, eoque potissimum utitur argumento, quia & pueri isti excluduntur a regno propter peccatum originale, & ipsi Pagani mittuntur utique foras: Igitur & ii qui intelligere noluerunt, & hi qui non potuerunt, illi propter peccatum originale & actuale, isti propter peccatum originale, quatenus damnatio est talis peccati pœna justa. Quod autem Infideles non damnandi sint propter ignorantiam invincibilem de Christo, sed propter peccatum originale tantum, supposito quod actuale non haberent, dicit S. Aug. ibidem scilicet epist. 105. ubi respondet ad objectionem Pelagianorum petitam ab excusatione Infidelium qui Christum nec audierunt, nec potuerunt audire: " Non audivimus, ideo non credidimus. Dei tamen judicium nec illis parcit, qui non audierunt: quicumque enim sine lege peccaverunt, sine lege peribunt; & quemvis se ipsi excusare videantur, non admittit hanc excusationem, qui scit se fecisse hominem rectum, eique obedientiæ dedisse præceptum; nec nisi ejus quo male usus est libero arbitrio, etiam quod transiret in posteros, manasse peccatum. Neque enim damnantur, qui non peccaverunt; quandoquidem illud ex uno in omnes pertransiit, in quo ante propria in singulis quibusque peccata omnes communiter peccaverunt. " Probat S. Præsul Pelagianis Paganos non habere excusationem justæ damnationis, quippe qui peccato originali maculentur, quod sufficit ad damnationis justam sententiam: cæterum ista objectio & aliæ similes non procedunt de jure naturali, sed positivo, de iis scilicet qui ignorant Christum, nec de illo quicquam audire potuerunt.

Insistis: S. Augustinus lib. de grat. & lib. arb. cap. 3. sic loquitur: " Illa ignorantia, quæ non est eorum qui scire nolunt; sed eorum qui tamquam simpliciter nesciunt, neminem sic excusat, ut sempiterno igne non ardeat, si propterea non credidit, quia non audivit omnino quod crederet; sed fortassis ut mitius ardeat. Non enim sine causa dictum est: *Effunde iram tuam in gentes quæ te non noverunt*. " Quibus positis sic arguitur ex S. Aug. Ignorantia Christi tametsi invincibilis, non tamen excusat a peccato omni, quia nec a damnatione & inferis ubi mitius quidem erit, eo quod peccatum non fuerit tantum, quantum est in iis qui cognoscentes Deum, non sicut Deum glorificant, liberantur: Igitur infidelitas, seu ignorantia etiam invincibilis de Christo peccatum est, non solum in radice, videlicet in peccato originali, verum & in seipsa; namque Augustinus vult eos propter eam puniri; & in probationem affert illud Scripturæ: *Effunde iram in gentes quæ te non noverunt*. Ira effunditur quia Deum non noverunt: Igitur præcise propter infidelitatem.

Respondeo 1. opponendo Augustinum Augustino trac. 84. in Joan. ait " Quid est? *Si non venissem & locutus eis fuissem, peccatum non haberent*. Numquid sine peccato erant Judæi, antequam Christus ad eos in carne venisset? Quis hoc vel stultissimus dixerit? Respondeo, habere illos excusationem non de omni peccato suo, sed de hoc peccato, quo in Christum non crediderunt, ad

quos

„ quos non venit , & quibus non est „ locutus . „ Igitur ex Augustino ignorantia invincibilis de Christo non est peccatum , quod luculenter probat illo ipsius Christi oraculo : " Si non venissem & „ locutus eis fuissem , peccatum non habe- „ rent . „ Quibus verbis Salvator ideo Judæos inexcusabiles dicit , quia & venit ad eos , & ipsum audierunt , non tamen crediderunt .

Respondeo 2. distinguendo : Ignorantia vincibilis est peccatum , concedo : invincibilis , subdistinguo ; radicaliter seu in radice & in peccato originali , cujus est effectus , concedo : formaliter & in se , nego . Propter primam damnantur homines : propter secundam utique , sed mediate & ratione peccati originalis cujus est fœtus; unde tametsi excuset a tanto peccato , non tamen a toto , quia non excusat a peccato originali , ut contendit Augustinus adversus Pelagianos obstrepentes quos insectatur ; mitius tamen erit pro Infidelibus circa hoc momentum , quia ignorantia illa non est peccatum in se , sed solum in radice . Et sic redditur genuinus Augustini sensus , sive explicetur de prima , sive etiam de secunda ignorantia . Quidam non sine fundamento autumant S. Doctorem loqui de ignorantia vincibili sed crassa & supina , quæ magis a negligentia & incuria , quam a malitia promanat . Quod enim non loquatur aperte de ignorantia invincibili , ex eo potissimum patet , quia dicit ejusmodi homines non simpliciter , sed tamquam simpliciter nescire , quod mitius erit in inferno pro eis : quæ quidem locutiones non leviter indigitant ignorantiam supinam vincibilem mox delineatam .

Instat : Ignorantia peccati orignalis fœtus inducit actu peccandi necessitatem : Igitur est formaliter peccatum . Probatur ex D. Aug. qui lib. 1. oper. imperf. ic. 106. ait : " Necesse est ut peccet , qui ne- „ sciendo quid facere debeat , quod non „ debeat facere , facit . „ Ergo &c.

Respondeo distinguendo : Ignorantia vincibilis inducit peccandi necessitatem , hoc est , in se est peccatum , non quidem necessitate absoluta , & antecedenti , sed hypothetica , quatenus qui cum potest scire legem , non vult scire ut passioni indulgeat , concedo ; invincibilis , subdistinguo , inducit peccandi necessitatem materialiter , concedo : formaliter , nego . Infidelis qui non colit Christum sed irridet , profecto malum facit , sed non imputatur illi ad peccatum , quia non audivit. Ita August. iterum atque iterum laudatus , Epist. 10. sic fatur : " In illis qui non au- „ dierunt neque potuerunt , pœna peccati „ est,scilicet originalis, non credere , non „ autem PECCATUM . Quid plura scenties S. Doctor dicit nullum esse peccatum ubi nulla affulget eligendi potestas . Sic lib. de vera relig. cap. 14. ait : " Us- que adeo peccatum voluntarium est ma- „ lum , ut nullomodo sit peccatum , si „ non sit voluntarium . „ Rursus lib. 3. de lib. arb. cap. 18. " Quis enim pec- „ cat in eo, quod nullu modo caveri potest. „ Peccatur autem, caveri igitur potest . „

Respondeo 2. iterum distinguendo : Ex S. Augustino ignorantia inducit peccandi necessitatem , & S. Præsul loquitur in sensu opposito Pelagianis , qui quidem putabant homines cuncta posse præcepta & jura servare viribus innatis , concedo : & vult inducere necessitatem absolutam , nego. Eo loci impugnat Augustinus Julianum , qui contendebat homines cuncta posse absque gratiæ auxilio , ipsos Infideles viribus innatis ad fidem Christi pervenire posse , excusabiles esse ab infidelitate circa Christum , eo ipso quo non audierunt , tametsi potuerint audire ; eosdem nec teneri aut orare , & aliis mediis advocare gratiam ad fidem in Chistum habendam . Suo igitur illum perstringit stylo censorio contendendo hominem absque gratia non posse habere fidem ; ignorantiam circa istud momentum inducere peccandi necessitatem , hoc est , peccatum esse eo ipso quo vel credere posse absque gratia putat homo , vel oratione ad hoc non advocat gratiam . Uno verbo , etiam sine gratia ignorantia Christi voluntaria est peccatum , quia absque gratia non potest vinci , & de facto non superatur : Tum quia homo de suis viribus fatue præsumens non vult adhibere media quibus ad fidem & gratiam Christi patet aditus .

S. Augustinus iterum atque iterum suam clare aperit circa istud momentum mentem lib. 1. retr. & cap. 15. sic scribit : " Nam & qui nesciens , peccavit , non in- „ congruenter nolens peccasse dici po- „ test. Quamvis & ipse quod nesciens fecit, „ volens tamen fecit : ita nec ipsius esse

po-

„ potuit sine voluntate peccatum.... Sed „ voluntate facti non voluntate peccati. „ Ecce quomodo excusat ignorantiam invincibilem, deinde errorem Pelagianum circa excusationem infidelium insectatur: " Sed quod non vultis audire: a pec„ catis omnibus sive originalibus, sive „ moralibus, vel quæ facta sunt, vel ne „ fiant, non liberat nisi gratia Dei per „ Jesum Christum Dominum nostrum, in „ quo regenerati sumus, & a quo didi„ cimus orando dicere, non solum di„ mitte nobis debita nostra; id est, quia „ peccavimus: verum etiam, ne nos in„ feras in tentationem; id est, ne pecce„ mus. „ His distinctionibus & solutionibus diluuntur cætera ex ignorantia inducta per peccatum argumenta.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Ignorantia invincibilis juris naturalis circa istud præceptum, non concupisces, *excusat a peccato*.

PRIMO: Nihil in Scriptura habetur ut peccatum, nisi sit formaliter voluntarium & liberum. Sic Rom. 1. Philosophi traditi sunt in reprobum sensum, eo quod Deum cognoscentes, non sicut Deum glorificaverunt.

Secundo: Ex SS. Pontificibus S. Pio V. Greg. XIII. qui hanc 67. Baji propositionem: *Homo peccat etiam damnabiliter in eo quod necessario facit*; proscripserunt.

Tertio: Ex S. Aug. lib. 3. de lib. arb. cap. 18. dicente: " Non tibi deputatur ad culpam quod invitus ignoras. „ Ra„ tio est, quia ut actus sit malus, debet fieri libere, ad quod prærequiritur cognitio objecti ut malum est, sin minus non est peccatum; quocirca qui occidit hominem putans occidere aprum, non peccat. Ergo. &c.

SYNOPSIS OBJECTIONUM,

ET RESPONSIONUM.

PRIMO: Tametsi S. Augustinus dicat infidelem damnari, propter reatum originis & ignorantiam, non inde sequitur damnari propter ignorantiam invincibilem juris naturalis, nisi mediate, & ratione ipsius peccati originalis cujus est effectus: Quod si foret vincibilis, jam dicenda esset formaliter peccatum, quod utique reatum pœnæ æternæ induceret; solutio est D. Aug. lib. 3. de liber. arb. cap. 20.

Secundo: Nec magis proficit Jansenius dicendo ignorantiam invincibilem necessario compellere ad peccatum juxta S. Augustinum lib. 1. op. imp. cap. 106. S. enim Doctor non eam in se dicit peccatum, sed solum peccandi occasionem, nisi omni adhibita diligentia superetur.

Tertio: Quod si juris naturalis ignorantia etiam invincibilis quandoque, vel in seipsa dicatur peccatum, hoc intelligi debet radicaliter, quatenus a radice per peccatum originale sauciata procedit: sed non formaliter, & ratione sui.

§ II.

Num de facto omnia Infidelium opera sint peccata?

CONCLUSIO NEGATIVA.

Probatur auctoritate, & ratione.

Prima probatio, ex Scriptura sacra.

PRIMO: Quod præcipitur a Deo in ordine morali naturalis ordinis, seclusa gratia, fieri potest: Atqui hujusmodi opus præcipitur Nabuchodonosori Pagano, Danielis 4. his verbis: *Consilium meum*, inquit Propheta, *placeat tibi*, & *peccata tua eleemosynis redime*. Porro eleemosyna motivo honestatis conferri potest, & ea præcipitur, ut gradatim Nabuchodonosor ad fidem perveniat; non quod opus ordinis naturalis sit dispositio positiva ad gratiam, sed ea ratione quod quædam duritiei tollat impedimenta. Tum quia etiam homo restituendo ablata, satisfacit justitiæ: Ergo &c.

Secundo: Deus peccata non remunerat: Atqui tamen non semel remuneravit bonis temporalibus opera honesta Infidelium, v. g. obstetricum Ægypti, quibus ædificavit domos, eo quod, adversante Pharaone, masculos Hebræorum servassent incolumes. Tum & Rahab, cui Josue pepercit in obsidione Jericho, quippe quæ exploratoribus Israelitarum terram promissionis invadentium præstiterit gratiam: de-

deinde & Cyri, cui Deus subjecit dorsa Regum terræ, quia populum suum e captivitate relaxaverat: Ergo &c.

De obstetricibus habetur Exod. 1. *Quidnam est hoc quod facere voluistis ut pueros servaretis? Quæ responderunt: Non sunt Hebrææ sicut Ægyptiæ mulieres: Ipsæ enim obstetricandi habent scientiam, & priusquam veniamus ad eas, pariunt. Bene ergo fecit Deus obstetricibus, & crevit populus, confortatusque est nimis. Et quia timuerunt obstetrices Deum, ædificavit eis domos.*

De Rahab Josue 6. legitur: *Urbem autem & omnia quæ erant in ea succenderunt, absque auro & argento, & vasis æneis, ac ferro, quæ in ærarium Domini consecrarunt. Rahab vero meretricem, & domum patris ejus, & omnia quæ habebat, fecit Josue vivere, &c.*

De Cyro Esdr. lib. 1. cap. 1. ita scribit Esdras: *In anno primo Cyri Regis Persarum ut compleretur verbum Domini ex ore Jeremiæ, suscitavit Dominus spiritum Cyri Regis Persarum: & traduxit vocem in omni Regno suo, etiam per Scripturam, dicens: Hæc dicit Cyrus Rex Persarum: omnia regna terræ dedit mihi Dominus Deus cæli, & ipse præcepit mihi ut ædificarem ei domum in Jerusalem quæ est in Judæa: quis est in vobis de universo populo ejus &c.* Ergo &c.

Novum Testamentum non obscure eamdem indicat veritatem. Christus ipse Matth. 5. ait: *Si diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? Nonne & Ethnici hoc faciunt?* Supponit igitur Dominus diligere amicos esse bonum morale ordinis naturalis. Tum ad majorem perfectionem suos conducit discipulos, nimirum, ut vel ipsos inimicos diligant, quod sane est bonum superioris ordinis. Rursus Rom. 2. *Gentes*, inquit Apostolus, *quæ legem non habent, ea quæ legis sunt naturaliter faciunt.* Quibus verbis tota dirimitur controversia; adimpletio quippe legis naturalis inter ea, quæ bona sunt, annumeratur; & tamen Gentiles, teste S. Paulo, *Ea quæ legis sunt, naturaliter faciunt.* Ergo &c.

Probatio ex summis Pontificibus.

QUÆ de fide determinata sunt, citra errorem non abnegantur: Atqui S. Pius V. tum & Gregorius XIII. in suis vicissim adversus Baji propositiones diplomatibus, quæ annexum habent totius Ecclesiæ consensum, varias damnant propositiones rectitudini quorumdam Infidelium adversantes: Igitur, secluso erroris nævo, non potest dici omnia Infidelium opera esse peccata. Probatur minor.

Propositio 22. Baji, hæc est: *Cum Pelagio sentiunt, qui textum Apostoli ad Romanos 2. gentes quæ legem non habent, naturaliter quæ legis sunt, faciunt; intelligunt de gentibus fidei gratiam non habentibus*: Cujus hæc est contradictoria: *Gentes quæ legem non habent, naturaliter quæ legis sunt, faciunt, intelliguntur etiam de gentibus fidei gratiam non habentibus.* Observes velim ad cautelam, sanctum Augustinum verba Apostoli intelligere quidem de gentibus gratiam fidei habentibus; sed & de non habentibus, ut dicetur infra: quocirca error propositionis in eo situs est, quod Bajus ea intelligi vellet tantum de gentibus gratia Dei præpollentibus.

Propositio 28. sic se habet: *Liberum arbitrium sine Dei gratiæ adjutorio non nisi ad peccandum valet*: Contradictoria vero: *Absque gratia liberum arbitrium aliquod potest operari bonum ordinis naturalis.*

Propositio quæ inter cæteras 38. numeratur his concipitur terminis: *Omnis amor creaturæ naturalis, aut vitiosa est cupiditas quæ mundus diligitur; aut laudabilis illa charitas quæ per Spiritum sanctum in corde diffusa Deus amatur.* Contradictoria: *Datur amor honestus ordinis naturalis, qui nec est vitiosa cupiditas, nec etiam supernaturalis Dei charitas, sed quid medium*: Ergo &c.

Probatio, ex sanctis Doctoribus.

INSIGNE est pro hoc momento Origenis testimonium lib. 2. in Epist. ad Rom. cap. 2. ea Apostoli verba interpretans: *Gloria & honor & pax omni operanti bonum, Judæo primum & Græco*, ait: " Sed & " Græcus, id est, Gentilis, qui cum " legem non habeat, ipse sibi est lex, o- " stendens opus legis in corde suo & na- " turali ratione immotus: sicut videmus " nonnullos in gentibus vel justitiam te- " neat, vel castitatem servet, vel pruden- " tiam, temperantiam, modestiamque custo- " diat: iste licet alienus a vita videatur æter- " na, quia non credit Christo; & intrare

" non

„ non possit in regnum cœlorum, quia „ renatus non est ex aqua & spiritu, videturque per ea, quæ dicuntur ab Apostolo bonorum operum gloriam & honorem, & pacem perdere penitus non „ posse. „

Subscribit S. Hieronymus comment. in c. 1. ad Gal. Eo loci ista Apostoli verba: *Ut revelaret Filium suum in me*; ponderans, ait: " Perspicuum fit natura, omnibus „ Dei inesse notitiam, nec quemquam „ sine Christo nasci & non habere semina in se sapientiæ & justitiæ reliquarumque virtutum. Unde multi absque „ fide & Evangelio Christi, vel sapienter faciunt aliqua vel sancte: ut parentibus obsequantur, &c. „ Rursus epist. ad Demetriadem apud eumdem sanctum Doctorem versus initium, ait: " quam „ multos enim Philosophorum & audivimus, & legimus, & ipsi vidimus castos, patientes, modestos, liberales, abstinentes, benignos, & honores mundi „ simul, & delicias respuentes, & amatores „ justitiæ non minus quam scientiæ. „

S. Augustinus, epist. 144. olim 130. suum addit calculum; namque Polemonis Gentilis ita delineat continentiam: " Polemo ergo si ex luxurioso continens factus ita „ sciret, cujus esset hoc donum, ut eum „ abjectis superstitionibus gentium pie „ coleret; non solum continens, sed etiam veraciter sapiens & salubriter religiosus existeret: quod ei non tantum „ ad præsentis vitæ honestatem, verum „ & ad futuræ immortalitem valeret. „

Rursus libro de patientia cap. 26. eumdem tenet sermonem: " Si quis, inquit, ... in aliquo schismate constitutus, ne „ Christum neget, patitur tribulationes, angustias, famem, nuditatem, „ persecutionem, pericula, carceres, vincula, tormenta, gladium, vel flammas, „ vel bestias, vel ipsam crucem timore gehennarum, & ignis æterni, nullo modo „ ista culpanda sunt; immo vero & hæc „ laudanda patientia est. „ Id docet libro de spiritu & littera cap. 27. & 28. idem lib. 1. de peccatorum meritis cap. 22.

S. Joannes Chrysostomus non omittendus est; eamdem quippe celebrat veritatem homil. 37. in Matth. in primis homil. 5. in cap. 2. epist. ad Rom. his verbis: " Per hæc rursus ostendit Deum sic homi„ nem finxisse, ut possit per se virtutem „ eligere, ac vitium declinare. „ Et iterum hom. 67. ad populum Antioch. sic „ loquitur: " Nemo est usque adeo ma„ lus, qui non habeat aliquid boni, cu„ jus ratione mereatur aliquod bonum tem„ porale. „

Concinit S. Thomas 2. 2. q. 10. art. 4. ubi nostram ex professo docet conclusionem; auctoritate quidem, adducendo exemplum Cornelii Gentilis, cujus eleemosynæ erant Deo acceptæ, ut habetur Actuum 10. ratione vero, quia, inquit, Infideles non agunt semper ut Infideles, & ex infidelitatis motivo, sed quandoque etiam ex motivo honestatis; unde sic concludit " Tametsi Infideles divina gratia „ careant, quia tamen ex infidelitate „ non corrumpitur totum naturæ bo„ num, possunt aliquid boni operari; „ quamquam id non sit meritorium vitæ „ æternæ. „ Igitur omnia Infidelium opera non sunt peccata; cum ex sanctis Doctoribus quædam sint laudabilia, quæ etiam quandoque Deus remunerat bonis temporalibus.

Probatio, ex rationibus Theologicis.

PRIMA sic proponitur: Actio specificatur ab objecto, & a modo tendendi in illud: Sed multa dantur objecta, eaque optima ordinis naturalis, ut dare eleemosynam motu compassionis ad sublevandam miserorum egestatem: sed non semel legitur hæc & similia ex bono motivo operatos fuisse Infideles, vel ipsa sacra testante Scriptura; quod & Patres, non in uno referunt loco: Ergo &c.

Secunda: Peccatum non corrumpit totum naturæ bonum, aliis, inquit S. Thomas, ipsum destrueret hominem: sed homo eo ipso quo est rationalis habet virtutem intrinsecam faciendi bona ordinis naturalis: Igitur Infideles saltem aliquando possunt aliqua facere, quæ sint bona non solum ex objecto, sed intrinsece, & ex fine operantis; cum ut homines agere queant, & non semper reduplicative ut corrupti & Infideles operentur.

Tertia hæc est: Corruptio naturæ per peccatum attenditur maxime per ordinem ad supernaturalia, nam ex S. Thoma naturalia permansere etiam in dæmonibus: Igitur Infidelis aliquod bonum honestum, tametsi infirmus operari potest.

Quarta: Lapsus Adami & ipsa naturæ per

per peccatum defloratio non extrahunt bonum morale naturale extra hominis activitatis sphæram, nec adeo attrita est Dei imago per peccatum, sicut & bona inclinatio, quia aliquid boni facere possit, præsertim vero cum bonum sensibile & naturale maneat semper potentiæ naturali proportionatum: Ergo &c.

Quinta: Absurdum est dicere, ne dicam & blasphemia est, opera Infidelium a Deo bonis temporalibus remunerata, quæque testibus Scripturis Deo placuerunt, quinimmo quæ ipso ordinante operati sunt, esse peccata; quandoquidem ut habetur Habac. 1. 13. *Mundi sunt oculi tui, ne videas malum; & respicere ad iniquitatem non poteris*.

De hoc momento audiendus est Origenes, qui in Philocalia cap. 23. asserit opera bona Cyri Imperatoris erga Israelitas fuisse per Isaiam prædicta, & a Deo compensata, qui & ipse illum anteibat: quinimmo Chaldæi alias Pagani dicuntur in Scripturis gens sancta, eo quod Nabuchodonosor Imperator jussu Dei vindicis adimpleverit voluntatem, tum expugnando Jerusalem, tum Hebræos Babyloniam captivos ducendo: Ecce verba Isaiæ de Cyro: *Ego anteibo & montes humiliabo; portas æreas conteram, aperiam ante eum januas, ego vocabo te nomine meo, suscipiam te*. Quibus verbis dilucide significatur propter beneficia Judæis præstita Cyrum multa gentium regna suo asciviſſe Imperio, &c. De Chaldæis vere Habac. 1. *Omnes ad prædam venient*, &c.

Solvuntur objectiones ex Scriptura sacra procedentes.

OBJICIES: Roman. 14. habetur: *Omne quod non est ex fide peccatum est*. Quæ verba glossa ordinaria interpretans sic habet: " Omnis Infidelium vita peccatum " est. " Non absimilia scribit S. Prosper carmine de ingratis cap. 17. Atqui opera Infidelium omnia fiunt absque fide, cum ea careant: Ergo &c.

Respondeo 1. distinguendo majorem: Quod non est ex fide agendi peccatum est, concedo: ex fide credendi, nego. Fides credendi est agere motivo supernaturali, & propter Deum; fides vero agendi, est agere secundum conscientiam, & motivo honesto: de ista loquitur Apostolus, quippe qui agat contra quosdam Judæos, qui licet ad Christi fidem conversi, putabant tamen Legem Mosaicam adhuc obligare, & nihilominus manducabant de quibusdam cibis a lege prohibitis: unde in hoc peccabant, non quia fuisset malum, sed quia contra conscientiam faciebant: peccat autem qui agit contra conscientiam tametsi erroneam: sensus igitur est, qui operatur contra fidem agendi peccat, secus vero si non agat contra conscientiam: unde ad Tit. 1. idem Apostolus dicit: *Omnia munda mundis*, id est, qui non credunt Legem Mosaicam obligare, non peccant manducando carnes a lege prohibitas: quia tamen sanctus Prosper & S. Fulgentius locum Apostoli extendunt etiam ad fidem credendi,

Respondeo 2. aliter distinguendo: Quod non est ex fide peccatum est, vel quia fit ex motivo incredibilitatis, vel quia peccatum actuale infidelitatis comitatur actum; vel quia denique quod fit, non est meritorium vitæ æternæ, concedo: peccatum est ratione sui, tametsi fiat propter bonum motivum, nego; & sic distincta minore, nego consequentiam. Sic respondet D. Thomas 2. 2. q. 10. art. 4. ad 1. his verbis: " Dicendum, quod verbum " illud est intelligendum, vel quia vita " Infidelium non potest esse sine peccato; " cum peccata sine fide non tollantur: " vel quia quicquid agunt ex infidelitate, peccatum est. Unde ibidem subditur, *videlicet in glossa*: " Quia omnis infideliter vivens vel agens, vehementer " peccat. "

Instabis: Infidelibus nihil est mundum omnino, juxta illud ad Titum 1. *Omnia munda mundis, inquinatis autem & Infidelibus nihil est mundum*: Igitur Infideles aliquod opus bonum ne quidem ordinis naturalis fidei defectu operari queunt.

Respondeo distinguendo: Nihil est mundum Infidelibus, qui infidelitatis motivo operantur, puta vel propter superbiam, vel etiam propter falsi numinis honorem, concedo: agentibus motivo honestatis, subdistinguo, hoc est, nihil vitæ æternæ meritorium, concedo: quandoquidem opera moralia honesta sine fide sunt mortua: nihil est bonum bonitate morali naturali, nego. Cæterum Apostolus eo loci lo-

loquitur de Judæis ad finem Christi conversis, de quibus supra: ita ejus interpretantur auctoritatem Origenes, Chrysostomus, Theodoretus: inprimis vero Augustinus lib. 3. contra Julianum cap. 4. ibi enim asserit opera istorum Judæorum esse secundum quid immunda, eo quod legem adhuc obligare autumarent.

Insisties: Idem Apostolus Heb. 11. sic pronuntiat: *Sine fide impossibile est placere Deo*. Ejusdem est labii S. Augustinus lib. 4. contra Julianum cap. 3. sed qui dicit simpliciter: *Sine fide impossibile est placere Deo*; nihil excipit: Ergo &c.

Respondeo, distinguendo ut supra: Sine fide impossibile est placere Deo, hoc est, æternam promereri vitam, concedo; sine fide nullum potest fieri bonum etiam ordinis naturalis, nego. Quia vero amicitia inter Deum & hominem non nisi fide viva & charitate formata contrahitur, ideo S. Paulus absque restrictione loquitur; maxime vero cum in hoc capite instituat Hebræorum mores ad vitam æternam assequendam. Solutio colligitur ex S. Thoma, qui 2. 2. qu. 10. art. 4. ait, fidem quidem absolute requiri ad dirigendas actiones ad finem supernaturalem, non tamen mere naturalem honestum, sed ad hoc rationem sufficere.

Persistes: Arbor mala, ipso Christo teste, non potest fructus bonos facere: Sed Infideles sunt arbores malæ: Ergo &c.

Respondeo, distinguendo majorem: Arbor mala, reduplicative ut mala, non potest fructus bonos facere, concedo: arbor ut sic, & secundum se spectata, nego. Infidelis duplici modo operari potest, nimirum ut Infidelis, hoc est, infidelitatis motivo; deinde vero ut homo, qui sequitur ductum rationis in appetitu boni & fuga mali: priori modo operans, est arbor mala; posteriori vero e contra; ita D. Thomas qui asserit peccatum humanam penitus non destruxisse naturam. Et vero si homo bonum ne quidem ordinis naturalis operari valeret, dubio-procul quasdam malorum parentum actiones, bonas Christus non appellaret, & tamen hoc nomine ea celebrat opera parentum motivo compassionis facta; ait enim: *Si ergo vos, cum sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris; quanto magis Pater vester qui in cœlis est, dabit bona petentibus se*. Matth. 7. 11.

Difficultates ex SS. Patribus proponuntur.

OPPONES: S. Leo serm. 3. de jejunio duplicem dumtaxat agnoscit amorem, scilicet Dei & creaturæ; priorem tribuit charitati; posteriorem vero cupiditati vitiosæ. Similia profert S. Augustinus lib. 9. de Trin. cap. 8. sed si daretur bonum honestum ordinis naturalis, jam amor naturalis mediaret inter amorem Dei supernaturalem, & amorem creaturæ vitiosum, quod est contra auctoritatem utriusque patris; Ergo &c.

Respondeo I. dari amorem medium, videlicet naturalem honestum; & hæc divisio amoris in supernaturalem, in naturalem honestum, & amorem vitiosum fundatur in auctoritate SS. Pontificum, S. Pii V. & Gregorii XIII. qui duplicem articulum sequentem Baji perstrinxerunt; quippe qui contrarium doceret. Trigesimusquartus, talis est; " Distinctio illa dupli- „ cis amoris naturalis, quo Deus amatur „ ut Auctor naturæ; & gratuiti quo Deus „ ut beatificator, vana est & commenti- „ tia, ad illudendum sacris Litteris ex- „ cogitata. „ Alter est trigesimus-octavus his verbis expressus; " Omnis amor „ creaturæ naturalis aut vitiosa cupiditas, „ qua mundus diligitur, aut laudabilis il- „ la charitas, qua per spiritum in corde diffusa Deus diligitur. „

Respondeo 2. distinguendo majorem: Patres quandoque commemorant solummodo amorem supernaturalem & vitiosum, quum sermonem instituunt de vita æterna comparanda, concedo; in quo sensu, ait Augustinus, non dari medium inter esse cum Christo, aut cum diabolo; namque amor honestus eo ipso quo est ordinis tantum naturalis, non est vitæ æternæ meritorius; quocirca Sancti Patres potuerunt in hoc sensu dicere nihil inter amorem supernaturalem, & cupiditatem mediare; & numquam loquuntur de amore naturali honesto, nego. Contrarium ex probationibus liquet.

Replicabis: Quod universim & sine restrictione a sanctis Patribus asseritur, absque explicatione utique sic propugnari debet; Atqui ex SS. aliis Patribus opera Infidelium non sunt bona; Ergo &c. Probatur minor. S. Ambrosius in psalmum primum ait: " Virtutes sine fide folia

" sunt, videntur vivere, sed prodesse non " possunt; agitantur vento, quia non ha- " bent fundamentum. "

S. Hieronymus in cap. 3. epist. ad Galatas: " Sententiam, *inquit*, proferamus " adversum eos qui in Christum non cre- " dentes, fortes & sapientes, temperan- " tes se putant esse vel justos, ut sciant " nullum absque Christo vivere; sine quo " omnis virtus in vitio est. "

S. Prosper eadem prorsus loquitur epist. ad Rufinum cap. 7. " Ut sunt, *ait*, " intelligat justitiam Infidelium non es- " se justitiam, quia sordet natura sine " gratia. "

S. Fulgentius lib. 2. de veritate prædestinationis cap. 5. eumdem habet sermonem his verbis: " Deo igitur non pla- " cemus, nisi velimus, sed ab nobis tri- " buitur, ut velimus, a quo nisi voluntas " hominis mutetur, ut bona sit, aut sem- " per appetit malum; aut numquam bene " appetit bonum. " His adde Bedam qui in cap. 14. epistol. ad Rom. hæc scribit: " Omnis Infidelium vita peccatum " est, ut nihil bonum sine summo bono; " ubi enim deest agnitio æternæ & in- " commutabilis veritatis falsa virtus est " etiam in optimis moribus. "

Subscribunt Primasius in eumdem Apostoli locum, Prudentius adversus Joan. Scotum cap. 4. Lupus Servatus lib. de tribus quæstionibus, q. 1. Remigius & cum ipso Ecclesia Lugdunensis libro de tribus epistolis cap. 22. Bernardus serm. 1. de Annuntiatione, & alii non pauci: Ergo &c. His prælibatis, sequitur istud argumentum. Si quid boni quandoque operarentur Infideles, citra dubium haberent veras virtutes morales, saltem ordinis naturalis: Atqui ex Ambrosio eorum virtus non nisi solium est: ex Hieronymo vitium est: ex Prospero non est justitia; ex Fulgentio, seclusa gratia, homo semper appetit malum, & numquam bonum: demum ex Beda, virtus Pagani peccatum est: Ergo &c.

Respondeo 1. opponendo Patres Patribus, ut ex probationibus liquet.

Respondeo 2. ut supra; namque allatæ & similes auctoritates unum tantummodo probant, hominem, seclusa gratia, nihil quod ad salutem conducit, operari posse; Infidelium facta propter peccatum originale esse vitia, hoc est, inutilia: quinimmo, eorum virtutes defectu fidei appensas in statera inveniri minus habentes, juxta illud Matth. 16. *Quid enim prodest homini, si universum mundum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur*. Qua quidem sententia subindigitat Christus ea quæ non sunt ad salutem, aut nihil, aut parum esse, nec veræ virtutis nomine celebranda esse. Addo sanctos Patres innuere opera Infidelium, ut plurimum esse peccata, & ex malo fieri motivo; juxta illum Concilii Arausf. canonem 17. adversus Pelagianos & Semipelagianos factum: " Fortitudinem " Gentilium mundana cupiditas, Chri- " stianorum divina facit charitas. "

Quod autem laudati Patres solum intelligant opera Infidelium honesta ad salutem non conducere, & non esse intrinsece peccata; instar omnium de hoc momento audiendus est S. Fulgentius, qui libro de Incarnatione & gratia cap. 26. sic loquitur: " Quod si quibusdam cognoscenti- " bus Deum, nec tamen sicut Deum " glorificantibus, cognitio illa nihil profuit ad salutem; quomodo hi potuerunt justi esse apud Deum, qui sic in suis mo- " ribus, atque operibus bonitatis aliquid " servant, ut hoc ad finem Christianæ " fidei charitatisque non referant? Qui- " bus aliqua quidem bona quæ ad socie- " tatis humanæ pertinent æquitatem inesse " possunt; sed quia non fide & charitate " Dei fiunt, prodesse non possunt. " Rursus ibidem cap. 27. ait: " Justitiam quæ " ex lege est, esse ex homine; justitiam " vero quæ ex fide Christi est, non es- " se nisi ex Deo. " Quibus verbis hanc ponit inter opera supernaturalia, & cætera quæ naturalem spectant legem, discrepantiam, quod priora fiant absque gratia, quæ tamen vere bona sunt, cum sint de lege naturali; alia vero, eaque vitæ æternæ meritoria, a gratia profluant.

Instes: S. Augustinus passim docet liberum arbitrium secundum se spectatum non nisi ad peccandum valere. Adstipulantur Zosimus Papa epist. ad Episcopos Galliæ apud Cælestinum cap. 9. Ipse Cælestinus in eadem apistola cap. 7. & 8. Leo Magnus serm. 5. de jejunio septimi mensis cap. 3. Gregorius Magnus homil. 9. in Ezech. Nicolaus I. epist. 24. ad Egilonem conscripta: Arausicanum II. can. 22. his verbis: *Nemo habet de suo nisi mendacium & peccatum*. Ejusdem sunt labii

Digitized by Google

bii Valentinum III. can. 6. Lingonense ubi canones Valentini approbati leguntur: ac tandem Tullense in quo Lingonensis Concilii canones relecti sunt: Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Liberum arbitrium non nisi ad peccatum valet; hoc est, ad vitam æternam obtinendam, seclusо divinæ gratiæ auxilio, nihil potest, concedo; ad peccandum valet, absolute, nego. Hoc unum intendunt summi Pontifices, recensita Concilia, & omnia Africana, scilicet liberum arbitrium sine gratia nihil posse pro salute operari; quandoquidem perstringunt Pelagianos & Semipelagianos contrarium sentientes & propugnantes. Neque vero negant aliquid posse liberum arbitrium in ordine naturali, sed parum. Solutio est D. Aug. cujus mens fusiori calamo infra explanabimus. Sic loquitur libro de perfectione justitiæ cap. 2. "Parum est ad non peccandum liberum voluntatis arbitrium." "Rursus lib. de corr. & gr. cap. 11. "Arbitrium ad malum sufficit, ad bonum autem parum est, nisi adjuvetur ab omnipotenti bono."

Objectiones ex ratione discutiuntur.

Opponet: Qui est aversus a Deo nihil boni potest facere: Atqui Infidelis est aversus a Deo: Ergo &c.

Respondeo distinguendo majorem: Qui est aversus habitualiter & actualiter, concedo; habitualiter tantum, nego. Infidelis habitualiter quidem propter infidelitatis vitium est a Deo aversus; non tamen semper actualiter, quippe qui non agat ubique propter creaturam, a qua sese abstrahere potest, operando propter motivum honestum, alias si necessario semper peccaret, frustra darentur Infidelibus legis naturæ præcepta.

Instabit: Atqui Infidelis non potest propter bonum finem operari: Ergo &c. Probatur subsumptum. Qui est habitualiter a fine ultimo aversus, non potest agere propter finem bonum; alias duos fines ultimos simul haberet; alterum scilicet bonum, perversum vero alterum, quod dubio-procul implicat: Ergo &c.

Respondeo: Gentilem operantem propter finem honestum, unicum habere finem ultimum, illumque malum in quo quiescit, nec finem bonum habere, nisi intermedium, qui quidem vocatur finis operis potius quam operantis; dico operis, quatenus opus de se est legi consonum; quod illo quidem potest illustrari exemplo. Christianus v. g. qui peccati mortalis habitu detentus, dat motu compassionis vel etiam implicite propter Deum eleemosynam, tametsi a peccato recedere nondum velit, citra dubium operatur bonum opus, quippe qui habeat in sua actione finem proximum, seu motivum agendi optimum, non tamen finem ultimum, quandoquidem non in Deo, sed in creatura ultimate quiescit. Quis autem cordatus dixerit actu peccare, cum propter Deum eleemosynam elargiatur?

Instabis: Inde sequeretur infidelem simul esse ad creaturam conversum, & non conversum: absurdum consequens: Ergo & antecedens.

Respondeo distinguendo sequelam: Sub diverso respectu, concedo: sub eodem, nego; & sic distincta minore, nego consequentiam. Esset habitualiter ad creaturam conversus, actualiter vero minime, cum juxta justitiæ regulas operaretur.

Insistes: Infidelis agit tantummodo propter creaturam; Igitur & actu est in omni opere ad illam conversus. Probatur antecedens: Non agit propter Deum; namque illum ignorat: Igitur propter creaturam.

Respondeo, negando antecedens. Ad probationem distinguo: Non agit propter Deum, explicite & corde perfecto, concedo: & hoc unum probat confirmatio; non agit implicite, nego. Eatenus dicitur propter Deum operari, & ex natura operis, quia de facto ad illum refertur, & ex intentione operantis, quia adimplet legem Dei naturalem, qua dilectio proximi injungitur: tum quia etiam intendendo agere secundum justitiæ regulas, saltem implicite intendit voluntatem supremi numinis quodcumque sit, adimplere.

Persistes: Opera propter creaturam facta, sunt peccata; Sed infidelis propter craturam agit: Et probatur: Primoquidem intendit solum sublevare pauperis miseriam: Igitur actu propter creaturam operatur. Secundo habitualiter quiescit veluti in fine ultimo in creatura: Sed nemini licitum est ponere finem ultimum in creatura: Ergo &c.

 Respon-

Respondeo distinguendo : Opera propter creaturam facta contra justitiæ regulas, sunt peccata, concedo : sin minus, nego. Lex dilectionem fratris præcipit, quocirca, si quis agat propter creaturam, ut illam a miseria sublevet, bonum opus operatur, modo adsit honestatis motivum : quod si motivo superbiæ operetur, jam actio de se bona peccatum evadet : cæterum si bono ducatur motivo infidelis, jam non agit simpliciter propter creaturam, ut propter finem ultimum, sed propter beatitudinem in communi quæcumque sit, adeoque & implicite propter Deum.

Ad primam probationem distinguo : Agit propter creaturam secundum justitiæ regulas, concedo : citra justitiæ regulas, nego.

Ad alteram similiter distinguo : Infidelis quiescit habitualiter in creatura, nam a peccato originali & infidelitatis non recedit, sed ex illo abstrahit, concedo : quiescit actualiter, subdistinguo; si operetur ex malo motivo, concedo: si e contra, bono, nego. Qui eleemosynam motu compassionis largitur, præscindit a malo fine ultimo, & agit implicite propter bonum.

Replicabis : Omnis actio quæ non est propter Deum explicite, peccatum est : Atqui infidelis non agit propter Deum explicite : Ergo &c. Probatur major : 1. Cor. 10. *Sive ergo manducatis, sive bibitis . . . omnia in gloriam Dei facite*. Quæ verba ponderans Augustinus ait, omnes actiones nostras, ad Deum dirigendas esse, sin minus evadere peccata. Confirmatur : Qui peccat venialiter non agit propter creaturam, ut propter finem ultimum, & tamen peccat, ex eo quod explicite propter Deum non operetur : Ergo &c.

Respondeo negando majorem : Ad primam probationem distinguo : Omnis actio est peccatum eo ipso quo ad Deum nequidem implicite refertur, concedo : Si ad eum referatur saltem implicite, & ut ad naturæ auctorem, nego. Apostolus eo loci vitam Christianam consiliis salutaribus instituit, & Christianis loquitur, qui certe cuncta sua ad Deum, ut auctorem gratiæ referre debent opera; quod si ex contemptu non faciant, in peccatum prolabuntur, secluso vero contemptu, minime. . . . S. Augustinus vult solum Christianos, ut plurimum peccare, si ad Deum explicite non attendant; non tamen semper, ut ex multiplici ejus allata auctoritate claret.

Ad alteram probationem, nego consequentiam : Latum est enim discrimen inter infidelem & Christianum : iste habet multo plura præcepta, & ideo peccat venialiter, cum ea & omittit, & transgreditur in levioribus; mortaliter vero si in gravioribus. Qui mentitur v. g. ut excusationem habeat alicujus defectus, & citra proximi injuriam, dubio-procul legem prohibentem mendacium trangreditur : at vero infidelis non habet nisi legem naturalem, quam certe adimplet dando eleemosynam motu compassionis.

Urgebis : Sequeretur ex dictis infidelem, qui dat eleemosynam motu compassionis, agere propter Deum, tamquam propter ultimum finem : Atqui hoc dici non potest; alias justificaretur propter amorem Dei naturalem etiam implicitum, quod Pelagianismum prorsus spirat.

Respondeo distinguendo : Sequeretur infidelem agere propter Deum, ut auctorem naturæ, & hoc solummodo implicite, & veluti propter finem dumtaxat intermedium, concedo : propter Deum ut auctorem gratiæ, in illo tamquam in fine ultimo quiescendo : nego. Infidelis in hypothesi non avertitur a creatura, in qua habitualiter quiescit; sic nec Christianus peccatorum pondere detentus dando eleemosynam motivo honesto : esto quod a creatura mala tunc abstrahat, sed non prorsus eam abjicit, quocirca eleemosyna eum quidem ad conversionem negative præparat, sed nondum operatur, donec accedat contritio perfecta, & ad Deum ut auctorem gratiæ explicita conversio. Quid plura? Infidelis nonnisi implicite, vel ad ipsum Deum ut auctorem naturæ, convertitur, & hoc etiam imperfecte : Et sic patet solutio ad confirmationem.

Sententia Patrum de Infidelium salute.

NON audemus de hoc aliquod ferre judicium; sed pro gravitate juvat aliquorum Patrum hic texere testimonia, ut quisquis Dei bonitatem, vel ipsos erga Paganos suspicari queat.

Sanctus Gregorius Naz. orat. 19. versus ini-

Initium de hoc momento sic loquitur : " Ut enim multi ex nostris nobiscum non „ sunt , quos scilicet a communi corpo„ re vita removet , sic contra multi ex„ terorum ad nos spectant , quicumque „ nimirum fidem moribus antevertunt , „ ac solo nomine carent, cum rem ipsam „ teneant . Quo in numero , meus quo„ que Pater erat, ramus quidem ille alie„ nus, cæterum vita & moribus ad nos „ propendens . „

S. Hieronymus in cap. 22. Matth. hæc profert : " Inter ipsos quoque Ethnicos „ est diversitas infinita : cum sciamus quos„ dam esse proclives ad vitia , & ruen„ tes ad mala : alios ad honestatem mo„ rum virtutibus deditos . „

S. Chrysostomus Homil. 37. in Matth. expressius loquitur : " Quod autem qui an„ te Christum obierunt , ac ideo ipsum „ non cognoverunt , si ab idolorum cultu „ recesserunt, ac Deum solum adorarunt; „ si præterea honeste vitam peregerunt ; „ æterna bona , & beatitudinem adipiscen„ tur. Audi quid dicat Paulus Rom. 2. „ 6. gloria autem & honor & pax omni „ operanti bonum . „

S. Augustinus lib. 18. de civit. c. 47. non absimilia loquitur his verbis : " Di„ vinitus autem provisum fuisse non du„ bito, ut ex hoc uno sciremus , etiam „ per alias gentes esse potuisse , qui se„ cundum Deum vixerunt , eique placue„ runt , pertinentes ad spiritulem Jeru„ salem . „

D. Thomas asserit , quod si homo in sylvis nutritus sequatur rationem iu appetitu boni, & fuga mali , Deum illuminaturum esse , vel interius & immediate, vel exterius & mediate , per Angelos, aut aliquem fidei prædicatorem, qualem ad Cornelium misit.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Omnia infidelium opera non sunt peccata.

PRIMO: Deus non approbat peccata : Et tamen obstetricum Ægypti erga Hebræorum masculos misericordiam laudavit , immo & compensavit , ut habetur Exod. 1.

Secundo : S. Pius V. & Greg. XIII. damnarunt propositionem 22. 25. & 38. Baji in quibus contrarium docet.

Tertio: Comment. in cap. 1. epist. ad Gal. ait in omnibus hominibus esse quædam virtutum moralium semina , quibus recte non semel vivitur. Ratio est , quia quandoque actio infidelis est bona ex objecto , ex intentione & fine , ut motivo compassionis sublevare pauperis miseriam : Sed nihil aliud requiritur ut actio sit bona : Ergo &c.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM,

ET EXPLICATIONUM.

PRIMO : Incassum objicitur istud Apost. effatum Rom. 14. *Quod non est ex fide peccatum est* ; sensus enim est , non esse vitæ æternæ meritorium , vel etiam peccatum esse solum concomitanter , quatenus actio tametsi bona moraliter, non tamen, seclusa gratia, delet peccatum sive originale, sive etiam actuale ; ea de causa actiones Infidelium sunt nigredine plenæ, cum enim per eas non justificentur, nec utique placent Deo usque ad vitæ æternæ meritum.

Secundo : Esto quod Patres quandoque dicant non dari medium inter amorem Dei & amorem Babylonis , hoc intelligendum est respectu vitæ æternæ meriti; namque omnis amor, vel est gloriæ, vel gehennę meritorius : gloriæ quidem si sit bonus , inferni vero, si malus : Sed si amor secundum se spectetur , datur medius , qui nec est meritorius , nec etiam pœna dignus, videlicet moralis & honestus , quo infideles proximum diligunt.

Tertio : Tametsi Paganus sit habitualiter a Deo aversus, non tamen semper actu , ut quum compassionis motivo dat eleemosynam.

§. III.

An S. Augustinus omnia Infidelium opera peccata esse propugnaverit?

CONCLUSIO.

S. Augustinus omnia Infidelium opera peccata esse, nec docuit, nec credidit.

Probatur multiplici ratione.

PRIMA sic proponitur. Ille omnia Infidelium

lium opera, peccata esse non propugnavit, qui ait multa in eis esse, quæ nedum vituperanda, sed & laudanda sunt: Atqui sic docuit, sic dicit & scripsit S. Augustinus: Igitur nec credidit, nec propugnavit omnia Infidelium opera esse peccata. Probatur minor: S. Doctor lib. de spir. & litt. cap. 27. num. 48. ait: “Si autem hi qui naturaliter quæ legis sunt faciunt, nondum sunt habendi in numero eorum quos Christi justificat gratia; sed in eorum potius, quorum etiam impiorum, nec Deum verum veraciter justeque colentium, quædam tamen facta, vel legimus, vel novimus, vel audimus, quæ secundum justitiæ regulam non solum vituperare non possumus, verum etiam merito recteque laudamus. ,, Ergo &c.

Secunda: Ille non putavit omnia Infidelium opera esse peccata, qui scripsit Creatoris imaginem non ita detritam esse in Infidelibus, ut leviora legis naturæ mandata facere non queant: Atqui sic propugnavit S. Præsul: Et probatur. Ibidem ait: “Non usque adeo in anima humana imago Dei terrenorum affectuum labe detrita est, ut nulla in ea velut lineamenta extrema remanserint, unde merito dici possit etiam in impietate vitæ suæ facere aliqua legis, vel sapere; si hoc est quod dictum est: quia *gentes quæ legem non habent*, hoc est, legem Dei, *naturaliter quæ legis sunt faciunt*, & quia hujusmodi homines, *ipsi sibi sunt lex*, & *scriptum opus legis habent in cordibus suis*, id est, non omni modo deletum est, quod ibi per imaginem Dei, cum crearentur impressum est. ,, Ergo &c.

Tertia: Ille omnia Infidelium opera non arbitratus est mala, qui ea solummodo dicit peccata, quæ ex mala voluntate, & motivo prorsus vitioso fiunt, puta propter vanam gloriam: Atqui sic pronuntiavit S. Augustinus: Igitur ab ejus mente profecto alienum est, omnia Infidelium opera esse mala. Probatur minor ex S. Præsule, qui contendit adversus Julianum opera ex officio bona, sed mala ex motivo, dicenda esse peccata. Sic loquitur lib. 4. contra Julianum cap. 3. n. 30. “Quis infidelis ita infideliter sapiat? Non itaque, in quantum homo est, quod est opus Dei; sed in quantum malæ voluntatis est, quisque arbor mala est, & bonos fructus facere non potest. ,, Quibus verbis S. Præsul distinguit Duplex opus: alterum quod procedit ab homine, ut homo, ut Dei factura est: alterum quod ab eo promanat quatenus infidelis est, & perversæ fit voluntate: istud tantummodo opus dicit malum, nusquam vero primum, eo inconcusso innixus principio, quod non ita deleta sit imago Dei in creatione impressa, ut aliqua non remaneant lineamenta, & virtutes, quibus aliquod bonum, saltem naturalis ordinis & legis, ille facere non queat. S. Doctor Ep. 144. lib. de patientia cap. 26. eamdem docet conclusionem. Post illum S. Fulgentius lib. de incarn. & gr. cap. 26. Ergo &c.

Solvuntur objectiones ex auctoritate D. Augustini prodeuntes.

OBJICIES: Servare fidem conjugalem est bonum opus morale: Atqui nullus hoc opus bonum & aliud simile absque fide in Christum potest recte adimplere: Igitur Infideles nullum opus bonum etiam naturalis ordinis facere queunt, quippequi absque fide & sint & vivant. Probatur minor ex S. Augustino. Hoc ex professo probat lib. 4. contra Julianum, maxime cap. 3. num. 14. ubi alloquens Julianum ait: “Conantes evacuare quod dicimus, neminem recte vivere, nisi ex fide per Jesum Christum, unum Dei & hominum mediatorem, ubi vos ejus adversarios apertissime prodemini. Denique longe non eamus: si forte fallor, ad ista responde. Ego dixi, pudicum non veraciter dici, qui non propter Deum fidem connubii servat uxori. ,,

Respondeo distinguendo minorem: Nullus meritorie potest absque fide servare fidem connubii, concedo: servare motivo naturali, eoque honesto, subdistinguo: semper, concedo: ad tempus, nego. S. Augustinus in primo loquitur sensu; & hoc ex multis patet momentis. I. Quidem lib. de spir. & litt. cap. 37. num. 48. expresse dicit gentes amentia adhue in infidelitate viventes, aliqua tamen ordinis naturalis bona posse facere, cujus hanc reddit rationem: *Quia non usque adeo in anima humana imago Dei terrenorum affectuum labe detrita est, ut nulla in ea velut*

ut

Digitized by Google

et lineamenta extrema remanserint. Profecto non legitur in libris retractationum, ea quæ dixit in libro de spiritu & littera revocasse. II. Caput controversiæ in libro 3. contra Julianum est de operibus ad salutem conducentibus: porro actionem distinguebat duplicem Julianus, alteram steriliter bonam, alteram vero fecunde optimam. Priorem eam dicebat ex officio & objecto bonam, ex fine vero perversam, & ideo steriliter bonam defectu motivi debiti, ut dare eleemosynam ad sublevandum pauperem, quod ex se bonum est, sed propter vanam gloriam, & ut quis appareat coram hominibus misericors: posteriorem illam autumabat esse quæ fit ex motivo honesto, puta cum quis compassionis motu porrigit eleemosynam pauperi, in hoc sistendo ut faciat alteri, quod sibi fieri vellet, si inops & miser evaderet. Istam proclamabat Heterodoxus justam, sanctam & vitæ æternæ meritoriam, quocirca gratiam Christi evacuabat. Julianum revincit S. August. propugnando actionem juxta ejus sensum steriliter bonam, esse absolute malam: Alteram vero esse quoque eatenus malam, quatenus nec meritoria nec ad vitam conducat æternam, eo quod absque fide & gratia Mediatoris fiat, quo secluso auxilio, aliqua quidem legis naturalis præcepta homo potest aliquando facere, non tamen diutius observare.

Quod talis sit genuinus S. Aug. sensus, patet. Namque ibidem lib. 4. contra Jul. cap. 3. num. 14. ait gratiam esse necessariam ad opus salutis tum inchoandum, tum perficiendum & consummandum: " Cum ergo, *ait Juliano*, divinitus ad-„ juvatur homo, non tantum ad capes-„ sendam perfectionem adjuvatur, quod „ ipse posuisti, utique volens intelligi eum „ per se incipere fine gratia, quod perficit „ gratia: Sed potius quod Apostolus loquitur, „ ut qui in vobis opus bonum cœpit, per-„ ficiat usque in finem. In quo enim vis „ hominem, sicut loqueris, ad aliquid „ laudabile generosi cordis stimulis inci-„ tari: in hoc eum non vis in Domino, „ sed in libero arbitrio gloriari. „ Quod etiam bonum aliquod morale etiam naturalis ordinis, Dei seclusa gratia, non fieri contendat Augustinus, ibidem dicit, eo quod opera infidelium raro admodum absque malo fiant motivo: Unde in libro de spir. & litt. cap. 37. num. 48. concedit quidem aliqua infidelium opera esse laudabilia, subdit vero: " Quamquam si „ discutiantur quo fine fiant, vix inveniun-„ tur quæ justitiæ debitam laudem de-„ fensionemve mereantur. „

Instabis: Si Infideles bonum quandoque operarentur, haberent virtutes morales: Atqui hoc expresse abnegat S. August. ibidem lib. 4. contr. Jul. c. 3. num. 17. his verbis: " Sed absit ut sit in aliquo vera „ virtus, nisi fuerit justus. Absit autem „ ut sit justus vere, nisi vivat ex fide. „ Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Haberent virtutes morales naturalis ordinis, concedo: supernaturalis ordinis, & veras, nego. Virtus moralis duplex distinguitur, una quæ regulat hominis vitam ad finem honestum a Creatore intentum; altera quæ dirigit ad finem supernaturalem, & a Mediatore præscriptum. Prima est vacua, & ideo non omnibus numeris absoluta, ut dicatur simpliciter vera, quinimmo quodam modo mala in Infidelibus est, quatenus ad justificationem & salutem inutilis evadit, & homo habitualiter fit per infidelitatem aversus a Deo; Altera vero est optima, & sola ut vera proclamanda, quia & fide innititur & charitate, qua & virtus animæ virescit & informatur, unde & sola salutis causa. S. Augustinus ne dimittat adversarium qui infidelem & impium virtute naturalis ordinis justificari contendebat, ait, virtutem absque fide & gratia Jesu Christi nullam esse. Qui quidem sensus ex sancti Doctoris textu claret. *Absit ut sit in aliquo vera virtus, nisi fuerit justus. Absit autem ut sit justus vere nisi vivat ex fide*. Rursus ibidem num. 16. Julianum sic alloquitur: " Quid „ remansit quod gratiæ reservemus in „ tam evidentibus, quibus dixisti eos „ abundare virtutibus? Quanto satius, „ si te impios ita laudare delectat, ut „ non audiens dicentem Scripturam, Prov. „ 24. Qui dicit impium justum esse, ma-„ ledictus erit in populo . . . . De jugo „ gravi, quod est supra filios primi A-„ dam, nemo liberat, nisi secundus A-„ dam. Quanto ergo tolerabilius illas, „ quas dicis in impiis esse virtutes, divino „ muneri potius, quam eorum tribueres „ tantummodo voluntati. „ Quibus verbis S. Præsul ait virtutes veras inesse posse Infi-

delibus, sed virtute gratiæ, quam quidem Deus intuitu dilecti filii sui concedit etiam impiis, etiam infidelibus.

Rursus num. 17. " Quomodo in eis est
,, vera justitia, in quibus non est vera
,, sapientia? Quam si eis tribuerimus, nihil
,, erit caussæ cur non eos ad illud regnum
,, pervenire dicamus, de quo scriptum
,, est, Concupiscentia sapientiæ deducit
,, ad regnum. Ac per hoc Christus gra-
,, tis mortuus est. ,, His & similibus sententiis unum tantummodo propugnat Augustinus, videlicet virtutes morales ex innatis naturæ viribus promanantes, neque ad justificationem, neque ad salutem sufficere, ut volebat Julianus, qui ita humanam extollebat naturam, ut ex se cuncta posse, etiam salvari arbitrabatur: Quod si hoc verum foret, inquit S. Augustinus, jam Christus gratis mortuus esset, hoc est, inutilis esset ejus & passio, inutilis mors.

Urgebis: Qui dicit nullam virtutem appellari posse justitiam nisi soli Deo serviat, profecto contendit nullam omnino inesse virtutem moralem, quæ seclusa in Christum fide nominari debeat vel minimum virtus: Atqui sic contestatur S. August. ibidem num. 21. " Proinde, *ait*,
,, virtutes quæ carnalibus delectationibus,
,, vel quibuscumque commodis & emolu-
,, mentis temporalibus serviunt, veræ
,, prorsus esse non possunt. Quæ autem
,, nulli rei servire volunt, nec ipsæ veræ
,, sunt. Veræ quippe virtutes deserviunt
,, in hominibus a quo donantur homini-
,, bus. ,, Igitur ex Sancto Doctore nulla virtus est, præter eam quæ soli Deo servit. Namque a ratione virtutis eliminat obsequia amicis præstita, fortitudinem in periculis absque timore sustinendis, patientiam in perferenda inedia, quæ sane motivum habent honestum. Sic loquitur num. 19. " Nec aliud erit quam
,, vera justitia Catinilæ, comprehendere
,, multos amicitia, tueri obsequio, cum
,, omnibus communicare quod habebat:
,, Et fortitudo vera erit ejus, quod fri-
,, gus, famem, sitim ferre poterat: &
,, vera patientia, quod patiens erat
,, inediæ, algoris, vigiliæ, supra quam
,, cuiquam credibile est. Quis hæc sa-
,, piat, nisi desipiat? ,,

Respondeo distinguendo: Nulla virtus est præter eam quæ servit Deo, vel ut Remuneratori, vel saltem ut Creatori, concedo: quæ non serviat Remuneratori, subdistinguo: nulla supernaturalis & quæ ad fidem conducit, concedo: nulla moralis & quæ hominis vitam ad honeste vivendum dirigat, nego. Eodem modo, iisdemque principiis suum insectatur Augustinus adversarium, propugnando eam virtutem non esse veram, quæ tametsi ex officio sit bona, mala tamen ratione honesti finis a quo deficit, adeoque virtutes ex objecto bonas, malas veroex motivo, quas Julianus steriles vocat, ne quidem nomine virtutis donandas esse contendit S. Præsul, quippe quæ sint vitia: Unde ut essent virtutes Creatori saltem referri deberent, quales sunt virtutes morales, quæ & ex officio, & ex motivo bonæ sunt: Namque dare eleemosynam indigenti motu compassionis refertur saltem implicite ad Creatorem, cujus hæc lex est, bona hominibus indigentibus suppeditare, qualia nobismetipsis in necessitate positis fieri desideramus. Alterum quod propugnat S. Doctor illud est, nullam virtutem ordinis naturalis, seclusa Christi fide, ad justificationem conducere. Jam audiamus S. Præsulem sui ipsius interpretem.

In primo loco loquitur de iis, quæ sunt virtutes tantummodo ex officio, mala vero ex fine: supra enim dixerat num. 21. Juliano: " Noveris itaque, non officiis,
,, sed finibus a vitiis discernendas esse vir-
,, tutes. Officium est autem quod facien-
,, dum est: finis vero, propter quod fa-
,, ciendum est. Cum itaque facit homo
,, aliquid ubi peccare non videtur, si non
,, propter hoc facit, propter quod facere
,, debet, peccare convincitur: Quæ tu
,, non attendens, fines ab officiis separa-
,, sti, & virtutes veras officia sine finibus
,, appellandas esse dixisti. Ex quo te tanta
,, absurditas sequitur, ut veram cogaris ap-
,, pellare justitiam, etiam cujus dominam
,, reperis avaritiam.... Proinde virtutes
,, &c. ,, Infra simili prope modo sese explicat S. Doctor n. 22. & ait: " Possunt ergo
,, aliqua bona fieri, non bene facientibus a
,, quibus fiunt. Bonum est enim ut subvenia-
,, tur homini periclitanti, præsertim inno-
,, centi: Sed ille qui hoc facit, si aman-
,, do gloriam hominum magis quam Dei
,, facit, non bene bonum facit: Quia non
,, bonus facit, quod bona voluntate facit.
,, Absit enim ut fit, vel dicatur voluntas

bona,

„ bona, quæ in aliis, vel in seipsa, non „ in Domino gloriatur. Ac per hoc nec „ ejus fructus iste dicendus est; arbor enim „ mala bonos fructus non facit. „ Ibi ut patet explodit a veritate virtutis eam solam quæ ex malo vanæ gloriæ motivo fit, quandoquidem arbor mala bonos non edit fructus, hoc est, homo peccator agens reduplicative ut peccator, nempe ex motivo vitioso, non bene facit: attamen cum motivo honesto posse operari non inficiatur S. Augustinus.

In loco post consequentiam argumenti in contrarium propositi, mentionem facit solummodo de iis quæ virtutis similitudinem exprimunt, & vitiis sunt affinia, quippe quæ fiunt, vel ad ostentationem, vel propter vitæ commoditatem avaritia regulatam & imperatam. Subdit enim num. 20. " Sed videlicet homo erudi„ tus, eorum vitiorum verisimilitudine fal„ leris, quæ finitima videntur & pro„ pinqua virtutibus, cum absint ab eis „ quam longe absunt a virtutibus vitia. „ Suam prosequitur responsionem num. 21. ubi ait allata esse virtutes ex officio tantum, sed non in rei veritate, quia non ex fine: " Potest, *inquit*, videri esse ju„ stitiæ: Sed cum quæritur, quare fiat, „ & respondetur, ne plus pecuniæ litibus „ pereat &c. „

Insistes: Hanc Juliani refert objectionem S. Aug. ibidem num. 30. " Si Gentilis, „ *inquit*, nudum operuerit, numquid quia „ non ex fide, peccatum est? „ Respondet August. & subjungit: " Prorsus in quantum non est ex fide, pecca„ tum est. „ Igitur ex mente S. Aug. actio quæcumque bona videatur, tametsi fine etiam justa, peccatum tamen præcise censet S. Præsul, quia ex fide non est.

Respondeo distinguendo: Operire nudum vanæ gloriæ motivo peccatum est, concedo: honesto fine, nego: Namque eo ipso quo actio finem habet bonum, quodammodo ex fide saltem implicite procedit, quatenus ad Deum Creatorem refertur. S. Aug. in primo tantum sensu loquitur, ut ex verbis subsequentibus claret, subdit „ enim: " Peccatum est; non quia per „ se ipsum factum, quod est nudum ope„ rire, peccatum est: sed de tali opere „ non in Domino gloriari, solus impius „ negat esse peccatum. Quod in intel„ ligas... Quæro abs te, utrum hæc opera „ bona benefaciat an male? Si enim quam„ vis bona, male tamen facit; negare „ non potes eum peccare, qui male „ quodlibet facit. Sed quia eum non vis, „ cum facit ista peccare; profecto dictu„ rus es, & bona facit, & bene. Fru„ ctus ergo bonos facit arbor mala: quod „ fieri non posse Veritas dicit. „ Ibi S. Doctor eatenus suo perstringit stilo censorio Julianum, quatenus volebat hominem qui vel nudum operit, vel periclitantem liberat, vel ægri vulnus fovet, non peccare, tametsi hæc omnia propter vanam gloriam faciat, quippequi non in Domino, sed in se propter hæc bona glorietur.

Instabis: Ideo infidelis aliqua potest facere bona, quia non agit semper reduplicative ut infidelis, sed quandoque ut homo, qui bonam a conditore recepit naturam: Atqui etiam ut homo, seclusa fide, non potest operari bonum, sed quæcumque facit, peccata sunt: Et probatur ex D. Aug. qui ibidem num. 30. hanc eamdem a Juliano propositam difficultatem & instantiam solvit, asserendo ea quæ procedunt ab infideli etiam ut homine, prorsus esse peccata. Sic alloquitur adversarium: " Noli præcipitare sententiam, diligen„ ter considera quid te respondere conve„ niat. An dicis hominem infidelem ar„ borem bonam? Placet ergo Deo: neque „ enim bono potest non placere quod bo„ num est. Et ubi erit quod scriptum est, si„ ne fide impossibile est Deo placere? An „ respondebis Non, in quantum infidelis „ est, sed in quantum homo est, arbor „ bona est? De quo ergo Dominus ait, „ Matth. 7. 18. " Non potest arbor mala „ bonos fructus facere? Quando quidem „ quicumque erit, aut homo, aut Angelus „ erit. Sed si homo in quantum homo est, „ arbor bona est; profecto & Angelus in „ quantum Angelus, arbor bona est. Hæc „ enim Dei sunt opera qui naturarum con„ ditor est bonarum. Ac per hoc nulla erit „ arbor mala, de qua dictum est, quod non „ possit facere fructus bonos. „

Respondeo distinguo minorem: Infidelis etiam ut homo sine fide bonum operari nequit ad justificationem & beatitudinem conducens, concedo: bonum honestum naturalis ordinis: subdistinguo: si illud ex mala voluntate, maloque operetur motivo, concedo: Sin minus, nego. Semper ad

Digitized by Google

ad caput controversiæ attendendum est. Julianus propugnabat actionem hominis infidelis honestam, tametsi ex motivo malam, non esse peccatum: eam vero, quæ ex objecto & fine bona erat, ad justificationem & salutem sufficere, & sic infideles absque fide salvari contendebat. Utrumque debellat S. Augustinus, ostenditque primum opus esse peccatum, quia a mala procedit voluntate: Alterum vero non sufficere ad salutem, quia sine fide impossibile est placere Deo, hoc est, esse Dei amicum, arborem bonam, & æternam viribus innatis promereri beatitudinem. Jam audiamus loquentem. Subjungit post verba in objectione allata num. 30. " Quis infidelis ita infideliter sapiat? Non itaque in quantum " homo est, quod est opus Dei; sed in " quantum malæ voluntatis est, quisque " arbor mala est, & bonos fructus facere " non potest. " Igitur ex Augustino sui ipsius interprete, eatenus solum opus hominis infidelis malum est, quatenus a mala fit & profluit voluntate.

Persistes: Etiam opus misericordiæ ex motivo honesto & piæ compassionis facto juxta mentem S. Aug. peccatum est: Igitur opera infidelium nedum ex motivo mala, sed & ex motivo bona peccata sunt, quatenus a fide non procedunt. Probatur Antecedens: Ibidem num. 31. " Julianum loquentem inducit S. Aug. " Sed forte dicturus es: Misericors vo- " luntas bona est. " Et sic respondet: " Recte istud diceretur, si quemadmo- " dum fides Christi, id est, fides quæ per " dilectionem operatur, semper est bona, " ita misericordia semper esset bona .... " Quod si & ipsa per se ipsam naturali " compassione opus est bonum; etiam isto " bono male utitur qui infideliter uti- " tur, & hoc bonum male facit qui in- " fideliter facit: qui autem male fa- " cit aliquid, profecto peccat. " Quibus verbis innuit Sanctus Doctor misericordiam, etiam motivo compassionis factam, non esse virtutem, sed potius vitium & peccatum, quatenus ex dilectione erga Creatorem non promanat, quod quidem requirit S. Aug. ut ipsa opera moralia, cujuscumque ordinis, fiant & bona & laudabilia: Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Misericordia facta ex compassione, sed vanæ gloriæ admixto motivo est mala & peccatum, concedo: secluso vanæ gloriæ motivo, subdistinguo; est peccatum ratione adjuncti, concedo: quatenus, scilicet non tollit & peccatum originis & peccatum infidelitatis, quæ in Pagano misericorde remanent, quæque non nisi fide & amore Dei & per lavacrum regenerationis lavacrum tolluntur: est mala ratione sui, nego. Eo loci S. Augustinus loquitur de misericordia quæ solum ex officio & objecto, seu etiam ratione operis ex compassione fit, nusquam vero ratione operantis; quandoquidem asserit ex voluntate infideliter operante profluere. Ibidem sic ait num. 31. " Porro si vitium est male mi- " sereri, procul-dubio vitium est infideliter " misereri. Quod si & ipsa per se ipsam " naturali compassione opus est bonum, " &c. " Et infra num. 32. sic concludit. " Ex quo colligitur, etiam ipsa bona opera " quæ faciunt infideles, non ipsorum esse, " sed illius qui bene utitur malis. Ipsorum " autem esse peccata, quibus & bona ma- " le faciunt. " Rursus num. 33. " Quod " ad me pertinet hoc scio, quia non ea facit " voluntas bona. " Cæterum opera, tum ex objecto, tum ex motivo bona non vult absque fide & Creatoris amore ad salutem valere. S. Doctor suam aperit mentem ibidem num. 33. & sic alloquitur Julianum: " Dicantur secundum te hujus- " modi voluntates arbores bonæ, suf- " ficit quod apud Deum steriles sunt, " ac per hoc non bonæ; sint inter homi- " nes fructuosæ, inter quos sunt & bonæ, " te auctore, te laudatore, si vis etiam " plantatore: dum tamen illud velis nolis " obtineam, quod amor mundi, quo quis- " que amicus est hujus mundi, non est a " Deo; amorque fruendi quibuscumque " creaturis, sine amore Creatoris, non " est a Deo: amor autem Dei quo per- " venitur ad Deum, non est nisi a " Deo Patre per Jesum Christum cum " Spiritu sancto. Per hunc amorem Crea- " toris, nullis quisque bene utitur crea- " turis. Hoc ergo amore opus est, ut bo- " num beatificum sit & pudicitia conjuga- " lis. " Si hæc verba ponderentur, patet Augustinum loqui principaliter de actionibus ex malo motivo factis, quas ipse Julianus steriliter bonas vocabat. Ipsum per omnia impugnat S. Doctor, præsertim vero in eo quod diceret castitatem & pudicitiam

non

non esse dona Dei. Eumdem propter hoc debellat lib. 1. de nupt. & concup. cap. 3.

Rispones: S. Aug. sicut virtutes Catilinæ vitia nominat, ita & Fabricii: iste tamen utpote vir honestus opera ex officio bona, honesto quoque patrabat fine: non sic Catilina qui ideo pessimus habetur apud omnes. Igitur non existimavit S. Præsul opera Infidelium etiam ex honesto facta motivo bona esse. Probatur Antecedens. Ibidem num. 25. " Minus enim Fabricius quam Catilina punietur, non quia „ iste bonus, sed quia ille magis malus: „ & minus impius, quam Catilina, Fabri- „ cius, non veras virtutes habendo, sed „ a veris virtutibus non plurimum de- „ viando. „

Respondeo distinguendo: Fabricius non habebat veras virtutes, hoc est, supernaturales, & quæ ad salutem necessariæ sunt, concedo: ita ut forent malæ, subdistinguo: concomitanter, hoc est, ratione peccati infidelitatis quod ab anima nusquam auferunt, concedo: ratione sui, nego. Loquitur in sensu opposito Juliano qui contendebat virtutes naturales salvare Paganos & Infideles: mens S. Aug. claret ex terminis objectionis, maxime vero ex verbis paulo anterioribus. Sic enim alloquitur Julianum: " Nec per eos potes „ probare quod vis, etiam Infideles veras „ posse habere virtutes: sunt quippe isti „ fideles. Aut si fidem non habent Chri- „ sti, profecto nec justi sunt, nec Deo „ placent, cui sine fide placere impossi- „ bile est. Sed ad hoc eos in die judicii „ cogitationes suæ defendent, ut tolera- „ bilius puniantur. „

Urgebis: Si S. Augustinus, omnia Infidelium opera peccata esse non propugnavit, maxime quia explicando illam Apostoli Rom. 2. 14. sententiam: *Gentes quæ legem non habent naturaliter quæ legis sunt faciunt*. Lib. de spir. & litt. cap. 27. num. 48. ait hoc posse intelligi etiam de Infidelibus quorum, inquit: " Quædam tamen „ facta, vel legimus, vel novimus, vel „ audivimus quæ secundum justitiæ re- „ gulam non solum vituperare non pos- „ sumus, verum etiam merito recteque „ laudamus. „ Sed hanc hic retractat explicationem, & ait verba Apostoli intelligenda esse de gentibus quæ ad fidem erant conversæ. Namque num. 23. refert objectionem Juliani, Apostoli sententia innixam: " Unde, *ait*, & illi quos com- „ memorare voluisti: *De quibus ait Apo- „ stolus, gentes legem non habentes ipsi sibi „ sunt lex, qui habent opus legis scriptum „ in cordibus suis*. „ Sic respondet num. 25. " Quid te adjuvent omnino non video „ --- & sicut legitur in Actibus Apostolo- „ rum, in illo, *scilicet Christo*, Deus de- „ finivit fidem omnibus, suscitans eum a „ mortuis. Ideoque dicuntur sine lege „ naturaliter quæ legis sunt facere, quia „ ex gentibus venerunt ad Evangelium, „ non ex Circumcisione, cui Lex data est, „ & propterea naturaliter, quia ut cre- „ derent, ipsa in eis est per Dei gratiam „ correcta natura. „ Ut igitur responsio S. Doctoris ponderet, certe sensum sententiæ Apostoli in libro de spiritu & littera datum excludi necesse est: sin minus, intactum manet Juliani argumentum, Gentes quæ legem non habent, naturaliter viribus innatis legem adimplent, adeoque & secluso gratiæ auxilio salvantur, quandoquidem factores legis apud Deum justi sunt. Ergo &c.

Respondeo 1. S. August. nullo modo retractasse quæ dixit in libro de spiritu & littera, in gratiam aliquorum operum quæ a gentibus laudabiliter, hoc est, honesto fiunt motivo; nusquam enim hæc sensus dati revocatio in libris retractationum S. Doctoris reperietur.

Respondeo 2. distinguendo: Sententiæ Apostoli revocat sensum a Juliano datum & exhibitum, concedo: absolute, nego. Julianus contendebat Infideles multa bona opera viribus innatis facere, & iis justificari apud Deum, immo & salvari, sicque evacuabat & gratiam & fidem Mediatoris, quocirca illum revincit S. Præsul contestando neminem, seclusa gratia & fide, posse salvari, unde si gentes aliquæ naturaliter quæ legis sunt facientes, dicuntur salvari, hoc inquit S. Aug. & apprime, intelligi debet de gentibus ad fidem conversis, quæ quidem naturaliter, hoc est, natura sancta & correcta per gratiam, quæ legis erant faciebant. Audiamus S. Doctorem sui ipsius interpretem.

Sic respondet objectioni num. 23. alloquens Julianum: " Quid te adjuvent om- „ nino non video. Per hos enim probare „ conatus es etiam alienos a fide Christi, „ veram posse habere justitiam, eo quod isti

Digitized by Google

„ isti, teste Apostolo, naturaliter quæ „ legis sunt faciunt. Ubi quidem dogma „ vestrum quo estis inimici gratiæ Dei, quæ „ datur per Jesum Christum Dominum „ nostrum, qui tollit peccatum mundi, „ evidentius expressisti: introducens hominum genus, quod Deo placere possit „ sine Christi fide, lege naturæ. Hoc est „ unde vos maxime Christiana detestatur „ Ecclesia. Sed quid vis esse justos? Utrum veras virtutes habent, & steriliter „ boni sunt, quia non propter Deum; an „ etiam Deo ex his placent, atque ab illo „ vita remunerantur æterna? Si steriles „ dixeris; quid ergo eis prodest, quod secundum Apostolum defendent eos cogitationes suæ, in die qua judicabit Deus occulta hominum? Si autem qui defenduntur cogitationibus suis, eo quod naturaliter opera fecerint legis, non sunt steriliter boni, & ob hoc inveniunt æternam mercedem apud Deum; procul„ dubio propterea justi sunt, quia ex fide „ vivunt. „

Bene igitur concludit, gentes quæ salvantur, gratiam & fidem Mediatoris habere: unde num. 25. iterum urget adversarium & proprio sic confodit gladio: "Isti ergo „ qui naturali lege sunt justi, aut placent „ Deo, & ex fide placent; quia sine fide „ impossibile est placere: & ex qua fide placent, nisi ex fide Christi? Quoniam „ sicut legitur in Actibus Apostolorum, in „ illo Deus definivit fidem omnibus, suscitans eum a mortuis. Ideoque dicuntur sine „ lege naturaliter quæ legis sunt facere, „ quia ex gentibus venerant ad Evangelium, non ex Circumcisione, cui lex data est; & propterea naturaliter, quia „ ut crederent, ipsa in eis est per Dei gratiam correcta natura. Nec per eos potes probare quod vis, etiam Infideles veras posse habere virtutes: sunt quippe „ isti fideles. Aut si fidem non habent Christi, profecto nec justi sunt, nec Deo „ placent, cui sine fide placere impossibile est. Sed ad hoc in die judicii cogitationes suæ defendent, ut tolerabilius puniantur. „ Ex his omnibus liquet quam aliena sit a mente S. Augustini Jansenii sententia, qui ut fucum faciat legentibus, multas laudat S. Doctoris auctoritates, quas in proprium non sine contumelia erga S. Præsulem, detorquet sensum.

Replicabis: S. Præsul ibidem plura Gentilium præclara recenset facta, tum de eleemosynis pauperibus erogatis, tum de castitate servata, & alia ab his non absimilia, quę tamen esse peccata contendit: Ergo &c.

Respondeo 1. S. Augustinum ante allata asserere quædam Infidelium opera nedum vituperanda, sed esse laudanda: Igitur non in ea versatur opinione, ut cuncta Gentilium facta promiscue, & ullo absque discrimine peccata esse existimet; maxime vero cum ipsa Scriptura sacra misericordiam obstetricum Ægypti erga Israelitarum masculos collaudet, & ipse Deus vocet Chaldæos gentem sanctam suam, quatenus in expugnando Jerusalem quam pro peccatis punire volebat, ejus adimpleverunt in hoc voluntatem.

Respondeo 2. distinguendo ut supra: Opera ab Augustino recensita erant, ut plurimum peccata, concedo; perverso enim fiebant fine, puta superbiæ, vel idololatriæ, motivo, ut legitur de quodam Philosopho, qui ulteriori fastu fastum alterius Philosophi calcabat, uti quædam feminæ quæ ad colendam deam vestalem a venereis abstinebant, sicut etiam quidam uxorati qui pudicitiam conjugalem servabant non accedendo ad alienam, sed aliis peccatis, inquit Augustinus, concupiscentiam vincebant, quatenus non amore conjugali, sed solum libidinoso ducti propria utebantur uxore. Opera prædicta erant semper in se peccata: subdistinguo, concomitanter, in quantum ab his qui peccato & originali, & infidelitate detenti erant promanabant, concedo: formaliter & secundum se considerata, nego.

Respondeo 3. iterum, sed aliter distinguendo: Opera de quibus controversia procedit, erant peccata, teste Augustino, & S. Doctor in sensu opposito sententiæ Juliani loquitur, concedo: in se spectata, subdistinguo: si motivo perverso patrata sint, concedo: sin minus, nego. Non semel dictum est Julianum in ea fuisse sententia, ut opera ordinis naturalis bono facta motivo crediderit vitæ æternæ meritoria, & sic gratiæ evacuabat necessitatem: negat hoc constanter Augustinus, asseritque ista etiam opera eatenus esse peccata, quatenus nec infidelitatis peccatum tollunt, nec justificare valebant: quocirca ait Juliano non dari medium inter a-

amo-

Digitized by Google

morem babylonicum qui damnat animas, & amorem Dei, ut auctoris gratiæ qui salvat; necesse esse illud admittere principium, omnes esse; vel cum Christo, vel extra Christum, eosque qui cum illo non sunt, extra electorum numerum fieri, & sic exsufflat amorem medium, illumque naturalem, sed illum solum quo Julianus volebat Infideles & justificari, & salvari.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

S. Augustinus non putavit omnia Infidelium opera esse peccata.

PRIMO: Expresse dicit quædam esse nedum vituperanda, sed potius laudanda. Lib. de spir. & litt. cap. 27. num. 48. ,, sic loquitur: " Quædam tamen facta, ,, vel legimus, vel novimus, vel audi- ,, vimus, quæ secundum justitiæ regulam ,, non solum vituperare non possumus, ,, verum etiam merito, recteque lauda- ,, mus.,

Secundo: Ibidem scribit, imaginem Dei non esse in Infidelibus ita detritam, quin aliqua bona opera possint facere; & in probationem laudat istum Apostoli locum, Rom. 2. 14. *Gentes quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt.*

Tertio: Ea solum Infidelium opera vult Aug. esse peccata, quæ perverso fiunt motivo, cætera vero minime, ut legere est lib. 4. contra Julian. cap. 3. num. 30. " Quis infidelis ita infideliter sapiat? ,, Non itaque in quantum homo est, ,, quod est opus Dei; sed in quantum ma- ,, læ voluntatis est, quisque arbor mala ,, est, & bonos fructus facere non po- ,, test. ,,

SYNOPSIS DIFFICULTATUM,

ET EXPLICATIONUM.

PRIMO: Quandoque, & fatemur, S. Augustinus ait, omnia Infidelium opera esse mala, sed vox *omnia* idem in ejus sensu sonat, ac *ut plurimum*, quia sæpius motivo, vel superbiæ, vel superstitionis agunt: sic quædam mulieres in honorem deæ vestalis servabant castitatem.

Secundo: Nec quemquam commovere debet si S. Doctor inter disputandum cum Juliano asserat, vel nudum operire esse quid malum: loquitur enim tantum in sensu opposito Hæresiarchæ, qui ejusmodi Infidelium opera vitæ æternæ meritoria esse contendebat. Opus igitur charitatis erga proximum eatenus malum est, quatenus ad gloriam sine fide non conducit.

Tertio: In eodem sensu Augustinus propugnat vel ipsas morales Infidelium virtutes non esse veras virtutes, hoc est, perfectas & supernaturales, seu vitæ æternæ meritorias.

SECTIO SECUNDA.

Utrum peccator, qui gratia sanctificante caret, possit aliquod bonum morale saltem ordinis naturalis facere.

CONCLUSIO AFFIRMATIVA

Probatur auctoritate, & ratione.

Primoquidem, ex Scriptura sacra.

CHRISTUS Luc. 11. hortatur peccatores ad Charitatem erga proximum: *Date*, inquit, *eleemosynam, & omnia munda sunt vobis*. Igitur peccatores viribus naturæ aliquod bonum, quale est erogare pauperibus eleemosynam, possunt facere, quandoquidem omnia munda sunt eis, hoc est, opera misericordiæ sunt bona; unde Propheta Daniel Nabuchodonosori dicebat: *Peccata tua eleemosynis redime*. Succinit illud Domini præceptum, quod omnes indiscriminatim etiam Infideles & Paganos obligat, & hoc vel ipsa innuit natura: *Habeas in honore parentes*: Ergo &c.

Secundo, ex Conciliis.

CONSTANTIENSE sess. 15. adversus Joan. Hus definit peccatores tametsi gratia sanctificante spoliatos, multa tamen bona operari posse. Trident. sess. 6. cap. 5. idem docet, asserendo peccatores tametsi gratia sanctificante privatos, virtute gratiæ prævenientis se præparare ad justificationem. Rursus sess. 14. cap. 4. His accedunt om-

Digitized by Google

omnes auctoritates quibus ostensum est Infideles aliqua bona ordinis naturalis posse facere.

Tertio, ratione triplici.

PRIMA: Lex naturalis præcipit cuilibet succurrere proximo extrema patienti; hinc omnes in hoc casu tenentur misericordiæ opera exercere: sed actus misericordiæ juxta præcepti regulam elicitus, nedum objective, sed & intrinsece bonus est: Igitur peccator potest aliquod operari bonum.

Altera est contra Joannem Hus, qui contendit gratiam sanctificantem necessariam esse, ut aliquod opus sit bonum & non vitiosum. Ex Tridentino sess. 14. actus fidei & spei informes, immo & timor gehennæ sunt ad justificationem debitæ dispositiones, nec peccatori desunt gratiæ actuales, quibus adjuvetur ad hujusmodi actus eliciendos: Igitur peccatores aliquod bonum opus, seclusa gratia sanctificante, operari queunt.

Tertia: Præcepta sunt & bona, & possibilia, ut in Concilio Tridentino definitum est: Sed dantur de audienda missa festivis diebus; de abstinentia a carnibus; maxime vero de conversione ad Deum; & sicut justi, ita & peccatores ea adimplere tenentur: nec quisquam sanæ mentis dixerit peccatorem qui legi obedit salutis motivo, de novo ruere in peccata; immo Synodus Tridentina in multis damnat Protestantes, vel in eo etiam quod dicerent timorem gehennæ, quo peccator exagitatus ad meliora redit, facere homines magis peccatores. Ergo &c.

Fit satis objectionibus.

OBJICIT multa Joannes Hus ex sacris excerpta Scripturis. Primoquidem, Psal. 49. habetur: *Peccatori autem dixit Deus, quare tu enarras justitias meas, & assumis Testamentum meum per os tuum*. Psalm. 13. *Non est qui faciat bonum, non est usque ad unum*. Psalm. 142. *Non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens*. Joan. 15. *Sine me nihil potestis facere*. 2. Cor. 3. *Non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis: sed sufficientia nostra ex Deo est*. Igitur, seclusa gratia, peccator nihil boni potest facere.

Respondeo 1. Hæc & similia unum tantummodo probare, videlicet peccatorem, seclusa gratia actuali, nihil ad salutem posse; sed neque est sermo de gratia sanctificante absolute loquendo; neque etiam de bonis operibus ordinis naturalis: ultro fatemur gratiam sanctificantem ad vitam æternam de condigno promerendam necessariam esse, sed cum actuali potest peccator se præparare ad justificationem: quinimmo vel, ista seclusa, quædam opera honesta facere.

Quod autem & Scriptura, & Concilia, & Patres gratiam actualem exigant, solum ad actus supernaturales, sanctificantem vero ad merendum, ex multis constat. Patres Concilii Millevitani Can. 4. sic definiunt: " Quisquis dixerit eamdem gratiam " Dei, per Jesum Christum Dominum nostrum, propter hoc tantum nos adjuvare " ad non peccandum, quia per ipsam " nobis revelatur & aperitur intelligentia " mandatorum, ut sciamus quid appetere, " quid vitare debeamus, non autem per " illam nobis præstari, ut quod faciendum cognoverimus, etiam facere diligamus atque valeamus, anathema sit."

Concilium Arausic. II. Can. 7. eodem prorsus modo sese explicat his verbis: *Si quis per naturæ vigorem bonum aliquod, quod ad salutem pertinet vitæ, æternæ cogitare ut expedit, aut eligere, sive salutari, id est, Evangelicæ prædicationi consentire posse confirmat, absque illuminatione, & inspiratione Spiritus sancti qui dat omnibus suavitatem in consentiendo, & credendo veritati, hæretico fallitur spiritu, non intelligens vocem Dei in Evangelio dicentis, sine me nihil potestis facere*: & illud Apostoli: *Non quod idonei simus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est*.

S. Augustinus lib. 1. de gratia Christi cap. 26. eamdem tradit Doctrinam: " Ac " per hoc, *inquit*, gratiam Dei, qua " *charitas Dei diffunditur in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis* sic confiteatur, qui vult veraciter confiteri, ut omnino nihil boni sine illa, quod ad pietatem pertinet veramque justitiam, fieri posse non dubitet." In omnibus loquuntur de actibus supernaturalibus, neque vero excludunt etiam ista absque gratia habituali fieri posse.

Respondeo 2. concesso antecedente, di-

distinguo consequens : Gratia sanctificans ad merendum requiritur, concedo : ad alia opera, nego. Sufficit gratia actualis, si sint actus supernaturales.

Jam ad singula Scripturæ loca deveniendum est. Ad primum dist. peccator increpatur quod per os suum assumat Testamentum Dei, cum affectu ad peccatum, concedo: secus, nego. Solutio patet ex sequentibus : *Tu vero odisti disciplinam &c.* Pari & consimili modo Christus longe facit orationem, & alia Pharisæorum opera objective bona, eo quod motivo superbiæ ea facerent : *Populus, hic*, inquit, *labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me*. In isto sensu fatemur peccatorem audientem Missam cum affectu actuali ad peccatum in hoc graviter peccare : e contra vero, si illam ea intentione audiat, & ut adimpleat præceptum, & ut se se ad conversionem disponat ; unde stupenda prorsus est quorumdam novatorum ne dicam severior, sed & erronea Doctrina, qui indiscriminatim omnia peccatorum opera etiam audire Missam, esse mala, asserere non dubitant.

Ad aliam auctoritatem similiter distinguo : Non est qui faciat bonum, ut plurimum, concedo : semper, nego. Nec mirum quod ab omni labe detæcatus non creditur vel ipse justus, hinc septies in die cadet, Proverb. 24. 1. Psal. 9. de Deo dicitur : *Sedisti super thronum qui judicas justitiam*.

Ad tertiam probationem etiam distinguo : Non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens, id est, justitia nostra ad justitiam Dei comparata aut nihil, aut parum est, concedo : est mala absolute, nego. Ad ulteriores probationes patet solutio ex dictis.

Instabis : Patres indiscriminatim asserunt absque gratia voluntatem nonnisi ad peccandum valere, juxta illud Augustini lib. 3. ad Bonifacium cap. 8. " Liberum ar-
,, bitrium captivatum nonnisi ad peccan-
,, dum valet. ,, Tum Concilium Arausic. II. Can. 22. *Nemo habet de suo nisi mendacium, & peccatum*.

Respondeo, & Patres, & Concilia perstringere Pelagianos, qui attendentes ad spiritum erroris existimabant opera honesta tametsi ordinis naturalis, ad justificandum homini sufficere ; hinc non distinxere opera bona media, scilicet honesta, inter actus supernaturales & vitiosos, sed in sensu opposito universim prædicarunt liberum arbitrium de se ad peccandum tantummodo valere, quod verissimum est, ad salutem vero nonnisi adjutum a gratia.

Persisties : Quod est contra charitatem peccatum est : Sed opera peccatoris talia sunt : Et probatur. Non sunt ex charitate Dei, sed potius ex amore creaturæ : Ergo &c.

Respondeo negando antecedens : Ad probationem, distinguo : Non sunt ex charitate Dei positive, concedo : negative, nego. Non quidem positive, cum actu & explicite opera peccatoris ad Deum non referantur : attamen non sunt contra charitatem Dei, quippe quæ non sint contra Deum : Igitur ex amore Dei quodammodo, seu negative sunt, nempe ex ratione operis honesti quod de se bonum habet finem, & ex intentione operantis, qui eo ipso quo motivum honestum sibi proponit, implicite saltem propter Deum ut auctorem naturæ operatur.

Insurges : Ergo peccator placet Deo : Sed hoc fieri non potest. Et probatur. Eo ipso quo est Christianus, debet agere propter Deum ut auctorem gratiæ, alias peccat non adimplendo præceptum : Ergo &c.

Respondeo, distinguendo sequelam : Placet Deo secundum quid, quatenus naturalem adimplet legem, concedo : nam bonum honestum ab hac præcipitur lege : placet Deo simpliciter, nego. Namque non avertitur a creatura ; sed ab ea solum abstrahit ; quocirca non justificatur.

Ad probationem distinguo : Tenetur Christianus agere propter Deum ut auctorem gratiæ, in aliquibus circumstantiis, concedo : in omnibus, nego. Præceptum duplex est, unum negativum quo prohibetur malum : alterum affirmativum quo præcipitur bonum : illud obligat pro semper, illud solum in quibusdam circumstantiis : v. g. peccator sub pœna peccati mortalis tenetur audire missam diebus festivis ; sua deponere saltem semel in anno peccata : Igitur tempore quo non urget præceptum, potest opera honesta facere, quæ licet vitæ æternæ non sint meritoria, non tamen sunt peccata, sed potius, teste Augustino, facta laudabilia.

Replicabis : Inest homini peccandi necessitas, nisi gratia adjuvetur, juxta illud

lud Augustini lib. de natura & gratia cap. 66. " Quod autem ex vitiis naturæ, " non ex conditione naturæ sit quædam " peccandi necessitas, audiat homo: atque " ut eadem necessitas non sit, discat Deo " dicere: De necessitatibus meis educ me. " Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Est quædam peccandi necessitas in genere, quatenus nullus citra privilegium ab omni etiam veniali abstinere valet, concedo: est necessitas in particulari, nego. Sanctus Augustinus loquitur in primo sensu, ut adversus Pelagium probet peccatum originale.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Peccator absque gratia sanctificante potest facere aliqua bona opera saltem ordinis naturalis.

PRIMO: Hoc patet ex iis quæ modo diximus de operibus Infidelium, quæ dubio procul quandoque sunt bona, immo & laudabilia.

Secundo: Joannes Hus in Concilio Constantiensi damnatus est suos propter errores: inter quos hic annumeratur, Omnia opera sine gratia sanctificante facta, sunt peccata.

Tertio: Ex Trid. sess. 6. cap. 5. peccator gratia præveniente adjutus se ad justificationem disponit: & cap. 6. de eis sic loquitur: " Disponuntur autem ad ip" sam justitiam dum excitati divina gra" tia & adjuti, fidem ex auditu conci" pientes, libere moventur in Deum. " Expressius sess. 14. cap. 4. ubi ait, dolorem ex metu gehennæ conceptum, si voluntatem peccandi excludat, impium ad justificationem in sacramento accipiendam præparare. Cæterum præcepta adimplenda sicut justis, sic & peccatoribus proponuntur. Ergo &c.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM ET RESPONSIONUM.

PRIMO: Deus repellit quidem impii orationes, sed eas solum quas fundit cum affectu ad peccatum.

Secundo: Neque vero negamus Concilia Africana adversus Pelagianos adunata exigere gratiam ad omne opus bonum, sed nomine gratiæ intelligunt actualem, de qua solum erat cum Hæterodoxis controversia. Observes etiam velim Patres loqui dumtaxat de operibus supernaturalibus: Igitur causa cadit Joan. Hus; non enim negant peccatores quædam opera honesta, secluso gratiæ auxilio, posse facere.

Tertio: Tametsi peccatores sint habitualiter a Deo aversi, non tamen semper actu: Igitur possunt absque gratiæ sanctificantis ope, declinare a malo, & facere bonum. Sin minus manerent necessario in impietate, nec se se ad Deum convertere valerent, quod est hæreticum.

SECTIO TERTIA.

Utrum gratia actualis sit necessaria ad legem naturæ adimplendam?

LEX naturalis sua habet præcepta, quorum primum & maximum est dilectio Dei ut auctoris naturæ; quæ quidem duplex distinguitur: alia imperfecta, & est mera complacentia in bono Dei, abstrahendo ab opere, & a compositione prædilectionis Dei super omnes creaturas: alia vero perfecta & etiam duplex; una affectiva, seu appretiativa, qua homo pluris facit Deum quam semetipsum & cætera creata: effectiva altera qua idem homo cuncta propter Deum ita operatur, ut omnia sua cedant bono Dei, paratus vel ipsam pro ejus gloria subire mortem: quibus prælibatis, sit

CONCLUSIO PRIMA.

Homo lapsus legem naturalem absque gratia, in aliquo adimplere potest.

Probatur rationibus D. Thomæ.

S. DOCTOR, eam probat conclusionem duplici ratione, hic quæst. 109. art. 2.

Prima sic exponitur: Homo potest facere bonum sibi proportionatum: Sed bonum legis naturæ vel etiam homini lapso proportionatum est: Ergo &c. Probatur minor. Primoquidem, bonum de quo movetur controversia, continetur intra sphæram activitatis naturalis: deinde vero homo callet rationem, qua suas ad finem honestum potest dirigere actiones: ne-

Digitized by Google

neque semper adsunt gravissimæ tentationes superandæ; neque etiam præceptum dilectionis perfectæ Dei ut auctoris naturæ semper obligat, cum sit tantummodo affirmativum. Igitur quoddam bonum legis naturæ manet homini proportionatum; & consequenter illud operari potest, quod ex articulis præcedentibus admodum claret.

Secunda: Idem S. Doctor eam ponit inter hominem lapsum & sanum discrepantiam, quod iste viribus innatis totam naturæ legem adimplere possit; ille vero ejusdem legis tantum aliqua; cujus rei hanc affert rationem, quod peccatum totam humanam non corruperit naturam: " Quia, *inquit*, natura humana per peccatum non est totaliter corrupta, ut scilicet toto bono naturæ privetur; potest quidem in statu etiam naturæ corruptæ per virtutem suæ naturæ aliquod bonum particulare agere; non tamen totum bonum sibi connaturale, ita quod in nullo deficiat, sicut homo infirmus potest per se ipsum aliquem motum habere, non tamen perfecte potest moveri motu hominis sani, nisi sanetur auxilio medicinæ. "

Tertia: Homo lapsus quandoque potest agere propter finem honestum, alias deterioris conditionis ipsis brutis animantibus foret, quippe quæ proprio pondere ad suos tendant fines: Igitur homo aliqua legis naturæ præcepta saltem leviora adimplere potest.

CONCLUSIO SECUNDA.

Homo lapsus sine gratia totam naturæ legem adimplere non valet.

Probatur auctoritate, & ratione.

Primo, ex Scriptura sacra.

HABETUR Rom. 7. *Quis me liberabit de corpore mortis hujus*; hoc est, a lege peccati? Et respondet: *Gratia Dei per Jesum Christum*. Unde sic argumentamur: Lex peccati est concupiscentia quæ pugnat adversus mentis seu spiritus legem, juxta illud Apostoli, ibidem: " *Video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ*. Rursus: *Foris pugna, intus timores*. Sed concupiscentiam iterum atque iterum & perpetuo reluctantem nemo compescere potest viribus innatis, maxime cum teste eadem Scriptura, proni sint sensus hominis ab adolescentia ad malum. Igitur sine gratia homo lapsus totam legem adimplere non valet.

Secundo, ex Conciliis.

ARAUSICANUM II. Can. 25. dicit hominem lapsum non posse, seclusa Dei gratia, bonum operari, & loquitur universim de bono arduo, atque de adimpletione perfecta præceptorum non solum supernaturalium, sed & naturalium: eo quippe loci perstringit Pelagianos, qui hæc omnia viribus innatis fieri posse autumabant; & hoc patet ex epistola Patrum Africanorum ad Innocentium primum directa, quæque inter Augustinianas nonagesima est.

Milevitanum cap. 3. suffragatur: Ibi docet hominem lapsum, secluso Dei auxilio, cuncta non posse præcavere peccata, & consequenter ea ipsa, quæ legi naturæ adversantur: " Placuit, ut quicumque dixerit gratiam Dei qua justificamur per Jesum Christum Dominum nostrum, ad solam remissionem peccatorum valere, quæ jam commissa sunt, non etiam ad adjutorium, ut non committantur; anathema sit. "

Tridentinum sess. 6. Can. 1. 2. adstipulatur; in primo definit hominem operibus per vires naturæ factis non posse justificari. Tum in secundo ita pronuntiat: *Si quis dixerit, ad hoc solum divinam gratiam per Christum Jesum dari, ut facilius homo juste vivere, ac vitam æternam promereri possit; quasi per liberum arbitrium sine gratia utrumque, sed ægre tamen & difficulter, possit; anathema sit.*

Tertio, ex Sanctis Doctoribus.

S. AUGUSTINUS lib. de hær. cap. 38. dicit hoc pertinere ad hæresim Pelagianorum, credere hominem sine gratia posse facere omnia divina mandata: Sed in his includuntur naturalia. Ergo &c.

D. Thomas, hic art. 4. ex professo docet conclusionem nostram, his verbis: " Potuit homo in statu naturæ integræ omnia mandata legis servare, quantum ad ipsam operum substantiam, non autem in statu naturæ corruptæ; sed quantum

,, tum ad modum agendi ut sunt ea quæ ,, ex charitate operari posset, indiguit ,, homo in utroque statu divina gratia. ,, Tria ibi notanda sunt. Primoquidem, D. Thomas loquitur tantum de præceptis naturalibus, quæ vocat substantiam legis, quæque distinguit a præceptis naturalibus ex charitatis motivo factis. Secundo, concedit hominem sanum posse viribus naturæ adimplere præcepta naturalia quoad substantiam, minime vero hominem lapsum. Tertio, dicit utrumque gratia divina indigere ut illa adimpleant, ex motivo supernaturali. Ergo &c.

Quarto, ex ratione.

PRIMA sic exponitur: Adsunt multa, tam intrinsecus quam forinsecus quibus homo arcetur a bono faciendo: enim vero dæmon hominem perpetuo ad malum impellit. Secundo, objecta sensibilia sic alliciunt, ut appetitus facile declinet ad peccatum. Tertio, concupiscentia perpetuam in nobis excitat luctam. Quarto, fragilitas naturę non patitur assidue vigilare, unde dum attendimus ad unum, negligimus alterum, juxta illud Prophetę Ps. 39. 13. *Cor meum dereliquit me.* Denique ignorantia & inconsideratio ex parte intellectus, & malitia ex parte voluntatis deprimunt animum, & a virtute exercenda non modicum avertunt; hinc sine gratia homo nequit adimplere totam naturæ legum, quia ad hoc natura corrupta eget ut sanetur, & roboretur: Ergo &c.

Secunda: Adimpletio legis dicit dilectionem Dei efficacem, ut auctoris naturæ: sed homo lapsus sine gratia nequit diligere efficaciter Deum super omnia, etiam ut auctorem naturæ. Et Probatur: Ad hoc requiritur quod homo anteponat bona invisibilia visibilibus, quod si necesse sit, moriatur pro gloria Dei, juxta illud: *Majorem charitatem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis*. Sed hæc omnia fieri non possunt sine gratia; quomodo enim sine auxilio Dei, homo elevabit se supra se, ut in omnibus cedat bono divino?

Tertia: Adimpletio perfecta legis naturæ importat plenam & universalem omnium mandatorum observantiam; sed ad hoc opus est gratia. Et probatur: Ut aliquis fideliter observet legem, necesse est quod sit bene dispositus circa finem & media; quod pars inferior, & appetitus subjiciatur, & obediat parti superiori; quod omnes tentationes repellat & vincat; sed ad hoc exigitur gratia; quinimmo gratiarum apparatus & copia; Igitur homo lapsus non potest sine gratia totam legem etiam naturalem adimplere.

Solvuntur objectiones contra primam conclusionem.

OBJICIES: Joan. 15. habetur: *Sine me nihil potestis facere*; quę verba explicans S. August. Tract. 81. in Joannem, sic loquitur: " Sive ergo parum, sive multum fieri non potest, sine quo nihil fieri potest. ,, Similia passim dicunt Concilia & Patres una voce asserentes, gratiam esse necessariam ad singulos actus: ea seclusa homo nullum bonum opus ne quidem ordinis naturalis, facere potest.

Respondeo 1. distinguendo: *Sine me nihil potestis facere*; id est, sine concursu Dei generali, concedo: causa enim secunda indiget a prima moveri: sine concursu supernaturali, & gratia, subdistinguo: nihil potestis facere vitæ æternæ meritorium, vel etiam ad salutem conducens, concedo: nullum bonum ordinis naturalis, nego antecedens. Solutio est S. Augustini & S. Thomæ: prior lib. 4. contra Julianum cap. 3. sic loquitur: " Scito ,, nos illud opus bonum dicere, per quod ,, solum homo potest ad æternum Dei ,, donum, regnumque perduci. ,, Posterior vero super cap. 15. Joannis lect. 1. verba laudata ita exponit: " Opera nostra aut sunt virtute naturæ, aut ex ,, gratia divina: si virtuto naturæ, cum ,, omnes motus naturæ sint ab ipso verbo ,, Dei, nulla natura ad aliquid faciendum ,, moveri potest sine ipso: si vero virtute gratiæ, cum ipse sit auctor gratię. ,, ... Manifestum est quod nullum opus ,, meritorium sine ipso fieri potest. ,,

Respondeo ad Confirmationem, Concilia & Patres loqui solum de bono supernaturali & meritorio; agunt enim contra Pelagianos & Semipelagianos qui dicebant meritum a natura promanare; illi quidem totaliter, isti vero saltem initiative. Solutio est D. Thomæ qui quæst. 24. de veritate artic. 14. respondens ad loca quibus adversarii probare contendunt hominem

nem lapsum nullum bonum opus posse facere sine gratia, ait: " Ad ea vero quæ ,, sunt in contrarium patet solutio; namque vel procedunt de opere meritorio, ,, vel ostendunt quod sine operatione Dei, ,, homo nullum bonum opus facere potest. ,, Per istas voces, *Sine operatione Dei*, intelligit Sanctus Doctor concursum generalem ordinis naturalis.

Instabis: Oramus ut actiones nostræ etiam Civiles, bene fiant, juxta illud Ecclesiæ: *Præsta quæsumus omnipotens Deus, ut semper rationabilia meditantes, quæ tibi sunt placita, & dictis exequamur & factis*. Immo etiam gratias agimus Deo pro bonis naturalibus acceptis: Sed hujusmodi oratio fit pro gratia obtinenda ad bene vivendum, gratiarum vero actio est pro bonis quæ innatis viribus comparari non possunt: Ergo &c.

Respondeo 1. Orationes Ecclesiæ omnes esse ad obtinendam gratiam Salvatoris, unde terminantur: *Per Dominum nostrum Jesum Christum &c.* Et hoc ut faciamus actiones, vel intrinsece supernaturales, vel saltem quo ad modum, ut cum dirigimus eleemosynam ad amorem Dei. Item gratias agimus pro bonis temporalibus acceptis, quatenus ordinantur ad nostram salutem, maxime cum Deus nihil nobis debeat, quia per peccatum amisimus jus ad bona tum naturalia, tum supernaturalia.

Respondeo 2. Orationem esse quandoque necessariam ut obtineamus lumen Spiritus Sancti, quo viam bonam cognoscere possimus. Et vero effectus naturales sunt contingentes, & ut plurimum sine lumine desuper infuso illos cognoscere non valemus; hinc in libris Regum passim legitur quod pii Principes antequam ad bellum properarent, accerserent Prophetas, ut ab eis, felicem exitum præcognoscere possent: sic Josaphat voluit audire Michæam, priusquam bellum cum Achaz contra Regem Syriæ gereret: sic Machabæi videntes signa in cælestibus armatorum quasi inter se pugnantium, rogabant, ut fierent monstra in bonum; ita habetur lib. 2. Mach. cap. 5. circa initium.

Repones: Non potest inferri ex articulo secundo D. Thomæ quæst. 109. hominem sine gratia posse opus bonum facere, etiam ordinis naturalis: Ergo &c. Probatur antecedens. Licet ibi quæstionem ex professo tractet, quum ait hominem viribus naturæ posse aliquid operari bonum, loquitur tamen solummodo de arte-factis, quippe qui afferat in probationem artis exemplar, ut ædificare domos, & similia, nullam faciens de bono morali mentionem: Ergo &c.

Respondeo negando antecedens: Ad probationem distinguo: S. Thomas adducit exempla artis, quatenus & propter finem honestum, & ex prævia deliberatione fiunt, concedo: quatenus sunt quid mere physicum, & etiam indeliberate executioni mandantur, nego. Porro secundum inconcussa D. Thomæ principia, actio eo ipso quo electione fit, est aut bona, aut mala: bona quidem, si ex motivo honesto, mala vero si ex perverso procedat. S. Doctor q. 24. de veritate art. 14. suam prodit mentem, & docet hominem posse operari bonum sibi proportionatum, quale est motu compassionis, ut ait, eleemosynam egenti præbere: Igitur ex sancto Doctore, homo viribus innatis aliquod potest facere bonum.

Replicabis: S. Thomas ibidem q. 24. de veritate art. 14. subjungit gratiam, non pro dono habituali, sed pro misericordia sumptam, necessariam esse ad opus omne bonum patrandum: Igitur & ad naturale. Confirmatur 2. 2. quæstio 136. art. 3. ad 2. sic loquitur: " Bonum politicæ virtu- ,, tis commensuratum est naturæ huma- ,, næ; & ideo absque auxilio gratiæ gra- ,, tum facientis potest voluntas humana ,, in illud tendere, licet non absque auxi- ,, lio gratiæ Dei. ,, Ergo &c.

Respondeo distinguendo consequens: Sine gratia late sumpta opus nequidem ordinis naturalis operari possumus, concedo: sine gratia stricte sumpta, nego. Gratia in duplici sumitur sensu. Primoquidem pro omni dono indebito, & sic concursus generalis dicitur gratia: Deus enim nihil creaturæ debet; quocirca & concursus quo creatura adjuta in suos prorumpit actus, & ejus conservatio, dicuntur gratiæ. Secundo stricte pro dono ad vitam æternam hominem promovente. Gratia sub isto respectu non est absolute necessaria ad opus honestum in se spectatum, bene tamen ut fiat motivo salutis: ut, si quis eleemosynam conferret, & propter Dei amorem, & in suorum remissionem peccatorum. Hanc gratiæ distinctionem tradit D. Thomas

mas 1. p. q. 21. art. 4. in objectione vero de gratia in priori sensu loquitur, & est sui ipsius interpres in 2. dist. 28. q. 1. ar. 1. ad 1. ubi sic loquitur de homine operante: " Nihil boni potest facere si„ ne gratia Dei, secundum quod intelligi„ tur gratia ipse Deus, gratis dans, eo „ quod ipse est principium omnis boni, „ non tantum in hominibus, sed etiam in „ aliis creaturis. „ Solutio est etiam D. Augustini qui epist. 95. ait: " Quædam „ non improbanda ratione dicitur gratia „ Dei . . . . quia non præcedentium aliquo„ rum operum meritis, sed gratuita Dei „ bonitate donata est. „ Eadem est responsio ad confirmationem.

Insurges: Uberior requiritur concursus ad actionem moraliter bonam tametsi ordinis naturalis, quam ad actionem malam, quæ tamen, secluso Dei concursu generali non fit, namque prima causa est quodammodo causa mali, non quidem reduplicative ut malum, sed ut ens est: Sed ille uberior concursus est gratia, alias a secundo non distingueretur: Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Requiritur concursus uberior quantum ad extensionem, concedo: uberior quoad se, ita ut sit ordinis supernaturalis, nego. Deus ut naturæ auctor, & prima omnium causa, concurrit ad materiale & formale actus honesti: sed non nisi ad materiale actus perversi: idcirco prior concursus dicitur altero uberior, quamvis sit intra eumdem naturæ ordinem.

Diluuntur objecta adversus secundam conclusionem militantia.

OBJICIES: Deuter. 30. legitur: *Mandatum quod ego præcipio tibi hodie, non est supra est*. Quod posito sic arguitur: quod non est supra hominem, dubio-procul hoc ipsum innatis viribus potest facere: Atqui lex naturalis est mandatum, adeoque hominis vires non excedens: Igitur absque gratia homo potest totam legem naturalem adimplere.

Respondeo distinguendo minorem: Lex naturalis non est supra hominem sanum, concedo: hominem lapsum, nego. Adam innocens poterat viribus innatis totam legem naturalem adimplere; sed non sic homo lapsus propter concupiscentiam, & alia imminentia impedimenta, quibus vel ipsum ordinis naturalis bonum redditur arduum; unde per accidens, secluso gratiæ auxilio, homo lapsus totam naturæ legem adimplere non valet.

Instabis: Atqui ex Scriptura sacra homo etiam lapsus hanc ex se potest adimplere legem: Ergo &c. Probatur subsumptum. Eccl. 15. habetur de homine: *Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilii sui*: Quæ verba explicans S. Augustinus, vel auctor lib. Hypognosticon cap. 3. ait: " Quid est quod dereli„ quit eum in manu consilii sui? nisi „ dimisit eum in potestate liberi arbitrii „ sui. „ In manu autem possibilitas intelligitur: Ergo &c.

Respondeo negando subsumptum: Ad probationem distinguo ut supra: Et eo loci sermo est de homine innocente, concedo: de homine lapso, nego. Sensus est hominem habere potestatem faciendi bonum ordinis naturalis, non tamen bonum arduum, quale est totius legis adimpletio. Auctor suam prodit mentem verbis immediate subsequentibus: " Ipsa, *inquit*, „ possibilitas, est prima gratia qua pri„ mus homo stare potuisset, si servare „ mandata Domini voluisset. „ Sensus alter Scripturæ est, hominem etiam lapsum manere liberum sub dominio gratiæ, quantumvis efficacis.

Insistes: Atqui hoc intelligi debet etiam de adæquata legis adimpletione: Et probatur: Rom. 2. Apostolus sic loquitur: *Gentes . . . . ea quæ legis sunt, naturaliter faciunt*: Quæ quidem verba sanctus Chrysostomus de tota lege intelligit: Ergo &c.

Respondeo 1. distinguendo: Gentes, ea quæ legis sunt naturaliter faciunt, quantum ad aliqua, concedo: quantum ad omnia, nego. Et vero non semel occurrunt impedimenta, quibus homo præpeditur ne totam legem etiam naturalem observet, maxime cum præceptorum collectio magnam inducat difficultatem, quæ, secluso gratiæ auxilio, superari non potest.

Respondeo 2. aliter distinguendo: Gentes ad fidem conversæ, quæ legis sunt naturaliter faciunt, hoc est, per fidem quæ est lex scripta in cordibus, vel etiam per naturam gratia adjutam, concedo: viribus innatis, subdistinguo; quantum ad aliqua, eaque leviora, concedo: quantum

Digitized by Google

tum ad omnia & difficiliora, nego. Hunc Apostoli locum objiciebant S. Augustino Pelagiani, ut gratiæ necessitatem evacuarent, contendentes Apostolum ibi docere legem solis naturæ viribus adimpleri posse: Hanc fuso calamo solvit difficultatem sanctus Doctor lib. de spiritu & litt. c. 26. & 27. & juxta ipsius mentem, triplex est sententiæ Apostoli sensus: primum exhibet cap. 26. num. 44. his verbis: " An forte eas gentes commemoravit Apostolus, scriptam in cordibus habere ,, legem, quæ ad novum pertinent Testamentum? Ad hoc enim unde venerit, intuendum est. Primo Evangelium ,, commendans, ait: *Virtus enim Dei est in salutem omni credenti, Judæo primum & Græco*... Deinde loquitur de illis impiis, quibus propter superbiam nec cognitio Dei profuit, quia non sicut Deum ,, glorificaverunt, aut gratias egerunt. ,, Inde transit ad eos qui judicant & agunt talia, qualia condemnant, nimirum propter Judæos, qui de lege Dei gloriabantur, quamvis adhuc eos nominatim non exprimat, & ideo dicit: *Ira & indignatio, tribulatio, & angustia in omnem animam hominis operantis malum, Judæi primum & Græci*... His verbis hoc unde ,, agitur subjungit, & dicit; *cum gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis sunt faciunt*: & cætera quæ jam supra commemoravi. Proinde non videtur alios hic significasse sub nomine Gentium, quam eos quos nomine Græci supra significabat, cum diceret: *Judæo primum & Græco*. Porro si Evangelium *Virtus Dei est in salutem omni credenti, Judæo primum & Græco*... Iste autem Græcus nomine gentium significatus est naturaliter quæ legis sunt facientium, & quæ scriptum habent opus legis in ,, cordibus suis: profecto ad Evangelium pertinent gentes, quibus lex in cordibus scripta est. ,,

Alterum prodit sensum sanctus Doctor cap. 27. num. 47. & ait: " Nec moveat ,, quod *naturaliter* eos dixit *quæ legis sunt facere*, non spiritu Dei, non fide, ,, non gratia. Hoc enim agit spiritus gratiæ, ut imaginem Dei in qua naturaliter facti fumus, instauret in nobis. ,, Vitium quippe contra naturam est, ,, quod utique sanat gratia: propter quam ,, Deo dicitur, Psalm. 44. *Miserere mei, sana animam meam quoniam peccavi tibi*. ,, Proinde naturaliter homines quæ legis sunt, faciunt: qui enim hoc non faciunt, vitiose faciunt. Quo vitio lex ,, Dei est deleta de cordibus; ac per hoc, ,, vitio sanato, cum illic scribitur, fiunt ,, quæ legis sunt naturaliter; non quod ,, per naturam negata sit gratia, sed potius per gratiam reparata natura... ,, qua gratia in interiore homine renovato justitia scribitur. ,,

Tertium sensum aperit ibidem num. 48. & sic loquitur. " Si autem hi qui *naturaliter quæ legis sunt faciunt*, nondum ,, sunt habendi in numero eorum quos Christi justificat gratia, sed in eorum potius ,, quorum etiam impiorum, nec Deum ,, verum veraciter justeque colentium, ,, quædam tamen facta vel legimus, vel ,, novimus, vel audivimus quæ secundum ,, justitiæ regulam non solum vituperare ,, non possumus, verum etiam merito recteque laudamus; quamquam si discutiantur quo fine fiant, vix inveniuntur ,, quæ justitiæ debitam laudem defensionemve mereantur: verumtamen quia ,, non usque adeo in anima humana imago Dei terrenorum affectuum labe detrita est, ut nulla in ea velut lineamenta extrema remanserint, unde merito dici possit etiam in ipsa impietate ,, vitæ suæ facere aliqua legis vel sapere: si hoc est, quod dictum est Rom. ,, 2. 14. quia *gentes quæ legem non habent*, ,, hoc est, legem Dei, *naturaliter quæ legis sunt faciunt*; & quia hujusmodi homines *Ipsi sibi sunt lex*, & *scriptum opus legis habent in cordibus suis*, id est, non omni modo deletum est, quod ibi per ,, imaginem Dei cum crearentur, impressum est. ,, Igitur ex S. Augustino triplex est loci Apostoli sensus: primus, natura adjuta auxilio Dei quæ legis sunt naturaliter facit, quatenus natura cooperatur: alter, ex eo quod si non faciat, ipsius culpa est: namque ex naturali corruptionis pondere gratiæ effectum impedimus. Tertius de facto aliqua legis naturalis opera, saltem levia, homo lapsus viribus innatis peragere potest, quandoquidem, teste sancto Doctore, non ita detrita est per peccatum natura, ut non possit aliquid honestum operari.

Persistes: Deus impossibilia non jubet: Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Et quod naturæ vires superat, gratiæ, quæ nulli deest, opitulatione possibile redditur, concedo; & homo in sua remanet impotentia naturali, nego. Potentia ad bonum non una est; altera est physica, eaque remota, & est ipsa natura omnis boni capax; altera proxima, eaque moralis, & hæc habetur per gratiam sufficientem; tertia tum physica, tum moralis quæ actum conjunctum habet, & datur per efficacem: ergo-ne impossibile quod solo Dei auxilio adjuti proxime possumus? Absit dicere, quod enim per amicos possumus, inquit S. Thomas, per nos possumus. Porro Deus, nedum amicus, sed & pater est.

Dices: Igitur Deus potest præcipere cæco, ut videat, hoc enim per miraculum possibile censetur; Sed hæc propositio non est admittenda: Igitur nec ista, adimpletio totius legis homini lapso possibilis est, cum tunc ista potentia non nisi ex gratiæ auxilio repeti queat.

Respondeo negando paritatem. Ratio discriminis est, quod cæcus vel ipsam videndi potentiam, etiam remotam non habeat, quippe quæ sit prorsus extincta, ut supponitur; sed homo tametsi lapsus, est tamen boni capax: quocirca, si adjuvetur, non solum habebit proximam illud agendi formam; sed & de facto faciet.

Solvitur argumentum ex dilectione Dei.

OBJICIUNT: Concil. Arausicanum II. can. 6. 26. Trident. sess. 6. can. 3. dicunt gratiam esse necessariam ad credendum, sperandum & diligendum Deum sicut oportet, id est, meritorie, & supernaturaliter: Ergo sequitur quod gratia non sit necessaria ad diligendum Deum super omnia ut auctorem naturæ, & servare legem naturæ.

Respondeo distinguendo: Et Concilia loquuntur solum de dilectione supernaturali, & meritoria, concedo; & excludunt dilectionem naturalem perfectam, nego. Namque Arausicanum agit contra Semipelagianos, qui docebant hominem per naturæ vires promereri salutem: Tridentinum vero contra Lutheranos & Calvinistas, qui volunt hominem suam posse operari salutem per fidem etiam informem. Porro ad meritum non sufficit dilectio Dei naturalis, sed supernaturalis, & ex charitate infusa procedens requiritur.

Instant, in Bull. Pii V. & Gregorii XIII. ann. 1579. data 4. Kalendas Februarii hæc propositio Baji damnatur: *Distinctio illa duplicis amoris naturalis, quo Deus amatur ut auctor naturæ, & gratuito, & quo Deus amatur ut beatificator, vana est*: Igitur ista sola contraria catholica censetur; *Distinctio amoris naturalis, & supernaturalis*: Sed si gratia requiritur ad amorem Dei naturalem, non stabit ista distinctio: Et probatur. Omnis dilectio erit supernaturalis, quandoquidem gratia requireretur ad quamlibet.

Respondeo 1. propositionem allatam, & quasdam alias Baji, damnatas fuisse in sensu ab assertore intento, ut patet ex tenore Bullæ, ubi post 79. propositiones relatas, habetur: *Quas quidem sententias stricto coram nobis examine ponderatas, quamquam nonnullæ aliquo pacto sustineri possent, in rigore ac proprio verborum sensu ab assertoribus intento hæreticas, erroneas, suspectas, temerarias, scandalosas, & in pias aures offensionem immittentes respective . . . . damnamus.*

Respondeo 2. negando minorem. Ad probationem distinguo: Omnis dilectio erit supernaturalis, si fiat propter Deum ut auctorem gratiæ, concedo: secus, nego. Triplex dilectio Dei distinguenda est; una quæ procedit a fide & charitate; & hæc dicitur substantialiter supernaturalis; alia quæ est talis solum ex motivo, ut eleemosyna data propter Deum ut auctorem gratiæ; hæc dicitur supernaturalis solum quoad modum, & quia actus imperatur a charitate: Tertia est dilectio Dei ut auctoris naturæ, quæ quidem non procedit a fide & charitate infusa, & est cum abstractione ab auctore gratiæ. Gratia per se primo requiritur ad primam & secundam, quia prima est intrinsece supernaturalis; secunda vero quoad modum; per accidens vero ad tertiam necessaria est; non enim præcise requiritur ad illam dilectionem, sed ad removenda impedimenta quæ sunt in homine lapso ad dilectionem Dei etiam ut aucturis naturæ; unde manet naturalis; non enim fit virtute gratiæ, sed gratia solum prohibentia removet.

Instant: Dilectio perfecta cum gratia conjuncta habet annexam remissionem peccatorum: Igitur quæcumque sit, est super- natu-

Digitized by Google

naturalis. Probatur antecedens; damnatur illa propositio Baji 33. *Charitas illa quæ est plenitudo legis, non est semper conjuncta cum remissione peccatorum*: Ergo contraria illa est vera, *charitas est semper conjuncta cum remissione peccatorum*.

Respondeo distinguendo: Charitas infusa, & supernaturalis dilectio habet adjunctam remissionem peccatorum, de qua solum loquitur Summus Pontifex contra Bajum, concedo: dilectio pure naturalis, nego. Gratia triplex potest distingui, una fidei qua dirigitur opus ad Deum ut auctorem gloriæ; altera charitatis infusæ qua Deus respicitur ut bonum beatificans: Tertia est gratia sanativa, qua removentur impedimenta. Duæ priores gratiæ producunt dilectionem supernaturalem, minime vero tertia, quia solum indirecte pertinet ad actum dilectionis naturalis Dei, & ut removens prohibens.

Instabis: Homo lapsus potest diligere Deum ut auctorem naturæ, etiam sine gratiæ auxilio: sed dilectio est adimpletio legis: Igitur absque gratia homo potest viribus innatis totam adimplere legem. Probatur major ex S. Thoma, qui hic artic. 3. docet ex professo hominem non posse quidem Deum, ut vitæ æternę auctorem, sine gratia super omnia diligere, sed concedit hoc fieri posse, si agatur de dilectione Dei ut auctoris naturæ: omnia quippe argumenta proponit contra possibilitatem dilectionis Dei super omnia, & ea solvit distinctione amoris supernaturalis & naturalis: conceditque hoc esse possibile pro secundo, sed non pro primo amore.

Respondeo 1. articulum etiam procedere de dilectione perfecta Dei ut auctoris naturæ; namque ibidem dicit S. Doctor hominem sanum posse diligere Deum ut auctorem naturæ sine gratia; secus vero hominem lapsum: " Homo, *inquit*, in
„ statu naturæ integræ non indigebat do-
„ no gratiæ superadditæ naturalibus bo-
„ nis ad diligendum Deum naturaliter
„ super omnia, licet indigeret auxilio
„ Dei ad hoc eum moventis: Sed in statu
„ naturæ corruptæ indiget homo etiam ad
„ hoc auxilio gratię, naturam infanantis.„

Respondeo 2. distinguendo: Et hoc solum probat actum dilectionis imperfectum & inefficacem esse a viribus naturæ, concedo: qualis est quoddam erga Deum desiderium nomine velleitatis nuncupatum; actum perfectum, nego. S. Doctor est sui ipsius interpres, quandoquidem in corpore articuli agit ex professo de amore Dei perfecto tum naturali, tum supernaturali. Et vero propter corruptionem naturæ homo non potest præferre, secluso gratiæ auxilio, bona invisibilia visibilibus, quæ plurimum alliciunt appetitum.

Instabis: S. Thomas passim docet substantiam actus amoris Dei esse a libero arbitrio; formam vero seu modum tendendi in Deum ab adjutorio gratiæ; sic scribit in 4. distinct. 17. q. 2. art. 1. quæst. 1. sed præsertim 2. 2. q. 1. art. 2. ad 3. ubi expresse dicit gratiam requiri ad dilectionem Dei naturalem, solummodo quantum ad modum: Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Amor Dei ut auctoris naturæ potest esse ab homine, secundum se, & in abstracto sumptus, concedo; in concreto, nego. Hæc dilectio potest considerari dupliciter: Primoquidem secundum se; deinde vero in concreto, hoc est, ut hic & nunc elicienda, vel etiam penes modum, quatenus potest ordinari ad salutem: priori modo spectata potest esse ab homine, sed non ut vestita circumstantiis; cum enim requiratur ut homo suum ultimum reponat finem in Deo, quem creaturis allicientibus longe anteponat, sine gratia ea omnia non repellet impedimenta: Igitur per accidens gratia est necessaria ad actum perfectum dilectionis Dei, etiam ut auctoris naturæ; a fortiori ut dirigatur ad finem supernaturalem, dicente Tridentino: *Si quis dixerit, sine præveniente Spiritus sancti inspiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur; anathema sit.*

Insistes: Homo potest elicere actum pœnitentiæ perfectissimum absque gratia, quippe qui possit naturaliter detestari peccatum: Secundo potest etiam viribus naturæ elicere actum temperantiæ omnibus numeris absolutum: Igitur & amoris Dei, ut auctoris naturæ.

Respondeo distinguendo: Homo absque gratia potest elicere actum pœnitentiæ inefficacem & imperfectum, concedo; perfectum & supernaturalem, nego. Tria sunt in pœnitentia secernenda, videlicet odium peccati, propositum de non pec-

cando, dolor peccati propter Deum; homo lapsus quandoque naturaliter & ut suę consulat famæ potest odio habere peccatum, quo infamatur, & habere propositum de illo in posterum non committendo, sed dubio-procul, secluso Dei auxilio, non potest elicere verum actum pœnitentiæ, quæ dolorem supernaturalem adjunctum habeat.

Respondeo ad aliud momentum, negando paritatem. Ratio discriminis ea est, quod actus temperantiæ quantumvis perfectus non est totius legis adimpletio, qualis est dilectio Dei perfecta, maxime cum homo sic se gerere possit ut suam curet valetudinem.

Replicabis: Mori pro aliquo est summus amor: Sed multi, ut referunt Historici, ex innata pro patriæ inclinatione vitam dederunt: Igitur & a fortiori aliquis poterit viribus innatis diligere Deum ut auctorem naturæ, maxime cum illa dilectio sit proportionata, quippe quæ sit ordinis naturalis.

Respondeo distinguendo minorem: Multi mortui sunt pro patria, inanis gloriæ motivo ducti, concedo: Propter honestum finem ab omni labe immunem, nego. Solutio est Conc. II. Arausicani can. 17. his verbis: *Fortitudinem Gentilium mundana cupiditas, Christianorum divina facit charitas*.

Ad probationem distinguo: Dilectio Dei ut auctoris naturæ est proportionata secundum se; concedo: in concreto, & adjunctis concupiscentiæ circumstantiis, nego.

Urgebis: S. Thomas 1. p. q. 60. ar. 6. ad 5. asserit dilectionem Dei naturalem remanere in dæmonibus; & in 2. dist. 33. qu. 2. ar. 2. ad 5. illam pariter admittit in puero existente in lymbis: Ergo &c.

Respondeo distinguendo antecedens: Amor Dei ut auctoris naturæ imperfectus & inefficax remanet in dæmonibus, & in pueris consistentibus in lymbis, concedo: perfectus, nego. Est quædam inclinatio in omnibus creaturis quæ absque deliberatione erumpit e natura circa Creatorem, sine quo non conservarentur in suo esse: de illa inclinatione loquitur S. Doctor.

Replicabis: Ideo homo non potest diligere Deum efficaciter ut naturæ auctorem, quia ex peccato contraxit corruptelam: Sed hæc ratio nulla est: Et probatur. Si hoc esset, certe haberet inclinationem in contrarium: Atqui non habet; si quidem inest cuilibet creaturæ inclinatio ad Creatorem: Ergo &c.

Respondeo negando minorem. Ad probationem distinguo minorem: Non habet inclinationem generalem in contrarium, concedo: particularem, nego. Habet quidem homo lapsus inclinationem naturalem, & imperfectam ad Deum, & beatitudinem in communi, sed particularem sæpe contrariam; deficit enim in mediis assumendis, hinc propter boni arduitatem multiplicat beatitudinem ad suam phantasiam, & in creatura sæpius reponit.

Instes: Fortius agit natura quam concupiscentia, & passio: Igitur si homo lapsus habeat inclinationem ad Deum, poterit diligere Deum efficaciter & super omnia sine gratia.

Respondeo distinguendo: Si homo non sit intrinsece corruptus; concedo: sin minus, nego. Inclinatio enim particularis passionum prævalet, juxta illud Psal. *Dixit insipiens in corde suo, non est Deus*. Rursus Psal. *Noluit intelligere, ut bene ageret*.

Instabis: Deus præcepit homini ut suum diligat Creatorem super omnia: sed non præcepit impossibile: Ergo &c. Confirmatur. Primo, Creator est infinite amabilis: Secundo, nec semper exardescunt passiones, nec stimulant tentationes: Ergo &c.

Respondeo distinguendo antecedens: Deus præcepit homini sano, ut suum amaret super omnia Creatorem, concedo: homini lapso, subdistinguo, & dat gratiam ad removenda prohibentia, concedo: & non dat, nego.

Ad primam probationem distinguo: Deus est infinite amabilis, & talis non apparet, nisi adsit gratiæ illuminatio, & ejusdem sanativa motio, concedo: seclusa gratia, nego. Revera quidem homo lapsus de se ad malum pronus est, & nisi adsit gratia, male judicat & de fine, & de mediis ad finem conducentibus; quocirca deficit vel in ipso naturali Dei amore.

Ad ulteriorem probationem similiter distinguo: Non semper exardescunt passiones, sed legis perfecta adimpletio, summam habet annexam arduitatem, quæ non nisi gratiæ auxilio superatur, concedo: secus, nego.

S X-

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Homo lapsus sine gratia, aliqua quidem opera legis naturalis potest facere; non tamen totam legem.

PRIMA PARS liquet ex iis quæ diximus de operibus tum Infidelium, tum peccatorum fidem Christi profitentium. Ratio est: Lex naturalis habet pro objecto bonum homini proportionatum: cum igitur, teste D. Thoma, homo quantumvis corruptus necessario non semper peccet, sequitur eum legem in aliquo viribus innatis posse adimplere.

Secunda Pars utique certa est: Nec mirum. Adimpletio totius legis est bonum arduum, hinc sine gratia homo lapsus illud operari nequit: maxime quum adsint foris pugnæ, & intus timores, quæ quidem impedimenta solo gratiæ auxilio removentur.

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET SOLUTIONUM.

PRIMO: Concedimus hominem sine gratia nihil posse pro salute; hinc quum vel pro felici exitu rerum civilium & temporalium oramus, est per ordinem ad salutem.

Secundo: Lex naturalis non erat supra hominem sanum, etiam ut sua omnia complectitur mandata, neque etiam supra lapsum est, si secundum se spectetur, secus vero si cum omnibus mandatis hic & nunc collective adimplendis. Potest igitur homo lapsus quodlibet legis præceptum in particulari & divisive adimplere, nusquam vero si collective sumantur. Cæterum quando Apostolus ait: Rom. 2. 14. *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt faciunt*; loquitur de Gentibus ad fidem conversis, & fidei auxilio agentibus; vel potius dicendum aliqua solum, sed non omnia quæ legis sunt, eos naturaliter facere. Demum homo lapsus, esto possit elicere aliquem amoris Dei ut auctoris naturæ imperfectum & inefficacem actum, non tamen perfectum, quia amor perfectus est plenitudo legis, ut ait Apostolus, Rom. 13. 10.

SECTIO QUARTA.

Utrum homo facere possit bonum supernaturale sine gratia

CONTROVERSIA movetur potissimum circa tria, 1. circa bonum supernaturale ut sic: 2. circa fidei initium: 3. immo & circa boni cujuscumque inchoationem.

CONCLUSIO PRIMA

Gratia actualis est absolute necessaria ad eliciendos actus supernaturales.

Probatio ex Scriptura sacra.

ISAIÆ 25. habetur: *Omnia opera nostra operatus es in nobis, Domine*. Et Thren. 5. *Converte nos, Domine, ad te, & convertemur*. Ezechiel. 36. Deus sic alloquitur homines: *Faciam, ut in præceptis meis ambuletis*. Et Joannis 6. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus qui misit me, traxerit eum*. Ibidem 15. *Sine me nihil potestis facere*. Item Rom. 9. habetur: *Non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei*. 1. Corinth. 12. *Deus operatur omnia in omnibus*. Philip. 1. *Qui cœpit in nobis opus bonum, perficiet*. Ibidem 2. *Deus est qui operatur in nobis velle & perficere*. Denique Jacobi 1. sic legitur: *Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est*. Quibus positis hæc argumenta fiunt.

Primo: Qui operatur in nobis omnia opera nostra; qui convertit nos ad se, qui facit ut in præceptis suis ambulemus, ostendit hæc omnia hominem non posse facere sine sua gratia: Sed ex Prophetis Deus operatur in nobis bona opera, convertit nos ad se, facit ut in præceptis ejus ambulemus: Igitur gratia nobis est necessaria ad eliciendos actus supernaturales.

Secundo: Per bona opera venimus ad Deum, currimus ad salutis metam, & operamur bonum: Sed ex novo Testamento non possumus venire ad Patrem, & currere, nisi Pater gratia sua & misericordia trahat nos ad se; Ergo &c.

Tertio: Velle & perficere, & omne datum optimum est a gratia: Igitur est necessaria.

Probatio ex summis Pontificibus.

INNOCENTIUS I. rescripto ad Concilium Carthaginense sic loquitur contra Pelagium: Quid enim tam iniquum esse potest ... Christianis mentibus inimicum, ,, quam huic te negare debere, quicquid ,, in quotidiana gratia consequeris, cui ,, te ipse confiteris debere, quod natus ,, es? Ergo eris tibi in providendo præstantior, quam potest is esse, qui te, ut ,, esses, effecit? Et cum te putas ei debere, quod vivis, quomodo te non putas ,, illi debere, quod quotidianam ejus consequendo gratiam, taliter vivis? ,,

Zosimus in epistola Tractatoria ad Episcopos totius orbis contra Pelagianam hæresim, ita habet: Omnia enim bona ad ,, auctorem suum referenda sunt, unde ,, nascuntur. ,, Idem dicit Cælestinus I. ,, in suis ad Episcopos Galliæ epistolis.

Probatio ex Conciliis.

ARAUSICANUM II. can. 7. sic pronuntiat: Si quis nos per naturæ vigorem, bonum aliquod, quod ad salutem ,, pertinet vitæ æternæ, cogitare, ut expedit, aut eligere, sive salutari, id est, ,, evangelicæ prædicationi consentire posse confirmat, absque illuminatione & ,, inspiratione Spiritus sancti, qui dat ,, omnibus suavitatem in consentiendo, ,, & credendo veritati, hæretico fallitur spiritu, ,, Tum can. 9. ,, Quoties ,, enim bona agimus, Deus in nobis atque ,, nobiscum, ut operemur, operatur. ,,

Africanum sub Zosimi Pontificatu ita definit: Gratia Dei per Jesum Christum, ,, non solum ad cognoscendam, verum- ,, etiam ad faciendam justitiam nos per ,, actus singulos adjuvari; ita ut sine illa, ,, nihil veræ sanctæque pietatis habere, ,, cogitare, dicere, agere valeamus. ,, ,, Idem definit in rescripto ad Zosimum.

Tridentinum, agmen claudet sess. 7. can. 3. his verbis: ,, *Si quis dixerit, sine præveniente Spiritus sancti inspiratione, atque ejus adjutorio hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur; anathema sit.*

Probatio, ex SS. Patribus, & orationibus Ecclesiæ.

PRIMUS nobis occurrit S. Hieronymus, qui epist. ad Ctesiphontem cap. 3. ait: " Velle & currere meum est: Sed ,, ipsum meum, sine Dei semper auxilio ,, non erit meum ... Deus semper largitor ,, semperque donator est. Non mihi sufficit quod semel donavit, nisi semper ,, donaverit. ,,

S. Augustinus lib. de prædest. SS. sex primis capitibus mira dicit de hoc momento adversus, Pelagianam perfidiam, & cap. 2. ait: " Quod ergo pertinet ad religionem & pietatem, de qua loquebatur ,, Apostolus, si non simus idonei cogitare aliquid quasi ex nobis ipsis, sed ,, sufficientia nostra ex Deo est; profecto ,, non sumus idonei credere aliquid quasi ,, ex nobis ipsis, sed sufficientia nostra ,, ex Deo est. ,, Passim & ubique prædicat gratiam ad singulos actus supernaturales necessariam esse, ut epist. 107. ad Vitalem. Enchiridio ad Laurentium cap. 32. Lib. de gratia Christi cap. 23. & 25. sermone 13. de verbis Apostoli cap. 10. 11. & 12. Ergo &c.

Sanctus Prosper carmine de ingratis cap. 45. sic canit.

Et tamen in Sanctos animum cum intendimus actus:
Cum desideriis carnis, mens casta repugnat,
Cum tentatori non cedimus, & per acerbas
Vexati pœnas, illæso corde manemus,
Libertate agimus, sed libertate redempta,
Cui Deus est rector, summoque ex lumine lumen,
Vita, salus, virtus, sapientia: gratia Christi est,
Qua currit, gaudet, tolerat, cavet, eligit, instat;
Credit, sperat, amat, mundatur, justificatur.
Si quid enim recti gerimus, Domine auxiliante
Te gerimus; tu corda moves, tu vota petentis,
Qua dare vis tribuis, servant largita creansque
De meritis merita, & cumulans tua dona coronis,

Ec-

Ecclesia demum Dominica quarta post Pascha sic orat: *Da populis tuis id amare quod præcipis, id desiderare quod promittis.* Dominica quinta post Pascha: *Deus a quo bona cuncta procedunt, largire supplicibus tuis, ut cogitemus te inspirante, quæ recta sunt, & te gubernante eadem faciamus.* Hinc Augustinus lib. de præd. SS. cap. 14. sic loquitur: " Non poscerentur a Deo, quę ,, præcepit, nisi ab illo donarentur ut ,, fierent. ,,

Probatio ex rationibus Theologicis.

PRIMA sic exponitur: Non cognoscimus bona supernaturalia lumine naturali, sed solum lumine gratiæ, alias non essent supernaturalia: Igitur a fortiori non possumus ea facere, secluso gratiæ adjutorio, quandoquidem major est difficultas in praxi, quam in theoria.

Secunda: Opus supernaturale est supra naturam: Igitur sine gratia adjuvante & elevante, non possumus illud facere; ne quidem illud cognoscere, & æstimare; juxta illud 1. Cor. 2. *Animalis autem homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei.*

Tertia: Natura est infirma, & ad sensibilia multum propensa: Igitur sine gratia sanante, non possumus operari bonum ordinis superioris; maxime cum sapientia crucis, quæ est medium ad vitam æternam, Gentilibus stultitia, Judæis vero scandalum sit.

CONCLUSIO SECUNDA.

Initium fidei non est a nobis, nisi gratia præcedat.

Probatur multis momentis.

Primo, ex Scriptura sacra.

JOANN. 6. habetur: *Hoc est opus Dei, ut credatis in eum quem misit ille.* Ibidem. *Omne quod dat mihi Pater ad me veniet.* Quid est, inquit Augustinus lib. de prædest. SS. cap. 8. " ad me veniet, nisi credet in me. ,, Igitur fidei initium est a gratia. Rursus Act. 16. habetur: *Quædam mulier nomine Lydia, purpuraria civitatis Thyatirenorum, colens Deum, audivit, cujus Dominus aperuit cor intendere his quæ dicebantur a Paulo.* 1. Cor. 4. *Quid habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* Eph. 1. *Qui operatur est omnia secundum consilium voluntatis suæ.* Quæ & similia loca ostendunt vel ipsum fidei initium a Deo præveniente promanare; alias non foret verum quod idem Apostolus ad Titum 3. ait: *Non ex operibus justitiæ quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit.*

Secundo, ex Conciliis.

ARAUSICANUM II. can. 5. sic pronuntiat: Si quis, sicut augmentum, ita ,, etiam initium fidei, ipsumque credulitatis affectum, quo in eum credimus, ,, qui justificat impium, & ad regenerationem baptismatis pervenimus, non ,, per gratiæ donum, id est, per inspirationem Spiritus sancti corrigentem voluntatem nostram, ab infidelitate ad fidem, ab impietate ad pietatem, sed ,, naturaliter nobis inesse dicit; Apostolicis ,, dogmatibus adversarius approbatur. ,, Idem statuit can. 6. & can. 25. adversus Semipelagianos.

Moguntinum anno 1549. adunatum cap. 7. eadem definit his verbis: " Talis autem justificationis initium ex Dei gratia provenire, qua ante omne meritum, ,, dum adhuc inimici & peccatores sunt, ,, excitati & adjuti, & eidem gratiæ sic ,, excitanti & adjuvanti consentientes & ,, cooperantes, ad justificationem disponuntur. ,,

Tridentinum suffragatur sess. 6. can. 3. *Si quis dixerit, sine præveniente Spiritus sancti inspiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur; anathema sit.*

Tertio, ex traditione Patrum.

Ex secundo sæculo, Justinus Dial. cum Triphone pag. 114. edit. Basileæ 1555. explicans illud Psalmi secundi: *Deus meus es tu, ne discesseris a me*; ait: Si Videmus filium Dei nec viribus suis, nec ,, sapientiæ ferre acceptam salutem, ,, cum tamen sit innocentissimus .... ,, Nec putare se posse sine Deo salvum ,, evadere: Qui fieri potest, ut vos & alii quicumque sine hac spe salutem expectant, non se ipsos decipiant. ,,

Cle-

Clemens Alex. orat. adhortatoria ad Gentes sic loquitur de Deo: " A somno quidem certe excitat, & ab ipsis tenebris eos qui aberraverunt, facit surgere. "

Ex tertio sæculo, Origenes suffragatur comment. in epist. ad Cor. expendens ista Apostoli verba: *Si autem gratia, jam non ex operibus*; ait: Non facit ergo inanem gratiam ille qui digna ei opera subjungit. "

Cyprianus lib. 3. ad Quirinum cap. 4. expressius loquitur his verbis: " In nullo gloriandum, quando nostrum nihil sit. "

Ex quarto sæculo, Cyrillus Jerosol. . . Catech. 16. concinit, dicens: Alii temperantiam corroborat: alium instituit ad eleemosynam . . . Omnia autem hæc operatur unus & idem Spiritus, dividens unicuique prout vult. "

Basilius Hom. de humilitate suum addit calculum: " Nihil tibi relictum est, o homo, de quo gloriari possis, cujus gloriatio & spes in eo sita est, ut omnia tua mortifices, & futuram in Christo vitam quæras, cujus primitias habentes in his nunc sumus, per universum in gratia ac dono Dei viventes. Et Deus est qui operatur in nobis & velle & perficere pro bona voluntate. " His accedit Ambrosius lib. 7. in Lucam c. 9. " Deus, *inquit*, quos dignatur vocat. " Et in proœmio ejusdem Evangelii, sic habet: " A Deo enim præparatur voluntas hominum. " Non omittendus sanctus Gregorius Naz. qui orat. in Pentecosten ita loquitur: " Qui dedit credere, dabit & confiteri. "

Ex quinto sæculo, primus sese prodit S. Augustinus qui lib. de prædest. SS. eamdem confirmat veritatem, his verbis: " Ipse convictus sum, cum similiter errarem, putans fidem qua in Deum credimus, non esse donum Dei, sed a nobis esse in nobis. " Igitur ex sancto Augustino erroneum est propugnare initium fidei esse a nobis, quem quidem errorem damnavere Concilia Africana, maxime vero Arausicanum I. & postea Tridentinum sess. 6. can. 3.

Sanctus Prosper carmine de ingr. cap. 17. sic scribit, *usque adeo donum est quod credimus: & data gratis gratia, non merita ditat mercede vocatos*: Ergo &c.

Ex sexto sæculo, occurrit S. Fulgentius lib. de Incarnat. & gratia cap. 18. " Si vero, *inquit*, secundum opinionem illorum nostrum est velle credere, priusquam nos Dei gratia incipiat adjuvare, injuste gratia dicitur, quia non gratis datur homini, sed bonæ retribuitur voluntati. "

Idem docent Patres subsequentium sæculorum, ut sanctus Gregorius Magnus lib. 33. Moral. cap. 20. S. Bernardus serm. 21. in cantica, S. Thomas, & omnes Scholastici Doctores. Ergo &c.

Quarto, ex rationibus Theologicis.

PRIMA hæc est: Initium boni operis ad salutem conducentis, est bona cogitatio: Sed hoc ipsum, gratiæ Dei fœtus est, juxta illud 3. Corint. 3. *Non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis: Sed sufficientia nostra ex Deo est*. Igitur & quoad fidei initium.

Secunda: Fides magnum est Dei donum; sic enim habetur Psal. 147. *Non fecit taliter omni nationi, & judicia sua non manifestavit eis*. Tum Matth. 16. cum S. Petrus Christi divinitatem publice fuisset professus, ait illi Christus: *Beatus es Simon Barjona, quia caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in cælis est*. Rursus idem Christus Joan. 6. *Hoc est opus Dei, ut credatis in eum quem misit ille*. Sed si initium fidei foret a natura, non esset verum dicere, fidem esse magnum Dei donum: Ergo &c.

Tertia sic exponitur: Quod est insigne Dei beneficium, a viribus innatis profluere non potest: Sed fides Abrahæ concessa est, ut insigne Dei beneficium: Et probatur ex S. Augustino qui lib. de præd. SS. cap. 10. num. 19. hunc de isto momento instituit sermonem; " Quando ergo promisit Deus Abrahæ in semine ejus fidem gentium, dicens: *Patrem multarum gentium posui te*: unde dicit Apostolus: *Ideo ex fide, ut secundum gratiam firma sit promissio omni semini*: non de nostræ voluntatis potestate; sed de sua prædestinatione promisit. Promisit enim quod ipse facturus fuerat, non quod homines: Quia & si faciunt homines bona quæ pertineut ad colendum Deum; ipse facit, ut illi faciant quæ præcepit. "

Quarta: Nihil Deo conferre possumus: Sed

Sed si initium fidei foret a natura, jam homo aliquid Deo retribuere videretur: Ergo &c. Ista ratio est D. Augustini qui ibidem cap. 2. num. 3. sic perstringit Semipelagianos in hoc errantes, argumentando ad hominem: " Ac per hoc, „ initium fidei nostræ priores damus Deo, „ ut retribuatur nobis... Sed contra hæc, „ cur non potius audimus? *Quis prior de-„ dit illi; & retribuetur illi? Quoniam ex ipso & per ipsum & in ipso sunt omnia.*

Quinta: Actus intrinsece supernaturalis, non est ab homine nisi a gratia adjuto, ut articulo præcedenti ostensum est: Sed initium fidei est actus hujusmodi: Et probatur, primoquidem: fides in indivisibili consistit, unde si consummatio est intrinsece supernaturalis, utique & initium. Secundo, actus ille initiative spectatus habet idem objectum ac consummative consideratus, scilicet Deum Trinum & Incarnatum &c. Igitur requiritur gratia & pro intellectu, & pro voluntate ad fidei initium: pro intellectu quidem, scilicet revelatio & illuminatio, ut assentiat credendis: cujus defectu quidam inter Athenienses Areopagi Act. 17. irridebant S. Paulum mysteria Christi prædicantem: pro voluntate vero gratia sanativa; quodquidem illustratur exemplo mulieris purpurariæ, quæ teste S. Luca Act. 16. ideo credidit, quia Deus aperuerat ejus cor, ut crederet iis quæ dicebantur a Paulo.

Solvuntur objectiones contra primam conclusionem.

OBJICIES multa Scripturæ loca, quæquidem innuere videntur, vel ipsos Actus supernaturales a natura in se relicta profluere: Ergo &c. Probatur Ant. Psal. 87. habetur: *Et mane oratio mea præveniet te.* Psal. 118. *Præveni in maturitate & clamavi.* Isaiæ 3. *Propterea expectat Deus, ut misereatur vestri.* Ezech. 18. *Facite vobis cor novum, & spiritum novum.* Zachariæ. 1. *Convertimini ad me, ait Dominus exercituum, & convertar ad vos.* Et iterum Psal. 118. *Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas.* Prov. 16. *Hominis est animam præparare.* Denique & illud Apostoli: *Velle adjacet mihi.* Ergo &c.

Respondeo 1. Opponendo Scripturam Scripturæ: namque Psal. 48. habetur: *Converte nos Deus salutaris noster.* Thr. 5. *Converte nos Domine ad te, & convertemur.* Et illud Apostoli: *Deus est qui operatur in nobis velle, & perficere.*

Respondeo: negando Ant. Ad probationem distinguo: Et hæc omnia denotant solum liberam hominis gratiæ cooperationem, concedo: hominem aliquid boni pro salute, secluso Dei auxilio, posse, nego. Solutio est Conc. Tridentini decreto de justificatione cap. 5. ubi hæc habentur: " Unde in sacris litteris, cum dici-„ tur *convertimini ad me, & ego convertar „ ad vos*; *libertatis nostræ admonemur. Cum „ respondemus; converte nos Domine ad te, „ & convertemur*, Dei nos gratia præveni-„ ri confitemur. „

Respondeo 3. iterum distinguendo idem antecedens: Præventi a gratia prima prævenimus cooperantem, concedo: Ipsam primam gratiam, nego. Ista est in nobis sine nobis, ut dictum est; quod si non ponamus ei obicem, uberiorem obtinemus, qua actu operamur bonum: unde aliquo modo gratia sufficiente præveniente adjuti non ponendo obicem, ulteriorem quæ offertur, prævenimus: hæc solutio colligitur ex S. Augustino qui lib. de gratia & libero arbitrio cap. 15. sic loquitur de Deo: " Meminerimus ipsum „ dicere; *Facite vobis cor novum & spiri-„ tum novum*: qui dicit, *Dabo vobis cor „ novum & spiritum novum dabo in vobis*: „ Quomodo ergo qui dicit, *Facite vobis*, „ hoc dicit, *dabo vobis*? Quare jubet, si „ ipse daturus est? Quare dat, si homo facturus est? nisi quia dat quod jubet, „ cum adjuvat ut faciat cui jubet? „ Hinc „ ipse l. 10. confess. c. 29. Deum sic alloqui-„ tur " Da quod jubes, & jube quod vis. „

Ad id vero quod dicitur, hominis est se præparare ad gratiam, distinguo: Ut prius adjuti, concedo: sine gratia, nego: Homo quidem roboratus gratia tum sufficienti, tum efficaci se præparat per bona opera ad gratiam habitualem seu justificationem; sed hoc in se relictus, non potest facere.

Instabis: Luc. 11. habetur: *Petite & accipietis*: Sed petimus gratiam: Igitur, seclusa Dei ope, aliquod opus superioris ordinis operari possumus.

Respondeo distinguendo majorem: Et petimus gratia præventi, concedo: sin minus, nego. Similiter distinguo minorem: Gratia sufficiente præventi, & efficaci adjuti, petimus sanctificantem, concedo: absque illa

illa gratia, nego. Solutio est S. Pauli Rom. 8. dicentis: *Spiritus adjuvat infirmitatem nostram, nam quid oremus sicut oportet nescimus: Sed ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus*. Hinc Prov. 19. juxta versionem Septuag. legitur: *Præparatur voluntas a Domino*.

Concinit sanctus Augustinus lib. de prædest. SS. cap. 14. his verbis: " Non enim poscerentur a Deo quæ præcepit fieri; nisi ab illo donarentur ut fierent. " Isti accedit S. Fulgentius qui lib. de Incarn. & grat. cap. 22. sic loquitur: " Nec unquam redire velle potest ovis errans, nisi fuerit boni pastoris inquisitione præventa, & humeris reportata. "

Insistes: Si homo absque gratia bona opera facere non valet, duo inde sequerentur absurda: primum quidem quod Infideles in peccando excusabiles sint, quippequi non habeant fidem & gratiam ad legem supernaturalem adimplendam: alterum vero, videbitur Deus, quod absit vel tantum cogitare, habere personarum acceptionem; si quidem multi peccatores obdurati, gratia carent saltem proxima ad conversionem, dum alii uberrimam habent. Ergo &c.

Respondeo negando utramque sequelam. Ad primam probationem distinguo: Infideles non habent gratiam fidei, concedo: gratiam operis ad legem naturalem adimplendam, qua possint ad fidem pervenire, nego. Responsio colligitur ex S. Augustino qui epist. 105. ita scribit: " *Spiritus ubi vult spirat*: Sed quod fatendum est, aliter adjuvat nondum inhabitans, aliter inhabitans. Nam nondum inhabitans adjuvat ut sint Fideles, inhabitans adjuvat jam Fideles. "

Ad secundam probationem respondet S. Doctor in eadem epistola quæ est ad Sixtum: " Verum, *inquit*, isti, qui personarum acceptorem fieri existimant Deum, si in una eademque causa super alios veniat misericordia ejus, super alios vero maneat ira ejus, nempe totas vires argumentationis humanæ in parvulis perdunt.... Quam quæso, allaturi sunt causam, quod alius sic gubernatur, ut baptizatus hinc exeat, alius Infidelium manibus traditus, vel etiam Fidelium priusquam ab eis baptizandus offeratur, expiret? " Rursus lib. 2. contra duas epistolas Pelagianorum cap. 6. " Cur aliquando piorum filiis negatur hoc bonum, & filiis tribuitur impiorum? Nonnumquam enim de religiosis orta proles in tenera ætate atque ab utero recentissima prævenitur morte, antequam lavacro regenerationis abluatur; & infans natus ex inimicis Christi misericordia Christianorum baptizatur in Christo: plangit baptizata mater non baptizatum proprium, & ab impudica expositum, baptizandum casta fœtum colligit alienum. " Et iterum lib. de dono perseverantiæ cap. 8. dicit unum credere, & tunc non se convertere quia gratiæ ponit obicem, alterum e contra sese convertere ex eo quod non ponat.

Proponuntur & solvuntur difficultates contra secundam conclusionem.

OPPONES: Ab actu ad posse valet consequentia: Sed multi bonis operibus absque gratia factis fidem attraxerunt: Et probatur: Primoquidem exemplo Cornelii, cujus, ut legitur Act. 10. *Eleemosynæ . . . ascenderunt in memoriam in conspectu Dei*. Secundo, Joan. 1. legitur: *Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri*. Rursus Matth. 25. legitur parabola quæ docet data fuisse, *Uni . . . quinque talenta, alii autem duo, alii vero unum, unicuique secundum propriam virtutem*. Demum 3. Reg. 8. de Salomone: *Ait Dominus ad David Patrem meum: quod cogitasti in corde tuo ædificare domum nomini meo, bene fecisti*. Ergo &c.

Respondeo negando minorem. Ad primam probationem distinguo: Et orationes, sicut eleemosynæ Cornelii ab ipso gratia prævento fluebant, concedo: absque ulla gratia, nego. Sic interpretatur Aug. illum Actuum 10. locum: *Orationes tuæ & eleemosynæ tuæ, ascenderunt in memoriam in conspectu Dei*. Lib. de prædest. SS. cap. 7. ubi de Cornelio sic loquitur: " Nec tamen sine aliqua fide non donabat, & orabat. Nam quomodo invocabat, in quem non crediderat. " Igitur jam gratia fidei erat præventus.

Ad secundam probationem distinguo: Dedit eis potestatem filios Dei fieri, eo quod jamjam credere cœperant, concedo: secus, nego. Verba immediate subsequentia hanc denotant solutionem; sic enim habetur: *Iis qui credunt in nomine ejus*.

Ad tertiam, similiter distinguo: Dedit Dominus unicuique, secundum propriam virtutem adjutam a gratia, concedo: non adjutam, nego. Parabola hoc unum prædicat, videlicet peccatorem gratia tum sufficienti, tum etiam efficaci præventum & justificatum debere uti gratia sanctificationis accepta, ut possit vitam promereri æternam, quæ juxta charitatis gradum datur, qua quidem seclusa, nullum datur meritum. Ita sanctus Thomas 2. 2. quæst. 24. art. 3. ad 1. " Dicendum, quod illa virtus secundum quam sua dona Deus dat unicuique, est dispositio, vel præparatio præcedens, sive conatus gratiam accipientis. Sed hanc etiam dispositionem, vel conatum prævenit Spiritus sanctus, movens mentem hominis, vel plus, vel minus secundum suam voluntatem. "

Ad quartam, non absimili ratione distinguimus: Et David gratia præventus cogitaverat ædificare domum Deo, concedo: & sine gratia sic statuerat, nego. Quod autem hoc ipsum executioni non mandaverit, fuit causa, sanguinis humani in diversis bellis effusio, ut ipsa testatur Scriptura: Nec mirum: nonnulla quandoque inspirat Deus, ut bonam hominis probet voluntatem, quod tamen executioni mandari non finit: sic præcepit Abrahæ immolare Isaac; sic quoque Davidi jussit sibi ædificare domum, quod nihilominus non ipse, sed Salomon ejus filius postea adimplevit: ergone cogitatio Davidis fuit absque gratia? Absit, cum tunc aliquid pro Deo, ut auctore gratiæ, in suo corde statuerit.

Insistes: Atqui verba Evangelii intelligenda sunt de operibus virtute naturæ patratis: Ergo &c. Probatur subsumptum. S. Augustinus in expositione quarumdam propositionum epist. ad Rom. sic loquitur: " Quod credimus nostrum est: quod autem bonum operamur, illius est qui credentibus dat Spiritum sanctum. " Ergo &c. Confirmatur, credere vel non credere est in arbitrio voluntatis humanæ: Ergo &c.

Respondeo negando subsumptum. Ad primam probationem distinguo: Et S. Augustinus dum scripsit expositionem laudatam in errore Semipelagianorum versabatur, concedo: secus nego: S. Doctor est sui ipsius interpres libro de prædest. SS. cap. 3. num. 7. his verbis: " Neque enim fidem putabam Dei gratia præveniri .... Quem meum errorem, nonnulla opuscula mea satis indicant, ante Episcopatum meum scripta. "

Ad alteram probationem distinguo primam partem: Credere est in potestate liberi arbitrii a gratia adjuti, concedo: non adjuti, nego: sic docet S. Augustinus ibidem, num. 7. pag. 794. edit. novæ " Et quod paulo post dixi, Nostrum est enim credere & velle; illius autem, dare credentibus & volentibus facultatem bene operandi per Spiritum sanctum, per quem charitas diffunditur in cordibus nostris: verum est quidem; sed eadem regula, & utrumque ipsius est, quia ipse præparat voluntatem; & utrumque nostrum, quia non fit nisi volentibus nobis. "

Repones: Si fides quoad initium est a gratia, omnes debent illam habere: atqui tamen ea Pagani carent: Ergo &c. Secundo, ex hoc alterum sequitur absurdum, videlicet Infideles esse in incredulitate excusabiles: Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Omnes debent habere fidem, eo quod Deus velit omnes homines salvos fieri, si non ponant obicem, concedo: si ponant, nego. Solutio est S. Thomæ dicentis infidelem in hypothesi sequentem ductum rationis in appetitu boni, & fuga mali, a Deo illuminandum fore, vel interius per gratiam, vel exterius per aliquem Evangelii ministrum, sicut Petrum ad Cornelium erudiendum misit.

S. Augustinus lib de spiritu & litt. cap. 33. sic respondet: " Vult autem Deus omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire: non sic tamen ut eis adimat liberum arbitrium, quo bene vel male utentes justissime judicentur. Quod cum fit, infideles quidem contra Dei voluntatem faciunt, cum ejus Evangelio non credunt: nec ideo tamen eam vincunt, verum se ipsos fraudant magno & summo bono, malisque pœnalibus implicant, experturi in supliciis potestatem ejus, cujus misericordiam in donis contempserunt. "

Ad ulteriorem probationem, respondet quoque idem S. Doctor epist. 105. ad Sixtum, his verbis: " Inexcusabilis est omnis peccator, vel reatu originis, vel

„ vel additamento etiam propriæ voluntatis. „

Replicabis: Non credere est a nobis solis: Igitur & credere: Probatur consequentia: eadem est lex oppositorum: Ergo &c.

Respondeo negando consequentiam, & paritatem; namque peccatum est a nobis, bonum vero a gratia simul & a libero arbitrio. S. Fulgentius lib. de Incarn. & grat. cap. 24. sic solvit difficultatem: " Ex eodem, *ait*, spiritu renati sumus, „ ex quo natus est Christus ..... Sicut „ autem non solum priusquam virgo Ma„ ria Christum conciperet; sed etiam pri„ usquam se concepturam agnosceret, „ gratia plena Angeli voce nuncupata est... „ Sic homo priusquam credere velle inci„ peret, gratia donantis infunditur cordi „ ut incipiat in homine per fidem Chri„ stus formari. „ Ad id vero quod subjicitur, eadem est lex oppositorum, distinguo: in eodem ordine, concedo: in diverso, nego. Porro unum extremum est in ordine naturali, scilicet deficere: credere vero in ordine supernaturali, unde non est paritas.

Instabis: Deus non nisi a nobis ea exigit, quam quæ proprio conatu possumus: Sed a nobis exigit fidem, juxta illud Christi effatum Joan. 11. 40. *Si credideris, videbis gloriam Dei*. Igitur fides saltem initiative est a nobis.

Respondeo negando majorem, quando quidem Deus expostulat, ut bonis insudemus operibus, quæ tamen, seclusa ejus ope, facere non possumus: quia vero, ut dictum est, quod per amicos possumus, per nos ipsos possumus; & sufficientia nostra ex Deo sit, cujus gratia in promptu est omnibus; ideo Deus exigit a nobis opera etiam superioris ordinis. S Augustinus lib. de prædest. SS. cap. 11. sententiam contrariam veluti Semipelagianam habet; deinde hæc subjicit respondendo ad difficultatem: " Sic autem di„ citur, *Si credideris salvus eris*; quem„ admodum dicitur: *Si spiritu facta carnis* „ *mortificaveritis, vivetis*... Ut ergo Spi„ ritu facta carnis mortificemus, exigi„ tur, ut autem vivamus, offertur. „ Scilicet gratia.

Repones: S. Thomas 1. p. q. 82. art. 1. dicit aliquem posse cognoscere naturaliter argumenta contra fidem non concludere: Igitur & naturaliter cognoscere articulos fidei, eisque assentiri, sicque initium fidei erit a nobis.

Respondeo negando consequentiam & paritatem: ratio discrepantiæ ea est, quod ad hoc ut cognoscamus argumenta contra fidem nihil urgere, duo sufficiunt, nimirum ut sciamus Deum omnia posse; deinde vero articulos fidei tametsi supra rationem, non tamen ei adversari, utrumque sapiens agnoscit, sed credere in particulati hunc, vel istum articulum; non nisi, Deo revelante, fieri potest; cum singuli fugiant intellectus creati aciem.

Persistes: Dæmones, ait S. Jacobus, *credunt & contremiscunt*: Secundo credimus naturaliter res difficillimas, scilicet fluxum & refluxum maris habere causam: Tertio, fidem adhibemus historiis profanis quæ stupenda enarrant: Demum hæretici, ut Calvinistæ, quædam credunt mysteria, quale est sanctissimæ Trinitatis mysterium; pari igitur & consimili modo innatis viribus initium saltem fidei habere nihil vetat.

Respondeo 1. argumentum nimis probare: inde enim sequeretur, vel ipsam fidei consummationem esse a nobis.

Respondeo 2. negando consequentiam & paritatem. S. Thomas 2.'2. q. art. 2. asserit Dæmones non aliam habere fidem quam naturalem & conjecturalem; visis enim Christi miraculis, suspicati sunt Christum esse Deum. Ad alia brevis est utique responsio, viso propriis oculis fluxu maris, ex effectu concludimus a posteriori causam. Quid plura? Historicis profanis fidem solum humanam adhibemus. Quoad hæreticorum fidem, omnes Theologi cum S. Thoma docent solummodo esse humanam; qui enim discredit uni articulo, non habet circa cæteros fidem; juxta illud, *qui peccat in uno, factus est omnium reus*. Et vero, qui non credit Deo in uno puncto, non censetur credere in aliis, eo quod verbum Dei sit simplex & infallibile in omnibus.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

1. *Gratia actualis est absolute necessaria ad eliciendos actus supernaturales*; 2. *Immo & ad ipsum fidei initium*.

Prima pars habetur Isai. 26. his verbis:

bis: *Omnia enim opera nostra operatus es nobis, Domine*. Rursus 1. Cor. 12. *Deus operatur omnia in omnibus*. 2. Sic definiere cuncta Concilia contra Pelagianos congregata, in primis Arausicanum II. cap. 7. Tum Trident. sess. 6. can. 3. *Si quis dixerit*, inquit, *sine praveniente Spiritus Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur; anathema sit*. Ratio est, quia res omnes de quibus movetur controversia naturæ vires excedunt, quocirca dicuntur supernaturales. Igitur, secluso gratiæ auxilio, homo non potest elicere actus supernaturales.

Secunda pars, videlicet quod initium vel ipsius fidei non sit a natura in se relicta, claret ex dictis modo, quippe quod sit quid supernaturale. Hoc ipsum patet ex orationibus Ecclesiæ quibus fidem ex integro postulamus a Deo. Sic docet ex professo S. August. in sex primis capitibus libri de prædest. SS. Ratio non una est, namque vel ipsa salutis cogitatio est a gratia, juxta illud 2. Cor. 3. *Non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis: Sed sufficientia nostra ex Deo est*, &c.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM, ET EXPLICATIONUM.

PRIMO: Omnia Scripturæ loca, quæ nobis bona opera etiam supernaturalia tribuunt, denotant quidem nostram cooperationem, sed non excludunt gratiam veluti eorumdem actuum causam. Nec inde sequitur aut infideles, aut obduratos esse excusabiles quum peccant, quandoquidem sua culpa carent gratia ad præcepta adimplenda: vel enim aperto animo resistunt vocanti, vel ex supina socordia non orant, ut orationis efficacia necessaria & proxima obtineant ad faciendum bonum auxilia.

Secundo: Scimus quidem Cornelium adhuc gentilem fidem advocasse, sed jam gratia præveniente donatum; ejus enim eleemosynæ ascenderunt in odorem suavitatis in conspectu Domini, ut habetur Act. 10. Nec magis urget ista Semipelagianorum argumentatio. Matth. 25. Dominus unicuique servorum suorum dedit talenta juxta propriam virtutem; supponuntur enim omnes, ne uno quidem dempto, habuisse gratiam prævenientem nomine propriæ virtutis designatam; qui autem ea bene utendo ferventius laboraverant, majori quoque mercede præmiati sunt. Cæterum quando S. Aug. in expos. quarumdam propositionum in epistol. ad Rom. ait: " Quod credimus, nostrum " est. " nondum erat inauguratus Episcopus, sed Semipelagianorum errore detentus erat, ut ipse testatur lib. de præd. SS. cap. 3. num. 7.

SECTIO QUINTA.

Utrum homo viribus naturæ possit se disponere ad gratiam.

CERTUM est quasdam dispositiones requiri ad introductionem formæ tum physicæ, tum moralis in causis, quæ ex præsupposito subjecto operantur. Instar omnium sit ignis, qui suam antequam introducat formam in lignum, iteratis caloribus ab eo expellit humiditatem, ut ultimate ad certum siccitatis gradum, ignitionem suscipere queat: pari & consimili modo in moralibus non fit impii ad Deum conversio, nisi præcedat contritio; solus Deus ex infinita & omnipotenti virtute potest, si vult, in instanti sibi subdere pallium; ordinarie tamen non facit; unde præsens controversia procedit de moralibus; & quæritur, num homo proprio conatu possit se disponere, modo ad primam gratiam, nimirum sufficientem, modo etiam ad efficacem; denique ad habitualem seu sanctificantem. Sed operæ pretium est hic subnotare duplicem esse ad gratiam dispositionem; unam scilicet negativam, positivam alteram: prior ea est qua voluntas hæret inter bonum & malum, nec positive assentitur peccato, tametsi exardescat concupiscentia: posterior qua actu, & determinate vult bonum. Difficultas præsens est, num dispositio negativa ex sola proveniens natura advocet gratiam; pro cujus resolutione sit

CONCLUSIO.

Homo viribus naturæ, nequit positive se disponere ad gratiam.

Probatur auctoritate, & ratione.

Primo, ex veteri Testamento.

HABETUR Psalmo 76. *Dixi, nunc capi, hæc mutatio dexteræ excelsi.* Isaiæ 24. *Ducam cæcos in viam quam nesciunt: in semitis quas ignoraverunt, ambulare eos faciam; ponam tenebras coram eis in lucem, & prava in recta.* Capite vero 65. *Invenerunt me, qui non quæsierunt me; dixi: Ecce ego, ecce ego ad gentem quæ non invocabat nomen meum. Expandi manus meas tota die ad populum incredulum.* Thren. 5. *Converte nos Domine ad te, & convertemur.* Ezech. 36. *Faciam ut in præceptis meis ambuletis.* Quibus positis sic argumentari fas est. Si homo se disponeret viribus naturæ ad gratiam, conversio peccatoris non diceretur simpliciter, mutatio dexteræ Excelsi, sed neque Deus duceret cæcum in viam, quippequi ex se illuminatus, proprio marte quæreret Dominum: quinimmo vel proprio etiam nisu saltem inchoative, in præceptis ambularet: Sed istæ omnes consequentiæ Scripturis allatis adversantur: Ergo &c.

Secundo, ex novo Testamento.

APOSTOLUS 1. Cor. 12. ait: *Deus operatur omnia in omnibus.* Rursus Philip. 1. *Qui cœpit in nobis opus bonum, perficiet usque in diem Christi Jesu.* Item Jacob. 1. *Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est descendes a Patre luminum.* Igitur dispositio positiva ad gratiam, hoc est, quæ habeat intrinsecam & infallibilem cum ea connexionem, non est a natura: alias cuncta in nobis non operaretur Deus, nun inciperet in nobis bonum, & omne quod optimum est, ab eo solo non promanaret, cum etiam hoc ipsum a natura in se relicta procederet.

Celebris est sententia Joan. 6. ubi Christus sic loquitur: *Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me, traxerit eum.* Rursus cap. 15. *Sine me nihil potestis facere.* S. Augustinus ea duo loca urget contra Pelagianos lib. 1. ad Bonifacium cap. 19. & lib. 2. ad eumdem c. 18. ex iis enim concludit hominem quicquam aut magni, aut parvi ad salutem conducentis, secluso Dei auxilio, non posse facere; alias, inquit, non indigeret a Christo trahi. Ergo &c.

Tertio, ex Conciliis.

PALÆSTINUM definivit gratiam non dari naturæ meritis, cujus tamen affulgeret contrarium si homo viribus innatis & avitis posset incipiendo credere & advocare gratiam ad fidei consummationem.

Arausicanum II. cap. 3. pronuntiat neminem posse advocare gratiam, nisi prius ab ipso adjuvetur Deo; c. 4. per gratiam fieri, non solum ut purgemur, sed ut purgari velimus; c. 14. nullum posse liberari a quacumque miseria sine gratia: & c. 25. sic loquitur: " Hoc etiam salubriter profitemur & „ credimus, quod in omni opere bono non „ nos incipimus, & postea per Dei misericordiam adjuvamur: sed ipse nobis „ nullis præcedentibus meritis bonis, & „ fidem, & amorem sui prius inspirat, „ ut & Baptismi sacramenta fideliter requiramus; & post Baptismum cum ipsius „ adjutorio ea quæ sibi sunt placita, implere possimus. „ Quibus quidem verbis sacra Synodus ostendit dispositionem, sive ad primam, sive ad secundam gratiam ab ipsa gratia præveniente profluere.

Tridentinum sess. 6. Can. 3. sic loquitur: *Si quis dixerit, sine præveniente Spiritus sancti inspiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, sperare, diligere aut pænitere posse sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur; anathema sit.* Ergo nequidem præparatio ad gratiam est a natura, cum fides quæ a bona inspiratione ortum ducit, nonnisi, afflante Deo, fit.

Quarto, ex SS. Doctoribus.

S. HIERONYMUS epist. ad Ctesiphontem cap. 3. sic loquitur: " Peto, ut accipiam, & quum accepero, rursus peto. „ Igitur, totum a Deo expectandum est. S. Augustinus lib. 2. ad Bonifacium cap. 8. " Si enim, *inquit*, sine Dei „ gratia per nos incipit cupiditas boni, „ ipsum cœptum erit meritum, cui tamquam ex debito gratiæ veniat adjutorium;

Google

„ rium ; ac sic gratia Dei non gratis do-
„ nabitur, sed secundum meritum nostrum
„ dabitur. „ Quibus verbis profert hanc conclusionis rationem, quod gratia proprie loquendo, non foret gratia, quandoquidem naturæ meritis bonum incipientis tribueretur.

S. Prosper suum addit calculum carm. de ingr. cap. 25. his versiculis.

Hæc ut cujusquam studio, affectuque petatur,
Ipsa agit, & cunctis dux est venientibus ad se;
Perque ipsam nisi curratur, non itur ad ipsam.

ECCE docet manifeste vel ipsam dispositionem ad gratiam, a gratia ipsa promanare: quod quidem ulterius probat illo Proverbior. 19. oraculo: *Præparatur voluntas a Domino*. Septuaginta vertunt: *Hauriet sa'utem a Domino*. S. Fulgentius lib. de incarn. & grat. eodem utitur loco, ad hoc ipsum probandum. Ergo &c.

Quinto, ratione eaque multiplici.

PRIMA, sic proponitur: Quotiescumque primum movens ad finem ordinem naturæ excedentem impellit, nonnisi gratia movetur causa secunda ad actum, alias non esset proportio inter potentiam agentem & ipsam actionem: Sed gratia est ordinis supernaturalis: Igitur nonnisi, Deo adjuvante, homo præparatur ad actum: hæc ratio est D. Thomæ qui ex professo hic 1. 2. q. 109. art. 6. docet conclusionem, his verbis: " Sic igitur cum Deus
„ sit primum movens simpliciter, ex ejus
„ motione est, quod omnia in ipsum con-
„ vertantur secundum communem inten-
„ tionem boni, per quam unumquodque
„ intendit assimilari Deo secundum suum
„ modum . . . . . Et ideo quod homo
„ convertatur ad Deum, hoc non potest
„ esse nisi Deo ipsum convertente . . .
„ Unde patet quod homo non potest se
„ præparare ad lumen gratiæ suscipiendum
„ nisi per auxilium gratuitum Dei inte-
„ rius moventis. „

Altera, hæc est: Ejus est introducere dispositionem, cujus est introducere formam: Atqui solius est Dei producere gratiam, juxta illud psalm. 83. 12. *Gratiam & gloriam dabit Dominus*. Ergo &c.

Tertia: Dispositio & forma sunt ejusdem ordinis: Sed forma, scilicet gratia, est ordinis supernaturalis. Ergo &c.

Quarta: Nulla causa operatur ultra suę activitatis sphæram: sed gratia superat virtutis innatæ conatum: Igitur homo in se relictus nequit positive se disponere ad gratiam.

Quinta: Semipelagianum est asserere hominem viribus innatis posse bonum salutis inchoare: Igitur non potest se se ad gratiam disponere.

Solvuntur objectiones, ex Scriptura sacra prodeuntes.

OBJICIES: Ille potest se disponere ad gratiam, qui tenetur se præparare ad illam comparandam: Atqui homo elaborare tenetur, ut gratiam ad salutem necessariam obtineat, juxta illud Prov. *Homini est præparare animam suam*: Ergo &c.

Respondeo distinguendo minorem: Homo tenetur se præparare ad gratiam virtute gratiæ prævenientis, concedo: secluso Dei auxilio, nego. Ista responsio est D. Thomæ hic artic. 6. ad 1. his verbis: " Conversio hominis ad Deum fit quidem
„ per liberum arbitrium, & secundum
„ hoc homini præcipitur, quod se ad
„ Deum convertat: sed liberum arbi-
„ trium ad Deum converti non potest,
„ nisi Deo ipsum ad se convertente:
„ secundum, illud Jerem. 31. *Converte*
„ *me, & convertar, quia tu Dominus Deus*
„ *meus*. Et Threnor. ultimo *converte nos*
„ *Domine ad te, & convertemur*. „

Instabis: Luc. 11. 13. legitur: *Dabit*, id est Deus, *spiritum bonum petentibus se*: Igitur homo viribus naturæ potest se præparare ad gratiam. Et probatur: Non habet spiritum bonum, hoc est, gratiam, cum illum petat. Secundo Prov. 16. 1. habetur: *Hominis est animam præparare*; ex quo istud emersit adagium: *Facienti quod in se est, Deus non denegat gratiam*. Ergo &c.

Respondeo negando consequentiam: nam teste Apost. 1. Cor. 12. 4. *Nemo potest dicere, Dominus Jesus, nisi in Spiritu Sancto*.

Ad primam probationem distinguo: Homo petens Spiritum bonum, nondum illum habet inhabitantem, concedo: assistentem & moventem, nego. Solutio est S.

Digitized by Google

Thomæ ibidem artic. 6. ad 2. " Dicendum, *ait*, quod nihil homo potest facere nisi a Deo moveatur; secundum illud Joan. 15. *Sine me nihil potestis facere*. Et ideo cum dicitur homo facere quod in se est, dicitur hoc esse in potestate hominis, secundum quod est motus a Deo. " Eodem modo respondet ad argumentum lect. 3. super caput decimum epist. ad Rom. " Si qui tamen eorum, *inquit*, fecissent quod in se est, Dominus eis secundum suam misericordiam providisset, mittendo eis prædicatorem fidei, sicut Petrum Cornelio Act. 10. & Paulum Macedonibus, ut habetur Act. 16. sed tamen hoc ipsum quod aliqui faciunt quod in se est, convertendo se, scilicet ad Deum, ex Deo est movente corda ipsorum ad bonum. "

Ad alteram confirmationem, Respondeo ut supra, & sic solvit difficultatem S. Thomas ibidem artic. 6. ad 4. " Dicendum, quod hominis est præparare animum; quia hoc facit per liberum arbitrium, sed tamen hoc non facit sine auxilio Dei moventis, & ad se attrahentis, ut dictum est. "

Insistes: Atqui facienti quod in se est viribus naturæ, Deus non denegat gratiam: Ergo &c. Probatur subsumptum ex illa parabola quæ habetur Matth. 25. 14. *Homo peregre proficiscens vocavit servos suos, & tradidit illis bona sua. Et uni dedit quinque talenta, alii autem duo, alii vero unum, unicuique secundum propriam virtutem &c.* Homo ille est Deus: talenta sunt gratiæ, virtus propria, est vis innata liberi arbitrii qua quis bene utendo, gratiam obtinet. Ergo &c. Confirmatur: Si ad hoc voluntas gratia indigeret, jam talentum cresceret per talentum: Sed hoc nemo dixerit: Ergo &c.

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem distinguo: Virtus propria est liberum arbitrium gratia actuali præventum, concedo: non præventum, nego. Solutio est D. Thomæ 2. 2. quæst. 24. art. 3. ad 1. his verbis: " Illa virtus, secundum quam sua dona Deus dat unicuique, est dispositio, vel præparatio præcedens, sive conatus gratiam accipientis. Sed hanc etiam dispositionem, vel conatum prævenit Spiritus sanctus movens mentem hominis vel plus, vel minus secundum suam voluntatem. Unde & Apostolus dicit ad Colos. 1. qui dignos nos fecit in partem sortis Sanctorum in lumine. " Ephes. 4. *Unicuique autem nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi*.

Ad confirmationem similiter distinguo: Talentum cresceret per talentum, sed diversimode, concedo: sub eodem respectu, nego. Hæc est gratiarum series, quibus homo aliquid mereri incipit. Primoquidem, prævenitur gratia sufficiente. Secundo, si non ponat obicem, uberiorem misericorditer scilicet efficacem, qua contritionis actum elicit, obtinet; & postea justificatur. Tertio, justificatus per actum amoris Dei meretur & augumentum gratiæ sanctificantis, & vitam æternam, quandoquidem Deus illam, ex Apostolo, promisit diligentibus se.

Replicabis: Ex hac solutione sequitur dari processum in infinitum; Absurdum consequens: Ergo & antecedens. Probatur sequela: Si datur gratia ad præparationem gratiæ, ulterior dabitur ad habendam gratiam uberiorem, & ista advocata, adhuc ulterior ad majorem, & sic in infinitum. Ergo &c.

Respondeo negando sequelam; namque prima gratia est in nobis sine nobis, & quidem a Deo qui est primum movens, & sic non datur processus in infinitum; eo quod non detur ultra Deum alius motor. Sic ducet S. Thomas hic art. 6. ad 3. " Dicendum, *ait*, quod illa objectio procedit de gratia habituali, ad quam requiritur aliqua præparatio; quia omnis forma requirit susceptibile dispositum, sed hoc quod homo moveatur a Deo non præexigit aliquam aliam motionem, cum Deus sit primum movens, unde non oportet abire in infinitum. "

Persistes: Si Deus expectat vel ipsam voluntatis præparationem, argumentum est hominem debere incipere; Atqui Deus illam expectat, juxta illud Apocal. 3. *Ecce sto ad ostium & pulso, si quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi januam, intrabo ad illum*. Ergo &c.

Respondeo distinguendo minorem: Expectat Deus ut præventus gratia sufficienti non ponat obicem, & det efficacem, concedo; & excluditur gratia præveniens, nego. Hanc responsionem denotant ista verba. *Si quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi januam, intrabo ad illum*.

Vox

Vox audienda, est gratia sufficiens: gratia quæ aperit, est efficax; ea vero qua intrat & inhabitat, est sanctificans. Expectat igitur Deus ut homo gratia præventus se se ad gratiam uberiorem disponat. Solutio colligitur ex D. Thoma, qui explicans illa verba Heb. 13. *Deus autem pacis aptet vos &c.* Lect. 3. sic loquitur: " Res naturalis dicitur apta ad „ illud ad quod habet inclinationem; sic „ etiam homo quando habet voluntatem „ benefaciendi, dicitur aptus esse ad il- „ lud: Deus autem quando innuit homi- „ ni bonam voluntatem, aptat eum, id „ est, facit ipsum aptum . . . Facit nos „ velle omne bonum. „ Et paulo post dicit Deum inclinare hominem exterius, & interius ad bonum operandum: exterius quidem per legem, & prædicatores, interius vero per gratiam.

Proponuntur difficultates, ex auctoritate SS. Doctorum & ratione simul desumptæ, & solvuntur.

OPPONES 1. S. Augustinus lib. 19. de civ. cap. 13. ait Deum conferre supernaturalia dona eis qui bene utuntur naturalibus: Igitur existimat hominem viribus innatis, & operibus honestis, se posse ad gratiam disponere. Probatur antecedens. Eo loci, sic loquitur: " Deus . . . de- „ dit hominibus quædam bona, huic vi- „ tæ congrua . . . . ut quicumque mor- „ talis talibus bonis paci mortalium accom- „ modatis recte usus fuerit, accipiat am- „ pliora atque meliora, ipsam scilicet im- „ mortalitatis pacem, eique convenien- „ tem gloriam & honorem in vita æter- „ na ad fruendum Deo. „ Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Et supponit S. Augustinus hominem bene uti bonis temporalibus, & propter Deum, adeoque a gratia adjutum, concedo: sin minus, nego. S. Doctor est sui ipsius interpres, cum ibi loquatur de eo qui vitam promeretur æternam, quod, seclusa Dei ope, centies dicit fieri non posse; quin immo lib. de prædest. SS. cap. 1. 2. 3. & 4. ex professo docet, vel ipsum fidei initium, & bonam salutis cogitationem a Deo promanare.

Instabis: Atqui præparatio ad gratiam est a natura in se relicta juxta S. Augustinum: Ergo &c. Probatur subsumptum. S. Thomas D. Augustini fidelissimus interpres & discipulus quæst. 14. de veritate art. 11. ad 1. sic loquitur: " Si quis „ in Sylvis enutritus, ductum naturalis „ rationis sequeretur in appetitu boni vel „ fuga mali, certissime tenendum est, „ quod ei Deus vel per internam inspi- „ rationem revelaret ea quæ ad creden- „ dum sunt necessaria, vel aliquem fidei „ prædicatorem ad eum dirigeret, sicut „ misit Petrum ad Cornelium. „ Ergo &c. Idem dicit ad 2. asserens Deum non deesse illi qui sequitur in appetitu boni ductum rationis. Idem repetit lib. 3. contra Gentes cap. 149. ubi affirmat illum solum gratia privari, qui gratiæ impedimentum ponit: demum in 2. sentent. dist. 28. quæst. 1. art. 4. sic loquitur: " Ad „ fidem habendam aliquis se præparare pot- „ est per id quod in naturali ratione est, „ unde dicitur quod si aliquis in barbaris „ natus nationibus, quod in se est faciat, „ Deus illi revelabit illud quod est neces- „ sarium ad salutem vel inspirando, vel „ Doctorem mittendo. „ Ergo &c.

Respondeo 1. Dato & non concesso S. Thomam in aliquibus primævis operibus concessisse hominem viribus naturæ posse se disponere ad gratiam, dico eum se se retractasse in Summa 1. 2. q. 109. art. 6. ubi contrarium ex professo docet: quinimmo, & quæst. 24. de veritate ad 2. ubi dirimit objectionem, his verbis: " Gratiam „ autem quæ opera meritoria facit, quam- „ vis homo non possit ex libero arbitrio „ acquirere, potest tamen se ad gratiam „ habendam præparare, quæ ei a Deo „ non denegabitur, si fecerit quod in se „ est, & ideo non est omnino extra potesta- „ tis liberi arbitrii opera meritoria agere, „ quamvis ad hoc per se potestas libe- „ ri arbitrii non sufficiat. „ Audis S. Doctorem exigere gratiam ad præparationem gratiæ justificantis, cum ipso teste, liberum arbitrium ad hoc non sufficiat.

Respondeo 2. negando subsumptum. Ad auctoritates D. Thomæ distinguo: Et supponit sanctus Doctor hominem in sylvis enutritum vi gratiæ prævenientis seqni ductum rationis in appetitu boni & fuga mali; sicque se ad fidem se disponere, concedo: & ab eo omnem excludit gratiam, nego. Duplex gratia distinguitur, scilicet gratia operis, & gratia fidei; prior dat operari quodcumque bonum ut

ut sic: altera vero vel facit assentiri articulis fidei, vel hominem ad operandum propter Deum ut auctorem gratiæ compellit: illa conceditur Paganis, ut sequantur ductum rationis, & naturale adimpleant legem: qua, teste S. Thoma disponuntur ad fidem; ista vero nomine gratiæ fidei celebratur propter duo. Primoquidem, ex eo quod explicitum inferat fidei assensum, quo infidelis ad Christum convertitur. Secundo, supposita ejus illuminatione, tenetur agere explicite propter Deum ut gratiæ auctorem: non est igitur ipsa fides, sed gratia qua credendis assentimur.

Reponet: S. Thomas 1. par. quæst. 62. art. 6. ex professo docet Deum dedisse gratiam Angelis secundum quantitatem naturalium, ita ut qui in natura præpollentiores erant, majorem quoque receperint gratiam. Igitur ex S. Thoma virtute naturali aliquis potest ad gratiam se disponere.

Respondeo distinguendo antecedens: Creator majorem contulit gratiam præcellentioribus Angelis, sed gratuito & misericorditer, concedo: ex debitis naturæ, nego. S. Doctor loquitur in primo sensu; & eo loci unum tantummodo intendit, videlicet, probare Deum qui disponit omnia suaviter, majorem dedisse gratiam Angelis in natura perfectioribus, sed gratuito & ex misericordia.

Objicies 2. Si homo non potest se disponere ad gratiam fine gratia, sequitur peccatum veniale posse reperiri cum peccato originali: sed hoc ipsum est contra S. Thomam, qui docet puerum ad auroram rationis pervenientem, peccare mortaliter, nisi absque mora ad Deum se se convertat: in hypotesi enim quod non sit baptizatus, si se convertat, ipso facto justificatur, quippe qui habeat votum Baptismi; sin minus, addit originali peccatum actuale mortale. Ergo &c. Probatur sequela: supponamus puerum infidelem ad usum rationis pervenientem, quo tempore conversionis ad Deum urget præceptum: supponamus etiam eum facere quod in se est viribus naturæ, non peccabit mortaliter non adimplendo præceptum, quia non habet gratiam; quandoquidem Deus eam solum elargitur facienti quod in se est viribus gratiæ; Igitur peccatum veniale erit tunc cum peccato originali.

Respondeo negando sequelam. Ad probationem dico, juxta præcedentem solutionem, puerum ad auroram rationis venientem, habere gratiam operis ad operandum bonum legis naturæ, qua potest ad Deum se convertere, & postea obtinere gratiæ uberioris auxilio remissionem peccati originalis; solutio est D. Thomæ qui 1. 2. q. 23. 6. sic loquitur; " Quod si „ puer ille ordinaverit seipsum in instan„ ti usus rationis ad debitum finem per „ gratiam, consequetur remissionem ori„ ginalis peccati. „ Rursus 2. 2. quæst. 10. art. 4. ad 3. hoc ipsum explicat exemplo conversionis Cornelii, his verbis: " De Cornelio tamen sciendum est, „ quod infidelis non erat; alioquin ejus „ operatio accepta non fuisset Deo, cui „ sine fide nullus potest placere; habebat „ autem fidem implicitam, nondum ma„ nifestata Evangelii veritate; unde, ut „ eum in fide plenius instrueret, mitti„ tur ad eum Petrus. „ Porro habere fidem implicitam, est cognoscere Deum ut auctorem naturæ, cum ea animi præparatione credendi quidquid revelabit.

Dices: Ex hac responsione sequitur non dari Infidelem negative; saltem inter eos Paganos, qui auctorem naturæ & agnoscunt, & glorificant; sed contrarium docent Theologi; Ergo &c. Probatur sequela. Hujusmodi Infidelis habet fidem; Igitur non est Infidelis negative.

Respondeo negando sequelam: Ad probationem, distinguo: Et hujusmodi Infidelis habet fidem implicitam, concedo; explicitam, nego. Infidelis duplex distinguitur; unus negative, alter vero positive dicitur talis. Prior ille est qui nihil unquam de Christo adivit; quandoque tamen agnoscendo Creatorem, eatenus fidem implicitam habet de Mediatore, quatenus paratus est credere quidquid Deus revelabit; posterior vero ille censetur, qui multa de Christi audivit; sed ex innata in errore pertinacia eum non vult ut mediatorem agnoscere, talis est Judæus.

Urgebis: Gratia sufficiens a natura dependet, ut speciebus naturalibus quæ objecta referunt, ut intellectioni & volitioni inserviant, si quidem sita est in illuminatione intellectus & voluntatis motione; Igitur homo potest ex innata virtute se se ad gratiam disponere.

Respondeo distinguendo; Gratia sufficiens dependet a speciebus desuper infusis, conce-

concedo; a speciebus mere naturalibus, nego. Etenim nisi intellectus elevetur, & voluntas a Spiritu sancto moveatur, nihil boni operabitur homo; ultro etiam fatemur conversionem dependere objective a speciebus, sed materialiter, nusquam vero effective, sed tantum a Spiritu Sancto, juxta illud Act. 16. *Mulier quædam nomine Lydia civitatis Thyatirenorum colens Deum* credidit, *cujus Dominus aperuit cor intendere his quæ a Paulo dicebantur*.

Ad præcedentium & subsequentium perfectam solutionem, triplex distinguenda est dispositio; alia negativa, & mere naturalis; alia partim negativa, & partim positiva, sed supernaturalis; Tertia, totaliter positiva. Prima consistit in bona indole, vel etiam in actibus virtutum moralium. Et vero qui fortitus est animam bonam, & se se exercet in operibus misericordiæ, non tantam habet cum Deo oppositionem, quam ille qui est & crudelis & avarus. Secunda, est non ponere obicem gratiæ, & potest dici simplex complacentia in bono proposito, non dissentiendo, aut resistendo vocanti, & ideo partim negativa, partim etiam positiva censetur. Tertia, est consensus gratiæ expressus, per aliquem actum vel fidei, vel spei, vel contritionis, & nominatur dispositio positiva; quia habet cum gratia sanctificante intrinsecam connexionem; unde Concilium Tridentinum vocat actus timoris & charitatis dispositiones ad gratiam conversionis & justificationis. Prior est a virtutibus moralibus; altera promanat a gratia sufficiente, qua quis bene utens non dissentit vocanti. Tertia, est gratiæ efficacis fœtus, cujus ope adjutus peccator audit & sequitur vocantem, tum Deo perfecte convertitur.

Instabis: Non ponere obicem gratiæ est a gratia; sed hoc opus a gratia sufficiente non procedit. Et probatur. Ipsa non est operativa. Ergo &c.

Respondeo negando minorem. Ad probationem, distinguo: Gratia sufficiens non est operativa, consummative, concedo; inchoative, nego. Non est quidem consummative, quia actum nonnisi debilem, qualis est non dissentire vocanti, operatur; bene vero inchoative, quia ejus illuminatione & motione præparatur proxime voluntas ad conversionem.

Insistes: Ista præparatio est quædam in bono complacentia, quæ boni velleitas nuncupatur: Sed hæc a gratia sufficiente non procedit. Et probatur: Ista velleitas boni est actus deliberatus; Sed actus deliberatus non est a gratia sufficiente, quippe quæ in illuminationibus & motionibus subitaneis sita sit. Ergo &c.

Respondeo negando minorem. Ad probationem, distinguo: Complacentia perfecta est actus deliberatus, concedo; inchoata, quæque velleitatis nomine celebratur, nego. Hæc enim est ad summum motus semideliberatus; sed dato quod sit deliberatus, non desunt Theologi qui cum Cardinali Noricio propugnent actus remissiores, & imperfectos, quales sunt attritionis & fidei informis, promanare a gratia præveniente quæ ad eos eliciendos sufficit.

Urgebis: Si hoc ita sit, omnes qui habent gratiam sufficientem debent consentire vocanti, quia, posita causa, sequitur effectus, sed falsum consequens; Ergo & antecedens.

Respondeo distinguendo: Si non ponant obicem, concedo; sin minus, nego. Homo ex innata libertate potest ponere obicem gratiæ prævenienti, & impedire effectum; unde est sua culpa, si uberiorem non habeat ut convertatur.

Repones: Atqui non est sua culpa: Ergo &c. Probatur subsumptum. Sua culpa caret gratia efficaci, qua quidem seclusa, non fit conversio. Ergo &c. Probatur antecedens. Primoquidem, non ponere obicem gratiæ, est ab ipsa gratia. Secundo, quando affirmatio est causa affirmationis, negatio est causa negationis: Igitur peccator citra suam culpam non convertitur; quippequi careat gratia, ut non ponat obicem, & convertatur.

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem nego antecedens; ideo enim peccator gratia efficaci caret, quia priori gratiæ resistit.

Ad primam probationem distinguo: Non ponere obicem per actum bonum & positive est a gratia efficaci, concedo; non ponere negative, subdistinguo; est a gratia, sed sufficiente cui resistitur, concedo; ab efficaci, nego. Quia vero ex sua innata malitia peccator resistit primæ gratiæ, sua culpa privatur uberiori, qua de facto converteretur.

Digitized by Google

Ad alteram probationem distinguo: Quando affirmatio est causa affirmationis, negatio est causa negationis, in eodem ordine, concedo: si causæ sint diversi ordinis, nego. Porro norunt omnes hominem ex se habere quod possit deficere, & de facto deficiat; a gratia vero Mediatoris quod bonum salutis operetur. Non diffitemur gratiam esse ad bonum opus necessariam, unde, illa sublata, non convertitur peccator; sed subtractio gratiæ non est causa effectiva peccati, verum potius mala voluntas; quandoquidem peccatum formaliter sumptum, non habet causam efficientem, inquit S. Thomas, sed dumtaxat deficientem, cum sit & aversio a Deo, & privatio ordinis: Igitur negatio gratiæ non est causa positiva peccati, sed ad summum negativa: S. Augustinus lib. de Spiritu & litt. cap. 33. totum hoc stupendum Mysterium paucis explicat, dicendo gratiam denegari in vindictam modo originalis, modo actualis peccati: tum sic concludit: " Jam si ad " illam profunditatem scrutandam quis- " quam nos coarctet, & cur illi ita sua- " deatur, ut persuadeatur, illi autem " non ita, duo sola occurrunt interim, " quæ reddere mihi placet, o altitudo di- " vitiarum, & numquid iniquitas apud " Deum. "

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Homo viribus naturæ nequit positive se disponere ad gratiam.

PRIMO: Hoc sequitur ex dictis in duobus penultimis articulis. Et colligitur ex illo Dei effato If. 24. *Ducam cæcos in viam quam nesciunt*. Tum Philip. 1. *Qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet usque in diem Christi*.

Secundo: Id annuntiant Concilia, maxime Arauf. II. can. 2. dicens hominem habere a gratia non solum ut a peccatis purgetur, verum etiam ut purgari velit, quod quidem ad dispositionem spectat.

Tertio: Sic ex professo docet S. Thomas 1. 2. quæst. 109. art. 6. ratio ejus, quod dispositio proxima ad formam sit ejusdem ordinis cum forma: Igitur dispositio ad gratiam sive efficacem, sive habitualem a gratia præveniente procedit.

SYNOPSIS OBJECTIONUM,

ET RESPONSIONUM.

PRIMO: Homo tenetur quidem se disponere ad gratiam, sed gratia sufficiens nemini deest, ut quisque in hoc laboret. Quia vero gratia præveniens est in nobis sine nobis, non datur processus in infinitum; non enim datur dispositio ad primam gratiam, sed illa concessa, homo se disponit ad uberiorem.

Secundo: Concedimus, Deum dare suum Spiritum petentibus, sed modo a gratia prius adjuti orent.

Tertio: Nec quicquam ex illo vulgari adagio, *facienti quod in se est, Deus non denegat gratiam*, detrahimus, sed hoc sic a Theologis sanæ Doctrinæ intelligitur: facienti quod in se est viribus gratiæ prævenientis Deus non denegat gratiam efficacem, cujus auxilio producitur actus contritionis, quo advocatur gratia habitualis, qua justificatur impius.

ARTICULUS TERTIUS.

Utrum homo sine gratia actuali possit diligere Deum, & vincere tentationes?

DILECTIO Dei duplex est, una quidem naturalis, qua Deus ut auctor naturæ amatur: altera vero supernaturalis, qua idem ut auctor vitæ æternæ diligitur. Rursus utraque adhuc duplex distinguitur, una qua Deus super omnia bona amatur, & propter se: alia qua illum propter nos amamus, ut quum quis adimplet præcepta eo quod deficeret a beatitudine, qua privari non vult.

Rursus: Dilectio Dei super omnia, alia est affectiva, alia vero effectiva: Prior in unico posita est voluntatis actu, quo homo se cum suis omnibus Deo subjicit: Posterior qua actu adimplet præcepta.

Nomine tentationis intelligimus provocationem ad peccatum, quæ ex triplici causa oritur: videlicet a concupiscentia, ab objectis mundanis, & a dæmone. Inter illas quædam sunt graves, quædam vero leviores: graves illæ dicuntur quæ vehe-

Digitized by Google

vehementer provocant ad peccatum; sin minus ut leviores habentur.

Suppono neminem posse aut aliquid adimplere dilectionis & legis præceptum, aut graves superare tentationes, motivo supernaturali sine gratia; ostensum est enim supra actus supernaturales a gratia procedere. Suppono etiam aliquem motivo inhonesto posse gravem tentationem superare, cum ex superbia, non pauci pro patria mortui sint; nec desunt etiam qui metu patibuli abstinent a furto. Neque vero negamus aliquem posse leviores vincere tentationes motu honesto, cum & ex Scriptura, & ex Patribus probaverimus vel ipsos infideles aliqua opera legis naturæ posse facere. Tota igitur difficultas est, num aliquis possit diligere Deum ut auctorem naturæ, sine gratia, similiter & graves vincere tentationes solo honestatis motivo; pro quorum solutione sit

CONCLUSIO PRIMA.

Homo non potest diligere Deum ut auctorem naturæ super omnia, secluso gratiæ auxilio.

PROBATUR brevi ratiocinio. Dilectio Dei super omnia quæcumque sit, complectitur totam legis naturæ adimpletionem; quandoquidem, teste Apostolo, Rom. 13. 10. *Plenitudo ergo legis est dilectio.* Sed nullus, secluso Dei auxilio, totam legem naturalem adimplere potest; ista enim adimpletio est bonum arduum, & quidem propter multa. Primo, natura est de se prona ad malum, unde nisi adjuvetur, deficiet a bono operando. Secundo, sæpius exardescit concupiscentia versus bonum sensibile, Deus autem est invisibilis; quocirca homo corruptus, & a creaturis tum attractus, tum illectus, nisi adjuvetur, Deum non amabit super omnia; ad hoc quippe requireretur ut se & sua omnia Deo subjiceret. Ergo &c.

CONCLUSIO SECUNDA.

Homo sine gratia non potest vincere graves tentationes.

PROBATUR ex Scriptura. Psalmo 17. habetur: *In te eripiar a tentatione*; quæ quidem verba denotant gratiæ necessitatem. Matth. 26. Christus sic alloquitur discipulos: *Vigilate & orate, ut non intretis in tentationem.* Tum Rom. 6. Apostolus ait: *Fidelis autem Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum.* Sed Christus præcipiendo orationem ad tentationem propellendam, ostendit gratiam ad hoc esse necessariam, ut interpretatur S. Hieronymus lib. 2. adversus Pelagianos his verbis: " Non debuisset Christus dicere juxta vos, surgite, vigilate & orate, sed surgite, & resistite, liberum enim habemus arbitrium. " Similiter & Apostolus eamdem docet veritatem; quum de Deo sic loquitur: *Non patietur*, &c. Ipsius enim est facere cum tentatione proventum.

Probatur ex Conciliis adversus Pelagianos adunatis, quæ quidem ex ipsa orationis necessitate ad superandas graves tentationes ipsius gratiæ ad victoriam reportandam necessitatem inferebant. Concinit S. Augustinus qui in Psalmum 61. sic loquitur: " Qui dat diabolo licentiam tentandi, dat & tentatis misericordiam, ut possint vincere. "

Probatur ratione. Ad vincendam gravem tentationem requiritur quod homo elevet se supra se, quod anteponat bona invisibilia sensibilibus quæ vehementer alliciunt; quod resistat mundo, & exæstuantes compescat passionum impetus: sed hoc fieri non potest absque gratia: Et probatur. Primoquidem necesse est ut voluntas sanetur, alias proprio pondere ruet in peccatum. Secundo ut removeantur impedimenta, quæ quidem omnia viribus innatis fieri non possunt, propter boni adimplendi arduitatem, & insurgentes inimicos: Ergo &c.

Fit satis objectionibus.

OBJICIES contra primam conclusionem. Homo potest ea omnia quæ sunt naturalis ordinis; cum ipsi sint proportionata: sed talis est amor Dei ut auctoris naturæ super omnia: Igitur viribus innatis potest Deum ut naturæ auctorem super omnia diligere.

Respondeo distinguendo majorem: Si non adsint impedimenta superanda, concedo: sin minus, nego; & sic distincta mi-

Digitized by Google

minore, nego consequentiam: Igitur necessaria est gratia non quidem ad substantiam actus, sed ad removendum prohibens.

Opponet contra secundam conclusionem: Illud est homini possibile, quod illi praecipitur; juxta illud Deut. 30. *Mandatum hoc quod ego praecipio tibi hodie, non est supra te*. Et illud Eccli. 15. *Adjecit mandata & praecepta sua; si volueris mandata servare, conservabunt te*. Sed Deus praecipit graves vincere tentationes; sic enim habetur Psal. 36. 29. *Declina a malo & fac bonum*: Ergo &c.

Respondeo distinguendo majorem: Quod praecipit Deus est possibile naturae sanae, concedo: naturae lapsae, subdistinguo: est possibile per gratiam, quae nemini deest, concedo: seclusa Dei ope, nego; & sic distincta minore, &c. Aliquid dicitur possibile dupliciter: Primoquidem ratione capacitatis, ex eo quod homo habeat potentias requisitas ad aliquid faciendum: Secundo immediste & proxime, quando scilicet homo habet ea quae sunt necessaria ad removendum prohibentia. Priori modo graves potest vincere tentationes, cum habeat liberum arbitrium, quo flectitur modo ad malum, modo etiam ad bonum; sed non posteriori modo, nisi gratia adjuvetur: quia vero Deus non deficit in necessariis, ideo dicitur, quod po ssit vincere graves tentationes.

Solutio est S. Thomae dicentis, quod per amicos possumus, per nos ipsos possumus; sed praesertim quaest. 24. de veritate art. 14. ad 1. his verbis: " Dicendum, „ quod illud quod praecipit Deus non „ est impossibile homini ad servandum, „ quia & substantiam actus potest ex libe- „ ro arbitrio servare, & modum quo ele- „ vatur supra facultatem naturae, prout „ scilicet fit ex charitate, potest servare „ ex dono gratiae. „ Rursus in 2. sent. distinct. 28. art. 3. ad 3. " Dicendum, quod „ recte homo corripitur qui praecepta non „ implet, quia potest ex libero arbitrio ser- „ vare mandata, quantum ad substantiam; „ neque est sine ejus negligentia, quod „ gratia caret, per quam potest serva- „ re praecepta etiam quantum ad mo- „ dum. „

S. Augustinus lib. de grat. & lib. arbit. cap. 16. eamdem praeoccupavit difficultatem, cui sic respondet; " Certum est enim „ nos mandata servare, si volumus: sed „ quia praeparatur a Domino voluntas; ab „ illo petendum est, ut tantum veli- „ mus, quantum sufficit ut volendo facia- „ mus. Certum est nos velle, cum volumus, „ sed ille facit, ut velimus. „

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Homo sine gratia nec Deum etiam ut auctorem naturae diligere, nec graves tentationes vincere valet.

PRIMA PARS sic probatur. Dilectio Dei etiam ut auctoris naturae super omnia totam complectitur legem: Sed ostensum est totius legis adimpletionem esse quid arduum, & magnas importare difficultates, quae, secluso gratiae auxilio, superari non possunt. Ergo &c.

Altera pars verissima est, juxta illud Psal. 17. *In te eripiar a tentatione*; Tum Rom. 6. *Fidelis autem Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum*. Concinit S. Aug. in Psal. 61. " Qui dat *iniquit*, diabolo licentiam tentandi, dat „ & tentatis misericordiam, ut possint „ vincere. „ Ratio est, quia, urgente gravi tentatione, natura, nisi gratiae auxilio sustentetur, proprio pondere vergit ad terrenorum amorem. Ergo &c.

SYNOPSIS OBJECTIONUM ET SOLUTIONUM.

PRIMO: Homo quidem potest id omne quod intra ordinem naturalem concluditur: Sed cum in amando Deum ut auctorem naturae super omnia, non leviora occurrant impedimenta, non nisi gratiae opitulatione removentur: Ergo &c.

Secundo: Nedum ea bona quae viribus innatis homo potest operari, praecipiuntur, verumetiam & alia multa quae ejus superant virtutem. Quia vero gratia adjuvans non deficit in necessariis, recte commendantur, hinc & inexcusabilis est legis praevaricator.

Digitized by Google

ARTICULUS QUARTUS.

Utrum homo possit perseverare in bono sine gratia?

PRÆSENS controversia de gratia tum habituali, tum actuali movetur. Protestantes qui tenent justitiam inamissibilem, contendunt gratiam actualem non esse necessariam ad perseverandum in bono. Ad illos perstringendos tria discutienda sunt. Primoquidem, num gratia habitualis & actualis simul requirantur, ut aliquis perseveret in bono: peccatorem enim aliquandiu & ad breve tempus posse vitare peccata nedum venialia, sed & mortalia docet S. Thomas hic q. 109. art. 9. „ Quia, *inquit*, non est necesse, quod „ continuo peccet in actu homo lapsus. „ Secundo, utrum absque gratia speciali homo possit vitare per totam vitam peccatum veniale? Tertio demum an sine gratia speciali, immo & specialissima, homo perseverare finaliter in bono queat? Unde sit

CONCLUSIO PRIMA.

Homo sine gratia actuali & habituali non potest diu perseverare in bono.

Probatur auctoritate, & ratione.

Primo, ex Scriptura sacra.

LEGITUR Prover. 27. 1. *Ne glorieris in crastinum, ignorans quid superventura pariat dies.* Rursus 1. Cor. 10. *Qui se existimat stare, videat ne cadat.* Rursus ibidem cap. 2. *Nemo potest dicere, Dominus Jesus, nisi in Spiritu sancto.* Istæ sententiæ justis simul & injustis proponuntur: Apostolus vero alloquitur in particulari justos, quum ait: *Qui se existimat stare, &c.* Igitur gratia sanctificans simul & actualis necessaria est ut aliquis diu perseveret in bono, cum Scriptura vel ipsum moneat justum ut non glorietur, sed invigilet ne cadat, & neminem sine gratia actuali posse dicere, *Domine Jesu*, pronuntiet. Ex iis enim oraculis manifeste sequitur etiam justum indigere auxilio Dei, ut præcaveat futura peccata.

Secundo, ex Conciliis.

ARAUSICANUM II. can. 10. sic loquitur: *Adjutorium Dei etiam renatis ac sanctis semper est implorandum, ut ad finem bonum pervenire, vel in bono possint opere perdurare.*

Tridentinum vero sess. 6. can. 22. anathemate percellit negantes gratiam specialem, id est, actualem, præter habitualem non requiri ad perseverandum in bono: *Si quis*, inquit, *dixerit, justificatum sine speciali auxilio Dei, in accepta justitia perseverare posse, vel cum eo non posse; anathema sit.*

Tertio, ex SS. Patribus.

S. CHRYSOSTOMUS in caput 11. Matth. dicit peccatorem esse instar navis, quæ malo, velis, & gubernaculo destituta, certo committitur naufragio. D. Aug. l. de perfectione justitiæ cap. 21. sic loquitur: " Quisquis negat nos orare debere, ne „ intremus in tentationem; negat autem „ hoc, qui contendit ad non peccandum „ gratiæ Dei adjutorium non esse homini „ necessarium, sed sola lege accepta, „ humanam sufficere voluntatem, ab auri„ bus omnium removendum, & ore om„ nium anathematizandum esse non du„ bito. „ Tum libro de Ecclesiasticis dogmatibus cap. 24. asserit: " Neminem etiam Baptismatis gratia renovatum, ido„ neum esse ad superandas diaboli insidias, „ & ad vincendas carnis concupiscentias, „ nisi per quotidianum adjutorium Dei, „ perseverantiam bonæ conversationis ac„ ceperit. „

Gregorius Magnus homil. 11. in Ezech. ejusdem est labii, his verbis: " Peccatum „ quod mox per pœnitentiam non dele„ tur, suo pondere ad aliud trahit. „ Sed hæc omnia & similia probant gratiam habitualem simul & actualem requiri, ut homo diu perseveret in bono; habitualem quidem; namque Deus non concedit homini gratiarum supellectilem quæ necessariæ sunt tum ad præcepta adimplenda, tum ad graves tentationes alternatis vicibus occurrentes superandas, nisi sit justus & gratus; actualem vero, ut dirigatur ad finem, & omnem adimpleat justitiam; qua seclusa, nullus diu perseverat in bono: Ergo &c.

Quar-

Quarto, rationibus D. Thomæ.

Prima hæc eſt: Ut homo diu abſtineat a peccato debet habere voluntatem in lege Domini firmatam: Sed hanc non habet ſecluſa gratia habituali & actuali: Ergo &c. Minor probatur ex illo Pſal. 39. 13. oraculo: *Cor meum dereliquit me*. Rurſus Thren. cap. 8. *Peccatum peccavit Jeruſalem, propterea inſtabilis facta eſt*. D. Thomas hic q. 109. art. 8. ait: "In „ ſtatu autem naturæ corruptæ, indiget „ homo gratia habituali ſanante natu„ram ad hoc quod omnino abſtineat a „ peccato .... & hujus ratio eſt, quia „ ſicut rationi ſubdi debet inferior appe„titus, ita etiam ratio ſubdi debet Deo, „ & in ipſo conſtituere finem ſuæ volun„tatis, &c. „ Eo loci ſic concludit: „ Non poteſt contingere ut diu perma„neat, *homo*, quin operetur ſecundum „ conſequentiam voluntatis deordinatæ a „ Deo, niſi cito per gratiam ad debitum „ ordinem reparetur. „

Altera: Licet ſanetur homo quoad mentem per gratiam ſanctificantem, caro tamen perpetuo concupiſcit adverſus ſpiritum: Igitur præter gratiam ſanctificantem actualis requiritur, quæ actu applicet voluntatem ad bonum: hanc rationem ibidem explicat ſanctus Doctor.

Tertia: Præceptum ſæpius urget & obligat multoties, ſi ſermo ſit de longo temporis intervallo: Sed ſine gratia habituali & actuali non poteſt diu obſervari: dico *habituali*, ſi quidem peccator de ſe ruit præceps in nova peccata niſi ſanetur: dico *actuali*, quia requiritur ad actus ſu pernaturales eliciendos quibus adimpletur præceptum. Ergo &c.

CONCLUSIO SECUNDA.

Juſtus ſine privilegio nequit per totam vitam omne veniale peccatum vitare.

Probatur multis momentis.

Primo, ex Scriptura ſacra 1. Joan. 1. *Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt*. Quæ verba explicans Conc. Milevitanum cap. 6. can. 8. ait: *Quiſquis fit accipiendum putaverit, ut dicat propter humilitatem dici nos habere peccatum, non quod vere ita eſt, anathema ſit*. Concinit illud Pſal. 142. *Non intres in judicium cum ſervo tuo, quia non juſtificabitur in conſpectu tuo omnis vivens*. Et iſtud Eccli. 7. *Non eſt homo juſtus in terra qui faciat bonum, & non peccet*: Ergo &c.

Secundo, ex Conciliis. Africanum ſub Cæleſtino adunatum can. 82. eamdem aſtruit veritatem his verbis: *Placuit, ut quicumque dixerit, in Oratione Dominica, ideo dicere Sanctos, dimitte nobis debita noſtra, ut non pro ſe ipſis hoc dicant, quia non eſt eis jam neceſſaria iſta petitio: ſed pro aliis, qui ſunt in ſuo populo peccatores, & ideo non dicere unumquemque Sanctorum; dimitte mihi debita mea, ſed dimitte nobis debita noſtra; ut hoc pro aliis potius quam pro ſe juſtus petere intelligatur; anathema ſit*.

Tridentinum ſeſſ. 6. can. 23. ſuffragatur: *Si quis*, ait, *hominem ſemel juſtificatum dixerit .... poſſe in tota vita peccata omnia, etiam venialia vitare, niſi ex ſpeciali privilegio, quemadmodum de beata Virgine tenet Eccleſia, anathema ſit*. Ergo &c.

Tertio, ex SS. Doctoribus; inſtar omnium ſit S. Auguſtinus qui lib. de natura & grat. cap. 36. ita ſcribit: " Si omnes „ illos Sanctos & Sanctas cum viverent, „ congregare poſſemus, & interrogare „ utrum eſſent ſine peccato .... nonne „ una voce clamaſſent: *Si dixerimus quia „ peccatum non habemus, nos ipſos ſeducimus*. „ Hoc ipſum verbis expreſſis repetit lib. 2. de peccat. meritis cap. 7. Ergo &c.

Subſcribit S. Thomas hic q. 109. art. 8. ubi loquens de ſtatu naturæ lapſæ, „ ait: "In quo quidem ſtatu poteſt homo „ abſtinere ab omni peccato mortali, „ quod in ratione conſiſtit, ut ſupra ha„bitum eſt, non autem poteſt homo abſti„nere ab omni peccato veniali propter cor„ruptionem inferioris appetitus ſenſuali„tatis, cujus motus ſingulos quidem ra„tio reprimere poteſt, & ex hoc habent „ rationem peccati, & voluntarii, non au„tem omnes: quia dum uni reſiſtere niti„tur, fortaſſis alius inſurgit; & etiam quia „ ratio non ſemper poteſt eſſe pervigil ad „ hujuſmodi motus vitandos, „ Eaſdem repetit rationes art. 9. quibus probat omnia peccata venialia ſine gratia ſpecialiſſima non poſſe vitari; deiude ſic con-

clu-

cludit : " Et ideo necesse est nobis , ut ,, a Deo dirigamur & protegamur , qui ,, omnia novit, & omnia potest. Et pro- ,, pter hoc etiam renatis in filios Dei per ,, gratiam convenit dicere : *Et ne nos in- ,, ducas in tentationem* : Et *fiat voluntas tua, ,, sicut in cælo & in terra , &c.* quæ in ,, Oratione Dominica continentur ad hoc ,, pertinentia . ,,

CONCLUSIO TERTIA.

Sine gratia specialissima nullus finaliter in bono perseverare potest.

Prima probatio Scriptura innititur.

SCRIPTURA sacra non in uno loco illam edocet veritatem , maxime Psal. 79. his verbis : *Fiat manus tua super virum dexteræ tuæ , & super Filium hominis quem confirmasti tibi ; & non discedimus a te .* Rursus Psal. 67. *Et Domini , Domini exitus mortis .* Quæ quidem repetitio, *Domini* , inquiunt Interpretes , designat gratiam specialissimam ad perseverandum finaliter in bono esse homini necessariam : quod quidem colligitur ex illo Jerem. 32. Dei oraculo : *Timorem meum dabo in cor eorum , ut a me non recedant .* Ergo &c.

Secunda , ex Conciliis .

ARAUSICANUM II. can. 9. definit divini muneris esse , cum & recte cogitamus, & recte ambulamus : can. vero 10. ait : *Renatis ac Sanctis adjutorium Dei semper est implorandum , ut ad finem bonum pervenire , vel in bono possint opere perdurare .* Trid. sess. 6. c. 13. de hoc sic loquitur : " Similiter de per- ,, severantiæ munere , de quo scriptum ,, est : *Qui perseveraverit usque in finem , hic ,, salvus erit* : Quod quidem aliunde habe- ,, ri non potest , nisi ab eo qui potens ,, est eum , qui stat , statuere , ut perseve- ,, ranter stet , & eum qui cadit , restitue- ,, re . ,, Tum can. 22. ita pronuntiat : *Si quis dixerit , justificatum , vel sine speciali auxilio Dei in accepta justitia perseverare posse, vel cum eo non posse; anathema sit .*

Tertia , ex sanctis Doctoribus .

S. AUGUSTINUS toto libro de dono perseverantiæ , probat adversus Semipelagianos perseverantiam finalem esse donum specialissimum , exemplo adolescentis qui transfertur ne malitia immutet cor ejus , cui adjungit exemplum parvulorum immediate post Baptismi susceptionem e vita migrantium , unde cap. 2. sic loquitur : ,, Videamus utrum hæc perseverantia , de ,, qua dictum est : *Qui perseveraverit usque ,, in finem , hic salvus erit* : donum sit ,, Dei . Quod si non sit , quomodo ve- ,, rum est quod Apostolus ait : *Vobis dona- ,, tum est pro Christo , non solum ut credatis ,, in eum , verum etiam ut patiamini pro ,, eo* : Horum quippe unum pertinet ad ,, initium , alterum ad finem : utrumque ,, tamen est Dei donum , quia utrumque ,, dictum est esse donatum . ,,

S. Ambrosius , librum de bono mortis eo elucubravit scopo , ut ostenderet mortem justorum esse in conspectu Domini pretiosam , nec sine gratia specialissima obtineri . S. Thomas hoc ipsum ex professo probat hic q. 109. art. 9.

Quarta , ex rationibus .

PRIMA , Hæc est : Duo potissimum requiruntur ad perseverantiam finalem : primo quidem ut homo supremam omnium tentationem vincat moriendo propter Deum , tametsi invisibilem ; Deinde vero quod Deus ita disponat causas secundas , ut mors eveniat eo tempore quo homo est in charitate , & peccator habet copiam confessoris : sed hæc duo , seclusa gratia extraordinaria , non comparantur : Ergo &c.

Altera : Homo quantumvis justus ad agonem usque debellandam habet concupiscentiam , similiter & dæmonum impetus propulsandos , ita ut sæviente mundo & terrente diabolo , figatur immobiliter in bono : Sed ex D. Augustino lib. de corrept. & grat. cap. 8. hoc non fit sine gratia specialissima : Ergo &c.

Tertia sic proponitur : Illa gratia est magnum Dei donum , quæ non cadit sub meritum : Sed ex S. Thoma gratia perseverantiæ finalis non cadit sub meritum , quando quidem incipit a prima gratia , quæ est in nobis sine nobis , continuatur per seriem gratiarum quæ necessariæ sunt tum ad præcepta adimplenda , tum ad omnes superandas tentationes : terminatur vero per providentiam mox delineatam : Ergo &c. Hæc est perseverantia adultorum ; in-

Digitized by Google

infantium vero sita est in providentia quæ jungit mortem cum Baptismo independenter ab eorum meritis, cum nulla habeant. Ergo &c.

Solvuntur objectiones contra primam conclusionem.

OBJICIES. 1. Joan. 2. habetur: *Hæc scribo vobis ut non peccetis*. Et Psal. 36. *Declina a malo, & fac bonum*. Sed istæ & similes sententiæ indigitant hominem posse diu vitare peccata mortalia viribus innatis. Et probatur: Præceptum imponitur homini secundum se considerato: Ergo &c.

Respondeo negando minorem. Ad probationem distinguo. Præceptum imponitur homini, & adjuvatur a gratia, ut diu perseveret in bono, concedo: & hoc potest, secluso Dei auxilio, nego. Præceptum declinandi a malo, imponitur quidem homini secundum se spectato, quandoquidem quodlibet peccatum etiam grave in particulari vitare potest, sed non diu, quum & urget gravis tentatio. Solutio est D. Thomæ hic art. 8. ubi ait: " Antequam hominis ratio in qua est peccatum „ mortale præparetur per gratiam sancti- „ ficantem, potest singula peccata mor- „ talia vitare, & secundum aliquod tem- „ pus, quia non est necesse quod conti- „ nuo peccet in actu, se quod diu ma- „ neat absque peccato mortali esse non „ potest. „

Instabis: Si homo nequit diu vitare peccatum mortale sine gratia, non erit culpabilis, si peccet post aliquod tempus: Et probatur ex S. Augustino qui lib. 3. de lib. arb. cap. 18. sic loquitur: Quis e- „ nim peccat in eo, quod nullo modo ca- „ veri potest? „ Sed sine gratia efficaci, nequit diu vitare peccatum; ipsa vero non omnibus datur: Ergo &c.

Respondeo negando sequelam. Ad probationem distinguo: Et homo viribus naturæ potest vitare peccatum mortale distributive sumptum, cætera vero per gratiam quæ illi offertur, concedo: secus, nego: Igitur est culpabilis quando peccat, quia quodlibet peccatum mortale potest vitare, se distrahendo a tentatione, namque habet semper gratiam sufficientem, & illi offertur efficax, vel urgente tentatione; clamat enim Spiritus Sanctus ad cor peccatoris ne succumbat tentationi & malo: solutio colligitur ex D. Thoma qui hic art. 8. ad 1. sic respondet ad objectionem: " Dicendum, quod homo po- „ test vitare singulos actus peccati, non „ tamen omnes nisi per gratiam, ut di- „ ctum est. Et tamen, quia ex ejus defe- „ ctu est, quod homo se ad gratiam haben- „ dam non præparet; propter hoc a pec- „ cato non excusatur, quod sine gratia „ peccatum vitare non potest. „

Insistes: Ad hoc corripitur homo ut non peccet: Sed si seclusa gratia non possit non peccare, videtur quod frustra ei correptio adhibeatur: Ergo &c.

Respondeo distinguendo minorem: Si non possit vitare singulos actus peccati, concedo: si solum omnes diu, nego. Solutio est D. Thomæ hic art. 8. ad 2. ubi sic loquitur: " Ideo necessaria est correptio, „ quia voluntas hominis requiritur ad „ hoc quod a peccato abstineat; sed ta- „ men correptio non est sufficiens sine „ Dei auxilio, unde Eccli. 7. *Considera* „ *opera Dei, quod nemo possit corrigere*, „ *quem ille despexerit*. „

Urgebis: Homo ex se potest facere bonum, & vitare malum, juxta illud Eccli. 15. *Ante hominem vita & mors, bonum & malum, quod placuerit ei, dabitur illi*: Ergo &c.

Respondeo distinguendo Ant. Homo sanus, de quo solum loquitur Scriptura, concedo: homo lapsus, nego. Ita D. Thomas hic art. 8. ad 3. ubi sic respondet ad objectionem: " Dicendum, quod sic- „ ut Augustinus dicit in hypognosti- „ con, verbum illud intelligitur de ho- „ mine secundum statum naturæ integræ, „ quando nondum erat servus peccati, „ unde poterat peccare, & non peccare. „ Nunc etiam quodcumque vult homo, „ datur ei: sed hoc quod bonum velit, „ habet ex auxilio gratiæ. „

Dices: D. Thomas hic, art. 8. dicit hominem posse ab omni peccato mortali abstinere, quod in ratione consistit: Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Potest abstinere pro brevi tempore, concedo: diu, nego. Nam etiamsi posset, non semper facit. Igitur ut homo firmetur in bono, & non declinet ab eo, indiget gratia propter corruptionem & fragilitatem naturæ.

Repones: Si homo non posset sine gratia habi-

habituali per longum tempus peccata vitare mortalia, duo inde sequerentur absurda, primumquidem posset aliquis certo scire se esse in gratia, cum posset cognoscere se a longo tempore non peccasse mortaliter: sed Tridentinum declaravit adversus Lutheranos, neminem habere certitudinem physicam de sua justificatione: Ergo &c. Alterum vero: quilibet in peccato mortali existens teneretur absque mora, aut conteri, aut confiteri de peccato; alias se exponeret periculo prolabendi in novum, quod numquam licitum est. Sed præceptum affirmativum, quale est præceptum contritionis & confessionis, non obligat pro semper: Ergo &c.

Respondeo negando utramque sequelam: primam quidem, eo quod nullus certo sciat, an odio vel amore dignus sit, juxta illud 1. Cor. 4. *Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum*. Alteram vero propter duo; dictum est enim præceptum affirmativum non obligare pro semper. Addo periculum prolabendi in novum peccatum esse incertum: Igitur nihil absurdi sequitur.

Replicabis: Dictum est Apostolo qui stimulis carnis premebatur, *Sufficit tibi gratia mea*. 2. Cor. 12. 9. Igitur gratia habitualis sufficit in justis, ut in justitia perseverent. Unde Concilium Milevit. can. 3. anathemate ferit dicentes, gratiam qua justificamur valere tantum ad remissionem peccatorum, non autem ut alia in futurum præcaveantur.

Respondeo distinguendo consquens: Sufficit gratia habitualis eo quod dat jus ad auxilia actualia, quibus tentationes occurrentes superentur, & præcepta adimpleantur, concedo: sufficit secundum se, nego. Et sic patet solutio ad Conc. Milevitanum.

Persistes: S. Augustinus lib. de perfectione justitiæ contra Cælestium asserentem nos posse semper bene operari & vitare peccatum, respondet id esse verum, modo sanemur & roboremur: Atqui sanamur per gratiam habitualem: Ergo &c. Confirmatur. S. Thomas 3. p. q. 62. art. 6. ad 3. sic loquitur: " Minima gratia potest „ resistere cuilibet concupiscentiæ. „ Er„ go &c.

Respondeo distinguendo: Per gratiam habitualem sanamur formaliter, quatenus homo ex peccatore fit justus, concedo: radicaliter & adæquate, nego: Remanet enim semper peccati fomes, quo ad malum homo trahitur. Solutio est D. Thomæ hic art. 9. ubi sic respondet: Licet „ per gratiam natura sanetur quantum ad „ mentem, remanet tamen in ea corru„ ptio & infectio quantum ad carnem per „ quam servit legi peccati . . . . Et ideo „ necesse est nobis ut a Deo dirigamur „ & protegamur. „

Ad confirmationem distinguo: Minima gratia actualis potest resistere cuilibet concupiscentiæ, concedo: habitualis, subdistinguo: pro aliquo tempore, concedo: diu, nego. S. Doctor eo loci loquitur de gratia operis; de ea scilicet qua resistimus concupiscentiæ, quæ dubio-procul est actualis.

Reponet: Gratia habitualis datur ut possimus bonum facere, & malum vitare: Igitur sufficit sine actuali, alias daretur processus in infinitum, quia ad gratiam habendam, alia semper requireretur gratia. Cæterum justus est sanus: Igitur absque nova gratia potest omnia vitare peccata mortalia.

Respondeo distinguendo: Gratia habitualis datur, ut possimus facere bonum radicaliter, concedo: proxime, subdistinguo: cum gratia actuali, concedo: secus, nego. Quia vero gratia habitualis est omnium virtutum radix, & dat jus ad auxilia actualia, eo sensu per eam habemus posse radicaliter bonum: Sed illud diu, seclusо actuali auxilio, non operabimur, maxime si agatur de perseverantia aliqua in bono suscepto: ita divus Thomas hic articulo 9. ratio quam affert ea est, quod gratia habitualis in præsenti statu non sanet totaliter hominem, in quo quidem, teste Tridentino, ad agonem usque remanet concupiscentia debellanda.

Ad confirmationem nego inde sequi processum in infinitum, cum prima gratia fit in nobis sine nobis, & ea adjuvante homo ad gratiam sanctificantem se se disponere queat. Ad ulteriorem probationem patet ex S. Thoma solutio.

Persistes: Spiritus sanctus habitat in nobis per gratiam habitualem: Sed ubi est Spiritus sanctus, ibi sunt sufficientes ad perseverandum in bono vires: Ergo &c.

Respondet S. Thomas hic art. 9. ad 2. his verbis: " Operatio Spiritus sancti quæ nos mo-

,, movet & protegit, non circumscribitur per effectum habitualis doni quod ,, in nobis causat, sed præter suum effectum, nos movet & protegit simul ,, cum Patre & Filio, ,, Immo ex eo quo inhabitet in justo Spiritus sanctus, habet spiritualium gratiarum supellectilem, habitualem scilicet & actualem ad bonum operandum.

Fit satis objectionibus adversus secundam conclusionem militantibus.

OBJICIES 1. Matt. 11. de S. Joanne Baptista ait Christus: *Inter natos mulierum non surrexit major*: Sed non foret major, si cum cæteris justis peccatorum venialium miseriis subjiceretur: Igitur aliquis citra privilegium peccata venialia etiam collective sumpta vitare potest.

Respondeo, ne minimum quidem istam objectionem urgere; dato enim & non concesso sanctissimum Præcursorem cuncta vitasse venialia, hoc enim Ecclesia concedit solum in ejus hymno, de peccatis venialibus, quæ lingua committuntur, juxta illud: *Ne levi posses maculare vitam crimine linguæ*; hoc non factum esset absque privilegio. Verum genuinus oraculi Christi sensus non est S. Joannem ab omni peccato veniali fuisse immunem, juxta illud 1. Joan. 1. 8. *Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus*; sed inter legis Mosaicæ Prophetas fuisse majorem, quippequi Christum etiam præsentem demonstraverit, dicendo: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi*. Hinc inter omnes Prophetias ista beati Joannis fuit celeberrima.

Respondeo 2. Privilegium nonnisi beatissimæ Mariæ Virgini Deiparæ legitur concessum, juxta illud S. Augustini lib. de natura & gratia cap. 36. effatum: " Excepta itaque sancta Virgine Maria, ,, de quapropter honorem Domini, nullam prorsus, cum de peccatis agitur, ,, habere volo mentionem &c. Hoc ipsum ,, de fide definivit Concilium Tridentinum sess. 6. can. 23. *Si quis dixerit hominem semel justificatum ... posse in tota vita peccata omnia, etiam venialia vitare; nisi ex speciali Dei privilegio, quemadmodum de beata Virgine tenet Ecclesia; anathema sit.*

Instabis: Servare adamussim omnia Dei mandata est ab omni peccato veniali abstinere: Atqui S. Zacharias & ejus sponsa sic servavere, juxta illud Luc. 1. *Erant autem ambo justi ante Deum, incedentes in omnibus mandatis & justificationibus Domini sine querela*: Ergo &c.

Respondeo distinguendo: servare mandata quoad omnimodam perfectionem, est ab omni peccato veniali abstinere, concedo: servare quoad substantiam, & graviores tantum circumstantias, nego. Solutio est S. Augustini qui lib. 2. de pecc. meritis cap. 13. ait: " Tantum ergo longe est, ut propter illa verba Zachariam ,, & Elisabeth credamus sine ullo peccato perfectam habuisse justitiam; ut nec ,, ipsum Apostolum ejusdem regulæ summitate arbitremur fuisse perfectum.,,

Urgebis: Qui non potest peccare, dubio procul omnia peccata venialia etiam collective sumpta citra privilegium vitare potest: Atqui justus non potest peccare: Et probatur. 1. Joan. 3. hæc habentur: *Qui natus est ex Deo non peccat, quoniam semen ipsius in eo manet, & non potest peccare, quoniam ex Deo natus est*: Ergo &c.

Respondeo distinguendo minorem: Justus non potest peccare, quandiu operatur ut justus, seu in sensu composito, concedo: sin minus, & in sensu diviso, nego. Solutio est D. Thomæ, & Estii, qui contendunt justum hunc posse peccare venialiter: nec dissentit S. Augustinus, qui lib. 2. de peccat. meritis cap. 10. sic explanat textum Apostol. " Non igitur contrarium testimonium est illud quod dictum est, *qui natus est ex Deo, non peccat*: ei testimonio quo jam natis ex Deo ,, dicitur, *Si dixerimus* &c. Quandiu enim ,, homo quamvis totus spe jam, & jam ,, in re ex parte regeneratione spiritali ,, renovatus, adhuc tamen portat corpus ,, quod corrumpitur & aggravat animam.,,

Opponet 2. Illud possumus vitare cum gratia ordinaria, ad quod vitandum quotidie preces fundimus: Sed quotidie oramus, ut Deus servet nos ab omnibus peccatis tam distributive, quam collective sumptis, id est per totam vitam: Ergo &c. Probatur major. Preces non funduntur pro re impossibili: Sed si peccata venialia non possumus vitare collective sine privilegio, fundimus preces pro re moraliter impossibili; nam Deus non tenetur dare privilegium; paucis enim admodum conceditur, alias non diceretur privilegium: Ergo &c.

Re-

Respondeo distinguendo majorem: Possumus distributive, concedo: collective, nego. Preces fundimus pro aliquo certo, scilicet pro peccato veniali vitando in particulari, præcipue vero pro illis peccatis quibus ex fragilitate addicti sumus: nec inde sequitur preces esse frustraneas; ad hoc enim sufficit quod possimus vitare quodlibet veniale in particulari, varia per charitatem habitualem, multo plura per gratias actuales ordinarias. Solutio est D. Thomæ, qui lib. 3. contra Gentes cap. 16. ait: " Licet ille qui est in peccato ,, non habeat hoc in propria potestate, ,, quod omnino vitet peccatum, habet ta- ,, men nunc vitare hoc vel illud pecca- ,, tum: unde quodcumque committit, & ita non immerito ei imputatur ad cul- ,, pam. ,,

Instabis: Datur præceptum ad vitandum peccatum tam divisive quam collective: Igitur &c. Probatur Ant. Matth. 5. habetur: *Estote perfecti sicut & pater vester cælestis perfectus est*. Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Datur præceptum ad vitanda venialia collective, sed indeterminate, concedo: determinate, nego. Præceptum respicit praxim, adeoque hoc vel illud veniale in particulari, sed non appellat super omnia collective, saltem determinate.

Ad probationem distinguo: Estote perfecti, in quantum humana patitur fragilitas, concedo: secus, nego. Nec mirum: verba Christi non intelliguntur ad litteram, alias homo teneretur substantialem Dei perfectionem assequi, quod est impossibile. S. Augustinus lib. 2. de peccat. meritis cap. 15. sic respondet ad objectionem: " Eo modo ergo jubet omnibus homini- ,, bus, ut non faciant ullum peccatum, ,, quamvis sit præscius neminem hoc ,, impleturum. ,,

Urgebis: Præceptum appellat supra venialia in particulari: Igitur & determinate super omnia collective. Probatur consequentia dupliciter: primo, quia omnia venialia in particulari sunt eadem ac collective sumpta. Secundo, præceptum de vitando peccato est negativum, adeoque appellat supra collectionem reduplicative ut collectio est; namque prohibet pro semper committere peccatum: Ergo &c.

Respondeo, concesso Antecedente, nego consequentiam. Ad primam probationem distinguo: Omnia peccata venialia collective sunt eadem physice cum peccatis venialibus distributive, concedo: sunt eadem moraliter, nego. Collectio enim dicit quasdam circumstantias & moras temporum in quibus cor nostrum dereliquit nos, ut pote attractum, & illectum tum a concupiscentia, tum a mundo, tum etiam ab aliis passionibus; unde collectio importat specialem difficultatem secundum judicium viri prudentis, quam non dicit quodlibet veniale in particulari & distributive sumptum.

Ad secundam probationem similiter distinguo: Præceptum negativum appellat supra collectionem reduplicative ut talem, indeterminate, concedo: determinate, nego.

Insistes: Dubio-procul ille foret injustus qui præciperet solvere plura tributa distributive, quæ subditus solvere non posset collective: Igitur a pari videtur quod lex injusta esset, quæ præciperet vitare omnia peccata venialia distributive, si homo non potest illa vitare collective: Ergo &c.

Respondeo negando paritatem; namque solutis singulis tributis, exhauritur thesaurus, unde si non potest solvi collective tributum, neque hoc fieri poterit distributive; nam est hic impossibilitas physica: in nostro vero statu est solum impossibilitas moralis vitandi omnia peccata venialia collective: quodquidem isto potest illustrari exemplo. Tametsi Angelus possit esse in aliquo loco in momento alicujus horæ, non potest tamen in omnibus simul momentis elicere actum amoris Dei, quia illa momenta sunt infinite divisibilia; unde homo potest quidem vitare quodlibet peccatum veniale distributive, non tamen collective: Ergo &c.

Instabis: Igitur homo non potest obligari ad vitandum quodlibet veniale. Probatur sequela: Ex hoc quod homo necessitatem habeat esse in loco, non peccat dum invenitur in certo loco: Ergo a pari non peccat qui committit peccata venialia, quandoquidem necessitatur ad aliqua committenda, quippequi citra privilegium, quod paucis conceditur, omnia vitare non possit.

Respondeo negando paritatem. Ratio discriminis est, quia homo habet necessitatem physicam esse in loco, quæ quidem necessitas oritur ex natura rei, id est, ex natu-

natura corporis quanti: Sed homo habet solum necessitatem moralem cadendi in aliquod peccatum veniale, & hoc indeterminate, quæ quidem necessitas oritur ex corruptione simul & fragilitate naturæ, hinc non appellat supra ullum peccatum veniale in particulari, nam ut jam ostensum est, nullum est quod homo absque negotio vitare non queat.

Replicabis: Si homo non posset vitare omnia peccata venialia collective cum gratia ordinaria, sequeretur quod unum vitando, hoc ipsum noceret ut ab altero abstineretur: Sed falsum consequens; ergo & antecedens. Probatur major dupliciter. Primo, qui vitat unum, potest vitare alterum; secundo prætermisso, potest vitare tertium, & sic postea de ceteris. Rursus, qui potest duo venialia vitare cum gratia ordinaria, illa de facto vitando recipit augmentum charitatis & gratiæ; tunc vero justus vegetior factus, potest cum illo gratiæ gradu tertium vitare peccatum: Tum vitando tertium, adhuc in eo augetur charitas & fit potens ut vitet quartum & sic de ceteris: Ergo &c.

Respondeo negando sequelam majoris. Ad probationem distinguo: Abstinentia ab uno peccato veniali noceret per accidens ut alterum homo justus vitaret, concedo: noceret per se, nego. Veniale potest considerari dupliciter, secundum se, & distributive; deinde vero collective, & per ordinem ad alia: priori modo consideratum potest vitari, immo victoria de uno inservit ad vitandum alterum: posteriori modo, & per ordinem ad alia, fit per accidens, quod homo nequeat sine privilegio vitare totam collectionem; non quia præcise plura jamjam vitata, impediant ut a cunctis simul abstineamus, sed ex eo quod potentia fatigetur per actuum multiplicationem & physice & moraliter; physice quidem, namque non potest semper animus attendere ad multas, & ad infinitas prope circumstantias, ut agat propter legem, juxta illud axioma: *Pluribus intentus, minor est ad singula sensus*: Moraliter vero, nam *terrena inhabitatio*, ait Scriptura Sap. 9. 15. *deprimit sensum multa cogitantem*: & sic patet responsio ad confirmationem.

Repones: Homo id omne potest cum gratia ordinaria ad quod obligatur: Sed justus quicumque, tenetur vitare, nedum singula, sed & omnia peccata venialia: Ergo &c.

Respondeo distinguendo majorem: Potest justus vitare omnia peccata venialia, vel collective, vel disjunctive, concedo: collective, nego. Ut sit obligatio sufficit quod possit vitare singula venialia distributive, & omnia indeterminate; namque præceptum appellat supra distributionem quæ quidem praxim spectat. Ergone necessitas peccandi venialiter? Absit dicere; cum justus a quolibet veniali in particulari abstinere queat.

Insurges: Justus potest vitare singula peccata venialia cum gratia ordinaria: Igitur & omnia collective, alias esset contradictio: Si quidem singula faciunt collectionem, & sic posset vitare singula & non vitare.

Respondeo negando consequentiam. Ad probationem distinguo: Posse vitare singula, & non omnia contradictorie opponuntur, si omnia collective sumantur, concedo: si solum disjunctive, nego. Singula autem copulative sumpta addunt supra distributionem laborem potentiæ physicum & moralem, quo animus lacessitus sicut & voluntas non possunt semper attendere & facere quod bonum est, & sic collectio distinguitur a distributione, adeoque non est contradictio, quod justus possit vitare singula, non autem omnia collective, & hoc patet ex rationibus D. Thomæ in probationibus allatis: " Non autem, *ait*, potest homo abstinere ab omni peccato veniali propter corruptionem inferioris appetitus sensualitatis; cujus motus singulos quidem ratio reprimere potest . . . non autem omnes; quia dum uni resistere nititur, fortassis alius insurgit. "

Difficultates adversus tertiam conclusionem & solutiones.

OBJICIES: Ab actu ad posse valet consequentia: Sed non semel contigit parvulum post susceptum baptisma mori, adultum vero accepta pœnitentia, corripi apoplexia, & absque mora vita fungi, in quibus hypothesibus nulla affulget gratia specialis: Igitur absque gratia specialissima justus potest finaliter perseverare in bono.

Respondeo distinguendo secundam partem mino-

minoris. In exemplis allatis, perseverantia finalis non est Dei donum speciale intrinsecum, transeat; tametsi enim quidam Theologi, ut Lherminier tract. de gratia pag. 228. istud donum extrinsecum putent, pro adultis tamen ut reor, admittenda est gratia specialis intrinseca, quæ in eo potissimum sita est, quod justus ille per multarum seriem gratiarum ultimum clauserit diem. Non est donum speciale extrinsecum, nego. Requiritur enim providentia specialis quæ mortem cum charitate conjungat, juxta illud Scripturæ Sap. 4. 11. *Raptus est ne malitia mutaret intellectum ejus.*

Instabis: Justus cum gratia habituali, & actuali potest adimplere præcepta, & graves superare tentationes: Sed nihil ultra prærequiritur ad perseverandum finaliter in bono. Ergo &c.

Respondeo distinguendo minorem: Nihil aliud prærequiritur ad perseverandum in bono aliquandiu, concedo: finaliter, nego. Adimpletio enim præceptorum collective sumpta, sicut & omnium victoria tentationum, maximam inducunt difficultatem, quæ sine gratia specialissima superari non potest. Solutio est S. August. qui lib. de dono pers. cap. 9. num. 21. sic loquitur: " Ex duobus autem piis, cur „ huic donetur perseverantia usque in finem, illi non donetur, inscrutabiliora sunt judicia Dei. „ Rursus lib. de corr. & grat. num. 17. " Si a me quæratur, cur eis Deus perseverantiam „ non dederit, quibus eam qua christiane viverent, dilectionem dedit; ignorare me respondeo. „ Quibus S. Doctor ostendit perseverantiam finalem esse magnum Dei donum, nec sine gratia specialissima quemquam posse ultimum in Domino diem claudere.

Replicabis: Hoc posito, sequitur justum aliquem sua absque culpa non perseverare finaliter: Sed hoc adversatur Synodo Trid. quæ sess. 6. cap. 11. sic pronuntiat; *Deus namque sua gratia semel justificatos non deserit, nisi ab eis prius deseratur*: Ergo &c. Probatur sequela. Justus absque illo Dei speciali auxilio, quod neque est in ejus potestate, neque promereri potest, perseverare nequit: Igitur & sua absque culpa de facto non perseverabit finaliter: Ergo &c.

Respondeo negando sequelam propter multa: Primoquidem, justus sua culpa privatur gratiis actualibus ad faciendum bonum omni tempore, qua quidem præceptorum observantia sese ad perseverantiæ gratiam disponeret. Secundo, tametsi ipsam de condigno promereri non possit, bene tamen de congruo, ut non pauci contendunt Theologi, aut saltem, teste Divo Thoma, illam & advocare, & impetrare potest.

S. Augustinus refundit in peccatum superbiæ aut alterius passionis, quod justus non perseveret: sic loquitur lib. de natura & gratia cap. 27. " Cætera enim „ vitia tantum in malefactis valent, sola „ autem superbia etiam in recte factis cavenda est. „ Tum loquendo de lapsu Angelorum asserit elationem animi eorum præcessisse peccatum. Rursus lib. de dono perseverantiæ cap. 6. " At enim „ voluntate sua quisque deserit Deum, „ ut merito deseratur a Deo. Quis hoc „ negaverit? Sed ideo petimus, ne inferamur in tentationem ut hoc non fiat. „ Et adhuc lib. de correpl. & gr. cap. 13. loquens de iis qui non perseverant, ait eos prius Deum deserere, quam a Deo deserantur: " Aut gratiam Dei suscipiunt, „ *ait*, sed temporales sunt, nec perseverant, deserunt & deseruntur. Dimissi „ enim sunt libero arbitrio, non accepto „ perseverantiæ dono, judicio Dei justo „ & occulto. Ergo &c.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

1. *Homo sine gratia habituali & actuali non potest diu perseverare in bono.* 2. *Sine privilegio vitare cuncta peccata venialia.* 3. *Sine gratia speciali perseverare finaliter in charitate.*

PRIMUM patet, juxta illud 1. Cor. 10. *Qui se existimat stare, videat ne cadat*: Et illud Conc. Arausf. 11. can. 10. " Adjutorium Dei etiam renatis ac sanctis „ semper est implorandum, ut ad finem „ bonum pervenire, vel in bono possint „ opere perdurare. „ Ratio est, quia ut aliquis possit diutius in bono permanere, requiritur auxiliorum ad vincendas tentationes, & præcepta occurrentia servanda series, quæ non nisi justis & amicis conceditur. Ergo &c.

Secundum utique: sic enim definivit Synodus

odus Trident. sess. 6. can. 23. ea innixus 1. Joan. 1. 8. auctoritate: *Si dixerimus quoniam peccatum non habemus; ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est*. Sic docet S. Thomas 1. 2. q. 109. artic. 8. " Quia, *inquit*, dum uni resistere nititur, " fortassis alius insurgit, *sensualitatis motus*, & etiam quia ratio non semper " potest esse pervigil ad hujusmodi mo " tus vitandos. "

Tertium etiam; & hoc ex professo probat S. quidem Ambrosius in toto libro de bono mortis: Tum S. Augustinus in toto de dono perseverantiæ: sic definit Concilium Trid. sess. 6. cap. 13. Ratio non una est. 1. Perseverantia finalis incipit a prima gratia quæ est in nobis sine nobis. 2. Continuatur per seriem gratiarum quæ ad legem adimplendam necessariæ sunt. 3. Terminatur per providentiam specialem, quæ sic disponit causas secundas ut morte oportuno tempore accedente, obitus cum charitate consocietur; quod certe magnum est argumentum non sine specialissimo auxilio justum posse perseverare finaliter in bono.

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET SOLUTIONUM.

OBJICITUR: 1. Sicut justis sic & peccatoribus præcipitur bonum. 2. Si gratia actualis simul & habitualis requireretur, ut aliquis diu perseveraret in bono, jam peccator qui illa caret, foret in prævaricando excusabilis. 3. Hoc etiam posito, daretur processus in infinitum; namque ad gratiam habitualem habendam opus esset actuali: sanctificatore concessa, ulterior actualis necessaria foret ad illam conservandam &c.

Respondeo ad primum, peccatorem bono usu gratiæ actualis posse advocare habitualem, quæ dat jus ad auxilia quibus homo in justitia diutius permanere valet. Ad secundum, peccatorem esse culpabilem, eo quod resistendo gratiæ prævenienti, sua culpa careat habituali qua in bono cœpto permaneret. Ad tertium, non datur in largitione gratiarum processus in infinitum, quandoquidem prima gratia a qua bonum incipit opus, est mere gratuita, & in nobis sine nobis.

Secundo: Incassum concluderetur justum, secluso privilegio, posse vitare omnia peccata venialia, ex eo quod in particulari singularia fugere queat, quia a sensu distributivo ad collectivum non valet consequentia; collectio enim summum addit laborem summamque difficultatem, ut docet D. Thomas 1. 2. q. 109. art. 8. quandoquidem, ait, dum mens advertit ad unum vitandum, rapitur ad aliud, & ex inadvertentia, vel etiam fragilitate prolabitur in alterum.

Tertio: Tametsi parvulus recens baptizatus statim e vita migret, tum & adultus apoplexia correptus subito moriatur, non tamen sine providentia speciali vita cadunt, ne malitia pervertat sensum, & reprobi evadant: quod enim, ut centies repetit S. Augustinus lib. de corr. & gr. cap. 8. Tum lib. de dono pers. cap. 9. iis sic fiat, aliis non: O altitudo &c.

DIS-

DISSERTATIO QUINTA
DE
EXTENSIONE GRATIÆ.

CALVINUS gratiam Mediatoris ad solos electos restrinxit: eo damnato, idem quidem momentum, sed verbis terminisque paululum mitioribus propugnavit Bajus, verum vicissim reprobatus resipuit: Jansenius audacior factus sub specie dolosa doctrinæ D. Augustini propositiones Bajanas, circa Christi gratiam restaurare aggressus est, sed alternata vice fracto & dejecto, ejus asseclæ nihil non tentarunt, ut anathemata Ecclesiæ a doctrina Jansenii ad hæc usque tempora averterent.

Ergo Jansenius negavit gratiam Christi ad omnes se se extendere, non aliam esse præter efficacem, quæ omnibus Indiscriminatim non conceditur. Ex hoc falso principio, quinque potissimum conclusiones deducit, quæ totidem propositionibus concluduntur.

Jansenii damnatæ propositiones.

PRIMA: *Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus & conantibus secundum præsentes quas habent, vires sunt impossibilia: deest quoque iis gratia, qua possibilia fiant.*

Secunda: *Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ numquam resistitur.*

Tertia: *Ad merendum & demerendum in statu naturæ lapsæ, non requiritur in homine libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione.*

Quarta: *Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem, & in hoc erant hæretici, quod vellent eam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare.*

Quinta: *Semipelagianorum error est, dicere Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse.*

Hæreticitas propositionum: Primæquidem, quod novitatis Architectus dicat deesse justis conantibus gratiam, qua præcepta reddantur possibilia: Secundæ vero, quod velit neminem resistere gratiæ; hoc est nequidem posse. Tertiæ, quod indifferentiam actus a vera libertate eliminet: Quartæ, quod contendat Semipelagianos in hoc potissimum fuisse hæreticos, quia propugnabant gratiæ interiori posse resisti. Quintæ demum, quod affirmet Christum pro solis prædestinatis suum pretiosum fudisse sanguinem.

Tametsi propositiones istæ hæreseos virus undequaque spirent, suos tamen ad hæc usque tempora non sine stupendo scandalo in animarum perniciem fautores habuerunt; qui quidem venenum eo facilius potandum offerunt, quo minus erroris insimulant Jansenium, quem puram & ab omni nævo immunem, immo potius totam cælestem S. Augustini doctrinam, pluribus ab annis a schola exulem docere testantur. Quia vero mendacium apud plurimos invaluit; ad veritatis simul & fidei defensionem quatuor potissimum facere juvat.

Primo: Agendum est de quinque Jansenii propositionibus, quales reperiuntur in ejus libro.

Secundo: De doctrina Ecclesiæ circa istud momentum.

Tertio: De mente S. Augustini in hac materia.

Quarto: Demum de ipsa extensione gratiæ.

Hæc quatuor controversiæ capita in varios partita articulos per ordinem digesta affulgebunt. Tum id omne quod vel secretius, vel subtilius ab anno circiter 1645. pro defensione terrendi istius Phenomenis dictum, factum, & scriptum est fideli calamo, sicut ad eruditionem sic &

ad consolationem legentium referemus. Neque vero animus est aliquid dissimulare, & aliquam subterfugere difficultatem, sed pro ut erit prælii impetus inter media incendia non semel ab æmulis Ecclesiæ accensa manus ad Angelo scholæ parata penetrabit, arma Catholicis irrefragabilia suppeditare ratus; sic hinc inde nube tellorum fidei hostium circumdatus, sagittas tametsi hæreseos subtilitatibus venenatas fidenter in sagittarios retortas, utinam ad ipsorum inimicorum conversionem, emittam. Ergo infinita prope argumenta ab auctoribus ut plurimum, vel prætermissa, vel levius discussa & referemus & solvemus, cum morbi latentis detecta causa, jam affulgeat, ut contendunt medici, certa sanitatis mox recuperandæ spes.

CONTROVERSIA PRIMA.

DE HÆRESI JANSENIANA.

Historiam ex actibus Cleri Gallicani, tum ex manuscriptis optimæ notæ, quæ asservantur in Seminario S. Sulpicii Parisiorum, tum ex libris Jansenii &c. ut ex primævis fontibus hausimus.

Historia critica Jansenismi.

ORTUS.

JANSENISMUS nihil aliud est quam quinque Propositionum, de quibus supra, confessio & pertinax professio. Hinc ista heresis illis quinque terminis potissimum concluditur. Dico potissimum, omnes quippe cordati & docti alios in libris Jansenii reperiri nævos non diffitentur. Ergo Jansenius natione Batavus, anno 1617. primum Lovanii Doctor, deinde in sacra Theologia anno 1630. Lector: Tum consecratione anno 1635. Episcopus Yprensis fuit. Baji erroribus non modicum a juventute opera Jacobi Jansenii imbutus, deinde consilio Abbatis San-Cyrani & studio divi Augustini plurimum addictus, tum viginti duobus annis in componendo desudans, suum perfecit opus circa annum 1638. quod Augustini nomine donari voluit, eo quod genuinam, ut asserebat, tanti Doctoris contineret doctrinam. Eodem anno mortuus, fertur moribundam apposuisse manum ut legatariis injungeret ne librum suum absque licentia summi Pontificis, juris publici facerent.

Primum igitur habuit Jansenius suæ heresеos parentem Bajum, cujus multos ex integro renovavit errores: instigatorem Jacobum Jansenium suum moderatorem, Doctrinæ ejusdem Baji acerrimum defensorem: sed propagatorem sed fautorem, & super omnes defensorem Joannem Vergerium Abbatem San Cyranum, cui amicitia summopere conjunctus consiliarium in omnibus appellabat: cujusnam vero naturæ opus sit? necesse est dicere.

De opere Jansenii.

QUONIAM totum istud ædificium in libro Jansenii positum est, non abs re erit, & injucundum oculis sapientissimi Lectoris subjicere operis contentum; circa quod tot & tantæ simul sunt sententiæ, quarum aliæ apparent veræ, aliæ sunt falsæ, multæ absurdæ, plurimæ erroneæ, immo & ita ridiculæ & contradictoriæ, ut Novatores Jansenismum phantasma proclamare non dubitent.

Opus complectitur tres tomos, in uno tamen volumine contentos, cujus titulus universalis, hic est: *Cornelii Jansenii Episcopi Yprensis Augustinus, seu Doctrina sancti Augustini.* Loquor ubique de editione Rothomagensi. Anno 1652.

Tomus primus.

TOMUS ille octo continet libros de hæresi Pelagiana. Liber primus de hæresi Pelagiana in genere. Secundus, de dogmatibus ad naturam primi hominis spectantibus. Tertius, est de peccato originali. Quartus, habet dogmata ad vires naturales bene vivendi spectantia. Quintus, complectitur tres primos status Pelagianismi. Sextus, prodit quartum statum Pelagianismi cæteraque dogmata & mores Pelagianorum. Septimus, ab auctore sic inscribitur: *De hæresi Pelagiana, Qui de Semipelagianis primus est.* Octavus, hunc præ se fert titulum, *De Semipelagianis secundus.*

Tomus secundus.

HIC tomus varios diversæ materiæ exhibet

hibet libros. Primus est procemialis; ibi Auctor ostendit limites intellectus humani in rebus Theologicis indagandis, & præ antiquis Patribus celebrat divi Augustini auctoritatem: sequitur liber singularis de statu naturæ innocentis, seu de gratia primi hominis & Angelorum. Prosequitur de statu nuturæ lapsæ. Liber primus, qui est de peccato originali: liber secundus, qui est de pœnis peccati originalis: liber tertius, qui est de viribus liberi arbitrii post peccatum: liber quartus, prosequitur argumentum de viribus liberi arbitrii post peccatum: de statu naturæ puræ lib. 1. 2. tertius inscribitur, transitus ad miserias corporis.

Tomus tertius.

IN isto tertio tomo agitur in diversis libris de gratia Christi. Liber primus, de gratia Salvatoris: liber 2. *Qui est de vera voluntatis gratia, quantum ad operandi modum.* Liber 3. *Qui est de gratia sufficiente.* Liber 4. *Quid est gratia Christi quantum ad essentiam & divisiones ejus?* Liber 5. *Qui est de effectibus gratiæ Christi.* Liber 6. *Qui est primus de libero arbitrio.* Liber 7. *Qui est secundus de libero arbitrio.* Liber 8. *Qui est de concordia gratiæ & liberi arbitrii.* Liber 9. *Qui est de prædestinatione hominum & Angelorum.* Liber 10. *Qui est de reprobatione hominum & Angelorum.* Denique opusculum, ex quo quædam instituuntur comparationes inter errores Massiliensium cum opinione quorumdam recentiorum Theologorum.

Dogmata Jansenii.

PRIMUM, lib. 3. de viribus liberii arbitrii cap. 2. dicit indifferentiam ad bonum & malum per peccatum amissam. Ecce capitis titulus: *Amissio indifferentiæ ad bonum & malum fuit causa calumniarum quibus Pelagiani catholicos Manichæismi & eversæ libertatis arguebant.* pag. 178. col. 2. sic loquitur: *Sententia igitur Augustini quam tantopere Pelagiani detestati sunt, non alia quam ista est, quod arbitrium voluntatis post lapsum primi hominis antequam divina gratia visitetur, hoc est, antequam Christianam suscipiat fidem, unde incipit gratia sub cupiditatibus terrenis, ita arcte captivum possideatur, ut libertas illa voluntatis velut ferreis vinculis astricta nullo modo possit surgere ut bonum velit aut faciat, sed ut tantummodo caprino motu versetur in malo.* Idem probat cap. 3. 4. & cap. 5. ait: *Creberrimeque docet Augustinus arbitrium non esse amplius liberum, ut velit aut faciat bonum, sed libertatem ejus ex ruina periisse.* Prosequitur ejusdem propositionis probationes cap. 6. 7. 8. 9. 10. 11. titulus capitis noni: *Periit non solum libertas ad agendum bonum, sed etiam abstinendum a peccato.* Titulus capitis 11. *Loco libertatis abstinendi a peccato inducta est peccandi necessitas.*

Secundum, omnis actio est vel bona bonitate supernaturali per charitatem: vel mala & peccatum per cupiditatem. Titul. cap. 19. *Non datur medium inter charitatem, & culpabilem cupiditatem.* Liber 9. prosequitur argumentum de liberi arbitrii viribus, quas per peccatum extinctas esse prædicat.

Tertium, quod non ex fide procedit, peccatum est. Ita docet lib. 4. de statu naturæ lapsæ. Titulus cap. 1. Augustinus ex professo docuit: *Omne quod non est ex fide esse peccatum.* Cap. 8. p. 238. col. 1. dicit: *Quamobrem sicut Augustinus sæpissime docuit opera Infidelium non esse opera vere bona, sed quasi bona, ut non aliud nisi mala intelligeremus.* Cap. 9. 10. 11. 12. totus incumbit ut probet Philosophorum, & Paganorum morales virtutes fuisse vitia, ac solius superbiæ & cupiditatis fetum.

Quartum: Peccat damnabiliter homo etiamsi necessarió agat, ibidem cap. 25. cujus hæc est inscriptio: *Non repugnat Augustini doctrina propositioni damnatæ per duos Pontifices: homo peccat, etiam damnabiliter in eo quod necessario facit.* Sic loquitur p. 272. col. 1. *Ex his facile intelligitur doctrinam August. non esse comprehensam illa propositione, quam proscripsit Pius V. & Greg. XIII.* Homo peccat etiam damnabiliter in eo quod necessario facit: *Necessitas enim peccandi ab August. tradita solum est in genere, ex qua fit ut non possint homines ante gratiam agere nisi male.*

Quintum: Implicat contradictionem status naturæ puræ. Homo non potuit absque ordine ad finem & beatitudinem supernaturalem creari, nec subjici debuit absque peccato miseriis etiam naturalibus. Hoc ex professo probat in quinque libris de statu naturæ puræ inscriptis.

Sextum : Lex præcepti observantiam difficiliorem reddit. Ita scribit lib. 1. de gratia Salvatoris cap. 8. lex graviorem affert ruinam, arctiusque hominem sub peccato concludit: cap. 9. lex iram dumtaxat operatur: cap. 10. & 11. titulus c. 11. *Aperitur Mysterium divini consilii, quo legem tulit, qua nonnisi prævaricationem & iram operatur*.

Septimum : Omne auxilium naturæ sanæ fuit sine quo, seu sufficiens: omne vero auxilium naturæ lapsæ est adjutorium quo, & efficax. Ita docet Jansenius lib. 2. de gratia Salvatoris cap. 4. 5. 6. 7. 8.

Octavum : In præsenti statu numquam gratiæ resistitur; nulla quippe gratia suo frustratur effectu, ibidem cap. 25. quod sic inscribitur: *Decimo ejus efficacissima natura declaratur, eo quod nulla* (gratia) *prorsus effectu caret, sed eum in omnibus quibus datur, infallibiliter operatur*.

Nonum : Non datur in præsenti statu gratia sufficiens. Ita ex professo docet auctor in toto lib. 3. de gratia Christi cap. 1. Titulus: *Tangitur natura adjutorii sufficientis, & ostenditur nullum dari post lapsum quin simul efficax sit*. Titulus cap. 2. *Adjutorium pure sufficiens ad gratiam naturæ pertinet: lapsorum reparationi inutile*. Titulus 3. *Quam monstruosa sit gratia sufficiens prout a recentioribus explicatur*.

Decimum: Nulli datur gratia sufficiens ad faciendum bonum, & præceptum adimplendum, ibidem cap. 4. hunc præ se ferente titulum: *Ex natura gratiæ Christi ostenditur, nullis dari sufficientem gratiam*. Titulus cap. 5. *Judæis lex data est, & Christianis plurima præcepta dantur sine ulla gratia sufficiente aut adjuvante*. Idem probat cap. 6. sed præcipue cap. 7. quod sic inscribitur: *Non adfuisse hominibus sub lege viventibus gratiam sufficientem servandi legem, vel ullum præceptum ejus*.

Undecimum : Status veteris Legis non afferebat Judæis gratiam sufficientem, sed potius impedientem. Ibidem cap. 8. cujus hic est titulus: *Status veteris Testamenti figurativus & propheticus non afferebat Judæis gratiam sufficientem, sed potius impedientem. Quanta fuerit in Judæis servitus & ignorantia gratiæ, & auctoris ejus*.

Duodecimum : Status veteris Testamenti non erat status salutis, sed peccati, ibidem cap. 9. sic inscripto: *Status veteris Testamenti, ut talis, non erat justitiæ & salutis, sed potius peccati & mortis*.

Decimum-tertium : Excæcati & obdurati gratia sufficienti carent. Ibidem cap. 10. cujus hic est titulus: *Excæcati & obdurati gratia carent sufficienti, qua videant & moveantur ad bonum*.

Decimum-quartum : Infideles non habent gratiam sufficientem, & contrarium dicere est idem cum Semipelagianis sentire. Ibidem c. 11. ecce inscriptio: *Infideles carent gratia sufficienti ad salutem tam proxima quam remota, & omnibus principiis ejus*. Idem confirmat cap. 12. cujus talis est titulus: *Infideles non habent gratiam sufficientem ordinis naturalis. Gratia sufficiens infidelium a Semipelagianis excogitata*.

Decimum-quintum : Quædam præcepta sunt impossibilia, etiam justis, & quidem conantibus. Ibidem cap. 13. p. 135. col. 1. & iterum pag. 138. col. 2. his verbis: *Hæc igitur omnia plenissime, planissimeque demonstrant nihil esse in sancti Augustini doctrina certius ac fundatius, quam esse præcepta quædam, quæ hominibus non tantum infidelibus, excæcatis, obduratis, sed fidelibus quoque & justis volentibus conantibus secundum præsentes quas habent vires, sunt impossibilia; deesse quoque gratiam qua fiant possibilia. Hoc enim sancti Petri exemplo, aliisque multis quotidie manifestum esse, qui tentantur ultra quam possint sustinere &c.*

Decimum-sextum : Tum sic concludit p. 340. col. 1. *Ex quibus conficitur non aliter verum esse, quod Deus non jubeat impossibilia, nisi quia quæcumque jubet, hominis voluntate per omnipotentem gratiam Dei adjuta fieri possunt*; intelligit solam gratiam efficacem, qua seclusa, omne bonum, etiam vel ipsis justis impossibile est. Christus non est mortuus pro omnibus. Ibidem cap. 21. aitque: *S. Augustinum numquam in scriptis suis fatetur Christum pro omnibus, nullo excepto, se dedisse redemptionem, vel crucifixum esse, vel mortuum; sed tantummodo pro illis quibus mors ejus profuit*.

Decimum-septimum : Gratia est delectatio victrix & necessitans. Hoc ex professo probat lib. 4. a capite primo usque ad decimum inclusive. In primo & secundo docet gratiam efficacem absolute positam esse in delectatione cælesti; in reliquis illam gratiam efficacem inducere necessita-

cessitatem relativam, sed veram, realem eamque internam, quia ex principio Jansenii, ubi est major delectatio, ibi necesse est operari, vel bonum si delectatio cælestis superet terrenam, vel malum si e contra, sic loquitur cap. 4. p. 173. col. 2. *Tunc vero hominem a peccato liberari, & ejus bonum effici cum cælestis illa suavitas de cælo venerit atque adversariam suam superaverit.* Expressius cap. 6. p. 175. col. 1. *Ex his jam perspicue intelligitur tantopere necessariam istam delectationis divinæ gratiam, quando cum terrenarum rerum tentationibus ac delectationibus dimicamus, ut nisi major fuerit quam terrena, qua noster affectus detinetur, fieri non possit quin propriæ voluntatis infirmitate vincamur; major enim delectatio numquam sane delectatione minore superabitur, sed eam sequitur animus quæ magis eum afficiendo suavitate detinuerit.* Tum lib. 2. c. 24. p. 82. col. 2. *Quamobrem sexto, gratiam Dei Aug. ita victricem statuit supra voluntatis arbitrium, ut non raro dicat hominem operanti Deo per gratiam non posse resistere.*

Decimum octavum: Attritio ex metu gehennæ concepta non est sufficiens dispositio ad justificandum hominem, quamvis cum Sacramento conjuncta: lib. 5. de gratia Christi cap. 13. Hoc saltem ex ejus sequitur principio, quo statuit sine amore Dei, timorem pœnæ per quam homo a peccando deterretur, esse vitiosum; de eo sic loquitur p. 146. col. 1. *Ex alia quoque consideratione labem contrahit, quatenus pœnas timendo in sui ipsius amore requiescit.*

Decimum-nonum: Homo est liber eo ipso quo voluntarie agit; sicque ad libertatis essentiam, indifferentiam actus non exigit; & hoc ut gratiam necessitantem propugnet. Ita docet ex professo lib. 6. de gratia Christi toto cap. 5. p. 261. 262. 263. 264.

Vigesimum: Necessitas non opponitur libertati. Ibidem cap. 6. quod sic inscribitur: *Duplex necessitas ex Augustino, coactionis, & simplex seu voluntaria; illa, non hæc repugnat libertati*: Idem probat sequentibus capitibus. Ibidem cap. 36. qui sic inscribitur: *Quod voluntarie fit, etiamsi necessitate fiat, libere tamen fit.*

Vigesimum-primum: Libertatis essentia in sola coactionis exemptione sita est. Hoc probat Jansenius ex professo in toto lib. 7. qui est secundus de libero arbitrio cap. 14. Hunc habet titulum: *Afferuntur quatuor absurda, quæ ex necessitate talis indifferentiæ contradictionis sequuntur.* Cap. 15. prosequitur & penitus exsufflat indifferentiam a ratione libertatis. Rursus lib. 8. pluribus in locis, maxime vero cap. 19. ex professo docet indifferentiam contradictionis & contrarietatis non pertinere ad rationem libertatis: Tum Augustinum aliosque Patres ullam de utraque habuisse curam asserit. cap. tit. hic est: *Redditur vera ratio principiis Augustini & aliorum Patrum adamussim consentanea, cur talem concordiam gratiæ & liberi arbitrii deceverunt, nihilque in tradenda libertate curaverint illam indifferentiam & æqualitatem contrarietatis & contradictionis.*

Vigesimum-secundum: Electio & prædestinatio gratiæ non habuit locum in Angelis lib. 9. cap. 10. titulus hic est: *Electio, seu prædestinatio gratiæ non habuit in Angelis locum.* Idem docet cap. 11. & 12. istud sic inscribitur: *S. Augustinus Angelorum perseverantiam non prædestinatam sed præscitam tradit, eosque non gratia sed meritis discretos.* Tum cap. 13. cujus hic est titulus: *Angeli ad gloriam electi sunt non electione gratiæ, sed meritorum.*

Vigesimum-tertium: Homines ante prævisionem absolutam meritorum prædestinati sunt. Ibidem cap. 15. ubi loquens de hominibus lapsis pag. 391. col. 2. ait: *In lapsis vero sic ea Deus facit, ut non expectet ab eis ut velint, cum aliquo adjutorio, sine quo velle non possunt, sed ita ut eis ipsam procuret præparetque voluntatem, non solum ut fiant ac faciant, si voluerint, sed operando invicte per adjutorium quo, ut non nisi fiant & faciant & velint.* Excludit ab electis gratiam sufficientem quæ dat posse, & admittit solum pro eis gratiam efficacem, cui nullus resistere potest.

Vigesimum-quartum: Causa reprobationis est massa damnationis, & peccatum originale, ita lib. 10. cap. 3. titulus: *Causa reprobationis secundum considerationem absolutam, est massa damnationis sive peccatum originale.* Cap. 4. *est voluntas Dei.* Et cap. 3. in medium profert sententiam Theologorum alias Catholicorum qui prædestinationem dividunt in negativam; quæ est omissio prædestinationis gratuitæ, qua Deus nihil homini debet, & positivam qua Deus aliquem tamquam indignum a re-

regno excludit, & dicit omnem reprobationem esse in quocumque rationis signo positivam propter peccatum originale; supponit quippe Deum nolle etiam voluntate antecedente omnes homines salvos fieri, unde multorum Theologorum sententiam de reprobatione negativa explodit ut durissimam, nempe solum positivam prædicat. sic loquitur p. 421. col. 2. *Juxta doctrinam S. Aug... animadvertitur nullam respectu Angelorum, aut hominum negativam reprobationem esse fabricandam. Nam si vero statum reprobationis ex quo liberandum est genus humanum* inspicias . . . . *Jam hoc ipso, ut diximus, quo quis a Deo, alios liberandos prædestinante, præteritur, etiam velut indignus rejicitur, & proinde positive reprobatur . . . . Nullus tamen istius negativæ reprobationis est usus; quia semper ei, in omni signo divinæ rationis, positiva conjuncta est . . . . Secundum hoc igitur non est obscurum, quid de causa reprobationis positivæ dicendum sit. Nam si de illa loquamur, qua Deus in eo signo, quo aliquos a perditione liberandos elegit, cæteros tamquam indignos liberatione, vult in perditione relinquere, & ab æterna vita excludere; vera istius reprobationis causa est, peccatum originale, quo periisse & damnationem istiusmodi meruisse prævidentur.* Sicque vel ipsi baptizati, quorum multi reprobantur, propter peccatum originale tametsi deletum, damnantur: Quod est mere Calvinianum.

Vigesimum-quintum: Homo sanus potuit absque gratia elicere actus fidei, dilectionis Dei &c. Sic loquitur de Adamo lib. de gratia primi hominis cap. 7. p. 43. col. 1. *Nos igitur hic asserimus tamquam sine dubitatione verissimum . . . . Omnia hujusmodi opera, adeoque & ipsam fidem, & dilectionem Dei ab eo potuisse per arbitrii libertatem fieri, sic ut ea non donaret ei gratia Dei. Quod quamvis alicui paradoxum fortasse videatur, non poterit tamen non admittere, si &c.*

Vigesimum-sextum: Homo sanus per vires innatas potuit in gratia accepta perseverare. Ibidem cap. 8. p. 46. col. 1. & 2. ait: *Nonnulli igitur . . . verebuntur potestatem perseverandi in justitia liberi arbitrii primi hominis & Angelorum attribuere, & tamquam capitalem divinæ gratiæ injuriam exhorrescent: sed si principiis non modo supra jactis, sed etiam vestigiis, quæ scriptis suis hæc ipsa de re passim Aug. impressit, & luculentissime expressit, velimus insistere, fateri cogimur, per liberi sui arbitrii vires hominem primum permanere seu perseverare potuisse, & sanctos Angelos re ipsa permansisse.* Illudit Augustino Iprensis: ista & altera propositio est Pelagiana.

Vigesimum-septimum: Non solum in præsenti statu numquam gratiæ resistitur, quæ est secunda propositio damnata, verum etiam non potest resisti. Hoc ex professo probat l. 2. de gratia Ch. Can. 24. p. 81. & 82. variis rationibus. 1. Quia gratia habet potestatem efficacissimam. 2. Quia voluntas rapitur a gratia: *Quod ita a Dei spiritu per gratiam rapiatur, & agatur, ut ipsamet voluntas vix agere intelligatur.* 5. Quia invicta ejus potentia, *omnes oppositos obices voluntatum & affectuum invicta potestate perumpit.* 6. Quia hoc intercedit discrimen inter hominem sanum & lapsum, quod ille posset gratiæ interiori resistere, secus vero iste: *Cum Angelos*, ait, *& primum hominem ita per adjutorium status innocentiæ adjutos esse docuisset Aug. ut adjutorium istud in eorum libero relinqueretur arbitrio, a quo possent declinare si vellent, ita e contrario de lapsi hominis subjicit adjutorio: subventum est igitur infirmitati voluntatis humanæ, ut divina gratia indeclinabiliter & insuperabiliter ageretur.* Tandem quia de facto non potest homo resistere gratiæ pag. 82. col. 2. sic habet: *Gratiam Dei Aug. ita victricem statuit supra voluntatis arbitrium, ut non raro dicat hominem operanti Deo per gratiam* NON POSSE RESISTERE. Insistit Jansenius vestigiis Calvini, qui in sensus adulterinos detorquens Aug. hac ipsa auctoritate utitur ut probet gratiam necessitantem.

Vigesimum-octavum: hæreticum est dicere hominem lapsum posse gratiæ interiori resistere. Est quarta a summis Pontificibus proscripta propositio: *Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem, & in hoc erant hæretici, quod vellent eam talem esse*, CUI POSSET HUMANA VOLUNTAS RESISTERE.

Præ-

Propoſitiones Baji damnatæ quas ſuſcipit Janſenius.

Primo, circa liberum arbitrium.

39. QUOD *voluntarie fit, etiamſi neceſſario fiat, libere tamen fit.*

41. *Libertatis modus qui eſt a neceſſitate, ſub libertatis nomine non reperitur in Scripturis, ſed ſolum nomen libertatis a peccato.*

66. *Sola violentia repugnat libertati hominis naturali.*

67. *Homo peccat etiam damnabiliter in eo quod neceſſario facit.*

Secundo, circa poſſibilitatem mandatorum.

54. DEFINITIVA hæc ſententia: *Deum homini nihil impoſſibile præcepiſſe, falſo tribuitur Auguſtino, cum Pelagii ſit.*

27. Liberum *arbitrium ſine gratiæ Dei adjutorio, non niſi ad peccandum valet.*

Tertio, circa Infidelium opera.

25. Omnia *opera Infidelium ſunt peccata, & Philoſophorum virtutes ſunt vitia.*

68. Infidelitas *pure negativa, in his quibus Chriſtus non eſt prædicatus, peccatum eſt.*

38. Omnis *amor creaturæ rationalis, aut vitioſa eſt cupiditas, qua mundus diligitur, quæ a Joanne prohibetur: aut laudabilis illa charitas, quæ per Spiritum ſanctum in corde diffuſa, Deus amatur.*

34. Diſtinctio *illa duplicis amoris, naturalis videlicet, quo Deus amatur ut auctor naturæ; & gratuiti quo Deus amatur ut beatificator, vana eſt, & commentitia, & ad illudendum ſacris Literis, & plurimis veterum teſtimoniis, excogitata.*

36. Amor *naturalis qui ex viribus naturæ exoritur, ex ſola Philoſophia per elationem præſumptionis humanæ cum injuria crucis Chriſti defenditur a nonnullis Doctoribus.*

37. Cum *Pelagio ſentit, qui boni aliquid naturalis, hoc eſt, quod ex natura ſolis viribus ortum ducit, agnoſcit.*

Quarto, circa ſtatum naturæ puræ.

55. DEUS *non potuiſſet ab initio talem creare hominem, qualis nunc naſcitur.*

26. Integritas *primæ creationis, non fuit indebita humanæ naturæ exaltatio, ſed naturalis ejus conditio.*

78. Immortalitas *primi hominis non erat gratiæ beneficium, ſed naturalis conditio.*

1. Nec *Angeli, nec primi hominis adhuc integri, merita recte vocantur gratia.*

Hanc a Bajo ut a primo parente acceptam doctrinam, eamdem multis annis inſpirante San-Cyrano conceptam, Janſenius in ſuo immenſo opere explicuit, auctoritate potiſſimum D. Auguſtini, ſed in pravum penitus ſenſum aſſumpta & detorta fundavit, cujus rei argumentum eſt, ipſum teſtimonium Janſenii quem in hoc momento non ſemel habemus fatentem reum; quippe qui in variis ſuis ad Abbatem San-Cyranum litteris fateatur prævidere hoc eſſe futurum, ſuam de gratia doctrinam a Sede Romana numquam approbandam eſſe, multorum animos repetitis quaſi in infinitum diſputationibus exaſperaturam: denique multas ex hac movendas tragœdias; hinc unum ab amico expoſtulat, quatenus, & regni, & Eccleſiæ proceres, inſuper & Religioſorum cœtus ac Congregationes in ſuas protrahere partes satageret.

Ipſius Janſenii de doctrina ſua ſiniſtrum teſtimonium.

JANSENIUS in epiſtola 63. anno 1626. ad Abbatem San-Cyranum ſcripta, ſic loquitur de ſuo opere atque doctrina: " Tantum circa iſtud negotium incommodi „ ac periculi exponere mihi non potes, „ quantum ego vel ab initio ſubodoratus „ ſum. „ Tum epiſt. 131. anno 1635. ſcripta candide fatetur, *ſe adduci non poſſe ut credat opus ſuum a Judicibus Romanæ Sedis, approbandum unquam fore*. Rurſus epiſt. 16. anno 1623. ſubdata: " Non audeo, „ *inquit*, dicere, quid ſentio de prædeſtinatione & gratia, ne forte antequam omnia parata & matura ſint, „ mihi, quod aliis accidat, Romæ damnetur, ſicut damnatus fuerat Bajus. „ Addit. ib. " Se non aſpirare amplius ad ullum „ munus academicum, ne ſi forte ſenſa ſua-

„ sua exprometet in publicum, incurre-„ rent offensionem. „ Epist. 63. ait: „ Daturum se operam, ne si vivente liber „ suus in lucem prodeat, quo vitæ suæ „ tranquillitas posset turbari. „ Epist. 21. scribit: " Se in suscepto opere conti-„ nuo incumbere, atque eo magis terre-„ ri, quo plus progreditur. „ Quo sci-„ licet novi in religionem consilii nudata non mordet conscientia, ita ut ex prævisione stupendi eventus terreatur: Sed attende, quæso, juste Lector, quam sit dolosus Jansenii scrupulus, qui non ignarus periculi tum pro religione, tum pro conscientia propria, pergit tamen viam cœptam complere: Nam in eadem epistola San-Cyranum rogat ut Nobilium & Magnatum pro suo opere conciliet amorem: "Quia, „ *inquit*, hoc necessarium prævideo ad „ libri mei successum. „ Tum epist. 53. scripta anno 1623. Religiosorum Societates ad suum advocare præsidium decernit, magnum inde ratus auxilium si viri doctrina conspicui suæ adhærerent doctrinæ. Demum epist. 13. anno 1620. scripta ait: *Doctrinam quam in S. Augustino reservavit, omnibus stuporem incussuram, &c.*

Jam vero quod mente versipelli Novatores ad Thomistas in extremis positi confugiant, intelligas velim ex ipso Jansenio qui epist. 16. non sine Pharisaica elatione, asserere non dubitat D. Aug. doctrinam præteritorum sæculorum Theologis fuisse ignotam, sibi vero soli notam. Tum ultro spiritu erroris & superbiæ raptus progreditur his verbis: *Audeo dicere mihi compertum esse, quod etsi utraque tum Jesuitarum, tum Thomistarum Schola usque ad extremum judicii diem disputatura sit, tantum a veritate sit aberratura, in quantum utraque ab ipsa centum leucis distat..: cum Augustinum de gusto, fastidit Thomas.*

PROGRESSUS

VERA quidem dixit Jansenius, cum propria denudata reclamante & veluti stimulante conscientia suam doctrinam dissidiorum causam, futuram esse prædixit: quod & in dies usque modo probavit tristis eventus. Vix enim vita functus, quod ejus enim discipuli inconsulto de re tanti momenti Summo Pontifice, Augustini Iprensis opera juris publici fecerint: Sed ecce statim in Ecclesia turbatio: alii Jansenii doctrinam tamquam genuinam beati Augustini a Scholis exulem doctrinam & reparatam prædicabant; alii novum aliquid & fidei sinistrum in ea suspicantes volebant, suspenso judicio, iterum atque iterum novos de hoc momento Doctores audiri: alii denique ex adverso pro doctrina antiquorum Patrum, præsertim S. Augustini stantes, fucatum Augustinum verbo, scriptis, & facto totis viribus impugnare non cessarunt: hinc ex utraque parte, scripta: hinc antiquæ Sorbonæ & sacræ Facultatis Parisiensis censuræ contra Jansenii librum; hinc totius Ecclesiæ Gallicanæ anathemata; hinc Vaticana non semel contra idem opus vibrata fulmina: hinc totius Europæ, Universitatum pro eodem momento aut decreta, aut pro libri damnatione applausus: hinc universalis Ecclesiæ non solum in condemnando consensus, sed & in libro detestando & prohibendo zelus. Quid plura? Petrus, inquiebant Patres Chalcedonenses in Leone locutus est, & cessavit error. Zosimus locutus est, dicebat Augustinus, Pelagianis, causa finita est: Utinam & finiatur error! Petrus non semel in successoribus contra librum Jansenii locutus est. Causa finita est a tempore Urbani VIII. qui primus verbo oris sui & constitutionis profligavit Jansenii doctrinam. Utinam & cessassent jurgia, sed contrarium probavit eventus: Enim vero molitione multorum qui defectu potius obedientiæ, & ne dicam fidei quam luminis, vel ut salvarent a damnatione reum, vel etiam illo illusi prætextu, quod causam Jansenii a causa beati Augustini inseparabilis foret, usque in hodiernum diem & scribere, & loqui, & omnia pro defensione doctrinæ Jansenii toties fulminatæ, moliri satagerunt. Hinc novi quotidie progressus, ita ut minimum ex omnibus Augustini oleribus, in pravos detortum sensus in magnam malamque creverit arborem.

1. *Vix* in lucem apparuit liber Jansenii, quod ab Urbano VIII. quia multas Baji propositiones ex integro renovabat, proscriptus sit: ex hac censura altus discipulorum fuit dolor, & in Bullam ipsam falsi expostulatio. A Lovaniensibus Synnichius & Papius deputati, Romam venerunt, qui inter varias, quas pro evacuanda Bulla attulere rationes, dicebant ab Albizio Secretario, Jansenii æmulo desflora-

ra-

ratam fuisse Summi Pontificis constitutionem. Addebant Jansenium neque in sensu Baji propugnasse propositiones a Pio V. & Greg. XIII. damnatas, neque istos Pontifices illas proscripsisse in particulari, quinimmo asseruisse quasdam pium & bonum sensum sustinere posse. Istorum precibus cedens Urbanus, congregationem pro facti definitione instituit. Inter Examinatores eminebant tres Cardinales, nempe Bernardinus, Spada, & Joannes Pamphilius, qui & postea Innoc. X. Bulla ex fériniis excerpta, ut primum cum præcedentibus exemplaribus comparata est, cito-citius ad unguem usque similis apparuit, nova tamen & adinstar originalis scripta & prelo mandata exemplaria iterum ad Episcopos & Proregem Belgii, mitti voluit Summus Pontifex, qui ægre admodum ferebat Bullam suam jamjam a longo tempore Belgium transmissam nondum tamen publicatam, quamvis ad hunc effectum breve direxisset Apostolicum ad Archiepiscopum Meclinensem anno 1643. die 14. Octob. sed exsufflata Jansenii Asseclarum molitione Bulla, necesse duxit Urbanus respondere cavillis. Ast defensores per omnia veritatis inimici absque ratione & fundamento Gregorium XIII. non confirmasse Pii V. contra Baji propositiones diploma propugnabant. Cæterum convicti fuere per Congregationis decretum Bullam Urbani VIII. non fuisse subreptitiam. Hinc merito Alexander VIII. anno 1690. inter multas propositiones illam damnavit: *Bulla Urbani VIII. est subreptitia*. Verum permulti contra Urbani Constitutionem Belgii apparuere libelli, & quandiu vixit Pontifex, Proreges adducere non potuit, ut sua contra Jansenium Bulla & publicaretur, & reciperetur. Mortuo Urbano, Innocentius X. hanc suscepit Provinciam defendendam. Dum nonobstantibus variis Novatorum molitionibus, tandem voti compos fuit anno 1648. Bulla Urbani opere & auctoritate Leopoldi Imperatoris, tum Regis Catholici edicto juris publici facto suum sortita est effectum.

2. *Pace* Belgii reddita, in Ecclesia orta est in Galliis ejusdem libri Augustini Iprensis occasione tempestas magna. Anno quippe 1649. die 1. Julii D. Antonius Cornet in doctrina & fidei defensione nulli secundus, & sacræ Facultatis Parisiensis Syndicus instituit in Doctorum congregatione querimoniam adversus quosdam Baccalaureos qui novitatis amatores, quasdam in eorum thesibus se expunctas propositiones, viva voce inter disputandum propugnabant: immo & eo fuerunt ausi ut iterum in thesibus exhibere non erubescerent: Qua de causa pro more deputatos ad examen plurium, maxime quinque ex libro Jansenii excerptarum propositionum petebat, ut suum de unaquaque sacra Facultas proferret judicium. Verum dum deputati incumbunt examini, 70. Doctores facta intercessione, contra conclusionem latam die prima Julii, provocarunt ad Senatum. Tum Senatus consulto die 5. Octob. anno 1649. cautum est & prohibitum ne dictæ propositiones subjicerentur examini, donec aliter visum fuisset, simulque interdictus est libellus qui circa medium Septembris vulgatus fuerat sub titulo: *Censura Deputatorum sacræ Facultatis*, contra quinque Propositiones.

3. *Clerus Gallicanus* ex Eminentissimis Cardinalibus & Reverendissimis Archiepiscopis & Episcopis omnibus numero 85. compositus, fidei periculum animadvertens ad componendam pacem, propositiones summo Pontifici Innocentio X. deferre statuit, & de facto anno 1650. litteris omnium Præsulum subscriptione munitis detulit: *Majores*, inquiunt in sua epistola, Prælati *causas ad Sedem Apostolicam referre solemnis Ecclesiæ mos est, quam fidei Petri numquam deficiens perpetuo retineri pro jure suo postulat. Æquissima huic legi obsequentes de gravissimo circa religionem negotio Sanctitati tuæ scribendum esse censuimus. Decennium est ex quo vehementissimis turbis Gallia magno nostro mœrore commovetur ob librum posthumum & dogmata Reverendissimi Cornelii Jansenii Iprensis Episcopi. Tales quidem motus sedari oportebat, tum Concilii Tridentini auctoritate, tum Bulla illius qua Urbanus VIII. felicis memoriæ adversus Jansenii doctrinam pronuntiavit, & decreta Pii V. ac Gregorii XIII. in Bajum edita confirmavit. Atque hujus quidem Bullæ veritatem ac robur novo diplomate vindicasti. Sed quia nulli sigillatim propositioni certa censuræ nota inusta fuit, locus etiamnum aliquis quorumdam cavillis & effugio relictus est. Intercludendum autem penitus speramus: si, ut precamur, Sanctitas tua, quid hac*

ſa ſubſcriptio ad ſolum jus ſe extenderet: alii majoribus conſcientiæ ſtimulis preſſi, fatebantur primam quidem propoſitionem reperiri de verbo ad verbum in libro Janſenii: hinc ſuam ſubſcribendo intentionem ſic dirigebant, damno ſincere jus, & ſuſpendo judicium circa factum, immo aliquam habere volo de hoc conjecturam, & adhibere fidem levem eamque humanam propter Eccleſiæ judicium. Deuique variis pro iſto puncto deductis ſententiis, quibus non ſibi conſtabant Novatores, ſilentium reſpectuoſum excogitaverunt, dicendo ſubſcribendum eſſe formulario, jus aperte damnandum eſſe, ſilendum vero pro facti momento propter debitam erga Eccleſiam reverentiam & obſervantiam: quaſi vero licitum ſit alicui jurare & ſubſcribere condemnationi facti quod interius non credit. Ita colligitur ex variis libellis, inprimis ex epiſtola San-Bovii ſcripta 6. Januarii anno 1661. ad amicum.

5. *Quatuor* Epiſcopi, nimirum Andegavenſis, Bellovacenſis, Apamienſis, & Aletenſis, in ſuis mandatis jus a facto diſtinguere voluerunt, contendentes neminem teneri ad ſubſcribendum formulario pro facti condemnatione. Alexander VII. de hoc certior factus cogitavit nominare Epiſcopos, qui mandata quatuor Epiſcoporum diſcuterent, ut prævio iſto examine, illa ipſe proſcriberet. Verum morte præventus, hanc ſuſcepit Provinciam Clemens IX. & quidem tanta cum prudentia, ut abſque ullo quatuor Epiſcoporum offendiculo ad bonum finem ſui voti compos opus cœptum perduxerit. Hac igitur de cauſa ſcripſit ad ſuum apud Regem Chriſtianiſſimum Oratorem, ut mediis opportunis fortiter ſimul & ſuaviter Epiſcopos ad obediendum compelleret: unum tantummodo exigens ab eis, quatenus ſua revocare mandata vellent & de facto revocarent: Sed iſtis renitentibus, Eminentiſſimus Cardinalis Æſtræus pacis & reconciliationis factus mediator, a quatuor Epiſcopis obtinuit, ut nova in ſuis viciſſim Diœceſibus & darent, & in Synodis promulgarent mandata, in quibus nulla facta mentione de aliis, ſimpliciter formularium a ſuis Diœceſanis ſubſcribi curarent, cui propoſitioni cedentes litteras obedientiales ad Clementem conſcripſerunt. Rem ita fuiſſe compoſitam teſtatur Cardinalis Æſtræus in ſua ad Innocentium XII. epiſtola die 4. Junii anni 1693. conſcripta, id ipſum affirmant præter Cardinalem Archiepiſcopus Senonenſis, & Epiſcopus Catalaunenſis adjuncti mediatores, in ſua ad Clementem epiſtola.

Mirum eſt profecto Novatores cauſam videntes deploratam ad hoc etiam ſplendido & audaci mendacio ſe convertiſſe, ut, pacem cum Clemente IX. compoſitam ea conditione, quod facti damnationi nullus ſubſcribere teneretur, conclamaverint; cum potius e contra reconciliatio eo maxime pacto acta ſit, ut ſimpliciter & ſine facti reſtrictione formulario ſubſcriberent: Hoc ipſum patet ex reſcripto tum mediatorum pacis, maxime Cardinalis Æſtræi ad Papam, tum quatuor Epiſcoporum ad eumdem Pontificem, tum denique ex multiplici ipſius Clementis teſtimonio, qui in ſuo ad Regem Brevi Apoſtolico die 28. Sept. ann. 1668. dicit, *ſe cum lætitia cognoviſſe in ſimplici ac pura ſubſcriptione formularii, quatuor Epiſcoporum obedientiam*: in Brevi vero ad Epiſcopos mediatores die 19. Januarii ann. 1669. ait: *Non ſine lætitiæ ſenſu pervidimus ex litteris fraternitatum veſtrarum . . . de perfecta & integra obedientia nobis & Apoſtolicæ Sedi præſtita per Epiſcopos Andegavenſem, Bellovacenſem, Apamienſem & Alectenſem, ſubſcriptione formularii ſincero animo, & juxta præſcriptum Litterarum Apoſtolicarum ab eis facta*. Similia ſcribit in ſuo ad quatuor Epiſcopos Brevi eadem die Romæ ſubdato. *Cum ingenti*, inquit, *obſequii nobis & huic ſanctæ Sedi per vos debiti teſtatione ſignificabatis vos juxta præſcriptum Litterarum Apoſtolicarum . . . ſincere ſubſcripſiſſe & ſubſcribi feciſſe formulario . . . nam Prædeceſſorum noſtrorum conſtitutionibus firmiſſime inhæreates, nullam circa illud exceptionem aut reſtrictionem admiſſuri unquam fuiſſemus*. Hoc ipſum teſtatur Cardinalis Roſpiglioſus in ſua de rebus circa Janſeniſmum hiſtorica narratione, quam omnium primi laudaverunt Janſenii defenſores. *Neque enim*, ait, *in re tanti momenti, quidquam conivere, quinimmo acerrime obviam ire decrevere Clemens IX.*

6. *Tot* adverſis doctrinæ novæ commoti & fracti Janſenii Aſſeclæ, annuente Rege, quibuſdam propoſitis & inſtructis articulis fidem fucate ſpirantibus, ſed hære-

ſeos

tenorem integrum ad Sanctitatem vestram mittimus. Quartum hic dumtaxat articulum referimus, utpote quo præcipuam offensionis caussam contineri nos arbitramur, quod spectat ad decisiones facti quæ continentur in Constitutione Alexandri VII. quibus definitum est quinque propositiones ex Jansenii libro excerptas esse, & in sensu ab eodem auctore intento damnatas declaramus. Nos eas definitiones omni cultu, obsequio & observantia quam exigit Ecclesia a Fidelibus in similibus caussis & in ejusmodi naturæ rebus prosequi, & semper esse prosecuturos, arbitrati, ad privatos Theologos nullatenus pertinere in sanctæ Sedis decisiones insurgere, eas oppugnare, vel eis resistere . . . nostrorum omnium quotquot aderamus in his verbis reprehendendis extitit consensio; visa sunt enim subdola, simulatum dumtaxat obsequium præ se ferentia, mente versipelli, & callide concinnata, eoque periculosiora quod formulæ ideo in contentiosis nostris institutæ & vestræ Sanctitatis constitutionis debita Reverentia magis ac magis sanciretur, uniformitatem dissolvant & evertant. Istud itaque rejiciendum censuimus tamquam pictum, & nullatenus Catholicum, necessariumque esse duximus, ut mentem apertius exponant, exprimantque luculentius implicatas animi cogitationes, cum ex eorum scriptis & sermonibus, si quando constet eos in id juxta incumbere, ut obsequium silentio dumtaxat, non vero mutata sententia & doctrina significent. Ita Episcopi Gallicani quinque articulos non doctrinales, quos nec viderant, nec eis oblati fuerant, sed factum Jansenii spectantes explodunt, tum quia subdola, inquiunt, continebant, tum quia non licet jurare aliquid & silentio contrarium quod creditur, obtegere.

Quod autem articuli tum doctrinales, tum factum spectantes perpetua laborent æquivocatione, & mala fide sint concinnati, eleganti calamo ac dilucide probat in tom. 1. de grat. hist. Jans. clarissimus Dominus Honoratus Tournely Doctor Sorbonicus & quondam Professor Regius Emeritus, vir sane nedum fidei zelo, sed & eruditione admodum clarus, e cujus manuscriptis quædam momentosa circa istam historiam hausisse non piget.

Dixi articulos mente versipelli, testantibus Galliæ Præsulibus, concinnatos, immo & ita subdole, ut quidam e Schola Thomistica verum pro falso sumentes, suum eis dedisse calculum fama volaverit, nam ut jamjam notavimus, secundum articulos præcepta Dei possunt dici possibilia simul & impossibilia; aliquis potest resistere gratiæ & non resistere: resistere potentia antecedenti & secundum se spectata, non resistere potentia consequente & relativa, nempe si gratia adsit in gradu concupiscentia superior. *Habemus in his verbis*, inquit D. Tournely tom. 1. de gratia pag. 413. *clare expressam potentiam absolutam, & relativam in qua ultima veluti Jansenismi fibræ reconduntur: priorem vocant antecedentem, quia abstrahit a circumstantiis subjecti. . . . alteram vero consequentem, quæ circumstantias illas supponit. Potentia quidem absoluta & antecedente potest voluntas gratiæ sufficienti consentire, & non potest potentia consequente, id est, relativa ad maiores oppositæ concupiscentiæ vires.* Quæ quidem doctrina funditus convellit dogma catholicum, quo statuitur voluntatem esse liberam in actu suo producendo: liberum arbitrium motum, ut dicit & definit Conc. Trid. sess. 6. cap. 4. posse dissentire si velit, non solum potentia antecedente, sed & consequente seu relativa. Cæterum egregie suscipit Scholæ Thomisticæ partes D. Tournely pag. 625. ostendendo, incassum gloriari Jansenianos unius esse labii cum Theologis Thomistis, nam subtilissime observat, Thomistas admittere præmotionem physicam quæ infert cito actum, unde minima gratia efficax secundum eos cuiuslibet concupiscentiæ quantumvis intensæ domina est, & potest vincere, quod quidem principium ab ipso Thomæ calamo & mente promanavit: sic enim loquitur, ut iterum atque iterum dictum est: *Minima charitas plus diligit Deum, quam cupiditas auri & argenti.*

Ex his constat voluntatem in eo solum sensu secundum Jansenium gratiæ resistere, quia gratia suo privatur effectu ad quem datur, quæ tamen secundum se ita est efficax, ut suum valeat producere actum, si concupiscentia fervescens decrescat ad gradum gradu gratiæ inferiorem: & hoc ulla absque superaddita entitate. Illud enim est Jansenii decantatum principium, ut omnis gratia spectata secundum se, & cum voluntate Dei sit semper efficax, quia voluntas Dei ita efficax & absoluta est, ut omnis gratia necessario suam operetur effectum, vel si vis, infallibiliter

Digitized by Google

infallibilitate insuperabili, & indeclinabili, quod in sensu Jansenii idem est ac infallibiliter necessario.

Hunc esse quinque articulorum doctrinalium sensum patet ex colloquiis Jansenii defensorum cum R. P. Ferriere, ut habetur collatione 4. pag. 27. his Novatorum verbis: *In doctrina Jansenii*, aiunt, *voluntatem quidem majori delectationi infallibiliter cedere; sed nequaquam inde consequens esse tolli consentiendi potentiam, quia ut ipsam potentiam voluntas habeat, sufficit ut dum concupiscentiæ allicienti actu obsequitur, auxilium habeat ex se sufficiens ad actum contrarium; hoc porro verissimum esse in doctrina Jansenii secundum quam ita voluntatem cupiditas ad consentiendum determinat, ut de virtute quam in se continet gratia excitans nihil prorsus detrahat . . . motio concupiscentiæ superioris efficientiam gratiæ excitantis, id est, delectationis inferioris non minuit, nec impedit quominus hac sufficientissimam ex se voluntati ad bene agendum potentiam conferat*. Observes velim, benevole Lector, per auxilium sufficiens Jansenium & suos intelligere gratiam efficacem, quam dicunt, decrescente concupiscentia, per se sufficere ad effectum in eo sensu quod simul infallibiliter & necessario illum inferat.

Verum occurrit menti hæc objectio. Thomistæ dicunt voluntatem a Deo motam non posse resistere gratiæ efficaci potentia consequenti, bene vero potentia antecedenti: Similia vero Jansenius & sui in articulis doctrinalibus asserunt: Igitur neque auctor, neque Asseclæ censendi sunt Hæretici, quum dicunt neminem posse gratiæ resistere, quippe qui hoc explicent de potentia consequenti.

Respondeo negando paritatem; non enim unum sed multiplex est discrimen inter Novatores & Thomistas: isti quippe toto corde admittunt gratias sufficientes quibus homo & potest resistere, & de facto sæpissime resistit: Jansenius vero & sui omnem gratiam volunt esse in præsenti statu efficacem. Thomistæ concedunt quidem voluntatem non posse potentia consequenti gratiæ resistere, sed per potentiam consequentem intelligunt sensum compositum, seu potentiam cum actu conjunctam, quem sensum non solum approbant, sed suscipiunt omnes Orthodoxi Theologi, qui ultro concedunt voluntatem conjunctam cum actu non posse dissentire; implicat enim voluntatem non consentire dum actu consentit: at vero Jansenius & sui, ut ex dictis patet, propugnant etiam in sensu diviso voluntatem a gratia motam non posse potentia relativa majori concupiscentiæ resistere: Denique Theologi Scholæ Angelicæ docent quamlibet gratiam efficacem posse quamlibet vincere concupiscentiam, secus Novatores cum Magistro. Jam ad historiam progressus hæresis Jansenianæ convertitur oratio.

7. *Post* tot Ecclesiæ declarationes & definitiones, quæstio tum juris, tum facti non semel finita manebat: Sed ecce iterum suborta turbatio in Belgio anno 1692. occasione quarumdam particularum quas hujus regionis Episcopi formulario subsignando addiderunt, volentes ut omni æquivocationi & malæ fidei præcluderetur aditus, subsignaturi jurarent I. ut scribit Leydecher pag. 80. *Non tantum in reverentiam Constitutionum Apostolicarum, sed etiam in veritatem earum*. II. *Non tantum in veritatem earum quæ in prædictis constitutionibus spectant ad quæstionem juris, sed etiam in veritatem ejus, quod spectat ad quæstionem facti ab Alexandro VII. definiti: hoc est, ut non solum jurarent se damnare quinque propositiones famosas, in omni sensu hæretico quem habent, sed etiam serio & sincere illas damnare, ut excerptas ex libro, cui titulus Augustinus, Cornelii Jansenii Iprensis: & in sensu a Jansenio intento seu in prædicto ejus libro expresso*.

Istæ additiones tantas movere tragœdias ut multi appellaverint S. Pontificem Innocentium XII. qua causa ad impediendas lites Breve subdatum Romæ 6. Febr. anni 1694. misit ad Episcopos Belgii, in quo quidem Brevi confirmans constitutiones Innocentii X. & Alexandri VII. tam pro quæstione juris, quam pro quæstione facti per Alex. VII. definita, vult ut Fideles simpliciter & sine addito subscribant formulario: *Præcipimus*, inquit, *ut quemadmodum ii qui ad juramentum adigendi sunt, illud præstare debeant sincere absque ulla distinctione, restrictione, seu expositione, damnando eas propositiones ex libro Jansenii excerptas in sensu obvio quem ipsamet propositionum verba præ se ferunt, prout sensum illum damnarunt summi Pontifices*

fiet Prædecessores nostri, damnatumque voluerant a Christi fidelibu, &c.

Quod pacem componere debebat, novum fuit contentionis motivum, namque Jansenii Asseclæ ubi affulget aut species aut pro quæstionibus defendendis umbra & effugii locus, datam renovandi quæstionem facti occasionem arripiunt. Tunc enim & scriptis, & viva voce laudaverunt Breve, sed eo ficto sensu quo silentium pro facti quæstione, & a jure distinctionem permittere autumarent. Sed Innocentius os iniqua loquentium cito-citius obstrusit novo dato ad explicationem mentis Brevi 24. Novemb. ann. 1696. Belgii Præsulibus directo, in quo quidem sic loquitur: *Non sine admiratione intelleximus nonnullos in istis Diœcesibus reperiri, qui verbis & calamo ausi fuerint affirmare supra dicto nostro Brevi alteratam, seu reformatam esse Constitutionem Alexandri VII. die 16. Octob. ann. 1656. editam, nec non formularium ab ipsomet pronuntiatum, cum dicto Brevi utrumque specifice confirmetur, & omnino intenderimus & intendamus iisdem adhærere, & nequaquam sinere ut aliquid addatur vel dematur a prædicto formulario, illud quovis modo alterando in aliqua ejus minima parte, sed quod omnibus & singulis ejusdem partibus uti mandavimus, & mandamus, etiam adamussim observari.*

Quid plura? Iteratis telis confossi pacis inimici iterum etiam zizania in agro Domini seminare non cessarunt. Modo propositiones arte nova compositas simplicium oculis subjiciunt, modo casum conscientiæ proponunt, ut si fieri possit aut redivivat, aut etiam crescat atque triumphet error; verum utique & in omnibus Ecclesia debellat mendacium, omnium quippe fortior veritas, ut videre est in sequentibus.

Jansenismi proscriptio.

1. URBANUS VIII. damnavit primus librum Jansenii tamquam errores Baji magna ex parte complectentem. Ejus constitutio initium habet: *In Eminenti Ecclesiæ Militantis sede*. Data est Romæ die 6. Martii anno 1641.

2. Innocentius X. ann. 1653. die postrema Maji diplomate incipiente: *Cum occasione impressionis libri; cui titulus Aug. Cornelii Jansenii*; & ritu solemniori eamdem Doctrinam quinque propositionibus expressam proscripsit. Primam quidem propositionem ut temerariam, impiam, blasphemam, & hæreticam. Secundam, ut hæreticam. Tertiam, utique tamquam hæreticam. Quartam, ut falsam & hæreticam declaravit. Quintam demum, ut impiam, blasphemam, contumeliosam, divinæ pietati derogantem, & omnino hæreticam anathematizavit. Iterato fulmine eos percussit 13. Julii anno 1653. Clerus Gallicanus in comitiis generalibus: recepit constitutionem Innocentii X. eadem vero die, eodemque anno Epistolam Encyclicam ad cæteros Galliæ Præsules rescripsit, ut eodem secum fidei zelo acceptarent constitutionem; tum ut in suis vicissim Diœcesibus eam publicari, & suum sortiri effectum curarent. Accessit pro isto momento Ludovici XIV. Declaratio 4. Julii anno 1653. ab ipso Rege subsignata.

3. *Clerus* Galliæ animadvertens multos declinare anathema & censuras contra Jansenismi doctrinam, dicendo nec propositiones reperiri in Jansenio, nec fuisse in sensu Jansenii damnatas, nominat Reverendissimos Archiepiscopos quatuor, scilicet Turonensem, Ebrodunensem, Rothomagensem, & Tolosanum: item quatuor Episcopos, nimirum Eduensem, Montalbanensem, Sedouensem, & Carnotensem; qui omnes, discussis serio maturo & novo examine Jansenii libris, retulerunt quinque propositiones, de quibus erat controversia, vere reperiri in opere Jansenii, cujus titulus est *Augustinus Iprensis*: qua relatione facta, id ipsum in comitiis generalibus Præsules congregati declarant, constitutionem Innocentii permanere in suo robore: Ea de causa scribunt ad Episcopos absentes, ut eos de actitatis pro isto momento certos faciant, ipsosque deprecantur ut de his omnibus moneant populum sibi commissum. Epistola eorum subdata fuit Parisiis 28. Martii anno 1654. his auditis Innocentius X. non solum probavit & laudavit Cleri Gallicani explicationem, verum etiam Brevi Apostolico, quo de novo quinque propositiones uti Jansenii iterum proscripsit 29. Septembris anno 1654. Accessit edictum Regium die 17. Maji anno 1655. pro executione rescripti S. Pontificis: extat in actibus Cleri Gallicani Epistola

4. Februarii anno 1655. comitiorum ad universos Galliæ Episcopos ad recipiendum novum illud Breve Apostolicum.

Clerus Gallicanus anno 1656. 1. Septembris formularium composuit pro effectu constitutionis Innocentii X. & subscribendum exhibuit. His concipitur verbis, aut æquivalentibus: *Sincere obedio Constitutioni Domini nostri Patris Papæ Innocentii X. 31. Martii ann. 1553. secundum genuinum suum sensum, eumque in comitiis Illustrissimorum Galliæ Præsulum 28. Martii anni 1654. probatum postea & confirmatum Brevi Apostolico suæ Sanctitatis 29. Septemb. ejusdem anni, confiteor conscientia teneri huic obedire Constitutioni, & corde & ore damno doctrinam quinque Propositionum Cornelii Jansenii in suo contentam libro qui inscribitur Augustinus, quam quidem doctrinam & Papa & Episcopi proscripsere, quæque nullo modo spectat S. Augustini doctrinam, quam Jansenius in adversum sumpsit & explicavit sensum, eamque a sensu genuino auctoris exulem.*

5. *Alexander VII.* epistola Cleri Gallicani enclytica 2. Sept. 1656. certior factus plurimos pacis inimicos distinguere factum a iure, ut Constitutionis Innocentii X. effectum præpedirent, die 16. Octob. ann. 1656. novam edidit Constitutionem, quæ distinctionem juris & facti circa errores Jansenii simul condemnat. Clerus Gallicanus Parisiis congregatus hanc a toto mundo expostulatam recepit, & citra moram die 17. Martii an. 1657. rescripsit ad cæteros Galliæ Præsules, ut eam eodem secum animo acceptarent. Summus Pontifex Constitutioni istud addidit formularium subscribendum.

Ego N. Constitutioni Apostolicæ Innocentii X. datæ 13. Maji anni 1653. & Constitutioni Alexandri VII. datæ 16. Octobris 1656. Summorum PP. me subjicio, & quinque Propositiones ex Cornelii Jansenii libro, cui nomen Augustinus, excerptas, & in sensu ab eodem auctore intento, prout illas per prædictas Constitutiones Sedes Apostolica damnavit, sincero animo rejicio ac damno, & ita juro, sic me Deus adjuvet, & hæc sancta Dei Evangelia. Postea subjungit: *Decernentes insuper Litteras semper & perpetuo validas & efficaces existere.*

His pro sua consueta fide & pietate adjunxit Rex Christianissimus Ludovicus XIV. solemnes per modum edicti Litteras 29. Aprilis ann. 1664. quibus declarat & vult Constitutiones Innocentii X. & Alexandri VII. contra Jansenii doctrinam publicari, recipi & executioni, omni qua par est erga S. Pontificem reverentia mandari.

Decretum Sacræ Facultatis Parisiensis pro Constitutione Alexandri VII. recipienda.

ANNO *Domini 1661. 2. die Maji sacra Facultate, more solito, post Missam de Spiritu sancto in Aula Collegii Sorbonæ congregata, advenerunt Illustrissimi Episcopi & Magistri Dominus Henricus de la Mothe Rhedonensis, & Dominus Harduinus de Perefixe Rutbenensis a Christianissimo Rege ad eamdem Facultatem missi cum litteris quibus Rex significabat se ad illam mittere fidei formulam a Clero Gallicano ad stabiliendam executionem Constitutionum Innocentii X. & Alexandri VII. editam, cujus tenor est,* Je me soumets, &c. *Lecta igitur hac fidei formula, lectis etiam Regiis ad Facultatem Litteris, & audita Rhedonensis Episcopi eloquentissima in ampliorem regiæ mentis Declarationem, oratione: His denique omnibus expensis, & in maturam deliberationem adductis, omnium qui tunc aderant Magistrorum concorditus omnibus suffragiis declaravit sacra Facultas prædictam fidei formulam & formulæ subscriptionem sibi maxime probari, cum hæc formula non aliam fidei definitionem contineat, quam, quæ Innocentii X. & Alexandri VII. constitutionibus comprehensa est, sitque ejusdem subscriptio. Convenientissimus medius & valida ratio mandandi executioni Pontificias illas Constitutiones ad obsistendum nova doctrinæ ac sectæ. Jamque dudum Facultas utramque Constitutionem receperit. Hanc quidem Alexandri VII. die 4. Aprilis ann. 1657. illam vero Innocentii X. 1. Augusti ann. 1653. lata quoque die 1. Sept. sequentis contra refragatores exclusionis a Facultate pœna, atque aliunde prædictarum tam Constitutionum quam formulæ doctrina tota sit ab antiquo mera constansque Facultatis ipsius sententia, & subscriptionum usus jampridem sit in Facultate receptus, & ab eodem etiam sæpius, in simili occasione præceptus, ac novissime in damnatione secunda magistri Antonii Arnaldi epistola, ubi de hac ipsa quæ nunc* ec-

Digitized by Google

eccuterit materia agebatur, quocirca sacra Theologiæ Facultas unanimi consensu decrevit huic formulæ fidei subscribi a suis omnibus deberi, pari modo & sub iisdem pœnis, quibus voluit censuram prædicti Arnaldi epistolæ ab omnibus subsignari, ita videlicet ut nemo posthac, vel e Doctoribus ad comitia & alia quævis jura ad Facultatem pertinentia, vel ex Licentiatis & Baccalaureis ad ulios actus Theologicos, sive ad disputandum, sive ad respondendum, vel e Theologiæ Candidatis ad supplicandum pro primo cursu aut de tentativa respondendum mittatur, quin huic quoque fidei formulæ subscripserit.

Hoc ipsum suo calculo munivit Universitas Duacensis anno 1648. solemni & publico instrumento quo declaravit: *Eos splendide mentitos fuisse qui asseruerunt Doctores Duacenses non tantum alias sed etiam modo pertinaciter adhærere doctrinæ Baji & Jansenii; e contra enim censuimus*, ajunt, *communibus suffragiis humillime suam Celsitudinem rogandam, ut pergat doctrinam illam jansenianam serio extirpare, quæ nequaquam decetur menti beati Augustini.*

Clerus Galliarum anno 1700. in comitiis generalibus congregatus damnavit quatuor sequentes propositiones.

Prima: *Phantasma Jansenismi quæsitum ubique, sed nusquam repertum, præterquam in laboranti quorumdam phantasia.*

Secunda: *Constitutione Innocentii nihil aliud actum, quam ut renovarentur atque exacerbarentur disputationes...... in eamdem viam pertractus est Alexander VII.... Innocentius quoque XII. cum ex officio teneretur claram proferre sententiam, generalibus æquivocisque verbis adhibitis, dat locum existimandi se non ausum esse clarius loqui, tamquam errare metuentem..... atque, illud, in sensu obvio, ejusdem Pontificis, magis adhuc generale est & vagum, quam verba Alexandri VII. in sensu a Jansenio intento. Episcopi denique Gallicani libertates Ecclesiæ Gallicanæ, sub earum asserendarum specie, labefactarunt, super recipienda constitutione Innocentii X. contra Jansenium.*

Tertia: *Aliquam huic malo medicinam attulisse videtur Innocentius XII. in Brevi suo 6. Februar. 1694...... verum mitigationem illam præsumptam non parum extenuavit Brevi 24. Novemb. ann. 1696. ubi Pontifex diserte negat constitutionem aut formulariam Alexandri VII. Brevi suo alteratã aut reformata...... in aliqua minima ejus parte.... Nec placet eorum opinio, qua, ex ipso primo Brevi 6. Februar. 1694. edito, aliquid mitigationis circa factum tentavit exculpere.... sed & nihilo majorem in quæstione juris progressum factum esse, jam quoque convenit ostendere.*

Quarta: *Circa condemnationem Augustini Jansenii, opus esset collatione regulari habita vel coram judicibus a Romano Pontifice, vel a Rege datis.... nondum omnes interierunt, qui sciunt deliberationes*, de Janseniano negotio, *quas nunc Episcopi ut regulas suarum hodiernarum deliberationum* circa novum Quietismum, *sumunt, Cleri Gallicani æternum fore propudia.*

Hæ *quatuor Propositiones*, inquit Clerus, *quibus inquieti homines Innocentii X. & Alexandri VII. constitutiones, Innocentii quoque XII. Brevia æquissima & ab omnibus approbata, aperte contemnunt, Episcopos Gallicanos rebus judicatis adhærentes incessunt maledictis, & causam hanc de integro retractari postulant, tamquam tot constitutionibus Apostolicis, etiam accedente Ecclesiarum consensione, causa nondum finita fuerit; falsæ sunt, temerariæ, scandalosæ, contumeliosæ in Clerum Gallicanum, Summos Pontifices & universam Ecclesiam, Schismaticæ, & erroribus condemnatis faventes.*

Anno 1702. quidam Clericus expostulavit, num suus Confessarius posset ipsi denegare sacramentalem absolutionem, eo quod silentium respectuosum subscribendo formulario servasset pro quæstione facti. Responderunt quadraginta Doctores super hoc consulti his verbis: *Doctores infra scripti, visa casus expositione, censent hujus Ecclesiastici viri sententiam nec novam esse, nec singularem, nec ab Ecclesia damnatam; neque talem ut Confessarius possit ipsi sacramentalem denegare absolutionem, nisi eam retractaverit: deliberatum in Sorbona die 20. Julii anno* 1701. Hanc vero resolutionem Clemens XI. sua Constitutione quæ incipit: *Vineam Domini Sabaoth*, damnavit, voluitque Consultores se retractare, quod & omnes, uno dumtaxat excepto, sicut decet dilectos Ecclesiæ filios, ultro fecere: Universitas Parisiensis die 1. Sept. ann. 1704. congregata, eamdem casus resolutionem suo stylo censorio perstrinxit, & sua contra Jansenismum

nismum decreta novo calculo roboravit.

Serenissimus Elector Coloniensis Episcopus & Princeps Leodiensis die 10. Maji ann. 1708. prohibuit ne Leodii typis mandaretur libellus quo obstrepentes docent aliquem posse subscribere formulario ea cum restrictione, quod concedat Propositiones damnatas reperiri in libro Iprensis juxta sensum obvium, nusquam vero secundum sensum a Jansenio intentum.

Quid plura adjiciam? Clemens XI. felicis recordationis hanc hæresim non semel insectatus est, maxime vero in Bulla *Unigenitus*, adversus propositiones e libro reflexionum, qui dicitur Quesnelli, excerptas, quamquidem Ecclesia Gallicana simul cum Rege Christianissimo Ludovico XIV. ultro suscepit. Quia tamen mussitant & sine fine garriunt Novatores, ita ut ne quidem subscribere propositionum condemnationi æquum ducant, ne sic obstrepentes in posterum decipiant incautos, eis illud S. Augustini objicimus, ut oraculum, & pro exigenda debita obedientia: *Evangelio non crederem nisi me commoveret Ecclesiæ auctoritas*. Tenentur igitur omnes & singuli fideles damnare quinque Jansenii propositiones propter quatuor.

Primo: Quia sunt in libro Jansenii.

Secundo: Damnatæ sunt in sensu Jansenii.

Tertio: Ecclesia est infallibilis in definitione facti dogmatici.

Quarto: Fideles debent vere & sincere omni seclusa mente dolosa & versipelli subscribere formulario.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum prædictæ quinque propositiones sint in libro Jansenii?

TAM accuratæ & repetitæ definitiones debebant placare & sedare animos, sed quod stupendum sane est, infinitos invenerunt cavillatores & cavillos, quibus Apostolica anathemata ab illa venenosa doctrina propulsare possint. Hi vero omnes ad duo præcipue capita reducuntur. Primumquidem, propositiones damnatas in Jansenii libro non reperiri, sed gratis confingi a Sorbonæ & Regiæ Navarræ Doctoribus. Alterum, dato & non concesso reperiri, sed in sensu Jansenii nusquam fuisse proscriptas. Contra primum sit

CONCLUSIO.

Quinque propositiones damnatæ reperiuntur in libro Jansenii.

PROBATUR 1. Ex ipsis Jansenii asseclis & defensoribus: enim vero in libris quos pro Jansenii defensione ante ejus proscriptionem juris publici fecerunt, propositiones uti Jansenii fœtum defendunt. Ita legitur in Apologia Arnaldi: quinimmo pro quinque propositionibus non semel verbo & scripto publice in Sorbona decertarunt, ut ab eis Sacræ Facultatis censuram diverterent. 2. Si propositiones non sunt Jansenii fœtus, cur tanto ardore Romam convolarunt, ut ejus doctrinæ partes duorum & amplius annorum spatio coram summo Pontifice agerent. 3. Denique, ex quo propositiones anathemate percussæ sunt, numquid silentium servavere? Nonne novas ad hodiernum usque diem movere tragœdias, ut Jansenismum esse phantasma simplicibus in animarum perniciem suadeant? nonne propositiones in sensu a Jansenio prorsus alieno damnatas fuisse sine fine conclamant? quod sane magnum est & irrefragabile argumentum propositiones in libro Jansenii, sicut verissimum est, reperiri. Adde, certum esse totam Galliam fuisse turbatam ratione illarum propositionum: jam vero inter quos fuit illa commotio nisi inter Jansenianos, & doctores Catholicos: ergo Janseniani stabant pro illis propositionibus ut suis, Catholici vero contra illas.

Probatur 2. Ex Episcopis Galliæ, qui in unum Parisiis congregati scripserunt ad Papam, postulantes examen quarumdam propositionum Jansenii, deinde Innocentius dicit in Bulla sua controversiam natam esse præsertim in Galliis super quinque propositiones Jansenii, quas ordine recenset, & condemnat, addens alias ejus opiniones se non intendere approbare: Ergo &c.

Confirmatur: Auditis Jansenianorum responsionibus Antistites Galli iterum Parisiis adunati sunt, & commiserunt quatuor Archiepiscopis & quator Episcopis novum examen libri Jansenii, quo facto, de-

declararunt nullum esse dubitandi locum, quod illæ propositiones ex eo sint desumptæ. Tum scripserunt ad Innocentium, postea vero ad Alexandrum VII. ejus successorem, ut certos de novo illos facerent de propositionibus Jansenii. Tum Alexander speciali Bulla easdem quinque propositiones ex libro præmemorati Jansenii excerptas fuisse definit atque declarat: Ecclesia tota huic Bullæ ea qua par est erga S. Pontificem reverentia obedivit. Quid plura? Nisi post totum aliquid inquirere.

Probatur 3. *Ex textibus Jansenii*. Prima propositio habetur lib. 3. de gratia Christi pag. 138. Col. 2. ubi Jansenius sic loquitur. *Hæc igitur omnia plenissime planissimeque demonstrant nihil esse in sanctî Augustini doctrina certius ac fundatius quam esse præcepta quædam, quæ hominibus non tantum infidelibus peccatoribus, & obduratis, sed fidelibus quoque & justis volentibus & conantibus, secundum præsentes quas habent vires, sunt impossibilia; deesse quoque gratiam, qua fiant possibilia; hoc enim sancti Petri exemplo aliisque multis quotidie manifestum est, qui tentantur ultra quam possint sustinere.... Ex eodem principio consentaneum est plurimis non dari istam faciendi præcepti possibilitatem, quæ precibus implerari solet.... Petrus gratia desertus implere non potuit quod se velle sentiebat.... Non omnes etiam qui petunt a Deo vires illas magnas, præcepta faciendi & cupiditatem superandi, impetrant id quod petunt.... Non enim exigua quorumdam allucinatio est, quæ putant semper adesse homini gratiam ut petat, ac tam ardenter petat, ut infallibiliter impetret id quod petit.*

Ibidem cap. 5. pag. 113. col. 1. ponit ut principium, non dari in præsenti statu gratiam sufficientem. Quia vero responderi poterat, Judæos & fideles Christianos habere gratiam orationis qua mediante possint habere efficacem ad præceptum adimplendum, ait istam gratiam etiam requiri ad orandum, & utique sæpius denegari. Unde secundum ipsum deest multis etiam gratia orationis, & sic sequitur ipsius conclusio, videlicet quod aliqua præcepta sint absolute impossibilia, quandoquidem non possumus sine gratia adimplere præceptum supernaturale, secundum ipsum vero deest ad hoc & gratia remota scilicet gratia orationis, & gratia proxima qua possit immediate voluntas ad actum præcepti applicari.

Secunda propositio, jacet lib. 2. de gr. Salv. p. 41. cap. 4. col. 1. *Gratia sana voluntatis, in ejus libero arbitrio*, scilicet Adami, *relinquebatur, eam, si vellet, desereret, aut si vellet uteretur: gratia vero lapsæ ægrotæque voluntatis nullo modo in ejus relinquatur arbitrio, ut eam deserat, aut arripiat, si voluerit, sed ipsa sit potius illa postrema gratia qua invictissime facit, ut velit, & a voluntate non deseratur.*

Ibidem cap. 24. pag. 80. col. 1. *Talis est illa gratia, quæ simul ac pulsat foras, rumpit ostia, repugnantem domat voluntatem, tollit omnem ejus resistentiam, rapit eam secum, & ex invita volentem ac se determinantem ineffabili suavitate ac potestate facit.*

Rursus ibidem cap. 24. pag. 82. col. 2. ait, in hoc præsenti statu non solum non resisti gratiæ, sed non posse ei resisti, quod quidem concludit ex principiis positis: *Quamobrem sexto*, ait, *gratiam Dei Augustinus ita victricem statuit supra voluntatis arbitrium, ut non raro dicat hominem operanti Deo per gratiam* NON POSSE RESISTERE.

Ibidem lib. 2. de gr. Salv. cap. 29. pag. 87. col. 1. hanc sibi proponit difficultatem: *Respondebit fortassis aliquis, magis in scholasticorum scriptis quam Augustini revolvendis exercitatus, hac omina quæ produximus; eum de gratia tantum efficacè tradidisse, nihil vero impedire quin aliæ nonnullæ gratiæ per hominis voluntatem effectu careant. Respondeo nihil verius dici posse, quam quod omnia quæ hactenus protulimus de gratia efficaci Augustinus dixerit atque intellexerit: cujus rei causa est, quod nullam agnovit aliam actualem Christi gratiam, nec agnoscere potuerit, nisi regulas omnes fundamentales quibus innixus naturam gratiæ medicinalis tradidit & explicuit, vellet intorimere.*

Rursus ibidem sibi objicit, quod multæ sint operationes & inspirationes: Sed respondet eas non esse gratiam sufficientem.

Rursus ibidem cap. 28. pag. 88. col. 1. dicit liberum fuisse homini innocenti cadere vel stare, minime vero ægro & lapso: Quibus principiis & rationibus probat clare suum intentum, scilicet neminem gratiæ interiori in præsenti statu, nec

resistere, immo, nec resistere posse; in qua quidem doctrina duplex stat error, nempe quod nulla sit gratia sufficiens in statu naturæ lapsæ, alter vero, quod gratia efficax necessitet, si quidem ex Jansenio solus Adam innocens potestatem habebat standi, vel cadendi, resistendi gratiæ, vel non; secus vero lapsus.

Tertia propositio, ex multiplici capite se prodit. Eam probat Jansenius toto libro sexto ex professo. I. Ex notione quam dat de libertate. II. Ex probationibus quas affert. III. Ex consequentiis quas deducit.

Primo: libr. 6. cap. 8. pag. 271. col. 2. sic loquitur: *Accedit denique paradoxum in Augustini doctrina inauditum esse .... quod actus aliquis voluntatis propterea liber sit, quia ab illo desistere voluntas & non agere potest, cum potius diametraliter e contrario, semper ab eo propterea libertas alicujus actus asseratur, quia voluntas eum agere potest.*

Idem docet libr. 6. de gr. Ch. cap. 6. pag. 267. col. 1. his verbis: *Quod sola videlicet necessitas illa violenta sub qua arbitrium premitur atque cogitur, seu necessitas coactionis libertati arbitrii adversetur*. Tum col. 2. *Nunc vero in Aug. sensu astruendo pergamus. Nam eadem illa doctrina, quod sola necessitas coactionis adimat libertatem, non necessitas illa simplex & voluntaria ex aliis ejus locis non difficile demonstrari potest.*

Idem tom. 3. libr. 2. c. 3. pag. 40. col. 1. sic effatur: *Hic nutus, hic flexus, seu ista suprema nuendi, flectendique potestas, qua sese utrimque in bonum, aut malum humana libertate ac dominatione librabat*, scilicet voluntas, *supplicio non minus cadentium, quam stantium remuneratione prorsus amissa est; dum utrobique indifferentia istius loco libertatis servitus istius supremæ dominationis inducta est..... in peccatoribus enim ante gratiam a concupiscentia..... in beatis ab ardentissima charitate.*

Idem tom. 3. libr. 8. cap. 21. pag. 372. col. 1. *Noverat* Concil. Trident. *philosophicam esse quæstionem, utrum libertatis ratio, a qua liberum arbitrium dicitur, in experte coactionis voluntate sita, an in indifferentia ad bonum & malum, ad agendum & non agendum.*

Rursus lib. 8. de gr. Ch. cap. 21. pag. 370. col. 2. *Objicitur fortassis*, inquit, *adversus istam gratiæ & liberii arbitrii concordiam, eam a sententia Calvini non differre. Sic enim utrumque invicem conciliat, ut dicat hominem vi gratiæ non trahi, ut sine motu voluntatis quasi extraneo impulsu feratur, sed intus affici, ut sua voluntate obsequatur. Hoc est voluntario tantum, non libere influere in opera bona voluntatem. Quæ sententia a Concilio Tridentino dissonat. Respondetur non omnia quæ hæretici docent, sunt hæretica*. Audis nos habere Jansenium fatentem reum, quippequi sicut Calvinus ad libertatis essentiam nihil aliud præter exemptionem a coactione exigat: Quia vero a Synodo Tridentina se præmatura damnatione innodatum sentit, anathema se declinare putat dicendo, definitionem fidei, esse solum questionem uti Philosophicam a Concilio celebratam: *Noverat* ait Conc. *esse Philosophicam quæstionem.*

Probatur II. Ex probationibus quas affert, quæ eo tendunt, quod per respectum ad meritum & demeritum sufficiat libertas hoc modo definita: Primo quidem probat immunitatem a coactione continere omnia requisita ad perfectam libertatem. II. Patres in suum trahere sensum tentat. Primum patet ex exemplo beatorum quod adducit, nam lib. 6. pag. 269. col. 1. de grat. Salv. cap. 8. sic ait: *Libertas beatorum sive hominum sive Angelorum multo invictius demonstrat simplicem illam necessitatem, sublata omni omnino indifferentia, & contrarietatis & contradictionis, non officere in doctrina sancti Doctoris libertatis arbitrio*. Tum cap. 9. pag. 272. col. 2. *Quo*, inquit, *alioquin pacto, fieri potest, ut vir accutissimus profundissimus toties a Pelagianis de libertate lacessitus, nullam vel tenuem umbram in tot scriptis suis reliquerit, quod libertas arbitrii in hujusmodi indifferentia collocanda sit*. Sic per fas & nefas Iprensis deflorat Aug. Secundum patet etiam ex Patribus quos citat, nam lib. 6. cap. 12. pag. 278. col. 2. loquens de S. Chrysostomo ait: *Numquam... interitum libertati timet nisi a necessitate violentiæ atque coactionis, qua absente satis ei est, quod sponte volentesque peccant & benefaciunt.*

Rursus libr. 9. de grat. Christi cap. 1. pag. 309. col. 1. ait libertatem in sola exemptione a coactione sitam esse, & consequenter ad merendum, vel demerendum sufficere esse a coactione liberum: lib. 9. de gr. Ch. cap. 6. pag. 264. col. 2. ait Au-

ait August. docere solam coactionem opponi libertati, & cap. Lib. ultimo pag. 306. col. 2. omnes sanctos Doctores sic docuisse. Lib. 9. cap. 2. in fine & sequentibus, actum esse liberum eo ipso quo est voluntarius, & ostendit necessitatem non opponi libertati triplici exemplo, Dei scilicet, Beatorum & Christi, quorum actus beatifici sunt necessarii, & tamen, inquit, liberi.

Probatur III. ex consequentiis. Nam lib. 6. cap. 20. pag. 290. col. 2. docet liberum arbitrium esse commune Beatis: libr. 9. cap. 1. pag. 309. col. 2. esse commune Deo & Angelis beatis in eo sensu quod Deus libere se amat quia necessario; quod beati sint liberi, quia voluntarie & sponte, sed necessario amant Deum. Rursus lib. 6. cap. 20. pag. 290. col. 1. dicit, liberum arbitrium Beatorum esse majus nostro, quia est magis immutabile: Sed Deus necessario se amat, Beati necessario amant Deum. Igitur manifeste sequitur ex principiis Jansenii liberum arbitrium in homine necessitari ad actum, quia est liberum arbitrium eo ipso quo non est coactum.

Denique lib. 8. cap. 19. pag. 366. col. 2. infert voluntatem esse liberam sub omni gratiæ dominio, quia illi placet operari, licet necessario. Lib. 9. cap. 4. col. 1. dicit nos esse magis liberos circa finem quam circa media: & tamen necessario appetimus beatitudinem in communi. Igitur non aliam agnoscit libertatem quam a coactione. Lib. 2. cap. 2. pag. 38. col. 1. infert ex notione liberi arbitrii sic definiti per necessitatem, nec gratiam quæ determinat necessario, nec concupiscentiam tollere libertatem, immo, inquit, ex hoc Sancti vitam ducunt innocentem: Ergo &c.

Quarta propositio habetur libr. 8. de hæresi Pelagiana cap. 6. quoad primam partem, quæ consistit in hoc: *Semipelagiani admittebant gratiam interiorem etiam ad initium fidei*; sic loquitur pag. 185. col. 2. *itaque Massiliensium opinionibus & Augustini doctrina, quam diligentissime ponderata certum esse & indubitatum esse debere sentio, quod Massilienses præter prædicationem atque naturam, verum etiam & internam & actualem gratiam, ac ipsam etiam fidem, quam humana libertatis, ac voluntatis ascribunt viribus, necessariam esse fateantur.*

Rursus ex professo lib. 2. de gr. Ch. cap. 12. pag. 55. col. 1. his verbis: *Memoria recolendum est id quod latissime alio loco tradidimus, Semipelagianos ad illud initium fidei, orationem, desideria, similesque actus bonos, quos homini in potestate remansisse sentiebant, vera, interna, actualisque gratia adjutorium statuisse necessarium.* Rursus ibidem pag. 56. col. 1. ibidem adhuc pag. 62. col. 1.

Secunda pars: *Et in hoc erant haeretici, quod dicerent gratiam esse talis natura, ut voluntas illi resistere posset*, habetur *lib. 8. de hæresi Palagiana cap. VI. pag.* 188. *col.* 1. *In hoc ergo proprie Massiliensium error situs est, quod aliquid primariæ libertatis reliquum putant, quo sicut Adam, si voluisset, poterat perseveranter operari bonum, ita lapsus homo saltem credere posset, si vellet: neuter tamen absque interioris gratiæ adjutorio, cujus usus, vel abusus relictus esset in unius cujusque arbitrio & potestate.*

Idem libr. 2. de gr. Salv. cap. 12. pag. 55. colum. 1. sic habet: *Latissime alio loco tradidimus Semipelagianos ad illud initium fidei, orationem, desideria, similesque actus bonos, quos homini in potestate remansisse sentiebant, vera interna actualisque gratia adjutorium statuisse necessarium.* Hæc ibi pro prima propositionis parte dicit, sed subdit ibidem pag. 56. col. 1. *hoc igitur modo quo Massilienses cum gratia præsentis adjutorio putabant hominem per naturales primæ integritatis reliquias posse credere, posse orare, ac desiderare Deum, tamquam gratiæ medicinalis destructores, & liberi arbitrii præsumptores, merito censura severitate damnati sunt*; eo quod, ut ibi dicit, admitterent gratiam *sufficientem* cui resisti potest.

Ibidem cap. 25. pag. 85. col. 1. & lib. 3. de gr. Chr. cap. 1. p. 103. col. 2. in fine. Ecce c. 25. p. 85. titulus: *Decimo, ejus efficacissima natura declaratur, ex eo quod nulla prorsus, gratia, effectu caret, sed cum in omnibus quibus datur, infallibiter operatur.*

Quinta propositio: prima pars: *Error est Semipelagianorum dicere Christum pro omnibus mortuum*: Habetur lib. 3. de gr. Chr. cap. 21. pag. 164. col. 2. his verbis: *Ex quibus omnibus jam satis arbitror patere, argumentum istud quo Christus pro omnibus passus & mortuus est, vel redemptionem se pro omnibus dedisse dicitur, nihil omnino pro auxilio sufficienti omnibus nemine excepto, suppeditando facere, nec enim juxta doctrinam antiquorum, pro omnibus omnino Christus passus, aut mortuus est, aut pro omnibus*

omni-

omnino, tam generaliter sanguinem, fudit. cum hec potius, tamquam errorem a fide catholica abhorrentem doceant esse respuendum.

Idem repetit & docet Jansenius cap. 20. pag. 159. ubi ostendit non dari gratias sufficientes; tum quia, inquit, Deus non vult omnes homines salvos fieri: tum quia Christus non est mortuus pro omnibus. Rursus ibidem pag. 162. col. 1. irridet argumentum quo objicitur & probatur Christum redimisse omnes homines.

Respondetur, ait, *& hoc argumentum, sicut omnia praecedentia, jam olim ad nauseam usque a Pelagianis, praesertim Massiliensibus inculcatum fuit... Tamquam firmissimam Basin errori suo collocarunt ista Scripturae loca, quibus Deus dicitur omnes velle salvos fieri, atque esse Redemptorem omnium.*

Secunda pars propositionis: Quod Christus oraverit, & mortuus sit solum pro electis, habetur lib. de grat. Christ. cap. 21. pag. 166. col. 2. his verbis: *Illa extensio, tam vaga modernorum scriptorum, non alio ex capite, quam ex ista generali & indifferenti voluntate Dei erga salutem omnium, & ex illa sufficientis gratiae omnibus conferendae praeparatione fluxit. Quorum utrumque Augustinus, Prosper, Fulgentius, & antiqua Ecclesia velut machinam, a Semipelagianis introductam repudiant.* Prius dixerat: *Quae sane cum in Augustini doctrina, perspicua certaque sint, nullo modo principiis ejus consentaneum est, ut Christus Dominus, vel pro infidelium in infidelitate morientium, vel pro justorum non perseverantium aeterna salute mortuum esse, sanguinem fudisse, semetipsum redemptionem dedisse, Patrem orasse.... ex quo factum est non magis Patrem, pro aeterna liberatione ipsorum quam pro diabolo deprecatus sit.* Quod probatur etiam ex titulo capitis undecimi sic inscripti: *Infideles carent gratia sufficienti ad salutem, tam proxima quam remota, & omnibus principiis ejus.*

Iprensis non solum concludit ex hoc quod Christus non oraverit pro omnibus, infideles carere gratia sufficienti, sed etiam infert omnes fere Judaeos, paucis exceptis, multosque Christianos carere gratia, qua praecepta reddantur illis possibilia: ita lib. 3. de grat. Chr. cap. 5. pag. 111. col. 2. denique tertiam eruit consequentiam, aut saltem ea sequitur ex ejus doctrina, videlicet, quod non sit magnopere curandum de adimpletione legis, cum desit multis gratia ad praeceptum adimplendum. Hoc ipsum claret ibidem.

Solvuntur objectiones.

OBJICIUNT Jansenii defensores: Iprensis eo solum sensu dicit quaedam praecepta esse impossibilia, quo vires libero arbitrio ingenitae se solis absque gratiae auxilio non sufficiant: Sed hoc nedum ab omni erroris naevo alienum, quin potius maxime catholicum est, & a divo Augustino adversus Pelagianos contrarium sentientes celebratum: Igitur prima propositio in sensu haeretico a Jansenio nusquam propugnata est. Major in qua potissimum sita est difficultas probatur non ex uno aut altero, sed multiplici Jansenii effato. Primoquidem l. 3. de gratia Salvatoris cap. 13. pag. 134. col. 2. relata Theologorum opinione asserentium Deum impossibilia non jubere, ait: " Respondetur igitur, primam illam sententiam
" qua dicitur Deum non jubere id quod
" homini est impossibile, numquam sic
" intellexisse Augustinum, ut Deus non
" possit homini praecipere, id quod propriis viribus suis implere non potest:
" Sed solum quod ita impossibile est, ut
" neque propriis, neque alienis viribus,
" si illas in auxilium advocaverit, possit
" implere." Igitur praecepta solummodo viribus naturae asserit impossibilia. Secundo, ibidem est sui ipsius interpres & sic loquitur: " Si quid obscuritatis alicui
" fortasse superesset, ex aliis perspicuis
" locis illustrari potest. Nam hoc idem
" sibi vult Augustinus, quando contra
" Pelagianos praeceptorum possibilitatem
" contentiosissime inculcantes dicit.
" Lib. de nat. & gr. cap. 15. " Itaque praecepto facere commonemur quod conantes & nostris viribus non valentes, adjutorium divinum precemur." Et infra post aliquot capita: Non igitur
" Deus impossibilia jubet: Sed jubendo admonet, & facere quod possis, & petere
" quod non possis." Videas velim, Iprensem negare solummodo praeceptorum possibilitatem in sensu Pelegiano a fide prorsus alieno: suamque auctoritate D. Augustini ab ipsis Patribus Tridentinis al-

adoptata, firmare sententiam, unde relinquitur præcepta agnoscere possibilia, non quidem solis naturæ viribus, sed & gratiæ, quod verissimum est. Tertio, denique argumenta quibus probare videtur, præcepta esse impossibilia initio capitis 13. & objectiones contra suam opinionem propositas refutat, nec negat præcepta Dei esse possibilia, sed potius afferit posse observari, ita ibidem cap. 15. pag. 145. col. 1. & 2. his verbis: „ Ad argumentum igitur initio capitis „ decimi-tertii propositum veniendo, re„ spondemus, præcepta Dei esse homini „ possibilia, seu posse ab homine fieri, & „ consequenter hominem ea posse facere. „ Etenim si jam justificatus est, habet „ charitatem seu bonam voluntatem, per „ quam Deum diligere, & consequen„ ter totam legem implere potest, pleni„ tudo enim legis dilectio, inquit Apo„ stolus. Si autem fidelis quidem, sed „ nondum justificatus est, habet aliquid bo„ næ voluntatis, quatenus credit; nam, „ ubi est initium fidei, est etiam initium „ boni, hoc est, piæ voluntatis: per hanc „ autem potest mundari, potest uberius „ auxilium invocare, & consequenter re„ cte pieque vivere, quod si etiam fide „ Christi caret, habet liberum voluntatis „ arbitrium per quod uti carni titillanti, „ ita & spiritui illuminanti consentire, „ uti peccare, ita & recte vivere potest: „ quocumque vero possibilitatis modo ex „ illis tribus quos jam diximus, homo „ possit præcepta Dei facere. „ Ergo &c.

Dicta quidem sua tot & tantis S. Augustini auctoritatibus stabilire enititur Jansenius, ut permulti etiam & probi & doctrinæ Patrum non ignari eo decipi velint, ut nedum Iprensem errasse dicant, sed & Jansenismum phantasma reputent, propositionesque damnatas in libro Jansenii reperiri, fidenter negent; sed attendant quæso, & lucifer qui nescit occasum nascetur & eorum cordibus, namque habemus non in uno aut altero, sed in multiplici loco confitentem reum.

Respondeo itaque primam propositionem damnatam, nedum quoad sensum, verum etiam & quoad verba atque terminos reperiri in Jansenio. Quo scopo igitur, qua mente, qua fiducia, & ne dicam qua fronte quidam propositiones a summis Pontificibus proscriptas in libro Jansenii inveniri negare audeant? prorsus ignoro. Quid sit de eorum zelo, non certe secundum scientiam, sed potius secundum errorem & mendacium sentiendum, intelligite cordati Lectores, ex ipso Jansenio, qui postquam præcepta Dei esse etiam fidelibus, etiam justis quidem conantibus nonnumquam impossibilia, variis B. Augustini auctoritatibus a sensu naturali ad pravum detortis probare conatus est; sic enim concludit lib. 3. de gr. Salv. cap. 13. pag. 138. col. 2. *Hæc igitur omnia plenissime, planissimeque demonstrant, nihil esse in S. Augustini doctrina certius ac fundatius, quam esse præcepta quædam, quæ hominibus non tantum infidelibus, excæcatis, obduratis; sed fidelibus quoque, & justis, volentibus, conantibus secundum præsentes quas habent vires, sunt impossibilia; deesse quoque gratiam qua fiant possibilia.* Præcepta ex Jansenio sunt impossibilia etiam justis, etiam conantibus, ita ut non possint illa implere, quippequi conentur & non possint: quorsum vero non possunt? Quia carent gratia qua possibilia fiant? Igitur ex Jansenio præcepta sunt vere & intrinsece, immo & simpliciter etiam justis impossibilia; & hoc non solum in sensu Pelagianis opposito, quatenus absque gratia nullus ad Patrem venire potest, verum etiam in sensu & Scripturæ, & Patribus & Ecclesiæ eatenus adverso, quatenus gratia qua possibilia fiant, ait, deest.

Quænam sit illa gratia qua præcepta Dei fiunt possibilia? Illa sane qua Deus, teste Scriptura, dicitur pulsare ad cor: illa qua Deus tamquam sponsus quærit & expostulat cor nostrum (præbe fili mi cor tuum mihi) quæ quidam verba Concilium Senonense de gratia sufficiente interpretatur: Illa, qua præparatur voluntas a Domino, ut postea exeat in actum modo fidei, modo dilectionis, alteriusve virtutis, ut centies dicit Augustinus: non ea sola quæ infert actum, & dicitur efficax, cum ista sit pro agere, illa vero pro posse agere: cum efficaci non resistat homo, e contra vero sufficienti; nam prima est conjuncta cum actu, alias non diceretur efficax: Secunda vero præparat ad actum: præparationi autem & dispositioni hominem nonnumquam resistere nemo non novit. Et tamen hanc gratiam qua præcepta Dei possibilia fiant, negat ex professo Jan-

Jansenius. Sic pronuntiat ibidem lib. 3. de gr. Christi cap. 2. quod sic inscribitur: *Adjutorium pure sufficiens ad gratiam naturæ pertinet: lapsorum reparationi inutile, & perniciosum*. Ponderanda sunt sane illa verba, ut omne præcludatur erronea molientibus effugium. Jansenius admittit auxilium sufficiens quod dat proxime posse bonum pro homine innocente, illud ipsum negat pro homine lapso: Igitur intelligit præcepta nonnumquam esse simpliciter impossibilia etiam justis, etiam conantibus, quia gratia qua possibilia fiant, illis deest.

Iprensis iterum abjudicat a statu nostro gratiam sufficientem modo ne dicam blasphematorio, ibidem cap. 3. cujus hic est titulus: *Quam monstruosa sit gratia sufficiens pro ut a recentioribus explicatur*. Capite vero quarto clarissime sese explicat: ea enim ratione a nostro statu gratiam eliminat sufficientem, quia omnem Christi gratiam efficacem esse propugnat. Talis est hujus capitis inscriptio: *Ex natura gratiæ Christi ostenditur, nullis dari sufficientem gratiam juxta sensum Recentiorum*. Sic incipit caput: " Hanc igitur sufficientem gratiam „ Augustini principiis & Scripturarum „ repugnare, ex alio quoque capite quod „ apud ipsum crebro inculcatur, demon- „ strari potest. Docet enim non semel „ veram Christi gratiam (a nullo duro „ corde respui) .... Hinc ulterius do- „ cet, nullam Christi gratiam effectu ope- „ ris ad quem efficiendum voluntati da- „ tur, ulla voluntatis pervicacia frustra- „ ri. „ Idem probat fusius lib. 4. de gratia Salvatoris in decem primis capitibus, maxime in sexto, ubi contendit omnem gratiam medicinalem esse victricem & necessitantem: Sed ut totum istud negotium omnibus legentibus facile pateat, textum capitis decimi tertii lib. 3. de gratia Christi, in quo Jansenius ex professo probat quædam præcepta etiam justis esse impossibilia, exponere & explanare juvat.

Explanatur caput decimum tertium libri tertii de gratia Salvatoris.

JANSENIUS illud caput sic inscribit: *Proponuntur duo argumenta pro asserenda gratia sufficiente. Disseritur fuse de possibilitate, & impossibilitate præceptorum Dei. Esse quamdam voluntatis infirmitatem, qua non potest certas tentationes superare, nec adesse gratiam qua superentur, nec Spiritus orationis, quo vires impetrentur.*

OBSERVATIONES.

IN hoc capite multa intendit Novator. Primoquidem impugnare gratiam sufficientem, qua quidem ne dum secundum Theologos Orthodoxos, sed & juxta Conciliorum & summorum Pontificum sanctiones mandata possibilia fiunt. Secundo, quædam præcepta esse non solum infidelibus & obduratis, sed & fidelibus etiam justis, etiam conantibus impossibilia. Tertio, tantam esse voluntatis humanæ infirmitatem, ut non semel nos supra vires tentari constet. Quarto, nonnumquam gratiam deesse qua tentationes superari queant. Quinto, etiam deesse quandoque gratiam orationis qua vires sufficientes ad propellendam superandamve tentationem habere possimus.

Jam habemus confitentem reum: Igitur in eo maxime sensu præcepta sunt nonnumquam etiam justis tametsi conantibus impossibilia, quia nec datur gratia sufficiens qua possibilia fiant, nec alia robustior qua de facto adimpleantur, semper datur; immo nec ipsa orationis gratia qua vires ad hoc sufficientes habere valeamus; quia denique sæpe fit in statu præsenti, ut homo juxta Jansenium supra suas tentetur vires; certe præcepta ad salutem conducentia absque gratia nec potest homo lapsus adimplere, saltem proxime. Igitur non habet veram & intrinsecam possibilitatem donec viribus libero arbitrio innatis addatur gratia. Hanc nonnumquam deesse justis, etiam conantibus conclamat Iprensis: Igitur negat præcepta esse possibilia in sensu hæretico. Quod absque negotio probatur, & dignoscitur ex relatione, quam doctrina Jansenii habet cum Calviniana.

De mente Jansenii.

UT initium ab Iprensi ducamus, textus cap. 13. discutiendus est, ut quisquis cordatus intelligat quomodo omnes tituli partes probare conatur auctor.

Primo: Iprensis pag. 134. col. 2. in medium profert argumenta quibus Theologi Catholici probant gratiam, qua præ-

cepta

Digitized by Google

cepta possibilia fiant, omnibus dari, videlicet quia Deus impossibilia non jubet, homo vero quilibet, etiam obcæcatus peccat prævaricando legem, & juste si eum non pœniteat, damnatur: porro si homo careret gratia sufficiente qua præcepta possibilia fiant, neque prævaricatio legis imputaretur ad culpam, neque propter hanc, peccator juxta justitiæ apices, damnaretur. Verum hanc e diametro impugnat sanam doctrinam Jansenius, nec Theologis recta sententibus adhærere judicat.

" *Respondetur*, *inquit*, igitur primam illam sententiam qua dicitur Deum non " jubere id quod homini est impossibile, " numquam sic intellexisse Augustinum, " ut Deus non possit homini præcipere " id quod propriis viribus suis implere " non potest: Sed solum quod ita impossibile est, ut neque propriis, neque alienis viribus, si illas in auxilium advocaverit, possit implere. Unde sæpe numero ex professo docet, Deum jubere quædam, quæ non potest homo facere, ipsumque auxilium suum subtrahere, non ut " desperet homo, sed ut faciendi vires " & auxilium, quibus se carere sensit, " ibi imploranda esse doceatur. " Ex his liquet Novatorem repetere præceptorum impossibilitatem, nedum ex insufficientia virium libero arbitrio ingenitarum, verum etiam ex defectu gratiæ, qua vere & proxime possibilia fiant: & tamen prævaricationem legis imputare ad culpam non desistit Iprensis, ita ut homo sit reus, & evadat reprobus peccatum committendo quod vitare non potest. Qualis blasphemia! Ita tamen docet passim, maxime vero hic cap. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. quod sane & a mente Augustini, & a Doctrina sanctæ matris Ecclesiæ prorsus alienum est. Quod autem hic sit sensus Novatoris ex dictis patet, & sequentibus liquido patebit. Et vero postquam prælaudatam propositionem probare conatus est, sic perverse, & prorsus oblique ex auctoritatibus quibusdam Augustini, ubi S. Doctor de gratia tantummodo operis & efficacis, quæ multis propter impedimenta deesse non diffitemur, concludit pagina 135. col. 1.

" *Ex* hac indubitata doctrina, quædam " non parvi momenti ad hanc rem spectantia inferuntur, & clarescunt. Primum quidem, esse quædam homini præcepta secundum statum, & vires in quibus constitutus est, impossibilia. Hoc " enim non solum ista loca exserte pro- " fitentur, dum dicunt Deum aliqua jubere quæ non possumus, sed etiam ipsa " oratio, qua petimus ut possimus, perspicua attestatione confirmat. Si enim jam " possumus ad quid petimus, ut possimus, ""

" *Secundum*, non adesse semper gratiam qua possumus, hoc est, qua illa eadem præcepta implere sufficiamus. Si " enim jam adest gratia qua præcepta implere sufficientes simus & possimus, stultum est orando satagere, ut possimus. "

Pergit: " Tertium, hanc impotentiam " reperiri non solum in excæcatis, & obduratis, & infidelibus, de quibus numquam, vel Augustinus, vel Ecclesia, sed " solum scholastici nonnulli ex humanis rationibus dubitarunt, sed etiam fideles " & justi, qui & fidem Christi & charitatem justitiæ susceperunt. Nam de " fidelibus in omnibus istis locis loquitur " &c. " Deinde viginti quinque circiter locis B. Augustini probare contendit gratiam qua præcepta possibilia fiant, justis etiam conantibus deesse; quæ quidem loca solum procedere de gratia operis & efficaci nemo cordatus non videbit, nusquam vero de gratia sufficienti seu de gratia quæ dat posse, & qua præparatur voluntas a Domino: quum cum abneget pro præsenti statu Novator, & confundat per fas & nefas operari cum posse operari, gratiam operis & gratiam potentiæ, luce clarius apparet in sensu ab Ecclesia prorsus alieno negare præcepta Dei esse possibilia. Revera quidem in prima consequentia dicit ea non esse nisi per gratiam possibilia & hoc bene: in secunda pronuntiat istam gratiam nonnumquam deesse: in tertia non solum excæcatos, obduratos & infideles ea carere, verum etiam justos etiam conantes, & hoc pessime: Igitur ex Jansenio præcepta quædam sunt quandoque impossibilia vere & simpliciter, siquidem ex ipso gratia qua proxime vere & intrinsece fiant possibilia illis deest; immo & ipse Spiritus sancti instinctus quo illam & advocare & assequi valeant.

Secundo, propositionem primam anathemate percussam probat, sed quo medio? Certe vereor pronuntiare, dicam blasphe-

ma-

matorio, quippequi dicat contra istam Apostoli sententiam 1. Cor. 10. 13. *Fidelis autem Deus est qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut possitis sustinere*. Deum totius consolationis non semel permittere nos supra id quod possumus nonnumquam tentari. Sic loquitur Iprensis pag. 136. col. 2. " Ex quo fit ut illum „ Apostoli locum, quo dicit, fidelem „ esse Deum, qui non patietur vos ten- „ tari supra id quod potestis, sed faciet „ cum tentatione proventum, ut possi- „ tis sustinere, nullo modo, tam indis- „ crete intelligat, ut hoc in omnibus „ omnino fidelibus observetur. „ Ad quod probandum multa pro more D. Augustini loca in pravum sensum detorta profert; namque in eis S. Doctor loquitur tantummodo de gratia efficaci, quippequi agat contra Pelagianos qui gratiam operis abnegabant. Igitur Jansenius potentiam proximam & veram, eamque intrinsecam aperte impugnat, quandoquidem eo suum probat dictum medio, quia Deus quandoque patitur nos supra id quod proxime & vere possumus, tentari. Quomodo? Dicit Novator gratiam qua præcepta proxime possibilia fiant, deesse multis, immo vel ipsis justis etiam conantibus.

Jansenius ipse perpetuus est hujusce sensus interpres; suamque de impotentia vincendi tentationes sententiam explanat pag. 137. col. 1. & sic concludit: *Ecce quoties, quam solicite, quam solide, quam instanter sanctissimus Antistes populum, & eruditissimus Doctor doctores docet, etiam eos qui credunt Deo, & jam justificati sunt, etiam volentes conantesque multa Christianæ disciplinæ præcepta implere non posse, & idcirco cœlum precibus tundere ut possint. Quo fit ut juxta castissima principia doctissimi præsulis Christianæ gratiæ regulis inhærendo, nimis enormiter, & supra quam dici potest a tramite veritatis exorbitent, qui humanæ Philosophiæ nimium creduli dicere & scribere non verentur, Quamdiu ratio non perturbatur, liberam potentiamque manere voluntatem ad quamlibet tentationem superandam, cum illa sola cogitatione, quam secum tentatio affert necessario*. Audis quomodo Jansenius inducit succumbendi tentationi, & peccatum committendi necessitatem, quam tamen totis viribus abhorret Ecclesia.

Novas adducit Iprensis pro sua stabilienda depravata & erronea opinione fucatas probationes; ex omnibus enim quæ in novem circiter columnis dixit, suam aperit mentem, & concludit pag. 138. col. 2. " Hæc igitur omnia plenissime, pla- „ nissimeque demonstrant, nihil esse in „ sancti Augustini doctrina certius ac fun- „ datius, quam esse præcepta quædam impossibilia ut supra. „

Tertio: Utitur Iprensis medio ut hanc primam e quinque proscriptis propositionibus quoad omnes partes probet, dicendo, gratiam orationis, qua gratia possibilitatis ad præceptum adimplendum obtineatur deesse, quo quidem argumento omnem possibilitatem faciendi, seu adimplendi præceptum evacuat. Et vero quid peccatori in lapsu & in infirmitate superest, nisi orare, ut possit gratiam conversionis assequi, & tamen secundum Jansenium deest quandoque gratia qua peccator, immo & justus possit orare, ut gratiam, qua possit & vincere tentationes, & præcepta adimplere queat, assequatur; unde, fervescente concupiscentia, necessario & invitus a justitia excidit, peccat & reprobus evadit. Qualis doctrina! crederes adinventam. Audiamus Jansenium.

Ibidem p. 139. col. 1. sic prosequitur: „ Quintum itaque ex eodem principio „ consectaneum, est, plurimis non dari „ istam faciendi præcepti possibilitatem „ quæ precibus implorari solet...... Hoc „ itaque proprium sancti Petri malum fuit, „ quamvis fidelis esset & bonus, quan- „ do non solum jam volebat pro Christo „ mori, sed etiam de sua fortitudine mul- „ ta promittebat, pro qua impetranda „ orare debuisset. Itaque gratia desertus „ implere non potuit, quod se velle sentie- „ bat. „ Annotes velim benevole Lector, Apostolum quamvis fidelem & justum, tametsi in charitate constitutum, quinimmo licet piis illustrationibus & inspirationibus motum, namque se velle pro Christo mori sentiebat, non potuisse tamen juxta Jansenium servare mandata, superare tentationem, a Deo penitus desertum fuisse, gratiam orationis qua leviorem ad superandam tentationem imminentem illi defuisse, & in sensu Jansenii nequidem potuisse pro hoc momento orare, defuit quippe illi ex Novatore gratia orationis: " Gratia desertus implere „ non potuit ..... de qua desertione Dei

&

„ & impotentia aliisque eo spectantibus, „ cum lex insonat foris & intus deficit „ gratia, & nos in superioribus multa diximus. „ Deinde probat iterum gratiam ad orandum & impetrandum sæpius deficere & deesse.

Sic docet ibidem col. 2. " Itaque subinde, *Deus*, subtrahit auxilium suum, „ ut eis propriæ infirmitatis agnitio profundius imprimatur.. Ex quo efficitur, „ ut & istam gratiam orandi, seu postulandi vires voluntatis Deus cui voluerit „ & quantum voluerit, largiatur. Non „ enim exigua quorumdam hallucinatio „ est, qua putant, semper adesse homini „ gratiam ut petat. „ Ecce quomodo iterum atque iterum Iprensis prædicat impossibilitatem præceptorum & quidem simplicem & omnimodam. Illa quippe sunt solummodo possibilia, vel viribus naturæ, vel virtute gratiæ: priori modo non esse possibilia, ultra fatentur omnes Catholici, verum Jansenius negat & esse alio modo etiam justis, etiam conantibus, quia & a Deo nonnumquam deseruntur, & gratia, qua præcepta proxime possibilia fiant, privantur: Igitur ex Jansenio inest eis impossibilitas præcepta adimplendi plusquam moralis, sed simplex, sed absoluta, aut saltem ea ad absolutam reducitur, quandoquidem, ipso teste Jansenio, qui solus vires habet innatas, non potest simpliciter servare præcepta: ex eodem omni gratia, qua præcepta possibilia fiunt, nonnumquam & ad tempus ipsi justi etiam conantes privantur. Igitur inest eis impossibilitas simplex & absoluta servandi præcepta. Igitur cæcutit omnis qui primam propositionem proscriptam aut non esse in libro Jansenii, aut ab auctore in sensu hæretico non propugnatam audet asserere.

Ex his manifeste patet Jansenium humanam funditus evertere libertatem; & necessitatem, fervescente cupiditate, committendi peccatum inducere, cum & præcepta brevi impossibilia, & hominem etiam justum, ut Petrum, quandoque tentari supra vires, & gratiam orationis qua adjutorium efficax ad tentationem vincendam advocetur, sæpius etiam justisconantibus & volentibus deesse doceat. Quæ quidem doctrina Calvinianæ ita affinis est, ut jure merito Novator Calvini Plagiarius dicatur. Hoc ipsum supra ostensum est, aliqua tamen juvat hic texere exempla, ut quisquis cordatus intelligat, neque summos Pontifices, neque Clerum Gallicanum Iprensi aliquid falso imponere, dum quinque ejus damnarunt propositiones.

Mutua relatio inter primam Jansenii Propositionem, & Calvini de possibilitate præceptorum doctrinam.

PRIMO: Jansenius dicit præcepta Dei quandoque esse impossibilia. Idem docet Calvinus lib. 2. instit. cap. 7. §. 5. " Quod „ autem impossibilem Legis observatio„ nem diximus, id est paucis verbis ex„ plicandum. Hujusmodi argutia vexa„ bant Augustinum Pelagiani, injuriam „ fieri Deo, si plus jubeat, quam per „ ejus gratiam præstare queant fideles. „ Rursus ibidem cap. 8. §. 3. " Dein„ de vires nostras reputando adimplendæ „ Legis, non impares modo esse, sed „ prorsus nullas, videbimus. „

Secundo: Jansenius docet præcepta nonnumquam etiam justis conantibus esse impossibilia, ea potissimum ductus ratione, quia inquit & justus quandoque penitus a Deo deseritur, ut Petrus, cum dixit se velle pro Christo mori, & gratia qua possibilia fiant, privatur. Profecto hæc omnia a Calvino Jansenium mutuatum fuisse argumentum est, quod passim & constanter hoc ipsum asserat iste hæresiarca. Audiamus illum, sic loquitur l. 3. de l. arb. sub finem dicens: " Gratiam „ non omnibus indifferenter dari. „ Rur„ sus lib. 2. inst. cap. 2. §. 6. " Hoc si recipitur, extra controversiam erit, non „ suppetere ad bona opera liberum arbi„ trium hominis, nisi gratia adjovetur, „ & gratia quidem speciali, qua electi „ soli per regenerationem donantur. „ Jansenius utique gratias solummodo speciales, videlicet efficaces agnoscit.

Tertio: Jansenius defendit gratiam necessitantem, eamdem per omnia Calvinus propugnat, sic loquitur in antid. Trid. sess. 6. *Asserunt nos gratia præparari ad justificationem, sed huic gratiæ partes assignant excitandi, & adjuvandi, ut ipsi libere cooperemur. Putidas hic nenias &c.*

Res-

Respondetur in particulari ad singula capita initio proposita pro defensione Jansenii.

TRIA potissimum recensita sunt ad excusandum Iprensem. Primo, dixisse quidem præcepta impossibilia, sed viribus naturæ. Secundo, esse per gratiam possibilia: Tertio, objectiones ejus contrarias opinioni diluere, respondendo præcepta esse remotissime possibilia per liberum arbitrium, propinquius per fidem & charitatem, proxime per gratiam actualem, quæ quidem plurimum catholicam spirant doctrinam.

Ad primum respondeo distinguendo: Iprensis negat præcepta possibilia viribus naturæ, & ait gratiam qua possibilia fiant, ut plurimum negari etiam justis, etiam conantibus, concedo: & concedit nulli deesse, nego. Cum igitur præcepta fiant proxime possibilia per gratiam sufficientem, & eam a præsenti eliminet statu Jansenius, solamque admittat efficacem, quæ certe pluribus etiam justis deest, luce clarius apparet Novatorem quædam præcepta non solum excæcatis & infidelibus, verum etiam & fidelibus, & justis etiam conantibus simpliciter esse impossibilia propugnare.

Ad secundum similiter distinguo: Ex Jansenio præcepta sunt per solam gratiam efficacem, quæ deest multis, proxime possibilia, concedo: per gratiam sufficientem quæ dat posse, & cui resisti potest, nego. Iprensis confundit per fas & nefas operari cum posse, nec aliam agnoscit gratiam præter efficacem, cui nec resistitur, nec secundum ipsum resisti potest, quæque actum semper sibi conjunctum habet: unde qui audit & non venit, non habuit juxta Jansenium posse venire: quocirca peccat homo qui non resistit, tametsi aliter facere non possit, hinc & damnatur propter peccatum quod vitare haud potuit.

Ad tertium utique distinguo: Præcepta ex Jansenio sunt peccatori possibilia per fidem, justis vero per charitatem, remote, concedo: proxime, nego. Iprensis est sui ipsius interpres, namque ait quædam præcepta justis, qui quidem & in fide & in charitate constituti sunt, esse impossibilia, quod est aperte contra Concilium Tridentinum: Igitur juxta Jansenium præcepta dicuntur remotissime possibilia per liberum arbitrium, quatenus ad utramque partem flexibile est, & a statu gratiæ ad statum peccati transmeare potest: remote per fidem, charitatem aliosque virtutum supernaturalium habitus, sed qui nullo modo sufficiunt ad præceptum implendum: proxime denique per solam gratiam efficacem, quatenus ea sola habet & infert actum: tunc posse operari idem est ac operari juxta Jansenii mentem. Sed ne quis tam perversam & anathematizatam a sanctis Conciliis & Patribus abhorrendo doctrinam, credat nos quidquam falsi imponere Novatori, ipse talem suum aperit sensum hic lib. 3. de gratia Salv. cap. 15. eo loci, ut fucum faciat, objectiones initio suam contra doctrinam propositas solvere conatur, concedendo præcepta Dei non esse impossibilia: sed quo sensu possibilia dicat, intellige benevole Lector, nempe remote.

Iprensis sic inchoat caput decimum quintum p. 143. col. 1. & 2. " Ut igitur sufficientia solutionis istius quam A-
" postolus & Augustinus toties dedit,
" & possibilitas præceptorum Dei, unde
" pendet & libertas arbitrii, & ratio pec-
" cati plenius intelligatur, memoria repe-
" tenda sunt ea quæ in alio libro fuse dixi-
" mus. Quibus ut hic etiam nonnulla ad-
" damus, observandum est inprimis, in
" rebus ad vitam bonam seu pietatem spe-
" ctantibus multipliciter hominem dici pos-
" se aliquid. Primo, remotissime per so-
" lam liberi arbitrii flexibilem facultatem
" ad bonum & malum.... Secundo, pau-
" lo propinquius dicimur posse bene vi-
" vere, omnibusque tentationibus resi-
" stere, & peccata cavere per fidem,
" quamvis dilectione Dei, & actuali Dei
" adjutorio, internisque viribus volunta-
" tis, de quibus ante multa diximus, ca-
" reamus. Nam quamvis fides ista omnino per
" se nullo modo possit, quia tamen est se-
" men orationis, per quam charitatem &
" gratiam adjuvantem, & voluntatis vires
" impetrare solemus; hinc per ipsam fidem
" ista posse dicimur... Tertio, dicimur
" multo plenius propinquiusque posse per
" charitatem, per quam homo justifica-
" tur. Nam charitas seu dilectio non
" est aliud quam voluntas, hoc est, vo-
" litio bona; quæ quandiu deest nobis,
" impossibile est bene vivere; cum au-
" tem

„ tem adest, posse dicimur ... Quarto „ itaque completissime dicimur posse, „ quando sancti Spiritus inspiratione sic „ voluntas præparatur, ut non nude pos- „ sit, sed etiam velit. Tali gratia non „ solum posse, sed etiam ipsum agere „ adjuvatur. Dat enim non solum posse, „ si velit, sed & velle quod potes. Hoc „ posse numquam habetur, nisi quando „ reipsa quoque agitur, & est proprius „ effectus, non fidei aut charitatis, seu „ bonæ voluntatis habitualis, sed illius „ gratiæ actualis quam Christus attulit „ hominibus infirmis per crucem suam. „ Nam quantumcumque fide & charitate „ seu habituali voluntate præditus aliquis „ fuerit, etiam robustissima; nisi tenta- „ tione quamvis levi oboriente talis Spi- „ ritus inspiratione muniatur, sine dubi- „ tatione succumbet.„

Jam videas velim æquissime lector, Jansenium non aliud posse proxime bonum agnoscere, quam ipsum agere, quod a sola gratia efficaci, eaque secundum eum necessitanti promanat: tale posse neque fidem, neque charitatem etiam robustissimam dare scribit; hinc istud apud D. Thomam tam celebratum axioma, minimam charitatem posse cuilibet concupiscentiæ resistere, audacter negat; sic loquitur ibidem cap. 15. p. 144. col. 1. “ Est enim, *inquit*, in Augustini prin- „ cipiis paradoxum, id quod ex nonnul- „ lis quandoque audisse memini; quod „ charitas quamvis minima sufficiat ad „ quamcumque tentationem superandam, vel quæcumque præcepta sine transgressione servanda. „

Instant Jansenii asseclæ: Qui negat solum hominem posse perfecte & integre servare mandata absque magno Christi adjutorio, non negat possibilia in sensu hæretico: hoc idem quippe docent Theologi admodum catholici: sed Iprensis in illo solum sensu negat præcepta esse semper possibilia. Et probatur. Ibidem cap. 13. p. 137. col. 2. sic ait: “ Has autem „ vires ad faciendum quod præcipitur, „ homo etiam fidelis & justus, non sem- „ per habet integras, sed ex ipsa tenta- „ tione divisas. Concupiscentiis enim „ carnalibus pravisque consuetudinibus „ vulneratus, earumque motibus distra- „ ctus, bonum quod vult, non fortiter „ atque integre vult, sed ut Augustini „ voce loquar, semi-sauciam hac atque „ illac versat, jactatque voluntatem, par- „ te assurgente cum alia parte cadente „ luctantem. Quam luctam sanare & in- „ tegras volendi vires sibi reddere liber- „ tas voluntatis vel natura ipsa sauciata „ non potest, sed hoc ad solam pertinet „ medicinam gratiæ Dei.“ Ergo &c. Confirmatur ibidem p. 198. col. 1. gratiam, qua præcepta possibilia fiunt, vocat sufficientem; quod probat hac Augustini auctoritate lib. de grat. & lib. arb. cap. 16. “ Oret ut habeat tantam voluntatem, quan- „ ta sufficit ad implenda mandata. „ Et supra ibidem loquens de B. Augustini sententia, quam sequi arbitratur, ait: “ Non judicat illud opus justitiæ esse prorsus „ impossibile, sed opus esse gratiæ Dei, „ quæ ex judicio Dei profundo distribui- „ tur, per quam magnitudo tantæ volun- „ tatis quanta sufficit, & operis justi pos- „ sibilitas datur. „ Igitur Jansenius agnoscit gratiam sufficientem quæ dat posse, immo verbis expressis & claris dicit eam dare mandatorum possibilitatem.

Respondeo negando minorem: Ad probationem, distinguo: Jansenius in eo solum sensu negat præcepta esse possibilia, si supponat prius posse dari per gratiam prævenientem eamque sufficientem qua præparatur voluntas a Domino, concedo: si solum per posse intelligat semper operari & agere, nego. Hoc posse a gratia efficaci solum agnoscit Jansenius, nec aliud posse proximum intelligit. Etiamsi adsit & fides, & charitas, & ipsa Spiritus sancti inspiratio, justus ex ejus mente, non habet posse implere mandata: “ „ Nam, *inquit*, “ quantumcumque fide „ & charitate seu habituali voluntate præ- „ ditus aliquis fuerit, etiam robustissima, „ nisi tentatione quamvis levi oboriente „ talis Spiritus inspiratione, (hoc est gra- „ tia per se efficaci) muniatur, sine du- „ bitatione succumbet. „ Igitur in sensu prorsus hæretico negat Novator mandatorum possibilitatem, maxime cum nullam ut ostensum est, admittat gratiam sufficientem, quæ dat posse proxime bonum salutis.

Ad confirmationem distinguo: Iprensis dicit gratiam efficacem dare sufficientiam, quatenus dat ipsum operari quod eminenter est sufficiens, concedo: dat sufficientiam, qua præparatur voluntas a Do-

Domino in priori actus, nego; Fucum faciunt & illudunt legentibus Novatores, dum gratiam, quæ dat sufficientiam, asserunt admitti a Jansenio; non enim distinguit posse bonum, ab operari bonum, quocirca quicumque conatur agere & non operatur, tametsi aliquibus præventus sit illuminationibus & inspirationibus, quæ quasdam producunt boni velleitates, non censetur posse mandata. Ecce Jansenius sui ipsius interpres; sic enim circa gratiam quæ sufficit ad bonum, se explicat ibidem p. 138. col. 1. & 2. Ita loquitur de voluntate Augustini adhuc peccatoris, qui præventus gratia interiori & sufficiente incipiebat velle bonum: " Hoc est, *inquit*, nondum poterat eam quocumque liberæ voluntatis conatu superare, eo quod videlicet ipse conatus defectu virium languidus esset, cui cælestem delectationem atque ardorem, nondum inspirasset Deus, ideoque similis conantibus expergisci volentium, qui tamen superati soporis altitudine remerguntur." En gratia sufficiens quam vult Jansenius, delectatio scilicet victrix & necessitans, qua sublata nullum supercst posse bonum proxime: sic fatur ibidem p. 138. col. 2. " Non dissimili nempe errore, quam quo Philosophi, laborabat, qui quicquid volendo dumtaxat, seu sola volitione effici sciunt, hoc ipso quo se velle sentiunt." Tum suas omnes a gratia dante sufficientiam explicationes sic concludit. Ibid. " Hæc igitur omnia plenissime, planissimeque demonstrant, nihil esse in S. Augustini doctrina certius ac fundatius quam esse præcepta quædam, quæ hominibus non tantum infidelibus, excæcatis, obduratis, sed fidelibus quoque & justis, volentibus, conantibus secundum præsentes quas habent vires, sunt impossibilia, deesse quoque gratiam qua possibilia fiant." Igitur nedum peccatoribus præcepta quædam sunt impossibilia, sed & justis tametsi in fide & charitate constitutis: sed & iis volentibus & conantibus, adeoque gratia sufficiente præmunitis; non enim bonum velle etiam inchoative absque gratia possumus, cum nequidem de Deo cogitare, secluso omni supernaturali auxilio, valeamus, ut definivit Concilium Milevitanum & Arausicanum II. Igitur & juxta Jansenium præcepta iis solum qui habeat gratiam efficacem, proxime sunt possibilia, cæteris vero impossibilia. Qualis doctrina!

Urgent: Qui abjicit impossibilitatem physicam & absolutam, profecto non aberrat a sensu & Ecclesiæ & Conciliorum & Patrum: Atqui hanc explodit Iprensis. Et probatur. Ibidem cap. 15. p. 145. col. 2. sub finem, sic loquitur: " Itaque respondetur, duplicem esse præcepti faciendi impotentiam. Una est ex defectu alicujus quod non potest, quantumlibet magna voluntate, hoc est, quantumlibet fortiter volendo, suppleri. Talis est impotentia illius qui caret Breviario ad horas, quas ignorat, recitandas... De tali impotentia verissimum est, quod Deus non jubet impossibilia... Altera impotentia est, quæ ex defectu ipsius voluntatis, seu volitionis oritur, quæ si adesset, quanta adesse debet, præceptum facillime impleretur." Igitur impossibilitatem tantummodo moralem, quæ non videtur opponi libertati, admittit Novator.

Respondeo distinguendo: Impossibilitatem physicam excludit Novator, & moralem relativam, quæ reducitur ad absolutam, inducit, concedo: & possibilitatem moralem cui resisti possit voluntas, profitetur, nego. Hanc per omnia prædicat S. Augustinus maxime lib. 16. de Spiritu & litt. cap. 33. dicens hominem posse vocationi Dei resistere si velit. Eamdem exigit ad essentiam libertatis sacra Synodus Tridentina, quum sic definit: *Si quis dixerit liberum hominis arbitrium motum... non posse dissentire si velit; anathema sit*. E contra vero Jansenius prædicat necessitatem moralem relativam in concursu duplicis delectationis, unius quidem terrenæ, alterius vero cælestis; sed quæ reducitur ad absolutam; quandoquidem, ut fusu calamo supra ostendimus, una exardescente delectatione, necessario voluntas illi cedit, quocirca exurgit impossibilitas faciendi contrarium simplex & absoluta. Cæterum in loco mox laudato non de alia voluntate loquitur Iprensis, quam de ea quæ est conjuncta cum illa gratia efficaci necessitante; idcirco istam voluntatem vocat sufficientem, immo & sufficientissimam cap. 13. p. 138. & hic cap. 15. p. 146. ait enim necessario ad bonum determinare; sic loquitur col. 1. " Talis

" enim

„ enim voluntas sicut necessario secum „ affert plenum velle, ita & posse quod „ voluit. " Quod autem impossibilitatem relativam absolutam faciendi bonum vincente delectatione cælesti in concursu delectationis terrenæ in gradu inferiori, admittat Iprensis, non est relictus ambigendi locus, cum passim, sed maxime in prima propositione absque restrictione prędicet, quædam præcepta etiam justis, etiam conantibus esse impossibilia.

Instans: Jansenius gratiam quidem asserit quandoque etiam justis volentibus & conantibus deesse, sed loquitur de gratia efficaci, quam multis denegari in præcedentium peccatorum pœnam non diffitentur Catholici. Ergo &c. Rursus: Iprensis dicit utique gratiam orationis nonnumquam deesse etiam justis, sed intelligit efficacem, seu gratiam ferventis orationis, qua postulata conceduntur: sic scribit c. 13. l. 3. de gratia Christi pag. 140. col. 1. " Cum ergo plurimi vel non „ petant gratiam illam qua possint ac „ sufficiant præcepta facere, vel non „ ita petunt, ut ad impetrandum necessarium est, nec omnibus gratiam vel „ ferventer petendi, vel omnino petendi Deus largiatur, aperrissimum est fidelibus multis deesse illam sufficientem „ gratiam, & consequenter illam perpetuam, quam quidem prædicant faciendi præcepti potestatem. „ Porro nemo non novit orationem non semel esse tepidam, quocirca per eam a Deo nihil beneficiorum obtinetur: Igitur a veritatis tramite non aberrat Jansenius, dum dicit gratiam orationis, qua præcepta possibilia evadunt, ut plurimum deesse etiam justis.

Respondeo distinguendo minorem: Et in hoc nedum hallucinatur, sed errat Jansenius supponendo, non dari gratiam sufficientem qua præparatur voluntas a Domino, quæ quidem nemini urgente præcepto deest, & admittendo solam gratiam efficacem, quæ eatenus dat posse, quatenus dat & ipsum agere, concedo: & non errat, nego. Certum est hominem in priori actus præcepti posse legem implere, non quidem per gratiam efficacem, quia nondum dari intelligitur seu concipitur, sed per gratiam prævenientem cui sæpius resistitur. Igitur errat; non præcise dicendo gratiam efficacem deesse, sed posse proximum implendi præceptum in priori & actus, & ipsius gratiæ efficacis actum inferentis: in hoc quippe homo reus est, quod potens per gratiam sufficientem & quidem proxime & immediate servare præceptum, prævaricetur.

Ad confirmationem similiter, distinguo: Jansenius dicit gratiam orationis qua lætior impetretur ad actu orandum, quandoque deesse, & istam solam dare posse orare, concedo: & supponit gratiam quæ dat posse orare in priori orationis, nego. Ultro fatemur gratiam efficacem requiri ad orationem ferventem, qua postulata impetrantur, sed præter istam alia omnibus communis, quæ dat posse orare, admittitur. Hanc Jansenius eodem ementito principio explodit a suo systemate; solam quippe gratiam efficacem pro omnibus religionis actibus admittit, unde illam utique solam vocat sufficientem, quatenus infert actum, quem si non conferat, nequidem dare posse operari vult: Igitur plurimum distat a catholice sentientibus. Concedimus quidem orationem nonnumquam tepidam esse, gratiam ferventis orationis non semper adesse: sed contendimus dari gratiam ab illa distinctam qua possumus orare, eamque nemini deesse, maxime quando urget præceptum, vel gravis aliqua assurgit tentatio superanda; hinc libere tentatione consentit vel dissentit homo: e contra vero juxta Jansenium necessario cedit tentationi si exuberet concupiscentia, quia nec datur gratia sufficiens quæ posse proximum resistenti tribuat, nec gratia efficax qua actu tentatio superetur.

Persistunt: Jansenius non negat gratiam sufficientem quæ dat posse in priori actus, admittit quippe illustrationes, & inspirationes quæ dant desideria boni incohata: agnoscit justos velle bonum, immo & conari, qood quidem absque aliqua gratia interiori facere non valent: Igitur non negat præcepta impossibilia in sensu hæretico, sed solummodo negat actum consequi semper: Quod quidem nemo negare potest.

Respondeo I. negando Iprensem aliquam gratiam vere sufficientem quæ dat posse bonum in actu primo admittere pro statu naturæ lapsæ, eam quippe rejicit ad statum Innocentiæ. Secundo, per gratiam sufficientem intelligit efficacem, eam scilicet quæ infert actum, non aliam quip-

pe aut vult, aut docet & exigit, quocirca fucum facit utendo secundum morem hæreticorum terminis catholicis. Ad id vero quod subjicitur Novatorem admittere bona & sancta desideria: Respondeo: Et illa vult esse gratiæ efficacis, & quidem necessitantis fœtus, concedo: & aliter sentit, nego.

Multum discriminis est inter opinionem Catholicorum circa bona illa desideria, quæ ab inspirationibus sanctis promanant, & Jansenii placita. I. Dicit illuminationes & pias motiones producere bona desideria, bonasque voluntates tantummodo, incompletas & quidem necessario: nos vero contendimus ultra progredi & dari pro actibus deliberatis quos habent pro fine, nusquam vero voluntatem ad aliquid necessitare. II. Asserit Novator illas gratias esse solum pro illis desideriis incompletis, & tamen efficaces, quippe quæ producant totum effectum ad quem tendunt; namque nullam admitti & nequidem nominari patitur vere sufficientem, nos vero illam vocamus sufficientem quæ dat in actu primo posse agere, sed proxime & immediate, ita ut nihil ultra requiratur ex parte actus primi. III. Jansenius illas gratias vere ut efficaces & necessitantes celebrat, sed nos solum sufficientes quibus resisti potest.

Urgent: Qui tenet in sensu SS. Augustini, Prosperi, Fulgentii, Deum velle omnes homines salvos fieri, nec gratias reipsa sufficientes explodit, tametsi abstineat a nomine; nec præcepta Dei aliquibus etiam justis impossibilia in sensu propugnat erroneo; namque Theologi communiter illo innixi principio, & gratias sufficientes omnibus dari, & præcepta nedum justis, sed & peccatoribus possibilia esse demonstrant. Atqui Iprensis Deum velle omnes homines salvos fieri in sensu SS. Augustini, Prosperi & Fulgentii profecto tenet, ibidem cap. 20. p. 15. pag. 157. & 158. eorum laudat auctoritatem. Ergo &c.

Respondeo distinguendo majorem: Si teneat Deum velle omnes salvos fieri in sensu adæquato SS. Augustini, Prosperi, Fulgentii, concedo: si tantum in sensu inadæquato, nego. Non semel explicavimus in Tractatu de attributis, ubi de voluntate divina, & de mente B. Augustini variis modis SS. Doctores intelligere, illud Apostoli effatum 1. Timoth. 2. *Deus vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire*; videlicet voluntate consequenti, quatenus I. Vult efficaciter prædestinatos salvari. II. Ita ut nullus, nisi velit de facto salvetur. III. Quia aliquos ex generibus singulorum eligit: deinde vero ex voluntate antecedenti se se ad singulos extendens, ita ut quantum in se est, velit omnes omnino homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, quocirca omnibus auxilia sufficientia quibus possint salvari exhibet, maxime quia unus est omnium Deus: *Unus est mediator Dei & hominum homo Christus Jesus; qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus*; inquit, ibidem Apostolus. Primum, secundum, & tertium, nodum docent SS. Doctores, quartum vero utique ut suo loco ostensum est. Iprensis nedum illum tacet, verum etiam ex professo hic cap. 20. impugnat: Igitur neque gratias reipsa sufficientes, neque præcepta censet in sensu catholico semper possibilia. Audiamus illum: hanc suam clare aperit omnibus legentibus mentem.

Primoquidem, Novator in medium adducit sententiæ Apostoli explanationem, quam Theologi communiter propugnant, ejusdem B. Pauli innixi auctoritate & ratione, videlicet Deum velle omnes & singulos salvos fieri, quia est unus omnium & Deus, & Mediator, seu Redemptor: deinde sic respondet Jansenius pag. 157. col. 2. *Sed contra istam istius Apostolici loci explicationem multa dici possunt, quibus prebetur eam non esse genuinam, imme contrariam divina gratia sinceritati. Nam primo, quod non exiguum ipsi interpretationi præjudicium facit, sic explicaverunt eum hostes gratia Pelagiani & Semipelagiani .... Secundum ejus præjudicium est, quod omnes antiqui & genuini defensores gratiæ illam expositionem tamquam dissonantem a veritate reprehendunt.* Hic in probationem, affert auctoritatem SS. Augustini, Prosperi, Fulgentii, quos tantummodo laudat ad explodendam voluntatem Dei, etiam antecedentem de salute omnium & singulorum hominum: unde pag. 158. col. 1. subdit: *Omnes tres*, videlicet SS. Aug. Prosper & Fulgentius, *uno consensu profitentur, eos non intelligere Scripturam, qui illam salvandi voluntatem indifferenter*

ad

ad universos sine exceptione pretendunt.

Instant denique: Qui voluntatem antecedentem de salute omnium admittit, profecto sanam habet & de voluntate Dei, & de possibilitate præceptorum ab uno quoque adimplendorum doctrinam: Atqui Jansenius divisionem seu partitionem voluntatis Dei in antecedentem & consequentem admittit, & quidem in eodem prorsus sensu quo eam admittit B. Damascenus lib. 2. de ortod. fid. cap. 29. quem ex professo pro hoc momento laudat hic ibidem cap. 20. pag. 161. col. 1. Ergo &c. Namque ibidem ait Deum, quantum ex se est, velle omnes & singulos salvos fieri.

Respondeo distinguendo: Si admittat voluntatem antecedentem de salute omnium tam ante peccatum originale, quam post: tam pro hominibus lapsis, quam pro innocentibus, concedo: si solummodo admittat pro statu innocentiæ, nego. Novator veram sinceramque pro singulis hominibus salvandis Dei antecedentem voluntem propugnat tantummodo pro statu innocentiæ; hinc & gratiam sufficientem tamquam genuinum hujus voluntatis fœtum in primis fuisse Parentibus conclamat: ast lapso Adamo, voluntatem tantum consequentem, justitiæ quidem & damnationis pro multis, electionis vero pro paucis inducit: & si quam pro nostro statu antecedentem concedat, mere metaphorica est, quæ æqualiter fit pro damnatis & Angelis apostatis, quippe quæ sit pura de salute velleitas, quæ nullam producit gratiam. Unde voluntatem antecedentem bonitatis in creatione sese diffundentis vocat, quatenus Deus eo solum fine condidit hominem ut esset beatus; quocirca, Adamus gratias sufficientes quæ dant posse salvari, quamdiu in statu innocentiæ permansit, habuit: Sed post lapsum, est solum voluntas consequens justi supplicii, inquit Jansenius, pro multis, quibus gratiæ etiam sufficientes subripiuntur in pœnam peccati originalis: gloriæ vero pro quibusdam pure misericorditer, ita ut alii ante prævisa merita positive eligantur, cæteri vero ante prævisa demerita personalia positive reprobentur; ita lib. 10. de gr. Salv. cap. 3.

In illum pravum sensum detorquet lib. 3. de gratia Christi cap. 20. sancti Damasceni auctoritatem: hac enim recensa pag. 161. col. 1. subdit: " Quibus
" verbis antecedentem seu primariam vo-
" luntatem vult esse bonitatis, quam Deus
" videlicet ex se ipso in creaturis conden-
" dis concipit: consequentem vero seu se-
" cundariam justitiæ, quam propter su-
" per inductas ab hominibus circumstan-
" tias habere compellitur. Sic enim alibi
" semetipsum explicat. Hæc vero doctrina
" recta & sana est, quam & S. Thomas
" probat & sequitur, comparatione judi-
" cis explicat, qui ex se homines servari
" cupit quatenus homines sunt, quatenus
" autem peccatores absolute damnari. Signi-
" ficat ergo Damascenus voluntatem quam
" Deus ex se concepit quando humanum
" genus instituit, quæque omnia peccata
" hominis antecessit, fuisse bonitatis, ut
" homo gratiæ salutis felicitatisque par-
" ticeps fieret. Nam idcirco addidit,
" neque enim supplicii ac cruciatus causa,
" verum ad hoc ut bonitatis ipsius parti-
" cipes simus, nos effinxit, voluntatem
" autem consequentem esse justitiæ, qua
" peccatores diversis suppliciis plecti vult
" ac jubet. Sed talis antecedens volun-
" tas, quamdiu res sine accessoriis cir-
" cumstantiis consideratur aliquid ad cau-
" sandam gratiam sufficientem, aliaque
" media necessaria procurandæ saluti fa-
" cit, utpote ex qua gratia primorum
" hominum sufficiens fluxit. Sed post quam
" peccata jam ab hominibus inducta consi-
" derantur, antecedens voluntas in sola
" præcisione mentis, adeoque nuda qua-
" dam velleitate nihil omnino gratiæ cau-
" sante, consistere potest. Quod ex eo ma-
" nifeste patet, quia talem antecedentem
" voluntatem etiam erga damnatas creatu-
" ras sive hominum, sive Angelorum Deus
" habet. "

Hæc doctrina aperte erronea est, quippe quæ adversetur Apostolo 1. Tim. 2. dicenti unum esse mediatorem Dei & hominum, Christum reconciliasse, 2. Cor. 5. ima summis, & delevisse nostræ chirographum mortis. Si Redemptor omnium & Mediator, si reconciliavit pacificans quæ in cœlis & terris sunt col. 1. 20. 21. si chirographum mortis, peccatum scilicet mundi seu Adami cruci affixit & delevit, ibid. 2. 14. non sine magna erga Christum injuria asseritur Deum a peccato primi hominis nolle sincere omnes homines salvos fieri: Amiseramus quidem jus ad

Digitized by Google

ad gloriam peccato Adæ, sed illud & delevit Christus, & deleto, idem jus deperditum restauravit, humanæque reddidit naturæ, unde incassum Iprensis jactat cum Calvino massam perditionis, ut evacuet reconciliationem & pacem, quam nobis, 1. Joan. 3. attulit Dominus Jesus: *In hoc enim*, ait Joannes, *apparuit Filius Dei, ut dissolvat opera diaboli*. Hinc inquit Paulus Rom. 5. 20. *Ubi autem abundavit delictum, superabundavit & gratia;* quæ quidem oracula falsa forent, si Deus propter dilectissimi filii sui morte nollet sincere voluntate antecedente, hoc est ante prævisa peccata actualia & personalia omnes & singulos homines salvos fieri; quocirca gratia sufficiens se extendit nedum ad justos & fideles, verum etiam ad obduratos, & infideles, immo & quodammodo etiam ad pueros absque Baptismo e vita migrantes, ut probabimus infra. Quod hic sit genuinus & SS. Augustini, & Prosperi, & Fulgentii, & Damasceni sensus, luculentissime ostendimus in tractatu de voluntate Dei, immo & iterum dicemus, cum de extensione gratiæ sufficientis ex professo agemus. Jam igitur habemus furem seu omnium sæculorum veritatis defloratorem Jansenium.

Dices: Voluntas consequens respectu prævaricantium ea est, teste D. Thoma, quæ attendit ad circumstantias peccati: Igitur a peccato Adami, est solum voluntas supplicii & consequens, non antecedens: Hoc ipsum Jansenius in textu modo adducto propugnat. Igitur nec causa cadere debet, maxime cum admittat voluntatem antecedentem pro salute omnium, & quidem sinceram pro statu innocentiæ.

Respondeo 1. Istud argumentum nimis probare; inde sequeretur nullos esse prædestinatos, sed omnes omnino ab Adam reprobos, quia omnes sunt in massa perditionis & sub dominio voluntatis consequentis ad peccatum, quæque vult tantummodo supplicium, ut patet exemplo judicis, quod celebrat Jansenius; judex quippe videns delicta, vult reos mori, hinc in doctrina Iprensis abyssus abyssum invocat.

Respondeo 2. distinguendo: Voluntas Dei consequens attendit ad peccata personalia, concedo: ad originale, subdistinguo: & illud a Christo deletum videt, hinc sicut Creator volebat omnes innocentes vivere, ita & Deus Redemptor omnes lapsos reparatos, concedo: & non vult, nego. Igitur a morte Christi rediit voluntas antecedens Dei, eaque sincera de salute omnium: fuerat quidem per peccatum interrupta, sed per merita Christi & prævisa, & exhibita, rediit non per solam mentis præcisionem, ut perperam debachando propugnat Novator, sed vere & realiter, ipso Domino attestante: *Numquid voluntatis meæ est mors impii, & non magis ut convertatur & vivat*. Ezech. 18.

Solvuntur objectiones eorum qui doctrinam in prima propositione contentam, Augustinianæ esse affinem contendunt.

OBJICIUNT: Prima e quinque propositionibus non videtur juste proscripta: Ergo &c. Et probatur Ant. Illa propositio non apparet recte damnata, quæ est Augustini nedum quoad rem, verum etiam, magna saltem ex parte, quoad terminos: Atqui res sic se habet: Enim vero Jansenius dicit quidem aliqua Dei præcepta impossibilia, sed & hoc ipsum affirmat Aug. lib. 1. retr. cap. 15. his verbis: " Invenit ergo se ligatum difficul-
" tatibus cupiditatum, & non posse viam
" propter compedes ambulare. Inclusum
" se sentit difficultate vitiorum, & tam-
" quam muro impossibilitatis erecto, por-
" tisque clausis qua evadat, ut recte vi-
" vat non invenit. " Ergo &c.

Respondeo negando Antecedens. Ad probationem, nego minorem; nullus quippe Catholicus erroris Augustinum insimulavit: Jansenio vero hæreseos labem inussit Innocentius X. & post ipsum Alexander VII. ac tota universa Ecclesia: Ad ulteriorem probationem, distinguo: Augustinus dicit hominem muro aliquo impossibilitatis occlusum, concedo: simpliciter & absolute, nego. Non dicit S. Doctor peccatorem impossibilitatis simpliciter simplicis muro includi, sed tamquam muro, quæ quidem particula, *tamquam* sonat tantummodo magnam ad faciendum bonum in peccatore pravis habitibus irretito, difficultatem, sed non impossibilitatem. Augustinus est sui ipsius interpres, quandoquidem lib. de natur. & gr. cap. 43. sic loquitur: *Deus impossibilia non jubet: Sed jubendo monet, & facere quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat ut possis*,

In-

Instant : Jansenius ejusdem est labii cum Aug. Erg. &c. Probatur Ant. In eo potissimum sensu quædam Dei præcepta dicit impossibilia, quod cupiditati plurimum exardescenti nullus resistere queat : Sed B. Augustinus idem prorsus propugnare videtur lib. 3. de lib. arb. cap. 18. " Qui „ cogenti cupiditati bona voluntate resiste„ re non potest; & ideo facit contra præ„ cepta justitiæ. „ Ergo &c.

Respondeo negando subsumptum : Ad probationem distinguo minorem : Cogenti cupiditati homo cum magna difficultate resistit, concedo : nullo modo resistere potest, nego. S. Doctor loquitur solum de impotentia morali, nusquam vero de absoluta, ut Jansenius, qui nedum peccatorem, sed & ipsum justum exardescenti cupiditati posse resistere negat. Non sic Augustinus, qui certe omnem procul facit impotentiam tum physicam, tum moralem simpliciter simplicem seu absolutam relative ad præsentem statum in quo tentatus subjicitur: " Sed consentire, inquit „ lib. de sp. & litt. c. 33. vel dissenti„ re propriæ voluntatis est. „ Quia vero res difficilis executioni vix mandari potest, ideo secundum usitatum loquendi modum quandoque dicitur impossibilis, moraliter scilicet loquendo, quia ut plurimum deest animus ad media ad vincendum necessaria, cito citius inquirenda.

Urgent : Atqui August. in eodem prope sensu cum Jansenio loquitur de ejusmodi impotentia : Ergo &c. Probatur subsumptum. Jansenius ita censet hominem non posse prementi concupiscentiæ resistere, ut quamvis conetur, mandata implere non possit, ut in prima propositione legitur : Atqui idem effatur Aug. in Psal. 106. *Conatur*, inquit, *& non potest*, *ligatum se sentit*.

Respondeo, negando subsumptum : Ad probationem, distinguo majorem : Conatur, & non potest implere præcepta potentia immediata, concedo : mediata, nego. Duplex potentia circa præcepti adimpletionem distinguitur : una proxima & immediata, & habetur per gratiam sufficientem uberrimam, quæ vehementer movet, & compellit ad bonum : altera vero mediata, & est gratia orationis, quæque dicitur gratia sufficiens proxima & immediata ad orandum, ut mediante oratione peccator advocet, vel uberiorem, vel etiam efficacem qua operetur; hanc autem orationis gratiam sufficientem abnuit Jansenius: *Deest quoque*, inquit, *gratia orationis qua possibilia fiant*, nempe mandata. E contra vero illam eamdem gratiam agnoscit Aug. *Deus*, inquit, *impossibilia non jubet, sed jubendo &c.* Ast ipso teste Jansenio, nullus secluso gratiæ auxilio orare potest : Igitur a doctrina B. Aug. Novator recedit. Quinimmo, non sibi constat negando gratiam deesse quod mandata possibilia fiant. Ad quod enim, si res sic se haberet, Augustinus peccatorem adhortaretur, ut peteret quod non potest? Ut quid ibidem in Ps. scilicet 106. subderet : *Ligatum se sentit & clamat ad Dominum?* Et iterum lib. de sp. & litt. cap. 3. ait : *Per fidem confugiat ad misericordiam, ut det quod jubet*.

Insistunt : Atqui Aug. excludit sicut Jansenius omnem adimplendi præceptum voluntatem : Et probatur. In eo sensu istam abnegat Jansenius potentiam, quod amissum sit per peccatum posse bonum, ut habetur lib. 3. de gr. Ch. cap. 13. & lib. 8. cap. 3. Atqui similiter abnegat Aug. sic enim docet lib. 3. de lib. arb. c. 18. *Illa est enim pœna justissima, ut qui . . . recte facere cum posset, noluit; amittat posse cum velit*. Ergo &c.

Respondeo negando subsumptum : ad probationem distinguo : Peccans ex malitia amittit posse orare, nego. Posse Deum super omnia amare, & alia adimplere præcepta, subdistinguo : posse immediatum & ubertimum, concedo : posse mediatum, nego. Hanc solutionem non in uno tantum loco tradit Aug. In Psal. 6. n. 8. de ipsis obduratis disserens, ait, numquam interiori Luce quandiu vivunt omnino destitui. Rursus lib. de gr. & lib. arb. cap. 16. loquens de peccatore, dicit : " Oret „ ut habeat tantam voluntatem, quantam „ sufficit ad implenda mandata, sic quip„ pe adjuvatur, ut faciat quod jubetur. „

Contra : Atqui Aug. posse bonum etiam mediate abnuit pro quibusdam in malo senescentibus : eodem sensu abnegat & Jansenius : Et probatur. Iste in eo sensu negat posse adimpleri præcepta, quod desit gratia qua possibilia fiant, ut in prima propositione exprimitur : Sed & hoc momentum videtur propugnare Augustinus; namque lib. de corr. & gr. cap. 11. num. 32. loquens de gratia sufficiente col-

lata tum Angelis, tum primis Parentibus, afferit iftud ipfum auxilium multis etiam nunc in pœnam peccati deeffe: " Adju-
" torium, *inquit*, quippe defuiffet, fine
" quo manere non poffent. Nunc autem
" quibus deeft tale adjutorium, jam pœ-
" na peccati eft. " Ergo &c.

Refpondeo negando fubfumptum: Ad probationem, diftinguo minorem: Gratia fufficiens qualis fuit in Adamo deeft multis in pœnam peccati, concedo: omnis, nego. Gratia fufficiens primi hominis, & gratiam fanctificantem, & fummam ad bonum operandum facilitatem complectebatur; hanc autem per peccatum, tum originale, tum actuale amifimus: at non deeft altera qua quidem proxime poffumus, vel operari bonum, vel faltem orare ad auxilium advocandum, quo facile & prompte, omnem juftitiam adimplere poffimus.

Replicant: Janfenius admifit folum impoffibilitatem moralem, ad faciendum bonum: Sed ex multis Theologis eft quædam impoffibilitas moralis faciendi bonum cum fola gratia fufficiente, e contra vero peccandi impoffibilitas regnante gratia efficaci: Igitur nihil, aut fidei & probis moribus contrarium protulit Janfenius. Confirmatur: Multi Theologi alias Orthodoxi huic doctrinæ fubfcribere videntur, quippequi gratiam fufficientem fuum nufquam fortiri effectum, e contra vero gratiam efficacem femper habere, autument. Ergo &c.

Refpondeo diftinguendo: Janfenius admifit impoffibilitatem folum moralem verbo tenus, concedo: fecus, nego. Ad cujus intelligentiam quædam prænotanda funt.

Primoquidem, quæftio & controverfiæ punctum procedit de gratia efficaci in actu primo. Quæritur enim an motio divina tantam habeat fecundum fe, & dum infunditur efficaciam, ut neceffario & inconfulta voluntate, feu independenter a judicio practico intellectus promanante inferat effectum.

Secundo: Voluntas ex D. Thoma duplici modo confiderari poteft, nempe ut natura, deinde ut libera. Primo modo operatur ex impetu & nulla prævia aut deliberatione, aut electione: fecus vero fecundo modo: ut enim actio fit libera, debet humano modo fieri, inquit D. Thomas, id eft per electionem & rationis determinationem. Illæ igitur tantum actiones dicuntur neceffariæ, quæ a voluntate ut natura, & nulla prævia deliberatione promanant: illæ vero liberæ, quæ per determinationem rationis fiunt.

Tertio: Suppofitio duplex eft, alia antecedens, alia vero confequens: Illa antecedit voluntatis actum, ifta vero fubfequitur. v. g. fuppofito quod voluntas velit & operetur, fit bonum. Antecedens eft determinatio caufæ fecundæ a prima; omne enim quod movetur ab alio movetur: Sed illa fuppofitio antecedens, etiam duplex diftinguitur. Una pure moralis quæ fit excitando, pulfando, & accedente voluntatis, tum deliberatione, tum & electione, accedente rationis ad unum potius extremum quam ad aliud determinatione: altera vero moralis fimul & phyfica: moralis quidem, quia determinat, tum excitando, tum inclinando: fed & phyfica quia actus eft vitalis, hinc voluntas prius præparata a Domino cum actu conjungitur.

Porro Janfenius neceffitatem moralem fimul & phyficam per gratiam efficacem induci contendit, adeoque fuppofitionem antecedentem libertati prorfus adverfam. Et quidem pluribus in locis, maxime lib. 8. de gr. Ch. cap. 3. pag. 344. col. 1. in quo quidem tria docet. 1. Gratiam libero arbitrio hominis lapfi quoad ufum non fubjici, ficut de facto gratia primi hominis erat in ipfo ad nutum verfatilis, unde indifferentiam actus quam in ifto agnofcit ftatu, abnegat alteri. Deinde verbis expreffis & in titulo capitis, tum & in ipfius capitis corpore gratiam efficacem prædeterminare neceffario moraliter fimul & phyfice totis viribus afferit atque propugnat: concludit hac determinatione voluntatem ad actum neceffario compelli, juvat eius afferre textus.

De primo momento fic loquitur, De gratia Chrifti: *Perfpicue patet, iftud adjutorium effe tale, ut voluntatem cum quacumque alia gratiæ in potentia conftitutam ad actum protrahat, non fi voluerit, quemadmodum gratia Adami & Angelorum, cum qua reipfa fteterunt in veritate, proprium fuit, fed ei efficaciffime præbendo ut velit. Non enim expectat, ut voluntas fecum influat, quemadmodum in adjutorio Angelorum etiam Sanctorum accidebat, quorum voluntas ita fortis*

Digitized by Google

tis erat, ut quemadmodum, & quando, & quantum vellet, uteretur aut non uteretur adjutorio, sed facit secum influere voluntatem applicans eam ad volendum agendumque, quicquid per eam Deus volendum agendumque constituerit: Quibus quidem verbis hoc ponit Iprensis inter gratiam status innocentiæ & Christi discrimen, quod primus homo & Angelus ad nutum suæ voluntatis operari possint: e contra vero in præsenti statu homo necessario determinatur ad faciendum bonum quod fieri vult Deus.

De secundo, quod nimirum determinatio antecedens sit non solum moralis, sed & physica, ibidem dicit. I. in titulo capitis quod sic inscribitur: *Adjutorium Christi determinat ac prædeterminat etiam physice voluntatem, ut velit, & ardentius velit*. Deinde sic incohat illud idem caput: " Quæ quamvis ita se se habeant, „ tantoque inter physicam prædetermi- „ nationem, pro ut a Scholasticis defen- „ di solet, & medicinale Christi adjuto- „ rium discrepantia sit, in hoc tamen, „ uti diximus, cum ea convenit, quod „ officium physice prædeterminandi volun- „ tatem ei vere competit. „ Postea in corpore capitis subdit loquendo de eadem gratia efficaciter operante: " Non „ enim hoc aliter facit quam voluntatem „ inclinando, applicando, determinando, „ & quia prævenit ipsam voluntatis præ- „ determinationem, etiam prædetermi- „ nando, non solum moraliter, sed ve- „ ra, reali & physica determinatio- „ ne. „

De tertio, scilicet, quod gratia efficax necessario determinet voluntatem ad actum, habetur ibidem col. 2. data delectationis gratia necesse est ut velimus, & operemur: *Facit denique*, ait, *& necesse sit, animum istud sequi, & secundum istud operari quod amplius delectaverit*. Hoc ipsum iterum atque iterum ibidem repetit.

Ad id quod dicitur, quosdam Theologos gratiam per se efficacem defendentes, impossibilitatem faciendi malum sub dominio gratiæ admittere, quia gratiam esse per se & in actu primo efficacem, est infallibilem habere cum effectu connexionem, distinguo: impossibilitatem tantum moralem, eamque hypotheticam, concedo: impossibilitatem moralem absolutam & physicam, nego. Igitur ex eis duo inconcussa manent, nempe actum bonum nusquam elici nisi accedat & deliberatio, & per judicium practicum electio: deinde vero voluntatem ipsi gratiæ efficaci posse resistere; unde suppositio antecedeos, sive ex præmotione physica, sive ex præmotione dumtaxat morali emanans est semper hypothetica, id est ultimate non determinat, nisi accedat ipsius rationis determinatio. Utrumque toto corde, totisque viribus propugnant Thomistæ, unde & illi, & alii Theologi toto cælo a Jansenio discrepant. Quid plura? Præmotio physica, ut ostensum est, sequitur ad electionem, & se habet tantum materialiter, id est, ad actum ut ens est physicum, non vero ut morale: unde per omnia servantur de libertate fidei dogmata.

Persistunt: Jansenius admittit solum impossibilitatem faciendi malum relativam sub dominio delectationis cælestis: Igitur tantum moralem, & libertati nullo modo adversantem; si quidem quod est relativum, dicit quid indifferens, & ad plurima extrema versatile.

Respondeo distinguendo: Jansenius admittit potentiam relativam status, concedo: potentiam relativam actus, nego. Potentia potest esse relativa ad statum & ad actum: Primoquidem modo quando consideratur secundum præsentes quas homo habet vires, ita ut possit ab isto statu transire ad meliorem, in quo robustiores habeat vires: alio modo respectu actus, ita ut non possit poni, vel non poni relative ad voluntatem eligentem, & attenta ejus intrinseca indifferentia. Jansenius admittit impossibilitatem non solum moralem relativam status, in quantum attentis omnibus, in quo homo subjacet, gratiæ circumstantiis, non potest bonum non operari, verum etiam physicam & absolutam actus, quia propugnat delectationem cælestem eamque præviam, & indeliberatam ad actum bonum independenter a judicio practico compellentem, seu necessitantem. Est quidem alia impossibilitas moralis relativa, id est hypothetica actus, quæ ab electione procedit: Enim vero si actus consideretur relative ad voluntatem, quæ deliberatione prævia illum elicit, certum est fieri necessario; impossibile quippe est, facta electione & accedente voluntatis consensu actum non fieri: alias actus & non actus forent simul, quod implicat. Sed Iprensis in hac morali impossibilita-

te

te non sistit neque quiescit. Alii Theologi impossibilitatem moralem non faciendi bonum in sensu composito tantum agnoscunt, Novator vero etiam in sensu diviso exigit.

Reponunt: Est semper sensus compositus eo ipso quo gratia datur: Igitur Jansenius nihil adversus fidei dogma in hac gratiæ efficacis materia protulit.

Respondeo distinguendo: Quando gratia confertur est semper sensus compositus gratiæ, concedo: sensus compositus actus, nego. Quum gratia datur, tunc quidem est sensus compositus, quia unitur animæ, sed non sensus compositus actus, & quidem propter duo: Primo, quia prius est gratiam conferri, & determinare atque elevare potentiam ad agendum, quam volontatem operari. Secundo, quia actus non fit nisi voluntas a gratia mota eligat bonum; hinc & ipsi gratiæ moventi resistere potest, ut de fide definitum est in Concilio Tridentino: Sed Jansenius hæc omnia procul facit, quandoquidem & gratiam antecedentem eamque necessitantem propugnat, & voluntatis indifferentiam electivam per fas & nefas debellat, ac destruit omnino, unde secundum ejus principia est semper sensus compositus actus, eo ipso quo est sensus compositus gratiæ.

Solvuntur objectiones Novatorum ex aliis B. Augustini locis deprompta.

OPPONUNT: Qui a lapsu Adami peccandi necessitatem habet, non potest saltem semper legis Dei servare mandata: Atqui a lapsu Adami homo etiam justus peccandi necessitatem habet. Et probatur ex S. Augustino, qui quidem disp. 2. contr. Fortunatum Manichæum sic loquitur: *Ille sic factus est, ut nihil omnino voluntati ejus resistere posset, si vellet præcepta servare. Postquam autem libera ille voluntate peccavit, nos in necessitatem peccandi præcipitati sumus.* Rursus loquens de effectu peccati Protoparentis in hominibus lib. de perf. justit. cap. 4. ait: *Per arbitri potestatem factum est, ut esset homo cum peccato; sed jam pœnalis vitiositas subsecuta ex libertate fecit necessitatem: unde ad Deum fides clamat, de necessitatibus educ me.... Sub quibus positi, vel non possumus quod volumus intelligere, vel quod intellexerimus, volumus, non valemus implere.* Similia dicit lib. 3. de libero arb. cap. 18. his verbis: *Non habet homo in potestate, ut bonus sit, sive non videndo qualis esse debeat, sive videndo & non valendo esse qualem debere esse se videt.* Verum præ cæteris ex auctoritate D. Augustini depromptis argumentis illud palmare est, quod S. Doctor de Petro Christum abnegante contra datam promissionem instituit; de illo quippe S. Præsul serm. 106. de divers. cap. 1. sic scribit: *Secutus est Dominum passurum, sed tunc non potuit sequi passurus. Promisit se moriturum pro illo, & non potuit, nec cum isto. Plus enim ausus erat, quam ejus capacitas sufficiebat: Plus promiserat, quam poterat.* Igitur ex B. Augustino liquet a lapsu Adami nonnumquam inesse hominibus etiam fidelibus, etiam justis, immo & conantibus quædam servandi præcepta impossibilitas.

Respondeo I. ex jam dictis ad ista Sophismata patere solutionem: Non semel quippe diximus, in his & similibus locis B. Augustinum per impossibilitatem ad bonum faciendum, difficultatem intelligere; per peccandi necessitatem, impossibilitatem moralem cuncta collective vitandi peccata etiam levissima, sed nullo modo necessitatem simpliecem & relative absolutam ea distributive vitandi; hanc tamen admittere non erubescit Jansenius lib. 6. de gr. Salv. cap. 7. *Constabunt vero*, inquit, *omnia de duplici ista necessitate, una violentia, altera simplici, cumque voluntatis libertas maneat integerrima.* Ne aliquid ab ipsius opinione detrahatur, ut fucum faciat, ait istam necessitatem humanæ non adversari libertati. Addo S. Augustinum quandoque etiam sermonem facere, vel de necessitate peccandi materialiter, vel de necessitate peccandi formaliter absque gratia, quia tunc revincit & impugnat Pelagianos, qui absque gratiæ auxilio & tentationes superari, & mandata observari propugnabant: nam etsi remotissime per vires libero arbitrio innatas utrumque possimus, nusquam tamen absque gratia Christi proxime. Intelligas velim benevole Lector, Novatorem confundere posse in actu primo, quod est a gratia sufficiente, cum posse in actu secundo seu cum ipso actu conjuncto, quod quidem habetur solum per gratiam efficacem, quæ cum multis deficiat propter obicem & resistentiam, videntur audet asserere homines

Digitized by Google

nes etiam justos quandoque præcepta non posse adimplere: quibus omnibus apprime sic distinctis, evanescunt cuncta Novatorum adversus veritatem catholicam molimina. Sed majores claritatis causa ad ea in forma respondere, nec inutile, nec injucundum erit.

Respondeo igitur II. negando minorem: Ad probationem distinguo: A lapsu Adami est boni faciendi impossibilitas, necessitas vero peccandi materialiter, concedo: peccandi formaliter, nego. Peccatum duplex ab Augustino distinguitur, aliud quod est tale materialiter, quando scilicet aliquid est & in radice vitiosum, & inducit ex natura sua ad legis prævaricationem, sed oblique aut cognitione, aut consensu personæ: aliud vero quod est formaliter peccatum, videlicet cum accedit & cognitio & consensus noster. In priori sensu ignorantia & concupiscentia vocantur a S. Doctore peccatum, quippe quæ sint peccati originalis effectus, & inducant nos ad peccatum: sub isto respectu merito dicit inesse homini a lapsu Adæ peccandi necessitas, hoc est, per peccatum originale concupiscentia, quæ ipso teste Conc. Tridentino remanet in nobis usque ad agonem, namque sumus natura filii iræ: Sed neque ignorantia peccatum, neque concupiscentia regnant absolute & necessario in nobis: non enim peccata sunt formaliter nisi adsit & cognitio, & consensus. Aliud igitur est subjici ex conditione naturæ ignorantiæ & concupiscentiæ, aliud peccare formaliter & necessitate concupiscendo. Primum admittit Augustinus ut perstringat Pelagianos, his enim defectibus probat eis peccatum originale: alterum vero negat. Igitur, ait: " Postquam autem li-„ bera ille, *Adamus*, voluntate peccavit, „ nos in necessitatem peccandi præcipi-„ tati sumus „ Hoc est, ignorandi & concupiscendi: " Pœnalis vitiositas subsecu-„ ta ex libertate fecit necessitatem. „ Vitium quippe est ignorantia, vitium & concupiscentia tametsi involuntaria, quia & a peccato primi hominis promanat, & ad peccatum inducit: " Non habet homo in potestate ut bonus sit". „ Videlicet absque vitio & defectu, in quo sensu Apost. Rom. 7. dicebat: *Non enim quod volo bonum hoc ago: sed quod odi malum, illud facio*; id est, concupisco; quod certe non erat peccatum formaliter in eo, cum etiam roganti Deus illi reliquerit Angelum satanæ qui illum colaphizaret, ut virtus humilitatis in infirmitate perficeretur: " Non potuit, *inquit Aug. de Petro* „ sequi passurus, plus promiserat quam poterat. „ Hoc est, difficile erat sequi propter vitia a peccato originali fluentia.

Quod autem istæ D. Augustini mentis interpretationes sint genuinæ, testis est ipse S. Doctor, non in uno aut altero, sed multiplici loco. Lib. oper. imperf. cap. 47. se ipsum sic explicat: " Si ista „ tria discernas, & scias aliud esse pec-„ catum, aliud pœna peccati, aliud utrum-„ que.. intelliges quod horum trium per-„ tineat ad illam definitionem ... *nemo peccatum est id* unde liberum est abstine-„ re; peccatum namque isto modo defi-„ nitum, est, non pœna peccati, non „ utrumque ... Horum sane trium gene-„ rum si requirantur exempla, Primi ge-„ neris in Adam sine ullo nodo quæstio-„ nis occurrit .... Secundi autem ge-„ neris, ubi tantummodo est pœna pec-„ cati, exemplum in eo malo est, quod „ quisque ex nulla parte agit, sed tan-„ tummodo patitur: velut cum pro suo „ scelere, qui peccavit, occiditur, sive „ cruciatur. Tertii vero generis, ubi „ peccatum ipsum est & pœna peccati, „ potest intelligi in eo qui dicit: quod „ nolo malum, hoc ago. „ Igitur ex Aug. illud solum est peccatum formaliter a quo liberum est abstinere, unde neque ignorantia, neque concupiscentia, nisi propriæ voluntatis accedat consensus, sunt peccatum formaliter, sed tantummodo ut in secundo exemplo dicit, pœna peccati: in tertio tamen non solum pœnam peccati, sed & peccatum vocat, sed intellige materialiter, id est in radice, seu etiam causaliter, quatenus inducunt ad peccatum. Quod enim S. Præsul & non sentiat peccatum in se & formaliter, patet ex definitione quam dat de peccato: *Peccatum est illud unde liberum est abstinere*. Profecto non liberum est abstinere ab omnibus concupiscentiæ motibus, cum ut plurimum sint indeliberati: Idem patet ex hoc quod subjungit in tertio exemplo, cum enim dicit: *Tertii vero generis, ubi peccatum ipsum est, & pœna peccati potest intelligi in eo qui dicit: Quod nolo malum, hoc ago*.

In eodem sensu, videlicet materiali loquitur

quitur Augustinus lib. 1. retract. Cap. 15. his verbis: " Quod nolo, hoc facio .... " Hoc de concupiscentia carnis dicitur. " Rursus lib. 1. oper. imperf. cap. 105. " " Et peccatis de ignorantia , vel affe- " ctionum necessitate venientibus , quæ " jam non solum peccata , verum etiam " pœnæ sunt peccatorum . " Clarius se " explicat lib. de perf. justi. Cap. 11. & " ait " Cum vero non finit regnare pec- " catum in suo mortali corpore, ad obe- " diendum desideriis ejus : inest quidem " peccatum in membris ejus, sed non " regnat , quia non obeditur desideriis " ejus ; & ideo dum non quod vult agit, " id est, non vult concupiscere, & con- " cupiscit ; consentit legi quia bona est. " Hoc enim vult quod & ipsa lex ; quia " vult ipse, non concupiscere, & lex di- " cit : non concupisces. Concupiscit ta- " men , quia non est sine peccato; sed " jam ipse non operatur illud , sed id " quod in illo habitat peccatum . Ideo " non ipsum reprehendit cor ejus in om- " ni vita sua ... Non ergo reprehendit " eum cor ejus, quando reprehendit pec- " catum , quod habitat in membris ejus . "

Denique ne supersit aliquis de mente B. Augustini ambigendi locus, in memoriam revocandæ sunt ejusdem S. Doctoris auctoritates in probationem adductæ , quibus constanter asserit præcepta Dei esse semper possibilia, quibus unam adhuc cæteris hic adjiciam lib. 2. contra Faustum cap. 5. ubi sic loquitur : " Nos quidem " sub fato stellarum nullius hominis ge- " nesim ponimus; ut liberum arbitrium, " quo vel bene ; vel male vivitur pro- " pter justum Dei judicium ab omni ne- " cessitatis vinculo vindicemus . "

Ad secundum locum utique distinguo : Ex Augustino mala vitiositas facit peccandi necessitatem in genere, ita ut homo lapsus non possit quin in aliquod prolabatur peccatum saltem leve , concedo : in particulari , nego . Solent Theologi distinguere peccata collective , & distributive : collective pro toto vitæ tempore, distributive pro aliquo temporis spatio determinato . Peccata si sumantur collective vitanda, hoc est, per totam vitam, id ipsum fieri nequit absque privilegio, inquit Tridentinum, quod soli Mariæ concessum est ; quia a lapsu Adami , & ignorantiæ & concupiscentiæ subjicimur , hinc fit inquit D. Th. 1. 2. q. 109. quod dum attendimus ad unum, mens ex innata fragilitate distrahatur , simul & ad aliud, quod est præter legem , trahatur , hinc Jacob. 3. ait : *In multis enim offendimus omnes* : Rursus Prov. 24. *Septies enim in die cadet justus*. Non sic sane res se habebant in statu innocentiæ ; cum enim homo esset tum a concupiscentia , tum ab ignorantia immunis, poterat vitare peccata & in particulari , & in communi seu pro semper, quod perpetuo repetit beatus Augustinus in libris de prædestinatione Sanctorum, & de dono perseverantiæ, asserens gratiam hominis innocentis talem fuisse, qua posset, si vellet, in bono perseverare, quæ quidem felix conditio amissa est per peccatum originale ; per illud vero inducta est & ignorantia , & concupiscentia , quam S. Præsul vocat malam vitiositatem, quæ quidem peccandi necessitatem in genere invexit, sed non in particulari: namque si tentatio quælibet consideretur secundum se , nulla est quæ non possit vinci , quia si ad hoc vires innatæ non sufficiant , adest semper gratia sufficiens quando urget præceptum , ut quilibet possit & declinare a malo, & facere bonum. Igitur possumus omnia peccata considerata distributive , & in particulari temporis circumstantia, vitare .

S. Augustinus loquitur tantum de necessitate peccandi in primo sensu : suam ipse aperit mentem lib. de perf. just. cap. 13. his verbis: " Aliud est recedere ab omni " peccato, quod nunc in opere est, aliud " recessisse ab omni peccato, quod in illa " perfectione tunc erit, " hoc est in pa- " radiso. Rursus ibidem cap. 21. " Nemo " dicat , se post acceptam remissionis " gratiam ita juste vivere posse , ut nul- " lum habeat omnino peccatum , nec " egeat oratione illa : dimitte nobis debita " nostra , quasi vero numquam , vel in " lapsu linguæ, vel in oblectanda cogita- " tione , concupiscentiæ desideriis con- " sentiremus . " Quod autem non neget pro homine lapso potestatem vitandi quodlibet peccatum , ex inconcussis ejus principiis ubique liquet. Sic loquitur lib. de grat. & lib. arb. cap. 2. " Ubi dicitur , *inquit* , no- " li hoc, noli illud ; & ubi ad aliquid fa- " ciendum vel non faciendum in divinis " monitis opus voluntatis exigitur , satis " liberum demonstratur arbitrium. Nemo

" ergo

„ ergo Deum causetur in corde suo; sed „ sibi imputet quisque cum peccat: neque „ cum aliquid secundum Deum operatur, „ alienet hoc a propria voluntate. „

Ad tertium locum: *Non habet homo*, ex sancto Augustino, *in potestate, ut bonus sit*; distinguo: Hoc est, non sine difficultate potest bonum, concedo: nullo modo potest, nego. Impossibilitas faciendi bonum duplex distinguitur; una physica & absoluta, moralis altera & vincibilis. Prior dicit potentiæ aut privationem aut extinctionem: ut in cæco, qui certe defectu oculorum nequit videre: altera importat solummodo difficultatem, quæ quidem superari potest, facta diligentia, cum Deo adjuvante. De ista solum loquitur in loco pro objectione allato S. Augustinus. Quod ex duobus potissimum constat: Primoquidem quia S. Præsul ex professo in multis libris docet inesse homini per gratiam Salvatoris potestatem declinandi a malo & faciendi bonum. Secundo quia hanc impotentiam nomine tantum difficultatis celebrat.

De primo momento sic loquitur lib. 2. de act. cum Felic. cap. 3. " Esse autem „ liberum arbitrium: atque inde peccare „ quemquam si velit, non peccare si no- „ lit, non solum in divinis Scripturis, sed „ etiam in verbis ipsius Manichæi tibi pro- „ bo. „ Quibus verbis contendit S. Doctor liberum arbitrium tum in bono, tum in malo, agere per electionem, adeoque cum indifferentia actus & liberrime. De alio momento clare utique multis in locis sese explicat lib. 3. de lib. arb. cap. 8. O- „ mni peccanti animæ, *ait*, ista genera- „ lia sunt, ignorantia & difficultas. „ „ Rursus ibidem: " Ut autem de illo pri- „ mo conjungo, & cum ignorantia, & „ cum difficultate, & cum mortalitate „ nascamur. „ Rursus ibidem: " Quam- „ quam in ignorantia & difficultate nata „ sit, non tamen, ad permanendum in „ eo quod nata est, aliqua necessitate com- „ primitur. „ Et adhuc ibidem. Omnis „ anima intelligit enitendum, ad evincen- „ dam recte faciendi difficultatem. „ Videas velim, doctissime Lector, B. Augustinum nomine necessitatis inductæ per ignorantiam & concupiscentiam ingenitam, intelligere non necessitatem absolutam seu simplicem, qualem propugnat Jansenius, sed aliquam tantummodo, seu secundum quid, solam intelligere difficultatem, magnam quidem, sed ope gratiæ superabilem.

Ad quartum locum similiter distinguo: Petrus, non potuit ex Augustino: " Chri- „ stum sequi passurus, „ secluso gratiæ auxilio, quod nemini deest quando urget præceptum, concedo: non potuit simpliciter & absolute, nego. Ibi Aug. & quotiescumque celebrat bonum faciendi impotentiam, insectatur Pelagianos, qui & posse bonum, & operari viribus libero arbitrio innatis tribuebant: unde in sensu opposito semper & apprime quidem ait hominem a lapsu Adami non posse, secluso gratiæ Christi adjutorio, operari bonum; quod quidem adjutorium duplex distinguitur ab ipso Augustino, aliud *sine quo*, aliud vero *quo*. Primum est gratia sufficiens quæ dat posse, & sine qua nihil boni ad vitam æternam conducentis operari possumus: Secundum est gratia efficax qua actu agimus. Prima datur cunctis, secunda vero offertur, sed multi propter resistentiam tanto defraudantur bono. Sufficientem habebat Petrus, cum ipso teste Aug. parvam tunc haberet charitatem: altera vero nempe efficaci defectu orationis & diligentiæ caruit; unde quum dicitur, non potuit sequi, sensus est, non potuit potentia conjuncta cum actu, hoc est, non secutus est; sed potentia antecedente certe poterat. Ita Aug. lib. de unitate Ecclesiæ cap. 19. his verbis: " Petrus si voluisset, ter Domi- „ num non negasset; sed ideo fuit de istis „ certa prædicto, quia Deus futuras „ prævidet voluntates. „ Tum lib. de „ nat. & gratia cap. 44. ita scribit: " Quid „ enim dici brevius potuit & verius, quam „ possibilitatem non peccandi, quantacum- „ que est vel erit in homine, non nisi „ Deo debere reputari? Hoc & nos di- „ cimus, jungamus dexteras. „ Et iterum ibidem: cap. 49. " Sed hoc unde sit possibile „ fateatur, & pax est. Ipsa est enim gratia „ Dei per Jesum Christum, quia omnino „ iste nos orantes adjuvari, ut non pecce- „ mus, nusquam dicere voluit. „ Rur- „ sus lib. 4. ad Bonifac. cap. 6. " Quid „ eis prodest? Sic enim volunt intelligi, „ quod dictum est: Si volueritis, & au- „ dieritis, tamquam in ipsa præcedente „ voluntate sit consequentis meritum gra- „ tię, ac sic gratia jam non sit gratia. Si au- „ tem

„ tem sic intelligerent quod dictum est : si „ volueritis, &c. ut etiam ipsam bonam „ voluntatem illum præparare confiteren- „ tur, de quo scriptum : Præparatur vo- „ luntas a Domino, tamquam Catholici „ uterentur hoc testimonio; & non solum „ hæresim veterem Manichæorum, sed „ novam Pelagianorum contererent. „

Ex his omnibus multa sequuntur ex mente S. Augustini. I. Hominem posse semper bonum, modo adjuvetur a Deo. II. Præcepta esse impossibilia proxime viribus naturæ. III. Negasse possibilia solummodo in sensu Pelagianorum, qui cuncta inanibus innatis viribus tribuebant, qua de causa dicit nullum esse inter illos & se controversiæ caput, si velint & posse bonum & illud ipsum operari a gratia præveniente & adjuvante promanare. IIII. Quandoque etiam, adstante gratia præveniente negare posse bonum, ut de Petro dictum est, sed loquitur de potentia cum actu conjuncta, hinc quoque de Petro sermonem habens, in eo solum sensu illum ait Christum, non potuisse sequi, quatenus de facto non sequutus est: Igitur voces, *non potuit*, minime appellant super potentiam, sed solummodo super actum, hoc est, [*non sequutus est*.] Sua culpa caruit gratia efficaci, qua de facto sequeretur passurus. Nec mirum; controversia erat inter S. Augustinum & Palagium de posse, & de operari bonum: utrumque, seclusa gratia, Pelagius & sui, naturæ in se relicta tribuebant: utrumque vero negat constanter Augustinus. Ergo quum dicit hominem bonum salutis non posse, hoc recte potest intelligi & in actu primo, & in actu etiam secundo, sed utrumque in sensu opposito Pelagianis, hoc est, homo neque mandata servare posse, neque de facto servare absque gratia: non posse quidem quia præparatur voluntas a Domino per sufficientem: non servare vero, quando quidem nemo potest venire ad Christum nisi Pater gratia efficaci traxerit eum. Quibus dilucidis distinctionibus datis & explicatis, cuncta omnino evanescunt Novatorum vana molimina.

Solvuntur objectiones pro defensione Propositionum Jansenii.

QUI Jansenium a denuntiatione quinque Propositionum apud Innocentium X. SS. Pontificem defendere voluerunt, duobus potissimum modis anathema ab ejus libro avertere conati sunt: Primoquidem probando, seu potius contendendo propositiones damnatas neutiquam reperiri in Augustino Iprensi. Quando vero de hoc textuum & probationum evidentia convicti fuere, propositiones damnatas fuisse in sensu Jansenii negaverunt: Hoc ipsum colligitur ex variis tum antiquis, tum etiam novis libris, qui pro defensione doctrinæ istius Præsulis ubique circumferuntur.

Objiciunt: Jansenius non semel asserit præcepta Dei esse possibilia: Sed prima propositio dicit esse impossibilia sine restrictione, etiam justis, & quidem conantibus: Igitur non est Jansenii. Confirmatur: Iprensis se explicat concedendo quidem quædam præcepta esse immediate impossibilia homini secundum præsentes quas habet vires, non tamen simpliciter & absolute, sed esse de facto possibilia, mediante gratia; textus autem auctoris attendi debet secundum antecedentia & consequentia. Igitur cum possibilitatem præceptorum propugnet & agnoscat Jansenius, nullus, rerum æquus judex dicet istum Præsulem scripsisse quædam Dei præcepta esse impossibilia. Confirmatur. II. Licet S. Paulus Hebr. 6. 4. dicat impossibile esse eos qui semel illuminati prolapsi sunt, rursus renovari ad pœnitentiam, nullus tamen hanc interpretatur sententiam de impossibilitate absoluta: Pari lance ponderandus est Jansenii textus, quando impossibilitatem quorumdam præceptorum importat: Igitur propositio damnata non est in Jansenii libro.

Respondeo I. propositionem primam damnatam esse & quoad litteram, & quoad sensum: quoad litteram quidem ut omnibus legentibus patebit: quoad sensum vero, si quidem omni argumentorum genere non bis, ter, aut quinquies, sed decies & quasi sine fine probare conatur quædam præcepta esse & peccatoribus, & etiam justis, quandoque impossibilia. Ita l. 3. de grat. Christi cap. 13. ut infra dicemus.

Respondeo II. præsentem quæstionem non esse de sensu, quem auctor potuit vel alibi exprimere, vel in mente habere, sed de propositione ut jacet in loco mox citato, de sensu obvio quem præ se fert legentibus,

Digitized by Google

tibus, & adoptavit in contextu: talis autem hæc propositio est: *Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus & conantibus, secundum præsentes quas habent vires, sunt impossibilia: deesse quoque illis gratiam qua possibilia fiant*. Igitur ex Jansenio quædam præcepta sunt impossibilia, & quidem simpliciter, quia si possibilia forent, maxime per gratiam; ipso autem teste Jansenio,deest quoque gratia qua possibilia fiant.

Respondeo 3. distinguendo: Jansenius quandoque dicit præcepta esse possibilia possibilitate futura, si Deus vellet, concedo: possibilitate præsente, nego. Duplex distinguitur possibilitas, altera futura, altera præsens: prima ponitur in voluntate Dei, qui posset si vellet, dare gratiam qua præcepta fierent possibilia, quam tamen non dat Deus in Jansenii sententia relative ad præsentes superioris & invincibilis delectationis terrenæ circumstantias; Secunda vero est a gratia quæ inest omnibus, ut possint adimplere præcepta: Certum est Jansenium admittere solum primam possibilitatem, nempe futuram, minime vero secundam, & est sui ipsius interpres, ait enim: *Deesse quoque gratiam qua possibilia fiant*. Jam vero qui habet solum posse futurum, non habet præsens: Igitur ex Jansenio quædam præcepta sunt simpliciter & relative impossibilia justis, unde concessa minore, nego consequentiam.

Respondeo 4. adhuc distinguendo: Præcepta ex Jansenio sunt possibilia etiam in conjunctione majoris concupiscentiæ, in abstracto, concedo: in concreto, nego. Id est, gratia parva secundum se spectata valet ad legem adimplendam: Sed si consideretur in concreto & in conjunctione cum concupiscentia dominante, non valet, quia illam superare nequit.

Ad primam confirmationem, distinguo: Jansenius quandoque dicit præcepta esse per gratiam possibilia, & idem asserit gratiam qua possibilia fiant sæpius deesse peccatoribus, immo & justis conantibus, concedo: secus, nego. Sic sentit, sic scribit, sic iterum atque iterum inculcat dicendo eam inesse justis præcepta adimplendi potentiam non absimilem potentiæ hominis, qui, abscissis pedibus, potest tamen currere, nempe quia Deus potest restituere pedes: quale potentiæ commentum, judicate pii,justi & Catholici Lectores.

Ad secundam confirmationem nego paritatem, quia Spiritus sanctus pluries alibi se explicat circa salutis & pœnitentiæ possibilitatem. Alloquendo enim Israel dicit: *Mandatum meum non est supra te*: quandoque etiam provocat homines, ore Christi ad virtutem: *Venite*, inquit, *ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos*. Rursus: *Jugum meum suave est, & onus meum leve*. Igitur locus Apostoli non debet intelligi de impossibilitate absoluta pœnitentiæ. Verum non sic de propositioue Jansenii. Enim vero non solum grammaticaliter sumpta sonat & infert impossibilitatem absolutam adimplendi præcepta, sed etiam secundum omnia Jansenii principia & sensum ejus contextus, quia ipso teste deest quanduque gratia justis qua præcepta possibilia fiant: deest inquam, quia pro præsenti statu solum admittit auxilium *quo*: seu gratiam efficacem, quam multis sæpe deesse nemo diffitetur, l. de gratia primi hominis cap. 14.

Instant: Concilium Tridentinum non aliam agnoscit in peccatoribus & justis possibilitatem adimplendi præcepta quam mediatam, qualem celebrat Jansenius: Igitur prima propositio damnata eaque hæretica, non est in libro Præsulis Iprensis. Probatur antecedens: Trid. sess. 6. c. 11. sic loquitur: *Deus... jubendo monet, & facere quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat ut possis*. Si petis quod non possis, jam igitur præceptum est tibi impossibile, maxime quia ut possis adimplere, adjuvat Deus: si bene & sicut oportet petis: Igitur Concilium supponit inesse peccatoribus & justis potentiam adimplendi præcepta ad summum remotissimam & imperfectam. Confirmatur: Multi Thomistæ hunc ita interpretantur locum, dicendo hominem habere dumtaxat per gratiam efficacem potentiam completam adimplendi præceptum.

Respondeo negando majorem. Ad probationem distinguo: Tridentinum injungit petere ut possis potentia conjuncta cum actu, concedo: potentia ut sic, subdistinguo: fortiori, concedo: ita ut non sit vera pro adimpletione præcepti potentia, nego. Multiplex potentia adimplendi præcepta distinguitur, una remota, quæ habetur per fidem & per alias virtutes; alia proxima, quæ datur per gratiam sufficientem, qua præparatur voluntas a Domino, & fit ad agendum expedita:

Et

Et vero voluntas mota & excitata per gratiam prævenientem, est profecto accincta ad actionem; tertia conjuncta cum actu, & est a gratia efficaci quæ applicat ad actum. Tridentinum agit contra Lutherum & Calvinum propugnantes præcepta Dei esse omnino impossibilia: illos autem revinxit, primo definiendo nulla præcepta esse impossibilia; deinde reddit rationem, quia Deus jubendo monet petere quod non possis, id est potentia conjuncta cum actu, potentia qua actu observantur mandata, quæque habetur per gratiam efficacem. Utique dici potest Concilium nos adhortari ut gratias sufficientes uberiores petamus, quibus vehementer moti, citius amplectamur bonum, & prosequamur ardentius. Igitur Tridentinum agnoscit in omnibus potentiam proximam ad actum per legem imperatum, cum mandata omnibus esse possibilia contendat.

Dices: Infidelis non habet potentiam proximam ad legem observandam, si quidem illam ignorat; neque obduratus ad conterendum, quippe qui ne quidem audire velit de pœnitentia: Igitur sæpius deest potentia proxima adimplendi præceptum.

Respondeo, infidelem habere gratiam sufficientem ad legem naturalem observandam, adeoque potentiam proximam, cum ad observationem præceptorum proxime & immediate illum moveat & stimulet gratia præveniens. Dicimus quoque obduratum habere potentiam proximam ad orandum, ut supplici deprecatione gratiam uberiorem habeat ad conterendum. Pulsat igitur Spiritus sanctus ad cor obdurati: Quot enim conscientiæ stimuli? Quot inferni terrores? Unde tot & tantæ conversionis inspirationes, nisi a gratia sufficiente? Igitur habet ejus beneficio potentiam proximam ad præcepta adimplenda. Dico proximam, majorem quippe tunc habet, quam per liberum arbitrium, quod se solo præceptum non valet adimplere: cum igitur gratia sufficiens actu moveat & excitet obduratum ad pœnitentiam, certe censetur habere potentiam proximam ad obediendum legi; quod si desit gratia efficax ut actu adimpleat omnem justitiam, oret, inquit Augustinus, ut tanta fiat bona voluntas, quantæ requiritur ad perfectam conversionem. Verum manifeste convincitur Jansenius se non admittere potentiam sufficientem ad præcepta Dei servanda, quia gratiam orationis, qua præcepta possibilia fiant, etiam justis deesse contendit. De hoc momento fusius suo loco dicemus.

Ad confirmationem ex auctoritate Thomistarum desumptam, distinguo: Quidam Theologi Thomistæ tenent potentiam esse physice completam tantum per gratiam efficacem, & loquuntur de potentia conjuncta cum actu, concedo: de potentia secundum se considerata, nego. Omnes fatentur gratiam sufficientem proxime disponere voluntatem ad actum. Præter Bannem, Alvarum Gonetum, ita censet Cardinalis Noricius, & ipse P. Massouillie primus quidem in suo tractatu, cujus titulus est, *Vindiciæ Augustinianæ*, ubi dicit ista verba Conc. Trident. Deus, *adjuvat ut possis*, esse intelligenda in sensu absoluto & damnat atque rejicit Jansenium, qui addidit, *si exaudiat*. Tum gratulatur Facultati Theologiæ Parisiensi, quod illam Arnaldi propositionem: *Gratia sine qua nihil possumus defuit Petro*, proscripserit. Alter vero explicat quidem verba illa Tridentini, *Adjuvat ut possis*, de gratia efficaci: Sed tom. 1. pag. 1811. asserit gratiam sufficientem dare completissime posse agere, ex quibus apparet scholam Angelicam toto cœlo differre a Janseniana. Denique Thomistæ tenent obduratum habere gratiam sufficientem, quæ dat posse proxime orare, mediante vero oratione posse gratiam uberiorem obtinere, qua quidem habebit conversionem.

Instant: Atqui Concilium Trid. loquitur tantum de potentia imperfecta, nec alio prorsus sensu credit possibilia; ergo nulla solutio. Probatur antecedens: Sacra Synodus, præcipit justis perseverare in justitia: & tamen subdit hæc fieri non posse sine gratia speciali, quæ certe neque omnibus, neque semper confertur: Igitur Tridentinum exigit solum possibilitatem imperfectam, ut lex obliget. Et vero hortatur justos ut in justitia accepta perseverent: supponit igitur hoc esse possibile: addit ad hoc opus esse dono speciali, quod quidem Deus non elargitur omnibus; ex quo sequitur justos absque illo auxilio habere solum potentiam perseverandi in justitia accepta, imperfectam. Et hoc ipsum sufficere ut præceptum perseverandi in bono, & abstinendi dicatur possibile.

Re-

Digitized by Google

Respondeo negando subsumptum: Ad probationem distinguo: Concilium Tridentinum exigit donum speciale, nempe gratiam efficacem, ut justus actu perseveret in justitia accepta, sed supponendo potentiam gratia præveniente expeditam ad agendum, concedo: & non supponit, nego. Tridentinum ibi loquitur contra Protestantes, qui justitiam inamissibilem credentes, gratiam specialem ad bona opera facienda consequenter inutilem esse propugnabant: Hos autem debellat sess. 6. can. 22. definiendo neminem posse perseverare in justitia accepta, sine dono speciali: *Si quis dixerit, justificatum vel sine speciali auxilio Dei in accepta justitia perseverare posse, vel cum eo non posse; anathema sit*. Quâ quidem definitione utramque gratiam actualem, nempe sufficientem & efficacem complectitur: sufficientem quidem, qua præparatur voluntas a Domino, ut habetur Proverb. 9. efficacem vero, qua voluntas præparata producit & elicit actum. Igitur Tridentinum intelligit justum habere posse proximum per gratiam sufficientem; quod quidem sequitur ex ejus sententia: hoc ultro Novatores aut concedere debent, aut rejicere Concilium; nam sacra Synodus sess. 6. can. 7. dicit justificationem fieri per infusionem gratiæ & donorum, maxime charitatis, & tamen Jansenius dicit præcepta quædam etiam justis habentibus charitatem impossibilia: Trid. vero e contra dicit possibilia: Igitur intelligit quod fiant possibilia non solum per charitatem quæ, teste Jansenio, ad hoc non sufficit, sed per gratiam sufficientem: Igitur & proxime atque vere, quia ex eodem Jansenio potentia adimplendi præceptum quæ habetur per fidem & charitatem ita imperfecta & fucata est, ut præcepta dicantur cum solis istis virtutibus reipsa impossibilia; quod ita abhorret Trident. ut ne quidem illud nominari sinat: Sic enim loquitur sess. 6. c. 11. " Nemo temeraria illa & a Patribus sub " anathemate prohibita voce uti debet, " Dei præcepta homini justificato ad ob- " servandum esse impossibilia. " Igitur Tridentinum agnoscit in justis potentiam veram & proximam observandi præcepta.

Urgent: Justus sine Privilegio, quod soli Mariæ concessum est, ex eodem Tridentino non potest vitare omnia venialia: item nec sine gratia ab actuali ordinaria distincta, & specialissima perseverare finaliter in bono: Igitur justus habet potentiam dumtaxat imperfectam, sive ad vitanda omnia venialia, sive ad perseverandum finaliter in justitia, & tamen utrumque est justo possibile, quia utrumque illi præcipitur: utrumque possibile quidem, seu potentia tantum imperfecta, quatenus habet, ut supponitur, potentiam proximam ad actum justitiæ ordinarium, ad quem eliciendum sufficit gratia efficax: Igitur solum remotissimam & valde imperfectam ad vitanda omnia venialia, quia ad hoc requiritur Privilegium: ad perseverandum vero opus est etiam gratia extraordinaria.

Respondeo, argumentum nihil concludere, quia fit transitus a potentia ad actum: justus potest cum gratia sufficiente vitare omnia distributive venialia: cum gratia efficaci ordinaria permulta de facto & longo tempore vitat; sed omnia collective sine privilegio non vitabit, ut diximus suo loco. Item justus potest cum gratia sufficiente perseverare in bono: actu perseverat multis quidem annis cum gratia efficaci; sed non perseverabit finaliter sine gratia extraordinaria, & providentia quæ jungat mortem cum gratia.

Opponunt: Secunda propositio damnata non reperitur in Jansenio: & sic probant. Propositio damnata, est, quod in præsenti statu gratiæ interiori numquam resistitur: Sed Jansenius dicit contrarium: Ergo &c. Probant minorem multipliciter. I. Quia Jansenius agnoscit motus interiores quibus voluntas quandoque resistit. II. Docet gratiam non esse semper victricem. III. Lib. 2. de gratia Salvat. cap. 27. dicit voluntatem internæ suasioni sæpe dissentire. IV. Lib. 8. cap. 2. adjutorium Christi distinguit a præmotione physica Thomistarum in eo, quod ista suum semper habeat effectum, secus vero adjutorium Salvatoris.

Respondeo negando antecedens: Constat ex citatis Jansenii locis propositionem damnatam esse ipsius fœtum; unde perperam declinare satagunt asseclæ propositionis secundæ condemnationem, præsertim vero quia tota doctrina Janseniana eo potissimum innititur fundamento, quod gratia sufficiens, quæ ab ipso vocatur auxilium *sine quo*, sit penitus ad statum inno-

innocentiæ releganda: ita habetur apud Jansenium lib. unico de gratia primi hominis cap. 14. lib. 2. de grat. Salv. cap. 4. & 5. jam ad singula respondendum est.

Ad primam probationem, distinguo: Jansenius admittit motus interiores quibus resistitur quoad effectum ad quem non datur illa gratia, concedo: illi resistitur quoad effectum ad quem per se primo tendit, nego. Solutio est ipsius Jansenii, qui lib. 2. de gratia Salv. cap. 27. dicit gratiam cui resistit voluntas, datam fuisse solum ad motus interiores imperfectos, & non ad ulteriores, adeoque suum semper sortiri effectum.

Ad secundam probationem, similiter distinguo: Et illa gratia, quæ non est victrix non datur, teste Jansenio, ad vincendam ardentem concupiscentiam, concedo: & datur, nego. Ea solum intentione datur secundum istum Præsulem, ut quædam dumtaxat inefficacia desideria, quæ velleitates nominant Theologi, formentur, & in hoc dumtaxat sensu non habet effectum; namque ex auctoris principio habet alterum, quippequi contendat gratiam Salvatoris semper habere aliquem. Verum & in hoc apparet æquivocatio summa: Enim vero vel Jansenius & sui propugnant illam gratiam, cui resistitur, dare solum velleitates imperfectas, producere illustrationes & motiones, similesque actus incompletos, quos gratiæ sufficienti tribuimus; vel etiam velle perfectum, & boni atque virtutis desiderium efficax: si primum cadunt & evanescunt illorum principia, & admittunt auxilium *sine quo* in statu hominis lapsi quale fuit in Adam innocente, & qualem propugnamus: si secundum, fucum faciunt & illudunt omnibus: quia velle perfectum, & bonum virtutis desiderium est actus deliberatus a gratia efficaci promanans; Præterea Theologi Orthodoxi contendunt gratiam prævenientem ejusque illustrationes & motiones per se & ex natura sua tendere ad actum perfectum ut ad finem ad quem terminantur; secus vero Jansenius, qui dicit gratiam istam non dari ad actum completum & deliberatum.

Ad tertiam probationem, eadem solutio datur; unde distinguo: Quidam divinæ suasioni dissentiunt quoad aliquid, quod quidem non impedit, quin habeat effectum, concedo: secus, nego. Vult Jansenius gratiam Christi suo numquam frustrari effectu, quod claret ex ipso capitis textu; sic enim incipit: " Nec vero moveat quemquam quod constet, multos divinitus mente collustrari, immo vero & in ipsa voluntate motibus divinæ gratiæ percelli, qui tamen ab ejus interna suasione, & inclinatione dissentiunt, ut propterea falsum putet gratiam in eo, cui datur, semper operari effectum ob quem datur; considerandum est enim." &c.

Ad quartam probationem, distinguo: Jansenius secernit gratiam Christi a præmotione physica, quod ista semper habeat effectum, secus vero adjutorium Christi, id est, quod adjutorium Salvatoris habeat gradus, concedo: quod aliquando omni defraudetur effectu, nego. Fucum in hoc facit, nam revera non intendit admittere gratiam cui resistitur, sed solum distinguere diversos gratiæ efficacis gradus, videlicet quod gratia efficax quandoque sit parva, & ad actus religionis minus perfectos, quandoque fortior, & ad actus præcellentes: gratiam parvam dicit carere effectu propter exardescentem concupiscentiam, quæ si decrescat, tunc, gratiam necessario producere effectum. Cæterum differt a Thomistis in multis. Isti admittunt gratiam sufficientem cui resistitur: Jansenius vero minime. Primi agnoscunt potentiam veram & proximam agendi per gratiam sufficientem dari, at Jansenius lib. 4. de statu naturæ lapsæ cap. 23. p. 269. docet voluntatem ligari per concupiscentiam, nec magis posse viam mandatorum currere, quam volando ambulare: denique Thomistæ pro focis & aris defendunt indifferentiam activam, & vim eligendi bonum & malum ab ipsa voluntate humana fluentem, Præsul vero Iprensis contendit liberum arbitrium necessitari; ad bonum quidem per delectationem victricem, ad malum vero per concupiscentiam exardescentem: sicque opinionem Lutheri & Calvini ex parte delineat, & defendit.

Insistunt: Omnis gratia a voluntate consequente prodiens suum semper sortitur effectum, quia talis voluntas efficacissima est, quandoquidem non solum actus substantiam, verum etiam omnes circumstantias attingit: Sed omnis gratia Christi a

fti a voluntate Dei consequente promanat: Igitur suum semper consequitur effectum, & numquam illi resistitur. Confirmatur: Voluntas consequens in hoc maxime distinguitur ab antecedente, quod actum & secundum se, & secundum media ad ipsum conducentia spectet; secus vero antecedens, quæ quidem attendit ad salutem, sed tantum in genere. Ergo &c.

Respondeo negando minorem: Enim vero gratia sufficiens a voluntate antecedente, qua Deus vult omnes & singulos homines salvos fieri, promanat.

Ad confirmationem, nego utique voluntatem consequentem ab antecedente distingui penes alicujus actus circumstantias; sed verius dicitur secerni penes effectum perfectum & imperfectum seu incompletum. Voluntas enim antecedens non est vaga & indeterminata, quippe quæ respiciat media ad salutem sufficientia, & ordinet hominem ad finem supernaturalem. Si qui sint Thomistæ qui aliter sentiant, profecto hallucinantur, & D. Thomæ manifeste resistunt. Nam in 1. dist. 46. quæst. art. 1. sic loquitur: " Dicendum, secundum Damascenum, " quod voluntas est duplex, scilicet an- " tecedens & consequens; & hoc con- " tingit non ex aliqua diversitate volun- " tatis divinæ, sed propter diversas con- " ditiones ipsius voliti. Potest enim in " uno quoque homine considerari natura " ejus & aliæ circumstantiæ ipsius, & " quod est volens & præparans se ad sa- " lutem suam, vel etiam repugnans & " contrarie agens. Effectum hujus vo- " luntatis antecedentis est ipse ordo na- " turæ in finem salutis, & promoven- " tia in finem omnibus communiter pro- " posita, tam naturalia quam gratuita. " .. Bonum est cum quis se præparat & " consentit, salvari per largitatem gratiç " divinæ: nolentem vero & resistentem " non est bonum salvari. " Igitur ex D. Thoma voluntas antecedens etiam attendit ad quasdam circumstantias, quandoquidem respicit media, & ea ordinat ad finem. Si vero unus consentiat gratiæ moventi & suam operetur salutem: alter vero resistat, & reprobetur, hoc spectat voluntatem consequentem Dei, qui unum coronare, alterum vero punire justo decernit judicio. Hæc autem nedum circumstantias aliquas, & in genere ut antecedens, sed omnes & in individuo respicit.

Instant: Gratia semper assequitur effectum ad quem datur, unde si sit tantummodo ad illuminationem & inspirationem ut sic, utramque producit & hæret in desideriis, uti non semel prædicat Iprensis: Igitur nulla datur Christi gratia, cui de facto resistatur.

Respondeo distinguendo: Gratia semper habet effectum incompletum & indeliberatum, de quo nec agitur, nec est quæstio, concedo: deliberatum, eumque completum, subdistinguo. Si non sit obex exæstuantis concupiscentiæ, concedo: secus, nego. Jam supra attigimus, & solvimus difficultatem falsa secernendo a veris. Duplex igitur distinguitur effectus: alter incompletus, alter vero completus. Prior est actus primoprimus & indeliberatus qui est in nobis sine nobis, & hic a gratia semper producitur. Posterior vero est actus deliberatus a libero arbitrio adjuto, sed prævia electione emanans; iste autem a gratia efficaci producitur. Iprensis non loquitur de primo effectu, nullam quippe agnoscit gratiam sufficientem; hinc inest animæ tunc temporis potentia ad agendum ita remota & sic ligata ad bonum faciendum, ut impossibile sit relative illud operari: Igitur de altero a gratia efficaci ineluctabili fluente: istam tamen in desideriis inefficacibus, si concupiscentia superexardescat fluctuare censet: quod si decrescat delectatio terrena, eamdem in gradu & entitate gratiam tunc istum producere effectum autumat, ut non semel dictum est.

Urgent: Tertia propositio damnata ea censetur, quæ tollit liberum arbitrium: Atqui Jansenius firmiter tenet pro libero arbitrio: Igitur propositio tertia proscripta, non est Jansenii: sic probant minorem. Ille tenet pro libero arbitrio, qui docet voluntatem seipsam determinare; enim vero ad solum agens liberum pertinet seipsum ad actum applicare, unde Lutherus illud de medio tollit, quia vult quod voluntas mere passive se habeat: Atqui Jansenius lib. 6. de gratia Christi cap. 35. docet liberum arbitrium seipsum determinare: Igitur partes agit liberi arbitrii Iprensis.

Respondeo I. Ut supra, textus definiri & qualificari, ut sonant: iterum atque iterum propugnat Jansenius indifferen-

Cc 2 tiam

tiam activam non esse de essentia libertatis: Igitur illam de medio tollit; quia hoc posito principio, non datur vis electiva, sed voluntas necessario determinatur vel ad malum per concupiscentiam, vel ad bonum per gratiam, & hoc defendit passim in suo libro auctor propositionis.

Respondeo II. negando minorem: Ad probationem, distinguo majorem: Ille tenet pro libertate, qui tenet voluntatem seipsam determinare eligendo active, concedo: se determinare solum reflectendo super actum suum, ad quem per aliquid determinatur, nego. Et sic distincta minore, nego consequentiam: concedit quidem Jansenius voluntatem active se habere ad bonum, quia actus amoris v. g. ab ipsa vitaliter procedit, sed non per electionem, namque a gratia necessitatur: unde secundum ipsum voluntas quæ se habet active respectu actus ut actus est, passive se habet respectu actus ut liber est libertate indifferentiæ & electionis; & si quam admittat indifferentiam, profecto admittit solum indifferentiam status, qua voluntas bona potest fieri & evadere mala. Igitur totam reponit voluntatis determinationem in reflexione super actum, qua quidem homo differt a belluis, sed non adæquate; in eo enim potissimum ab illis secernitur, quod eligat pro libito bonum vel malum. Ecce Jansenius sui ipsius interpres: In loco quippe citato, sic loquitur: " Hoc autem omnino postulat ut supra actum suum reflectere possit . . . . Hæc autem potestas reflectendi se se super actum suum . . . Rationi & voluntati creaturæ rationalis propria est . . . . Et in hoc proprie sita est potestas movendi se ... Et quia in omni motu rationali est reflexio, in omni motu movet se ac dominatur. "

Difficultates circa quartam propositionem solutæ manent ex iis quæ diximus de hæresi Semipelagiana: quæ vero militant pro quintæ propositionis defensione adamussim jam solvimus Tract. de voluntate Dei: de his tamen infra quæstio mox redibit, & omni argumentorum genere probabimus Christum suum pretiosum sanguinem fudisse pro omnibus & singulis hominibus.

Evertuntur nova fundamenta de gratia sufficiente, quam admisisse Jansenium quidam effutiunt, ut ejus doctrinam ab hæreseos labe immunem esse ostendant.

DUOBUS potissimum fundamentis defensores Jansenismi innituntur, tum ut suam tueantur perversam sententiam, tum ut iteratum fulmen Ecclesiæ a doctrina Jansenii avertere conentur, videlicet asserendo doctrinam Iprensis affinem penitus esse cum doctrina beati Augustini. Deinde vero cum Catholicorum Doctorum præmuntur argumentis, ad istud confugiunt commentum, dicentes Jansenium gratiam non abnegare sufficientem, eam nimirum qua Dei præcepta possibilia evadant, ita ut peccatores in prævaricatione sint inexcusabiles: ostendimus in responsione ad objectiones ex D. Augustini auctoritate depromptas, quænam sit discrepantia inter verum & fucatum Augustinum. Operæ-pretium est ut impræsentiarum faciamus satis objectionibus seu dolosis rationibus, quibus recentiores probare perperam volunt Jansenium admisisse gratiam sufficientem, qua præcepta Dei fiant possibilia.

Replicant: Jansenius auctoritate S. August. innixus, non in uno aut altero loco, sed in multiplici gratiam Christi vocat sufficientem, asserendo sufficientissimam dare potestatem actus eliciendi supernaturales, ut lib. 3. de gr. Salvat. cap. 13. pag. 138. col. 1. cap. 13. " Oret, *ait*, " ut habeat tantam voluntatem, quanta " sufficit ad implenda mandata. " Ibidem loquens de ejusdem S. Augustini sententia quam sequi credit, hæc habet pag. 13. col. 3. " Non judicat illud opus justitiæ esse prorsus impossibile, sed opus " esse gratia Dei, quæ ex Judicio Dei " profundo distribuitur, pugnam magnitudo tantæ voluntatis quanta sufficit, " & operis justi possibilitas datur. " Igitur absque fidei dispendio & catholicæ doctrinæ periculo Iprensis propugnat gratiam Christi medicinalem.

Respondeo I. Jansenium omnem gratiam sufficientem veram, quæ dat posse proximum in actu primo, qualem delineant & admittunt omnes Theologi, & qualem ipse admittit pro statu naturæ integræ, ab hoc præsenti statu exterminare, & quidem ex professo in toto libro

libro tertio de gratia Salvatoris: namque cap. 1. docet omnem Christi gratiam esse efficacem. Cap. 2. omnem sufficientem præsenti statui esse inutilem, immo & perniciosam. Cap. 3. esse monstruosam. Cap. 4. esse a mente S. Augustini prorsus alienam. Cap. 20. Deum nolle omnium salutem. Cap. 21. Christum non esse pro singulis mortuum, qua quidem doctrina in his duobus postremis capitibus gratiæ veræ sufficientis evertit fundamenta.

Respondeo II. distinguendo: Jansenius gratiam Christi efficacem asserit esse ad agendum sufficientissimam, concedo: gratiam quæ se teneat ex parte actus primi, nego. Gratia dicitur sufficiens dupliciter. Primo quidem ex parte actus primi, & ea censetur qua homo habet posse proximum & expeditum agendi si velit: altera vero quæ infert ipsum actum, & dicit agere. Primam abhorret Jansenius, secundam tantummodo admittit: sed ista proprie loquendo non dat posse agere, sed ipsum agere: sufficienti quandoque resistitur, nullus vero ex mente Jansenii neque resistit alteri, neque resistere potest & sic ejus opinio in Calvinianam collimat.

Instant: Gratia sufficiens est ea qua præparatur voluntas a Domino: sed talem admittit Jansenius lib. 4. de gr. Salv. & hoc quidem ex professo cap. 19. cujus hic est titulus: *Gratia præparans voluntatem, quid sit?* Ergo &c.

Respondeo distinguendo minorem: Gratiam, qua præparatur voluntas a Domino, sed a gratia efficaci indistinctam propugnat, concedo: & illam ab ea secernit, nego. Quippequi illuminationem & motionem, cito rapientes voluntatem ad actum esse contendat; sic enim loquitur p. 201. col. 2. " Ex eadem vena fluit, quod „ illam gratiam, qua præparatur voluntas „ a Domino, quæ tantopere a S. Augustino decantata est, non recte recentiores intelligunt. Putant enim significari gratiam aliquam qua potentia voluntatis quodammodo proxime præparetur, „ ut in actum influat, ita ut videlicet ut „ voluntas a Domino præparata sit, quamvis nullus consensus ejus consequatur; „ quemadmodum etiam paratus ad iter „ esse dicitur, qui impedimento supervenientе retinetur; sed revera phrasin „ Scripturæ & Augustini non satis assequuntur. Voluntas enim non sumitur „ ab Augustino, quando de præparatione „ voluntatis loquitur, pro potentia, sed „ pro actu voluntatis, ut sit idem quod „ volitio. Itaque præparari voluntatem „ a Domino, non est ei aliud, quam „ per gratiam voluntatem seu volitionem „ fieri, seu effici a Domino; quod alia „ phrasi active dicere solet: Deus operatur ut velimus. „

Urgent: Gratia sufficiens est præveniens atque simul præparans voluntatem ad bonum, eaque a gratia efficaci consequenter eatenus distincta, quatenus inchoative solum, altera vero complete, & perfecte infert actum: sed talem admittit Jansenius: Igitur & ab efficaci distinctam. Probatur minor: Iprensis ibidem lib. 4. de gratia Salv. cap. 14. pag. 103. col. 1. sic loquitur: " Itaque in primis sanctus Prosper „ non aliam gratiæ prævenientis consequentisque naturam intellexit, nisi illam quam superius explicamus: ut illa „ præveniens dicatur, quæ prævenit „ bonam voluntatem, seu bonum voluntatis motum, nec enim invenit in cujusquam corde, sed facit ut gratia „ vere sit gratia, hoc est, gratuita: consequens vero quæ etiam sequitur bonam voluntatem, quam homo ex gratia præveniente concepit. „ Rursus cap. 13. sic fatur p. 192. col. 2. " Quæ „ quidem quisquis recte intellexerit, nihil etiam laborabit ut intelligat quid in „ Scripturis & Patribus gratia consequens „ nominetur. Est enim illa gratia, quæ „ consequitur illa inchoata studia bonæ „ voluntatis, eaque tamquam adhuc infirma fovet, juvat, roborat, donec ita „ perfecta robustaque voluntas efficiatur, „ ut nullis blandientium rerum amoribus „ cedat, nullo comminantium pœnarum „ terrore frangatur. A qua sane perfectione bonæ voluntatis ii qui a peccatis incipiunt resipiscere, conflictumque cum „ diversarum cupiditatum suarum exercitu meditantur, plerumque longe distant. Rursus lib. 3. de grat. Salv. cap. 15. " „ Voluntas enim bona initio infirma est, „ paulatimque gratia Dei abundantius effusa instar arboris crescit donec eousque virium adolescat, ut cuncta invitantia, cuncta minantia, cuncta cruciantia superentur. Et ista quidem quæ de „ posse diximus, quod per fidem & charitatem

„ ritatem datur, de donis istis habitua-
„ libus potissimum intelligenda sunt. Nam
„ per illa dicuntur justi orare, diligere,
„ vivere, tentationesque superare posse,
„ etiam quando nihil istorum agant, im-
„ mo dormiunt. „

Respondeo distinguendo: Jansenius distinguit gratiam consequentem a praevenientе voce-tenus, & penes effectum deliberatum magis vel minus perfectum, concedo: absolute diversum, nego. Gratia praeveniens secundum communem Theologorum sententiam est ad actum indeliberatum, & incompletum, ejusque praecipuum munus est excitare & praeparare voluntatem ad actum perfectum seu consensum; subsequens vero ipsum infert, & ipsi conjungitur, & ideo subsequentis nomine celebratur; agere quippe sequitur ad posse agere: sed in sententia Jansenii utraque gratia immediate & per se infert consensum; unde illam praevenientem dicit, quae inchoative producit volitionem, plenam tamen & deliberatam, qualis est actus fidei, spei, & amoris concupiscentiae; perfectam vero quae producit conversionem & actum charitatis perfectissimum: ita tamen ut utraque necessario, seclusa indifferentia, consensum operetur: quae quidem notiones gratiae praevenientis & subsequentis a mente S. Augustini & D. Thomae peregrinae sunt.

Quod autem Iprensis doceat utramque gratiam inferre immediate consensum, docet ibidem ex professo libr. 4. de gratia Christi cap. 12. colum. 1. ubi sic loquitur: " Praeveniens igitur, & subse-
„ quens nomina respectiva sunt, quorum
„ terminus est, non gratia, quasi una
„ gratia aliam praevenire aut subsequi
„ diceretur, sed actus voluntatis. Praeve-
„ niens enim dicitur quia praevenit omnem
„ omnino etiam primum bonum volun-
„ tatis humanae motum; subsequens,
„ quia bonum voluntatis humanae motum
„ sequitur, motum intelligo liberum vo-
„ luntatis consensum, quo aliquid prae-
„ mii homo a Deo sive de congruo,
„ sive de condigno promeretur. " Quod vero omnem explodat gratiam vere sufficientem, ibidem col. 2. sine fine praedicat: " Ex quibus, *ait*, profecto mani-
„ festissime constat, quando de praeve-
„ niente gratia & subsequente disputa-
„ tur, non hic quaeri, utrum gratia po-
„ tentiam voluntatis in operibus quibus-
„ que bonis quasi excitando praecedat,
„ cum qua deinde in actum influat; sed
„ istud utrum gratia praecedat omnes actus
„ bonos voluntatis, etiam primum illum
„ quo incipit ex nolente velle bonum?
„ An e contrario bonus aliquis motus vo-
„ luntatis praecedat gratiam, ita ut eum
„ gratia veluti merces meriti illius sub-
„ sequatur. Non enim vocatur gratia
„ praeveniens respectu bonorum operum
„ qua justificati per totam vitam operan-
„ tur, quamvis ad ea voluntatem exci-
„ cet, sed tantum respectu illius muta-
„ tionis ex malo in bonum, per quam
„ incipit justificari, hoc est, ex nolente
„ volens, ex aversa conversa, ex inju-
„ sta, justa fieri: respectu vero operum
„ jam a credente ac diligente profluen-
„ tium gratia vocatur subsequens, quia
„ sequitur meritum jam conversae & ju-
„ stificatae voluntatis. „

Instant: Gratia genuine sufficiens ea est, qua praecepta redduntur proxime possibilia: Atqui talem admittit ex professo Jansenius lib. 3. de grat. Salvat. cap. 15. Ergo &c. Confirmatur: Gratiam sufficientem, qualem delineant Thomistae & Congruistae non abnegat Iprensis: sed unum exigit, nimirum ulteriorem requiri gratiam ad actionem; quod quidem caeteri Theologi non diffitentur: subditque Jansenius de gratia solum actionis controversiam se movere; sic enim ibidem loquitur c. 1. p. 102. col. 2. " Quod si vero sic accipiatur ut sufficiens dicatur, sicut
„ a quibusdam dicitur, quod satis est, ut
„ homo dicatur posse operari, quamvis
„ aliud adhuc necessarium sit ut de facto
„ operetur, de hujusmodi sufficienti gra-
„ tia, non est hic nostra controversia,
„ talem enim sufficientem fortasse non
„ difficulter S. Aug. admitteret, quam-
„ vis esse veram illam Christi gratiam,
„ de qua quaestio est, pernegaret. Nul-
„ lum igitur jam dari hominibus lapsis
„ adjutorium sufficiens juxta primum sen-
„ sum, quin sit simul efficax in Augu-
„ stini principiis exploratum est. Ergo &c.

Respondeo, jam factum esse satis supra primo argumento: non aliud quippe posse agere proximum agnoscit Iprensis, quam ipsum agere. Ibidem lib. 3. de „ grat. Salv. cap. 15. " Hoc posse num-
„ quam

Digitized by Google

„ quam habetur nisi quando reipsa quoque „ agitur. „

Dices: Multi Theologi etiam Sorbonici actum deliberatum seu consensum, saltem in facilibus tribuunt gratiæ sufficienti, cui sententiæ suffragatur Cardinalis Noricius; non ideo igitur Jansenius gratiam explodit sufficientem, eo quod astruat omnem gratiam producere effectum deliberatum seu consensum.

Respondeo, non unam esse discrepantiam inter Novatorem, & inter cæterus Theologos. Prima quidem est, gratiam sufficientem esse ab efficaci distinctam, & utrique posse resisti omnes una voce conclamant Theologi Orthodoxi; utrumque vero gratiæ medicinali abjudicat Jansenius. Secunda ea est, gratiam sufficientem se tenere ex parte actus primi, ejusque primarium munus hoc esse, videlicet disponere ad actum perfectum; e contra vero contendit Iprensis, omnem Christi gratiam per se primo inferre consensum, nec dari præparationem præviam ad actum ab ipso actu diversam & distinctam. Tertia, quæque est multorum Theologorum, maxime nostrorum Thomistarum hæc adducitur: gratia sufficiens nullum elicit nisi mediante efficaci consensum; quod quidem longe est a Jansenii doctrina.

Ad confirmationem dico I. Jansenium omnem gratiam vere sufficientem, ab hoc præsenti statu explodere. Secundo, nusquam concedere gratiam sufficientem, qualis propugnatur in Scholis Catholicis, dare posse proximum & expeditum ad agendum; quinimmo, seclusa gratia efficaci, homo etiam in fide & charitate constitutus, non potest bene agere, sed necessario titillanti cedit tentationi: sic ipse loquitur lib. 3. de gratia Christi cap. 15. pag. 144. colum. 2. " Nam quantumcumque fide & charitate seu habituali „ voluntate prædītus aliquis fuerit, etiam robustissima; nisi tentatione quamvis levi oboriente tali spiritus inspiratione muniatur, sine dubitatione succumbet. „ Rursus ibidem: " Hæc „ igitur actualis gratia completum posse „ tribuit; hoc ipso quo velle tribuit, „ sine qua voluntas seu charitas habitualis, quantumcumque magna, post lapsum primi hominis inactum exire non „ potest. „

Sed juvat totum Jansenii textum, ex quo de sumpta est objectio, referre, ut ex antecedentibus & consequentibus quisque intelligat Iprensem veram sufficientem gratiam ab hoc præsenti statu penitus excludere. Igitur ibidem cap. 3. pag. 102. col. 2. sic loquitur: " Quapropter „ sufficientem illam gratiam, quam Scholastici multi in Theologiam velut adjutorium Salvatoris intulerunt, ab Augustino destructam, funditusque eversam esse, libens fateor. Hoc enim „ principia hactenus ex eo tradita, cum „ quibus illa gratia subsistere nullo pacto „ potest, perspicue probant. Vocamus „ autem illam sufficientem gratiam, seu „ sufficiens adjutorium, propter quod nihil aliud ex parte Dei per modum „ principii necessarium est, ut homo velit aut operetur. Sic enim a multis „ recentioribus & vulgo fere accipi solet. Quod si vero sic accipiatur, ut „ sufficiens dicatur.... quod satis est ut „ homo dicatur posse operari, quamvis „ aliud adhuc necessarium sit ut de facto „ operetur, de hujusmodi sufficienti gratia, non est hic nostra controversia. „ Talem enim sufficientem fortasse non „ difficulter S. Augustinus admitteret, „ quamvis esse veram illam Christi gratiam, de qua quæstio est, pernegaret. Nullum igitur jam dari hominibus lapsis adjutorium sufficiens juxta „ primum sensum, quin sit simul efficax „ in August. principiis exploratum est. „

Dices: Jansenius ibidem lib. 3. de gr. Salvat. cap. 15. refundit peccati actualis culpam, modo in malitiam, modo in obdurationem hominis qui gratiæ resistit: Igitur non abnuit gratiam cui resisti potest, adeoque nec sufficientem. Probatur antecedens pag. 146. col. 1. sic loquitur: „ Hæc impotentia non faciendi nullo modo excusat eum, qui non implet, quod „ præcipitur: posset enim implere si vellet. Quod si voluerit atque ideo non „ potuerit, quis non eum dixerit, pro „ ipsa tam perversa obduratäque voluntate culpandum? „ Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Refundit culpam in hominem peccantem, quia voluit prævaricari, concedo quia potuit non prævaricari, subdistinguo: si adfuisset illi gratia efficax, concedo: quia non potuit non prævaricari cum sola gratia sufficiente, nego.

nego. Jansenius existimat, sed perperam, solam a coactione exemptionem sufficere ad meritum & demeritum: adeoque actum esse bonum vel malum, eo ipso quo est voluntarius: unde, inquit, in loco objectionis, si nolint homines propter obdurationem obedire mandatis, culpabiles sunt: sed non existimat eos posse obedire cum sola gratia sufficiente: posse vero cum efficaci, sed cui resistere non possunt, quæ quidem omnia a doctrina catholica penitus abstrusa sunt.

Reponunt: Gratia sufficiens quæ dat posse operari & salvari ea est, quam Christus pro singulis promeruit: Sed hanc ipsam admittit Jansenius ibidem cap. 21. quippe qui propugnet cum sancto Prospero Christum pro omnibus mortuum, non solum quatenus dedit auxilium sufficiens, quo sensu posset dici etiam pro dæmonibus mortuus, quatenus ejus mortis pretium est infiniti valoris, verum etiam pro reprobis quoque meruit gratias temporales, nimirum sufficientes: Ergo &c.

Respondeo I. ex Jansenio ibidem p. 166. col. 1. Christum non magis mortuum fuisse pro hominibus quam pro diaboli salute: "Ex „ quo *inquit*, principio, in sancti Præsulis „ istius doctrina fluit, ut non solum a Ju„ dice aut Mediatore omnia præsciente, „ sed etiam a nobis ipsis, qui sinceram „ omnibus proximis debemus salutis pro„ curandæ charitatem, non magis Deum „ pro reprobatis, quam pro diabolo de„ precandum esse pronuntiet. „

Respondeo II. distinguendo: Christus juxta Jansenium promeruit gratias temporales absque ordine ad salutem, concedo: cum ordine ad salutem, nego. Nos vero catholice sentientes dicimus Deum non solum complacere in hominum salute, ita ut quantum ex se est, vellet omnes salvari, sed & sincere velle, & ad hoc præparare media per mortem dilectissimi Filii sui, ut singuli homines & possint salvari, & de facto, si gratiæ cooperari velint, salventur: quod solum admittit Jansenius pro Electis.

Dices: Gratiæ sufficientes, quales cæteri Theologi admittunt pro iis qui in charitate finaliter non perseverant, sunt solum utique temporales: Igitur nihil discriminis est inter eos & Jansenium. Secundo eo dumtaxat sensu negat Iprensis Christum non mortuum pro singulis, quia singuli de facto non salvantur: sed hoc ipsum astruit Conc. Tridentinum, dicens omnes fructum Christi mortis non percipere: Igitur non scatet error pro hoc momento in sententia Jansenii.

Respondemus ad primum argumentum, Iprensem non admittere pro reprobis gratias, quæ illos ad finem ultimum ordinent, & ideo mortem Christi nec illis prodesse, nec pro eis fuisse adimpletam, quod est a mente Conc. Tridentini alienum, quandoquidem asserit Christum esse propitiationem non solum pro nostris tantum, sed pro totius mundi delictis.

Jansenius est sui ipsius interpres; ibidem enim pag. 166. col. 2. sic loquitur: *Quæ sane cum in Augustini doctrina, perspicua, certaque sint, nullo modo principiis ejus consentaneum est, ut Christus Dominus, vel pro Infidelium in infidelitate morientium, vel pro Justorum non perseverantium æterna salute mortuus esse, sanguinem fudisse, semetipsum redemptionem dedisse, Patrem orasse sentiatur. Scivit enim quo quisque jam ab æterno prædestinatus erat, scivit hoc decretum, neque ullius pretii oblatione mutandum esse, nec se ipsum velle mutare. Ex quo factum est, ut juxta sanctissimum Doctorem, non magis Patrem pro æterna liberatione ipsorum, quam pro diaboli deprecatus fuerit. Sed si quid pro illis rogavit Patrem, pro temporalibus quibusdam justitiæ effectibus rogavit, & pro iisdem obtinendis obtulit pretium, fuditque sanguinem suum.*

ARTICULUS SECUNDUS.

Utrum propositiones sint damnatæ in sensu Jansenii?

CONCLUSIO AFFIRMATIVA.

Probatur ex sensibus Auctoris.

Sensus primæ propositionis.

SENSUS primæ propositionis iste est, aliqua Dei præcepta aliquando justis quibusdam etiam cum aliquali gratia volentibus, & conantibus illa observare, sunt relative impossibilia; hoc est, quamvis velint & conentur ea servare, non possunt tamen, quia ad illa implenda nec proximam habent

habent gratiam, nec remotam, seu gratiam orationis per quam impetrare possent gratiam proximam.

Ad pleniorem intelligentiam advertendum est, I. gratiam in gradu vel ipsa concupiscentia interiorem victricem esse non posse. II. E contra vero si sit robustior; tunc enim actum semper sibi conjunctum necessario habet. Primum docet Iprensis lib. 4. de grat. Chr. cap. 9. alterum vero lib. 2. de grat. Chr. cap. 4. III. Gratiam efficacem, cujus effectum impedit concupiscentia fervescens, ab eodem eatenus proximam agendi potentiam dare, quatenus imminuente delectatione terrena, valet se sola actum producere, & de facto producit. IV. Non omittendum est gratiam sufficientem orationis, qua obdur.itus orando uberiorem pro conversione obtinere valet, secundum placita Orthodoxorum omnibus adesse.

Jansenius autem vult aliquando quibusdam justis, quum præceptum urget, deesse tum gratiam proximam, seu operis & efficacem; tum sufficientem; tum etiam gratiam orationis qua possent proximam impetrare, & tamen illos peccare præceptum non adimplendo.

Hæc est prima propositio, talisque ejus sensus; est in libro Jansenii, ut patet ex ipsius lib. 3. de gr. Chr. cap. 13. ubi sic ait: *Præcepta quædam hominibus non tantum Infidelibus, obcæcatis, induratis, sed Fidelibus quoque & justis, volentibus, conantibus, & secundum præsentes quas habent vires, sunt impossibilia, deest quoque gratia qua possibilia fiant*. Id est cum parva gratia impossibile est impossibilitate relativa adimplere præcepta, quia delectatio cælestis, utpote delectatione terrena inferior in gradu, non potest superare concupiscentiam; deest quoque gratia orationis, qua gratiam uberiorem impetret justus, ut mandata servare valeat. Ita explicat Jansenium Paulus Irenæus disp. 2. art. 2.

Ut cuncta paucis complectar: Sensus primæ propositionis est, quædam præcepta, etiam justis conantibus impossibilia esse defectu auxilii sufficientis, quo possent ea vel adimplere, vel necessariam ad ea adimplenda gratiam petere. Observes velim, benevole Lector, per has voces, defectu auxilii sufficientis, Jansenium intelligere gratiam quæ revera facultatem tribuat justo aut implendi præceptum, aut petendi gratiam necessariam ad illud adimplendum, ita ut per eam justus inexcusabilis reddatur, quando prævaricando præceptum transgreditur.

Sensus secundæ Propositionis.

SENSUS & quidem Jansenii ille est, in statu naturæ lapsæ nulla datur gratia interior actualis voluntatis, quæ ita det potestatem volendi & agendi, ut tamen careat effectu ad quem a Deo datur; quia ex Iprensi posse & facere, gratiæ Christi semper simul & conjunctim convenit l. 2. de gr. Chr. c. 4. Sensus igitur est: gratia relative superior concupiscentia, semper & necessario producit effectum.

Notandum est I. gratiam esse internam vel externam; internam esse habitualem vel actualem: actualem esse gratiam intellectus vel voluntatis.

Notandum est II. gratiam posse intelligi suo carere effectu dupliciter. Primo, ita ut sensus sit, gratiam carere effectu quem ex natura sua habere posset, v. g. gratia actualis voluntatis intensa ut sex, ex natura sua posset efficere consensum voluntatis efficacem, & tamen si detur habenti concupiscentiam ut septem, efficiet solum volitionem inefficacem, & quamdam velleitatem, sicque non habebit omnem effectum quem ex natura sua posset habere, nisi decrescat concupiscentia: ita docent Novatores. Sensus igitur est, gratiam carere effectu ad quem a Deo tali homini datur, & quem habere potest in eo, etiam in sensu composito ejusmodi concupiscentiæ multum intensæ, cujus rei argumentum est, inquiunt, quod eadem entitative gratia sine ullo auxilio superaddito hunc eumdem operatura sit effectum si concupiscentia minuatur.

Fatetur Jansenius resisti gratiæ tum exteriori, tum interiori habituali, quia per peccatum mortale expellitur. Immo & resisti gratiæ interiori etiam actuali intellectus: si præcise secundum se sumatur: similiter & gratiæ voluntatis quoad effectum, quem ex natura sua haberet, si esset in subjecto tantum concupiscentiæ ardorem non patienti. Et ut paucis cuncta complectar, ex Jansenio omnis gratia medicinalis est efficax & effectum semper habet completum, ita ut illi resistendi nusquam sit locus: unde si quis motioni inte-

interiori resistat, non per gratiam sed per legem audit.

Hæc propositio talisque ejus sensus est Jansenii; namque lib. 2. de grat. Chr. pag. 86. cap. 27. col. 1. sic ait: " Nemo ,, falsum putet gratiam in eo cui datur, ,, semper operari effectum ob quem da- ,, tur ,, Addit omnem gratiam esse talem, nec ullam aliam Augustinum agnovisse, ibidem infra pag. 87. col. 1. ,, subjungit: " Respondebit fortassis ali- ,, quis . . . hæc omnia quæ produximus, ,, nempe S. Augustinum, de gratia tan- ,, tum efficaci tradidisse, nihil vero im- ,, pedire, quin aliæ nonnullæ gratiæ per ,, hominis voluntatem effectu careant. ,, ,, Tunc sic respondet: " Nihil verius di- ,, ci posse, quam quod omnia quæ hacte- ,, nus protulimus de gratia efficaci, Au- ,, gustinus dixerit & intellexerit; cujus ,, rei causa est, quod nullam agnovit a- ,, liam actualem Christi gratiam non agno- ,, scere potuerit. ,, Igitur ex Jansenio gratiæ nullus resistere potest.

Quidam hanc etiam erga Jansenium humanitatem habent, ut ab erroris nævo, & ab anathemate ejus de gratia doctrinam purgare velint: quocirca huic gravissimæ difficultati de efficatia gratiæ necessitanti respondent, eum esse Iprensis sensum, omnem gratiam modo aliquo suum sortiri effectum, puta illuminando, movendo, excitando, quos quidem effectus Orthodoxi Theologi gratiæ sufficienti recte tribui non diffitentur. Sed frustra jacitur rete ante oculos pennatorum. Sensus secundæ propositionis ille est, gratiæ interiori numquam resistitur, quippe quæ semper habeat non quemcumque effectum indeliberatum, & actum primo primum, qualem tribuimus gratiæ sufficienti, sed etiam deliberatum, sed perfectum, seu completum, qualis est velle efficaciter bonum, & illud operari. Novatoris mentem non sistere in illustrationibus & piis motionibus incompletis luce clarius patet ex pluribus momentis. Primoquidem quia nullam agnoscit gratiam sufficientem, sed eam aperte & ubique ex professo debellat. Secundo, omnem Christi gratiam efficacem prædicat, illudque statuit inter gratiam primi hominis, & gratiam Mediatoris discrimen, quod illam dicat per omnia humanæ subditam voluntati, quæ ipsi ad nutum resistere poterat, istam stero e contra ita dominantem & imperantem, ut non solum suum semper habeat effectum, sed & necessario, ita ut illi resistere non queat voluntas. Tertio denique quod & stupendum profecto est, omnem hominem tametsi piis tum illustrationibus, tum motionibus ad bonum excitatum, solummodo audire per legem & doctrinam, nisi audiat per gratiam ut finem perfectum, videlicet actum completum assequatur: " Itaque, *ait ibi-* ,, *dem pag.* 87. *col.* 1. optime subjungit ,, Aug. hoc modo per gratiam quisquis ,, discit, agit omnino quicquid agendum ,, didicerit. Nempe quia quicquid non- ,, dum agit, id nondum agendum didicit ,, secundum gratiam, sed tantummodo ,, secundum legem. " Tum cap. 24. pag. 82. col. 2. propositionis hunc ipse prodit sensum: " Gratiam Dei Augustinus ita ,, victricem statuit supra voluntatis ar- ,, bitrium, ut non raro dicat homi- ,, minem operanti Deo non posse resiste- ,, re. ,, Istis principiis positis, nullam aliam præter efficacem & necessitantem gratiam agnovisse, immo & propugnasse, luce clarius apparet.

Jansenius omnem negat gratiam sufficientem pro præsenti statu, omnem cui resisti possit, & hoc ex professo, in toto libro tertio de gratia Salvatoris, quem & de gratia sufficienti nominat. Cap. 1. cujus hic est titulus: " Tangitur natura ,, adjutorii sufficientis, & ostenditur nul- ,, lum dari post lapsum, quin sit simul ef- ,, ficax. ,, Pag. 102. col. 2. ait: " Quapro- ,, pter sufficientem illam gratiam quam ,, Scholastici multi in Theologiam velut ,, adjutorium Salvatoris intulerunt, ab ,, Augustino destructam funditusque ever- ,, sam esse libens fateor. ,, Cap. 2. pag. ,, 104. col. 2. dicit: " Adjutorium suf- ,, ficiens prout a recentioribus explicari ,, solet, non tam ad gratiam, quæ pro- ,, prie nunc gratia vocatur, quam ad na- ,, turam pertinere. ,, Tum lib. 3. pag. 106. col. 1. asserit gratiam sufficientem esse quid monstruosum.

Rursus l. 2. de gratia Christi Salvatoris cap. 4. cujus hic est titulus: " Discri- ,, men adjutorii sanæ voluntatis & ægro- ,, tæ, hoc est, adjutorii sanitatis & me- ,, dicinalis, seu adjutorii *sine quo non*, ,, *& quo*. ,, Ecce responsio ejus pag. 41. col. 1. " Hoc ergo verum & genuinum discrimen

„ men est inter utrusque status adjuto-„ rium, quod adjutorium sanitatis seu in-„ tegræ libertatis influeret, aut non in-„ flueret cum voluntate, prout voluntas „ vellet aut nollet, plenissimeque ipsius „ arbitrio in agendo & quiescendo subde-„ retur: medicinale vero ipsum bene vel-„ le fastidienti ægrotæque voluntati tri-„ buat, utpote quod ipsa concupiscentiæ „ dominanti subjugata de seipsa suæque li-„ bertatis impulsu etiam cum gratia quan-„ tumcumque magna sibi assistente, habe-„ re non posset, quemadmodum olim po-„ tuit. Quod clarius fortassis ita dici pos-„ set, quod gratia sanæ voluntatis, in „ ejus libero arbitrio relinqueretur, ut eam „ si vellet, desereret, aut si vellet utere-„ tur, gratia vero lapsæ, ægrotæque vo-„ luntatis nullo modo in ejus relinquatur „ arbitrio, ut eam deserat aut arripiat si „ voluerit, sed ipsa sit potius illa postre-„ ma gratia quæ invictissime facit ut ve-„ lit, & a voluntate non deseratur. „

Ibidem cap. 5. pag. 43. col. 1. quod istum præ se fert titulum: " Rejiciun-„ tur lex, revelatio, remissio peccatorum, „ gratia sufficiens, &c. „ Sic ergo eamdem prosequitur materiam: " Primum est, „ nullum adjutorium gratiæ, cujus usus ita „ ponitur in arbitrio voluntatis, ut illud „ amplectatur aut deserat, ut illi consen-„ tiat aut non consentiat, si voluerit, „ quantumvis sine illo non velit, aut velle „ non possit, esse adjutorium quo fit ut ve-„ lit, sed tantum sine quo non, & proinde „ ad medicinale adjutorium Christi nullo „ modo posse pertinere, sed ad adjutorium „ primi hominis & sanæ voluntatis esse „ referendum. Nam in eo consistit es-„ sentialiter differentia utriusque adjuto-„ rii sine quo non fit actio, & quo fit, & „ consequenter sanæ voluntatis, & infir-„ mæ, Adami, & Christi, quod auxi-„ lium sine quo non voluntatis, ut influat „ in volitionem & actionem pendet essen-„ tialiter a nutu voluntatis, illud ad in-„ fluendum applicante: quod nisi consen-„ tiendo vel volendo fecerit, nullus in-„ fluxus in actionem effectusque secuturus „ est. „

Iprensis, Omnem gratiam pro præsenti statu vult efficacem, & eodem libro capite 24. ex professo probat octo argumentis gratiam Christi esse per se efficacem: capite 25. ait nullam Christi gratiam sine care-„ re effectu. Hic est titulus: " Decimo „ ejus efficacissima natura declaratur, ex „ eo quod nulla prorsus effectu caret, sed „ eum in omnibus, quibus datur infalli-„ biliter operatur. „ Sic postea loquitur: Primo pag. 83. col. 2. igitur hoc probat „ quod apud Augustinum gratia & opus „ bonum ita reciprocentur, ut quemad-„ modum ex gratia data mox effectum ope-„ ris consecutum inferre solet, ita vice „ versa, ex defectu operis, gratiam non „ esse datam. „

Et iterum ibidem pag. 84. col. 1. „ Quod si jam volumus, quando misere-„ tur Deus, profecto gratia quæ est effe-„ ctus misericordiæ & voluntatis effe-„ ctrix, non potest ab hominis, cujus mi-„ seretur Deus, voluntate seu volitione „ separari. „

Rursus ibidem: " Sicut significat Au-„ gustinus hoc ipso quo data est homini „ gratia, mox effectum sequi, sic e contra-„ rio negative subinde ratiocinando docet, „ hoc ipso quo effectu homo destituitur, „ nullam ei gratiam collatam esse, sed „ solo Pelagianæ gratiæ adjutorio, hoc „ est lege doctrinaque .... niti. „

Jansenius nullum tribuit effectum seu actum completum gratiæ sufficienti, sed tantummodo efficaci, ita ut qui illustrationibus & piis motionibus donatur & excitatur interius, si non venit ad Patrem & operetur, audit tantummodo per legem; quo quidem principio funditus evertit gratiam sufficientem, nec aliud præter gratiam efficacem agnoscit auxilium sufficiens nisi legem. Ita ex professo ibidem capite 27. quod hic ex integro aut saltem magna ex parte ad confundendum os loquentium iniqua & dolosa, texere juvat, ut capiant lectores cordati, quantum sit mendacium, & quam mala fides Jansenismum tamquam phantasma habere, & quod pejus prædicare: sic intonat & incipit Iprensis.

„ *Nec* vero moveat quemquam quod con-„ stet, multos divinitus mente collustrari, „ immo vero & in ipsa voluntate moti-„ bus divinæ gratiæ percelli, qui tamen „ ab ejus interna suasione & inclinatione „ dissentiunt, ut propterea falsum pu-„ tet gratiam in eo cui datur semper ope-„ rari effectum ob quem datur. „ Ecce status quæstionis igitur, tum de illustrationibus, tum de motionibus. Videamus nunc

nunc utrum ex eis agnoſcat gratiam aliquam quæ ſit vera gratia, habeatque actum completum.

Pergit Janſenius: " Conſiderandum eſt „ enim, multiplices eſſe divinæ gratiæ „ effectus, quemadmodum & voluntatis: „ eſt enim velle perfectum quod Auguſti„ nus poſſe vocat, eſt & imperfectum, „ quod velleitatem appellare ſolent: & „ hoc ipſum diverſos gradus habet, do„ nec ad ipſam primam tenuiſſimamque „ boni complacentiam veniatur. Hic „ ergo primus eſt cæleſtis iſtius roris ef„ fectus, quem ut minimum in omnibus „ operatur, quibus eum infundit Deus. „ Nam quemadmodum inundatio divinæ „ gratiæ, totam hominis voluntatem ſe„ cum inſtar impetuoſi cujuſdam torren„ tis rapit, ſic ut omnia humani cordis „ retinacula, quibus terrenis rebus irreti„ tur, velut violenta quadam tempeſtate „ dirumpat; ita lenis ille velut auræ te„ nuis afflatus complacentiam quamdam „ voluntatis tenuiſſimam, rei tam pulchræ, „ quæ ſimul objicitur contemplanda, „ contemperatam ſuaviter impetrat, & ce„ lerrime quaſi furtim poſt ſe rapit. Hæc „ igitur gratia quamvis nullo modo ſuf„ ficiat, ut homo Dei mandatum ope„ retur, ut Deum ſuper omnia diligat, „ ut ſperet, ut oret, ut credat, ad hoc „ tamen facit aliquid, ut iſtarum, vel al„ terius cujuſdam cæleſtis rei literas quaſ„ dam non voluntates, ſed velleitates & „ complacentias excitet .... Non enim „ quævis gratia, ad quoſvis effectus in„ ferendos ſufficit, ut quidam imaginati „ ſunt, ſed poteſtates operationum diffi„ cultati attemperandæ ſunt. „

Ecce Iprenſis ſui ipſius interpres. Diſtinguit ibi duplicem gratiam excitantem unam producentem effectum perfectum: alteram vero imperfectum, quem velleitatem & quamdam complacentiam vocat. His ultimis verbis delineatur gratia cui poteſt conſentire, vel reſiſtere voluntas, gratia quam volumus dare poſſe bonum & auxilium ſufficiens tum ad amandum, tum ad orandum Deum, tum etiam ad ſperandum in eum. Novator vero negat & dare poſſe, & ſufficientem eſſe ad amandum Deum, ad orandum & ſimiles actus. Igitur illudunt illi, qui ut anathema avertant a Janſenii doctrina, fatue aſſerunt, illum admittere gratiam quam vocamus ſufficientem, cum ipſe illam aperte neget; eam enim ſolum appellat gratiam, quæ habet non quemcumque effectum etiam incompletum ut velleitatem, & ad bonum excitationem, ſed illam tantummodo quæ effectum habet completum, eamque perfecte efficacem: quinimmo omnem aliam nomine gratiæ non celebrat; nec dubitat aſſerere eum qui audit per aliam gratiam quam per efficacem, audire tantummodo per legem & doctrinam.

Sic confidenter pronuntiat, ſic proſequitur p. 87. col. 1. " Qui ergo ſcit Deum „ ſuper omnia diligere, ſpe ac fide co„ lendum, & ſimilia, & nondum ita di„ ligit, ſperat, & credit ut lex jubet, „ nondum illa ipſa quidem didicit ſecun„ dum gratiam, ſed tantummodo ſecun„ dum legem: quamvis interim aliud „ quippiam quod prævium eſſe ſolet, ut „ v. g. quod in Deo vel charitate ac fide „ ipſius ſibi quoquo modo placeat, illoſ„ que actus quadam velleitate deſideret, „ & ſimilia ſecundum gratiam potuerit „ didiciſſe. Sic enim vidimus plurimos, „ qui nec dum ab immunditiis carnis ſe „ continere poſſunt, vehementer tamen „ optare continentiam, cujuſmodi vota „ divinæ gratiæ ſunt munera, & majoris „ gratiæ provocativa, quamvis nullo mo„ do veræ perfectæque continentiæ com„ paranda ſint. Itaque optime ſubjungit „ Auguſtinus: (hoc modo per gratiam) „ quiſquis diſcit, agit omnino quidquid „ agendum didicerit. Nempe quia quic„ quid nondum agit, id nondum agendum „ didicit, ſecundum gratiam, ſed tan„ tummodo ſecundum legem. „ Videas velim pie & docte Lector Janſenium velle ſolam operis gratiam, eam vero quæ non infert effectum completum, non eſſe gratiam; eum qui audit, ea tantum ſtante, audire duntaxat per legem. Sed ne quis nos Janſenio imponere credat, audiat ipſum aliquam ſibi in hoc puncto difficultatem ſibi proponentem, eamque ſecundum ſtabilita jam jam principia ſolventem.

" *Reſpondebit, inquit*, pag. 87. col. 1. & „ 2. fortaſſis aliquis, magis in ſcholaſti„ corum ſcriptis quam Auguſtini revol„ vendis exercitatus, hæc omnia quæ „ produximus, cum de gratia tantum ef„ ficaci tradidiſſe, nihil vero impedire, „ quin aliæ nonnullæ gratiæ per hominis volun-

„ voluntatem effectu careant .. „. Hæc objectio ex Orthodoxis procedit doctoribus, qui præter gratiam efficacem, admittunt sufficientem, cui non solum posse resisti constat, sed de facto resistitur, suoque nonnumquam caret effectu: verum & hanc gratiam sic delineatam prorsus abjicit Jansenius. Sic enim ibidem prosequitur.

" *Respondeo* nihil verius dici posse, quam „ quod omnia quæ hactenus protulimus, „ de gratia efficaci Augustinus dixerit, „ atque intellexerit. Cujus rei causa est, „ quod nullam agnovit aliam actualem „ Christi gratiam, nec agnoscere potue„ rit, nisi regulas omnes fundamentales, „ quibus innixus naturam gratiæ medici„ nalis tradidit, & explicuit, vellet in„ terimere.... Quapropter quisquis jam „ alia divinæ gratiæ adjutoria infirmis ho„ minibus afferre nititur, quæ deferant „ si velint, & in quibus permaneant si „ veliut, cum quibus tamquam sufficien„ tibus operentur si velint, nihil aliud „ imprudens facit, nisi ut originalis pec„ cati virus evacuet, illæsas liberi arbi„ trii vires esse, Christum frustra venis„ se, & gratis mortuum esse persuadeat. „ Audisne, docte Lector, quibus momentis gratiam cui resisti potest longe facit Jansenius, & quantis lacessit injuriis eos qui eam pro virili defendunt. Igitur luce clarius apparet sensum secundæ propositionis ab auctore intentum, illum esse, neminem in hoc præsenti statu posse gratiæ interiori resistere.

Revera quidem Novator nullam aliam pro statu naturæ lapsæ agnoscit gratiam præter efficacem eamque necessitantem; unum inter multa quæ adduci possunt pro probatione testimonia, in medium producere juvat, quodque e libr. 4. de gratia Christi Salvatoris eruitur cap. 10. pag. 184. col. 2. ubi pro gratia efficaci necessitante ex principiis supra in novem præcedentibus capitibus stabilitis, sic concludit: " Sexto hinc etiam claret cur Au„ gustinus omnem omnino gratiam pure „ sufficientem, sive ante fidem, sive etiam „ post fidem auferat. Ratio enim perspi„ cua est, quia cum ei nulla sit gratia „ operandi præter istam suavitatem Dei, „ nisi ista tanta fuerit ut ei delectatio„ nes rerum creatarum cesserint, vel „ peccabitur, vel alternante delectatio„ num fluctu, in medio remanebitur; „ sin autem ista superaverit, jam sine du„ bio bene voluntas operabitur: (quod „ enim nos amplius delectat, secundum „ id operemur necesse est) sed utrum„ libet fiat, non erit sufficiens gratia, „ sed vel efficax, vel ita inefficax, ex „ qua operatio quidem possit sequi, nisi „ ejus inefficacia per aliam suppleatur. „ Quibus verbis per omnia suam de gratia necessitante opinionem promit: Et vero si delectatio cælestis exuberet, necessario voluntas bene operatur, sin minus, necessario peccat: si delectatio cælestis & terrena in æquilibrio maneant, necessario utique pendula manet inter bonum & malum eadem hominis voluntas: cæterum gratiam sufficientem qua bonum possibile fiat, in omni rejicit sensu.

Sensus tertiæ propositionis.

HÆC est genuina mens Iprensis. Ad merendum, vel demerendum sufficit exemptio a coactione, immo a necessitate cæca, quæ, vel ex impetu naturæ, ut in repentinis, prosilit, vel ex dementia, ut in iis qui insipientiæ furore aguntur. Uno verbo, Jansenius necessitatem simplicem, seu spontaneitatem ad essentiam libertatis tantummodo requiri autumat; ita ut actus sit liber eo ipso quo voluntarius est.

Quem sensum ut melius capias tria sunt distinguenda, nempe coactio, necessitas naturalis, & cæca, denique necessitas simplex & non cæca. Coactio est motus a principio extrinseco, passo nihil conferente, sed potius renitente, uti quum aliquis vi propellitur & transfertur ad aliquem locum: necessitas naturalis & cæca est determinatio motus ab intrinseco quidem, sed nullo rationis judicio prævio: sic motus primo-primi appetitus inferioris sunt necessarii. Idem dicendum de actibus hominis qui dementia laborat. Necessitas simplex non cæca, seu non pura, est determinatio motus ab intrinseco principio cum aliqua intellectus cognitione aut judicio, seu potius reflexione; attamen absque ulla voluntatis indifferentia, eo prorsus modo quo amor beatificus est necessarius: enim vero a principio intrinseco, videlicet & ab intellectu, & a voluntate promanat; verum omni seclusa indifferentia & electione circa finem, & objectum amatum.

Ita-

Digitized by Google

Itaque libertas a coactione ea est, qua homo aliquid non invitus, sed voluntarie operatur: hoc est quum agit ex principiis intrinsecis; tunc enim coactione & vi, seu violentia non ligatur & tenetur, unde & liber a coactione dicitur. Libertas a necessitate naturali & cæca ea censetur, secundum quam homo aliquid operatur per principia quidem intrinseca, immo & cum aliquo rationis judicio, sive aliunde habeat indifferentiam, sive non habeat. Libertas a necessitate simplici est illa, secundum quam operamur per principia intrinseca, prævia cognitione & deliberatione matura intellectus cum indifferentia voluntatis ad utrumque extremum: Et ut ad trutinam scholæ loquamur, libertas a necessitate simplici ea est, secundum quam positis ad agendum prærequisitis, potest voluntas humana agere, vel non agere, aut etiam contrarium bono proposito facere, juxta illud Eccli. 31. *Qui potuit transgredi, & non est transgressus, facere mala & non fecit*. Unde ista libertas duplex distinguitur, videlicet una contradictionis, contrarietatis altera. Prima est indifferentia ad agendum, vel non agendum: secunda vero indifferentia ad bonum, vel malum.

Jansenius in hoc præsenti statu ad merendum vel non merendum exigit quidem libertatem a coactione, immo & a necessitate naturali & cæca, sed nusquam a necessitate simplici: necessitatem naturalem reducit ad coactionem lib. 6. de gr. Christi cap. 6. ibi enim dicit istam necessitatem, quæ nihil est aliud quam coactio, complecti etiam naturalem, id est, motus indeliberatos, sicut & amentium atque infantium actiones.

Quod autem hæc propositio, & talis ejus sensus sit Iprensis, colligitur ex lib. 6. de gr. Christi cap. 24. ubi ait opus esse laude, aut vituperio dignum, meritorium, vel demeritorium, ex hoc quod sit voluntarium, spontaneum, & non coactum, quamvis sit ad unum prorsus determinatum: Cap. 38. multa profert Patrum, præsertim Augustini testimonia, in pravum sensum detorta, ut suum probet intentum. Deinde sic concludit pag. 306. col. 2. " Habes Lector consensum admi-" rabilem tot sanctissimorum & eruditis-" simorum.... Qui, ... unanimiter " constantissimeque docent, voluntatem " hoc ipso quo rationalis voluntas est, " esse liberam: ... Nullam immutabili-" tatis, inevitabilitatis, vel quocumque " voces nomine, sed solam coactionis ne-" cessitatem, ei repugnare. "

Rursus ibidem cap. 12. pag. 278. col. 2. sic loquitur: " Numquam videlicet inte-" ritum libertati timet, nisi a necessita-" te violentiæ, atque coactionis: qua ab-" sente, satis ei est quod sponte, volen-" tesque peccant, & bene faciunt.

Jansenius suam ubique prodit de gratia necessitante, sublata indifferentia actus ad opposita extrema, sententiam, maxime lib. 6. de gr. Christi Salvatoris: contenditque solam necessitatem ex violentia promanantem libertatem perimere, nusquam vero eam quæ simplex & voluntaria dicitur & habetur: hinc sicut indifferentiam actus non exigit ad libertatis essentiam, ita consequenter nec ad merendum vel demerendum. Ratio Iprensis ea est, quia libertas ad meriti vel demeriti actum requisita, non consistit in indifferentia illa, quæ quidem, inquit, est signum libertatis, sed non essentia, quippe quæ in voluntario & in exemptione tantum a coactione prorsus sita sit. Hanc tradit doctrinam ibid. cap. ... pag. 264. col. 2. eujus hic est titulus: " Duplex necessitas " Augustino, coactionis, & simplex seu " voluntaria. Illa, non hæc repugnat li-" bertati. " Postea sic incipit: " Jam " videndum est, quo pacto ad libertatem " arbitrii se habeat necessitas in senten-" tia Augustini, ex qua tamquam opposi-" ta libertati multo clarius intelligetur, " quo pacto libertatem arbitrii accipien-" dam esse velit. Duplex autem in do-" ctrina ejus necessitas reperitur; una quæ " operatur effectum suum & si nolis, seu " quantumcumque renitaris, altera quæ " simpliciter necesse est aliquid fieri sine " renisu voluntatis: Prima illa necessi-" tas, qua fit aliquid & si nolis, semper " apud Augustinum opponitur voluntati. " Impossibile est enim, ut id quod fit vo-" luntate nostra, fiat nobis etiam nolen-" tibus, & e contrario, ut id quod fit " necessitate seu nobis nolentibus fiat no-" stra voluntate... Et quia voluntatis esse " & potestatis, seu voluntate posse fieri, " & potestate, idem Augustino sunt, quia " hoc dicitur esse in potestate, quod fa-" cimus cum volumus; hinc sæpissime talis " neces-

Digitized by Google

„ necessitas opponitur non solum voluntati, sed potestati. „ Ex his liquido patet Jansenium contendere solam coactionem non simplicem necessitatem opponi libertati : opus enim liberum illud ex ejus sententia est, quod in potestate voluntatis esse concipitur; porro in ejusmodi potestate censetur esse ex eodem quum illud voluntate seu voluntarie agimus. Libertas primi hominis in indifferentia ad opposita, quorum unum potest eligi & relinqui, sita erat, ait; hominis vero lapsi non sic, sed quod necessitetur & determinetur ad unum, quod illud tantummodo voluntarie & non coacte fiat.

Iprensis est sui ipsius interpres. Ibidem enim pag. 266. col. 1. sic habet : " Doctrina igitur Augustini est, necessitatem „ illam primam, prout etiam naturam „ sic explicatam complectitur, nec aliud „ est respectu voluntatis, quam quædam vis „ aut coactio, quæ operatur id quod potest, „ etiam aut violentia nolente voluntate, „ capitaliter repugnare libertati, eamque „ funditus perimere, non autem illam necessitatem quæ est simul voluntaria, qua „ scilicet simpliciter necesse est aliquid fieri non repugnante, sed immutabiliter „ volente voluntate. „

Pergit ibidem pag. 267. col. 1. " Ex „ his, *inquit*, vides quam enormiter aberrent illi, qui ut probent ad libertatem arbitrii requiri indifferentiam, & „ abesse debere necessitatem illo loco utuntur Augustini de civitate Dei, cum non „ tantum ex usu vocis necessitas, quem „ apud Augustinum & veteres scriptores „ habet, sed ex ipsa contextus evidentia „ perspicuum sit, eum de necessitate coactionis loqui. „ Qua phrasi nedum indifferentiam a ratione libertatis propellit Novator, verum etiam de hoc contrariam sententiam uti ab Augustini mente alienam rejicit, immo & errorem proclamat.

Subdit ibidem col. 2. " Nunc vero in „ Augustini sensu astruendo pergamus. „ Nam eadem illa doctrina, quod sola „ necessitas coactionis adimat libertatem, „ non necessitas illa simplex & voluntaria, „ ex aliis ejus locis non difficile demonstrari potest. „ Profecto circa Jansenii sensum pro gratia necessitante non est ambigendi locus, cum verbis claris & expressis dicat solam coactionem, non simplicem necessitatem libertatem adimere, quod quidem variis Augustini locis se probare jactitat, sed prorsus in vanum, cum sanctus Doctor contrarium adaperte propugnet : lib. de spir. & litt. cap. 33. *Sed consentire*, ait *vel dissentire* (*gratiæ*) *propriæ voluntatis est*.

Attamen suam probare Thesim enititur, videlicet libertatem hominis lapsi consistere in necessitate voluntaria, vel ad bonum, si delectatio cælestis sit superior, vel ad malum si terrena exuberet. Pro hoc momento cap. 7. suse explanat exemplum libertatis Dei. Cap. 8. libertatem Beatorum, qui omnes, ait, absque ulla operantur indifferentia, sed sane incassum. Quamvis enim Deus non sit liber ad se amandum, bene tamen ad amandum creaturas, quas quidem ad nutum ita amat, ut eas possit non amare: similiter Beati amant quidem necessario Deum, libere vero ea quæ sunt extra Deum. Quidquid sit, quæstio præsens est, eam fuisse Novatoris opinionem docere necessitatem simplicem libero non adversari arbitrio. Phantasma profecto libertatis : ubi enim adest necessitas, ibi vel ex ipsis terminis nulla libertas.

Audiamus Jansenium pro sua sententia loquentem. Caput septimum sic incipit pag. 263. col. 1. " Constabunt vero hæc „ omnia, de duplici ista necessitate, una „ violentiæ, altera simplici, cum qua libertas voluntatis maneat integerrima, „ longe evidentius, si sensum Augustini „ de libertate ipsius Dei & beatorum ho- „ minum, Angelorumque protulerimus. „ Capitis vero octavi istud initium est : " „ Sed libertas Beatorum sive hominum, „ sive Angelorum, multo invictius demonstrat, simplicem illam necessitatem, „ sublata omni omnino indifferentia & „ contrarietatis & contradictionis, non „ officere in doctrina S. Doctoris, libertatis arbitrio. Pro quo intelligendo „ notandum est, doctrinam Augustini „ esse constantissimam adversus Pelagianos, primum hominem quidem fuisse „ liberi arbitrii, sed ita ut bene velle „ posset & male, sed in futura vita arbitrium fore liberrimum in bono, usque ad „ eo ut male velle non possit. „ Rursus p. 269. col. 2. " Quamvis non neget Au- „ gustinus talem indifferentiæ statum „ etiam sub arbitrii voluntate, quamvis infimum & abjectissimum, comprehendi, solum

„ lum tamen istum eo nomine designari „ capitaliter ejus doctrinæ adversatur. „

Jam multa in his omnibus observanda sunt. 1. Jansenium propugnare gratiam necessitantem constat. 2. Ut declinet anathema quo Concilium Tridentinum percellit Protestantes liberum negantes in homine arbitrium, libertatem sub dominio tum gratiæ efficacis, tum concupiscentiæ exæstuantis manere quidem contendit, sed voce tenus, & ut titulum sine re, quandoquidem sicut Calvinus necessitatem vult, ita & ipse prędicat: ultro quidem concedit libertatem designari per indifferentiam actus ad opposita extrema, nusquam vero in hoc essentialiter sitam esse pronuntiat; unde si quam admittere quandoque videatur, non aliam sane quam indifferentiam status laudat, quatenus peccator potest transire a statu peccati ad statum gratiæ; quam variationem ipse non rejicit Calvinus. Nec mirum, indifferentiam actus ad hominem sanum duntaxat pertinere propugnat Iprensis. Denique lib. 7. de gratia Salv. cap. 10. iterum atque iterum debellat indifferentiam actus pro præsenti statu. Pergit cap. 11. asserendo eos qui illam admittunt, in errorem Pelagii impingere. Cap. 13. pag. 280. sic concludit detortis S. Augustini & S. Prosperi locis: " Nunc satis est ostendisse Prosperi doctrinam eamdem esse „ quæ fuit Augustini, dum ad veram libertatem arbitrii, nullam omnino indifferentiæ rationem habet. „

Dices: Jansenius lib. 8. de gr. Ch. cap. 21. profitetur se ab erroribus Calvini circa liberum arbitrium discedere: Atqui Calvinus lib. 2. inst. cap. 2. & lib. 1. cap. 15. negat inesse homini liberum arbitrium secundum electionem boni & mali: Igitur Jansenius admisit libertatem ab omni necessitate immunem.

Respondeo distinguendo: Jansenius a Calvino recedit quoad aliquid, concedo: Quoad omnia, nego. In aliquo differt, in aliquo etiam convenit. Differt quidem in eo, quod Calvinus dicat necessitatem naturalem non impedire quin motus primo primi concupiscentiæ & indeliberati sint peccata etiam formaliter, & gratiam efficacem funditus evertere libertatem. Utrumque Jansenius negat: convenit vero in eo, quod dicat gratiam liberum necessitare arbitrium; verum ut Tridentini declinet anathema, fidenter propugnat libertatem sub dominio ejusmodi gratiæ essentialiter permanere, quippequi ad libertatem solummodo exigat a coactione immunitatem: Igitur in re conciliatur cum Calvino, & idem propugnat.

Instabis: Jansenius non semel dicit pueros & amentes nec agere libere, nec quidquam mereri: Igitur exigit ad merendum exemptionem a necessitate.

Respondeo distinguendo consequens: Exigit libertatem a necessitate naturali & cæca: concedo: a necessitate simplici & relativa, nego. Hoc ipsum ex textibus allatis patet.

Repones: Iprensis lib. 6. de gr. Ch. cap. 34. exigit ad merendum & demerendum immunitatem a necessitate etiam simplici: ergo &c.

Respondeo distinguendo: Exigit exemptionem a necessitate simplici quoad statum, concedo: quoad actum, nego. Admittit quidem variationem status, in quo viatores a comprehensoribus secerni non diffitetur: ast per omnia & ubique indifferentiam actus debellat.

Sensus quartæ propositionis.

Ut sensus ejusmodi propositionis aperiatur, duæ partes in ea distinguendæ sunt: una facti, altera juris. Prima est an de facto Semipelagiani gratiam prævenientem ad initium fidei admiserint. Secunda, hoc dato & non concesso, an fuerint hæretici in eo quod vellent gratiam esse talis naturæ, cui voluntas humana posset ad nutum vel resistere, vel etiam obtemperare.

Prima pars, ejusque sensus claret; namque Jansenius lib. 2. de gr. Christi cap. 12. pag. 55. col. 1. sic loquitur: " Memoria recolendum est id quod latissime alio loco tradidimus, Semipelagianos ad illud initium fidei, orationem, „ desideria similesque actus bonos, quos „ hominis in potestate remansisse sentiebant, veræ, internæ, actualisque gratiæ adjuturium statuisse necessarium. „ Tum cap. 5. & 12. asserit Massilienses eamdem admisisse gratiam ad initium fidei, cæterosque bonos actus, quam admittunt Suarez, Vasquez, & Molina. Porro certum est istos auctores admittere gratiæ prævenientis necessitatem ad initium fidei.

Igi-

Igitur existimat Iprensis Semipelagianos vere admisisse gratiam ad initium fidei.

Secunda pars, ejusque sensus habetur lib. 8. de gratia Christi cap. 12. pag. 56. col. 1. his verbis: " Hoc igitur modo quia „ Massilienses cum gratiæ præsentis ad- „ jutorio putabant hominem per natura- „ lis primæ integritatis reliquias posse „ credere, orare, ac desiderare Deum, „ tamquam gratiæ medicinalis destructo- „ res, & liberi arbitrii præsumptores me- „ rita censuræ severitate damnati sunt. „ Scilicet quod dicerent hominem gratiæ resistere, vel obedire posse. Rursus cap. 15. sic habet, Massiliensium error erat: „ Quod initium fidei, orationem, gemi- „ tus, desideria & hujusmodi ex nobis, „ hoc est ex arbitrio libero provenire „ sentirent, & tamen gratiam etiam „ actualem in eorum opinione fuisse ad „ istos actus necessariam, cujus influxus „ in eorum libero relinqueretur arbi- „ trio. „ Denique libr. 8. de hær. Pelag. cap. 6. aperte propugnat Semipelagianos in hoc errasse quod vellent hominem lapsum adjutum gratia interiori posse ei consentire, vel dissentire, sicut Adam poterat in statu innocentiæ.

Dices: Jansenius pluribus in locis agnoscit indifferentiam liberi arbitrii: Igitur non est verisimile eum erroris notam Semipelagianis inurere, eo quod voluntatem humanam gratiæ interiori posse resistere, vel consentire autumarent.

Respondeo distinguendo: Agnoscit indifferentiam passivam, secundum quam voluntas humana trahi potest & necessitari a gratia ad bonum, a concupiscentia vero ad malum, concedo: indifferentiam activam, cujus virtute possit eligere bonum vel malum, nego.

Sensus quintæ propositionis.

HUJUSCE propositionis sensus non est gratiam sufficientem quandoque deesse obduratis & infidelibus, hoc quippe dato & non concesso, minime sequeretur Christum non esse mortuum pro omnibus, cum pro singulis suum fuderit pretiosum sanguinem, & promeruerit gratias quibus omnes suam possint operari salutem, tametsi non omnes, teste Concil. Tridentino sua culpa passionis Christi fructum percipiant. Sensus igitur propositionis proscriptæ duplex assignatur. Primus, Christum pro prædestinatis solum mortuum esse, ita ut cæteri gratiis quibus possint salvari careant; si quas vero habeant, mere temporales esse & ad salutem nusquam ordinatas. Secundus vero ille est, Semipelagianum esse propugnare Christum pro singulis hominibus passum esse & mortuum.

Jansenius libr. 3. de gratia Christi cap. 21. pag. 164. colum. 2. sic loquitur: " „ Nec enim juxta doctrinam antiquorum „ pro omnibus omnino Christus passus aut „ mortuus est, aut pro omnibus omnino, „ tam generaliter sanguinem fudit, cum „ hoc potius tamquam errorem a fide Ca- „ tholica abhorrentem doceant esse re- „ spuendum. „

Quod autem ibi loquatur de errore Semipelagianorum, ipse declarat initio capitis: Et vero cum sibi objecisset aliud argumentum pro gratia sufficiente omnibus conferenda, eo quod Christus sit omnium Redemptor, sic respondet pag. 162. colum. 1. " Hoc argumentum, sicut om- „ nia præcedentia, jam olim ad nauseam „ usque a Pelagianis, præsertimque Mas- „ siliensibus inculcatum fuit, ut mirum „ sit recentiores tanto studio trita hære- „ ticorum arma colligere. „ In fine ejusdem capitis prosequitur pag. 166. col. 2. „ Illa extensio tam vaga, *extensio sci-* „ *licet mortis Christi ad omnes*, Moderno- „ rum Scriptorum, non alio ex capite „ quam ex ista generali & indifferenti „ voluntate Dei, erga salutem omnium, „ & ex illa sufficientis gratiæ omnibus „ conferendæ præparatione fluxit; quo- „ rum utrumque Augustinus, Prosper, „ Fulgentius, & antiqua Ecclesia velut „ machinam a Semipelagianis introductam „ repudiavit.

Ex his patet Jansenium docuisse, Pelagianum esse dicere Christum pro omnibus & singulis hominibus suum pretiosum fudisse sanguinem: addiderunt summi Pontifices, illam propositionem in illo intellectam sensu, quod Christus duntaxat pro prædestinatis salvandis mortuus sit, & nullo modo pro reproborum salute, erroneam esse.

Quod autem hæc pars, ejusque sensus talis sit, patet ex lib. 3. de grat. Christi cap. 21. p. 164. col. 2. ubi sic loquitur pro electis: " In æternum vivificandis mor- „ tuus est; pro istis ab omni malo libe- „ ran-

„ randis rogavit Patrem suum, non pro „ cæteris qui a fide & charitate deficientes in iniquitate moriuntur. Pro his enim „ in tantum mortuus est, & in tantum „ propitiatio peccatorum est, & in tantum rogavit Patrem, in quantum temporalibus quibusdam divinæ gratiæ effectibus exornandi sunt. „ Subdit in fine „ ejusdem capitis: " Nullo modo principiis ejus, scilicet Aug. consentaneum „ est, ut Christus Dominus, vel pro infidelium in infidelitate morientium, vel pro „ justorum non perseverantium æterna salute mortuus esse, sanguinem fudisse, semetipsum Redemptionem dedisse, Patrem orasse sentiatur. „ Tum sic blasphematorie concludit: " Ex quo factum „ est ut .... non magis Patrem pro æterna „ liberatione ipsorum reproborum, quam „ pro diaboli Christus deprecatus fuerit. „

Jam ostenditur propositiones fuisse prescriptas in sensu Jansenii.

PROBATUR 1. Ex Bullis summorum Pontificum & aliis Instrumentis authenticis. S. Pius V. anno 1569. Bulla quæ incipit: *Ex omnibus afflictionibus*, damnat propositiones Baji inter quas 25. dicit. *Omnia opera*, infidelium esse peccata 27. *Liberum arbitrium sine gratia adjutorio non nisi ad peccandum valere*. 39. *Quod voluntarie fit etiam si necessario fiat, libere tamen fieri*. 66. *Sola violentia repugnat libertati hominis* & similes sic damnat, *quas quidem sententias stricto coram nobis examine ponderatas, quamquam nonnulla aliquo pacto sustineri possint, in rigore & proprio verborum sensu ab assertoribus intento*, hæreticas, *erroneas .... præsentium auctoritate damnamus*; observes velim quod damnentur propositiones in sensu verborum, & ab assertoribus intento; nec mirum, verba habent suum sensum, & suum explicat auctor per verba, quod dicimus pro aliis Bullis contra Jansenismum, ex quo patet propositiones Jansenii utique damnatas fuisse in sensu auctoris.

Gregorius XIII. anno 1579. Bulla quæ incipit *Provisionis nostræ*, eodem modo & eodem tenore dictas Baji damnat propositiones. Cardinalis Toletus tulit Bullam Lovanium ad Doctores Universitatis ejusdem urbis, qui eam summa cum reverentia suscepere, Bajus vero Toleti opera de errore convictus se retractavit, suamque retractationem propria manu subscriptam Lovanii 24. Martii anno 1580. misit ad summum Pontificem. Tum Universitas Lovaniensis decretum fecit, quo utramque Bullam recepit, ut patet ex registris ejusdem Universitatis, quorum exemplar factum & impressum est anno 1650. Duacensis Universitas anno 1688. 27. Julii aliud edictum protulit, quo doctrinam Baji & Jansenii rejicit. Incipit per ista verba: *Certiores facti*.

Urbanus VIII. certior factus doctrinam Jansenii in scandalum animarum serpere in Beglio anno 1641. Bullam quæ incipit, *In Eminenti Ecclesia*, dedit, in qua, relata prius condemnatione propositionum Baji per suos Prædecessores, procedit ad condemnationem ipsius libri Jansenii, his verbis: *Cum autem ex diligenti & matura ejusdem libri, cui titulus, Augustinus, lectione postmodum compertum fuerit in eodem libro mul as ex propositionibus*, intellige, Baji, *a Prædecessoribus nostris olim ut præfertur damnatas contineri, & magno cum Catholicorum scandalo, & auctoritatis Apostolicæ Sedis contemptu, contra præfatas damnationes & prohibitiones desfendi..... Constitutiones prædictas omniaque, & singula in eis contenta, apostolica auctoritate, tenore præsentium perpetuo confirmamus & approbamus; librumque prædictum, cui titulus est Augustinus, articulos, opiniones & sententias in dictis Constitutionibus reprobatas atque damnatas, ut a nobis compertum est, continentem & renovantem, aliaque omnia opera ..... omnino prohibemus &c.* Idem Urbanus Breve Apostolicum direxit anno 1643. ad Archiepiscopum Mechliniensem, ut operam daret pro executione suæ Bullæ contra Jansenismum; quod quidem diploma verificavit Congregatio generalis Romæ habita ad hunc effectum die 26. Junii anni 1644. ut in posterum nullæ essent in ore adversariorum redargutiones. Innocentius X. postea rescripsit ad Marchionem Castrirodrici Belgii gubernatorem, ut auxilium præberet ad executionem Constitutionum prædictarum. Hoc Breve datum est Romæ die 2. Martii an. 1645.

Episcopi Galliæ animadvertentes nihilominus hæresim Jansenianam grassari in regno, rescripserunt ad Innocentium X. anno 1651. & ad suum tribunal detulerunt li-

Digitized by Google

librum Jansenii, ut prævio examine summus Pontifex procederet ad talis libri condemnationem. In hac epistola profitentur se seria & longa inquisitione ac ponderatione extraxisse quinque propositiones summam doctrinæ hujus libri continentes.

Tum Innocentius X. ann. 1653. procedit ad propositionum condemnationem, Bulla quæ incipit: *Cum occasione impressioni libri, cui titulus Augustinus, Cornelii Jansenii Episcopi Iprensis: Inter alias ejus opiniones orta fuerit, præsertim in Galliis controversia super quinque ex illis. Complures Galliarum Episcopi apud nos institerunt, ut easdem propositiones nobis oblatas expenderemus, ac de unaquaque earum certam ac perspicuam ferremus sententiam.* Tum relatis propositionibus, sic prosequitur. *Pro rei gravitate coram aliquibus S. R. E. Cardinalibus ad id specialiter sæpius congregatis, a pluribus in sacra Theologia magistris, easdem quinque propositiones, fecimus singillatim diligenter examinari, eorumque suffragia, tum voce, tum scripto relata mature consideravimus..... Cum autem ab initio hujuscemodi discussionis ad divinum implorandum auxilium multorum Christi Fidelium preces, tum privatim, tum publice indixissemus, postmodum iteratis eisdem ferventius, ac per nos solicite implorata sancti Spiritus assistentia, tandem divino numine favente, ad infra scriptam devenimus declarationem & definitionem.*

Primam prædictarum Propositionum: *Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus, & conantibus secundum præsentes, quas habent vires, sunt impossibilia; deest quoque illis gratia qua possibilia fiant: temerariam, impiam, blasphemam, anathemate damnatam, & hæreticam declaramus, & uti talem damnamur.*

Secundam: *Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ numquam resistitur: hæreticam declaramus, & uti damnamus.*

Tertiam: *Ad merendum & demerendum in statu naturæ lapsæ, non requiritur in homine libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione: hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.*

Quartam: *Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei: & in hoc erant hæretici, quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere vel obtemperare: falsam & hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.*

Quintam: *Semipelagianum est dicere Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse; falsam, temerariam, scandalosam: & intellectam eo sensu, ut Christus pro salute duntaxat Prædestinatorum mortuus sit, impiam, blasphemam, contumeliosam, divinæ pietati derogantem, & hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.*

Idem Summus Pontifex anno 1653. rescripsit ad Episcopos Galliæ, & ad Ludovicum XIV. pro executione suarum Constitutionum. Rex vero in zelo fidei nulli secundus, Edictum protulit eodem anno, quo vult & præcipit omnes Galliæ Episcopos recipere Bullam Innocentii, & executioni cum omni diligentia mandari. Eodem anno Galliarum Episcopi rescripserunt ad Innocentium, ut gratias agerent pro ejus contra Jansenismum Constitutionibus, asserendo se eas omni qua par est reverentia & obedientia, recipere.

Congregatio generalis Romæ habita anno 1654. die 23. Aprilis damnat Jansenismum, & multa alia opera eamdem doctrinam continentia.

Ecclesiæ Gallicanæ Episcopi Parisiis congregati audientes discipulos Jansenii declinare anathema Innocentii contra Propositiones latum, dicendo eas non reperiri in libro Jansenii, repetito libri examine, rescripserunt ad Innocentium X. ut suam aperiret circa sensum Propositionum mentem.

Innocentius ad eosdem misit anno 1654. Breve 29. Septemb. Apostolicum, in quo sic loquitur: *Damnavimus in quinque Propositionibus Cornelii Jansenii doctrinam ejus libro contentam, cui titulus Augustinus.*

Galliæ Episcopi rescripserunt pro eodem momento ad Alexandrum VII. qui anno 1656. dedit Breve Apostolicum, quo conqueritur quosdam Ecclesiæ perturbatores Bullam Innocentii X. evacuare satagentes, dicere propositiones non esse in libro Jansenii, nec in ipsius sensu damnatas. Tum recensito Innocentii X. diplomate, sic loquitur: *Nos qui omnia quæ hac in re gesta sunt sufficienter & attente perspeximus, utpote qui ejusdem Innocentii Prædecessoris jussu dum adhuc in minoribus constituti Cardinalatus munere fungeremur, omnibus illis congressibus interfuimus, in quibus*

Apostolica auctoritate eadem causa discussa est, ea profecto diligentia qua major desiderari non posset, quantumque dubitationum super præmissis in posterum auferre volentes, ut omnes Christi Fideles in ejusdem fidei unitate sese contineant, ex debito nostri pastoralis officii, ac matura deliberatione præinsertam Innocentii Prædecessoris nostri Constitutionem declarationem & definitionem harum serie confirmamus, approbamus & innovamus, & quinque illas Propositiones ex libro præmemorati Cornelii Jansenii Episcopi Iprensis, cui titulus Augustinus, excerptas ac in sensu ab eodem Cornelio intento damnatas fuisse declaramus, & definimus. Et uti tales, inusta scilicet eadem singulis nota quæ in prædicta declaratione & definitione unicuique illarum sigillatim inuritur, iterum damnamus.

Quibus peractis Alexander zelo zelatus pro Domino Exercituum, omnia movit & fecit ut sua Constitutio Apostolica debitum ubique sortiretur effectum: qua de causa eodem anno die 23. Decembris scripsit ad Domnum Joannem Austriacum in Belgio Proregem, ut manum & auxilium pro executione suæ Bullæ præbere dignaretur. Elapsis vero aliquot annis, non sine magno animi mœrore didicit Diœcesis Parisiensis Vicarios Generales non modicum suam infirmasse Constitutionem in Mandato quodam publico ad omnes prædictæ Diœcesis Fideles directo, quo quidem aut probare aut inculcare satagebant Bullam Pontificiam Jansenii doctrinam solum in genere proscribere, ita ut quæstionem facti ne quidem implicite attingeret & definiret. Quibus permotus Alexander rescripsit ad eos anno 1661. die primo Augusti, ut quam primum se retractantes, novo instrumento publico certos facerent Fideles Diœcesis Propositiones Jansenii & quoad jus, & quoad factum esse proscriptas atque damnatas: cui monitioni omni qua par est reverentia obtemperantes, novum Mandatum ad hunc effectuum anno 1661. die ultimo Decembris dederunt. Subsignatum apparet a DD. Defcomte & Dehandinch Eminentissimi Cardinalis de Rets Parisiensis Archiepiscopi Vicariis.

Anno 1657. Episcopi Ecclesiæ Gallicanæ protulerunt formularium damnationis Propositionum tum in jure, tum in facto ab omnibus regni Clericis, Monachis & etiam Monialibus subscribendum. Eodem anno accessit Edictum Regis pro executione.

Quatuor Episcopi sub Pontificatu Clementis IX. renuerant damnare factum, sed postea obedientes receperunt Constitutiones prædictas, ut patet ex eorum epistola 1. Septembris anno 1658. sic subscripta: *Nicolaus Episcopus Alectensis, Franciscus Episcopus Apamiensis, Henricus Episcopus Andegavensis, Nicolaus Episcopus Bellovacensis.* Illustrissimus Domnus Cæsar d'Estrees Episcopus & Dux Laudunensis certum fecit Clementem quatuor Episcopos Formulario subscripsisse. Ipsius epistola subscripta apparet die 22. Septemb. 1668. Postea Clemens Breve Apostolicum direxit ad Regem eodem anno die 28. Septembris quo gaudium summum se habere manifestat, quod Episcopi subscripsissent Formulario. Igitur sine causa quidam eos non subscripsisse prædicant, ut jam dictum est.

Quia vero novas movere tragœdias Jansenii asseclæ, non cessantes in dubium revocare factum, Innocentius XII. Breve Apostolicum 28. Januarii anno 1694. dedit, quo prohibet alterum sensum dare Formulario, his verbis: *Nuper ex Litteris fraternitatum vestrarum primum accepimus orta esse inter Theologos Belgii dissidia, dum alii alios incusant tamquam novarum opinionum sectatores, qui tum verbo, tum scriptis, Constitutiones felicis recordationis Innocentii X. & Alexandri VII. Prædecessorum nostrorum, in quibus quinque Propositiones ex libro Cornelii Jansenii, cui titulus est, Augustinus, excerptæ & damnatæ una cum formulario juramenti in earumdem condemnationem præstandi continentur variis interpretationibus inutiles & inefficaces quodam modo reddere, non sine gravi animarum detrimento conantur ... exemplo Prædecessorum nostrorum firmiter inhærentes, easque in suo robore fuisse & esse declarantes, fraternitatibus vestris mandamus ut contra omnes & quoscumque cujuslibet status, gradus & conditionis consistent, qui ausu temerario prædictas quinque Propositiones sic damnatas .... verbo vel scripto deffendere præsumpserint, servato tamen juris ordine procedatis, eosque debitis pœnis in eisdem Constitutionibus contentis puniri curetis, &c.* Insupet hortatur Episcopos Belgii ad quos direxit illam Bullam

tam, ut juramentum & Formularii subscriptionem exigant ab omnibus Fidelibus suæ Diœceseos, his verbis: *Quare præcepimus ut quemadmodum ii qui ad juramentum adigendi sunt, illud præstare debeant sincere, absque ulla distinctione, restrictione, seu oppositione damnando eas Propositiones ex libro Jansenii excerptas in sensu obvio, quem ipsamet Propositionum verba præ se ferunt, pro ut sensum illum damnarunt summi Pontifices Prædecessores nostri*. Adjunxit epistolam Innocentius ad Episcopos Belgii subscriptam die 24. Novembris anni 1696. ut executioni mandent suam Bullam. Hæc est epistolæ subscriptio. *Venerabilibus fratribus Archiepiscopo Mechliniensi, Episcopis Antverpiensi, Ruremondensi, Brugensi, Gandavensi*.

Certe post tam claram tamque apertam explicationem juris & facti nullus remanebat circa condemnationem Propositionum Jansenii ambigendi locus. Quidam tamen casus extraordinarius volatilibus in foliis expressus post aliquod tempus, non sine multorum admiratione, & ne dicam stupore Parisiis apparuit, quo quidem casu anonymus quidam petit a Confessario suo an absolute & in conscientia teneretur subscribere Formulario sine restrictione. Permulti Doctores aut incauti, aut re non sufficienter ponderata, responderunt negative. De quo certior factus Clemens XI. anno 1703. die 12. Februarii Breve multiplex Apostolicum dedit. Alterum quo renovat omnes Prædecessorum suorum Constitutiones pro condemnatione & juris, & facti quinque Propositionum, & pro Formularii subscriptione: Alterum pro Eminentissimo Cardinali de Noailles Archiepisc. Pariensi ut Constitutionem Alexandri VII. pro Formulario executioni mandari curaret; pro quo etiam interpellat tertio rescripto Regis Christianissimi auxilium & auctoritatem. Deinde subsecuta sunt varia Episcoporum Galliæ Mandata, quibus ad instar Summi Pontificis iterum atque iterum proscribunt Propositiones Jansenii quoad jus & factum. Igitur Propositiones quinque fuerunt in sensu Jansenii damnatæ.

Probatur secundo variis rationibus.

PRIMA: In opere trium columnarum sensus Jansenii propugnatur a suis, qui tamen proscriptus est: Igitur Propositiones sunt damnatæ in sensu Jansenii.

Secunda: Sic declarant Summi Pontifices relati, & quæstio facti iterum atque iterum mota damnata est in sensu obvio & secundum sensum, quem Propositiones præ se ferunt, ut sonant verba, adeoque secundum sensum auctoris, si quidem auctor se explicat verbis & scriptis. Ergo &c.

Tertia: Propositiones damnatæ sunt in sensu in quo erant controversæ, alias decisio non tantum fuisset inutilis, sed & nociva, & conscientiatum perturbatrix, eo quod expectaretur citra controversiam: Atqui erant controversæ in sensu Jansenii: Ergo &c.

Solvuntur objectiones Novatorum.

OBJICIUNT: Propositiones non sunt damnatæ in sensu Jansenii: Igitur manet intacta ejus doctrina. Probant antecedens. Sensus primæ Propositionis damnatæ, hic est, præcepta sunt impossibilia impossibilitate absoluta & invariabili omnibus justis dum vivunt, quantumlibet conatum adhibeant ad ea observanda cum gratia efficacissima; justi enim non possunt habere in hac vita aliquam gratiam quæ det aliquam potestatem, immo ne quidem inchoatam observandi præcepta. Ita refertur in opere trium columnarum, tum in scripto cujus titulus: *Defensio Constitutionis Innocentii X.*

Respondeo negando antecedens. Enim vero in opere trium columnarum triplicem exhibuerunt Propositionum sensum Novatores: Alterum Lutheri & Calvini: alterum Molinæ affixum: tertium vero quem tamquam genuinum Augustini defendebant, & Jansenii Propositionibus accommodabant: Proscriptus est autem & ille tertius sensus: Igitur sequitur Propositiones fuisse damnatas in sensu Jansenii, si quidem damnatæ sunt in sensu quem ipsi Jansenismi fautores exhibebant, & quem affirmabant esse Jansenii. Ad probationem dico, propositiones proscriptas fuisse in sensu obvio & quem præ se ferebant: Sensus autem quem prima Propositio exhibet est, quod præcepta sint impossibilia etiam justis secundum præsentes quas habent vires: Propositio igitur est erronea non solum in sensu a Novatoribus exhibi-

hibito, sed in proprio & connaturali ipsius Jansenii sensu; qui quidem admittit impossibilitatem absolutam relativam, cum ipse admittat solum variationem status, non electionis & indifferentiæ; nam asserit deesse quoque justis gratiam qua possibilia fiant: Quid plura? In capite ex quo prima propositio excerpta est, eodem modo loquitur de Fidelibus ac de Infidelibus: Constat autem nullam omnino agnoscere in istis gratiam qua præcepta reddantur possibilia: Igitur nec in illis: Igitur juste & in sensu Præsulis atque libri qui inscribitur Augustinus, &c. Summus Pontifex notam inurit ptimæ propositioni.

Instant: In censura propositionis habetur, quod propositio jam sit a Concilio Tridentino proscripta: sed Tridentinum eam damnat in Calvini sensu, a quo multum discrepat Jansenii sensus: Igitur prima propositio non fuit in sensu Præsulis anathemate percussa. Confirmatur: Sine gratia efficaci præceptum non est possibile, quia est aliquid ad agendum prærequisitum: sed Jansenius in eo solum sensu dicit præcepta impossibilia, quod requiratur gratia efficax ad illa adimplenda: Igitur sicut propositio non est in sensu Jansenii erronea, nec utique in eodem proscripta dicenda est.

Respondeo distinguendo: Sensus Jansenii differt a sensu Calvini in aliquo, sed convenit in multis, maxime in extinctione liberi arbitrii, concedo: secus, nego. Discrepat a Calvino, I. In eo quod Calvinus impossibilitatem adimplendi præcepta dicat habitualem, fixam, permanentem & absolutam, ipse vero Jansenius dicit solum transitoriam, & œconomiæ causa partim relativam, nempe secundum præsentes quas justus habet vires, & relative ad delectationem terrenam exuberantem: Ille quandoque admittit necessitatem coactionis: iste vero spontaneitatis: sed Jansenius convenit in multis cum Calvino. I. Dicit præcepta esse impossibilia sicut iste: dicit voluntatem necessitari tum ad malum per concupiscentiam exardescentem, tum ad bonum per gratiam victricem & dominantem: merito igitur summus Pontifex declarat propositionem jam fuisse damnatam in Concilio Tridentino; quia in multis maxime in capitali errore, ejus opinio in sententiam Calvini collimare creditur.

Ad confirmationem, distinguo: Sine gratia efficaci præceptum non est possibile possibilitate conjuncta cum actu, concedo: possibilitate vera & secundum se considerata, nego. Gratia efficax se tenet ex parte actus secundi, quem quidem producit cum potentia prævie & proxime disposita per gratiam sufficientem: Et vero nulla potest dari potentia magis proxime ad agendum quam ea quæ habetur per gratiam sufficientem, si quidem movet voluntatem ad actum; voluntas autem mota est completa in ratione potentiæ per hanc gratiam sufficientem, nec aliud post istam præparationem expectatur, nisi actus. Ultro fatemur ad hunc requiri gratiam efficacem, sed de hoc non controvertitur, verum potius de posse, quod habetur proxime per gratiam sufficientem quæ datur omnibus; Jansenius illam totis viribus abnegat: Igitur manet constanter ex ejus doctrina quædam præcepta esse impossibilia, videlicet quum deest gratia sufficiens qua possibilia fiant; eam autem multis deesse, vel etiam ipsis justis asserit. Igitur luce pomeridiana clarius affulget juxta Jansenii sensum, præcepta quædam vere esse impossibilia.

Opponunt II. Hic est secundæ propositionis sensus: " Gratia facit semper omnia in nobis sine ulla ex parte nostri actione, & sine resistentia, etiamsi foret in nobis voluntas." Ita habetur in opere trium colum. Et apud auctorem libri cujus titulus *de gratia victrici*, ita & passim discipuli Jansenii. Præsul autem, inquiunt, ubique docet voluntatem cooperari cum gratia, quæ vim non infert libero arbitrio, concupiscentiam sæpe debellare gratiam, & ipsam non semper producere bonum ad quod tendit & datur; quæ quidem omnia longe sunt a sensu propositionis damnatæ: Igitur secunda propositio non fuit damnata in sensu Jansenii. Confirmatur: Jansenius libr. 8. de gratia Christi cap. 2. scribit delectationem quandoque esse victricem, quandoque non, puta quando exardescit concupiscentia: tunc hominem suum denegare inspirationibus consensum, tunc animum inhærere in quibusdam inefficacibus desideriis. Igitur censet Jansenius hominem in præsenti statu posse resistere gratiæ, adeoque secunda proposi-

tio

tio non fuit in sensu ab ipso intento damnata.

Respondeo, ut supra, non esse impræsentiarum quæstionem de sensu, quem novatores propositioni Jansenianæ affingere possunt, sed de sensu obvio quem propositio, ex sola terminorum aprehensione exhibet: hic est sensus libri Jansenii, cuilibet eum legenti obvius; certum est autem exhibere hæreticum, quia nedum erroneum est & falsum voluntatem cogi, & passive se habere in actionibus moralibus, sed & necessitari ad unum sive per concupiscentiam, sive per gratiam: istum esse propositionis sensum, non solum patet ex terminis, sed & ex omnibus principiis Jansenii, quippe qui lib. 2. de gratia Christi passim doceat. I. Hominem cum gratia facere in præsenti statu omne bonum quod fieri potest, & quod a Deo per hanc gratiam fieri statuit. II. Discrimen illud esse inter gratiam status innocentiæ & gratiam præsentis, quod illa daret posse agere, ista vero det actu agere & semper. III. Hominem lapsum nullam recipere gratiam sufficientem, quia gratia Christi suum semper fortitur effectum. IV. Gratiam sufficientem esse in nostro statu inutilem. V. Hominem quandoque omni gratia carere, ut quando non operatur bonum, ejusque inertiam & inactionem magnum esse argumentum omnem illi defuisse gratiam.

Ad confirmationem, distinguo: Gratia ex Jansenio non habet semper effectum ad quem datur, & hoc per resistentiam concupiscentiæ, non per electionem voluntatis, concedo: per electionem, nego. Duo sunt apud Jansenium pro hoc momento inconcussa: alterum gratiam actualem semper fortiri in præsenti statu effectum: alterum vero quandoque non habere omnem ad quem tendit, premente concupiscentia, quæ quia vehementior, ligat voluntatem veluti compedibus, & ad malum necessario inclinat, immo & determinat, ita ut absque ulla ex parte sui electione operetur malum: quod certe libertatem funditus evertit, & sapit Calvinismum. Nos vero Catholici concedimus concupiscentiam quidem inclinare ad malum, sed voluntatem numquam illud operari nisi eligat: immo quotidiana comprobat experientia hominem justum ab angelo satanæ vehementer stimulatum, modo oratione, modo ad alia divertendo animum, mudo Novissima scrutando & meditando, a laqueo liberari & vincere. Igitur propositio secunda damnata est in sensu Iprensis, quia ejus sensus falsus & manifeste erroneus est, immo & hæreticus.

Replicant III. Fautores Jansenismi: Hic est tertiæ propositionis damnatæ sensus, homo potest mereri & demereri sine immunitate a necessitate naturali, id est, a necessitate a natura promanante; sic legitur in opere 3. col. sic etiam in variis pro defensione Jansenii exhibitis libris; hic est autem propositionis Jansenii sensus: homo potest mereri & demereri operando bonum & malum cum necessitate voluntaria, licet sit absoluta & intrinseca. Igitur propositio non est damnata in sensu Jansenii.

Respondeo, gratis omnino hæc afferri: Ad abundantiam juris, & veritatis triumphum, distinguo: Jansenius rejicit necessitatem cæcam & a natura fluentem, qualis est illa quæ in pueris & amentibus, & quæ in motibus primo-primis invenitur, concedo: necessitatem a concupiscentia vel gratia emanatam, ab illa ad malum, ab ista ad bonum, nego. Testis ipse Jansenius, ut supra retulimus: testes ipsius asseclæ; Testis auctor libri, cujus titulus *Augustinus Victor*, 1. col. cap. 53. pag. 142. testis auctor Apologiæ pro SS. Patribus 3. part. p. 617. testis Dionysius Raymundus 1. part. cap. 4. art. 9. pag. 186. qui omnes propugnant solam coactionem opponi libertati, minime vero eam quæ est vel a concupiscentia, vel a gratia, quod sane erroneum est, & ab essentia libertatis, qualem docent Patres, prorsus alienum.

Objiciunt IV. Hic est quartæ propositionis sensus, homo non posset denegare consensum gratiæ efficaci quando vellet denegare, sicque facit eum coacte agere. Ita in scripto 3. col. vel ut alii interpretantur, in hoc error positus est, quod gratia semper necessitet, ita ut homo statum non valeat immutare.

Respondeo, etiam ut supra, sine fundamento hæc proferri; fuit enim propositio proscripta in eo sensu quod gratia faciat semper agere, ita ut nullus ei resistere possit: hunc autem sensum ubique aperit & propugnat Jansenius, propugnant & sui, ut actor libri de gratia victrici pag. 449. item in opere inscripto *in nomine*

Domini pag. 28. ita etiam refert liber *Expositio fidei* inscriptus pag. 211.

Neque vero magis proficiunt Novatores hunc pro quinta propositione adinveniendo sensum proscriptum in op. 3. colum. (Christus passione sua pro solis electis meruit veram fidem & justitiam) damnata quippe est etiam in sensu auctoris. Enim vero quamvis primus sensus, ex parte pertineat ad Jansenium, non tamen omnino; concedit enim Christum in aliquo sensu etiam pro reprobis mortuum, nempe quia gratias eis promeruit temporales; sic enim loquitur: " Unde si quid pro reprobis „ rogavit patrem, pro temporalibus quibusdam justitiæ effectibus rogavit, & „ pro iisdem obtinendis obtulit pretium, „ fuditque sanguinem. „ Et vero multi reprobi etiam justi ad tempus fuerunt, ut Judas: Gratias vere interiores habuit: A quo istæ gratiæ? nisi a Christo. Igitur mortuus est vere & sincere pro omnibus, & gratias interiores eis promeruit. Heu quot in inferno cruciantur qui non semel gratiam efficacem habuerunt: quippe a justitia propria culpa in peccatum lethale prolapsi, mortui sunt reprobi; vere igitur oraverat etiam pro ipsis Salvator, ut salutem operarentur: igitur hæretica est & prorsus impia quinta propositio. Namque mors Christi ex collatione gratiæ interioris ad salutem colligitur: Christus autem promeruit omnibus gratiam interiorem. Igitur vere pro omnibus & singulis mortuus, quod tamen tota fortitudine negat & probare contendit Jansenius.

Objiciunt V. Clemens IX. in gratiam quatur Episcoporum Jansenii partes propugnantium, postea vero obedire summo Pontifici paratorum, permisit, ut subscriberent condemnationi propositionum absque eo quod ipsis Jansenio tribuerint: Igitur patet ex illo momento Clementem non credidisse propositiones fuisse in sensu Jansenii proscriptas.

Respondeo negando, Clementem aliquid roboris detraxisse a Constitutionibus suorum prædecessorum circa propositionum condemnationem, quin potius contrarium aperte declarat, his verbis: " Prædecessorum nostrorum Constitutionibus firmissime inhærentes nullam exceptionem, „ aut restrictionem admissuri unquam fuissemus. „ Unde dato quod honoris causa permiserit eis non nominare Jansenium, in nullo tamen, ut patet, derogavit Constitutionibus Innoc. X. & Alexandr. VII. Quinimmo dato & non concesso derogasse, hoc enim falsum est; Clemens XI. in sua Bulla quæ incipit: *Vineam Domini Sabaoth*, data 15. Maji anno 1705. contra Jansenismum data, quæque non est simplex Breve Apostolicum, vel Congregationis decretum, sed vero Constitutio, eaque in Galliis cum solemnitatis jure suscepta, restituit omnes condemnationes propositionum, sive quoad quæstionem juris, sive quoad quæstionem facti a summis Pontificibus felicis recordationis Innocent. X. & Alexandr. VII. factas; sic enim loquitur: " Perinde „ ac si memoratus Clemens prædecessor. „ . . . . In tam gravi negotio exceptionem seu restrictionem, cum nullam „ prorsus se unquam admissurum fuisse „ protestatus fuit, reipsa admisisset. „

Instant: Quidam Episcopi, & Belgii Doctores volentes aliquid subscriptioni Formularii superaddi, iis fortiter & zelo vere Apostolico restitit Innocentius XII. stricte injungens condemnare propositiones in sensu obvio, nulla tamen facta mentione de libro Jansenii: quod quidem argumentum est, propositiones non fuisse proscriptas in sensu Jansenii.

Respondeo distinguo: Argumentum est propositiones non fuisse damnatas in sensu Jansenii, si Innocentius XII. declinavit constitutiones Innocentii X. & Alexandri VII. concedo: secus, nego. Asserit autem inhærere constitutionibus suorum prædecessorum: sic enim habetur in suo Brevi die 6. Februarii anno 1694. ad Episcopos Belgii, in quo post confirmatas Constitutiones Innocent. X. & Alexandri VII. ait: *Præcipimus, ut quemadmodum ii qui ad juramentum adigendi sunt, illud præstare debeant sincere, absque ulla distinctione, restrictione, seu expositione, damnando eas propositiones ex libro Jansenii excerptas, in sensu obvio quem ipsamet propositionum verba præ se ferunt, prout sensum illum damnarunt summi Pontifices prædecessores nostri*. Certum est autem Innocentium X. & Alexandrum VII. notam inussisse propositionibus nedum in abstracto & secundum se spectatis, sed reduplicative ut ex libro Jansenii excerptis.

Quia

Quia vero quidam in Belgio iterum mussitantes cavillis a subscribendo Formulario sicut oportet, fideles deterrere conabantur, omnem effugii locum eis præclusit ulteriori Brevi 24. Novemb. anno 1696. ad eosdem Belgii Episcopos directo, ubi sic loquitur idem Papa: *Non sine admiratione intelleximus nonnullos istis in Diœcesibus reperiri, qui verbis & calamo ausi fuerint affirmare, supradicto nostro Brevi alteratam seu reformatam esse Constitutionem Alexandri VII. 16. Oct. anno 1656. editam, nec non formularium ab ipsamet promulgatum, cum dicto Brevi utrumque specifice confirmetur, & omnino intenderimus & intendamus iisdem adhærere, & nequaquam sinere ut aliquid addatur vel detrahatur a prædicto formulario.*

Objiciunt VI. Professio fidei edita anno 1663. quam Illustrissimus Dominus De Choiseul Convennarum Episcopus, misit ad summum Pontificem, continet sanam de gratia doctrinam, ipso teste Alexandro VII. qui de fautoribus Jansenii in suo Brevi Apostolico loquens, ait: *Ad saniorem doctrinam inducti*; & tamen in his articulis altum est silentium de Jansenio: Igitur non opus est damnare propositiones in sensu istius Præsulis, maxime cum quidam Thomistæ receperint illos articulos ut Orthodoxos.

Respondeo I. Parum referre ad propositum, utrum illa professio sit bona vel non. Certum est enim non esse fidei nostræ regulam, sed potius summorum Pontificum Innocentii X. & Alexandri VII. Constitutiones novis de die in diem roboratas Decretis.

Respondeo II. distinguendo: Professio illa est sana quoad aliquid, & illam benigne interpretando, transeat: est sana sufficienter, nego. Igitur si ad apices juris ponderetur, invenietur profecto minus habens, quippe quæ ambigua sit, & Jansenii de gratia doctrinam non modicum redoleat. Idem enim sit judicium de cæteris articulis ac de primo: *Potest*, inquit illius professionis auctor, *dici justos qui carent magna illa gratia, licet habuerint parvulam & minus perfectam potuisse in uno sensu observare præcepta & resistere tentationi, & in alio sensu non potuisse ... Potuerunt quia non solum habuerunt liberum arbitrium & gratiam habitualem, sed etiam gratiam actualem quæ potest vocari sufficiens eo sensu quo illud vocabulum sumunt Thomistæ, scilicet quod supponit necessitatem gratiæ per se efficacis, sed quia qui caret gratia efficaci numquam superat tentationem, cum constet inter Thomistas gratiam sufficientem separatam ab efficaci non comprehendere id omne quod est necessarium ad bene agendum, potest dici juxta Scripturam, Patres & Theologos illos, justos cum illis gratiis sufficientibus non potuisse resistere tentationi.* Ecce impossibilitas fucatis relata terminis: quis jam rerum æquus æstimator credet istam fidei professionem in rei veritate sanam, atque Catholicam esse, esto contineat quod paululum accedit ad fidem; unde quidem potuit dicere *ad saniorem doctrinam* inductos eos qui illi subscripserunt; sed nondum perfecte.

Synopsis de sensibus propositionum.

SENSUS primæ propositionis ex re nata erumpit obvius, videlicet: " Esse in aliquibus justis, urgente præcepto, eam dumtaxat gratiam, qua, relative ad actualem eorum majorem concupiscentiam, illorum voluntas non potest & illam superare, & mandatum observare; nec ad utrumque prædandum, auxilium impetrare, quia minor delectatio cælestis non potest relative superare terrenam majorem." Ita Jansenius lib. 4. de gratia Christi cap. 9. his verbis: *Urgente enim delectatione carnali, impossibile est, ut virtutis & honestatis consideratio prævaleat.* Hunc propugnat Hallerius Diar. p. 284. col. 2. ubi sic loquitur: *Sensus est, mandata Dei hominibus justis qui præcepta divina transgrediuntur esse impossibilia defectu auxilii sufficientis, quo possint eadem implere, vel necessariam ad ea implenda gratiam petere.*

Sensus catholicus errori primæ propositionis oppositus talis est, & quidem alteri contradictorius: " Justi ex gratia non inferiores aut inæquales, sed pares vires habent, quibus possint vel mediate, vel immediate suam actualem oppositam vincere concupiscentiam, ac præceptum adimplere."

Sensus secundæ propositionis, hic est: " Gratia Christi eum omnem effectum semper habet, cujus est capax relative ad oppositam cupiditatem; seu quem ipsi permittit opposita concupiscentia:

tia · hinc si ista prævaleat, gratia non-„ nisi inefficaces & imperfectos ad bo-„ num motus excitat „ Concinit Hallerius ibidem, Diar. 283. col. 1. *Sensus est*, inquit, *in statu naturæ lapsæ nullam esse gratiam Christi actualem internam in voluntate residentem, cui voluntas humana de facto dissentiat*.

Sensus catholicus: " In statu naturæ lapsæ, homo etiam exorbitante concupiscentia, potest operari bonum, & cuilibet gratiæ resistere. „

Sensus tertiæ propositionis ex ejus principiis, hic sequitur: " Ad merendum & demerendum sufficit, ut voluntas humana aut coactione, aut necessitate cæca, qualis comperitur in amentibus, ad actum non compellatur. „ Hallerius hunc ipsi propositioni affingit ibidem, Diar. p. 285. col. 1. " Sensus est, *ait*, ut actio, quæ meritoria, aut demeritoria est, libera censeatur, non requiritur ut fiat cum indifferentia, sed sufficit quod voluntarie & sine coactione fit.

Sensus catholicus, sic habetur: " Ad merendum vel demerendum requiritur indifferentia actus, ita ut non sufficiat actionem esse voluntariam, sed insuper fieri debet cum electione & potentia ad oppositum. „

Sensus quartæ propositionis: " Semipelagiani admiserunt necessitatem gratiæ interioris etiam ad initium fidei, & in hoc erant hæretici, quod rejecta Christi gratia efficaci, hoc est, delectatione cælesti superiori voluntatem necessitante insuperabiliter ac indeclinabiliter determinante, solam admitterent gratiam, cui posset humana voluntas resistere vel obtemperare. „ Non levius Novatores hunc subindigitant sensum in scripto non semel laudato: *In nomine Domini* p. 26. *Cum dicunt in ea tam vehementi inter Catholicos & Semipelagianos concertatione, hanc unam gratiam Catholici propugnarent, quæ insuperabilem prædestinationem & promissionem Dei virtute pariter insuperabili in effectu demandaret, clarum est illam unam inflexibilem & indeclinabilem gratiam Semipelagianos Catholicis eripere voluisse*. Tum subdit: *Quis, quæso, dubitet Semipelagianos hæreticos habitos fuisse materialiter saltem, quod ad fidei initium gratiam admitterent, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare prorsus & immediate*.

Sensus catholicus contradictorie ad erroneum consequens ille est: " Semipelagiani non admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei, & in hoc non fuerunt hæretici, quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare. „

Sensus quintæ propositionis ex præcedentibus, sic sequitur, seu potius erumpit: „ Semipelagianum est dicere Christum pro omnibus hominibus mortuum fuisse, omnibusque gratias vere sufficientes quibus salvari possint, præparasse; quia præter delectationem superiorem cælestem, non dantur gratiæ vere sufficientes: Christus pro salute dumtaxat prædestinatorum mortuus est, ita ut omnibus reprobis negata sint auxilia sufficientia quibus possint salvari. „ Textus Jansenii de hoc momento, ita apertos supra retulimus, ut ulteriores hic texere supervacaneum sit.

Sensus catholicus. Ad removendum errorem, dicendum est Christum, nedum pro prædestinatis, sed & pro cæteris mortuum fuisse, ipsisque reprobis præparasse, immo & dedisse media sufficientia quibus relative ad quemlibet concupiscentiæ gradum possunt saltem mediate & urgente præcepto, mandata servare, tum & gratias interiores in ordine ad salutem eis promeruisse.

ARTICULUS TERTIUS.

Utrum ad Ecclesiam spectet judicare quæstionem facti dogmatici?

QUÆSTIO duplex a Canonistis distinguitur; una juris, altera facti. Prior respicit fidei dogma, ut ista, num Verbum sit Patri consubstantiale? Posterior aliquod factum, quale esset istud, num Petrus laurea Doctoratus insignitus sit?

Rursus: Quæstio facti distinguitur in factum personale, & dogmaticum seu universale: primi generis factum aliquem particularem spectat, ut jam enuntiatum: secundi generis ad universalem fidem pertinet, quippe quod aliquem fidei articulum complectatur: quod potest isto illustrari exemplo istius textus Psal.

Digitized by Google

Psal. 109. *Dixit Dominus Domino meo*. Namque ipso Christi interprete Matth. 22. significat Filium Dei incarnatum esse Deum.

In præsentiarum non movemus quæstionem de quæstione facti mere personalis, & particularis, cum nullus teneatur eredere ducem Galliæ exercitus v. g. reportasse super inimicos victoriam, sed de quæstione facti dogmatici; num scilicet Ecclesia possit judicare de textibus, ita ut ejus definitio sit regula fidei?

CONCLUSIO.

Ad Ecclesiam spectat judicare irrevocabiliter quæstiones facti dogmatici.

Probatur argumento Theologico irrefragabili.

AD eam spectat judicare irrevocabiliter quæstiones facti dogmatici, quæ ex jure avito donatur auctoritate supremi controversiarum judicis in materia religionis; quales sunt textus qui modo fidem, modo etiam errorem continent, modo virtutem, modo alternata vice malum & vitium indagant: Atqui Ecclesia est in his momentis supremus controversiarum judex: Igitur ad eam ex jure avito pertinet judicare irrevocabiliter de textibus dogmaticis. Probatur minor ex multis capitibus.

Primo: Vel ipse Deus jubet Israelitis consulere magnum Sacerdotem, ut primum aliquid dubii emerserit circa legem, adeoque circa factum dogmaticum, videlicet textum Legis in quinque libris Moysis contentæ, qui textus quandoque tantas subibat difficultates, ut ex sola traditione nomine cabalæ celebrata, genuinus haberetur sensus: Sacerdoti vero loquenti fidem sub mortis interminatione adhibere tenebantur fideles, sic habetur Exod. 24. 29. *Habetis Aaron & Hur vobiscum: si quid natum fuerit quæstionis, referetis ad eos*. Rursus Deut. 17. *Si difficile & ambiguum apud te judicium esse perspexeris ... Facies quodcumque dixerint qui præsunt loco quem elegerit Dominus, & docuerint te juxta legem ejus: sequerisque sententiam eorum, nec declinabis ad dexteram atque sinistram. Qui autem superbierit, nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, & decreto judicis, morietur homo ille*. Et Malach. 2. 7. *Labia enim Sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent de ore ejus*.

Secundo: Hoc ipsum patet ex possessione & usu perpetuo Ecclesiæ: sic Concilium Nicænum I. judicavit textum Thaliæ Arii, Ephesinum, textus Nestorii; Constantinopolitanum II. tria capitula; Constantinopolitanum III. scripta Macharii Patriarchæ Antiocheni Monothelitæ. Leo X. libros Lutheri; quæ quidem omnia facta seu textus damnavit Ecclesia: & istas condemnationes ratas habuere fideles; quidni & ratas haberent quæstionem tum juris, tum facti propositionum Jansenii?

Tertio: Ecclesia ab ipso Christo in nova Lege constituta est controversiarum religionis Judex, ita ut qui illam audire renuunt, ut Ethnici & Publicani habendi sint. Ergo &c. Probatur antecedens: Matth. 17. 18. Christus, sic loquitur: *Dic Ecclesiæ. Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus*. Eo loci loquitur Dominus de errantibus corrigendis, qui si in errore pertinaces sint, ad Ecclesiam judicandos remitti vult. Sed errores & defectus corrigendi nedum viva voce, sed & scriptis in judicio exhibentur: Ergo &c.

Quarto: Non omittendum judicium quod de textibus sacris ab omni ævo tulit Ecclesia. Norunt omnes in Historia Sacra gnari Synagogam non semel discussisse genuinitatem librorum sacrorum, & alternatis judiciis adscivisse primum non omnes, sed solum celebriores in Canone, tum prævils decursu temporum iteratis examinibus libros Judith, Sapientiæ, Ecclesiastici, duos priores Machabæorum; inde natus duplex librorum sanctorum Canon, videlicet Protocanon, & Deuterocanon. Non absimili modo Ecclesia in nova Lege judicavit de libris sacris: quosdam Apocryphos censuit, plures genuinos, postea vero Epistolam ad Hæbreos &c.

Quinto: Nedum de Scripturis sacris, sed & de textibus Patrum variis quandoque spinarum congerie circumseptis Ecclesia judicavit. Anastasius Papa damnavit varios Origenis libros, e contra vero Pelagius II. Hormisdas, & alii nonnulli summi

summi Pontifices multos longosque B. Augustini textus probaverunt, & eius de necessitate gratiæ doctrinam, ut fidei regulam haberi voluere. Istud ultro concedunt Novatores: numquid, quæso, non ejusdem ponderis est Ecclesiæ auctoritas ut sanum & infallibile de textibus Jansenii judicium ferat?

Sexto: Anathemate in rebelles suo de textibus judicio animadvertit Concilium Tridentinum sess. 4. decreto de Canonicis Scripturis. Recensitis enim libris quos in suo admittit Canone, sic pronuntiat: *Si quis autem libros ipsos integros, cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueverunt, & in veteri Vulgata latina editione habentur, pro sacris & Canonicis non susceperit; & traditiones prædictas sciens & prudens contempserit; anathema sit*. Idem dicendum est de aliis textibus qui religionem spectant, cum ad Ecclesiam irrefragabiliter judicare spectet de iis quæ sunt vel pro fide suscipiendis, vel contra fidem, eliminandis; sin minus portæ inferi adversus eam prævalerent, quod Christi promissioni opponitur, Matth. 16. *Super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam*.

Septimo: Nisi judicio Ecclesiæ ad meram perduceretur religionis controversia, daretur processus in infinitum; tot enim forent religiones, quot capita & sensus, & nihil certi in materia salutis haberetur, quem quidem Pironismum, vel ipsi Protestantes in Synodo Charentana ubi præerant d'Allæus, Bochardus & Derelincour damnarunt: sed circuitus iste vitiosus & defectus prævaleret, si Ecclesiæ judicium non esset in materia religionis, qualis est factum dogmaticum irrevocabile; quis enim certo sciret quinam sunt Scripturæ sacræ libri genuini? Quinam verus Patrum operum sensus? Ergo &c.

Octavo: Quotquot Ecclesiam loquentem pro textibus audire noluerunt, velut hæretici proscripti sunt: sic abjecti sunt Ariani qui loca Scripturæ de divinitate Verbi ab Ecclesia explicata, uti talia credere noluerunt; sic proscripti Nestoriani, qui alia de Incarnatione Verbi exposita abnuerunt, & ita de cæteris Hæterodoxis.

Fit satis objectionibus Heterodoxorum.

OBJICIUNT: Judicium certum non habetur de factis, utpote contingentibus: Igitur Ecclesia nequit saltem irrevocabiliter judicare de propositionibus Jansenii.

Respondeo I. Non minorem deberi judicio Ecclesiæ reverentiam & obedientiam quam judicio civili exhibetur; ut primum tamen Rex sedens pro tribunali, interrogatis Consiliariis, mittit vel per se, vel per Senatum Consultum sententiam, causa finita est; a fortiori & finita censenda est per Ecclesiæ oraculum.

Respondeo II. distinguendo antecedens: Judicium certum non habetur de facto puro, concedo: de facto dogmatico, nego. Factum dogmaticum implicat jus, quis autem cordatus dixerit Ecclesiam non posse judicare quisnam sit verborum sensus obvius, cum vel ipsi humanistæ verborum significationem noverint? ita ne cæcutiret columna veritatis, ut quid textus sacri, quid alii significent, ignoraret? cognita vero verborum significatione, ad ipsam ex jure pertinet definire quinam textus fidei affines, quinam vero contrarii sint, definire. Igitur potuit Ecclesia declarare textum libri Jansenii erroneum, & uti talem damnare.

Instant: Atqui etiam Ecclesia non potest ultimo & certo definire quæstiones dogmaticas Jansenii: Ergo &c. Probatur antecedens multis momentis. I. Quia Ecclesia non est infallibilis in definitione facti dogmatici, quippe quod varios subeat sensus; dum enim unus ei præfigitur, alius cito exurgit, v. g. in prima propositione: Jansenius dicit quidem lib. 3. de gr. Christi cap. 13. quædam præcepta vel ipsis justis etiam conantibus impossibilia; capite vero 15. & pag. 143. & 144. asserit possibilia: Tum lib. 4. in quo passim docet justum eo ipso tempore quo exardescit concupiscentia, posse secundum præsentes quas habet per gratiam vires bonum operari, & ita sufficienter posse, ut decrescente concupiscentia, sine ulteriori gradu gratiæ bonum facere queat. II. Judicium supremum debuit esse infallibile: porro tale non apparet pro facto etiam dogmatico, cum factum sit quid humanum. III. Judicium quo causa clauditur, ab omnibus universim recipitur:

sed

sed judicium de quæstione facti Jansenia-ni ab anno 1644. pertua controversia movetur. Ergo &c.

Respondeo negando subsumptum: Ad primam probationem, dato & non concesso Ecclesiam non esse infallibilem in quæstione facti dogmatici, contrarium enim suo loco demonstrabimus, debetur tamen ejus definitioni humilis & reverentialis obedientia, eo quod sit supremus controversiarum judex. Sic Regi Monarchæ tametsi non infallibili, utique ei pro civilibus debetur in rebus justis sub pęna peccati obedientia, quia omnis potestas est a Deo, & ut Monarcha ejus judicio clauduntur causæ laicæ.

Ad id vero quod dicitur, propositiones varios subire sensus; dicimus ad Ecclesiam Spiritu sancto gubernatam spectare judicare de sensibus, & quinam sint obvii, prædefinire. Neque vero aliquod facessit negotium, quod Jansenii asseclæ ad suam phantasiam præfigant sensus cuilibet propositioni, cum luce clarius ex ipso Jansenio, quem confitentem reum ubique habemus, affulgeat sensum ab Ecclesia proscriptum e qualibet propositione veluti ex spurio fonte connaturaliter erumpere.

Ad Aliud quod in cavilli probationem replicatur, Jansenium in pluribus locis dicere præcepta justis conaotibus etiam vel ipsa premente libidine esse possibilia, distinguo: secundum se seu io abstracto, concedo: relative ad concupiscentiam supra modum exardescentem, nego. Ultro quidem fatetur gratiam quæ inest justo posse operari bonum ad quod invitatur tentatus, sed in hypothesi quod concupiscentia ad inferiorem gradum descendat, & tunc justum secundum præsentis gratiæ vires de facto actum bonum elicere: verum si relative ad concupiscentiæ vires comparetur, propugnat impossibile esse præceptum adimplere; quinimmo deesse orationis gratiam qua uberius auxilium ad superandam tentationem obtineatur, quod est contra dogma catholicum: sic enim Ecclesia propugnat mandata possibilia, ut remaneant in tentatis æquales vires vel immediatas, vel saltem mediatas ad vincendum, quippe quod de fide sit Deum non pati hominem tentari supra id quod potest. Dicente Apostolo 2. Cor. 10. 13. *Fidelis est Deus, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet cum tentatione proventum ut possitis sustinere.*

Cæterum, illudit Jansenius quum lib. 3. de gr. Salv. cap. 13. impossibilitatem jam toties decantatam quandoque solius difficultatis nomine celebrat; namque iterum atque iterum illam pure & simpliciter vocat impossibilitatem, & juxta ejus principia est vera impotentia. Neque vero ejus adjuvant partes asseclæ, dicendo quod Concilium Tridentinum sess. 6. cap. 11. præcipiat *petere quod non possis*: non enim supponit sacra Synodus veram & absolutam impoteotiam, cum jubeat petere, ut oratione uberius habeat auxilium peccator, quod quidem non admittit Jansenius domioante cupiditate, qua pulsatur simul & superatur voluntas; sed Synodus sacra solum ostendit potentiam ad conversionem immediatam non semper adesse, & tunc temporis oratione facile comparari, hinc ait: *Jubendo monet & facere quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat ut possis*. E contra vero Iprensis contendit in congressu concupiscentiæ sævientis deesse quoque gratiam orationis, qua gratia efficacissima ad contundendum carois stimulum obtineatur.

Ad secundam instantiam, factum est satis: non enim absolute requiritur infallibilitas iu Legislatore, quandoquidem eo ipso quo est supremus a Deo constitutus Legislator, lex obligat subditos, hinc Apost. Hebr. 13. 17. ait: *Obedite præpositis vestris*. Sed & infallibilitatis prærogativa non deest Ecclesiæ ad judicandum factum dogmaticum.

Ad postremam instantiam distinguo: Judicium quo causa clauditur debet acceptari & suscipi a Pastoribus & Proceribus, concedo: ab omnibus & singulis, subdistinguo: ad melius, concedo: absolute, nego. Sufficit conseosus Ecclesiæ expressus vel tacitus majoris partis; hinc obstrepentes causa cadunt, cum cuncta contra propositiones & Jansenismum diplomata, adhibita juris solemnitate requisita ubique recepta sint. Sed ne remaneat in ore adversantium redargutiones, ostenditur impotentiam ad agendum circa extremum delectationis dominantis oppositum, esse veram & ineluctabilem juxta Jansenium.

Impos-

Impossibilitas ad agendum oppositum sub dominio delectationis superioris.

Hoc semel explicato momento, non relinquitur adversariis effugiendi locus; ut primum enim adest ubique impossibilitas faciendi contrarium, & necessitas absoluta cedendi delectationi, quæcumque sit, sequitur systema Jansenianum per omnia, ubique & semper esse a fide alienum; neque multum esse in hæreticitate cujuslibet propositionis adinvenienda laborandum; siquidem ex eodem principio, videlicet delectatione necessitante, quælibet propositio velut a primigenio foote promanat.

Quæres I. Quænam sit impotentia relativa quæ invenitur, ut vult Jansenius, nedum in peccatoribus, sed & in ipsis justis, quando carent gratia in gradu concupiscentiæ luctantis inferiori?

Respondeo I. Juxta tritum Iprensis placitum: *Quod magis delectat necesse est operari*, quia voluntas ad bonum vel malum pro ut est delectationis impetus ita necessario determinatur, ut non remaneat ei potentia ad oppositum, quandoquidem privatur & gratia efficaci, qua vincat delectationem terrenam ad bonum actu operandum, & ipsa orationis gratia, qua posset uberiorem advocare gratiam, ut non semel diximus.

Respondeo II. Istam ad bonum impotentiam, relativam eatenus nuncupari, quatenus gratia quæ inest justo, tametsi secundum se sufficiens ad bonum inspiratum exequendum, non tamen comparative ad delectationem terrenam inundantem.

Respondeo III. Istam impotentiam in hac hypothesi esse simplicem, puram & absolutam, ex eo quod nec gratia secundum præsentes vires concupiscentiæ stimulum acerbe colaphizantem possit contundere, nec juxta Novatorem affulgeat gratia orationis ut auxilium uberius a Deo tentatus obtinere possit. Dixi in hypothesi tantum concupiscentiæ exorbitantis absolutam, ut hæc impotentia distinguatur a necessitate cæca, qualis in cæco ad videndum comperitur, quippe quæ sic afficiat physice organum, ut seclusio miraculo, quo restituatur organum, nusquam erit nec poterit esse visus; e contra vero decrescente concupiscentiæ flamma ad infimum gradum, gratia quæ inest justo, incipiet operari; sublato quippe impedimento, causa suum producit effectum, ait Iprensis.

Respondeo IV. Illam impotentiam esse moralem, siquidem est voluntaria, seu a voluntate, quæ est actuum moralium immediatum principium, emanat, maxime cum relativa potius, quam naturalis hæc impossibilitas dicatur.

Respondeo V. Istam impotentiam posse utique appellari physicam, & hoc in multiplici sensu. Primo quidem quamdiu viget una delectatio in gradu altera superior, tunc enim voluntas simpliciter & absolute contrarium operari nequit. Secundo est realis, & nemine cogitante afficit subjectum, velit, vel nolit anima. Tertio, tunc voluntas privatur gratia qua nedum moraliter, sed & physice præmoveatur, secundum nostram Scholam Angelicam, ad bonum.

Quæres II. Num illa necessitas in quinque propositionibus sic adsit, ut quælibet necessario illam inferat?

Respondeo affirmative, ut discurrendo breviter per singulas propositiones, patebit.

In prima quidem, præcepta dicuntur ita impossibilia, ut vel ipsa gratia qua possibilia fiant desit, & hanc necessitatem sic detestatur Synodus Tridentina, ut ne quidem nominari sinat. Ita loquitur sess. 6. cap. 11. " Nemo temeraria illa, „ & a Patribus sub anathemate prohibi- „ ta voce uti, Dei præcepta homini ju- „ stificato ad observandum esse impossi- „ bilia: nam Deus impossibilia non jubet, &c. „

In secunda habetur, nusquam resisti gratiæ; habetur l. 2. c. 5. & alibi ait Iprensis nullum posse resistere gratiæ, immo ex natura gratiæ efficacis juxta Jansenium sequitur ista necessitas, cum omnem gratiam interiorem efficacem suum semper & necessario effectum sortiri contendat.

In tertia, necessitas agendi utique se prodit; in ea quippe statuit Iprensis ad merendum vel demerendum immunitatem a coactione sufficere, quo scopo & quo fine? Nisi gratiam principium meriti cum actu voluntario necessario connexam habeat.

In quarta, necessitas tanto æstu propugnatur, ut Semipelagianos in hoc quod dicant

dicant voluntatem posse resistere gratiæ interiori, Hæreticos appellare non dubitet Jansenius.

In quinta demum eadem affulget necessitas a Jansenio inducta, quippe qui non sine blasphemia asserat Christum non pro omnibus hominibus, sed solum pro Prædestinatis mortuum: Posito vero isto principio, Electi soli habent gratias efficaces, immo & efficacissimas quibus necessario compelluntur ad bonum, reprobi vero iis privati, ex impetu necessario ruunt in damnationem.

Quæres III. Num necessitas cuilibet propositioni affixa, ex delectatione oriatur?

Respondeo juxta systema Jansenii sic contingere; cum delectationem necessitantem pro principio boni vel mali juxta ejus speciem & naturam habeat.

Prima propositio involvit impossibilitatem mandatorum ex defectu delectationis cælestis exuberantis. Lib. 3. de grat. Salv. cap. 13. pag. 137. col. 1. *Fortitudo*, inquit, *voluntatis, non ea sola libertate hominis proficiscitur aut haberi potest, sed ex delectationis magnitudine*. Audis ex delectatione exæstuante Jansenium inferre bonum agendi, ex ejus vero privatione malum patrandi necessitatem. Expressius de peccato committendo sic loquitur pag. 136. col. 1. *Hinc ergo fit, ut non semel de S. Petro etiam volente dicat Augustinus, cum Christum negaret, invalidas, infirmasque fuisse vires ejus; immo non potuisse mortem ferre pro Christo, quamvis hoc & vellet, & se posse judicaret*. Observes velim Jansenium astruere impossibilitatem operandi bonum, vel ipso instanti quo justus ad actum heroicum mortis pro Christo subeundæ pulsatur, & hoc se posse putat.

Secunda Propositio cum delectatione cælesti connexionem habet: Hoc ex diversis locis libri Iprensis eruitur. Lib. 2. de gr. Chr. cap. 24. pag. 81. col. 1. habetur: *Gratia tollit omnem ejus voluntatis resistentiam, rapit eam secum, & ex invita volentem ac se determinantem ineffabili suavitate ac potestate facit*. Rursus pag. 178. col. 2. *Id quod amplius non delectat, etiam amplius velimus ac diligamus necesse est; tanto enim quidque vehementius volumus, quanto delectamur ardentius*. Rursus pap. 179. col. 1. *Voluntas sine delectatione velle aut moveri nullo pacto potest, quod sane respectu cujuslibet actionis locum habet, unde etiam in peccatis eadem necessitas delectationis ad volendum, ac maioris delectationis ad superandam oppositam delectationem reperitur*.

Tertia Propositio eodem delectationis principio innititur; sic enim eam demulcere voluntatem vult Jansenius, ut illa velit, & ideo libere quia lubentius necessario & sine potentia ad oppositum actus virtutum velit. Lib. 6. de gr. Chr. cap. 35. p. 303. col. 1. suam his verbis prodit mentem. *Hac ergo delectatio sicut facit voluntatem velle, & sine qua non potest velle quia non lubet, ita facit eam libere velle*. Rursus lib. 7. de gr. Chr. cap. 3. pag. 309. col. 2. *Quapropter lustratis diligenter fundamentis Augustini .... nihil aliud existimamus quam cognitionem ac delectationem, seu delectabilem objecti complacentiam esse id quod tantam potestatem in liberum arbitrium habet, ut eam facit velle vel nolle*.

Quarta Propositio fundatur utique in delectatione victrici, cui posse resistere hæreticum putat cæcutiens Jansenius; ubique istud ruinosum ponit erroris fundamentum, maxime lib. 4. de grat. Chr. cap. 10. pag. 184. col. 2. his verbis: *Nulla est gratia operandi præter istam suavitatem, quæ nisi tanta fuerit, ut ei delectationes rerum creatarum cesserint, vel peccabitur, vel alternante delectationum fluctu, in medio remanebitur*.

Hallerius Jansenii assecla quartam sic interpretatur propositionem in scripto jamjam laudato Diar. pag. 285. col. 2. *Supposita enim aliarum Propositionum necessario debet falsa quarta judicari. Nam si impossibilia numquam sunt Dei præcepta justis defectu gratiæ sufficientis cui actu resistunt, sequitur posse gratiæ resisti: nam ab actu ad posse valet consequentia. Secundo, si certum sit ad meritum requiri indifferentia, cum actio qua grat æ Dei consentimus, sit meritoria, sequitur consensum ei præberi cum indifferentia, ac proinde cum potentia dissentiendi*. Audis Jansenii interpretem omnem actus submovere sub dominio gratiæ victricis indifferentiam, & grande scelus ducere, si gratia cui humana voluntas resistere possit, defendatur.

Quinta Propositio delectatione relativa necessitante etiam innititur, cum in Electis voce tenus Iprensis, ut illudat legentibus, admittat gratiam sufficientem, qua mandata Dei possint adimpleri, sed qualem? audi benevole Lector, non aliam certe

præ-

Digitized by Google

præter eam, quæ dat posse simul & in eodem instanti agere, quippe qui solum potentiam cum actu conjunctam admittat. Sic loquitur lib. 3. de grat. Chr. cap. 21. pag. 164. col. 2. *Omnibus vero illis pro quibus sanguinem fudit, & quatenus pro eis fudit; etiam sufficiens auxilium donat, quo non solum possint, sed etiam reipsa velint & faciant, id quod ab eis volendum & faciendum esse decreverit.* Quod autem gratiam vere sufficientem, qualem propugnant Theologi Orthodoxi, non admittat, audi loquentem lib. 4. de gr. Salv. cap. 10. pag. 184. col. 2. *Hinc claret*, ait, *cur Augustinus omnem omnino gratiam pure sufficientem ... auferat. Ratio enim perspicua est, quia cum ei nulla sit gratia operandi præter istam suavitatem Dei, nisi ista tanta fuerit &c.*

Hæc & similia pro elucidatione materiæ proferre æqnum duximus, ut Lectores capiant Ecclesiam recte judicasse de sensu erroneo cujuslibet propositionis Jansenianæ, tum ejus patronos mente versipelli multa scribere & dicere ut a sua & Magistri doctrina Ecclesiæ anathemata alternatis vicibus juste vibratis declinent.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Ad Ecclesiam spectat judicare de quæstionibus facti dogmatici circa Religionem.

PRIMO, quia ab ipso Christo Matth. 18. judex controversiarum circa religionem Ecclesia constituta est.

Secundo: Usus & possessio hoc ipsum probant; Ecclesia quippe modo per Summos Pontifices, modo Conciliorum ore judicavit de hujusmodi quæstionibus. Et vero tribus prioribus sæculis Papæ textus erroneos Tertulliani Montanistæ, & aliorum Hæreticorum judicarunt. Anastasius varios Origenis textus damnavit. Concilium Nicænum primum prævio maturo examine, Thaliam Arii abjecit: Ephesinum œcumenicum facta dogmatica Nestorii proscripsit. Secundum CP. tria Capitula: Quidni & Ecclesia posset facta Jansenii proscribere?

Tertio: Hanc inesse Ecclesiæ potestatem declarat Concilium Trid. sess. 4. decreto de sacris Scripturis, & anathemate inobedientes ferit. Quia si Ecclesia supremus controversiarum judex non existeret, unusquisque in suo abundaret sensu, sicque quotquot capita, tot religionis moustra forent: Neque vero ullæ hæreses profligatæ essent, cum Heterodoxorum propositiones varios ut plurimum subeant sensus, & aliquis catholicus per fas & nefas possit eis affingi.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM, ET RESPONSIONUM.

PRIMO: ultro concedimus Ecclesiam facta pura non judicare infallibiliter, secus dogmatica. Immo, si de facto personali agatur, auditis testibus, causam ad ultimam metam potest ex avito jure perducere.

Secundo: Gratis diceretur propositiones Iansenii varios subire sensus; quinam sit enim propositionum erronearum obvius, optime novit Ecclesia: sicut enim apprime judicat de textibus bonis, tum Scripturæ, tum S. Aug. & aliorum PP. vel ipsis non diffitentibus Jansenii Patronis, pari & consimili jure de malis & erroneis, qui in Hæreticorum libris scatent.

Tertio: Esto quod multi attendentes ad spiritus erroris, non adhæreant diplomatibus errores Jansenii profligantibus: Sed adhæret major & sanior Ecclesiæ pars: Sed adest consensus ipsius Ecclesiæ sæpissime per Pastores supremos expressus, & plusquam tacitus in populis & personis particularibus; hinc universalis Ecclesia adversus Jansenium ejusque Patronos & defensores, nulla facta intermissione, sed quoties congressus aliquis ab æmulis fidei provocatur, insurgit.

ARTICULUS QUARTUS.

Utrum Fideles teneantur sincere subscribere Formulario?

PRÆNOTANDUM est I. quod Novatores causam Jansenii ex condemnatione quinque Propositionum per Innocentium X. deploratam animadvertentes, ad quæstionem facti veluti ad secundam post naufragium tabulam confugerint, dicendo, Propositiones quidem esse erroneas, hinc & juste damnatas, sed in libro Iprensis minime reperiri: de his cavillis certior factus per Galliarum Episcopos

sos Alexander VII. discusso iterum atque iterum post Episcopos Gallicanos Jansenii volumine, factum dogmaticum alternata vice damnavit; hoc est, propositiones uti in libro Iprensis jacent, & in sensu auctoris atque obvio quem præ se ferunt: sed ne remaneret aufugiendi locus, misit in Gallias Formularium subsequens ab omnibus Fidelibus subsignandum.

FORMULARIUM.

EGO *N. Constitutioni Apostolicæ Innocentii X. datæ die* 31. *Maii ann.* 1653. *& Constitutioni Alexandri VII. datæ* 16. *Octobris ann.* 1656. *Summorum Pontificum me subjicio, & quinque Propositiones ex Cornelii Jansenii libro, cui nomen* AUGUSTINUS, *excerptas, & in sensu ab eodem Auctore intento, prout illas per dictas Constitutiones Sedes Apostolica damnavit, sincero animo rejicio ac damno, & ita juro; sic me Deus adjuvet, & hæc sancta Dei Evangelia.*

Notandum est II. aliquem posse se habere ad propositiones triplici modo: Primo quidem eas condemnando ut hæreticas secundum se sumptas: Secundo, eas damnando in sensu a Summis Pontificibus attributo, sed non in sensu auctoris. Tertio, eas abnuendo etiam in sensu obvio quem præ se ferunt, sed non ut sunt Jansenii textus.

Notandum III. aliquid dici revelatum tripliciter I. immediate, sic est Evangelium. II. Mediate & consequenter, talis est ista propositio, *Præcepta Dei sunt impossibilia*, quia opponitur isti quæ est immediate revelata, *præcepta sunt possibilia*. Eo enim ipso quo ista de fide est, per necessariam consequentiam illa tamquam erronea declaratur in Scriptura. III. Mediate solum in genere v. gr. est de fide quod textus Vulgatæ sit genuinus, quia promisit Christus Ecclesiæ infallibilitatem, ne erret circa ea quæ fidem & religionem spectant. His suppositis sit,

CONCLUSIO.

Fideles utriusque sexus tenentur subscribere ex animo, & sincere formulario, & sine restrictione mentali.

Probatur isto efficacissimo argumento.

ALEXANDER VII. præbuit Formularium ab omnibus subsignandum: Igitur omnes bona fide debent subscribere Formulario.

Probatur consequentia auctoritate, & ratione.

Primo, ex Scriptura sacra.

OMNES tenentur obedire sincere & ex animo Ecclesiæ aliquid præcipienti, juxta illud Christi Matthæi 18. vers. 16. *Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus.* Immo præcipit Christus obedire ipsis Scribis & Pharisæis in his quæ religionem spectant. Sic enim habetur ibidem cap. 23. *Tunc Jesus locutus est ad turbas, & ad Discipulos suos dicens: Super cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisæi, omia ergo quæcumque dixerint vobis, servate, & facite: secundum opera vero eorum nolite facere.* Unde Paulus Hebr. 13. vers. 17. ait: *Obedite Præpositis vestris, & subjacete eis*: quod autem loquatur de his quæ spectant Religionem, verba subsequentia declarant: *Ipsi enim*, inquit, *pervigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri.* Idem Apostolus totum hoc momentum aureis verbis & sententiis concludit, Rom. 13. *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Non est enim potestas nisi a Deo, quæ autem sunt, a Deo ordinatæ sunt; itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit.* Certum est Spiritum sanctum fugere fictum: certum est eum præcipere obedientiam Ecclesiæ; certum utique eos qui non obediunt potestatibus, Dei ordinationi resistere; immo Christus vult illos haberi ut Ethnicos & Publicanos: Igitur non licet dissimulare: Igitur non ponderat silentium respectuosum, quia omnes tenentur audire Ecclesiam docentem, & illi credere: Igitur omnes sub pœna peccati mortalis & damnationis debent sincere, & secundum omnem Ecclesiæ intentionem subscribere Formulario.

Digitized by Google

Secundo, ex Traditione.

QUOD usus & traditio obtinuit in materia religionis, ab omnibus sub pœna peccati gravissimi tenendum est: Atqui usus subscribendi tum librorum erroribus refertorum, tum ipsorum Hæreticorum damnationi ab omni ævo obtinuit: Igitur omnes Fideles tenentur subscribere sincero animo, & omni deposita simulatione, formulario. Probatur minor factis omni exceptione majoribus.

Factum Arii & ejus Thaliæ.

DISCUSSA Thalia Arii, in qua quidem diversæ scatebant adversus Filium Dei blasphemiæ, ipse a Patribus primi Concilii Nicæni simul & ejus Thalia proscripta sunt. Sic scribit S. Athanasius epistol. ad Serapionem: Sic Socrates libr. 1. cap. 8. Sic Sozomenus libr. 1. cap. 2. sed & Patres Synodici omnes Arii asseclas ejus damnationi & proscriptioni Thaliæ subscribere compulerunt, ut habetur apud S. Athanasium libr. de Decretis Concilii Nicæni, pag. 210. 211. & 212. Idem refert Socrates lib. 1. cap. 8. ubi de Arianis loquens ait, ipsos ne ab Ecclesia ejicerentur, suum huic damnationi addidisse calculum: " Et libello, *inquit*, qui " unanimi omnium consensu conscriptus " fuerat, propria manu subscripserunt. " Libello videlicet condemnationis.

Observes velim, omnes Synodicos Patres subscripsisse condemnationi juris & facti, si quinque Præsules excipias, qui absque mora propter contumaciam damnati sunt, & degradati a Concilio; tum & jussu Constantini Magni exularunt. Eusebius vero Nicomediæ, Theognis, & Maris Episcopi tanto anathemate perteriti subscripserunt: sed dubio-procul mente versipelli id fecerant; hinc paulo post cum Arianis communicarunt, quo quidem cognito, ut scribit Socrates libr. 1. cap. 8. in exilium amandati, tædio postea pene confecti libellum obedientiæ ad Patres, qui adhuc Nicææ vel propinquis locis aderant, miserunt, eos deprecantes ut eorum libertatem ab Imperatore obtinere dignarentur. In hoc contestabantur libello se quidem bona fide subscripsisse damnationi Thaliæ, minime vero Arii, quem catholicum arbitrabantur. Factum igitur dogmaticum lubentius damnantes, personam dumtaxat salvare satagebant, ita tamen ut vel ipsum Arium proscribere parati essent, si Patres hoc utique æquum ducerent. Socrates lib. 1. cap. 17. de hoc momento sic loquitur: " Significamus vo-" bis nos fidei quidem subscripsisse, ana-" themati vero noluisse subscribere, non " quod fidem reprehenderemus, sed quia " minime credebamus istum, qui accu-" satus fuerat, ejusmodi esse..... quod " si persuasum fuerit vestro Concilio A-" rium talem esse qualis accusatur, non " repugnantes, sed consentientes his quæ " a vobis decreta sunt, etiam hoc libel-" lo consensum nostrum confirmamus. "

Dominus Abbas Fleury tom. 3. Histor. Ecclest. lib. 11, pag. 159. ad annum 325. scribit Constantinum magnum propter perfidiam Eusebii, Theognis, & Maris, exasperatus eos in exilium apud Gallias tribus post absolutam Nicænam Synodum completis annis misisse, ubi tribus circiter annis commorati sunt.

Non desunt qui non sine perversa intentione factum istud abnegare velint, dicendo Socratem vera in hoc non dixisse; at, si deceptus in epoca temporis quo libellus pœnitentiæ Episcoporum oblatus est Constantino, citra dubium vera quantum ad libelli oblationem propalavit: sic propugnat Valesius in cap. 17. Socratis. Quid plura adjiciam? Vel ipsa Synodus Alexandrina ann. 339. adunata in sua Epistola Synodica hanc commemorat Præsulum retractationem. De eodem libello mentionem facit Theodoretus lib. 1. hist. Ecclesiast. cap. 8.

Ex his liquet non esse in Ecclesia novum exigere a fidelibus Formularii pro fide tenenda subscriptionem, contradicentes vero præmaturis veterum hæreticorum innodari censuris, dum eorum vestigiis insistentes, Ecclesiæ ea qua par est reverentia sincere Formulario hæresim Jansenianam anathematibus feriente, obedire abjudicant.

Non alia erat circa libros Origenis apud doctissimos sententia. Vel ipse Origenes Homil. 15. in Lev. conqueritur quod multi plures illi tribuerent nævos. Idem repetit in una quadam ad amicum Alexandriæ directa epistola, quæ legitur in Apol. 2. quam Sanct. Hieronymus adversus Ru-

Rufinum conscripsit. Didymus bonum sensum iis omnibus quæ de SS. Trinitate scriptis mandaverat Origenes, exhibere non dubitabat, ut in eadem Apologia cap. 4. legitur. Rufinus ejusdem erat labii, contendens ea omnia quæ contra fidem in libris Origenianis reperiebantur, molitione hæreticorum fuisse disseminata: contrarium propugnabat S. Hieronymus. Tandem, causa delata ad Anastasium Papam, libri Origenis a summo Pontifice, tum & a Concilio Alexandriæ jussu illius adunato ann. 399. proscripti sunt; ut habetur apud Hieronymum lib. 3. Apol. contra Rufinum cap. 3. Socratem lib. 6. cap. 7. & 10. Sozomenum lib. 8. cap. 41.

Neque vero satis habuit Ecclesia libros Origenis proscribi; sed vix proscripti, voluit ut discipuli Origenis eorum condemnationi scripto suum adderent calculum. Hinc sanctus Hieronymus in sua ad Pammachium epistola suo perstringit stylo censorio eos, qui non nisi mente versipelli subscribebant: " Hoc vel maxime, " nequando contra auctorem suum eorum " scripta teneantur, facile dicunt cum " juramento, quod postea alio solvant " perjurio: ad subscriptionem tergiver- " santur. " Scribit etiam Sozomenus lib. 8. cap. 92. & 13. eos, qui nolebant huic subscribere anathemati, in suspicionem hæreseos tunc venisse. Socrates lib. 6. cap. 7. refert S. Joannem Chrysostomum abstinuisse a duobus Nitriæ monachis, eo quod librorum Origenis damnationi suo signo manuali obsignare nollent. Ab eisdem ait Binius in notis ad Concilium Alex. ea de causa S. Basilius divulsus est. Quinimmo, Justinianus Imperator epist. ad Mennam Patriarcham CP. injungit ei adunare Synodum, in qua quidem cautum esset & definitum, neminem, aut Episcopum, aut Abbatem inaugurari donec textuum Origenis proscriptioni subscriberent.

Diceres: Congressus quondam pro condemnatione librorum Origenis factos, nostris temporibus ex integro renovari: Scatebant errores in voluminibus Origenianis, nec leviores in Jansenianis reperiuntur: Gravissimi auctores disceptabant, alii sensum catholicum scriptis Origenis affingentes, alii e contra eos prorsus abjicietes. Sic opera Iprensis magnas ab anno circiter 1643. movent in Ecclesia tragœdias: Patronos quidem habet, sed multo plures adversarios. Anastasius Papa priores abjec, & accessit Ecclesiæ universalis consensus: SS. Pontifex Innocentius X. & Alexander VII. utique prævio maturo examine doctrinam & libros Jansenii damnarunt; Ecclesia universalis suum addidit damnationi quæstionis juris & facti calculum: quorsum igitur non subscribent Formulario si Catholici se haberi velint? si vero id mente versipelli egerint, perjurii nota inuruntur, & de eis quod Hieronymus Apol. 2. contra Rufinum de Origenianis ait, dicendum est: " " Hoc vel maxime nequando contra aucto- " rem suum eorum scripta teneantur, faci- " le dicunt cum juramento, quod postea " alio solvant perjurio: ad subscriptio- " nem tergiversantur &c. "

Factum Pelagii, Nestorii, & Eutychetis, tum & trium Capitulorum.

SICUT Pelagius sic & Cælestius ejus discipulus suos, quantum potuerunt, involucris errores subtexerunt, ita ut prior illuserit Patribus Palæstinis, posterior vero Zosimo Papæ. Sed, fraude detecta, & ipsos Hæresiarchas, sic ordinante Ecclesia, & facta dogmatica erroribus referta voce & scripto damnari ab omnibus statuit. B. Augustinus lib. de gestis Pelagii cap. 6. scribit Synodum Palæstinam jussisse vel ipsi Pelagio subscribere damnationi suorum librorum: sic enim Pelagium alloquuntur Patres: " Quoniam ne- " gas te talia scripsisse, anathematiza eos " qui sic tenent. " Marius Mercator in suo commonitorio ait actitata contra Pelagium & Cælestium in Epistola Zosimi fuso calamo describi, tum subdit: " Per totum orbem missa, subscripioni- " bus SS. Patrum est roborata. " Neque vero prætermittendum est S. Leonem in sua ad Episcopum Aquilejensem Epistola, quæ est sexta novæ editionis, præcipere neminem ex Pelagianis ad reconciliationem recipi, nisi prius ante omnia damnationi librorum, tum Pelagii tum Cælestii subscribant.

Nestorius, ut norunt omnes, damnatus fuit in Concilio Ephesino Oecumenico, eo quod unionem Verbi cum humanitate non nisi moralem propugnaret. Citatus in

Synodo, non comparuit; sed lecta ejus ad S. Cyrillum Alexand. Epistola, ubi scatebant errores, quæstio & juris, & facti simul sessione 1. anathemate animadversa est.

Idem dicendum de Eutychete, ejusque scriptis, qui quidem a judicio comparativo in Concilio Chalcedonensi abjectus & condemnatus est. Quia vero Ægyptii Episcopi nolebant subscribere Epistolæ S. Leonis, ubi Eutyches proscribebatur, contestando se quæstionem juris damnare, non idem tamen de quæstione facti se judicare, sed epistola S. Papæ sess. 4. lecta & approbata, utique & isti facto dogmatico sub interminatione anathematis subscribere compulsi sunt. *Epistola Leonis*, aiunt Patres, *subscribant, anathematizantes Eutychetem & dogma ejus. Consentiant epistola Leonis, eludere nos volunt & differe? Subscribant epistolæ Leonis, qui non ei subscribit hæreticus est . . . . Universalis hac Synodus Ægyptiaca major est & fide dignior, non est justum decem hæreticos audiri, & prætermitti mille ducentos Episcopos*.

Demum Ecclesia voluit omnes fideles subscribere damnationi trium Capitulorum: sic refert Facundus Hermianensis lib. 3. cap. 2. sic S. Gregorius Magnus in sua secunda ad Constantium Episcopum Mediolanensem epistola l. 3. Rursus lib. 10. epist. 5. idem præcepit Pelagius II. Papa; quæ tamen Capitula, vel ipsis non diffitentibus Novatoribus, erant facta dogmatica.

Incassum igitur subscribere Formulario abnegant Jansenismi fautores, cum Ecclesia hoc ipsum sub anathematis interminatione exegerit, ne hæresis lues in perniciem animarum grassaretur. Non enim alia via pro salute securior adest, cum scriptis malis veluti ex cineribus ignis de novo accensus ruinas paret & incendia, ut liquido patet ex tribus Capitulis, quæ a celebrato Chalcedonensi Concilio Oecumenico tantas in Ecclesia unius sæculi spatio movebant tragœdias, ut si una aut altera anathematis falce zizanias ad comburendum metere hæsisset Synodus quinta generalis, magna pars Orientis redivivum Nestorianismum suisset incaute amplexa.

Morem inolevisse in Ecclesia subscribere factis dogmaticis Catholicis pure & simpliciter multa probant. Primo quidem S. Augustinus lib. 4. ad Bonifacium cap. 8. de Pelagianis sermonem instituens, ait, Pelagianos compulsos fuisse subscribere fidei Catholicæ, de quo non sine pervicacia querebantur: " Subscriptionem queruntur extortam. " Rursus cap. ultimo de iisdem ait: " Quid ergo est " quod dicunt, simplicibus Episcopis, sine congregatione Synodi in locis suis " sedentibus, extorta subscriptio est? "

Celeberrimum est pro subscriptione Formularii quod actitatum est in 8. Concilio generali, ubi lecta est formula fidei Adriani secundi Papæ ab Archiepiscopis, Episcopis, Legatis &c. subscribenda: " Ut " nullus Antistitum vel reliquorum Clericorum in Synodalem fuerit conventum receptus, qui non secundum hujus exemplar codicelli chirographum " scripsit. " Non minus insigne est quod S. Martinus I. fecit pro hoc momento. Quippequi ad Episcopos Galliarum ann. 650. acta Concilii Lateranensis adversus Monothelitas subscribenda miserit: " " Studeat, *inquit*, fraternitas tua eadem " omnibus innotescere, ut tam abominandam hæresim nobiscum execrentur, " atque Synodali consensione omnium fratrum & Coepiscoporum nostrarum partium illorum effecta, secundum tenorem encyclicæ a nobis directæ epistolæ, scripta una cum subscriptionibus " nostris nobismet destinanda concelebrent, confirmantes atque consentientes, quæ pro orthodoxa fide a nobis " statuta sunt. "

Eodem prorsus motivo Leo II. Papa misit ad Patres primi Concilii Toletani acta sexti Concilii Oecumenici, eis injungendo, ut ipsis suum per subscriptionem adderent calculum.

Juvat quæstionis Formularii subscribendi necessitudinem claudere, seu potius roborare auctoritatibus trium Conciliorum. Primum est Concilium Braccharense ann. 563. adunatum, quod sub anathematis incurrenda pœna præcipit, ut cuncti fideles nedum hæresum, sed & hæterodoxi cujuscumque scriptorum damnationi subscribant: " Ut quisquis Clericus, *inquit*, vel " Monachus sive laicus tale aliquid sentire adhuc, vel defendere fuerit deprehensus, tamquam vere putre membrum, continuo de corpore abscindatur Catholicæ Ecclesiæ, Beatissimus

" lega

„ Papa Urbis Romæ Leo ..... Contra „ impiam Priscilliani sectam scripta sua „ direxit. Cujus etiam præcepto Tarraconenses & Carthaginenses Episcopi, Lusitani quoque, & Bætici, facto inter se „ Concilio, regulam fidei contra Priscillianam hæresim cum aliquibus capitulis conscribentes, ad Balearium tunc „ hujus Braccharensis Ecclesiæ Præsulem „ direxerunt. „

Alterum est Lateranense Oecumenicum ann. 849. adunatum, in quo præcipitur anathemate animadvertere in hæreticos simul cum suis scriptis: " Si quis, *ait*, „ secundum sanctos Patres consonanter „ nobis, pariterque fide non respuit, & „ anathematizat animo & ore quos respuit & anathematizat nefandissimos hæreticos cum omnibus eorum scriptis usque ad unum apicem... damnatus sit. „

Tertium est Constantiense, quod quidem sess. ult. Wiclesum, Joannem Hus & Hieronymum a Praga eorumque scripta proscripsit. Hæc Constans traditio subscribendi factis dogmaticis, vel Catholicis ad fidei robur, vel erroneis ad extirpandas hæreses semper in Ecclesia floruit, ait R. P. Thomassinus appendice de Conc. Calced. pag. 470. idcirco fundit in antiquis Conciliis ubi sexceutæ ultra hæreses proscriptæ sunt, Patres Synodicos suis definitionibus pure & simpliciter omni secluso dolo subscribi voluisse: " Ad hæc, „ *ait*, Basilius, teste Synodo Chalcedonensi, consacerdotum suorum elicuit „ subscriptione consensum. „

Quarto, rationibus Theologicis.

PRIMA: SS. Patres docent fideles teneri obedire Constitutionibus Apostolicis: Igitur omnes tenentur sincero animo subscribere Formulario Alexandri VII. Instar omnium SS. Doctorum sit S. Augustinus, tum & S. Prosper. Prior irridet Pelagianos qui nolebant SS. Pontificum adhærere Constitutionibus in materia religionis. Sic loquitur lib. 2. oper. imp. Resp. 103. " Non est bonum con„ tra Apostolicum consensum exerere, „ & afferre hæreticum sensum. Quid ad„ huc examen? quod jam factum est apud „ Apostolicam sedem? „ Posterior vero in Chronichon ait: " Postquam Synoda„ lia decreta Concilii Carthaginensis „ ad Zosimum perlata sunt, & ab eo „ approbata, per totum mundum hæresis „ Pelagiana damnata est. „

Secunda: Regulæ infallibili in materia Religionis tenemur adhærere: Sed Ecclesia est infallibilis in definiendo facto dogmatico, adeoque & in proponendo Formulario: Igitur tenentur omnes fideles & animo sincero subscribere. Minor ex professo tractabitur suo loco: Probatur tamen in præsentiarum breviter. Ecclesia est infallibilis in quæstionibus iuris definiendis: Igitur & in determinandis quæstionibus facti dogma implicantis. Probatur consequens variis momentis: Primo quidem, in tantum Ecclesia in quæstionibus juris infallibilis est, in quantum irrefragabilitatem habet circa facta quæ dogmata continent. Et vero eatenus infallibilis est circa quæstionem juris, quatenus textus Scripturæ Dei exhibet promissiones pro infallibilitate Ecclesiæ, adversus quam portæ inferi non prævalebunt. II. Eiusmodi infallibilitas in promissione revelata firmatur; revelatio vero habetur in textibus Scripturæ, qui sunt facta dogmatica, unde si circa ista erraret Ecclesia, neque etiam quæstionem juris infallibiliter dirimere posset. III. Talis infallibilitas pro quæstionibus juris fundatur quoque in traditione, quæ quidem traditio habetur per textus Patrum qui fidei dogmata continent. Igitur ex his omnibus liquet Ecclesiam ideo esse circa questiones juris infallibilem, quia est circa facta dogmatica continentia. Utraque enim infallibilitatis propositio convertitur: hoc est, infallibilitas juris revelati infert infallibilitatem facti dogmatici, scilicet Scripturæ; infallibilitas vero facti dogmatici, nempe Textus facri infert vicissim infallibilitatem juris. Et vero si erraret Ecclesia in textu, nihil certi pro jure haberemus, cum jus includatur in facto, & ab eo sit individuum saltem quoad utrumque testamentum quod scriptis habemus.

Confirmatur: Ecclesia est infallibilis in factis revelatis, & hoc ultro Novatores concedunt: Igitur & in aliis quæ non sunt immediate revelata. Probatur consequentia: Facta dogmatica necessariam habent relationem ad revelata, sive per modum conformitatis & accessus, sive per modum difformitatis & recessus: Igitur eo ipso quo Ecclesia est infallibilis in pro-

proponendo istud factum revelatum in Evangelio: Verbi gratia, *Nemo bonus, nisi solus Deus*: est quoque in proscribendo istum Manichæi textum, *Deus est malus*; quandoquidem immediate opponitur textui revelato.

Tertia: In quæstione facti dogma complectentis non attenditur intentio quam auctor potuit habere interius, neque utrum textus sit talis, vel talis hominis, sed solummodo sensus propositionis obvius. Verbi gratia: iste hujusce propositionis Calvini & Jansenii, *Præcepta sunt impossibilia*; Grammaticus judicat ad litteram de sensu comparato ad textum, & sic simpliciter reddit, *Præceptum est impossibile*: Ecclesia vero insuper definit istam propositionem esse hæreticam, quia est immediate opposita isti revelatæ, *Mandatum meum non est supra te*: Igitur eo ipso quo Ecclesia proscribit aliquod factum dogmaticum, tenentur fideles subscribere damnationi.

Quarta: Non licitum est in materia religionis dissimulare: Sed teste Apostolo Phil. 2. unusquisque tenetur captivare intellectum suum in obsequium fidei: Igitur omnes tenentur sub pœna peccati gravioris sincere subscribere Formulario, cum in eo agatur de materia religionis, & de condemnatione propositionum quæ fidei adversantur.

Diriumntur futiles Novatorum in peccatis excusationes.

OBJICIUNT: Non est necesse obsignantes Formularium certiores esse propositiones esse in libro Jansenii; neque vero Ecclesiam in hoc momento determinando esse infallibilem; consequenter sufficere quod fideles propter Ecclesiæ auctoritatem subscribant, servando silentium, contrarium scriptis, aut verbis non propugnando; sed neque obstare quominus de libro Jansenii credant quid quid voluerint. Confirmatur: Facultas Parisiensis licet non infallibilis, obstringit tamen suos Baccalaureos jurare se Immaculatam B. Mariæ Conceptionem colere: Igitur a pari licet Ecclesia non sit infallibilis circa textus, potest tamen obligare fideles ut subscribant Formulario.

Respondeo I. Concedendo fideles teneri, vel ex sola erga Ecclesiam obedientia subscribere Formulario, sed sincere, quia sic præcipit: quocirca silentium respetuosum non sufficit, sed insuper necesse est propositiones erroneas intus damnare.

Respondeo II. Ecclesiam debere esse certam certitudine Theologica & infallibili ad exigendum juramentum in materia fidei, cui non posset subesse falsum: alias perjuro exponeret fideles. Præterea argumentum non probat aliquem posse cum juramento Formulario subscribere ficte & simulato animo.

Ad confirmationem dico, argumentum nihil urgere. Quinimmo, si sacra Facultas Parisiensis potest suos Baccalaureos obligare ut jurent, & sincero animo spodeant tenere & docere Immaculatam Deiparæ Conceptionem, quid ni poterit Ecclesia obligare fideles cum juramento, & sincere subscribere Formulario?

Respondeo III. negando paritatem, quia Facultas aliquos potest sibi adscire discipulos sub certis conditionibus, quæ si desint, eos non recipiet, sed non ad docendum tantum, verum etiam obligat Ecclesia fideles ad credendum iis quæ proponit circa fidem & religionem.

Instant: Episcopi in suis mandatis pro recipiendis summorum Pontificum decretis, non proponunt fidem pro objecto, sed obedientiæ meritum. Igitur modo fideles subscribant, satisfaciunt præcepto, maxime si nihil contrarium dicant. At vero possunt interius sentire librum Jansenii esse Catholicum absque injuria & offensa erga superiorem. Sic servus obediendo Domino suo satisfacit, quamvis interius sentiat quod fecit, non esse de meliori bono. Confirmatur: Clerus Gallicanus videtur recepisse summorum Pontificum Constitutiones potius propter summam erga Regem reverentiam, quam fidei & religionis motivo.

Respondeo distinguendo: Episcopi pro recipiendis Apostolicis Constitutionibus obedientiam Religionis & ex corde, qualis debetur pro rebus fidem spectantibus, tamquam mutivum proponunt, concedo: obedientiam pure civilem, nego. Duplex obedientia distinguenda est: altera interior & Religionis, altera exterior & civilis. Prima a corde & ab anima captivante intellectum in obsequium fidei procedit, & talis debetur superiori supremo proponenti & jubenti aliquid ad religio-

gionem pertinens : altera exigit solum servitium, & quod aliquid fiat, abstrahendo ab intentione qua fiat. Qui igitur subscriberet Formulario, serio quidem, sed interius nihil credendo, non satisfaceret obedientiæ, quia obedientia illa spectat religionem & animarum salutem.

Ad confirmationem dico, argumentum esse excusationem in peccatis : quasi vero 80. Episcopi contra propriam conscientiam alterius Episcopi memoriam dilacerare, doctrinam a multis & Doctoribus, & etiam Ecclesiæ proceribus publicatam & propugnatam proscribere voluerint, ut satisfacerent Regi Christianissimo, qui in nullo Jansenium & suos timens, solo fidei zelo, ut decet Filium Ecclesiæ dilectissimum, suis legibus religionem Christi contra impugnantes illibatam servare decrevit. Socrates lib: 1. cap. 8. refert Arianos ad similia recurrisse ausugia. Et vero ut anathemata ab Arii doctrina impia averterent, dixerunt Patres Nicæni Conciiii vocem *omousion* addidisse Symbolo in gratiam Constantini Imperatoris qui hoc exigere videbatur. Solo igitur fidei & religionis motivo, patrocinante Rege fidei protectore, Clerus suscepit pro more majorum constitutiones Apostolicas, quia Jansenii doctrinam Scripturæ & traditioni adversam juste condemnabant.

Replicant : Clerus Gallicanus non agnoscit infallibilitatem Ecclesiæ circa textus : Igitur textus non spectat fidem & religionem, adeoque nullus tenetur ex obedientia religionis subscribere Formulario, sed solum extrinsece, pro bono pacis & economiæ causa. Probatur Antecedens. I. Duæ Episcoporum Galliæ Congregationes habitæ anno 1654. & 1656. non probant decisiones Ecclesiæ circa textus esse infallibiles. II. Anno 1681. Episcopi iterum Parisiis congregati approbarunt librum Domini Gerbay Doctoris Sorbonici, qui sub calculo munivit Epistolam novemdecim Episcoporum qui similia dicunt. Ergo &c.

Respondeo Clerum Gallicanum anno 1654. & 1656. agnovisse infallibilitatem Ecclesiæ, quia provocavit ad summum Pontificem pro negotio Jansenismi, ut ab universali Ecclesia proscriberetur.

Respondeo ad secundum cum Illustrissimo Trecensium Episcopo, Clerum Gallicanum approbasse librum *solum circa duo. Primo quidem circa istam propositionem, Episcopi jus habent promulgandi in materia fidei & disciplinæ, secundo vero circa istam : Episcopi judicari decent ab Episcopis suæ Provinciæ*. Verum neutiquam illum approbavere quoad omnia. Unde notat Trecensis Præsul Innocentium X. notam inusisse libro : " *Non inquit propter duo illa puncta, sed quia in refellendis difficultatibus incaute quædam dixit; unde injungimus ei ut novam editionem faciat. In qua emendabit ea quæ notabunt examinatores*.

Urgent : Novemdecim Episcopi in sua Epistola, sic scribunt : *Novum & inauditum apud nos nonnulli dogma protulerunt, Ecclesiæ nempe decreta, quibus quotidiana, nec revelata divinitus facta deciduntur, certam & infallibilem continere veritatem*. Igitur rejiciunt infallibilitatem Ecclesiæ circa textus, adeoque sufficit obedire civiliter & extrinsece subscribendo Formulario.

Respondeo I. Non esse quid novum Ecclesiam damnare doctrinam, Scripturæ sacræ & traditioni contrariam, quotiescumque datur occasio, cum ad hoc infallibilem a Christo acceperit judicandi potestatem.

Respondeo II. Dato & non concesso aliquos recrudescere adversus Ecclesiæ infallibilitatem circa textus, magis credendum Conciliis, magis Augustino, Prospero, Gregorio, & aliis pluribus qui contraria tenent. III. Distinguo : Et loquuntur Episcopi de factis personalibus, concedo ; nam citant Baronium, Bellarminum, Cardinalem Palavicinum : de factis dogmaticis, nego. Enim vero anno 1656. agnoverunt textum Jansenii esse quæstionem juris, siquidem involvit dogma : & omnes Formulario subscripserunt.

Reponunt : Qui subscribere formulario abnegat, non ideo est hæreticus, nihil quippe contra fidem facit. Et probatur : Non est de fide textum Jansenii esse hæreticum, & textum talis personæ, scilicet Jansenii : Igitur nullus tenetur jurare textum esse hæreticum & pertinere ad Jansenium.

Respondeo I. Dato & non concesso textum non spectare fidem, omnes tamen tenentur subscribere sincere, damnando textum ut hæreticum, quia hæc omnia Ecclesia, cui obedire debent, exigit &

vult siquidem ad illam pertinet proponere credenda, & pro morum institutione observanda; tum & secernere bona pascua a malis & venenatis. Unde Bellarminus, Suarez & communiter Theologi tenent & docent Ecclesiam esse infallibilem pro his omnibus quæ pertinent ad fidem & mores: alias, inquiunt, prævalerent adversus eam portæ inferi, si in aliquo ex his deficeret.

Respondeo II. Dictum esse supra pertinere ad fidem, textum libri, qui dicitur Jansenii, esse hæreticum: esse vere talis personæ, factum purum est: sed cum Jansenius ipse textum tamquam suum agnoverit in Epistola sua quam conscripsit ad Urbanum VIII. cum novatores hunc & Parisiis & Romæ, tamquam Jansenii defenderint; omnes tenentur damnare ejusmodi textum tamquam proprium Jansenii Iprensis fœtum. Cæterum est de fide Ecclesiam esse infallibilem circa quæstionem juris: Igitur & consequenter circa factum reduplicative ut dogmaticum, quia ut sic dogma complectitur.

Respondeo III. distinguendo: Qui non vult subscribere Formulario non est hæreticus, si damnet quinque propositiones, & ipsum textum secundum sensum obvium, concedo: secus, nego. Et vero est de fide præcepta esse possibilia: Igitur prima propositio est hæretica, quia dicit esse impossibilia. Jam vero qui istam damnare propositionem renuit, dicit & propugnat præcepta esse impossibilia, ergo & ipse ut hæreticus habendus est. Cæterum qui subscribere Formulario renuit, in suspicionem hæreseos venit; tum quia fidem tempore quo præceptum urget, confiteri abjudicat: tum quia erroribus in Formulario proscriptis adhærere censetur.

Ostenditur definitionem Ecclesiæ circa factum dogmaticum spectare, saltem secundario, fidem.

Hoc variis posset illustrari factis & exemplis.

Primum, ex actibus Apostolorum cap. 15. desumitur. Ibi quæstio movetur tantummodo de quibusdam cæremoniis, pro cujus resolutione sic pronuntiant Apostoli: *Visum est Spiritui sancto & nobis nihil ultra imponere vobis oneris quam hæc necessaria: ut abstineatis vos ab immolatis simulacrorum, a suffocato, & sanguine.* Qua quidem sententia declarat Concilium se hoc definire momentum tamquam de fide, tametsi non videatur esse de fide immediata, modo abstinere a suffocato & sanguine, modo non. Apostoli quasdam rescindunt legis cæremonias, ut circumcisionem; quasdam vero relinquunt, uti abstinentiam a suffocato & sanguine, qui tamen ritus etiam decursu temporum abolitus est; quia vero de fide est datam fuisse a Christo Apostolis, dispensandi de cæremoniis potestatem; etiam rescissio quarumdam cæremoniarum, vel tolerantia ad tempus, ad fidem saltem indirecte pertinere quis diffitebitur? cum ejusmodi definitio a Spiritu sancto procedat, dicentibus Apostolis: *Visum est Spiritui sancto, & nobis nihil ultra imponere vobis oneris, quam hæc necessaria, ut abstineatis a suffocato, & sanguine.*

Secundum: Felix Papa dum exauctorat Achacium Patriarcam Constantinopolitanum, dicit illum esse judicio Spiritus sancti exauctoratum, epist.6. tom.4. Conc. p. 167.

Tertium: Percelebre exemplum in Concilio Chalcedonensi legitur, actione 8. ubi Theodoretus sanam profitetur de incarnatione Dominica fidem, his verbis p. 10. Typographiæ Regiæ: *Theodoretus Reverendissimus Episcopus dixit: Ego per Dei gratiam ab Orthodoxis sum nutritus, & orthodoxa sum edoctus, & orthodoxe prædicavi, & non solum Nestorium & Eutychen, sed & omnem hominem qui recte non sapit aversor, & alienum existimo.* Verum ultra ab ipso exigit sancta Synodus ut damnet & doctrinam in textibus Nestorii contentam, & ipsum Nestorium; sic enim ibidem habetur: *Et cum diceret, Reverendissimi Episcopi clamaverunt, dic aperte anathema Nestorio.* Quia vero non satis clare & textus, & auctorem proscribebat Theodoretus, clamaverunt Patres: *Iste hæreticus est, iste Nestorianus est: hæreticum foras mitte.* Tunc ulla absque mora obtemperans Theodoretus, dixit: *Anathema Nestorio, & ei qui non dicit, Dei genitricem Virginem Matrem, & qui in duos filios partitur unum Filium unigenitum.*

Tum vero actum est de restitutione Theodoreti in suam sedem; omnibus vero æqua lance ponderatis, sic definiunt & con-

concludunt Patres Synodici : *Theodoretus dignus est sede, Ecclesia Orthodoxum, Ecclesia Pastorem recipiat : Orthodoxum Doctorem Ecclesia recipiat : Theodoretus dignus est sede ..... Populus Orthodoxum recipiat dignum sua sede, Theodoreto catholico Doctori reddatur Ecclesia.* Rursus ibidem pag. 13. hæc habetur: *Omnes Reverendissimi Episcopi clamaverunt, hoc justum judicium, hac justa sententia, hoc Christi judicium, his & nos consentimus, hac omnes dicimus.*

Certe qui definit aliquem esse hæreticum, definit aliquid ad fidem pertinens; in eo enim sensu aliquis declaratur hæreticus quod aliquam propugnet doctrinam fidei contrariam : Atqui Concilium declarat Theodoretum hæreticum quatenus doctrinam uti Nestorii, & ipsum Nestorium damnare renueret : Igitur saltem factum dogmaticum reductive spectat fidem.

Rursus : Quod declarat Christus, spectat fidem, cum sit fidei nostræ consummator : Atqui ex Concilio Chalcedonensi, non solum Patres, sed ipse Christus definit Theodoretum esse Orthodoxum, eumdem in sedem propriam restituendum : Igitur facta religionem spectantia reducuntur ad fidem.

Quid plura, factum dogmaticum resolvitur in quæstionem juris, & quidem dupliciter. I. Ex parte Ecclesiæ, quæritur utrum sit infallibilis? II. Ex parte facti dogmatici, expostulatur, num dogma in aliquo textu contentum, sit fidei conforme vel difforme, verb. gratia istud quod prima propositio Jansenii exhibet : *Quædam præcepta sunt impossibilia, etiam justis conantibus, deest quoque illis gratia qua possibilia fiant.* Atqui Ecclesia definit quænam dogmata sint de fide, quænam contraria : Atqui factum seu textus inseparabilis est a dogmate : Igitur factum, saltem secundario spectat fidem?

Tertium : Omni exceptione majus factum, est Vulgata: nemo non novit Concilium Tridentinum declarasse eam esse authenticam, & certe, si non pertineret ad fidem, actum foret de ipsa fide, cum de fide credamus quidquid continet : at, si non est de fide, saltem secundario Vulgatam esse authenticam, nec quoque ea quæ continet sunt de fide, cum eis possit subesse falsum. Igitur facta dogmatica sunt objectum secundarium fidei. Namque ut exemplo Vulgatæ insistamus, non est de fide immediate revellatum istud factum, cum Vulgata sit ex Italica & versione S. Hieronymi complexa. Cæterum facta dogmatica ab Ecclesia definita, vel fide humana & naturali credi debent, vel supernaturali : non prima, alias essent fallibilia. Igitur altera, adeoque *de fide mediate & indirecte.*

Non abs re erit annotare triplicem posse distingui fidem; videlicet unam Divinam, alteram Theologicam, tertiam Ecclesiasticam. Prima, ea censetur quæ est de his quæ immediate revelata sunt in Scripturis Canonicis. Secunda, est conclusio Theologica quæ ex una aut altera præmissa de fide infertur, unde radicem habet in fide divina, nonnisi tamen mediate de fide dicitur. Fides Ecclesiastica, est Ecclesiæ circa aliquod momentum non revelatum consensus, uti est œcumenicitas Concilii Tridentini, Vulgatæ authenticitas; tametsi enim aliquæ mendæ in ea propter varietatem lectionum & textus originalis diversas expressiones adinveniri possint; illæ tamen mendæ levioris sunt ponderis ut mutationem essentialem in textum originalem inducant. Hinc veram & sanam, genuinamque auctorum Canonicorum doctrinam in Vulgata contineri declaravit sacra Synodus Tridentina.

Ultro fatemur facta quædam dogmatica, quæ circa hæreticitatem trium v. g. Capitulorum, librorum Vvicleffi, Baji, Jansenii Ecclesia definivit, qualificavit & damnavit, non esse de fide divina, cum ejusmodi textus proscripti, neque immediate revelati sint, neque in divinis contineantur Scripturis. Talia tamen facta definita ad fidem Theologicam eatenus pertinere dici potest, quatenus Theologi hæreticitatem veram esse inferunt ex definitione Ecclesiæ, quæ propter Christi promissionem circa religionis momenta errare non potest. Denique facta dogmatica esse de fide Ecclesiastica nemo nisi inobedientiæ & rebellionis atque schismatis reus negabit: grande quippe nefas foret, aliquid ad religionem spectans in dubium revocare, quod universalis Ecclesiæ asfirmat consensus.

Cæterum, Si te angat benevole Lector ea facta dogmatica definita dicere de fide,

Digitized by Google

fide, eo quod non sint immediate & in se revelata, concedas velim saltem esse certa certitudine supernaturali, cui non potest subesse falsum: alias qua ratione diceret Ecclesia ex Cathedra loquens: *Visum est enim Spiritui sancto, & nobis, nihil ultra imponere vobis oneris, quam hæc necessaria: ut abstineatis vos ab immolatis simulacrorum, & sanguine, & suffocato.*

Quo scopo & fine Felix Papa loquens de Acacii exauctoratione epistol. 6. tom. 4. Conc. pag. 107. asserit eum esse a Spiritu sancto ab Episcopatu depositum, & a gradu Clericali dejectum? Quo jure Concilium Chalcedonense restituendo Theodoretum in suam pristinam sedem sic pronuntiat: *Hæc Christi judicium?*

Extat ejusdem auctoritatis percelebre exemplum in Concilio secundo Nicæno Act. 7. p. 609. in epist. Synodica ad Constantinum Imperatorem & Irenem ejus Matrem, in qua sic loquuntur Patres: " His ergo sic comprobatis, veraciter & incunctanter esse coram Deo acceptum & beneplacitum constat, imaginales formationes dispensationis Domini nostri Jesu Christi, & intemeratæ Dei genitricis Mariæ, ac honorabilium Angelorum, & omnium Sanctorum, adorare & ostentari. Et quisquis sic se non habuerit, sed disceptaverit, vel etiam elanguerit erga venerabilium imaginum adorationem, hunc anathematizat sancta nostra universalis Synodus, quæ munita est divini Spiritus operatione." Quibus ultimis verbis Patres credunt Spiritum sanctum assistere definitioni: Igitur fide innixam suam definitionem, adeoque certitudinem induere supernaturalem autumant.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Omnes fideles tenentur subscribere Formulario.

PRIMO: Hanc obedientiam commendat Scriptura sacra, Matth. 18. *Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus.* Rursus Hebr. 13. *Obedite præpositis.* Et iterum Rom. 13. *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit.*

Secundo: Eamdem firmat traditio. Concilium Nicænum I. injunxit subscribere condemnationi Arii & Thaliæ. Anastasius, librorum Origenis: quinta Synodus Generalis, trium Capitulorum.

Tertio: SS. Patres docent fideles teneri Constitutionibus Apostolicis, maxime quia sunt fidei regulæ; sicut enim Ecclesia infallibilis est in quæstionibus juris, ita & in quæstionibus facti dogmatici definiendis, quandoquidem factum hujusmodi jus implicat. Cæterum subscribendum est bona fide, nusquam vero mente versipelli, cum non licitum sit in materia religionis dissimulare.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM ET EXPLICATIONUM.

PRIMO: Non sufficit in materia religionis, silentium respectuosum; cum enim formularium ad fidem servandam, & probos mores instituendos spectet, cuilibet ei ex animo subscribere tenetur: sin minus non satisfaceret præcepto.

Secundo: Tametsi Præsules proponendo subscriptionem Formularii, per se primo intendant obedientiam Ecclesiæ reddi, secundario tamen eo fine mandant observari Constitutiones Apostolicas, ut fides augeatur, vel saltem ab incursione malorum servetur incolumis.

Tertio: Qui subscribere Formulario abjudicat, in suspicionem hæreseos venit, maxime propter duo. Primo quidem, fidem confiteri tempore quo urget præceptum, non vult. Secundo, censetur profiteri errores in Formulario proscriptos.

CONTROVERSIA SECUNDA.

De Doctrina Ecclesiæ circa materiam Quinque propositionum.

JANSENIUS & sui existimant quinque propositiones continere doctrinam tum Scripturæ sacræ, tum Patribus omnino conformem, & nihil fundatius in his reperiri: sed contra quod dicit S. Stephanus Papa in Epistola Decretali: *Nihil innovetur, nisi quod traditum est.*

Hoc extensionem quinque argumentis probatur adversus negantes.

PRIMO: Quia omnia Dei præcepta omnibus sunt possibilia.

Secundo: Quia de fide est hominem posse resistere gratiæ interiori.

Tertio: Quia libertas essentialiter consistit in indifferentia activa.

Quarto: Quia Semipelagiani non admiserunt gratiam ad initium fidei, nec fuerunt hæretici in hoc quod dicerent hominem posse resistere gratiæ.

Quinto: Quia Christus mortuus est pro omnibus & singulis hominibus.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum quædam Dei præcepta sint impossibilia.

PRÆCEPTUM tribus modis intelligi potest alicui impossibile. I. Ita ut ille non observando præceptum, non peccet, ut si quis in extremis constitutus Sacramenta non suscipiat. II. Ita ut aliquis illud non observando peccet, licet nullas pęnas luat, eo quod hujusmodi peccatum non imputatur: hoc sensu Calvinistæ dicunt illud præceptum, *non concupisces*, etiam de concupiscentia involuntaria intellectum, obligare sub pęna peccati, nec posse etiam a sanctis viris observari in hac vita, omnes tamen pro tali peccato non esse puniendos. III. Ita ut qui mandatum non observat, peccet, & propter prævaricationem sit puniendus: eo modo Jansenius docet aliquando quibusdam justis præcepta aliqua ad observandum impossibilia esse, & est prima propositio damnata: quæstio procedit juxta hunc tertium sensum: Unde sit contra Jansenium.

CONCLUSIO.

Mandata Dei nulli sunt impossibilia.

POSSIBILE dupliciter dicitur. I. Viribus naturæ. II. Viribus gatiæ. Certum est præcepta Evangelica solis naturæ viribus non posse ab hominibus adimpleri, sua potentia remotissima, quatenus homo habet ad hoc liberum arbitrium. Quoniam vero, dictum est gratiam nulli deesse qua mandata fiant possibilia, ideo dicimus nulla præcepta esse homini impossibilia.

Probatur auctoritate, & ratione.

PRIMO, ex Scriptura sacra. Deut. 3. habetur: *Mandatum quod ego præcipio tibi non est supra te*. Mat. 11. *Jugum meum suave est, & onus meum leve*. 1. Cor. 10. *Fidelis autem Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis; sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut possitis sustinere*: Quem locum S. Thomas, sic explicat: " Cum dicit, Fidelis Deus, ostendit paratum adjutorium in tentatione, ubi commendat Deus adjutorium, quia dat nobis resistendi potentiam." Unde sic argumentor.

Deus alloquens Judæos, inter quos plurimi erant peccatores, dicit tamen mandatum suum non esse supra Israel: Christus etiam loquens omnibus tam fidelibus quam peccatoribus, justis & improbis, dicit suum jugum suave: ipse Apostolus scribens ad Corinth. inter quos etiam quidam erant justi, quidam vero mali, ait tamen, quod Deus non permittet eos tentari supra id quod poterant. Igitur præcepta Evangelica nulli sunt impossibilia, alias mandatum Dei esset supra Israel: jugum Christi non foret suave, & Deus permitteret homines tantari supra id quod possunt; hoc autem non potest fieri, quia, inquit S. Th. per hæc verba Apostolus ostendit paratum esse semper adjutorium, ut præcepta possibilia fiant, & ut supra dictum est ex eodem sancto Doctore, gratia novi Testamenti dat omnibus anxilium sufficiens ad pręceptum observandum, & ideo prævaricator Legis reus est culpæ & pęnæ.

Secundo: ex summis Pontificibus. S. Pius V. Gregorius XIII. hanc damnaverunt Baji propositionem: *Hæc sententia: Deum homini nihil impossibile præcepisse falso tribuitur Augustino, cum Pelagii sit*. Urbanus VIII. Innocentius X. & XII. Alexander VII. Clemens IX. & XI. damnaverunt unanimiter primam Jansenii propositionem, & hæreticam declaraverunt. Ergo precepta Dei sunt possibilia & nulli impossibilia.

Tertio,

Digitized by Google

Tertio, ex Conciliis. Carthaginense sub Zosimo Can. 3. quod quidam Milevitanum credunt, dicit gratiam qua justificamur non solum valere ad remissionem præteritorum peccatorum, sed etiam ut præcaveantur futura. Igitur nulli justo Dei præcepta sunt impossibilia, immo nec peccatori, alterive homini. Id declarat Trident. sess. 6. cap. 11. his verbis: *Nemo temeraria illa & a Patribus sub anathemate prohibita voce uti debet, Dei præcepta homini justo ad observandum esse impossibilia. Nam Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet, & facere quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat ut possis*. Quibus verbis ostendit præcepta non solum justis esse possibilia, sed & peccatoribus, quos hortatur petere quod non possunt. Postea sic concludit contra Calvinistas: *Unde constat eos religioni Orthodoxæ adversari, qui dicunt justum in omni opere bono saltem venialiter peccare, aut quod intolerabilius est, pœnas æternas mereri*. Tandem infra confirmat doctrinam; quod autem loquatur Can. 18. non solum contra Calvinistas, sed etiam contra omnes qui dicerent præcepta esse impossibilia, remisit ad summum Pontificem, si quod dubium nasceretur circa intelligentiam sui Canonis, explicare. Atqui summus Pontifex Innocentius X. consultus circa propositionem primam Jansenii, declaravit esse hæreticam: Igitur &c. Nulla mandata sunt impossibilia; immo Concilium prohibet uti hac voce; quam ne quidem nominari inter nos finit.

Quarto, ex Patribus. S. Chrysostomus hom. 16. in cap. 9. ad Hebr. sic loquitur: *Non licet dicere, Non possum, hoc est enim accusare Creatorem; si enim nos fecit impotentes, & postea præcipiat, ipse accusandus esset: quomodo ergo multi non possunt? quia nolunt. Quomodo multi nolunt? præ desidia*. Ergo &c.

S. Prosper, in responsione ad capitula Gallorum cap. 6. dicit homini justo numquam denegari adjutorium *sine quo* nec proficere, nec remanere in bono quisquam potest: tum sentent. 13. sic loquitur: " Qui dicit quod quibusdam vocatis & „ pie, justeque viventibus obedientia subtrahatur, ut obedire desistant, male „ opinantur de Dei bonitate. „ Ergo &c.

D. Thomas, quodlibeto ad 3. sic habet: " Nihil impossibile præcipi potest, „ unde dicit Hieronymus, qui dicit Deum aliquid præcepisse impossibile anathema sit. „ Observes velim eum loqui universaliter pro omnibus hominibus, & in cap. 1. ad Corinth. lect. 1. " Non „ videretur, *ait*, fidelis Deus si nos vocaret ad societatem Filii sui, & no- „ bis denegaret quantum in ipso est ea „ per quæ pervenire ad Deum possemus. „ Unde Josue I. dicit: Non te deseram „ neque derelinquam. „

Idem S. Doctor pluribus in locis eamdem docet veritatem, ut 1. p. quæst. 49. art. 2. ad 3. quæst. 23. art. 3. ad 3. 1. 2. quæst. 89. art. 6. quæst. 98. art. 2. ad 3. & 4. quæst. 100. art. 10. in corpore: qu. 109. artic. in 2. sentent. Dissert. 28. qu. 1. artic. 3. in qq. disputatis, quæst. 24. artic. 14. 2. 2. quæst. 10. artic. 1. 3. p. quæst. 83. artic. 6. lect. 1. in cap. 1. epistol. 1. ad Corinth. 1. p. demum lect. 3. in cap. 12. epist. ad Hebr. &c.

Quinto, *multiplici ratione* ex Patribus deducta.

Prima: Deus impossibilia non jubet, alias non peccator, sed quod absit dicere, Legislator foret accusandus; immo Concilia anathematizant dicentes hominem non posse adimplere mandata Dei: Igitur relinquitur quod sint omni homini possibilia.

Secunda est: Si Deus præciperet impossibile, justitia ejus læderetur: Absurdum consequens: ergo & antecedens. Probatur sequela: Non servaret legem, quæ solum puniri reos præcipit, quia mandata forent impossibilia; puniret vero homines innocentes, nullus siquidem peccat in eo quod vitare non potest: Ergo &c.

Tertia: Repugnat bonitati divinæ imputare ad culpam id quod homo vitare nequit, & facere non valet, unde inter homines illi dicuntur crudeles, qui indiscriminatim verberibus afficiunt servos pro factis, quæ quidem operari non poterant: Igitur impium est dicere Deum præcipere impossibile; si enim mandata multa sunt impossibilia, cum transgressores semper puniantur, redundaret in bonitatem quod sine culpa tam severo castigarentur.

Quarta: Est contra misericordiam Dei præcipere impossibile: Ergo &c. Probatur

tur Ant. Proprium misericordiæ est educere hominem a miseria: Sed si quædam mandata essent impossibilia ordinatione Dei, homines prolaberentur in summam miseriam, quæ est impotentia adimplendi præceptum: ergo &c.

Quinta: Repugnat utique sanctitati Dei quod præcipiat impossibile: Et probatur. Deus videretur auctor peccati, quod nequidem cogitare licitum est, quia homo transgrediendo præceptum peccaret propter legem a Deo emanatam, quam absque sua culpa non adimpleret: Ergo &c.

Sexta: Repugnat etiam Providentiæ, quod quædam præcepta sint impossibilia: Ergo &c. Probatur Ant. Spectat ad Providentiam dare media ad finem: Sed si quædam mandata essent impossibilia, deficerent media ad finem: Ergo &c.

Septima: Ignorantia invincibilis excusat a peccato secundum omnes, a fortiori impotentia: Igitur cum omnis transgrediens mandata sit reus, & peccet, dicendum est nulla esse impossibilia.

Octava: De fide est hominem posse mereri & demereri, juxta illud Eccli. 31. *Qui potuit transgredi, & non est transgressus*: Sed si mandata essent impossiblia, homo non posset demereri transgrediendo præceptum, quia nemo reus censetur in eo quod vitare nequit. Ergo &c.

Nona: Præcepta sunt possibilia viribus gratiæ: Sed Deus dat omnibus gratiam qua possibilia fiant: Siquidem vult omnes & singulos homines salvos fieri & vocat ad vitam, adeoque dat media ut finem quisque possit assequi: Ergo &c.

Solvuntur objectiones.

OBJICIES 1. Esth. 13. habetur *Nemo est qui possit resistere voluntati tuæ, si decreveris salvare Israel*. Igitur homo est necessitatus ad malum, si Deus velit eum perdere, quandoquidem nullus potest resistere ipsius voluntati. Confirmatur: Eccles. 7. 14. *Considera opera Dei, quod nemo possit corrigere, quem ille despexerit*: Igitur præcepta sunt impossibilia, saltem magnis peccatoribus.

Respondeo distinguendo Ant. Nemo potest resistere voluntati Dei universali, concedo: cum enim ambiat omnia, qui resistit illi ut bonum vult, incidit in illam ut justitia est, & criminum ultrix: voluntati particulari, nego. Nam & Deus queritur de peccatoribus quod illi resistant, juxta illud Act. 7. *Dura cervice & incircumcisis cordibus, vos semper Spiritui sancto resistitis*. Solutio est D. Thomæ, qui 1. p. q. 19. art. 6. ait: "Cum igitur voluntas Dei sit „ universalis causa omnium rerum, impossibile est, quod divina voluntas suum effectum non consequatur. Unde quod recedere videtur de divina voluntate, secundum unum ordinem, relabitur in ipsam secundum alium. Sicut peccator qui quantum est in se recedit a divina voluntate peccando, incidit in ordinem divinæ voluntatis, dum per ejus justitiam punitur. „

Ad confirmationem distinguo: Nullus potest corrigere quem Deus semel despexerit, id est, difficile peccator obduratus corrigitur, & propter imbecillitatem, & propter hebetudinem mentis causatam per habitudinem peccati, concedo: Non potest absolute emendari, nego. Solutio est D. Thomæ lect. 1. in cap. 6. epist. ad Hebr. ubi sic ait de correctione peccatoris obdurati. " Impossibile est, ostendit Apostolus, imbecillitatem eorum, scilicet peccatorum, erant enim imbecilles ad audiendum, sicut enim in corporalibus nullus status est ita periculosus sicut recidivantium, ita in spiritualibus, qui post gratiam cadit in peccatum, difficilius surgit ad bonum. „

Instabis: Apostolus Hebr. 6. dicit simpliciter peccatores magnos non posse resurgere a peccatis: Igitur est impossibilitas absoluta. Probatur Ant. ex verbis Apostoli: *Impossibile est enim eos qui semel sunt illuminati .... rursus renovari ad pænitentiam*. Ergo &c.

Respondeo negando Ant. Ad probationem distinguo: Et loquitur Apostolus de Baptismo qui non potest reiterari, concedo: secus, nego. Alloquitur Judæos, qui sæpius suum renovabant Baptisma, & ostendit eis magnum esse discrimen inter Baptisma Christi, & Baptisma Legis, siquidem illud illuminat & non reiteratur: Baptisma vero Legis erat solum ad pœnitentiam, & operabatur tantummodo ex opere operantis. Probat autem S. Paulus abstinendum esse ab hujusmodi Baptismatibus, quippe quæ erant opera mor-

Digitized by Google

mortua & adhærendum esse solum Baptismati Christi, & hoc patet ex verbis immediate antecedentibus: *Quapropter intermittentes incboationis Christi sermonem, ad perfectiora feramur, non rursum jacientes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis, & fidei ad Deum; Baptismatum Doctrinæ ...... impossibile est enim, &c.* Solutio est D. Thomæ, hic lect. 1. his verbis: " Hoc dicit Apostolus, quia secun-„ dum legem, Judæi multoties bapti-„ zabantur, sicut patet Marci 7. & id-„ eo ad istum errorem removendum, dicit hoc Apostolus. „

Respondeo II. ut supra; ita D. Thomas ibidem his verbis: " Notandum est, *in-„ quit*, quod non dicit Apostolus, lapsi „ simpliciter, sed prolapsi, id est tota-„ liter lapsi, quia si lapsi tantum essent non „ ita difficile foret resurgere, Prov. 24. „ *Septies enim cadet justus, & resurget:* Quod „ si diceret Apostolus illos, qui prolapsi „ sunt, impossibile est resurgere, tunc pos-„ set dici quod in hoc notat maximam „ difficultatem resurgendi.... sciendum „ est quod ex hoc loco sumpsit Novatus „ quidam qui fuit Presbyter Ecclesiæ Ro-„ manæ occasionem errandi; voluit enim „ quod nullus post Baptismum posset ad „ pœnitentiam resurgere, sed ista posi-„ tio falsa est, sicut dicit Athanasius in „ epist. ad Serapionem: quia ipse Paulus „ recepit incestuosum Corinthium sicut „ patet 2. Cor. 2. & similiter Galat. 4. quia dicit: *Filioli mei quos iterum parturio, &c.*

Urgebis: Rom. 7. dicit Apostolus se facere malum quod non vult: Igitur quædam præcepta sunt impossibilia.

Respondeo distinguendo: Et loquitur de fomite peccati, seu de concupiscentia cujus actus primoprimi dicuntur mali ratione peccati originalis cujus sunt effectus, & quia etiam inclinant ad peccatum actuale, concedo: loquitur de malo formaliter sumpto, nego. Solutio est D. Thomæ, qui in hunc locum lect. 3. sic habet: " Postquam hoc explicavit de concupi-„ scentia carnis, alio modo potest intel-„ ligi de eo qui est in gratia constitutus, „ non quidem exequendo in opere vel con-„ sentiente mente, sed solum concupi-„ scendo secundum passionem sensibilis ap-„ petitus, & illa concupiscentia est præ-„ ter rationem & intellectum, quia præve-„ nit ejus judicium. „ Quod autem sit genuinus Apostoli sensus patet ex verbis immediate antecedentibus, ubi sic loquitur: *Scimus enim quia lex spiritualis est: ego autem carnalis sum, venundatus sub peccato; quod enim operor, non intelligo, non enim quod volo bonum, hoc ago, sed quod odi malum, illud facio.*

Insurges: Mandata Evangelica superant vires, & ipsa gratia qua fiunt possibilia sæpe deest: Ergo &c. Probatur Ant. Quandoque concupiscentia est fortis ut sex, & gratia sufficiens est solum ut tres: Sed nullus potest superare hostem cum viribus multo inferioribus: Ergo &c.

Respondeo negando Ant. Ad probationem dico 1. esse æquivocationem in terminis, aliud est enim actu superare tentationem; aliud posse superare: qui habet gratiam sufficientem, habet posse vincere quamqumque concupiscentiam, sed actu non vincet, nisi habeat gratiam efficacem. Sic Jansenius lib. 3. de grat. Chr. cap. 13. semper confundit gratiam quæ dat posse cum illa, quæ dat agere, quippe qui solam efficacem admittat, & sic ejus objectiones perpetuo laborant ambiguitate.

Respondeo II. ad eamdem confirmationem distinguendo: Et potest peccator orare ad habendam gratiam uberiorem ut vincat tentationem, concedo; & non potest, nego. Solutio est D. August. qui libr. de grat. & libero arbitr. cap. 16. sic loquitur: " Oret ut habeat tantam vo-„ luntatem, quanta sufficit ad implenda „ mandata. „

Replicabis: Etiam gratia efficax requiritur ad orandum, & deest multis: Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Et gratia efficax ad orandum offertur, concedo: unde si desit, est culpa peccatoris qui ponit obicem: & non offertur, nego: Igitur peccator habet gratiam sufficientem ad orandum, ut oratione impetret gratiam uberiorem qua proxime possit mandata adimplere. Quid plura adjiciam? Peccatori conceditur gratia ad orandum, & hæc satis virium confert ad fundendam orationem leviorem; ista vero mediante, ad orationem ferventiorem gradum faciet, tum gratiam uberiorem ad conversionem plenam & perfectam advocabit.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Præcepta Dei sunt omnibus possibilia.

PRIMO: Hanc veritatem annunciant passim divinæ Scripturæ, juxta illud Deut. 30. *Mandatum quod ego præcipio tibi, non est supra te*. Rursus 1. Cor. 10. *Non patietur tentari vos supra id quod potestis*.

Secundo: Concilium Trid. ita definit sess. 6. cap. 11. " Deus impossibilia non " jubet, sed jubendo monet & facere " quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat ut possis. " Concinunt SS. Patres, Chrys. homil. 16. in cap. 9. epist. ad Heb. Prosper in resp. ad Capitula Gall.

Tertio: Ratio suffragatur. Deus præcipit declinare a malo & facere bonum, & utrumque sub præceptum cadit: Igitur & utrumque possibile.

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET SOLUTIONUM.

PRIMO: Tametsi nullus possit resistere voluntati divinæ universali, quia dum peccator ab ea declinat, ut bona, in eamdem coincidit ut justa est & scelerum ultrix; secus tamen particulari, dum enim vult Petrum operari bonum, quandoque ex infirmitatis pondere iste prolabitur in peccatum.

Secundo: Illudunt doctis Novatores, cum ad probandam fucatam mandatorum ab Iprensi conclamatam impossibilitatem proferunt in medium illud Apostoli Heb. 6. *Impossibile est eos qui semel illuminati... rursus renovari ad pœnitentiam*: Cum ibi loquatur solum de Baptismo novæ legis, qui non renovatur ut Baptisma Joannis, quod non semel ad pœnitentiam petebatur.

Tertio: Neque vero magis proficiunt dicendo Apostolum Rom. 7. asserere se malum patrare quod odit; namque eo loci loquitur solum de concupiscentia, quæ non nisi materialiter & in radice mala vocatur. Quid plura adjiciam? Peccator habet gratiam.

ARTICULUS SECUNDUS.

Utrum homo in præsenti statu possit resistere gratiæ?

CONCLUSIO AFFIRMATIVA

Probatur multis momentis.

Probatio, ex Scriptura sacra.

I. AB actu ad posse valet consequentia: Atqui ex Scriptura sacra plures restiterunt gratiæ: Et probatur 1. Exod. 10. habetur: *Introierunt ergo Moyses & Aaron ad Pharaonem, & dixerunt ei: Hæc dicit Dominus Deus Hebræorum: Usquequo non vis subjici mihi?* Quibus verbis conqueritur Deus quod Pharao illi resisteret, & exterius, dum loquebatur illi per Moysen, & interius, dum illum movebat ad relaxandum populum. II. Job. 9. 4. *Quis restitit ei, & pacem habuit*. psal. 16. 8. *A resistentibus dextera tua custodi me*. Prov. 11. *Vocavi, & renuistis*. Isaiæ 46. 12. *Audite me duro corde, qui longe estis a justitia: prope feci justitiam meam, non elongabitur*. Vocat populum duro corde Deus, eo quod sæpius illi restiterat. Et iterum cap. 5. *Quid est quod debui ultra facere vineæ meæ, & non feci ei? An quod expectavi ut faceret uvas, & fecit labruscas?* Igitur resistitur gratiæ, quod clarius innuit S. Stephanus Act. 7. vers. 5. *Vos semper Spiritui sancto resistitis*. Ergo &c.

II. *Deus* adhortatur homines ut ipsum audiant, ergo possunt resistere gratiæ; si enim gratia moveret necessario, frustra fieret exhortatio. Probatur igitur antecedens. Proverb. cap. 8. 32. *Nunc ergo filii audite me. Beati qui custodiunt vias meas*. Isaiæ 1. 19. *Si volueritis, & audieritis me, bona terræ comedetis*. Psal. 94. vers. 1. *Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra*. Ephes. 4. 30. *Nolite contristare Spiritum sanctum Dei in quo signati estis in diem redemptionis*. Et ad Thess. 5. 19. *Spiritum nolite extinguere*. Quid est autem contristare & extinguere, nisi resistere gratiæ? Ergo &c.

III. Qui puniuntur propter resistentiam gratiæ, certe possunt illi resistere: Atqui ex Scriptura liquet omnes punitiones infligi

fligi a Deo propter gratiæ resistentiam : Et probatur 1. Exod. 10. habetur, quod Moyses nomine Dei sic allocutus sit Pharaonem : *Dimitte populum meum, ut sacrificet mihi. Sin autem resistis, & non vis dimittere eum : Ecce ego inducam cras locustam in fines tuos. &c.* Et vero omnes plagæ Ægypti inflictæ sunt ad puniendam Pharaonis resistentiam & obstinationem. II. Isaiæ 6. 9. habetur : *Audite audientes, & nolite intelligere ... Excæca cor populi hujus*. Hæc autem obduratio fuit in vindictam resistentiæ populi, & simul effectus ejus fuit ; unde ibidem cap. 65. 12. sic loquitur Deus : *Numerabo vos in gladio, & omnes in cæde corruetis : pro eo quod vocavi, & non respondistis : Locutus sum, & non audistis : & faciebatis malum in oculis meis, & quæ nolui elegistis*. Certe resistentia a primo ad ultimum explicatur hic, in quantum populus resistendo gratiæ elegit malum, propter quod super illum venit afflictio, ut ibid. habetur cap. 46. 4. Jerem. 2. 13. *Duo enim mala fecit populus meus : me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt sibi cisternas, cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas*. Dereliquerunt rejiciendo gratiam, & audiendo creturam. Ibid. c. 6. 17. *Audite vocem tubæ : Et dixerunt : Non audiemus. Ideo audite gentes, & cognosce congregatio, quanta ego faciam eis. Audi terra : Ecce ego adducam mala super populum istum, fructum cogitationum ejus : quia verba mea non audierunt*. Ezech. cap. 20. 8. *Et irritaverunt me, nolueruntque me audire : unusquisque abominationes oculorum suorum non projecit ... & dixi ut effunderem indignationem meam super eos, & implerem iram meam in eis*. Dan. 9. 10. *Non audivimus vocem Domini .... omnis Israel prævaricati sunt legem tuam, & declinaverunt ne audirent vocem tuam, & stillavit super nos maledictio*. Osee 9. 17. *Abjiciet eos Deus meus, quia non audierunt eum : & erunt vagi in nationibus*. Hæc maledictio lata est contra Judæos resistentes Spiritui sancto, Rom. 1. *Quia cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum .... propter quod tradidit eos Deus in desideria cordis eorum ... in passiones ignominiæ .... in reprobum sensum. Cognoverunt Deum* : adest gratia illuminans ; *Non sicut Deum glorificaverunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis* ; en resistentia : *propter quod tradidit eos Deus in &c.* Ecce punitio propter resistentiam.

Probatio ex SS. Pontificibus, & Conciliis.

Ex Pontificibus quidem, qui damnaverunt quinque Propositiones, quarum secunda est : *Gratiæ interiori numquam resistitur*. Ex Conciliis vero, Senonense decreto 15. de gratia sic loquitur : *Nec tamen tale est ejusmodi Dei trahentis auxilium, cui resisti non possit* : Ex Trid. demum quod declarat rem de fide, his verbis : *Si quis dixerit liberum hominis arbitrium a Deo motum ... non posse dissentire si velit ; anathema, sit*. Sess. 6. can. 4.

Probatio, ex SS. Patribus.

S. Hilarius in Psal. 118. sic loquitur : „ Gratia neminem nisi sibi obnitentem repellit. „ Igitur ex Hilario peccator gratiæ resistit. Chrys. Hom. 3. in Matth. sic habet : “ Omnis gratia per exercitationem additur, & per desidiam minoratur. „ Rursus hom. 9. in Joan. “ Gratia in omnes effusa est „ neminem fugit, qui autem ejus munere frui negligunt, hanc suam cæcitatem sibi imputent. „ Igitur cæcitas provenit, teste S. Chrys. ex resistentia facta gratiæ.

Divus Thomas 1. 2. q. 106. art. 2. ad 2. de peccatore, sic loquitur : “ Si quis post acceptam gratiam novi Testamenti peccaverit, majori pœna est dignus, tamquam majoribus beneficiis ingratus, & auxilio sibi dato non utens. „ Et in cap. 5. 1. ad Thess. lect. 2. dicit peccatorem extinguere Spiritum sanctum : In probationem vero affert illud Act. 9. *Vos semper Spiritui sancto resistitis*.

S. Laurentius Justinianus lib. de spirituali animæ Resurr. initio, ait : “ Quamvis ad insinuandum, hominem Deo posse resistere, multis divinorum eloquiorum valeat auctoritatibus comprobari ; id tamen unusquisque sufficiens experitur in se. Quis oro, tanta sanctitate est præditus, ut sæpissime inspirationi non renitatur internæ, aut torpore victus, aut propria affectione seductus „ O quantis clamoribus introrsus, quantisve

exhot-

„ exhortationibus sacris excitatur peccator, antequam de morte, seu somno delictorum evigilet! Ergo &c.

D. *Anselmus* in cap. 6. Matth. in illa verba *Fiat voluntas tua*, dicit sæpe contingere ut Deus velit per misericordiam de aliquo parvo quod sit justus, & conferat ei gratiam suam; ille tamen per liberum arbitrium contradicit, nec gratiæ Dei assentiatur.

Probatio, ex rationibus Theologicis.

PRIMA petitur ab experientia quotidiana: Modo enim Deus compellit hominem ad pœnitentiam agendam; modo ad eleemosynam elargiendam, & tamen non semper obedit peccator, immo sæpius contradicit: Sed illa impulsio est a gratia interiori, non enim natura suadet mortificationem: Igitur homo resistit sæpissime gratiæ.

Secunda sic procedit: Homo est liber, & agit per electionem: Igitur potest resistere gratiæ, alias dum bonum illi inspiratur, non foret liber, sed necessario ad illud applicaretur, ne dicam & raperetur.

Tertia: Justus sæpe a justitia excidit: Sed hoc fit solum resistendo gratiæ, quando quidem si illam audiret, non prævaricaretur, postea vero non derelinqueretur; nam derelictio est pœna inobedientiæ, juxta illud Scripturæ Jerem. 51. *Curavimus Babylonem, & non est sanata, derelinquamus eam.*

Quarta: Peccator quandoque obduratus evadit: Sed causa obdurationis est repetita resistentia gratiæ, ut colligitur ex Isaiæ 6. *Excæca cor populi hujus*: Immo quandoque etiam traditur in reprobum sensum, ita ut, teste Propheta Psal. 93. Glorientur peccatores cum malefecerint: unde hoc? Nisi ex contemptu iterato gratiæ. Ergo &c.

Quinta: Joann. 12. 39. habetur, quod Judæi, *non poterant credere*; sed respondet Chrys. quia nolebant: Ergo &c.

Sexta: Ex duobus æqualiter affectis circa objectum illicitum & tentatis, qui pares sunt in gratia sufficienti, unus peccat, alter vero minime: Igitur lapsus primi ex resistentia gratiæ dicitur. Hæc ratio est B. Aug. lib. 12. de civ. cap. 6.

Septima hæc est: Justa fuit increpatio Corozain & Bethsaidæ, sed in hoc erat fundata, teste Evangelio, quod, visis Christi signis, gratiæ interiori vocanti restiterint, minime vero restitissent Tyrus & Sidon, si æqualem habuissent & æque uberiorem: Ergo &c.

Solvuntur objectiones Novatorum.

OBJICIUNT: Omnis gratia habet semper effectum suum, siquidem vel ipsa quæ dicitur sufficiens illuminat & movet eo ipso quo infunditur, efficax vero infert semper consensum: Igitur nullus potest gratiæ resistere.

Respondeo I. Hominem posse resistere & gratiæ sufficienti, & etiam efficaci; sufficienti quidem ne habeat finem ad quem tendit, & præparat voluntatem, puta ad conversionem; efficaci vero secundum præmotiones morales, & etiam secundum motionem physicam, ut declaravit Concilium Tridentinum: *Si quis dixerit liberum hominis arbitrium motum .... non posse dissentire si velit; anathema sit.*

Respondeo II. distinguendo, Omnis gratia efficax semper habet effectum, quia vult peccator, & consentit motioni, concedo: ita ut non possit resistere, subdistinguo: in sensu composito, concedo: diviso, nego. Ad aliam partem etiam distinguo: Gratia sufficiens semper habet effectum incompletum & indeliberatum, concedo: completum, id est, actum perfectum, nego. Siquidem sæpe peccator non audit Deum intus loquentem: Igitur est pura æquivocatio Novatorum, qui dum vi argumentorum premuntur, ut fucum faciant, dicunt omnem gratiam esse efficacem & habere effectum. Et vero nihil fundatius in doctrina Jansenii, quam quod gratia sufficiens sit solum pro statu innocentiæ, efficax vero, & quæ est ad actum perfectum, pro statu præsenti; sic enim loquitur lib. 6. de gr. Chr. cap. 35. *Ex quo fit, ut neque gratia sufficiens, neque gratia quam congruam vocant, sit adjutorium Christi Salvatoris, sed Adami.*

Instans: Saltem nullus potest resistere gratiæ efficaci: Igitur verum est dicere quod gratiæ interiori non resistitur. Probatur Ant. In hoc gratia efficax distinguitur a sufficiente, quod illi nullus possit resistere: Ergo &c.

Respondeo negando Ant. ad probationem distinguo: Gratia efficax distinguitur a sufficiente, quod illi homo non possit resi-

stere in sensu composito, concedo: jam enim est actus: bene autem resistitur gratiæ sufficienti etiam in sensu composito, quia est solum præparatio ad actum: quod non possit illi resistere in sensu diviso, nego. Unde secunda propositio falsa est & hæretica. Cæterum ista propositio: Non potest resisti gratiæ efficaci, male sonat; hinc juxta Synodum Trid. simpliciter dicendum hominem posse resistere cuicumque gratiæ, etiam efficaci: unde Respondeo II. aliter distinguendo: Non potest resisti gratiæ efficaci in sensu composito actus, concedo: In sensu composito gratiæ, nego. Prior sensus dicit actum jam elicitum & cum potentia conjunctum, & isti non resistitur, cum jam supponatur actus: Posterior importat gratiam moventem & excitantem, gratiæ autem quantumvis efficaciter moventi potest resisti, cum hæc motio sit moralis, & ipsa physica ad istam sequatur.

Urgent: Jansenius arguit Calvinum in quinque capitibus. Primoquidem in eo quod neget in homine boni & mali electionem. II. Quod doceat gratiam ita movere hominem, ut non sit illi liberum resistere. III. Quod nolit hominem gratiæ moventi, exancillante voluntate, consentire. IV. Quod propugnet bene vel male agere non esse in nostra potestate. V. Quod affirmet in homine non esse liberum arbitrium, sed nomen quoddam inane. Igitur Jansenius non negat absolute hominem posse resistere gratiæ.

Respondeo I. non esse quæstionem de sensu qui potest tribui secundæ propositioni, sed de illo quem præ se fert; cum autem referat hunc, numquam resisti gratiæ interiori, merito notam inussit summus Pontifex tali propositioni.

Respondeo II. distinguendo: Et Jansenius differt solum verbo tenus a Calvino, concedo: in substantia & rei veritate, nego. Calvinus quandoque admittit solum necessitatem a voluntario & spontaneitate, quandoque a coactione promanantem. In responsione secunda ad librum Pighii de libero arbitrio, de priori loquitur, his verbis: " Voluntas serva est ea quæ est sub ,, dominio cupiditatum, ita ut non nisi ,, malum possit eligere licet voluntarie ,, & proprio motu: de secunda vero lib. 2. epistolarum cap. 3. his verbis, quod autem ,, tem alibi dicit Augustinus non tolli gra- ,, tia voluntatem, sed ex mala mutari in ,, bonam, & eam si bona fuerit adjuva- ,, ri, significat nullum hominem non ,, ita trahi ut sine motu cordis quasi ex- ,, traneo pulsu feratur, per ly extraneo ,, denotatur coactio. Tertium principium Calvini est quod homo non solum a cupiditate flectatur in malum, sed etiam ab ordinatione Dei necessario determinantis ad malum; hinc infert eos qui sunt de fœdere, necessario bene agere & salvari, econtra vero alios. Jansenius convenit cum Calvino voluntatem necessario, sed voluntarie & spontanee ad bonum per gratiam determinari, ad malum vero per cupiditatem, sed negat coactionem & decretum necessitans ad malum: & in hoc secundo puncto reprehendit Calvinum. Unde jam ad singula faciendum est satis.

Ad primum distinguo: Jansenius reprehendit Calvinum quod neget in homine boni & mali electionem admittendo coactionem & determinationem non pure spontaneam, sed a decreto extrinseco necessitante provenientem, concedo: quod neget electionem quæ est a vi electiva, nego. In hoc differt Iprensis a Thomistis & aliis Theologis, quod admittat electionem ad malum quidem per cupiditatem, quæ quando est gratia fortior, facit mutare voluntatem: Ad bonum vero per gratiam quæ ligat cupiditatem, ita ut voluntas non possit committere vitium. Theologi vero admittunt electionem promanantem a determinatione perfecta voluntatis, id est, quæ procedit non solum a gratia pro bono, & a cupiditate pro malo, sed a virtute electiva quæ est voluntati intrinseca & connaturalis, & ideo non est extinctum liberum arbitrium secundum Catholicos; Jansenius vero lib. 3. de statu naturæ lapsæ cap. 21. ait ex professo inductam esse peccandi necessitatem per Adæ culpam: tum lib. 4. de statu naturæ lapsæ cap. 23. pag. 269. col. 1. loquitur de gratia necessitante & ligante concupiscentiam, ut homo necessario faciat bonum; tum & de necessitate peccandi his verbis: " Talis potestas peccata vi- ,, tandi cum præsenti peccandi necessita- ,, te facile consistere potest; sicut in clau- ,, do potest consistere potestes recte am- ,, bulandi, quia medici arte sanari pot- ,, est, cum necessitate claudicandi, ,, quamdiu medicina caret.,,

Ad

Ad alia similiter distinguo : Jansenius reprehendit Calvinum quod neget liberum arbitrium per coactionem & ordinationem decreti necessitantis ligatum concedo : præcise quod neget liberum arbitrium, nego. Tollitur enim per puram spontaneitatem, quam utique admittit Jansenius : Igitur non reprehendit Calvinum præcise quia negat liberum arbitrium, sed quia coactionem & decretum adamantinum rapiens absolute voluntatem ad hoc vel illud, admittat.

Instaes: Jansenius lib. de grat. Chr. ea pag. 35. col. 1. & 2. dicit hominem se determinare ad suam actionem : Igitur ex illo homo potest resistere gratiæ : probatur consequentia : Qui se determinat est Dominus sui actus : Igitur si potest se determinare, potest resistere, quia potest ponere actum, vel non ponere.

Respondeo distinguendo : Ex Jansenio homo potest se determinare, id est, agere per reflexionem, concedo : voluntarium enim spontaneum non impedit reflexionem : potest se determinare eligendo, nego. Ita enim se explicat Jansenius ibidem : *Hoc autem omnino postulat, ut super actum suum reflectere possit, non solum hoc appetendo, sed etiam judicando ... ergo potestas reflectendi se se super actum suum.... rationi & voluntati creaturæ rationalis, propria est ... & in hoc proprie sita est potestas movendi se ... & quia in omni rationali motu semper adest expresse, vel tacite hujusmodi super se reflexio, semper etiam in omni rationali motu seu consensu suo movet se ac dominatur sui.*

Reponunt : Jansenius ibidem docet expresse inesse homini facultatem resistendi gratiæ. Ergo &c.

Respondeo distinguendo : Inest ex Jansenio homini potestas resistendi secundum quid, quæque oritur ex concupiscentia fortiori reddente voluntatem mutabilem & gratiæ obnitentem, concedo : perfecta & quæ est a vi electiva, nego.

Insistunt: Jansenius idem sentit cum Thomistis de gratia efficaci : Sed istorum opinio non est erronea, licet dicant hominem non posse resistere gratiæ in sensu composito : Igitur non est damnanda Jansenii sententia, quippe qui prædicando gratiam efficacem, semper dicat, nomine & intelligat sensum compositum.

Respondeo negando paritatem propter multa. Primo quidem quia Jansenius negat gratiam sufficientem. II. Negat ullam esse in homine potentiam ad agendum supernaturaliter sine gratia efficaci. III. Negat hominem posse resistere gratiæ etiam in sensu diviso, quandoquidem propugnat gratiam ligare concupiscentiam, ita ut non magis rebellare possit, quam claudus, qui habens pedes ligatos, ambulare queat. Nos vero cum divo Thoma dicimus hominem sine gratia habere potentiam remotam ad agendum supernaturaliter, in quantum actus supernaturalis est actus vitalis circa quem potentia naturalis non se habet mere passive, proximam vero cum gratia sufficiente, cui homo potest resistere etiam in sensu composito, conjunctam cum actu per efficacem cui homo potest resistere in sensu diviso & quum datur ; prius enim est gratiam dari quam agere ; quum autem datur potest rejici : ita nos cum Tridentino. Uno verbo, possumus resistere in sensu composito gratiæ, quia possumus resistere gratiæ excitanti.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Homo potest resistere gratiæ.

PRIMO, Ab actu ad posse valet consequentia : Sed multi restiterunt gratiæ, juxta illud Act. 7. *Vos semper Spiritui sancto resistitis* : Et sæpius quotidie resistunt, hinc Deus ab hac offensa deterret peccatores Ps. 94. dicens : *Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra*. Ergo &c.

Secundo : Sic docent SS. Patres. Hilarius in Psal. 118. Chrysost. Homil. 3. in Matth. Anselmus in cap. 6. Matth. D. Thomas 1. 2. q. 106. Art. 2. ad 2.

Tertio : Homo est liber ad bonum & malum faciendum, ut habetur Eccli. 31. Igitur potest resistere gratiæ, ut malum operetur ; quod si non faciat, laude dignus est, ut ait Scriptura : *Qui potuit transgredi & non est transgressus, facere mala, & non fecit : ideo stabilita sunt bona illius in Domino.*

SYNOPSIS OBJECTIONUM,

ET SOLUTIONUM.

PRIMO : Tametsi gratia quælibet aliquem semper habeat effectum, qualis est movere & excitare ad bonum, non tamen

men perfectum qui est actus virtutis, ad quem datur, qui per resistentiam gratiæ sæpius impeditur.

Secundo: Neque vero dicendum est neminem posse gratiæ saltem efficaci resistere; cum enim suum sortiatur effectum suadendo, & excitando, nemo præter heterodoxum dixerit, non posse ei resisti.

Tertio: Incassum ad purgandum ab hæresi Iprensem aliquis diceret, eum propugnare hominem se ad suam actionem determinare; licet enim admittat nos per reflexionem agere, non tamen per electionem; hinc non nisi voce-tenus differt in negotio libertatis a Protestantibus.

ARTICULUS TERTIUS.

Utrum essentia libertatis consistat in indifferentia activa?

LIBERTAS duplex distinguitur, alia a coactione qua homo eximitur a violento: alia a necessitate qua a causa necessitante. Præsens difficultas est an, ut homo sit liber, requiratur quod non sit, aut coactus, aut ad agendum necessitatus. Jansenius contendit sufficere ad libertatem exemptionem a coactione: contra quem sit

CONCLUSIO.

Libertas essentialiter consistit in indifferentia activa.

Probatur efficaci argumento.

INDIFFERENTIA activa ea est qua homo potest ponere actum, vel non agere; facere bonum, vel malum, ita ut sit Dominus sui actus: Atqui libertas essentialiter in hoc consistit. Igitur essentialiter consistit in indifferentia activa. Probatur minor multis momentis:

Primo, ex Scriptura sacra.

DEUTERONOM. II. 30. habetur: *Proposui vobis vitam & mortem. Eccl. 15. Ante hominem vita & mors, bonum & malum, quod placuerit ei dabitur illi.* 1. Cor. 7. *Non habens necessitatem, potestatem autem habens suæ voluntatis.* Apostolus loquitur de homine qui potest matrimonio conjungere suam Virginem, vel non. Sed facere quod placet sibi & suæ voluntati, est esse liberum, & indifferentem indifferentia activa: Igitur libertas in hoc consistit. Ex 17. locis veteris Test. & 14. novi apud S. Aug. lib. 2. de lib. arb. istud momentum probatur.

Secundo, ex summis Pontificibus.

S. PIUS V. & Gregorius XIII. hanc Baji propositionem damnaverunt: *Quod voluntarie fit, etiamsi necessario fiat, libere tamen fit: sola violentia repugnat libertati hominis naturali.* Igitur ista sola contraria est Catholica, ut homo sit liber, debet esse exemptus & a coactione, & a necessitate. Hinc Innocentius X. & Alexander VII. declaraverunt tertiam Jansenii propositionem hæreticam: Igitur libertas essentialiter consistit in indifferentia activa. Ita innuit etiam Innocentius I. in rescripto ad Concilium Carthaginense, & Cælestinus I. epist. ad Episcopos Galliæ cap. 9. Ergo &c.

Tertio, ex Conciliis.

ARAUSICANUM II. can. 3. Palæstinum ex sancto Augustino epist. 106. & Constantiense contra articulum 27. Vviclefi idem docent, sed præcipue Tridentinum sess. 6. cap. 5. can. 4. ubi sic loquitur: *Si quis dixerit liberum hominis arbitrium a Deo motum & excitatum nihil cooperari assentiendo Deo excitanti, atque vocanti quoad obtinendam justificationis gratiam se disponat, ac præparet: neque posse dissentire si velit, sed velut inanime quoddam nihil omnino agere, mereque passive se habere; anathema sit.* Senonense, Decreto 15. ubi, Lutheri & Vvieclefi errores proscribit, totum explicat negotium, his verbis: „ Et si nulla pene sit tam aperta Catholica veritas, nullus tam manifestus „ Scripturæ locus, quem non hæretici „ suis cavilis & tergiversationibus eludant, nulla tamen in re, tam impudenter, tantaque rei Christianæ jactura „ debacchati sunt, quam in exterminando „ profligandoque libero arbitrio eo ... Nihil „ profecto reliquum erit, tum divinis legibus tum humanis; nullus consilii, aut ele-

„ electioni ; nullus precibus, aut objurgationi cæterisque id genus, locus: „ nulla denique justitia futura est, qua „ quibusdam pœnæ, quibusdam constituta sunt præmia, si pro Wiclefi & Lutheranorum sententia omnia de necessitate eveniant. „ Tum variis Scripturæ locis probat libertatem per indifferentiam „ activam, & sic concludit. „ Quod liberum utramvis in partem hominis arbitrium assereret Scriptura. „ Ergo &c.

Quarto, *Ex SS. Patribus*.

JUSTINUS Apol. 2. Iræneus lib. 4. adversus hæreses cap. 17. Clemens Alex. lib. 4. strom. reponunt libertatem in indifferentia prædicta, & in eo quod homo sit dominus suorum actuum; ita enim loquitur Clemens: " Id est in potestate nostra „ *consistit libertas*, cujus ex æquo sumus „ domini, & ejus quod ei adversatur, ut „ philosophantur, vel non, credere, aut „ non credere, per hoc ergo quod sumus „ æque participes utriusque eorum, quæ „ inter se adversantur, invenitur fieri posse, id quod est in nostra potestate. „ *Gregorius Niss.* Orat. Catech. cap. 31. sic habet: " Qui in universitatem liberam habet potestatem, propter summum in homines honorem, dimisit etiam aliquid in nostra potestate, cujus „ unusquisque nostrum est Dominus. Hoc „ autem est liberi arbitrii libera electio.

Damascenus Lib. 2. de fide orthod. cap. 26. sic loquitur: *Eorum quæ fiunt quædam in nobis sita sunt, quædam non sunt, in nobis sita illa sunt, quorum liberam habemus potestatem, ut aut ea faciamus, aut non faciamus*. Igitur ex Patribus: *Libertas consistit in indifferentia activa & in potestate quam habemus super actus, nostros;* ita ceteri Patres ut probavimus in tract. de attrib. ubi de natura & essentia libertatis.

Divus Thomas clarissime rem explicat 1. p. q. 83. art. 3. his verbis: " Proprium „ liberi arbitrii est electio; ex hoc enim „ liberi arbitrii esse dicimus quod possumus unum recipere, alio recusato, „ quod est eligere. „ Tum q. 6. de malo art. unico sic definit: " Quidam posuerunt „ quod voluntas hominis ex necessitate „ movetur ad aliquid agendum, nec tamen ponebant quod voluntas cogeretur; non enim omne necessarium est violentum. Hæc autem opinio est HÆRETICA; tollit enim rationem meriti & „ demeriti in humanis actibus. „ Ergo „ &c.

Quinto, *ex proscriptione veterum hæresum*.

PRÆDESTINATIANI & Wiclefitæ, & ante ipsos Manichæi negarunt liberum arbitrium, & voce-tenus admiserunt, illud reponentes in sola exemptione a coactione. Ita Valdensis lib. 1. art. 1. cap. 22. & ante omnes Stoici, teste S. Augustino lib. 5. de civit. cap. 9. & 10. existimantes præscientiam Dei tollere libertatem. S. Doctor ibid. refutat Ciceronem, eo quod admitteret fatum. Igitur tertia propositio invenitur proscripta cum antiquis hæresibus; sic enim loquitur Concilium Bracarense cap. 3. *Si quis animas & corpora fatalibus stellis credit astringi, sicut Pagani & Prisciliianistæ dixerunt; anathema sit*. Jansenius quidem rejicit fatum, sed propugnando necessitatem, non modicum ejus opinio collimare videtur in sententiam Stoicorum fatum admittentium; ideo enim fatum rejicitur, quia necessitatem inducit in actus humanos. Lutherus & Calvinus destruxerunt liberum arbitrium non quidem præcise admittendo coactionem, sed inducendo necessitatem; sic enim Calvinum introducit loquentem Ruardus Tappereus art. 7. pag. 237. his verbis: " Si coactioni opponitur „ libertas, liberum arbitrium & constanter assevero, & pro hæretico habeo quisquis secus sentiat. „ Idem refert Isambertus in 1. 2. tract. de libero arbit. & tract. de Incarn. disp. 1. de libertate Christi art. 2. De Lutheranis & Calvinistis Synodus Durdracena p. 706. & 707. sic loquitur: " Voluntas hominis, semper „ manet libera etiam quando ad unum determinatur .... Nam libertas non pugnat cum omni necessitate, sed tantum „ cum necessitate coactionis. „ Atqui tamen Protestantes damnati sunt in Tridentino sess. 6. cap. 5. can. 4. eo quod reponerent libertatem in necessitate, & dicerent liberum arbitrium esse extinctum, & mere passive se habere, tum in justificatione, tum in regeneratione, ut habetur in Synodo Dordracena, Pag. 677. quamvis non intelligerent hominem passive se habere, ut lapis projectus, aut animal quod

Digitized by Google

quod movetur instinctu; fatebantur enim voluntatem sequi gratiam & operari, sed ita quod traheretur ab ipsa gratia: Igitur similiter Jansenius qui idem dicit, eodem feritur anathemate.

Bajus ut supra dictum est, propter eamdem rationem proscriptus est a SS. Pontificibus, & Sorbona propositioni secundæ Baii quæ sic concipitur: *Libertas & necessitas eidem conveniunt respectu ejusdem, & sola violentia repugnat libertati naturali hominis;* hanc notam inurit in decreto habito anno 1560. die 27. Junii: *Hujus propositionis prima pars includit contradictionem, & est hæretica: secunda est falsa.* Ergo &c.

Sexto, ex Theologis diversarum Nationum.

Ex Gallis Sanctesius in Atheismis Calvini tract. 6. num. 3. de illo impio sic loquitur: " Calvinus evadere non potest, dicendo cum necessitate illa quam Deus imponit, manere semper in voluntate nostra libertatem a coactione & violentia, quia *inquit*, ut operemur libere, & ut laudemur, aut vituperemur propter actionem aliquam, non tantum requiritur ut a coactione & violentia, sed etiam ut a necessitate soluti simus, quemadmodum sacræ litteræ testantur, *qui potuit transgredi & non est transgressus.*

Duvallius Professor Regius in Sorbona tom. 1. in summam D. Thomæ tract. de humanis actibus q. 3. sic habet: " Prima opinio, eaque hæretica est, hominem nullo ad quascumque actiones suas libero arbitrio gaudere, sed absoluta necessitate, quam fatum veteres Philosophi appellarunt, semper agere, & agi. Ita Simon Magus, Marcion, Wiclefus, Lutherus, & Calvinus qui censet abolendum esse nomen liberi arbitrii, & potius servum quam liberum arbitrium appellandum .... & quamvis alibi liberum arbitrium admittere videatur, reipsa tamen illud penitus destruit: quippe cum tantum existimet hominem esse liberum a coactione, ita ut ejus voluntas cogi & violentari nequeat: non autem a necessitate, quia, *inquit*, necessario trahitur aut a tentatione dæmonis, aut a gratia Dei. „ Tum art. 2. distinguit voluntarium a libero: primum dicit esse in beatis, minime vero secundum, quod sic definit: " At vero liberum præter istud, quod est oriri a voluntate, requirit adhuc potestatem ad utrumlibet seu indifferentiam. „

Isambertus disput. 1. de libero arbit. art. 2. eodem modo astruit libertatem, sicut & Gammachæus in 1.2. D. Thomæ q. 13. cap. 5. & q. 114. cap. 2. his adjungitur Puteanus Augustinianus in Academia Tolosana Theologiæ Professor Regius tom. 1. in 1. 2. q. 10. dubio secundo.

Ex Belgiis qui Lutheranos & Calvinistas impugnarunt.

Maldertus Lovaniensis Academiæ Doctor, & Episcopus Antverpiensis disp. 56. in 1. p. D. Thomæ sic habet: " Prima libertas est a coactione, hoc modo omnis actus elicitus voluntatis liber est, sed hoc modo etiam hæretici libertatem arbitrii agnoscunt, detorta nimis etymologia. „ Et disp. 59. proponit hunc articulum 68. Remonstrantium: " In cœlis electi Deo serviunt non tantum voluntarie, sed etiam libere. „ Tum subjicit: " Verisimile est in eo auctorem hujusce articuli allucinari, quod ut solent sectarii, non plus ad libertatem requirat quam ad rationem voluntarii. Certum itaque est in amore Dei beatifico electos non esse liberos, sed tantum voluntarios. Quibus verbis distinguit voluntarium spontaneum a voluntario libero.

Cunerus Episcopus Leovardiensis lib. de libero arbit. cap. 5. dicit: " Solos hæreticos essentiam libertatis reponere in exemptione dumtaxat a coactione, at vero reponendam esse cum Ecclesia. „ In indifferentia activa qua, ut ante dictum est, *Homo aliquid facere, vel idipsum omittere potest.*

Wigerius in Academia Lovaniesi Regius Professor in 2. quæst. 6. art. 2. num. 6. sic loquitur: " Hæretici hujus temporis, ut Calvinus, Lutherus & alii non agnoscunt in nobis libertatem ullam quæ opponatur necessitati in operando, sed tantummodo quæ opponatur coactioni ..... Sed contra hos certa fide tenendum est, in homine etiam post lapsum superesse naturalem facultatem liberam, dictam liberum arbitrium, nec tantum-

„ modo

„ modo esse ejusmodi potentiam, sed etiam liberum illius potentiæ usum, qui „ consistit non tantum in potestate operandi voluntarie, spontanee & libenter, etiamsi quoque id fiat cum perfecta cognitione & advertentia rationis, „ sed præterea requiri in potentia quamdam indifferentiam ad agendum positis „ jam omnibus ad actionem prærequisitis. „

Estius Duacensis Academiæ Cancellarius in 2. sentent. dist. 7. ∫. 7. eodem modo insurgit contra hæreticos, his verbis: „ Hæretici qui hoc tempore liberum arbitrium oppugnant, ac nominatim Calvinus solum hoc voluntarium quod coactioni opponitur, tam in Deo quam in „ creaturis intellectu præditis agnoscunt „ .... Libertas arbitrii non solum opponitur necessitati coactionis, quæ omnino a voluntate est aliena, verum etiam necessitati naturali, qua voluntas „ etsi sponte agat, sic tamen agit, ut „ non possit non agere. Dicendum igitur est arbitrii libertatem, quam contra hæreticos veteres & novos defendit „ Ecclesia, consistere in facultate eligendi utrumlibet oppositorum. „ Idem docet adhuc expressius in 2. dist. 24. §. 2.

Ex Hispanis.

FRANCISCUS Horantius Minoritanus, qui adfuit Concilio Tridentino ut Theologus lib. 2. cap. 49. adversus Calvinum dicit, esse in nobis libertatem, teste Augustino, non quæ coactionem modo, verum etiam necessitatem excludat.

Caspensis Capuccinus insignis Theologus Tract. de gratia disput. 3. sect. 5. probat auctoritate Conc. Trident. libertatem essentialiter consistere in indifferentia activa & ad oppositum.

Alvarez disput. 3. de auxiliis num. 9. confutat ex professo errorem Lutheri & Calvini in hoc puncto, contendens gratiam non tollere indifferentiam activam voluntatis. Idem docet Cabrera, Franciscus Cumel in 1. 2. discursu 2. assert. 4. Idem Josephus a sancta Maria in Tract. Thomist. quæst. 2. art. 3. Idem Thomas Puis a ponte Lerinensi in 1. p. quæst. 14. art. 13. dubio 5. pag. 212. & celebris Petrus Ledesma Tract. de auxiliis disput. de electione ad gloriam. Ergo &c.

Ex Italis.

CELEBRIS Bellarminus lib. 3. de gratia & libero arbitrio cap. 4. ex professo Lutheranos impugnat demonstrando secundum doctrinam catholicam, libertatem essentialiter consistere in exemptione tum a coactione, tum a necessitate.

Pennotus lib. 1. cap. 16. Calvini doctrinæ, hanc inurit notam: " Hæc Calvini „ sententia est error in fide manifestus; „ intendit enim voluntatem ea sola ratione liberam vocari posse, quod sit „ immunis a violentia & coactione, & „ quod sponte agatur sua. „

Alexander Pecanzus nobilis Romanus in 1. 2. 6. art. 3. disput. 4. sic habet: „ Dico 2. liberum arbitrium excludere „ necessitatem, & non posse aliquid necessarium esse liberum; est de fide. „

Septimo, rationibus Theologicis.

PRIMA: Ex Patribus & Theologis libertas dicit exemptionem a coactione & necessitate, & oppositum est hæreticum; Igitur essentia libertatis in indifferentia activa, & in potentia ad oppositum sita est; prævalet enim unanimis Theologorum Doctorum consensus alicui particulari.

Secunda: Liber ille dicitur, qui non est ligatus: sed qui est necessitatus, est ligatus, ut homo in compedibus, etiam teste Jansenio. Ergo &c.

Tertia hæc est: Ille est liber, qui non est determinatus ad unum; ideo enim belluæ non sunt liberæ; licet enim agant ex præcognitione rerum, quia tamen instinctu rapiuntur ad objecta, dicuntur necessitatæ, & omnis libertatis expertes: sed qui est necessitatus, est ad unum determinatus, & teste Jansenio rapitur vel ad malum per concupiscentiam, vel ad bonum per gratiam. Ergo &c.

Quarta: Liber ille est secundum omnes Theologos, qui agit per consilium & inquisitionem conferendo media cum fine, & eligendo proportionata; sed qui est necessitatus non agit per deliberationem rationis, neque per electionem; ad quid enim consilium & inquisitio si necessitetur? Ergo &c.

Quinto: Ille est liber qui est capax exhortatio-

Digitized by Google

tationis & comminationis: sed qui est necessitatus non est capax exhortationis & comminationis, quia his non obstantibus faciet malum, si ad hoc determinatus est necessario: Ergo &c.

Sexta: Ille est liber qui est capax meriti & demeriti: sed qui est necessitatus nullum meretur præmium, nullamque pro culpis debet pœnam incurrere: nemo enim culpabilis in eo, quod vitare non potest.

Solvuntur objectiones Jansenii.

OBJICIT: Jerem. 10. habetur: *Non est hominis via ejus*. Tum Joan. 6. *Nemo potest venire ad me*, inquit Christus, *nisi Pater, qui misit me, traxerit eum*. Igitur homo est necessitatus in suis actionibus, licet sit liber; adeoque libertas consistit solum in exemptione a coactione.

Respondeo negando antecedens: Sensus Jeremiæ est, hominem non posse suum assequi propositum quando insurgunt impedimenta extrinseca, v. g. homo viator qui incidit in ægritudinem, non potest ulterius pergere. Huic responsioni ista ulterior subjungitur, sensum esse hominem, nisi adjuvetur a Deo sive per concursum naturalem in actionibus naturalibus, sive per gratiam in supernaturalibus, nequidquam posse facere.

Interpretatio secundi loci est, hominem moveri & ab objecto, & a suavitate gratiæ, juxta illud Prophetæ Psal. 118. *Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum*. Se movet libere adjutus, attamen a gratia, ut probatum est, unde tractio apud Joannem non significat necessitatem & violentiam, sed tantum motionem: ita Aug. hic Tract. 26. in Joan. ubi dicit, quod sicut puer attrahitur ostendendo illi nuces, ita homo per gratiam; movet autem se libere puer circa nucem: Igitur & movetur homo libere per gratiam.

Instat: Si libertas consistit in indifferentia activa, maxime propter illud Eccl. 15. *Ante hominem vita & mors, bonum & malum*: Sed hoc arguit libertatem indifferentiæ solum pro statu naturæ innocentis. Et probatur ex D. Thoma, qui 1. 2. quæst. 109. art. 8. ad 3. sic loquitur: "Dicendum, „ quod sicut Aug. dicit in Hyppognosti-„ co, Verbum illud Eccl. 15. *Ante hominem vita & mors, bonum & malum*; in-„ telligitur de homine secundum statum „ naturæ integræ, quando nondum erat „ servus peccati, unde poterat peccare „ & non peccare." Ergo &c.

Respondeo negando antecedens. Ad probationem, distinguo: Et D. Thomas vult solum quod requiratur gratia habitualis in statu naturæ lapsæ ad vitandum diu peccatum, concedo: quia, inquit, debet sanari; in statu autem innocentiæ viribus naturæ justitia originali illustratæ poterat repellere tentationes, & perseverare in bono saltem per aliquod tempus sine gratia ulteriori: & excludit indifferentiam activam, nego. Ita exprese in corpore articuli, his verbis: "Dicendum, quod de „ homine dupliciter loqui possumus; uno „ modo secundum statum naturæ inte-„ græ; alio modo secundum statum na-„ turæ corruptæ: secundum statum qui-„ dem naturæ integræ etiam sine gratia „ habituali poterat homo non peccare nec „ mortaliter, nec venialiter, quia pec-„ care nihil aliud est quam recedere ab „ eo quod est secundum naturam, quod „ vitare homo poterat in statu naturę inte-„ græ: non tamen hoc poterat, sine au-„ xilio Dei in bono conservantis, quo sub-„ tracto, etiam ipsa natura in nihilum de-„ cideret; in statu autem naturæ corru-„ ptæ indiget homo gratia habituali sa-„ nante naturam ad hoc, quod omnino a „ peccato abstineat." Et sic evanescit objectio quam Jansenius ventilat ut quid inexpugnabile, detorquendo locum S. Thomæ in perversum sensum.

Urget: D. Thomas 1. p. quæst. 82. art. 1. ait: "Necessitas autem naturalis non „ aufert libertatem voluntatis." Igitur ex eo necessarium non opponitur libertati. Confirmatur: Passim dicit voluntarium idem esse ac liberum; sæpius etiam vocat liberum quod non est coactum: Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Necessitas naturalis non aufert libertatem potentiæ, concedo: libertatem actus, nego. Voluntas ex D. Thoma agit dupliciter, scilicet ut natura, & ut libera; ut natura in motibus primo-primis, ut libera, in motibus deliberatis. Prima necessitas non impedit quominus potentia maneat intrinsece libera, in quantum agendo per ele-ctionem

ctionem potest elicere actum liberum. Uult ergo solum D. Thomas quod necessitas naturalis non tollat libertatem potentiæ ; at non intendit quod voluntas sit libera quando agit ut natura, sed solum quando operatur per deliberationem rationis, ut ipse multoties dicit.

Respondeo II. aliter distinguendo : Necessitas naturalis finis non tollit libertatem, concedo : necessitas actus, nego. Duplex est necessitas, una finis, quatenus creatura in omnibus agit propter finem : altera actus, quæ est determinatio ad unum. Prior non nocet libertati, bene vero altera. Ita S. Thomas, cujus hæc est conclusio : " Voluntas nihil velle pot-,, est coactionis necessitate, potest au-,, tem aliquid velle necessitate finis. ,, Rursus ibidem ad 3. " Dicendum, ,, quod sumus domini nostrorum actuum ,, secundum quod possumus hoc vel illud ,, eligere. Electio autem non est de fine, ,, sed de his quæ sunt ad finem. ,,

Ad confirmationem, distinguo : Voluntarium deliberatum idem est ac liberum, concedo : voluntarium mere spontaneum, nego. Omne liberum est voluntarium & spontaneum, sed non e converso, nisi voluntas se determinet ad actum per deliberationem rationis, & hic est germanus D: Thomæ sensus; quandoquidem contrariam opinionem reputat hæreticam.

Ad alteram confirmationem, distinguo : Quod non est coactum est liberum, ut coactum dicit exemptionem à violentia & necessitate, concedo : violentia tantum, nego. D. Thomas sumit coactum in primo sensu, quia necessarium quodammodo est coactum, in quantum ligat & determinat potentiam ad unum.

Insistis : Illud est liberum quod procedit vitaliter a voluntate ex prævia cognitione, & reflexione : sed actus voluntarius licet pure spontaneus, procedit vitaliter a voluntate cum reflexione & ex prævia cognitione: unde homo agit quia vult, & sic explicantur, inquit Jansenius lib. 6. de gratia Christi cap. 34. illæ sententiæ veteris Testamenti : *Qui potuit transgredi & non est transgressus : ante hominem vita & mors, bonum & malum* Ergo &c.

Respondeo distinguendo : Quod procedit per electionem, concedo : si tantum per spontaneitatem, nego. Secundum dicit Jansenius lib. 6. de gratia Christi cap. 34. sed in hoc abjectus manens a Concilio Tridentino, frustra dicit, ut declinet anathema, se loqui solum contra necessitatem fati a Gentilibus & Manichæis inductam, nam sacra Synodus expresse ait sess. 6. Can. 4. liberum arbitrium motum posse dissentire si velit : Igitur omnem eliminat necessitatem.

Replicat : Spontaneitas non opponitur indifferentiæ : sed voluntas est libera eo ipso quo est indifferens. Ergo &c. Probatur major : peccator sponte obediens cupiditati ad malum faciendum, potest mutari per gratiam fortiorem ad faciendum bonum, sicut victus a gratia pro bono faciendo, potest postea per novos concupiscentiæ impetus ad committendum peccatum inclinari : Igitur est liber.

Respondeo distinguendo : Spontaneitas non opponitur indifferentiæ status, concedo : indifferentiæ electionis, nego. Duplex est indifferentia, alia status, alia vero electionis & libertatis. Prior consistit in eo quod homo possit facere bonum, postea in alio instanti per aliquam causam mutari ad feciendum contrarium, & hæc competit viatoribus, qui pro statu flexibiles sunt ad utrumque, in quo differunt a beatis, qui pro statu suo semper volunt bonum immutabiliter, & a damnatis qui e contra, malum. Posterior vero consistit in virtute intrinseca electiva, qua voluntas ita vult bonum sub dominio gratiæ, ut in eodem instanti possit gratiæ moventi resistere, ut definivit Tridentinum, a fortiori concupiscentiæ provocanti ad malum. Jansenius lib. 6. de gratia Christi cap. 34. pag. 300. col. 2. solam admittit primam indifferentiam, his verbis : " Quando ,, Scripturæ, vel Patres vel Concilia in-,, differentiam illam agendi boni & ma-,, li, & arbitrii flexibilitatem ad utram-,, que partem urgent, aut medicant, aut ,, provocant, per quam videlicet possi-,, mus, si volumus, bene vel male vi-,, vere, velle vel non velle divinæ in-,, spirationi libere consentire, eamque ,, abjicere, Deo vocanti consentire aut ,, dissentire, certum liberi arbitrii sta-,, tum rejiciunt, cui hujusmodi flexibili-,, tas propria & semper præsto est. ,,

Persistis : Concilium Tridentinum, non aliam indifferentiam exigit ad libertatem, quam indifferentiam status. Et probatur :

batur : Hac posita, voluntas agit & se movet active: sed nihil aliud exigit Tridentinum. Et probatur: Concilium damnat Lutheranos eo quod dicerent liberum arbitrium passive se habere in actionibus humanis: Calvinistas vero, quia illud dicebant extinctum: Igitur eo ipso quo active se habet voluntas, nihil aliud exigit.

Respondeo negando sequelam. Ad probationem distinguo: Damnat Tridentinum Protestantes, quia dicebant liberum arbitrium se habere passive, passivitate electionis, concedo: passivitate inactionis, nego. Duplex est passivitas, alia inactionis, quando nihil confert passum, ut lapis projectus qui nihil motui projectionis contribuit; alia electionis, quando voluntas quidem agit, sed ut tracta necessario vel a concupiscentia ad malum, vel a gratia ad bonum, cuius est pedisequa. Concilium damnat directe secundam passivitatem; sic enim habetur sess. 6. c. 5. „ Ut, qui per peccata a Deo aversi erant, „ per ejus excitantem atque adjuvantem „ gratiam ad convertendum se, ad suam „ ipsorum justificationem, eidem gratiæ „ libere assentiendo, & cooperando dis„ ponantur: ita ut, tangente Deo cor „ hominis per Spiritus sancti illumina„ tionem, neque homo ipse nihil omni„ no agat, inspirationem illam recipiens, „ quippequi illam & abjicere potest. „ Igitur Tridentinum vult quod voluntas se habeat active libere in eo sensu quo possit gratiam abjicere.

Quod autem Jansenius fucum faciat in sua objectione detorquendo Tridentinum in sensum pravum, patet ex eo, quod quæstio inter Concilium & Protestantes non esset de passivitate inactionis, sed electionis: quandoquidem hæretici non dicebant liberum arbitrium passive se habere in eo sensu, quod active nullo modo se haberet, sed tantum in eo quod raperetur a concupiscentia ad malum, a gratia vero ad bonum. Ecce Lutherus sui ipsius interpres lib. de servo arb. pag. 468. ubi, sic loquitur: " Necessario operamur, „ necessario dico non coacte, hoc est, ho„ mo cum vacat Spiritu Dei, non qui„ dem violentia, vel ut raptus obtorto col„ lo nolens facit malum, sed sponte & li„ benti voluntate facit. „ Kemnitius Lutheranus in examine Tridentini in sess. 6. editionis Francofurtensis anno 1558. pag. 125. & 126. defendit Lutherum contra eos qui putabant ipsum velle, ut voluntas passive se haberet sicut lapis respectu projectionis: " Quasi sensus sit Spi„ ritum sanctum ita operari conversio„ nem, ut in voluntate quæ venerari „ cœpit, nulli omnino sequantur novi „ motus: sed plane sit otiosa & iners, & „ tamquam bruta agitatione percellatur, „ & protrudatur, quod Luthero num„ quam in mentem venit .... Sed hoc „ unum voluit, usus Theologorum phra„ si Deum, quos convertit trahere vo„ luntatibus eorum, quas ipse in illis „ per Spiritum sanctum operatus est. „

Philippus Melancton animadvertens multos scandalizari de illo verbo *passive*, ab illo abstinuit, dicendo voluntatem active se habere sub dominio gratiæ, propter quod laudatur a Calvino, qui lib. 1. de libero arbitrio pag. 142. sic ait: " Hoc „ quoque verum est, nonnulla quę Scho„ lastico dicendi genere, & minus po„ pulari studio scripserat Lutherus, Phi„ lippum Melanctonem prudenter & ma„ gna dexteritate in meliorem formam „ flectendo ad vulgarem hominum ca„ ptum scripsisse. „ Igitur hæretici damnati sunt præcise propter necessitatem spontaneitatis, quæ omnem electionem activam excludit.

Jansenii igitur opinio eadem est cum opinione Lutheri & Calvini in hoc puncto; ait enim lib. 8. de gratia Christi cap. 21. pag. 270. col. 2. sanctam Synodum licitam intactamque præterivisse opinionem Calvini de natura libertatis, qua in immunitate coactionis liberum arbitrium collocat; " Si qua in re Calvinus cum Au„ gustino & antiquis Patribus senserit, „ non propter Calvinum Augustino in„ dignandum est, sed propter Augustinum Calvino gratulandum., „Sic fucum facit citando Augustinum, ut Calvino blandiatur, & declinet Tridentini anathemata.

Replicatur: Homo tametsi liber, est tamen corruptus: sed propter corruptionem est necessitatus ad malum, ad bonum vero per gratiam: Ergo &c. minorem affirmat Jansenius lib. 4. de statu naturæ lapsæ cap. 25. ubi dicit; *Inesse homini lapso necessitatem peccandi: & non esse in potestate illius vias malas*. Ergo &c.

Resp.

Respondeo: Hæreticum esse dicere, non esse homini vias ejus malas, hoc dicit Calvinus lib. 2. inst. cap. 5. & in probationem affert, illud Isaiæ: *Justitia vestra sicut pannus menstruatæ*. Et illud Apostoli: *Sumus natura filii iræ*. Idem adhuc repetit Jansenius lib. 8. de gratia Christi cap. 5. 6. & 21. quam quidem doctrinam exprobrat Protestantibus Concilium Senonense in præfatione, quamque debellat decreto 15. probando inesse homini vias suas malas, his verbis Genes. 4. *Quare iratus es*, inquit Deus Caino, *& quare concidit vultus tuus; nonne si bene egeris recipies? Sin autem male, statim in foribus peccatum aderit, subter te erit appetitus ejus, & tu dominaberis illius*.

Tridentinum sess. 6. Can. 6. eamdem doctrinam anathemate percellit, his verbis: *Si quis dixerit non esse in potestate hominis, vias suas malas facere; anathema sit*. Quæ verba explicans Alvarez disp. 26. de auxiliis num. 27. ait: *Alii nonnulli dixerunt hominem ad peccandum necessitari, & quamvis sponte peccaret, quia voluntate sua concurrebat active ad peccatum, non tamen libere; contra istum errorem definit Concilium Tridentinum*, Sess. 6. Can. 6. *ubi anathematizatur, qui dixerit non esse in potestate hominis vias suas malas facere, non solum sponte, sed etiam libere*. Idem dicit Estius in 2. dissert. 24. §. 1. Horantius lib. 1. cap. 44. Tapperus artic. 7. pag. 284. Duvallius quæst. 3. de Act. hum. artic. 1. Isambertus disputat. 1. quæst. de l. arbit. art. 7. Bellarminus lib. 5. de gratia & libero arbitrio cap. 22.

Ista propositio 67. Baji: *Homo peccat etiam damnabiliter in eo quod necessario facit*; proscripta est a summis Pontificibus, & a sacra Facultate Parisiensi Decreto supra relato, ubi etiam damnatur ista: *Homo faciendo quod in se est, peccat, & non potest non peccare faciendo quod in se est*. Censura: *Tota hæc propositio est hæretica*. Cæterum omnes Theologi Orthodoxi opinionem, quæ imponit necessitatem peccandi, vocant impiam & hæreticam: ita Sanctesius in Atheismis Calvini fol. 321. pag. 3. Cardinalis Perronius in respons. ad Regem Angliæ Obs. 3. cap. 8. Estius in 2. dist. 7. Duvallius ibidem, Isambertus dispu. 1. de libero arbitrio art. 2. Gammachæus in 1. 2. quæst. 13. cap. 6. omnes in p. quæst. 23. art. 3. dub. 3. conclusione 3. Ledesma Tract. de auxiliis quæst. unica art. 16. Alvarez disput. 26. de auxiliis num. 27. Ecce & Concilia & omnes Theologi contra doctrinam Jansenii de necessitate peccandi. Ergo &c.

Respondeo ad loca Scripturæ: in primo quidem, Isaiam loqui de actionibus Judæorum ex motivo hypocrisis factis, quæ ideo erant veluti pannus menstruatæ, teste ipso Christo, qui dicit Matth. 15. *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me*. Non sequitur igitur quod actiones factæ ex motivo bono sint malæ.

Ad alium locum, distinguo: Sumus natura filii iræ, id est, a conceptione corrupti per peccatum originale, concedo: id est, natura humana valet solum ad malum, nego. Primum solum intendit Apostolus.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Libertas essentialiter consistit in indifferentia actus.

PRIMO: Sic habetur in Scriptura Eccl. 31. *Qui potuit transgredi, & non est transgressus*. Tum 1. Cor. 7. *Non habens necessitatem, potestatem autem habens suæ voluntatis*.

Secundo: Hoc ipsum de fide definivit Synodus Trid. sess. 6. can. 4. his verbis: *Si quis dixerit liberum hominis arbitrium a Deo motum ... Non posse dissentire si velit, anathema sit*. Concinunt Patres: Irenæus lib. 4. adv. Hær. cap. 17. Damascenus lib. 2. de fide & cap. 26. &c.

Tertio: Ratio suffragatur: Qui vel ex violentia, vel ex necessitate ad unum determinatur, jam non est liber, quippe qui non sit sui actus dominus: dominium enim in eo situm est, quod possit homo agere ad libitum vel non agere. Ergo &c.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM ET EXPLICATIONUM.

PRIMO, Nullum facessit negotium ista Scripturæ sententia: *Non est hominis via ejus*. Sensus enim est hominem, secluso primæ causæ auxilio, non posse agere. Sed

Deus

Deus attingit modum agendi rerum fortiter simul & suaviter, faciendo causas liberas agere libere.

Secundo: Quando S. Thomas ait necessitate, libertatem non perimi, loquitur solum de necessitate finis, minime vero de necessitate actus: Omnes enim in genere agunt necessario propter beatitudinem, nusquam vero in speciali, cum quidam illam in divitiis reponant, quidam autem in voluptatibus, &c.

Tertio: Spontaneum quandoque vocatur liberum, sed late, ut ly *liberum* excludit omne violentum.

De quarta propositione.

QUARTA propositio, duas habet partes: Prima quidem est, Semipelagianos admisisse gratiam ad initium fidei; altera vero in hoc fuisse hæreticos quod dicerent eam subdi libero arbitrio, ita ut illi posset resistere, vel non. Prior refutata manet ex dictis contra Semipelagianos, ubi ostendimus eos non admisisse gratiam ad initium fidei. Posterior vero etiam refutata est ex confutatione secundæ propositionis, quum probavimus hominem in hoc præsenti statu posse resistere gratiæ interiori: unde sit

ARTICULUS QUARTUS.

De quinta propositione.

Utrum Christus mortuus sit pro omnibus & singulis hominibus?

CONCLUSIO.

Christus mortuus est pro singulis hominibus qui fuerunt a creatione mundi, qui nunc sunt, & qui futuri sunt usque ad consummationem sæculi.

Probatur auctoritate & ratione.

Primo, ex Scriptura sacra.

LEGITUR 2. Cor. 5. *Si unus pro omnibus mortuus est; ergo omnes mortui sunt.* Quibus verbis infert Apostolus ideo Christum mortuum esse pro omnibus, quia omnes mortui sunt. Igitur Christus mortuus est pro singulis, siquidem singuli mortui sunt in Adamo.

Rursus Ephes. 2. *Ipse est pax nostra, qui fecit utraque unum.* Tum ad Coloss. 1. *In ipso complacuit reconciliare omnia.* Sed est de fide Christum reconciliasse omnes & singulos homines; siquidem, teste eodem Apostolo: *Unus est mediator omnium Christus Dominus*: Igitur pro singulis mortuus est, alias non reconciliasset omnia, nec esset unus mediator Dei & hominum homo Christus Jesus, qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus, ut habetur ad Tim. 2.

Idem 1. ad Tim. 4. ait: *Qui est Salvator omnium hominum, maxime fidelium*: Igitur singulos redemit. Unde Rom. 8. habetur de Patre æterno: *Proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum.* Certum est autem quod multi ex fidelibus reprobati sunt: Igitur est de fide quod Christus mortuus sit etiam pro reprobis: unde S. Hieronymus, & S. Prosper explicantes locum ad Tim. redemptionem Christi extendunt ad salutem singulorum: immo ipse Apostolus ad Rom. 14. est sui ipsius interpres, his verbis: *Noli cibo tuo illum perdere, pro quo Christus mortuus est.* Loquitur enim indiscriminatim pro singulis. D. Thoma comm. in istum locum dicit: " Pro omnium salute Christus mortuus est. " Ergo &c.

Secundo, ex Conciliis.

SEXTUM generale, hanc astruit doctrinam, namque Act. 11. lecta & approbata Epistola Sophronii, in qua sic loquitur: " Miseri animas mortificant hominum, pro quibus mori Christus dignatus est, & pro quorum redemptione sanguinem suum fudit. " Ergo &c.

Carisiacum Can. 4. sic habet: " Christus Dominus noster, sicut nullus homo est, fuit, vel erit, cujus natura in illo assumpta non fuerit, ita nullus est, fuit, vel erit homo, pro quo passus non fuerit, licet non omnes passionis ejus mysterio redimantur " Rationem affert sequentibus verbis, ultimæ particulæ, quia, *inquit*, multi per peccata obicem ponunt redemptioni actuali, & applicanda: Observandum est Synodum sic definire contra Prædestinatianos, qui negabant Christum

Digitized by Google

stum mortuum esse pro singulis hominibus: Igitur ex Concilio Christus mortuus est pro singulis.

Tridentinum sess. 6. cap. 2. idem definit contra Protestantes, his verbis: " Hunc, „ *Christum*, proposuit Deus propitiatorem „ per fidem in sanguine ipsius pro pecca- „ tis nostris, non solum etiam pro no- „ stris, sed etiam pro totius mundi „ Tum c. 4. subdit: " Verum, & si ille pro omni- „ bus mortuus est, non omnes tamen mortis „ ejus beneficium recipiunt, sed ii dum- „ taxat quibus meritum passionis ejus „ communicatur. „ Si non solum pro nostris, sed & pro totius mundi delictis Christus sit propitiatio, ut Joannes ante Trident. dicit epist. 1. cap. 2. mortuus est pro singulis; alias non diceret Evangelista, non Trident. non solum pro nostris, sed & pro totius mundi delictis, tum quia qui dicit totius mundi, nihil excipit.

Absurdum est quod Jansenius reponit, scilicet Trident. velle solum Christum dedisse pretium sufficiens; nam præter quam quod non esset verum dicere mortuum pro totius mundi delictis, sequeretur quod esset etiam mortuus pro dæmonibus; cum enim sanguis ipsius sit pretii infiniti, est de se sufficiens ad salvandos damnatos reduplicative ut damnatos, & sic foret redemptio in inferno, quod est contra fidem.

Tertio, ex Patribus Græcis.

ORIGENES lib. 1. contra Celsum pag. 427. col. 1. edit. paris. 1674. ait: " Qui „ humanam naturam sumpserat, ut li- „ quet intelligenti Jesum esse mortuum „ pro omnibus. „ Pag. 429. col. 1. " Manifeste enim nobis compertum est... „ quod peccatum non cognoverit, & quod „ eum purum tradiderit Deus pro omni- „ bus peccatoribus. „

Gregorius Nazianz. orat. 25. pag. 436. dicit: " Ipsas etiam Christi propassio- „ nes, per quas omnes reformati sumus „ nullo penitus excepto. „ Quibus verbis docet Passionem Christi esse pro singulis.

Chrysostomus hom. 9. in cap. 2. 1. ad Tim. sic loquitur: " Unus enim Deus, „ unus & Mediator hominum Christus „ Jesus, qui dedit semetipsum redem- „ ptionem pro omnibus ..... Numquid „ etiam pro Gentilibus... mortuus? ... „ & quo pacto, *inquit*, illi non credide- „ runt, quia noluerunt? Suas tamen ille „ partes executus est, dum pro eis in cru- „ ce penderet. „ Igitur ex Chrysostomo Christus mortuus est pro singulis; nam respondet objectioni in contrarium postquam asseruerat ita esse

Amphilochius hom. in peccatricem pag. 81. Cyrillus Alex. l. 2. in Joan. pag. 89. idem dicunt: Similiter & Basilius in lib. regularum disputatarum quæstionum, in responsione ad quæst. 2. pag. 418. ubi ait diabolum exprobraturum damnatis, quod ipsi maluerint servire mundo quam Christo, qui pro illis tantum dederat pretium: Igitur Christus mortuus est pro singulis, sin minus non esset justa dæmonis exprobratio.

Quarto ex Patribus Latinis.

S. CYPRIANUS lib. de opere & eleemosyna paulo ante finem eodem modo loquitur ac Basilius his verbis: " Ego, dia- „ bolus, pro istis quos mecum vides, nec „ alapas accepi ... nec familiam meam „ pretio passionis & cruoris redemi .... „ tuos tales munerarios Christe demonstra „ ... illos divites ...., Sic, *inquit*, dæmon improperabit Christo: igitur Christus pro singulis mortuus est: alias inutilis foret ista increpatio.

S. Hilarius in Psal. 59. " Nunc autem, „ *ait*, per unum in omnes donum vitæ „ justificationis gratia abundavit: ut quo- „ rum terra maledicta est, nunc confor- „ mia Deo corpora sint. „ Si in omnes gratia abundat, igitur pro singulis mortuus est. Idem docet in Psal. 111. & 118.

Ambrosius in 2. ad Cor. 5. vers. 15. sic loquitur: " Et pro omnibus mortuu est „ Christus, quia omnes necesse est mori „ causa Adæ: pro omnibus mortuus est „ Christus, ideoque qui vivunt in cor- „ pore, scientes Christum mortuum „ esse pro se, siut ei subditi, profitentes „ hunc Dominum. „ Tum in Psal. 118. explicans versum 64. *Misericordia tua Domine plena est terra*: dicit: " Plena est er- „ go terra misericordia Domini, quia „ omnibus est data remissio peccatorum, „ super omnes sol oriri jubetur. „

S. Hieronymus epist. 83. etiam sic loquitur: " Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit

„ lit peccata mundi; si sunt adhuc in sæ- „ culo quorum Christus peccata non tu- „ lerit, aut enim ostendendi sunt non es- „ se de mundo, quos Christi ignoret in- „ dulgentia, aut si de mundo sunt, eli- „ gendum e duobus alterum, liberati a „ peccatis Christi potentiam probant, non „ liberati, quasi adhuc rei, imbecillita- „ tem demonstrant. „

Paulinus epist. 2. pag. 24. idem sentit: " Omnem, *inquit*, quantum in ipso est „ hominem salvum fieri vult, qui fecit „ omnes, nam & idcirco descendit ad „ nos, ut ad illum ascenderemus. „

S. Prosper lib. 2. de vocat. Gent. cap. 16. sic habet: " Nulla est ratio dubitandi „ Jesum Christum pro impiis & peccato- „ ribus mortuum, a quorum numero si „ aliquis liber est inventus, non est pro „ omnibus mortuus Christus: Sed pror- „ sus pro omnibus mortuus est. „ Ita torquet Jansenium ille locus, ut lib. 3. de gr.Chr. c. 21. p.162. col. 2. redargue- re S. Prosperum videatur, quasi vestigiis S. Aug. in hoc secundum suum perversum sensum non institerit: " Prospero „ *inquit*, „ antiquior & doctior S. Augustinus num- „ quam in scriptis suis fatetur Christum „ pro omnibus nullo excepto se dedisse „ redemptionem, se crucifixum esse, vel „ mortuum. „

Rursus ibidem cap. 31. sic loquitur de Christo: " Sive manifeste, sive occulte, „ ipse est, ut Apostolus ait, Salvator „ omnium, maxime Fidelium .... „ Totam hanc de qua agimus controver- „ siam dirimit. Dicendo enim qui est Sal- „ vator omnium, confirmavit bonitatem „ Dei super universos homines esse ge- „ neralem. Adjicendo autem, maxime „ Fidelium, ostendit esse partem gene- „ ris humani, quæ merito fidei divinitus „ inspiratæ ad summam atque æternam sa- „ lutem specialibus beneficiis provehatur. „

S. Leo serm. 1. de Nativ. Christi eam- dem prædicat veritatem: " Dominus no- „ ster, *ait*, sicut nullum a reatu liberum „ reperit, ita liberandis omnibus venit. „ Idem dicunt cæteri Patres subsequentium sæculorum.

Divus Thomas lect. 1. in cap. 2. 1. ad Timot. dicit Christum mortuum esse pro aliquibus efficaciter, sed pro omnibus suf- ficienter: Sanguinem vero ipsius effica- cia & effectu carere in reprobis propter im- pedimentum quod ponunt. Tum 3. p. q. 49. art. 2. ad 3. sic habet: " Semper „ .... per passionem Christi est paratum „ hominibus remedium se tuendi contra „ nequitias dæmonum, etiam tempore „ Antichristi; se si aliqui hoc remedio „ uti negligant, nihil deperit efficaciæ „ passionis Christi. „ Ergo &c.

Quinto ex rationibus Theologicis.

PRIMA: Christus ex Scriptura, Conci- liis & Patribus est Propitiatio pro peccatis omnium, & omnes redemit: Igitur pro singulis mortuus est; siquidem singulos non potuit redimere, nisi per mortem, & sanguinis effusionem; est autem hæ- reticum dicere, Christum non omnes & singulos homines redemisse: Igitur & con- sequenter dicere, non esse pro singulis mortuum.

Altera: Est de fide gratiam Christi super- abundasse, ubi abundaverat delictum: & hoc per mortem, cujus meritum gratiam operatur: Sed si Christus non est mor- tuus pro singulis, non esset verum dice- re gratiam superabundasse, siquidem peccatum regnavit in omnibus: Igitur di- cendum est Christum mortuum esse pro sin- gulis: Tum quia meritum passionis utpote infinitum, non debet limitari ad aliquos, sed potius ad omnes & singulos exten- di: præsertim vero cum hoc exigat im- mensa Christi charitas, quam peccatorum flumina obruere non possunt: Tum quia etiam hac redemptionis seclusa extensio- ne peccatum superabundaret, non gratia, quippe quod, teste Apostolo Rom. 5. mors illa regnaverit in omnes, etiam in eos qui non peccaverunt in similitudinem præva- ricationis Adæ, propria scilicet volunta- te, ut infantes.

Tertia: Omnes tenentur credere Chri- stum esse Salvatorem nostrum, juxta il- lud Symboli: *Qui propter nos homines & pro- pter nostram salutem descendit de cœlis*: Sed si Christus non esset pro singulis mor- tuus, omnes non tenerentur illum agno- scere ut Salvatorem: immo nulli possent credere fide Theologica; cum enim fides sit essentialiter certa, si Christus sit so- lum pro aliquibus mortuus, cum nemo in hypothesi possit scire si esset pro seipso mortuus, nullus quoque fide Theologica teneretur credere esse suum Salvatorem, quod est impiissimum: Ergo &c.

Quar-

Quarta: Omnes spe Theologica sperare debent vitam æternam per Christi merita: Sed cum spes innitatur certitudine fidei, deficiente fide, deficiet & spes in Christum: Igitur sicut in hypothesi nemo foret certus Christum esse pro seipso mortuum; ita nec spe Theologica in ipsum ut in suum amantissimum Mediatorem speraret: & hoc esset ulterior blasphemia.

Quinta: Omnes tenentur amare Christum intuitu passionis ejus, juxta illud Aug. lib. de catechizandis rudibus cap. 4. *Si amare pigebat, saltem redamari non pigeat*. Sed in hypothesi quod non foret pro omnibus mortuus, nullus, quod absit dicere, teneretur illum amare amore theologico, qui fidei certitudine nititur: Ergo &c. Et sic patet quomodo opinio contraria extinguat fidem, frangat spem, charitatem evacuet.

Fit satis objectionibus Novatorum.

OPPONUNT: Joan. 14. habetur: *Non pro mundo rogo*, inquit Christus: Igitur non est mortuus pro omnibus, alias pro mundo rogasset; siquidem per orationem suam applicavit redemptionem.

Respondeo 1. argumentum nimis probare. Probat enim Christum ne quidem pro electis orasse, siquidem electi erant de mundo & in mundo, quum Christus ait se non orare pro mundo.

Respondeo 2. distinguendo: Christus non oravit hoc loco pro mundo, concedo: quia orationem amicam & specialem tunc temporis fundebat pro Apostolis; ut patet ex verbis sequentibus & antecedentibus; rogat enim Patrem ut servet eos quos illi dederat, & infra rogat etiam pro his qui erant credituri in ipsum per verba eorum. Non oravit alibi, nego. Lucæ enim 23. habetur quod oravit vel pro ipsis Judæis: *Pater* inquit, *dimitte illis: non enim sciunt quid faciunt*. Et Isaias in prænotione spiritus 33. 12. de Christo ait: *Pro transgressoribus rogavit*.

Instant: Oratio Christi suum semper obtinuit effectum, juxta illud Joan. 2. *Ego sciebam quia semper me audis*: Igitur numquam Christus oravit pro omnium salute, nec consequenter mortuus est pro singulis. Et vero cum, teste Apostolo ad Hebræos, semper Christus exauditus sit pro sua reverentia, si orasset pro omnibus, singuli de facto salvarentur.

Respondeo distinguendo: Et oratio Christi effectum semper obtinuit aliquem, concedo: omnem, subdistinguo: si non esset impedimentum ex parte peccatorum, perfectum obtineret, concedo: secus, nego. Christus omnes & singulos redemit, & promeruit omnibus gratias sufficientes, quæ & singulis dantur: promeruit & efficaces, quæ omnibus quidem offeruntur; sed non omnes illas recipiunt, non defectu efficaciæ sanguinis Christi, qui ex se, teste Chrys. partes omnes suas egit, sed defectu peccatorum, qui nolunt, inquit idem Pater, credere & obedire: hinc triplex effectus orationis Christi distinguitur: 1. restituere jus ad gloriam: 2. dare gratias sufficientes: 3. offerre efficaces & conferre non ponentibus obicem. Omnes habent sufficientes quibus possunt salvari: Omnibus offeruntur efficaces, ut de facto quisque salvetur: nullus igitur suum obduret cor, ne abjecta gratia operis reprobetur. Jam sequitur, perditio tua ex te Israel, & non Christi defectu.

Urgent: Si Christus orasset pro omnibus, videtur quod imprudenter orasset: Absurdum consequens: Ergo & antecedens. Probatur sequela: Ille videtur imprudenter orare pro aliquo, qui scit orationem fore illi inutilem; unde August. lib. 21. de civit. cap. 24. ait: Si Ecclesia sciret qui sunt reprobi, non magis pro eorum salute quam pro diaboli deprecaretur: Sed Christum sciebat multos sua culpa fore reprobos. Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Si Christus esset provisor particularis, non orasset pro omnibus, transeat; sæpissime enim mercator ultimos exerit conatus ad salvandas merces, licet videat naufragium imminens & certum, quia in hac vita est semper spes aliqua salutis sive pro se; sive pro suis bonis. Si sit provisor generalis, nego. Ad ipsum enim pertinet exhibere omnia requisita, ut unusquisque salvari possit: quod autem inquit Trident. multi de facto non salventur, non est ex Christi defectu, sed ex peccatorum gratiæ obnitentium culpa.

Ad instantiam ex Augustino, nego paritatem: Et vero cum nulla sit in inferno redemptio, si sciret Ecclesia quinam ex mortuis sunt in lacu inferiori, certe non oraret

ret pro ipsis: quia hoc foret penitus inutile: In eodem sensu Concilium Valentinum III. dicit Christum non esse mortuum pro reprobis: idest redemptio Christi non est pro inferno, ut ex hoc loco educantur reprobi: quod autem sit sensus Concilii patet ex loco Osee 13. 14. quem laudat: *Ero mors tua, o mors, morsus tuus ero inferne*, Ita ipse Augustinus: ita & Gregorius Naz. de quo alibi sufficienter diximus.

Replicant: Concilium illud Valentinum damnat & rejicit canonem 4. Concilii Carisiaci dicentis, Christum mortuum esse pro omnibus: Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Et Concilium Valentinum non sumpsit sensum Carisiaci, concedo: secus, nego. Putabat Carisiacum intellexisse Christum ita fuisse pro singulis mortuum, ut etiam ipsius redemptio prodesset damnatis, ut ab inferno liberarentur: unde Hincmarus librum de prædestinatione composuit, ubi clarissime aperuit mentem suam, & Concilii cui præerat. Ita vero factum est, ut Patres Valentini se retractaverint in Concilio Tullensi apud Saponarias: Patres enim Synodici omnes declaraverunt reformandum esse articulum Concilii Valentini circa istud momentum.

Quod autem Concilium Valentinum nihil contra definierit, patet ex eo, quod dicat mortem Christi prodesse omnibus ad salutem, sicut serpens æneus in deserto erectus proderat aspicientibus, ad sanitatem: ille autem serpens erat pro sanitate singulorum: Si qui autem salvi non facti sint, fuit eorum culpa, eo quod voluntarie tanto se privaverint beneficio: Igitur Concilium eodem modo loquitur de morte Christi pro omnibus: alias nihil probaret per exemplum serpentis ænei.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Ecclesia docet Christum esse mortuum pro singulis hominibus.

PRIMO: Quia ex Apostolo 2. Cor. 5. *Si unus pro omnibus mortuus est: Ergo omnes mortui sunt*. Igitur sicut omnes & singuli in Adam mortui sunt, Christus pro singulis mortuus est: sin minus nulla foret Apostoli consequentia.

Secundo: Sic definivit Concilium Carisiacum can. 4. Tum Tridentinum sess. 6. can. 2. ubi pronuntiat Christum esse propitiationem pro omnibus mundi delictis, cui veritati Patres suum adduat calculum: Inter Græcos quidem Origenes contra Celsum pag. 26. Gregorius Naz. orat. 25. Catech. Inter Latinos vero Cyprianus lib. de opere eleem. Ambrosius in 2. Cor. 5. &c.

Tertio: Singuli tenentur colere & habere Christum ut suum Redemptorem; hinc opinio Jansenii evacuat prorsus fidem, spem & charitatem, quæ terminantur ad Redemptorem.

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET RESPONSIONUM.

PRIMO: Pudeat Novatorem allegare ad confirmandum errorem, Christum Joan. 17. asserere se pro mundo non rogare Patrem, cum eo loci testetur fundere preces pro amicis, sed cæteros dubioprocul non excludit, quandoquidem infra ait se orare etiam pro eis qui in eum ministerio Apostolorum credent.

Secundo: Tametsi Christus præsciret multos reprobos, quia tamen erat Provisor generalis, vel etiam pro eis debuit orare, ut haberent gratias sufficientes quibus possent salvari.

Tertio: Ex oratione Christi pro omnibus, non inde sequitur omnes salvari, quia multi gratiæ vocanti ponunt obicem.

CONTROVERSIA TERTIA.

De mente sancti Augustini circa quinque Propositiones.

JANSENIUS ubique ita testatur doctrinæ sancti Augustini se insistere, ut suum opus Augustinianum appellare non dubitet: sed scriptum est: *Frustra jacitur rete ante oculos pennatorum.*

S. Augustinus toto cœlo differt ab ementito Augustino Iprensi.

PRIMO, quia Augustinus docuit præcepta Dei esse possibilia.

Secundo, semper prædicavit hominem posse resistere gratiæ interiori.

Tertio, ponit essentiam libertatis in indifferentia activa,

Quarto,

Quarto, tenet in hoc Semipelagianos non fuisse hæreticos, quod gratiæ posse resisti autumarent: ipsos tamen non admisisse gratiam ad initium fidei contendit.

Quinto, omni argumentorum genere probat Christum esse mortuum pro singulis hominibus.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum Augustinus crediderit aliqua præcepta Dei esse impossibilia?

CONCLUSIO.

S. Augustinus docuit semper omnia Dei mandata esse possibilia.

Prima probatio ex operibus contra Manichæos.

LIBRO de fide contra Manich. cap. 10. sic loquitur: " Quis enim non „ clamet stultum esse, præcepta dare ei „ cui liberum non est, quod præcipitur „ facere: & iniquum esse eum damnare, „ cui non fuit potestas jussa complere. „

Rursus lib. 3. de libero arbitr. cap. 16. sic habet: " Non in eo peccat quod pa- „ titur invitus. „ Tum lib. 2. de anima cap. 11. & cap. 12. *Peccator reus quia non fecit quod poterat facere*. Et adhuc libr. 3. de libero arbitr. cap. 1. nu. 3. dicit quod exhortatio non sit necessaria si Deus impossibile jubeat.

Adhuc lib. 3. de libero arbitr. cap. 19. num. 53. sibi objicit eos qui ad excusanda peccata sua, in cæcitatem & ignorantiam in qua nascimur, illa refundunt. Sic ait: " Si Adam & Eva peccaverunt, „ quid nos miseri fecimus, ut cum igno- „ rantiæ cæcitate & difficultatis crucia- „ tibus nasceremur.... Quibus breviter „ respondetur, ut quiescant & adversus „ Deum murmurare desistant. Recte enim „ fortasse quererentur, si erroris & libi- „ dinis nullus hominum victor existeret, „ cum vero ubique sit præsens, qui mul- „ tis modis per creaturam sibi Domino „ servientem aversum vocet, doceat cre- „ dentem, consoletur sperantem, dili- „ gentem adhortetur, conantem adjuvet, exaudiat deprecantem; non tibi deputatur „ ad culpam, quod invitus ignoras, sed „ quod negligis quærere quod ignoras; „ neque illud quod vulnerata membra „ non colligis, sed quod volentem sana- „ re contemnis: ista tua propria pecca- „ ta sunt. „

Secunda probatio ex aliis operibus posthumis, in quibus confirmat quod dixerat contra Manichæos.

S. PRÆSUL libr. 1. Retract. cap. 9. num. 3. & 4. sic loquitur: " Quis pec- „ cat in eo quod nullo modo caveri pot- „ est? „ cap. 10. num. 2. " Non credant „ Pelagiani, hoc errorem suum favere, „ nemo peccat in eo quod vitare non pot- „ est. „ Ibidem cap. 15. nu. 8. " Ideo „ peccavimus quia possumus peccare. „ Cap. 22. num. 4. dicit esse in nostra potestate mutari ad melius.

Non leviora libr. de natura & gratia cap. 68. scribit: Sic loquitur num. 83. " „ Valde autem bona sunt præcepta, si „ legitime his utamur. Eo quippe ipso „ quo firmissime creditur, Deum justum „ & bonum, impossibilia non potuisse „ præcipere; hinc admonemur, & in „ facilibus quid agamus, & in difficilibus quid petamus...... & petat „ quo destituitur, ut impleat quod jubetur. „

Atque vero lib. de grat. & libero arb. cap. 15. num. 31. de eodem momento insignia eloquitur: " Per hanc, *scilicet gratiam*, etiam fit, ut ipsa bona volun- „ tas, quæ jam esse cœpit, augeatur, „ & tam magna fiat, ut possit implere „ divina mandata quæ voluerit, cum val- „ de perfecteque voluerit. Adhoc enim „ valet quod scriptum est Eccli. 15. si „ volueris, conservabis mandata: ut ho- „ mo qui voluerit, & non potuerit, non- „ dum se plene velle cognoscat, & oret „ ut habeat tantam voluntatem, quanta „ sufficit ad adimplenda mandata. „

Demum lib. 2. contra duas epistolas Semipelag. cap. 5. num. 9. lib. de grat. & libero arbitr. num. 3. & 4. lib. de duabus animabus cap. 12. docet præcepta fieri possibilia per gratiam Christi, ex quo principio concludit incessanter contra Pelagianos nulli mandata esse impossibilia conformiter ad doctrinam Patrum, Basilius ora-

oratione in illud, *Attende tibi*, sic habet: " Impium est asserere Spiritus sancti præcepta esse observatu impossibilia. „

Tertia probatio ex principiis S. Augustini.

PRIMUM est, quod gratia nemini desit, & quod nemo a Deo derelinquatur, nisi prius ipse Deum derelinquat, ita lib. 4. Confess. cap. 9. & 1. Rursus lib. de natur. & grat. num. 25. & 29.

Secundum: Stimulat animas ad prælium contra mundum & diabolum, quia Deus, *inquit*, auxiliatur nobis; sic Enarrat. 3. in Psalm. 32. numer. 26. his verbis: " Sed quid si in ipsa patientia non „ durabimus? immo plane durabimus, „ quoniam adjutor & protector noster est. „ Adjuvat in pugna, protegit ab æstu, „ non te deserit. „ Tum in Psalm. 145. numer. 99. " Non enim deseret opus „ suum, *inquit*, si ab opere suo non de- „ feratur. „ Idem docet libr. de natur. & grat. cap. 26. num. 29. his verbis: " „ Sanat ergo Deus, non solum ut deleat „ quod peccavimus, sed ut præstet etiam „ ne peccemus.

Tertium: Propugnat auxilium Dei ex justitia quidem homini justificato ad conservandam sanitatem animæ, peccatori vero ad illam restaurandam gratis conferri. In Psal. 7. num. 10. sic habet. " „ Itaque ibi misericors auxilium est, quia „ nullum habet meritum peccator..... „ hic autem justum auxilium est. „ Rursus epist. 186. ad Paulinum num. 7. " Si „ quis autem dixerit, quod gratiam ope- „ randi fides meretur, negare non possu- „ mus, immo vero gratissime confite- „ mur. Hanc enim fidem volumus ha- „ beant, qua impetrent charitatem .... „ qui ergo fidem habent, qua impetrent „ justificationem per Dei gratiam perve- „ nerunt ad legem justitiæ. „ Ergo &c.

Quarta probatio ex multiplici sancti Præsulis ratione.

PRIMA est: Si præcepta Dei forent impossibilia, homo non peccaret, quia, inquit S. Doctor, nemo peccat in eo quod vitare non potest: Ergo &c.

Secunda: Deus non esset justus & bonus; bonitas namque exigit, & justitia ordinata, ut præcipiantur res possibiles: Ergo &c.

Tertia: Exhortatio foret inutilis in hypothesi; nam ut valeat id ad quod provocamur, debet esse possibile: Ergo &c. Unde non mirum si opinio Jansenii in prima propositione contenta, proscripta sit tamquam dogma Calvini ab Academiis. Lovaniensis anno 1519. die 17. Novembris, hanc detestatur Lutheri propositionem: *Deus ligat hominem ad impossibile*: Parisiensis anno 1521. die 15. Aprilis, etiam illud Lutheri dogma: *Qui negat Deum nobis impossibilia jussisse pessime facit, & qui hoc falsum dicit pessime facit*; insectatur: ecce censura: *Hæc propositio est scandalosa, impia, legis Christianæ infamativa, & auctore Augustino in Deum blasphema.*

Theologi eodem modo execrantur hujusmodi propositiones: ita Bellarminus libr. 4. de justific. cap. 13. Jacobus Latomus art. 1. Lovan. pag. 15. Alphonsus a Castro verbo *præceptum*. Horantius libr. 1. contra Calvinum cap. 35. Vega libr. 11. cap. 13. Montesinus in 1. 2. qu. 109. art. qu. 7. §. 2. Isambertus disput. de libero arbit. art. 11. Duvallius tract. de actibus humanis qu. 5. art. 7. Gammachæus in 1. 2. qu. 109. cap. 6. Puteanus in 1. 2. qu. 109. art. 4. omnes Thomistæ; in primis Soto lib. 3. de natur. & grat. cap. 3. Cumel in 1. 2. qu. 109. artic. 8. Ledesma, Bannez & alii.

Solvuntur objectiones Jansenii.

NE aliquis credat nos imponere Iprensi pro erroribus illi imputatis, ipsius exhibebimus textum, ut sit omnibus compertum Jansenismum non esse phantasma.

Ante omnia operæ-pretium est subnotare quod libr. 3. de grat. Salv. Jansenius probet ex professo non dari gratiam sufficientem servandi legem, & Dei præcepta. Cap. 7. negat pro Judæis sub Lege Mosaica constitutis: cujus hic est titulus: *Non affuisse hominibus sub lege viventibus gratiam sufficientem servandi legem, vel ullum præceptum ejus.* Cap. 8. idem probat, & hic est titulus: *Status veteris Testamenti figurativus & propheticus non afferebat Judæis gratiam sufficientem, sed potius impedientem.* Cap. 9. idem confirmat, & talis est titulus: *Status veteris Testamenti ut talis non erat justitiæ & salutis, sed potius peccati & mortis: paucissimè juste sub illo Testamento, & gratia sufficiente muniti.* Cap. 10. negat pro

pro excæcatis & obduratis præsentis statu, talisque est titulus: *Excæcati & obdurati carent gratia sufficiente, qua videant & moveantur ad bonum*. Item cap. 11. & pro Infidelibus: Hic est titulus: *Infideles carent gratia sufficienti ad salutem tam proxima quam remota, & omnibus principiis ejus*. Et cap. 12. idem dicit, cujus hic est titulus: *Infideles non habent gratiam sufficientem ordinis naturalis: Gratia sufficiens a Semipelagianis incogitata*. Cap. 5. ibidem probat deficere gratiam sufficientem etiam Christianis, & hic est titulus: *Judæis lex data est, & Christianis plurimis præcepta dantur sine ulla gratia sufficiente aut adjuvante*. Jam ordine procedendum est.

Objicit Jansenius, & sic loquitur libr. 3. de gr. Chr. cap. 5. pag. 113. col. 1. " ,, Quod si generatim loquendo, toti Judaico populo præter paucos sufficiens ,, implendæ legi gratia subtracta fuit, ut ,, per multiplicationem infirmitatum suarum ad Medicum, hoc est, ad gratiam ,, ejus agnoscendam & invocandam erudirentur, nemo miretur, si & Christianis fidelibus nonnullis de sua potestate adhuc præsumentibus, idem durissimæ institutionis genus adhibere Augustino nobis præcurrente dicamus.... ,, nam inde est illud in Psalm. 106. ubi ,, Christiano jam veritatem scienti, dicit. ,, *Et nunc pugna contra concupiscentiam Deo desistente ab adjutorio, laborare potest, vincere non potest, & cum fueris pressus consuetudine tua prava, humiliabitur cor tuum in laboribus, ut jam corde humiliato discas clamare, infelix homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus*. Ex his infert Jansenius Augustinum negare gratiam sufficientem, etiam pro multis Fidelibus. Ergo &c.

Respondeo II. distinguendo in genere ad istam & sequentes objectiones: Et loquitur S. August. de gratia efficaci, concedo: de sufficiente, subdistinguo: quandoque de proxima quam dicit deesse multis propter peccata præcedentia, concedo: de remota, nego. Ubique S. Doctor loquitur de gratia efficaci, quippe qui agat contra Pelagianos, qui volebant naturam conatu suo posse facere bonum etiam legis, quod justissime negat; hoc enim fieri nequit sine gratia Salvatoris: quia vero multi se privant gratia actionis sua culpa, ideo sæpius dicit August. in hoc sensu, posse facere bonum deesse multis propter præcedentia peccata, id est, posse conjunctum cum actu.

Igitur triplex posse distinguendum est, scilicet remotum, deinde proximum, & posse conjunctum cum actu. Primum habetur per gratiam orationis, quæ nulli deest; omnes enim intuitu meritorum Christi habent gratiam sufficientem ad orandum: & simul offertur illis gratia efficax ut actu orent. Si vero implorent divinum auxilium, obtinent gratiam uberiorem sufficientem, quæ vehementius movet ad legis impletionem, & offertur tunc illis gratia efficax, ut actu adimpleant præceptum; illa autem gratia actionis est posse conjunctum cum actu, unde proprie loquendo non potentiæ, sed operis gratia vocatur.

Liquido patet ex probationibus S. August. admittere gratiam sufficientem, siquidem agnoscit omnia præcepta possibilia; sed de novo juvat exponere tanti Doctoris principia. Lib. de nat. & gr. edit. nov. agnoscit gratiam orationis qua uberiorem ad præcepta adimplenda obtinere possumus. Cap. 15. num. 16. sic loquitur: " Itaque præcepto facere commonemur, quod conantes & viribus ,, nostris non valentes, adjutorium divinum precemur. ,, Rursus lib. de gr. & lib. arbit. cap. 16. num. 32. " Ideo, ,, *Deus*, jubet aliqua quæ non possumus, ,, ut noverimus quid ab illo petere debemus. Ipsa est enim fides, quæ orando impetrat, quod lex imperat. ,, ,, Ibidem infra: " Certum est enim nos ,, mandata servare si volumus: Sed quia ,, præparatur voluntas a Domino, ab ,, illo petendum est, ut tantum velimus, quantum sufficit ut volendo faciamus. ,, Rursus lib. 3. oper. imp. numer. 116. cont. Jul. " Hæc imperat ,, Deus, quæ fieri possunt: Sed ipse dedit ut faciant, eis qui facere possunt, ,, & faciunt; & eos qui non possunt, ,, imperando admonet a se poscere ut possint. ,,

Ex his omnibus principiis liquet Aug. agnoscere orationem pro omnibus, siquidem omnibus præcipit orare. II. Agnoscere gratiam sufficientem orationis, ut orans habeat gratiam uberiorem ad præceptum adimplendum: immo, ut loquitur, ipsam actionis gratiam.

Digitized by Google

Respondeo II. distinguendo, deest multis ex Aug. gratia actionis, & quæ dat posse conjunctum cum actu, & hoc sua culpa, quia illam rejiciunt, concedo: gratia sufficiens quæ dat posse, subdistinguo: uberior, concedo: remota nego. Quod autem S. Doctor non excludat gratiam quæ dat posse remotum vel etiam proximum, sed solum gratiam actionis, claret ex ipso textu in objectione allato, *Laborare*, ait, *potest*, *vincere non potest*. *Laborare potest*. Igitur habet gratiam sufficientem, quia recte Aug. nullus potest velle bonum sine gratia, immo vel bonam inspirationem habere, sic loquitur lib. 1. qu. 2. ad Simplicianum: " Cum ergo nos ea delectant „ quibus proficiamus ad Deum, inspira„ tur hoc, & præbetur gratia Dei, non „ nutu nostro & industria aut, ... quia „ ut sit nutus voluntatis, ut sit industria studii - - - ille tribuit. „ Et recte quidem contra Pelagianos loquitur & Semipelagianos, qui bonum opus pendere a nutu nostro, & industria propugnabant.

Instat ibidem cap. 13. p. 134. col. 2. " „ Sæpe numero, *ait Jansenius de Augu„ stino*, ex professo docet, Deum jubere „ quædam quæ non potest homo facere, „ ipsumque auxilium suum subtrahere, „ non ut desperet homo, sed ut faciendi „ vires & auxilium, quibus se carere sen„ tit, sibi imploranda esse doceatur .... „ nam hoc idem sibi vult Aug. quia con„ tra Pelagianos præceptorum possibilita„ tem contentiosissime inculcantes, di" cit. " *Itaque præcepto facere commonemur quod conantes & nostris viribus non valentes adjutorium divinum precemur*: " Ex „ hac, *inquit Jansenius* p. 135. col. 1. in„ dubitata doctrina quædam non parvi mo„ menti ad hanc rem spectantia inferun„ tur & clarescunt. Primum quidem, „ esse quædam homini præcepta secundum „ statum & vires in quibus constitutus est, „ impossibilia, hoc enim non solum ista „ loca exserte profitentur, dum dicunt „ Deum aliqua jubere quæ non possumus, „ sed etiam ipsa oratio qua petimus ut pos„ simus, perspicua attestatione confirmat; „ si enim jam possumus, ad quid petimus „ ut possimus. Secundum non adesse sem„ per gratiam qua possumus, hoc est, qua „ illa eademque præcepta implere suffi„ ciamus. Si enim jam adest gratia, qua „ præcepta implere sufficientes simus & „ possimus, stultum est orando satagere ut „ possimus. Nam quid stultius, ut Aug. „ ait, quam orare ut possis, id quod habes „ in tua potestate. " *Mendaciter enim pe„ tuntur, si ea quæ præcepta sunt non adjuvante ejus gratia facere possimus*. Libr. de virg. c. 41. duobus momentis probare conantur Jansenius præcepta esse impossibilia. I. Quia jubemur petere gratiam ut illa possimus adimplere. II. Vult gratiam qua possibilia fiunt, deesse multis, utique illam qua adjutorium petere debemus: Ergo &c.

Respondeo distinguendo: S. August. sæpe inculcat præcepta esse impossibilia viribus naturæ, concedo: loquitur enim contra Pelagianos opinionem oppositam propugnantes: esse impossibilia absolute, nego. Enim vero ubique docet hominem posse servare mandata si velit, ut lib. de grat. & libero arbit. cap. 16. his verbis: " Cer„ tum est enim nos mandata servare si vo„ lumus, sed quia præparatur voluntas a „ Domino, ab illo petendum est, ut tantum „ velimus, quantum sufficit, ut volendo „ faciamus. Certum est nos velle cum vo„ lumus, sed ille facit ut velimus bo„ num... Certum est nos facere cum fa„ cimus, sed ille facit ut faciamus præ„ bendo vires efficacissimas voluntati. „ Quibus verbis omnia solvit, nempe quod voluntas præparetur a Domino per gratiam sufficientem & prævenientem, deinde quod faciat operari per efficacem *præbendo* scilicet *vires efficacissimas voluntati*, quibus verbis patet S. Doctorem loqui solum de gratia operis, sine qua non habemus posse conjunctum cum actu; unde quando dicit præcepta impossibilia, loquitur solum in sensu opposito Pelagianis, qui volebant esse possibilia sine gratia: quando vero negat hominem habere posse bene agere, loquitur dumtaxat de posse cum actu conjuncto.

Ad id vero quod dicitur, illum mendaciter petere ea quæ necessaria sunt ad præceptum adimplendum, si jam habeat posse, distinguo: si habeat posse tam proximum quam remotum, concedo: si remotum tantum, nego. Igitur qui habet solum posse remotum, debet oratione petere posse proximum & uberius: qui vero habet posse proximum per gratias sufficientes uberiores, debet etiam petere posse conjunctum actu, scilicet gratiam efficacem, quam quidem urget perpetuo con-

contra Pelagianos S. Doctor; de hac enim principalis erat controversia. Augustinus est sui ipsius interpres lib. de grat. & lib. arb. tom. 10. cap. 15. num. 31. his verbis: " Per hanc etiam *gratiam* fit ut ipsa bo-
„ na voluntas quæ jam esse cœpit, augeatur,
„ & tam magna fiat, ut possit implere di-
„ vina mandata quæ voluerit, cum valde
„ perfecteque voluerit. Ad hoc enim va-
„ let quod scriptum est, Eccli. 15. Si vo-
„ lueris, conservabis mandata: ut homo
„ qui voluerit & non potuerit, nondum se
„ plene velle cognoscat, & oret ut habeat
„ tantam voluntatem, quanta sufficit ad
„ implenda mandata. „ Quibus verbis non negat Aug. potentiam adimplendi præcepta in homine, sed vult solum quod gratia adhibeatur ut potentia augeatur, & homo habeat plenum posse, scilicet posse conjunctum cum actu, posse quod dat adimplere mandata, seu quod est ipsa præceptorum adimpletio.

Instat: Atqui possibilitas adimplendi mandata, deest etiam volentibus & conantibus adimplere mandata, & carent gratia qua possibilia fiant, etiam si eam a Deo petant, quod probat his verbis ibidem: " Hanc impossibilitatem Fidelibus
„ accidere non tantum quando nolunt præ-
„ cepta facere, sed etiam quando volunt
... „ Nam de volentibus August. loquebatur, quando dicebat: " (Nec tamen cum
„ vult continuo potest, sed cum fuerit
„ adhibita curatione sanatus, & medicina
„ adjuverit voluntatem ... lib. de perf.
„ just. cap. 3. sub quibus, *inquit*, pœnis,
„ positi vel non possumus quod volumus
„ intelligere, vel quod intellexerimus
„ volumus, nec valemus implere. „
....) Quia, ut infra subjicit Aug. lib. 3. de libero arbit. 52. (" Illa est enim pœna
„ justissima ... ut qui sciens recte non fa-
„ cit, amittat scire quid rectum sit; &
„ qui recte facere cum posset noluit, amit-
„ tat posse cum velit. „) De volentibus loquebatur quando dicebat ibidem: (" Qui
„ cogenti cupiditati bona voluntate resiste-
„ re non potest, & ideo facit contra præ-
„ cepta justitiæ, jam hoc ita peccatum
„ est, ut etiam pœna peccati. „) Pergit Iprensis: (" De volentibus loqueba-
„ tur quando dicebat:) Invenit ergo se li-
„ gatum difficultatibus cupiditatum & non
„ posse viam propter compedes ambula-
„ re, inclusum se sentit difficultate vi-
„ tiorum, & tamquam muro impossibilita-
„ tis erecto, portisque clausis qua evadat
„ ut recte vivat non invenit, *& inferius*:
„ conatur & non potest, ligatum se sen-
„ tit. „) Lib. 10. rectrat. 15. in Psal. 106.

Confirmat Jansenius suum dictum exemplo S. Petri, ib. pag. 136. col. 1. in Psal. 105. con. 3. ubi sic loquitur: *Hinc ergo fit, ut non semel de sancto Petro etiam volente dicat Aug. cum Christum negaret, invalidas, infirmasque fuisse vires ejus, imo non potuisse mortem ferre pro Christo, quamvis hoc & vellet, & se posse judicaret.* Tum citat multa loca Aug. deinde sic prosequitur, & in alio sermone, inquit Jansenius de Aug. *Secutus est Dominum passurum, sed tunc non potuit sequi passurus, secutus est pedibus, nondum idoneus sequi moribus. Promisit se moriturum pro i lo; & non potuit nec cum illo: plus enim aujus erat quam ejus capacitas sustinebat, plus promiserat quam poterat.* Postea sic concludit Iprensis, pag. 138. col. 2. " Hæc
„ igitur omnia plenissime, planissimeque
„ demonstrant nihil esse in sancti Augu-
„ stini doctrina certius ac fundatius,
„ quam esse præcepta quædam, quæ ho-
„ minibus non tantum infidelibus, ex-
„ cæcatis, obduratis, sed fidelibus quo-
„ que & justis volentibus, conantibus,
„ secundum præsentes quas habent vires,
„ sunt impossibilia, deesse quoque gratiam
„ qua fiant possibilia.

Respondeo, ut supra distinguendo: Et negat solum S. Augustinus potentiam proximam adimplendi præcepta in quibusdam propter eorum peccata, concedo: negat omnem, nego. Et hoc patet cum dicit: " Illa est enim pœna justissima ....
„ ut qui recte facere cum posset, noluit,
„ amittat posse cum velit. „ Certe loquitur de peccatore qui habeat posse proximum; falsum est igitur quod ait Jansenius, deesse potentiam adimplendi præcepta justis, sed illud auxilium uberius amittit prævaricator propter peccatum, unde orare debet, ut illud recuperet.

Quando autem S. Doctor dicit vitia esse compedes, & inducere adimplendi præcepta impossibilitatem, loquitur tantum de impossibilitate morali, id est, de magna difficultate ad bonum faciendum.

Denique quod Augustinus non neget S. Petrum habuisse potentiam vere faciendi im-

mo proximam, quando Christo dicebat, *Etiam si oportet commori tecum, non te negabo*, patet ex duobus S. Augustini locis, nam lib. de grat. & libero arbit. c. 17. num. 33. ait Petrum tunc fuisse in charitate: " Quamvis parva & imperfecta, non deerat quando dicebat Domino, Animam meam pro te ponam. " Rursus: " Supra ibidem: Qui ergo vult facere Dei mandatum, & non potest, jam quidem habet voluntatem bonam, sed adhuc parvam & invalidam: poterit autem cum magnam habuerit & robustam. " Quibus verbis agnoscit & gratiam sufficientem qua habemus voluntatem parvam & initialem adimplendi præceptum, & efficacem ac robustam qua actu adimpleamus: Et certe patet quo hic loquatur solum de gratia efficaci & posse conjunctum cum actu, nam agit contra Pelagianos, adversus gratiæ efficacis necessitatem obstrepentes.

Instistis: Si præcepta essent possibilia, maxime propter illud Ap. 1. Cor. 10. *Fidelis autem est Deus qui non patietur vos tentari supra id quod potestis*: Sed hoc nihil probat; sic enim loquitur Jansenius ibidem pag. 136. col. 2. explicans illum locum: " Nullo modo, *ait*, tam indiscrete intelligat, ut hoc in omnibus omnino fidelibus observetur. Noverat enim hoc non exiguum esse divinæ gratiæ beneficium, quod propterea quia gratia est, non promiscue cuilibet etiam credentium tribuat, sed tantum orantibus ac de divino adjutorio, sicut oportet, confidentibus, adeoque fere electis. " *Tantum*, ait August. lib. 13. de Trin. cap. 19. *pro conditione mortalitatis hujus adversari sinitur, diabolus, quantum eis expedire novit, de quo sacra Littera personant per os Apostolicum: fidelis Deus qui non permittet vos tentari supra id quod potestis, sed faciet &c. sed circa eos ista servantur de quibus Apostolus dicit, scimus quia diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, iis, qui secundum propositum vocati sunt sancti*. Ergo &c.

Respondeo negando sequelam. Ad probationem distinguo: Et hoc probat solum gratiam efficacem non omnibus dari ad vincendas tentationes, quia multi rejiciunt oblatam, concedo: non dari omnibus sufficientem, ut quisque possit illas vincere, nego. Unum enim semper propugnat Augustinus contra Pelagianos, scilicet hominem sine gratia non posse vincere tentationes, & adimplere præcepta, quod isti negabant. Unde vult ut quisque petat gratiam efficacem, tum ad victoriam super diabolum reportandam, tum ad legem adimplendam; sic enim loquitur lib. de perf. Just. cap. 9. " Non aliam ob causam Scriptura commemorat non esse gravia divina præcepta, nisi ut anima quæ illa gravia sentit, intelligat se nondum accepisse vires, quibus talia sint præcepta qualia commendantur, levia scilicet, atque suavia, & oret gemitu voluntatis, ut impetret donum facultatis. " Certe loquitur de gratia efficaci qua sola præcepta levia evadunt.

Reponis: Gratia orationis etiam deest, ut præcepta possibilia fiant, nam bene orare est donum Dei, teste Aug. lib. de Dono perf. cap. 22. Ergo &c. Ibidem pag. 139. col. 1. sic probare Antecedens nititur Jansenius, his verbis; " Ex eodem principio consectaneum est plurimis non dari istam faciendi præcepti possibilitatem quæ precibus implorari solet. Quod ex tribus quoque capitibus indubitatum est. 1. Quidem, quia multi fideles non convertuntur ad invocandam gratiam e qua sola vires illæ voluntatis nasci possunt, atque expectare debent. Plurimi quippe præsumptione pleni se satis fortes esse putant ad præcepta facienda, si tantum velint; qua superbia occulta implicati non invocant adjutorem Deum. " Hinc Aug. *Habes & adjutorem qui te expectat pugnantem, sublevat laborantem; sed si invenit sperantem, odit enim superbientem. in Append. serm.* 3. 2. Quia non omnes etiam qui petunt a Deo vires illas magnas præcepta faciendi & cupiditatem superandi, impetrant id quod petunt... *Bene ergo*, inquit Aug. *aliquando Deus differt adjutorium suum, ut probet hominem ...... serm. 2. in Append. non ne aliquando ipsa oratio nostra sic tepida est, vel potius frigida, & pene nulla, immo omnino interdum ita nulla, ut neque hoc in nobis cum dolore advertamus*. Lib. 1. q. 2. ad Simplic.

Ibidem sic concludit Jansenius pag. 140. col. 1. Itaque S. Thomas 2. 2. q. 2. art. 5. ad 1. August. vestigia secutus, audet, ac resolute dicit: *Si in potestate hominis esse dicatur aliquid exclusso auxilio gratiæ, sic ad*

ad multa tenetur homo ad quæ non potest sine gratia præparante, sicut ad diligendum Deum & proximum, & similiter ad credendum articulos fidei. Sed tamen hoc potest cum auxilio gratiæ, quod quidem auxilium quibuscumque divinitus datur, misericorditer datur, quibus autem non datur, ex justitia non datur, in pœnam præcedentis peccati, aut saltem originalis peccati, ut Augustinus dicit lib. de corrept. & grat. Ergo &c.

Respondeo ut supra: Et hæc omnia solum probant gratiam efficacem deesse aliquando, vel ad orandum vel ad obtinendum orationis effectum, concedo: deesse gratiam sufficientem ad posse orare, nego. Omnia argumenta Jansenii procedunt solum de gratia efficaci quæ requiritur & ad orandum, & ad bene orandum, & ad reliquos religionis actus: omnes igitur homines habent gratiam sufficientem qua possunt orare, & excitantur ad orandum, alias Augustinus non præciperet ubique peccatoribus ut orent ad gratias uberiores obtinendas pro præceptorum adimpletione; quando igitur peccator de se præsumens neque convertitur ad Deum, neque orando advocat auxilium Dei, non mirum si superbientem repellat Deus & derelinquat; nam ne quidem adjutorem invocat. Quid plura dicam? Multi orant, sed male, & ideo non exaudiuntur. Unde merito dicit S. Thomas, quod in pœnam peccati denegetur auxilium quo peccator indiget ad vincendam tentationem, & præceptum adimplendum; quandoque etiam differt Deus beneficium petitum, sive ut tempore opportuno det illud, sive etiam ad exercendam petentis virtutem, ut ipse dicit Augustinus in objectione allatus, unde lib. de natur. & grat. cap. 67. ait: " Cum ubique sit præsens.... Deus qui .... exaudiat deprecantem, non tibi deputatur ad culpam quod invitus ignoras, sed quod negligis quærere quod ignoras.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

S. Augustinus non credidit aliqua præcepta esse homini impossibilia.

PRIMO: Lib. de nat. & gr. cap. 6. ait " Creditur Deum justum & bonum impossibilia non potuisse præcipere. "

Secundo: Asserit lib. de gr. & lib. arb. " cap. 15. Si volueris, conservabis mandata. "

Tertio: lib. 3. de lib. arb. cap. 16. sic scribit de prævaricatore: " Non in eo " peccat quod patitur invitus. " Hæc & similia innuunt præcepta non esse impossibilia; sin minus ex August. peccator non posset ad nutum legem servare, & peccaret tametsi invitus aliquid operaretur.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM ET EXPLICATIONUM.

PRIMO: Quotiescumque S. Augustinus ait fidelem non posse servare mandata, intelligit viribus naturæ; tunc enim debellat Pelagianos, qui liberum arbitrium sic extollebant, ut gratiam evacuarent.

Secundo: Ne miremini etiam si S. Doctor quandoque dicat Deum subtrahere gratiam peccatori, qua præcepa adimplere possit; namque loquitur solum de uberiori qua immediate posset legem servare, nusquam vero de sufficiente remota, qua mediate saltem sese convertere queat. Oret, inquit, & tunc habebit ut velit bonum, & operetur.

Tertio: Hallucinatur Ipreosis abnegando gratiam pro eo qui orat; non enim gratiam orationis quam habet, expostulat, sed uberiorem, cum sæpius dicat Aug. " Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet, & facere quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat ut possis. "

ARTICULUS SECUNDUS.

Utrum S. Augustinus docuerit in statu naturæ lapsæ hominem non posse resistere gratiæ?

CONCLUSIO NEGATIVA.

Probatur, ex S. Augustini textibus.

Sanctus Doctor libr. de spirit. & litt. cap. 34. num. 60. sic loquitur: " Nemo " habet in potestate quid ei veniat in " mentem: Sed consentire, vel dissentire propriæ voluntatis est. " Igitur homo

homo potest resistere gratiæ ex August. siquidem potest illi dissentire, si velit.

Rursus libr. de natura & grat. cap. 67. num. 80. " Potest ergo, *ait Pelagianis*, " ei causæ quæcumque illa est, resisti. " Ergo &c. Idem docet lib. 12. de civitat. cap. 6. tom. 7. ubi loquens de duobus æqualiter affectis erga mulierem, dicit unum consentire gratiæ suadenti bonum, alterum vero minime, quia non vult: & affert rationem cur nolit, his verbis: " Utrum quia natura est, an quia ex nihilo facta est? & inveniet voluntatem malam non ex eo esse incipere quod natura est, sed ex eo quod de nihilo natura facta est. " Capite sequenti sic prosequitur: " Nemo igitur quærat efficientem causam malæ voluntatis, non est efficiens, sed deficiens. " Ibi electio tota describitur: Igitur ex Aug. voluntas potest resistere gratiæ, quia ex eodem potest eligere unum sub dominio gratiæ, & alterum relinquere.

Idem in Psal. 102. num. 16. tom. 4. sic habet: " Miserator & misericors Dominus, longanimus & multum misericordiæ. Quid tam longanimum? Quid tam multum in misericordia? Peccatur & vivitur: accedunt peccata, augetur vita: blasphematur quotidie, & facit suum oriri solem super bonos & malos. " Ille docet hominem in præsenti statu posse resistere gratiæ, qui dicit hominem sæpe abuti misericordia divina, & nihilominus Deum super peccatorem facere oriri solem justitiæ suæ & gratiæ: Atqui ex dictis sic docet Augustinus: Ergo &c.

S. Præsul Multis aliis in locis docet hominem posse resistere gratiæ ut libr. de div. qq. quæstione 68. numer. 5. tom. 6. lib. 1. de pecc. mer. cap. 39. tom. 10. in Ps. 124. num. 1. & in Ps. 32. enarrat. 3. to. 4. lib. 15. de civit. cap. 6. serm. 165. num. 2. & 166. num. 5. tom. 5.

Probatur II. ex principiis S. Doctoris.

Primum est: Quod donum perseverantiæ indeclinabiliter moveat; ita libr. de dono persev. cap. 14. num. 35. ubi dicit perseverantiam esse præparationem mediorum quibus certissime liberantur quicumque liberantur: Sed aliud auxilium quo distinguit, illud scilicet quo omne opus bonum facimus, epist. 194. nu. 16. to. 2. & illud ponit discrimen inter utrumque auxilium, quod gratia perseverantiæ indeclinabiliter moveat, secus vero altera cui voluntas potest resistere: Et probatur; dicit donum perseverantiæ amitti non posse quando datur; sic enim loquitur lib. de dono pers. cap. 6. tom. 10. " Hoc ergo, " *inquit*, donum suppliciter emereri potest, sed cum datum fuerit, amitti contumaciter non potest. " Idem docet lib. de corrept. & grat. cap. 8. nu. 19. to. 10. ibid. cap. 12. nu. 34. distinguit clare illud duplex auxilium quo: Et vero dictum est supra donum perseverantiæ duo importare, nempe gratiam interiorem efficacem, & providentiam extrinsecam ita causas universales disponentem, ut afferant mortem in tempore quo homo est contritus. Licet autem peccator possit resistere perseverantiæ secundum quod dicit gratiam interiorem, non tamen secundum quod connotat talem providentiam, unde Concil. Trid. distinguit donum perseverantiæ a gratia efficaci ordinaria, vocando illud donum speciale.

Secundum: Quod sit duplex auxilium, aliud *quo*, aliud *sine quo*, efficax & efficiens: quod Adam priori ad perseverandum in statu innocentiæ caruerit: quod utrumque homini lapso concedatur, ita tamen ut utrique consentire, vel dissentire possit.

Tertium: Quod homo sit liber in præsenti statu, alias, inquit August. lib. 3. de libero arbit. cap. 19. tom. 1. non deputaretur homini ad culpam quando peccaret; & alibi dicit quod frustra fierent exhortationes si homo foret necessitatus ab bonum vel malum, & non posset eligere: Ergo &c.

Probatur secundo ex ipsis Confessionibus S. Augustini.

ABSURDUM est tribuere S. Præsuli errorem cujus contrarium propria edoctus experientia docet: Atqui Aug. peccator ultro fatetur se sæpius gratiæ interiori restitisse: sed cui gratiæ, quæso? non mere temporali, verum ipsi quæ ad ejus ordinabatur salutem: Igitur illudit Iprensis, vel ipsi August. quum non sine temeritate ait S. Doctorem nullam agnoscere in præsenti statu gratiam cui resisti possit. Unum aut alterum; S. Præsulis locum in probationem afferre juvat.

Sit

Sic loquitur lib. 6. Confess. cap. 4. num. 5. de gratia illum pulsante & stimulante ad conversionem: *Redebat infima mea quid certi retinerem, quanto me magis pudebat tamdiu illusum.*

Rursus, Ibidem cap. 6. num. 9. *Inhiabam honoribus, lucris, conjugio, & tu irridebas. Patiebar in eis cupiditatibus amarissimas difficultates, te propitio tanto magis, quanto minus sinebas mihi dulcescere quod non eras tu.*

Rursus lib. 8. cap. 11. num. 25. *Instabas tu in occultis meis Domine, severa Misericordia flagella ingeminas ..... Dicebam enim apud me intus: Ecce modo fiat*: Tum cap. 12. num. 28. *Jactabam voces miserabiles: Quamdiu? Quamdiu? Cras & cras; quare non modo?* Audis luctam naturæ cum gratia, & peccatorem adhuc Deo vocanti Deo resistentem: Ergo &c.

Solvuntur objectiones Heterodoxi.

OBJICIT Jansenius: S. August. distinguit duplex auxilium, aliud *sine quo*, & est hominis innocentis gratia, cui resistere poterat: aliud *quo*, & est gratia efficax cui non potest resistere homo, & est gratia status naturæ lapsæ; sic autem loquitur lib. 2. de grat. Salvat. cap. 4. pag. 41. col. 1. " Hoc ergo verum & genuinum ,, discrimen est inter utriusque status adju- ,, torium, quod adjutorium sanitatis seu ,, integræ libertatis influeret, aut non ,, influeret cum voluntate, prout volun- ,, tas vellet, aut nollet .... medicinale ,, vero ipsum bene velle fastidienti, ægro- ,, tæque voluntati tribuat, utpote quod ,, ipsa concupiscentiæ dominanti subju- ,, gata, de seipsa suæque libertatis im- ,, pulsu, etiam cum gratia quantumcumque ,, magna sibi assistente habere non posset ,, quemadmodum olim potuit. Quod cla- ,, rius fortassis ita dici posset, quod gra- ,, tia sanæ voluntatis in ejus libero ar- ,, bitrio relinqueretur, ut eam si vellet ,, desereret, aut si vellet uteretur. Gratia ,, vero lapsæ ægrotæque voluntatis nullo ,, modo in ejus relinquatur arbitrio, ut ,, eam deserat, aut arripiat si volue- ,, rit .... Hujus ergo differentiæ radicem Aug. lib. de corr. & gr. cap. 12. detegens, ita loquitur: *Itemque ipsa adjutoria distinguenda sunt. Aliud est adjutorium* sine quo *aliquid non fit, & aliud est adjutorium* quo *aliquid fit*: Ergo &c.

Respondeo 1. Jansenium in pravum detorquere sensum S. August. textum, quum dicit S. Doctorem docere hominem in præsenti statu non posse resistere gratiæ efficaci; loquitur enim de gratia perseverantiæ; nam in omnibus fere locis comparationem instituit perpetuam inter gratiam Adami & gratiam Christi, quod gratia prioris dederat posse perseverare beneficio Creatoris: gratia vero Christi det actu perseverare. Ita ibidem num. 34. sic loquitur S. Aug. " Primo itaque homini... ,, datum est adjutorium perseverantiæ, ,, non quo fieret ut perseveraret, sed *sine* ,, *quo* per liberum arbitrium perseverare ,, non posset .... nunc vero Sanctis in re- ,, gnum Dei per gratiam Dei prædestinatis, ,, non tale adjutorium perseverantiæ da- ,, tur, sed tale, ut eis perseverantia ipsa ,, donetur. ,, Tum cap. 11. de eadem gratia loquens dicit, quod non solum det ut homo habeat justitiam si velit, sed etiam ut de facto velit.

Ibidem S. Doctor ait gratiam Salvatoris restituere libertatem perditam quoad perfectionem n. 31. sic loquitur: " Nec illa ,, quidem *gratia* scilicet *hominis sani*, par- ,, va erat, quia demonstrata est etiam ,, potentia liberi arbitrii, quoniam sic ,, adjuvabatur, ut sine hoc adjutorio in bo- ,, no non maneret: Sed hoc adjutorium si ,, vellet, desereret. Hæc autem tanto ,, major est, ut parum sit homini per illam ,, reparare perditam libertatem, parum ,, sit denique non posse sine illa vel appre- ,, hendere bonum, vel permanere in bono, ,, si velit nisi etiam efficiatur ut velit .... ,, Nunc autem ... Tanto amplius datur ,, per Jesum Christum Dominum no- ,, strum, quibus id dare Deo placuit, ut ,, non solum adsit *sine quo* permanere non ,, possumus, etiam si velimus, verum et- ,, iam tantum ac tale sit, ut velimus. ,, In illo loco Tria notanda sunt. 1. Augustinum agnoscere Libertatem perfectam pro præsenti statu. 2. Gratiam utique sufficientem qualem habuit Adamus his verbis: *Nunc autem ..... tanto amplius datur per Jesum Christum Dominum nostrum, quibus id dare Deo placuit, ut non solum adsit* sine quo *permanere non possumus, etiam si velimus*. 3. Gratiam efficacem ad bona opera, his verbis subsequentibus: *Verum etiam tantum ac tale est, ut velimus*. Alibi vero auxilium perseverantiæ agnoscit.

Re-

5 *Respondeo* II. in forma distinguendo : Homo ex S. Aug. non potest resistere gratiæ efficaci , nego . Gratiæ perseverantiæ , subdistinguo : secundum quod dicit aliquod extrinsecum , concedo : aliquod intrinsecum , adhuc subdistinguo , in sensu composito , concedo : diviso , nego .

Instat Jansenius ibidem cap. 27. pag. 87. col. 1. sic loquendo : " Respondebit fortassis aliquis magis in scholasticorum " scriptis quam Augustini revolvendis " exercitatus , hæc omnia quæ produximus , eum de gratia tantum efficaci tradidisse , nihil vero impedire , quin aliæ " nonnullæ gratiæ per hominis voluntatem " effectu careant . Respondeo nihil verius " dici posse quam quod omnia quæ hactenus protulimus , de gratia efficaci " Augustinus dixerit atque intellexerit , " cujus rei causa est quod nullam agnovit " aliam actualem Christi gratiam ..... " quod consequenter . " Augustinus lib. de corr. & gr. cap. 12. adjicit . *Subventum est igitur infirmitati voluntatis humanæ ut divina gratia indeclinabiliter & insuperabiliter ageretur , & ideo quamvis infirma non tamen deficeret , neque adversitate aliqua vinceretur* . Igitur ait Iprensis , vel ipso teste Augustino , non potest in præsenti statu resisti gratiæ etiam in sensu diviso .

Respondeo distinguendo consequens ut supra : Non resistitur gratiæ perseverantiæ adæquate sumptæ , concedo : gratiæ efficaci , ut sic , nego . Patet ex locis S. Aug. ex eodem capite excerptis S. Doctorem loqui solum de gratia perseverantiæ adæquate sumpta .

Reponit : S. Aug. lib. de corrept. & gr. cap. 14. tom. 10. dicit absolute voluntati Dei neminem resistere , immo nec resistere posse : Igitur verum est gratiæ interiori numquam resisti .

Respondeo distinguendo : Nemo resistit voluntati Dei generali quæ respicit finem , & gratiæ perseverantiæ modo supra explicato , concedo : voluntati Dei danti gratiam alicui particulari , nego . Nam expresse habetur Act. 7. *Vos semper Spiritui sancto resistitis* ; vel ipse Aug. lib. 3. de libero arbitrio cap. 18. contra Manichæos sic loquitur : " Reminiscere superiorum quæ a nobis , tam multa de " peccato & voluntate libera dicta sunt , " sed si laboriosum est omnia mandare " memoriæ , hoc brevissimum tene , quæcumque ista causa est voluntatis , si non " & potest resisti , sine peccato ceditur . " Quibus verbis docet non esse peccatum quando non est indifferentia activa , quam quidem indifferentiam ubique defendit : unde lib. 3. de libero arbitrio num. 54. distinguit peccatum actuale in peccatum proprie dictum , quod fit per electionem , & in peccatum improprie dictum consistens in motibus concupiscentiæ indeliberatis , & primo-primis . Lib. 5. Operis imperfecti num. 28. 50. 51. 60. 62. & serm. 3. in Psal. 118. num. 1. tom. 4. docet solum peccatum improprie dictum fieri ex necessitate : Nec mirum , quia motus primo-primi non sunt liberi .

Quando igitur Aug. dicit neminem posse resistere voluntati Dei , loquitur solum , vel de voluntate Dei circa finem ; in omnibus enim Deus quærit suam gloriam , & hæc Dei voluntas semper adimpletur , etiam in peccatoribus teste divo Thoma 1. p. q. 23. art. 2. quia , inquit , dum peccator fugit voluntatem Dei secundum bonitatem , incidit in illam secundum justitiæ lineam : vel loquitur de mediis perseverantiæ includentibus providentiam specialem , quibus certissime liberantur quicumque liberantur . 6

Urget Iprensis ; S. Aug. lib. 1. de div. quæst. ad Simplicianum q. 2. num. 12. & 13. tom. 6. docet Deum non in vanum misericordiam facere : Sed si quis posset resistere gratiæ , Deus faceret in vanum misericordiam : Ergo &c.

Respondeo distinguendo : Et S. Aug. loquitur de dono perseverantiæ , quæ sola est perfecta & completa misericordia , quia liberat hominem ab omnibus culpæ malis & pœnis æternis irrevocabiliter , concedo : de misericordia transeunte , quæ est ad aliquem hominis actum & solutionem ab aliquo peccato , nego . Namque Enarr. in Psal. 102. num. 16. dicit homines abuti misericordia Dei , idem repetit lib. de Catechizandis rudibus num. 52. tom. 6. lib. de spirit. & litt. num. 58. tom. 10. & lib. 1. ad Simplicianum de diversis quæstionibus q. 2. num. 10. tom. 6. denique perfecte se explicat lib. de præd. cap. 16. num. 32. 33. & 29. tom. 10. ubi distinguit duplicem vocationem , unam generalem cui resistitur , specialem alteram , cui non resistitur , & ista includit donum perseverantiæ .

Re-

Replicat: S. Augustinus passim dicit hominem seipsum non discernere: Sed si homo posset ad nutum resistere gratiæ, vel consentire, se discerneret: Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Homo non potest sepsum discernere, & a priori per seipsum, concedo: a posteriori & a gratia adjutus, nego. S. Aug. propugnat contra Pelagianos & Semipelagianos hominem non seipsum discernere a priori, quia non primus agit in opere supernaturali, sed gratia quæ incipit bonum opus, quæque operatur in nobis & velle, & perficere: homo vero præventus a gratia & cum illa cooperans, secundum aliquid seipsum discernit. Solutio est ipsius Aug. qui triplex discernere distinguit: Unum viribus naturæ lib. de prædest. SS. num. 10. tom. 10. Alterum in eo quod unus consentiat gratiæ, alter non, lib. de spirit. & litt. num. 60. & lib. de grat. & libero arbitrio num. 15. tom. 10. Tertium speciale fundatum in præscientia & proposito Dei, lib. 1. ad Simplicianum q. 2. num. 16. Tum lib. de spirit. & litt. cap. 34. & lib. de prædest. SS. passim. Primum rejicit, secundum tribuit Deo ut primæ causæ, & creaturæ, ut causæ cooperanti. Tertium soli Deo per antonomasiam, quia includit perseverantiam adæquate sumptam, quæ est possessio invariabilis summi boni, ipsa tamen perseverantia finalis est utique eatenus a creatura quatenus gratiæ interiori cooperatur, & actus tum fidei, tum spei & charitatis quibus ultimus dies est claudendus, elicit.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

S. Augustinus semper docuit hominem gratiæ interiori posse resistere.

PRIMO: Celeberrimum est pro isto momento illud S. Præsulis effatum lib. de spir. & litt. cap. 34. ubi explicata gratiæ vocantis efficacia, subjungit: " Sed con-„ sentire, vel dissentire propriæ volun-„ tatis est. „

Secundo: Suam apperte prodit iterum de hoc puncto mentem lib. 12. de civ. cap. 6. ubi ex duobus æqualiter tentatis, ait unum cedere passioni quia vult gratiæ resistere, alterum vero minime.

Tertio: Ipse fatetur in libris Confessionum maxime lib. 6. cap. 4. se peccatorum vinculis irretitum sæpius gratiæ ad conversionem & pœnitentiam compellenti restitisse.

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET RESPONSIONUM.

PRIMO: Quando S. Aug. lib. de corr. & gr. cap. 8. distinguit auxilium *quo* & *sine quo*, illud vero ad statum nostrum demandat, non inde excludit a nobis auxilium *sine quo*: sed loquitur de auxilio *quo* perseverantiæ, quo Adam caruit: neque vero putandum est hominem innocentem non habuisse auxilium *quo* ad actus pietatis, cum certum sit eum amasse Deum, ut primum creatus est ab illo: hinc ruit Jansenii systema, qui auxilium dumtaxat *sine quo* pro statu innocentiæ assignat, auxilium vero *quo* tantum pro præsenti.

Secundo: Gratis dicitur neminem posse resistere voluntati Dei; quum enim Scriptura, & Patres hæc dicunt, loquuntur solum de voluntate Dei in tota latitudine sumpta, nusquam vero de particulari ad aliquod bonum opus terminata: Nec mirum, peccator prævaricando declinat quidem voluntatem bonitatis divinæ, sed prolabitur in ultricem culparum, quæ dicitur voluntas justitiæ.

Tertio: S. Augustinus nonnumquam ait gratiam movere insuperabiliter, sed tunc sermonem de gratia perseverantiæ finalis instituit.

ARTICULUS TERTIUS.

Utrum S. Augustinus posuerit libertatem in indifferentia activa, & illam requirat ad merendum, vel demerendum?

JANSENIUS, ut ex præcedentibus liquet, in duobus errat circa illud punctum. I. Dicit ad libertatem sufficere immunitatem a coactione; deinde gratiam efficacem necessitare voluntatem ad agendum, quia, juxta ipsum, ita suadet & delectat, ut voluntas non possit illi resistere: agit igitur libere, ait, quia spontanee, sed tamen necessario: unde duo nobis probanda incumbunt ex S. August. contra tertiam propositionem damnatam, scilicet Do-

Doctorem posuisse libertatis essentiam in exemptione a coactione & necessitate, deinde vero gratiam efficacem nullo modo necessitare. Unde fit

SECTIO PRIMA.

Sententia D. Augustini de essentia libertatis.

CONCLUSIO.

S. Augustinus exigit immunitatem a coactione & necessitate ad libertatem hominis viatoris,

Probatio prima ex omnibus ejus Operibus.

PRIMO: Ex libris contra Manichæos, in quibus expresse docet, & exigit immunitatem a necessitate ad merendum & demerendum. Ita lib. 3. de lib. arbit. num. 74. cap. 25. libr. 1. de libero arbit. cap. 15. num. 34. lib. 2. de libero arbitrio cap. 20. lib. 2. de anima num. 15. tom. 8. & num. 17. & 19. disput. contra Fortunatum num. 22. tom. 8. item in libris contra Pelagianos, ut epist. 140. num. 3. & 4. tom. 2. lib. 2. de peccatorum meritis cap. 18. num. 30. tom. 10. libr. 2. de nuptiis & concupiscentia nu. 8. tom. 10. lib. 3. contra Julianum num. 2. & lib. 5. contra eumdem num. 5. Tum lib. 3. Operis imperfecti num. 122. lib. de corrept. & gr. cap. 1. in fine, & cap. 11. num. 32. immo lib. 1. retract. num. 1. 2. 3. 4. tom. 4. Ergo &c.

Probatio secunda, ex ipsis Textibus.

PRIMO: Lib. 3. de libero arbitrio cap. 25. num. 74. sic loquitur: " Fatendum est ,, & ex superioribus, & ex inferioribus ,, visis animum tangi, ut rationalis sub-,, stantia sumat ex utroque quod volue-rit. ,, Sed sumere ex utroque quod homo vult, est indifferentia activa, & non determinatio ad unum, ut vult Jansenius: Igitur ex S. Aug. libertas consistit in indifferentia activa.

Secundo: Celebris est Textus libri de grat. & libero arbitrio cap. 2. num. 2. ubi probat istam indifferentiam activam S. Doctor variis Scripturæ locis, & sic habet: " Revelavit nobis autem *Deus* per Scri-,, pturas suas sanctas esse in homine liberum voluntatis arbitrium. Quomodo ,, autem revelaverit commemoro vos, ,, non humano eloquio, sed divino Primum quia ipsa divina præcepta homini ,, non prodessent, nisi haberet liberum ,, voluntatis arbitrium, quo ea faciens ad ,, promissa præmia perveniret; ideo enim ,, data sunt, ut homo excusationem de ,, ignorantia non haberet, sicut Dominus ,, dicit in Evangelio de Judæis: Si non venissem & locutus eis fuissem, peccatum ,, non haberent: nunc autem excusationem non habent de peccato suo ... Et ,, liber Ecclesiasticus dicit... Ipse ab initio fecit hominem, & reliquit eum in ,, manu consilii sui, si volueris, conservabis ,, mandata, & fidem bonam beneplaciti. Apponit tibi ignem & aquam, ad ,, quodcumque volueris extende manum ,, tuam. In conspectu hominis vita & ,, mors, & quodcumque placuerit dabitur ,, ei. Ecce apertissime videmus expressum ,, liberum humanæ voluntatis arbitrium. ,, Quid illud quod tam multis locis omnia ,, mandata sua custodiri, & fieri jubet Deus; quomodo jubet, si non est liberum ,, arbitrium? ... Ubi dicitur noli hoc, & ,, noli illud, & ubi ad aliquid faciendum, ,, vel non faciendum in divinis monitis opus voluntatis exigitur, satis liberum demonstratur arbitrium. Nemo ergo Deum causetur in corde suo, sed sibi imputet quisque cum peccat. ,,Claret quomodo S. Aug. probet peccatorem esse inexcusabilem, ex eo scilicet quod possit eligere bonum vel malum ad nutum: Ergo &c.

Tertia probatio quod remaneat indifferentia actus sub dominio gratiæ.

S. DOCTOR epist. 47. Ad Valentinum ubi solvit dubium quorumdam Monachorum qui libertatem efficacia gratiæ perimi autumabant: " Fides *inquit*, sana neque li-,, berum arbitrium negat sive in vitam ma-,, lam, sive in bonam, neque tantum ei ,, tribuit, ut sine gratia valeat aliquid. ,,

Rursus lib. de spirit. & litt. cap. 34. num. 60. " Attendat & videat, non ideo tan-,, tum istam voluntatem divino muneri tri-,, buendam, quia ex libero arbitrio est, ,, quod nobis naturaliter concreatum est; ,, verum etiam quod visorum suasionibus ,, agit Deus, ut velimus, & ut cre-damus

Digitized by Google

„ damus .... admonent hominem infir-
„ mitatis suæ, ut ad gratiam justifican-
„ tem credendo confugiat; sive intrinse-
„ cus ubi nemo habet in potestate quid ei
„ veniat in mentem, sed consentire, vel
„ dissentire propriæ voluntatis est. „

Rursus lib. 2. contra duas Pelag. Epist. cap. 5. num. 9. vindicat se a calumnia Pelagii qui ipsi exprobaverat libertatem indifferentiæ actus ab homine vi gratiæ sustulisse: " Per peccatum Evæ, *ait*, ar-
„ bitrium liberum de hominum natura pe-
„ riisse non dicimus, sed ad peccandum
„ valere in hominibus subditis diabolo. „
Tum lib. de spir. & litt. cap. 30. Fatum definit his verbis aureis: " Liberum er-
„ go arbitrium evacuamus per gratiam?
„ Absit; sed magis liberum arbitrium
„ statuimus .... quia gratia sanat volun-
„ tatem qua justitia libere diligatur. „
Ecce quomodo iniquitas mentitur sibi, dum imputatur Doctori Doctorum indifferentiam actus vi gratiæ efficacis de medio tollere.

Solvuntur objectiones Jansenii.

OBJICIT Lib. 6. de gr. Salv. cap. 6. pag. 264. col. 2. quod necessitas spontanea, & determinatio ad unum non opponatur libertati, immo quod libertas consistat pro statu præsenti in determinatione necessaria ad bonum ex S. August. & sic loquitur: " Duplex autem in doctrina
„ ejus necessitas reperitur, una quæ ope-
„ ratur effectum suum etsi nolis, seu quan-
„ tumcumque renitaris, altera qua sim-
„ pliciter necesse est aliquid fieri sine re-
„ nisu voluntatis. Impossibile est enim,
„ ut id quod fit voluntate nostra, fiat nobis
„ etiam nolentibus. „ Tum pag. 266. col. 1. sic concludit: " Doctrina igitur
„ Augustini est necessitatem illam pri-
„ mam ... capitaliter repugnare libertati
„ eamque funditus perimere, non autem il-
„ lam necessitatem quæ est simul voluntaria
„ .... In libro igitur quinto de civit.
„ Dei cap. 10. ubi adversus cujusvis fa-
„ ti, aut præscientiæ necessitatem arbi-
„ trii & voluntatis libertatem ex professo
„ asserit ac tuetur, ita rem expeditissi-
„ mam juxta principia sua usitata jam de-
„ ducta facit, ut nulla tergiversatione eludi
„ posse videatur. Locus integer producen-
„ dus est, ut liquidius quid sibi velit pa-
„ teat. „ *Unde nec illa necessitas formidanda est, quam formidando Stoici laboraverunt, causas rerum ita distinguere, ut quasdam subtraherent necessitati, quasdam subderent: Itaque in his quas esse sub necessitate noluerunt, posuerunt etiam nostras voluntates, ne videlicet non essent liberæ, si subderentur necessitati; si enim necessitas nostra illa dicenda est, quæ non est in nostra potestate, sed etiam si nolumus efficit, quod potest, sicut est necessitas mortis; manifestum est voluntates nostras, quibus recte, vel perperam vivimus, sub tali necessitate non esse, nam si volumus est: si nolumus, non est. Non enim vellemus si nollemus. Si autem ista definitur esse necessitas, secundum quam dicimus necesse esse ut ita sit aliquid, vel ita fiat, nescio, cur eam timeamus, ne nobis auferat libertatem voluntatis*: Ergo &c.

Respondeo negando Antecedens; est enim tertia propositio damnata, unde ad Aug. distinguo: Necessitas hypothetica non nocet libertati, concedo: absoluta, nego. In loco adducto vult solum probare S. Doctor præscieutiam Dei non nocere libertati, quia ut dicit lib. de libero arbitrio cap. 3. " O stultitiam singularem! quo-
„ modo ergo non potest aliud fieri quam
„ præscivit Deus, si voluntas non erit,
„ quam voluntatem futuram esse præscive-
„ rit. „ Unde in loco objecto subdit:
" Neque enim & vitam Dei & præscien-
„ tiam sub necessitate ponimus, si dicamus
„ necesse est Deum semper vivere & cun-
„ cta præscire. „

Et vero supposito, quod faciamus aliquid, & Deus hoc præsciat, præsciendo voluntatem nostram, necessario Deus illud scit, & evenit sicut præscivit, quia præscientia ejus falli non potest, sed ista non nocet libertati, quippe quæ præsciat illud ut volumus. Unde in uno loco per modum objectionis laudato S. Præsul triplicem distinguit necessitatem, unam coactivam & facti, quam admittebant Stoici; alteram status, sic ex conditione nostra morimur; tertiam a voluntate procedentem, & hypotheticam in quantum volumus, vel nolumus aliquid per electionem. Primam & secundam asserit opponi libertati, secus vero tertiam, quam ipse explicat in illo loco quo abutitur Jansenius. Revera quidem supposito quod libere & elective aliquid velimus, illud necessario operamur: hoc est, posita rei electio-

ne & causæ determinatione. Sed hoc non est necessario agere, verum potius liberrime.

Sed ut facile solvantur omnes objectiones, Notandum est, textus Augustini esse in duplici differentia, alios scilicet in quibus videtur dicere libertatem idem esse ac voluntarium, & actum esse liberum eo ipso quo est voluntarius: alios ubi Aug. opponit coactionem libertati, & in hoc sensu omne quod non est violentum est liberum, sed late.

Ad majorem claritatem duæ distinguendæ sunt libertatis species, una inamissibilis quæ petitur a natura voluntatis in quantum vult & non cogitur: alia amissibilis qua voluntas potest unum facere, vel relinquere. Prior habet pro objecto finem & beatitudinem, posterior vero media. De his loquitur S. Augustinus Enchirid. cap. 104. num. 28. tom. 6. & lib. 6. operis imperfecti num. 11. tom. 10. denique S. Doctor distinguit etiam duplex virtutum genus, unum comprehensorum respondens primæ libertati, alterum viatorum respondens secundæ. Ita lib. 5. operis imperfecti num. 6. & lib. 6. num. 12. Quando igitur loquitur de necessitate, tunc agit de libertate circa finem & beatitudinem, quæ proprie non est libertas: vel de amore beatifico; necessario enim in genere volumus beatitudinem; tum & necessario beati amant Deum, sed non loquitur de secunda qua voluntas procedit elective circa media.

Instat Iprensis, & conatur probare ex divo Thoma S. Augustinum propugnare determinationem ad unum non nocere libertati; sic loquitur ibid. cap. 6. pag. 267. col. 1. " Hanc esse genuinam verissimamque loci illius de civitate Dei intelligentiam, quod sola videlicet necessitas illa violenta sub qua arbitrium premitur atque cogitur, seu necessitas coactionis libertati arbitrii adversetur, non autem determinationem ad unum, non solum omnia Aug. principia quæ tradidimus fateri cogunt, & omnes circumstantiæ istius loci clamant, sed etiam ipse divus Thomas, multis locis aperte confitetur. Namq. 22. de verit. quæ est de appetitu boni, articuli secundi resolutionem ita inchoat. " *Dicendum, quod sicut potest accipi Aug. de civit. duplex est necessitas, Necessitas scilicet coactionis, & hæc in volentem nullo modo cadere potest, & necessitas naturalis inclinationis, sicut dicimus Deum de necessitate vivere.* " Et ad quartum argumentum ejusdem articuli, quo jam exposita sibi objecerat, ipsissima verba Aug. *Si ulla definitur esse necessitas secundum quam dicimus necesse esse, ut ita sit aliquid, vel ita fiat, nescio cur eam timeamus.* Sic respondet sanctus Thomas: *Ad quartum dicendum, quod Augustinus loquitur de necessitate naturali, quam a voluntate non excludimus respectu aliquorum. Et hæc necessitas in divina voluntate invenitur sicut in divino esse.* Ergo &c.

Confirmatur: S. Aug. perpetuo opponit coactionem libertati ad merendum, vel demerendum, & exigit solum velle ad libertatem, ut quum dicit lib. 5. de civit. cap. 10. " Sunt igitur nostræ voluntates, & ipsæ faciunt quidquid volendo facimus, quod non fieret si nollemus. " Rursus ibid. " Necesse est ut cum volumus libero velimus arbitrio: " Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Et hæc omnia probant solum necessitatem naturalem non opponi voluntario ut sic, de quo loquitur S. Thomas, concedo: voluntario libero, subdistinguo: non opponitur, id est, licet homo habeat necessitatem status, natura, ut in motibus primo-primis potest tamen libere agere, videlicet per electionem quum reflectendo operatur, concedo: secus, nego. S. Augustinus, ut dictum est in responsione ad primam objectionem opponit dumtaxat voluntarium coacto, & docet necessitatem status neque esse violentiam, neque impedire quin homo agat in particulari libere, & per electionem. Quod autem D. Thomas sic explicet Aug. & loquatur de necessitate status quæ solum excludit violentiam, patet ex verbis ipsis laudatis: " Et hæc, *ait*, in volentem nullo modo cadere potest, *scilicet necessitas coactionis, & necessitas naturalis inclinationis*, sicut dicimus Deum de necessitate vivere. Tum & in alio loco D. Thomæ, *& hæc necessitas in divina voluntate invenitur, sicut in divino esse*. Quis autem sanæ mentis dicet Deum libere vivere; cum maxime necessario vivat, quandoquidem est ens necessarium. Igitur divus Thomas solummodo voluntarium ut opponitur violento liberum vocat, S. Doctor quæst. 10. de

de potentia art. 2. ad 5. seipsum explicat, his verbis: *Deus sua voluntate libere amat seipsum, licet de necessitate amet seipsum*. Certe nullus unquam Theologus dixit Deum se amare libere libertate quæ est ad opposita; ita enim se amat, ut impossibile sit quod transeat ad alium statum, & possit de amore transmeare ad odium sui, quia inquit Apostolus 2. ad Timoth. 2. negare seipsum non potest; Jansenius autem exigit ad libertatem quod homo licet necessario amet Deum, v. g. possit transire ad odium, proprio igitur confoditur telo, & fucum facit cum nubem Patrum citat ad probandum necessitatem non opponi libertati.

Ad confirmationem distinguo: S. Augustinus opponit coactionem libertati tam intrinsecam quam extrinsecam, concedo: coactionem solum extrinsecam, nego. Coactio duplex est, una extrinseca quæ promanat a violentia non conferente passo: altera vero intrinseca quæ est determinatio ad unum, seu necessitas simplex. Opponit S. Doctor coactionem extrinsecam voluntario ut sic, intrinsecam vero voluntario libero, ita lib. de duabus animabus num. 14. & 15. & sequentibus tom. 8. " Voluntas, *inquit*, est animi motus ad aliquid, vel non admittendum, vel adipiscendum cogente nullo. " Ibi, ut patet, opponit coactionem libero, animi scilicet motibus, qui possunt esse ad unum vel alterum. Tum lib. 1. retract. c. 15, num. 3. tom. 1. sibi objicit hæc verba: *Voluntas est ne motus animæ a nullo coactus?* Sic respondet: *Nullo cogente, hoc est, libera voluntate peccando, quia scientes contra præceptum fecerunt, & ille tentator suasit non coegit*. Ecce Aug. suipsius interpres.

Urgent: Ex Jansenio Deus, Beati, & Christus sunt liberi, & tamen sunt ad bonum determinati & necessitati: Igitur sufficit ad libertatem quod actus sit voluntarius: Probat antecedens Iprensis ex professo hic cap. 7. pro libertate Dei hoc Augustini testimonio, & libro primo operis imperfecti fol. 151. his verbis: " Non est ergo liber Dominus, de quo dictum est, negare se ipsum non potest. " Pro libertate Beatorum cap. 8. hoc Aug. testimonio lib. 22. de civit. cap. 5. & ultimo: *Nec ideo*, ait, *liberum arbitrium non habebunt: intellige licet necessario ament Deum pro libertate Christi*. Aug. testimoniis ex multis operibus depromptis, laudat, ut ex lib. de corrept. & gr. cap. 11. Ergo &c.

Respondeo ad hæc omnia distinguendo: Deus, Beati, & Christus sunt necessitati ad unum, & tamen sunt liberi libertate contradictionis, concedo: contrarietatis, nego. Non ne Deus potest condere aliquam creaturam: vel non Beati utique possunt amare res creatas, vel non sicut Christus: sunt igitur liberrimi libertate contradictionis, sed non libertate contrarietatis, quia non possunt peccare, ita seipsum explicat S. Aug. ibidem in alio loco de libertate Dei, sub Object. lib. 1. operis imperf. cap. 100. his verbis: " Liberum non est, nisi quod duo potest velle, id est, & bonum & malum; liber Deus non est, qui malum non potest velle. " Ex hoc ostendit libertatem non in eo solum sitam esse quod aliquis possit facere bonum, vel malum, sed etiam ponere actum, vel non actum; & Deum esse vere liberum licet non possit peccare. Post verba in loco pro beatis, hæc subdit: " Quia peccata eos delectare non poterunt.... nam primum liberum arbitrium quod homini datum est, quando primum creatus est rectus, potuit non peccare, sed potuit & peccare: hoc autem novissimum eo potentius erit, quo peccare non poterit. " Pro libertate vero Christi eodem modo se explicat, his verbis: *Neque enim metuendum erat ne isto ineffabili modo in unitatem personæ a Verbo Dei natura humana suscepta, per liberum voluntatis peccaret arbitrium solum*: Igitur excludit a libertate coactionem.

SECTIO SECUNDA.

Utrum gratia efficax secundum Augustinum tollat libertatem?

VARII varie opinantur circa modum quo Theologi explicant efficaciam gratiæ, vel secundum ipsum Augustinum. Communis quidem sententia est S. Doctorem tenere gratiam esse efficacem per se, non tamen in eo sensu quod excludat liberi arbitrii cooperationem; sed in quantum ipsum adjuvat & elevat, & ipsa habeat ex se virtutem producendi ut prima causa effectum.

Thomistæ, propugnant Augustinum reponere

nere efficaciam gratiæ in præmotionibus moralibus simul & physicis, quia sic loquitur lib. 3. de Trinit. cap. 4. " Deus „ operatur omnia, movens prius sive animos hominum, sive cunctorum spirituum sibi subditas servitutes. „ Tum lib. de grat. Christ. cap. 23. " Magnum, „ *inquit*, adjutorium divinæ gratiæ, ut „ cor nostrum quo voluerit Deus ipse declinet. „

Congruistæ, ut Isambertus hic tract. de grat. Bellarminus & alii contendunt, Aug. afficaciam gratiæ constituere in congruitate & convenientia tum loci, tum temporis, tum etiam temperamenti, id est, gratiam dari in circumstantiis ita opportunis, ut inferat voluntatis consensum sine resistentia, licet de facto possit resistere, & adducunt in probationem celebrem illum S. Doctoris locum lib. 1. ad Simplicianum quæst. 2. nu. 13. ubi sic loquitur: " Verum est ergo, *Multi vocati*, „ *pauci vero electi*. Illi enim electi qui congruenter vocati: illi autem qui non congruebant neque contemperabantur vocationi... Quia etiam si multos vocet, „ eorum tamen miseretur, quos ita vocat, quomodo eis vocari aptum est, „ ut sequantur.

Alii vero, qui præ cæteris se dicunt Augustinianæ Scholæ Discipulos, totis viribus asserunt S. Præsulem efficaciam gratiæ in delectatione victrici sitam esse docere, & eorum duplex est classis. Altera Orthodoxorum qui quidem defendunt efficaciam gratiæ in delectatione victrici, sed salva libertatis indifferentiæ actus incolumitate: alii vero contendunt illam delectationem necessitare, & solum excludere necessitatem a coactione: quippequi reponant essentiam libertatis tantummodo in exemptione a coactione & violentia, & est Jansenii & suorum sententia. Contra quem sit

CONCLUSIO.

Gratia efficax ex mente S. Augustini, ut nonnulli Orthodoxi putant, delectationem victricem, sed salva indifferentia actus importat.

HANC opinionem, tametsi a nostra diversam impræsentiarum ad majorem fidei explicationem exponimus, ne ex una parte quidam catholici zelo nonnihil amaro abrepti sententiam eorum qui efficaciam gratiæ in delectatione victrici, ut erroneam, indiscriminatim pessundent: ne etiam ex alia parte Novatores omnibus illudere perseverent, dicendo suam de efficacia gratiæ per delectationem vel ipsis cum Orthodoxis communem habere; sic enim cum causam suam argumentorum eos prementium evidentia deploratam comperiunt, modo ad Thomistas, modo ad alios Theologos confugiunt, ut simulatione, & a Jansenii doctrina & a seipsis Ecclesiæ avertant anathemata. Jam ad conclusionem veniamus.

Probant, primam partem conclusionis Orthodoxi, videlicet gratiam efficacem connotare delectationem, multis momentis.

Primo, ex Scriptura sacra Psal. 118. habetur: *Viam mandatorum tuorum cucurri cum dilatasti cor meum*. Rursus Psal. 83. *Cor meum & caro mea exultaverunt in Deum vivum*. Thr. 1. *De excelso misit ignem in ossibus meis, & erudivit me*, 1. Joan. 2. *Unctio ejus docet vos*.

His positis sic argumentantur: Gratia efficax facit currere & adimplere præcepta: reddit homines fortes in bello contra fidei hostes; sed ex Scriptura delectatio & unctio hæc omnia operatur, unde S. Ambros. dicit de S. Laurent. super craticulam extenso, quod amor & suavitas interior illum redderet ignis activitati quasi insensibilem; divus vero Thomas de S. Tiburtio, *ait*, quod ambularet super prunas, uti super rosas: Igitur inquiunt ex mente S. Aug. gratia efficax consistit in delectatione victrici; sic ipse loquitur lib. 2. de peccat. merit. cap. 17. " „ Ideo quisque nostrum bonum opus suscipere, agere, implere, nunc scit, „ nunc nescit, nunc delectatur, nunc „ non delectatur, ut noverit non suæ facultatis, sed divini muneris esse, vel „ quod scit, vel quod delectatur: ac sic „ ab elationis vanitate sanetur, & sciat „ quam vere non de terra ista, sed spiritualiter dictum sit, Dominus dabit suavitatem, & terra nostra dabit fructum suum. „

Secundo, ex S. Augustino qui lib. 1. quæst. 2. ad Simplicianum, sic loquitur: " Quis „ animo amplectitur aliquid quod eum „ non delectat. „ Et lib. de Spirit. & litt. cap. 3. " Cum id quod agendum

,, est cœperit non latere , nisi etiam de-
,, lectet & ametur non agitur, non suscipitur . ,,

Rursus Tract. 26. in Joan. cap. 6. sic habet : " Trahit sua quemque voluptas :
,, Porro si Poetæ dicere licuit , trahit
,, sua quemque voluptas .... Quan-
,, to magis nos dicere debemus trahit ho-
,, minem ad Christum qui delectatur ve-
,, ritare , delectatur beatitudine , dele-
,, ctatur justitia , delectatur sempiterna
,, vita . ,,

Idem Tract. 26. in Joan. cap. 6. ait : "
,, Videte quomodo trahit Pater , docen-
,, do delectat . ,, Rursus epist. 204. ad Donatum : " Trahitur animus amore ,
,, amando trahitur , sine læsione trahitur ,
,, vide si tractus es , & a Patre tractus
,, es . ,, Ergo &c.

Tertio , rationibus suam sententiam astruunt .

Prima : Agitur de actibus voluntatis quæ habet bonum pro objecto , ita ut moveatur ad agendum solum a bono vel apparente , ut in actionibus malis, vel a vero ut in actionibus bonis: sed bonum ex D. Thoma in tantum movet , in quantum bonitas prægustatur , adeoque inquiunt , quum delectat : Ergo &c.

Secunda : Eadem est lex oppositorum: sed voluntas movetur ad peccandum per delectationes a creaturis acceptas ex S. Aug. lib. 22. de civit. cap. 30. Igitur a contrario voluntas movetur ab bonum , per delectationem bonitatis divinæ.

Tertia: Voluntas , aiunt , agit in omnibus propter beatitudinem & bonum felicitatis speratæ : sed bonitas solum ut prægustata stimulat desiderium , sicut merces igitur proposita provocat mercenarium ad laborandum , ita & bonitas divina excitat & movet nos ad pœnitentiam, unde Propheta , dicit Ps. 11. *Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas .... propter retributionem* . Immo inest gaudium nobis quotiescumque agimus pro Deo , & quidem abundans quando agimus pro puro Dei amore, juxta illud 1. Petr. 1. 6. *In quo exultabitis modicum nunc si oportet contristari in variis tentationibus* . Ergo &c.

Probatur secunda pars , scilicet quod delectatio victrix non debellet libertatem ex Augustino .

PRIMO : Illud punctum ex multiplici S. Aug. loco astruunt. Tract. 26. in Joan. cap. 6. ait sanctus Præsul : " Trahit sua
,, quemque voluptas , non necessitas, sed
,, voluptas , non obligatio. ,, Ibidem : "
,, Videte quomodo trahit Pater ? Docen-
,, do delectat, non necessitatem imponendo. ,, Serm. 5. de verbis Apost. cap. 9. & 10. idem dicit. Tum l. 11. de Genes. ad litt. cap. 7. sic loquitur : " Sicut ergo ve-
" ra ratio docet meliorem esse naturam ,
,, quam prorsus nihil delectat illicitum :
,, ita ratio vera nihilominus docet etiam
,, illam bonam esse , quæ habet in pote-
,, state illicitam delectationem , si excite-
,, rit, ita cohibere , ut non solum de cæ-
,, teris licitis recteque factis, verumetiam
,, de ipsius pravæ delectationis cohibitione
,, lætetur . ,, Eo loci manifeste agnoscit & docet Augustinus hominem per gratiam habere potestatem cohibendi delectationem illicitam , & gaudere in Domino de licita : Igitur ex Aug. delectatio gratiæ nec necessitat, nec tollit libertatem actus.

Secundo : Lib. 1. ad Simplicianum quæst. 2. nu. 21. confirmat & explicat eamdem veritatem , his verbis : " Quis autem animo
,, amplectitur aliquid , quod eum non dele-
,, ctat ? Aut quis habet in potestate ut vel
,, occurrat quod eum delectare possit , vel
,, delectet cum occurrerit ? ,, Licet autem non sit in hominis potestate ex Aug. habere delectationem victricem , est temen in hominis potestate illi consentire vel non , unde lib. 3. de l.b. arb. cap. 3. ait : "
,, Voluntas igitur nostra nec voluntas esset
,, nisi esset in nostra potestate . ,, Ibid. subdit : " Non enim nobis est liberum
,, quod in potestate non habemus , aut pot-
,, est non esse quod habemus . ,, Ergo &c.

Tertio : Lib. 3. contra Julianum num. 2. sic habet : " Denique ab eis vos correctos
,, noverint , & amabunt . Quoniam non
,, sicut dicis , *Si quis aut liberum in homini-*
,, *bus arbitrium , aut Deum esse nascen-*
,, *tium conditorem dixerit , Pelagianus ,*
,, *& Cælestianus vocatur* ; sed qui liberta-
,, tem, in quam vocati sumus, non gra-
,, tiæ Dei tribuerit ; & qui parvulorum
,, liberatorem Christum negaverit . ,,

Quibus verbis ostendit Pelagianum se non negare liberum arbitrium, sed nos adjuvari a gratia; hinc veram libertatem agnoscit sub ipso gratiæ dominio. Ergo &c.

Solvuntur objectiones Jansenii contra secundam conclusionis partem.

OBJICIT Jansenius: Rom. 9. habetur: *Non est volentis, neque currentis.* Igitur gratia necessario ad operandum compellit. Confirmatur: Ex sancto Augustino delectatio victrix tollit libertatem indifferentiæ; & in probationem affert illud Joan. 6. *Nemo potest venire ad me nisi Pater meus traxerit eum.* Sed trahere est necessitare. Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Et vult Apostolus gratiam esse causam primam quæ applicat voluntatem, & eam adjuvat priusquam agat, concedo: hinc dicitur præveniens: & vult quod delectatio gratiæ necessitet, nego. Solutio est Aug. lib. 1. ad Simplicianum quæst. 2.

Ad confirmationem distinguo: Deus trahit alliciendo & movendo suaviter, concedo; necessitando, nego. Solutio patet ex Aug. supra citato.

Instat: Idem Aug. in cap. 5. epist. ad Galat. dicit: *Quod enim amplius nos delectat, secundum id operemur, necesse est.* Et alibi asserit gratiam cor movere indeclinabiliter. Ergo &c.

Confirmatur: Bono semel proposito sicut oportet, necessario illud sequitur voluntas, quia est ejus objectum, nec potest velle malum qua malum: Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Quod amplius nos delectat secundum id operemur necesse est necessitate hypothetica, & convenientiæ, concedo: necessitate absoluta, nego. Nam voluntas eligit bonum, nec aliter in ipsum fertur, nisi per deliberationem, quando agit libere, sed licet eligat bonum bene propositum, non tamen necessario. Qui esurit v. g. sumit cibum præ oculis appositum, potest tamen, si velit ab eo abstinere, sicut sæpius faciunt justi motu pœnitentiæ.

Ad confirmationem, distinguo: Gratia movet fortiter, sed simul suaviter & libere, concedo: secus, nego. Ita S. Aug. lib. de corrept. & grat. cap. 8. ubi dicit gratiam dare liberrimam in prosequendo bono fortissimam, invictissimam & perseverantissimam voluntatem: quibus verbis conciliat libertatem cum fortitudine invictissima gratiæ, & cum ipsa perseverantia interiori.

Urget: Si delectatio victrix non inferet necessario consensum voluntatis, jam ipsa gratia dependebit a voluntate, quod Semipelagianum spirat: Atqui hoc in nullo sensu potest fieri. Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Gratia dependebit a voluntate ut a comparte & concausa quæ non agit nisi prius ipsa a sua virtute moveatur, concedo: secus, nego. Semipelagiani autem volebant liberum arbitrium in se relictum prius agere & determinare gratiam, quod est erroneum, unde non est paritas.

Solvitur argumentum ex gradibus gratiæ superantibus concupiscentiam, quod est apud Iprensem palmare.

OPPONIT: Posita gratiæ suavitate intensa ut sex cum concupiscentia ut quatuor, gratia necessario vincit concupiscentiam: Igitur gratia imponit necessitatem, quia nequit homo ejus delectationi resistere. Probatur antecedens ex S. Aug. qui hanc delectationem vocat modo victricem, modo insuperabiliter & indeclinabiliter moventem. Confirmatur: Impossibile est debilius agens a fortiori non vinci: Igitur delectatio gratiæ ut sex necessario concupiscentiam ut quatuor superat: E contra vero si ipsa concupiscentia exardescat. Ita Aug. lib. de continentia cap. 3. " Contra suavitatem noxiam qua vince- " bat concupiscentia, dat suavitatem be- " neficam, qua delectet amplius con- " tinentia. "

Respondeo I. Supposito quod gratia sit per se efficax, ut vult Jansenius, quælibet gratia cujuscumque gradus sit, vincet quamlibet concupiscentiam, alias non esset efficax; & hæc est opinio sanctorum Doctorum, qui tenent gratiam esse per se efficacem, ut S. Prosper. de illa disserens carmine de ingratis, ait: *Ipsa suum consummat opus cui tempus agendi semper adest .... Nec moribus illi fit mora, nec causis anceps suspenditur ullis.* Concinit D. Thomas, qui dicit 3. p. quæst. 7. art. 4. " Minima charitas plus diligit Deum " quam cupiditas auri & argenti. " In hoc

hoc tamen differunt & quidem toto cœlo a Jansenio, quod velint libertatem indifferentiæ actus stare ex integro sub dominio gratiæ efficacis. Et sic funditus ruit systema Jansenii, quo putat gratiæ efficaciam commensurandam esse secundum gradus concupiscentiæ majoris vel minoris, quam propugnat. Et vero operatio sequitur ex judicio practico intellectus; homo autem licet magna inflammatus sit concupiscentia, si paululum a gratia adjuvetur, potest judicare bonum incommutabile, bono sensibili anteponendum; potest non audire tentationem, quod certe quotidiana comprobat experientia; sæpe enim sic judicat peccator, sæpius justus vigente tentatione, ut illi non cedat

Respondeo II. Sæpissime etiam gratiam non causare delectationem sensibilem, ut in Martyribus, qui vel ipso tempore quo exquisitis tormentis cruciabantur, triumfabant. Jam vero quot Sancti, quot animæ supra modum devotæ, quæ licet omni suavitate destitutæ, omnia tamen mandata fideliter custodiunt; hinc Paulus hanc suavitatem cibum parvulorum nuncupat. Frustra igitur ventilant Jansenius & sui delectationem, cum justi permulti sola fide, eaque nuda ambulent, ut beata Teresia, Joannes a Cruce. Cæterum omnes Doctores mystici sic edocent.

Respondeo III. negando antecedens, quod est manifeste contra S. Augustinum dicentem, quemlibet quidem trahi delectatione, sed non necessitate.

Ad primam probationem, distinguo: Delectatio est victrix voluntate libere illi consentiente, concedo: secus, nego. Vincit quidem gratia, sed quia consentit illi voluntas, & quidem elective; si enim resisteret ei, suo frustraretur effectu. Ad id quod addit gratiam ex Aug. vincere insuperabiliter, distinguo: gratia perseverantiæ adæquate sumpta, ut dicit auxilium tam intrinsecum, nempe ipsam Dei virtutem in anima receptam; quam extrinsecum, scilicet providentiam disponentem causas secundas ut afferant mortem in momento, quo viget & floret in subjecto charitas, concedo: gratia efficax ut sic, subdistinguo: in sensu composito, concedo: in sensu diviso, nego.

Ad aliud quod dicitur: impossibile est debilius agens a fortiori non vinci, distinguo: in physicis, concedo: in moralibus, nego. In physicis fortius dominatur necessario inferiori, non sic in moralibus, quia ad moralitatem multa concurrunt, scilicet finis, objectum, intentio. Multæ sunt circumstantiæ, principalis est quod agens sit liber juxta Dei ordinationem, & ideo a nullo necessitari possit. Ut autem ad exemplum propositum respondeamus, certum est hominem posse resistere gratiæ ut sex, licet habeat concupiscentiam solum ut quatuor, quia agit per electionem, unde passione obnubilatus, quandoque judicat bonum sensibile majus esse bonum, quam bonum æternum ad quod gratia provocat, & hoc est de fide a Tridentino definitum, sess. 6. Can. 4. *Si quis dixerit liberum hominis arbitrium a Deo motum .... non posse dissentire si velit; anathema sit*. S. Aug. mira de hoc momento dicit l. de spi. & litt. cap. 34. n. 60. " Attendat & videat non ideo tantam istam voluntatem divino muneri tribuendam, quia ex libero arbitrio est, quod nobis naturaliter concreatum est, verum etiam quod visorum suasionibus agit Deus ut velimus ...... Sed consentire vel dissentire propriæ voluntatis est. "

Jam vero gratia sit solum ut quatuor, concupiscentia vero ut octo, non ideo dicendum est hominem necessitari a concupiscentia. I. Quia de facto constat ex Scriptura & Aug. hominem minime trahi necessario ad malum; & hoc dicere, est Calvinianum dogma a Tridentino proscriptum. II. Eo quod charitas, si sit vera, vincat omnia, non sola quidem, sed simul cooperante voluntate; potest enim judicare tentatus, melius esse Deo obedire quam creaturæ. III. Supposito quod satis non fervescit charitas, rogandus est Deus, inquit August. ut major fiat. IV. Non sola charitate superatur tentatio, sed timore, juxta illud Psal. 118. *Confige timore tuo carnes meas, a judiciis enim tuis timui*; & illud Christi Matth. 10. *Timete eum qui potest & animam & corpus perdere in gehennam*; sed etiam & meditatione ultimi finis; habetur enim Eccl. 7. *Memorare novissima tua, & in æternum non peccabis*. Tum etiam humilitate, & jejunii, & eleemosynis, ut passim docent Patres.

Cæterum aliud est non obedire concupiscentiæ, aliud se convertere. Peccator tentatus gratia adjutus potest dare eleemosynam, timere judicia Dei, & sic avertere tentationem, licet nondum convertatur; quis enim præter impios negabit, peccatorem posse bona opera patrare, cum ad hæc eum Deus adhortetur, juxta illud Daniel, Dan. 4. 24. ad Nabuchodonosor: *Peccata tua eleemosynis redime*. Et illud Christi Luc. 11. 41. *Date eleemosynam & ecce omnia munda sunt vobis*. Et Act. 9. 11. *Vade .... & quære in domo Juda Saulum nomine Tarsensem, ecce enim orat*. Immo Ecclesia præcipit bona opera peccatoribus, ut iis gratiam conversionis possint attrahere. Si ergo solo timore & jejuniis armati concupiscentiæ quantumvis magnæ resistere queant, a fortiori si meditationi ultimi finis, si humilitati, si timori Dei jungatur charitas; & sic apparet quam levior sit Novatoris objectio ex diversis gratiæ & concupiscentiæ gradibus procedens. Apostolus castigationem corporis præcipit ad comprimendam concupiscentiam: sanctus Petrus vero proponit fidem & vigilantiam, 1. Petr. 5. 8. ait enim: *Sobrii estote & vigilate, quia adversarius vester diabolus tamquam Leo rugiens circuit quærens quem devoret, cui resistite fortes in fide*. Sed quoniam Iprensis provocat ad Augustinum, audiat igitur illum, quomodo omnem eliminet peccandi necessitatem sub quacumque concupiscentia: indicat & media proponat ad vincendam concupiscentiam.

S. Doctor lib. 3. de libero arbitrio cap. 19. num. 53. sibi objicit excusantes peccata sua, & illa rejicientes modo in cæcitatem innatam, modo in crassitudinem & difficultatem ab bonum cognoscendum. Ejus responsionem jam supra laudatam hic repetere non abs re erit: " Si " Adam, *inquit*, & Eva peccaverunt, " quid nos miseri fecimus, ut cum ignorantiæ cæcitate, & difficultatis cruciatibus nasceremur .... Quibus breviter " respondetur, ut quiescant, & adversus " Deum murmurare desistant. Recte " enim fortasse quererentur, si erroris " & libidinis nullus hominum victor existeret; cum vero ubique sit præsens qui " multis modis per creaturam sibi Domino servientem aversum vocet, doceat " credentem, consoletur sperantem, diligentem adhortetur, conantem adjuvet, exaudiat deprecantem; non tibi " deputatur ad culpam, quod invitus " ignoras; neque illud quod vulnerata " membra non colligis, sed quod volentem sanare contemnis: ista tua propria " peccata sunt. " Igitur S. Aug. omnia agnoscit esse possibilia facienti quod in se est per gratiam: Igitur agnoscit quemlibet posse vincere tentationem, quia Deum habet adjutorem qui conantem adjuvat, qui exaudit deprecantem, dando gratiam omnem requisitam tum ad malum fugiendum, tum ad bonum faciendum & operandum.

Idem S. Doctor tradit modos & exhibet media quibus quisque potest & resistere tentationi, & vincere, & hoc quidem variis in locis, sed maxime lib. de continentia cap. 2. & 3. his verbis: " Nunc " autem quamdiu caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem, satis est nobis non consentire malis, quæ sentimus in nobis. " Rursus lib. 5. Homiliarum homilia 21. " Nos " fratres carissimi agnoscentes iniquitates nostras, quantum possumus contra " malas concupiscentias repugnemus in " jejuniis, in vigiliis, in orationibus & " largioribus eleemosynis. " Et iterum " lib. de gratia & lib. arb. cap. 15. n. 31. de peccatore tepido loquens, ait: " Ores " , ut habeat tantam voluntatem, quanta " sufficit ad implenda mandata, sic quippe adjuvatur ut faciat quod jubetur. " Denique lib. 2. de adult. conjug. cap. 11. ait: " Timore saltem frænetur concupiscentia, si amore non eligitur continentia. Si enim ubi est timor operetur labor, ubi erat labor, erit & amor. "

Ex his resultat hominem nullo modo necessitari ad peccatum per delectationem terrenam exardescentem, alias frustra S. Aug. vellet adhiberi & jejunia & orationes ad illam debellandam, quia semel posita in gradu superante delectationem cælestem cito citius, ut vult Jansenius, necessario compelleret ad peccatum, quod non solum a fide, verum etiam ab Augustini mente penitus alienum est. Manet igitur tum ex Scriptura, tum ex S. Aug. neminem necessario aut trahi, aut determinari, applicative vel a gratia abundante ad bonum, quia ex Aug. homo potest resistere: vel a concupiscentia supra modum

modum titillante, ad malum, quia ex eodem S. Doctore hæc passio timore frænatur, jejuniis compescitur, oratione mitigatur & languescit: quia denique multum valet deprecatio apud Dominum, ut ab ejus misericordia gratiam victricem & triumfantem assequamur; passim & ubique S. Aug. docet hominem, neque a gratia necessitari ad bonum, neque pariter aut tentatione, aut diaboli astutiis necessario ad malum compelli. Non injucundum erit hic texere ejus de hoc momento verba aurea Serm. 197. de tempore, vet. edit. " Venit ergo Christus & alligavit diabolum: " sed dicit aliquis, si alligatus est, quare " adhuc tantum prævalet? Verum est, " fratres charissimi, quia multum prævalet: sed tepidis & negligentibus, & " Deum in veritate non timentibus dominatur. Alligatus est enim tamquam innexus canis catenis, & neminem potest mordere, nisi eum qui se illi mortifera securitate conjunxerit. Jam videte fratres, quam stultus est homo ille " quem canis in catena positus mordet. " Tu te illi per voluntates & cupiditates " sæculi noli conjungere, & ille ad te " non præsumit accedere. Latrare potest, " solicitare potest, mordere omnino non " potest, nisi volentem. Non enim cogendo, sed suadendo movet: nec extorquet a nobis consensum, sed petit. "

Cæterum, non semel istud supra solvimus argumentum: sed ut non remaneant in ore Jansenii Patronorum redargutiones, non injucundum erit hic texere librum quartum Jansenii de grat. Christi in quo potissimum stabilit delectationem necessitantem, maxime in undecim primis capitibus, ut cordati videant, quomodo Novator ille & fidelibus, & ipsi August. fucum fecerit.

Synopsis libri quarti Jansenii de gratia Christi a cap. 1. usque ad 11. in quo quidem libro tractat Novator de delectatione necessitante, quam perperam tribuit B. Augustino, ut fucum faciat; quod argumentis ad hominem irrefragabilibus ostendimus.

ANTEQUAM, hanc incipiamus ad consolationem fidelium Catholicorum explicationem, prænotandum est. I. In his capitibus ubi Jansenius suam vult variis Aug. in pravum sensum detortis sententiis firmare sententiam, S. Doctorem ne ullum quidem propalare verbum de delectatione necessitante. II. S. Præsulem ut plurimum sermonem instituere de delectatione libera, raro admodum de indeliberata. III. B. August. hoc potissimum inculcare velle, hominem per gratiam Christi veram filiorum Dei libertatem in boni prosequutione suavi & prompta atque semper libera & oratione sitam adipisci, quia, *inquit*, juxta Apostolum, charitas foras mittit timorem. IV. Denique eumdem Patrem docere delectationem indeliberatam & primo-primam movere quidem voluntatem ad agendum, sed liberum arbitrium nusquam agere nisi secundum delectationem practicam eamque ab electione promanantem, ut luce clarius ostensum est. Quia vero S. August. non sibi contrarius est, cito apparebit ejus sententias exquisita industria a Jansenio velut aggerem conglobatas, non solum libertatem humanam non inficiari, verum potius ubique eam astruere, & consequenter Novatorem contra B. Augustinum & scripsisse & fuisse locutum. Observes velim capita & titulos ibi juxta litteram nos hic texere.

CAPUT PRIMUM.

Quid sit Medicinale Christi adjutorium? Esse cœlestem suavitatem seu delectationem juxta mentem S. Augustini ostenditur.

JANSENIUS suum probare conatur titulum viginti sex D. August. auctoritatibus, ubi multus est sermo de delectatione quidem victrici, sed nullus de necessitante, ut legentibus patebit. Et probatur ex ejusdem testimoniis.

Auctor p. 767. col. 1. affert locum unum ex Epistola ad Dioscorum, sed nulla ibi fit mentio de delectatione. Col. 2. duas profert auctoritates, alteram ex cap. 17. lib. 2. de peccat. merit. alteram, ex cap. 19. in prima D. Aug. dicit quandoque delectationem cælestem animæ denegari, quandoque etiam concedi ad Dei placitum, ne quis elatus in se confidat, sed potius sciat divini muneris esse quum operamur bonum. Idem repetit in secundo loco, his verbis: " Nos autem quan- " tum concessum est sapiamus & intelliga- " mus, si possumus, Dominum Deum,

„ bonum ideo etiam sanctis suis alicujus „ operis justi, aliquando non tribuere, „ vel etiam scientiam, vel victricem de- „ lectationem, ut cognoscant non a se „ ipsis, sed ab illo esse lumen quo illu- „ minentur tenebræ eorum, & suavita- „ tem qua det fructum suum terra eo- „ rum. „ Pag. 168. ibidem apud Jans. S. Aug. cap. 19. col. 1. dicit rogandum esse Deum ut conferat istud adjutorium quo aperiatur, & manifestum fiat quod latebat. Rursus idcirco Deum differre peccatori sanitatis gratiam, ne elatus pejor fiat. Rursus in eadem & pag. & col. profert Iprensis tres alias ejusdem August. auctoritates, unam ex Serm. 11. de verbis Apost. cap. ult. qua S. Doctor hortatur nos dare gloriam Deo pro bonis operibus patratis: alteram ex Serm. 4. de verb. Apost. cap. 8. ubi Aug. dicit, cuncta dulcescere præsente gratia, ipsa vero absente e contra amarescere. Tertiam qua suadetur oratio, & fuga peccati, ut terra nostra det fructum suum. Colum. 2. quatuor adducuntur loca August. duo ex lib. 2. ad Bonifac. cap. 9. unus ex lib. 1. de nuptiis cap. 30. quartus ex lib. de gratia Christi cap. 13. in primo loco B. August. dicit misericordiam Dei nos prævenire, in 2. tunc bonum incipi in nobis, quum dulcescere incipit; in 3. tunc animam non concuti timore, sed amore Dei agi; in 4. talem esse Dei gratiam quæ docet nos libere Deo servire.

Pag. 169. col. 1. Novator septem laudat B. August. sententias. In prima dicit S. Doctor gratiam docere infundendo veritatem, Lib. de gratia Christi cap. 13. & Serm. 27. de Verb. Dom. cap. 1. In secunda suavitatem sic intelligendam esse, ut illa sit quæ facit nos bonis operibus abundare, non timore, sed amore justitiæ, & docendo justificationes, in Psal. 118. In tertia 4. 5. 6. & 7. idem repetit. Col. 2. septem iterum proferuntur ejusdem S. Doctoris auctoritates. Scribit in prima August. hominem operari secundum amorem & delectationem justitiæ, Libr. de spirit. & litt. cap. 3. tunc hominem operari quando quod latebat apparet, ibidem cap. 3. Hominem per fidem ad Deum confugere necesse esse, ut in Domino gaudens timore pœnæ non agatur. Ibid. cap. 10. ad Spiritum sanctum pertinere & justificare, & liberos libertate Filiorum Dei constituere, Ibid. cap. 15. per fidem ad Deum confugiendum esse, ut magis delectet & placeat bonum, Ibidem cap. 29. hominem agi a Deo per suavitatem, ut ipse agat, Lib. de correpț. & grat. cap. 2. Deum nos a servitute peccati liberare inspirando virtutem, & dando cælestem delectationem qua superetur terrena, Serm. 29.

Ex his omnibus sequitur istud contra Jansenium argumentum. Ille Pater nullo modo propugnat delectationem necessitantem, qui de necessitate ne quidem ullum profert verbum, qui docet e contra gratiam nos adjuvare ut sine timore, sed cum amore operemur, gratiam jugum Domini suave reddere, ita ut virtutem per omnia dulcescere faciat: gratiam a Deo expostulandam ut libertatem Filiorum Dei habeamus: gratiam movere inspirando: gratiæ & non naturæ viribus confidendum esse, ut gloriam soli Deo qui exaltat humiles cum gratiarum actione reddamus: Atqui sic docet August. in sententiis allatis: concludat igitur nobiscum Jansenius ex Augustino constare gratiam nullam homini imponere necessitatem.

Rursus: Ille sanctus Doctor noluit delectationem cælestem necessitare, qui dixit gratiam ideo dari ut faciat operari. I. docendo: II. inspirando virtutem: III. amore justitiæ: IV. non torquendo voluntatem & cogendo: V. qui dicit gratiam movere ut voluntas humana seipsam utique moveat: Atqui id expresse asserit August. in sententiis a Jansenio allatis: Igitur Jansenius imponit & August. & fidelibus, propugnando delectationem necessitantem. Probatur minor quoad singulas partes. Primo quidem August. serm. 4. de verb. Apost. cap. 8. sic loquitur: " „ Quid dicam? Domine, da mihi illam „ suavitatem, vel illam? Suavis es Do- „ mine, & in tua suavitate doce me „ justitias tuas. „ Qui autem interius docendo movet non necessitat. Hunc locum laudat Jansenius pag. 168. colum. 1. II. Augustinus serm. 29. ait: " Quomo- „ do te a te liberat Deus? Dimittendo „ peccata, donando merita, dando tibi „ vires pugnandi adversus concupiscen- „ tias tuas, inspirando virtutem. „ Certe qui licentiam facit pugnandi adversus concupiscentias, quod fit opponendo virturem vitio, judicando bonum incommutabile terreno melius: qui adjuvat inspirando virtutem, ut illam intelligamus & prædi-

Digitized by Google

prædiligamus, non solum non necessitat, sed mirum in modum adjuvat libertatem. Hic locus ab eodem Jansenio celebratur ibid. pag. 169. col. 1. III. B. August. lib. 2. ad Bonif. cap. 9. ait: " Ergo benedictio dul-
,, cedinis est gratia Dei, qua fit in no-
,, bis ut nos delectet & cupiamus; hoc
,, est amemus quod præcipit nobis. ,,
Iterum in Psalm. 118. " Quando enim
,, delectat bonum, magnum Dei donum
,, est. Quando autem bonum opus, quod
,, lex imperat fit timore pœnæ non de-
,, lectatione justitiæ. ,, Videas velim per omnia, benevole Lector, delectationem cælestem quæ facit operari, ex Augustino nibil aliud esse quam justitiæ amorem, nos autem in tantum amamus majus bonum, in quantum prius judicavimus esse bono terreno majus & verius bonum; & sic ubique Augustinus eliminat & propellit a voluntate necessitatem. Prior locus refertur a Jansenio ibidem pag. 168. col. 2. Secundus pag. 169. col. 1. Denique Augustinus libr. 1. de nupt. cap. 30. explicans illa Pauli ad Roman. 7. verba: *Condelector legi Dei secundum interiorem hominem*, ait: " Ista condelectatio legi Dei
,, secundum interiorem hominem de ma-
,, gna nobis venit gratia Dei. In ea
,, quippe interior homo noster renovatur
,, de die in diem, cum in ea perficit
,, perseveranter. Non enim est timor
,, torquens, sed amor libens. Ibi sumus
,, veraciter liberi, ubi non delectamur
,, inviti. ,, Et lib. de cor. & grat. cap. 2. de hominibus dicit: " Aguntur enim
,, ut agant, non ut ipsi nihil agant, &
,, ad hoc eis ostenditur, quid agere de-
,, beant, ut quando id agunt, sicut agen-
,, dum est, id est cum dilectione & de-
,, lectatione justitiæ. ,, Numquid firmius potuit August. statuere libertatem electionis? Quis jam sanæ mentis dicet, Augustinum propugnare delectationem necessitantem, cum ex professo doceat delectationem parere amorem liberum, amorem qui nec cogit, nec torquet imponendo necessitatem, amorem justitiæ qui in eo potissimum situs est, ut appretiative plus bonum cæleste quam terrenum diligamus, illud anteponendo isti, quod sane est omnem adimplere justitiam? Amorem quo agimur ut agamus: quid est creaturam libere agere, nisi se ipsam movere, nisi relicto uno ex duobus propositis bonis, unum amplecti, quia judicat illud altero melius & majus; alias si non eligit, jam ut bellua fertur ex impetu in bonum delectabile; jam agitur & non agit, belluæ siquidem aguntur & non agunt moraliter, sed solum physice, quia non agunt per electionem.

Videas jam velim æquissime & doctissime Lector, quantum aberret a mente Augustini Jansenius, quomodo sit tanti Doctori offensus, quippe qui in sensus prorsus adulterinos detorqueat sancti Doctoris de gratia sententias. Ergo vel capit Augustinum Jansenius, vel non. Si primum videtur sane in mala fide, pace dicam, fuisse versatum, siquidem contrarias Augustino deduxit ex ejus textibus consequentias. Si secundum, nullo modo ipsi credendum est; & hoc profecto plurimum decet veros atque dilectos Dei filios. Quia vero charitas operit multitudinem peccatorum, & benigna est, Jansenium non intellexisse B. Aug. nemini dantes ullam offensionem, credere malumus. Jam quidem hoc patet ex genuina Augustini mente circa primum caput lib. 4. Jansenii de grat. Christi aperta & manifesta: pergimus ad secundum.

CAPUT SECUNDUM.

Idem ostenditur, secundo inductione, seu enumeratione cujusvis generis bonarum operationum voluntatis, ad quas eam prærequirit Augustinus.

JANSENIUS prosequitur probare gratiam efficacem sitam esse in delectatione prævia & indeliberata necessitante, quam, *inquit*, in titulo capitis hujus secundi, ad singulos voluntatis actus seu operationes prærequirit S. August. & pro isto momento unam supra triginta S. Doctoris auctoritates in medium adducit, quæ sane, ut legenti patebit, non solum nihil probant pro Jansenio, sed ingenue fucatum & falsum ipsius systema penitus dirimunt. Ad singulas progredimur.

Pagina 170. col. 1. tres apparent Aug. sententiæ: In prima habetur: Tunc bo-
,, num concupisci incipi, cum dulcescere
,, incipit. ,, Lib. 2. ad Bonif. cap. 9. in 2. bonum: " Nisi etiam delectet non susci-
,, pitur. ,, Lib. de spir. & litt. cap. 3. in 3. " Nemo potest venire ad me, nisi

Digitized by Google

,, Pater qui misit me traxerit eum . ,, Tract. 26. in Joan. In his autem non solum est altum silentium de gratia necessitante, sed expresse & aperta ac declarata sententia eam rejicit . In tertio loco B. Augustin. explodit gratiam necessitantem his verbis ab ipso Jansenio allatis col. 2. " Trahit , *inquit sanctus Doctor*, ,, sua quemque voluptas, NON NECESSITAS. ,, Et paulo post : " Omnis qui ,, audivit a Patre & didicit , venit ad ,, me , videte quomodo trahit Pater : do- ,, cendo delectat, NON NECESSITATEM ,, IMPONENDO : ecce quomodo trahit : ,, erunt omnes docibiles Dei , trahere ,, Dei , est . ,, Ideo nullam Deus impo- ,, nit per gratiam necessitatem , quia ex sancto August. trahit Pater docendo : ideo nulla fit libertati injuria ; quia omnes erunt docibiles Dei, & de bono quod latebat edocti , relicto malo , eligent justitiam . Dic quaeso, amice & curdate Lector, utrum August. verbis expressioribus potuerit probare libertatem electionis ? Num quisquam inter Patres aut melius , aut verbis dixerit clarioribus gratiam non necessitare ? Igitur Iprensis concludens contrarium, nec mentem B. August. attigit, immo nec intellexit . In aliis in eadem columna secunda adductis B. Aug. auctoritatibus nihil ad propositum est ; in una sanctus Doctor , dicit delectationem gratiae animam ad orandum provocare . In Psal. 33. quandoque vero illam delectationem aliquibus deesse ; quippe qui ea moventur & pulsantur tentatione , ut nec legere , nec orare delectet . In Psal. 106. ultro fatemur bonum semel propositum movere animam ad sui amorem ; sed contendimus I. neminem actu illud ipsum amare , donec praevie & judicaverit melius bonum , & elegerit ut id quod plus placet . II. animam tametsi tentationibus agitatam & suavitate sensibili gratiae denudatam, fide tamen accinctam posse & legere & orare ne intret in tentationem ; & ideo non semel peccatores adhortatur August. ut per fidem ad Deum confugere satagant : " Confugiant , *inquit* , per fi- ,, dem ad justificantem gratiam , & per ,, donum Spiritus suavitate justitiae dele- ,, ctati , penam litterae minantis eva- ,, dant . ,, Lib. de spir. & litt. cap. 10. id est fide illuminati & edocti placebit bonum quod solum amore dignum est , quod solum justum & prae omnibus bonis fucatis amabile : ipsos delectabit suavitas justitiae , quia justitia sola placebit .

Pagina 171. col. 1. octo B. Aug. sententiae referuntur . In prima dicit sanctus Doctor per gratiae adjutorium animam omnem adimplere justitiam : ipsam edoceri , & quod latebat aperiri . Lib. 4. de pecc. merit. cap. 19. In secunda ait Spiritum sanctum infundere in anima delectationem sine qua non susciperetur bonum . Libr. de spir. & litt. cap. 3. In tertia bonum amatum sua specie delectare . Lib. 19. contra Faustum cap. 24. In quarta , Angelos sanctos ideo mandata Dei lubenti animo adimplere , quia Deo suaviter serviunt . Libr. 22. contra Faustum cap. 27. In quinta , explicans ista Apostoli verba : " Condelector ,, legi Dei secundum interiorem homi- ,, nem, ait : Ecce liber , unde condele- ,, ctamur legi Dei ; libertas enim dele- ,, ctat. ,, Tract. 41. in Joan. In sexta sic loquitur: " Ista condelectatio legi Dei de ,, magna nobis venit gratia Dei . Ibi su- ,, mus veraciter liberi , ubi non delecta- ,, mur inviti. ,, Lib. 1. de nupt. cap. 30. In septima dicit delectationem & suavitatem gratiae facere , quod bonum non timore, sed amore fiat, in Psal. 60. In octava asserit amorem justitiae & legis esse Spiritus sancti donum , & ideo omnibus incumbere non superbire , sed gloriam soli Deo dare , serm. 6. de verb. Apost. cap. 3.

Ubi quaeso in his sententiis ullum necessitatis vestigium ab Aug. inductum? quinimmo sanctus Doctor ex professo docet in lege Dei complacentia , & condelectatione amorem liberum produci , nos ad Deum non invitos , sed volentes & currentes trahi : quid est autem hominem non trahi invitum ? Sane trahi per amoris electionem : non enim solum excludit sua sententia August. coactionem , sed & necessitatem ; sed electionem exigit & postulat . Vocatio inquit lib. de spir. & litt. cap. 33. est a Deo:" ,, Sed consentire vel dissentire propriae vo- ,, luntatis est. ,, Ecce verus & genuinus sancti Praesulis sensus ; non necessitatem inducit, ut perverse vult Jansenius, sed exigit hominem ita non invitum trahi , ut eligat quod amat. Sanctus Doctor est sui ipsius interpres : " Consentire vel dissentire pro- ,, priae voluntatis est. ,,

In columna secunda ejusdem paginae septem Aug. auctoritates adducit Jansenius . In

In prima sic loquitur B. Aug. " Nolo. in-
" quis, non facio. Puta quia delectat:
" non facio: habeo cui condelector. *Condelector enim legi Dei secundum interiorem hominem.* Quid tu de carne tua tumultuaris?" Serm. 5. de verb. Apost. cap. 9. In secunda ait, amorem terrenum expugnari amore rerum æternarum, lib. 4. de Musica cap. 16. In tertia hominem non prolabi in peccatum, quia non vult: " Consentio, *inquit*, legi quia nolo quod non vult." Lib. 1. ad Bonif. cap. 10. In quarta ibidem sic loquitur: " Cum ista delectatio boni, qua etiam non consentit ad malum, non timore pœnæ, sed amore justitiæ non nisi gratiæ deputanda sit." In quinta ait, quandoque hominem non cedere tentationi, quia ipsum delectant lex & justitia. In Psal. 64. In sexta, Deum operari in nobis bonum inspirando virtutem, & infundendo cælestem delectationem. Hom. 29. cap. ult. In septima, ideo panem interiorem manducari, quia placet & delectat. In Psal. 13.

Quid ex his resultat? Intelligas velim doctissime Lector, nempe, I. Augustinum nullibi loqui de gratia necessitante, sicut nec in præcedentibus; unde si Jansenius Augustinum sibi suum totum facere glorietur, explodat omnem, sicut sanctus Doctor explodit, necessitatem. II. Sanctum Doctorem unum tamquam universale principium statuere, neminem id operari nisi quod plus delectat: Hoc autem jamjam iterum atque iterum probavimus, eam esse S. Præsulis mentem, ut practice judicemus objectum quod nostro prosequimur amore, majus esse bonum. III. Hominem quandoque variis pulsari tentationibus, tum & adversus eas luctare, sæpius non cedere, sæpius non præbere consensum, eo quod sicut non vult lex, ita nec ipse velit malum; quod certe non nisi eligendo bonum, peragitur. Quid est debellare tentationem? nisi ex duobus objectis, uno scilicet apparente bono, altero vero realiter & vere bono, illud eligere. Et vero, si mens indeliberata delectatione exuberante necessario compellitur ad bonum vel ad malum, incassum dicit Augustinus hominem gratia adjutum luctare adversus concupiscentiam malam, quia ut primum gratiam recipit, jam cito-citius necessario applicatur ad bonum, jam illud operatur, & vincit tentationem; si vero delectatio terrena exardescat, frustra, ait Augustinus, eam esse debellandam, eique resistendum, siquidem ut primum apparet, cito infert absque electione consensum ad malum. Igitur Jansenius offenso pede, currit ad sanctum Augustinum, ut suos probet errores, unde non satis demirandum, immo dicam & stupendum est, plurimos, qui alias docti videntur, & credo probos, ita multitudine locorum Augustini ab Iprensi in medium adductorum, illusos existere, ut ipsum tamquam genuinum, & non potius ut D. Aug. defloratorem, & adulterinum interpretem, auscultare: ipsos appello judices; ponderent loca in statera æquitatis eadem lucernis charitatis & sapientiæ Sanctorum ardentibus lustrent & discutiant, & certe videbunt Jansenium omnia ex locis adductis, & menti, & doctrinæ D. Aug. aperte contraria concludere.

Denique pag. 172. col. 1. septem loca ejusdem S. Augustini affert Novator. In primo S. Doctor dicit Deum dare per gratiam quid sciamus & quid agamus lib. de grat. Chr. 13. In secundo ita loquitur. " Tunc disco ut faciam, si in tua suavitate doceas me." Serm. 4. de verb. Apost. 8. In tertio ait, suavitatem justitiæ faciendæ dabit tibi ut incipiat te delectare justitia, quem primo delectabat iniquitas." Enar. in Psal. 8. In quarto scribit animam cum sermone Dei non concordare, nisi sermo inceperit delectare. In Ps. 119. In quinto idem dicit ac in quarto. Idem & in sexto loco qui depromitur ex Enar. in Psal. 85. In septimo nos hortatur B. Aug. ad gustandum Dominum, ut terrenorum immemores, cælestia læta & exultabunda mente capiamus.

Ubi sunt istæ probationes pro gratia necessitante? cum potius dicat S. Augustinus in his sicut & in præcedentibus locis, gratiam movere docendo, movere amore justitiæ, movere successive, ut bonum quod prius amarescebat, incipiat dulcescere, adeoque & detur electioni locus, ut omnibus æqua lance ponderatis, tandem aliquando ad Dominum convertatur peccator operando bonum, quod præ malo elegit amandum & diligendum.

Jam sequitur istud ratiocinium. Ille Pater, nusquam abnegavit electionis libertatem, qui propugnat gratiam trahere ad bonum

num voluntatem, I. delectando non necessitando. II. Libertatem conservando non perimendo: III. Amore justitiæ: IV. Electione & consensu: Atqui sic propugnat & docet S. Aug. in locis ab ipso Jansenio adductis. Primum quidem tract. 26. in Joannem supra laudato. Secundum l. 10. de nupt. cap. 30. Tertium in Psal. 60. Quartum denique lib. 1. ad Bonif. cap. 10. Ergo &c.

CAPUT TERTIUM.

Idem probatur Tertio ex contrario, hoc est ex peccatis quæ ex simili delectatione terrena, tamquam ex causa proficisci tradit.

JANSENIUS delectationem necessitantem ad bonum probare contendit ex contrario, nempe ex peccatis quæ homines delectatione terrena allectos & necessitatos committere effutit; quod quidem auctoritate B. Aug. ostendere conatur. Decem eo scopo B. Augustini sententias, sed perperam laudat seu citat.

Pagina 172. col. 2. sex proferuntur: In prima D. Aug. peccatorem nunc eodem modo decipi suggestione diaboli & terrenarum delectatione, sicut prima mulier propositione fructus aspectu delectabilis decepta est. Lib. 2. de Genes. contra Manich. cap. 14. In secunda hominem vincere & refrænare passiones præponendo delectationem cælestem terrenæ: lib. 22. contra Faustum cap. 28. In tertia, hominem consetire bono vel malo secundum id quod delectat. Lib. contra Secundinum cap. 16. In quarta, peccatorem veritati allicienti resistere quia vult. Lib. 2. de Bapt. cap. 10. In quinta, neminem vinci delectatione mala quando amor justitiæ occupat interiora mentis. Lib. 83. qq. q. 66. In sexta, liberum arbitrium non ita extinctum esse ut peccet homo nisi velit. Lib. ad Bonifac. cap. 2.

Omnia hic fausta libertati immo & faustissima profert S. Aug. Ille enim propugnat libertatis jura, qui dicit hominem non magis necessitari delectatione terrena ad peccatum, quam primam mulierem a diabolo fructus vetiti propositione seductam, hominem vincere tentationem per judicium practicum, bonum scilicet spirituale anteponendo rebus terrenis, peccatorem veritati allicienti resistere, quia vult, & illi sic placet; neminem peccare quandiu ad justitiam attendit; hominem licet corruptum non tamen deficere nisi velit: Atqui sic docet S. Aug. Igitur perperam infert Jansenius ex ejus sententiis delectationem necessitantem. Major patet: ex istis enim argumentis probatur & explicatur libertas electiva, seu indifferentia actus; & certe omnia D. Augustini dicta subertunt Jansenianum systema maxime prima sententia, qua quidem asserit sanctus Doctor eodem modo peccatorem delectatione terrena intrare in tentationem, sicut mulier prima inducta est visu fructus aspectu delectabilis in peccatum. Illa autem libera & libertate electionis, annuente Jansenio, peccavit. Igitur si ex S. Aug. homo pari & consimili modo inducitur in peccatum, profecto Jansenius causa cadit, nec sequitur Augustinum.

Probatur minor quoad singulas partes: De primo ait S. Augustinus lib. 2. de Gen. cap. 14. " Etiam nunc in uno quoque „ nostrum nihil aliud agitur, cum ad „ peccatum quisque delabitur, quam tunc „ actum est in illis tribus, serpente, mu„ liere & viro. „ De secundo, Lib. 22. contra Faustum cap. 28. " Quapropter ho„ minis actio serviens fidei servienti Deo, „ refrænat omnes mortales delectationes, „ & eas coercit ad naturalem modum „ meliora inferioribus ordinata dilectio„ ne præponens. „ Ecce pro delectatione, dilectio præponens, quæ infert actum, & non delectatio prævia, & indeliberata necessitans; ubi „ enim adest ne„ cessitas, non est prædilectio quæ fit per electionem unum alteri præponendo. De tertio, Lib. 2. de Bapt. cap. 10. " Quid „ aliud sermoni veritatis justitiæque re„ spondent omnes flagitiosi & facinorosi „ homines, luxuriosi, &c. quid aliud „ respondent, cum eos veritas arguit, nisi „ hoc volo, hoc me delectat. „ De quarto, Lib. 1. ad Bonif. cap. 2. " Liberum „ arbitrium usque adeo in peccatore non „ periit, ut per illud peccent; maxime „ omnes qui cum delectatione peccant, & „ amore peccati; hoc eis placet quod eis „ libet. „ Vides, justissime Lector, per delectationem inducentem ad malum, S. Augustinum intelligere complacentiam & amorem liberum, hominem peccare quia amat creaturam, amat autem quia illi placet,

cet, & id placet quod ei libet, id est quod elegit & præposuit bono incommutabili amandum.

Pagina 173. col. 1. numerantur quinque ejusdem sancti Doctoris oracula. In primo asserit hominem quamvis delectatione terrena victum & peccantem, manere tamen in ipso peccati exercitio liberum. In secundo, asserit justum quamvis malo exemplo, suggestione & tentatione impetitum, non ideo tamen peccare semper, sed decertare. In tertio idem repetit. In quarto ait hominem ideo peccare, non quia necessario ad malum compulsus est, sed potius quia attractus & illectus consentit. In quinto, peccatum ex mala cupiditate & terrena delectatione oriri prædicat; sed in his omnibus nullo modo libertati offensus est S. Doctor; immo illam liquido astruit, semper refunden do peccatum in liberum consensum; iterum atque iterum dicendo hominem manere liberum sub dominio concupiscentiæ, non semper cedere, sed sæpius resistere tentationi, nec unquam peccare nisi prius consentiat malo, nec consentire nisi prius eligat & præponat bonum apparens & sensibile invisibili & incommutabili. Qua ratione igitur ausus est Jansenius conclusiones aperte Augustino contrarias ex tanti Doctoris textibus deducere?

Audiamus Augustinum loquentem in sententiis quas Jansenius profert, & in pravos detorquet sensus. Lib. 1. ad Bonif. cap. 2. " Sed hæc voluntas quæ libera est in ,, malis, quia delectatur in malis, ideo ,, libera in bonis non est quia liberata ,, non est. ,, Quid est, quæso, liberum esse in malis, nisi malum alliciens fucata & apparenti bonitate præponere justitiæ? quando vero sanctus Doctor dicit peccatorem non esse liberum in bonis, loquitur de justificatione quam nondum habet, quod patet ex illis verbis quæ de voluntate mala subjicit: " Ideo libera in ,, bonis non est, quia liberata non est.,, Hoc est quia justificata & sanctificata per penitentiam nondum est. Alias sibi manifeste contradiceret S. Augustinus, quum ait peccatorem in malis esse liberum. Quam ergo in bonis abnegat peccatori libertatem? Non electivam sane abjicit, sed eam quæ charitate inflammatur, sed libertatem filiorum Dei quæ inest eis qui Deo non timore pœnæ, sed amore justitiæ serviunt: inquit idem Aug. in Psal. 60. " Hæc est illa suavitas, de ,, qua alibi dicitur, Dominus dabit suavitatem, & terra nostra dabit fructum ,, suum, ut bonum opus fiat non timore, sed amore; non formidine pœnæ, sed delectatione justitiæ.,,

Ecce secundus Augustini locus: " Nocet tibi malus, saltem vel exemplo, ,, quia vivit tecum, & ad quod agit invitat: Nonne cum eum vides forte in illis sordibus prosperari, duceris talium ,, delectatione factorum? Et si non consentis, saltem invenisti quod expugnes. ,, In Psal. 39. Idem repetit in Psal. 146. Falsum est igitur ex Aug. hominem rapi, & necessario compelli ad peccatum exuberante concupiscentia vel carnis, vel oculorum, quia tentatus, teste sancto Doctore, non intrat in tentationem nisi eligendo malum ipsi consentiat; quia, eodem teste sancto Doctore, non semper consentit, sed non consentiendo habet quod expugnet: Si expugnandam habet concupiscentiam, igitur delectatio terrena exæstuans non necessario animam compellit ad peccatum: alias si eo ipso quo excedit in gradu, delectationem cælestem certe vinceret; & consequenter nullus esset eam debellandi locus, namque ex Jansenio ut primum exuberat, cito vincit & rapit consensum; quinimmo, impossibile est illam compescere, adeoque & inutile pugnare: addo, adeoque falsum S. Augustini effatum & consilium, quo concupiscentiam quamcumque debellare suadet & adhortatur. Idem repetit in aliis duobus testimoniis a Jansenio adductis, nempe peccatum penes voluntatis consensum mensurari, & hominem peccare eo quod amet bonum sensibile, & illud ut solum verum bonum pro fine in quo quiesceret elegit.

CAPUT QUARTUM.

Idem demonstratur Quarto ex lucta duarum delectationum terrenæ & cælestis, quarum postrema nisi vicerit, peccatur.

JANSENIUS suum probat titulum variis beati Augustini effatis. Sex potissimum in probationem delectationis necessitantis adducit.

Pagina 173. col. 2. quatuor leguntur. In

In primo S. Aug. dicit Deum conferre animæ suavitatem qua amplius continentia, quam carnis titillantis voluptas placet; ex quo fit hominem ex concupiscentia victorem evadere. In secundo sanctus Doctor media quibus vincatur caro blandiens exhibet, & victoriam repetit non ex delectatione prævia sed ex consensu. Idem dicit in tertio. In quarto expressius loquitur, & victoriam a judicio practico promanare docet. Videas velim, benevole Lector, S. Augustinum totam hic dirimere controversiam; cum enim dixisset in primo loco continentiam vincere, quia amplius quam cupiditas placet: non solum nullam de delectatione necessario ad malum compellente facit mentionem, sed quamlibet delectationem terrenam vult superandam esse, modo meditatione rerum divinarum, modo amore justitiæ; & semper judicio practico quo anima anteponit bonum incommutabile terreno.

Perpendamus jam loca ab ipso Jansenio in pravum sensum detorta, ut habeamus confitentem reum. Divus Augustinus lib. de contin. cap. 3. ait Deum infundere suavitatem cœlestem qua bonum amplius placet, & qua frænatur cupiditas. Non semel ut diximus, illam suavitatem esse virtutis liberam prædilectionem docet: quod autem nulla delectatio terrena quantumvis exardescens ad peccatum neminem necessario compellat, hortatur animam sanctus Præsul ut illam debellet. Ad quid autem hæc exhortatio? Ad quid media exhibita, si delectatio in gradu major necessario vincat & inferat consensum ad malum, ita ut adsit resistendi impossibilitas relativa? Sed contra Aug. vult concupiscentiam debellari. Sic enim loquitur serm. 6. de verb. Apost. cap. 9. " Delectat „ uxor aliena & non annuis, mentem „ avertis, in secretarium mentis intras, „ vides foris strepentem concupiscentiam; „ profer adversus eam sententiam, mundans conscientiam, nolo inquis, non facio. Puta quia delectat non facio, habeo cui condelecter, condelector enim „ legi Dei. „ Quid est, quæso, legi Dei secundum interiorem hominem condelectari, nisi illam appretiative præ lege peccati diligere? Cap. 10. subdit hominem tunc non peccare, quando pugnans adversus carnem & sanguinem non consentit carni titillanti. Tum serm. 17. de verb. Apost. cap. 4. ait: " Interroget & respondeat, „ quid dicturus sum, utrum sic delectetur justitia ut eam cæteris ad hos sensus corporis pertinentibus delectationibus anteponat. „ Igitur amor justitiæ liber ex Aug. & delectatio victrix est, electionis amor quo mens anteponit bonum terreno. Pag. 174. Ibidem cap. 4. S. Aug. eadem repetit, & cap. 5. in isto prorsus sensu dicit ideo nos amare justitiam, eo quod magis placeat, magis vero placere, quia ex judicio prævio ut majus bonum habetur, quod & confirmat S. Doctor serm. 17. de verb. Apost. cap. 3.

CAPUT QUINTUM.

Eadem lucta & victoria cælestis delectationis uberius declaratur ex libris, quos ex professo contra hostes gratiæ Christi scripsit S. Augustinus.

PERGIT Jansenius in isto capite delectationem gratiæ necessitantem astruere variis B. Augustini sententiis, sed semper incassum. Septem adducit ex libris contra gratiæ hostes depromptas: verum non magis quam præcedentes Novatori favent....

Pagina 174. col. 1. duæ proferuntur in quibus S. Aug. dixit nos operari secundum gratiæ suavitatem quæ plus delectat, sed absque necessitate: sed nulla libero arbitrio irrogata offensa: sed omni remota & procul facta impossibilitate; unde non solum ista loca nihil pro delectatione necessitante probant, verum potius omnem ejusmodi delectationem eliminant atque explodunt, quamobrem licet contra Jansenium sic argumentari. Ille Pater nullam inducit ad peccandum necessitatem, qui dicit ad Deum per fidem confugiendum esse, ut gratia adjuvante, justitia plus quam iniquitas placeat: qui conclamat, justitiam nemini esse impossibilem, possibilem vero fieri, quando quod latet aperitur, quum justitia plus appretiative amatur quam delectatio terrena: Atqui res sic se habet; nam plus & minus refundit sanctus Augustinus in judicium practicum electivum, similiter & in aliis quatuor locis quæ adducuntur ibidem col. 2. ita ut neque ex duobus primis inferri possit delectatio terrena necessitans, neque ex aliis quatuor cælestis perimens libertatem: Igitur Iprensis nequidem a longe sequitur

quitur

quitur S. Aug. igitur B. Aug. ubique libertatis jura propugnat & defendit. Jam probatur minor quoad singulas partes. S. Doctor lib. de spir. & litt. cap. 28. hoc homini tentato perhibet consilium: " Per „ fidem confugiat ad misericordiam Dei, „ ut det quod jubet, atque inspirata gra„ tiæ suavitate per Spiritum sanctum fa„ ciat plus delectare quod præcipit, quam „ delectat quod impedit. „ Duo inpræsentiarum observanda sunt. I. B. August. vult hominem adversus concupiscentiam quantumvis maximam pugnare, ad misericordiam per fidem confugere, ut habeat quo adimpleat mandatum, quo lex & justitia plus delectent: Supponit igitur cupiditatem ante orationem exuberare, nec ideo tamen dicit invincibilem & insuperabilem, quinimmo vult tentatum ad Deum confugere ut habeat quo lex & justitia magis placeant, quo vincat & superet delectationem terrenam exuberantem: Igitur ex Aug. nulla delectatio prævia sive mala sive bona necessitat: Non mala quidem, alias eo ipso quo suboritur in anima, inferret consensum ad peccatum, & inutilis foret oratio ad illam debellandam: neque bona utique, cum licitum sit ex S. Præsule consentire vel dissentire, ibidem capite 34. II. Sanctus Doctor suavitatem magis delectantem vocat inspirationem: Igitur pertinet ad intellectum practicum: Igitur in eo maxime posita est, quod intellectus judicet bonum cæleste esse terreno & magis amabile, & magis amandum.

Ibidem cap. 15. sic loquitur August. " „ Ecce quemadmodum fine exemplo est in „ hominibus perfecta justitia, & tamen „ impossibilis non est. „ Ibi loquitur de exemptione ab omnibus peccatis venialibus, quæ quidem justitia perfecta raro invenitur in hominibus, hanc tamen non vult esse impossibilem; a fortiori a peccato mortali ipsam nec vult impossibilem quacumque exardescente concupiscentia, immunitatem. Idem cap. 35. dicit hominem gratiæ suavitate cognoscere quid sit amandum: Igitur semper attendit, ad intellectum practicum, ut fiat electio. Enchyr. cap. 81. causam peccati esse ignorantiam & infirmitatem asserit: " contra „ quæ quidem pugnate nos convenit; sed „ profecto vincimur nisi divinitus adjuve„ mur. „ Si pugnandum, cito igitur non vincit ignorantia, non infirmitas, nisi eligendo velimus malum; & hoc secundum judicium practicum secundum majorem boni apparentis æstimationem. Ita verbis expressis ibidem August. " Et pudor, *in*„ *quit*, timor est displicendo, dum plus „ delectat hominum æstimatio quam ju„ stitia qua sese quisque humiliat pœni„ tendo. „ Rursus lib. 2. de pecc. mer. cap. 17. " Cum voluntatem humanam gra„ tia adjuvante divina, sine peccato in hac vita possit homo esse, cur non sit, „ possem facillime ac verissime responde„ re, quia homines nolunt. „

Pagin. 175. col. 2. adducit Jansenius locum August. quo S. Doctor ait, nos quandoque bonum suscipere, quandoque vero non, ut intelligamus divini muneris esse quando omnem, sicut decet, adimplemus justitiam, ne quisque elatus sibi & non Deo gloriam tribuat, sed nulla in omnibus Augustin. locis nequidem necessitatis umbra: immo Novator propriis ubique confoditur telis.

CAPUT SEXTUM.

Nomen victricis delectationis inde tractum, atque impositum gratiæ medicinali Christi.

JANSENIUS ex omnibus D. Aug. locis in diversis supra capitibus adductis, infert delectationem necessitantem, quam novis ejusdem S. Doctoris anctoritatibus comprobare, sed semper incassum, conatur. Sic igitur incohat istud caput sextum: " Ex „ his jam perspicue intelligitur tantopere „ esse necessariam istam delectationis di„ vinæ gratiam, quando cum terrena„ rum rerum tentationibus, ac delecta„ tionibus dimicamus, ut nisi major fue„ rit, quam terrena, qua noster affectus „ detinetur, fieri non possit quin propriæ „ voluntatis infirmitate vincamur. Major „ enim delectatio numquam sane delecta„ tione minore superabitur, sed eam se„ quetur animus, quæ magis eum afficien„ do suavitate detinuerit. „

Pagin. 175. col. 1. tria B. Aug. loca pro sua sententia adducit Iprensis. In I. S. Doctor dicit nos aliquid tanto ardentius velle, quanto certius illud esse bonum novimus: Ita libr. 2. de pecc. mer. cap. 17. " Tanto quidque, *inquit*, vehe„ men-

„ mentius volumus, quanto certius quam „ bonum sit uovimus, eoque delectamur „ ardentius. „ Igitur delectatio ardentior ex S. Aug. procedit a majori cognitione boni, adeoque non est illa quæ est prævia & indeliberata, omnem quippe ista præcedit cognitionem : major autem cognitio a judicio comparativo boni apparentis cum vero promanat : Igitur Jansenius sibi non constat, quippequi habeat S. Aug. sibi per omnia contrarium. Quia vero abyssus abyssum invocat, alterum subjicit S. Aug. locum, quo S. Doctor asserit nos operari secundum quod justitia placet ; quem quidem justitiæ amorem ab intellectione procedere luce clarius est. Eo quippe loci ideo magis placere justitiam docet S. Doctor, quia illam animus auro & argento anteponit. Quæ prædilectio dubio-procul ab electione & judicio practico fluit. Adducit Novator S. Præsulis auctoritatem ex commentariis in cap. 5. ad Galatas, in qua quidem adducta mulieris pulchritudine blandientis in exemplum, dicit quandoque illa abjecta hominem eligere castitatem, quia plus delectat continentia quam terrena voluptas : qua quidem senteutia, ut ostensum est, penitus exploditur Jansenii systema....

Quid plura? Jansenius ibid. col. 2. novem laudat B. Aug. sententias, sed profecto ad rem nullo modo spectantes. In prima S. Doctor, dicit quandoque Deum tardius sanare peccatorem ne elatus gravius ægrotetur: lib. 2. de pecc. mer. cap. 10. Idem repetit in secunda, quæ est ejusdem libri cap. 19. In tertia pro principio habet hominem tunc peccare : " Quando „ justitia non sic diligitur ut peccandi cu„ piditas ejus delectatione vincatur. „ Lib. 2. ad Bonifac. cap. 13. ubi manifestum est loqui de judicio practico & comparativo: Igitur vult Aug. hominem ideo peccare, quia facta comparatione justitiæ cum bono commutabili, istud anteponit & magis diligit, quam bonum cæleste. In quarta astruit victoriam pro majori justitiæ & legis delectatione, in Deum esse referendam. Lib. 13. de civit. Dei. Cap. 5. idem scribit libr. 3. de verb. Apost. cap. 8. id ipsum confirmat libr. 1. de oper. imperf. contra Julianum pag. 162. Rursus libr. 2. p. 431. & iterum p. 450. " Concupiscitur, " *inquit*, adversus carnem fortiore robore „ charitatis, ut ex fide justus vivat, justeque „ vivat in quantum non cedit malæ con„ cupiscentiæ, vincente delectatione ju„ stitiæ. „ Quomodo, quæso, ex Aug. vincit delectatio justitiæ? Quia pugnat adversus concupiscentiam malam, virtute & robore charitatis; quia homo non cedit carni; unde veto non cedit? nisi ex eo quod judicet justitiam esse vitio meliorem; igitur delectatio justitiæ vincens a judicio comparativo procedit : Non ergo delectatio indeliberata vincit, quia antevertit omne judicium, immo & omnem cognitionem; adeoque non debellat concupiscentiam malam; sed delectatio libera; sed complacentia ab electione & judicio comparativo promanans, ideo enim vincit, quia intellectus judicat justitiam majus bonum : ideo vero justitia magis delectat, quia intellectus judicavit majorem habere sicut & veriorem perfectionem. Idem repetit D. Aug. Ench. cap. 118. Rursus ibidem cap. 24. Tum & lib. 2. contra Julia. oper. imperf. pag. 436. duæ istæ auctoritates referuntur a Jansenio pag. 176. col. 1. Igitur perperam Novator prædicat se esse germanum B. Aug. discipulum, cum nova & a mente B. Doctoris omnino peregrina doceat atque propugnet. Et probatur.

Argumentum irrefragabile contra Jansenium.

Ubique & passim S. Doctor vult peccatorem debellare concupiscentiam, sicut delectationem terrenam, ipsi quantumvis exundanti non cedere, ad orationem modo etiam ad judiciorum Dei considerationem, ut timore configatur caro, ne Spiritum ad peccandum alliciat, confugere : Sed hæc omnia sunt nugæ, si prævaleat Jansenii opinio ; siquidem ex ipso delectatio terrena peccatum pariens est indeliberata. Cæterum motus primo-primi concupiscentiæ non semel exardescunt usque ad lapsum carnis materialem, cui justus cette sæpius non consentit, sicque delectatio terrena superat in gradu terrenam, at tunc temporis consideratio divinorum inutilis est, motus primo-primi non cito citius refrenantur : neque vero est peccatum ubi non est consensus; & experientia probat quotidiana justos, immo peccatores ex impetu & omissa deliberatione non cedere tentationi : Igitur per omnia Ipren-

Iprensis adversatur S. Aug. subvertit ejus principia, doctrinam puram & immaculatam deflorat; & quod pessimum, sicut justos sic & peccatores, motus primo primos ardentissimos concupiscentiæ involuntarie, hoc est, sine electione, deliberatione & consensu patientes, facit nequissimorum peccatorum reos: quandoquidem ipso teste, ut primum delectatio terrena prævalet in gradu cælesti, necessario peccatur, quia impossibile est tunc juxta eum concupiscentiam exardescentem vincere.

CAPUT SEPTIMUM.

Delectationis necessitas oritur ex infirmitate, quæ fit ut nihil boni amplecti possit, nisi delectet.

NOVUS Doctor ex infirmitate naturæ per peccatum sauciatæ repetit delectationem necessitantem, quia vero B. August. non gratiam necessitantem, sed gratiæ necessitatem ex hoc principio deducit, suum esse credit, Jansenius, & in probationem affert triginta duas ex operibus S. Doctoris excerptas auctoritates.

Pagina 176. colum. 2. tres continet. In prima docet S. Præsul gratiæ divinæ auxilio voluntatem humanam tantopere robustam evadere, ut possit & velit servare mandata. Idem repetit in secunda, in tertia vero asserit nos oratione petere, ut Dominus aperiat quod latebat: *Ut suave fiat quod non delectabat*. Lib. 2. de pecc. mer. cap. 19. qua quidem sententia S. August. non solum non firmat Jansenii sententiam pro delectatione necessitante, sed egregie eam præmature debellat, in quantum exigit cognitionem boni, ut suave fiat quod non delectabat: Igitur non a delectatione indeliberata & primo-prima repetit suavitatem victricem S. Doctor, sed a cognitione practica, sed ab intellectu qui plene cuncta prænoscens, judicat justitiam magis amabilem, & ideo tunc plurimum eam ei placere, quo fit ut de facto illam suo prosequatur amore voluntas. Hoc totum ita clare explicat S. August. in sententia primo allata, ut mirum sit quo sensu, quove scopo illam pro suo errore, in medium afferre ausus sit Iprensis: sic enim loquitur de gratia S. Præsul lib. de gr. & liber. arbitr. cap. 15. " Per hanc etiam fit ut ipsa bona voluntas quæ jam esse cœpit, augeatur: & tam magna fiat ut possit implere divina mandata, quæ voluerit, cum valde perfecteque voluerit; ad hoc enim valet quod scriptum est; si volueris, conservabis mandata. " Quid est autem perfecte velle, nisi per electionem velle. Cæterum ibi Aug. totum salutis negotium refundit in divinæ gratiæ consensum liberum, & omnem prorsus excludit necessitatem.

Pagina 177. col. 1. quatuor sunt B. Augustini auctoritates, in quibus nulla fit gratiæ necessitantis mentio; quinimmo idem repetit quod in prima Aug. scilicet hominem posse, si velit, servare mandata, his verbis: " Sed quia præparatur voluntas a Domino, ab illo petendum est ut tantum velimus, quantum sufficit, ut volendo faciamus. " Ita lib. de gr. & libero arbit. cap. 16. similia ibid. repetit. Intelligis benevole lector August. semper appellare ad electionem, & petendum esse, *Ut tantum velimus, quantum sufficit, ut volendo faciamus*. Quænam est illa voluntas quæ facit, nisi ea quæ a gratia adjuta vult eligere bonum relicto malo? ista sane & sola, tantum volumus ut faciamus: nisi enim intellectus prius judicaverit justitiam super delectationem terrenam plurimum amabilem, nusquam eam adimplere placebit voluntati. Alia duo laudat Novator S. Aug. loca, quæ præsentem non spectant controversiam. In primo quippe S. Aug. ait neminem postulate quod se solo potest facere. In II. Deum quandoque jubere quod per nos non possumus, ut ad ipsum confugiamus. Secunda columna duas alias exhibet auctoritates. In prima D. Aug. asserit homines non facere quod justum est, quia nolunt lib. 2. de pecc. mer. cap. 17. In II. ait vero peccatum ex duabus oriri causis; quia scilicet vel ignoramus quid agendum, vel sciendo, non tamen ex innata pravitate facimus. Ench. cap. 81. quæ quidem omnia libertati electivæ plurimum favent, cum ibi refundat Aug. peccatum in malam voluntatem, qua homo non bene judicat de fine ultimo & mediis ad eum conducentibus: quæque videndo bona deliberate deteriora sequitur.

Pagina 178. col. 1. octo recensentur D. August. auctoritates. In prima S. Doctor dicit Deum præcipere ut credamus, sed

hoc

hoc absque vocatione non fieri, lib. 1. qu. 2. ad Simplic. In secunda, neminem in mente habere quo fidem amplectatur, unde sic concludit: " Cum ergo nos ea delectant quibus proficiamus ad Deum, „ inspiratur hoc, & præbetur gratia Dei, „ non nutu nostro & industria, aut operum meritis comparatur. „ Quibus verbis revincit Semipelagianos, sed manente libertate & indifferentia actus, quia gratia movet non necessitando, sed inspirando, sed invitando, " Voluntas ipsa, subdit ibid. August. nisi aliquid excurrat „ quod delectet atque invitet animum, „ moveri nullo modo potest. „ Idem repetit in tertia, lib. de præd. SS. cap. 4. idem in quarta: " Tunc disco ut faciam „ si in tua suavitate doceas me. „ Serm. 4. de verb. Ap. cap. 8. Gratia autem quæ docendo movet non necessitat; unde in quinta sic loquitur: " Nolo, non facio. „ Puta quia delectat, non facio. Habeo „ cui condelector. „ Serm. 5. cap. 9. Audis etiam exundante delectatione terrena peccatum tamen ex Aug. non fieri. Item serm. 15. cap. 7. Act. nisi prior delectet Deus, non fit bonum, & vere id profert, quia prius debet placere bonum, prius eligi, prius appretiative anteponi malo, antequam illud de facto diligamus. Igitur non amamus præcise propter delectationem præviam eamque indeliberatam, sed propter deliberatam. Idem dicit S. Augustin. serm. 17. cap. 3. Idem iterum in Psalm. 64.

Columna secunda complectitur duodecim B. August. loca; in octo prioribus docet S. August. hominum nullum peragere bonum, nisi aliquo modo delectet, & placeat: nisi plus delectet quam bonum terrenum; nempe lib. 2. de pecc. mer. cap. 17. Ibid. nisi tantum delectet quantum diligendum est. In duodecimo, nos operari secundum id quod magis placet. Sed patent ex allatis genuinæ explicationes, quandoquidem prædilectio supponit semper cognitionem majoris boni & judicium practicum, juxta illud tritum axioma: Nihil amatum quin præcognitum; Hoc est, præestimatum elective.

Pagina 179. col. 1. quatuor complectitur auctoritates. In prima dicit S. August. nos ex duobus bonis propositis illud amplecti, quod plus diligimus. In aliis tribus hominem ad consentiendum malo delectatione allici, illi vero consentire quando judicat bonum apparens majus bonum. Ubique igitur libertas, quia ubique electio est....

CAPUT OCTAVUM.

Quinto, ostenditur delectationem esse veram gratiam Christi ex adjutorio perseverantiæ in hac vita, & impeccabilitatis in cœlo.

Epilogus probationum præcedentium.

JANSENIUS triginta & tres B. August. auctoritates in hoc capite congerit, ut suam probet delectationem necessitantem, quam adjutorio perseverantiæ & Beatorum impeccabilitati assimilat: eo prope modo lib. 3. de grat. Christi, & alibi dicit, Sanctos in cœlo amando Deum, esse liberos, quia licet ad amorem necessario compulsi, amant tamen voluntarie.

Pagin. 179. col. 1. duo leguntur B. August. loca. In I. dicit S. Doctor voluntatem humanam libertate non eos consequi gratiam, sed potius gratia libertatem, & in bono delectabilem perpetuitatem & fortitudinem, Lib. de corr. & grat. cap. 8. sed illa libertas a gratia collata sita est ex S. Aug. in indifferentia & electione actus juxta illud lib. de spirit. & litt. cap. 34. " Consentire vel dissentire, *gratiæ*, „ propriæ voluntatis est. „ Igitur male deducit ex verbis Augustini Jansenius gratiam necessitantem. In secundo loco ait August. " Utrum autem sit aliqua rationalis creatura, quam nihil possit illicitum delectare, magna quæstio est. „ Quæ quidem auctoritas nihil dicit, aut probat. Lib. 22. contra Faustum cap. 28.

Columna secunda novem S. August. sententias continet. In prima dicit S. Doctor Angelos ideo non peccare, quia lex Dei solum illis placet, eosque plurimum delectat. Ibid. & cap. 27. beatos illos Spiritus suaviter Deo servire prædicat. In tertia ait: " Tunc non peccabimus.... „ cum illam faciem Patris viderimus „ Sermon. 49. de temp. cap. 9. In quarta; quia omnia delectant in cœlo, hinc & suavia admodum sunt. In Psal. 75. Idem repetit lib. 14. de Trin. cap. 14. & iterum cap. 9. In septima sententia asserit S. Doctor amorem, nostrarum actionum in-

Digitized by Google

incentivum esse, hominem laudare Deum, si amet, secus e contra, in Psal. 85. Igitur non delectatio indeliberata, ut vult Iprensis, sed libera, & quæ est ipse deliberatus amor Deo nos servire facit. In octava de Beatis sic loquitur lib. 22. de civ. cap. 30. " Nec ideo liberum arbitrium non habebunt, quia peccata eos delectare non poterunt. Magis quippe erit liberum a delectatione peccandi usque ad delectationem non peccandi indeclinabilem liberatum. " Ex his verbis quasi triumphans infert & deducit Jansenius gratiam necessitantem & libertatem a sola coactione immunem, sed perperam, cum in præmissis ostensum sit ex Aug. voluntatem trahi ad Patrem amore, non necessitate. Hoc unum igitur probare vult Augustinus, videlicet Sanctos esse impeccabiles, & liberatos tum ab ignorantia, tum ab infirmitate, duobus peccati causis; unde liberum ibi sumit latissimo modo, prout a servitute peccati exemptionem & immunitatem importat. Certum est enim eos necessario & non libere amare Deum, quia summum bonum intuitive vident; unde eorum intellectus non potest judicare non esse amabile, sed potius semper amabile existimat. Cæterum Beati sunt liberi libertate etiam indifferentiæ & actus, non quidem erga Deum amandum, sed erga creaturas diligendas, quippe quæ non habeant totam & adæquatam boni rationem; non enim sunt summum bonum: Igitur possunt amari & non amari absque beatitudinis dispendio; & sic intelligitur S. Augustini mens & sententia, circa quam nullus relinquitur ambigendi locus, cum constanter exigat ad libertatem viatoris, indifferentiam actus: " Sed consentire, *inquit*, lib. de spir. & litt. cap. 34. vel dissentire propriæ voluntatis est. " In nono loco ejusdem col. 1. Aug. dicit hominem amisisse per peccatum non peccandi libertatem & felicem innocentiæ statum, in quo nulla passio ligabat intellectum & voluntatem, quæ ad peccatum provocaret, Lib. 3. de lib. arb. cap. 5.

Observes velim nos ubique habere, Jansenium confitentem reum, quippequi ex professo probet voluntatem a gratia necessitari, quod dubio-procul hæreticum est & erroneum.

Pagina 180. col. 1. septem numerantur sancti Augustini auctoritates. In prima ait unum fuisse beatitudini Angelorum viatorum addendum, nempe ut per liberum arbitrium stetissent in bono. Lib. de corr. & gr. cap. 10. sed ipso fatente Jansenio, delectatio charitatis Angelos viatores non necessitavit ad bonum operandum, sed eodem fatente, gratia ita erat quoad usum libero arbitrio subdita, ut Angelus viator posset ei dissentire: Sed illo concedente, per gratiam sufficientem, cui potest resisti, steterunt Angeli fideles: Igitur ex concedendis delectatio gratiæ, & charitatis non necessitat. Tum quia ut ostensum est supra, eadem est gratia quoad se pro statu innocentiæ, & pro statu naturæ lapsæ ex Fulgentio, id est, operatur velle & perficere in utroque statu: adjuvat liberum arbitrium hominis sani & ægri: ex Aug. nunc stat homo in bono, & gratia adjutus illud operatur per liberum arbitrium prævio judicio practico: hoc ipsum asserit claris verbis, ut supra dictum est. Rursus hic in secunda sententia August. l. 4. contra Julia. cap. 3. sic loquitur: " Quam vero periculose, immo perniciose sibi placeat *mens rationalis*, cum per hoc tumescit Typho & morbo inflationis extollitur, quamdiu non videt, sicut videbit in fine, summum illud & immutabile bonum, in cujus comparatione se spernat..... æterno quoque amore præponat &c. Ibi sermonem habet de beatitudine. In tertia exaltat iterum amorem fixum & immutabilem beatorum. In reliquis auctoritatibus pergit celebrare Sanctorum felicitatem, quam in eo maxime sitam esse prædicat, quod solum ament justitiam, solum diligant Deum, cætera vero propter eum, & non possint peccare. Unde nihil prorsus militat contra viatorum libertatem.

Columna secunda Iprensis quinque exhibet B. Aug. loca: in primo S. Doctor iterum loquitur de beatitudine Sanctorum, qui ideo, *inquit*, Jansenius peccare non possunt, quia delectatio domus Dei omnem terrenam absorbet libidinem & voluptatem. Sed Aug. ait, nos per timorem castum posse a peccato abstinere lib. 14. de civ. cap. 9. In secundo ait animam suavitate charitatis passionem compescere l. de sp. & litt. cap. ultim. In tertio ignorantiam veritate imminui lib. 6. contra Julia. Cap. 16. In quarto hortatur Christia-

nos ad debellandam concupiscentiam, quia anima ab omni passione & tentatione liberabitur in gloria, in Psal. 75. In quinto subjicit: " Tunc itaque absorpta erit mors in " victoriam, " Lib. 83. q. q. 70. Igitur incassum laborat Jansenius, dum gratiam necessitantem auctoritate S. Aug. astruere conatur, cum hæc & similia pro hoc momento nihil probent. Ultro quippe fatentur Catholici Beatos feliciter ad amandum Deum necessitari.

Pagina 181. col. 2. quatuor recenset S. Aug. oracula, quibus S. Præsul ostendit beatitudinem amore & charitate comparari: Sed altum ubique de quæstione gratiæ necessitantis silentium: immo non tacet fidem & alias virtutes, quibus ad gloriam progredi juvat. Columna secunda tres affer auctor, B. Aug. sententias. In prima S. Doctor dicit delectationem boni in ejus cognitione sitam esse, quia cognitione bonum possidetur. Igitur ex Aug. delectatio potissimum attenditur secundum rationem practicam, qua mens delectationem ex bono apprehenso percipit, in quantum judicat bonum incommutabile esse verum, & majus bonum, Lib. 83. qq. qu. 35. Idipsum confirmat S. Doctor: in secunda sententia statuit illam delectationem consensu voluntatis & haberi & percipi; vult namque cæteros appetitus: " menti ratio- " nique consentire debere, ut in tali pace " & tranquillitate vacet mente contem- " plari quod æternum est. Ergo etiam " cæteris suis partibus amare animus de- " bet, hoc tam magnum quod mente co- " gnoscendum est. " Idem dicit in III. quod est in primo.

Pagina 182. Duæ reperiuntur ejusdem B. Aug. auctoritates; in utraque dicit delectationem Dei in cælis creaturam tum angelicam, tum humanam a peccatis immunem reddere. Igitur ex his omnibus auctoritatibus non inducitur in viatoribus bene, vel male agendi necessitas; jura quippe libertatis sub dominio delectationis sive terrenæ, sive cælestis secundum castissima S. Aug. principia servantur.

CAPUT NONUM.

Necessitas delectationis cælestis ad bene volendum & operandum, non ex natura voluntatis, sed ejus pœna proficiscitur.

JANSENIUS septem adducit pro hoc momento B. Aug. loca, quibus suam delectationem necessitantem putat probare. Unam enim esse omnium capitum; conclusionem ex capite sequenti clarius patebit.

Pagina 183. col. 1. quatuor apparent sententiæ. In prima D. Aug. ait approbare falsa pro veris, ut homo erret invitus, non esse naturam instituti hominis, sed pœnam damnati: lib. 3. de lib. arb. cap. 18. verum his & similibus B. Aug. auctoritatibus non probatur hominem lapsum ad peccatum necessario compelli, sed tantum subjici ignorantiæ, & concupiscentiæ; quæ quidem sunt effectus peccati originalis, quo justitia & pro Adamo, & pro posteris amissa est: Sed neutiquam in se peccata sunt nisi ignorantia sit voluntaria & culpabilis: nisi tentatus cedat concupiscentiæ, cui certo ex Aug. resisti potest. Quinimmo ad eam debellandam, nos ubique adhortatur.

In secunda, & quarta dicit ignorantiam & infirmitatem esse peccati causas: In quarta peccatum refundit, non præcise in delectationem, sed in voluntatem humanam, quæ bonum operari non vult; adeoque in liberum arbitrium, quod falsa pro veris, & mala pro bonis non invitum, sed liberrime eligit. Sic igitur loquitur S. Doctor lib. 2. de pecc. merit. cap. 17. " No- " lunt homines facere quod justum est. "

Columna secunda iterum affert illud tritum Aug. comm. in cap. 5. epist. ad Galatas. " " Quod enim amplius delectat, secundum " id operemur necesse est. " Alium affert locum ex lib. 22. contra Faustum cap. 28. excerptum, in quo B. Aug. dicit animam non peccare in cœlis, quia *solus eam delectat Deus*. Immo, *nihil aliud delectare potest*. Serm. 49. de temp. ex his omnibus liquet S. Doctorem nullo modo propugnasse delectationem necessitantem.

CA-

CAPUT DECIMUM.

Inferuntur corrolaria, quibus multa principia S. Aug. de libero arbitrio & potestate bene operandi & similibus declarantur.

In hoc toto capite tres solum S. Aug. auctoritates referuntur. In duobus prioribus S. Doctor probat gratiæ necessitatem ad passiones compescendas, bonum vero operandum. Tertius textus est sententia sæpius & semper incassum allata, utique & explicata: *Quod enim amplius delectat &c.*

CAPUT UNDECIMUM.

Delectatio illa cælestis secundum August. mentem, est actus vitalis & indeliberatus animæ, & quidem amoris ac desiderii, præcedentis consensum, ac delectationem illam quæ & quies animi, & gaudium dicitur.

Pagina 185. cap. 11. col. 1. adducit Jansenius textus D. Thomæ dicentis: " Amor „ præcipua causa delectationis est. „ 1. 2. q. 32. art. 6. ibidem art. 3. Ad 3. " „ amor & concupiscentia delectationem „ causant. „ Per concupiscentiam intelligit desiderium: Sed ista loca aperte pugnant contra Novatorem, quandoquidem divus Th. dicit amorem causare delectationem; e contra vero Jansenius propugnat delectationem indeliberatam, & ex sola objecti propositi apprehensione promanantem, inferre necessario actum amoris vel pro creatura, si objectum illicitum est, vel pro Creatore si bonum. Ecce verba Angelici S. Doctoris ibidem ad 3. " Omne „ enim amatum fit delectabile amanti, eo „ quod amor est quædam unio, vel connaturalitas amantis ad amatum. „

Columna 2. Octo præcipue B. Aug. sententias complectitur. In 1. S. Doctor, *ait*, Deum esse amandum' lib. de Catech. Rud. cap. ult. in 2. " Si uxorem alienam amaveris, non continuo habebis: si castitatem amaveris, mox habebis. „ Serm. 2. in append. in 3. " Quod jubet tibi Deus? Dilige me .... ipse amor præsentem me tibi facit. „ Tract. 10. in epist. Joan. Ibidem eadem repetit, sicut Tract. 7. in epist. Joan. ubi sic loquitur: " Tenete eam charitatem: amplectimini eam, dulcius ea nihil est. „ Rursus Serm. 50. de Verb. Dom. cap. 6. exaltat amorem quo suum anima prosequitur divinum sponsum. Et lib. 22. contra Faustum cap. 9. ait illum omni bono perfrui, qui possidet Deum. Rursus lib. de fide & Symb. cap. 9. dicit: " Frui autem sapientia Dei nihil aliud est, „ quam ei dilectione cohærere. „

Ubi quæso, Juste Lector, delectatio indeliberata, eaque necessitans celebratur? Nonne potius stabilit Aug. delectationem ad amorem consequentem, cum dilectione nihil esse dulcius afferat: delectationem quæ Deum animæ reddit præsentem, adeoque & ab amore casto & deliberato, immo & justificante promanantem: delectationem productam ab amore quem requirit Deus: " Quid jubet tibi „ Deus, dilige me. „ Non jubet amorem indeliberatum, non complacentiam ex imperfecto desiderio fluentem, quæque est in nobis sine nobis, sed complacentiam cordis, sed delectationem liberam, qualem exigit sponsus a sponsa. Igitur B. Augustinus per omnia nostram firmat sententiam, qua propugnamus nos operari secundum id quod nobis libere eligentibus placet: qua statuimus delectationem qua operamur eam esse, quæ & a judicio practico, & ab amore deliberato promanat, quæque est ipsa libera in Deo per dilectionem complacentia; qua ipsi cohæremus, & in quo quiescimus, dicente Aug. " Frui autem sapientia Dei, „ nihil aliud est quam ei dilectione cohærere. „ Et vero quum Prov. 23. 26. ait Deus: *Præbe fili mi, cor tuum mihi*; quid aliud petit, nisi ut spretis creaturis, illum eligat anima ut sponsum, cui consentit adhærere per amorem, non quidem necessarium, ad hunc enim inutilis est electio, sed liberum libertate actus.

Pagina 186. col. 1. octo referuntur S. Aug. effata. In 1. S. Doctor dicit peccatum fieri suggestione & delectatione: lib. de Serm. Dom. in monte cap. 12. eo loci probat clare delectationem illam non necessitare, eam esse debellandam, & solo consensu eoque deliberato & libero consummari peccatum; sic loquitur: " Tria sunt, quibus impletur peccatum, „ suggestione, delectatione, & consensione. Suggestio sive per memoriam fit, „ sive per corporis sensus, cum aliquid

„ videmus, aut audimus, aut facimus, „ vel gustamus, vel tangimus. Quo si „ frui delectaverit, delectatio illicita re- „ frænanda est, velut cum jejunamus, & „ visis cibis palati appetitus assurgit, non „ fit nisi delectatione: sed huic tamen „ non consentimus, si eam dominantis „ rationis jure cohibemus. Si autem con- „ sensio facta fuerit, plenum peccatum „ erit. " Suggestione quidem & delectatione indeliberata compellimur ad peccandum, sed non necessario, quia ex Aug. refrænanda est ista delectatio jejuniis; sed ex eodem, jure rationis cohibenda, sed non est peccatum nisi adsit plena, id est, libera & deliberata consensio. Si autem delectatio exuberans necessario inferret peccatum, incassum diceret Aug. eam refrænandam esse jejuniis, & jure rationis cohibendam; quia ex Jansenio impossibile est justo, secundum præsentes quas habet vires & gratias illam compescere; impossibile est impossibilitate morali relativa illam vincere: ex Jansenio posita delectatione terrena robustiori in gradu delectatione cælesti, continuo & necessario sequitur consensus in peccatum; quod a mente Aug. penitus alienum esse jam intelligis, benevole Lector, & ex locis subsequentibus iterum intelliges.

S. Augustinus in II. loco dicit delectationem esse motum, lib. 2. de Gen. contra Manich. cap. 14. In 3. lib. 1. de Serm. Dom. in monte cap. 14. ait: " Tria ergo „ hæc, ut dicere cœperam, similia sunt „ illi gestæ rei, quæ in Genesi scripta est, „ ut quasi a serpente fiat suggestio & suasio; „ in appetitu autem carnali tamquam in „ Eva delectatio, in ratione vero tam- „ quam in viro consensio. " Eva, ipso teste Jansenio, ad peccandum delectatione fructus vetiti non necessitata est, sed consensione, quæ fit ratione & judicio appretiativo & comparativo.

Peccatum Adæ non factum est necessitate ad malum compellente, & tamen ex Aug. peccatum etiam nunc committitur, sicut primum ab Eva & Adamo commissum est: committitur & consumatur consensione libera, ita ut nisi accedat talis consensus, nusquam erit peccatum: Igitur in pravum & peregrinum sensum trahit Jansenius Augustinum. Quid plura? In 4. loco ibidem Aug. refundit peccatum non præcise in suggestionem & delectationem, sed in consensum liberum. Quinimmo ibidem in 5. loco libr. 2. Serm. Dom. cap. 12. dicit delectationem terrenam quantumvis magnam, a nobis debellandam esse: " Quisquis, *inquit*, carna- „ lem delectationem adversus rectam vo- „ luntatem rebellare sentit per consuetu- „ dinem peccatorum, cujus indomitæ vio- „ lentia trahitur in captivitatem, recolat „ quantum potest, qualem pacem peccan- „ do amiserit., „ Id est, si vult impræsentiarum vincere, recolat quantam pacem quando olim peccavit, amiserit, ne iterum a carne lapsu in graviorem prolabatur infirmitatem & miseriam. Denique in 6. loco prosequitur remedia salutis describere, & ait: " Quando *Diabolus* incipit „ mala suggerere, tunc repelle, ante- „ quam surgat delectatio & sequatur con- „ sensus. „ In Psal. 48. vult homines delectationem terrenam etiam primo-primam jejuniis & orationibus vel impedire, vel assurgentem compescere, ne dato periculo, sequatur in peccatum consensio: Ecce quomodo semper excludit necessitatem. In 7. & 8. varias delineat tentationes, variosque decertantium status: " Prima, est „ titillatio delectationis in corde, secun- „ da consensio, tertia factum, quarta con- „ suetudo; sunt enim qui res illicitas obvias „ suis cogitationibus prorsus ita objiciunt, „ ut nec delectentur simul, qui delectan- „ tur, & non consentiunt: nondum per- „ fecta mors est, sed quodammodo in- „ choata, delectationi accedit consensus. „ Hic ponit libertatis & electionis gradus: hic delectationem terrenam exuberantem Sanctis & piis cogitationibus coerceri docet: Hic nihil necessario ad peccatum hominem compellere, sed solo consensu libero mortem subintrare in animam prædicat. Quid clarius pro libertate electiva & indifferentia actus?

Columna secunda septem habet auctoritates S. Aug. qui iterum atque iterum describit tentationes, easque suggestione & delectatione quidem fieri, sed nusquam nisi consensu deliberato patrari peccatum: unum aut alteram solum, ne repetita tædium pariant, afferemus: in Psal. 64. sic loquitur D. Aug. " Modo cum morte, „ quanta contendimus? Inde sunt enim „ delectationes carnales .... Quibus non „ consentimus, sed tamen non consen- „ tiendo contendimus., „ Tum in Psal. 43. " Sug-

" Suggeritur aliquod lucrum, delectat: ,, habet fraudem, sed magnum est lucrum ,, delectat, non consentis, pugnam vide: ,, adhuc suadetur, adhuc instatur, adhuc ,, deliberatur. Ergo qui pugnat periclita- ,, tur. ,, Totam hinc dirimit controversiam S. Doctor exemplo adducto. Eo loci proponitur lucrum ut bonum cupiditati, quia placet argentum: proponitur vero ut malum spiritui, quia lucrum fraudem annexam habet: Tunc est pugna inter partem inferiorem & superiorem: tunc non necessitas sed deliberatio: tunc judicio practico & appretiativo eligitur unum, & aliud abjicitur: tunc lex & bonum incommutabile in statera rationis appensum magis ponderat, magis placet, & resistitur tentationi.

Pagin. 187. col. 1. numerantur 7. auctoritates B. August. quibus eamdem prosequitur materiam, quas omnes referre supersedeo, quippe quæ nihil ad propositum contineant. Serm. 13. de verb. Apost. cap. 9. S. Doctor contendit quascumque carnis concupiscentias, & quæcumque carnis desideria mortificatione compescenda esse. Igitur quæcumque delectatio quantumvis exardescens non necessario compellit ad peccatum, alias frustra ad resistendum adhortaretur Augustinus. Egregiam alteram libr. 5. contra Julian. cap. 3. hanc affert rationem, quia si ut primum exhæstuent carnis desideria necessario accedat consensus, frustra dictum est, *post concupiscentias tuas ne eas:* " Numquid autem, *inquit*, ,, consequens est, ut si habeat aliquis ,, cordis desideria mala, jam eis consen- ,, tiat ad committenda eadem mala? Ac ,, per hoc aliud est habere mala deside- ,, ria cordis, aliud tradi eis, utique ut ,, consentiendo eis, possideatur ab eis, ,, quod fit cum divino judicio traditur ,, eis. Alioquin frustra dictum est: Post ,, concupiscentias tuas non eas, si jam ,, quisque reus est, quod tumultuantes & ,, ad mala trahere nitentes sentit eas, ,, nec eas sequitur, si non eis traditur, ,, exercens adversus eas gloriosa certami- ,, na. ,, Hac sola mirabili sententia qua sanctus Augustinus vult vel ipsas exorbitantes concupiscentias debellari, ad peccatum eas hominem necessario non trahi, splendide proscribitur Iprensis systema. In colum. 2. duo solum proferuntur sancti Præsulis loca, quibus distinguit desideria carnis, & motus indeliberatos a deliberatis. Ibid. dicit utique esse delectationes Spiritus; illis resistendum esse, istis vero consentiendum, & tunc animam in atria Domini intrare, & conquiescere, sin minus e contra deficere.

Pagin. 188. sex D. August. sententias continet. In 1. dicit S. Doctor quasdam esse in nobis sine nobis carnis delectationes ad peccatum commoventes, libr. 1. de Genes. ad litt. cap. 12. In 2. luctam nobis inesse adversus carnem & sanguinem asserit: " Delectat adulterium, ,, fateor, quia delectat, sed spiritus con- ,, cupiscit adversus carnem, delectat & ,, castitas, ergo vincat spiritus carnem. ,, Quomodo? nisi eligendo castitatem. Ubique igitur exploditur necessitas, & astruitur ab August. sub delectationis imperio libertas indifferentiæ actus, Serm. 49. de Verb. Dom. cap. 5. Idem repetit cap. 6. idem & lib. de contin. cap. 5. ubi sic loquitur cap. 8. " Bonum fit cum id quod male ,, libet vincente bona delectatione non ,, fit. ,, Quænam est bona delectatio vincens? Amor sane appretiativus a judicio comparativo promanans, complacentia consequens ad judicium latum: audis Aug. sui ipsius interpretem in sexto loco adducto, quo sane os loquentium contra libertatem indifferentiæ actus iniqua, contundit. Igitur Serm. de Verb. Apost. cap. 9. sic intonat: " Delectat uxor aliena, ,, & non annuis, mentem avertis, in se- ,, cretarium mentis intras: video foris ,, strepentem concupiscentiam, profer ad- ,, versus eam sententiam. Nolo, *inquit*, ,, non facio, puta, quia delectat, non fa- ,, cio: habeo cui condelector. Condelector ,, enim legi Dei. ,, Ecce judicium practicum, omnibus ponderatis: " Profer, adver- ,, sus eam, sententiam. Nolo. ,, Esto quod S. Augustinus delectationem gratiæ efficaci annexam velit, sed nusquam necessitantem; hinc in isto postremo puncto, scilicet necessitatem propugnando, graviter errat Jansenius.

Conclusiones perversæ quas adversus libertatem indifferentiæ actus ex locis August. in pravum sensum detortis eruit Jansenius. Ibidem cap. 10.

PRIMA: In Adamo erat libertas indifferentiæ, sed in homine lapso deficit p. 184. col.

col. 1. Itaque in illo æquilibrio primævæ „ conditionis liberum arbitrium se suæ „ libertatis indifferentia utramlibet par- „ tem. posse, experieotia comprobavit.... „ Hinc secundo patet qua ratione verum „ sit, quod in homine lapso ante gra- „ tiam, cui & multo potentiori ratione „ dæmones addi possunt, non sit amplius „ illa primæva flexibilitas qua bene vel- „ le possit & male, hoc est, cui non pos- „ sit alteram libertatis partem promere, „ quæ bene agendo exercetur. „

Secunda: Concupiscentia necessario compellit ad malum, ibidem: " Hæc libido „ ad singulas occasiones per omnia pecca- „ torum genera concitata, motibus dele- „ ctationum suarum voluntatem premit, „ nec eam finit ad redamandum bonum „ surgere quod amisit. Hinc ergo fit, „ quod liberum arbitr. ante gratiam, ex „ August. doctrina non sit amplius liberum „ ad agendum bonum, sed tantummodo „ ad malum. „

Tertia: Posita & data gratia homo majori libertate donatur quam antea, non eadem tamen & similis Adæ libertas, qua ad nutum poterat vel bonum, vel malum operari. Ibidem colum. 2. " Hinc patet „ quarto, etiam postquam gratia post la- „ psum nos adjuvare cœperit, esse quidem „ in homine liberum arbitrium ad utrum- „ libet faciendum, bonum ac malum: sed „ non ita sicut ante lapsum in innocentiæ „ statu, atque Angelis fuit. Illorum enim „ sic liberum, ut suo se nutu nihil im- „ pediente vel urgente libertatem, fle- „ cteret ad utrumlibet, solum, si male, „ non sine Dei adjutorio, si faceret be- „ ne. Nunc autem ipsum adjutorium be- „ neficæ suavitatis facit, ut bonum ve- „ lit; quod si desertum fuerit, ipsum ad- „ jutorium, ut ita loquar noxiæ suavita- „ tis fecit, ut malum velit, illam quip- „ pe suavitatem quæ superaverit, volun- „ tas consentiendo sequitur. „ Quibus verbis clare explicat, se solum admittere indifferentiam status, & non actus, in quantum qui delectatione cælesti vincente facit bonum, potest gratiam amittere, & committere peccatum; quippequi disertis verbis conclamet, impossibilitatem relativam; quia si una ex duabus delectationibus exuberet, bonum aut malum necessario fieri contendit.

Quarta: Nulla datur gratia sufficiens, quia secundum id quod magis placet nos operari necesse est, seu nos operari compellit necessitas. Ibidem col. 2. Ecce verba Iprensis: " Hinc etiam claret, cur „ August. omnem omnino gratiam pure „ sufficientem, sive ante fidem, sive et- „ iam post fidem auferat. Ratio enim „ perspicua est, quia cum ei nulla sit „ gratia operandi præter istam suavita- „ tem Dei, nisi ista tanta fuerit, ut ei „ delectationes rerum creatarum cesse- „ rint, vel peccabitur, vel alternante de- „ lectationum fluctu, in medio remane- „ bitur; sin autem ista superaverit, jam „ sine dubio bene voluntas operabitur, „ quod enim amplius nos delectat, secun- „ dum id operemur necesse est: sed utrum- „ libet fiat, non erit sufficiens gratia, „ sed vel efficax, vel ita inefficax, ex „ qua operatione quidem possit sequi, nisi „ ejus inefficacia per aliam suppleatur. „ Audis, benevole Lector, Jansenium omnem omnino explodere gratiam sufficientem, omnem actus libertatem rejicere, & per omnia statuere impossibilitatem relativam ad aliud extremum, exuberante una delectatione ad alterum oppositum commovente.

Quantum sint eiusmodi conclusiones a mente B. August. alienæ, patet ex locis supra adductis, in quibus nullum de gratia necessitante & libertatis exitio reperitur vestigium: quinimmo, in aliis textibus qui possunt ex aliis S. Doctoris operibus erui, utique floret pro nostro statu libertas actus. Quidam tamen excusatum habent contra definitiones Ecclesiæ Jansenium: Nonnulli ex ignorantia, quippequi nusquam legerint Iprensis opus, hanc illum excusando cum periculo fidei, præstant humanitatem, ut putent eum S. August. adhærere: alii denique errori faventes, quia audiunt tumultuantes, hoc ipsum autumant; qua de causa ad faciendum satis omnibus, nedum loca S. August. ex quibus consequuntur consequentiæ Jansenii dictis contrariæ, sed & ipsa Novatoris dogmata scripta & verba retulimus, ut luceat ullo absque offendiculo veritas, & vincat ac triumfet, quum judicatur reus; quod ut clarius pateat iterum resumendo summatim B. August. sententias, conclusiones genuinas quæ connaturaliter ex ejus principiis sequuntur in medium afferre juvat.

Con-

Digitized by Google

Conclusiones genuinæ, quæ ex locis in præcedentibus lib. 4. de gratia Christi adductis connaturaliter sequuntur, quæque per omnia libertati favent.

PRIMA: Nulla delectatio mala quantumvis exuberans necessario compellit ad peccatum, quia vinci potest oratione, quia jejuniis, quia mentem ad alia divertendo; ita docet August. in locis quæ leguntur in primo & quinto capite.

Secunda: Exhortatio ad bonum semper prodest tentatis, licet caro plurimum concupiscat adversus spiritum, adeoque nulla inducitur ad faciendum malum necessitas. Hoc sequitur ex divi August. textibus qui adducuntur capite 3. 5. 11.

Tertia: Debellanda est omnis concupiscentia, & ideo omnis vinci & superari potest. Sic colligitur ex Augustini auctoritatibus quæ referuntur cap. 4. & 5.

Quarta: Tentationes, ex qualibet delectatione terrena titillante superari possunt, & de facto superantur amore justitiæ, & judicio practico, eoque comparativo, quo mens pluris appretiative faciens justitiam, anteponit legem prævaricationi. Sic docet S. August. cap. 3. 4. 5. & 6. superant enim & vincunt tentati qui nolunt cedere concupiscentiæ.

Quinta: Gratia, & justitiæ amor, seu delectatio compellit ad bonum non necessitando, sed docendo, sed invitando, sed inspirando, sed ostendendo bonum. Ita legitur in D. Augustin. sententiis capite 2. 7. 11.

Sexta: Libertas ad utrumque extremum inest homini lapso, non secus ac in Adamo: tametsi enim lapsus tantam non habeat ad faciendum bonum facilitatem, habet tamen sufficientem qua possit, si velit, servare mandata. Hoc ipsum scribit S. Augustinus passim in suis operibus, maxime in locis quæ adducuntur capite 3. 7.

Septima: Gratiæ & charitatis suavitas, sicut nullam imponebat homini sano & Angelis viatoribus operandi bonum necessitatem, ita nec homini lapso, namque consentire vel dissentire, inquit August. lib. de spirit. & litt. cap. 24. *Propriæ voluntatis est*. Id ipsum consequitur ad S. Doctoris textus, qui habentur cap. 8. 9. 11.

Plura legi possunt in explanatione capitum, in quibus nulla apud S. Doctorem de delectatione necessario ad bonum, vel malum compellente mentio fit, ita ut si Jansenius ipse suas perverse non deduxisset conclusiones, maxime capite decimo, ab August. doctrina & sensu sic aberrasse vix quisquam credere aut autumare vellet. Et vero S. August. in suis operibus Polemicis partes liberi arbitrii defendendas ex professo suscipit, & libertatem humanam cum gratia quantumvis efficaci contra impugnantes consociat. Primo quidem, in tribus libris de libero arbitrio ubi debellat Manichæos, qui libertatem indifferentiæ actus negabant. In libris de spiritu & litt. De natura & gratia, De gratia Christi, in aliis quatuor adversus duas Epistolas Pelagianorum, quos omnes conscripsit adversus Pelagianos, qui & necessitatem & efficaciam gratiæ evacuabant, eo fucato innixi fundamento, quod libertatem indifferentiæ actus quacumque gratia actuali perimi & extingui putarent. Hoc quidem commentum pro virili impugnat S. Doctor. Igitur non solum omnem necessitatem negat induci per gratiam, verum potius libertatem humanam ad actus oppositos per omnia defendit & astruit. Quid plura? Ex professo docet liberum arbitrium non destrui, sed perfici & adjuvari a gratia: alias neque vincerentur Pelagiani, quandoquidem nihil adversus eos probaret.

Quia vero Semipelagiani libertatem indifferentiæ actus efficacia gratiæ, qualem prædicabat S. Augustinus, offendi existimabant, eam optime cum gratia etiam efficacissima ex professo consociat in libr. de gratia & libero arbitrio, & in alio, cujus titulus est, *de correptione & gratia*. Eamdem libertatis humanæ cum gratia efficacissima consociationem passim astruit in libris de prædestinatione Sanctorum, & de dono perseverantiæ, quos adversus eosdem Heterodoxos conscripsit: quocirca Jansenius ista omnia D. August. opera pessundat, quum gratiam necessitantem tamquam genuinam S. Doctoris doctrinam defendit, sanctumque Præsulem iisdem lacessit injuriis & contumeliis, quibus eum Pelagiani & Semipelagiani insectabantur; hoc enim potissimum objiciebant S. Aug. gratiam ab eo propugnatam eatenus humanæ adversari libertati, quatenus hac

posita & semel admissa indifferentiam actus tolli, & prorsus extingui necesse erat; hanc autem necessitatem S. Præsuli ut germanam ejus doctrinam affingit Jansenius, & justificat obstrepentes Semipelagianos. Qualis offensa!

Quantum sit doctrinæ Jansenii adversa doctrina S. Augustini liquet & ex his quæ diximus de ejus operum scopo, & ex ipsa operum explanatione quam in tractatu attributorum dedimus, tractando de doctrinæ tanti Doctoris commendatione.

Manet igitur D. Augustinum nusquam esse libertati offensum, contrarium e contra illam Jansenii systema impugnat funditus & evertit. Manet hominem semper esse sub cujuscumque delectationis dominio liberum, quia operatur secundum id quod elective judicat majus bonum.

Synopsis probationum articuli.

S. Augustinus exigit ad libertatem exemptionem a coactione & necessitate.

PRIMO: Hoc ipsum patet ex tribus libris quos adversus Manichæos, fatum & necessitatem in actiones hominum inducentes, conscripsit.

Secundo: Et ex libro de correptione & gratia, in quo Prædestinatianos, in iisdem prope Manichæorum erroribus versantes, debellat.

Tertio: Quia passim & ubique docet gratiæ quantumvis efficaci quemque posse resistere: " Consentire, *ait lib. de spirit.* „ *& litt. cap.* 34. *vocationi Dei*, propriæ „ voluntatis est. „ Tum tract. 26. in Joan. cap. 6. *Trahit*, inquit, *quemque sua voluptas, non necessitas.*

SYNOPSIS OBJECTIONUM,

ET RESPONSIONUM.

PRIMO: Frustra putat Jansenius S. Augustin. secernere statum naturæ sanæ a statu lapsæ, eo quod in priori homo bonum, si voluisset, operatus fuisset, secus vero in posteriori, ut a libertate eliminet indifferentiam; sanctus quippe Præsul unum tantummodo adversus Pelagianos probare intendit, videlicet majorem gratiæ necessitatem pro præsenti statu, eo quod natura cum sit sauciata per peccatum, maximam experiatur in bono faciendo difficultatem.

Secundo: Nec magis Augustinus Jansenii opinioni astipulatur, sæpius opponendo libertati coactionem, quippe qui ab ea excludat nedum coactionem extrinsecam, quæ violentia nuncupatur, sed etiam intrinsecam, quæ necessitatis nomen retinet.

Tertio: Esto quod S. Thomas dicat necessitatem finis libero arbitrio non adversari, secus tamen necessitatem actionis. Et vero tametsi beatitudinem in communi quisque necessario appetat, non tamen ad illam in tali vel tali bono reponendam necessitatur, cum quidam in honoribus, alii in divitiis, multo plures in terrenis voluptatibus illam constituant.

ARTICULUS QUARTUS.

Utrum sanctus Augustinus putaverit Semipelagianos non admisisse gratiam ad initium fidei, & illos crediderit Hæreticos eo quod dicerent humanam voluntatem ei posse resistere?

DUÆ sunt in titulo partes: prima, quod Semipelagiani non admiserint gratiam ad initium fidei: Altera quod in hoc non fuerint Hæretici, dicendo humanam voluntatem illi posse resistere. De isto postremo momento sufficienter in superioribus egimus: De priori juxta S. August. mentem specialiter in præsentiarum tractare nobis incumbit.

Quidam posuerunt inter Semipelagianos aliquos fuisse, qui quidem conatus naturæ initium fidei prævenire autumarent, non tamen cæterorum bonorum actionum primordia, quasi ea ipsa gratiæ præiret. Hoc ipsum refert & innuere videtur Pater Alexander hist. sæculi quinti cap. 3. artic. 8. ubi graviter increpat quosdam Theologos, & ipsum Gonetum: " Qui nulla, „ *inquit*, habita ratione propositionis quar„ tæ in Constitutione Innocentii X. dam„ natæ, temere asserunt Semipelagianos „ gratiam aliquam internam ad initium fi„ dei admisisse. „ Et consequenter ad initium bonorum operum. Sit igitur

CON-

by Google

CONCLUSIO.

Semipelagiani omnes ex mente sancti Augustini nullam admiserunt gratiam actualem ad initium tum fidei, tum cæterorum bonorum operum.

PROBATUR I. Ex Vitalis Carthaginensis opinione, quam confutat S. Aug. epist. 17. his verbis: " Quomodo dicis quod te ,, audio dicere, ut credamus in Deum, ,, & Evangelio consentiamus, non esse ,, donum Dei, sed hoc esse a nobis, id ,, est, ex propria voluntate, quam no- ,, bis in nostro corde non operatus est i- ,, pse. ,, Rursus lib. de præd. SS. cap. 3. sic explicat Semipelagianorum errorem, quem ipse ante Episcopatum tenuerat: " Errabam, *inquit*, putans fidem, ,, qua in Deum credimus, non esse do- ,, num Dei, sed a nobis esse in nobis... ,, neque fidem putabam gratia Dei præ- ,, veniri. ,, Ergo &c.

Probatur II. Ex SS. Hilario & Prospero sententiæ Augustini fidelibus testibus. Prior in sua ad S. Doctorem epistola, ait: " Consequens putant, *Semipelagia-* ,, *ni*, exhibendam ab eo fidem cujus na- ,, turæ id voluntate Conditoris concessum ,, est: & nullam ita depravatam vel ex- ,, tinctam putant, ut non debeat vel pos- ,, sit se velle sanari. ,, S. Prosper epist. ad eumdem S. Aug. sic loquitur: " Quidam vero horum in tantum a Pelagianis ,, semitis non declinant, ut cum ad con- ,, fitendam eam Christi gratiam, quæ ,, omnia præveniat merita humana, co- ,, gantur... gratia nominetur, ad con- ,, ditionem hanc velint uniuscujusque ho- ,, minis pertinere, &c. ,, Quibus patet instinctum naturæ quosdam Semipelagianos admisisse, qua quidem liberum arbitrium merebatur gratiam salvantem: Igitur Semipelagiani omnes posuerunt initium fidei esse in nobis, immo vero & bonorum operum primordia cum gratiam salvantem in quodam naturæ instinctu reponerent.

Probatur III. ex ipsis Semipelagianis. Cassianus collat. 13. cap. 8. in persona Cremonæ Abbatis sic loquitur: " Qui ,, cum in nobis ortum quemdam bonæ ,, voluntatis inspexerit, illuminat eam ,, confestim atque confortat. ,,

Probatur denique ex censura quartæ propositionis ab Innocentio X. ubi habetur: *Hanc propositionem falsam & hæreticam declaramus, & uti talem damnamus*: falsam, scilicet pro prima parte, hæreticam vero pro secunda.

Solvuntur objectiones.

OBJICIT Jansenius lib. 8. de hæresi Pelag. & sic concludit: " Itaque Massilien- ,, sium opinionibus, & Augustini doctri- ,, na quamdiligentissime ponderata cer- ,, tum esse, & indubitatum esse debere ,, sentio, quod Massilienses præter præ- ,, dicationem, atque naturam, verum et- ,, iam & internam, & actualem gra- ,, tiam ac ipsam etiam fidem, quam hu- ,, manæ libertatis & voluntatis adscri- ,, bunt viribus, necessariam esse fatean- ,, tur.... sic enim Hilarius in epist. ad ,, Aug. eorum offensiones refert. Dein- ,, de, *inquit*, moleste ferunt ita dividi gra- ,, tiam, quæ vel tunc primo homini data ,, est, vel nunc omnibus datur. ,, Ergo &c.

Responsum est supra initio tractatus, Semipelagianos non ideo admisisse gratiam ad initium fidei, ut perperam contendit Jansenius, sed solum graviter tulisse, quod gratiam pro præsenti statu vellet Aug. efficacem & distinctam a gratia status innocentiæ, quia putabant omnem gratiam prævenientem, maxime efficacem, liberum tollere arbitrium.

Replicant Jansenii asseclæ ad censuram propositionis diversimode: Alii quidem propositionem esse de facto dicunt, adeoque ad fidem non pertinere: Alii propositionem esse indefinitam, adeoque non cadere super omnes Semipelagianos, quorum aliqui, ut arbitrantur, admittebant gratiam ad initium fidei, & de his loqui volunt Jansenium: alii denique propositionis primam partem merito fuisse damnatam concedunt, quia licet Semipelagiani, aiunt, gratiam interiorem ad initium fidei admitterent, non tamen prævenientem sicut oportet.

Respondet ad has instantias disp. 1. quinti sæculi Pater Alexander quæst. unica: ad primam quidem his verbis: " Ita enim ,, quæstio hæc, quid de initio fidei cen- ,, serint Semipelagiani, est facti, ut jus ,, involvat in propositione damnata; cujus ,, duæ partes sic conjunctæ sunt, ut altera, ,, quæ

Digitized by Google

„ quæ est facti, semel posita, sequatur „ & altera quæ juris est. Si quis enim „ vero dicat Semipelagianos gratiæ interioris prævenientis necessitatem ad „ singulos actus, etiam ad initium fidei, „ admisisse, nec in eo constituendam ipsorum hæresim, quod eam negaverint: „ sequitur in eo tantum illos fuisse hæreticos, quod modum, quo gratia voluntatem ad agendum permovet, non probe caperent, nullam gratiam per se efficacem ad credendum necessariam esse „ rati, & generalem tantum illam versatilem, & cujus efficacia ex consensu „ voluntatis tota pendeat, qualem Theologi quidam recentiores propugnant, „ admitterent; quod si ita est, sequitur „ in eo hæreticos fuisse Semipelagionos, „ quod assererent gratiam illam, quam „ admittebant, talem esse cui posset humana voluntas resistere vel obtemperare, quæ est secunda pars propositionis „ damnatæ, in quam cadit nota hæreseos.„

Ad secundam replicam idem sic respondet ibidem: " Hæc inquam exceptio nullius est momenti. Nam hæc propositio in sensu Jansenii damnata est: qui „ duos Semipelagianorum ordines distinguit & de altero solum asserit ipsos gratiæ interioris prævenientis necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei admisisse. Præterea sensus „ Innocentianæ Constitutionis quoad secundam partem est, nullos Semipelagianos in eo hæreticos fuisse, quod gratiam „ talem esse vellent, cui posset humana voluntas resistere vel obtemperare: Sensus „ itaq; illius quoad priorem partem, est, nullos Semipelagianos gratiæ interioris prævenientis necessitatem ad initium fidei „ admisisse: unum enim sequitur necessario ex altero. „

Ad tertiam replicam ibidem idem Theologus facit satis; & ait: " Firmior non „ est aliorum responsio.... illius responsionis vanitas inde dilucescit quod Semipelagianos hoc sensu negasse gratiam „ prævenientem non pronuntiaverit Innocentius X. quod gratiam per se efficacem negarent: cum potius, in eo „ non fuisse hæreticos asserat, quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere vel obtemperare, id est, consensu suo vel dissensu efficacem, vel inefficacem reddere. „

SYNOPSIS PROBATIONUM,

S. Augustinus non propugnavit Semipelagianos admisisse gratiam ad initium fidei & bonorum operum.

PRIMO, ubique arguit, quod virtutum semina in humana voluntate admitterent, & gratiam meritis naturæ dari contenderent. Has propter rationes eos debellat epist. 107. lib. de præd. SS. cap. 3. & alibi.

Secundo: Suffragantur SS. Prosper & Hilarius in sua vicissim ad S. Aug. epistola: Et hoc ultro patet ex ipso Cassiano col. 13. cap. 8. ubi sic loquitur in persona Abbatis Cremonæ: " Cum *Deus*, in nobis ortum quemdam bonæ voluntatis „ inspexerit, illuminat eam confestim „ atque confortat. „

Tertio: Semipelagianos non admisisse gratiam prævenientem ad ullum bonum opus, liquet ex quarta Jansenii propositione damnata. „

SYNOPSIS OBJECTIONUM,

ET RESPONSIONUM.

PRIMO: Incassum contendit Jansenius Semipelagianos admisisse gratiam ad initium fidei. In hoc sicut in aliis permultis se prodit adversarium S. Augustini, qui lib. de prædest. SS. & de dono perseverantiæ suo perstringit stylo censorio Semipelagianos, eo quod initium fidei & bonorum operum ab hominis voluntate in se relicta ducerent.

Secundo: Absque fundamento nonnulli duas distinxerunt classes Semipelagianorum, quorum alii gratiam ad initium non quidem fidei, sed aliorum bonorum operum admitterent, cum in hoc omnes consociarentur, quod gratiam prævenientem, ne humanum læderetur arbitrium, ut falso putabant exsufflarent.

ARTI-

Digitized by Google

ARTICULUS QUINTUS.

Utrum sanctus Augustinus erediderit Christum mortuum esse, pro singulis hominibus?

CONCLUSIO AFFIRMATIVA.

PROBATUR I. ex variis operibus in quibus id docet: in epist. 78. num. 7. tom. 2. serm. 6. num. 9. tom. 5. tract. 4. in Joan. num. 1. tom. 3. & in cap. 3. epist. ad Gal. num. 18. tom. 3. enarr. in Psal. 95. num. 15. tom. 4. lib. 20. de civit cap. 6. num. 1. tom. 7. l. 2. de nupt. cap. 33. num. 55. & 56. tom. 10. serm. 344. num. 4. tom. 5. & hoc patet ex supra dictis cum probavimus Augustinum docere Deum velle sincere omnes & singulos homines salvos fieri, & ipsius præcepta nulli esse impossibilia.

Probatur II. ex S. Prospero sententiæ B. Augustini interprete fidelissimo. In Præf. ad objectiones Vincentianas refert Augustini hostes illi imputasse multa profana, & impia, sed mendacia splendida; inter illa istud refert: " Quod Dominus noster Jesus Christus non pro hominum „ omnium salute & redemptione sit passus. „ Igitur ex S. Prospero est calumnia profana Augustino ab adversariis imposita, quod non erediderit Christum mortuum esse pro singulis. Igitur Jansenius tanto Doctori imponit hanc illi imputando blasphemiam.

Probatur III. ex principiis S. Doctoris, qui varia erga Christum amoris motiva proponit in ipsius morte pro singulis hominibus fundata: Igitur S. Augustinus eredidit & docuit Christum esse pro omnibus & singulis hominibus mortuum.

Primum principium est, quod Christus mortuus sit pro illis omnibus qui mortui sunt in Adam & moriuntur: sic enim loquitur lib. 20. de civit. cap. 6. " Ait Apostolus: *Ergo omnes mortui sunt & pro „ omnibus mortuus unus: ut qui vivunt, „ jam non sibi vivant, sed ei qui pro ipsis „ mortuus est, & resurrexit.* Omnes itaque mortui sunt in peccatis, nemine „ prorsus excepto sive originalibus, sive „ etiam voluntate additis, vel ignorando, „ vel sciendo, nec faciendo quod justum „ est: & pro omnibus mortuis vivus „ mortuus est unus. „ Idem repetit lib. 6. contra Jul. cap. 4. explicans eumdem Apostoli locum: " Ex hoc probavit, „ *Apostolus*, omnes mortuos esse, quia „ pro omnibus mortuus est unus. Impinguo, inculco, infereio recusanti. „ Accipe, salubre est, nolo moriaris: „ Unus pro omnibus est; ergo omnes „ morti sunt. Vide quia consequens esse „ voluit, ut intelligantur omnes mortui, „ si pro omnibus mortuus est. „ Aug. igitur eodem modo concludit ac Apostolus, scilicet quod Christus mortuus sit pro omnibus, quia omnes mortui sunt. Cæterum si non esset pro omnibus & singulis mortuos, non omnes vivere deberent pro Christo, quod est blasphemia, & contra S. Aug. dictum; infert enim omnes debere pro Christo vivere, quia pro singulit ipse mortuus est.

Secundum principium, quo S. Augustinus mortem Christi pro singulis hominibus probat, est, quod judicabit omnes homines tam Prædestinatos, quam reprobos; & hoc infert ex morte ipsius pro singulis: sic enim loquitur in Psal. 95. " *Judi„ cabit orbem terrarum in æquitate*: non „ partem, quia non partem emit. Totum judicare habet qui pro toto pre„ tium dedit. „ Ergo ex Augustino Christus mortuus est pro singulis. Unde in Psal. 48. dicit eum sic alloquuturum esse impios: " Ecce hominem quem crucifixistis, agno„ scitis latus quod pupugistis; quoniam & „ per vos & propter vos apertum est. „

Tertium principium est, quod Christus mortuus sit pro multis qui de facto reprobati sunt, quippe qui vel pro ipsis Judæis, quorum multi reprobati sunt, & maxime Judas proditor, suum sacrum fuderit sanguinem, ita tract. 4. in Joan. sic loquitur de illis: " Crucifixerunt Salvatorem „ suum, & fecerunt damnatorem su" um. „ Et serm. 2. in Psal. 68. Judas tra„ ditor .... non agnovit pretium, quo „ ipse a Domino redemptus erat „ Tum serm. 6. de verbis Dom. cap. 6. " Peri„ bit, *inquit*, infirmus in tua scientia, „ quam te dicis habere; ut scias, quia „ nihil est idolum, & animo cogites „ Deum, & sic recumbas in idolio. In „ hac scientia perit infirmus. Etne con„ temnas infirmum, addidit: propter „ quem Christus mortuus est. Quem vis „ contemnere pretium ipsius attende, &

cum

„ cum morte Christi totum mundum appende. „ Sic explicat verba Apostoli cap. 14. ad Rom. *Non cibo tuo illum perdere, pro quo Christus mortuus est*. Igitur Christus mortuus est pro infirmis in fide: & perperam dicit Jansenius non mortuum, pro reprobis; concedit enim mortuum pro justis omnibus: quis autem ignorat multos justos amisisse gratiam, & pœnis donari æternis, ut de Juda proditore constat; vides Augustinum inde fugiendi scandalum, motivum deducere, ex morte Christi, quia nullo debet malo exemplo occidere proximum, pro quo Christus fudit sanguinem, ne tantus valor sit cassus.

Quartum principium est, quod Christus mortuus sit ita pro omnibus, ut singuli potestatem habeant ab ipso redimi quoad ad consummationem, id est, efficaciam & executionem. Ita serm. 31. ubi sic habet: " Sanguis Domini tui, si vis, da-„ tus est pro te: si nolueris esse, non est „ datus pro te. Forte enim dicit: habuit „ sanguinem Deus meus, quo me redi-„ meret: Sed jam cum passus est, totum „ dedit. Quid illi remansit, quod det „ & pro me? Hoc est magnum, quia se-„ mel dedit, & pro omnibus dedit. San-„ guis Christi volenti est salus, nolenti „ supplicium. „ Quibus verbis docet pretium datum pro singulis, & nostram exigere cooperationem, ut nobis applicetur fructus; unde tract. 12. in Joan. sic concludit: " Non enim misit Deus Fi-„ lium in mundum, ut judicet mundum, „ sed ut salvetur mundus per ipsum: Er-„ go quantum in me est dico, sanare „ venit ægrotum. „

Quintum principium est, quamlibet animam tanti valoris esse, quanti est sanguis Christi; sic in Ps. 95. loquitur: " Emit „ orbem terrarum. Quæritis quid eme-„ rit? Videte quid dederit, & invenie-„ tis quid emerit. Sanguis Christi, pre-„ tium est. Tanti quid valet? quid, nisi „ totus orbis? quid, nisi omnes gentes. „ Rursus serm. 112. de tempore cap. 8. " Placet tibi homo servus tuus fidelis: „ & tu non vis esse Deo servus fidelis? „ Attendis quia habes servum: attende „ quia habes & Dominum. Servum tuum „ potuisti comparare, non creare: Do-„ minus tuus & verbo suo creavit te, „ & sanguine suo redemit te. Si volui-„ sti tibi, recole pretium, „ Et in Psal, „ 102. O anima erige te, tanti vales! „ Certe Augustinus loquitur ad omnes & singulos peccatores; si autem ex ipso tanti valeat anima uniuscujusque, quanti ponderat sanguis Christi, profecto effusus est pro singulis ex Aug.

Sextum principium: Ex S. Augustino singuli homines, nullis exceptis, agnoscunt in Symbolo, & profitentur Christum Salvatorem, & nisi mortuus sit pro singulis, ex eodem penitus evacuantur fides, spes & charitas: Primum docet lib. de fide & Symb. cap. 4. " Addimus fidei re-„ rum æternarum etiam temporalem dis-„ pensationem Domini nostri, quam ge-„ rere & ministrare nobis pro nostra sa-„ lute dignatus est. „ Addimus, intellige Symbolo. Et serm. 195. de tempore: " Credite eum pro nostris peccatis „ passum sub Pontio Pilato, credite cru-„ cifixum, credite mortuum & sepul-„ tum; hæc omnia sustinuit ut nos de „ faucibus inferni liberaret. „ De spe lib. medit. cap. 14. sic habet: " Omnis „ spes & totius fiduciæ certitudo mihi „ est in pretioso sanguine ejus, qui effu-„ sus est propter nos, & propter nostram „ salutem. „ Tum in Psal. 60. " Quia „ passus .... factus est spes nostra. „ Idem habet in Psal. 148. de charit. tract. 2. in epist. 1. Joan. " Omnes illius simus qui pro nobis mortuus est. „ Et serm. 123. de tempore: " Ipsum cole, ipsum „ dilige .... si tibi magnum & pre-„ tiosum videtur, quod pro te Filius Dei pependit in cruce. " Et serm. 5. ex no-„ vis a Patre Syrmundo editis, citato a „ Beda in 2. ad Cor. 5. Christum sic introducit loquentem: " Sangine meo te „ emi, addo morte mea te emi, quid „ habes quod dicas, redde fidem Domi-„ no tuo. „ Igitur ex Aug. evanescunt fides, spes, & charitas, si Christus non sit mortuus pro singulis, quia singuli non tenerentur credere, sperare in Christum, eumque amare, scilicet reprobi, quippe qui nihil ab ipso acciperent, quandoquidem omnia Christi beneficia e Passione ejus fluunt ad nos. Qualis consequentia; & quis citra blasphemiam horribilem poteit dicere, omnes non teneri in Christum credere? &c.

Septimum principium est, quod Christus sitiverit salutem omnium, etiam reproborum; sic enim loquitur enarr. 2. in Ps. 34.

Dixit

„ Dixit in cruce, *sitio*, quid sitiebat Christus, nisi bona opera nostra in illis crucifigentibus & persequentibus, quia nulla bona opera invenerat, jejunabat. „ Rursus serm. 1. in Psal. 68. " Sitis ipsius erat, quando dixit mulieri, sitio, da mihi bibere: fidem quippe ipsius sitiebat. Et de cruce cum diceret: Sitio; fidem illorum quærebat pro quibus dixerat; Pater ignosce illis quia nesciunt quid faciunt. „ Idem docet in Psalm. 61. Sed qui dicit Christum sitire salutem omnium etiam persecutorum, censet mortuum esse pro singulis: quandoquidem Christus in cruce pendens hanc mirabilem explicavit sitim: & consequenter meritum suæ passionis pro omnibus & singulis: Ergo ex August.

Octavum principium est, quod Christus oraverit pro singulis hominibus; sic enim loquitur serm.4. de Sanctis: " Quando in cruce pendens orabat, videbat & prævidebat omnes inimicos, sed multos ex illis futuros amicos prævidebat, & ideo omnibus veniam postulabat. Illi sæviebant, & ille orabat: illi dicebant Pilato: Crucifige; ille clamabat: Pater ignosce. „ Nota August. dicere Christum in cruce pendentem orare, & prævidere multos ex inimicis futuros esse amicos: Igitur ipse orabat pro omnibus, & hoc apprime, quia quidam ad cor redierunt: idem dicit de verbo ad verbum tract. 1. in epistol. Joan. & serm. 59. de Verbis Domini cap. 111.

Sed ne Jansenius reponat verba S. August. intelligi solum de oratione Christi pro prædestinatis, ecce August. sui ipsius interpres, quippe qui dicat Christum etiam orasse pro illis inimicis, qui noluerunt se convertere; sic enim loquitur serm. 2. in Psalm. 68. " De cruce cum diceret, Sitio, fidem illorum quærebat, pro quibus dixerat: Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. Sed illi homines quid propinarunt sitienti? Acetum: acetum enim vinum vetus dicitur, merito de vetere homine propinarunt, quia novi esse noluerunt: quare novi esse noluerunt? quia ad titulum psalmi hujus, ubi scriptum est, pro his qui commutabantur non pertinuerunt. „ Igitur ex S. August. oravit etiam pro reprobis.

Nonum est, quod ex S. Augustino Christus velit omnes homines salvos fieri, ut ex S. Doctore probavimus supra tract. de voluntate Dei. Igitur Christus mortuus est pro omnibus ex August. quia voluntas de salute omnium fundatur in morte Domini.

Solvuntur objectiones Jansenii.

OBJICIT Jansenius Lib. 3. de grat. Christi, cap. 21. pag. 162. col. 1. Christum esse quidem mortuum pro omnibus prædestinatis, sed non pro aliis hoc ex professo probat; respondens enim ad illud Catholicorum argumentum quod sibi proponit his verbis: sed aliud argumentum „ pro gratia sufficienti omnium proferri solet, quia Christus est Redemptor omnium, juxta illud 1. ad Tim. 2. cap. *Qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus* .... Respondetur, *inquit*, & hoc argumentum, sicut omnia præcedentia jam olim ad nauseam usque a Pelagianis, præsertimque Massiliensibus inculcatum fuit. „ Deinde probat hoc intelligi non pro totius mundi salute, sed solum pro prædestinatis, qui sunt de mundo sancto; scribit & sic explicat illud 1. Joan. 2. *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi*: " Sic enim, *inquit*, pag. 163. col. 1. tradit diversis locis August. tract. 87. in Joan. cum illa verba exponeret: *Si de mundo essetis, mundus quod suum erat diligeret*. Ita loquitur: *Universa utique hoc dicit Ecclesia, quam plerumque etiam ipsam, mundi nomine appellat* ...... Illum ipsum locum S. Joannis exponens, quo Jesus dicitur propitiatio pro peccatis totius mundi tractat. 1. in epist. Joan. *Quid est hoc*, inquit, *Fratres? Certe invenimus eam Ecclesiam in campis saltuum*.... Et tract. 5. in eamdem epistol. *Ecce habes Ecclesiam per totum mundum.... Mundus est plenitudo terræ, sicut dixit ipse Joannes, non solum autem nostrorum propitiatio peccatorum &c.* Quibus loquelis, Iprensis contendit Christum esse mortuum dumtaxat pro electis.

Idem ibidem pag. 165. colum. 1. confirmat novis S. August. locis, & sic prosequitur. In libris de civitate Dei, id quod Apostolus dicit: *Conclusit omnes in infidelitate, ut omnium misereatur*; ad solos prædestinatos limitat: *Quid est omnium*, libr. 21. de

21. de civ. Dei cap. 14. *Et eorum scilicet quos ex gentibus, & eorum quos ex Judæis prædestinavit, vocavit, justificavit, non omnium hominum.....* & exponens pro quibus Deus miserit filium suum. Ergo & hic misit Deus Filium suum, serm. 6. de verbis Apost. cap. 8. *Propter præscitos & prædestinatos, vocandos, justificandos, glorificandos.* Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Et hæc omnia probant solum Christum mortuum esse pro solis prædestinatis efficaciter & voluntate consequenti, quæ exigit cooperationem quam nolunt dare reprobi, concedo: & probant Christum non esse mortuum sufficienter pro singulis, nego. Hoc patet ex omnibus principiis S. August. Unde tract. 1. in epistol. Joan. num. 9. tom. 3. ait de Christo: *Mortem sempiternam ab illis expellebat prece misericordissima.* Quod autem genuinus sit hic S. August. sensus, patet ex eo quod in omnibus ferme operibus agat solum de gratia efficaci contra Pelagianos, ut in libris de prædestinatione Sanctorum & de dono perseverantiæ, ut merita naturæ explodat contra Semipelagianos, de exaltatione gratiæ Christi super gratiam Adami, unde ut ista probet momenta, debet solum loqui de gratia efficaci, & de electis in quibus gratia est efficax, quique illi fideliter correspondent. In aliis vero capitibus suam sufficienter exponit mentem de morte Christi pro omnibus., quod ita luculenter facit, ut supra modum mirum sit, Jansenium impugnasse contrarium.

Instat Jansenius ibid. pag. 165. col. 2. ex August. Christus Dominus non est mortuus pro omnibus etiam sufficienter: Ergo &c. Sic probat subsumptum. Pro omnibus Christus non oravit; in alio, inquit, tractatu in sanctum Joannem 100. enucleans illum locum quo Christus Patrem rogando dicit: *Ut mundus credat, quia tu me misisti*, tract. 1. cum præcedente comparans, *ecce qui dixerat: non pro mundo rogo, pro mundo rogat, ut credat, quoniam est mundus de quo scriptum est: Ne cum hoc mundo damnemur. Pro isto mundo non rogat, neque enim quod sit prædestinatus ignorat, & est mundus de quo scriptum: Non enim venit Filius hominis ut judicet mundum, sed ut salvatur mundus per ipsum...* Ecce, *inquit Jansenius:* " Quam disertis verbis " iterum, iterumque tradit, non perire " eum qui sanguine Christi Redemptus " est, non perire pro quo Christus mortuus est, non rogare, pro mundo Christum, qui ad damnationem prædestinatus est: Ergo &c.

Respondeo consequentiam esse manifeste contra fidem; siquidem ex Scriptura Christus oravit pro ipsis inimicis. Tum Joan. 17. pro eis qui erant crediturí in ipsum, quorum multi certo reprobati sunt.

Respondeo II. distinguendo consequens: Christus ex S. Augustino non rogavit pro mundo malo, id est, reprobi non habuerunt gratias efficaces ad perseverantiam, quia posuerunt obicem, & noluerunt parere mandatis, concedo: non promeruit illis gratias sufficientes, nego. Quod autem hæc sit mens S. Doctoris patet ex omnibus supra dictis, & serm. 382. num. 2. tom. 5. ubi post multa circa istud momentum probandum, concludit his verbis, *& ideo pro omnibus veniam postulabat.* Rem totam secundum sensum S. August. explicant Concilium Carisiacum & Tridentinum, cum dicunt Christum sanguinem fudisse pro omnibus, sed non omnes percipere fructum passionis, & ut ipse August. supra citatus dicit, quia nolunt se convertere.

Reponit Jansenius ibidem pag. 166. col. 1. & concludit Christum non orasse proreprobis, quia hoc fuisset inutile, eo quod omnes Christus noverat: " Ex quo, *inquit*, principio in sancti Præsulis istius " doctrina fluit, ut non solum a judice " aut mediatore omnia præsciente, sed " etiam a nobis ipsis qui sinceram omnibus proximis nostris debemus salutis procurandæ charitatem, non magis Deum " pro reprobatis, quam pro diabolo deprecandum esse pronuntiet... August. " securissime tamquam de re sibi certissima pronuntiantem audiamus. " *Denique si de aliquibus ita Ecclesia certa esset, ut qui sunt illi, etiam nosset, qui licet adhuc in hac vita sint constituti, tamen prædestinati sunt in æternum ignem ire cum diabolo, tam pro eis non oraret, quam nec pro ipso; sed quia de nullo certa est, orat pro omnibus dumtaxat hominibus inimicis suis in hoc corpore constitutis, nec tamen pro omnibus exauditur. Pro his enim solis exauditur, qui etsi adversantur Ecclesiæ, ita tamen sunt prædestinati, ut pro eis exaudiatur Ecclesia, & Filii efficiantur Ecclesiæ.* Concludit ex hoc Jan-

Jansenius Christum orasse solum pro prædestinatis; Ecclesiam orare quidem pro omnibus, sed quia nescit quinam sint prædestinati: Hoc ipsum iterum probare conatur ex alio August. loco lib. de corrept. & grat. cap. 15. his verbis: *Proinde quantum ad nos pertinet qui prædestinatos a non prædestinatis discernere non valemus, & ob hoc omnes salvos fieri velle debemus, omnibus ne pereant, vel ne alios perdant, adhibenda est a nobis medicinaliter severa correptio*: Ergo &c.

Respondeo I. negando Ant. Ad probationem distinguo: Et S. August. vult solum reprobos numquam fore ab inferno educendos meritis & oratione, tum Christi, tum Sanctorum, concedo: & vult Christum non orasse pro reprobis, subdistinguo; oratione directa per decretum prædestinationis, concedo: quia præsciens eorum voluntates, prævidebat quod obicem ponerent gratiis oblatis ex merito suæ passionis: oratione directa per providentiam summi provisoris, qui debet dare posse salvari omnibus & singulis, nego. Omnes auctoritates in probationibus adductæ hoc plusquam sufficienter probant.

Respondeo II. sensum B. August. de corrept. & grat. fuisse a Jansenio defloratum, namque S. Doctor solum ibi contra quosdam, qui perverse putabant, reprobos in ultimo judicio precibus Sanctorum ab inferno educendos, intendit probare hoc esse falsum, quod patet ex ipsius capitis titulo, qui sic inscribitur: *Contra eorum sensum, qui in judicio Dei omnibus reis propter Sanctorum preces putant esse parcendum*. Vult ergo solum S. Doctor, quod non erit misericordia pro reprobis in ultimo judicio, & hoc confirmat exemplo Ecclesiæ quæ non oraret pro reprobis viventibus, si sciret pertinaciter usque ad finem in malitia permansuros: Sed paritas non est omnimoda; dictum est enim supra provisorem generalem debere orare pro omnibus, quia debet dare posse salvari omnibus, quippequi velit omnes & singulos salvos fieri.

Instat Jansenius: Augustinus libr. 2. de adult. conjug. cap. 15. sic loquitur: *non omnis qui homo est, etiam sanguine Christi redemptus est*. Et epistol. ad Vitalem 217. nu. 19. tom. 2. dicit quod multi non salventur, quia non vult Deus: Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Non omnis homo redemptus est efficaciter, & consummative defectu sui, concedo: nam ex S. August. in probationibus citato, omnis habet potestatem salvum fieri si velit cooperari, unde dicit Apostolus Colos. 1. 24. *Adimpleo quæ desunt passionum Christi in carne mea*: Qui igitur non salvantur & redimuntur consummative, est eorum culpa. Omnis homo non est redemptus sufficienter, nego. Ad solutionem facilius intelligendam observandum est ly redemptus multipliciter sumi. I. Aliquis dicitur redemptus pro quo Christus aperuit cœlos, & obtinuit media sufficientia ut possit salvari. II. Qui ad Christi fidem pervenit. III. Qui per gratiam a peccato & captivitate diaboli liberatus est. IV. Qui est prædestinatus. Primum modum docet S. Aug. libr. 6. contra Julianum cap. 4. Igitur ex ipso Christus omnes redemit sufficienter. Secundum modum tradit, in Ps. 65. & quartum in locis in objectione laudatis. Tertium exhibet S. Prosper in responsione prima ad objectiones Vincentianas.

Ad secundum S. Aug. locum distinguo: Multi non salvantur quia non vult Deus voluntate consequenti, quæ attendit ad omnes circumstantias, concedo: voluntate antecedenti, nego. Et hoc colligitur ex ipso Aug. qui serm. 344. dicit, Ideo homines non salvari, quia nolunt.

Insistit denique Jansenius, dicens, Christum promeruisse reprobis, qui fidem acceperunt gratias tantummodo temporales, adeoque Christum pro eis non fuisse mortuum. Ergo &c. Antecedens probat ex S. August. qui libro de corrept. & grat. cap. 9. num. 20. sic loquitur: " Et sunt „ rursus quidam, qui Filii Dei propter „ susceptam, vel temporaliter gratiam di„ cuntur a nobis, nec sunt tamen de quibus „ ait idem Joannes; *ex nobis exierunt, sed* „ *non erant ex nobis, quod si fuissent ex nobis,* „ *permansissent utique nobiscum.* „ 1. Joan. 2. 19. Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Christus promeruit reprobis gratias tantummodo temporales, quatenus in gratia non perseveraverunt, concedo: ita ut illæ gratiæ non essent ad eorum salutem ordinatæ, nego. Gratia duplici sensu temporalis dici potest; primo si detur solummodo pro compensatione quorumdam bonorum operum in fide & per fidem factorum, sed absque

ullo

ullo ad salutem ordine, ita ut a Deo volente salutem non profluant: Altero vero sensu gratia temporalis nuncupatur, quum in ea homo sua culpa non perseverat, tametsi & Deo volente salutem, & a Christo ad hunc habendum effectum mortuo promanet. Jansenius, & ante ipsum Calvinus, contendunt gratias reprobis viatoribus collatas esse in primo prorsus sensu temporales. Sed quantum hic sensus sit a genuino S. August. alienus, luce clarius apparet, maxime ex duobus. Primo, quia S. Doctor docet Deum velle omnes & singolos homines salvos fieri, & hoc eadem prorsus voluntate generali, ita ut, inquit, hoc non obstante damnentur qui male libero utuntur arbitrio; e contra vero salvantur qui bene. Secundo, in loco pro objectione laudato agit ex professo de perseverantia finali, & hoc unum affert inter electos, & reprobos discrimen, quod illi in bono cœpto & gratia perseverent, e contra vero alii. Gratiam autem pro omnibus, ab eodem Christo Mediatore omnium Salvatore promanare ubique docet: Si igitur omnium Mediator, omnibus gratiam promeruit ad salutem, fin minus incassum diceretur omnium fidejussor & Salvator. Audiamus S. August. nunc docentem, & sui ipsius interpretem; sic loquitur lib. 1. de spirit. & litt. cap. 33. num. 58. " Vult autem Deus omnes homines salvos fieri, & in agnitionem veritatis venire; non sic tamen ut eis adimat liberum arbitrium, quo vel bene, vel male utentes justissime judicentur. Quod cum sit, infideles quidem contrā voluntatem Dei faciunt, cum ejus Evangelio nen credunt. " Certe si nollet Deus reprobos salvos fieri, contra voluntatem Dei non facerent quum peccant, & reprobantur, quia Deus nullam in hypothesi Jauseniana habet sinceram de eorum salute voluntatem.

Alterum prodit sensum S. August. libro de corrept. & grat. ex quo exeerpta est Jansenii objectio: Ibidem sese explicat, his verbis: " Neque euim ait, *Joannes*; nam si fuissent ex nobis, veram, non fictam justitiam tenuissent utique nobiscum: Sed, *si fuissent*, inquit, *ex nobis permansissent utique nobiscum*. In bono illos volebat procul-dubio permanere, erant itaque in bono, sed quia in bono non permanserunt, id est, non usque in finem perseveraverunt, non erant, inquit, ex nobis. " Audis benevole Lector, August. præmatura definitione opinionem Jansenii perstringentem *in bono illos volebat proculdubio permanere*. Deus ex S. Præsule vult reprobos in bono permanere. Igitur vult sincere eorum salutem, & ad hunc obtinendum finem dedit eis gratias, quæ eorum tantum culpa eatenus fuere solum temporales, quatenus ipsi in bono noluerunt perseverare.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

S. Augustinus propugnat Christum esse mortuum pro singulis hominibus.

PRIMO: Hoc ipsum passim in suis operibus docet. Nimirum epistol. 78. num. 7. serm. 6. num. 9. tract. 4. in Joan. &c.

Secundo: Hoc utique ejus principia innuunt, qnippe qui propugnet Christum esse mortuum pro iis omnibus. I. Qui in Adamo mortui sunt, Lib. 20. de civ. cap. 6. II. Quos in fine sæculorum judicabit: in Psalm. 25. III. Pro ipsis reprobis: serm. 2. in Psalm. 68. &c.

Tertio: Ecclesia sic de Doctrina S. Præsulis judicavit; nec ullus præter Calvinum, Lutherum, & Jansenium contrariam ei affinxit opinionem.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM

ET RESPONSIONUM.

PRIMO: Non sine temeritate dicit Jansenius dogma de morte Christi pro singulis, esse Pelagianum, cum Ecclesia sic semper crediderit: Incassum pro sua opinione erronea adducit in probationem alios S. August. textus, in quibus S. Doctor ait Christum non esse pro omnibus mortuum, cum in his & similibus locis loquatnr de voluntate consequente Christi, qui ad omnes attendens circumstantias, non vult impœnitentes reduplicative ut tales salvari: nihil quippe coinquinatum intrat in regnum cœlorum.

Secundo: In vanum utique laborat Iprensis, dicendo, Christum non orasse pro singulis, eo quod, ut contendit, inutile fuisset pro reprobis preces fundere; quia enim Christus est omnium Mediator, voluit de mediis sufficientibus providere, ut

omnes

omnes & singuli possent salvari ; hinc Augustinus Lib. de spiritu & litt. cap. 33. ait Christum Deum velle voluntate antecedenti singulos salvari, ita tamen quod singuli ad nutum bonum, vel malum eligere queant.

Tertio : Gratis objicit Jansenius Christum gratias non nisi temporales, teste Aug. lib. de corr. & gr. c. 9. promeruisse; hoc enim perverse deducit ex textu S. Præsulis, qui eo loci non de quacumque gratia, sed solum de dono perseverantiæ loquitur, dicendo reprobos exire de Christi grege, & in eo non permanere, juxta illud 1. Joan. 2. *Ex nobis exierunt.* Cæterum, si gratiæ reprobis concessæ pœnes durationem spectentur, eatenus temporales possunt appellari, quatenus eas ad tempus habuerint ; si vero secundum finem propter quem datæ sunt, non temporales sane in sensu Jansenii sunt, sed ad vitam æternam assequendam ordinatæ.

CONTROVERSIA QUARTA.

De extensione Gratiæ sufficientis.

JANSENIUS negat ex professo in toto suo opere gratiam sufficientem pro præsenti statu, illamque rejicit ad statum innocentiæ primi hominis. Ex hoc principio varias & quidem erroneas deducit conclusiones, nempe præcepta Dei esse impossibilia & infidelibus, & peccatoribus, immo & iustis conantibus : sed contra id quod dicitur Joan. 1. *Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.*

Dogma extensionis gratiæ sufficientis quinque momentis comprobatur.

Primo : Quia datur gratia sufficiens justis ut bonum operentur, & in eo perseverent.

Secundo : Quia peccatoribus conceditur, ut a peccatis resurgant, & præcepta valeant adimplere.

Tertio : Quia nec ipsi ea prorsus defraudantur obdurati ut ad meliorem frugem redeant.

Quarto : Neque vero ea carent Judæi, nec in veteri Lege caruerunt.

Quinto : Astruitur quoque, vel pro ipsis Infidelibus.

Sexto : Ad pueros usque, qui secluso Baptismo e vita migrant, quodammodo extenditur.

ARTICULUS PRIMUS.

Num gratia sufficiens adsit justis, tum ad vincendas graviores tentationes, tum ad bonum, urgente præcepto, operandum & malum præcavendum, tum etiam ad perseverandum in bono?

EX dictis de necessitate gratiæ, & de possibilitate mandatorum, & de tentationibus quantumvis sævientibus debellandis, immo & in concursu delectationis terrenæ exæstuantis, superandis, facile conjicitur gratiam semper adesse iustis pro his omnibus ; quia tamen hoc Jansenius impugnavit, asserendo gratiam sufficientem nonnumquam deesse illis ad præcepta adimplenda, quando delectatio terrestris exuberat ; ne remaneat aliquis circa istud momentum scrupulus, quæstionem postrema hac vice movemus & solvimus.

Quidam inter Theologos tot quæstiones instituunt, quot numerantur in titulo partes : Quia tamen probationes cuiuslibet quæsiti in idem coincidunt, ne repetita displiceant, & etiam claritatis ac brevitatis gratia, cuncta simul tractare non iniucundum erit.

CONCLUSIO.

Gratia sufficiens adest omnibus iustis, qua possint & quamlibet superare concupiscentiam, & sicut operari bonum, sic & præcavere malum urgente præcepto, ac demum in bono coepto perseverare.

Probatur multis momentis.

Primo, ex Scriptura sacra.

Ex Libris Psalmorum.

HABETUR Psalm. 36. 24. de justo. *Cum ceciderit, non collidetur ; quia Dominus supponit manum suam . . . Non vidi justum derelictum.* Rursus Psal. 90. *Dicet Domino : susceptor meus es tu . . . Angelis suis mandavit de te : ut custodiant te*

te in omnibus viis tuis . . . . Protegam eum, quoniam cognovit nomen meum. Clamabit ad me, & ego exaudiam eum: Cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum & glorificabo eum. Rursus Psalm. 54. 23. *Jacta super Dominum curam tuam, & ipse te enutriet: non dabit in æternum fluctuationem justo.*

Ex his sequitur istud argumentum. Qui non colliditur ad lapsum innato infirmitatis impetu declinans, quia Deus supponit manum suam, quæ est ipsa gratia præveniens & adjuvans: qui custoditur ne hostium insidiis succumbat, & ab imminenti peccati tribulatione eruitur: qui habet Deum custodem simul & protectorem ne in æternum inter tentationis impetus fluctuet, dubio-procul habet gratiam sufficientem, qua adjuvante, delectatione terrena exuberante, non configitur: qua illuminante & inspirante ab hostium laqueis eripi potest: qua demum cibante & nutriente, urgente præcepto, non fluctuat, sed in bono potest perseverare: Atqui ex Scripturæ textibus modo laudatis, justus iis omnibus beneficiis donatur. Igitur habet gratiam sufficientem ad &c.

Ex libris Sapientialibus.

SCRIPTUM est 1. Prov. 1. *Convertimini ad correptionem meam: En proferam vobis Spiritum meum, & ostendam vobis verba mea.* 2. Sap. 12. 1. *O quam bonus & suavis est, Domine, Spiritus tuus in omnibus! Ideoque eos, qui exerrant, partibus corripis; & de quibus peccant, admones & alloqueris, ut relicta malitia, credant in te, Domine.* 3. Ibidem: *Dans tempus & locum, per quæ possent mutari a malitia.*

Jam hæc sequitur probatio: Qui habent paratum semper auxilium ad conversionem, & ut audiant verba Dei; qui admonentur dum, aut deficiunt, aut ad deficiendum commoventur; qui stare, & malum præcavere, & bonum operari possunt, habent gratiam sufficientem: Atqui ex Scriptura mox adducta & laudata, talis est justi conditio, maxime cum Sap. 12. 13. legatur: *Non est alius Deus quam tu, cui cura est de omnibus, ut ostendas quoniam non injuste judicas judicium*: Ergo &c.

Ex libris Prophetalibus.

ISAIÆ 3. *Dicite justo quoniam bene.* Rursus cap. 5. 4. Deus sic loquitur: *Quid est quod debui ultra facere vineæ meæ & non feci?* Jerem. 30. *Applicabo eum, & accedet ad me.* Ezech. 33. 10. *Sic locuti estis, dicentes: iniquitates nostræ & peccata nostra super nos sunt, & in ipsis nos tabescimus; quomodo ergo vivere poterimus? Dic ad eos: Vivo ego, dicit Dominus Deus: Nolo mortem impii, sed ut convertatur impius a via sua, & vivat.*

Certe si Deus quidquid pro creatura debebat facere, fecit: si eam applicat ut accedat ad se: si nolit mortem peccatoris, sed magis ut vivat, argumentum est, omnia requisita dare justis, & ut præcepta relative ad quamcumque concupiscentiam exuberantem adimplere queant, & ut in bono possint perdurare: Atqui rem sic contingere annuntiant Prophetæ: Ergo &c.

Ex Evangelistis.

CHRISTUS sic loquitur 1. Matth. 11. 28. *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos.* 2. Luc. 11. *Petite, & dabitur vobis: quærite, & invenietis: pulsate & aperietur vobis . . . . si ergo vos cum sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris: quanto magis Pater vester de cœlo dabit Spiritum bonum petentibus se?* 3. Joan. 1. *Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.*

Sed reficere laborantes est dare illis auxilia, quibus possint peccatorum sarcinas, vel excutere, vel vitare: Sed invenire quod quærimus est habere gratiam, quæ posse mandata servare & in bono perseverare exhibet: Sed illuminari interius, est omne bonum posse, ut hanc explanando sententiam lib. 1. de Genes. contra Manich. dicit Augustinus his verbis: " Omnes homines possunt si velint, quia illud lumen omnem hominem illuminat venientem in hunc mundum. " Ergo &c.

Ex Epistolis.

INITIUM ducimus ab Epistola 2. D. Petri 3. 9. in qua sic loquitur: *Non tardat Do-*

Dominus promissionem suam, sicut quidam existimant: Sed patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad pænitentiam reverti.

Concinit S. Paulus 1. Tim. 24. *Deus vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* Dic quæso, numquid nollet Deus aliquos perire, si gratiam denegaret justis, etiam conantibus? ut non sine scandalo docet Jansenius, ut præcepta possint adimplere; namque omissa mandatorum observatione, quilibet perit: Num Deus vellet omnes homines salvos fieri, si justus, exardescente concupiscentia, nec præcavere peccata, nec bonum operari, nec in cœpto perdurare valeat? Ergo &c.

Celeberrimum est ad eamdem veritatem confirmandam illud 1. Cor. 10. 13. oraculum: *Fidelis autem Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut possitis sustinere.* Mirum est quantum iste textus cruciat & Jansenium; sed ut ab illo se expediat in adulterinum sensum sic detorquere non erubescit, ut dicat auctoritatem intelligi solum de prædestinatis qui finaliter in bono perseverant: Sed Vulgata nostra, neque ipsum Græcum legunt, *ut possitis perseverare*, sed *sustinere*. Quid plura! ex antecedentibus liquet Apostolum loqui indiscriminatim de omnibus, maxime de justis qui possunt a justitia excidere & reprobari; ait enim: *Qui se existimat stare, videat ne cadat. Tentatio vos non apprehendat nisi humana: fidelis autem Deus est &c.*

Sed ut os iniqua loquens occludatur, habemus S. Th. interpretem, & in ipso S. August. quem non semel in probationem suæ explicationis, quæ est conclusio nostra, adducit. Sic loquitur comm. in c. 10. 1. ad Cor. lect. 3. " *Fidelis Deus.* „ Ostendit paratum adjutorium in tentatione. Ubi commendat Deum adjutorem, qui dat nobis resistendi potentiam, quod notatur ibi: *Sed faciet cum tentatione &c.* Perseverantiam, quod notatur ibi, *ut possitis sustinere.* „ Vere fidelis Deus, qui dat potentiam „ ne vincamur; gratiam ut mereamur, „ constantiam ut vincamus. Dicit ergo „ *Fidelis*, & quasi diceret, vos ad hoc „ hortor, & moneo, quod potestis. Fidelis Dominus in omnibus verbis suis, „ qui non patietur vos tentari supra id „ quod potestis: quod utique posset diabolus, si permitteretur, quia non est „ potestas super terram, quæ ei comparatur. Job. 41. Isa. 40. dat lasso virtutem. Ideo Jacob. 1. omne gaudium „ existimate fratres cum in varias tentationes incideritis. Augustinus: Qui dat „ diabolo tentandi licentiam, ipse dat „ tentatis misericordiam. *Proventum*, inquam, *ut possitis sustinere*, ne deficiatis „ in lucta; sed vincatis, quod fit per humilitatem, ut dicit Augustinus. „

Habemus ipsam Synodum Tridentinam sententiæ Apostoli interpretem, quippe quæ de fide definiat neminem supra id quod potest, tentari; sic loquitur sess. 24. can. 9. *Si quis dixerit, clericos in sacris Ordinibus constitutos, vel Regulares, castitatem solemniter professos, posse matrimonium contrahere, contractumque validum esse, non obstante lege Ecclesiastica, vel voto, & oppositum nihil aliud esse, quam damnare matrimonium, qui non sentiunt se castitatis, etiamsi eam voverint, habere donum; anathema sit: cum Deus id recte petentibus non deneget, nec patiatur nos supra id quod possumus, tentari.*

Secundo, ex Conciliis.

Agmen ducet Concilium Arausicanum II. docens justos donari auxiliis quibus possint in justitia nedum perseverare, sed & in ea proficere: sic habet can. 25. *Hoc etiam secundum fidem Catholicam credimus, quod accepta per Baptismum gratia omnes baptizati, Christo auxiliante & cooperante, quæ ad salutem pertinent, possint, & debeant, si fideliter laborare animo voluerint, adimplere.* Qua quidem definitione ruit prorsus systema Jansenii dicentis gratiam sufficientem nonnumquam deesse justis qua præcepta possibilia eis evadant.

Egregia dicit ad hanc confirmandam doctrinam cælestem Concilium Milevitanum II. canon. 3. ubi sic pronuntiat. *Placuit, ut quicumque dixerit gratiam Dei, in qua justificamur per Jesum Christum Dominum nostrum, ad solam remissionem peccatorum valere, qua jam commissa sunt, non etiam ad adjutorium, ut non committantur, anathema sit:* Certe nemo cordatus dixerit justum observatione mandatorum non præcavere peccata: Sed ex Con-

cilio justificatus recipit auxilia quibus peccata declinet: Igitur eo ipso quo potest ea vitare, habet gratiam sufficientem qua possit in concursu cujuscumque delectationis relative exuberantis servare legem; nullam enim faciunt exceptionem Concilia; neque vero distinguunt inter tentationem levem & gravem; inter concupiscentiam majorem, vel minorem, sed universim definiunt mandata esse justis possibilia, & gratiis necessariis ad legem adimplendam adjuvari.

Audiendum est de eodem momento Tridentinum sess. 6. cap. 11. ubi multa dicit quibus mirum in modum astruitur nostra conclusio. Primo docet mandata Dei esse omnibus possibilia. Tum de justis sermonem instituens, ait: " Propterea Apo-„ stolus ipse monet justificatos, dicens: „ nescitis, quod ii qui in stadio currunt, „ omnes quidem currunt, sed unus acci-„ pit bravium: sic currite ut comprehen-„ datis . . . . Item princeps Apostolo-„ rum Petrus: Satagite, ut per bona „ opera certam vestram vocationem, & „ electionem faciatis. „ Profecto si, exuberante delectatione terrena, relative impossibile sit mandata observare, incassum adhortatur fideles S. Petrus ut per bona opera certam faciant electionem suam, quod tamen, premente tentatione, resistendo faciendum incumbit. Frustra præcipit currere in stadio Apostolus, & tamen currendum est tempore afflictionis, dicente Propheta Ps. 15. *Multiplicatæ sunt infirmitates eorum, postea acceleraverunt*. Igitur doctrina Jansenii per omnia Conciliorum definitionibus adversatur.

Rursus cap. 13. suum ad justificatos dirigit sermonem Concilium, eisque jubet bonis vacare operibus, ut in justitia accepta perseverent, quod quidem sine gratia præveniente fieri nequit; immo ex sacra Synodo, vel ipsa efficax illis non deest, nisi ipsi Deum deserant, & ipsi resistant: " Nemo sibi, *ait*, certi aliquid „ absoluta certitudine polliceatur: ta-„ metsi in Dei auxilio firmissimam spem „ collocare, & reponere omnes debent. „ Deus enim, nisi ipsi illius gratiæ de-„ fuerint, sicut cœpit opus bonum, ita „ perficiet, operans velle & perficere. „ Verumtamen qui se existimant stare, „ videant ne cadant; & cum timore ac „ tremore salutem suam operentur in la-„ boribus, in vigiliis, in eleemosynis, „ in orationibus, & oblationibus, in je-„ juniis & castitate. „

Hæc sententia ex S. Augustino ut a primigenio fonte emanat: sic loquitur libr. de natur. & grat. cap. 26. num. 29. " Ipse autem Deus cum per Me-„ diatorem Dei & hominum hominem „ Jesum Christum, spiritualiter sanat „ ægrum, vel vivificat mortuum, id „ est justificat impium, & cum ad per-„ fectam sanitatem, hoc est, ad perfe-„ ctam vitam justitiamque perduxerit, „ non deserit si non deseratur, ut pie „ semper justeque vivatur. „

Tertio, ex SS. Patribus.

Sanctus Leo, Serm. 16. de pass. Dom. cap. 6. ait: " Nihil habemus nisi quod „ accepimus, & jugiter admonemur, ut „ dona gratiæ Dei non negligenter ha-„ beamus: Juste enim nobis instat præ-„ cepto qui præcurrit auxilio. „

Concinit Gregorius Magnus libr. 9. Moral. cap. 25. " Pius conditor flagella „ moderatur ne virtutem pœna trans-„ eat, & per astutiam fortium huma-„ na infirmitas excedat. Unde & bene „ per Paulum dicit, Fidelis autem Deus „ & . . . . si mensuram judex tenta-„ tionibus non præbet, eo ipso protinus „ stantem dejicit, quo ultra vires onera „ imponit. „ Audis magnum Pontificem præoccupata sententia, Jansenii doctrinam anathemate percellere, quia ex Sancto Doctore si desit gratia sufficiens, tum ad implenda mandata, tum ad resistendum stimulis carnis supra modum colaphizantibus, vel ipse legislator qui jubet prælium, militem debellantem dejicit, & conquassat. Qualis consequentia? Horribilis sane, & tamen ut conclusio necessaria ad primam Iprensis propositionem consequitur.

Quarto, ex SS. Augustino & Thoma.

S. AUGUSTINUS inter omnes assertor veritatis existit, ut liquet ex infinitis prope locis jamjam contra propositiones Jansenii adductis; quædam tamen loca momentosa impræsentiarum texere non pigebit. Lib. de fide contra Manichæos c. 1. ait: " Quis non clamet stultum esse præ-„ cepta

„ cepta dare ei, cui liberum non est quod „ præcipitur facere, & iniquum esse De„ um, eum damnare, cui non fuit pote„ stas jussa complere. „ Rursus in Psal. 39. “ Qui habuit tui curam antequam „ esses, quomodo non habebit curam, „ cum jam hoc es, quod voluit ut esses; „ jam enim fidelis es, jam ambulas in „ via justitiæ: curam tui non habebit. „ Ex S. Doctore I. Stultum est dicere Deum præcipere impossibilia. II. Hoc ipsum esse contra ejus fidelitatem. III. Suam providentiam, quæ justum creavit, exigere ut Deus curam habeat hominis qui ejus gratia recreatur, ut possit in via justitiæ ambulare.

Non omittendus pro isto momento textus aureus S. Præsulis. Legitur libr. de corrept. & grat. cap. 7. nu. 11. “ Nemo „ liberatur, *ait*, a damnatione quæ fa„ cta est per Adam, nisi per fidem Jesu „ Christi; & tamen ab hac damnatione „ non se liberabunt qui poterunt dicere, „ non se audisse Evangelium Christi, cum „ fides ex auditu sit: quanto minus se li„ berabunt qui dicturi sunt: perseveran„ tiam non accepimus. Justior enim vi„ detur excusatio dicentium, non accepi„ mus audientiam, quam dicentium, non „ accepimus perseverantiam: quoniam po„ test dici, Homo, in eo quod audieras „ & tenueras, IN EO PERSEVERARES „ SI VELLES, „ Audis S. Doctorem nedum pro justis, sed & pro peccatoribus agnoscere & prædicare gratiam sufficientem, qua & bonis operibus insudare, & in bono cœpto perdurare queant.

Quidam in manuscriptis posuerunt Arnaldum hanc S. August. lectionem exhibuisse: *Perseverares si velles*; scilicet Deus: verum in sua Analytica Synopsi libri de corrept. & grat. Gallico idiomate conscripta, habetur aliter, nimirum, *perseverares si voluntatem in bono perseverantem haberes per gratiam a se efficacem; aut si cognitioni quam habes, o juste, de bono faciendo, adjungeres & constantem volitionem ipsius boni exequendi:* vel tandem. *Si eadem voluntas qua huc usque perseverasti, maneret ac perseveraret*. Quidquid sit de prima interpretatione, eam suo loco confutavimus, nam editio Benedictina juxta vetustissimos codices facta, habet, *perseverares si velles*. Posterior se ipsam destruit, quippe quæ meram complectatur battalogiam. Quid plura? Hæc a sensu August. prorsus secedit, cujus scopus est compescere Monachos obstrepentes, qui efficaciæ gratiæ plus æquo sic tribuebant, ut crederent ejus defectu præcepta esse impossibilia, tum inutilem prorsus correptionem esse & evadere, quos quidem ad Leges obedientiæ adducere conatur S. Præsul, dicendo quod licet gratia efficax non detur indiscriminatim omnibus, adesse tamen semper sufficientem qua possint & bonum facere, & in ipso perseverare, immo & ipsam efficacem, si non resistant, advocare.

Doctor Angelicus suum addit tantæ veritati calculum; sic enim loquitur lect. 1. in cap. 1. Epistol. 1. ad Cor. “ Debe„ tis sperare, quia Deus est fidelis..... „ Non autem videretur esse fidelis, si „ nos vocaret ad societatem Filii, & no„ bis denegaret, quantum in ipso est, ea „ per quæ pervenire ad eum possemus, „ unde Josue 1. dicit: Non te deseram, „ neque derelinquam. „

Rursus: 1. p. qu. 52. artic. 6. ad 3. “ „ Homines quamdiu vivunt possunt ad fi„ dem & charitatem converti: quia in „ hac vita non sunt homines confirmati „ in bono vel malo. „ Igitur omnes homines, maxime justi habent gratiam sufficientem ad præcepta adimplenda, cum ex S. Thoma quamdiu vivunt, sicut malum sic & bonum operari valeant.

Quinto, ex rationibus Theologicis.

PRIMA: Deus proponit mandatorum executionem ad meritum & vitam: Sed frustra id faceret, si gratia qua adimpleri possunt, deesset: Igitur non deest justis ad hunc effectum. Ista ratio est S. Hieronymi in cap. S. Matth. ubi sic loquitur: “ „ Multi præcepta Dei imbecillitate sua „ non Sanctorum viribus æstimantes, „ putant esse impossibilia quæ præcepta „ sunt, & dicunt sufficere virtutibus „ non odisse inimicos; cæterum diligere „ plus præcipi, quam humana natura pa„ tiatur. Sciendum est ergo Christum „ non impossibilia præcipere. „ Suffragatur S. Chrysost. homil. 8. de pœnit. “ „ Nequaquam, *ait*, Dominum incuses, „ haud mandat impossibilia. „

Altera: Deus nihil denegat amicis, maxime si ea quæ exigunt ad suam spectent feli-

felicitatem, cum hoc ad amicitiam consequatur: Sed justi sunt amici Dei, dicente Apostolo Ephes. 2. *Jam non estis hospites & advenæ: sed estis cives Sanctorum & domestici Dei*. Ergo &c.

Tertio: Qui habent jus ad hæreditatem ut filii, a Patre debent accipere media, quibus possint eius, in mandatis quæ præcipit, adimplere voluntatem, ut eam possideant: Sed justi sunt Filii Dei, & ejus hæredes juxta illud Rom. 8. 17. *Si Filii & hæredes: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi*. Ergo &c.

Quarto: Sacramenta suscepta dant jus ad auxilia habenda tempore quo urget præceptum, ut possit adimpleri: Ergo &c.

Diluuntur objecta Jansenii.

OBJICIT: Ista verba, Deus impossibilia non jubet, I. Esse Pelagianorum dogma. II. Hanc sententiam non intelligendam esse de homine lapso, qui propter peccatum originale non secus ac ebrius benefaciendi impossibilitatem incurrit; ipsi tamen imputari peccatum transgressionis mandati, sicut juramentum in ebrietate prævisa & volita inducit reatum culpæ & pœnæ. Sic propugnare videtur S. Thomas quæst. 16. de malo art. 5. ad 11. his verbis: " Dicendum, quod sicut ebrius tenetur non peccare, non quidem considerato præsenti statu, sed considerata ebrietatis voluntaria causa, secundum quam imputatur ei aliquid ad culpam; ita etiam potest intelligi, quod diabolus tenetur converti ad Deum, quamvis ei sit impossibile secundum præsentem statum, quia in hunc statum ex voluntaria causa devenit. " III. Frustra S. August. in hypothesi gratiæ sufficientis ad possibilitatem mandatorum statuendam libr. 12. de civitate cap. 6. recurrere ad inscrutabilia Dei judicia pro resolutione quæstionis, cur ex duobus æqualiter circa objectum illicitum affectis, unus cedat tentationi, alter vero non; cito enim aderit responsum: uterque poterat bonum operari, sed unus gratiæ ad castitatem servandam restitit, & noluit. Igitur non est necesse admittere mandatorum possibilitatem, ut homo peccet, & reus evadat.

Respondeo, Has & similes objectiones ex dictis in prioribus articulis manere solutas, & consequentiam esse erroneam, cum prohibeat Concilium Trident. sess. 6. cap. 11. vel etiam hoc nominari: " Nemo, *ait*, temeraria illa, & a Patribus sub anathemate prohibita voce uti debet, Dei præcepta homini justificato ad observandum esse impossibilia. " Jam argumentis Jansenii faciendum est satis.

Ad primum: Pelagiani non erant hæretici in eo quod negarent mandata Dei esse impossibilia; verum potius quia evacuando Christi gratiam, viribus naturæ prædicarent possibilia: solutio est D. Augustin. libr. de prædest. SS. cap. 13. " Ipsi putant, *inquit*, acceptis præceptis, jam per nosmetipsos fieri liberæ voluntatis arbitrio sanctos & immaculatos. "

Ad secundum nego, sententiam hominem lapsum non spectare, cum Deus Deut. 3. ad ipsos Judæos peccatores suum dirigat sermonem, his verbis: *Mandatum hoc quod ego præcipio tibi hodie, non supra est*.

Ad exemplum ebrii, nego paritatem: si enim aliquis sciens se ebrietate captum jurare, & tamen voluntarie in ebrietatem prolabatur, censetur voluisse juramentum, hinc duplicis peccati, videlicet ebrietatis & juramenti reus est: Non sic qui in peccato conceptus est, quippequi involuntarie contrahat & peccatum originale, & fomitem ad actuale inclinantem; unde donec accedat voluntarius per modum electionis consensus non peccaret transgrediendo præceptum.

Responsio colligitur ex S. Thoma qui 2. 2. quæstion. 150. articul. 4. ait, incestum quem Loth commisit non habuisse malitiam ab ebrietate distinctam, quippequi non fuerit in causa seu a causa volitus. Facilis est utique ad exemplum diaboli responsio; non enim ait, diabolum *teneri converti ad Deum*, cum sit in malo confirmatus, & *hoc ei*, inquit, *fit impossibile secundum præsentem statum*, sed vult solum non debuisse peccare, sicut ebrius ebrietatem præcavere debebat.

Ad tertium recte S. Augustinus ad inscrutabilia Dei judicia recurrit pro dubii resolutione. Primo libertatem indifferentiæ astruendo: tum dicendo unum cessisse tentationi, quia noluit castitati adhærere, alterum vero voluisse. Cur vero

pares

pares in gratia sufficiente & in iisdem circumstantiis Ambo non eligant bonum, & unus gratiæ resistat, recte confugit ad judicia Dei, quæ teste Propheta Psal. 35. *Abyssus multa*, sunt.

Instat Iprensis: Joan. 6. 43. habetur: *Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me traxerit eum.... V.* 66. *Nisi fuerit ei datum de cœlo*. Rursus Joan. 15. 5. *Sine me nihil potestis facere*. Et istud Apostoli Roman. 8. 14. *Quicumque enim spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei*: Sed hæc omnia, inquit, denotant gratiam admodum efficacem ad mandatum observandum, quæ cum deficiat quandoque & justis, dicendum est consequenter, quædam mandata eis nonnumquam esse impossibilia, maxime quia Bellarminus, lib. 2. de grat. & libero arbitr. cap. 12. docet ea loca non nisi de gratia efficaci esse intelligenda. Confirmatur: sic eam interpretantur Scripturam Concilia: ut Africanum epistol. Synod. ad Innocentium. I. dicens per gratiam homo: " A carnalium concupiscentiarum dominatione liberatur." Milevitanum II. can. 4. " Per illam nobis præstari, ut quod faciendum cognoverimus, etiam facere diligamus." Tridentinum sess. 6. can. 22. *Si quis dixerit, justificatum, vel sine speciali auxilio Dei, in accepta justitia perseverare posse, vel cum eo non posse; anathema sit*. Dubio-procul omnes istæ definitiones sunt de gratia operis, potissimum vero oraculum Tridentinæ Synodi, quæ omisso de gratia sufficiente sermone, eam videtur excludere, dicendo requiri speciale Dei auxilium ad mandata servanda, & in justitia accepta perseverandum; vox enim, *speciale*, non aliam præter gratiam efficacem assignat. Arnaldus articul. 4. primæ partis suæ de gratia efficaci dissertationis in adjutorium Ipreosis venit, contendens Scripturam & Patres solam commemorare gratiam efficacem, vel ipsis summis Pontificibus testibus. Namque Innocentius I. epistol. ad Africanos Præsules, ait: " Necesse est enim, ut quo auxiliante vincimus, eodem iterum non adjuvante vincamur." Cælestinus epist. ad Gall. Episcopos cap. 6. " Quod ita Deus in cordibus hominum, atque in ipso libero operetur arbitrio, ut sancta cogitatio, pium consilium, omnisque motus bonæ voluntatis ex Deo sit, quia per illum aliquid boni possumus, sine quo nihil possumus." Non absimilia dicit S. Leo sermon. 8. de Epiph. " Dicente Discipulis suis Domino, Sine me nihil potestis facere." Ergo &c.

Respondeo absque negotio una falce nos istam farraginem argumentorum metere, sic distinguendo: Et hæc omnia probant solum gratiæ necessitatem, quam Concilia & Patres contra Pelagianam perfidiam astruere satagunt, concedo: & gratiam sufficientem, qua præparatur voluntas a Domino exsufflant, nego. Hujus solutionis non una est ratio. Prima est quod iisdem capitibus & auctoritatibus gratiam sufficientem alternata vice annuntient. Altera quia Concilia simul cum Patribus indiscriminatim loquuntur de gratia sufficiente & efficaci: Scriptura quidem, quum ait Apoc. 3. *Sto ad ostium & pulso*; quæ verba ut dictum est supra, Concilium Senonense de gratia sufficiente explicat. Non semel etiam ostendimus, S. August. interprete, hominem trahi suasione & amore, non necessitate, ut verbis expressis ait. Neque vero sic trahitur ut nihil agat, sed libere & electione trahitur & movetur, nam ut S. Præsul lib. de corrept. & grat. cap. 20. ait: " Aguntur enim ut agant, non ut ipsi nihil agant....... Quando autem non agunt, sive omnino non faciendo, sive non ex charitate faciendo; orent, ut quod nondum habent, accipiant."

Vel ipsum Concilium Tridentin. utramque gratiam commemorat, dicendo sess. 6. cap. 11. " Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet, & facere quod possis." Ecce gratia sufficiens, subdit: " Et adjuvat ut possis." Ecce efficax, quippe quod tunc loquatur de potentia conjuncta cum actu. Neque etiam putandum est sermonem instituere solum de gratia efficaci, quando, ait: *Justificatum, vel sine speciali auxilio Dei, in accepta justitia perseverare posse*. Cum omnis gratia dicatur speciale auxilium relative ad vires humanas & ad concursum Dei generalem in ordine naturali. Astipulantur Theologi, videlicet Orosius in Apologetico. Soto in 4. distinct. 14. quæst. 1. artic. 1. Capreolus in 2. dist. 28. quæst. 1. art. 3. Curiel in 1. 2. quæst. 109. artic. 10. qui omnes gratiam actualem habituali additam,

tam, auxilium speciale vocant: sed dato & non concesso intelligere gratiam efficacem, nihil inde sequitur ad excludendum a justis auxilium sufficiens quo possint mandata servare, cum loquatur Synodus de gratia operis, & de potentia cum actu consociata. Quid plura? Tractat de gratia perseverantiæ, de ea nimirum qua justi in accepta justitia perseverant, ad quod sane requiritur series gratiarum & protectio Dei, quæ auxiliorum compages inter cæteras gratias maxima & specialissima est.

Tandem si qui inter Theologos Orthodoxos quædam Scripturæ loca de sola gratia efficaci interpretentur, ut Bellarminus laudatus, qui sic explicat ista Christi verba Joan. 6. *Nemo potest venire ad me, nisi &c.* non ideo excludunt gratiam sufficientem, qua justi mandata observare queant, quoties urget præceptum, maxime cum ad hoc accesserit auctoritas Ecclesiæ, quæ Jansenii propositiones damnavit.

Possem hic texere quosdam S. Augustini textus, quos Arnaldus in opere citato laudat; sed tot ab ipso Jansenio adductos explicavimus, ut eos iterum referre supervacaneum sit. Et hoc propter duo. Primo quidem, ex eo quod solutione mox data bene facile ad mentem S. Doctoris explicentur loca ab Arnaldo adducta. II. Quia Iprensis & sui, ut sæpius diximus, confundunt gratiam operis cum ea quæ dat posse. Priorem non semper dari ultro concedimus, secus vero posteriorem. Hoc ipsum innuit Innocentius I. in sua ad Africanos Epistola, his verbis: " Quotidiana præstat ille remedia, quibus nisi freti confisique nitamur, nullatenus vincere humanos poterimus errores. " Audis quotidiana dari. Quæ? Nisi remedia sufficientia quibus justi possint declinare a malo, & facere bonum: si quando igitur neget Aug. vel ipsos justos aliquoties posse bonum, loquitur in sensu opposito Pelagianis, quos ubique insectatur, ostendendo vel ipsum posse bonum esse a gratia, non a natura, ut illi contendebant: vel etiam intelligere posse conjunctum cum actu, quod a gratia efficaci promanat, quæ quidem non semper datur, propter obicem, quem vel ipsi justi non semel ex radicali pravitate & ad malum propensione apponunt.

SYNOPSIS OBJECTIONUM.

Justi quando urget præceptum habent semper gratiam sufficientem, ut possint illud adimplere.

PRIMO: Psalm. 36. *Non vidi justum derelictum*. Rursus Psal. 90. *Cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum & glorificabo eum*. Rursus 1. Cor. 10. *Fidelis autem Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis. Sed faciet cum tentatione proventum, ut possitis sustinere.*

Secundo: Suffragantur Concilia, in primis Tridentinum sess. 6. cap. 11. *Deus impossibilia non jubet &c.* Suffragantur & Patres. S. Leo Sermon. 16. Idem verbis expressis dicit S. August. lib. de corrept. & gratia cap. 7. *Perseverares si velles*. His accedit S. Thomas 1. p. quæst. 52. artic. 6. ad 3.

Tertio: Ratio a priori hæc est, quod Sacramenta dent jus ad auxilia habenda, quibus mandata Dei, quando urget præceptum, servari queant.

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET RESPONSIONUM.

PRIMO: Tametsi istud Scripturæ oraculum Joan. 6. *Nemo potest venire ad me, nisi pater qui misit me, traxerit eum*; vulgo de gratia efficaci, quam non semper justis de causis, concedit Deus, intelligatur; non inde excluditur a justis gratia sufficiens tempore quo urget præceptum, cum vel ipsa Scriptura dicat Psal. 36. Deum non derelinquere justum.

Secundo: Multa tum Conciliorum, tum Patrum & Sanctorum Pontificum objiciunt Novatores loca, sed in his agunt de gratia operis; quæstio autem præsens non de agere, sed de posse movetur, quod a Deo concedi tempore quo urget præceptum ubique prædicant.

Tertio: Nec quicquam virium pro objectione habent ista Concilii Tridentini verba sess. 6. Canon. 22. *Justificatum, vel sine speciali auxilio Dei, in accepta justitia perseverare posse*. Cum in præsenti statu gratia perseverantiæ exigat, tum ex parte actus,

actus primi, tum ex parte actus secundi gratiarum supellectilem, quæ gratia specialis dicitur; namque exigit gratiam habitualem, & multas inspirationes, ut quisque possit & velit semper in accepta justitia perseverare; gratiarum vero actualium seriem ut actu & vincat tentationes, & servet mandata, ut in bono ubique stet & perduret.

ARTICULUS SECUNDUS.

Utrum peccatores habeant gratiam sufficientem ut possint facere bonum?

CONCLUSIO.

Peccatores habent gratiam sufficientem ut bonum operari queant.

Probatio, ex utroque Testamento.

PRIMO ex veteri: Deut. 30. habetur: *Mandatum hoc quod ego præcipio tibi hodie non supra te est*. Isaiæ 5. 4. *Quid est quod debui ultra facere vineæ meæ, & non feci*. Ezech. 18. 31. *Quare moriemini domus Israel?* Et Oseæ 13. 9. *Perditio tua ex te Israel, tantummodo in me auxilium tuum*. Sed ista oracula ad omnes diriguntur homines: Igitur mandata illis omnibus sunt possibilia, si Deus faciat id omne quod in se est pro eorum salute, ita ut ipsi soli sint causa suæ perditionis, manifestum est omnes habere gratiam sufficientem ad faciendum bonum.

Secundo ex Novo: Joan. 1. *Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*. Rom. 2. *An divitias bonitatis ejus & sapientiæ, & longanimitatis contemnis? Ignorat quoniam, benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit?* Sed gratia sufficiens consistit in illuminationibus & piis motionibus quæ excitant homines ad pœnitentiam: Ergo &c.

Probatio, ex SS. Doctoribus.

CLEMENS Rom. epist. 3. de Officio Sacerdotis, ait: " Ab initio duo regna statuit Deus: & potestatem dedit unicuique hominum ut illius regni fiat portio, cui se ad obediendum ipse subjecerit. "

S. Chrysostomus homil. 7. in Joan. explicans illa verba: *Erat lux vera quæ illuminat omnem hominem*, sic loquitur: " Illuminat profecto quantum in ipso est . . . . . Gratia in omnes diffusa est, non Judæum, non Græcum, non Scytham, non liberum, non servum, non virum, non mulierem, non senem, non juvenem effugit, aut dedignatur . . . . . Qui autem ejus munere frui negligunt, hanc suam cæcitatem æquo librent examine. Cum enim omnibus aditus pateat, & a nemine prohibeatur, perditi quidam & nequam homines propria dumtaxat malitia ingredi recusant. "

Tertullianus lib. 2. contra Marc. cap. 5. de hoc momento non leviora scribit: " Hunc flatum ejus, *ait*, confirmavit etiam ipsa lex, tunc a Deo posita. Non enim poneretur lex ei, qui non haberet obsequium debitum legi in sua potestate: nec rursus comminatio mortis transgressioni adscriberetur, si non & contemptus legis in arbitrii libertatem homini deputaretur. Sic & in posteris Legibus Creatoris invenias, proponentis ante hominem bonum & malum, vitam & mortem: sed nec alias totum ordinem disciplinæ per præcepta dispositum, avocante Deo, & minante & exhortante, nisi & ad obsequium, & ad contemptum libero & voluntario homine. " Igitur ex Tertulliano peccatores habent gratiam qua possunt Deo præstare obsequia. Sanctus Augustinus lib. 1. ad Simplicianum quæst. 2. & S. Prosper lib. 2. de vocatione gent. cap. 5. hoc vel ipso Caino concessum afferunt.

Ex his omnibus inducitur traditio, qua liquet homines ab Adamo usque ad Christum habuisse necessaria ad salutem; siquidem Patres una voce hæc confirmant: Clemens quidem & Tertullianus docendo hominem ab initio habuisse potestatum faciendi bonum. S. August. hoc asserit de Esau, S. Prosper de ipso Caino; Chrysostomus dicit Deum illuminare omnem hominem venientem in hunc mundum. SS. Augustinus denique Prosper, Thomas id asserunt pro veteri & nova lege, & omnium Patrum una est hæc

ratio

ratio, quod homini ab initio data sit lex quam poterat adimplere ad laudem, & non adimplere gratiæ resistendo, ad vituperium & castigationem: Igitur omnis homo a creatione habuit gratiam sufficientem ad faciendum bonum: alias non imputatum fuisset ad culpam quando peccantes non obediunt, cujus contrarium patet in facto Caini ab ipso Deo reprehensi de zelotipia & occisione fratris: quia ex Aug. nemo peccat in eo quod vitare non potest, ex eodem vero nullus sine gratia potest adimplere præcepta. Ergo &c.

Probatio, ex SS. August. & Prospero.

S. AUGUSTINUS serm. 88. docet gratiam sufficientem peccatoribus non deesse, & eorum culpa obdurari: " Volumus, *inquit*, charitati vestræ suggerere qualiter obdurationem illam debeatis accipere. P. Hoc fideliter & firmiter credat dilectio vestra, quia numquam prius Deus deserit hominem, nisi prius ab homine deseratur. Cum enim semel & secundo & tertio unusquisque peccata commiserit; expectat tamen illum Deus, sicut per Prophetam dicit, ut convertatur & vivat. " Ex S. Doctore Deus neminem deserit nisi prius ab homine deseratur: expectat peccatorem ut se convertat, & peccator habet in sua potestate ut mutetur in melius, quod fieri nequit sine gratia: Igitur ex S. Præsule gratia sufficiens nulli deest peccatori ut declinet a malo, & faciat bonum.

S. Prosper lib. 2. de vocat. gent. cap. 26. ejusdem est sententiæ, his verbis: " Gratia quidem Dei, in omnibus justificationibus principaliter præminet, suadendo exhortationibus, movendo exemplis, terrendo periculis, incitando miraculis, dando intellectum, inspirando consilium, corque ipsum illuminando, & fidei affectionibus imbuendo...... Quæ opitulatio per innumeros modos, sive occultos, sive manifestos, omnibus adhibetur: & quod a multis refutatur, ipsorum est nequitiæ: quod autem a multis suscipitur, & gratiæ est divinæ, & voluntatis humanæ. " Igitur ex S. Aug. & S. Prospero gratia sufficiens datur omnibus Christianis peccatoribus ad conversionem: siquidem ex primo, Deus numquam eos deserit, nisi prius ab eis deseratur: & tamen dum deseritur, adhuc expectat prævaricatorem ad pœnitentiam. Ex secundo vero, miris & tamen veris modis gratiæ opitulatio omnibus datur, & ad omnes se se extendit.

Probatio, ex rationibus.

QUI expectat peccatorem ad pœnitentiam, qui venit quærere & salvare quod perierat, qui solicitat peccatorem ad sui unionem, qui infantem prodigum benevole recipit, qui relictis nonaginta novem ovibus, perditam solicite quærit, & inventam humeris imponit, & ad ovile ducit, peccatoribus non deficit in necessariis, & dat eis gratiam sufficientem ad præcepta adimplenda: Atqui Deus expectat peccatorem ad pœnitentiam, juxta illud Isaiæ 30. 18. *Expectat Dominus ut misereatur vestri*. Quærit & salvat quod perierat, dicente Christo Matth. 18. 11. *Venit enim filius hominis quærere & salvum facere quod perierat*. Hominem ad suum consortium invitat: juxta illud Proverb. 23. 26. *Præbe fili mi cor tuum mihi*. Denique Luc. 15. Deus monstrat se esse peccatoris patrem in parabola filii Prodigi quem benigne suscipit, ut intelligant peccatores, se eis in necessariis non deficere.

Fit satis. objectionibus.

OBJICIES I. Episcopi Africani in Sardinia propter fidem exules, aliquas Fausti Regiensis propositines proscripserunt, maxime illam qua Faustus asserebat gratiam omnibus dari. Igitur gratia sufficiens non omnibus datur, maxime peccatoribus.

Respondeo distinguendo antecedens: Et Patres loquuntur de gratia efficaci, concedo: loquuntur enim de gratia vocationis, qua aliquis pervenit ad fidem, cujus ortum ducebat a natura Faustus Semipelagianus: & loquuntur de gratia sufficiente qua aliquis potest ad fidem pervenire, aut aliud facere bonum, nego. Solutio est D. Aug. tomo 10. in Appendice, ubi loquitur de Episcopis præfatis pag. 154. his verbis: " De gratia vero non digne sentit, quisquis eam putat omnibus hominibus dari. Cum non solum, non omnium sit fides, sed adhuc nonnullæ

" Gen-

„ Gentes inveniantur ad quas fidei prædicatio non pervenit : beatus autem Apostolus dicit , Quomodo invocabunt in quem non crediderunt ? Aut quomodo credent ei , quem non audierunt ? Quomodo autem audient sine prædicante ? Non itaque gratia omnibus datur : quandoquidem ipsius gratiæ participes esse non possunt ; nec possunt credere ad quos invenitur ipse fidei auditus minime pervenisse . Ipsa vero gratia quibuscumque datur , non æqualiter datur , sed secundum mensuram donationis Christi , & unicuique sicut Deus divisit mensuram fidei : qui non hominum personas accipit , sed omnia operatur unus atque idem Spiritus dividens propria singulis pro ut vult . „ Ibi etiam loquitur de gratia justificationis , quæ certe non est communis omnibus .

Instabis : Atqui vel ipsa gratia sufficiens non omnibus datur : Ergo &c. Probatur subsumptum . Justi Deum peccando abjicientes , ab eo vicissim deseruntur , juxta illud Concilii Trident. sess. 6. cap. 11. " Deus semel justificatos non deserit , „ nisi ab his deseratur . „ Similia dicit S. Augustinus lib. de natura & grat. cap. 26. Sed deseri est omni spoliari gratia : Igitur peccatores qui a justitia exciderunt nullam habent gratiam , ne quidem sufficientem .

Respondeo negando subsumptum . Ad probationem , distinguo : Ex Tridentino & Augustino justi peccantes deseruntur lato modo , quatenus gratia habituali , immo & actuali uberiori privantur , concedo : absolute & simpliciter , ita ut omnis gratiæ aditus eis secludatur , nego . Namque possunt ad penitentiam renovari , & sæpius renovantur , quod tamen absque gratia fieri non potest . Quod autem in pœnam peccati justi prævaricantes gratiis solum specialioribus priventur , patet ex ipso Augustino , qui in loco laudato de dono perseverantiæ loquitur . Ecce verba num. 29. " Justificat impium , & cum „ ad perfectam sanitatem , hoc est , ad „ perfectam vitam justitiamque perduxerit , si non deseratur , ut pie justeque „ vivatur . „

Instabis : Atqui ex S. Augustino gratia de facto non datur indiscriminatim omnibus : Ergo &c. Probatur subsumptum : S. Doctor epist. ad Vitalem , ait : " Scimus gratiam omnibus non dari , „ Ruffus lib. 2. de paccat. merit. cap. 5. " „ Cur , *inquit* , Deus illum adjuvet , illum non adjuvet , penes ipsum est , & „ æquitatis tam secretæ ratio est excellentia potestatis . „ Tum serm. 11. de verbis Apost. " Communis est omnibus „ natura , non gratia . „

Respondeo negando subsumptum propter auctoritates & rationes in probationibus allatas. Ad primam probationem, distinguo : Gratia sanctificans , tum etiam efficax non omnibus datur , quia multi resistunt gratiæ qua præparatur voluntas a Domino , concedo : gratia sufficiens qua præcepta possint adimpleri , nego . Hinc utraque prior gratia non omnibus communis est ; cur vero non dentur respondet S. Augustinus lib. 12. de civit. cap. 6. quia peccator non vult gratiæ moventi ad bonum obedire . Cur vero non obediat , dum alter consentit : O altitudo , inquit . Potest etiam responderi hoc fieri tum ratione liberi arbitrii ad bonum & malum versatilis : Tum etiam ratione majoris corruptionis & pravitatis radicalis , quæ est in uno & non in altero . Quidquid sit , certum est hominem ex se habere posse malum & resistere gratiæ , a gratia vero efficaci bonum actu operari , & sic patet solutio ad subsequentes auctoritates .

Urgebis : Atqui deest vel ipsa gratia sufficiens ut homo possit bonum . Ergo &c. Probatur subsumptum : Hoc ponit discrimen S. Doctor inter Angelos , hominem innocentem , & homines lapsos , quod auxilium sufficiens non defuerit illis , nunc vero in pœnam peccati originalis istis desit . Sic loquitur lib. de corrept. & grat. cap. 11. num. 32. " Si autem hoc adjutorium , *sine quo seu sufficiens* , vel An„ gelo , vel homini , cum primum facti „ sunt , defuisset ; quoniam non talis na„ tura facta erat , ut sine divino adjuto„ rio posset manere si vellet , non uti„ que sua culpa cecidissent : adjutorium „ quippe defuisset , *sine quo* manere non „ possent . Nunc autem quibus deest tale „ adjutorium , jam pœna peccati est . „ Ergo &c.

Respondeo I. Novatores petere jugulum , istam laudando auctoritatem . Ex hac enim constat I. Creaturam in statu innocentiæ non potuisse , secluso Dei auxilio , bonum operari per solas liberi arbitrii vires , ut

ut perperam contendit Jansenius lib. de gratia primi hominis & Ang. cap. 7. p. 43. col. 1. his verbis: *Nos igitur hic asserimus, Omnia hujusmodi opera, adeoque & ipsam fidem, & dilectionem Dei, ab eo potuisse per arbitrii libertatem fieri, sic ut ea non donaret ei gratia*. E contra vero Augustinus: *Non talis natura facta erat, ut sine divino adjutorio posset manere*. Constat II. Sanctum Doctorem eo loci non nisi de gratia perseverantiæ loqui, quo quidem dono ostendit gratiam Christi esse gratia primi hominis efficaciorem, cum prior daret posse quidem perseverare, sed non actu, ut gratia Mediatoris. Hoc ipsum patet ex verbis antecedentibus & consequentibus: ex antecedentibus quidem num. 31. "Hæc autem „ *gratia Christi* tanto major est, ut parum sit homini per illam reparare perditam libertatem, parum sit denique non posse sine illa vel apprehendere bonum, vel permanere in bono si velit, nisi etiam efficiatur ut velit." Ex consequentibus vero immediate post verba pro objectione adducta subjungit; "Quibus autem datur *tale adjutorium* secundum gratiam datur, non secundum debitum .... Fit quippe in nobis per hanc Dei gratiam in bono recipiendo & perseveranter tenendo, non solum posse quod volumus, verum etiam velle quod possumus." Audis loqui de posse conjuncto cum actu, adeoque de gratia efficaci, immo efficacissima, eum dat actu perseverare; ait enim num. 34. adjutorium primi hominis dedisse posse perseverare, tum subdit: "Nunc vero Sanctis in regnum Dei per gratiam Dei prædestinatis non tale adjutorium perseverantiæ datur, sed tale ut eis perseverantia ipsa donetur."

Jam vero non demirandum si sanctus Doctor dicat, quod adjutorium, quo homo & Angelus potuissent perseverare, perseverantiam finalem & gloriam ut quid debitum adduxisset, quia ratione gratiæ innocentiæ quæ gratiam sanctificantem complectebatur, habebant jus ad mercedem; secus vero lapsus, qui spoliatus gratia innocentiæ, spoliatus est etiam jure ad gratiam actualem qua finaliter perseveratur in bono & glorificatur justus: hinc utrumque nunc habet non ex debito, sed ex gratia seu misericordia donante,

Ex his sequitur quod adjutorium *sine quo* primæ creaturæ, & gratiam habitualem, & gratiam actualem moventem & excitantem ad bonum complecteretur; his sic elucidatis, ad argumentum Iprensis venio.

Respondeo negando subsumptum. Ad probationem, distinguo: Adjutorium *sine quo* quale erat in Adamo innocente deest multis in pœnam peccati, concedo: gratia sufficiens ut sic, nego. Gratia sufficiens primi hominis sita erat in gratia habituali & actuali, immo in omnium gratiarum supellectili; unde non mirum si lapsi ea careant, sed per merita Christi & actualem sufficientem, & sæpius efficacem, qua actu perseverent finaliter in bono habent. Cæterum eo loci S. Doctor non movet controversiam de gratia sufficiente, sed solum efficaci, & quidem perseverantiæ; hinc si verba in rigore sumantur, soli electi qui ultimum in Domino claudunt diem habent gratiam efficacem, cæteros vero justos etiam ad tempus numquam, quod tamen negat Jansenius, & quod absurdum admittere tenetur, si ad sententiam Augustini ab ipso laudatam in rigore attendat, cum S. Præsul concludat solum & prædicet gratiam perseverantiæ finalis.

SYNOPSIS PROBATIONUM,

Peccatores habent gratiam sufficientem pro mandatis observandis.

Primo: Sacræ Scripturæ passim hoc indigitant: Deut. 30. *Mandatum hoc quod ego præcipio tibi hodie, non supra te est.* Fit autem possibile per gratiam sufficientem. Rursus Joan. 1. *Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*. Qua, quæso gratia illuminatur omnis homo, nisi sufficiente?

Secundo: Hoc ipsum docent Patres. Clemens Rom. epist. 3. de Officio Sacerd. Chrysostomus homil. 7. in Joan. S. Augustinus lib. 1. ad Symplic. quæst. 2. his accedit Tertullianus lib. 2. contr. Marc. cap. 5.

Tertio: Ratio suffragatur, nam Deus, teste Isaia, expectat ut misereatur nostri; tum quia Christus venit, quærere & salvum facere quod perierat.

SYNO-

SYNOPSIS DIFFICULTATUM, ET RESPONSIONUM.

PRIMO: Ultro fatemur gratiam efficacem & habitualem non omnibus dari, bene vero sufficientem; alias mandata Dei essent quibusdam impossibilia, quod est contra Scripturam & Concilia, maxime adversus Tridentinum sess. 6. cap. 11.

Secundo: Tametsi gratia sufficiens omnibus detur, recte redditur ratio, cur ex duobus æqualiter tentatis unus cedat tentationi, ait August. lib. 12. de civit. cap. 6. quia non vult, & sic ipsa objectione S. Doctor astruit gratiam sufficientem; cum enim sint in ea pares, unus resistit & non obedit, & peccat; alter vero audit & salvatur.

Tertio: Nec magis proficiunt Novatores dicendo August. lib. de corrept. & grat. cap. 11. asserere adjutorium concessum Angelo & homini innocenti, multis nunc in pœnam peccati deesse, quandoquidem illud adjutorium continebat gratiam sanctificantem in qua fuerant conditi, quæ quidem gratia sic delineata multis propter propriæ voluntatis delicta deest, minime vero auxilium quod solum gratiam actualem importat: namque adsunt semper omnibus illuminationes & monitiones ad bonum faciendum.

ARTICULUS TERTIUS.

Utrum obdurati habeant gratiam sufficientem, qua, urgente præcepto, possint illud adimplere?

DUPLEX distinguitur gratia sufficiens, una proxima qua immediate præparatur voluntas a Domino, & mandata ut possint servari: altera remota, qua mediante oratione uberiorem ad hunc effectum advocare queant obdurati. His positis

CONCLUSIO.

Datur gratia sufficiens obduratis & obcæcatis peccatoribus saltem remota.

Probatur variis argumentis.

ANTEQUAM probetur conclusio, notandum est non dari obdurationem & obcæcationem absolutam, quæ consistit in subtractione cujuslibet gratiæ, sed solum moralem, quæ sita est in subtractione gratiæ uberioris. Primum patet juxta illud Jacobi 1. *Deus enim intentator malorum est.* Secundum utique, sic enim scriptum est Eccli. 7. *Considera opera Dei, quod nemo possit corrigere quem ille despexerit.*

Primum, ex Scriptura sacra.

EZECHIELIS 18. habetur: *Numquid voluntatis mea est mors impii, ... & non ut convertatur à viis suis, & vivat?* 5. vers. 51. *Dura cervice, & incircumcisis cordibus vos semper Spiritui sancto restitistis.* Rom. 2. vers. 4. *An divitias bonitatis ejus & patientiæ, & longanimitatis contemnis? Ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Secundum autem duritiam tuam & pœnitens cor, thesaurizas tibi iram in die iræ, & revelationis justi judicii Dei.*

Ex his sequitur istud ratiocinium: Qui non vult mortem impii, & teste Petro epist. 2. cap. 3. 9. aliquos perire; qui increpat impios eo quod Spiritui sancto resistant; qui aperte profitetur eosdem esse reos; & in ultimo die puniendos propter duritiam & cordis impœnitentiam, non denegat obcæcatis gratiam ad conversionem: Atqui ex Scripturis Deus non vult mortem impii, sed potius ut vivat: Ex iisdem obdurati resistunt Spiritui sancto quando peccant; immo propter duritiam & impœnitens cor digni sunt pœnis æternis. Igitur habent gratiam ad operandum bonum: neque enim eis forent pœnæ, siquidem sine culpa mandata transgrederentur; neque etiam verum esset quod Spiritui sancto resisterent, si non haberent gratiam: quomodo enim spiritui Dei resistunt, nisi gratiæ moventi obnitendo? Ergo &c.

Secundum, ex Conciliis.

LATERANENSE sub Innocentio III. cap. firmiter definit, fideles in peccatum mortale prolapsos post Baptismum posse per veram pœnitentiam semper gratiam sanctificantem, qua justus vivit, recuperare, & loquitur sine ulla exceptione: Sed si semper possunt recuperare, sequitur gratiam dari omnibus obduratis. Et vero si omni gratia carerent, non esset verum dicere, quod recuperare possent: Ergo &c.

Tridentinum sess. 14. can. 2. idem dicit. Suffragatur Coloniense cap. de Sacram. Pœnit. his verbis: " Sexto statuendum „ est quod Deus adeo vult omnes homi- „ nes salvos fieri, ut nemini, quantum- „ libet scelerato gratiam suam subtra- „ hat. „ Ergo &c.

Tertium, ab Exemplis.

PRIMUM exemplum est Caini, qui reprehensus a Deo audivit, Gen. 4. *Subter te erit appetitus tuus*: Igitur bonum & malum erant in ejus potestate.

Sanctus August. libr. 1. ad Simplic. qu. 2. de hoc momento ait: " Noluit Esau „ & cucurrit: Sed etsi voluisset, cucur- „ risset Dei adjutorio........qui etiam „ velle & currere vocando præstaret, „ nisi vocatione contempta reprobus fie- „ ret. „

Similia dicit S. Prosper libr. secundo de vocatione Gent. cap. 13. explicans illa Gen. 4. verba Dei ad Cain: *Quare iratus es?* " Sed malitia pertinax, *inquit*, „ inde factus est inexcusabilior unde de- „ buit esse correptior. „

Insignis est ejusdem Patris locus pro conclusione. Ibidem cap. 31. sic loquitur: " „ Elaboratum est quantum Dominus ad- „ juvit, ut non solum in novissimis die- „ bus, sed etiam in cunctis retro sæculis „ probaretur gratiam Dei omnibus ho- „ minibus adfuisse, providentia quidem „ pari, & bonitate generali, sed multi- „ modo opere diversaque mensura. „ Audis S. Doctorem omnia complecti tempora, & propugnare gratiam ad omnes omnium durationum homines, ne quidem excludendo vel obduratos & obcæcatos sese extendere.

Secundum exemplum est Pharaonis, in cujus conspectu multa signa fecit Moyses ut ipsius cor emolliret; quippe gratiæ aliqualiter cedens promittebat relaxare populum: Sed proprio malitiæ pondere ad vomitum rediens, pertinax manebat, hinc resistendo ad perfectam non pervenit justitiam.

Tertium est impii Antiochi, qui multa sanctitatis exempla præ oculis habens, monita salutis ita sprevit, ut sanguinem innoxium sæviens in Machabæos crudeliter effuderit.

Quartum: Vel ipse Balthassar, ut ad cor rediret non caruit: maxime, cum suam (Dan. 5. 25.) criminum his verbis: MANE, THECEL, PHARES, audivit sententiam, quæ illum ad pœnitentiam invitabat.

Quintum est Sauli in Ecclesiam sævientis, cui tamen non defuit ad conversionem gratia sufficiens, Domino Act. 9. illi dicente: *Durum est tibi contra stimulum calcitrare*. Qui tandem obediens gratiæ vocanti, conversus est. Denique vel ipse Augustinus, suam in libris Confessionum in peccato obstinationem confitens, gratiæ sic cessit, ut magnus pœnitens, tum & sanctus evaserit.

His adde insignem Cyprianum, qui in sua ad Donatum epistola, fusis lacrymis refert, quomodo diu restiterit gratiæ sollicitanti, ut ad Christi fidem sese converteret; in montem, inquit, altum secedens spiritu raptus suavi mundanorum contemplatione, vidi impios in throno justitiæ sedentes, ignobiles dominari nobilium, abjectos ex plebe viros cæteris præeminere, & hinc vanitatem sub sole omnia esse suspiciens, relictis omnibus idolis, Deum viventem confessus est, tum & Christum ejus Filium Unigenitum.

Quartum, ex sanctis Patribus.

AMBROSIUS serm. 8. in Psal. 118. eamdem confirmat sententiam his verbis: " Plena est terra misericordia Do- „ mini, quia omnibus est data remissio „ peccatorum, super omnes sol oriri ju- „ betur. „ Sol scilicet gratiæ.

Concinit S. August. qui in Psalm. 6. nu. 8. multis oraculis istam confirmat & probat veritatem: sic enim effatur: " Dedit illos in reprobum sensum. Nam ea est

,, est cæcitas mentis; in eam quisque datus fuerit, ab interiore Dei luce secluditur, sed nondum penitus cum in hac vita est. Sunt enim tenebræ exteriores, quæ magis ad diem judicii pertinere intelliguntur, ut penitus extra Deum sit, quisquis, dum tempus est, corrigi noluerit. Penitus autem esse extra Deum quid est, nisi esse in summa cæcitate? ,, Quibus verbis duplicem distinguit obdurationem, aliam inchoatam & imperfectam, in qua homo numquam omni luce gratiæ destituitur: alteram consummatam, & quæ est impœnitentia finalis, in qua homo est extra Deum, videlicet in tenebris exterioribus, illis nimirum de quibus dicitur in Evangelio: *Ibi erit fletus & stridor dentium*, & est damnationis status in quo quidem nulla est amplius gratia, quia ibi nulla redemptio. Igitur ex S. Augustino obdurati in hac vita habent gratiam sufficientem qua possunt servare mandata & salvari.

Idem lib. 3. de lib. arbit. c. 19. sic habet: " Nulli hominum ablatum est scire, utiliter quærere quod inutiliter ignorat; & humiliter confitendam esse suam imbecillitatem, ut quærenti & confitenti ille subveniat, qui nec errat dum subvenit, nec laborat. ,, Igitur ex S. Doctore omnis peccator potest quærere pœnitentia Deum quem delicto amisit, quod non nisi gratia possibile est: Ergo &c. Quidam sic legunt post vocem *imbecillitatem*: " Non enim permisit *Deus* ullum mortalium excusare se de umbra mortis, ipsum enim penetravit verbi calor. ,,

Rursus in Psal. 58. hæc scribit: " Sed nolis curari, vulnus tuum admonet ut cureris, & aversum revocat, & refugientem quodam modo ad se redire compellit, & attrahit. In omnibus implet quod dictum est, misericordia ejus præveniet me. ,,

S. Prosper libr. 1. de vocat. Genr. cap. 21. eamdem defendit veritatem: " Credimus nullis hominibus openi gratiæ in totum fuisse subtractam. ,, Et in respons. 25. ad obj. Vincent. ait: " Nemini Deus correctionis adimit viam, neque quemquam boni possibilitate spoliat. ,, Igitur omnis peccator quamvis in delictis pertinax, omni non spoliatur gratia.

S. Gregorius libr. 17. Moral. cap. 4. " Quisquis delinquit, & vivit: idcirco huuc divina dispensatio in æquitate tolerat, ut ab iniquitate compescat. ,,

S. Thomas multis in locis hanc astruit veritatem. Sic loquitur 3. pag. quæst. 86. artic. 1. in corp. " Dicere quod aliquod peccatum sit in hac vita, de quo quis pœnitere non possit, erroneum est. Primo quidem quia per hoc tolleretur libertas arbitrii. II. Quia per hoc derogaretur virtuti gratiæ, per quam moveri potest cor cujuscumque peccatoris ad pœnitendum. ,,

Rursus quæst. 24. de verit. artic. 11. " Quod aliquis homo non possit esse ita obstinatus in malo, quin ad suam liberationem cooperari possit, ratio patet ex dictis; quia & passio solvitur & reprimitur, & habitus non totaliter animam corrumpit, & ratio non ita pertinaciter adhæret falso, quin per contrariam rationem possit adduci.

Rursus in 1. dist. 40. qu. 4. artic. 2. in argumento *sed contra*, sic loquitur: " Dicunt Sancti communiter Dionysius, Augustinus & Anselmus, quod causa quare iste non habet gratiam est, quia ipse noluit accipere, & non quia Deus noluit dare, quia lumen suum omnibus offert, quod tamen ab omnibus non percipitur. ,, Igitur ex D. Thoma omnes possunt recedere a peccato, adeoque habent gratiam sufficientem.

Quintum, ex rationibus Theologicis.

PRIMA est a conglobatis supra relatis. Deus impossibilia non jubet, vult omnes salvos fieri, venit quærere eum qui perierat: Igitur peccatores licet obdurati habent tamen gratiam sufficientem ad conversionem & salutem, alias Deus præciperet impossibilia, siquidem præcipit obduratos observare legem; igitur nollet eos salvos fieri, quandoquidem sine gratia nullus ad salutem pertingere valet. Ergo &c.

Secunda: Obdurati peccant non obediendo præceptis; sic propugnat S. August. tract. 53. in Joan. ubi loquens de peccato Judæorum induratorum, dicit justo judicio propter obcæcationem fuisse a Deo abjectos: Sed ex eodem libr. 3. de libero arbitr. cap. 18. nemo peccat in eo quod

cavere

cavere non potest: Igitur si obdurati peccent, habent gratiam ad resistendum peccato: sin minus forent excusabiles, & a pœna immunes.

Tertia: Omnis obduratus potest resistere, si velit, habitui vitioso ad malum trahenti: Sed hæc potestas est a gratia: Ergo &c. Major in qua est difficultas probatur ex S. August. qui tract. 53. num. 6. in Joan. de Judæis obduratis sic loquitur: " Non poterant credere, quia hoc ,, Isaias Propheta prædixit; hoc autem ,, Propheta dixit, quia Deus hoc futurum esse præscivit: quare autem non ,, poterant? Si a me quæratur, cito re- ,, spondeo, quia nolebant: malam quip- ,, pe eorum voluntatem prævidit Deus; ,, & per Prophetam prænuntiavit ille, cui abscondi futura non possunt. ,,

Quarta: Illi habent gratiam, qui ideo peccant quia eam repellunt: Atqui ex S. August. obdurati peccant gratiam repellendo; sic enim loquitur de Judæis libro de grat. & libero arbit. cap. 12. " Gra- ,, tiam repellebant, & in Christum pro- ,, pterea non credebant. ,, Ergo &c.

Quinta: Qui rei sunt judicio, habent gratiam sufficientem: Atqui tales sunt obdurati ex sancto Augustin. qui libr. de præd. SS. cap. 9. de Judæis obduratis sic habet: " Facile est ut infidelitatem accu- ,, semus Judæorum de libera voluntate ve- ,, nientem, qui factis apud se tam magnis ,, virtutibus credere noluerunt.,, Ergo &c.

Solvuntur objectiones Jansenii.

Primo, ex Scriptura sacra.

OPPONES: Jerem. 7. prohibetur ne Propheta oret pro Judæis, sicut & 1. Reg. 16. Deus prohibet Samueli ne pro Saule deprecetur. Item Joan. 12. dicitur de Judæis quod non poterant credere. Et 1. Joan. ultimo legitur: *Est peccatum ad mortem, non pro illo dico ut roget quis*: Sed hæc omnia videnter innuere induratos non habere gratiam sufficientem etiam remotam, cum ab eis omnia salutis media, vel ipsum orationis suffragium abripiantur: Ergo &c.

Respondeo I. auctoritates illas probare solum impios derelinqui secundum quid, & comparative ad peccatorem pœnitentem qui habet gratiam sufficientem uberiorem, non vero absolute: nam quamvis impii non orent, Deus tamen tamquam Provisor generalis dat eis gratias sufficientes quibus excitantur ad orandum, ut mediante oratione gratiam sufficientem obtineant uberiorem ad actu orandum.

Respondeo II. distinguendo: Deus prohibet orare pro Judæis, quia prævidebat quod nollent credere & observare mandata, concedo: quippe qui indignos se præbuissent. Idem dicendum de Saule & aliis obduratis. Prohibet Deus orare pro eis, ita ut nullam habuerint gratiam, ne quidem remotam, nego. Intuitu meritorum Christi dat omnibus misericorditer media quibus vel ipsi obdurati & impii salvari queant.

Unde ad id quod dicitur: Non poterant credere Judæi, distinguo; id est difficiliter poterant credere, & secundum S. Augustinum, quia nolebant, & hoc defectu gratiæ uberioris, qua se præbuerant indignos, concedo: secus, nego. Hic loquendi modus Scripturæ communis est, sicut & apud sacros Scriptores, qui ut plurimum difficultatem faciendi bonum, impotentiam vocant, sed intellige moralem, non physicam, seu absolutam. Sic Eccli. 7. habetur: *Considera opera Dei, quod nemo potest corrigere, quem ille despexerit*, id est difficile corrigere, secundum omnes Interpretes.

Respondeo III. distinguendo: Deus non vult ut aliquis oret oratione amicabili pro obdurato, quæque terminatur ad gratias speciales, quales habuerant Judæi, & quibus se reddiderant indignos, concedo: oratione generali, & quæ terminatur ad gratias sufficientes pro possibilitate salutis, nego: ipse enim Christus oravit in cruce pro persecutoribus: *Pater ignosce illis &c.* Ecclesia vero ejus insistens vestigiis, pro Paganis & Judæis die Parasceves orat.

Instas: Isaiæ 6. 10. habetur: *Excæca cor populi hujus, - - - ne forte videat*: Ergo deest gratia sufficiens obduratis, siquidem obcæcantur ut non videant, ne Dominus sanet eos.

Respondeo distinguendo: *Excæca cor populi hujus* permissive, concedo: positive, nego. Obduratio permissiva fit per subtractionem gratiæ specialis qua peccator se reddit indignum, & hanc obdurationem quandoque permittit Deus, inquit S. August. in quan-

quantum sinit peccatorem magis ruere in peccata. Positiva vero ea est qua effective aliquis prorumpit in peccatum, & hæc non habet Deum pro auctore, siquidem intentator malorum est: Tum quia etiam peccatum non habet causam efficientem, sed solum deficientem. Propheta loquitur tantum de prima obduratione qua Judæi prævaricatores puniti sunt in hoc mundo, nusquam vero de secunda.

Respondeo II. istum loquendi modum: *Excæca cor populi hujus... ne forte videat oculis suis... & sanem eum*; innuere orationis inutilitatem, eo quod Judæi futuri erant in infidelitate pertinaces, & hoc prænoscebat Deus, quocirca Isaias ut effectum jam præsentem enuntiat. Sic interpretatur Scripturam S. Thomas comment. in Isaiam.

Replicat: Sunt quædam peccata quæ numquam remittuntur sive in præsenti, sive in futuro sæculo: Sed si obdurati haberent gratiam, possent obtinere veniam peccatorum: Ergo &c. Sic habetur Joan. 1. 5.

Respondeo distinguendo: Et S. Joannes loquitur de impœnitentia finali, concedo: de aliis peccatis, subdistinguo: non remittuntur in præsenti sæculo, id est, difficile remittuntur; concedo; nullo modo possunt remitti, nego. S. Athanasius interpretatur locum Joannis de obduratione Pharisæorum: Norunt omnes Scripturam loqui secundum eorum dispositionem qua semper resistebant Spiritui sancto, & nolebant a peccatis resipiscere: diu autem peccator in hac remanet dispositione, hinc ejus peccata non remittuntur: & in hoc sensu dicuntur irremissibilia. Origenes textum Apostoli interpretatur de singulis peccatis mortalibus, & sensus est, homo a Deo aversus non meretur veniam, sed si eum pœniteat, Deus concedet misericordiæ indulgentiam. S. Aug. explicat auctoritatem de impœnitentia finali: Certum est autem eum qui perseverat in peccato, non absolvi, quia ad justificationem requiritur conversio ad Deum voluntaria.

Persistit: Hebr. 10. 26. scriptum est: *Voluntarie enim, peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hostia*: Sed ubi nulla est pro peccatis hostia, ibi nulla est gratia; siquidem gratiæ ab hostia immaculata profluunt: Igitur sunt quidam peccatores obdurati, qui omni privantur gratia.

Respondeo distinguendo: Non relinquitur pro peccatis hostia, id est, peracta Christi oblatione, non expectatur alia victima, & alius Baptismus, concedo: nullæ sunt pro peccatoribus gratiæ, nego. Apostolus loquitur contra Judæos ad fidem de novo conversos, qui legalia Sacramentis immiscere volebant, immo & Baptismum reiterare sicut legis Baptismata non semel renovabant. Probat autem eis Apostolus Christum una oblatione in sempiternum consummasse sanctificatos, adeoque inutilia esse veteris legis sacrificia. Probat etiam Baptismum non esse reiterandum, eo quod gratiam regenerationis ex opere operato conferret, nec esse vacuum & egenum elementum sicut Baptisma Mosaicum, sed ad perfectionem ducere eum qui illo initiatur. Solutio est divi Thomæ, qui comment. in cap. 10. ad Hebr. locum in objectione laudatum his verbis explicat: " Sed post jam non est pro peccatis „ hostia; ante enim reparationem, quæ „ facta est per Christum, relinquebatur „ hostia ista quæ expectabatur: Sed nunc „ jam non expectatur alia mors ejus, ita „ nec post Baptismum semel acceptum ex„ pectatur alius Baptismus.„

Solvuntur objectiones Jansenii ex S. Augustini auctoritate deprompta.

OBJICIT Jansenius lib. 3. de grat. Chr. cap. 10. multa S. Augustini loca, ut probet obduratos carere gratia sufficienti qua videant & moveantur ad bonum faciendum. Primo quidem, quod Deus deserat peccatorem; nam sanctus Doctor q. 2. 12. lib. 1. ad Simplicianum sic definit obdurationem; ait enim pag. 124. col. 2. " Ut obduratio Dei sit nolle misereri. „ " Et inferius: Ut ob hoc dicatur obdura„ re peccantes quosdam quia non eorum „ miseretur. „ In Psalm. 147. " Ecce, „ *inquit August.* deserit peccatorem, ecce „ non vocat, ecce non aperit sensum, ec„ ce non infundit gratiam. „ Igitur, *ait Jansenius*, Deus obdurat peccatorem nullam impertiendo gratiam. Quod confirmatur ex illo Augustini in Psal. 6. " Ea „ est cæcitas mentis: in eam quisque da„ tus fuerit, ab interiori Dei luce seclu„ ditur. „

Respondeo distinguendo: Deus obdurat non impertiendo & infundendo gra-

tiam uberiorem, & hoc in pœnam peccatorum præcedentium, concedo: & nullam omnino infundit gratiam, nego. Solutio est ipsius S. Augustini, qui post illa verba laudata: " Ea est cæcitas mentis; in eam quisque datus fuerit, ab interiore Dei luce secluditur. " Subdit: " Sed nondum penitus cum in hac vita est. "

Ad cujus intelligentiam triplex distinguenda est cum sancto Doctore a Deo desertio. Prima quidem justi, quæ fit per subtractionem gratiarum specialium. Secunda peccatoris, quæ causatur per subtractionem gratiæ sufficientis uberioris. Tertia deoique reprobi, quæ completur per subtractionem omnis gratiæ, & quam vocat S. Augustinus tenebras exteriores. De priori loquitur sanctus Doctor lib. de nat. & grat. cap. 26. his verbis: " Deus, cum ad perfectam vitam justitiamque perduxerit, non deserit, si non deseratur, ut pie semper, justeque vivatur. " De posteriori serm. 88. " Volumus charitati vestræ suggerere qualiter obdurationem illam debeatis accipere. Primo hoc fideliter & firmiter credat dilectio vestra, quia numquam Deus prius deserit hominem, nisi prius ab homine deseratur. Cum enim & semel & secundo & tertio unusquisque gravia peccata commiserit, expectat tamen Deus. " De tertia sermonem habet in Psal. 6. cum hac triplici distinctione omnia solvuntur Jansenii argumenta. Et vero quando S. Augustinus dicit peccatorem a Deo derelinqui, loquitur solum in primo vel secundo sensu; namque de peccatoribus obduratis loquens, ait non omni luce, quandiu in hac vita degunt, privari; & non obstante peccatorum reiteratiooe, eos tamen Deum ad pœnitentiam expectare; hinc si absolute sanctus Præsul quandoque dicat peccatorem omni prorsus gratia spoliari, manifestum est eum loqui de impœnitentia finali, quæ est per tenebras exteriores.

Instat Jansenius ibidem his verbis: " Sed non istis generalibus locutionibus, quamvis perspicuis Augustinus stetit. Docet enim consequenter pluribus locis ita deseri excæcatos atque obduratos, ut bonum quod eis volendum, aut faciendum est, facere ac velle, immo cernere non possint. Quod non aliud profecto est, quam eos ab adjutorio sufficienti prorsus deseri... asserit hoc exponitque diversis locis Augustinus.... " In lib. de perf. just. cap. 19. *Quasi non debeat Deo agere gratias, qui præcepta voluit, qui desertus omni lumine veritatis, hæc velle non posset*. Et in q. 14. in Matth. *Cogimur fateri aliis quibusdam peccatis ita eos excæcari meruisse: qua tamen excæcatione non potuerunt credere*. Et mox iterum lib. 2. de serm. Dom. in monte cap. 9. *Non intuentes, non enim possunt, cum superstitione & contentione cæcati sunt*. Duo infer ex illis locis Jansenius: unum, quandoque etiam peccator ab omoi luce gratiæ secludatur; alterum vero quod ita deseratur, ut non possit credere & velle bonum.

Respondeo I. negando sequelam, Ad primam probationem distinguo: Quandoque peccator omni luce uberiori destituitur, concedo: omni absolute, nego. Solutio est S. Augustini dicentis non omni prorsus privari quandiu est in hac vita.

Respondeo II. aliter distinguendo: Et in textu pro objectione laudato loquitur S. Aug. argumentando ad hominem contra Cælestium, qui contendebat hominem omni privatum gratia posse servare mandata, concedo, quod in hoc sensu neget sanctus Præsul hoc: Et omnem excludat a peccatore gratiam, nego. Cum eo loci hoc potius astruat, quippe qui agat de necessitate gratiæ: Quia vero Cælestius inferebat ex illo Scripturæ loco: *Si velis, præcepta servabunt te*: hominem viribus innatis posse bonum, eum confutat dicens: " Quasi non debeat Deo agere gratias, qui præcepta voluit, qui desertus omni lumine veritatis hæc velle non posset. " Quibus verbis hoc unum probat sanctus Præsul, scilicet hominem qui vult præcepta servare, Deo ejusque gratiæ id debere, quia si destitueretur omni veritatis lumine, hoc velle nusquam haberet; & affert in probationem quod de omni bono opere patrato gratias Deo agere teneatur.

Ad secundum locum distinguo: Peccatores non possunt credere, & bonum facere quia nolunt, & quaodo agunt reduplicative ut peccatores, concedo: secus, nego. Solutio est ipsius Augustini lib. 2. de serm. Dom. in monte cap. 24. his verbis: " Quandiu quisque malus est, non potest facere fructus bonos, si enim bonos fructus fecerit, jam malus non erit. Sic verissime dici potuit,

,, tuit, non potest esse nix calida: ,, cum enim calida esse cœperit non jam ,, nivem, sed aquam vocamus, Potest ,, ergo fieri, ut quæ nix fuit, non sit; ,, non autem potest fieri, ut nix calida ,, sit. Sic potest fieri ut qui malus fuit ,, non sit malus: non tamen fieri potest ,, ut malus benefaciat. ,, Tum in verbis immediate antecedentibus. " Hinc ,, & illi, non poterant credere, non ,, quia mutari in melius homines non ,, possunt: sed quandiu talia sapiunt, non ,, possunt credere. ,,

Replicat ibidem: Atqui ab omni prorsus luce secluditur peccator obduratus, & nullo modo bonum potest facere: Ergo &c. Probat primam partem illo S. Aug. loco in Psal. 57. " Jam est mentis cæci- ,, tas, jam oculus mentis extinctus est ,, Et ex lib. de nat. & grat. cap. 51. " Pos- ,, set, *ait Aug. loquendo de cæcato*, & Me- ,, dicum quærere; qui cæci oculos sana- ,, ret, & videndi possibilitatem restitue- ,, ret, quæ fuerat amissa per cæcitatem: ,, quoniam cæcus puto quod velit videre, ,, sed non potest; si autem vult & non po- ,, test, inest voluntas, sed amissa est pos- ,, sibilitas. ,, Igitur ex S. Augustino obduratus omni luce gratiæ privatur; siquidem ex eodem non potest videre, & debet petere ut Christus restituat videndi possibilitatem.

Probat alteram partem; scilicet quod obduratus non possit operari bonum, ex libro primo contra Jul. operis imperf. cap. 47. ubi sic loquitur S. Aug. " Eademque cæ- ,, citas si peccati pœna non esset, non ,, diceretur: *excæcavit enim illos malitia* ,, *illorum*. Quod si de Dei judicio non ve- ,, niret, non legeremus, *obscurentur oculi eo-* ,, *rum ne videant, & dorsum eorum semper in-* ,, *curva*. Quis porro volens cæcus est cor- ,, de, cum velit nemo cæcus esse vel ,, corpore? ,, Quibus verbis docet sanctus Doctor cæcitatem esse pœnam præcedentis peccati, adeoque involuntariam; ex quo infert Jansenius inducere impotentiam absolutam faciendi bonum, sicut concupiscentia, quæ quia est peccati originalis effectus, ideo ex necessitate habet motus adversantes legi mentis.

Respondeo negando sequelam. Ad primam probationem, distinguo: Oculus mentis extinctus est moraliter per privationem gratiæ uberioris, concedo: simpliciter & omnimode, subdistinguo: quoad aliquam veritatem particularem, concedo: quoad omnes veritates, nego. Non penitus obcæcatur peccator quandiu est in hac vita, teste sancto Augustino: sed quandoque peccatorum pondere & repetitione amitti fidem, aut saltem nihil amplius videt & cognoscit de mysterio principali salutis. S. Præsul in primo loco loquitur solum de extinctione oculi circa veritatem particularem salutis; hæc enim subdit: " Si cæcus oculis carnis ad mensam suam ,, quamlibet optimam discumberet, mise- ,, rum eum diceres. Cæcus interius pa- ,, nem Christum non videt. Et beatus est? ,, Hoc non dicit nisi pariter cæcus. ,, Igitur ex Aug. in eo tantum peccator cæcus est, quia panem Christum non videt.

Ad secundum locum pro prima probatione adductum, distinguo: Obcæcatus non habet proximam videndi possibilitatem, concedo: hinc debet petere ut habeat uberiores gratias quibus sanetur: Non habet remotam, nego: nam ex sancto Augustino inest ei voluntas, sed amissa est possibilitas, id est uberior & proxima, minime vero remota, alias nullam faciendi bonum haberet voluntatem.

Ad secundam probationem nego obduratum non posse operari bonum. Iprensis deflorat locum S. Aug. & primam omittit partem, quæ talis est: " Cæcitas cor- ,, dis, si peccatum non esset, injuste ar- ,, gueretur: arguitur autem juste, ubi di- ,, citur; Pharisæe cæce, & aliis plurimis ,, divinorum eloquiorum locis. ,, Ad id vero quod dicitur quod est pœna peccati non est voluntarium, distinguo: in causa, nego: in se subdistinguo, ut pœna est, transeat: ut peccatum est, nego. Obduratio potest considerari dupliciter: I. ut pœna præcedentis peccati, & sic non est voluntaria in se, sed in causa sua, quia est effectus multorum peccatorum voluntarie commissorum: II. ut peccatum est, in quantum depelli potest per pœnitentiam, & non vult peccator pœnitere, & sic est grande scelus & maxime voluntarium; unde bene dicit S. Augustinus: " Si peccatum ,, non esset, injuste argueretur: arguitur ,, autem juste. ,, Igitur obduratio in se peccatum est, & quidem maximum.

Instat: Atqui obduratus non potest depellere cæcitatem & cordis duritiam: Ergo &c. Probat antecedens ex S. Aug.

 qui

Digitized by Google

qui lib. de nat. & grat. cap. 22. fic habet. " Nec cogitat prævaricatorem legis, ,, quam digne lux deferat veritatis: qua ,, defertus utique fit cæcus, & plus ne- ,, ceffe eft offendat, & cadendo vexe- ,, tur, vexatufque non furgat, ut ideo ,, tantum audiat vocem legis, quo admo- ,, neatur implorare gratiam Salvatoris. ,, Sed fi neceffe eft ut peccator offendat, & cadendo vexetur, fi audiat tantum vocem legis & admoneatur implorare gratiam, non poteft depellere duritiam cordis: Ergo &c.

Refpondeo negando antecedens. Ad probationem diftinguo: Neceffe eft ut peccator offendat moraliter, quia non vult fe convertere, concedo: neceffe eft abfolute, ita ut omni privetur gratia, nego. Solutio eft in ipfo textu allato; dicitur enim quod habeat vocem legis interioris, quod admoneatur implorare gratiam efficacem, ut poffit a tenebris liberari. Unde ibidem ait D. Aug. cap. 43. n. 50. " Non igitur ,, Deus impoffibilia jubet: fed jubendo ,, admonet & facere quod poffis, & pe- ,, tere quod non poffis. ,, Quod autem impotentia non fit phyfica, fed ortum habeat a propria voluntate, propriaque cordis malitia, dicit Aug. tract. 53. in Joan. ubi de Judæis ait: *Non poterant credere, quia nolebant*. Tum lib. de grat. & libero arbit. cap. 22. de eifdem fic habet: *Gratiam repellebant, & in Chriftum propterea non credebant*.

Solvitur argumentum ex obduratione Pharaonis defumptum.

OJICITUR: S. Auguftinus in expofitione quarumdam propofitionum epift. ad Rom. cap. 62. fic loquitur: " Non ergo hoc ,, illi imputatur, *Pharaoni*, quod tunc ,, non obtemperaverit, quandoquidem, ,, obdurato corde, obtemperare non pot- ,, erat: fed quia dignum fe præbuit cui ,, cor obduraretur priori infidelitate. ,, Igitur ex S. Auguftino obduratus non habet gratiam fufficientem, alias poffet obedire.

Refpondeo I. S. Auguftinum fcripfiffe quæ in objectione proponuntur cum adhuc errore Semipelagianorum detineretur; hinc putabat obduratum Pharaonem obedire non potuiffe; cum enim initium fidei & bonorum operum tunc poneret ex conatu naturæ, inferebat Pharaonem propter obdurationem non potuiffe obedire, quia obduratio erat quafi vinculum impediens voluntatem ne aliquod inchoaret bonum; unde lib. retract. cap. 23. fatetur opus expofitionis in epift. ad Rom. fe non fatis accurate fcripfiffe.

Refpondeo II. S. Doctorem, re maturius difcuffa, aliter fcripfiffe; in primis ferm. 88. de tempore, ubi dicit expreffe peccata Pharaonis jam obdurati merito fuiffe illi imputata: " Quia, *inquit*, potuit ,, miraculis credens, Deum tantæ virtu- ,, tis agnofcere. ,,

Refpondeo III. Exodi 8. 9. 10. & 11. contumaciam Pharaonis illi verti in vitium & peccatum; & merito, quænam enim exoptanda erat major gratia fufficiens, quam ea quæ adjuncta habebat portenta terribilia ad cor ejus emolliendum patrata: & de facto ex Scriptura conftat quolibet miraculo cor ejus emolliri cœpiffe, quandoquidem cito-citius advocabat Moyfen, & promittebat populi relaxationem.

Refpondeo IV. ex Scriptura conftare obduratos habere gratias fufficientes ad refipifcendum; fcriptum eft enim Ecclef. 15. *Non dixeris: Per Deum abeft*. Et Ofeæ 13. *Perditio tua ex te Ifrael, tantummodo in me auxilium tuum*. Tum Apoftolus obduratum fic alloquitur: *Secundum duritiam tuam & impœnitens cor, thefaurizat tibi iram*: Si igitur obduratio vertatur in vitium & peccatum, fi obduratus ipfe fibi thefaurizat iram, fi per Deum non abeft; fi vocatur ut convertatur, fi perditio ex Ifrael promanet: addo fi quidam obdurati ut Nabuchodonofor & Saulus perfecutor converfi funt, manifeftum eft obduratum habere gratias fufficientes, ut fuam poffit, fi velit, operari falutem: alias obduratio nec foret peccatum, nec in vitium veteretur, nec ullam mereretur pœnam. Quod autem Auguftinus dicat ibidem Pharaonis obdurationem effe præcedentium peccatorum pœnam, recte affignat ipfius caufam; fed non fequitur ex hoc effe involuntariam, fiquidem & dictum eft, obduratos illam poffe depellere, & in hoc fpecialiter rei funt, quod nolint pœnitentiam agere.

Inftabis: Sequitur ex dictis obdurationem vel ipfam orandi potentiam auferre, & neceffitare ad malum: Igitur & abfolute omnem adimit gratiam. Probatur fequela lib. 2. Mach. cap. 9. de impio Antiocho.

tiocho legitur : *Orabat autem hic scelestus Dominum, a quo non esset misericordiam consecuturus*. Tum Hebr. 12. Apostolus de Esau, sic loquitur : *Non enim invenit pœnitentiæ locum, quamquam cum lacrymis inquisisset eam*.

Respondeo negando sequelam. Ad probatiooem, distinguo : Non invenerunt locum pœnitentiæ Antiochus & Esau, quia ex malo motivo eam expostulabant, concedo: Enim vero primus solum orabat ad corporis sanitatem recuperandam, alter vero lugebat non præcise peccatum, sed damnum temporale, scilicet primogenituram deperditam, quam quidem ipse gulosus pro esca modica vendiderat : non obtinuerunt pœnitentiæ locum quia nullam habebant gratiam sufficientem, saltem remotam, nego. A quo enim procedebat inspiratio pœnitentiæ, nisi ab auxilio supernaturali & ioteriori quo abusi sunt propter malum actionis motivum ?

Dices: Saltem obduratio est levius peccatum ; siquidem est quædam boni operandi impotentia moralis : sed nequit esse levius cæteris peccatum nisi per privationem omnimodam gratiæ sufficientis. Ergo &c.

Respondeo I. Eo ipso quo obduratio est peccatum, manet semper quod adsit gratia sufficiens : ideo enim est peccatum quia vitari potuit, non potuit autem absolute sine gratia vitari.

Respondeo II. Obdurationem esse enorme peccatum, & in se & in sua causa ; in se quidem, quia ut dicit Propheta de obdurato : *Noluit intelligere ut bene ageret* ; & alibi de obduratis, *lætantur cum male fecerint*. Igitur ex certa malitia peccant ; maxime voluntarie, aperto corde, & tota mentis jubilatione ; hinc obduratio est peccatum in Spiritum sanctum. Ille eoim peccat in Spiritum sanctum inquit D. Thomas 3. p. qui peccat ex certa malitia & ingratitudine, quæ maxime apparet in obduratis, siquidem ad obcæcationis gradum non perveniunt, nisi post multarum gratiarum contemptum, de quo per os David Psal. 54. Deus conqueritur dicens : *Si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utique . . . . Tu vero homo unanimis, dux meus, & notus meus : qui simul mecum dulces capiebas cibos*. In causa autem obdurationis est maximum peccatum, quia est iteratorum peccatorum fœtus, juxta illud Joannis Baptistæ ad Judæos obduratos Luc. 3. 7. : *Genimina viperarum, quis ostendit vobis fugere a ventura ira ? Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ*.

SYNOPSIS PROBATIONUM,

Obcæcati habent gratiam sufficientem, qua possunt ad pœnitentiam adduci.

PRIMO : Hoc clare annunciat Apostolus Rom. 2. 4. ubi loquens de obduratis, ait eos sibi thesaurizare iram resistendo gratiæ quæ eos ad pœnitentiam invitat : *Benignitas Dei*, ait, *ad pœnitentiam te adducit. Secundum autem duritiam tuam & impœnitens cor thesaurizas tibi iram*.

Secundo : Hoc docent SS. Doctores, in primis S. Aug. lib. 1. ad Simp. quæst. 2. & S. Thomas 3. p. quæst. 66. art. 1. in corp.

Tertio : Non una ratio conclusionem probat I. Quia Deus vult omnes & singulos homines salvos fieri. II. Christus pro singulis mortuus est, utique pro omnibus meruit gratias sufficientes. III. Præcepta obduratis proponuntur, & non sunt eis impossibilia, sin minus, non peccarent : sed est de fide præcepta nemini esse impossibilia ; vel ipsos obduratos teneri ea servare : Igitur potest dici & esse de fide saltem coosequeoter, eos non privari omni luce & gratia qua ea adimplere valeant.

SYNOPSIS OBJECTIONUM,

ET SOLUTIONUM.

PRIMO : Ne miremini, si quandoque legatur Deum nolle sanare peccatores, prohibere ne sacrificia vel etiam preces pro eis fundantur ; hæc & similia unum tantummodo innuunt, videlicet Deum juxta præscientiam qua prævidit abusum mediorum, loqui : unde idem est ac si diceretur, & gratiam, & preces, & sacrificia ex pravitate peccatores rejicient, hinc cuncta inutilia pro eorum salute futura fuot ; quocirca ex contemptu gratiarum obcæcati evadent, nec sanabuntur, quia sanari abnuent.

Secundo : Nec quicquam virium habent argumenta Jansenii in contrarium, cum

cum ex eis solum concludatur gratiam remotam ad conversionem habere obduratos, sed non omni, ex Augustino privari. Neque vero negamus istos peccatores in malo obstinatos quodammodo a Deo derelinqui; sed in hoc dumtaxat sensu, quod gratia efficaci, immo & sufficienti uberiori sæpius priventur.

Tertio: Pharaonis exemplum frustra pro suis erroribus Novatores ventilant, quippequi quoties in ejus conspectu Moyses prodigia patravit, toties gratiam sufficientem ad conversionem habuit; cujus rei argumentum irrefragabile est, quod sæpius intrinsece commotus, sæpius etiam in votis habuerit relaxare populum: Nec dicas solo timore perterritum ad meliorem frugem reversum remisisse populum, cum teste S. Augustino, quoties Deus forinsecus per portenta cor movet, utique & intrinsecus ad convertendos peccatores loquatur.

ARTICULUS QUARTUS.

Utrum Judæi habuerint gratiam sufficientem ad legem scriptam adimplendam?

JANSENIUS lib. 3. de grat. Salvat. cap. 5. & sequentibus, post Lutherum & Calvinum erga Judæos durus est. Hic omnes referre calumnias, quas evomit contra veterem legem & Synagogam, supersedeo: sufficit impræsentiarum dicere datam velle legem Mosaicam, non præcise ut observaretur a Judæis, verum potius ut per varias transgressiones & prævaricationes homo superbus humiliaretur, tum suam agnosceret infirmitatem, & ardentius desideraret Salvatorem, ex quo fucato & falso principio concludit Judæos præter Patriarchas & quosdam insignes prælectos, non habuisse gratiam sufficientem ad observanda præcepta: ex isto vero aliud pejus eruit, nempe præcepta data Judæis fuisse, paucis exceptis, ad observandum impossibilia: contra quem sit

CONCLUSIO.

Judæi omnes, sive considerentur ante datam legem, sive post, habuerunt gratiam sufficientem, qua poterant præcepta Dei adimplere, & salvari.

Probatur auctoritate & ratione.

Primo, ex Scriptura sacra.

PRIMO: Ex dictis liquet Deum velle omnes & singulos homines salvos fieri, qui fuerunt, inquit Concilium Carisiacum ab initio mundi, qui sunt & qui futuri sunt: similiter Christus mortuus est pro singulis, ab Adam, eodem attestante Concilio: sed ex sanctis Doctoribus iterum atque iterum laudatis ordo voluntatis Dei volentis omnium & singulorum salutem est circa media sufficientia: idem de morte Christi luce clarius demonstratum est: Igitur illæ auctoritates valent & pro Judæis, maxime cum Carisiaca Synodus declaret Deum velle salutem omnium qui ab initio mundi extiterunt homines: cum Can. 4. dicat Christum mortuum pro omnibus & singulis sine exceptione: Igitur Judæi omnes habuerunt gratiam sufficientem interiorem, qua poterant suam operari salutem.

Secundo: Hoc ipsum declarant sacræ paginæ. Isaiæ 5. 4. habetur: *Quid est quod debui ultra facere vineæ meæ & non feci ei? an quod expectavi ut faceret uvas, & fecit labruscas?* Eo loci loquitur Deus Judæis, vinea quippe Domini domus Israel est: Porro de eis conqueritur, quod incassum recepissent gratias, eisque in suam perniciem restitissent; sic loquitur Dominus Ezech. 24. *Væ tibi*, - - - *mundare te volui, & non es mundata*. Rursus Proverb. 1. *Vocavi & renuistis*. Igitur Judæi gratias habuerunt sufficientes, quibus legem, si vellent, possent adimplere: alias injusta, quod absit dicere, fuisset increpatio.

Secundo, ex S. Augustino.

I. S. DOCTOR lib. 5. ad Bonif. cap. 4. conqueritur de Pelagianis, his verbis: " Quis catholicus dicat, quod nos ,, dicere jactitant, Spiritum nempe sanctum

„ ctum adjutorem virtutis in veteri Testa„ mento non fuisse. „ II. Serm. 13. de verbis Apost. cap. 2. " Lux, *inquit*, data „ est, ut medicus, id est, gratia adju„ vans. „ III. Libr. de gratia & liber. arbitr. de Judæis ait, cap. 12. nu. 24. " „ Gratiam repellebant, & in Christum „ propterea non credebant. „ IV. Lib. de prædest. SS. cap. 9. " Facile est ut in„ fidelitatem accusemus Judæorum de li„ bera voluntate venientem, qui factis „ apud se tam magnis virtutibus credere „ noluerunt. „ V. Denique lib. 1. oper. imperf. pag. 41. dicit: " Cæcitas cordis „ si peccatum non esset, injuste arguere„ tur; arguitur autem juste, ubi dicitur, „ Pharisæe cæce, & aliis plurimis divi„ norum eloquiorum locis. „ Unde Tract. 53. in Joan. subdit: " Ista cæcitas „ fuit Judæis grande incredulitatis ma„ lum, & grandis causa peccati, ut oc„ ciderent Christum. „

Jam perpendamus singula. Ille propugnat gratiam sufficientem datam fuisse Judæis, qui dicit Spiritum sanctum fuisse in veteri lege adjutorem virtutis: Atqui sic docet in primo loco Augustinus: Igitur falsum est quod dicit Jansenius, eos qui sub lege erant, omni virtute fuisse privatos.

Rursus: Ille agnoscit in Judæis gratiam sufficientem, qui agnoscit donatos fuisse luce interiori ut quærerent medicum; enim vero lex ad hoc non sufficit, & teste Apostolo, velle bonum est a gratia, similiter & quærere totius boni auctorem: atqui Augustinus in secundo loco ait Judæos luce donatos fuisse ut quærerent medicum: Igitur data est eis gratia sufficiens qua possent quærere efficacem & adjuvantem, ut ipse explicat Augustinus.

Rursus: Ille docet Judæos accepisse gratiam sufficientem qua possent præcepta adimplere, qui reos dicit eos de peccato infidelitatis, de peccato occisionis Christi, de peccato cæcitatis, siquidem nemo peccat in eo quod vitare non potest, inquit S. Doctor libr. de natura & gratia cap. 69. ignorantia eorum profecto vincibilis erat, quum visis tantis miraculis, nolebant credere: non credebant tamen, non quia non poterant, & gratia denudati ingemiscerent, sed ex eo quod nollent, ut sæpius dicit S. August. Igitur habebant gratiam Judæi, & quidem tempore Christi: cum eos de hoc peccato argueris Dominus. Tum tempore Prophetarum, exprobrat enim eis Salvator, quod eos, conscientia reclamante, occidissent: immo ab omni ævo habuerunt, & illi resistebant: Testis sanctus Stephanus, qui sermonem habens pro Christo apud Legis Doctores, qui visis miraculis & audita fide non credebant, dixit eis Actor. 7. *Dura cervice & incircumcisi cordibus ---- vos semper Spiritui sancto resistitis*: Igitur habuerant gratiam; non alio quippe modo resistitur Spiritui sancto, nisi gratiæ resistendo, Patres eorum; non Prophetæ, non sancti Patriarchæ, qui fideles in omnibus Spiritui sancto obediebant: Igitur alii Patres qui gratiam sufficientem atque prævenientem habebant, nec tamen obediebant, & in hoc sane culpabiles; hinc S. Stephanus comparat Judæos sibi coævos Patribus malignis & peccatoribus. Igitur cum ex Augustino infidelitas & cæcitas Judæorum sit a propria voluntate, cum sit peccatum, habebant gratiam qua poterant vitare ejusmodi peccatum, alias fuissent excusabiles, quod per omnia sententiæ S. Doctoris adversatur.

Rursus: Tract. 38. in Joannem explicans illa Christi verba: *Ego vado, & quæretis me, & in peccato vestro moriemini*; ait: " „ Prænuntiavit ergo illis Dominus, di„ xitque sententiam præscius, quod in suo „ peccato morerentur; deinde adjunxit: „ *quo ego vado, vos non potestis venire*; non „ abstulit spem, sed prædixit dilationem. „ Quando enim hoc Discipulis Dominus „ loquebatur, tunc non poterant venire, „ quo ille ibat, sed postea venturi erant; „ isti autem numquam, quibus præscius „ dixit, *in peccato vestro moriemini*. „ Profert sententiam non auferendo bene agendi voluntatem, sed præsciendo firmam in malo voluntariam pertinacitatem.

Tertio, ex S. Thoma.

D. THOMAS fidelis Augustini interpres & discipulus eidem patrocinatur veritati, maxime 1. 2. quæst. 98. art. 2. in quo hanc sibi proponit objectionem. Deus vult omnes homines salvos fieri: sed lex vetus non sufficiebat ad salutem, ergo non pertinebat ad Deum talem legem dare; sic respondet ad 4. " Dico quod, & si lex „ vetus non sufficeret ad salvandum ho-

Digitized by Google

„ & si lex vetus non sufficeret ad salvandum homines, tamen aderat aliud auxilium a Deo hominibus simul cum lege datum per quod salvari poterant, „ scilicet fides Mediatoris, per quam „ justificati sunt antiqui Patres, sicut & „ nos justificamur, & sic Deus non deficiebat hominibus quin daret & salutis „ auxilia. „ Igitur ex D. Thoma Judæi omnes præter legem habebant gratiam interiorem qua poterant servare mandata: immo ad ipsam fidem habendam requiritur gratia vocans, & adjuvans: de fide enim definitum est in secundo Concilio Arausicano, ne quidem fidei initium posse esse a natura: omnes Synodi contra Semipelagianos adunatæ idem concluserunt. Igitur eo ipso quo fides Mediatoris adjuvabat antiquos Judæos ut possent adimplere præcepta & suam operari salutem, adjuvabat & gratia.

Idem, Scholæ Angelus in 1. dist. 40. quæst. 4. art. 2. in argumento *sed contra*, ait: " Dicunt sancti communiter „ Dionysius, Augustinus, Anselmus quod „ causa quare iste non habet gratiam, „ est, quia ipse noluit accipere, & non „ quia Deus noluit dare; quia lumen suum omnibus offert, quod tamen ab „ omnibus non percipitur. „ Quibus verbis duo exponit D. Thomas. I. Hominem quandoque non habere gratiam efficacem; loquitur enim de illa, quia loquitur de opere quod non consecutum est. II. Eam esse causam cur iste non habuerit gratiam operis, quia noluit recipere. Si noluit, igitur resistebat motioni & gratiæ sufficienti, adeoque illam habebat: quia vero restitit, non pervenit usque ad gratiam efficacem. Denique D. Thomas loquitur universaliter de omnibus hominibus. Igitur omnes, ne uno quidem excepto, habent aut habuerunt gratiam sufficientem, qua suam operari salutem possent.

Quarto, ex factis & exemplis per seriem & traditionem deductis.

PRIMO: Abraham benedictus a Deo pater Judæorum constitutus est, nedum Judæi sed & gentes in ipso benedictæ sunt: numquid igitur soli Prophetæ filii dilecti Abraham, numquid aliqui tantum Patriarchæ? Si ita dicas, manifeste contradicis Joanni, qui duodecim millia ex qualibet tribu signatos & electos vidit. Si tot electi sunt, profecto gratias sufficientes, quibus possent servare præcepta, receperunt. Immo cæteri non electi ubique habuerunt, ideo quippe reprobi: quia cum bonum operari valerent, noluerunt. Gratiam repellebant, & in Christum propterea non credebant, inquit August.

Secundo: Colonus fuit in Ægypto Jacob, & multiplicatis supra numerum filiis, tunc oppressi sunt ab iis qui operibus præerant: clamaverunt gementes ad Dominum, & ipse exaudivit eos; sic enim habetur Exod. 3. 9. *Clamor ergo filiorum Israel venit ad me: vidique afflictionem eorum qua ab Ægyptiis opprimuntur. Sed veni & mittam te ad Pharaonem, ut educas populum meum, filios Israel de Ægypto.* Igitur grati & Deo accepti tunc erant Judæi. Igitur gratiam sufficientem habebant qua possent servare legem, immo & gratiam qua de facto illam adimplerent, alias si toti in malignitate fuissent positi, sane non exaudisset eos Deus, juxta illud Psalm. 49. *Peccatori autem dixit Deus, quare tu enarras justitias meas.* Et iterum Psalm. 108. 7. *Oratio ejus fiat in peccatum.* Et adhuc Isa. 46. 7. *Cum clamaverint ad eum, non audiet.* Igitur non soli Patriarchæ, non soli Prophetæ & alii numero paucissimi, ut vult, Jansenius, habuerunt in veteri lege gratiam qua possent salvari & suam operari salutem, sed ut habetur Exod. 12. numero circiter 600000. peditum virorum, non computatis mulieribus & parvulis.

Tertio: Educti filii Israel de Ægypto ita justi exciterunt, ut gentes, Deo adjuvante, contriverint; earum urbes & terras occupaverint; multi quidem in deserto peccavere, sed cum puniret eos Deus, ad cor revertebantur; quotquot serpentem æneum exaltatum fide viva conspiciebant, sanabantur, & sanabantur per fidem in Christum venturum: Igitur habebant gratiam qua possent credere; qui vero gratiam repellebant, non credebant, quia nolebant.

Vel etiam tempore Judicum Idololatræ multi, & ideo in captivitatem sæpius dati, sæpissime utique per Judices, qui bella Domini gerebant, pœnitentes restituebantur patriæ: Igitur propter penitentiam,

tiam, adeoque habebant gratias interiores quibus satisfacere Deo poterant; numquam enim nisi pœnitentia & bonis operibus flectitur Deus. Eum placaverunt Judæi tempore Esther, quæ adjuvante Domino cor Regis convertit in misericordiam pro populo, qui proximus morti, gemens & suspirans clamabat tota fortitudine ad Dominum. Placaverunt tempore Judith, quæ confortata desuper abstulit opprobrium Israel. Placaverunt, clavum regni tenente David, tenente Ezechia, tenente Josaphat, qui omnes pietate floruerunt: hoc ipsum victoriæ innumeræ super Israel hostes reportatæ annuntiant. Placaverunt Judæi Dominum vel ipso captivitatis Babylonicæ tempore, elapsis siquidem septuaginta annis a Cyro liberati, iterum & Templum & Jerusalem reædificaverunt lætantes. Igitur omni tempore fuerunt Judæi cultui divino addicti; quando vero abjicientes Dominum peccabant, luebant Idololatriæ pœnas: & hoc ipsum arguit gentem Judaicam totam habuisse gratias sufficientes ad salutem, quibus converteretur ad Dominum; ideo quippe puniebantur, quia resistendo gratiæ prævaricabantur Judæi legem. Et vero si omni gratia denudati extitissent, necessitate compulsi peccassent, adeoque non puniendi, quia peccassent solum materialiter, siquidem, teste Augustino, nemo peccat in eo quod vitare non potest. Ergo &c.

Quarto: Non solum libri Regum, sed & Machabæorum nobis exhibent infinitos prope Judæos, qui tanta devotione legem observabant, ut illam ad exilium usque, captivitatem, & bonorum dilapidationem, immo usque ad sanguinis effusionem defenderint. Et vero quot Assomonæorum ævo angustiati, bellis sæpe contriti, sæpe etiam victores Deo volente & protegente, ad Deum confugientes, immo & magna ex parte mandatis fideliter obtemperabant, ita ut Judas pro defunctis sacrificia offerri voluerit. Igitur Judæi habebant gratias sufficientes, quibus possent pie & religiose secundum Deum vivere. Paucis omnia dicam, quot veteris testamenti libri, tot testes seu testimonia quæ nationem Judaicam, numquam fuisse gratia interiori ad salutem operandam destitutam annuntiant. Quod quidem S. Joannes clare admodum innuit Apoc. 7. 5. ubi vel etiam prædestinatorum multitudinem magnam numerat, dicens: *Centum quadraginta quatuor millia signati, ex omni tribu filiorum Israel* Ergo &c.

Quinto, ex rationibus Theologicis.

PRIMA: Judæis data sunt præcepta adimplenda: Igitur & possibilia; nihil enim impossibile præcipitur. Quod autem essent possibilia, audi Dominum Israel Deut. 30. sic alloquentem: *Mandatum hoc quod ego præcipio tibi hodie, non supra te est.* Rursus Eccl. 31. *Qui potuit transgredi & non est transgressus: facere mala & non fecit.* Igitur Judæi omnes habuerunt gratias sufficientes ad observandm legem. Probatur consequentia: præcepta supernaturalia non sunt nisi per gratiam possibilia, juxta illud Christi Joan. 6. *Sine me nihil potestis facere*; unde Tridentinum dicit peccatori, *Deus adjuvat ut possis*. Illa vero data sunt in veteri lege pro omnibus & singulis Judæis: Igitur quilibet habuit gratiam sufficientem, alias mandatum fuisset impossibile, quod non potest dici. Et vero numquid Judæi pro transgressione legis quam adimplere non poterant, iterum atque iterum gravissimas subissent pœnas, absit dicere! immo cogitare; Deus quippe intentator malorum est, nec in adultis punit, nisi culpas voluntarias.

Secunda: Lex vetus licet non perfecta fuerit sicut lex Evangelica, attamen sanctam fuisse inficiari nemo potest: siquidam data est a Deo: data ad cultum supremo numini rite & debite exhibendum, data ad regulandos mores: sed hoc fieri nequit sine gratia interiori, dicere enim ad hoc legem sufficere, Pelagianum est; sed lex erat pro omnibus: Igitur & gratia, qua & legem adimplere & salutem operari valerent.

Tertia: Omnia, teste Apostolo, contingebant Judæis in figuris, omnia quippe Christum repræsentabant, ut in ipsum credentes & peccatores justificarentur in fide Messiæ venturi, & justi proficerent: sed figuræ sine gratia interiori inanes atque inutiles fuissent: Igitur cum figuræ datæ sint omni populo tamquam Symbola, quibus moverentur ad fidem in Christum venturum, Judei omnes habuerunt gratias sufficientes, quibus excitarentur

tum

tum ad desiderandum Salvatorem, tum ad credendum in ipsum; hinc crebra in cœlum vota: *Rorate cæli desuper, & nubes pluant justum, aperiatur terra, & germinet Salvatorem*.

Quarta: Habebat lex Sacramenta & sacrificia, alia ad cultum Deo debitis cæremoniis exhibendum; alia ad expianda peccata, alia ad gratias Deo pro beneficiis repetendas, alia pro novis obtinendis; & hæc Sacramenta spectabant totam gentem; quilibet pro peccatis expiandis sacrificium offerre tenebatur: jam vero Sacramenta conferebant gratiam ex opere operantis, & hoc est de fide definitum in Florentino. Igitur quilibet habebat gratiam qua poterat bene operari, & bonis operibus tamquam dispositionibus fructum ex Sacramentis susceptis recipere.

Quinta: Gens Judaica erat populus acquisitionis & electus: habuit omni tempore Prophetas qui omnes peccatores ad pœnitentiam adhortarentur, qui omnes instruerent de lege Dei, de amore virtutis, quique & precibus & miraculis atque portentis conversionem animarum obtinerent: hinc ab idololatria declinantes, ad Deum diluculo revertebantur. Solus Jonas prædicans in civitate Ninive, convertit corda Regis & populi ad Deum; quidni & cæteri Prophetæ Judæos rebelles convertissent, & de facto non semel, in primis Joannes Baptista converterunt: Igitur Judæi omnes habuerunt gratias interiores, tum ad præcepta Dei adimplenda, tum ad operandam suam salutem.

Sexta: Omnes & singuli Judæi tenebantur illud omnibus propositum mandatum, diliges Dominum Deum tuum, adimplere; sic enim habetur: *Audi Israel . . . Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*. Sed nemo, seclusa gratia, potest diligere Deum ex toto corde ut auctorem gloriæ: Igitur cum illud mirabile præceptum singulos spectaret, singuli utique gratiam, qua possent illud observare, habuerunt.

Solvuntur objectiones Jansenii.

OBJICIT: S. Augustinus serm. 3. de verb. Apost. cap. 4. sic habet: *Pagani non habent gratiam Dei per Jesum Christum Dominum nostrum*. Sed Judæi hodie quasi ponuntur in ordine infidelium: Igitur non habent gratiam ullam; nam omnis gratia per Jesum Christum datur, & ab ipso promanat, non solum nunc & in præsenti lege, sed & tempore Legis antiquæ intelligendum est; quandoquidem Patriarchæ, Prophetæ, & si qui alii fuere, justificabantur per fidem in Christum venturum.

Respondeo distinguendo: Ex S. Augustino Pagani & Infideles non habent gratiam qua liberentur actu a morte æterna, ut gloriam habeant tum animæ, tum corporis, concedo: gratiam qua possint præcepta Dei adimplere & pervenire ad fidem, nego. S. Doctor loquitur solum de gratia consummata, qua gloria æterna donatur anima, & corpus mortale induet incorruptionem sanctam, quam quidem non habent, nec habebunt Infideles, quia non habent fidem: unde a sinistris & cum hædis stabunt in judicio; nec eos tamquam suos agnoscet Christus, sed tamquam maledictos damnabit & mittet in ignem æternum. Quod autem hic sit sensus Augustini, patet ex ejus scopo: ibi enim S. Præsul explicat ista Apostoli verba Rom. 7. *Quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jesum Christum*. Unde sic interrogat Paulum: " Numquid Pagani qui non habent gratiam Dei non morientur? " Tum Apostolum inducit sic loquentem & respondentem, " Veniet dies quando omnes qui sunt in monumento audient vocem ejus; & præcedent qui bona fecerunt in resurrectionem vitæ, ecce liberati a corpore mortis hujus. Qui vero mala fecerunt in resurrectionem judicii, ecce redierunt ad corpora mortis hujus. " Hanc de infidelibus quæstionem fusiori calamo nos ex professo tractabimus.

Instat: Atqui Judæi, exceptis quibusdam majoribus, nullam ex Augustino habuerunt gratiam. Ergo &c. Sic probat subsumptum: S. Aug. in quæst. 55. super Exod. ait: " Lex data est Judæis, ut illis fieret Pedagogus a quo perducerentur ad gratiam. " Igitur Judæi non habebant gratiam, sed Lex data est eis ut perducerentur gradatim & successive ad gratiam. Confirmatur. Idem lib. de grat. & lib. arb. cap. 12. num. 14. de Judæis ita loquitur: " Sub lege erant, non sub gratia, & ideo eis dominabatur peccatum. " Sed consequentia Augustini nulla.

nulla foret, si Judæi habuissent gratiam; quia concludit S. Doctor, ideo in eis dominatum fuisse peccatum, eo quod sub lege essent, non sub gratia: si igitur fuissent sub gratia, non eis dominatum fuisset peccatum.

Respondeo negando subsumptum propter rationes supra allatas. Ad probationem, distinguo: Lex data est Judæis ut perducerentur ad gratiam Evangelii & fidem, concedo: ut inciperent habere aliquam gratiam, ita ut nullam omnino aut aote legem, aut cum lege haberent, nego. Immo hoc implicat contradictionem; eo enim ipso quo lex & præcepta adimplenda imposita sunt Judæis, data est omnibus gratia, quia de fide definitum est hominem sine gratia non posse servare legis mandata: quod si præcepta impossibilia dedit Deus, frustra dedit legem, quia lex eo datur scopo ut adimpleatur; hinc Deus apparuisset, absit dicere, injustus, quia dedisset legem ad damnationem, siquidem homines damnati fuissent propter legis præcepta, quæ omni adhibita diligentia servare haud potuissent.

Sensus igitur Augustini ille est, quod Judæi habueriot primo gratiam imperfectam, deinde legem cum gratia, ut utriusque adjutorio ad fidem Christi & gratiam pleniorem possent pervenire. Hoc ipsum patet ex fine quem sibi præfigit Augustinus: explicat enim Apostolum, qui in epistola ad Romanos revincit quosdam Judæos qui in lege ita confidebant, ut evacuarent gratiam Christi, & inutilem crederent; hinc S. Paulus dicit eis, & post ipsum Augustinus legem fuisse solum instar Pedagogi a quo perducerentur ad plenitudinem gratiæ: unde in eodem capite S. Doctor ista Apostoli Rom. 10. verba refert: *Ignorantes Dei justitiam, & suam volentes constituere, justitiæ Dei non sunt subjecti*. Tum subdit S. Præsul: " De „ Judæis hoc dixit Apostolus, qui de se „ præsumentes, gratiam repellebant, & „ in Christum propterea non credebant.„ Aurea seotentia, qua gratia sufficiens pro singulis Judæis astruitur, & præoccupato telo confoditur Iprensis.

Ad confirmationem distinguo: Et ibi S. Augustinus agit contra Pelagianos qui legem ut gratiam habebant, concedo: secus, nego. S. Præsul ibidem cap. 4. dicit se agere contra Pelagianos qui non aliam præter legem agnoscebant gratiam: Igitur ad eos refellendos debuit ista duo distinguere, esse sub lege, & esse sub gratia; quasi diceret, gratia cordis immutativa, & quæ est per subministrationem Spiritus omnino distinguitur a lege, quæ a ratione gratiæ deficit, quia solum illuminat & objective tantum movet: at vero gratia movet intrinsece, & cor convertit ad Deum.

Respondeo II. aliter distinguendo: Judæi erant sub lege, & ideo dominabatur eis peccatum, id est, prævaricatores legis servi erant peccati & rei, concedo: id est, nullam habebant gratiam, nego: S. Aug. intelligit esse sub lege resistere gratiæ, & obedire legi peccati, quæ est vitiosa peccandi habitudo seu inclinatio, de qua loquitur Apostolus Rom. 7. dicens: *Video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ*; qui vero victores de concupiscentia evadunt, illi ex Augustino non sunt sub lege, intellige peccati, quia peccatum eis non dominatur; ita se ipsum explicat epist. 19. unde pervertit ejus sensum Jansenius, dum sub lege esse, intelligit omni gratia denudatum esse. Sed juvat afferre duo Augustini testimonia, alterum quo explicat obedire passioni, & esse sub lege, idem dicere & significare. Alterum vero quo probat illum esse a lege & servitute liberum, qui gratiæ motus in omnibus sequitur. Primum depromitur e tractatu 3. in Joao. in quo sic loquitur: " Quos „ reos facit lex non impleotes legem... „ facti erant homines sub lege non im- „ plendo legem; qui enim legem implet, „ non est sub lege, sed cum lege. „ Tum & lib. de gr. & lib. arb. c. 12. " Pec- „ catum enim vobis non dominabitur; „ non enim estis sub lege, sed sub gratia.„ Quid expressius. Secundum desumitur ex eodem libro cap. 4. ubi dicit gratiam comitari legem, alias lex nihil prodesset: lex bonum ostendit: " Quod tamen ut „ fiat, *inquit Aug.* adjuvat gratia: quæ „ nisi adjuverit, nihil lex erit, nisi vir- „ tus peccati. „ Et iterum ibidem cap. 10. " Quaodo cognoscit „ Homo pecca- „ tum, si non adjuvat gratia, ut cogni- „ tum caveatur, sine dubio lex iram ope- „ ratur. „ Rursus ser. 3. de verb. Apost. c. 10. " Vis videre quid valeat sine spi- „ ritu adjuvante, littera .... virtus pec-

„ cati

Digitized by Google

cati lex. „ Igitur ex Aug. gratia adjuvat legem, & sine gratia lex non sanctificat, quia homo videt bona, & nisi gratia adjuvet, deteriora sequitur. Quinimmo vel ipsa lex Evangelica nisi accedat gratia non justificabit impium.

Replicat: Illi non habent gratiam etiam sufficientem, qui tenentur petere gratiam ut possint bonum quod ostenditur & præcipitur: Atqui ex S. Aug. lex & ostendebat & præcipiebat bonum Iudæis; ipsi vero tenebantur postulare ut possent operari bonum: Igitur non habebant gratiam sufficientem. Probatur minor in qua est difficultas: S. Augustinus epist. 68. sic loquitur de Deo: " Jubet ideo, ut facere jussa conati, & nostra infirmitate „ sub lege fatigati adjutorium gratiæ poscere noverimus . . . qui enim Deo „ dicit, adjutor meus esto, confitetur se „ velle implere quod jussit: sed ab eo, „ qui jussit, adjutorium poscere, ut possit. „ Ergo &c.

Respondeo distinguendo majorem: Illi non habent gratiam qui tenentur eam petere, si teneantur petere sufficientem, concedo: Si solum efficacem & adjuvantem, nego. Et sic distincta minore, nego consequentiam: Ad probationem similiter distinguo: qui fatigati sub lege tenentur petere adjutorium ut habeant posse actuale & cum actu conjuncto, concedo: posse ut sic, nego. Tria distinguit Augustinus, nempe legem veterem, quæ præ multitudine præceptorum multum gravabat. 2. posse ut sic: Deinde posse conjunctum cum actu. Primum designat, his verbis: " Judet ideo, ut facere jussa co„ nati &c. " Secundum notat per verbum, *conati*, nullus enim aliquem etiam incohatum conatum circa salutem habere potest sine gratia præveniente: Igitur habet posse bonum ut sic: hoc etiam designant verba subsequentia: " Qui enim „ Deo dicit, adjutor meus esto, confite„ tur se velle implere quod jussit. „ Qui autem petit, habet gratiam orationis, qui velle bonum confitetur, jam habet gratiam qua præparatur voluntas a Domino, siquidem illud velle licet imperfectum, est a gratia non a natura, ut definitum est contra Semipelagianos: Quid ergo petit? Certe non posse ut sic, ut contendit Jansenius, sed posse conjunctum cum actu; sed gratiam adjuvantem & efficacem quæ sanat & dat actum conversionis completum atque perfectum. Audi Augustinum ipsum sui interpretem ser. 13. de verbis Apost. cap. 3. ubi dicit datam fuisse Judæis legem: " Ut medicus, *id* „ *est*, gratia adjuvans quæreretur. „ Rursus epist. 144. " Lex itaque docendo & „ jubendo quod sine gratia impleri non „ potest, homini demonstrat suam infir„ mitatem, ut quærat demonstrata in„ firmitas Salvatorem, a quo sanata vo„ luntas possit quod infirma non potest. „ Lex igitur adducit ad fidem, fides im„ petrat spiritum largitorem. „ His sententiis revincit Augustinus & Judæos qui volebant legem sufficere, & Pelagianos asserentes illam dare posse & facere bonum, unde loquitur tantum de gratia efficaci & operis, quam Judæus debet poscere ut perveniat ad gratiam Evangelii sine qua non est salus: Pelagianus vero ad fidem. Sed supponit in omnibus voluntatem præparari a Domino non solum per legem, ut demonstratum est, sed & per gratiam sufficientem seu prævenientem.

Reponit: Si gratiæ sufficientes Judæis fuerunt concessæ, maxime quia tenebantur adimplere præcepta: Atqui hæc ratio nulla est: & probatur. Dato quod omni gratia denudati fuerint, merito tamen prævaricationes propter peccatum originale illis imputatæ sunt, & ad culpam, & ad pœnam; Augustinus enim passim docet homines propter peccatum primi parentis amisisse jus ad gratiam. Ergo &c.

Respondeo negando minorem: sublata enim omni gratia præceptum ad vitam æternam conducens non est possibile; adeoque transgressio non imputaretur ad culpam, quia ex Augustino nemo peccat in eo quod vitare non potest. Unde ad probationem nego antecedens; licet enim homines amiserint jus ad gratiam per peccatum Adæ, illud ipsum Christi satisfactione recuperaverunt, quia ubi abundavit delictum, ibi, teste Apostolo, superabundavit gratia. Cæterum erat in veteri lege Sacramentum ad delendum peccatum originale: Igitur Judæi non debuerunt privari gratiis ad salutem operandam necessariis. Auctoritas igitur S. Aug. si quæ contraria inveniatur, intelligenda est vel de pueris sine Baptismo

mo-

morientibus, vel de adultis non baptizatis, qui quidem privantur gratia uberiori, sed non omni, ut patebit infra quum de infidelibus tractabimus.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Judæi habuerunt in veteri Testamento gratiam sufficientem ad legem servandam.

PRIMO: Quia præcepta eis data non erant impossibilia, juxta illud Deut. 30. *Mandatum hoc quod ego præcipio tibi hodie, non supra te est.* Hinc increpantur a Deo Judæi quod resistentes gratiæ, prævaricati sint, ut habetur Isaiæ 50. *Quid est quod ultra debui facere vineæ meæ & non feci ei. An quod expectavi ut faceret uvas & fecit labruscas?*

Secundo: Concinit S. Aug. lib. de gr. & lib. arb. cap. 12. num. 24. ubi de Judæis peccatoribus loquens, ait: " Gratiam repellebant, & in Christum propterea non credebant." D. Thomas idem docet 1. 2. q. 98. art. 2. ad 4.

Tertio: Hoc ipsum omnis ætatis annuntiat traditio; quandoquidem Judæi in Ægypto in immensum multiplicati, sic Deo placebant, ut eorum clamorem exaudiens, ipsos in manu forti e captivitate eruerit: placuerunt & tempore Judicum, qui eorum inimicos, ipsis de peccatis pœnitentibus, contriverunt, ut & tempore Machabæorum. Neque vero de hoc relinquitur ambigendi locus, cum vel ipse Joannes Apoc. 7. inter eos numerat etiam centum quadraginta quatuor millia ex omni tribu Israel signatos, seu electos.

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET SOLUTIONUM.

PRIMO: Tametsi S. Aug. solam legem Evangelicam nomine gratiæ celebret, & & Mosaicam Pedagogum appellet, non inde excludit ab illa gratiam, cum multos habuerit justos; sed vult ustendere & Judæis, qui in sola lege confidebant, & Pelagianis, qui legem etiam Evangelicam sine gratia ad salutem sufficere propugnabant, quamcumque legem, seclusa gratia, neminem salvare posse.

Secundo: Neque vero demirandum, si S. Doctor sæpius dicat Judæos fuisse sub lege servos; ibi enim loquitur de concupiscentia, quæ ipso teste Apostolo, est lex peccati in eo sensu, quod ad peccatum inclinet; sub qua quidem lege testatur se etiam fuisse.

Tertio: Jam responsum est ad istud ulterius Iprensis argumentum: Judæi ex S. Aug. gratiam tenebantur petere: Igitur ea carebant; sic enim distinguitur: tenebantur gratiam operis, quæ jungit actum cum potentia, petere, concedo: gratiam sufficientem, subdistinguo: uberiorem, concedo: ordinariam, nego. Gratia enim præveniens & prima est in nobis sine nobis, & gratis meritis Christi, vel prævisis, ut in veteri lege; vel præsentibus ut in nova omnibus conceditur, ut possint bonum operari, & salvari.

ARTICULUS QUINTUS.

Num infideles habeant gratiam sufficientem qua possint legem naturalem perfecte observare, & ejus adimpletione pervenire ad fidem ut salventur.

PRÆNOTANDUM est, 1. Duplicis generis esse infideles ex D. Thoma 2. 2. q. 60. art. 1. in corp. Quidam nihil de Christo audierunt, nec audire potuerunt, & dicuntur infideles negative; quocirca excusabiles sunt discredendo: quidam alii audierunt, sed ex innata pravitate nolunt credere, tales sunt Judæi, & Infideles contrarii & positivi nuncupantur.

Observandum est. 2. Gratiam sufficientem a Theologis duplicem distingui, unam immediatam & proximam, mediatam alteram & remotam. Prior ea censetur quæ immediate & explicite movet modo ad fidem suscipiendam, modo ad justificationem & conversionem, modo ad alium actum salutis quem immediate respicit. Posterior quæ aliqua exhibet media quibus ad perfectionem fit gradus, sic observatione legis naturalis ad fidem pervenitur, ut legitur Act. 10. de Cornelio adhuc gentili. Controversiæ status non procedit de Judæis, vel etiam de quibusdam malis Christianis, qui relicta religione, Christum abnegando transeunt ad partes Infidelium,

Digitized by Google

v. g. Turcarum ; certum est enim illos omnes habuisse quondam gratias sufficientes, nec ipsis in præsenti infelici statu carent. Quæstio movetur de Infidelibus negative. Neque vero impræsentiarum quærimus, num habeant gratias sufficientes quibus immediate ad fidem usque & conversionem attingere valeant, sed eas quibus promoveantur ad legis naturæ observationem, ut isto adhibito medio gratiam fidei habeant & convertantur. Observes etiam velim, gratiam quæ ad observanda præcepta naturalia immediate stimulat, esse solum remotam respectu fidei & justificationis: Quinimmo inter gratias quæ sunt pro Infidelibus quædam etiam remotæ dicuntur, ut cum implicite solum & levius ad observationem legis naturæ, puta ad aliqua præcepta; quædam vero proximæ, tales sunt quæ vel ad totam legem observandam, & quod optimum est ad perfectam Dei, ut auctoris naturæ dilectionem excitant.

Partem negativam propugnant Calvinus lib. 2. inst. cap. 3. num. 10. Molinæus in epistola quam refert Malderus hic q. 111. art. 3. dubio 5. membro 1. Petrus Martyr in locis communibus tit. de prædest. num. 38. Jansenius ex professo lib. 3. de grat. Christi cap. 11. quod inscribitur : *Infideles carent gratia sufficienti ad salutem tam proxima quam remota, & omnibus principiis ejus*. Tum cap. 12. cujus est hic titulus: *Infideles non habent gratiam sufficientem ordinis naturalis, Gratia sufficiens Infidelium a Semipelagianis excogitata*. Quidam etiam recentiores Thomistæ rigidiores quam par sit, Infidelibus gratiam sufficientem abjudicant. In primis Gonetus tract. de prædest. & reprob. disp. 5. art. 5. §. 4. non tamen iisdem cum Calvino & Jansenio principiis, quippequi concedant nulla præcepta Dei esse impossibilia, neminem necessario ad bonum vel malum compelli, & Deum velle sincere homines salvos fieri, hinc ab hac hæreticorum fæce removendi sunt.

Multi inter veteres & recentiores Theologos propugnant infideles omni non privari gratia ad legem naturæ adimplendam. Nonnulli tamen satis jejune de hoc scripsere momento; sed non desunt infra appellandi, qui zelo secundum scientiam & pietatem ducti fuso calamo hanc discutiant quæstionem. Inter Ordinis S. Francisci de Paula Lectores eminet sane in hoc R. P. Joannes Aupied Bituricus Provinciæ Parisiensis Alumnus, Professus & Provincialis, qui istam controversiam in manuscriptis codicibus Theologicis egregie sic concinnavit; ut in ejus dissertatione quidquid vel ad ciendos pietatis affectus, vel ad animum Infidelis fractum erigendum, vel etiam ad consolationem nonnullorum Catholicorum qui in peccatis gravioribus jam dudum senescentes, spe misericordiæ erga omnes beneficæ ad meliorem frugem redire stimulantur, reperiri possit. Unde sit cum illis

CONCLUSIO.

Infideles habent gratiam aliquam sufficientem, qua possint servare legis naturæ præcepta, & sic gradatim ad fidem pervenire.

Probatur multis momentis.

§. I.

Primum argumentum, ex Scriptura sacra depromitur.

IN his quæ salutem spectant audienda est Scriptura : Atqui non levius subindigitat Infideles aliqua donari gratia ad observandam legem naturalem, ut hac observatione ad fidem pervenire queant : Ergo &c. Probatur minor exquisitis textibus.

Legitur Psal. 18. *Non est qui se abscondat a calore ejus*. Quam quidem sententiam explanans S. Augustinus enarr. in hunc eumdem Psalmum num. 7. ait : " Non „ permisit ullum mortalium excusare se „ de umbra mortis, & ipsam enim pe„ netravit verbi calor. „ Quæ verba si seclusa rixandi prurigine ponderentur, nemo dubio procul gratiam sufficientem Infidelibus abnegabit.

Sapient. 13. Eadem insinuatur veritas, his verbis : *Vani autem sunt omnes homines, in quibus non subest scientia Dei : & de his quæ videntur bona, non potuerunt intelligere eum qui est, neque operibus attendentes agnoverunt quis esset artifex .... iterum autem nec his debet ignosci. Si enim tantum potuerunt scire, ut possent æstimare sæculum : quomodo hujus Dominum*

non

non facilius invenerunt? Audis Infideles de ignorantia Dei inexcusabiles esse. Unde hoc? nisi quia gratiæ illuminantis & prævenientis auxilio possunt invisibilia Dei per ea quæ facta sunt cognoscere & colere.

Eadem veritas confirmatur aureo isto Ioan. 1. testimonio: *Erat lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Hanc sententiam Patres infra citandi de supernaturali illuminatione dubio-procul intelligunt: hoc est de lumine pertinente ad ordinem gratiæ, ideoque gratiæ specialiter tribuitur adventui, meritisque Christi, de quo loquitur Ioannes: dicit autem absque ulla exceptione, aut restrictione, illuminari omnem hominem quando venit in hunc mundum, id est, juxta S. Cyrilli expositionem, quando per usum rationis incipit vivere ut homo, ingrediturque moraliter in hunc mundum tamquam Dominus suorum actuum: cur ergo talis gratia Infidelibus negativis denegabitur?

Miro artificio utitur Gonetus ut tam aperti testimonii eludat vim, quippe qui tres referat illius explicationes, quarum meminit D. Thomas in Comm. super cap. 1. Joannis, quæque olim ab Origene, Chrysostomo, & Augustino traditæ sunt. Verum illæ expositiones gratiam Dei, esto non extendant ad Infideles negativos, sed nec ab eis illam excludunt. Aliam non sine aliqua fraude omittit Chrysostomi interpretationem infra referendam, quam profert ibidem præceptor Angelicus, quæ dicit per illud lumen intelligendam esse gratiam Dei, quæ non tantum omnibus parata, sed & ad omnes diffusa est?

His adde testimonia quibus eædem literæ sacræ docent in terminis Deum velle omnes homines salvos fieri &c. Christum Dom. pro omnibus mortuum esse. Enimvero nonne vana esset & Simulatoria illa Dei voluntas de salute omnium? Nonne frustra pro omnibus sanguinem effudisset Christus, nisi omnibus quandiu vivunt, rationisque compotes sunt, sufficientia media suppeditarentur, quibus ad agnitionem veritatis & salutem perveni. re possent?

Non desunt aliæ pro eodem momento Scripturarum Sententiæ: *Omnes sitientes, venite ad aquas*, inquit Isaiæ 55. Rursus, *Quoscumque inveneritis, vocate ad nuptias.* Matth. 22. & ista Sap. 12. *O quam bonus & suavis est Domine Spiritus tuus in omnibus! Ideoque eos, qui exerrant partibus corripis: & de quibus peccant, admones, & alloqueris: ut relicta malitia, credant in te Domine.* Ex quibus patet, quod Deus omnes omnino vocet, invitet ad penitentiam, ad fidem, & consequenter, quod omnibus gratiam sufficientem largiatur saltem remotam, qua si bene uterentur, ipsis infallibiliter proximam, immo & efficacem præberet qua ad fidem & salutem pervenirent.

Celeberrima sunt hæc Rom. 1. verba de Gentilibus, qui cum Deum potuissent cognoscere & colere, non fecerunt, & ideo traditi in passiones ignominiæ, velut inexcusabiles reprobati sunt. *Invisibilia Dei*, ait Apostolus, *a creatura mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur: sempiterna quoque virtus & divinitas, ita ut sint inexcusabiles. Quia cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt.* Quorsum inexcusabiles? Hanc reddit rationem S. Augustinus lib. 10. Confess. cap. 6. " Cœlum & terra, & omnia quæ in eis ,, sunt, undique mihi dicunt, ut te ,, amem, nec cessant dicere omnibus, ut ,, sint inexcusabiles.,, Conclude igitur amice Lector, Infideles habere gratiam sufficientem, qua possint & Deum agnoscere Creatorem ac colere, qua & legem naturalem, ut iis mediis ad fidem perveniant, adimplere valeant.

§. II.

Secundum argumentum petitur a traditione ab Adam ad Christum, & a Christo per ævum ad nos usque deducta.

Qui a creatione mundi media salutis quibus acceditur ad cognitionem & amorem suum, tum & ad fidem suppeditavit, non reliquit homines sic orphanos, ut inter creaturas suas Infideles gratia privarentur qua possent salvari: Atqui Deus hæc hujusmodi media sufficientia omnibus hominibus, vel ipsis infidelibus exhibet & exhibuit. Probatur minor discurrendo per omnia tempora.

1. *Adam* ad imaginem Dei conditus est, & cum gratia & scientia Dei: ut habetur Gen. 1. & Iterum Eccles. *Disciplina intel-*

intellectus replevit illos, creavit illis scientiam Deus: Omnibus autem testantibus Patribus, docuit filios scieotiam Dei & ipsum colere per 930. aonos. Et vero Gen. 4. Abel & Cain offerunt Deo sacrificia, & iste repreheoditur, quod passionibus cedens occiderit fratrem. Ibid. habetur quod Enos invocaverit nomen Domini. Tum Enoch translatus sit propter pietatem ad meliorem vitam.

2. *Gen.* 6. habetur quod omnis caro corruperat quidem viam suam, & terram repleverat iniquitate? Igitur homines rei existebant: & unde, nisi quia cum possent facere bonum, iospirante gratia, restiterunt? Nemo enim peccat in eo quod vitare non potest. Neque a lapsu Adami quisque peccatum vitare valet, nisi per gratiæ auxilium: Igitur habebant gratiam saltem sufficientem. Hiuc ibidem Noe justus proclamatur, qui etiam post diluvium per 500. adhuc & amplius annos filios docuit scientiam Dei: Igitur homines habebant Dei fidem, aut saltem habere poterant, adeoque omnes habebant gratiam sufficientem ad obediendum Dei mandatis.

3. *Ibidem* cap. 12. Abraham & Loth justi habentur. Prior, quinque Regibus prostratis, prædicat magnalia Dei victoriis, prædicat morum sanctitate, prædicat porteotis & prodigiis: ibidem enim sic legitur: *Flagellavit autem Dominus Pharaonem plagis maximis & domum ejus propter Sarai uxorem Abraham cap.* 13. Loth habitat in Sodomis, qui etiam præclaris gestis pessimis istis hominibus annunciat salutis scientiam: Quid plura? Quinque Urbium exterminium subsecutum, salvo Loth incolumi cum duabus filiabus, erat lingua diserta quæ annuntiabat Deum, secreto quidem, sed vehementer cæteris Infidelibus; teste enim Augustino signa Dei & terribilia semper cum voce interiori conjunguntur, ut dicetur iofra: Ergo &c.

4. *Joseph* Magnus io Ægypto factus, coluit Deum in conspectu omnis Ægypti, sicut & Israel per 400. aonos: Igitur Ægyptii admoniti exterius, etiam utique interius movebantur, tum ad colendum Deum, tum ad implendam legem saltem naturalem, & inter omnes Pharao in cujus gratiam ad emolliendum cor ejus Moyses signa multa fecit, ut habetur Exod. cap. 8. 9. 10. 11. Non ne Job in lege oaturæ sanctificatus est, non ne Jacob, oon ne & poterat Esau ad fratris exemplum meliora sequi? uode dicit D. Thomas quod homines in lege naturæ moverentur interius & exterius ad coleodum Deum.

Ex his jam sic argumentor. Qui tenentur ad legem aliquam servandam quam sine gratia nequeunt adimplere, illi habeot gratiam sufficieotem, ut legi debitum solvant, alias forent excusabiles traosgrediendo legem, quod absit dicere, quia teste Apostolo, lex detegit peccatum, & qui illam transgreditur reus est supplicii & pœnæ: Atqui ab Adam omnes homines etiam Infideles usque ad Moysen tenebantur observare legeoi naturæ: Priores habebant magistros & exempla, immo ipsam traditionem ab Adam usque ad Noe per filios, & a Noe usque ad Moysen de colendo Deo habebant: Igitur gratia sufficiens ad salutem nulli defuit.

5. *Moyses* Reges terræ infideles prostravit partim præliis & victoriis, partim signis & porteotis, ita ut omnes io circuitu nationes timereot Dominum, & confiteri cogerentur, ut Ipse pessimus Balaam; post Moysen Josue & cæteri Judices, & post ipsos Reges, tum Israel, tum Juda ut legitur in libris veteris Testamenti historialibus prædicaverunt Deum cultu suo, Prophetæ cultu, voce & scriptis, ipse Assuerus per Estherem cognovit Dominum; tum Nabuchodonosor qui & percussus ipsi postea fideliter servivit, ut refert Daniel, 4. Noone pro Balthassar erat magna gratia ad conversionem, dum sententiam articulis manus invisibilis digestam conspiciebat? Quid dicam de Cyro? Quid de Dario, & Artaxerxe Imperatoribus Paganis, qui demirantes magnalia Dei ære suo & propriis sumptibus Templum & sanctam Civitatem restaurari voluerunt, ut legitur io libris Esdræ? Quid denique de Regibus Syriæ & Ægypti, qui testes prodigiorum Dei patratorum per Machabæos, audientes & sanctos Prophetas, qui a Davide ad Christum usque prædicaverunt Deum omnipoteutem, Deum unicum & verum, nonne potuerunt eumdem tot miris variisque modis in corda se prodeuntem audire, & quasi sentire, & postea totis viribus colere & adorare?

6. *Christus* manifestavit nomen Patris sui

sui hominibus & per se, & per Apostolos, & per Martyres, quorum corpora dilaniata tot voces & oracula erant Deum coram tyrannis & infidelibus prædicantia, ita ut teste Tertulliano, sanguis martyrum foret semen Christianorum, id est, lingua prædicans Christum & ad cor infidelium suaviter simul & fortiter loquens, ut abjectis idolis, converterentur ad Dominum. Nonne Petrus missus est ad Cornelium Paganum, Paulus ad Macedonas, Philippus ad Eunuchum Reginæ Candacis?

VII. *A* Constantino primo Imperatore Christiano floruit in toto mundo Ecclesia, & in omnem terram misit operarios ad instruendos infideles: viderunt stupentes idololatræ templa subversa, & Crucem in fronte Regum emicantem, inquit Aug. unde ipse Julianus Apostata victus exterius & interius, ac tandem percussus a Deo animam agens exclamavit, Vicisti Galilæe. Vere vicit ubique Christus, qui exaltatus omnia traxit ad se, & est dominator cordium per gratias quas ubique spargit affluenter. Dominator inquam, non solum fidelium, sed & infidelium, quos acquisivit sanguine suo. Igitur omnes Infideles habent gratiam aliquam, qua ad fidem pervenire queant.

§. III.

Tertium argumentum ex SS. Patribus & Doctoribus eruitur.

PATRES & SS. Doctores ut plurimum inspirati, aut saltem specialiter illuminati de his quæ gratiam spectant, scripsere: Sed inter eos multi insignes agnoscunt gratiam Mediatoris ad infideles se extendi: Ergo &c.

Agmen ducet S. Ambrosius, qui in Psal. 118. explicans istum 64. versiculum: *Misericordia Domini plena est terra*, ait: " Mysticus autem sol ille justitiæ omnibus ortus est, omnibus venit, omnibus passus est, & omnibus resurrexit: Ideo autem passus est, ut tolleret peccatum mundi. Si quis autem non credit in Christum, generali beneficio ipse se fraudat; ut si, quis, clausis fenestris, radios solis excludat, non ideo sol non ortus est omnibus, quia calore ejus se ipse fraudavit: Sed quod solis est, prærogativam suam servat: quod imprudentis est, communis a se gratiam lucis excludit.... docet autem Deus, & mentes illuminat singulorum, & claritatem cognitionis infundit, si tu aperias ostia cordis tui, & cælestis gratiæ recipias claritatem. " Quibus verbis manifeste patet de graria interiori per Christum data omnibus loqui. Sed pondera ista verba: *Docet autem Deus & mentes illuminat singulorum*: his sententiis recte explicat & interpretatur versum 64. Psal. 118. *Misericordia Domini plena est terra*.

Concinit S. Augustinus lib. 1. de Gen. contra Manich. cap. 3. ubi sic habet: " Solis istius lumen non illuminat omnem hominem, sed corpus hominis & mortales oculos, in quibus non vincunt aquilarum oculi, qui solem illum multo melius quam nos dicuntur aspicere; illud autem lumen non irrationabilium animalium oculos pascit, sed pura corda eorum qui Deo credunt, & ab amore visibilium rerum & temporalium se ad ejus præcepta servanda convertunt. Quod omnes homines possunt, si velint: quia illud lumen omnem hominem illuminat venientem in hunc mundum. "

Rursus in Psal. 57. n. 1. " Manu Salvatoris nostri in ipsis cordibus nostris veritas scripsit: quod tibi non vis fieri, ne facias alteri. Hoc & antequam lex daretur, nemo ignorare permissus est, ut esset unde judicarentur, & quibus lex non esset data. Sed ne sibi homines aliquid defuisse quererentur, scriptum est, & in tabulis quod in cordibus non legebant. " Scilicet per gratiam Psal. 67. 11. nomine pluviæ celebratam his verbis: *Pluviam voluntariam segregabis Deus hæreditati tuæ: & infirmata est, Tu vero perfecisti eam*: videlicet per gratiam, quippe qui, dicat Ambrosius supra laudatus, pluat super justos & injustos; hoc est, super omnes & singulos homines.

Rursus lib. de duabus animabus contra Manichæos cap. 14. n. 22. " Potest aliquis dicere, non se peccare: non autem sibi esse si peccaverit pœnitendum, nulla barbaries dicere audebit. " Igitur nulla barbaries omni gratia, teste Augustino, defraudatur, cum barbarus, secluso omni

Dei auxilio, posset dicere de peccato non esse pœnitendum.

Rursus serm. 99. de verbis Evang. S. Lucæ, alias homil. 23. inter 50. cap. 6. n. 6. " Adulter non fuisti .... ut non " consentires, ego terrui. Agnosce ergo " gratiam ejus, cui debes, & quod non " admisisti. " Loquitur indiscriminatim de omni homine, cui semper adest gratia ut non peccet, hinc & sua culpa est quum tentationi cedit, ait : *Salvator omnium hominum maxime Fidelium*.

Similia profert ibid. cap. 14. " Neque " ob hoc excusabiles sunt nationes quæ " alienatæ a conversatione Israel, spem " non habentes, & sine Deo in hoc " mundo sub ignorantiæ tenebris pereunt, quia hæc abundantia gratiæ, quæ " nunc universum mundum rigat, pari " antea largitate non fluxit. "

Pergit cap. 15. " Adhibita enim semper est universis hominibus quædam supernæ mensura doctrinæ, quæ etsi parcioris occultiorisque gratiæ fuit, sufficit tamen, sicut Dominus judicavit, " quibusdam ad remedium, omnibus ad " testimonium. "

Non omittendus Orosius Hispanus Presbyter, & S. Aug. discipulus, qui in apologetico de liberi arbitrii libertate hæc effatur : " Mea semper hæc est fidelis " atque indubitata sententia, Deum adjutorium suum non solum in corpore " suo, quod est Ecclesia, cui specialia " ad credentium fidem gratiæ suæ dona " largitur, verum etiam universis in hoc " mundo gentibus propter longanimem " sui æternamque clementiam subministrare. "

D. Thomas non semel suum huic veritati addit calculum : in primis q. 14. de verit. art. 11. ad 1. his verbis : " Si aliquis nutritus in sylvis, vel inter bruta " animalia ductum naturalis rationis sequeretur, in appetitu boni & fuga mali, certissime est tenendum, quod ei " Deus vel per internam inspirationem " revelaret ea quæ sunt ad credendum " necessaria, vel aliquem fidei Prædicatorem ad eum dirigeret, sicut misit Petrum ad Cornelium, Act. 10. "

Idem lect. 3. in cap. 10. epist. ad Rom. de iisdem infidelibus loquens, sic habet : " Si qui tamen eorum fecissent quod in " se est, Dominus eis secundum suam misericordiam providisset, mittendo eis " Prædicatorem fidei, sicut Petrum Cornellio, Act. 10. " Et Paulum Macedonibus, ut habetur Act. 16. " Sed tamen " hoc ipsum, quod aliqui faciunt quod in " se est, convertendo se scilicet ad Deum, " ex Deo est movente corda ipsorum ad " bonum. " Ecce celebres S. Aug. discipuli ipsius mentis interpretes, quique omnes conspirant ad firmandum illud dogma, quod gratia Dei nulli desit, & quod vel ipsis Infidelibus concedatur ; maxime S. Thomas hic ubi ista Apostoli verba, *Numquid non audierunt ? & quidem in omnem terram exivit sonus eorum*, ponderans, exquisitis rationibus probat gratiam Christi ad Infideles se extendere.

S. Anselmus in cap. 1. epist. ad Rom. explicans illa verba : *Invisibilia enim ipsius a creatura mundi &c.* ait : " Dominus " manifestavit, id est, non solum naturalis ratio profuit, sed Deus quotidie " adjuvat, ne sola natura sufficere videretur. "

Hugo a sancto Victore tract. 1. summæ Sententiarum cap. 3. eadem verba Apostoli expendens sic loquitur : " Cum subjungit, Deus illis revelavit, ostendit " quod ratio humana per se insufficiens " esset, nisi revelatio divina, illi in adjutorium adesset. "

Ex D. Ambrosio sol justitiæ & gratiæ lucet omnibus : ex August. omnes, nemine excepto, possunt ad Deum se convertere, quia illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum : Ex divo Prospero lumen gratiæ occulte omnibus adest, hinc nullus a peccato ignorantiæ excusabilis : Ex S. Thoma nullus est qui se abscondat a calore ejus : Ex Hugone nedum ratione, sed & gratia omnes homines illuminantur : Sed hæc omnia falsa forent si Infideles omni gratia privarentur : Ergo &c.

Theologi multi nostram ex professo docent conclusionem. Ex Hispanis, Salmanticenses ; Joannes a S. Thoma, Suarez, & alii. Ex Italis, Bellarminus, & Ægidius Romanus, &c. Ex Gallis, Ysambertus, Tournely, &c. Ex Flandris, Estius, Stapleton. Ergo &c.

§. IV.

§. IV.

Argumentum ex rationibus Theologicis.

PRIMA ex Scriptura, Patribus, & Conciliis deducitur, qui una voce dicunt Deum non præcipere impossibilia: Sed præcipit infidelibus ut legem naturalem servent, quam quidem sine gratia in præsenti statu adimplere nequeunt, ut dictum est: Igitur habent gratiam sufficientem qua legem observare queant.

Secunda: Infideles sunt inexcusabiles transgrediendo legem naturalem: Sed ideo sunt, quia habent gratiam qua possunt illam servare, cui si obediant & non resistant, habebunt efficacem qua actu præcepta adimpleant. Hoc ipsum patet Act. 17. ubi S. Paulus prædicans Christum Areopagi, infidelibus Atheniensibus, quidam quidem irridebant, quidam dixerunt, audiemus te de hoc iterum, quidam vero crediderunt. Ecce Infideles in eadem infidelitate versantes: eadem gratia sufficiens ad fidem omnibus datur, alii penitus illam rejiciunt, quidam paululum emolliti nondum absolute consentiunt, sed iterum adhuc penduli manentes, volunt rursus edoceri; quidam vero obediunt & credunt: Ergo &c.

Tertia, ex morte Christi pro singulis hominibus depromitur; non enim in alio sensu Christus dicitur mortuus pro omnibus, nisi in quantum omnibus promeruit gratias saltem sufficientes. Quæ ratio traditur ab Aug. tract. 36. in Joannem his verbis: " Venit Christus, sed primo salvare, postea judicare, eos judicando in pœnam, qui salvari noluerunt. " Tum serm. 68. de tempore Christum inducit sic loquentem ad reprobum quemcumque: " Suscepi dolores tuos, ut tibi gloriam darem; suscepi mortem tuam, ut in æternum viveres.... Cur, ingrate, redemptionis tuæ munera renuisti? " Ergo &c.

Quarta fundatur in voluntate Dei de salute omnium; effectus enim talis voluntatis est ordinatio in salutem per media sufficientia; quæ ratio colligitur ex SS. Aug. & Prosp. ille lib. de catech. rud. cap. 26. sic habet: " A quo interitu, hoc est pœnis sempiternis, Deus misericors volens homines liberare, si sibi non sint inimici, & non resistant misericordiæ Creatoris sui, misit Unigenitum Filium suum, &c. " Iste vero lib. 2. de vocat. Gent. cap. 19. " Cum ... omnes homines velit salvos fieri ... non oporteat nisi perpetuum, æternumque sentiri, secundum eas mensuras quibus Deus dona generalia specialibus novit cumulare muneribus: ut & qui exortes gratiæ *efficacis* fuerint, de sua nequitia redarguantur. "

Quinta: Gratia sufficiens consistit in illuminationibus & piis motionibus: Sed eas habent Infideles: Ergo &c. Probatur prima pars ex S. Aug. qui lib. 10. Confess. cap. 6. ait: " Cœlum & terra, & omnia quæ in eis sunt, undique mihi dicunt ut te amem. " Tum S. Prosp. lib. 2. de vocat. Gent. cap. 4. sic discurrit: " In præteritis quidem sæculis, hæc eadem gratia, quæ post Domini nostri Jesu Christi Resurrectionem ubique diffusa est... defuit mundo. Quamvis enim speciali cura atque indulgentia Dei populum Israeliticum constet electum, omnesque aliæ nationes suas vias ingredi... non ita se tamen æterna Creatoris bonitas ab illis hominibus avertit, ut eos ad cognoscendum se atque metuendum nullis significationibus admoneret. "

Probatur secunda pars, scilicet quod Infideles habeant pias motiones. Deus illos terret ad conversionem: Ergo &c. Ita Aug. hom. 23. cap. 6. ubi hominem ad fidem de novo traductum sic alloquitur: " Ut adulterium non committeres suasor defuit: & ut deesset ego feci... ut non consentires ego terrui; agnosce ergo gratiam ejus, cui debes. " S. Prosper lib. 2. de vocat. Gent. cap. 27. dicit consensum voluntatis per gratiam gigni non solum ex doctrina & illustratione, sed etiam ex terrore & metu, intellige consensum ad bonum: Ergo &c.

Sexta: Quia Deus est omnium Creator, ideo est & conservator per continuum influxum, quia conservatio est iterata productio: Sed Christus est novus recreator: Igitur & perpetuus reparator per continuum gratiarum imbrem: conservatio enim reparationis, est iterata & per applicationem auxiliorum vitæ continua & iterata reparatio. Igitur Infideles, utpote a Christo reparandi, habent

gratias sufficientes ad salutem, & quandoque speciales ad faciendum bonum. Ita colligitur ex S. Aug. lib. contra epistolam Fundamenti cap. 37. ubi loquens de natura humana, sic habet: " Neque tamen sine misericordia derelicta es, quæ certis rerum temporumque mensuris vocaris, ut redeas.

Septima ratio petitur ex custodia sanctorum Angelorum, qui omnium hominum, nullo excepto, invigilant saluti: Sed hæc custodia, seclusa gratia pro Infidelibus, ipsis foret inutilis; essent enim necessitati ad malum, cum absque supernaturali auxilio ex Conciliis Africanis contra Pelagianos adunatis nullus possit bonum salutis operari: Immo quod absit vel cogitare, Deus videretur injustus dando præcepta Paganis, sicut de facto singulis hominibus indiscriminatim proponit ut illa adimpleant, namque in hypothesi impossibile foret Infidelibus ea servare: Ergo &c. Hæc ratio est D. Thomæ qui 1. p. q. 113. articulis 1. 2. 3. 4. & 5. ut assolet, angelice probat quod singuli Angeli ad custodiam deputantur omnibus, & singulis hominibus, etiam Infidelibus quandiu sunt in statu viæ: tum quia, inquit art. 4. in corp. in illa via multa pericula homini imminent, tum ab interiori, tum ab exteriori, secundum illud Psal. 141. *in via hac qua ambulabam, absconderunt laqueum mihi*: tum quia ait idem S. Doctor art. 1. in corp. " Manifestum est autem quod in rebus agendis cognitio & affectus hominis multipliciter variari & deficere possunt a bono; & ideo necessarium fuit quod hominibus ad custodiam Angeli deputantur, per quos regularentur & moverentur ad bonum. " Si ergo ex sancto Doctore homines singuli, proindeque Infideles negativi per custodes Angelos regulantur & moventur ad bonum; illorum certe ministerio interiores a Deo illustrationes supernaturales recipiunt affectionesque pias: itaque ex Doctoris Angelici mente omnibus, etiam negativis Infidelibus gratiæ sufficientes saltem remotæ ad conversionem & salutem, non tantum parantur, sed & præbentur, & infunduntur: alias inanis prorsus esset Angelorum præfectura & custodia.

Octava, & postrema ratio proponitur. Suppono quod constans sit, & apud Theologos omnes indubitata veritas, omnem hominem aliquando teneri convertere se ad Deum ut finem ultimum; licet non omnes conveniant de tempore quo incipit obligare illud præceptum: docent tamen unanimiter fideles S. Thomæ interpretes, hominem teneri ad impletionem illius præcepti in primo instanti morali usus rationis, hancque veritatem, inquit Gonetus post Salmanticenses, tam clare, tamque firmiter assertam habet S. Doctor 1. 2. q. 89. art. 6. & tam frequenter aliis in locis repetitam, ut merito a Thomistarum classe ille rejiciendus esset, qui ab ejus vestigiis hac in parte recederet: hac igitur facta hypothesi sic argumentor.

Habere nequit Infidelis negativus gratiam sufficientem remotam conversionis in Deum, ut finem ultimum, quum eamdem habeat respectu fidei & salutis: Atqui Infidelis quicumque etiam negativus gratiam habet sufficientem saltem remotam conversionis in Deum ut finem ultimum; ergo & gratiam habet sufficientem fidei & salutis. Major per se patet, nec eam inficiari potest ullus ex adversariis, cum fiat in illa sermo de gratia supernaturali: de minori dumtaxat potest dubitari, quam sic ostendo. Tenetur omnino puer quilibet etiam Infidelis negativus in primo instanti morali usus rationis convertere se ad Deum, ut ad debitum finem ultimum, eo modo quo potest: Atqui ad hæc nequaquam teneretur, nec etiam posset obligari, nisi ad hoc gratiam haberet sufficientem saltem remotam: Igitur omnis infidelis negativus gratia gaudet sufficienti ad suam in Deum conversionem operandam. Major est, ut dixi, Thomistarum omnium: minorem vero de cujus veritate ambigunt adversarii sic demonstro,

Nemo tenetur ad impossibile: Atqui impossibilis omnino foret illa conversio pueri in Deum si careret gratia sufficienti saltem remota ad illam: Ergo &c. Majorem expresse docent Concilia, SS. Patres, Catholicique omnes Theologi, ac novissime de fide definita est ab Innocentio X. contra Jansenianos, ut supra suse ostendimus. Minor declaratur. Illud est homini impossibile absque gratia sufficienti, ad quod nequit pertingere per solas vires naturæ, aut per auxilium naturalis ordinis: Atqui prorsus est impossibile quod si infidelis convertat in Deum

ut

ut finem ultimum per vires naturæ, aut per auxilium naturalis ordinis: Ergo hoc nonnisi per gratiam sufficientem valet præstare. Maiorem coguntur admittere adversarii. Minor probatur.

I. *Quia* in præsenti statu in quo humana natura ad salutem & finem supernaturalem elevata est, impossibilis est conversio in Deum ut auctorem naturalem absque conversione in eum ut auctorem supernaturalem, ut fatentur omnes, & supra etiam probavimus: Atqui ut patet, penitus impossibilis esset puero infideli illa conversio in Deum ut auctorem supernaturalem per vires naturæ, aut superadditam virtutem intra eumdem naturæ ordinem: Igitur etiam esset impossibile quod se puer ad Deum ut finem ultimum converteret per illas dumtaxat vires naturales.

II. *Probatur* eadem minor: etenim si posset homo per vires ordinis naturalis ad Deum se convertere, haberet ex natura initium salutis, gratiamque promereri posset; siquidem per illam conversionem diligeret Deum super omnia; diligenti autem Deum super omnia, gratiam suam denegare non potest Deus, qui diligit diligentes se: unde, inquit D. Thom. 1. 2. q. 89. art. 6. in corp. si puer perveniens ad usum rationis seipsum ordinaverit in debitum finem per gratiam, consequetur remissionem peccati originalis: ex quo ibidem recte colligit peccatum veniale non posse esse in aliquo cum solo originali: Igitur implicat talis conversio in Deum per vires dumtaxat naturales: Igitur auxilium supernaturale necessario requiritur: Igitur illud Infidelibus omnibus negativis infunditur.

Respondet itaque P. Gonetus disp. 5. de reprobatione art. 6. §. 3. & disp. 9. de peccato mortali & veniali art. 6. §. 3. num. 210. quod licet actualis conversio in Deum ut auctorem naturæ numquam ponatur sine auxilio gratiæ, eo quod, inquit, talis conversio non possit stare cum originali peccato, neque illud auferri sine gratia: potentia tamen ad se convertendum in Deum ut auctorem naturæ stare potest etiam in præsenti statu naturæ lapsæ sine auxilio gratiæ, cum solo auxilio speciali ordinis naturalis.

Sed contra I. Hæc Goneti doctrina Theologis ferme omnibus, ac præsertim Thomistis manifeste contradicit; asserunt siquidem una voce, unanimi consensu puerum etiam infidelem negativum eo tempore quo obligatur ad conversionem sui in Deum, habere in se gratiam Dei supernaturalem sufficientem, qua tale possit præceptum adimplere. Ita præter extraneos docent expresse ex schola Thomistica Medina. 1. 2. q. 109. art. 10. Bannes 1. p. q. 23. art. 3. dubio 3. conclusionibus 1. 2. & 3. Curiel 1. 2. q. 109. art. 3. dub. ult. ubi in terminis asserit auxilium naturalis ordinis numquam in præsenti statu dari ad amorem Dei etiam ut auctorem naturæ. Item Alvarez lib. 7. de auxiliis disp. 56. num. 23. Carmelitæ Salmanticenses tract. 13. de peccatis disp. 20. dubio 1. §. 4. Joannes a sancto Thoma 1. p. q. 23. disp. 10. art. 3. Philippus a sancta Trinitate tract. 3. de gratia Dei disp. 3. dub. 4. aliique non pauci, qui pro eadem veritate citantur; attamen quia hoc in eorum operibus licet verificare, idcirco eorum auctoritatem prætermitto.

II. *Ex* ipsis Goneti Telis ipsummet facile possumus debellare; ait enim & recte, actualem conversionem in Deum ut auctorem naturæ in præsenti statu numquam haberi de facto sine auxilio supernaturali, quia hæc etiam importat conversionem in Deum ut auctorem supernaturalem; Ergo pari ratiocinio, nec potest homo se in Deum ut auctorem naturæ convertere, quin & in ipsummet ut auctorem supernaturalem se queat convertere: debet enim esse proportio inter actum & potentiam; quia, inquiunt Philosophi, quod actus est actu, potentia est possibiliter; & potentia specificatur ab actu quem respicit: Ergo sicut numquam se convertit in Deum ut auctorem naturæ sine auxilio supernaturali efficaci; similiter nec potest se in eum etiam ut auctorem naturæ convertere sine gratia supernaturali sufficienti.

Sed clarius se pro nobis contra semetipsum explicat Gonetus in tract. de fide disp. 6. art. 5. §. 2. " Si homo, *inquit*, „ nutritus in sylvis, vel apud Barbaras „ nationes educatus, ubi nil umquam audi„ vit de Evangelio, bene viveret secundum „ legem naturalem, ex auxiliis divinæ gra„ tiæ, sine quibus tota lex naturalis obser„ vari diu non potest, tunc ex iisdem au„ xiliis faciendi quod in se est, Deus non

„ denegaret gratias actuales necessario necessitate medii prævias ad justificationem, inter quas est fides explicita in Christum Redemptorem, quam Deus illi concederet, vel mittendo aliquem prædicatorem, vel aliquem Angelum ad illum instruendum, vel illum immediate per se ipsum illuminando interius de tali mysterio.

Possemus-ne, quæso, ipsi nitidioribus verbis explicare sententiam nostram, nimirum Infideles ante fidem & justificationem gratias actuales a Deo recipere ad bonum naturalis ordinis operandum, quibus si bene uterentur, cætera auxilia ad fidem, justificationem & salutem necessaria infallibiliter ipsis a Deo infunderentur.

Ex quo etiam patet Goneti doctrinam hac in materia nullo modo sibi constare, sed ipsum in apertam impingere contradictionem.

§. V.

Quintum argumentum ex definitione Ecclesiæ.

ILLUD citra errorem non potest nunc defendi, quod contra claram & apertam Ecclesiæ definitionem est: Atqui Alexander VIII. doctrinam eorum qui docent gratia sufficiente carere Infideles veluti falsam & erroneam proscripsit: & merito, quandoquidem tria de fide certa sunt. 1. Deum omnibus & singulis hominibus sua mandata observanda proponere. 2. Impossibilia non jubere. 3. Neminem sine gratia mandata posse observare: Ergo &c. Probatur minor. Ecce decretum feria V. die 7. Decemb. ann. 1690. *Sanctissimus D. N. Alexander divina providentia Papa VIII. prædictus pro Pastorali cura ovium a Christo Domino sibi commissa, de earum salute solicitus, ut inoffenso gradu per rectas semitas possint incedere, & pascua nimium perniciosa in pravis doctrinis exhibita vitare, unius supra triginta propositionum examen pluribus in sacra Theologia Magistris, & deinde Eminentissimis ac Reverendissimis D. D. Cardinalibus contra hæreticam pravitatem generalibus inquisitoribus commisit, qui tantum negotium diligenter aggressi, eique sedulo, ac pluries incumbentes, super unaquaque ipsarum sua suffragia sanctitati suæ singillatim detulerunt.*

Quinta: Hæc est, *Pagani, Judæi, Hæretici, aliique hujus generis nullum omnino accipiunt a Jesu Christo influxum, adeoque hinc recte inferes in illis esse voluntatem nudam & inermem sine omni gratia sufficienti.*

Sexta: sic se habet: *Gratia sufficiens statui nostro non tam utilis quam perniciosa est, sic ut proinde merito possimus petere, a gratia sufficienti libera nos Domine.* Quod quidem impium est, quantum ad expressionem, & adversatur quantum ad substantiam SS. Doctoribus supra laudatis, inprimis divo Thomæ, qui in cap. 12. epist. ad Hebr. lec. 3. ait: " Gratia „ nulli deest, sed omnibus, in quantum „ in se est, se communicat. „

FIT SATIS OBJECTIONIBUS.

OBJICIES: Si infideles aliquam haberent gratiam, maxime per Christum: Atqui non habent: Et probatur ex S. Aug. qui lib. de gratia & lib. arb. cap. 13. num. 25. ait: " Hanc enim naturam „ etiam cum impiis & infidelibus certum „ est nobis esse communem: Gratia vero „ per fidem Jesu Christi eorum tantum„ modo est, quorum est ipsa fides. „ Tum serm. 5. de verbis Apost. cap. 11. " Pa„ gani non habent gratiam Dei per Je„ sum Christum. „ Idem dicit S. Prosper lib. 2. de vocat. Gen. cap. 17. " In „ extremis mundi partibus, sunt aliquæ „ Nationes quibus nondum gratia Salva„ toris illuxit. „ Ergo &c.

Respondeo negando minorem. Ad probationem distinguo: Sunt aliquæ Nationes, quæ non habent gratiam per Jesum Christum, id est, per fidem explicitam in Christum, concedo: per fidem implicitam, nego. Sancti Doctores nominant gratiam Infidelium potius gratiam Dei quam Christi, ut S. Prosper citatus cap. 19. & cap. 31. quia nondum illis illuxit Christus per Evangelium; quod verbum, *illuxit*, designat fidem explicitam: habent igitur gratiam Dei per merita Christi, sed non per Christum in eo solum sensu, quod nondum audierint Christum per Evangelium. Quia vero fides operatur specialiter per legem Evangelii, ideo qui illam audiunt magis proprie dicuntur habere per Chri-

Christum: quod autem quidam audiant, quidam vero non, hoc refunditur in judicia Dei, ait S. Prosper lib. 1. de vocat. Gent. cap. 21.

Respondeo 2. Fidem in Christum non esse primam gratiam ut supponit objectio, ut ista ulteriora S. Augustini verba Enchirid. cap. 107. indicant. " Fides impetrat ,, quod lex imperat. ,, Et videntur innuere Patres Africani apud Sardiniam exules, cum fides incohata & implicita sit dispositio ad fidem, qualis legitur in Actibus de Cornelio: Igitur fides iuxta Patres est quidem prima gratia respectu justificationis & ad Deum conversionis, minime vero ad bonum incohandum. Hinc istæ duæ Quesnelli propositiones damnatæ sunt.

Vigesima sexta. *Nullæ dantur gratiæ nisi per fidem.*

Vigesima septima. *Fides est prima gratia, & fons omnium aliarum.*

Instabis: Gratia quæ dicitur dari Infidelibus est mere naturalis, & ad summum extrinseca, qualem admittebant Pelagiani: Ergo &c. Probatur antecedens. Ex sancto Prospero & Orosio. Prior epist. ad Rufinum, sic habet: " Intellectum est, ,, saluberrimeque perspectum hoc tantum ,, eos gratia confiteri, quod quædam libero arbitrio sit domina, seque per co- ,, hortationes, per legem, per doctrinam, ,, per creaturam, per contemplationem, ,, per miracula, perque terrores extrin- ,, secus judicio ejus ostendat. ,, Alter vero in Apol. pro arbitrii libert. ait, *ordinem suum composita: bene natura custodit, ac per hoc Deus elementariis simul cursibus constitutis, facit inde quæ facit*: Sic Pelaginm inducit loquentem: sed dictum est supra ex Aug. gratiam Infidelium consistere in exhortationibus, in terroribus & in contemplatione elementorum: Ergo &c.

Respondeo negando sequelam. Ad probationem distinguo minorem: Gratia Infidelium consistit in terroribus, admonitionibus & consideratione elementorum, simul & in motione interiori, concedo: in ejusmodi rebus tantum, nego. Ita Aug. in exposit. in Psal. 18. ubi sic habet: " Non permisit ullum mortalium excusa- ,, re se de umbra mortis, & ipsam enim ,, penetravit verbi calor. ,, Ille autem verbi calor penetrans est gratia vera, eaque cordis immutativa. Ita & sanctus Prosper lib. 2. de vocat. Gent. cap. 19. his verbis jam supra laudatis: " In extre- ,, mis mundi partibus, sunt aliquæ Na- ,, tiones, quibus nondum gratia Salvato- ,, ris illuxit... Quibus tamen illa men- ,, sura generalis auxilii, quæ desuper ,, omnibus semper hominibus est præbita, ,, non negatur. ,, Si desuper præbita, jam non est gratia pure naturalis & extrinseca, quia tamen signa dantur infidelibus, & legibus humana mens regitur, non mirum, si auxilia illa extrinseca adhibeat Deus, ad hominum conversionem, sed dum foris sonat per signa & legem, intus loquitur per gratiam, inquiunt Patres.

Urgebis: Error est Semipelagianorum dicere gratiam omnibus dari etiam Infidelibus; & hoc probatur ex sancto Prospero, qui in epist. ad Aug. de Massiliensibus dicit: " Universis hominibus propi- ,, tiationem, quæ est in sacramento san- ,, guinis Christi, sine exceptione esse pro- ,, positam. ,, Intellige, asserunt, ut quicumque ad fidem, & ad Baptismum accedere voluerint, salvi esse possint: Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Et in hoc Semipelagiani non fuerunt hæretici, concedo: & in hoc fuerunt, nego. Contrarium definitum est ab Innocentio X. contra quartam propositionem. Enim vero fuerunt hæretici non in hoc, sed in eo quod dicerent initium fidei esse a nobis, & in hominum voluntatibus latere semina virtutum; ita S. Prosper in eadem epistola, his verbis: " Priorem esse vo- ,, lunt obedientiam quam gratiam, ut ini- ,, tium salutis ex eo qui salvatur, non ,, ex eo credendum sit stare, qui salvat: ,, & voluntas hominis divinæ gratiæ sibi ,, pariat opem. ,, Idem contra collatorem cap. 28. dicit Semipelagianos defendere, naturaliter omni animæ semina inesse virtutum. Idem suse de eis refert S. Fulgentius Lib. de incarn. cap. 19.

Contunduntur alia spicula specialia Jansenii ex auctoritate Augustini specialiter desumpta.

OBJICIT. Lib. 3. de gr. Ch. cap. 11. pag. 116. col. 2. Augustinus vocat tempus Evangelium præcedens, tempus ante gratiam: Igitur, inquit, Infideles ex S.

Digitized by Google

Augustino non habent gratiam.

Respondeo retorquendo argumentum. Sequeretur ex hoc Prophetas & Patres antiquæ legis, qui extitere ante Evangelium, non habuisse gratiam, si argumentum Jansenii aliquid probaret. Absurdum consequens, ergo & antecedens.

Respondeo II. distinguendo: Tempus Evangelium præcedens dicitur esse ante gratiam, id est, ante Christum natum gratiæ auctorem, concedo: ante Christum prævisum, nego. Igitur intuitu meritorum Christi venturi Deus misericorditer largiebatur gratiam omnibus hominibus, ut constat ex auctoritate Aug. & aliorum Patrum in probationibus allata.

Instat: Lib. 3. de grat. Salv. cap. 11. pag. 127. col. 1. *Probavimus*, inquit, *fuse in præcedentibus nullum omnino bonum moraliter opus, hoc est, nullum opus quod non sit peccatum ab infidelibus posse fieri, sed quicquid faciant, quo quo modo se vertant, quamcumque rectam meditentur operationem, totum in eis perversi amoris cupiditate contaminatum esse*. Et hoc probat, quia carent fide & dilectione, ex quo infert eos nullam habere gratiam, quia nullam habent fidem & charitatem. Et in probationem adducit duo Aug. loca primum ex lib. de gr. & lib. arb. cap. 14. ubi sic loquitur: " Ergo spiritus gratiæ facit ut habeamus " fidem. " Igitur qui non habet fidem, non habet gratiam, quia si illam haberet, crederet: Secundum, ex lib. 2. de pecc. meritis cap. 18. in quo ait Sanctus Aug. " Quis enim dubitet dicere, voluntatem " nullo modo justitiam diligentem, non " modo esse malam, sed etiam pessimam " voluntatem. " Igitur Infideles semper male agunt, nec aliter possunt facere, quia non habent gratiam.

Respondeo negando sequelam. Ad probationem distinguo: Qui non habent fidem non habent gratiam fidei, concedo: gratiam qua possint ad fidem pervenire, nego. Ad alium locum distinguo: Infideles non amant justitiam supernaturalem, transeat; legitur enim de Cornelio pagano quod oraret Dominum, & quod ipsius eleemosynæ gratæ essent Deo. Non amant justitiam moralem naturalis ordinis, nego. Dictum est enim supra agendo de actionibus Infidelium, quandoque ex S. Aug. eos operari secundum justitiæ regulas: quando vero sanctus Doctor negat opera eorum esse bona, loquitur in sensu opposito Juliani, id est, non esse vitæ æternæ meritoria, quod volebat hæresiarcha.

Urget: S. Aug. lib. 83. qq. q. 66. sic loquitur: " Sub istis passionibus tamquam " sub viro dominante agebat anima, an- " tequam veniret gratia per fidem.... " Sub lege actio est, cum jam prohibe- " mur a peccato, & tamen consuetudi- " ne ejus victi peccamus, quoniam nos " nondum adjuvat fides. Tertia actio est " quando jam plenissime credimus libera- " tori nostro... neque lex mala est quæ " ostendit homini in quibus peccatorum " vinculis jaceat, ut per fidem implora- " to liberatoris auxilio, & solvi, & eri- " gi firmissime constitui mereatur. " S. Aug. ponit discrimen, ait Jansenius inter actionem factam ante legem Evangelicam, & aliam quæ fit per fidem; quod prima fit semper mala propter cupiditatem, & defectu fidei, altera vero minime, propter fidem quæ sanat. Igitur Infideles qui nihil audierunt de Evangelio, nullam habent gratiam. Ergo &c.

Respondeo, verba S. Aug. innuere solum excellentiam Legis novæ super Mosaicam, quæ erat vacua & non ducens ad perfectionem. Unde distinguo: Anima tamquam sub viro dominante agebat, id est, erat magis passionum serva, antequam veniret gratia abundans per fidem Evangelicam concedo: quia ut primum Christus exaltatus est, & in ligno suspensus, princeps mundi, ipso teste, ejectus est foras: id est, anima nullam habebat gratiam, nego. Quod quidem patet sufficienter ex repetitis S. Aug. auctoritatibus.

Replicat: Ibidem ex S. Aug. homines ante Christi adventum non poterant remissionem habere peccatorum, sicut & impræsentiarum etiam hi qui fidem non habent: & hoc probat ex S. Aug. qui in epist. ad Galat. sic effatur: " Non enim " aufert peccata nisi gratia fidei quæ per " dilectionem operatur. " Atqui, inquit, infideles non habent gratiam fidei, juxta illud eiusdem S. Aug. lib. de grat. & libero arbit. cap. 13. " Gratia vero " Jesu Christi eorum tantummodo est, " quorum est ipsa fides. " Ergo &c.

Respondeo negando majorem: Ad probationem distinguo: Et Infideles habentes gratiam sufficientem possunt habere & efficacem, ad diligendum Deum ut auctorem.

rem naturæ, & implicite ut auctorem gratiæ, quæ dilectio cum contritione potest delere peccata contra legem naturæ, concedo: quoties autem Deus dat gratiam sufficientem ad aliquod bonum faciendum, toties offert efficacem. Et non possunt habere illam gratiam efficacem, nego. Hoc explicat S. Prosper citatus, dicendo Deum occultis modis agere in cordibus hominum.

Ad alium S. Aug. locum distinguo: Gratia Jesu Christi eorum tantummodo est, quorum est ipsa fides, gratia abundans, concedo: remota, subdistinguo; eorum est quorum est ipsa fides implicita, vel explicita, concedo: quorum est ipsa fides explicita, nego. Omnis gratia est a Christo; qui vero illam audit, etiamsi sit infidelis seu Paganus, eatenus habet fidem implicitam, quatenus paratus est obedire & credere supremo numini.

Persistit: Ibidem Aug. lib. 1. ad Simplicianum q. 2. sic habet: " Incipit au„ tem homo percipere gratiam, ex quo „ incipit credere Deo; vel interna, vel „ externa admonitione motus ad fidem. „ „ Igitur inquit, qui non habet fidem, nullam habet gratiam, siquidem ex S. Aug. incipit tantum habere gratiam, quando incipit habere fidem.

Respondeo distinguendo: Incipit homo habere gratiam specialem & uberiorem quando incipit habere fidem, concedo: incipit habere gratiam sufficientem, nego. Solutio est ipsius Aug. qui ibid. subdit: " Sed interest quibus articulis temporum, „ vel celebratione Sacramentorum gratia „ plenior, & evidentior infundatur. „ Non enim Catechumeni non credunt, „ aut vero Cornelius non credebat Deo, „ cum eleemosynis & orationibus dignum „ se præberet cui Angelus mitteretur? „ Sed nullo modo ista operaretur nisi an„ te credidisset: nullo modo autem cre„ didisset nisi secretis per visa mentis, „ vel manifestioribus, per sensus corpo„ ris admonitionibus vocaretur .... fiunt „ ergo inchoationes quædam fidei conce„ ptionibus similes; non tamen solum „ concipi, sed etiam nasci opus est, ut „ ad vitam perveniatur æternam. „ Tria in hoc distinguit Sanctus Doctor. Primo quidem, gratiam pleniorem & evidentiorem ad fidem habendam, quam Sanctus Prosper lib. 2. de vocat Gent. cap. 23. appellat generalem gratiam parcius atque occultius omnium hominum corda pulsantem. Secundo, Admonitiones, de quibus S. Prosper ibid. cap. 4. sic loquitur: " Non ita se æterna Creatoris charitas „ ab illis hominibus, *Infidelibus*, aver„ tit, ut eos ad cognoscendum se, atque „ metuendum nullis significationibus ad„ moneret. „ Tertio, inchoationes conceptionibus similes. Catechumeni habent primam gratiam, magnos scilicet motus, magnasque propulsationes ad fidem. Cornelius habuit secundas admonitiones, tum interiores, tum exteriores, quod quidem probant ipsius eleemosynæ & orationes. Cæteri Pagani habent inchoationes conceptionibus similes; licet enim non habeant fidem inchoatam ut Cornelius, habent tamen inspirationem fidei inchoatæ, id est, aliquas, gratiarum sufficientium beneficio, & ope, ad fidem præparationes.

Respondeo II. S. Præsulem in loco objecto loqui de his qui jam incipiunt habere fidem; tunc enim habent gratiam per quam pie vivitur, seu incipiunt habere; ita ipse Aug. lib. de præd. SS. cap. 7. his verbis: " Fides prima datur ex qua „ impetrentur cætera quæ proprie ope„ ra nuncupantur, in quibus juste vivi„ tur. „

Solvitur argumentum Gencti.

OBJICIT: Infideles de quibus procedit controversia, sunt Infideles negative: sed si gratiam habeant sufficientem, jam non sunt Infideles negative. Ergo &c.

Respondeo distinguendo minorem: Si gratiam fidei habeant, concedo: si sola gratia operis donentur, nego. Gratia duplex distinguitur, una fidei, operis altera: Prima, circa fidei assensum versatur: Secunda, circa opus quod ad fidem disponit: istam tantum habent Infideles, videlicet ad legem naturalem adimplendam, qua gratia si bene utantur in appetitu boni & fuga mali, Deus inquit D. Thomas, illos vel interius illuminabit circa credenda, vel mittet eis prædicatorem qui eos de credendis instruat.

Urgebis: Atqui si aliquam habent gratiam, Infideles negative non dicendi sunt. Et probatur: non sunt in discredendo excusabiles: Igitur nec Infideles negative. Pro-

Probatur antecedens: obcæcatus tametsi gratiam solummodo remotam conversionis habeat, quia tamen orare potest, ut uberiorem ad conterendum gratiam obtineat, profecto non excusatur a peccato, si dum contritionis præceptum urget, de peccatis non conteratur: Igitur nec Infidelis a peccato excusari debet, eo ipso quo gratiam fidei remotam obtinet, quippequi orare queat, ut gratiam fidei proximam cito citius assequatur.

Respondeo negando subsumptum: Ad primam probationem, nego etiam antecedens. Ad ulteriorem, nego paritatem. Ratio discriminis in eo potissimum est, quod obcæcatus habeat, ut supponimus, fidem, unde omnia tentare debet, ut se moveat, sicut oportet circa finem, quocirca orare debet, ut uberiorem assequatur gratiam qua per amorem doloris ad Deum sese convertat: sed Infidelis negative finem non cognoscit supernaturalem, seu Deum ut gratiæ auctorem, & Christum ut fidei consummatorem: *Quomodo autem*, inquit Apostolus Rom. 10. de Infidelibus loquens, *audient sine prædicante, quomodo vero prædicabunt nisi mittantur?* Igitur Infidelis non ad aliud tenetur, quam ad legem naturalem adimplendam; & potest, immo orare debet Creatorem ut illum illuminet: sic orabat Cornelius, & ejus orationes in odorem suavitatis ita ascenderunt, ut Deus ad eum miserit Petrum, qui illum in fide Christi instrueret: ex quo liquet Infidelem non peccare præcepta Christi circa finem supernaturalem omittendo, donec instruatur: & sic latum est inter obcæcatum Fidelem, & Infidelem negativum discrimen: ille peccat non se convertendo ad Deum ut auctorem gratiæ dum urget præceptum: nusquam vero alter. Cæterum præter gratiam motionis prærequiritur propositio credendorum: hanc habet obcæcatus Christianus, non Infidelis, quocirca discredendo a peccato excusatur.

Persistes: Istis maxime rationibus astruitur gratia aliqua pro Infidelibus ut salvetur voluntas Dei antecedens de singulorum hominum salute, & mors Christi pro iisdem, tum ut sint in peccato inexcusabiles: Atqui ad hæc omnia jura servanda non requiritur quod Deus gratiam aliquam sufficientem Infidelibus elargiatur. Et probatur. I. Ut Deus dicatur velle omnes salvos fieri, satis est ut Illuminet omnem hominem venientem in hunc mundum de sua existentia; sic enim quisque poterit invisibilia Dei per visibilia conspicere, & gradatim ad fidem usque ipsius ope futura pervenire; ait enim Philosophus 3. Ethic. cap. 3. & cum eo S. Thomas quod per amicos possumus, per nos possumus; Deus autem nedum amicus, sed & pater est. Igitur seclusa gratia Infideles non quidem proxime, ut Pelagiani dicebant, sed remote possunt salvari, cum Deus de hoc habeat voluntatem. II. Similiter ut mors Christi ad omnes sese extendat, non opus est ut dentur auxilia, sed quod sint omnibus parata; habetur enim in Concilio Tridentino sess. 6. cap. 3. "Etsi ille *Christus* pro omnibus mortuus est, non omnes tamen mortis ejus beneficium recipiunt, sed ii dumtaxat quibus meritum passionis ejus communicatur." Neque vero cessarent Infideles esse inexcusabiles, quamvis omnis gratiæ forent expertes, cum ista privatio juste in culpam eis reputaretur, tum propter peccatum originale, tum propter peccata propria ex peccato originis fluentia.

Ad hanc rationem videtur attendere S. Augustinus lib. de corrept. & grat. cap. 6. num. 9. eo quippe loci refert querelam quorumdam qui se immerito corripi obtundebant, eo quod nullam, ajebant, recepimus gratiam. Porro probat eis irrefragabiliter regeneratos recte corripi, quippequi ab accepta justitia prorsus sua culpa exciderint: "Ex bona, *ait cap.* 7. in malam vitam sua voluntate mutati sunt.. Etiam divina in æternum damnatione digni sunt."

Instabis: Si Infideles gratiam sufficientem ad bonum operandum haberent, similiter responderet, eos recte corripi & damnari, quia restiterunt gratiæ invitanti ad vitam, sed nequaquam hoc dicit, solum ab originali peccato eorum repetit pro mandatis servandis inobedientiam, tum & æternum interitum: "Nec attendunt, *ait*, *ibid. cap.* 6. *num.* 9. si nondum regenerati sunt primam esse causam, cur objurgati quod sint inobedientes Deo, sibi debeant displicere, quia fecit Deus hominem rectum ab initio humanæ creaturæ, & non est iniquitas apud Deum. Ac per hoc prima pravitas qua Deo non

obedi-

„ obeditur, ab homine est; quia ex re- „ ctitudine, in qua eum Deus primitus „ fecit, sua mala voluntate decidens, „ pravus effectus est. „ Ergo &c.

Respondeo negando minorem. Ad primam probationem, nego salvari voluntatem sinceram Dei de singulorum salute, absque gratia sufficiente in omnes diffusa; in hac enim hypothesi voluntate dumtaxat signi & metaphorica, seu mere extrinseca, quæ nihil ponit in re, vellet omnium salutem, quæ quidem voluntas non est vera voluntas. Neque vero citra errorem Pelagianismi dici potest hominem, qui visis Creatoris effectibus, ratione naturali ad existentiam Dei ut auctoris naturæ pervenit, posse utique Deum ut auctorem gratiæ cognoscere, & veluti per gradum ad cognitionem & amorem mysteriorum Redemptionis & salutis ascendere; ad hoc enim & gratia, & fides prærequiruntur, dicente Apostolo Hebr. 11. *Credere enim oportet accedentem ad Deum quia est, & inquirentibus se remunerator fit.*

Ad secundum, nego utique sufficere parare solum media, ut salvetur ratio Mediatoris, cujus Officium essentiale est juxta Apost. 2. Cor. 5. reconciliare mundum, de quo dubio procul sunt Infideles: nec dissentit vel ipsum Concilium Tridentinum; eadem enim sess. 6. cap. 16. ait: " Christus Jesus tamquam caput in mem- „ bra, „ influit in justificatos ut serventur in justitia accepta, & in justificandos & convertendos, quod omnes omnino spectat homines. Nonne Gentiles ab Apostolis ad fidem conversi sunt? Igitur antequam in Christum crederent, aliquam habebant gratiam ut ad fidem præpararentur; sic enim legitur Act. 16. 14. *Quædam mulier nomine Lydia .... colens Deum, audivit: cujus Dominus aperuit cor intendere his quæ dicebantur a Paulo.* Observes velim eam mulierem coluisse Deum antequam a Paulo audiret fidem in Christum; adeoque tunc infidelem. Igitur falsissimum est, Infideles carere omni gratia, cum infiniti prope & tempore Apostolorum, eorumque in Pastorali Officio successorum, & ævo S. Francisci Xaverii, qui innumeros Idololatras convertit, fidem, præviis dispositionibus a gratia sufficiente profluentibus, acceperint, & in extremis terræ partibus charitate & prædicatione Missionariorum quotidie suscipiant.

Jam venio ad auctoritatem Concilii, & distinguo: Non omnes mortis beneficium primarium, videlicet quantum ad justificationem, recipiunt, concedo: quantum ad secundarium, & gratias sufficientes quibus quilibet etiam Infidelis converti & justificari potest, nego. Primum solutionis membrum patet, cum eo loci sacra Synodus agat ex professo de justificatione per Christi merita, ut vel ipse capitis titulus indicat, talis est: *Qui per Christum justificantur.* Alterum ex capite præcedenti, ubi ex professo docet Christum venisse ut Judæos & Gentiles salvaret: habuerunt igitur posse salvari per gratias sufficientes, quia erat omnium propitiatio: non tamen singuli efficaces quantum ad justificationem, cum multi inter Judæos ipsi Christo loquenti & vocanti restiterint. Ecce verba Concilii: " Cum venit beata „ illa plenitudo temporis, ad homines „ *Deus Filium suum*, miserit ut & Judæos „ qui sub lege erant redimeret, & gentes „ quæ non sectabantur justitiam, justitiam „ apprehenderent, atque omnes adoptionem filiorum acciperent, hunc proposuit Deus propitiatorem per fidem in „ sanguine Ipsius pro peccatis nostris; non „ solum autem pro nostris, sed etiam pro „ totius mundi. „

Ad tertium difficultatis punctum nego, Infideles, seclusa gratia sufficiente, evadere in peccatis inexcusabiles, cum teste Augustino, sæpius pro ista objectione solvenda citato, nemo peccat in eo quod vitare non potest; cum autem ex eodem S. Doctore mandata circa finem supernaturalem assequendum sine gratiæ auxilio servare nemo possit, Infideles, si gratia omni denudentur, non peccarent illa transgrediendo. Cæterum auctoritas S. August. nullas addit vires adversarii argumento, quin potius præmaturo telo illum confodit; recte enim litem Monachorum Adrumetinorum obstrepentium componit, dicendo regeneratos recte corripi, eo quod ab accepta per regenerationis lavacrum justitia, & voluntaria pravitate exciderint; Infideles utique corripiendos ea de causa fuisse, quod per peccatum originale jure hæreditatis expoliati, non solum non studuerint ad fidem pervenire, sed nova addiderint prævaricationi innatæ peccata, quibus iram promeruere. Quod autem non omnes priventur gratia, non dicit

Augu-

Digitized by Google

Augustinus, immo eo loci insinuat gratiam omnibus datam, cum vel ipsos Infideles, nondum regeneratos corripi velit, ut correctione & occultis inspirationibus, quæ sunt ipsæ gratiæ sufficientes, ad cor possint redire, tum & ad conversionem, & salutem pervenire; sic loquitur ibidem cap. 6. num. 9. " Corripiatur ergo ori-„ go damnabilis, ut ex dolore corre-„ ptionis voluntas regenerationis oriatur „ ... Ut strepitu correptionis forinsecus „ insonante ac flagellante, Deus in illo „ intrinsecus occulta inspiratione operetur & velle. „ Supponit in istis Infidelibus gratiam sufficientem, ut terreute extrinsecus correptione, intus per gratiam moveantur ad bonum. Tum de gratia efficaci instituit sermonem, si enim priori & prævenienti non resistant, uberiorem a cujus efficacia operabuntur bonum, habebunt: *Ut*.... *Deus* .... ait, *occulta inspiratione operetur & velle*.

Repones: Ex hoc sequitur gratiam sufficientem necessariam esse in Infidelibus ut peccent. Absurdum consequens: Ergo & antecedens. Probatur sequela. Si habeant gratiam, jam in omissione mandatorum, tum circam amorem perfectum erga auctorem naturæ, tum circa finem supernaturalem inexcusabiles sunt; sin minus e contra, cum plenitudinem legis naturalis & supernaturalis absque gratia possint observare; nemo enim peccat in eo quod vitare non potest, ut iterum atque iterum ex S. Aug. decantatum est. Ergo &c.

Respondeo I. Retorquendo argumentum: Vel ipsi electi quandoque graviter peccant; & ad tempus a justitia excidunt, quippe qui in peccatum prolabantur resistendo gratiæ, & coneupiscentiæ titillanti cedendo: Ergo-ne Novatores dicent gratiam esse peccati causam? Absit.

Respondeo II. negando sequelam. De fide est bonum a Deo procedere, malum vero quod non habet causam efficientem, sed solum deficientem, ex sola creatura promanare; unde ait Scriptura Osee 13. 9. *Perditio tua Israel: tantummodo in me auxilium tuum*. Peccant igitur qui nec obediunt mandatis, nec ipsi gratiæ eos hoc invitanti.

Dices: Gonetus est satis celebris Thomista, quem alii scholæ Angelicæ discipuli audire debent.

Respondeo istum auctorem in multis esse Divi Thomæ sequacem, sed non in omnibus, puta cum constitutivum Dei in intelligere, peccati vero essentiam in positivo reponat, sed maxime in controversia præsenti. Præter Thomistas supra laudatos duos potissimum adversarios sui Ordinis habet adversarios. Primus est Joannes a sancto Thoma Dominicanus Hispanus qui 1. p. q. 23. disp. 10. art. 3. propugnat Infideles non carere gratia sufficienti, quod quidem probat auctoritate & ratione.

Contendit verbis expressis pag. 421. Infideles gratia sufficienti ad legem naturalem implendam donari, & ait; " Se-„ cunda pars hujus 2. dicti docet pro præ-„ ceptis adimplendis in adultis semper „ dari sufficiens auxilium. Et hoc con-„ stat, quia si deesset, non peccaret ho-„ mo, ut dicit Augustinus loco citato .... lib. de gr. & lib. arb. cap. 16. *Non juberet Deus quod sciret ab homine fieri non posse*.

Rursus hanc sibi proponit objectionem pag. 422. " In sententia D. Thomæ qui-„ cumque perveniens ad usum rationis „ tenetur converti ad Deum conversio-„ ne justificativa, in tantum quod si non „ justificetur, tunc nou solum manebit in „ peccato originali, sed etiam in actuali, „ ut docet 1. 2. q. 89. arts 6. & q. 14. de verit. art. 11. ad 1. Ergo debet omnis „ homo habere auxilium sufficiens ad fi-„ nem, & ad supernaturalem conver-„ sionem. „

Respondeo ibidem ad hanc difficultatem, sufficere homini quod habeat auxilium sufficiens immediatum ad legem naturalem adimplendam quam ipse novit; hinc eam prævaricando inexcusabilem esse; remotum vero & mediatum pro lege supernaturali: cum enim Christum prorsus ignoret, ejus omittendo legem non peccat: ad ejusdem tamen notitiam observatione legis naturæ pervenire potest: " „ Perveniens, *ait*, ad usum rationis ha-„ bet præceptum convertendi se ad Deum, „ & acceptandi totam ejus legem, quæ „ tunc sibi ponitur saltem implicite, ut in „ illis communioribus præceptis, *Declina* „ *a malo, & fac bonum* ... unde ut iste qui „ pervenit ad usum rationis acceptet to-„ tam illam legem, indiget stimulari ejus „ voluntatem aliquo superiori, & grandi moti-

„ motivo, sine quo non acceptabit illam; „ & sic indiget supernaturali auxilio, ut „ totam legem acceptet volens implere: „ sic enim plenitudo legis est dilectio. „ Asserit ibidem auctor hominem ad auroram rationis accedentem habere aliquam implicitam legis supernaturalis notionem, quatenus sentit se sine auxilio extraordinario vel ipsam legem naturæ, totaliter observare non posse.

Alterum ejusdem familiæ S. Dominici recentiorem, sed eruditissimum Theologum Belgam habemus, videlicet R. P. Franciscum *Van Ranst* in alma Universitate Lovaniensi Licentiatum & Professorem, qui in opusc. cui titulus: *Veritas in medio: seu D. Thomas Doctor Angelicus, propositiones omnes circa theoriam, & praxim, rigorem ac laxitatem versantes a Baianis usque ad Quesnellianas* 101. *inclusive per tutissima, & inconcussa atque ab omni extremo remota dogmata* PRÆDAMNANS; ostendit positionem istam, *Infideles negative non habent ullam gratiam*, a sancto Thoma, tum ab Alexandro VIII. proscriptam, ita ut ab hoc decreto tuta conscientia, & citra errorem nemo possit eam defendere. Ex dictis quoque patet alios plurimos Scholæ Angelicæ adversari Goneto: hinc Thomistam secundum genuinum D. Thomæ sensum, minime vero circa opiniones aliorum in multis a placitis Doctoris Angeli peregrinorum, seu discipulum D. Thomæ, non quorumdam Thomistarum esse gloriamur.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Infideles negative habent aliquam gratiam qua possint ad fidem pervenire, tum & salvari.

PRIMO: Scriptura sacra hoc passim indicat, Psal. 18. *Non est qui se abscondat a calore ejus*. Joan. 1. *Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*. Tum. Rom. 1. ubi Gentiles in reprobum sensum abire dimittuntur, eo quod cognoscentes Deum, non sicut Deum glorificaverint.

Secundo: Astipulantur sancti Doctores, maxime S. Augustinus lib. 10. Confes. cap. 6. his verbis: " Cœlum & terra, & om„ nia quæ in eis sunt, undique mihi di„ cunt, ut te amem, nec cessant dicere omnibus, ut sint inexcusabiles. „ Suum addit calculum S. Thomas q. 14. de verit. art. 11. ad 1. tum comment. in cap. 12. epist. ad Heb. lect. 3. " Gratia „ nulli deest, sed omnibus, quantum in „ se est, se communicat. „ Ergo &c.

Tertio: Ratio non una est. Et vero Deus vult sincere omnes homines salvos fieri; & Christus pro singulis mortuus est; nam ex Concilio Trid. sess. cap. 2. est propitiatio pro omnium peccatis, quæ quidem beneficia, seclusa extensione gratiæ sufficientis ad omnes, etiam Infideles, non sunt realia, sed potius conficta.

Ratio uberior hæc assignatur. Est de fide, I. Deum sua proponere omnibus mandata servanda: II. Ea sine gratia observari non posse: III. Homines ea voluntarie omittendo inexcusabiles esse. Igitur consequenter & indirecte est de fide gratiam sufficientem qua reddantur possibilia, sese ad omnes extendere; alias Infideles non peccarent vel ipsam legem transgrediendo; nemo enim peccat ex S. Augustino in eo quod vitare non potest. Porro Infideles præceptum legis naturæ præcipuum, quod in amore Dei ut auctoris naturæ perfecto situm est, sicut & totam legem sine gratia adimplere nequeunt.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM ET RESPONSIONUM.

PRIMO: Fides in Christum non est prima gratia nisi ad justificationem, sed quædam priores sunt, quibus anima præparatur ad fidem, ut habetur in Actibus 10. & 16. de Cornelio & de Lydia purpuraria; uterque enim ante acceptam fidem colebat Deum; hinc tunc gratiam inchoatam habebant, non quidem per Evangelium, bene vero per merita Christi.

Secundo: Dicimus quoque cum Concilio Trid. sess. 6. cap. 3. non omnes percipere fructum passionis quantum ad justificationem, de qua solum eo loci movet quæstionem, bene vero quantum ad gratiam sufficientem, quippe quod ibidem cap. 2. dicat Christum esse propitiationem pro totius mundi delictis.

Tertio: Nec adjuvat partes Goneti, asserere voluntatem Dei & mortem Christi pro-

pro omnium salute recte salvari, tametsi Infideles careant gratia sufficiente, quia parata sunt auxilia; non enim ad hoc sufficit parare, cum & possent dici parata pro dæmonibus eo ipso quo Mediatoris merita sunt infiniti valoris, sed requiritur quod de facto dentur; quandoquidem non aliter influit actu caput in membra, quam per gratias interiores; sin minus nullo modo influeret, quod adversatur Concilio Tridentino supra laudato.

ARTICULUS SEXTUS.

An detur omnibus parvulis ante Baptismum morientibus ad salutem medium aliquod sufficiens?

NOTANDUM est I. gratiam sufficientem sumptam pro illuminationibus & piis motionibus duplicem esse; unam immediatam, mediatam alteram. Prima est quæ datur adultis, & immediate infunditur eorum animæ ad faciendum bonum: secunda vero ea est quæ datur uni pro bono alterius, ut si quis intentionem habeat benefaciendi proximo. Certum est parvulos, utpote liberi arbitrii usum nondum habentes, carere gratia sufficiente immediata, saltem de via ordinaria & sine miraculo, quo ab initio conceptionis & adhuc intra matris claustrum vagientes sanctificarentur.

Notandum est II. medium ad salutem sufficiens esse duplex, aliud intrinsecum, extrinsecum alterum: Primum consistit in gratia interiori: secundum vero in aliquo remedio præparato ad salutem, puta in Baptismate, cujus sunt parvuli capaces.

Notandum est III. difficultatem præsentem non esse de pueris qui in lucem editi aut negligentia, aut quod pejus malitia parentum non suscipiunt Baptismum; Quæstio igitur procedit de eis qui sine culpa parentum vel in utero materno moriuntur, vel aliquo fatali casu dum deferuntur ad Ecclesiam baptizandi, morte inopinata decumbunt. Pro cujus resolutione sit

CONCLUSIO.

Deus sufficienter providit saluti omnium parvulorum.

PROBATUR I. *ex Scriptura sacra*, quæ sine restrictione affirmat Deum velle omnes homines salvos fieri, Christum esse mortuum pro singulis: Ex quibus oraculis manifeste sequitur Deum sufficienter providisse saluti parvulorum; sin minus falsum foret dicere Deum velle sincere omnium salutem, similiter & Christum pro singulis mortuum, cum infiniti prope parvuli ab iis beneficiis excipe-rentur.

Probatur II. *ex SS. Doctoribus*. S. Prosper lib. 2. de vocat. Gent. cap. 23. ait: " Non irreligiose arbitror credi, neque „ inconvenienter intelligi, quod isti pau„ corum dierum homines ad illam per„ tineant gratiæ partem, quæ semper „ universis est impensa nationibus: qua „ utique si bene eorum uterentur paren„ tes, etiam ipsi per eosdem juvarentur. „ Omnium namque exordia parvulorum, „ tota illa principia necdum rationalis „ infantiæ, sub arbitrio jacent voluntatis „ alienæ, nec ullo modo eis nisi per alios „ consuli potest: & consequens est, illos „ ad eorum pertinere consortium, quorum „ vel pravo vel recto aguntur affectu. Sic„ ut enim ex aliena confessione credunt, „ ita ex aliena infidelitate aut dissimulatio„ ne non credunt: & cum ipsi nec præsen„ tis vitæ desiderium habuerunt, nec fu„ turæ: quam ipsorum factum est nasci, „ tam ipsorum efficitur non renasci. Sicut „ autem circa majores præter illam gene„ ralem gratiam parcius atque occultius „ omnium hominum corda pulsantem, ex„ cellentiore opere, largiore munere, „ potentiore virtute vocatio specialis exe„ ritur: ita etiam circa innumeros par„ vulos eadem manifestatur electio.

Divus Thomas in 4. dist. 6. q. 1. art. 1. ad 1. sic loquitur: " Dicendum, quod „ non est ex defectu divinæ misericor„ diæ quod existentibus in visceribus ma„ ternis, remedium non exhibetur, sed „ quia non sunt capaces illius remedii. „ Ergo &c.

Probatur III. *ratione*. Ille sufficienter providit saluti parvulorum, qui medium pro-

proportionatum & conveniens præparavit ad eorum salutem: Atqui Deus sic providit saluti infantium: Ergo &c. Probatur minor.

Primo: Quia Deus adhibet Baptismum in aqua naturali, quæ ubique reperitur, & omnem tum sexus, tum conditionis & religionis hominem admittit ut ministrum, ut detur Baptismus pueris. Ergo &c.

Secundo: Dat parentibus gratias sufficientes ut invigilent saluti parvulorum, unde, inquit sanctus Augustinus, qui aliena voluntate peccaverunt, etiam aliena voluntate salvantur: hinc accommodat eis Ecclesia aliorum cor & pedes ad hunc finem, ut scilicet deferantur ad Baptismum suscipiendum, & credant.

Tertio: Medicus censeretur sufficienter providisse saluti alicujus ægroti, quum medicamentum quod faciliter applicari potest, per famulum mitteret ægroto porrigendum, quamvis interea contingeret famulum in via vel occidi, vel detineri, & sic deficere remedii applicationem.

Quarto: Qui mitteret hominem ad redimendos captivos, quamvis hic in Pyratarum incideret manus, qui illum spoliarent, censeretur tamen sufficienter, quantum in se est, providisse saluti captivorum: Igitur Deus sufficienter providit saluti parvulorum & per Baptismi præparationem in materia facili; & per gratias sufficientes, quas elargitur parentibus, ut procurent Baptismum infantibus.

Quinto: Providentia ita omnia ordinat pro salute omnium, ut aliorum attributorum jus non lædat: Igitur eo ipso quo media sufficientia præparavit, non est sua culpa si aliquis a salute deficiat, immo ipsum providentiæ jus læderetur, si miracula perpetuo fierent ad impediendum naturalem causarum secundarum cursum, ne casu repentino parvuli privarentur gratia Baptismi.

Responsa ad Objectiones.

OBJICIES: S. Augustinus lib. de dono persev. c. 12. n. 31. ait: " Plerumque ,, enim festinantibus parentibus, & paratis Ministris ut Baptismus parvulo detur, ,, Deo tamen nolente, non datur. ,, Igitur ex S. Augustino videtur quod Deus non sufficienter providerit saluti parvulorum sine Baptismo decedentium.

Respondeo distinguendo antecedens: Nolente Deo, non datur Baptismus, id est, permittente, concedo: ita ut istud malum sit ab ipso Deo intentum & factum, nego. Siquidem Deus intentator malorum est, ut dicit S. Jacobus. Præterea sanctus Doctor loquitur hic contra Pelagianos, qui volebant pueros sine Baptismo e vita migrare propter mala eorum opera prævisa, si vixissent; alios vero Baptismo donari & rapi in cœlum propter prævisa eorum bona opera, si in terris permansissent; hinc evacuabant gratiæ necessitatem merita naturæ per omnia exaltando. Sanctus Doctor eos revincit, ostendendo I. Parvulos multos intra claustrum matris mori, & defectu gratiæ Baptismatis a gloria excidere. II. Bona eorum sicut & mala prævisa esse imaginaria, Deumque non attendere ad præmiandum vel puniendum ad id quod non est futurum: Ecce verba objectum textum antecedentia: " ,, Videtis enim charissimi, quam sit ab- ,, surdum, & a fidei sanitate atque since- ,, ritate veritatis alienum, ut dicamus ,, parvulos mortuos secundum ea judica- ,, ri, quæ præsciti sunt facturi esse si vi- ,, verent? In hanc autem sententiam, ,, quam certe omnis sensus humanus quan- ,, tulacumque ratione subnixus, maxime- ,, que Christianus exhorret, ire compulsi ,, sunt, qui sic a Pelagianorum errore alie- ,, ni esse voluerunt, ut tamen gratiam ,, Dei per Jesum Christum Dominum no- ,, strum, qua nobis una post lapsum primi ,, hominis, in quo omnes cecidimus, sub- ,, venitur, secundum merita nostra dari ,, sibi adhuc existiment esse credendum, ,, & disputatione insuper proferendum. ,, Quod ipse Pelagius ante Orientales Epi- ,, scopos judices, damnationis suæ timore ,, damnavit. Hoc autem si non dicatur, ,, de mortuorum scilicet operibus, quæ fa- ,, cturi fuerant si viverent, bonis aut ma- ,, lis, ac per hoc nullis, & in ipsa Dei ,, præscientia non futuris: hoc ergo si ,, non dicatur, quod cernitis quanto er- ,, rore dicatur; quid restabit, nisi ut ,, gratiam Dei non secundum merita no- ,, stra dari, quod contra hæresim Pela- ,, gianam Catholica defendit Ecclesia... ,, atque id maxime in parvulis eviden- ,, tiore veritate cernamus; ,,

Respondeo II. aliter distinguendo: Et sanctus Augustinus loquitur in sensu Pelagia-

lagianis opposito, concedo: excludendo media salutis pro illis parvulis, nego. Hæretici volebant quosdam, ex eis qui sine Baptismo moriuntur, ex prævisis peccatis, si diutius viverent a gloria excidere; quosdam vero e contra præmio donari propter merita præscita, quibus respondet sanctus Doctor Deum nolle gloriam, secluso Baptismate, donari; gratiam vero non omnibus indiscriminatim conferri, ut ex morte istorum infantium intelligerent Pelagiani gratiam esse mere gratuitam, non fato, sed Deo volente seu permittente, quandoque contingere quosdam parvulos Baptismo simul & gloria privari: " Neque enim, *ait ibidem*, ,, fato cogitur Deus illis infantibus subve- ,, nire, illis autem non subvenire .... ,, ut nihil ibi agant superna judicia.... ,, plerumque enim festinantibus, &c.

Instabis: Idem epist. 105. vet. edit. & lib. 4. contra Julianum cap. 8. ad inscrutabilia Dei judicia revocat, quod Deus parvulo alias spurio procuret Baptismum, dum filius legitimus inopinate e vita rapitur sine Baptismo: Sed si sufficienter providisset, non recurrendum foret ad inscrutabilia Dei judicia: Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Recurrit S. Augustinus ad inscrutabilia Dei judicia, quod unus parvulus actu baptizetur, alter vero minime, concedo: quod possiot ambo baptizari, vel non baptizari, nego. Receptio Baptismi est pro parvulis, quod gratia efficax est pro adultis; unde quod unus parvulus baptizetur, alter vero minime, *o altitudo divitiarum*; sed quæstio procedit de præparatione medii sufficientis ad salutem parvulorum. Certum est autem Deum sufficienter providisse, ut in probationibus explicatum est.

Insurges: Provisor non censetur providere sufficienter eis, qui malum imminens non propulsat quum propellere potest: Atqui Deus potest removere omnia impedimenta, quibus aliquando parvoli a Baptismo propelluntur, & tamen non facit: Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Si hoc possit fieri, salvo jure sapientiæ, cæterorumque attributorum, concedo: secus, nego. Recte autem diceretur perverti ordo universi, si causæ secundæ impedirentur ne modo agerent connaturali: Sinit igitur modo regulas quandoque impetu venti propulsas cadere super caput parvulorum, qui ad Ecclesiam deferuntur ut recipiant Baptismum, & non recipiunt: Sinit matres gravidas naufragium nonnumquam pati, & cum puero in visceribus concluso perire. Cæterum Deus est Provisor generalis habens pro fine bonum universale, unde non sicut Provisor particularis defectus speciales tenetur impedire, quia omnia cedunt in gloriam suam, sive ad exaltationem misericordiæ, cum parvuli baptizantur, sive ad gloriam justitiæ, dum in pœnam peccati originalis quidam privantur gratia Baptismi. Responsio colligitur ex divo Thoma qui 1. p. q. 22. art. 2. ad 2. sic habet.

Ad secundum dicendum quod aliter de ,, eo est, qui habet curam alicujus par- ,, ticularis, & de provisore universali; ,, quia provisor particularis excludit de- ,, fectum ab eo, quod ejus curæ subditur ,, quantum potest: Sed provisor univer- ,, salis permittit aliquem defectum in ali- ,, quo particulari accedere, ne impedia- ,, tur bonum totius. Unde corruptiones ,, & defectus in rebus naturalibus dicun- ,, tur esse contra naturam particularem, ,, sed tamen sunt de intentione naturæ ,, universalis, in quantum defectus unius ,, cedit in bonum alterius, vel etiam ,, totius universi. Nam corruptio unius ,, est generatio alterius, per quam species ,, conservatur. Cum igitur Deus sit uni- ,, versalis Provisor totius entis, ad ipsius ,, providentiam pertinet ut permittat ,, quosdam defectus esse in aliquibus par- ,, ticularibus rebus, ne impediatur bonum ,, universi perfectum. Si enim omnia ma- ,, la impedirentur, multa bona deessent ,, universo. Non enim esset vita leonis, ,, si non esset occisio animalium: nec ,, esset patientia Martyrum, si non esset ,, persecutio Tyrannorum. Unde dicit ,, Augustinus in Enchiridio, Deus omni- ,, potens nullo modo fineret malum ali- ,, quod esse in operibus suis, nisi usque ,, adeo esset omnipotens & bonus ut be- ,, nefaceret etiam de malo. Ex duabus ,, autem rationibus quas nunc solvimus, ,, videntur moti fuisse, qui divinæ pro- ,, videntiæ subtraxerunt corruptibilia, ,, in quibus inveniuntur casualia & ma- ,, la. ,,

Repones: Saltem parvuli infidelium omnes, vel etiam alii in utero materno morien-

morientes non habent remedium sufficiens: Et probatur. Primo quidem non habent ex parte Baptismi, quia non potest illis applicari; neque etiam ex parte parentum, quippe qui nesciant Christum, & ipsum Baptisma: Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Non habent remedium sufficiens proximum, concedo: remotum, nego. Eodem prope modo ratiocinandum est de remedio sufficienti illorum parvulorum, sicut de gratia sufficiente parentum infidelium; sicut ergo parentes infideles habent gratiam sufficientem remotam ad fidem habendam, quia ut dictum est ex S. Thoma, si sequantur ductum rationis in prosecutione boni, & fuga mali, vel Deus illuminabit eos interius de fide, vel mittet Prædicatorem qui illos instruat de Evangelio, sicut misit Paulum ad Macedonas; ita dicendum de parvulis, quod scilicet habeant gratiam sufficientem mediatam in parentibus, ut docet S. Prosper universaliter de omnibus; & sic possunt ad Baptismum pervenire, si parentes convertantur ut quotidiana probat experientia. Habent etiam remedium paratum ex parte Baptismi, quia materia subjacet omnium oculis. Denique ut notat S. Prosper lib. 2. de vocat. Gent. sunt infiniti modi, occulti quidem, sed veri, quibus Deus procurat salutem Infidelium tam adultorum quam parvulorum.

Urgebis: S. Aug. lib. de nat. & grat. cap. 8. n. 9. ait: " Ego autem dico par„ vulum natum in eo loco ubi ei non po„ tuit per Christi Baptismum subveniri „ morte præventum, idcirco talem fuis„ se, id est, sine lavacro regenerationis „ exiisse, quia esse aliud non potuit." Igitur ex Aug. non fuit remedium sufficiens pro parvulo qui in utero materno moritur: immo fuit impossibilitas applicandi remedium. Jam vero si dicatur sufficere, fuisse paratum, etiam in hoc sensu poterit dici pro damnatis sufficiens.

Respondeo I. Hanc esse Pelagii objectionem; non Augustini fœtum; habetur enim: *Videte quid dixerit: Ego autem &c.*

Respondeo II. distinguendo: Non potuit applicari remedium defectu causarum secundarum, quæ impedimentum præstiterunt, concedo: defectu provisoris, nego: aliud est applicari remedium; aliud est parari. Qui corripitur apoplexia, moritur sine confessione, sed non defectu remedii parati in Ecclesia: At vero neque applicatur, neque applicari potest damnatis, quia non est pro eis, siquidem sunt confirmati in malo: & in inferno nulla est redemptio.

Respondeo III. S. Aug. non movere quæstionem in loco laudato de sufficientia remedii pro parvulis, sed de peccato originali quod negabat Pelagius, dicens hominem quidem esse culpabilem, sed quia propria voluntate peccat, ita tamen quod aliud esse potuit. Hunc autem revincit Augustinus duplici medio, probans illi peccatum originale, I. quia homo in hac vita non est sine peccato, in multis enim offendimus omnes; unde hoc, nisi a peccato originali? II. quia parvuli sine Baptismo e vita migrantes excluduntur a regno, licet propria voluntate non peccaverint: hinc ibidem Augustinus sic concludit: " Recte „ ergo ex damnatione quæ per universam „ massam currit non admittitur in re„ gno cœlorum, etsi Christianus non „ solum non fuerit, sed nec esse potue„ rit." Ex hoc exemplo infert dari peccatum originale; & sic solvit objectionem. Cæterum hoc unum probant adversarii, videlicet pueros in utero materno morientes non habuisse quidem gratiam actionis, bene tamen gratiam salutis extrinsecam. Illa sita est in illustrationibus & inspirationibus quæ solis adultis ratione utentibus conceduntur: ista in præparatione mediorum omnibus oblata, & pro omnibus ordinata ac stabilita, a quibus si casu priventur pueri, non vituperandus sed supra modum semper laudandus Deus, cuius quidem providentia ad omnium & singulorum hominum salutem misericorditer sese extendit.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Deus sufficienter providit saluti parvulorum e vita absque Baptismo migrantium.

PRIMO: Hanc probant veritatem tum voluntas antecedens sincera Dei de omnium hominum salute, tum pro eisdem Christi mors, quod non foret verum, si Creator & Redemptor infinitos prope parvulos ab omni salutis medio exclusisset.

Secundo: S. Prosper lib. de vocat. Gent.

Gent. cap. 23. expresse dicit Providentiam tametsi secretius ad eos se extendere. Suum huic veritati addit calculum S. Thomas in 4. dist. 6. q. 1. art. 1. ad 1.

Tertio: Ratio suffragatur. Apost. Rom. 5. dicit gratiam abundare ubi regnavit delictum: Sed delictum in parvulis, de quibus quæstio movetur, regnat: igitur & gratia saltem oblata. Rursus 2. Cor. 5. infert Christum pro omnibus ex charitate mortuum, quia omnes mortui sunt: *Charitas enim Christi*, ait, *urget nos: æstimantes hoc, quoniam si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt: & pro omnibus mortuus est Christus*. Hanc eruit S. Paulus consequentiam, videlicet omnes mortuos esse, quia Christus mortuus est pro omnibus: Sed hæc falsa foret, si saluti parvulorum intra uterum maternum morientium non consuluisset; inde enim sequeretur illos in Adam non esse mortuos, cum Christus non esset pro eis mortuus; non esset autem, quod absit dicere, cum nullo modo eorum invigilasset saluti; quod quidem catholice dici non potest: Ergo &c.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM, ET EXPLICATIONUM.

PRIMO: S. Augustinus lib. de dono persever. cap. n. 31. ait quosdam parvulos a Deo nolente, absque Baptismo mori, sed in sensu opposito Pelagianis, qui ex peccatis prævisis, sed confictis, volebant gloria alios excidere, alios vero ex prævisis meritis e contra, tametsi utique fine sacro regenerationis lavacro mortuos. S. Præsul ait cum ad propellendum Pelagianum dogma, Deum nolle dare, fine Baptismo gloriam, cum ita statuisse, ne hoc casu contingere aliquis autumaret. Demum nolente Deo, idem est, ac permittente.

Secundo: Ultro fatemur cum S. Aug. inscrutabilia spectare judicia, quod unus moriatur fine Baptismo, alter vero baptizetur: Ibidem S. Doctor hoc utitur exemplo, ut probet adversus Pelagianam perfidiam gratiæ gratuitatem, sed non inde concludit Christum prætermisisse omnino parvulos.

Tertio: Nec quemquam movere debet, quod hoc aliquando contingat; Deus enim non est Provisor particularis, qui singulos defectus a subditis propellere debeat, sed universalis qui aliquos sinit evenire, ut inde quædam universo bona accedant. Ita S. Thomas 1. p. q. 22. art. 2. ad 2.

DIS

DISSERTATIO SEXTA
DE
PRIMO EFFECTU GRATIÆ
SCILICET DE JUSTIFICATIONE.

UTHERANI, & Calvinistæ errant circa justificationem, quam pure imputativam defendunt, & soli justitiæ Christi tribuunt, qua peccator veluti pallio tegitur, illo abutentes Psal. 31. loco: *Beati quorum remissæ sunt iniquitates: Et quorum tecta sunt peccata.* In multis offendunt circa istud momentum. Primo quidem, sustinendo fidem solam justificare. II. Justificationem esse mere imputativam, & in eo principaliter consistere, quod Deus non imputet amplius suo cedendo juri peccatum homini reo. III. Negando justificationem esse intrinsecam & fieri per interiorem hominis renovationem. IV. Rejiciendo dispositiones quas prædicant inutiles, sed contra quod dicit Apostolus epist. ad Tit. 3. 7. *Justificati gratia ipsius, hæredes simus secundum spem vitæ æternæ.*

Dogma de essentia justificationis interioris quatuor momentis explicatur & defenditur.

PRIMO: Non sola fides justificat impium.

Secundo: Nec sola non imputatio peccati.

Tertio: Justificatio fit per gratiam sanctificantem, & interiorem hominis renovationem.

Quarto: Dispositiones interiores requiruntur ad emoliendum cor impii, ut convertatur.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum sola fides justificet impium?

JUSTIFICATIO sumitur multipliciter: I. Pro mandatorum & legum divinarum observantia, qua Deo acceptabiles sumus, juxta illud Psal. 118. *Justificationes tuas custodiam*. II. Pro declaratione justitiæ veræ vel falsæ, Luc. 10. 29. *Ille autem volens justificare seipsum*; id est, ostendere se esse justum. III. Pro augumento justitiæ, ut habetur Apoc. 22. *Qui justus est, justificetur adhuc*. IV. Pro adeptione justitiæ; & hæc adeptio fieri potest dupliciter: I. Per modum simplicis generationis, sive sanctificationis primæ, quam non præcessit peccatum, sed simplex justitiæ negatio, qualis fuit in Angelis, & in primis parentibus, quos in hoc sensu Augustinus ait fuisse in creatione justificatos. II. Per modum motus, sive transitus a peccato in gratiam justificantem, qua impius formaliter fit justus & sanctus, & hæc dicitur talis formaliter, estque forma spiritualis, qua peccator ex inimico constituitur amicus: de justificatione impii in hoc ultimo sensu considerata quæstionem movemus.

Certum est fidem esse justificationis principium, dicente Apostolo Heb. 11. *Sine fide autem impossibile est placere Deo*. Tum fides sumi potest tripliciter. I. Pro fide qua credimus historias in Scripturis sacris contentas, ibid. Hebr. 11. *Fide intelligimus aptata esse sæcula, verbo Dei*. II. Pro fide miraculorum, qua credimus miracula a Christo, tum ab Apostolis patrata, juxta illud 1. Cor. 13. *Si habuero omnem fidem ita ut montes transferam.*

Digitized by Google

ram. III. Pro fide promissionum qua aliquis in Deo confidens credit remissionem peccatorum sibi concedi, & vitam æternam in futuro sibi donandam fore, sicut habetur Marc. ultimo: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit*.

Calvinus lib. 3. inst. cap. 2. parag. 9. Kemnitius in prima parte examinis Concilii Tridentini, & alii Protestantes distinguunt realiter & ab invicem fidem historicam, fidem miraculorum & promissionum, quæ tamen unica est ex parte sui, & solum multiplex ex parte objecti materialis circa quod versatur; siquidem uno & eodem motivo, nempe propter Verbum Dei & revelationem credimus, tum historias, tum miracula, tum etiam promissiones in Scriptura celebratas; hinc & in varios abeunt errores circa illud momentum. I. Quidem asserendo fidem qua justificamur eam esse qua aliquis in Domino confidens credit certo & sibi remitti peccata; hinc fidem justificantem, fiduciam specialem in misericordiam vocant. II. Dicunt fidem justificantem esse notionem claram, quam peccator habet de promissionibus & mysteriis, & hac fide sibi applicare Christi justitiam, qua quidem remittuntur peccata. Denique contendunt solam fidem eamque promissionum justificare impium, nec aliud esse pro peccatis actualibus remedium; & sic sacramentum pœnitentiæ evacuant. Contra primum errorem sit

CONCLUSIO PRIMA.

Fides, quæ est principium justificationis, non consistit formaliter in fiducia.

Probatur primo, ex Scriptura.

Luc. 18. Christus Dominus condemnat eum qui eo superbiæ devenit, ut certo credat se esse justum, & hoc per parabolam Pharisæi & Publicani; prior enim in sua justitia confidebat, posterior vero, nihil de se præsumens se magnum confitetur peccatorem. Act. 8. S. Petrus adhortatur Simonem Magum ad pœnitentiam, & hoc cum dubio de illius reconciliatione cum Deo; ait enim illi: *Pœnitentiam, itaque, age ab hac nequitia tua: & roga Deum, si forte remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui*. Tum Jonæ 3. habetur: *Quis scit si convertatur, & ignoscat Deus*: Ergo fides justificans non consistit in fiducia de peccato remisso propter misericordiam & Christi justitiam.

Probatur secundo, ex Concilio Trid.

SYNODUS *sess.* 6. *can.* 12. sic proscribit errorem Protestantium. *Si quis dixerit fidem justificantem nihil aliud esse quam fiduciam divinæ misericordiæ peccata remittentis, propter Christum, anathema sit.*

Probatur tertio, ex Symbolis.

APOSTOLICUM, Nicænum & S. Athanasii, quæ summa credendorum continent, nulla, ut ita dicam, facta mentione de fiducia, solum de credendis agunt: Igitur fides, principium justificationis non consistit formaliter in fiducia prædicta, sed in lumine Spiritus sancti, quo illustratus peccator firmiter credit quæ Deus revelavit.

Probatur quarto, ex Patribus.

HIERONYMUS explicans verba Jonæ relata, sic habet: " Ideo ambiguum ponitur & incertum; ut dum homines dubii sunt de salute, fortius agant pœnitentiam, & magis ad misericordiam provocent Deum.

S. Aug. in Psal. 50. explicans illa verba: *Ecce enim veritatem dilexisti*, loquitur de pœnitentia Ninivitarum, & ponderans illas particulas, *quis scit* . . . . . " Incertum erat, *ait*, cum dicitur, quis novit, de incerto pœnitentiam egerunt, certam misericordiam invenerunt. ". Tum lib. 3. contra duas epistolas Pelag. sic habet: " Nostra fides, hoc est, Catholica fides justos ab injustis non operum, sed ipsa fidei lege discernit, quia justus ex fide vivit. " Igitur fides justificans non est præcise fiducia.

Leo Magnus serm. 4. de Epiph: sic habet: " Hoc enim est, quod justificat impios, hoc est, quod ex peccatoribus facit Sanctos, si in uno eodemque Domino nostro Jesu Christo & vera deitas, & vera credatur humanitas. " Igitur non fiducia, sed fides respiciens veritatem mysteriorum, est justificationis principium.

S. Prosper lib. de vita contempl. cap. 18. cau-

enumerat summam fidei de Trinitate & Incarnatione, & cap. 19. hanc dicit justificare: " Qui non crediderit, *inquit*,
" non habendo fidem, nec justitiam eor-
" dis habere poterit, nec salutem."

S. Fulgentius de eadem fide in prologo libri de fide ad Petrum sic ait: " Gau-
" deo quidem quod de fide vera sine ullo
" perfidiæ vitio custodienda solicitudinem
" geris, sine qua nulla potest prodesse,
" immo nec esse conversio. Apostolica
" quippe dicit auctoritas, quia sine fide
" impossibile est placere Deo. Fides nam-
" que est bonorum omnium fundamen-
" tum. Fides est humanæ salutis initium.
" Sine hac, nemo ad filiorum Dei nu-
" merum potest pervenire: quia sine i-
" psa, nec in hoc sæculo quisquam justi-
" ficationis gratiam consequitur, nec in
" futuro vitam possidebit æternam."

Ex his sequitur istud probationis argumentum: fides quæ respicit mysteriorum veritatem ea est, quæ, teste Aug. discernit justos ab injustis, quæ ex Leone justificat impios, ex Fulgentio aggregat ad filiorum Dei numerum, & dat vitam æternam; quæ denique facit vivere justum, & vincere mundum: ergo fides quæ est justificationis principium sumpta formaliter & ut talis, non est fiducia de peccato remisso.

Probatur ratione multiplici.

PRIMA: Fides justificans ea est qua homo in spem contra spem credit, juxta illud Apostoli Rom. 4. de Abraham: *Contra spem in spem credidit, ut fieret Pater multarum gentium ... & reputatum est illi ad justitiam*. Sed quomodo? quia ex Apostolo ibid. *Credidit Deum sufficienter potentem*, ut, licet immolato filio, posset adimplere promissionem pro bonis futuris a sua posteritate possidendis. Igitur fides non præcise ut fiducia, sed ut veritatem mysteriorum respiciens, est justificationis principium.

Altera: Quod subsequitur ad justificationem & per fidem producitur, non est justificationis principium: Sed fiducia ad justificationem subsequitur, & perficitur per fidem, ut habetur Ephes. 3. *In quo habemus fiduciam & accessum in confidentia per fidem ejus*. Igitur non fiducia, sed fides justificat impium initiative.

Tertia: Quod dat vitam æternam justificat impium: Atqui non fiducia, sed fides hoc operatur, juxta illud 1. Joan. 5. *Qui credit in filium Dei, habet testimonium Dei in se*. Et Rom. 10. *Hoc est verbum fidei quod prædicamus: quia si confitearis in ore tuo Dominum Jesum, & in corde tuo credideris, quod Deus illum suscitavit a mortuis, salvus eris*: Ergo &c.

Quarta: Illud justificat, in quod ipse Christus refundit vitam æternam & beatitudinem: Atqui talis est fides, & non fiducia; sic enim habetur Matth. 16. *Tu es Christus Filius Dei vivi*, inquit Petrus: & Christus ad ipsum: *Beatus es Simon Barjona, quia caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus qui in cælis est*. Tum Joan. 11. *Ego sum resurrectio & vita, qui credit in me .... non morietur in æternum*, & adhuc Marc. ultimo: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit*.

Quinta: Illud est justificationis causa sine quo impossibile est placere Deo: Atqui ex Apostolo Hebr. 11. *Sine fide impossibile est placere Deo*: Ergo &c.

CONCLUSIO SECUNDA.

Non notitia clara & penetrans mysteria, ut volunt Protestantes, sed assensus fidei rebus a Deo revelatis est justificationis principium.

Probatur primo, ex Scriptura.

ISAIÆ 9. habetur: *Nisi credideritis, non intelligetis*. Et 1. Cor. 13. *Si habuero omnem scientiam, & noverim mysteria omnia: charitatem autem non habeam, factus sum velut æs sonans*: Tum illud Christi ad Thomam: *Beati qui non viderunt, & crediderunt*, Joan. 20. Igitur fides justificat, non præcise ut est notitia clara, sed ut est assensus fidei.

Probatur secundo, ex SS. Patribus.

Irenæus lib. 2. cap. 45. sic habet: " Me-
" lius itaque est .... nihil omnino scien-
" tem quempiam ... credere Deo, & per-
" severare in ejus dilectione, quæ ho-
" minem vivificat ... quam per quæstio-
" num subtilitates, & multiloquium in
" impietatem cadere."

S. Augustinus tract. 40. eodem prope modo

modo loquitur, his verbis: " Non quia „ cognoverunt crediderunt, sed ut cognoscerent crediderunt; quid enim est fides, nisi credere quod non vides. „

S. Prosper lib. 1. de vita comtempl. cap. 19. „ Dicente, *inquit*, Apostolo: Nisi „ credideritis non intelligetis. Unde datur intelligi, quod non fides ex intellectu, sed ex fide intellectus existat, nec „ qui intelligit, credat; sed qui credit, „ intelligat. „

Ex Irenæo, melius est diligere quam multa scire: ex Augustino, non quia cognoscunt credunt homines, sed credunt ut cognoscant, idem & ex Prospero. Igitur fides iustificans non ea est, ut autumant Protestantes, quæ clarissime penetrat mysteria, verum potius ea qua assentimur revelatis cum simplicitate, juxta illud Apostoli 2. Cor. 10. 5. *In captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi*. Quam quidem fidem obedientem & simplicem multi faciunt Patres, hinc summis afficitur Encomiis fides Corbonarii, & ipse Christus demiratus est fidem Centurionis; qui ne quidem hæsitans corde, credebat solo suo verbo posse sanare filium suum.

Probatur rationibus Theologicis.

PRIMA: Fides essentialiter obscura est: definitur enim Hebr. 11. *Sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium*. Substantia fides ex ratione sua, id est, ut Græcum loquitur, hypostasis, quia est basis & fundamentum omnium veritatum quas attingit; ea enim credimus quæ a Deo revelata, & ab Ecclesia proposita sunt. Argumentum vero rerum non apparentium, juxta illud Christi Joan. 20. 29. *Beati qui non viderunt & crediderunt*. Ergo fides justificat, non præcise, ut notitia est clara; sed ut credit & assentitur revelatis.

Secunda: Fides in hoc a scientia distinguitur, quod ista sit cognitio clara & evidens, secus vero fides; ipsius enim meritum & valor in eo sita sunt, quod credimus ea quæ nescimus: Igitur fides justificans non est notitia clara, sed assensus humilis ipsi veritati.

Tertia: Fides respicit mysteria quæ transcendunt totum naturæ ordinem, unde legitur 2. Paralip. 5. *Dominus pollicitus est, ut habitaret in caligine*. Et Dionysius, lumen fidei vocat sacras tenebras, Paulus vero sacrum ænigma. Igitur fides ut principium justificationis est obscura.

Quarta: Si fides justificans sit notitia mysteriorum clara, ut contendunt Protestantes, ita ut quisque clare penetret omnia mysteria, jam inutiles sunt Pastores in Ecclesia, nec opus est ut vir doceat proximum, & quod scientia requiratur ex labiis Sacerdotis: Sed hæc omnia aperte pugnant contra Scripturam, quandoquidem Spiritus sanctus posuit in Ecclesia Pastores & Doctores ad erudiendum populum in fide.

Quinta: Sine fide obediente, & assentiente Deo prorsus vana est ipsa fides, juxta illud 1. Cor. 13. *Si habuero omnem scientiam, & noverim omnia mysteria, charitatem autem non habeam*, id est, fidem Deo ex amore obedientem, nihil sum. Rursus Heb. 11. *Sine fide impossibile est placere Deo*. De quanam fide loquitur Apostolus? de fide credente & assentiente Deo loquenti; unde subdit *accedentem ad Deum oportet credere quia remunerator est*. Igitur fides sine assensu & obedientia non justificat, quia aut nihil, aut parum prodest.

CONCLUSIO TERTIA.

Sola fides non justificat.

PROTESTANTES in hoc inter se conveniunt fidem solam justificare; differunt tamen in modo explicationis. Lutherus in secundum caput ad Galat. dicit fidem esse formalem justitiam; & hic est hujus propositionis sensus: homo justificatur per gratiam Dei, non imputantis peccata, quam gratiam fides credendo recipit; sicut enim pauper, inquit, manu eleemosynam recipit qua dives fit, ita peccator fide apprehendit justitiam Christi quam sibi applicat, sicque justificatur. Alii etiam actus aliarum virtutum ad justificationem exigunt, non quidem ut veras justificationis causas, sed tamquam veræ fidei signa, ad quorum præsentiam justificat Deus impium per fidem, ita docent Wittembergenses in Colloquio Altemburgensi: ita Melancton docet; Saxonici vero hoc est rigidi Lutherani in eodem Colloquio sustinent ita solam fidem justificare, ut

præ-

præsentiam aliarum virtutum pœnitus excludant.

Sensus igitur conclusionis est, quod fides justificans neque sit sola apprehensio justitiæ Christi, neque sola fides per exclusionem cæterarum virtutum.

Probatur multis momentis.

Primo, ex Scriptura sacra.

LEGITUR Rom. 10. *Quicumque invocaverit nomen Domini salvus erit*. Rursus 1. Cor. 13. *Si habuero omnem fidem ita ut montes transferam, charitatem autem non habeam, nihil sum*. Jacobi 2. *Quid proderit fratres mei si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? Numquid poterit fides salvare eum*. Unde idem dicit quod fides sine operibus mortua sit. Igitur ex SS. Paulo & Jacobo non sola fides justificat.

Secundo, ex SS. Patribus.

CLEMENS Alex. lib. 2. Strom. ante medium, ait: " Fides est prima ad sa-„ lutem inclinatio, post quam timor & spes & pœnitentia &c.„

Cyrillus Hierosol. Catechesi 1. dicit fidem esse quasi oculum & lampadem ad viam salutis inveniendam; deinde admittit alias virtutes, sicut Eusebius Emissenus hom. 2. de Symb. Concinit Hieronymus comm. in cap. 3. epist. ad Ephes. his verbis: " Fiduciæ atque accessus ad „ Deum principium, atque Origo fidei „ in Christo est.„ S. Augustinus lib. de natura & grat. cap. ultimo num. 84. " Charitas ergo inchoata, inchoata ju-„ stitia est; caritas provecta, provecta „ justitia est. Charitas magna, magna justitia est.„ Tum tract. 9. in epist. Joan. " Stimulat timor, sed noli timere, intrat charitas quæ sanat quod vulnerat timor.„

Gregorius homil. 34. in Evang. sic loquitur: " Prava mens si non prius per „ timorem evertitur ab assuetis vitiis, „ non emundatur.„

Cassianus lib. 4. de institutis renuntiantium cap. 39. sic habet: " Principium no-„ stræ salutis, ejusdemque custodia, sic „ ut dixi, timor Domini est.„ Eodem prope modo loquuntur de timore Basilius in Psal. 33. & Hieronymus in comment. ad primum caput Malachiæ.

Ambrosius lib. 1. de pœnit cap. 1. sic „ effatur:„ Nemo potest bene agere pœ-„ nitentiam, nisi qui speraverit indulgentiam.

Cyprianus serm. 5. de lapsis, multum etiam commendat, spem pro justificatione. Igitur sola fides non est causa justificationis, ut contendunt Lutherani.

Tertio, rationibus Theologicis.

PRIMA: Fides inchoat justificationem: Sed sæpissime sterilis manet propter cordis pravitatem: Igitur fides non est sola justificationis causa. Probatur Antecedens. Joan. 12. habetur: *Verumtamen multi ex principibus crediderunt in eum, sed non confitebantur, dilexerunt enim magis gloriam hominum quam gloriam Dei*; quæ verba ponderans *S. Aug. tract. 53. in Joan.* " Vi-„ dete, *inquit*, quemadmodum notave-„ rit Evangelista, & improbaverit quos-„ dam, quos tamen in eum credidisse „ dixit, qui in hoc ingressu fidei, si „ proficerent, amorem quoque huma-„ næ gloriæ proficiendo superarent.„ Ergo &c.

Secunda: Fides apprehendens justitiam Christi non convertit cor, reduplicative solum ut apprehendens: Igitur ruit fundamentum Protestantium: Consequentia patet, siquidem conversio est motus aversionis a creatura, & conversionis ad Creatorem. Probatur igitur Antecedens: Primo quidem, quia apprehensionis non est mendacium; cum enim sit motus primo-primus non subest moralitati. II. Quia apprehendere aliquod mysterium, est quid commune bonis & malis, immo & dæmonibus, dicente D. Jacobo, *credunt & contremiscunt*; ad justificationem autem requiritur unio cum Deo, juxta illud Apostoli, *qui autem adhæret Domino, unus spiritus est*. III. Apprehensio est solum actus intellectus, justificatio autem est actus voluntatis, quia est conversio cordis ad Deum per amorem castum; siquidem justificatio fit per hoc quod peccator suam ponat beatitudinem & ultimum finem in Deo tamquam in summo bono, unde justificatio supponit quidem fidem, sed non est formaliter fidei actus, „ ut falso existimant Lutherani. IV. Nemo

Digitized by Google

sanæ mentis dixerit manum accipientem eleemosynam qua pauper evadit dives, esse formaliter pauperis felicitatem, sed potius thesauri accepti possessionem; ita pariter non potest dici, quod fides qua veluti manu apprehenditur justitia Christi, sit formaliter justitia peccatoris, quin potius est donum per merita Christi acceptum. V. Fides non immediate opponitur peccato, sed gratia: contraria autem se mutuo expellunt ab eodem subjecto. Igitur non fides apprehendens justitiam, delet peccatum & justificat, sed gratia.

Tertia: Vel etiam ipsa fides ut dicit assensum Deo loquenti non est sola justificationis causa: Igitur a fortiori nec fides apprehendens justitiam Christi. Probatur Antecedens. I. Propter rationem mox allatam, scilicet quia fides non immediate opponitur peccato, ut est macula in anima relicta, & privatio. II. Quia etiam, ut dictum est, conversio est formaliter voluntatis actus. III. Quia solum dispositive se habet ad justificationem, eo prope modo, quo se habent dispositiones ad introducendam formam ignis in ligno, adeoque se tenet ex parte causæ materialis, & ad summum efficientis instrumentalis. IV. Quia ex Scriptura & Patibus liquet alias virtutes etiam concurrere ad justificationem, ut dicetur adhuc infra. V. Gratia justificat, siquidem vocatur in Scripturis justitia nostra: Sed non justificat nisi in ratione causæ formalis: Igitur cum non sit multiplex forma primaria pro eadem re, fides non est causa formalis justificationis, sed gratia, ut ex professo probabimus in articulo sequenti. Igitur non sola fides est principium justificationis, ut contendunt Hæretici.

Quarta: Fides est a charitate separabilis: Sed sine charitate nulla est justitia: Igitur fides sola non est causa justificationis, alias etiam absente charitate peccator foret justus, quod implicat etiam secundum hæreticos, qui agnoscunt justificationem esse amicitiam inter Deum & hominem, & duorum cordium reconciliationem. Probatur major in qua est difficultas: 1. Cor. 13. hebetur: " *Si habuero omnem fidem ita ut montes transferam, charitatem autem non habeam, nihil sum*: Igitur fides potest esse sine charitate, quod quidem clarissime exprimit S. Jacobus cap. 2. dicens: *Fides sine operibus mortua est*.

Solvuntur objectiones Heterodoxorum, contra primam conclusionem.

OBJICIUNT: Fides justificans est fiducia quam unusquisque habet in particulari, de remissione peccatorum; & probatur ex illo Psal. 38. *Quæ est expectatio mea, nonne Dominus? Et substantia mea, apud te est &c.* 3. Epi. ad Hebr. *Quæ domus sumus nos, si fiduciam & gloriam spei, usque ad finem firmam retineamus*. Unde & illud Hebr. 11. *Fides est substantia rerum*, sic vertitur, *est expectatio rerum*, unde postquam Psalmista dixit: *Quæ est expectatio mea, nonne Dominus?* Subdit, *& substantia mea apud te est*: Ergo &c.

Respondeo distinguendo Ant. Fides justificans est fiducia consequenter & effective, concedo: incohative, nego. Fides firma producit dilectionem, quia quando pulchritudo bene cognoscitur, amatur; tum & fiduciam, juxta illud 1. Tim. 3. *Qui bene ministraverint, gradum bonum sibi acquirent, & multam fiduciam in fide, quæ est in Christo*: producit & fortitudinem; sic enim habetur Hebr. 11. *Sancti per fidem vicerunt regna, fortes facti sunt in bello*; denique etiam producit spem juxta illud Marc. 11. *Credite quia accipietis*. Et Luc. 1. *Non erit impossibile apud Deum omne Verbum*. Rursus 2. Paral. 28. *Credite in Dominum Deum vestrum, & securi eritis*.

Ad probationes dico, locum Apostoli, & etiam Psalmistæ ubi loquuntur de substantia, non intelligi de expectatione, sed de fide dogmatica quæ credit revelata: ita Chrysostomus linguæ Græcæ peritissimus; sic enim explicat verbum hypostasis hom. 12. in epist. ad Hebr. " „ Quoniam ea quæ sunt in spe, sine sub„ stantia esse putantur, fides eis tribuit „ substantiam, magis autem eis non tri„ buit, sed ipsa est essentia eorum, ut „ puta resurrectio nec dum facta est, & „ nec dum est in substantia, sed fides fa„ cit eam subsistere in anima nostra, hoc „ est, quod dixit substantia. „ Quod autem Apostolus loquitur de fide dogmatica, patet ex scopo quem sibi proponit; vult enim probare divinitatem Christi in epist. ad Hebr. unde initio capitis dicit: *Qui cum si*

si

sit splendor Patris & figura substantiæ ejus. Tum postea, *Cui Angelorum dixit, filius meus es tu.*

Rursus respondeo aliter distinguendo: Et verba Psalmistæ & Apostoli ex capite 3. ad Hebr. ubi sermo est de expectatione, terminantur ad vitam æternam, concedo: ad fidem quæ sit justificationis initium, ut volunt hæretici, nego. Siquidem illa expectatio consequitur ad fidem, ut effectus ad causam: quod autem vox expectatio terminetur ad vitam æternam & non ad justificationem, patet ex illo Rom. 8. *Intra nos gemimus, adoptionem filiorum expectantes, redemptionem corporis nostri.* Et ex illo ad Titum 2. *Expectantes beatam spem, & adventum gloriæ magni Dei.*

Instant: Matth. 6. habetur: *Quanto magis vos modicæ fidei.* Et cap. 8. *Quid timidi estis modicæ fidei.* Quibus verbis defectus bonorum sperandorum refunditur in defectum fidei ut est fiducia: Igitur a contrario omne justificationis bonum in fiduciam fidei refundendum est.

Respondeo distinguendo: Et hoc denotat firmum fidei assensum quem debemus habere ad remissionem peccatorum obtinendam per Christi merita, concedo: unde in Evangelio habetur, quod debeamus petere non hæsitando in corde, sic Apostolus Rom. 4. de Abraham dicit: *Non hæsitavit diffidentia.* Rursus Marc. 11. *Quidquid orantes petitis, credite quia accipietis.* Tum Jacobi 1. *Postulet autem in fide nihil hæsitans.* Et verba denotant fiduciam, subdistinguo: tamquam fidei effectum, & aliquid ad justificationem consequens, concedo: tamquam justificationis principium & causa, nego. Fides enim justificans est fides dogmatica eaque charitate formata, qua ex amore creditur, juxta illud Marc. ultimo: *Illi autem profecti prædicaverunt ubique Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis.* Et illud Act. 3. *In fide nominis ejus hunc quem vos videtis, confirmavit nomen ejus, & fides quæ per eum est dedit integram sanitatem.*

Urgent: Rom. 4. habetur de Abraham, quod justificatus sit, & reputatum sit illi ad justitiam, in eo quod contra spem, in spem crediderit, & non hæsitaverit diffidentia; Ita vers. 5. his verbis: *Credenti autem in eum qui justificat impium, reputatur fides ejus ad justitiam, secundum propositum gratiæ Dei.* Ergo &c.

Respondeo, ut prius distinguendo: Et hoc solum denotat hominem debere credere firmiter in Deum, concedo: alias esset justus titubans, qui quidem in Evangelio sic reprehenditur: *Modicæ fidei quare dubitasti?* Secus nego.

Respondeo II. Verba Apostoli non intelligi de fide justificante, sed de vocatione gentium promissa Abrahæ propter ipsius fidem, ut esset pater credentium non solum in circumcisione, id est, Judæorum, sed etiam in præputio, ut loquitur Apostolus, hoc est, Gentilium; hinc ibidem vers. 18. habetur: *Qui contra spem in spem credidit, ut fieret pater multarum gentium.* Et vers. 20. *In repromissione etiam Dei, non hæsitavit diffidentia, sed confortatus est fide dans gloriam Deo.* Tum vers. 23. & 24. *Non est autem scriptum tantum propter ipsum, quia reputatum est illi ad justitiam: sed & propter nos quibus reputabitur credentibus in eum qui suscitavit Jesum Christum.*

Insistunt: Ephes. 1. habetur: *In quo & credentes, signati estis Spiritu promissionis sancto.* Et 1. Joan. 3. *Scimus quoniam translati sumus de morte ad vitam.* Sed hæc omnia dicunt fiduciam. Ergo &c.

Respondeo ad hæc & alia eodem modo distinguendo: Hæc important fiduciam sumptam pro assensu fidei firmo, concedo: pro spe, subdistinguo; dicunt fiduciam tamquam effectum fidei, concedo: tamquam justificationis principium, nego. Immo verba ad Ephes. sumuntur pro *charitate*, juxta illud: *Credentes signati estis spiritu.* Spiritus enim sanctus charitatis nomine designatur.

Reponunt: Matth. 9. habetur: *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.* Sed ista confidentia exigitur ad remissionem peccati, & est aliquid prærequisitum ad justificationem. Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Ista confidentia requiritur ut producta per fidem, concedo: quomodo enim aliquis potest confidere in Principe, nisi prius cognoscat ipsius & bonitatem & potentiam? Requiritur tamquam solum justificationis principium, ut contendunt hæretici, nego. Non negamus spem & fiduciam esse dispositiones ad justificationem, sed contendimus fiduciam, & certitudinem particula-

Digitized by Google

cularem physicam de remissione sui peccati, non esse formale justificationis principium : tum quia nullus potest esse certus de sua justificatione, certitudine physica; tum quia fides est primum justificationis principium, non fiducia.

Persistunt : Fides justificans, non est fides historica; parum enim confert ad justificationem scire quod Abraham duos habuerit filios : neque fides comminatoria, cum enim exhibeat pœnas, peccator quandoque flectitur ad desperationem : Igitur sola fides promissoria justificat.

Respondeo I. negando, fidem historicam & comminatoriam non disponere ad justificationem. Primam quidem, quia homo accenditur exemplis Sanctorum & pœnitentium, de quibus sermo est in Scriptura, ut ipse bona operetur & pœnitentiam agat. Alteram vero, quia comminatio pœnarum deterret impium a peccato in posterum committendo, juxta illud Habac. 3 *Audivi auditionem tuam, & timui*. Et illud Psal. 77.34. *Cum occideret eos... revertebantur ad eum*. Habetur in libris Regum quod cum adducti fuissent libri Legis coram Ozia impio Rege, & audisset maledictiones contra Idololatras, ipse de repente mutatus egerit pœnitentiam; unde hanc orationem fundit David Psal. 118. *Confige timore tuo carnes meas, a judiciis enim tuis timui*.

Respondeo II. in forma : Fides justificans, non est fides historica terminative sumpta, transeat : active & secundum se sumpta, nego. Fides credens historias eadem est cum ea quæ credit pœnas & promissa indulgentiæ, & eodem attingitur principio, nempe Deo loquente, & revelante : Igitur fides historica, & alia active sumpta concurrunt ad justificationem, quia eadem est formaliter fides, quæ quidem justificat reduplicative, ut assentiamur Deo loquenti, unde Joannes in Apocalypsi, ait cap. ultimo : *Si quis diminuerit de verbis libri Prophetiæ hujus, auferet Deus partem ejus de libro vitæ*. Vult ergo Evangelista omnia tam historica quam cætera esse credenda, ut vitam habeamus æternam.

Quædam objiciuntur ab Hæreticis circa secundam conclusionem, quibus probare tentant fidem quatenus notitiam, utique esse justificativam; sed hæc omnia facile diluuntur, sic distinguendo : Fides ut est notitia, est justificativa dispositive, & materialiter, concedo : prærequiritur enim ut cognoscamus Deum & mysteria. Formaliter & effective subdistinguo : ut est conjuncta cum assensu fidei, concedo : secus, nego. Fides igitur solum ut est assensus rebus revelatis, est principium formale justificationis seu effectivum. Sed major est difficultas pro tertia conclusione.

Objectiones contra tertiam conclusionem ex sacra Scriptura proponuntur & diluuntur.

OPPONUNT Protestantes : Sola fides justificat, quia ad hoc opera non requiruntur. Et probatur. Rom. 3. habetur : *Exclusa est gloriatio tua. Per quam legem? factorum? Non, sed per legem fidei*. Sed si homo justificaretur ex operibus, haberet gloriam ex his, siquidem opera ex homine agente prodeunt : Igitur homo ex sola fide justificatur; unde paulo post subdit Apostolus : *Arbitramur enim hominem justificari per fidem sine operibus legis*. Et Rom. 4. *Si enim Abraham ex operibus justificatus est, habet gloriam, sed non apud Deum*. Et ad Ephes. 2. *Gratia estis salvati per fidem... non ex operibus*. Ergo &c.

Respondeo I. retorquendo argumentum. Ipsa fides est opus bonum, & Abraham per fidem vivam operibus se prodeuntem meruit esse multarum gentium pater : ab initio mundi præcepit Deus bona opera, Adamo quidem obedientiam, & Caino dixi : *Nonne si bene egeris, recipies*. Item per os Moysis promisit populo benedictiones, tum temporales, tum spirituales propter bona opera. Daniel. cap. 4. præcepit Nabuchodonosori redimere peccata eleemosynis, & Prophetæ sine fine clamant, ut Joel. 2. 13. *Scindite corda vestra & non vestimenta vestra*. Et iterum *in jejunio & in fletu & in planctu*. Unde Apostolus 2. ad Tim. 4. dicit : *Bonum certamen certavi &c.* Tum Jacobus expresse dicit : *Fidem sine operibus mortua est*. Ergo fides sine operibus non justificat.

Respondeo II. distinguendo : Fides sine operibus est principium justificationis inchoative, quatenus est primum bonorum operum principium, concedo : Fides viva, & quæ operatur proxime justifica-

ficationem, est justificativa sine operibus, subdistinguo: sine operibus Legis Mosaicæ, vel iis quæ fiunt quidem in fide, sed sine charitate, concedo: sine operibus ex charitate prodeuntibus, nego. Duplex est fides; alia informis, omnem antecedens gratiam, alia vero viva & charitate formata: prior quidem est principium justificationis, sed remotum; & quidem sine operibus meritoriis quia antecedit omnia bona opera, & est illorum principium, sicque potest intelligi Apostolus, quando Rom. 3. dicit: *Exclusa est gloriatio tua*... *Per legem fidei*. Quia vocatio ad fidem est pure gratuita, omnia antecedens merita & opera: ita S. Aug. lib. de prædest. SS. cap. 7. " Ideo per fidem " justificari dicit Apostolus hominem, " non ex operibus, quia ipsa prima da- " tur, ex qua impetrantur cætera. Rur- " sus lib. de grat. & lib. arb. cap. 7. Apo- " stolus dicit hominem justifirari per fi- " dem sine operibus, quia & ipsa bona " opera nobis ex Deo sunt, a quo nobis " & fides est, & dilectio. " Igitur bene dicit Apostolus: *Exclusa est gloriatio tua per legem fidei*; quia homo sine gratia, nihil potest pro salute: hinc scriptum est 2. Cor. 10. *Qui gloriatur, in Domino glorietur. Non enim qui seipsum commendat ille probatus est, sed quem Deus commendat*. Fides alia est viva, & hæc bonis operibus secundatur, estque proximum justificationis principium, unde quando Apostolus excludit opera, loquitur solum vel de operibus legis, in quibus adhuc non modicum confidebant Judæi, vel de operibus sine charitate factis, vel etiam sine fide, qualia erant opera Philosophorum quæ actitabant Gentiles ad Christum venientes. Paulus autem revincit primos per loca in objectione adducta, & per illud ad Galat. 2. *Scientes quod non justificatur homo ex operibus legis*; Alios vero per illud ad Titum 3. *Apparuit benignitas & humanitas Salvatoris nostri Dei non ex operibus justitiæ quæ fecimus nos*. Et illud ad Rom. 9. *Gentes, quæ non sectabantur justitiam, apprehenderunt justitiam: Justitiam autem quæ ex fide est*.

Solutio est etiam S. Aug. qui lib. 3. contra duas epistolas Pelagianorum cap. 7. " Arbitrii sui viribus implere legem " jubentem, *dicunt*, & illa implicati super- " bia ad gratiam non convertuntur ju- " vantem... Intelligendum est igitur ju- " stitiam legis non impleri secundum ju- " stitiam quæ in lege est, vel ex lege, " id est, secundum justitiam hominis, " sed secundum justitiam quæ est in spi- " ritu gratiæ. Quod planius & brevius " ita dici potest, justitiam legis Dei non " impleri, cum lex jubet, & homo qua- " si viribus suis facit, sed cum spiritus " adjuvat, & hominis non libera, sed " Dei gratia liberata voluntas facit. "

Respondeo III. aliter distinguendo cum Bellarmino hic lib. 1. de justificatione cap. 19. Homo per fidem justificatur, & per opera in fide facta, concedo: sine operibus ex fide factis, & per legem fidei, nego. Duplex est lex, altera factorum, quæ jubet facere, & continet præcepta: hac fidem legis justificare volebant Judæi & Pelagiani, sed contra priores ubique loquitur Apostolus, & consequentur contra alios; altera fidei, & est lex spiritus continens gratiam, & hæc justificat per opera quorum est principium. Cæterum S. Aug. citatus, & Hier. in epist. ad Ctesifontem dicunt Apostolum excludere solum opera sine fide facta, ut opera legis Mosaicæ facta sine fide Redemptoris; a fortiori opera Gentilium.

Instans: Abraham dicitur Rom. 4. justificatus per fidem sine operibus; & tamen erat justus: Igitur absolute S. Paulus exsufflat omnia bona opera.

Respondeo negando consequentiam propter duo. Primo quidem, fides quæ reputata est ad justitiam Abrahæ, non erat fides justificativa & specialiter ad ipsum ordinata: Et vero jam erat justus: Igitur illa fides non erat ad ipsius justificationem, verum potius ad vocationem Gentium, quarum meruit esse patrem per fidem. Secundo, dato & non concesso, quod illa fides ordinata sit ad justificationem Abraham, sensus est solum quod opera facta ante ipsius fidem non fuerint justificationis principium; siquidem fides prerequiritur ut opera valeant ad meritum & salutem, juxta illud Hebr. 11. *Credere enim oportet accedentem ad Deum quia est, & inquirentibus se remunerator sit*.

D: *Jacobus*, in sua epist. catholica hoc momentum exacte discutit, explicat & probat, ostendendo necessitatem operum cum fide, immo & solvendo objectio-

nem

nem de Abraham cap. 1. vers. 23. sic loquitur : *Estote autem factores verbi , & non auditores tantum* . Cap. 2. vers. 14. *Quid proderit fratres mei , si fidem quis dicat se habere , opera autem non habeat , numquid poterit fides salvare eum ?* v. 17. & 18. *Fides si non habeat opera , mortua est in semetipsa : sed dicet quis , tu fidem habes & ego opera habeo , ostende mihi fidem tuam sine operibus , & ego ostendam tibi , ex operibus fidem meam ; tu credis quoniam unus est Deus , bene facis : & dæmones credunt & contremiscunt : vis autem scire o homo inanis quoniam fides sine operibus mortua est , Abraham pater noster nonne ex operibus justificatus est , offerens Isaac filium suum super altare : vides quoniam fides cooperabatur operibus illius , & ex operibus fides consummata est* .

Urgent : Multis in Scripturæ locis justificatio tribuitur fidei , nulla facta mentione de aliis virtutibus, ut Luc. 7. *Fides tua te salvam fecit* . Cap. 8. *Crede tantum & salva eris* . Joan. 3. *Qui credit in filium habet vitam æternam* . Rursus Rom. 1. *Evangelium virtus Dei est in salutem omni credenti* . Ergo &c.

Respondeo distinguendo : Fides viva salvum facit , concedo : quia est charitate formata , & consequenter omnibus circumsepta virtutibus quæ ad charitatem consequuntur : sine charitate , nego . Nam teste D. Jacobo , fides sine charitate & operibus mortua est . Cæterum quando multæ res producunt eumdem effectum , sæpe tacitis aliis , commemoratur una , quia aliæ sufficienter intelliguntur . Sic quandoque justificatio tribuitur spei & charitati , nulla facta mentione fidei , juxta illud Luc. 7. *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum* . Tum Rom. 8. *Spe salvi facti sumus* . Unde Habac. 2. *Justus autem in fide sua vivet* . Id est , in fide per charitatem animata , quæ est ipsius vita : Igitur neque excluduntur ceteræ virtutes, quum sola nominatur fides , neque utique fides, quando cæteræ sine fide appellantur .

Ad ulteriorem confirmationem , distinguo : Evangelium ut est lex gratiæ est virtus Dei in salutem omni credenti , concedo : ut excludit gratiam per opera se manifestantem , nego . Pelagianum est enim dicere solam legem justificare cum fide : quid plura adjiciam ? sensus est quod ad salutem habendam requiratur fides catholica , id est , ut nullus sit Arianus , vel alius hæreticus , in quo sensu S. Athanasius in Symbolo dicit , postquam enumeravit credenda de Trinitate & Incarnatione : *Hæc est fides catholica , quam nisi quisque fideliter crediderit , salvus esse non poterit* . Et sic patet solutio ad id quod dicitur , fidem dare vitam , & habere omnia sufficientia ad justificationem ; hoc enim intelligitur de fide viva & operante , quod mirum in modum explicat Apostolus Hebr. 11. his verbis : *Fide plurimam hostiam Abel , quam Cain , obtulit Deo , per quam testimonium consecutus est esse justus...... Fide Enoch , translatus est ne videret mortem...... Fide Noe responso accepto de iis quæ adhuc non videbantur , metuens aptavit arcam in salutem domus suæ..... Fide obtulit Abraham Isaac , cum tentaretur , & unigenitum offerebat..... Per fidem vicerunt regna , operati sunt justitiam , adepti sunt repromissiones* . Ibi Paulus commemorat , fidem scilicet Patrum , & fidei opera , asseritque per ejusmodi mira opera adeptos fuisse Dei repromissiones : Igitur a veritate aberrant hæretici , dum dicunt fidem solam justificare .

Replicant : Homo justificatur gratis per fidem, juxta illud Rom. 4. *Ei autem qui non operatur , credenti autem in eum , qui justificat impium , deputatur fides ejus ad justitiam* . Et cap. 11. *Si gratia , jam non ex operibus , alioquin gratia jam non est gratia* . Unde Ephes. 2. *Gratia estis salvati per fidem , non ex operibus* . Igitur de facto sine operibus fides justificat , alias evacuatur ratio Apostoli , quia si ex operibus homo justificetur , jam gratia non est gratia , & justificatio gratuita .

Respondeo , ut supra : Homo justificatur sine operibus naturæ , vel etiam legis Mosaicæ , aut etiam sine operibus quæ fiunt in peccato mortali , & seclusa charitate .

Ad probationem consequentis , distinguo : Si homo justificatur per opera naturæ , justificatio non erit gratuita , concedo : si per opera gratiæ , subdistinguo : non erit gratuita proxime & formaliter transeat : radicaliter & in principio , nego . Justificatio igitur non fit ex operibus naturæ solitarie sumptæ , bene vero ab operibus gratia elevatis ; prima autem gratia non cadit sub meritum , & cum ab ea exordium

dium sumat justificatio & a fide, ideo dicitur radicaliter gratuita. Supposita autem fide & gratia præveniente, peccator jejunat, orat, & similia operatur, quibus gratiam justificationis meretur aliqualiter de congruo, sed non de condigno & ex justitia, & ideo justificatio formaliter sumpta est partim gratuita, partim etiam & secundum quid ex meritis.

Solutio est Aug. qui epist. 105. ad Sixtum, Mysterium sic explicat: " Nec ipsa " remissio peccatorum sine aliquo merito " est, si fides hanc impetrat; neque enim " nullum est meritum fidei .... Restat igitur ut ipsam fidem, unde omnis justitia sumit initium, non humano quo " isti extolluntur tribuamus arbitrio, nec " ullis præcedentibus meritis, quoniam " inde incipiunt bona quæcumque sunt " merita, sed gratuitum Dei donum esse fateamur, si gratiam veram, id est, " sine meritis cogitamus. " Cæterum Apostolus dicit Rom. 3. hominem justificari per gratiam, his verbis *Justificati gratis per gratiam ipsius*. Igitur non per solam fidem, cum hic nequidem illam nominet.

Solvuntur Protestantium objectiones ex sanctis Patribus.

OBJICIUNT I. Origenes in cap. 9. epist. ad Rom. sic loquitur: " Dicit Apostolus sufficere solius fidei justificationem, " ita ut credens quis tantummodo justificetur, etiamsi nihil ab eo operis " fuerit expletum. " Igitur omni exclusо opere fides ex Origene justificat.

Respondeo I. Opponendo Originem Origeni. Enim vero in cap. 4. ejusdem epist. sic habet: " Puto quod prima salutis initia, & ipsa fundamenta, fides est, " profectus vero & augmenta ædificii, " spes; perfectio autem & culmen totius operis, charitas.... Credentibus " quidem Christo, nec tamen deponentibus veterem hominem cum actibus suis " injustis, fides reputari non potest ad justitiam. " Igitur ex Origene requiruntur opera cum fide.

Respondeo II. distinguendo consequens: Fides justificat, secluso quandoque opere externo, concedo: sic qui apoplexia correptus interius conteritur de peccatis, justificatur cum voto Sacramenti, licet confiteri peccata non valeat, & est sensus Origenis: secluso omni opere tam interno quam externo, nego.

Reponunt: S. Hilarius in cap. 8. Matth. ait: " Movet Scribas, remissum ab homine peccatum, hominem enim tantum in Jesu Christo intuebantur, & " remissum ab eo quod lex laxare non " poterat, fides enim sola justificat. " Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Sola fides justificat per exclusionem operum Legis Mosaicæ, concedo: lex enim vetus, facta Evangelii promulgatione, non obligabat amplius: per exclusionem aliorum operum, nego. S. Hilarius cap. 7. in Matth. est sui ipsius interpres, his verbis: " Salus gentium omnis in fide est, & in " præceptis Domini vita est universarum. " Igitur requiruntur opera ex Hilario, nempe præceptorum adimpletio.

Eodem modo explicatur Ambrosius vel auctor Serm. 45. qui illi tribuitur, cum dicit: " Sicut sufficit Judæ ad scelera " Christum deseruisse; ita sufficit latroni ad innocentiam Domino credidisse. " Idem in c. 3. ad Rom. sic loquitur de Gentilibus: " Justificati sunt gratis, quia " nihil operantes, neque vicem reddentes sola fide justificati sunt dono Dei. " Ibi enim excludit solum opera Legis Mosaicæ, nam in cap. 4. epist. ad Hebr. ait: " Sola fides non sufficit, operari fidem per dilectionem necessarium " est. "

Insistunt: Chrys. hom. de fide & lege naturæ, ait: " Eum qui operatur opera " justitiæ sine fide, non possum probare " vivum esse. Fidelem absque operibus " possum monstrare... latro autem credidit " tantum, & justificatus est. " Ergo &c.

Respondeo I. ut supra, Chrysostomum velle solum fidem quandoque sine operibus externis justificare; & ut Latronis exemplo inhæreamus, nonne justificatus est per opera etiam externa, scilicet Christum confitendo, & postea in reliquo vitæ patienter sufferendo crucis tormentum, tum propter Christi amorem, tum etiam ad expianda peccata? unde idem Chrys. hom. 1. in epist. ad Timot. sic fatur: " Non fide solum opus est, sed " etiam charitate. "

Respondeo II. distinguendo: Et S. Chrysost. excludit solum opera Legis Mosaicæ

laicæ & cæremonias, concedo: opera in Evangelio commendata, nego. Ipse suam prodit mentem; hæc enim post verba in objectione laudata, subdit: " Quid te spon- „ taneæ servituti subdis, & legis jugo col- „ lum submittis. „

Simili modo solvuntur aliæ Patrum auctoritates in contrarium adductæ ab Hæreticis, ut fucum faciant: volunt enim SS. Doctores vel opera sine fide & charitate facta, vel cæremonialia Mosaica nihil prodesse ad justificationem; vel etiam loquuntur de fide viva, quando dicunt fidem sufficere, vel denique contendunt solam fidem catholicam, omni secluso errore, esse justificationis initium, nec quemquam justificari posse, nisi credat revelata; in quo sensu intelligendus venit S. Leo, cum epist. 70. ait: " Sola „ fides catholica vivificat & sanctificat. „ Rursus serm. 4. de Epiph. " Hoc est quod „ justificat impium .... si in uno eodem- „ que Domino Jesu Christo & vera dei- „ tas, & vera credatur humanitas. „

Replicant: Fides habet omnia requisita ad justificandum hominem, & ut sit causa formalis justificationis, ut contendit Lutherus: Ergo &c. Probatur antecedens. Peccatum consistit in aversione a Deo ut prima veritate, & summo bono reduplicative ut vero. Tum & in conversione ad creaturam; justificatio vero in aversione a creatura & conversione ad Creatorem ut primam veritatem, id est, ut est veritas summi boni, seu ut est bonum verum & non apparens, juxta illud Joan. 17. vers. 3. *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum Deum verum*: Sed fides avertit peccatorem a creatura ut falso bono, & convertit ad Creatorem ut est prima veritas: Ergo &c.

Confirmatur: Sola fides respicit Deum ut verum: Ergo &c.

Respondeo distinguendo primam partem: Peccatum consistit in aversione a Deo, ut est veritas simul & summa bonitas, concedo: ut est solum veritas, nego. Ad aliam partem similiter distinguo: justificatio consistit in conversione ad Deum ut primam veritatem & summam bonitatem, concedo: secus, nego. Et vero vita hominis in possessione summi boni sita est, unde minore concessa, distinguo consequens: Fides viva & charitate operans, est causa justificationis, concedo: seclusis virtutum, maxime charitatis operibus, nego.

Ad confirmationem similiter distinguo: Fides respicit Deum ut primam veritatem assequibilem, concedo: non assequibilem, subdistinguo: fides informis, transeat: viva, nego. Justificatio consistit in eo quod peccator convertatur ad Dominum, ut ad ultimum finem in quo quiescat, adeoque ut veritatem assequibilem & possidendam; hoc autem non potest fieri sine charitate quæ respicit Deum ut summam bonitatem, & ultimum finem.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Fides initiative justificans non est I. fiducia. II. nec notitia clara Mysteriorum. III. nec ipsa fides se sola justificat.

PRIMUM patet, quandoquidem Christus Luc. 18. damnat Pharisæum superbum, eo quod se propter bona opera crederet justum: hinc Concilium Tridentinum sess. 6. can. 12. proscribit Lutheranos & Calvinistas, eo quod dicerent fidem justificantem nihil aliud esse quam fiduciam divinæ misericordiæ. Nec mirum: Fides justificans ea est, qua quis in spem contra spem credit, ut habetur Rom. 4. Ergo &c.

Secundum utique claret: habet enim Heb. 11. *Est autem fides sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium.* Et Joan. 20. Christus dixit Thomæ: *Beati qui non viderunt, & crediderunt.* Cæterum fides est essentialiter obscura, & in hoc a scientia secernitur. Ergo &c.

Tertium est etiam verissimum, juxta illud 1. Cor. 13. *Si habuero prophetiam, & noverim mysteria omnia ... charitatem autem non habeam, nihil sum.* Concinunt Patres. Clemens Alex. lib. 2. Strom. ante medium. S. Aug. lib. de natura & grat. cap. ult. Ratio est, quia fides sine operibus, teste D. Jacobo, cap. 2. mortua est. Ergo &c.

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET RESPONSIONUM.

PRIMO: Non semel mentio fit in sacris Scripturis de fiducia in Deum, sed solum

Digitized by Google

solum ut de justificationis effectu; nusquam vero ut de causa formali justificationis: prius enim est esse justificatum, quam a Spiritu sancto responsum aliquod interius accipere, quod simus Filii Dei.

Secundo: Nec quemquam movere debet, quod justificatio in sacris eloquiis tribuatur fidei; hoc enim unum probat, videlicet justificationem ortum ducere a fide. Cæterum fides justificans, est fides viva, adeoque non sola, sed charitati cæterisque virtutibus ad charitatem sequentibus consociata.

Tertio: Esto quod in quibusdam Scripturæ textibus, ubi de justificatione agitur, sola fides nominetur, sed in aliis recensetur, immo, teste D. Jacobo, *fides sine operibus mortua est*.

ARTICULUS SECUNDUS.

Utrum justificatio sit solum imputativa?

EX dictis liquet solam fidem non esse justificationis causam, & hoc contra Lutheranos, sed novus exurgit error cæterorum Protestantium dicentium illam consistere in justitia imputativa per fidem, quod etiam dicunt Lutherani, sed diversimode se explicant: quidam enim ajunt peccatorem justificari eo ipso quo credit, & imputatur illi justitia Christi qua peccata veluti pallio teguntur: ita Calvinus & sui: Alii vero contendunt impium justificari per fidem, qua ipsa Dei justitia illi imputatur, ut non imputentur amplius illi peccata sua: ita Hosiandrus, ut refert Bellarminus lib. 2. de justif. cap. 5. contra quos sit

CONCLUSIO.

Peccator non justificatur per imputationem justitiæ Christi.

Prima probatio, ex Scriptura sacra.

Ex veteri Testamento 1. Paral. 2. *Obsecro, Domine, aufer iniquitatem servi tui.* Psal. 30. *Asperges me, Domine, hyssopo & mundabor, lavabis me, & super nivem dealbabor.* Isaie 44. *Delevi ut nubem iniquitates tuas, & quasi nebulam, peccata tua.* Ezech. 36. *Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris.* Mich. 7. *Projiciet in profundum maris omnia peccata nostra.*

Ex his hoc sequitur in probationem argumentum. Qui aufert iniquitates, qui eas delet ut nubem, qui mundat animam a culpa, sicut corpus per aquam ab inquinamentis abluitur, immo qui mundat super nivem dealbans animam peccatricem: denique qui projicit in mare peccata, ille ea delet non per puram imputationem, sed vere & realiter, ita ut nihil de priori culpa remaneat: Atqui ex Scriptura sic justificat Deus peccatorem: Igitur peccata non remanent, ut volunt Protestantes, nec simpliciter non imputantur per justificationem, sed vere & intrinsece delentur.

Ex novo Testamento, Joan. 1. *Dedit eis potestatem Filios Dei fieri.* Et iterum: *Si quis diligit me, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* Rom. 5. *Abundantiam gratiæ & donationis... accipientes.* 1. Cor. 6. *Et hæc quidam fuistis*, scilicet peccatores, *sed abluti estis, sed justificati estis in nomine Domini nostri Jesu Christi.* Rursus ad Tit. 3. *Benignitas & humanitas apparuit Salvatoris nostri Dei, non ex operibus justitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit, per lavacrum regenerationis & renovationis Spiritus sancti, quem effudit in nos abunde per Jesum Christum Salvatorem nostrum, ut justificati gratia ipsius, heredes simus, secundum spem vitæ æternæ.*

Unde ista sequitur probatio contra Protestantes. Qui fiunt filii Dei adoptivi, & hoc per inhabitationem Dei in seipsis: qui ita abluuntur ut ex peccatoribus Sancti evadant, qui gratia Christi justificantur qua vitæ æternæ heredes sunt, non justificantur per solam justitiæ aut Dei aut Christi imputationem, sed per justitiam intrinsece in anima inhærentem: Atqui sic justificatur peccator ex Scriptura: Ergo &c.

Secunda probatio, ex Concilio Tridentino.

CONCILIUM sess. 6. cap. 7. sic loquitur: " Unica formalis causa, *justificatio-* ,, *nis*, est justitia Dei, non qua ipse ju- ,, stus est, sed qua nos justos facit, qua ,, vide-

„ videlicet ab eo donati, renovamur spiritu mentis nostræ, & non modo reputamur, sed vere justi nominamur & sumus.... id in hac impii justificatione fit, dum ejusdem sanctissimæ Passionis merito per Spiritum sanctum charitas Dei diffunditur in cordibus eorum, qui justificantur, atque ipsis inhæret. „

Ibidem can. 9. *Si quis dixerit sola fide impium justificari, ita ut intelligat nihil aliud requiri, quod ad justificationis gratiam consequendam cooperetur, & nulla ex parte necesse esse eum sua voluntatis motu præparari atque disponi; anathema sit.*

Ibidem can. 10. *Si quis dixerit homines sine Christi justitia, per quam nobis meruit justificari, aut per eam ipsam formaliter justos esse; anathema sit.*

Ibidem can. 11. *Si quis dixerit homines justificari vel sola imputatione justitiæ Christi, vel sola peccatorum remissione, exclusa gratia & charitate quæ in cordibus eorum per Spiritum sanctum diffundatur, atque illis inhæreat, aut etiam gratiam qua justificamur, esse tantum favorem Dei; anathema sit.*

Ibidem can. 12. *Si quis dixerit fidem justificantem nihil aliud esse quam fiduciam divinæ misericordiæ peccata remittentis propter Christum, vel eam fiduciam solam esse qua justificamur; anathema sit.*

Illis definitionibus explodit Synodus Trid. varios Protestantium circa justificationem errores, declarando justificationem non fieri, I. Per solam fidem sine operibus: II. nec per solam imputationem justitiæ Christi: III. nec per eamdem Christi justitiam tamquam per causam formalem: IV. nec etiam per solam peccati remissionem, sed per renovationem interiorem, mediantibus gratia & donis Spiritus sancti, ut dicetur fusius articulo sequenti. Ergo &c.

Tertia probatio, ex sanctis Doctoribus.

S. HIERONYMUS lib. 1. adversus Pelagianos sic habet: " Hæc est hominis „ summa justitia, quidquid potueris habere justitiæ, non tuum esse putare, sed „ Domini qui largitus est. „

Ambrosius lib. 6. Exam. cap. 8. ait: " Utrum justificatio secundum corpus, an „ secundum animam tibi conferri videatur, quæso, respondeas? Sed dubitare „ non potes, cum justitia, unde justificatio derivata est, mentis tuæ utique, „ non corporis sit. „

S. Augustinus lib. de spir. & litt. cap. 9. " Sicut fides Christi dicta est, non qua „ credit Christus, sic justitia Dei, non „ qua justus est Deus„: & paulo ante„: justitia Dei, non qua Deus justus est, sed „ qua induit hominem dum justificat impium. „ Rursus epist. 120. cap. 30. " Ignorantes Dei justitiam, qua nos ejus „ gratia justi sumus. „

Cyrillus Alex. lib. 6. de Trinit. sic loquitur: " Calor spiritus est, qui simul „ ut charitatem in nobis diffuderit, & „ ejus igne mentes nostras inflammaverit, „ jam sumus justitiam consecuti. „

S. Prosper suum addit calculum in responsione ad caput sextum Gallorum his verbis: " Justificatus homo, id est, ex „ impio pius factus nullo præcedente bono merito accipit donum, quo medio „ acquirat & meritum, ut quod in illo „ inchoatum est per gratiam Christi, etiam „ per industriam liberi augeatur arbitrii, „ numquam remoto adjutorio Dei, sine „ quo nec proficere, nec permanere in „ bono quisquam potest. „

Gregorius lib. 18. Moral. cap. 33. sic effatur: " Non commemorabuntur in comparatione ejus, omnes supernæ patriæ „ electi: Sancti quidem & justi sunt, sed „ participatione sapientiæ non comparatione. Justitia quidem sapientiæ, justitia & servi sapientiæ nuncupantur, „ sed illa justitia justificans est, isti autem „ sunt justitia justificata.

Quibus positis, sic argumentor: Justitia qua impius justificatur est inhærens: Ergo non sola justitia aut Dei aut Christi imputata. Probatur antecedens: Ex S. Hieronymo justitia qua impius justificatur est donum Dei: Ex Ambrosio tangit animam: Ex S. Augustino non est justitia qua Deus est, sed qua induit hominem: Ex S. Cyrillo est a Spiritu sancto charitatem diffundente & mentes inflammante: Ex S. Prospero est adjutorium & gratia Christi: Ex S. Gregorio non est ipsa sapientia justificans, sed sapientia per participationem & justificata. Igitur est justitia vere inhærens & interior, & non pure extrinseca seu mere imputata.

Pro-

Probatio quarta, ex rationibus Theologicis.

PRIMA: Eodem proportionalis modo homines constituuntur justi, quo a contrario constituti sunt peccatores, juxta illud Apostoli Rom. 5. *Sicut enim per unius inobedientiam . . . peccatores constituti sunt multi, ita & per unius obedientiam, justi constituentur multi*. Ibi Apostolus demonstrat Christum delevisse chyrographum mortis, contraria peccato Adami in nobis operando: Sed homines constituti sunt, peccatores non solum per imputationem extrinsecam peccati Adæ, sed per realitatem; omnes enim sunt ex natura & intrinsece filii iræ, teste eodem Apostolo: Igitur impius constituitur justus per realem gratiæ Christi acceptionem, & renovationem interiorem.

Secunda: Gratia Christi, ex eodem Apostolo, *superabundavit ubi abundavit delictum*; sed ex eodem mors seu peccatum regnavit intrinsece ab Adam in omnes, etiam in his qui non peccaverunt *in similitudinem prævaricationis Adæ*, scilicet in pueris, qui propria voluntate non deliquerunt: regnavit inquam intrinsece & non pure extrinsece: Igitur a fortiori gratia regnat intrinsece per justificationem impii, adeoque justificatio non fit per meram Christi justitiam extrinsece imputatam.

Tertia: Ex eodem Apostolo credidit Abraham, & imputatum est illi ad justitiam, & quidem non pure extrinsece, siquidem in Scriptura dicitur benedictus, Propheta & Dei amicus: Sed per justificationem homo de inimico fit Dei amicus, juxta illud Scripturæ: *Qui aliquando non populus, nunc autem populus*. Et iterum: Alia Scriptura dicit *quod Christus mundaverit sibi populum acceptabilem sectatorem bonorum operum*. Joan. 1. *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi*. Act. 3. *Convertimini, ut deleantur peccata vestra*. Ergo &c.

Quarta: Illa justitia est intrinseca, quæ reddit hominem de tenebroso lucidum, & de mortuo vivum: Sed hoc facit gratia justificans, juxta illud Ephes. 5. *Eratis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino*. Et ad Coloss. 2. *Convivificavit vos Christo, donans vobis omnia delicta, delens quod adversus vos erat chyrographum decreti*.

Quinta: Imputatio extrinseca justitiæ, nihil ponit in re, sed relinquit hominem semper coinquinatum: Atqui e contra justificatio plus facit, siquidem super nivem dealbat impium, & reddit illum bonorum Dei hæredem, tamquam Filium dilectissimum in quo sibi complacet Deus; si autem solum foret extrinseca, neque filius, neque hæres Dei in justificatione evaderet peccator; non quidem filius, quia in hypothesi esset semper inimicus realiter, semper enim haberet realitatem peccatorum suorum; neque hæres consequenter, quia nihil coinquinatum intrabit in regnum cœlorum: Ergo &c.

Sexta: Si impius justificaretur per imputationem, nullo modo justificaretur, quia vere sicut antea foret justitiæ hostis peccator; cum enim peccatum inducat in animas maculam intrinsecam, peccator nondum justificari censetur, donec intrinsece sanctificetur.

Septima: Implicat impium justificari formaliter per justitiam qua Christus justus est, & ut Christus, & ut Deus præcise: Ergo &c. Probatur antecedens. Si impius justificaretur justitia qua Christus justus est, foret eodem modo justus ac ipse Christus, quia haberet eamdem formaliter justitiam, & sic esset alter Christus, quia ubicumque reperitur eadem forma, ibi eumdem producit effectum, adeoque illa justitia produceret eamdem sanctitatem quæ est in Christo. Item si foret justus eadem justitia quæ est formaliter in Deo, etiam fieret Deus, quandoquidem haberet eamdem sanctitatem: Sed absurdum consequens: Ergo & antecedens.

Solvuntur objectiones Hæreticorum ex Scriptura prodeuntes.

OPPONES: Rom. 4. habetur: *Credidit Abraham, & reputatum est ei ad justitiam*. Et cap. 5. *Per unius justitiam in omnes homines in justificationem vitæ. Per . . . obedientiam unius justi constituentur multi*. Igitur per imputationem justitiæ Christi justificatur homo.

Respondeo ad 1. distinguendo: Et ex hoc sequitur quod fides sit justificationis initium & fundamentum, concedo: quia enim credidit Abram fide viva, bene sequitur quod fidelis inventus sit. Ex

ex hoc sequitur quod justificatus sit per puram justitiæ Dei imputationem nego. Addidit enim fidei charitatem, & charitati opera, ut dictum est supra.

Ad 2. distinguo: Justificatio fit per obedientiam Christi, tamquam per causam meritoriam, concedo: obedientia enim Christi nostram operata est salutem, juxta illud ad Philip. 2. *Factus obediens usque ad mortem .... propter quod & Deus exaltavit illum, &c.* Tamquam per causam formalem, nego. In hoc igitur est paritas, quod sicut Adæ inobedientia in genere causæ demeritoriæ fuit causa perditionis generis humani, a contrario obedientia Christi fuit causa vitæ & salutis.

Instant: 1. Cor. 1. legitur: *Qui factus est nobis sapientia a Deo & justitia*. Tum Jerem. 23. *Et hoc est nomen quod vocabunt eum, Dominus justus noster*. Igitur justificatio fit per justitiam Christi quæ imputatur nobis. Confirmatur: 2. Corint. 5. *Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, non reputans illis delicta ipsorum*. Ergo &c.

Respondeo ad 1. distinguendo: Impius justificatur justitia Christi in genere causæ meritoriæ, concedo: ita Trid. sess. 6. cap. 7. in genere causæ formalis, nego. Alias eodem modo peccator justificatus, justus, & sanctus foret, sicut ipse Christus, quod implicat.

Ad 2. distinguo: Impius reconciliatur per Christum qui non reputat illi delicta sua, illa delendo per ejus gratiam, concedo: simpliciter non imputando, nego. Imputatur igitur nobis justitia Christi in justificatione, sed non vacue & mere extrinsece, verum potius intrinsece simul & extrinsece: extrinsece quidem, in quantum Christus solvit pretium & satisfecit, seipsum offerendo Patri hostiam pro peccatis nostris, in quo sensu delevit Chyrographum mortis, & nos reconciliavit solvendo debitum pro peccato; intrinsece vero applicando nobis merita sua per gratiam quæ delet peccata, quæque nos Deo conjungit, nos reconciliat & quidem intrinsece, sicque reconciliatio nostra duplicem habet causam; alteram extrinsecam, Christi scilicet mortem; alteram vero intrinsecam, nimirum gratiam & donum Christi. Primum docet Apostolus ad Coloss. 2. his verbis: *Convivificavit vos cum Christo, donans vobis omnia delicta, delens quod adversus nos erat Chyrographum decreti*: id est maledictio propter peccatum originale; secundum vero Rom. 5. *Gloriamur in Deo per Dominum nostrum Jesum Christum, per quem nunc reconciliationem accepimus, ... abundantiam gratiæ & donationis & justitiæ accipientes, in vita regnabunt per unum*. Igitur non imputatio peccati fit per ejusdem peccati abolitionem, & gratiæ infusionem. Hac solutione evanescunt omnia hæreticorum sophismata.

Insistunt: Ephes. 1. habetur: *Deus, gratificavit nos in dilecto filio suo*: Igitur justificatio est mere extrinseca, siquidem habetur ex eo quod Deus in suam amicitiam recipiat peccatorem; & cap. 4. *Induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est*: Sed vestimentum est pure extrinsecum. Igitur cum Apostolus comparet justificationem indumento, extrinseca dici debet.

Respondeo ad 1. distinguendo: Deus nos acceptos sive gratiosos habuit, id est, fecit, concedo: habuit simpliciter, nego. Ita vertit Chrysostomus his verbis: *Gratiosos nos reddidit, hoc est, non solum peccatis liberavit, sed & dilectos amicos effecit*. Ibi duo notat S. Doctor, scilicet deleri peccata in justificatione, deinde peccatorem fieri Dei amicum. Similiter interpretatur hunc locum Theodoretus.

Ad 2. distinguo: Et comparatio indumenti est in aliquo, concedo: in omnibus, nego. Sensus Apostoli est, quod sicut induimur veste extrinsece, quæ totum corpus tegit, ita debemus totaliter induere Christum intrinsece, ut ipsius gratia regnet & in anima, & in potentiis animæ, immo & in ipso corpore, reprimendo passiones, unde ad Coloss. 3. seipsum explicat Apost. dicens: *Expoliantes vos veterem hominem .... induentes novum, eum qui renovatur in agnitionem, secundum imaginem ejus*. Si renovatur, igitur accipit formam intrinsecam sanctitatis & pulchritudinis, quam habuit homo innocens factus ad imaginem Dei. Quod autem ista imago redeintegretur per gratiam, dicit Aug. lib. 6. de Gen. ad litt. cap. 26. *Hanc imaginem in spiritu mentis impressam perdidit Adam per peccatum, quam recipimus per gratiam justitiæ*.

Urgent: Psal. 31. *Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt*

funt peccata. Igitur justificatio est pura tectio; unde 2. Esdræ cap. 4. *Ne operias iniquitatem eorum*: Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Et Propheta loquitur de tectione tam interiori quam exteriori, concedo: de exteriori tantum, nego. Nam dicit, *Beati quorum remissæ sunt iniquitates*: Et Psal. 50. *Averte faciem tuam a peccatis meis, & omnes iniquitates meas dele;* ita interpretatur Justinus martyr in dial. cum Tryphone circa finem: " Beatus, *inquit*, cui non imputavit Do„ minus peccatum, hoc est, cui pœni„ tenti Deus peccata remittet. „ Sic etiam Aug. serm. 2. in hunc Psal. *Beati quorum*, his verbis, *non sic intelligatis quod dixit, peccata cooperta sunt, quasi ibi sint & vivant.... medicus tegit ut curet emplastro enim tegit*, Ergo ex Aug. vere delet, nam emplastrum curat tollendo malum.

Ad confirmationem distinguo: Et Esdras petit ne operiat iniquitatem eorum eam delendo, concedo: secus, nego. Namque subjungit, *& peccatum eorum coram facie tua non deleatur*.

Solvuntur argumenta ex Patribus.

OBJICIUNT: Ambrosius lib. 2. de Jacob & vita beata explicat exemplo Jacob se se ocultantis habitu sui fratris, nostram justificationem; sed Jacob tegebatur solum extrinsece per vestimenta Esau, cui tamen imputata est persona Esau, propter quod recepit benedictionem tamquam primogenitus: Igitur peccator tegitur solum extrinsece justitia Christi, quæ illi imputatur ut recipiat justificationis benedictionem.

Respondeo I. locum non inveniri in libro Ambrosii, unde ab hæreticis citatur sine capite, cum tamen liber per capita distribuatur.

Respondeo II. dato & non concesso quod auctoritas sit genuina, distinguo: Justificamur justitia Christi tamquam a causa efficiente & meritoria, concedo: nam ut Deus est causa principalis & physica nostræ justificationis, juxta illud Psal. 83. *Gratiam & gloriam dabit Dominus*; ut homo vero est causa meritoria per passionem suam: Imputatur illi ut causæ formali, nego. Ad exemplum vestimenti dico cum S. Chrys. exempla non esse secundum omnia accipienda.

Instans: S. Augustinus Euchir. cap. 41. ait de Christo: *Ipse factus est peccatum ut nos justitia, nec nostra, sed Dei simus: nec in nobis, sed in ipso sicut ipse peccatum, non suum, sed nostrum, nec in se, sed in nobis constitutum*. Atqui Christus factus est peccatum solum per imputationem, ex Aug. vero similiter sumus justi per imputationem ipsius justitiæ, quia ex S. Doctore non sumus justi justitia quæ sit in nobis, sed justitia quæ est in Deo: Igitur solum per imputationem; alias si essemus per gratiam intrinsece inhærentem, essemus justi justitia quæ esset in nobis, quod est contra Augustinum.

Respondeo distinguendo: Sumus justi per imputationem justitiæ Christi, quo ad redemptionem generalem, & solutionem debiti pro peccato originali, tum quoad recuperationem juris ad vitam æternam habendam, concedo: quoad singularem justitiam, subdistinguo: per imputationem justitiæ Christi quæ operatur in nobis per infusionem gratiæ, concedo: extrinsece & mere imputative, nego. Duplex est in homine injustitia; altera generalis quæ provenit ex maledictione Adæ ad posteros transmissa, per quam clausum est nobis cœlum & amisimus gloriam: altera pecularis tum per peccatum originale, tum per actuale contracta. Primo modo constituimur justi per satisfactionem Christi qua aperuit cœlos, quod quidem opus soli Christi justitiæ tribuitur per exclusionem justitiæ legis naturæ & Mosaicæ, cujus opera excludit S. Augustinus post S. Paulum; quocirca recte dicit in hoc sensu quod sumus justi, non justitia quæ est in nobis, quia purus homo, ut ait Propheta, non dabit Deo placationem suam; at vero sumus justi justitia propria per gratiam infusam: ita S. Aug. serm. 15. de verbis Apost. " Nos, *inquit*, sumus, „ justitia non nostra, sed Dei; ab illo „ accepta, non a nobis assumpta, im„ partita, non usurpata, donata, non ra„ pta. „ Si data, igitur ex Aug. per gratiam infusa.

Persistunt: S. Bern. epist. 190. ad Innocentium, sic loquitur: " Justum me di„ xerim, sed illius justitia. Quænam „ ipsa? Finis legis Christus ad justitiam „ omni credenti: denique qui factus est „ nobis justitia a Deo Patre. „ Et serm. 23. in Cant. " Sufficit mihi ad omnem ju-

Oo 2 stitiam

Digitized by Google

„ suam solum habere propitium cui soli „ peccavi. „ Et serm. 61. in Cant. explicans illud Psal. 70. *Domine memorabor justitiæ tuæ solius*, dicit : " Ipsa enim est „ & mea; nimirum factus es mihi tu justitia a Deo. Numquid mihi verendum „ est, ne non una ambobus sufficiat? non „ est pallium breve, quod secundum Propheram, non possit operire duos. „ Sed pallium tegit solum extrinsece : Ergo &c.

Respondeo ut supra. Ad primum distinguo: peccator fit justus justitia Christi, illam participando per gratiam, concedo : secus, nego. Vult solum S. Bernardus quod eodem modo justificemur per gratiam Christi, sicut peccatores constituti sumus per peccatum Adami. Sicut ergo realiter nobis transmissa est culpa Adæ, per peccatum originale, ita nobis communicatur justitia Christi, per gratiam, unde Bern. in eadem epist. 190. sic se explicat, loquens de Christo : " Qui factus est nobis „ justitia a Deo Patre; quæ ergo mihi „ justitia facta est, mea non est, si mea „ traducta culpa, cur non & mea indulta justitia; & sane mihi tutior donata „ quam innata. „ Igitur S. Bern. agnoscit justificationem inhærentem, & gratiam delentem peccata, juxta illud serm. 22. in Cant. de Petro : " Qui lapsus flevit amare quatenus culpam dilueret, „ recuperaret justitiam.

Ad ultimum locum dico S. Bern. velle solum Christum esse causam meritoriam nostræ justitiæ, unde ibidem sic loquitur: " Meum proinde meritum miseratio Domini. Non plane sum meriti inops, „ quamdiu ille miserationum non fuerit; „ quod si misericordiæ Domini multæ, „ multis ego in meritis sum. „

Dices : Homo nunpotest justificari sine fide in Christum & nisi imputetur illi justitia Christi : Ergo &c.

Respondeo ut supra, nisi imputetur per applicationem & infusionem gratiæ, concedo : pure extrinsece, nego.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Peccator non justificatur per imputationem justitiæ Christi.

PRIMO : Hoc passim annuntiant divinæ Scripturæ : Psal. 50. *Lavabis me, & super nivem dealbabor*. Tum 1. Cor. 6. *Et hæc quidem fuistis*, scilicet peccatores, *sed abluti estis...sed justificati estis*. Sic de fide definivit sacra Synodus Tridentina sess. 6. can. 9. 16. 11.

Secundo : Suffragantur Patres : Hieron. lib. 1. adversus Pelag. Aug. lib. de spirit. & litt. cap. 9. &c.

Tertio : Nec desunt rationes quibus veritas probetur. Prima, quia Scripturæ & Patres asserunt deleri peccata : Igitur, homine justificato, non sunt amplius. Secunda Apost. 5. de peccato ab Adamo contracto, & de gratia per Christum diffusa relative loquitur : Sed peccatum realiter & intrinsece ab Adam in posteros transfusum est : Igitur a fortiori gratia justificans per Mediatorem ad nos intrinsece habetur. Tertia, quia ex eodem Apost. ibidem : ubi abundavit delictum, superabundavit & gratia : Ergo &c.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM

ET RESPONSIONUM.

PRIMO : Quando Scripturæ dicunt pœnitentibus non amplius imputari peccata, supponunt deleta; hoc est, Deus non habet ultra peccaturem pœnitentem ut inimicum.

Secundo : Similiter quum ajunt Christum esse justitiam nostram, intelligendum est causaliter, minime vero formaliter.

Tertio : Neque negamus tegi peccata in justificatione, sed strictissime teguntur, pro ut vox *tegi*, idem est ac *deleri*. Sic Patres interpretantur istud Psal. 31. *Beati, quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata*. Hunc vel ipse Propheta exhibet sensum : si enim remissæ sunt iniquitates, jam amplius non subsistunt, sicut de facto remanerent, si per solam justitiæ Christi imputationem extrinsece tantum dimitterentur.

ARTICULUS TERTIUS,

Utrum justificatio sit formaliter renovatio per gratiam habitualem & permanentem?

PROTESTANTES non solum errant circa causam efficientem justificationis, sed etiam in causa formali, & effectu primario

rio assignando; siquidem tenent justificationem esse meram peccatorum tectionem & non abolitionem: voluntque in hoc formaliter consistere; unde duo incumbunt contra istum errorem probanda, nimirum Justificationem esse veram & internam hominis renovationem: alterum vero eam consistere formaliter in gratia habituali & sanctificante. Unde fit

CONCLUSIO PRIMA.

Justificatio est interior hominis renovatio.

PROBATUR I. *ex Scriptura*: Joan. 1. habetur: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi*: Unde Apostolus ait Rom. 3. *Justificati gratis per gratiam ipsius*. Ibidem 8. *Quos vocavit, hos & justificavit*: Glossa dicit *remissione peccatorum*. Igitur justificatio est interior hominis renovatio.

Probatur II. *ex Symbolo Apostolorum*, in quo profitemur, non tantum peccatorum tectionem, sed & remissionem: & hic articulus fidei fundatur in verbo Christi dicentis Joan. 20. 21. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*. Ergo &c.

Probatur III. *ex Concilio Trid.* Quod sess. 6. can. 11. sic definit. *Si quis dixerit, homines justificari, vel sola imputatione justitiæ Christi, vel sola peccatorum remissione, exclusa gratia & charitate quæ in cordibus eorum per Spiritum sanctum diffundatur, atque illis inhæreat, aut etiam gratiam, qua justificamur, esse tantum favorem Dei: anathema sit*. Prius cap. 4. justificationem sic delineat: cap. 4. " Translatio ab eo statu, in quo homo nascitur filius primi Adæ in statum gratiæ & adoptionis filiorum Dei, per secundum Adam Jesum Christum Salvatorem nostrum." Ita S. Aug. l. de spir. & litt. cap. 9. de verbo ad verbum.

Probatur IV. *ex dicto Thoma*, qui hic 1. 2. q. 113. art. 1. ex professo docet nostram conclusionem: ibi enim duplicem distinguit justificationem: alteram quæ fit per simplicem motum a non esse gratiæ, ad esse gratiæ, ut in Angelis & primis parentibus; prius enim est saltem in instanti naturæ illos concipere creatos, quam gratia sanctificatos. Alteram quæ fit per motum a contrario, quæ est transitus a peccato ad gratiam; utraque autem fit per renovationem interiorem, mediante gratia sanctificante, ut docet S. Doctor. Prima quidem scilicet creaturæ innocentis per gratiam elevat naturam ad participationem naturæ divinæ. Secunda vero per gratiam idem facit, & præterea animam sanat. Ergo non injucundum erit hic texere verba sancti Doctoris: " Hæc autem justitia in homine potest fieri dupliciter: Uno quidem modo, per motum simplicis generationis, qui est ex privatione ad formam. Et hoc modo justificatio posset competere, etiam ei qui non esset in peccato, dum hujusmodi justitiam a Deo acciperet. Sicut Adam dicitur accepisse originalem justitiam. Alio modo potest fieri hujusmodi justitia in homine secundum rationem motus, qui est de contrario in contrarium: Et secundum hoc justificatio importat transmutationem quamdam de statu injustitiæ ad statum justitiæ prædictæ. Et hoc modo loquuntur hic de justificatione impii secundum illud Apost. Rom. 4. Et qui non operatur, credenti autem in eum qui justificat impium."

Probatur ratione: Justificatio quæcumque sit, facit hominem de non sancto sanctum, de non filio filium Dei adoptivum: Sed creaturam fieri de non sancta sanctam, est interius renovari. Igitur justificatio est interior hominis renovatio, & hoc vocatur formalis justificationis effectus, seu justificatio passive sumpta.

CONCLUSIO SECUNDA.

Causa formalis justificationis, est gratia sanctificans & permanens; efficiens vero physica, Deus; meritoria, Christus; instrumentalis vero sacramentum.

PROBATUR 1. pars. I. ex Script. Joan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto &c.* Rursus 1. Joan. 4. *Deus charitas est, & qui manet in charitate, in Deo manet & Deus in eo*. Matt. 5. *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt*: Sed renasci dicit quid permanens, sicut & manere in Deo, & esse corde mundum: Ergo causa &c.

Probatur II. *ex Concilio Trid.* quod sess. 6. cap. 9. omnes describit justificationis causas his verbis: " Hujus justificatio-

,, tionis causæ sunt; finalis quidem, glo-,, gia Dei, & Christi, ac vita æterna: efficiens vero misericors Deus, qui gratuito ,, abluit, & sanctificat, signans & ungens ,, spiritu promissionis sancto, qui est pignus hæreditatis nostræ: meritoria autem, dilectissimus unigenitus suus, Dominus noster Jesus Christus: qui, cum ,, essemus inimici, propter nimiam charitatem, qua dilexit nos sua sanctissima ,, passione, ligno crucis nobis justificationem meruit, & pro nobis Deo Patri ,, satisfecit. Instrumentalis autem, sacramentum Baptismi &c.,,

Probatur 3. *ex SS. Patribus*: S. Augustinus lib. 15. de Trinit. cap. 8. " Quæ ,, natura, *inquit*, cum a suo conditore ,, justificatur, a deformi forma formosam transfertur in formam.,, Sed hoc nequit fieri sine gratia sanctificante: Ergo &c. Idem probant Patres supra citati, pro justitia inhærente in articulo præcedenti.

D. Thomas hic art. 2. ex professo docet conclusionem, dicendo hominem justificari per Dei gratiam quæ non est sterilis; unde sic habet: " Effectus autem ,, divinæ dilectionis in nobis, qui per ,, peccatum tollitur, est gratia qua homo ,, fit dignus vita æterna, a qua peccatum ,, mortale excludit. Et ideo non posset ,, intelligi remissio culpæ, si non adesset ,, infusio gratiæ.,, Etenim gratia sanctificans est participatio naturæ divinæ: & ab ipsa fluunt virtutes, quæ sunt divinorum attributorum emanationes, sed homo justificatur recipiendo sanctitatem, quæ illum reddit Deo similem, in quantum fieri potest: ergo justificatur formaliter per gratiam habitualem.

Probatur Secunda pars: Spiritus sanctus ex Conc. Trident. sess. 6. cap. 5. & 6. dupliciter se habet ad hominem. Primo quidem ad peccatorem per assistentiam & transeunter, ad justum vero inhabitando, & per infusionem gratiæ & donorum, ut habetur sess. 6. sed Spiritus Sanctus inhabitat solum per gratiam sanctificantem, actualis enim momentanea est & transiens: Ergo &c.

Probatur tertia pars: Homo incidens in peccatum mortale dicitur semper peccator, etiam transacto peccato, quia macula peccati formaliter remanet in ipso, a qua est & denominatur peccator: Igitur a pari & a contrario justificatus dicitur formaliter & justus a gratia habituali permanente in anima; in qua quidem gratia, elucet ex S. Aug. pulchritudo divina, hinc ab ea sponsa dicitur, & formosa inter filias Jerusalem.

Postrema pars probatur in tract. de Sacram, & sufficienter explicatur a Tridentino: Enim vero solus Deus potest dare gratiam; & solus Christus eam promeruit, & applicat per sacramenta: Unde meritum nostrum est ab ipso.

Solvuntur objectiones contra secundam conclusionem.

QUÆ contra primam objiciuntur soluta manent ex his quæ diximus in articulo præcedenti contra justitiam imputativam.

Objiciunt Heterodoxi Psal. 142. *Non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens*. Et Isaiæ 64. *Quasi pannus menstruatæ omnes justitiæ vestræ*: Ergo teguntur peccata, & non delentur.

Respondeo ad 1. distinguendo: *Non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens*, id est, justitia nostra comparative ad sanctitatem Dei infinitam quasi nulla est, concedo: nulla est, omnino in se considerata, nego. Sic respondet hic divus Thomas.

Ad locum Isaiæ respondent Interpretes, Prophetam loqui de Judæis, qui totam reponebant justitiam in cæremoniis exterioribus legis, cor autem eorum longe erat a Deo. Et ideo ipsorum justitia intrinseca nulla erat, immo erant coram Deo abominabiles.

Instans: S. Aug. lib. 19. de civit. cap. 27. ait, " Ipsa nostra justitia, quamvis ,, vera sit propter veri boni finem ad quem ,, refertur, tanta tamen est in hac vita, ,, ut potius peccatorum remissione constet, quam perfectione virtutum.,, Igitur, inquiunt Calvinistæ, justificatio formaliter consistit in remissione peccatorum, & non in gratia.

Respondeo, distinguendo consequens: Justificatio consistit in remissione peccatorum, ut in effectu, concedo: ut in causa formali, nego. Quandoque justificatio explicatur per effectum maxime notum illumque primarium, ut per remissionem peccatorum. Sic illam explicat Aug. prius enim est remitti peccata quam habe-
re

Digitized by Google

re virtutes : quandoque per ipsas virtutes consequentes, juxta illud 1. Joan. 4. 16. *Deus charitas est*, *& qui &c*. Quandoque per dispositiones, juxta illud Act. 15. 9. *Fide purificans corda eorum*. Quandoque per causam efficientem physicam, ut habetur Job. 14. *Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine*, *nonne tu qui solus es?* Et Isaiæ 43. *Ego sum qui deleo iniquitates tuas*. Quandoque etiam per causam meritoriam. Rom. 3. *Justificati gratis per gratiam ipsius per redemptionem*, *quæ est in Christo Jesu*, & 1. Joan. 2. *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris*. Nonnumquam per causam instrumentalem, juxta illud ad Titum. 3. *Salvos nos fecit*, *per lavacrum regenerationis*; sed causa formalis est tantum gratia sanctificans. Et colligitur ex Apost. Rom. 8. *Quos præscivit*, *& prædestinavit conformes fieri imaginis filii sui*. Rursus Joan. 1. *Dedit eis potestatem filios Dei fieri*: Filiatio autem adoptiva habetur per gratiam sanctificantem, quæ est participatio naturæ divinæ. 2. Petr. *Maxima & pretiosa nobis promissa donavit*, *ut per hæc efficiamini divinæ consortes naturæ*.

Respondeo II. cum Bellarmino, Lib. 2. de justif. cap. 6. Calvinum allucinari; licet enim conveniat cum Lutheranis solum tegi peccata in justificatione, errat tamen in eo quod assignet pro causa formali justificationis remissionem peccatorum, dicendo peccatorem justificari eo quod non imputentur illi; sic Lutherus suo modo errat dicendo id fieri per hoc quod justitia Christi imputetur peccatori, siquidem Apostolus Rom. 4. ait de Christo, *Traditus est propter peccata nostra*, *resurrexit propter justificationem nostram*. Ibi enim Apostolus nomen justificationis tribuit non justitiæ Christi imputatæ; neque precise remissioni peccatorum, sed renovationi interiori, quæ est finis & passionis, & resurrectionis Christi, qui venit, ut mundaret, sibi populum acceptabilem.

Reponunt: Licet justus habeat gratiam, non tamen est perfecte justus: Igitur gratia non est causa formalis justificationis. Confirmatur: Si homo esset vere justus per gratiam, peccata in justificatione totaliter destruerentur, & non redirent: Atqui tamen peccata præterita redeunt, quando justus a sua excidit justitia; nam Matt. 18. legitur quod Dominus a servo denuo peccante exegerit omne debitum: Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Justus per gratiam non est perfecte justus, id est, ultimate, concedo: nam justitia ex omni parte perfecta, est solum pro beatitudine, ubi passiones non rebellant amplius contra spiritum: Id est, non est vere justus, nego; siquidem est filius Dei per adoptionem, & amicus.

Ad confirmationem, distinguo minorem: Peccata remissa redeunt secundum quid, in quantum ratione ingratitudinis, peccatum alternata vice sæpius commissum, est majus præcedentibus peccatis, concedo: redeunt formaliter, & secundum propriam maculam, nego. Solutio est divi Thomæ 3. p. q. 88. art. 1.

Instant: Justificatio fit per remissionem peccati: Sed non remittitur per gratiam habitualem: Ergo &c. Probatur minor: Gratia habitualis non immediate opponitur peccato: Ergo &c. Probatur Ant. Datur status medius inter justum & peccatorem, scilicet homo purus, qui nec est peccator, nec etiam Dei filius. Ergo &c.

Respondeo negando minorem: Ad probationem, distinguo: Gratia non opponitur immediate peccato, ut est injustitia & rebellio contra Deum, concedo: ut est macula afficiens animam, nego. Solutio est D. Thomæ hic art. 1. Cæterum peccatum, ut est actus opponitur immediate virtutibus, v. g. odium charitati; sed ut est privatio, & macula in anima relicta opponitur immediate gratiæ sanctificanti, quæ est pulchritudo animæ. Ad ultimam probationem, distinguo: datur status medius ex vi alterius decreti, quo potuisset esse status naturæ puræ, concedo: ex vi præsentis decreti, nego. Præsens enim Dei decretum est de justificatione hominis in statu præsenti naturæ lapsæ.

Urgent: Charitas facit hominem amicum Dei formaliter, juxta illud Joan. 14. 23. *Si quis diligit me*, *sermonem meum servabit*, *& Pater meus diliget eum*: Igitur non gratia, sed charitas est causa formalis justificationis.

Respondeo negando Ant. Charitas enim non facit amicum Dei, sed supponit per gratiam factum; in ista siquidem fundatur amicitia, quia est participatio naturæ divi-

næ : justificatio tamen tribuitur charitati, ut causæ dispositivæ, sicut & fidei ; de prima enim habetur, Luc. 9. *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum*. De 2. Act. 6. 15. *Fide purificans corda*. Sic docet D. Thomas hic art. 1. ad 15. his verbis : " Fides & charitas „ dicunt ordinem specialem mentis hu„ manæ ad Deum, secundum intellectum, „ vel affectum : Sed justitia importat ge„ neraliter totam rectitudinem ordinis, „ & ideo magis denominatur hujusmodi „ transmutatio, scilicet peccatoris, a ju„ stitia quam a charitate, vel fide. „ Porro gratia justificans est nostra justitia.

Persistunt : Deus potest de potentia absoluta auferre gratiam sine peccato : Igitur a pari potest auferre sine gratia peccatum, & hoc per puram condonationem extrinsecam.

Respondeo negando consequentiam & paritatem ; nam gratia dependet a Deo in esse, & in conservari, unde potest illam auferre sine peccato, sed peccatum reduplicative ut peccatum dependet a sola creatura in esse, quandoquidem est privatio, adeoque non potest auferri sine gratia, quæ est forma opposita.

Instant : Homo remittit injuriam sibi factam per puram condonationem extrinsecam, id est, illam non imputando amplius : Igitur a pari Deus potest remittere injuriam sibi factam per condonationem extrinsecam.

Respondeo negando paritatem propter duo: I. Quia injuria facta Deo per peccatum dicit maculam intrinsece inhærentem animæ; unde non potest remitti sine emundatione talis maculæ, quod fit per gratiam : injuria vero alteri homini facta, dicit quid mere extrinsecum, adeoque potest remitti per simplicem voluntatis actum, quo relaxatur injuria, & non imputatur amplius. II. Quia non potest remitti peccatum nisi Deus fiat placatus; non placatur autem, nisi peccator mutetur intrinsece, & fiat tum amicus, tum filius, sola autem gratia quæ est participatio naturæ divinæ, hæc mira operatur : sed homo supponit naturam sibi similem in altero homine, unde non tanta requiritur immutatio in illo cui remittit injuriam; sufficit enim quod nolit amplius nocere & offendere.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Justificatio est renovatio interior per gratiam habitualem.

PRIMO : Joan. 1. *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi*. Tum Rom. 3. *Justificati gratis per gratiam ipsius*. Ex his peccatum tollitur, & peccator justificatur per gratiam. Igitur justificatio est interior hominis renovatio.

Secundo : Sic definit Concilium Trid. sess. 6. can. 11. sic docet ex professo S. Thomas 1. 2. q.113.art.1. ratio est, quia justificatio facit hominem de peccatore sanctum. Ergo &c.

Tertio : Hoc opus mirabile fit per gratiam sanctificantem animæ inhærentem ; quandoquidem, justificatione peccator fit filius Dei adoptivus, quod est quid permanens; sic enim habetur Joan. 1. *Dedit eis potestatem filios Dei fieri*. Sic docet Concil. Trid. sess. 6. cap. 7.

SYNOPSIS DIFFICULTATUM, ET EXPLICATIONUM.

PRIMO : Verum est nostram justititiam, tametsi realem, relative tamen ad sanctitatem Dei parum esse; hinc Propheta Psal. 142. ait : *Non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens*.

Secundo : Esto quod justificatio dicatur remissio, sed peccatum delet.

Tertio : Gratia non opponitur quidem peccato ut actus est, bene tamen ut macula in anima relicta, unde a gratia sua isto respectu expellitur.

ARTICULUS QUARTUS.

De dispositionibus requisitis ad justificationem.

NOTANDUM est I. Quasdam dispositiones se tenere ex parte passi seu subjecti, & istæ passive se habent ad formæ introductionem, ut siccitas ad ignitionem: aliæ se tenent ex parte agentis, ut calefactio v. g. ligni. Item dispositiones aliæ sunt remotæ, aliæ vero proximæ : priores illæ sunt

sunt quæ non habent necessariam cum forma connexionem, secus vero aliæ. Potentia obedientialis est dispositio passiva ad opera supernaturalia, & formas desuper habendas: Actus supernaturales sunt dispositiones activæ ad gratiam habitualem habendam: Actus quidem timoris, fidei informis, & spei sunt dispositiones remotæ, actus vero contritionis & amoris proximæ.

Notandum II. Primam dispositionem ad gratiam habitualem esse motionem liberi arbitrii adjuti per gratiam actualem: Secundam esse motum liberi arbitrii in Deum, sive per fidem & spem, sive per amorem: Tertiam esse motum liberi arbitrii ad peccatum detestandum.

Notandum III. Infusionem gratiæ præcedere remissionem peccati in genere causæ formalis, remissionem vero peccati, esse ipsa gratia priorem in genere causæ materialis, quia secundum instans rationis prius concipitur peccatum deletum, quam gratiam sanctificantem infundi: sic prius est in genere causæ efficientis ventum intrare in cubiculum, quam fenestram aperiri; in genere vero causæ dispositivæ & materialis, fenestram aperiri ut ventus intret & clausam fenestram aperiat.

Notandum IV. Justificationem fieri successive si consideretur cum suis dispositionibus; in instanti vero, si consideretur essentialiter & secundum se; siquidem Infusio gratiæ fit in instanti.

Certum est, ut ex supra dictis patet, neminem posse se disponere ad gratiam sine gratia, & dispositiones requiri in adulto; sed quæ sint, hic controvertitur. Lutherani & Calvinistæ contendunt non aliam requiri pro justificatione dispositionem præter fidem, qua apprehenduntur Christi merita, & applicantur; unde licet non excludant cætera virtutum opera, illa tamen solum exigunt ut signa & justificationis argumenta, ita tamen ut probatum est, exigant fidem ut fiduciam, qua quisque credit fide divina, cui non potest sub esse falsum, se esse justificatum eo ipso quo in Christum credit. Contra quos sit

CONCLUSIO.

Sex sunt dispositiones ad justificationem, nempe fides, timor, spes, dilectio Dei, odium peccati, & propositum de non peccando, minime vero certitudo physica de justificatione accepta.

PROBATUR Conclusio pro dispositionibus in genere, & quidem ex D. Jacobo cap. 2. qui dicit fidem sine operibus esse mortuam, sed illa opera de quibus loquitur, sunt fides, timor. Ergo &c.

Probatur II. Pro singulis in particulari & pro fide quidem Rom. 5. *Justificati ex fide*. Et Hebr. 11. *Credere enim oportet accedentem ad Deum*. Pro timore Prov. 14. *Timor Domini fons vita*. Pro spe Rom. 8. *Spe salvi facti sumus*. Pro dilectione 1. Joan. 3. *Qui non diligit manet in morte*. Pro odio & detestatione peccati, Luc. 13. *Nisi pœnitentiam habueritis, omnes simul peribitis*. Pro poposito emendationis, susceptionis Sacramenti, & satisfactionis, Act. 3. *Pœnitemini & convertimini, ut deleantur peccata vestra*. Ibidem Act. 2. *Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum*. Tum Jacobi 5. *Confitemini alterutrum*. Ergo &c.

Probatur III. ex Patribus. Ignatius in epist. ad Phil. sic habet: " Principium vitæ est fides, finis vero ejus dilectio: ambæ autem simul junctæ & in veritate factæ hominem Dei perficiunt. " Clemens Alex. lib. 2. Stromatum adducens sententiam libri antiquissimi, qui dicebatur Pastoris: " Præcedit, *inquit*, fides, timor autem ædificat, perficit autem dilectio. "

Origenes in cap. 4. ad Rom. ait: " Puto quod prima salutis initia & ipsa fundamenta fides est, profectus vero & augmenta ædificii spes, perfectio autem & culmen totius ædificii charitas. "

Ambrosius in Psal. 118. Serm. 20. explanans illum versiculum: *Principium verborum tuorum veritas*: " Fides principium Christiani est, *inquit*, plenitudo autem Christiani justitia est. "

S. Augustinus Serm. 16. de verbis Apostoli, sic loquitur: " A fide incipit homo, sed quia & dæmones credunt, necesse est addere spem & charitatem. " Tum Serm. 22. ibid. " Domus Dei credendo

„ dendo fundatur, sperando erigitur, di-„ ligendo perficitur. „ Igitur ex Patribus fides, spes & charitas sunt dispositiones ad justificationem.

Probatur 4. ex Concilio Tridentino. Sacra Synodus sess. 6. totam hanc justificationis materiam explicat & definit cap. 5. ubi sic loquitur de necessitate præparationis ad justificationem in adultis: " Declarat præterea ipsius justificationis Exordium in adultis, a Dei per Christum Jesum, præveniente gratia sumendum esse, hoc est, ab ejus vocatione, qua nullis eorum existentibus meritis vocantur, ut qui per peccata a Deo aversi erant, per ejus excitantem atque adjuvantem gratiam, ad convertendum se, ad suam ipsorum justificationem, eidem gratiæ libere assentiendo, & cooperando disponantur, ita ut tangente Deo cor hominis per Spiritus sancti illuminationem, neque homo ipse, nihil omnino agat, inspirationem illam recipiens, quippequi illam & abjicere potest. „

Capite 6. sic loquitur de modo præparationis: Disponuntur autem ad ipsam justitiam, dum excitati divina gratia, & adjuti, fidem ex auditu concipientes, libere moventur in Deum, credentes vera esse, quæ divinitus revelata & promissa fuerunt: atque illud in primis a Deo justificari impium per gratiam ejus, per redemptionem quæ est in Christo Jesu, & dum peccatores se esse intelligentes, a divinæ justitiæ timore quo utiliter concutiuntur, ad considerandam Dei misericordiam se convertendo in spem eriguntur, fidentes Deum sibi propter Christum propitium fore, illumque tamquam justitiæ fontem diligere incipiunt, ac propterea moventur adversus peccata per odium aliquod & detestationem. „

Capite 7. Hæc habet de natura justificationis & ejus causis: " Hanc dispositionem seu præparationem justificatio ipsa consequitur, quæ non est sola peccatorum remissio, sed & sanctificatio, & renovatio interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiæ & donorum: unde homo ex injusto fit justus,.. Hujus justificationis causæ sunt &c.„

Capite 8. explicat fidei doctrinam, his verbis: " Cum vero Apostolus dicit, justificari hominem per fidem & gratis, ea verba in eo sensu intelligenda sunt, quem perpetuus Ecclesiæ catholicæ consensus tenuit & expressit, ut scilicet per fidem, ideo justificari dicamur, quia fides est humanæ salutis initium...... Gratis autem justificari ideo dicamur, quia nihil eorum quæ justificationem præcedunt, sive fides, sive opera, ipsam justificationis gratiam promeretur; si enim gratia est, jam non ex operibus: alioquin, ut idem Apostolus inquit, gratia, jam non est gratia. „

Capite 9. de fiducia hæc declarat: " Quamvis autem necessarium sit credere, neque remitti, neque remissa umquam fuisse peccata, nisi gratis divina misericordia propter Christum: nemini tamen fiduciam & certitudinem remissionis peccatorum suorum jactanti, & in ea sola quiescenti peccata dimitti vel dimissa esse dicendum est. „ Idem cap. 2. confirmat neminem posse certo scire an sit justificatus, unde Can. 13. sic habet: *Si quis dixerit omni homini ad remissionem peccatorum assequendam necessarium esse ut credat certo & absque ulla hæsitatione propria infirmitatis & indispositionis peccata sibi esse remissa; anathema sit.* Rursus Can. 15. *Si quis dixerit hominem renatum & justificatum teneri ex fide ad credendum se certe esse in numero prædestinatorum, anathema sit.*

Denique cap. 11. postquam dixit observationem mandatorum Dei omnibus esse possibilem, statuit bonorum operum necessitatem, his verbis: " Itaque nemo sibi in sola fide blandiri debet, putans fide sola se heredem esse constitutum, hæreditatemque consecuturum, etiam si Christo non compatiatur, ut & conglorificetur.... Propterea Apostolus ipse monet justificatos, dicens: Nescitis, quod ii qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed unus accipit bravium: sic currite ut comprehendatis... Item Princeps Apostolorum Petrus, Satagite ut per bona opera certam vestram vocationem & electionem faciatis. „

Probatur quinto, rationibus Theologicis.

PRIMA: Datur dispositio ad formam introducendam, tam in ordine morali, quam physico, quia debet præparari subje-

subjectum: Sed gratia sanctificans est forma supernaturalis, actus vero pœnitentis dispositio. Ergo &c.

Secundo Justificatio fit per aversionem a creatura, & conversionem ad Creatorem: Sed aversio fit per odium & peccati detestationem, & ad hoc movetur impius per timorem: conversio vero per fidem, spem & charitatem. Ergo &c.

Tertio: dantur dispositiones ad peccatum, siquidem ut fert Adagium: *Nemo repente fit summus*. Igitur a fortiori ad gratiam sanctificantem, quia eadem est lex contrariorum.

Dices: Apostolus Hebr. 10. vers. 14. ait de Christo: *Una enim oblatione, consummavit in sempiternum sanctificatos*. Igitur sanctificatio Christi sufficit, sine dispositionibus.

Respondeo distinguendo: Christus satisfecit ut causa universalis exigens causarum secundarum dispositiones, concedo: secus, nego. Ita Apostolus ad Coloss. 1. vers. 24. his verbis: *Nunc gaudeo in passionibus pro vobis, & adimpleo ea quæ desunt passionum Christi, in carne mea pro corpore ejus, quod est Ecclesia*.

Placet in fine hujusce disputationis duo symbola gratiæ proponere, quæ in Scripturis habentur.

Primum est aquæ naturalis, quæ mundat corpus sordibus, gratia autem purgat animam a peccatis. II. Aqua ignem extinguit, sic gratia flammas inferni utique dissipat. III. Aqua ardores stomachi refrigerat; gratia vero concupiscentiæ actus temperat. IV. Aqua omnia fecundat, sic etiam gratia animam fecundat & fructificare facit. V. Aqua variis & miris coloribus flores distinguit & venustat, gratia motivis sanctis & miris opera nostra decorat. VI. Aqua per tenuissimos vapores in cœlum exhalatur, & gratia per purissimam orationem in Deum assurgit. VII. Aqua facile diffunditur, & gratia per charitatem se dilatat & extenditur ad proximos. Denique aqua nihil amaritudinis habet, & gratia animam in summa pace componit.

Secundum Symbolum est oleum. I. Oleum vulneribus medetur, & gratia animæ vulnera sanat. II. Oleum cibos dulcorat, & gratia labores pœnitentiæ alleviat. III. Oleum liquoribus omnibus supernatat, & gratia animam sursum elevat. IV. Oleum ignem nutrit, & gratia charitatem accendit. V. Oleum Reges & Pontifices exterius consecrat, & gratia interius filios Dei & hæredes regni constituit. VI. Oleum se diffundit, & gratia in varios pietatis affectus expanditur.

Cæterum: justificatio peccatoris non dicitur miraculosa, quia fit secundum consuetum providentiæ supernaturalis modum: si vero fiat extraordinarie ut Sauli conversio, tunc miraculosa vocatur. Verum sive primo sive secundo modo peragatur, a Patribus ut opus ipsa mundi creatione mirabilius celebratur, & merito: quia Deus in creatione agit in nihilum naturale, quod quidem illi non restitit, in justificatione vero peccatoris in nihilum morale, in quo sane ut plurimum magnam reperit obniteotiam, juxta illud Actuum de Saulo persecutore, Act. 9. 5. *Durum est tibi contra stimulum calcitrare*. Et alia Scriptura ibid. cap. 7. *Vos semper Spiritui sancto restititis*.

SYNOPSIS ARTICULI.

Requiruntur dispositiones ad justificationem.

PRIMO: Quia, teste D. Jacobo cap. 2. fides sine operibus mortua est: a fortiori & istis seclusis, justificatio.

Secundo: Ita docent SS. Patres. Ignatius Martyr. epist. ad Philip. Origenes in cap. 4. epist. ad Rom. subscribit sacra Synodus Tridentina sess. 6. cap. 6. 7. 8. 9. 10. 11. ubi inter eas commemorat fidem, spem, timorem, charitatem. Et can. 15. ubi anathema in hoc negantes animadvertit.

Tertio: Ex D. Thoma hic 1. 2. quæst. 113. art. 1. & 2. justificatio fit per motum aversionis a creatura, & conversionis ad Creatorem: sed hoc fit detestando peccatum, relinquendo creaturam, & amando Deum, Ergo &c.

Digitized by Google

DISSERTATIO SEPTIMA

DE

SECUNDO EFFECTU GRATIÆ,

NEMPE DE MERITO BONORUM OPERUM.

ICTUM est supra hominem sine gratia nullum posse operari bonum, saltem quod illi ad vitam æternam prosit; ex quo sequitur opera ad salutem conducentia esse divinæ gratiæ effectus. Quæritur jam, an hujusmodi opera sint ad salutem necessaria, immo & vitæ æternæ meritoria?

Hanc etiam partem non sine magna temeritate oppugnant Protestantes: Enim vero existimant eo solum sensu esse necessaria bona opera, ut applicetur fides, & non imputentur peccata: ita Lutherus lib. de libert. Christ. & lib. de captiv. Babil. cap. de Bapt. tametsi ejus asseclæ in Confessione Augustana, tum & in apologia art. 2. concedant ea esse meritoria bonorum temporalium, minime tamen æternorum; immo ne quidem vult Calvinus lib. 3. instit. cap. 15. 2. nominari meritoria. Igitur ad vitam æternam absolute esse inutilia contendunt, ita ut independenter ab eis quisque salvari queat. Sed contra illud Christi Luc. 13. *Nisi pœnitentiam habueritis, omnes simul peribitis*. Et illud 2. Timot. 4. vers. 8. *Reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die justus judex: non solum autem mihi, sed & his qui diligunt adventum ejus*.

Dogma de merito bonorum operum, quatuor his momentis probatur.

PRIMO: Quia sunt necessaria ad vitam æternam.

Secundo: Quia sunt vitæ æternæ vere meritoria.

Tertio: Quia ea, quæ in charitate fiunt, merentur de condigno vitam æternam.

Quarto: Quia de congruo etiam merentur gratiam habitualem: & aliqualiter ipsam perseverantiam si charitate formentur. Jam sit

---

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum bona opera, sint ad salutem necessaria?

QUADRUPLEX opus distinguitur: alterum mortuum, & illud est quod bono quidem motivo fit, sed mere naturali, unde dicitur mortuum, quia defectu fidei, non prodest ad vitam æternam: alterum mortiferum, & est peccatum mortale, quod animæ mortem infligit, in quantum eam separat a summo bono, scilicet Deo: alterum mortificatum, & est opus in charitate quidem patratum, sed cujus efficacia ad vitam æternam producendam suspenditur propter peccatum mortale adveniens: Enim vero qui moritur in tali peccato, nihil recipit pro bonis operibus antea actis, quandoquidem nihil coninquinatum potest intrare in regnum cœlorum. Quartum est opus vivum, opus scilicet ex fide & charitate factum; charitas enim conjungit Deo, & sic vitam elargitur animæ spiritualem. Quintum distinguimus, & est opus supernaturale, & quidem fide & virtute gratiæ actualis productum, sed sine charitate, ut

ac quando peccator eleemosynam dat pauperi propter Deum tum ad redimenda peccata, tum ad satisfaciendum justitiæ divinæ. (Quæstio præsens movetur de opere supernaturali quodcumque sit, id est, de opere per fidem & gratiam producto a peccatore, & de opere per charitatem facto qualia sunt justorum opera: unde sit

CONCLUSIO.

Bona opera ex motivo supernaturali facta sunt ad salutem necessaria.

Probatio, ex Scriptura sacra veteris Testamenti.

Ex libris Legalibus: Genesеos 4. legitur, quod sacrificium Abelis receptum sit in odorem suavitatis a Domino, a quo & laudatus est, secus vero Caini, eo quod obtulerat viliora pecorum. Ibidem celebratur pietas Enos & Enoch. Noe invenit gratiam apud Dominum propter bona opera, quum omnis caro corruperat viam suam. Abraham benedicitur; eamdem propter rationem & Jacob. In Exodo multa bona opera præcipiuntur, ut immolatio Agni Paschalis in memoriam beneficiorum Dei: In Levitico multa sacrificia ad expianda peccata; In Deuteronomio cap. 6. vers. 5. Magnum istud de amore Dei fit præceptum: *Diliges Dominum Deum tuum*; quod quidem præceptum nequit perfecte adimpleri sine bonis operibus, cum dilectio sit plenitudo legis. Ergo &c.

Ex libris Historialibus: In libris Josue & Judicum præclara expenduntur Judicum facinora, quibus viri illi perillustres victoriam a Deo obtinuere super hostes Israel, quos signis, bonis operibus & portentis magis, quam armis devicere. In libro Ruth explanatur humilitas feminæ extraneæ, quæ etiam Messiæ venturi mater, post magnam generationum seriem, esse promeruit. Job patientia mirabilis, Tobias misericordia illustris, Æsther fidelis, Judith fortissima, mansuetus David, sapiens Salomon, Zelosi Prophetæ, Machabæorum generose in Deum fiducia, cæterorumque justorum virtus miris effertur encomiis.

Ex libris Sapientialibus. In his quot sententiæ tot oracula bonorum operum necessitatem proclamantia, sicut & in libris Prophetalibus, qui repetitis vicibus prædicant erga Deum reverentiam, erga proximum charitatem, abnegationem sui, & sensuum mortificationem.

Novi Testamenti oracula.

CHRISTUS Matth. 5. 17. confirmat veteris legis pro bonis operibus præcepta, his verbis: *Nolite putare quoniam veni solvere legem aut Prophetas, non veni solvere, sed adimplere*. Quænam sit lex? habetur Isaiæ 58. his verbis: *Frange esurienti panem tuum, & egenos, vagosque induc in domum tuam*. Joel. 2. *Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejunio & fletu, & planctu*. Unde Matth. 5. *Beati pauperes spiritu .... Beati mites, &c.* Bonis operibus mercedem superessluentem & æternam promittit Christus, nam cap. 28. ait: *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi: Esurivi, & dedistis mihi manducare*. Marc. 8. habetur: *Si quis vult me sequi, abneget semetipsum: & tollat crucem suam, & sequatur me*. Luc. 7. laudatur pœnitentia Magdelenæ his verbis: *Ecce mulier quæ erat in civitate peccatrix: ut cognovit quod accubuisset in domo Pharisæi, attulit alabastrum unguenti, & stans retro secus pedes ejus, capillis capitis sui tergebat, & osculabatur pedes ejus, & unguento ungebat* ..... Et dixit Jesus: *Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum*. Joan. 15. vers. 16. *Posui vos ut eatis, & fructum afferatis, & fructus vester maneat*: Ergo &c.

Ex Epistolis: Rom. 8. habetur: *Si tamen compatimur, ut & conglorificemur*. 2. Cor. 4. *Id enim quod in præsenti est momentaneum & leve tribulationis nostræ, supra modum, in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis*. Coloss. 3. 5. *Mortificate membra vestra*. Philipp. 2. *Cum metu & tremore vestram salutem operamini*. 1. Timoth. 2. *Mulier seducta in prævaricatione fuit; salvabitur autem per filiorum generationem, si permanserit in fide, & dilectione & sanctificatione cum sobrietate*. Tum Hebr. 10. *Patientia vobis necessaria est, ut voluntatem Dei facientes, reportetis promissionem*.

Ex Epistolis Catholicis. Jacobi 1. vers. 22. *Esto-*

22. *Estote factores verbi, & non auditores tantum*. 2. Petri 1. 10. *Quapropter fratres magis satagite ut per bona opera certam vestram vocationem, & electionem faciatis*. Et cap. 3. postquam descripsit terribilia judicii universalis signa, sic concludit vers. 11. *Cum igitur hæc omnia dissolvenda sint, quales oportet vos esse in sanctis conversationibus & pietatibus, expectantes & properantes in adventum diei Domini*. 1. Juan. 1. 9. *Si confiteamur peccata nostra, fidelis est & justus ut remittat nobis peccata nostra*, scilicet Christus. Et cap. 2. 4. *Qui dicit se nosse eum, & mandata ejus non custodit, mendax est, & in hoc veritas non est*. Tum in epistola beati Judæ vers. 20. *Vos autem charissimi, superædificantes vosmetipsos, sanctissimæ vestræ fidei, in Spiritu sancto orantes, vosmetipsos in dilectione Dei servate*. His adde correptionem Episcopi Ephesini qui a prima charitate exciderat; si enim increpat illum Deus Apoc. 2. 50. *Memor esto unde excideris: & age pœnitentiam, & prima opera fac. Sin autem venio tibi, & movebo candelabrum tuum de loco suo*: Ergo &c.

Ex mandatis bonorum operum repetitis: Christus in Evangelio sæpius jubet diligere Deum ex toto corde. Rom. 13. *Non adulterabis, non occides, &c.* & si quod est mandatum, &c. Ephes. 6. *Honora patrem & matrem*, quod est mandatum primum in promissione. Jacobi 2. 8. *Si tamen legem perficitis regalem secundum Scripturas: diliges proximum tuum sicut teipsum*. Et vers. 20. *Fides sine operibus mortua est*.

Secunda probatio, ex Traditione.

INTER Patres, alii tractant de humil. alii de pœnitentia, alii de patientia, alii de jejunio & mortificatione, omnes de bonis operibus, propugnantes ea esse ad salutem necessaria; sed ut ordine procedamus contra Hæreticos, juvat aliquorum loca celebriora afferre.

Dionysius de cælesti Hierarchia pag. 25. ex professo docet Sanctos non debere Deum imitari falsæ gloriæ cultu & causa: unde sic loquitur: " Quid circa „ convenienter sibi, neque ea quæ te„ mere bona & justa videntur, sed quæ „ vere sunt, amant. „ Prosequitur probando pulchritudinem divinam virtutum operibus esse exprimendam.

Clemens Alex. lib. Strom. pag. 661. sic ait: " Qui enim sancta sancte servant, „ sanctificabuntur, & qui ea didicerunt, „ invenient responsionem, qui enim est „ cognitione præditus, merito omnia „ sancte faciet, quæ sunt facienda... nihil enim diligit Deus, nisi eum qui „ cohabitat cum sapientia. „

Justinus dial. cum Tryp. loquens de sacrificiis & precibus Judæorum, probat esse bona opera: " Preces quidem, *ais*, „ & gratiarum actiones bonorum perfectas solas esse, & Deo gratas hostias, „ ego quoque concedo. „

Irenæus lib. 4. adversus hæreses cap. 71. sic habet: " Gloria autem & honor, omni operanti bonum: dedit ergo Deus „ bonum, quemadmodum & Apostolus „ testificatur in eadem epistola, & qui „ operantur quidem illud, gloriam & „ honorem percipient, quoniam operati „ sunt bonum, cum possint non operari „ illud. „

Tertullianus apolog. cap. 45. " Nos ergo soli innocentes. Quid mirum si necesse est? Enim vero necesse est, innocentiam a Deo edocti, & perfecte „ eam novimus, ut a perfecto Magistro „ revelatam, & fideliter custodimus, ut ab „ incontemptibili dispectore mandatam. „

Hilarius cap. 7. in Matt. " Salus gentium omnis in fide est, & in præceptis „ Domini vita est universorum. „

Gregorius Naz. orat. in S. Lavacrum sic effatur: " Operans bonum super hoc doctrinarum fundamento, quoniam si fides sine operibus mortua est, quemadmodum & opera sine fide. „

Ambrosius in cap. 4. epist. ad Hebr. super illa verba: *Festinemus ingredi in illam requiem*, ait: " Festinemus, quoniam non „ sufficit fides, sed & debet addi & vita fidei condigna. Opus est quippe omni volenti cœlum possidere, fidem operibus bonis ornare. „

Chrysostomus homil. 30. in Joan. sic loquitur: " Non enim omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in „ regnum cœlorum ..... opus namque „ nobis est, & vitæ & morum puritate „ pollere.

Hieronymus in cap. 26. Isaiæ explicans illa verba: *Murus & antemurale ponetur in ea*: " Murus, *inquit*, bonorum operum, & antemurale fidei, non enim „ suffi-

„ sufficit murum habere fidei, nisi ipsa „ fides bonis operibus confirmetur. „

Augustinus lib. de grat. & liber. arbit. cap. 7. n. 17. sic effatur: " Homines autem non intelligentes, quod ait ipse Apostolus, *arbitramur justificari hominem per fidem sine operibus legis*, putaverunt „ eum dicere sufficere homini fidem, „ etiamsi male vivat, & bona opera non „ habeat, quod absit ut sentiret vas electionis. „

Leo Magnus, serm. 7. de Incarn. " Audiamus, *inquit*, Apostolum dicentem, „ *mortui enim estis, & vita vestra absondita est cum Christo Deo*. „ Tum de serm. 10. de Quadrag. quasi sic concludit: " Sit ergo sanctus Dei populus, sit benignus: Sanctus ut declinet prohibita, benignus, ut faciat imperata. „

Gregorius Magnus lib. 4. Moralium cap. 20. sic effatur: " Hunc electis suis veritas „ dicit, vos estis qui permansistis mecum „ in tentationibus meis: hinc Joseph „ qui inter fratres usque in finem justus „ perseverasse describitur, solus talarem „ tunicam habuisse perhibetur, nam quid „ est talaris tunica, nisi actio consummata, quasi enim protensa tunica talum „ corporis operit, cum bona actio Dei „ oculos usque ad vitæ terminum tegit „ .... bene igitur cœpta cunctis diebus „ agenda sunt, ut cum malum pugnando „ repellitur, ipsa boni victoria constantiæ „ manu teneatur. „

S. Prosper in Ps. 111. explicans illa verba Apostoli: *Bonum autem facientes non deficiamus, tempore enim proprio metemus*, ait: " Quid autem potentius hoc semine, „ cujus impendio comparatur regnum cœlorum. „

Fulgentius, lib. 2. de remiss. peccat. cap. 1. " Vita, *inquit*, bona, non veraciter dicitur, quæ perversæ credulitatis vitio depravatur: neque sufficit ad „ salutem fidei rectæ credentis, si conversatio moribus atque operibus turbatur obscœnis. „

Damascenus lib. 2. Pararell. cap. 18. ex professo probat necessitatem bonorum operum; " Retributio labiorum ejus, *ait*, „ dabitur ei, concedent fructus viæ „ suæ ..... qui facit bona, quærit gratiam, &c. „ Concinit Tridentinum sess. 6. cap. 5. 6. 7. 8. & sequentibus.

Jam illud sequitur argumentum. Ex Patribus, fides sine operibus mortua est, per bona opera pulchritudinem Dei in nobis exprimimus, ipsa sunt ad salutem necessaria: Igitur falluntur Hæretici dum ea esse inutilia prædicant.

Probatio ex rationibus Theologicis.

Prima sic exponitur: Illa opera sunt ad salutem necessaria, sine quibus vita æterna non potest haberi. Atqui sine bonis operibus non potest haberi vita æterna. Et probatur ex illo Evangelii oraculo: *Nisi pœnitentiam habueritis, omnes simul peribitis*: & ex parabola Virginum fatuarum a sponso repulsarum, eo quod non haberent oleum in vasibus suis, id est, bona opera, secundum Patrum interpretationes.

Secunda, Illa sunt ad salutem necessaria, si eorum omissio severe a Deo puniatur: Atqui omissio bonorum operum gravissime punitur, juxta illud Matt. 7. *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur*. Ergo &c.

Tertia: Opera bona sunt necessaria ad salutem, si vita æterna ea conditione promittatur: Atqui tali conditione promittitur, juxta illud Matt. 19. *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata*. Ergo &c.

Quarta: Bona opera sunt necessaria ad beatitudinem possidendam, si detur solum facientibus bonum: Atqui datur solum facientibus bona opera, ut habetur Rom. 8. *Si spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis*. Ibidem: *Cohæredes autem Christi, si tamen compatimur*. Tum 2. ad Tim. 2. *Si commortui sumus, & convivemus, si sustinebimus, & conregnabimus*.

Quinta: Opera bona sunt necessaria ad salutem, si per ea peccator Deo reconcilietur: Atqui per ea Deo peccator reconciliatur: Sic legitur Ezech. 18. *Si impius averterit se ab impietate sua, & fecerit judicium & justitiam, vita vivet*. Ergo &c.

Sexta: Opera bona sunt necessaria ad salutem, si sint de præcepto: Atqui sunt de præcepto, juxta illud Matt. 5. *Luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum qui in cœlis est*. Ergo &c.

Sol-

Digitized by Google

Solvuntur objectiones Protestantium.

OBJICIUNT; Lex quæ multa continebat operum præcepta obligavit solum usque ad Joannem; sic enim habetur Matth. 11. *Omnes Prophetæ & lex usque ad Joannem*: Igitur a Christo *inquiunt Hæretici*, bona opera non sunt amplius de præcepto, adeoque sunt inutilia, & ad summum sola justificationis signa & argumenta.

Respondeo distinguendo: Lex cæremonialis & figurativa solum usque ad Joannem & Christum obligavit, concedo: lex præceptiva, seu mandata Dei continens, nego. Quandoquidem ipse Christus dixit, quod illam legem non venerit solvere, sed adimplere, & iteratis mandatis confirmaverit. Sensus igitur est, quod lex figurativa & cæremonialis vetus, veniente veritate, cessaverit in Christo, qui est vita, veritas & via. Solutio est Apostoli Hebr. 7. his verbis: *Translato enim Sacerdotio, necesse est, ut & legis translatio fiat*. ibidem. *Reprobatio fit præcedentis mandati propter infirmitatem ejus & inutilitatem, nihil ad perfectum adduxit Lex*.

Instant: Opera prohibentur, aut saltem reiiciuntur tamquam jugum insoportabile, juxta illud Act. 15. *Quid tentatis imponere jugum super cervices discipulorum, quod neque nos, nec Patres nostri portare potuimus: sed per gratiam Domini nostri Jesu Christi, credimus salvari, quemadmodum & illi*: Ergo &c.

Respondeo distinguendo anteced. Opera cæremonialia legis veteris sunt inutilia, concedo: quia veniente veritate, cessavit figura: opera bona virtutum, & in Evangelio determinata atque confirmata, ut Decalogi præcepta, & virtutum omnium operationes atque exempla, nego. Judæi duplici laborabant errore: Primo quidem credebant opera legis cæremonialia obligare etiam Fideles ad fidem Christi conversos: Secundo, eadem esse ad justificationem dispositiones. Primum quidem errorem confutat Apostolus Gal. 5. dicens: *Si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit*. Utrumque vero Conc. Apostolorum, his verbis: *Visum est Spiritui sancto & nobis, nihil ultra imponere vobis oneris, quam hæc necessaria, ut abstineatis vos ab immolatis simulacrorum, a sanguine, suffocato, & fornicatione, &c.*

Insistunt: Per Christum liberi sumus, juxta illud 2. Cor. 5. *Ubi spiritus Domini, ibi libertas*. Et. 1. Tim. 1. *Justo non est lex posita, sed injustis*: Igitur opera bona sunt ad salutem inutilia; alias adhuc sub servitute viveremus, magnum quippe jugum est, & naturæ durum opera pœnitentiæ patrare.

Respondeo distingueodo: Per Christum liberi facti sumus, a morte, a peccato, & a servitute Legis Mosaicæ, coocedo: liberi facti sumus a bonis operibus, nego: alias Christus, quod absit dicere, sibi ipsi cootradiceret, siquidem renovavit præcepta Decalogi, eaque confirmavit; immo & addidit consilia. Sensus igitur Scripturæ est, quod Christus nos liberavit a morte, quia solvit debitum, juxta illud Apostoli: *Convivificavit nos in Christo Jesu*: A peccato vero, juxta illud Rom. 6. *Cum servi essetis peccati, liberi fuistis justitiæ, nunc autem liberati a peccato, servi autem facti Deo, habetis fructum vestrum in sanctificationem, finem vero vitam æternam*. Tum a legis servitute, juxta illud ad Galat. 5. *State & nolite iterum jugo servitutis contineri: ecce ego Paulus dico vobis, quoniam si circumcidamini Christus vobis nihil proderit*.

Urgent: Christus non solum est Mediator, dum in cruce pendet, sed & quotidie, quia sempiternum habet Sacerdotium, teste Apostolo: Sed in cruce sufficienter satisfecit pro omnibus: Igitur & nunc quotidie applicat satisfactionem, adeoque bona opera sunt inutilia.

Respondeo distinguendo: Christus satisfacit, & applicat quotidie satisfactionem per bona opera quibus illi conjugimur, concedo: secus, nego. Solutio est Apostoli Coloss. 1. *Adimpleo ea quæ desunt passionum Christi in carne mea*.

Regerunt; Omnia opera nostra nulla sunt coram Deo, immo corrupta censentur: Ergo &c. Probatur: Psal. 13. 3. *Non est qui faciat bonum, non est usque ad unum*. Rom. 7. *Velle adjacet mihi, perficere autem non invenio*. Tum 1. Joann. 1. *Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus*. Ergo &c.

Respondeo negando antecced. Ad primam probationem distinguo: Non est qui faciat bonum, id est, pauci faciunt propter Deum unice, concedo: nullo modo faciunt, nego. Non-ne Martyres magnam habue-

buere charitatem, siquidem major non concipitur quam suam dare animam pro dilecto. Non ne Confessores multi, nonne Virgines adimplent nedum mandata, sed & consilia?

Ad secundam distinguo: Et loquitur Apostolus de motibus primo-primis concupiscentiæ, quos etiam homo castus nollet, si posset, sentire, concedo: & negat possibilitatem bonorum operum, nego. Ipse alibi ad Fidelium ædificationem enarrat quod propter Christum ter virgis cæsus sit, &c.

Ad tertiam distinguo: Et S. Joannes solum demonstrare contendit vel ipsorum Sanctorum vitam non esse ab omni peccato leviori immunem, concedo: unde Apostolus 1. Cor. 10. 12. ait: *Qui se existimat stare, videat ne cadat.* Et vult justos nulla bona opera posse facere, nego. Quid plura adjiciam? Christus omnes hortatur ut incunctanter bonis vacent operibus. Ergo &c.

Replicans: S. Augustinus lib. 1. retract. cap. 10. sic loquitur: " Omnia mandata ,, facta deputantur, quando quidquid non fit ignoscitur. ,, Igitur non requiruntur bona opera ad legem adimplendam, sed adimpleta censetur eo ipso quo Deus condonat peccata & non imputat.

Respondeo distinguendo: Omnia mandata facta deputantur, quando quidquid non fit ignoscitur, facta quoad substantiam, concedo: quoad perfectionem, subdistinguo: id est, homo non morietur, nec prævaricator censebitur offendendo in levioribus, quia peccata venialia non sunt contra legem, sed præter, concedo: id est, censetur adimplere perfectissime, nego. Vult solum S. Aug. peccata venialia ignorantiæ & levitatis, quorum sæpe numerus ignoratur, non constituere hominem prævaricatorem & damnabilem, si veniam petat, dicendo cum Propheta Ps. 18. *Ab occultis meis munda me: & ab alienis parce servo tuo*; quia tunc ignoscitur quidquid non factum est propter Deum,

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Bona opera sunt ad salutem necessaria.

PRIMO: Passim hoc astruit Scriptura Matt. 5. *Beati pauperes spiritu, &c.* Marc. 8. *Si quis vult me sequi, deneget semetipsum, & tollat crucem suam.*

Secundo: Concinunt Patres, Irenæus lib. 4. cap. 71. Chrys. homil. 3. in Joan. Augustinus lib. de gratia & liber. arbitr. cap. 7. Tridentinum sess. 6. cap. 5. 6. 7. & sequentibus.

Tertio: Ratio suffragatur. Bona opera sunt de præcepto: ea in Evangelio passim commendat Christus: Ergo &c.

SYNOPSIS OBJECTIONUM,

ET SOLUTIONUM.

PRIMO: Opera nostra etiam bona parum sunt coram Deo, sed meritis Christi elevata, Deo accepta & grata sunt.

Secundo: Ultro concedimus Christum sufficienter, immo & abundanter passione sua pro peccatis nostris satisfecisse; sed exigit ut bonis operibus ipsius merita nobis applicentur.

Tertio: S. Joannes asserit quidem vel ipsos justos, in multis offendere, sed non dicit semper peccare; hinc dilectionem incunctanter commendat, ut bonis abundemus operibus.

ARTICULUS SECUNDUS.

Utrum bona opera sint meritoria?

MERITUM sumitur tripliciter: I. latissime scilicet pro aliqua perfectione; hinc tritum illud axioma, quando alicuius exprimere volumus excellentiam, dicere solemus: *Eminet meritis*. II. Minus late, pro debito solvendo alicui, puta pœna si deliquerit, vel præmio si bene egerit. III. Strictissime pro mercede bonorum operum. Primo modo meritum est in Christo propter eminentem suam excellentiam; unde de illo dicitur Apoc. 5. *Dignus est Agnus qui occisus est accipere.. honorem*. In secundo sensu meritum est etiam in

in reprobis, quia digni sunt pœna æterna; unde Apoc. 18. habetur: *Quantum glorificavit se, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum*. De tertio jam agimus. Ad illud plures requiruntur conditiones. Ex parte quidem Dei, requiritur gratia actualis, quia meremur solum per actiones supernaturales: tum & habitualis, namque debet esse amicitia inter Deum coronas retribuentem, & accipientem: item promissio divina, quandoquidem Deus nihil nobis debet: Et vero titulo creationis & redemptionis, jus habet & dominium plenum in nostras actiones; ex parte hominis exigitur status viæ, in termino enim justus est in bono confirmatus, nec aliter potest facere.

Negant Protestantes bona opera esse meritoria: Contra quos sit

CONCLUSIO.

Opera bona supernaturalia sunt meritoria.

Probatur auctoritate & ratione.

Primo, ex Scriptura sacra.

Ex *veteri Testamento*. Gen. 15. *Ego protector tuus sum, & merces tua magna nimis*. II. Paral. 15. *Vos ergo confortamini, erit enim merces operi vestro*. Prov. 11. *Seminanti justitiam merces fidelis*. Sap. 5. *Justi autem in perpetuum vivent: & apud Dominum est merces eorum*. Ecclis. 18. *Ne verearis usque ad mortem justificari, quoniam merces Dei manet in æternum*. Isaiæ 10. *Ecce Dominus veniet, & merces ejus cum eo*.

Ex his istud sequitur argumentum: Per meritum intelligimus jus ad mercedem in opere bono fundatum, & a Deo promissum: Atqui ex Scriptura merces magna nimis promittitur, & datur bonis operibus: Ergo &c.

Ex novo Testamento: Matth. 5. *Beati misericordes: quoniam ipsi misericordiam consequentur*. Et cap. 16. *Filius hominis venturus est in gloria Patris sui, cum Angelis: & tunc reddet unicuique secundum opera sua*. Idem dicit Apostolus Rom. 2. Tum 1. Cor. 3. his verbis: *Unusquisque mercedem recipiet secundum suum laborem*, & Apoc. ultimo: *Ecce venio cito, & merces mea mecum est, reddere unicuique secundum opera sua*.

Jam sic argumentor. Deus ex Scripturis reddet unicuique secundum opera sua; flagella, flagitiosis; consolationes vero, & divitias æternas bene operantibus: Igitur opera bona sunt meritoria.

Secundo, ex Conciliis.

ARAUSICANUM II. cap. 18. sic loquitur: " Debetur merces bonis operibus si „ fiant; sed gratia quæ non debetur præ„ cedit ut fiant. „

Lateranense sub Innocentio III. cap. *firmiter*, sic habet. "Non solum virgines & con„ tinentes, verum etiam conjugatæ per „ rectam fidem, & operationem bonam „ placentes Deo, ad æternam merentur „ beatitudinem pervenire. „

Florentinum, in decreto de Purgatorio docet animas, quæ nihil expiandum habent, mox in cœlum recipi, & habere gloriam secundum meritorum diversitatem.

Tridentinum sess. 6. cap. 16. hanc ex professo tractat & definit materiam, his verbis: " Hac igitur ratione justificatis „ hominibus, sive acceptam gratiam per„ petuo conservaverint, sive amissam „ recuperaverint, proponenda sunt Apo„ stoli verba: Abundate in omni opere „ bono, scientes quod labor vester non „ est inanis in Domino. Non enim inju„ stus est Deus, ut obliviscatur operis ve„ stri, & dilectionis, quam ostendistis in „ nomine ipsius, & nolite amittere confi„ dentiam vestram quæ magnam habet „ remunerationem: atque ideo bene ope„ rantibus usque in finem, & in Deo spe„ rantibus proponenda est vita æterna, „ & tamquam finis, & tamquam gratia „ filiis Dei per Christum Jesum miseri„ corditer promissa, & tamquam mer„ ces ex ipsius Dei promissione, bonis „ ipsorum operibus, & meritis fideliter „ reddenda. „

Idem can. 26. *Si quis dixerit justos non debere pro bonis operibus, quæ in Deo fuerint facta, expectare, & sperare æternam retributionem a Deo, per ejus misericordiam, & Jesu Christi meritum, si bene agendo, & divina mandata custodiendo, usque in finem perseveraverint; anathema sit*. Et adhuc expressius can. 32. quæstionem de fide sic definit: *Si quis dixerit, hominis justificati bona opera, ita esse dona Dei*,

Dei, ut non sint etiam bona ipsius justificati merita, aut ipsum justificatum bonis operibus quæ ab eo per Dei gratiam, & Jesu Christi meritum, cujus vivum membrum est, fiunt, non vere mereri augmentum gratiæ, vitam æternam, & ipsius vitæ æternæ, si tamen in gratia decesserit, consecutionem, atque etiam gloriæ augmentum; anathema sit.

Tertio, ex SS. Patribus.

Ex Græcis, S. Ignatius epist. ad Rom. sic loquitur: " Sinite me ut bestiarum „ esca sim, per quam possim Deum pro- „ mereri. „

Justinus, Apolog. 2. ait: " Homines „ qui dignos se Dei voluntate & con- „ silio, & operibus præstiterint, cum eo „ victores esse meritis suis sumpsimus, „ ac regnaturos. „

Irenæus lib. 4. adversus hæreses cap. 72. " Pretiosam, *inquit*, arbitremur coro- " nam, videlicet quæ per agonem no- " bis acquiritur, sed non ultro coalitam. „ Et quanto per agonem nobis advenit, „ tanto est pretiosior. „

Origenes lib. 2. in epist. ad Rom. explicans caput secundum sic effatur: " Ædi- „ ficentur fideles, ne putent hoc solum „ sufficere quod credunt, sed sciant ju- „ stum judicium Dei unicuique reddere „ secundum opera sua. „

Basilius lib. de Spiritu sancto cap. 24. " Homo ex operibus justitiæ salva- „ tur. „

Chrysostomus Hom. 4. de Lazaro: " Si „ justus est Deus, & his, & illis red- „ det pro meritis. „

Gregorius Naz. orat. sanct. Bapt. " „ Crede, *inquit*, resurrectionem, judi- „ cium, mercedem, ad justam Dei lan- „ cem exigendam. „

Gregorius Nyss. orat. 1. de amandis pauperibus, " Pro suis quemque meritis or- „ natum cerno, illis, qui boni, benigni- „ que fuerint, summa & perpetua quies „ tribuitur in regno cælesti, inhumanis „ autem & improbis supplicium ignis, „ idque sempiternum.

Ex Patribus Græcis, Martyr promeretur videre Deum; promerentur similiter & illi qui Dei faciunt voluntatem, & unicuique reddet Deus secundum opera: Ergo &c.

Ex Patribus Latinis, Tertullianus lib. de resurr. carnis, explicans caput 15. epist. 1. ad Cor. ait: " Ordo meritorum, dis- „ positorum nomine disponetur. Meri- „ ta autem cum corpori quoque adscri- „ bantur, ordo quoque corporum dispo- „ natur necesse est, ut possit esse meri- „ torum. „

S. Cyprianus lib. de simpl. Prælat. post medium: " Justitia, *ait*, opus est, ut „ promereri quis possit Deum: præce- „ ptis ejus & monitis obtemperandum est „ ut accipiant merita nostra mercedem. „

S. Hylarius cap. 5. in Matth. Regnum „ Dei, vitæ nostræ stipendiis quæramus; „ & hæc recte, perfecteque viventium „ merces est. „

Concinit Ambrosius lib. 1. de officiis cap. 15. " Non ne evidens est merito- „ rum, aut præmia, aut supplicia post „ mortem manere. „

S. Hieronymus, lib. 2. contra Jovinianum versus finem, suum utique addit calculum his verbis: Jam nostri laboris est „ pro diversitate virtutum, diversa no- „ bis præmia præparare. „

Astipulatur S. Paulinus in epist. ad Victricium: " Tuarum, *inquit*, tibi præ- „ mia se debere virtutum judex justus „ agnoscet &c. „

S. Augustinus epist. 105. ad Xistum: " „ Nulla ne sunt merita justorum? Sunt „ plane, quia justi sunt, sed ut justi fie- „ rent, merita non fuerunt. „

Non omittendus S. Prosper, qui in resp. ad caput 6. Gallorum, ait: " Ju- „ stificatus homo, id est, ex impio pius „ factus, nullo præcedente bono merito „ accipit donum, quo medio acquirat & „ meritum. „

Cælestinus similia loquitur in epist. ad Episcopos Galliæ cap. 12. " Tanta erga „ omnes homines est bonitas Dei, ut „ nostra velit esse merita, quæ sunt ipsi- „ us dona: atque pro his quæ largitus „ est, æterna præmia sit donaturus. „

S. Gregorius, lib. 2. moral. cap. 42. " „ Quia in hac vita nobis est discretio „ operum, erit in illa procul-dubio dis- „ cretio dignitatum, ut quo hic alius „ alium merito superat, illic alius alium „ retributione transcendat. „

D. Bernardus serm. 68. in cant. sic effatur: " Merita habere cures, habita „ data noveris. „ Tum serm. 81. in cant.

Digitized by Google

" Omne quod feceris bonum, malumve, " quod quidem non facere liberum sit, " merito ad meritum deputatur. ". Ita cæteri Patres.

Doctor Angelicus agmen claudet: Hic 1. 2. q. 114. art. 3. in arg. sed contr. nostram sic probat conclusionem: " Id quod " redditur secundum justum judicium, vide- " tur esse merces condigna: Sed vita æterna " redditur a Deo secundum judicium justitiæ " secundum illud 2. ad Tim. 4. in reliquo " reposita est mihi corona justitiæ, quam " reddet mihi Dominus in illa die justus " judex. Ergo homo meretur vitam æter- " nam ex condigno. " Tum in corp. art. distinguit duplicis generis opus, videlicet unum quod ex innatis liberi arbitrii viribus emanat: alterum quod ab eodem Spiritus sancti gratia adjuto profluit. Primum opus dicit vitam æternam non mereri, de posteriori vero hæc subdit. " Si " autem loquamur de opere meritorio, se- " cundum quod procedit ex gratia Spiritus " sancti, sic est meritorium vitæ æternæ " ex condigno. Sic enim valor meriti at- " tenditur secundum virtutem Spiritus " sancti moventis nos in vitam æternam, " secundum illud Joan. 4. fiet in eo fons " aquæ salientis in vitam æternam. At- " tenditur etiam pretium operis secun- " dum dignitatem gratiæ, per quam ho- " mo consors factus divinæ naturæ, ado- " ptatur in filium Dei, cui debetur hæredi- " tas ex ipso jure adoptionis, secundum " illud Rom. 8. si filii, & hæredes. " Unde sic argumentor, ubi est merces annexa operibus tamquam præmium, ibi est distribuito secundum opera major, vel minor, ac dignitatum discretio ubi est verum meritum: Atqui opera sic sunt a Deo compensanda. Ergo &c.

Quarto, rationibus Theologicis.

PRIMA: Si vita æterna detur tamquam merces & præmium, datur secundum merita: Atqui sic datur in cœlis, juxta illud Matth. 5. *Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis.* Ergo &c.

Secunda: Quando aliquod præmium distribuitur secundum operum mensuram, tunc datur ex meritis: Atqui sic datur vita æterna, juxta illud Psal. 65. *Reddet unicuique secundum opera sua.* Et istud Joan. 14. *In domo Patris mei mansiones multæ sunt .... qui autem diligit me, diligetur a Patre meo .... & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.*

Tertia: Bona opera sunt causa vitæ æternæ; sic enim habetur Matth. 25. *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum ab origine mundi: esurivi enim, & dedistis mihi manducare.* Ergo ex meritis vita æterna confertur.

Quarta: Quod datur ex justitia distributiva, secundum merita datur: Atqui vita æterna sic datur bonis operibus, Apostolo dicente, 2. Tim. 4. *Reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die justus judex, non solum autem mihi, sed & his qui diligunt adventum ejus.* Rursus Luc. 10. *Dignus est operarius mercede sua;* Tum Apoc. 3. *ambulabunt mecum in albis, quia digni sunt.* Ergo &c.

Quinta: Opus supernaturale propter Deum factum habet omnes conditiones requisitas ut sit meritorium; Siquidem est pactum Dei & promissio pro retributione, item est opus viatoris, & a gratia procedens: Ergo &c.

Sexta: Deus provocat homines ad bona opera per promissionem præmii majoris, vel minoris secundum quod plura, vel minora opera facient; vel ipse Christus parabola servorum pro Domino laborantium Luc. 19. hoc explicat his verbis: *Euge bone serve .... eris potestatem habens super decem civitates .... & huic ait: Et tu esto super quinque civitates.* Ergo &c.

Septima: Corona datur ex justitia bene certantibus, ut habetur 1. Joan. 5. *Hæc est victoria quæ vincit mundum, fides nostra.* Et Apoc. 2. 4. *Vincenti dabo manna absconditum ... & nomen novum.* Ergo &c.

Fit satis objectionibus Protestantium ex Scriptura depromptis.

OBJICIUNT illud Psal. 102. *Qui coronat te in misericordia & miserationibus.* Igitur corona non datur ex meritis, sed ex misericordia.

Respondeo distinguendo consequens: Corona datur ex misericordia, quia illa debet præcedere dando gratiam, ut impius justificetur, & postea illam justus mereatur, concedo: immediate, nego. Datur enim ex justitia, teste Apostolo cita- to,

to, ita Aug. lib. de correp. & grat. cap. 13.

Instant: Isaiæ 55. habetur: *Emite sine argento, & absque ulla commutatione vinum & lac*. Igitur vita æterna per hæc figurata non datur meritis; unde Luc. 19. habetur: *Cum feceritis hæc omnia, dicite, servi inutiles sumus, quod debuimus facere fecimus*.

Respondeo negando consequentiam. Primus locus intelligitur de bonis temporalibus, scilicet de terra promissionis, quam Deus dedit gratuito Judæis; sed dato quod intelligatur de vita æterna, distinguo: emite absque argento, id est, ut ipse solvit Apostolus, *momentaneum & leve tribulationis nostræ æternum gloriæ pondus operatur*: Siquidem præmium superat laborem quandoquidem est æternum, concedo; non datur meritis, nego.

Ad secundum similiter distinguo: Servi inutiles sumus, quia Deus bonorum nostrorum non eget, & opera nostra potest exigere titulo creationis & redemptionis, concedo: id est, non sunt meritoria, nego. Solutio est Ambrosii lib. 8. in Luc. ubi dicit: " Agnoscenda gratia, sed ,, non ignoranda natura. ,, Quibus verbis, ostendit in omnibus operibus gloriam dandam esse Deo, qui coronat opera sua, dum coronat merita nostra.

Urgent: Rom. 6. habetur: *Stipendium peccati mors: gratia Dei vita æterna*: Igitur vita æterna est gratia, & non stipendium. Unde Rom. 8. habetur: *Non sunt condignæ passiones hujus temporis*; id est, non merentur vitam æternam. Ergo &c.

Respondeo distinguendo consequens: Vita æterna est gratia in radice, concedo: quia gratia debet præcedere, ut habeamus meritum. Est pura gratia, & non stipendium ac merces, nego. Hoc ipsum patet ex scripturis supra allatis.

Ad prob. hæretici sensum Scripturæ depravant; sensus enim Apostoli non est quod passiones pro Christo non sint meritoriæ, sed quod leves sint comparative ad præmium, quandoquidem transeunt, & sunt momentaneæ, præmium vero erit æternum.

Solvuntur objectiones ex Patribus.

OPPONUNT: S. Hilarius in Psal. 51. sic habet: " Non enim illa ipsa justitiæ ,, opera sufficerent, ad perfectæ beatitu- ,, dinis meritum, nisi misericordia Dei, et- ,, iam in hac justitiæ voluntate humana- ,, rum demutationum & motuum, non re- ,, putet vitia. ,, Igitur opera non sunt meritoria, siquidem ut subdit Hilarius: " Et ,, spes in misericordia Dei in sæculum ,, sæculi. ,,

Confirmatur ex illo Basilii in Psal. 14. *Manet sempiterna requies illis, qui in hac vita legitime certaverunt; non ob eorum merita factorum, sed de munificentissimi Dei gratia, in qua speraront*. Ergo &c.

Respondeo negando consequentiam: Hilarius enim vult solum præter merita misericordiam insuper requiri, non solum quia dat gratiam ut sint merita, verum etiam quia condonat multa venialia, quæ quidem solutio apparet in S. Doctoris verbis: " Nisi misericordia Dei etiam ,, in hac justitiæ voluntate humanarum ,, demutationum & motuum non reputet ,, vitia. ,,

Ad Basilium distinguo: Non manet requies ob merita viribus naturæ facta, concedo: viribus gratiæ, nego. Et hoc solum vult, ut declarant subsequentia verba: *Sed de munificentissimi Dei gratia in qua speraront*.

Contra: S. Augustinus serm. 2. in Psal. 70. ait: " Sua dona coronabit *Deus* non ,, merita tua. ,, Tum alibi: " Maluit, ,, *ait*, dicere gratia Dei vita æterna, ut ,, intelligeremus, non pro meritis nostris, ,, Deum nos ad æternam vitam, sed pro ,, sua miseratione perducere. ,,

Respondeo distinguendo: Et S. præsul vult solum vitam æternam non dari meritis naturæ, ut Pelagiani contendebant, contra quos decertat & loquitur, concedo: secus, nego. Augustinus est sui ipsius interpres epist. 105. ad Sixtum: " Quid ,, enim habes, *inquit*, quod non accepi- ,, sti? Quapropter, o homo, si acceptu- ,, rus es vitam æternam; justitiæ quidem ,, stipendium est, sed tibi gratia est, cui ,, gratia est ipsa justitia. Tibi enim tam- ,, quam debita redderetur, si ex te tibi ,, esset justitia cui debetur. ,, Et lib. de grat. & libero arbit. cap. 6. " Dona sua ,, coronat Deus, non merita tua, si tibi ,, a te ipso, non ab illo sunt merita ,, tua. Et cap. 8. " Quid est hoc, quod ,, cum Dei gratiam commendans, dixisset, ,, non ex operibus, ne forte quis extolla- ,, tur,

„ tur, cui hoc dixerit; rationem red- „ dens, ipsius enim sumus, *inquit* fig- „ mentum, creati in Christo Jesu in operi- „ bus bonis, quomodo ergo non ex ope- „ ribus? ne forte. quis extollatur, sed „ audi & intellige; non ex operibus di- „ ctum, tamquam his, in quibus te Deus „ finxit, id est formavit & creavit. „

Rursus cap. 8. omnem tollit ambigendi locum, his verbis: " Illa nimirum gratia „ boni operis cui datur, tantummodo gra- „ tia est: Hæc autem, id est vita eterna, „ quæ illi datur, quoniam præmium est, „ gratia est pro gratia, tamquam merces „ pro justitia, ut verum sit, quoniam ve- „ rum est, quia reddet unicuique Deus se- „ cundum opera ejus. „

Instant: S. Prosper lib. 1. de vocat. Gent. cap. 17. ait, Dominum æqualiter compensasse eos qui tarde venerunt ad vineam excolendam, sicut eos qui mane venerant, qua sententia ostendit Deum non ad merita pro præmio, sed solum ad suam bonitatem attendere: Igitur opera justi non sunt meritoria: " Non laboris pretium „ solvens, sed divitias bonitatis suæ in „ eos, quos sine operibus eligit, effun- „ dens: ut etiam hi qui in multo labore „ sudarunt, nec amplius quam novissimi „ acceperant, intelligant, donum se gra- „ tiæ, non operum accepisse merce- „ dem. „

Respondeo distinguendo consequens: Opera viribus naturæ facta, nihil gloriæ æternæ promerentur, concedo: viribus gratiæ, nego. Alias sibi contradiceret S. Doctor, siquidem dicit laborantes accipere præmium & mercedem; eamdem quidem specifice, ut unus non glorietur super alterum, sed omnes ex munere gratiæ: sic enim ibidem se explicat, dicendo, bona merita sequi in homine post adeptam gratiam, non autem præcedere. Eodem modo explicatur Gregorius quum lib. 9. moral. cap. 14. sic loquitur: " „ Si opus virtutis exercuere ad vitam, „ non ex meritis, sed ex venia conva- „ lesco. „

Insistunt: S. Bernardus serm. 1. de annunt. sic habet: " Neque talia sunt ho- „ minum merita, ut propterea vita æter- „ na debeatur ex jure, aut Deus injuriam „ aliquam faceret, nisi eam donaret „: Sed quod non datur ex jure minime debetur. Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Vita æterna non debetur meritis ex jure rigoroso, concedo: fundantur enim in gratia Dei, & ipsius pacto; siquidem suo cedit juri Deus opera compensando, quæ multis illi debentur titulis: Nam debentur absolute ex jure, nego. Suppositis enim conditionibus requisitis, libertate scilicet in viatore, gratia sanctificante & promissione Dei, opera bona jus habent ad gloriam. Sic propugnat divus Thomas hic q. 114. art. 1. 2. 3. & sequentibus, ubi ex professo docet conclusionem.

Proponuntur objectiones ex ratione, & diluuntur.

OBJICIUNT: Homo non dicitur mereri solvendo quod debet: Sed omnia opera bona debentur Deo: Ergo &c.

Respondeo distinguendo majorem: Si non sit promissio & voluntatis propriæ usus, concedo: secus, nego. Ita D. Thomas hic art. 1. ad 1. his verbis: " Dicendum, „ quod homo in quantum propria voluntate „ facit illud quod debet, meretur; alio- „ quin actus justitiæ quo quis reddit debi- „ tum, non esset meritorius.

Urgent: Justus bene agendo sibi prodest non Deo, juxta illud Job. 35. *Si juste egerit, quid donabit ei, aut quid de manu tua accipiet*. Igitur homo non meretur per bona opera.

Respondeo distinguendo: Justus per bona opera nihil acquirit Deo quoad gloriam essentialem, concedo: quoad accidentalem, nego. Solutio est divi Thomæ, ibidem ad 2. his verbis: " Dicendum, quod „ Deus ex bonis nostris non quærit uti- „ litatem sed gloriam; id est manifesta- „ tionem suæ bonitatis .... & ideo me- „ remur aliquid a Deo, non quasi ex no- „ stris operibus aliquid ei accrescat, sed „ in quantum propter ejus gloriam ope- „ ramur. „

Instant: Quicumque apud aliquem aliquid meretur, constituit eum sibi debitorem: Sed absurdum est dicere hominem constituere Deum sibi debitorem. Ergo &c.

Respondeo distinguendo majorem: Si meretur solum propriis bonis, & non sint alias debitis, constituit debitorem illum apud quem meretur, concedo: secus, nego. Et concessa minore distinguo con-

sequens: non meretur homo merito rigoroso, concedo; merito fundato in gratia Dei, nego. Ita D. Thomas ibidem ad 3. his verbis: " Dicendum, *ait*, quod quia „ actio nostra non habet rationem meri- „ ti, nisi ex præsuppositione divinæ or- „ dinationis, non sequitur quod Deus effi- „ ciatur simpliciter debitor nobis: sed si- „ bi ipsi in quantum debitum est, ut sua „ ordinatio impleatur. „

Contra: Non est proportio inter opus bonum & vitam æternam: Igitur nec in justo respectu illius meritum: Probatur. Ant. Bonum opus licet supernaturale, est tamen finiti valoris bonum; vita vero æterna est bonum infinitum, siquidem est Deus ipse possessus. Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Non est proportio entitativa, concedo: hcc solum probat argumentum: Non est proportio habitudinis, nego. Supposito enim Dei pacto, bonum opus ordinatur ad Deum, ut ad ultimum finem, cui conjungit animam, & quidem ex justitia, quia fundatur in charitate gratia sanctificante, qua homo est Dei filius, si autem filius, & heres, ait, Apostolus, Gal. 4.

Ad probationem distinguo: Deus est bonum infinitum, sed finite & secundum creaturæ capacitatem possessum, concedo: secus, nego. Ceterum bonum opus in meritis Christi fundatur, quæ quidem sunt infiniti valoris, unde ab ipsis quamdam habet infinitatem opus creaturæ: in quantum applicantur ei merita Salvatoris & super illud reflectuntur, quocirca omnem sortitur proportionem sufficientem ad merendum.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Opera in charitate propter Deum, facta sunt meritoria.

PRIMO: Sic habetur Gen. 15. *Ego protector tuus sum, & merces tua magna nimis*: Similia habetur Apoc. ultimo. Tum Matth. 5. *Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam: quoniam ipsorum est regnum cælorum.*

Secundo: Sic definivit Concilium Trid. sess. 6. cap. 16. Concinit Ignatius epist. ad Rom. Greg. Naz. orat. ad sacrum lavacrum. Ambrosius lib. 1. de effic. cap. 15. August. epist. 105. &c.

Tertio: Ratio suffragatur. Quod datur secundum justum judicium est meritorium: Sed vita æterna datur justis secundum justum judicium, juxta illud 2. ad Tim. 4. *Reposita est mihi corona justitiæ quam reddet mihi in illa die justus judex.* Ergo &c.

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET SOLUTIONUM.

PRIMO: Verum est Scripturam sacram & Patres sæpius dicere vitam æternam tribui secundum misericordiam, & merito, quia unde incipit Meritum, est ipsa gratia.

Secundo: Nonnumquam S. Augustinus asserit vel ipsis non dari meritis, sed loquitur de confictis naturæ meritis a Pelagianis incassum laudatis.

Tertio: Neque dicimus dari proportionem entitativam inter opus bonum, & vitam æternam, bene tamen habitudinis in gratia sanctificante fundatam. Cæterum vita æterna est præmium in se finitum, quocirca non implicat eam dari propter opera meritoria.

ARTICULUS TERTIUS.

Utrum justus mereatur de condigno vitam æternam, per actum dilectionis Dei?

MERITUM duplex distinguitur, alterum de condigno, alterum de congruo: meritum de condigno illud est quod procedit ab opere in charitate & per charitatem facto, habente ex se & directe omnem cum præmio commensurationem; idque ex justitia fundata in præmiantis pacto, in amicitia hominis ad Deum, ejusque filiatione adoptiva, qua homo fit filius dilectus, in quo sibi complacet Deus, juxta illud Prov. 8. *Delitiæ meæ esse cum Filiis hominum.* Meritum vero de congruo illud censetur, quod procedit ab opere quidem supernaturali, sed cui præmium debetur solum ex quadam convenientia, congruitate & decentia.

Certum est charitatem requiri ad meritum de condigno, juxta illud 1. Cor. 13. *Si habuero omnem fidem, ita ut montes*

Pp 4 *trans*

Digitized by Google

transferam, charitatem autem non habeam, nihil sum.

Certum est etiam non dari justitiam commutativam hominis ad Deum: hæc enim fundatur in dato & accepto: Propheta Psal. 15. sic Deum alloquitur: *Bonorum meorum non eges*; & Apostolus Rom. 11. *Quis prior dedit illi, & retribuetur*; Tum quia justitia commutativa dicit mutuam & reciprocam in dante & accipiente dependentiam: Sic in humanis qui dat triticum, pro tritico accipit pecuniam. Igitur datur solum justitia distributiva inter Deum & justum, & hoc sine juris divini læsione, quia est solum justitia proportionis cum labore & præmio: quam quidem servat Dominus reddendo unicuique juxta opera sua.

Quæstio igitur præsens movetur de condignitate fundata in justitia distributiva; & quæritur an opus justi in charitate factum, vel immediate & elicitive, ut ipsa Dei dilectio super omnia, vel mediate & imperative a charitate procedens, ut eleemosyna data propter Deum summe dilectum, mereatur de condigno vitam æternam?

CONCLUSIO AFFIRMATIVA.

Opus justi virtute charitatis factum promeretur de condigno vitam æternam.

Probatur auctoritate & ratione.

Primo, ex Scriptura sacra.

2. AD *Tim.* 4. habetur *Reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi in illa die justus Judex, non solum autem mihi, sed & his qui diligunt adventum ejus.* Jacobi 1. *Beatus vir qui suffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se.* Rursus Thess. 1. *Ut digni habeamini regno Dei.*

Ex his sic probatur assertio. Meritum de condigno illud est quod in justitia fundatur; propter quod datur præmium & corona, quodque laborantem mercede dignum reddit: Atqui tale est opus justi motivo charitatis factum respectu vitæ æternæ; siquidem ex Apostolo, debetur ex justitia corona æterna, ista vero ex S. Jacobo retribuitur justo propter ejusmodi opus, & teste Paulo, dignus est ipso regno Dei, ille qui sic propter Deum vivit & operatur. Igitur opus justi meretur de condigno vitam æternam.

Secundo: Ex SS. Patribus. S. Cyprianus serm. de eleemosyna dicit de eo qui bene operatur: " Deum computat debi„ torem. „ Basilius orat. ad divites, sic loquitur: " Opera ostende, & exige re„ tributionem. „

Ambrosius serm. 7. in Psal. 118. explicans ista verba, *memor esto verbi tui*, ait: " Deus vult etiam conveniri, ut si quis „ proposita securius virtutibus præmia be„ ne certaverit, fructum remunerationis „ expectet, quin etiam exigat. „

Chrysostomus hom. 3. in Matth. " Ut se „ Deus tibi debitorem fateatur, non so„ lum pro operibus, sed etiam pro hac „ gratia humilique sententia &c. „

S. Augustinus in Psal. 83. explanans ista Prophetæ verba, *misericordiam & veritatem diligit Dominus*, ait: „ Ecce vi„ demus, quia tenet eum Paulus debito„ rem. „

D. Thomas hic quæst. 114. art. 3. probat ex professo conclusionem, his verbis: " Si autem loquamur de opere meritorio, „ secundum quod procedit ex gratia Spiri„ tus sancti; sic est meritorium vitæ „ æternæ ex condigno &c. „

Ex Patribus, justus constituit sibi Deum debitorem illum diligendo, & jus habet repetendi retributionem ex D. Thoma, quia est filius. Ergo &c.

Tertio ratione: ubi est proportio sufficiens inter opus & præmia propositum, ibi est meritum de condigno: atqui inter actum amoris Dei, a viatore eliciti, & vitam æternam, est proportio sufficiens: Igitur justus meretur de condigno vitam æternam per actum dilectionis. Major patet, dignitas enim attenditur secundum proportionem inter actum justi & præmium.

Probatur minor multis momentis.

PRIMO: Vita æterna est gratia pro gratia, ut habetur Joan. 1. id est; inquit Bellarminus hic lib. 5. de justific. cap. 17. gratia mercedis pro gratia meritorum, sive charitas patriæ pro charitate viæ, ut dicit Augustinus epist. 105. & in lib. de grat. & libero arbitr. cap. 9. atqui inter

per gratiam & gratiam est æqualis proportio. Ergo &c.

Secundo: Vita æterna est flumen lætificans civitatem Dei ex Psal. 45. gratia vero producens Actum est fons aquæ salientis in vitam æternam, ut habetur Joan. 4. atqui reperitur proportio inter fontem & flumen; siquidem fons virtute flumen præcontinet, ejusque aquæ ascendunt & descendunt sicut aquæ fluminum. Ergo &c.

Tertio: Gratia est semen gloriæ, juxta illud 1. Joan. 3. *Semen Dei manet in eo*. Atqui semen licet non sit æquale rei cujus est semen, quoad molem; est tamen æquale quoad virtutem, quod maxime de gratia dicitur, quia est a Spiritu sancto, & est semen Dei. Igitur habet proportionem cum vita æterna.

Quarto: Vita æterna est denarius diurnus laborantium in vinea, ut legitur Matth. 20. Atqui ex eodem Evangelista denarius diurnus est justum pretium laboris, operis scilicet in gratia & charitate facti. Ergo &c.

Quinto: Opus justi ex D. Thoma hic art. 3. sortitur virtutem a Spiritu sancto movente animam, & in ipsa per charitatem inhabitante: Igitur eo est proportio cum vita æterna, quæ est ab ipso Spiritu sancto.

Sexto: Opus justi charitate formatum haurit a valore Christi, cui justus conjungitur, valorem & dignitatem, quia ex Evangelio Christus influit ut caput in membra. Ergo &c.

Septimo: Motus cujuslibet naturæ habet proportionem cum termino & fine ad quem tendit: Atqui opus vi charitatis elicitum de se tendit ad Deum ut summum bonum possidendum. Ergo &c.

Octavo: Sufficit ad meritum de condigno æqualitas proportionis fundata in justitia distributiva: sed hæc reperitur inter opus charitate formatum, & ipsam vitam æternam. Ergo &c. Major propositio patet ex D. Th. qui in secundum dist. 27. art. 3. ad 2. ait: " Non requiritur " ad condignitatem distributivæ justitiæ " æqualitas quantitatum, sed proportionis tantum. " Et hic art. 3. ad 3. " Gratia Spiritus sancti, quam in præsenti " habemus, etsi non sit æqualis gloriæ in actu, est tamen æqualis in " virtute: sicut semen arborum, in " quo est virtus ad totam arborem. "

Ex hoc sequitur justum promereri de condigno etiam augmentum gratiæ, & charitatis per opera sua bona; & hoc ex professo docet D. Thomas hic art. 8. auctoritate S. Aug. & ratione. Ex Aug. quidem qui Tract. 5. in epist. Joan. dicit, quod: " Charitas meretur augeri, ut aucta mereatur & perfici " Ratione vero, his verbis: " Dicendum, quod " sicut supra dictum est, illud cadit sub " merito condigni ad quod motio gratiæ se " extendit: motio autem alicujus moventis, non solum se extendit ad ultimum " terminum motus, sed etiam ad totum " progressum in motu: terminus autem " motus gratiæ, est vita æterna: progressus autem in hoc motu est secundum " augmentum charitatis, vel gratiæ, " secundum illud Prov. 4. Justorum semita quasi lux splendens procedit & crescit usque ad perfectum diem: qui est " dies gloriæ; sic igitur augmentum gratiæ cadit sub merito condigni. "

Solvuntur objectiones.

OBJICIES: Rom. 8. habetur: *Existimo, quod non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis*. Igitur licet bonum opus sit meritorium, non tamen de condigno; unde Rom. 6. super illud: *Gratia Dei vita æterna*; dicit Gloss. " Posset recte " dicere stipendium justitiæ vita æterna: sed maluit dicere, gratia Dei " vita æterna. "

Respondeo distinguendo consequens: Opus meritorium non meretur de condigno rigoroso, & fundato in justitia commutativa vitam æternam, concedo: de condigno ut sic, fundato in justitia distributiva quæ servat proportionem, nego. Primum solum probant omnes tum Scripturæ, tum Patrum auctoritates; secundum vero colligitur ex ipso Apostolo 2. Cor. 4. ubi dicit, quod momentaneum & leve tribulationis nostræ, æternum gloriæ pondus operetur in nobis, unde S. Bern. serm. 19. in Psal. *qui habitat &c.* sic fatur: " Latet gloria fratres " mei, abscondita nobis est in tribulatione, in momento hoc latet æternitas, in hoc levi pondus sublime & " supra modum. "

Digitized by Google

Respondet D. Thomas hic art. 3. ad 1. his verbis: " Dicendum, quod Apostolus loquitur de passionibus secundum eorum substantiam. " Id est sine gratia consideratis.

Respondet, ibidem ad secundum: " Dicendum, quod Verbum illius Glossæ intelligendum est quantum ad primam causam perveniendi ad vitam æternam, quæ est miseratio Dei; meritum autem nostrum est causa subsequens. "

Instabis: Concilium Tridentinum sess. 6. cap. 16. sic ait: *Justificatis hominibus & bene operantibus proponenda est vita æterna, tamquam gratia misericorditer promissa*. Sed quod datur ex gratia & misericordia, non datur ex merito de condigno. Ergo &c.

Respondeo distinguendo: Vita æterna datur ex gratia & misericordia, quia Deus non tenebatur elevare hominem ad finem supernaturalem, tum quia gratia est meriti principium, concedo: datur ex pura misericordia excludendo meritum, subdistinguo: meritum fundatum in justitia commutativa, concedo: fundatum in justitia distributiva, nego. Solutio est ipsius Concilii, habetur enim in præcedentibus verbis: *Et tamquam merces ex ipsius Dei promissione bonis ipsorum operibus, & meritis fideliter reddenda: hæc est enim illa corona justitiæ, quam post suum certamen & cursum repositam sibi esse ajebat Apostolus*.

Urgebis: S. Augustinus in Psal. 70. sic habet: " Si Deus damnaret justum, quis ei diceret, quid fecisti? Quanta ergo misericordia ut justificet injustum. Sed si vita æterna deberetur justo ex condigno, videtur quod Deus faceret injuriam denegando hominibus justis. Ergo &c.

Respondeo distinguendo minorem: Si jus ad gloriam fundaretur in justitia commutativa, fieret injuria, si justo denegaretur gloria, concedo: si fundaretur radicaliter in misericordia, in promissione Dei, & in justitia tantum distributiva, nego. Igitur nulli Deus injuriam faceret, si denegaret vitam æternam etiam justo, quia istud meritum fundatur in gratia & promissione sua, item & in justitia tantum distributiva, tum, quia etiam opera nostra aliis titulis Deo debentur: si igitur Deus illam denegaret, non satisfaceret quidem promissioni suæ, sed nihil contra justitiam operaretur.

Insistes: S. Thomas hic quæst. 114. art. 1. dicit inter nos & Deum non dari meritum simpliciter, quia non potest esse justitia simpliciter: Igitur opera bona non promerentur de condigno vitam æternam. Et probatur consequentia: meritum de condigno fundatur in justitia vera. Ergo &c.

Respondeo distinguendo antecedens: Inter nos & Deum non datur meritum simpliciter, id est, rigorosum & in justitia commutativa fundatum, concedo: meritum ut sic, fundatum in justitia proportionis inter laborem & præmium, nego. Solutio est D. Thomæ, qui 1. contra gent. cap. 93. de Deo loquens, sic concludit; " Non igitur sibi competit commutativa justitia, sed solum distributiva. " Unde distinguendum est pariter consequens; & ad probationem dico non dari quidem justitiam rigorosam inter Deum & hominem seu Arithmeticam, bene vero Geometricam, & proportionum, siquidem, teste Apostolo, reddet unicuique Deus secundum opera sua.

Replicabis: Compensatio non attenditur secundum justitiam debitam, sed secundum operantis affectum; legitur enim Marc. 12. quod vidua offerens duo æra minuta, plus obtulerit quam cæteri qui plus posuerant in Gazophilatio: Igitur opera bona non merentur ex condigno seu ex justitia vitam æternam.

Respondeo distinguendo antecedens: Meritum fundatur in affectu, id est, in charitate quæ est illius principium, concedo: nihil enim possumus dare Deo, juxta illud Rom. 11. *Quis prior dedit illi, & retribuetur ei*. Per charitatem vero exhibemus cor, quod ipse postulat, dicens: *Prebe fili mi cor tuum mihi*. Et ille affectus excludit justitiam distributivam, nego.

Persistes: Qui compensat ultra condignum, non compensat de condigno: sed Deus dando vitam æternam, justos compensat ultra condignum; habetur enim Luc. 6. *Mensuram bonam, & confertam, & coagitatam, & supereffluentem dabunt in sinum vestrum*. Cui concinit illud Fulgentii lib. 1. ad Monimum cap. 10. " Gratia

„ tia autem etiam ipsa, ideo non injuste dicitur, quia non solum donis suis Deus dona sua reddit, sed quia tantum etiam ibi gratia divinæ retributionis exuberat, ut incomparabiliter atque ineffabiliter omne meritum, quantumvis bonæ, & ex Deo datæ, humanæ voluntatis, atque operationis excedat. „

Respondeo distinguendo majorem: Compensatio supra condignum, non est de condigno rigoroso, concedo: de condigno ut sic, in distributione Dei & justitia distributiva fundata, nego. Primum solum auctoritates tum Scripturæ, tum Patrum probant. Cæterum licet aliquis debens ex justitia venditori quinque solum asses, & triginta retribuat, non sequitur quod non compenset ex justitia.

Instabis: Perseverantia non cadit sub merito de condigno: Igitur nec vita æterna ad quam conducit; siquidem medium & finis eamdem rationem induunt.

Respondeo negando paritatem propter duo. Primo quidem, qui promittit palmam vincenti, non ipsi promittit victoriam, sed suum est sic currere ut bravium attingat. II. Perseverantia est principium meriti; incipit enim a prima gratia quæ est in nobis sine nobis, quæque non cadit sub merito: vita vero æterna se habet ut terminus, unde cadit sub merito bonorum operum: sic docet D. Thomas hic art. 8.

Dices: Justus non potest mereri augmentum charitatis. Et probatur I. Quia charitas minus intensa non potest producere majorem, quandoquidem effectus producendus præcontineri debet in sua causa. II. Sequeretur quod daretur processus in infinitum, quia hoc posito principio, justus posset in infinitum novos promereri charitatis gradus bene operando, & per istos novos etiam gloriæ gradus, & per istos adhuc alios sine fine, quod non est admittendum.

Respondeo negando majorem. Ad primam probationem, distinguo minorem: Charitas se sola non potest producere majorem, concedo: adjuta per gratiam actualem, nego. Tum quia producit ex promissione Dei, & vi meriti in quantum Deus charitatem majori remunerat charitate, quæ quidem, inquit D. Thomas hic, præcontinetur in prima sicut arbor in semine; semen autem se explicat in productione, sic quoque charitas per majorem diffunditur charitatem, unde Apoc. 22. 11. habetur: *Qui justus est, justificetur adhuc.*

Ad secundum dico, non implicare infinitum Syncategorematicum & a posteriori, unde Propheta dicit Psal. 18. *Dies diei eructat verbum.* Id est, novum bonum opus, novam in augmento producit charitatem, qua justus iterum operans, acquirit jus ad gloriam: & hæc consolatio nostra est, quod qui singula pro Deo operatur, novos semper promereatur gloriæ æternæ gradus, quam quidem gratiam Apostolus explicat narrando diversa justorum merita & præmia per stellas, quæ licet omnes lucidæ, in claritate tamen differunt.

SYNOPSIS PROBATIONUM.

Actus justi virtute charitatis factus meretur de condigno vitam æternam.

PRIMO: Hoc ipsum clare annuntiat Apostolus 2. ad Timoth. 4. his verbis: *Reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi in illa die justus judex, non solum autem mihi, sed & his qui diligunt adventum ejus:*

Secundo: Suffragantur Patres: Cyprianus serm. de eleemosyna. Ambrosius serm. 7. in Psal. 118. Chrysostomus homil. 3. in Matth.

Tertio: Ratio D. Thomæ hic quæst. 114. art. 3. est, quod illud opus fiat Spiritus sancti motione, virtute & gratia, de qua scriptum est Joan. 4. *Fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.* Tum quia est proportio inter laborem & præmium, eo ipso quo est promissio Dei de compensando, & opus a charitate procedit.

SYNOPSIS OBJECTIONUM, ET RESPONSIONUM.

PRIMO: Omnes tum Scripturæ, tum Patrum auctoritates in contrarium, probant tantummodo meritum justorum non esse in justitia commutativa fundatum, in radice habere pro principio misericordiam, & Deum absque injuria posse vel ipsum justum gloria privare, quandoquidem ejus opera, aliis titulis, titulo scilicet

licet creationis & redemptionis illi debentur.

Secundo: Nec ullum facessit negotium, dum S. Thomas hic quæst. 114. art. 1. ait, justum non habere vi sui erga Deum amoris meritum simpliciter; isto quippe loquendi modo excludit solum meritum rigorosum, quod inter æquales reperitur: puta quum compensationis largitor, illam ex justitia commutativa debet.

Tertio: Nec mirum videri debet, si Deus dicatur præmiare justos ultra condignum; hoc etiam nihil aliud importat, nisi quod meritum justi in ipsa Dei gratia fundetur.

ARTICULUS ULTIMUS.

De merito de congruo ejusque objecto seu termino.

QUÆRES utrum peccator per bona opera, puta per contritionem, per actus fidei & spei possit mereri de congruo gratiam sanctificantem, qua justificetur?

Respondeo affirmative, juxta illud Scripturæ, Zachar. 1. 3. *Convertimini ad me... & convertar ad vos*. Ratio est, quia meritum de congruo illud est cui debetur aliqua merces ex convenientia. Atqui peccatori laboranti propter Deum debetur ex convenientia aliqua merces illi conveniens, qualis est ipsius justificatio; sic apud homines filius contra quem iratus est pater, suam gradatim advocat reconciliationem bonis erga patrem Officiis: Igitur peccator meretur de congruo justificationem: tum quia bona opera sunt conversionis initia, tum etiam quia per hæc incipit satisfacere justitiæ divinæ.

Quæres II. Utrum justus possit mereri de congruo perseverantiam finalem?

Respondeo cum Bellarmino affirmative, juxta illud Matt. 10. *Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit*. Promittitur vita æterna perseverantibus: Igitur consequenter & perseverantia. I. Quia facienti quod in se est cum auxilio gratiæ actualis, Deus non denegat gratiam ad perseverandum in bono. II. Qui facit Dei voluntatem in mandatis ejus, meretur quodammodo, ut Deus etiam ipsius vota compleat concedendo perseverantiam, siquidem teste Aug. lib. 12. de civit. cap. 7. exaudit deprecantem. III. Ex Trident. sess. 6. non injustus est Deus, ut oblivisçatur operis nostri boni & suarum sæpius lacrymarum, ad obtinendam perseverantiam; si tamen meritum de congruo sumatur rigorose, non attingit usque ad perseverantiam finalem, eo quod perseverantia suum ducat initium a prima gratia quæ est in nobis sine nobis, & terminetur per providentiam extrinsecam quæ conjungit mortem cum gratia. Prima autem gratia, & illa providentia sub merito non cadunt.

Quæres III. Utrum justus possit sibi mereri reparationem post lapsum, id est, utrum justus per bona opera quæ fecit in justitia, mereri possit ut resurgat a peccato mortali, supposito quod in illud infeliciter prolabatur?

Respondeo, cum D. Thoma hic art. 7. negative, juxta illud Ezech. 18. *Si averterit se justus a justitia sua, & fecerit iniquitatem, omnes justitiæ ejus quas fecerat non recordabuntur*. Sed si justus mereretur reparationem post lapsum, Deus recordaretur justitiarum quas antea fecisset. Ergo &c. Ratio includitur in verbis Prophetæ, quia eo ipso quo justus incidit in peccatum mortale, mortificantur bona opera priora, & vita privantur: Igitur nihil amplius influunt, donec revivifcant per ipsius peccatoris pœnitentiam.

Quæres IV. Utrum justus possit alteri mereri justificationem?

Respondeo affirmative: Et multa habentur de hac re in Scripturis exempla, maxime in pio & devoto Moyse, qui sæpius oratione Dominum placavit iratum contra populum propter Idololatriam. Job, vel ipso ordinante Deo, oravit pro amicis suis, ut eorum veniam pro peccatis obtineret. Conclusionem probat invocatio Sanctorum. Et vero cum sint amici Dei, inquit D. Thomas, & ipsius fecerint in mandatis voluntatem, etiam placet ei, concedere postulata.

Quæres V. Utrum bona temporalia cadant sub merito?

Respondeo I. Non cadere sub merito secundum se, siquidem sunt communia justis & injustis, ut habetur Eccl. 9.

Re-

Digitized by Google

Respondeo II. Cadere sub merito si impetrentur a fide & a charitate, quia a virtutibus hauriunt meritum, unde Apostolus dicit: *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.*

SYNOPSIS ARTICULI.

PRIMO: Peccator per sua bona opera motivo supernaturali facta meretur aliquo modo justificationem; conveniens enim est ut Deus faciat voluntatem illius, qui in pluribus suam adimplet, & in omnibus in votis habet adimplere.

Secundo: Justus per bona opera quæ facit dum adhuc charitate florescit, merito præmaturo & anticipato, suam post futurum lapsum non mereri reparationem valet, cum Deus ipse Ezech. 18. testetur, quod omnium ejus justitiarum non recordabitur, si cadat in gravius peccatum.

Tertio: Justus potest quidem bonis operibus advocare sibi perseverantiam finalem; non tamen illam promereri, quippe quæ incipiat a prima gratia quæ est in nobis sine nobis, & terminetur per providentiam specialem, mortem cum charitate conjungentem, quæ sane non cadit sub merito.

Concilium Arausicanum II.

CANON I.

SI quis per offensam prævaricationis Adæ, non totum (id est, secundum corpus & animam,) in deterius dicit hominem commutatum, sed animæ libertate illæsa durante, corpus tantummodo corruptioni credit obnoxium, Pelagii errore deceptus, adversatur Scripturæ dicenti, Anima quæ peccaverit, ipsa morietur; Et, Nescitis, quoniam cui exhibetis vos servos ad obediendum, servi estis ejus, cui obeditis? Et, A quo quis superatur, ejus & servus addicitur.

II.

Si quis soli Adæ prævaricationem suam, non & ejus propagini, asserit nocuisse, aut certe mortem tantum corporis, quæ pœna peccati est, non autem & peccatum, quod mors est animæ, per unum hominem in omne genus humanum transiisse testatur, injustitiam Deo dabit, contradicens Apostolo dicenti: Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccaverunt.

III.

Si quis ad invocationem humanam gratiam Dei dicit conferri, non autem ipsam gratiam facere, ut invocetur a nobis, contradicit Isaiæ Prophetæ, vel Apostolo idem dicenti: Inventus sum a non quærentibus me: palam apparui his, qui me non interrogabant.

IV.

Si quis, ut a peccato purgemur, voluntatem nostram Deum expectare contendit, non autem ut etiam purgari velimus, per sancti Spiritus infusionem & operationem in nos fieri confitetur, resistit ipsi Spiritui sancto, per Salomonem dicenti: Præparatur voluntas a Domino, & Apostolo salubriter prædicanti: Deus est, qui operatur in nobis & velle & perficere pro bona voluntate.

V.

Si quis, sicut augmentum, ita etiam initium fidei, ipsum credulitatis affectum, quo in eum credimus, qui justificat impium, & ad regenerationem Baptismatis pervenimus, non per gratiæ donum, id est, per inspirationem Spiritus sancti corrigentem voluntatem nostram ab infidelitate ad fidem, ab impietate ad pietatem, & naturaliter nobis inesse dicit; apostolicis dogmatibus adversarius approbatur, beato Paulo dicente: Confidimus, quia qui cœpit in vobis bonum opus, perficiet usque in diem Domini nostri Jesu Christi. Et illud: Vobis datum est pro Christo, non solum ut in eum credatis, sed etiam ut pro illo patiamini. Et, Gratia salvi facti estis per fidem, non ex vobis: Dei enim donum est. Qui enim fidem,

qua

qua in Deum credimus, dicunt esse naturalem, omnes eos, qui ab Ecclesia Christi alieni sunt, quodammodo fideles esse diffiniunt.

V I.

Si quis sine gratia Dei, credentibus, volentibus, desiderantibus, conantibus, laborantibus, vigilantibus, studentibus, petentibus, quærentibus, pulsantibus nobis misericordiam dicit conferri, non autem divinitus, ut credamus, velimus, vel hæc omnia, sicut oportet, agere valeamus, per infusionem & inspirationem sancti Spiritus in nobis fieri confitetur, aut humilitati, aut obedientiæ humanæ subjungit gratiæ adjutorium, nec ut obediens & humillimus, ipsius gratiæ donum esse consentit, resistit Apostolo dicenti: Quid habes quod non accepisti? Et, Gratia Dei sum id quod sum.

V I I.

Si quis per naturæ vigorem bonum aliquod, quod ad salutem pertinet vitæ æternæ, cogitare ut expedit aut eligere, sive salutari (id est, evangelizanti) prædicationi consentire posse confirmat, absque illuminatione & inspiratione Spiritus sancti, qui dat omnibus suavitatem in consentiendo & credendo veritati, hæretico fallitur spiritu, non intelligens vocem Dei, in Evangelio dicentis: Sine me nihil potestis facere. Et illud Apostoli: Numquid idonei sumus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis? Sed sufficientia nostra ex Deo est.

V I I I.

Si quis (alius misericordia, alius vero per liberum arbitrium, quod in omnibus qui de prævaricatione primi hominis nati sunt) constanti sævitia hominem ad gratiam Baptismi posse venire contendit, a recta fide probatur alienus. Is enim non omnium liberum arbitrium per peccatum primi hominis asserit infirmatum, aut certe ita læsum putat, ut tamen quidam valeant, sine revelatione Dei, mysterium salutis æternæ per semetipsos posse conquirere. Quod quam sit contrarium ipse Dominus probat, qui non aliquos, sed neminem ad se posse venire testatur, nisi quem Pater attraxerit. Sicut & Petro dicit: Beatus es Simon Barjona, quia caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus qui in cœlis est. Et Apostolus: Nemo potest dicere Dominum Jesum Christum, nisi in Spiritu sancto.

I X.

De adjutorio Dei. Divini est numeris, cum & recte cogitamus, & pedes nostros a falsitate & injustitia tenemus. Quoties enim bona agimus, Deus in nobis atque nobiscum, ut operemur, operatur.

X.

De adjutorio Dei. Adjutorium Dei etiam renatis ac Sanctis semper est implorandum, ut ad finem bonum pervenire, vel in bono possint opere perdurare.

X I.

De obligatione votorum. Nemo quicquam Domino recte voverit, nisi ab ipso acceperit, sicut legitur: Quæ de manu tua accepimus, damus tibi.

X I I.

Quales nos diligit Deus. Tales nos amat Deus, quales futuri sumus ipsius dono, non quales sumus nostro merito.

X I I I.

De reparatione liberi arbitrii. Arbitrium voluntatis in primo homine infirmatum, nisi per gratiam Baptismi, non potest reparari. Quod amissum, nisi a quo potuit dari, non potest reddi. Unde ipsa veritas dicit: Si vos Filius liberaverit, tunc vere liberi eritis.

X I V.

Nullus miser de quacumque miseria liberatur, nisi qui Dei misericordia prævenitur, sicut dicit Psalmista: Cito anticipet nos misericordia tua, Domine. Et illud: Deus meus, misericordia ejus præveniet me.

X V.

XV.

Ab eo quod formavit Deus, mutatus est Adam, sed in pejus per iniquitatem suam: ab eo quod operata est ioiquitas, mutatur fidelis, sed in melius per gratiam Dei. Illa ergo mutatio, fuit prævaricatoris primi: Hæc, secundum Psalmistam, mutatio est dexteræ Excelsi.

XVI.

Nemo ex eo, quod videtur habere, glorietur, tamquam non acceperit: aut ideo se putet accepisse; quia littera extrinsecus, vel ut legitur, apparuit, vel ut audiretur, sonuit. Nam sicut Apostolus dicit: Si per legem justitia, ergo Christus gratis mortuus est. Ascendens in altum, captivam duxit captivitatem, dedit dona hominibus. Inde habet, quicumque habet. Quisquis autem inde se habere negat, aut vere non habet, aut id quod habeat, auferrur ab eo.

XVII.

De fortitudine christiana. Fortitudinem Gentilium mundana cupiditas, fortitudinem Christianorum Dei charitas facit, quæ diffusa est in cordibus oostris, non per voluntatis arbitrium, sed Spiritum sanctum, qui datus est oobis, nullis meritis gratiam prævenientibus.

XVIII.

Debetur merces de bonis operibus, si fiant: sed gratia quæ non debetur, præcedit, ut fiant.

XIX.

Neminem nisi Deo miserante salvari. Natura humaoa, etiam si in illa integritate, in qua est condita, permaneret, oullo modo seipsam, Creatore suo non adjuvante, servaret. Unde cum sine gratia Dei salutem non possit custodire, quam accepit; quomodo sine Dei gratia poterit reparare, quod perdidit?

XX.

Nihil boni hominem posse sine Deo. Multa in homine bona fiunt, quæ non facit homo. Nulla vero facit homo bona, quæ non Deus præstet, ut faciat homo.

XXI.

De natura & gratia. Sicut ejus, qui volentes in lege justificari, & a gratia exciderunt, verissime dicit Apostolus: Si ex lege justitia est; ergo Christus gratis mortuus est; jam hic enim erat lex, & non justificabat: jam hic erat & natura, & non justificabat: ideo Christus non gratis mortuus est, ut & lex per illum impleretur, qui dixit: Non veni legem solvere, sed adimplere: & natura per Adam perdita, per illum repararetur, qui dixit, venisse se quærere & salvare quod perierat.

XXII.

De his quæ hominum propria sunt. Nemo habet de suo, nisi mendacium & peccatum. Si quis autem habet homo veritatem atque justitiam, ab illo fonte est, quem debemus sitire in hac eremo, ut ex eo quasi guttis quibusdam inrorati, non deficiamus in via.

XXIII.

De voluntate Dei & hominis. Suam voluntatem homines faciunt, noo Dei, quando id agunt quod Deo displicet. Quando autem ita faciunt quod volunt, ut divinæ serviant voluntati, quamvis volentes agant quod agunt, illorum tamen voluntas est, a quo præparatur, & jubetur, quod volunt.

XXIV.

De palmitibus vitis. Ita sunt in vite palmites, ut viti nihil conferant, sed inde accipiunt, unde vivant. Sic quippe vitis est in palmitibus ut vitale alimentum subministret eis, oon sumat ab eis. Ac per hoc & manentem in se habere Christum, & manere in Christo, discipulis prodest, & non Christo. Nam præciso palmi-

palmite, potest de viva radice alius pullulare. Qui autem præcisus est, non potest sine radice vivere.

X X V.

De dilectione, qua diligimus Deum. Prorsus donum Dei est diligere Deum. Ipse, ut diligeretur, dedit, qui non dilectus diligit. Displicentes, amati sumus, ut fieret in nobis unde placeremus. Diffundit enim charitatem in cordibus nostris spiritus Patris & Filii, quem cum Patre amamus & Filio. Ac sic secundum supra scriptas sanctarum Scripturarum sententias, vel antiquorum Patrum diffinitiones, hoc Deo propitiante, & prædicare debemus & credere, quod per peccatum primi hominis, ita inclinatum & attenuatum fuerit liberum arbitrium, ut nullus postea aut diligere Deum, sicut oportuit, aut credere in Deum, aut operari propter Deum, quod bonum est, possit, nisi gratia eum & misericordia divina prævenerit. Unde Abel justum, & Noe, & Abraham, & Isaac, & Jacob, & omnem antiquorum Sanctorum multitudinem, illam præclaram fidem, quam in ipsorum laudem prædicat Apostolus Paulus, non per bonum naturæ, quod prius in Adam datum fuerat, sed per gratiam Dei credimus fuisse collatam: quia gratiam, etiam post Adventum Domini, omnibus qui baptizari desiderant, non in libero arbitrio habere, sed in Christi novimus simul & credimus largitate conferri, secundum illud, quod jam supra dictum est, & prædicat Paulus Apostolus: Vobis donatum est pro Christo, non solum ut in eum credatis, sed etiam ut pro illo patiamini. Et illud: Deus, qui cœpit in vobis bonum opus, perficiet usque in diem Domini nostri. Et illud: Gratia salvi facti estis per fidem, & hoc non ex vobis: Dei enim donum est. Et quod de seipso ait Apostolus: Misericordiam consequutus sum, ut fidelis essem. Non dixit, quia eram, sed, ut essem. Et illud: Quid habes quod non accepisti? Et illud: Omne datum bonum, & omne donum perfectum, desursum est, descendens a Patre luminum. Et illud: Nemo habet quidquam boni, nisi illud illi datum fuerit desuper. Innumerabilia sunt sanctarum Scripturarum testimonia, quæ possint ad probandam gratiam proferri: sed brevitatis studio prætermissa sunt, quia & revera, cui pauca non sufficiunt, plura non proderunt. Hoc etiam secundum fidem catholicam credimus, quod accepta per Baptismum gratia, omnes baptizati, Christo auxiliante & cooperante, quæ ad salutem pertinent, possint & debeant, si fideliter laborare voluerint, adimplere. Aliquos vero ad malum divina potestate Prædestinatos esse, non solum non credimus, sed etiam, si sunt, qui tantum malum credere velint, cum omni detestatione illis anathema dicimus. Hoc etiam salubriter profitemur & credimus, quod in omni opere bono non nos incipimus, & postea per Dei misericordiam adjuvamur: sed ipse nobis, nullis præcedentibus bonis meritis, & fidem & amorem sui prius inspirat, ut & Baptismi Sacramenta fideliter requiramus, & post Baptismum cum ipsius adjutorio ea quæ sibi sunt placita, implere possimus. Unde manifestissime credendum est, quod & illius latronis, quem Dominus ad Paradisi patriam revocavit, & Cornelii Centurionis ad quem Angelus Domini missus est, & Zachæi, qui ipsum Dominum suscipere meruit, illa tam admirabilis fides non fuit de natura, sed divinæ largitatis donum. Et quia diffinitionem antiquorum Patrum, nostramque, quæ supra scripta est, non solum Religiosis, sed etiam Laicis, medicamentum esse & desideramus & cupimus: Placuit ergo ut etiam illustres ac magnifici viri, qui nobiscum ad præfatam festivitatem convenerunt, propria manu subscriberent: Cæsarius in Christi nomine Episcopus, constitutionem nostram relegi, & subnotans subscripsi, quinto Nonas Julii, Decio Juniore viro clarissimo Cons. Julianus Episcopus subscripsi. Constantius Episcopus subscripsi. Cyprianus Episcopus subscripsi. Eucherius Episcopus subscripsi. Heraclius Episcopus subscripsi. Philagrius Episcopus subscripsi. Maximus Episcopus subscripsi. Prætextatus Episcopus subscripsi. Aletius Episcopus subscripsi. Lupercianus Episcopus subscripsi. Vindemialis Episcopus subscripsi. Petrus, Marcellus, Felix, Liberius, viri clarissimi & illustres Præfecti Prætorii Galliarum atque Patricii, consentientes subscripserunt. Opilio vir clarissimus Consul. subscripsit. Sigarius vir clarissimus Consul. subscripsit, &c.

Ca-

Canones Concilii Tridentini. Seff. vi.

DE JUSTIFICATIONE.

CANON I.

SI quis dixerit, hominem fuis operibus, quæ vel per humanæ naturæ, vel per legis doctrinam fiant: absque divina per Jesum Christum gratia posse justificari coram Deo; anathema fit.

II.

Si quis dixerit, ad hoc solum divinam gratiam per Christum Jesum dari, ut facilius homo juste vivere, ac vitam æternam promereri possit, quasi per liberum arbitrium fine gratia utrumque, sed ægre tamen & difficulter possit; anathema sit.

III.

Si quis dixerit, fine præveniente Spiritus sancti inspiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur; anathema sit.

IV.

Si quis dixerit, liberum hominis arbitrium a Deo motum & excitatum nihil cooperari assentiendo Deo excitanti atque vocanti, quod ad obtinendam justificationis gratiam se disponat ac præparet, neque posse dissentire si velit, sed veluti inanime quoddam nihil omnino agere, mereque passive se habere; anathema sit.

V.

Si quis liberum hominis arbitrium post Adæ peccatum amissum & extinctum esse dixerit, aut rem esse de solo titulo, immo titulum fine re, figmentum denique a Satana invectum in Ecclesiam; anathema sit.

VI.

Si quis dixerit, non esse in potestate hominis, vias suas malas facere, sed mala opera, ita ut bona, Deum operari, non permissive solum, sed etiam proprie & per se, adeo ut sit proprium ejus opus non minus proditio Judæ, quam vocatio Pauli; anathema sit.

VII.

Si quis dixerit, opera omnia, quæ ante justificationem fiunt, quacumque ratione facta sint, vere esse peccata, vel odium Dei mereri, aut quanto vehementius qui nititur in se disponere ad gratiam, tanto eum gravius peccare; anathema sit.

VIII.

Si quis dixerit gehennæ metum, per quem ad misericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel a peccando abstinemus, peccatum esse, aut peccatores pejores facere; anathema sit.

IX.

Si quis dixerit, sola fide impium justificari, ita ut intelligat nihil aliud requiri, quod ad justificationis gratiam consequendam cooperetur, & nulla ex parte necesse esse eum suæ voluntatis motu præparari atque disponi; anathema sit.

X.

Si quis dixerit, homines fine Christi justitia, per quam nobis meruit, justificari, aut per eam ipsam formaliter justos esse; anathema sit.

XI.

Si quis dixerit, homines justificari vel sola imputatione justitiæ Christi, vel sola peccatorum remissione, exclusa gratia & charitate, quæ in cordibus eorum per Spiritum sanctum diffundatur, atque illis inhæreat: aut etiam gratiam, qua justificamur, esse tantum favorem Dei; anathema sit.

XII.

Si quis dixerit, fidem justificantem nihil aliud esse quam fiduciam divinæ miseri-cordiæ

cordiæ, peccata remittentis propter Christum, vel eam fiduciam solam esse, qua justificamur; anathema sit.

XIII.

Si quis dixerit, omni homini ad remissionem peccatorum assequendam necessarium esse, ut credat certo, & absque ulla hæsitatione propriæ infirmitatis & indispositionis, peccata sibi esse remissa; anathema sit.

XIV.

Si quis dixerit, hominem a peccatis absolvi ac justificari ex eo quod se absolvi ac justificari certo sciat; aut neminem vere esse justificatum, nisi qui credat se esse justificatum, & hac sola fide absolutionem & justificationem perfici; anathema sit.

XV.

Si quis dixerit, hominem renatum, & justificatum teneri ex fide ad credendum, se certo esse in numero prædestinatorum; anathema sit.

XVI.

Si quis magnum illud usque in finem perseverantiæ donum se certo habiturum, absoluta & infallibili certitudine dixerit, nisi hoc ex speciali revelatione didicerit; anathema sit.

XVII.

Si quis justificationis gratiam non nisi prædestinatis ad vitam contingere dixerit; reliquos vero omnes, qui vocantur, vocari quidem, sed gratiam non accipere, utpote divina potestate prædestinatos ad malum; anathema sit.

XVIII.

Si quis dixerit, Dei præcepta homini etiam justificato, & sub gratia constituto, esse ad observandum impossibilia; anathema sit.

XIX.

Si quis dixerit, nihil præceptum esse in Evangelio præter fidem, cætera esse indifferentia, neque præcepta, neque prohibita, sed libera; aut decem præcepta nihil pertinere ad Christianos; anathema sit.

XX.

Si quis hominem justificatum, & quantumlibet perfectum dixerit non teneri ad observantiam mandatorum Dei & Ecclesiæ, sed tantum ad credendum; quasi vero Evangelium sit nuda & absoluta promissio vitæ æternæ, sine conditione observationis mandatorum; anathema sit.

XXI.

Si quis dixerit, Christum Jesum a Deo hominibus datum fuisse ut Redemptorem cui fidant, non etiam ut Legislatorem cui obediant; anathema sit.

XXII.

Si quis dixerit, justificatum vel sine speciali auxilio Dei in accepta justitia perseverare posse, vel cum eo non posse; anathema sit.

XXIII.

Si quis hominem semel justificatum dixerit amplius peccare non posse, neque gratiam amittere, atque ideo eum, qui labitur & peccat, numquam vere fuisse justificatum; aut contra, posse in tota vita, peccata omnia etiam venialia vitare, nisi ex speciali Dei privilegio quemadmodum de beata Virgine tenet Ecclesia; anathema sit.

XXIV.

Si quis dixerit, justitiam acceptam non conservari atque etiam augeri coram Deo per bona opera, sed opera ipsa fructus solummodo, & signa esse justificationis adeptæ, non autem ipsius augendæ causam; anathema sit.

XXV.

XXV.

Si quis in quolibet bono opere justum saltem venialiter peccare dixerit, aut, quod intolerabilius est, mortaliter, atque ideo pœnas æternas mereri; tantumque ob id non damnari, quia Deus ea opera non imputet ad damnationem; anathema sit.

XXVI.

Si quis dixerit, justos non debere pro bonis operibus, quæ in Deo fuerint facta, expectare, & sperare æternam retributionem a Deo per ejus misericordiam, & Jesu Christi meritum, si bene agendo, & divina mandata custodiendo usque in finem perseveraverint; anathema sit.

XXVII.

Si quis dixerit, nullum esse mortale peccatum, nisi infidelitatis, aut nullo alio, quantumvis gravi & enormi, præterquam infidelitatis peccato semel acceptam gratiam amitti; anathema sit.

XXVIII.

Si quis dixerit, amissa per peccatum gratia, simul & fidem semper amitti: aut fidem, quæ remanet, non esse veram fidem, licet non sit viva; aut eum, qui fidem sine charitate habet, non esse Christianum; anathema sit.

XIX.

Si quis dixerit, eum qui post Baptismum lapsus est, non posse per Dei gratiam resurgere; aut posse quidem, sed sola fide amissam justitiam recuperare sine Sacramento Pœnitentiæ, prout sancta Romana & universalis Ecclesia, a Christo Domino & ejus Apostolis edocta, huc usque professa est, servavit & docuit; anathema sit.

XXX.

Si quis post acceptam justificationis gratiam cuilibet peccatori pœnitenti ita culpam remitti, & reatum æternæ pœnæ deleri dixerit, ut nullus remaneat reatus pœnæ temporalis exolvendæ vel in hoc sæculo, vel in futuro in Purgatorio, antequam ad regna cœlorum aditus patere possit; anathema sit.

XXXI.

Si quis dixerit, justificatum peccare, dum intuitu æternæ mercedis bene operatur; anathema sit.

XXXII.

Si quis dixerit, hominis justificati bona opera ita esse dona Dei, ut non sint etiam ipsius justificati merita; aut, ipsum justificatum bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiam, & Jesu Christi meritum, cujus vivum membrum est, fiunt, non vere mereri augmentum gratiæ, vitam æternam, & ipsius vitæ æternæ, si tamen in gratia decesserit, consecutionem, atque etiam gloriæ augmentum; anathema sit.

XXXIII.

Si quis dixerit per hanc doctrinam catholicam de justificatione, a sancta Synodo hoc præsenti Decreto expressam, aliqua ex parte gloriæ Dei vel meritis Jesu Christi Domini nostri derogari, & non potius veritatem fidei nostræ, Dei denique ac Christi Jesu gloriam illustrari; anathema sit.

Nota. *Si* quid, tametsi incaute, aut contra fidem aut contra probos mores irrepserit, hoc ipsum retracto, & ut non scriptum habeo. Tum omnia humiliter ea qua par est reverentia subjicio judicio sanctæ Sedis Apostolicæ, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ Matris meæ.

Finis Tomi Tertii.

99 971810

Digitized by Google

Digitized by Google

